

LIB
JAC
MAR

N
1282
504

CONFINED

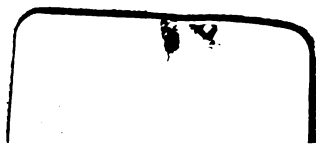

303319419X

N
i.e.R
504

CONFINED

303319419X

C O R P U S
SCRIPTORUM HISTORIAE
B Y Z A N T I N A E.

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

I N S T I T U T A,

A U C T O R I T A T E

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE

BORUSSICAE

CONTINUATA.

GEORGIUS PHRANTZES.
IOANNES CANANUS. IOANNES ANAGNOTES.

BONNAE
IMPENSIS E. D. WEBERI
MDCCCXXXVIII.

HAVERFIELD LIBRARY
OF ANCIENT HISTORY
OXFORD

GEORGIUS PHRANTZES,

IOANNES CANANUS,

IOANNES ANAGNOSTES

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVIII.

IMMANUELIS BEKKERI PRAEFATIO.

Georgii Phrantzae chronicon Graece primus editit Franciscus Carolus Alterus, Vindobonae, anno superioris seculi nonagesimo sexto. Latine versum vel excerptum Iacobus Pontanus publicaverat, cum Simocatta suo, Ingolstadii, anno 1604. codice usi ambo eodem, Monacensi olim 203 nunc 239, seculi decimi sexti, chartaceo, quadrato. quem mendis scatere querenti Altero fidem habemus: tale et ipsi specimen eius libri vidimus. ut recte fecerit Alterus quod non omnia inde lectionum monstra protulit: modo quae protulit lenius et prudentius procurasset. Monacensi recentior, non deterior est quo ego nunc utor, Parisiensis Regius, supplementi 80, emptus Patris a Ferando anno 1774. cuius scribe ab initio *ἐν ἔτει* inquit *αψξβ' δεκεμβρίου β' ἡρξάμην γράφειν τὴν παροῦσαν βίβλον ἐν τῇ πόλει ἀρκαδία ἐνδον τῆς μητροπόλεως. καὶ ἀξιῶσαι με τὸ θεῖον τελέσαι ταύτην. κωνσταντῖνος ἀντωνίου ὁ ἐκ πατρῶν ἀχαΐας.* sub finem vero: *κατὰ τὸ αψξγ' σωτήριον ἔτος Σεπτεμβρίου δ' εἴληφε τέρμα τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ εὐτελοῦς κωνσταντῖνου ἀντωνιάδου τοῦ ἀπὸ πατρῶν*

τῆς ἀρχαίας ἐν βυτινῇ. οὗ οἱ ἐντυχόντες τούτῳ ὑπερ-
εύχεσθε ἐπονοροῦντες εἴ τι σφαιερὸν εὔρητε. et
insunt σφαιερὰ plurima, quae incredibili bonarum
lectionum numero redimuntur. earum ope emendatis
Graecis versio accessit Latina nova et integra, molestum
sane negotium, quo fortiter instituendo sollerter confi-
ciendo praeclarum eruditionis diligentiaeque documen-
tum dedit Eduardus Brockhoffius, Schopeni nostri di-
scipulus.

Scrib. Berolini idibus Iuniis a. 1838.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ
ΧΡΟΝΙΚΟΝ.

Phrantes.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΥ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ANNALES
GEORGII PHRANTZAE
PROTOVESTIARI.

PROOEMIUM.

Τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ πολλοὶ Ed Alt. συγγραψάμενοι διωρίσαντο· καὶ ἄπερ ἂν ἐπῆλθεν εἰπεῖν, P.² ταυτ' ἂν καὶ ἡμεῖς. ἐρεῖν ἔχομεν. τί γὰρ καὶ εὐροῖμεν καινότερον νόημα τοσοῦτων ἱστορησάντων καὶ σύμπαν τῆς ἱστορίας ἀποφνημαμένων ἐν τοῖς σφετέροις συγγράμμασιν; τάχα δὲ ὁ πλέον ἐκείνων ἐν τοῖς νῦν προκειμένοις ἡμῖν λέξειν ἄξιον,

ΧΡΟΝΙΚΟΝ] κωνσταντίνου τοῦ παλαιολόγου P i. e. codex Parisiensis. Γεωργίου τοῦ φρατζῆ μεγάλου λογοθέτου τῆς ἐν κωνσταντινουπόλει ποτὲ βασιλείας ῥωμαίων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ μετέπειτα γεγονότος μεγάλου λογοθέτου καὶ ἐν ὑστέροις μετονομασθέντος Γρηγορίου μοναχοῦ codex Turinensis 102. 1. Τὸ τῆς —] cf. Ge. Acropolitae prooemium. om haec Τὸ τῆς — p. 5, 19 βούλομαι διηγῆσασθαι P 2. ἀπῆλθεν M i. e. codex Monacensis. 5. σφετέροις Acropolita: ἱεροῖς M

Historiae quanta sit utilitas scriptores ante nos plerique docuerunt, et quae illis se obtulerunt dicenda, eadem nos possimus in medium proferre. quid enim novi excogitemus post tot viros, qui historiam tractarunt, univrsamque libris suis sunt complexi? enimvero quod in hoc instituto dignius est de quo dicamus, id nostrae prae-

τοῦτό γε ἂν τῆς ἡμετέρας συγγραφῆς προβαλούμεθα. τὸ δὲ ἔστιν ὅτι καινότερων ἡμῖν προκειμένων πραγμάτων, ἂ μῆπω τις γραφῆ παραδέδωκε, καινότερον συμβαίνει εἶναι καὶ τὸ ὠφέλιμον ἐκείνων ἐν γνώσει τῶν ἀνθρώπων γεγενημένων, ἅπερ ὁ ῥέων χύδην λόγος οὐκ ἀληθῶς ἀποφαίνεται. οἱ μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς 5 ἱστορικῶς συγγραφάμενοι ἄλλην ἄλλως πεποιήνται τὴν ἀρχήν· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἤρξαντο, οἱ δὲ ἐξ ἀξιολόγου τινὸς τῆς ἀρχῆς, ἢ Περσῶν ἢ Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων ἢ ἄλλου οὔτινοσοῦν τῶν ἐθνῶν, ἕκαστος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν τὸ οἰκεῖον καταρτιζόμενος σύγγραμμα. καὶ 10 ἡμῖν οὐχ ἥκιστα οὕτω τὰ τῆς συγγραφῆς τελεσθήσεται. τὰ μὲν γὰρ ἅπαντα τὰ ἀπ' ἀρχῆς γεγενημένα τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως πολλοῖς τε καὶ πολλάκις ἐξιστορήθη· οὐκ ἦν λέγειν μοι· καὶ ὡς πρὸς ἀλλήλους οἱ πλείους οὐ συνεφώνησαν, τὰ τῶν βασιλέων συγγράφοντες, ἀλλοιώσεις τε χωρῶν καὶ πό- 15 λεων στάσεις καὶ πολέμων συρρήξεις καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ νίκας καὶ ἤττας, καὶ ὅσα τοιαῦτα σύμμικτα τοῖς καθ' ἡμᾶς· πολυσχεδῶς γὰρ τὰ αὐτῶν τελούντων καὶ μηδὲ παρ' αὐτῶν ἴσως τῶν ἐνεργούντων γινωσκομένων σχολῆ γε ἂν τοῖς ἐξιστοροῦσι τὸ ἀληθὲς παντάπασι γενήσεται ἢ ἐπίτευξις. ἐκ τοῦ 20 μόνου δὲ καὶ ὅσα τῇ κοινῇ φήμη γνωρίζεται, ταῦτα τὸν ἐξιστοροῦντα παραλήψεσθαι δέον, εἰ μὴ ἀδικεῖν οὗτος ἐθελήσειε τὴν ἀλήθειαν ὡς οἱ τοὺς ὀβολοὺς κερματίους ἐλλυμαίνό-

12. γὰρ et ἀπ' ἀρχῆς add Acropolis.

16. στάσεις Acropo-

lita: καὶ τὰς M

18. τελούντων add Acropolis.

19. ἂν τοῖς

Acropolis: αὐτοῖς M

tendamus narrationi. nempe quoniam res recenti aetate gestas scribere instituimus, quas nemo dum litteris consignavit, consentaneum est, recentem etiam fructum fore, quum in notitiam hominum venerint, quae nunc vago rumore parum ad veritatem feruntur. iam qui res nostras scripserunt historici, alii aliunde ceperunt initium: quidam a mundo inde condito inceperunt, nonnulli a memorabili aliquo imperio, Persarum, Graecorum, Romanorum, vel alius gentis cuiuscunque, ad suum quisque consilium opus accommodantes. atque hac utique ratione nos in his utemur commentariis. nam a rerum inde principio quae facta sunt, quum a multis sint et saepe enarrata, non erant mihi cuncta commemoranda. accedit, quod plerique non consentiunt, qui regnorum conscripserunt historias, mutationes regionum et civitatum turbas, contentiones bellorum, servitia, victorias, clades et quae alia id genus solent contingere. res principum enim multiplices sunt, et fortasse ne ab iis quidem, qui gerendis illis intersunt, satis perspicuntur: nedum historici veritatem ubivis attin-

μενοι ἢ καὶ παραχαράττειν βουλόμενοι. οὔτε γοῦν πρὸς χάριν οὔτε πρὸς φθόνον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μῖσος ἢ καὶ πρὸς εὐνοίαν συγγράφειν χρεῶν ἔστι τὸν συγγράφοντα, ἀλλ' ἱστορίας μόνον χάριν καὶ τοῦ μὴ λήθης βυθῷ παραδοθῆναι, ἣν 5 ὁ χρόνος οἶδε γεννᾶν, τὴν ἱστορίαν, μένειν δὲ ζῶσάν τε καὶ λαλοῦσαν φωνὴν καὶ ἔμψυχον καὶ διαπρῦσιον κήρυκα δι' ἀπεράντων αἰώνων. οὕτως τοίνυν καὶ γὰρ Γεώργιος Φραντζῆς, ὁ χρηματίας καὶ πρωτοβεστιάριος καὶ Γρηγόριος τάχα μοναχός, ταῦτα ἔγραψα περὶ τῶν καθ' αὐτὸν καὶ τινῶν μερι- 10 κῶν ἀναγκαίων γεγονότων ἐν τῷ τῆς ζωῆς μου χρόνῳ πρὶν τῆς αἰχμαλωσίας ἡμῶν καὶ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. καὶ πρῶτον μὲν διηγησώμεθα περὶ τῶν ἀφορμῶν καὶ αἰτιῶν τῆς τῶν Παλαιολόγων βασιλείας ἐκ πρώτου βυσιλεύσαντος ἐκ τοῦ γέ- 3 νους αὐτῶν ἄχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ 15 Τούρκων, καὶ πόσοι καὶ τίνες οἱ υἱοὶ καὶ θυγατέρες καὶ δεσπότες ἐγένοντο αὐτοῖς· καὶ τῶν γεγονότων πολέμων ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἀνὰ τοῖν δυοῖν ἀνταδέλφοις, τοῦ δεσποτίου κυρίου Δημητρίου λέγω καὶ δεσποτίου κυρίου Θωμᾶ, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων καὶ μνήμης ἀξίων βούλομαι διηγήσασθαι.

4. παραδοθῆναι et 5. οἶδε γεννᾶν add Acropolis. 5. τὴν ἱστορίαν μὲν ζῶσάν — κίνυραν δι' ἀπεράντων αἰώνων M: ἡ δ' ἱστορία ζῶσα τε καὶ λαλοῦσα φωνή καὶ ἔμψυχος καὶ διαπρῦσιος κήρυξ διαπερῆ τὸν αἰῶνα Alterus. 9. περι] πρὶν M 13. ἐκ τοῦ πρώτου? 17. δεσπότου κύρ? 19. ἕτεροι M

gere possint. at enim non nisi ea, quae communis fama divulgavit, excipere debent, nisi veritatem infringere velint, eorum instar, qui numos circumcidunt vel cudunt adulterinos. certe quidem neque ad gratiam vel studium, neque ad invidiam vel odium scribendum est, sed solius memoriae causa, ut res oblivione ne deleantur, in quam temporis diuturnitate solent adduci, sed quasi viva et clara voce praeconis saeculorum aeternorum personent spatia. itaque ego quoque Georgius Phrantzes, protovestiarii olim functus dignitate et deinde Gregorii nomine monachus factus, de rebus memoria mea gestis, et speciatim miseris quibusdam, quae partim ante, partim post captam Cpolim nos affligerunt, hos conscripsi commentarios. ac primum quidem originem explicabo imperii Palaeologorum, et historiam eorum a primo eius domus imperatore ad Cpolim usque a Turcis expugnatam perscribam, dicamque quot et qui eius gentis filii filiaeve et despotae fuerint, atque de bellis in Peloponneso inter Demetrium et Thomam, fratres despotas, gestis, aliisque de rebus necessariis et memoratu dignis exponam.

B I B Λ Ι Ο Ν Α.

1. Ὁ τῆς ἀρχῆς ἐπιβήτωρ Ἀλέξιος Ἄγγελος ὁ Κομνηνός, ὁ τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον τυφλώσας καὶ τὴν βασιλείαν λαβὼν, ἐφ' οὗ καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κακὰ τῆ Ῥωμαϊδὶ ἀρχῇ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἐφύη, ἄρρεν μὲν οὐκ εἶχε, θυγατέρας δὲ δύο· καὶ τὴν μὲν πρωτογενῆ Εἰρήνην τοῦνομα 5 ἐρυθροῖς πεδίλοις ὑποδεδέσθαι ἔταξεν, ἵνα αὐτὴ τε καὶ ὁ ταύτῃ μνηστευθησόμενος διαδοχοὶ καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας ὡσι μετὰ τὸ τεθνῆναι αὐτόν· ὄθεν καὶ εἰς λέχος δέδωκεν αὐτὴν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ καὶ εὐθύς αὐτὸν δεσπότην τετίμηκε. καὶ εἰ μὴ ἐκ τοῦ βίου τούτου ἐγένετο, αὐτὸς 10 ἂν ἐβασίλευσε μετὰ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ θανὼν ὁ Παλαιολόγος Ἀλέξιος θυγατέρα μόνην κατέλιπεν, ἐλθὼν δὲ εἰς νόμον ἡλικίας τὸ κοράσιον Εἰρήνην ἡ μήτηρ αὐτῆς συνέζευξεν αὐτὴν Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁ τὴν ἑτέραν θυγατέρα τοῦ βασιλέως 15 Ἀλεξίου εἰς γυναῖκα λαβὼν, μέγαν δομέστικον ἐτίμησεν ὕστε-

1. Ὁ τῆς] Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αἰτιῶν τῆς τῶν Παλαιολόγων βασιλείας. Ὁ τῆς P 2. ὁ τυφλώσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰσαάκιον Ἄγγελον M 3. ἐφ' οὗ om M 4. τοῖς Ῥωμαϊδοῖς ἀρχῆς ἔγινε παρὰ τῶν Ἰταλῶν δι' αὐτοῦ M 5. οὐκ ἦν αὐτῷ, θυγατέρας δὲ εἶχε δύο M 6. τούνομα om M 7. τάξας ἵνα ἡ αὐτὴ M 8. ταύτην M 9. ἐγένετο ἂν P 10. αὐτὸς ἐβασίλευσεν εἶχε μετὰ M 11. ἐπειδὴ θ. M 12. νόμου ἡλικίας M 13. ὁ αὐτοῦ Λάσκαρις om M 14. ἐποίησε καὶ τετίμησεν P

L I B E R I.

1. Alexius Angelus Comnenus imperator, qui, excaecato Isacio fratre, regnum occupavit, cuiusque imperio tot tantisque cladibus res Romana ab Italis afflicta est, nulla virili prole suscepta, filias duas habuit. natu maiorem, Irenen nomine, calceos purpureos induere iussit, ut ipsa et is, cui desponderetur, semet mortuo, successores sibi essent et imperii heredes. itaque Alexium Palaeologum filiae matrimonio iunctum continuo dignitate despotae honestavit. et tenuisset is post socerum imperium, nisi praematura morte e vita cessisset. reliquit Alexius Palaeologus unam filiam: eam viro maturam Irene mater Andronico Palaeologo collocavit, quem imperator Theodorus Lascaris, qui alteram Alexii imperatoris filiam duxerat,

ρον· ἔξ ου' ἐγεννηθησαν υἱοὶ τρεῖς, Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός, Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος καὶ Ἰωάννης διπλοπαλαιολόγοι ὄντες πατρόθεν καὶ μητρόθεν. εἶχε μὲν κἀντεῦθεν ἀφορμὰς εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὡς εἰρήσεται· ἀνδρυνθεῖς δὲ ὁ Μιχαὴλ, πρῶτος υἱὸς ὦν τῷ Ἀνδρονίκῳ κατὰ γέννησιν, μεταξὺ τῶν ἐν τέλει τῶν ἄλλων ἐπέκεινα εἰς ἦν, πολλὴν ἔχων τοῦ προσώπου τὴν ἰλαρότητα, τῇ ὁμιλίᾳ χρηστός, ἀστεῖος τὸ ἦθος, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν χεῖρα ἔχων φιλότιμον. καὶ διὰ ταύτας οὖν τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ χάριτας πολλοὶ αὐτὸν ἠγάπουν καὶ ἤθελον, καὶ ἐν εὐκαλίᾳ πάντας εἰλικίε στρατηγὸν ταξιάρχας δημότας καὶ τῆς συγκλήτου πολλούς. διὰ τοῦτο γοῦν διαβολαὶ τινες ἀνεφύησαν κατ' αὐτοῦ, ὅτι βασιλείας ὀρέγεται· ἦν γὰρ τότε ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ νέος. καὶ ταῦτα ψιθυρίζοντες ἦσαν τινες 15 τῶν φίλων αὐτοῦ, λέγω Μιχαὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. ὄθεν προστάγματι βασιλικῷ ἄγουσιν αὐτὸν εἰς ἐξέτασιν. ἦσαν δὲ οἱ βῆξτάζοντες ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀρσένιος, ὁ καὶ πολλὰ δυνάμενος τότε παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἕτεροι τῶν ἄλλογίμων. παρραστὰς δὲ Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός καὶ πολλὰ ἐρωτηθεῖς καὶ εἰ- 20 πόντες αὐτῷ, εἶτα λέγει ὁ ἀρχιεπίσκοπος "μὴ γὰρ τοῖς ἄμαρ-

1. ἐγένοντο M	2. τῷ διπλῷ παλαιολόγοι M	3. καὶ μη-
τρόθεν om M | 4. ἀντεῦθεν M | 5. ἀφορμὰς, ὡς εἰρηται, εἰς τὴν
τοιαύτην ὑπόθεσιν M | 6. τοῦ προσώπου ἔχων M | 7. 8. πρὸ
τῆς ἄλλης M | 9. γοῦν M | 10. αὐτοῦ om M | 11. βασ. ἐρωτι
τρέφεται P | 12. 13. Ῥωμαίους Ἰωάννης ὁ βασιλέως P | 14. ψι-
θυρίσαντες M | 15. Μιχαὴλ om M | 16. οἱ ποιοῦντες τὴν ἐξέ-
τασιν M | 17. Ἀρσένιος om P | 18. ὅς M | 19. 20. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπί-
σκοπος M | 21. μὴ] μία P, εὐγενῆς ὦν καὶ ἐξ
εὐγενῶν καταγό-
μενος· μὴ M, qui haec eūg. — καταγ. mox om |
|---------------|---------------------------|---------------------------|---------------|--|------------------------|--------------------------|-----------|----------------|------------------------------|---------------------------------------|-------------------------|-----------------|--------------------------------------|-------------------|----------|---------------------------------------|---|

postea declaravit magnum domesticum. huius erant filii tres, Michael Comnenus, Constantinus Palaeologus et Iohannes, ab utroque parente Palaeologi. atque ab his profecta initiiis gens Palaeologa, ut iam narrabitur, ad imperium accessit. nam adultus Michael, filius Andronici natu maximus, unus inter omnes proceres excellebat, insignis suavitate oris, consuetudinis comitate, morum elegantia et liberalitate insuper largitionum. propter has eius virtutes et gratias a multis diligebatur et habebatur carus, inque sui studium omnes trahabat duces, centuriones, plebeios, ac senatorii ordinis permultos. unde adversus eum criminationes quaedam affectati imperii natae sunt, quod tum Theodorus Lascaris minor tenebat. talia qui susurrarent, in ipsius numerabantur amicis, in amicis, inquam, Michaelis Comneni. itaque iussu imperatoris vocatur in quaestionem. habebant eam quaestionem Arsenius archiepiscopus, cuius magna tum apud imperatorem auctoritas erat, et alii viri illustres. adductum Michaelem Comnenum multa

τάνουσιν ἀπολείπεται συγγνώμη τὸ σιγᾶν καὶ μῆδὲν ὑπὲρ τῶν γεγενημένων φθέγγεσθαι· εὐγενῆς οὖν ὢν καὶ ἐξ εὐγενῶν καταγόμενος, τιμιώτατε ἄνερ, ἐρωτῶ σε, καὶ δηλοποίησόν μοι τὴν ἀλήθειαν. τίνες ὑπάρχουσι συναμόται καὶ συνίστορες καὶ συνηγόροι τῆς βουλῆς ταύτης καὶ οἱ συμβουλευσαντες ἐν 5 τούτῳ; φράσον μοι τὰληθές· καὶ ὁμνῶ σοι ἐν τῷ σωτηρί μου Χριστῷ ὅτι αὐτοὶ μὲν κολασθήσονται ταῖς τοῦ νόμου ποιναῖς, σὺ δὲ ἐλεύθερος ἔσῃ ἀπὸ παντὸς πειρατηρίου.” ᾧ ἀπελογίσατο οὗτος “ἐγὼ μὲν εἶπόν σοι καὶ λέγω ὅτι οὔτε ἐνεθυμηθῆν περὶ τούτου πώποτε, οὔτε ἐν τῇ διανοίᾳ μου ὁ 10 αὐτὸς σκοπὸς ἦλθεν, οὔτε τις μικρὸς ἢ μέγας περὶ τοιαύτης ὑποθέσεως ἀνέφερέ μοι. εἰς τὸν αἰῶνα μὴ γένοιτο. μάρτυρα χρῶμαι τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἀοράτως παρισταμένους μοι. εἰ δὲ οἱ συκοφαντήσαντές με τοῖς ὡσὶ τοῦ βασιλέως μου ἐβάρυναν ψεύδη κατ’ ἐμοῦ τοῦ δούλου αὐτοῦ, 15 καὶ εἰ οὐ πιστεύετε μοι, οὐκ ἔχω τί λέγειν. ἢ τίς ἔσεται μοι μάρτυς τῆς ἀληθείας μου; εἰ μὴ, ὃ δέσποτά μου, δέομαί σου, ποιήσόν μοι χάριν. βάλον σίδηρον ἐν τῇ φλογὶ τῆς καμίνου, καὶ ἔασον αὐτὸν ὑπερμέτρως ἔκκαῆναι, καὶ φέρετέ μοι αὐτόν, καὶ πιάσω ταῖς χερσὶ μου, καὶ ἀνδρακας πυρὸς 20

3. δῆλόν μοι ποιήσον M 4. ὑπαρχουσονομῖται M 5. συμ-
 βουλευόντες M 6. Χριστῷ μου σωτηρί M 7. κολασθῶσι M
 8. ᾧ om P 9. ἀπελογήσατο P 11. μικρὸν ἢ μέγα M 13.
 καὶ πάντας ἀγγ. M 14. μοι om M δὲ καὶ οἱ M 15.
 μου om M ψεύδει P 16. εἰ om M μοι ὄν, οὐκ M
 17. μάρτυρ M μου alterum om M 18. βαλὼν M 19. ὑπὲρ
 μέτρον M 20. ἀνδρακα καὶ τοῦ πυρὸς M

interrogant et cohortantur, tandemque archiepiscopus his verbis compellat: “qui quid peccarunt, inquit, iis non haec venia datur, ut taceant et nihil quidquam pronuntient de patrato crimine. quare tu, vir honoratissime, quum sis generosus et ex generosis orinndus, interroganti mihi aperi veritatem: quinam tecum coniurarunt consiliiue istius concilii sunt et participes vel comprobatores? dic, quod res est, ac iuro per Christum servatorem meum, illos legibus poenas daturus esse, te liberum fore et ab omni quaestionis genere immunem.” cui ille sic respondit: “ego et antea tibi dixi, et nunc dico iterum, nec ipsum unquam me istius rei concepisse cogitationem consiliumve, nec alium sive humilis sive illustris conditionis hominem de tali negotio mecum egisse: idque utinam nullo unquam modo fiat. cuius rei testes invoco deum optimum maximum atque angelos, qui invisī mihi adstant. quodsi ii, qui me criminati sunt, aures imperatoris mendaciis adversum me, servum eius, confictis onerant, nec mihi fides est, non habeo, quod dicam. aut quis erit, qui vere me dicere te-

ἐπὶ τὸ στήθος μου θέλωμαι· καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν θεὸν τὸν
 λυτρώσαντα τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκ τῆς φλογὸς τῆς καμίνου·
 καὶ ὁ ἀλάθαστος καὶ ὁ ἀκοίμητος, ἐκείνος ὀφθαλμός, ὁ ἐρευ-
 νῶν καρδίας καὶ νεφρούς, εἰδὼς ὅτι οὔτε ἐνεθυμήθην οὔτε
 5 ἔλογισάμην περὶ ὧν με ἐρωτᾷς, φυλάξει με, εἰ τύχοι,
 ἀβλαβῆ ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ καιομένου.” λέγει δὲ αὐτῷ ὁ ἐπί-
 σκοπος “τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τοῖς σοφοῖς Ἑλλησιν οὐκ ἔστι νό-
 μος οὐδὲ ἔθος ἵνα βασανίζωσι τοὺς ἐξεταζομένους, καὶ μάλι-
 στα τοὺς εὐγενεῖς, ὡσαύτως· ἀλλὰ βαρβαρικόν ἐστι τὸ
 10 πρᾶγμα καὶ ἄτοπον, καὶ ἔθνικὸς ὁ νόμος.” λέγει δὲ αὐτῷ
 ὁ Κομνηνός “ἐπεὶ, ἄγχι δέσποτα, οὐκ ἔστιν ἔθος οὔτε νόμος
 Ῥωμαίοις ἢ εἰπόν σοι, καθὼς λέγεις, ἀλλὰ τῶν βαρβάρων
 καὶ τῶν ἔθνων, καγὼ τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ ταπεινὸς Ῥω-
 μαῖος εἰμί, καὶ ἀνακρίνατέ με καὶ ἐξετάσατέ με, εἰ τῇ ἡμε-
 15 τέρα βουλῇ ἀρεστόν ἐστι, κατὰ νόμους Ῥωμαίων καὶ ἔθ-
 νων· εἰ μὲν νομίμως αἴτιος εὐρεθῶ καταδίκης, ἔλεος μὴ ἔστω
 μοι· εἰ δὲ καὶ ἀναίτιος κατὰ τοὺς νόμους πάλιν, μὴ μοι
 τὸ κριτήριον, καὶ μὴ ὄρα τοὺς λόγους τῶν συκοφαντούντων
 με ἀδίκως καὶ παραλόγως ἔνεκεν φθόνου καὶ ἔριδος.” ἀκού-
 20 σας δὲ ταῦτα ὁ ἐπίσκοπος ἀναφέρειν τοὺς λόγους πάντας τῷ

1. θάλωμαι M	εἰς θεὸν τὸν λυτρωσάμενον M	2. καμίνου
τῆς φλογὸς M	3. ἀλάθηςτος?	4. ὅτι om M
5. ἐπερω-
τῆς M	τύχη M	9. ὡς αὐτός M
12. τοι M	εἰρηκας M	11. δέσποτα ἄγχι M
14. ἀνακρίνετε M	ἐξετάσετε M	15. Ῥωμαϊκούς M
18. καὶ μὴ ὄρα] χώρα M	20. ὁ ἐπίσκοπος — πάντας] δήλα P	

stetur? verumtamen obsecro te, mi domine, hanc mihi benevolentiam praesta, ut ferrum in camini flammis coniectum et bene cande- factum mihi apportetur: manibus illud tractabo prunasque in sinum immittam, deo confusus, qui tres pueros in ardente fornace servavit. namque oculus ille omnituens semperque vigil, qui scrutatur corda et renes, ea, quae interrogor, me nec animo concepisse nec medita- tum esse novit atque illaesum me, si voluerit, praestabit a vi ignis.” occurrit episcopus: “Romanis et sapientibus Graecis nec lege, nec more receptum est, ut reos, nobiles praesertim, extorqueant. barbarus iste mos est et nefastus planeque gentilis.” hic Comnenus “quoniam, domine venerande, inquit, Romanis id, quod volui, nec legibus nec moribus sancitum est, ut tu quidem dicis, sed barbaris genti- busque, ego autem Christi munere humilis Romanus sum, examinate me et in me inquirete, si ita vobis placet, secundum leges moresque Romanos. si legitime videbor criminis reus esse, ne esto mitis; sin ex iisdem legibus non reus, ne vocato me in iudicium neu respicito sermo- nes hominum, qui inique mihi ac praeter rationem obtrectant, invidia

βασιλεὺς πεποιήκε· καὶ πάλιν ἀντέλεγον οἱ ἐλέγχειν ἐτέρωθεν προτείνοντες. ἀλλ' οὐκ ἐφάνησαν, ὡς ἀληθεῖα ἐδόκει καὶ ὡς ψευδεῖς αἱ διαβολαὶ ἔδοξαν, εἰ καὶ σχεδιάσαντος τοῦ καιροῦ καὶ οὕτως ἦν. ὁμως ὁ βασιλεὺς προστάξας ἐνόρκως βεβαιῶσαι ὅτι αἱ διαβολαὶ ψευδεῖς εἰσὶ καὶ οὐπώποτε ἐβουλήθη ποιῆσαι 5 ἃ ἐσυκοφαντήθη· ὁ καὶ ἐγένετο. καὶ ἐλεύθερον εἶναι τοῦτον ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς τῆς καταδίκης καὶ ὑποψίας ἀπάσης καὶ τὴν προτέραν ἀπολαμβάνειν τιμὴν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν Νικαίων ἐπέτρεψεν αὐτὸν ἔχειν.

Ποίησας δὲ τινα καιρὸν ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, εἶτα φυγῶν ἀνα-10 χωρήσας διέβη ἐν τῷ Ἰκονίῳ πρὸς τὸν σουλτάνον. ἡ δὲ αἰτία τῆς φυγῆς αὐτοῦ ἦν ὅτι ἑώρα οὐκ ὀλίγους καθ' ἐκάστην ἡμέραν πάλιν ἐκ δευτέρου πολλὰς μηχανὰς πολυτρόπως συρράπτειν περὶ αὐτοῦ καὶ συκοφαντίας πρὸς τὸν βασιλέα ἔνεκεν φθόνου καὶ ψιθυρισμοῦ πολλοῦ καὶ λόγους φθόνου 15 μεστοῦς λάθρα τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ περικλύζοντας, καὶ πάντοτε κολάσεις κατ' αὐτοῦ πρὸς τοῦ βασιλέως μελετωμένας ἐμάνθανε. ἐφ' ἡσυχίας μένειν ὅλως οὐκ ἐδύνατο, ἀλλὰ μεστός λογισμῶν ὑπάρχων καὶ φοβούμενος· καὶ γὰρ ἐδεδίει τὸ ὄξύροπον καὶ ἀπότομον καὶ ἀπηγές τοῦ αυτοκράτορος, καὶ 20 οὐδὲν ἡμερον οὐδὲ συμπαθές ἐγενόει γενησόμενον. ἐπεὶ δὲ

1. οἱ om M	2. προύτεινον M	ὡς] ἐν M	3. ἔδειξαν M
4. ἵνα ἐνόρκως βεβαιώσῃ M	5. οὐποτε P	6. καὶ κελύσαις	
ὁ βασιλεὺς ἐλεύθερον τὸ λοιπὸν τῆς M		8. τῆς προτέρας —	
		εἶχεν	
τιμῆς P	10. τινα ὀλίγον κ. M	18. ἠδύνατο P	21. δὲ] καὶ P

commoti et aemulatione." his auditis episcopus ad imperatorem cuncta renuntiat. rursus contra dicunt, qui crimen illi intendebant. at non videbantur vere dicere, sed commenticiis uti calumniis, etiamsi postea, conciliante tempore, res ita evenit. verumtamen decrevit imperator, ut illas meras esse calumnias, nec unquam se molitum esse, de quo argueretur, iureiurando interposito Michael asseveraret. quo facto, eum et crimine et suspicione omni liberum esse pristinisque honoribus restitui iussit, ac praefecit insuper civitati Nicaeensium.

Commoratus aliquamdiu in Bithynia Michael mox fuga se Iconium ad sultanum recepit. cuius fugae causa erat, quod rursus non paucos sibi invidos multas quotidie machinas dolosque apud imperatorem struere animadvertibat, et aures eius sentiebat surrationalibus sermonibusque malignis circumstrepere, atque imperatorem perpetuo contra se meditari supplicia intelligebat. quamobrem quieti se dare plane non poterat, sed cogitationibus agitabatur metuque. noverat enim praeceps et acre atque ab omni clementia alienum inge-

μεγάλας συκοφαντίας καὶ μηχανὰς εἰς τέλος κορυφωθείσας μακρὸν οἱ ἀντίδικοι αὐτοῦ ἐποίησαν καὶ τὰς τοῦ ἀνακτος ἐπέπλησαν ἀκοάς, διὰ τοῦτο πρὸ τοῦ παθεῖν φυγῆ τὴν σωτηρίαν ἐχρήσατο. ἀπελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰκονίῳ, εὗρε τὸν 5 σουλτάνον σπουδῆ τὰς ἑαυτοῦ ἀθροίζοντα δυνάμεις, ἵνα ἐξέλθῃ κατὰ τῶν μαχομένων ἀντὶ Σκυθῶν. ἐδέξατο οὖν αὐτὸν ὁ σουλτάνος μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ συλλέξας στρατὸν ἐκ τῶν Χριστιανῶν (ἦσαν γὰρ ὑπ' αὐτῶ πάλαι δεδουλωμένοι τινὲς Ῥωμαῖοι) καὶ ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Παλαιολόγον ἔταξεν 10 αὐτούς, καὶ Ῥωμαϊκὴν καὶ ξένην στολὴν κελεύσας ἵνα φορέσωσιν, ὅπως καταπλήξῃ τοὺς πολεμίους. ὃ καὶ ἐγένετο· ἰδόντες γὰρ οἱ Σκύθαι ἐξαίφνης στρατὸν ἐπαγόμενον ὃν οὐκ ἤλπιζον, φεύγοντες ὤχοντο. καὶ οὕτως τὰ ἐν τῇ Ἰκονίῳ γεγόνασι.

15 Οἱ δὲ Νικαεῖς γράφουσι τῷ βασιλεῖ, ἄνθα ἦν, περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Παλαιολόγου. καὶ ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, περίλυπος ἐγεγόνει καὶ εἰς ταραχὴν λογισμῶν οὐκ ὀλίγην ἐπέπεσε. καὶ ὀλίγον παρελθόντος καιροῦ γράφει πρὸς τὸν Πα-

ἄψος

1. τέλος P 2. οἱ ἀντικείμενοι ἦτοι ἀντίδικοι P ἐπλησαν P
 3. π. σωτηρίας ὁδὸν ἐχρ. P. an ἐπορίσατο? cf. p. 14 im. 4. ἐπεὶ δὲ ἀπελθὼν αὐτὸς εἰς τὸ Ἰκόνιον P a secunda manu 5. ἀθροίξ.] συγκροούοντα vel, si Pindero fides, συγκροτοῦντα margo P
 7. καταλέξας M 9. συγχοὶ Ῥωμαίων P a secunda fortasse manu ὑποστρατηγὸν M, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν M 10. αὐτοῖς M 11. ἵνα M ἐναντίους ὡς M 13. ἐγεγόνασι P 18. καὶ ὁ λόγος παρελθὼν καιρός. εἶτα γράφει M

nium imperatoris, nec ullam mansuetudinis vel misericordiae spem fore sibi persuaserat. itaque quum calumnias machinasque ad summum fastigium commoliti essent eius inimici imperatorisque occupassent aures, antequam funesta pateretur, fuga saluti prospexit. Iconium ut venit, sultanum studiose copias comparantem reperit, contra Scythas, quibuscum dissidebat, profecturum. recepit eum magno cum gaudio sultanus et exercitui conscripto e Christianis (erant enim ei pridem nonnulli subiecti Romani) praefecit, iussitque milites Romanum ac peregrinum induere vestitum, quo hostibus incuterent terrorem. nec eum spes fefellit. nam Scythae, quum subito exercitum contra se duci vidissent, quem non sperarant, in fugam praecipitem se tradiderunt.

Haec dum Iconii geruntur, Nicaeenses de fuga Palaeologi ad imperatorem litteras dederunt; quo nuntio ille tristitia non mediocri affectus et animo admodum perturbatus, brevi tempore intermisso, Palaeologum litteris ad reditum invitat, summam ei pollicitus benevolentiam securitatemque, interposito iureiurando. atque hoc

λαιολόγον, ἀνακαλούμενος αὐτὸν καὶ πολλὴν ὑπισχνούμενος τὴν στοργὴν, καὶ ἔνορκον ἔχοντα τὴν ἀσφάλειαν ὧν διελάμβανεν. καὶ οὕτως πάλιν τὸν Κομνηνὸν ἢ Ῥωμαίων γῆ ἔλαβε. ὁμοίως πρῶτον καὶ αὐτὸς μετὰ ὄρκων φρικωδεστάτων δέδωκε τὴν ἀσφάλειαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε ἐμμένειν αἰεὶ πιστὸς 5 καὶ ὑποτεταγμένος, καὶ μὴ ζητεῖν ποτὲ βασιλεῦσαι, ἀλλ' ἔχειν τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν στοργὴν πρὸς τε τὸν βασιλέα Θεόδωρον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην καὶ τοὺς ἐφεξῆς διαδόχους τῆς βασιλείας. καὶ ἐπὶ τοῦτο πάλιν ὁ βασιλεὺς μέγαν κοντόσταυλον ἐτίμησεν, καθὼς αὐτὸς εἶχε καὶ πρότερον. 10

B Ἐν τούτῳ γοῦν ἀσχολούμενος ὁ βασιλεὺς ἀσθενεῖα περιπεσὼν βαρυντάτῃ ἐξ ἀνθρώπων ἐγεγόνει, καὶ πρὶν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ μοναχὸς γενόμενος, καταλιπὼν ἐπίτροπον τῶν βασιλικῶν πραγμάτων Ἀρσένιον τὸν πατριάρχην καὶ Γεώργιον τὸν Μουζάλανα πρωτοβεστιιάριον ὄντα, μέχρις ὃ υἱὸς αὐτοῦ 15 Ἰωάννης φθάσῃ εἰς τὴν ἀνήκουσαν ἡλικίαν· ἦν γὰρ τῇ ἡλικίᾳ ἔκτου ἔτους ὁ παῖς. καὶ ἐν τούτοις ὁ πατριάρχης τὴν σύγκλητον πᾶσαν συνάξας καὶ δημηγορήσας, πάντες ὄρκους ἐποίησαν φρικτοὺς ἵνα φυλάσσωσιν τὴν πρέπουσαν εὐνοίαν καὶ πίστιν πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Μουζάλανα 20 ὡς ἐπίτροπον αὐτοῦ. ὀλίγαι οὖν παρεῆλθον ἡμέραι, καὶ τινες

1. τὴν τιμὴν καὶ στοργὴν P a secunda manu, cum prima dedisset παῦσαι τὴν δογμὴν 2. ἦν διελάμβανον P 4. φρικτῶν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φρικωδεστάτων P 6. ζητεῖν ἢ θέλειν βασιλεῦσαι ποτε M 7. Θεόδωρον om M 8. ἐφεξῆς] ἐτέρους M 9. δομέστικον P, κοντόσταυλον margo P 11. γὰρ M 12. πρὶν] καὶ περι M 21. ὀλίγων οὖν παρελθουσῶν ἡμερῶν τινές P

modo Romano solo Comnenus restitutus est, postquam et ipse sacramentis horrendis se obstrinxit imperatori, ut in fide et obedientia semper maneret, neu unquam appeteret imperium, sed benevolentiam et amorem tum ipsi imperatori Theodoro tum Iohanni, eius filio, et securis deinde successoribus praestaret. quibus peractis imperator eum rursus magnum constostaulum nominavit, qua etiam antea ornatu fuerat dignitate.

His curis distentus imperator, morbo correptus gravissimo e vita cessit, quum paulo ante mortem monachi habitum induisset et procuratores imperii Arsenium patriarcham et Georgium Muzalonem protovestiarium designasset, donec filius Iohannes, qui tum annum sextum agebat, ad iustam pervenisset aetatem. itaque patriarcha, senatu convocato et habita concione, omnes in dira adigit sacramenta, quibus studium et fidem imperatoris filio, et obedientiam Muzaloni tutori eius, adiurant. at paucis interiectis diebus quidam honoribus et

τῶν ἐν ἀξιώματι καὶ λαμπρότητι ταχέως ἐνεωτέρισαν, φθο-
νήσαντες τὸν Μουζάλωνα. ἔννατος ἡμέρα ἦν μετὰ τὴν θα-
νὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἅπασαι αἱ τῶν ἐνδόξων συνήχθησαν
γυναῖκες ἐπὶ τὴν μονὴν τῶν Σωσάνδρων, ὅπου τέθαιπται ὁ
5 βασιλεύς, ἵνα ποιήσωσιν τὸ νενομισμένον πένθος καὶ τὰ μνη-
μόσυνα. παρόντες δὲ οἱ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ ἔτι τῆς
ἱερᾶς τέλουμένης λειτουργίας τὰ ξίφη γυμνώσαντες πάντες οἱ
στρατιῶται ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ τραπέζῃ φυ-
γόντα τὸν Μουζάλωνα κατέσφαξαν ἀπηνῶς. καὶ οὕτως αἱ
10 γυναῖκες καὶ ὁ λοιπὸς λαὸς τὸ πένθος εἴασαν καὶ ἔφυγον, καὶ
πολὺς θρήνος καὶ θόρυβος ἐγένετο. φεῦ τῶν χθές καὶ πρότετα
τελεσθέντων φρικτῶν ὄρκων εἰς ἐκείνους καὶ παλαμναιοτάτων
ἀρῶν, αἱ σήμερον ἀντ' οὐδενὸς ἐλογίσθησαν. ὦ τῆς εὐσπλαγ-
χνίας σου, Χριστέ βασιλεῦ, καὶ τῆς μακροθυμίας σου. ὁ δὲ
15 πατριάρχης μόνος ἐναπολειφθεὶς καὶ οὐ τοσοῦτον ἔμπειρος
ὢν περὶ τὴν τοιαύτην διοίκησιν εἰς λογισμοὺς καὶ φροντίδας
μεγάλας ἐνέπεσε, φανταζόμενος τὸν κίνδυνον τοῦ παιδὸς καὶ
τῶν ὄλων πραγμάτων. θλιβόμενος καὶ στενοχωρούμενος ἔπηρχε
καὶ κατὰ νοῦν ἐθορυβεῖτο, τίς ἂν εἴη ἐκ τῆς συγκλήτου ὁ δυ-

3. αἶ om M 4. γυναικῶν M 6. post ἀρχόμενοι margo P:
ἐν οἷς καὶ οἱ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξαργύσαντες ἦσαν. 7. πάντες
οἱ στρατιῶται supra versum P, om M 8 φυγῶν ὁ Μουζα-
λώνας, ἔνθα αὐτὸν κατ. M et pr 9. post ἀπηνῶς margo
inf. P: Παχ. κατὰ τούτῳ τοὺς δύο ἀδελφοὺς, Ἀνδρόνικόν τε
φῆμι τὸν μέγαν δομέστικον καὶ Θεόδωρον τὸν πρωτοκυνηγόν, καὶ
τὸν σφῶν ὑπογραμματεῖα δι' ὁμοιότητα προσώπου τινος. 11.
Φρούς M τοὺς χθές καὶ πρῶτα M 12. παλαμναίους ἀρῆς M
13. αἶ] καὶ M 15. ὁ τοσοῦτον P, οὐ τοσοῦτος M 16. ἦν
περὶ διοικήσεως τοιαύτης M 17. μεγάλας] ἐμμελίας P 19.
ὁ om M

nobilitate illustres viri, Muzaloni invidentes, res novas moliantur.
dies ab obitu imperatoris nonus erat, quum quidquid erat nobi-
lium matronarum, in Sosandrium monasterium, ubi sepultus est im-
perator, ad memoriam eius sollenni luctu cohonestandam confluisset.
aderant proceres ac plebei. medio liturgiae sacrificio, milites in
templo enses stringunt et trepidantem Muzalonem ad sanctam divi-
namque mensam crudeliter trucidant. matronae et reliquus populus
omissis sacris foras se proripiunt, strepitu ac tumultu ingenti. heu
hominum perfidiam, qua horrendis sacramentis et dirissimis execra-
tionibus, vix devincti, proterve illudunt. pro, Christe rex, misericor-
diam et patientiam tuam! patriarcha solus relictus, nec admodum
peritus administrandae rei publicae, curis ac sollicitudinibus vehe-
menter aestuabat, quum reputaret pueri et rerum omnium periculum.
afflicto et perturbato animo anxie circumspiciebat, quis potissimum

νάμενος τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους κλύδωνας καὶ θαλίσσας κν-
 βερνήσαι καὶ τὰς ναῦς καὶ τοὺς πλέοντας οὐ βλάψαι ἢ κατα-
 ποτίσαι. ἐφάνη αὐτῷ περὶ τοῦ εἰρημένου Κομνηνοῦ Μι-
 χαὴλ ἵνα διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ τῷ παιδί βοηθήσῃ. ἦν δὲ ὁ
 ἀνὴρ τοῖς πᾶσιν ἐπίσημος καὶ περιβλεπτός, καὶ ἡ φήμη αὐ- 5
 τοῦ τὰς τῶν ἀπάντων ἀκοῦς ἐνηγιζουσα. φιλούμενος ὑπὸ
 πολλῶν, ὡς εἴρηται, ὁμοίως καὶ ὁ πατριάρχης τῶν ἐκεῖνον
 ἀγαπώντων οὐ μακρὰν διέκειτο, ἀλλὰ κρεῖττον καὶ πλεόν τῶν
 ἄλλων καὶ αὐτὸς ἐφίλει τοῦτον. καίτοι γὰρ καὶ τὰς κλεῖς τῶν
 βασιλικῶν θησαυρῶν αὐτῷ μόνῳ ἐνεπίστευεν· καὶ ὁπότε 10
 χρημάτων τὰ στρατιωτικὰ ἰδέετο πράγματα καὶ ἡ τῶν κοι-
 νῶν χρεῖα, αὐτῷ ἀπήτουν· ὅπερ εἰς τὰ μελετώμενά ποτε
 καιρὸν ἔμπροσθεν δι' αὐτοῦ ἀνυσιμώτατον, καὶ τοῖς θρυλλου-
 μένοις ἐκ πολλοῦ πέρας ὀξύτατον παρέσχεν. λαβόμενος γὰρ
 ἀδείας εἰς τσαῦτα μεταχειρίζεσθαι χρήματα, πάντας τοὺς 15
 ἐν γένει καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους ἐπέπλησεν, ἀλλὰ
 καὶ τῶν ὄσοι τὴν γλώσσαν ἑαδίαν εἶχον δημαγωγεῖν τὸν ὄχλον
 [ἐδύνατο]. ἦν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κομνηνὸς ἱκανὸς ἐν γνώσει
 τε καὶ πράξει, καὶ ἐν τῷ λέγειν ἐπιτηδειότατος, καὶ ἔμπειρος
 πραγμάτων παντοίων καὶ βασιλείων καὶ λαῶν διοικῆσαι. τί 20

1. τοσοῦτους κινδύνους καὶ τοιοῦτους καὶ θ. P 2. νῆας P
 3. μιχαὴλ τοῦ κομνηνοῦ P 4. παιδί | πατριάρχη M 6. φοβού-
 μένος P 10. ὁπότε | οἷον δὴ καιρῷ P 11. ἐδέοντο M 12.
 ἀπαιτούσα· δ M 13. καιρῷ περὶ αὐτοῦ P 14. παρέσχεν |
 ἦν P 15. ἀδείας τσαῦτης P καὶ πάντας ἄρας εὐγενεῖς P
 17. καὶ ὄσων P 18. ἡδύνατο pr P, πλεόν sec. 20. βα-
 σιλείας καὶ λαῶν διοικήσεως P

e principibus navem cum vectoribus in tanta fluctuum aestuatione sine aliqua offensione aut demersione moderari ac regere posset. in mentem occurrit is, de quo diximus, Michael Comnenus, cuius ope saluti pueri prospiceret. erat is nobilis et illustris fama que apud omnes inclitūs. accedebat, quod, sicut apud multos eum gratiosum fuisse docuimus, ita patriarcha minime abhorrebat ab eius amore, sed ceteris etiam magis amice eum amplectebatur. itaque illi soli claves fisci tradidit, ita ut, quae opus erat ad rem sive bellicam sive civilem administrandam pecunia, omnis petenda esset a Comneno. quae res ad consilia olim inita perficienda occasionem ei opportunissimam dedit, et exitum iis, quae pridem fama iactarat, celerem imposuit. adeptus enim tantae pecuniae liberam potestatem proceres omnes et milites non paucos, eosque, qui linguam facilem habebant ad per-tentandam plebem, cumulabat praemiis. erat etiam ipse Comnenus strenuus in consiliis tum ineundis tum perficiendis, exercitatus in di-cendo et rerum omnium ad administrandam rem publicam regendam-

χρῆ λέγειν; οἱ πάντες αὐτὸν ἐψηφίσαντο. οὕτω καὶ ὁ πα-
 τριάρχης αὐτὸν ἐβεβαίωσε καὶ σύμψηφον ἐποιεῖτο, ἕως οὗ ὁ
 τοῦ βασιλέως παῖς φθάσῃ ἐν ἡλικίᾳ τῇ προσηκούσῃ. καὶ ἦν
 ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων πάσῃ ἐξουσίᾳ διεζωσμένος ὁ Πα-
 5 λαιολόγος ὁ Μιχαὴλ· καὶ αὕτη ἡ αἰτία γίνεται πρὸς τὸν 5
 Μιχαὴλ τῆς εἰς βασιλείαν ἀναγωγῆς καὶ κατὰστασις. μετὰ
 δὲ τινὰς ἡμέρας πάλιν ἑτέρας μηχανὰς ῥύπτουσι οἱ σπουδά-
 ζοντες ἀναβιβῆσαι αὐτὸν εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπῆν.
 βουλὴν καιρὴν ἀνὰ μέσον αὐτῶν ποιήσαντες ἔλεγον ἔν τε πλα-
 10 τείαις καὶ ῥύμαις “οὐκ ἔστι πρέπον οὐδὲ δίκαιον τὸν τὰ κοινὰ
 διοικοῦντα πράγματα καὶ πρεσβείας ἐθνῶν πολλῶν ἀναδεχό-
 μενον μὴ ἔχειν καὶ τι ἀξίωμα μέγα ἕγγυς τῆς βασιλείας,
 ἵνα πρῶτον ἔσῃται φήμη καὶ μεγαλοπρέπεια τῇ γένει τῶν
 15 Ῥωμαίων καὶ βεβαίωσις τῆς τῶν γινομένων καταστάσεως ἐν
 15 τοῖς ἔθνεσι.” μετὰ τοιαύτη γὰρ αἰτία καὶ ὑποκεκρυμμένη ἐν-
 νοία καὶ τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα δέχεται γνώμη τοῦ λαοῦ καὶ
 τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ δυστυχοῦς κληρονόμου τῆς βασιλείας.
 (2.) ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς καιροῖς τὰ βασιλεία καὶ ὁ πατριάρ-
 χης ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ὑπῆρχε διὰ τὸ κρατεῖσθαι τὴν
 20 τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. καιροῦ δὲ πα-

1. πατρ. στέρξας καὶ σύμψηφον ἑαυτὸν ἐποιεῖτο, ἵνα μέχρις ὁ
 τοῦ β. υἱός — προσηκούσῃ, ἢ M 4. πᾶσαν ἐξουσίαν P 5.

ἐγένετο πρώτη πρὸς P 9. ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ῥύμαις P
 10. καὶ πολιτικὰ supra κοινὰ P 11. πρέσβεις M 13. τοῦ
 γένους M 14. βεβαίωσις τῶν γενομένων καταστάσεων μετὰ M
 15. δὲ ἦν αἰτίαν καὶ ὑποκεκρυμμένην ἐννοίαν P 20. a καιροῦ
 caput alterum incipit P

que multitudinem necessariorum peritia insignis. quid multa? omne
 ferebat punctum. qua re etiam factum est, ut patriarcha eum promo-
 veret sibi que deligeret muneris consortem, donec imperatoris filius
 iustam aetatem attigisset. itaque Michael Palaeologus rei publicae
 summam nactus est potestatem, eamque habebat occasionem occu-
 pandi imperii. nam diebus aliquot post rursus alias moliuntur ma-
 chinas, qui ad fastigium imperii eum evehere nitebantur. communi
 consilio in plateis vicisque dictitabant, non decere nec aequitati con-
 sentaneum esse, qui omnem administraret rem publicam multarumque
 gentium legationes exciperet, eum non dignitate insignem esse, quae
 prope accederet ad imperium: id quod primum ad augendam gloriam am-
 plitudinemque Romanorum facturum esset, deinde pactiones cum exter-
 ris gentibus initas confirmaturum. ex tali igitur causa et simulato con-
 silio despotae honorem adipiscitur, consensu populi, patriarchae et
 infelicis heredis imperii. (2.) illo tempore imperii et patriarchae
 sedes Nicaeae in Bithynia erat, Cpoli ab Italis occupata. tempore

ρελθόντος πάνυ ὀλίγου καὶ οἱ τὰ παντοῖα κακὰ σὺρράπτοντες, καὶ τινες τῶν ἐν δόξῃ καὶ γένους [καὶ] λαμπρότητι ὑπερέχοντες καθίσαντες αὐτὸν ἐπὶ ἀσπίδος βασιλέα ἀναγορεύουσιν. ἀκούσας δὲ ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος τὴν τοιαύτην παράνομον ἀνωγόρευσιν ξίφος ὡς εἰπεῖν χαλεπὸν ἐδέξατο κατὰ τῆς καρ- 5 δίας, καὶ ἐν ἀφορισμῷ φρικῶδει καθυπέβαλε τοὺς τε ἀναγορεύσαντας καὶ τὸν ἀνηγορευμένον ὡς ἐπιόρκους καὶ παρανόμους καὶ ἐπιβάτας καὶ δυνάστας. ἔπειτα βουλευσάμενος ἐν τῇ δια- νοίᾳ καὶ μετὰ τινων τῆς συγκλήτου ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, βέλτιον ἡγήσατο ὄρκους ἀσφαλίσασθαι φρικωδεστάτοις 10 τὴν τοῦ παιδὸς ζωὴν, μὴ χεῖρας ἐπιβάλλῃ ἐπιβουλῆς μήτε παρευδοκίμησιν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἢ ὑστέρησίν τινα ἐνθυμηθῆ. καὶ οὕτως ἐγεγόνει, καὶ Μιχαὴλ τὸν Κομνηνὸν οἰκείαις χερσὶν ὁ πατριάρχης διαδήματι ἔσπεψε τῷ βασιλικῷ, καὶ οὐ τὴν αὐτοκρατορίαν διηνεκῶς χαρίζεται, ἀλλὰ διὰ τὰ συμ- 15 βάντα τοῦ καιροῦ, καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόντων, καὶ διοικητὴν αὐτὸν ποιεῖ μετὰ ἐξουσίας βασιλικῆς, μέχρις ὃ τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁ γνήσιος καὶ διάδοχος φθάσῃ ἐν τῇ προσήκοντι καιρῷ· τότε δὲ παραχωρῆσαι τῶν αὐτοκρατορικῶν θρόνων, καὶ τῶν ἐτέρων ἀπάντων βασιλικῶν συμβόλων. 20 καὶ ἀνα μέσον τούτων πάλιν αὐθις ὄρκοι φρικωδέστατοι τῶν προτέρων ἐτελοῦντο.

2. λαμπρότης M 3. ἐπὶ τῆς ἀσπίδος P, qui in margine περι-
τὴν Μαγνησίαν 7. καὶ ante παρ. et ἐπ. om P 9. καὶ prius
om P 12. ἢ om M 15. αὐτοκρατορικὴν M χαρίζ[ε] ἡναγκα-
ζετο P 19. παραχωρήσῃ M τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον P
20. συμβόλων βασιλικῶν P 21. μέσου P πάλιν om P

perexiguo interiecto tum isti malorum omnium machinatores tum alii nonnulli homines auctoritate et generis splendore illustres Michaelem in clipeum sublatum imperatorem consulant. qua comperta iniuria, Arsenius patriarcha quasi gladium sibi in praecordia defigi sensit, atque execrationi horribili subiecit et eum qui consulatus erat imperator, et a quibus erat consulatus, ut homines periuros et iniustos seditiososque. deinde re apud se pensitata et deliberata cum proceribus nonnullis tum clerici tum laici ordinis, satius arbitrabatur sacramentis gravissimis pueri tueri vitam, ne Michael illi insidiaretur neve imperii ei eripiendi aut differendi consilium caperet. quo facto, Michaelem Comnenum patriarcha ipse diademate ornavit regio, nec tamen perpetuam illi tribuit eam dignitatem, sed, cogente temporum rerumque ratione, rei publicae eum fecit administratorem potestate imperatoria, donec heres et successor legitimus aetatem maturiorem attigisset: tum solio et omnibus insignibus imperatoriis se abdicaret. atque haec rursus sanctiore etiam, quam priora, iureiurando confirmantur.

Ἀναξωσάμενος δὲ τὴν ὅλην βασιλείαν, καὶ πολέμου μεγάλου συμβεβηκότες ἀνὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἡπείρου κρατοῦντος Μιχαὴλ τοῦ δεσπότου, ἔχοντος καὶ συμμάχους τοὺς δύο γαμβροὺς αὐτοῦ τὸν τῆς Σικελίας ῥήγα 5 Μαφρὸ καὶ τὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαιῶν πρίγκιπα· καὶ κατὰ κράτος νικήσαντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι πολλοὺς ἤχμαλώτισαν, ἐν οἷς εἷς ἦν τῶν αἰχμαλώτων ὁ τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαιῶν πρίγκιψ. καὶ εἰς ὠνησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ὁ πρίγκιψ ἐδώρησατο χώρας τρεῖς τὰς ἰσχυροτέρας τῆς Πελοποννήσου τῷ βασιλεὶ Ῥωμαίων, τὴν τε Μονεμβασίαν καὶ τὰ Λεῦκτρα Μαῖνης, ἣ καὶ Ταυναρία πάλαι ἄκρα ἐκαλεῖτο παρ' Ἕλλησι, καὶ τὴν Λακωνικὴν Σπάρτην. καὶ οὕτως πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τοῖς Πελοποννήσου χεῖρα ἐπέβαλον, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν τριῶν καὶ ἅπαντα ἡ νῆσος Ῥωμαίοις ἐγεγόνει ὡς καὶ 15 τὸ πρότερον ἦν, πλὴν ὀλίγων φρουριῶν καὶ χωρῶν ὧν ἡ ἀριστοκρατεία τῶν Ἐνετιῶν ἐγκρατὴς ἐγένετο.

Καὶ πάλιν ἑτέρα νίκη περιφανῆς καὶ μεγάλη καὶ ἀξία μνήμης αἰωνίου ἐν τῷ κόσμῳ τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἐγεγόνει. τὸν γὰρ Καῖσαρα Ἀλέξιον τὸν ἐπίκλην Στρατηγόπουλον, ὃς 20 καὶ τὰ βῆθέντα νικητήρια Ῥωμαίοις ἐποίησε κατὰ τοῦ τῆς

6. καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτήσαντες M 8 καὶ διὰ τὸ ὠνησε τὴν
ἐλευθερίαν ὁ P 11. μαῖνην P δ M 12. οἱ om M
13. τῆ τοῦ πελοποννήσου χώρας M 15. ὀλίγω χρόνω χωρῶ
ἦν ἄρ. M 18. ἐγεγόνει κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς P 20.
βῆθέντα] ἐξώτερα M τοῦ τῆς] τὸν Αἰτ. — δεσπότην M, qui
addit καὶ τὸν γαμβρόν αὐτοῦ, ὡς εἰπομεν.

Remum iam potitus Comnenus gravi bello decertavit cum Aetolorum et Epirotarum despota Michaelē, qui belli socios duos generos habuit, Manfredum, Siculorum regem, et principem Peloponnesi et Achaiae. Romani, ingenti de hostibus reportata victoria, multos eorum ceperunt, in quibus Peloponnesi et Achaiae princeps redimendae libertatis causa imperatori urbes tres munitissimas Peloponnesi tradidit, Monembasiam, Leuctra Mainae, quod antiquitus Taenarum promontorium dicebatur a Graecis, et Spartam Laconicam. qua ratione quum Romani in Peloponnesi possessionem rursus pedem posuissent, ex tribus illis profecti urbibus insulam recuperarunt universam praeter castella et regiones aliquot, quae in potestate Venetorum manserunt.

Alia insuper victoria magna et praeclara et per totum terrarum orbem perpetuo commemoranda illis temporibus reportata est. Alexium enim Caesarem, cognomento Strategopulum, qui etiam priorem triumphum Romanis pepererat ex Aetolis Epirotisque actum, iterum imperator

Phrantizes.

2

Αἰτωλίας καὶ Ἡπειροῦ δεσποζόντος, στείλας πάλιν ὁ βασι-
 λεὺς κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ, δοὺς αὐτῷ τινὰς τῆς τῶν
 Βιθυνῶν μοίρας ὡσεὶ ὀκτακοσίους ἰππότητας καὶ ἑτέρους στρα-
 τιώτας ὀλίγους Θρακίας καὶ Μακεδόνας. ὁ δὲ Καῖσαρ θέ-
 λων περᾶσαι νυκτὸς μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ μέρους τῆς 5
 πόλεως ὀλίγον ἐγγύς, κατὰ συγκυρίαν συνήνητησεν αὐτοῖς γη-
 ραῖός τις ἀνὴρ· ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ἤγαγον
 αὐτὸν πρὸς τὸν Καῖσαρα. λέγει δὲ αὐτῷ ὁ Καῖσαρ “πόθεν
 ἔρχῃ καὶ ποῦ πορεύῃ;” εἶπε δὲ ὁ γέρον “ἐκ τῆς πόλεως.” λέ-
 γει αὐτῷ ὁ Καῖσαρ “οὐκ ἔστιν ἀληθῆ ἃ λέγεις· νυκτὸς οὐ- 10
 σης πῶς ἐξῆλθες τῶν τειχῶν;” ὁ δὲ γέρον δειλιάσας ἔφη
 “ἔστιν ὁπῆ ὑποκεκρυμμένη, κύριέ μου, τῇ γῆ, ἣν οὐδεὶς
 οἶδεν εἰ μὴ ἐγώ, ἣν καὶ ἔκπαλαι γινώσκω· καὶ δι’ αὐτῆς ἐξέρ-
 χομαι καὶ εἰσέρχομαι, ὅταν βούλωμαι, ἀνεμποδίστως.” ὡς δὲ
 ἤκουσεν ὁ Καῖσαρ περὶ τοῦ τοιούτου πράγματος, χαρίεις 15
 ἐγένετο. καὶ λέγει τῷ γέροντι πολλῶν δωρεῶν ἐπαγγελίας, ἵνα
 δείξῃ αὐτῷ τὸν τόπον, ὅπως καὶ ὁ Καῖσαρ εἰσέβληθ’ ἔνδον τῆς
 πόλεως μετὰ τοῦ στρατεύματος. ὁ καὶ ἐποίησε. καὶ προστι-
 ζας πῦρ βαλεῖν ἐν τοῖς οἰκοῖς, εὐθὺς ἐνέπηρσε τὴν πόλιν κατὰ
 τόπους οὐκ ὀλίγους τὸ στρατεύμα· ἦν γὰρ καὶ πνεῦμα ἀνέ- 20
 μου βορέως πολὺ πνέον κατὰ τῆς πόλεως. καὶ ἀνῆψεν ἡ
 φλόξ, καὶ ἀλαλάζοντες οἱ στρατιῶται “νίκη Ῥωμαίοις” ἔκρα-

1. στείλειν M πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ P 2. αὐτῷ βιθυν-
 οὺς μέρος M 3. στρατοῦ M 4. ὀλίγους — ὁ δὲ οἱ M
 6. ἐσυνήνητησεν αὐτοὺς M 9. ὁ δὲ γηρεὸς ἔφη M 12. ἐν
 τῇ γῆ, κύριέ μου P 16. ἐγεγόνει M 17. τόπον, καὶ ὁ
 καῖσαρ εἰσεῖσι μετὰ τοῦ στρατεύματος ἔνδον τῆς πόλεως, καὶ
 προστ. M 22. ἀλαλάξαντες οἱ στρ. ῥωμαῖοι νίκη ὁ. M

contra Michaellem rebellem mittit cum Bithynis equitibus circiter octin-
 gentis et aliis aliquot militibus e Thracia et Macedonia conductis. is
 noctu cum copiis suis prope ad Byzantium traiecturus, in senem
 quendam forte incidit, quem interceptum milites adducunt. inter-
 roganti Caesari, unde veniret et quo tenderet, ille ex urbe se venire
 respondit. Caesar “falsa, inquit, narras: nox enim quum sit, quo pacto
 e moenibus egredi potueris?” terrefactus senex “occultus est, domine,
 inquit, cuniculus, praeter me nemini, at mihi iam pridem cogitus,
 per quem, quoties libet, liberē egredior ingrediorque.” his auditis
 Caesar gavisus senem magnis praemiorum conditionibus cohortatur,
 ut sibi in urbem cum exercitu intraturo eum locum demonstrat.
 voti compos factus, ignem aedibus iniici iubet, atque illico locis
 haud paucis urbem milites incendunt. aquilo qui forte flabat vehe-
 mens suscitabat flammam, militesque exsultantes victoriam conclama-
 bant. Latini, repentino tumultu exciti, hostium et incediū conspectu

ζον. οἱ δὲ Ἴταλοί τὸν θόρυβον ἀκούσαντες ἄφνω, μέγας ἐνέ-
 πεσε θόρυβος ἐκ' αὐτούς ἐκ τε τοῦ πυρός καὶ τῶν πολεμίων,
 καὶ γυμνοὶ ἐκ τῶν κοιτῶνων ἐξήρχοντο, καὶ φόνος πολὺς κατ'
 αὐτῶν ἐγένετο καὶ ἀπώλεια, καὶ ἡ νίκη τοῖς Ῥωμαίοις περι-
 5 φανής. καὶ οὕτως ἡ βασιλεύουσα παντοκρατορικῆ βιοθεΐα καὶ
 διὰ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας τοῦ Καίσαρος Ῥωμαίοις ἐγένετο
 καὶ ἐκ τῶν Ἰταλικῶν χειρῶν ἠλευθέρωτο. ἦν δὲ ἡ μεγαλόπολις
 κρατουμένη ὑπ' αὐτῶν ἔτη νθ' μῆνας γ' καὶ ἡμέρας δ'.

Ἀγγελθεῖσα δὲ ἐν Νικαίᾳ ἡ τοιαύτη μεγάλη νίκη τῷ βα-
 10 σιλεῖ, ἐθαύμασε καὶ οὐκ ἐπίστευε πῶς μετ' ὀλίγου πάνυ στρα-
 τοῦ ἐγένετο ἐγκρατῆς ὁ Καῖσαρ τῆς τοιαύτης καὶ τηλικαύ-
 της πόλεως. καὶ ἐκ δευτέρου ἕτερος ἐλθὼν δρομαῖος τὰς ἀγ-
 γελίας κομίζων τῷ βασιλεῖ καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Καίσαρος
 γραμματι, ὡς εἶδεν, ἐπίστευσε καὶ τῷ Θεῷ χαριστήρια ἀπέ-
 15 δωκε, καὶ προστάξας ὁ βυσιλεύς καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ γνώ-
 μης τῆς συγκλήτου πάσης διὰ τὴν νίκην τὴν θαυμαστήν καὶ
 ἔργα μεγάλα ἃ ἐποίησεν ὁ Καῖσαρ εἰς αὐξῆσιν τῆς ἀρχῆς
 Ῥωμαίων, ἵνα εἰς πᾶσαν τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων ὁ τε πα-
 τριάρχης ἀρχιεπίσκοποι ἐπίσκοποι καὶ πῦσα ἡ ἐκκλησία μετὰ
 20 τὴν τοῦ αὐτοκράτορος φήμην εὐφημήσωσι καὶ μνημονεύσωσι

6. ἐμπειρίας καὶ μηχανῆς τοῦ M 7. Ἰταλῶν M ἦν δὲ om
 M 10. πῶς| ἵνα μετ' ὀλίγων πάνυ στρατιωτῶν ὁ Καῖσαρ γέν-
 νησαι ἐγκρατος M 12. δρομαῖος| καὶ M 14. γραμματα ἰδῶν
 πιστεύσας καὶ τῷ Θεῷ τὰ χαριστήρια δούς M 15. βασι. γνώμῃ
 τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς πόλεως συγκλήτου M 17. ἡ αὐ-
 ξησις M 18. Ῥωμ. μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν
 Ῥωμαίων ὁ πατριάρχης ἀρχιεπίσκοποι καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἐφη-
 μου καὶ μνημόνευον τὸν Καῖσαρα ἐν M

vehementer consternantur; plerique nudi e cubilibus prosiliunt et
 ingenti caede trucidantur: Romanis praeclara constat victoria. tali
 modo Cpolis auxilio dei omnipotentis et Caesaris peritiam rei milita-
 ris Romanis restituta est et ab Itolorum manibus vindicata, in quo-
 rum potestate fuerat annos novem et quinquaginta, menses tres et
 dies quatuor.

Nuntiata Nicaeam magna haec victoria fide carere videbatur impe-
 ratori, miranti, quo pacto cum perexigua manu Caesar tali ac tanta urbe
 potitus esset. postquam deinde alius advenit nuntius idque cum lit-
 teris ab ipso Caesare conscriptis, tum demum his lectis dubitationem
 a se amovit, deoque gratias egit, atque, consentientibus patriarcha
 et omni senatu, propter victoriam illam admirabilem et praeclara faci-
 nora, quibus Caesar auxisset Romanum imperium, eius nomen toto
 regno a patriarcha, archiepiscopis, episcopis et universa concione
 in divinis sacrisque liturgiis et omnibus aliis sanctarum ecclesiarum

τὸν Καίσαρα ὁμοῦ τοῖς βασιλεῦσιν ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς λειτουργίαις καὶ ἐν πάσῃ ἐτέρᾳ ἱεροτελεσίῃ καὶ ἀκολουθίᾳ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν μεγαλοφώνως· ὁμοίως καὶ τὸ παράσημα τοῦ Καίσαρος φορεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ὥρᾳ ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ θριάμβ- 5
 6 βους μεγάλους ποιήσαντες αὐτῷ, ὡς ἔθος ἦν ποιεῖν τοῖς νικηταῖς ἐν ταῖς τοιαύταις νίκαις. εἶτα ἐξογκωθεὶς ταῖς τῆς τύχης νίκαις ὁ βασιλεὺς, γνωρίσας καὶ τῆς συγκλήτου τινας καὶ τοῦ δήμου πολλοὺς διαφυλάττοντας πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην καὶ πίστιν, καὶ ἐπαρθεὶς τὴν διάνοιαν, μὴ φοβούμενος 10
 τοὺς φρικώδεις καὶ φοβεροὺς ὄρκους οὓς κατενώπιον τοῦ τοῦ Χριστοῦ βήματος ἐποίησεν, ἀλλ' ἐξαποστείλας ἐλεεινῶς ἐστέρησε τῶν ὀφθαλμῶν τὸν διάδοχον καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν δεκαετῆ ὄντα, καὶ οὕτω ἀνύποπτον φόβου παντὸς τὴν βασιλείαν ἑαυτῷ κατεστήσατο. ὡς 15
 δὲ ἤκουσεν ὁ πατριάρχης τὴν τοῦ τάλαιπώρου κληρονόμου τῆς βασιλείας τύφλωσιν, χερσὶ μὲν ἔτυπτε τὰ στέφρα, ξίφει δὲ ὡς εἰπεῖν ἐτέτρωτο τὴν καρδίαν. γῆ καὶ ἡλίψ τὴν ἀδικίαν ἐβόα καὶ τὰ στοιχεῖα πρὸς ἐπικουρίαν ἐπεκαλεῖτο, κλαίων καὶ στεναῶν καὶ τὸν πώγωνα χερσὶν ἐκρίζων. καὶ μετὰ λίθων 20
 ἀγρίων τὸ στήθος καὶ τὰ γόνατα ὀδυρόμενος ἔτυπτε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους ἔρριπτε κρίζων γοερῶς "ὦ φρίζον ἤλιε, ὦ στεναῶν γῆ, καὶ κλονουμένη βόησον τὴν ἀδικίαν καὶ 2
 2. τῶν — καθ' τὸ τοῦ Καίσαρος φέρειν ὄνομα καθ' P 5. καὶ ἐν παντὶ καιρῷ om P 10. τῆς διανοίας M 14. δεκαετῆ ὄντα om M καὶ ἀνύποπτον φ. π. οὗτος τὴν β. ἐλευθέρην ἑαυτῷ M 15. ἀπεκατεστήσατο P 20. ἐκρίζωνων M 21. ἔτυπτε om P καὶ τὴν — ἔρριπτε om P

actionibus post imperatorem una cum principibus clara voce commemorari ac laudari iussit. praeterea constituit, ut insignia Caesaris gestarentur quotidie, quavis hora et loco, donec eius vita suppeteret, eidemque triumphū eximii agerentur, quales victoribus in eiusmodi victoriis agi solebant. deinde his fortunae blanditiis inflatus imperator, praesertim quum optimatum quorundam et plurimorum civium erga se propensionem, fidem et caritatem perspexisset, animos ac spiritus capiebat, nec quidquam veritus dira et horribilia sacramenta, quibus coram Christi tribunali se obstrinxerat, heredem imperii Iohannem Lasca-
 rim, novem tum annos natum, ablegavit et miserabiliter oculis privavit, ac sic omnis expertus metus sibi sibi vindicavit imperium. patriarcha ubi comperit infelicis pueri excaecationem, manibus pectus plangere et gladio, ut ita dicam, perfodi, terrae ac coelo scelestum facinus queri et elementa ipsa ad ulciscendum invocare, gemitus et lacrimas fundere, barbam evellere et saxo aspero pectus ac genua contundere, caput demittere et lugubriter exclamare: "o sol, horresce, o tellus,

ἐπιβουλὴν καὶ ὠμότητα καὶ ἀπειθοσθέντητα.” ὡς δὲ ὁ πατριάρχης μὴ ἔχων τί ἕτερον προὔξει, ἐν ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς συνίστορας καὶ συνηγόρους καθυπέβαλεν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν παραιτησάμενος καὶ τὸν θρόνον ἐν τῷ ὑπὲρ αὐτοῦ κτισθέντι ἀσκητηρίῳ ἔρχετο. καὶ τοιοιυτοτρόπως ἦλθεν ἡ βασιλεία, ὡς εἰρήκαμεν, ἐπὶ Μιχαὴλ τὸν πρῶτον τῶν Παλαιολόγων, ὡς μὴ ὄφελεν.

3. Οὗτος μὲν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, μετὰ τὸ κερδῆσαι τὴν πόλιν καὶ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ, τὸν διαδράσαντα βασιλέα
 10 Βαλδουῖνον ἀκούσας εἰς Ἰταλίαν ἀφικόμενον καὶ μετὰ Καρόλου τοῦ ῥηγὸς τῆς Ἰταλίας καὶ ἑτέρων αὐθεντῶν ὁμονοήσαντα, καὶ συνθήκας ὑνὰ αὐτῶν ποιησάντων ἵνα κατὰ τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων διὰ ξηραῶς καὶ θαλάσσης παρασκευάζονται ἔλθειν, ἵνα πάλιν τὸν Βαλδουῖνον εἰς τὴν ἀρχὴν ἦν
 15 ἀπώλεσεν ἀποκαταστήσωσι, καὶ τὸ τῆς πόλεως ἀσθενὲς θρωγῶν καὶ οὐκ ἔχων ἕτερόν τι προὔξει, διαπρυσβένεται πρὸς τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως, εἰ μὴ μόνον ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν. καὶ ὁ πάπας ὑσμένως τὴν πρυσβείαν δέχεται, καὶ ὑπίσχηται ἐκτελέσαι
 20 σαι ὅποσα τῷ βασιλεῖ ἀρεστά. καὶ ἡ ἐνωσις ἐγγόνει ἐφ’ ὄρη τριῶν κεφαλαίων, πρῶτον ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνηδίαις τὸν πάπαν μνημονεύεσθαι μετὰ τῶν ἑτέρων τεσσάρων πατριάρχων,

2. τὸν] καὶ τὸν M	γ. ὡς μὴ ὄφελεν om P	8. αὐτὸς P
10. βαλδουῖνον M	ἔλθειν ἀφικόμενον M	καρούλου M
11. ὁμονοησάντων P	12. ποιησάντων om M	κατὰ — πόλεων om M
15. τὸ] δι M	13. προσπαρασκευάζονται M	14. ἵνα M
ὑπόσχηται P	17. Ἀλέξανδρον om P	18. ἵνα om P
	20. ὄρων P	19.

ingemisce et concussa atrocissimum crimeum, insidias, saevitiam, immanitatem ulciscere.” quia vero non habebat, quod aliud faceret, imperatorem eiusque socios ac conscios anathemate perpetuo constringit; deinde relicto solio patriarchali in monasterium a se exstructum secedit. hoc igitur modo, quo nequaquam debebat, imperium ad Michaelem pervenit; primum e Palaeologis imperatorem.

3. Hic in recuperatam urbem ingressus, quum profugum Balduinum regem in Italiam pervenisse audivisset et cum Carolo, Itolorum rege, aliisque principibus se coniunxisse atque pactum esse, ut terra marique Cpolim proficiscerentur, regnum, quod amisisset, sibi restitutum, quumque urbis cerneret infirmitatem, nec, quid aliud ageret, videret, ad Alexandrum papam legatos misit de conciliandis ecclesiis, modo ille istam impediret expeditionem. papa legationem benigne excipit et, quae expetat imperator, facturum se pollicetur. conciliatio convenit in tres has conditiones. prima erat, ut in sacris hymnis papa cum reliquis

δεύτερον δὲ τοῦ ἐκκλητίου τὸν βουλόμενον ἐξεῖναι πρὸς αὐτὸν καθάπερ ὡς μείζον ἀνατρέχειν δικαστήριον, τρίτον τοῦ πρωτεύειν ἐν πᾶσι· περὶ δὲ τῶν ὅσα αὐτοὶ καινοτομοῦσιν οὐδὲν ἐρρέθη. ἐπὶ τούτοις ὁ ἱερός τῆς ἐκκλησίας κατάλογος οὐκ ἠρέμησεν καὶ τὸν ὄχλον ἀνέσειεν, ὡς μέγαν ἐπευθεῖν ἐγείρει- 5 σθαι θόρυβον καὶ ἐπὶ μέγιστον κορυφοῦσθαι τὰ πρᾶγματα κλύδωνα. καὶ ὁ βασιλεὺς οἰκονομίᾳ ἔλεγε γενέσθαι τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ καινοτομία, καὶ τῶν μὴ πειδομένων πολλοὺς ἐμαστίγωσε καὶ ἐκάκωσε καὶ ἐξώρισε. καὶ ταῦτα πάντα μεθοδεύων ὁ βασιλεὺς οὐδὲν ὠφελήθη ἢ κατώρθωσεν. ἀλλὰ τοῦ Καρόλου 10 καὶ Βαλδουίνου μετὰ στρατοῦ πολλοῦ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐλθόντων καὶ πολέμου γεγονότος ἡ ἄμαχος δύναμις τὰς βουλὰς καὶ τὰς δυνάμεις τῶν Ἰταλῶν ἀπράκτους καὶ ἐξημιωμένας μετὰ αἰσχύνῃς ἀπέπεμψε, καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ θεῖον Βῆθλὸν ἐπληρώθη τὸ "ἐπικατάρτος πᾶς ὁ ἐλπίζων ἐπ' ἄνθρω- 15 πον." καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ πάλιν ὁ στόλος τῶν Ῥωμαίων τὸν τοῦ Καρόλου στόλον ἐτρόπωσεν· εἶτα ἐξελθὼν προσέλαβε καὶ τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους μικρὸν πύσας, Ῥόδον τε καὶ Κῶον, Χίον καὶ Λήμνον καὶ ὄσας ἐτέρας, αἱ τοῖς Λατίνοις ἐδούλευον. Ἀρσένιος δὲ ὁ πατριάρχης τὸν θρόνον 20

1. τῆς ἐκκλητίου M, τοῦ ἐκκλητίου ἦτοι τῆς συγκλήτου P πρὸς αὐτὸν om M 3. τὰ M ὄσων P 6. ἐπὶ τὸν μέγιστον P 7. λέγων M 8. τοὺς μὴ πειδομένους M 9. μεθοδεύοντος τοῦ βασιλέως M 10. ἐκατώρθωσεν M 12. γεγ. τὰς ἀμάχους δυνάμεις τῶν M 14. μετὰ αἰσχύνῃς om P 16. ἐκ τῆς θαλάσσης M τῶν Ἰταλῶν P 17. προσελήφθη M 18. πύσας P, ut μικροῦ legatur aut παρὰ μικρὸν. 19. τῶν Λατίνων M

quatuor patriarchis nominaretur; altera, ut integrum esset cuilibet, ad eundem ut summum iudicem provocare; postrema, ut papae in omnibus rebus concederetur principatus. haec quae novabantur, quum initio celata essent, sacrum clericorum collegium non quiete ferebat, sed concitabat plebem, ita ut graves inde orirentur tumultus et fluctus rerum omnium excitarentur vehementissimi. imperator prudenti consilio, non studio novandi, duci se aiebat, atque eorum, quos non sedaret, multos flagellavit vel mutilavit vel eiecit. ceterum Isaac omnia frustra laboravit, nec quidquam effecit aut praecavit. etenim quum Carolus et Balduinus magno cum exercitu contra imperium Romanum profecti bellum comovissent, invicta nostrorum virtute consilia copiaque Latinorum re infecta et cum damno atque ignominia repulsa sunt, et comprobatum est divinum Davidis dictum: "exsecrandus est, quicumque confidit homini." etiam mari Romana classis classem Caroli dissipavit; atque mox cum navibus egressus imperator Aegaei maris insulas levi oppugnatione recuperavit, Rhodum, Coum, Chium, Lemnum, et quotquot alias Latini occuparant. Arse-

καταλιπών χειροτονεῖται Γερμανὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀδρια-
 νουπόλεως. εἶτα δὲ πάλιν ὁ Γερμανὸς ἀκούων ὑβριζόμενος
 ὡς παρανόμως τὸν θρόνον ἔχων τοῦ Ἀρσενίου ἐτι ζῶντος, πα-
 ρεχώρει τοῖς βουλομένοις τὸν θρόνον· καὶ χειροτονεῖται ἀντ'
 5 αὐτοῦ Ἰωσήφ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο, εἶτα ὁ Βέκκος ὁ τῆς
 μεγάλης ἐκκλησίας χαρτοφύλαξ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τοὺς πο-
 λέμους τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἀρχὴ τῶν δει-
 νῶν τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἐγεγόνει παρὰ τῶν Τούρ-
 10 κων· ἐν τῇ Πιυφλαγονίᾳ γὰρ πόλεμον ἔχων μετὰ τῶν Τούρ-
 κων, τὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς ἄκρον ἐσφάλησαν καὶ εἰς φυγὴν
 ἐτράπησαν, καὶ ἐν τῷ φεύγειν πολλοὺς οἱ Τούρκοι ἀπέκτει-
 νον καὶ ἠχμαλώτιζον· αὐτοὶ δὲ πάντοτε ἔφευγον παρὰ τὸν
 15 ποταμὸν ἀμεταστρεπτί. καὶ ὄσῃν αἰχμάλωτον ἔσχον γῆν οὐ
 σατράπαι αὐτῶν, αὐτὴν διελόμενοι ἐδήωσαν πῦσαν ἀπὸ Θα-
 λάσσης τῆς περὶ τὸν Πόντον καὶ Γαλατίαν ἕως Θαλάσσης τῆς
 περὶ Λυκίαν καὶ Κυρίαν καὶ τὸν ποταμὸν Εὐρυμέδοντα. καὶ
 οὗτος ὁ πόλεμος ἀρχὴ ἦν καὶ αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῆς τῶν Ῥω-
 μαίων βασιλείας καταστροφῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπηγορευκῶς
 20 πολιχνίους συχνοῖς τὸν ποταμὸν Σαγγάριον ἀχώρυσεν, ἵνα μὴ
 ἀποβάντες κυριεύσωσι καὶ τῆς Βιθυνίας.

καταλιπών
 3. ὡς om M τοῦ] καὶ τοῦ M 4. τοῖς P. 5.
 εἰ M τῆς ἐκκλησίας μέγας P 11. εἰς prius om M 12. οἱ Τούρ-
 κοὶ om M 14. ἀμετάστρεπτοι P εἶχον P 15. αὐτῶν om P
 διελωμένην M διέζωσαν P 17. τὸν ποτ. τὸν εὐρ. M 21.
 ἐπιβάντες Alterus

nus quum se abdicasset patriarchatu, excipitur a Germano, archiepi-
 scopo Adrianopolis, qui rursum ipse, quum male audiret ut iniuria,
 vivo Arsenio, ea ornata dignitate, solium cupientibus concessit. sub-
 rogatur huic Iosephus, qui patriarchatui annos duos praefuit; dein
 Beccus, maguae ecclesiae chartophylax.

Comueno regnante, e bellis in Europa gerendis
 magnae illae calamitates ortae sunt, quas Romano in Asia imperio
 Turcae inflixerunt. nam in Paphlagonia Romani cum Turcis bellantes
 graviter afflicti inque fugam conversi sunt, quorum in fluminis ripa
 trepidantium magnam partem Turcae aut occiderunt aut ceperunt.
 deinde eorum satrapae quotquot occuparant regiones, eas omnes in-
 ter se distributas populabantur, a Ponto et Galatia ad mare usque
 Lycium et Carium et Eurymedontem fluvium. atque hoc quidem hel-
 lum evertendi imperii Romani initium, causa et occasio fuit. ceterum
 imperator, fessus tantis malis, ripas Sangarii fluminis frequentibus
 oppidis communivit, ne in ipsam quoque Bithyniam Turcae de-
 scenderent.

Ἐγέννησε δὲ υἱοὺς δύο, Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα καὶ Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογέννητον, καὶ θυγατέρας τρεῖς, Εἰρήνην Εὐδοκίαν καὶ Ἄνναν. καὶ ἐν τῷ Θετταλικῷ πολέμῳ ἐρχόμενος καὶ ἐν τινι χωρίῳ εὐρισκόμενος λεγομένῳ Παχωμίῳ καὶ Ἀλλαγῆς, νόσος ἐνσκήπτει δεινὴ περὶ τὴν καρδίαν, θάνατον σύντομον ἀπαγγέλλουσα· καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ διὰ ἡμερῶν δύο τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν ἐπὶ ἔτους ψψδ', ἰνδικτιῶνος ιδ', ἐτῶν ὑπάρχων ἐξήκοντα καὶ ὀκτώ, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα καὶ πέντε. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ καὶ βασιλεὺς κύριος Ἀνδρόνικος τηνικαῦτα παρῶν τῆς νενομισμένης τοῖς βασιλεῦσι 10 ταφῆς τὸν πατέρα οὐκ ἤξιώσεν, ἀλλ' οὐδ' ὅποια δημόταις ἢ ἀπόροις ἐφεῖται· μόνον δὲ κελεύσας νυκτὸς τινὰς ὀλίγους ἄνδρας πόρρω τοῦ στρατοπέδου τὸ πτώμα ἀπαγαγεῖν, πλεστην ἐπεσώρευσαν γῆν, ἵνα μὴ θηρίων στόμασι τὸ βασιλικὸν σῶμα διαμερισθῆ. τὸ δὲ αἷτιον ἢ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἐκκλησίας 15 δόγματος παρατροπή, ἢ ζῶν μὲν ἐκείνος, ὡς εἰρήκαμεν, ἐχρήσατο.

4. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρὸς τὸν υἱὸν Ἀνδρόνικον ἢ τοῦ κράτους καὶ τῶν βασιλικῶν σκήπτρων μετέβη διαδοχῆ, εἰς τα-
ραχὴν οὐκ ὀλίγην ἦλθον τὰ πράγματα· ἵνα δὲ μὴ νεωτερι- 20

2. τρεῖς — Ἄνναν om P 8. πενήκοντα sec P 9. αὐτοῦ om M κύριος om P. uslatus κύρ. 11. ὀποίας P, omisso ἐφεῖται 13. ἀγαγεῖν P 14. ἐπισωρεῦσαι P 18. 4.] Βασιλεῖα ἀνδρονίκου παλαιολόγου τοῦ πρώτου. κεφάλαιον τέταρτον P 20. ἵνα μῆτε νεωτέριστις γένηται ἢτοι ἀλύσιασις ἢ ἀψηνιασμός, αὐτὸς δὲ σ. M

Procreavit filios duos, Andronicum imperatorem et Constantinum Porphyrogenitum, filias tres, Irenen, Eudociam et Annam. quum ad bellum Thessalicum proficiscens in locum quendam Pachomium et Allagen appellatum venisset, gravi quodam morbo cordis correptus, qui citissimam praesagiebat mortem, ibidem biduo post animam efflavit, anno ab orbe condito 6791, indictione XIV, aetatis anno octavo et sexagesimo, imperii quinto et tricesimo. filius eius Andronicus imperator, qui tum praesens aderat, sepultura imperatoribus legitima patrem non honestavit, imo ne ea quidem, quae plebeis et inopibus concedi solet, sed paucis quibusdam hominibus mandavit, ut noctu cadaver procul a castris elatum multa terra obruerent, ne augustale corpus a bestiis dilaniaretur. cuius rei causa fuit, quod Michael, dum vivebat, ut supra a nobis expositum est, a vera ecclesiae doctrina desciverat.

4. Posteaquam deinceps ad Andronicum, filium eius, imperium et regia potestas transiit, tumultus haud leves exorti sunt, at ille, ne quid novandis rebus detrimenti afferret, ut vir intelligens futuri-

σμοις γένηται ἀφανισμός, αὐτὸς συνετὸς ὢν καὶ προθεωρῶν
 τὰ ἐρχόμενα ἤτοι μέλλοντα πάντα σάλον καὶ σκάνδαλον φρο-
 νίμως ἐκυβέρνησε, καὶ τὰ ὅσα ἀρεστὰ τοῖς ὑπηκόοις ἐποίησε.
 καὶ πρῶτον μὲν τὴν τῆς ἐκκλησίας κατὰστασιν καὶ διόρθωσιν
 5 ἐπρομηθεύσατο καὶ ἐποίησε· ζῶντος γὰρ τοῦ πατρὸς, ὡς
 ἔφημεν, ἔκρυβε· καὶ θεσπίσματα βασιλικὰ καὶ διδάγματα 7
 διεπέμποντο τὴν τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν εὐαγγελιζόμενα καὶ
 ἅμα τοὺς διὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας ζῆλον ὑπερορίους κατὰγοντα.
 καὶ τὸν πατριάρχην Βέκκον εὐθύς ἐκ τοῦ θρόνου καταβιβά-
 10 σαυτες ὡς τὰ Λατίνων φρονοῦντα, διαδέχεται δὲ τὸν πατριαρ-
 χικὸν θρόνον μοναχὸς τις Ἀθανάσιος τοῦνομα, παιδιόθεν τοῖς
 ἀσκητικοῖς γεγυμνασμένος πόνοις, διατρίβων δὲ ἐν τοῖς τοῦ
 Γάνου ὄρεσιν, ὀρμώμενος ἐκ Πελοποννήσου ἐκ χώρας λεγο-
 μένης Ἀνδρούσης· καὶ διὰ τοῦτο μὲν προστάξει βασιλικῇ καὶ
 15 ψήφῳ συνοδικῇ τὴν ἐαυτοῦ πατρίδα Ἀνδρουῶσαν ἐπισκοπὴν
 ἐτίμησε, καὶ τῇ μετροπόλει Μονεμβασίᾳ ὑποτάσσεσθαι.
 μετὰ δὲ τὴν καθάραισιν καὶ ἐξορίῳν τοῦ πατριάρχου Βέκ-
 κου τοὺς ἐτέρους ἀρχιερεῖς τοὺς συγκοινωνοὺς τῇ γνώμῃ
 τοῦ βυσιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου μετ' αἰσχύνῃς πάντας
 20 τῆς ἀρχιερωσύνης ἐγύνωσεν. καὶ ἕτερα σκάνδαλα ἄξια
 θρήνου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γέγονασι παρὰ τῶν τότε ἀρχιερέων.
 καὶ τὸ φιλότιμον, ὡς σύνηδες, τοῖς στρατιώταις ἔπειτα μὲν
 ἄσμενος ἐδώρησατο· καὶ τὸ ὑπήκοον πᾶν χαρῶς ἐνεπλή-

2. ἐρχόμενα] γενησόμενα P 3. καὶ τοι P 6. ἐκρύβη?
 δόγματα P 10. δὲ om P 11. ὀνόματι ἀθανάσιος P 18.
 τοὺς] πάντας τοὺς M ἐτέρους om P τοὺς ὄντας συγκ. P
 23. ἀσμένως M

que prospiciens, omnes fluctus et offensiones prudenter temperabat
 atque civium voluntati se praestabat facilem. ac primum quidem, quum
 patre vivo dissimulasset, ut diximus, consilia sua, corrigendae et compo-
 nendae ecclesiae operam dedit. atque circummisit decreta edictaque,
 quibus correctio illa denunciabatur et revocabantur ii, qui ob eiusdem
 ecclesiae studium exsulabant. itaque Beccum patriarcham, ut qui seu-
 taret cum Latinis, solio statim depulsum monachus quidam, Athanasius
 nomine, excepit. is a puero vitam coluerat asceticam in Gani mon-
 tibus, e Peloponneso oriundus, patria Andrusa, quam ob id ipsum
 auctoritate imperatoris et suffragio synodi episcopatus dignitate hone-
 stavit, Monembasiae metropoli subiectam, exauctorato et eiecto Becco,
 ecclesiae antistites reliquos Michaelis imperatoris et patriarchae asseclas
 omnes cum dedecore loco movit. ac praeterea alia lugenda faci-
 nora edita sunt ab ecclesiae tum principibus. militum autem in
 tuenda re publica fervorem Andronicus pro consuetudine libens re-

σθησαν. ἔλθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει, καὶ εἰς μνήμην ἑλληθῶς ὧν ὁ πατὴρ ἔπραξε κατὰ τοῦ νέου Ἰωάννου τοῦ Λουσκήρεως, ᾧ καὶ ἡ τῆς βασιλείας μᾶλλον προσῆκε διαδοχῇ, καὶ τῆς συνειδήσεως κέντρῳ πληττόμενος, καὶ μείζονα τῶν ἀρετῶν τὴν διώκρισιν ἔχων, ἦκε παρὰ τὸν τυφλωθέντα δι' αὐτὸν παρὰ 5 τοῦ πατρὸς ἐν τινι πολιχνίῳ τῆς Βιθυνίας εὐρισκόμενον, καὶ ἰδὼν αὐτὸν καὶ τὰ ἀνήκοντα παραμυθούμενος καὶ μεγάλῳ σχήματι ταπεινώσεως συγχώρησιν αἰτῶν παρ' αὐτοῦ, οὐκ εἰδὼς ἢ ὁ πατὴρ ἐποίησε· καὶ ἐὰν ἦν δυνατόν καὶ ἀρεστόν ὑπάρχειν, ἵνα τὴν βασιλείαν πάλιν μερίσσει καὶ πᾶσα ἐξουσία 10 εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἔσται· καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἀφθόως πάντα καὶ πλουσίως παρέσχεν αὐτῷ διὰ τοῦ βίου. ὁ δὲ πειραχῶς καὶ πρῶττεσθαι προστεταχῶς ἄσμενος ἀπέχετο πρὸς ἔω.

Ἀνεφύησαν δὲ τινες διαβολαὶ κατὰ τοῦ πορφυρογεννήτου 15 αὐταδέλφου τοῦ βασιλέως, ὅτι βασιλείας ἔρωτι τρέφεται· καὶ στεφλας πιάσας αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς συνομιλοῦντας γνησίως, ἐν οἷς ὁ προύχων ὑπῆρχε τὰ μάλιστα καὶ πλοῦτῳ καὶ γένους λαμπρότητι καὶ ἐν στρατηγίαις περιβόητος Μιχαὴλ Στρατηγόπουλος ὁ Μελισσηνός, ὃς καὶ ἐν δεσμοτηρίοις καθείργου- 20 ται καὶ πῦλλὰ ὧν ἐκέκτητο ἀγαθῶν ἐδημοσιεύθησαν.

1. ἔλθων hoc quoque loco P 5. δι' αὐτὸν om M 12. διὰ τοῦ βίου om P δ δὲ] ὡς P 14. πρὸς ἔω om P, qui ἀπέχετο an ἐποίησε primitus habuerit non liquet. addiderat autem, quod nunc inductum est, πάντοτε. 21. ἐδημοσίευσεν M

muneratus est, civesque omnes implevit laetitia. In urbem reversus ac recordatus, quae in puerum Iohannem Lascarim pater admisisset, praesertim quum illi potius deberetur imperium, angore conscientiae stimulatus, utpote aequi rectique sensu patre praestantior, iuvenem suo commodo excaecatum in oppidulo quodam Bithyniae convenit. allocutus eum, quemadmodum decebat, vultu admodum demisso veniam petit eorum, quae se inscio pater in illum statuisset; cohortaturque, ut, si fieri posset et ipsi acceptum esset, partirentur imperium summaque in illius manus rediret potestas. ad vitam quae erant necessaria, omnia illi, quoad in vivis erat, affatim suppeditabat. haec quum fecisset atque ut fierent, imperasset, hilaris in orientem profectus est.

Intendebantur criminationes quaedam Constantino Porphyrogenito, imperatoris fratri, ut imperii appetenti. missis satellitibus, ipsum comprehendit cunctosque eius familiares, in quibus praee ceteris tum divitiis tum generis claritate et belli peritia eminebat Michael Strategopulus Melissenus, qui et ipse cum reliquis in vincula conicitur; bonis, quae possidebat, magna ex parte publicatis.

Ἐγέννησε δὲ υἱοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ἀνδρό-
 νικος τοῦουδε, *Μιχαὴλ τὸν βασιλέα καὶ Κωνσταντῖνον τὸν*
δεσπότην ἐκ τῆς Οὐγγρων πρώτης αὐτοῦ συζύγου· ἐκ δὲ
τῆς δευτέρας Εἰρήνης τῆς ἀπὸ Λογγοβαρδίας, τῆς ἐπ' ἀδελφῆ
5 θυγατρὸς τοῦ ἕγγος Ἰσπανίας, ἀπογόνου δὲ μαρκίωνος Μον-
τεφερράτου τοῦ κληρωσαμένου τὴν Θεσσαλονικίην, ὡς προέ-
φημεν, ὃς καὶ ἕξ Θετταλίας ἐγεγόνει ὅτε οἱ Ἴταλοὶ τῆς Ῥω-
μαίων γῆς ὀλίγον καιρὸν τινα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο, ἐγέννησεν
οὖν Ἰωάννην Θεόδωρον καὶ Δημήτριον καὶ θυγατέρα ὀνόματι
 10 *Σιμωνίδα, ἣν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα ὁ δεσπότης Σερβίας. καὶ*
ὁ μὲν Ἰωάννης γυναικὶ συζευχθεὶς ἄπαις τέθνηκεν· ἡ δὲ βα-
σιλὶς καὶ δέσποινα Εἰρήνη ἐνήγετο εἰς τοῦτο μάλιστα. ζηλό-
τυπος ἦν ὡς μητριᾷ, καὶ περὶ τὸν προγονὸν ἔτρεφεν. ὄθεν
 15 *οὐ διέλιπε νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐνοχλοῦσα τὸν βασιλέα καὶ*
συχύγον, ἵνα καὶ τοὺς υἱέας αὐτῆς κοινονοῦς καὶ συμμερι-
στάς καταστήσῃ τοῦ κράτους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀδύνατον εἶναι
ἔλεγεν τὴν μοναρχίαν Ῥωμαίων πολυαρχίας ποιῆσαι. πολλὰ
δὲ πράξασα καὶ εἰπούσα καὶ τῶν ἐλπίδων ψευθεῖσα, θυμῷ
ληφθεῖσα καὶ λύπῃ, πλεῖστα χρήματα τῷ ἑαυτῆς υἱῷ Θεο-
δώρῳ δώσασα εἰς Λογγοβαρδίαν ἀπέστειλεν, καὶ μαρκίωνι

3. τῆς] τῆς τῶν M 5. inter Ἰσπανίας et ἀπογόνου versum
 dimidium vacuum P μαρκεσιου sec P 8. ἐγένοντο καὶ
 ὑπῆρχον M 12. post Εἰρήνη Alterus: ἐβούλετο κατὰ διαδο-
 χὴν παιδας καὶ ἀπογόνους αὐτῆς κληροῦσθαι τὴν ἀρχήν. ἐνή-
 γε δὲ εἰς M: quare Alterus μάλιστα γνώμη ζηλότυπος, ἦν ὡς
 13. περὶ τῶν προγονῶν P. ante ἔτρεφεν addendum fortasse ψυ-
 γον. 15. τοῖς υἱέσιν M 17. ἔλεγεν ἀδύνατον P, omisso
 εἶναι πολυαρχίαν M 18. πράξασθης καὶ εἰπούσης M

Procreavit imperator Andronicus filios hosce: Michaelē imperato-
 rem et Constantinum despotam ex Hungarorum regis filia, coniuge priore,
 ex altera, Irene, e Lombardis oriunda atque filia sororis regis Hispaniae et
 nephti marchionis Montisferratensis, eiusdem, qui Thessalonicam, ut ante
 explicavimus, nactus est et Thesalorum rex fuit, quando Latini aliquan-
 di Romanorum tenuerunt provincias, ex hac igitur procreavit Iohan-
 nem, Theodorum, Demetrium et filiam Simonidem, quam Serviae de-
 spota sibi iunxit matrimonio. et Iohannes quidem uxori iunctus, nullis
 tamen susceptis liberis decessit. ceterum Irene imperatrix studiosissime
 sua quaedam sequebatur consilia. invidiose, ut noverca, filium natu
 maximum habuit, nec unquam cessavit imperatorem maritum urgere,
 ut suos filios imperii consortes et participes faceret. negabat impera-
 tor fieri posse, ut monarchia Romanorum ad polyarchiam redigeretur.
 itaque multa rebus ac verbis experta, tandem, quum spe sua exci-
 disset, ira et dolore abrepta Theodorum filium cum grandi pecunia

τοῦτον τῇ ἑαυτῆς πατρίδι κατέστησε. ἐκεῖτε δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς τὸ γένος Σπίνουλα καὶ υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἐγέννησεν.

5. Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ τοῦ εἰρημένου αυτοκράτορος ἐκ τῆς Ἀσίας τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἀνεργάγησαν πελώγη. συνασπισμὸν οἱ τῶν Τούρκων σατράπαι ποιήσαντες πάλιν, ἐν 5 οἷς ὑπῆρχεν εἰς τῶν σατράπων καὶ ὁ Ὀθμάνης, νεωστὶ πάντα τόπον κατέδραμον ἄχρι θαλάττης ἀκτῶν. τῇ νίκῃ ἐκείνῃ Θρασυθέντες, διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐν τῇ Χερρονήσῳ τῆς Θράκης περάσαντες πᾶν κακὸν καὶ δεινὸν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι διέπραξαν, καὶ πολὺν τόπον διήρχοντο ληΐζοντες, ὥστε μῆτε ἀρο- 10 τριῶν μῆτε σπεῖρειν οὔτε τῶν πόλεων ἐξιέναι ἐδύναντο ἐπὶ ἔτος ἔν καὶ μῆνας δέκα. ἔτυχε δὲ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις, ἔμπεσεῖν Λατιῶν τινα, Καταλάνον τὸ γένος, Ῥογέριον τοῦνομα. ἀθροίσας ἐκ τῆς κάτω Ἰβηρίας στρατόπεδον, καὶ τριήρεις τέτταρας πληρώσας, ληστρικὸν ἀδεῶς μετήει βίον, δει- 15 νότατος ἐν τούτῳ γενόμενος. οὐ μόνον γὰρ ναυσὶ φορτίοις ἐπετίθειτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς δὴ τὰς μεγάλας τῶν νησῶν ἐσκύλευσε, καὶ φοβερὸς ἐν τῇ κάτω θαλάσῃ ἐδόκει εἶναι. ἔδοξε τοίνυν τούτῳ τῷ ἄρχοντι διαπρεσβευσασμένην πρὸς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον συμμαχῆσαι αὐτῷ κατὰ τῶν Τούρκων. καὶ ὁ 20 βασιλεὺς τὴν πρεσβείαν δεξάμενος, ἄρας ἐκείνος ἐκ τῶν ἐσπε-

5. ἐν — Ὀθμάνης post πελώγη M, ἐν οἷς σατράπαις ὑπῆρχε καὶ ὀθμάνης εἰς αὐτῶν post ἀκτῶν (vel, ut Pinderus scribit, αὐτῶν) P: transposuit Alterus. 7. Θρασ.] τραπεύντες P 8. ἐν] καὶ ἐν P 13. τὸ γένος om M 14. καὶ ἀθροίσει P σιρατόπεδα P 21. post βασιλεὺς margo P: γαμβρὸν ἐπ' ἀδελψιδῇ Μαρτίε πεποίηκε καὶ

in Longobardos misit et patriae suae constituit marchionem. ibi is e gente Spinularum ducta uxore, utriusque sexus liberos generavit.

5. Imperante eo, quem diximus, Andronico, iugentes calamitatum fluctus in Asia concitati sunt. etenim Turcarum satrapae, in quibus unus erat Othmanes, foedere coniuncti modo omnes tractus ad mare usque pervagari coeperant, ac victoria feroces, per Hellespontum in Chersonesum Thraciae traieci, omne malorum scelerumque genus ediderunt atrociniisque multas regiones ita vexarunt, ut nec arare, nec serere nec ex oppidis egredi per unum annum et menses decem liceret. accidit eodem tempore, ut Latinus quidam adveniret, natione Catelanus, nomine Rogerius. is, ex inferiore Iberia collectis copiis et triremibus quatuor impletis, libere piraticam faciebat, in qua exercitissimus erat. etenim non solum naves onerarias aggredebatur, sed etiam magnas depopulabatur insulas et mare inferum habebat infestum. huic igitur duci visum est, legatione ad imperatorem Andronicum missa, societatem cum eodem contra Turcas

ρίων πρὸς τὸ Βυζάντιον ἔρχεται, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ δισχι-
 λίους ἄνδρας μαχικούς. καὶ ὁ βασιλεὺς τῆ τοῦ μεγάλου δουκὸς
 ὀφφικίῳ τοῦτον ἐτίμησε. μετ' ὀλίγον δὲ ἦκει καὶ ἕτερος Κατα-
 λάνος τοῦνομα Πιριγκέριος Τέντζας, συγγενὴς τοῦ Ῥογέριου.
 5 καὶ ὁ βασιλεὺς μὲν τὴν τῶν χρημάτων διαπύην τὴν ἀρ-
 κοῦσαν περὶ τὰ ἐκείνων ἐνδύματα καὶ δωρεὰς καὶ τὰ ἐπίλοιπα
 σιτηρέσια εἰς πλησμονὴν δέδωκεν· ὀλίγον δὲ καιροῦ παρελ-
 θόντος διέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ στρατοῦ τοῦ πολεμεῖν
 τοὺς ἐχθρούς. καὶ οὐ περὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῖς ἔμελεν, ἀλλὰ
 10 τὸ ὑπήκουον πλεῖστα ἐλύπουν. καὶ τί χρὴ λέγειν ὅποσα εἰργά-
 σαντο κακὰ παριόντες καὶ δεινὰ; τοῖς Χριστιανοῖς ἄνδρασι τε
 καὶ γυναῖξιν οὐδὲν ἄμεινον ἢ ὡς ἀνδραπόδοις ἐχρήσαν-
 το· καὶ οὐκ ἠλέουν τινὰ δακρύνοντα, ἀλλὰ τοῖς ὑπηκόοις
 μᾶλλον ἐποίουν κακὰ ὑπὲρ ἀσεβεῖς καὶ ἐχθρούς. καὶ ἦν
 15 ἰδεῖν οὐ μόνον τὴς οὐσίας ἀρπάζοντας τῶν ταλαιπώρων
 Χριστιανῶν, ἀλλὰ θυγατέρας καὶ γυναῖκας ὑβρίζοντας. πρε-
 σβῦται δὲ καὶ ἱερεῖς ἐδεσμεύοντο καὶ ἐμαστιγοῦντο. ταῦτα
 μαθὼν ὁ βασιλεὺς θυμῷ ἐτήκετο καὶ τινος μηχανῆς βοηθού-
 σης ἐδέετο. διαβαίνειν πρὸς τὴν Θράκην τὸν Ῥογέριον μετὰ
 20 τοῦ στρατοπέδου ἐκέλευσε πρὸς τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρου-
 ριον. καὶ τὸ στρατόπεδον ἐκεῖ καταλιπὼν πρὸς τὸν βουιλέα
 ὁ Ῥογέριος μετὰ τινῶν εἰς προσκύνησιν ἔρχεται. οὗ γενομέ-

3. τετίμηκε P ἦκε P 4. μικροτιέτζας M ροντζερλου P 5.
 μὲν] μετὰ P 7. ἔδωκεν M. post δέδωκεν parvo P: καὶ τὸν μὲν
 Ροντζέρριον Καίσαρα, τὸν δὲ Πιριγκέρριον δοῦκα μέγα τετίμηκε
 8. τοῦ ante στρατοῦ P 9. καὶ οὐ οὐ P ἐχθρῶν ὀλίγα αὐ-
 τοῖς M 12. οἶον ἀνδραποδισμόν M 15. ἀρπάζειν M 22.
 post μετὰ P inter versus διακοσίων ἐν Ὁρρεσιάδι ὄντα, omisso
 τινῶν

pacisci. legatis ab Andronico auditis, ipse Rogerius, cum bellicoso ex-
 ercitu duorum millium ex occidente Cpolim profectus, magni ducis
 dignitate ab imperatore ornatur. paulo post alius Catelanus supervenit,
 Pirincerius Tentzas nomine, Rogerii cognatus. in horum vestimenta,
 donativa et rem frumentariam ubi imperator sumptum fecit libera-
 lissime, brevi tempore interiecto, in Asiam cum exercitu traiciunt ad de-
 bellandos hostes. at de hostibus illi parum solliciti, Romanos gravissime
 premunt. quid commemorem, quanta, quocumque venerunt, mala edide-
 rint et scelera? Christianos tum viros tum feminas nihilo mitius quam
 mancipia habuerunt; nullius lacrimas miserati, gravius, quam ipsi hos-
 tes et impii, Romanos vexarunt. videres Christianorum infelicium
 non solum bona direpta, sed etiam filias et uxores vitiatas, senes et
 sacerdotes vinctos et flagellatos. quae ut rescivit imperator, ira conta-
 buit nec consilium reperit, quo his malis mederetur. in Thraciam ad

νου ὁ βασιλεὺς τοὺς παρεστῶτας Ξιφῆρεις προστάξας τούτους κατέκοψαν. μαθόντες δὲ οἱ ἕτεροι Λατίνοι οἱ ἐν τῇ Καλλιουπόλει τὰ γενόμενα εἰς ἀποστασίαν ἐτρέπησαν καὶ τοὺς ἐκεῖσε Ῥωμαίους κατέσφαξαν, τὰ δὲ τείχη ὀχυρώσαντες κράτιστον ὀρμητήριον εἶχον καὶ μετὰ τῶν Τούρκων ὁμονήσαντες εἰς φανεράν ληστείαν καὶ ἀρπυγὴν ἐξῆλθον. ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὰς Θρακικὰς καὶ Μακεδονικὰς δυνάμεις λαβὼν ἦλθε κατ' αὐτῶν, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐζημιωμένος ἐπανέστρεψεν. εἶτα οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν διαφερόμενοι ἐμερίσθησαν, καὶ τινὲς μὲν πρὸς τὸν βασιλεῖα ἦλθον, ἕτεροι δὲ μετὰ τῶν Τούρκων ἐστράτευον, ἕτεροι δὲ ληστεύοντες τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζοντο, ἕως καὶ εἰς τέλος ἐξουθενήθησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ στρατὸν πάλιν συναθροίσας ἔρχεται πρὸς τὴν Χερρόνησον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τοσοῦτον ἐσφάλῃ· καὶ αἰφνιδίως τὸν στρατὸν οἱ ἐναντίοι περικυκλώσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καταλιπόντες τὰς σκηνὰς τὰς βασιλικὰς καὶ τὰ βασιλικὰ χρήματα καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ πικύσημα. καὶ ἐκ τρίτου ἕτερον στρατὸν ὥκονόμησεν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὐ παραγίνεται, εἰ μὴ καταστήσας

1. περιστάντας M 2. κατακόπτειν M οἱ prius om M 3. καὶ — τείχη] καὶ τὸ φρούριον M 4. κράτιστον] ὡς M 7. post Μακεδονικὰς P inter versus: καὶ τὰς Μασσαγετῶν, post δυνάμεις: καὶ τὰς τῶν Τουρκοπούλων φάλαγγας 12. μεταληστεύοντες τοῦ ζῆν M 14. Μιχαὴλ om P συνάξας P ἔρχεται om M 16. ἐναντίοι] Τούρκοι P 17. οἱ Ῥωμαῖοι om M 19 καὶ πάλιν ἐκ P

oppidum Calliopolim cum copiis transire iussus Rogerius, relicto illic exercitu, cum paucis ad salutandum imperatorem venit. qua ille usus occasione, satellitibus, qui praesto aderant, statim mandat, ut Rogerium et comites eius obruncent. quod quum audissent reliqui Latini, qui erant Calliopoli, ad defectionem conversi Romanos trucidarunt; deinde oppido operibus probe communito, utebantur eo ut receptaculo firmissimo, atque, facta cum Turcis conspiratione, in aperta latrocinia ac rapinis erumpebant. Michael, cum Thraciis et Macedonicis copiis contra eos profectus, frustra cum iis decertavit, immo vero cum damno et iactura rediit. mox autem illorum duces discordes facti, partim in partes imperatoris, partim ad Turcas concesserunt: nonnulli etiam tum latrociniiis quaeaverunt victum, donec postremo consumpti perierunt.

Imperator Michael, coacto rursus exercitu, in Chersonesum contra Turcas proficiscitur ac gravem cladem accipit. nam repente ab hostibus circumventi Romani, tabernaculo et omnibus opibus et insignibus regis relictis, in fugam vertuntur. iam tertio exercitum comparat,

ἔξαρχον τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως Φιλῆν τὸν Παλαιολόγον, τὸν τότε τὴν πρωτοστρατορικὴν ἀρχὴν διεζωσμένον, ὅς καὶ στρατεύσας κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς τέλος ἐνίκησε καὶ πολλοὺς ἐθανάτωσε καὶ ἤχμαλώτισε. καὶ 5 αἱ ἐναπολειφθέντες ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ὀλίγοι ζῶντες κακῶς ἐκ τῆς Χερρονησοῦ Θράκης ἐδιώχθησαν.

Ἀθανάσιος δὲ ὁ πατριάρχης ἐπὶ ἔτη τέσσαρα τὸν Θρόνον διοικῶν, εἶτα ἐγγράφως παραιτησάμενος, ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐλθὼν ἠσύχαζεν· καὶ ἀντ' αὐτοῦ 10 χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ ἐκ Σωζοπόλεως, ὅστις γυναῖκα καὶ τέκνα ἔχων, ἔπειτα θανάτῳ τὴν γυναῖκα ἀποβαλὼν τὸ μοναδικὸν ὑπέδου τριβῶνιον, καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀρετὴ προβιβάσαντες αὐτόν, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐχηρημάτισε. καιρῷ δὲ τινι τὸν Θρόνον διαπρέψας, εἶτα παραιτησάμενος, 15 καὶ πάλιν Ἀθανάσιος ἐκ δευτέρου τὸν Θρόνον ἔλαβε. κρατήσας τοὺς οἰάκας τῆς ἐκκλησίας ἔτη ὀκτώ, εἶτα πάλιν σκάνδαλά τινα ἀνεφύησαν, καὶ οὗτος τὴν ἡσύχιαν πάντοτε ἦν ἀσπυζόμενος. αὐθις τὸν Θρόνον παρητήσατο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Νήφων ὁ τῆς Κυζίκου πρόεδρος. ὅς καιρὸν ὀλίγον διαπρέψας εἶτα καταβιβάζεται, καὶ ἀνάγεται ἀντ' αὐτοῦ 20 εἰς τὴν πατριαρχικὴν περιωπὴν Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς, λογοθέτης ὢν τοῦ δρόμου, ἔχων καὶ αὐτὸς τέκνα τε καὶ γυναῖκα.

10. ἐχειροτονήθη P σωζουπόλεως P 12. ὑποδὺς M 13. αὐτόν om M 15. καὶ om M ἀγέλαβε M 16. ἔτη] χρόνους P 17. τινα om M οὕτως M 19. γύμφων M ὀλίγον τὸν Θρόνον δ. M

quem ipse non educit, sed praeficit Philem Palaeologum, protostratoris honore tum conspicuum. is igitur in Agarenos castris motis, postremum eos proelio vicit multosque partim occidit, partim cepit. qui reliqui tum erant exiguo numero et superstites, turpiter e Chersoneso Thraciae eiiciuntur.

Athanasius patriarcha, quum annos quatuor solium tenuisset, translito libello munus deprecatus, in monasterium a se constructum quietis causa secessit. in eius locum subrogatur Iohannes Sozopolitanus: qui quum uxorem et liberos haberet, illa mortua monachicum induerat pallium. is igitur, procedente tempore, auctus virtute, patriarchae Cpolitani honorem assecutus est; quo tamen, munere aliquamdiu functus, ultro se abdicavit; et solium patriarchale iterum occupavit Athanasius. tenuerat is deinde per annos octo clavum ecclesiae, quum rursus turbae quaedam orirentur. itaque, ut quietis semper amantissimus, iterum loco cedit, in quem subrogatur Nepho, Cyzici episcopus: qui brevi post solio patriarchali deiectus, excipitur ab Iohanne Glycy, logotheta dromi, qui et ipse uxorem et

ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ πᾶν σοφώτατος, ἔλαχε δὲ φιλασθενῆς εἶναι καὶ οὐκ ἐδύνατο τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν τελείως ἐκπληροῦν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν θρόνον πυροτήσατο. καὶ χειροτονεῖται ἀπ' αὐτοῦ μοναχός τις ἐκ τῆς μονῆς τῶν Μαγγάρων τοῦνομα Γεράσιμος, πολὺς μὲν τὴν τρίχα ἀνωφελῆς δὲ τὸν τρόπον· καὶ 5 πατριαρχεύσας ὀλίγον, ἐκὼν καὶ ἄκων καὶ μὴ ἀρέσκον τι αὐτῷ τὸν θρόνον ἀφήσας, ἀπ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἡσαΐας ἀνὴρ γηραιός καὶ τίμιος ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ Ἄθωνος, κατὰ συγκυρίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει λαχὼν ἐγεγόνει πατριάρχης.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ συνέβη γενέσθαι σεισμόν τὸν παμ- 10 μέγιστον, καὶ πολλοὶ οἴκοι περιφανεῖς καὶ ἀγιῶν ναοὶ οἱ μὲν πεπτώκασιν οἱ δὲ ἐρράγησαν, καὶ πολλοὶ στῦλοι τῶν ἰσταμέ- ρων εἰς τοὺς κίονας ἄνωθεν ἔπεσον.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Βαί τριήρεις ἠῤῥήσαν εἰς πλήθος· καὶ τινες τῆς συγκλήτου 15 βουλῆς τῷ κρατοῦντι βωλευουσιν εἰκῆ ἐτοιμάζειν καὶ διορ- θοῦν καὶ κρατεῖν αὐτάς. ματαιῶς ἄρα τῶν νηῶν ἡ δαπάνη, ἔλεγον, μικροῦ τῶν ἄλλων πάντων ἐπέκεινα τὸ βασιλικὸν ἐπι- τριβουσα ταμεῖον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς λόγοις αὐτῶν πεισθεὶς τὰς τριήρεις ἀνεπιμελήτους καταλείψας, τῷ χρόνῳ διεφθά- 20 ρησαν, καὶ αἱ μὲν διερράγησαν αἱ δὲ κατέδυσαν εἰς πνθμένα

2. τελεῖν καὶ P	5. πολὺς τὴν P	6. ἀρέσκων τι M	8.
συγκαιρίαν P	14. αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως P	15. τὰς	διορθώσασιν M
τριήρεις αὐξήσεν M	16. εἰκῆ] οὐκ οὖν M		
17. αὐτὰς om M			

liberos habebat. erat is vir sapientissimus, sed admodum infirmæ valetudinis, ut oblatam sibi provinciam recte administrare non posset. itaque munus deprecanti Gerasimus, monachus e Mangonio monasterio, susceptus est, homo canis capillis, sed pravus moribus. hic quum aliquantisper ecclesie præfuisset, sedem volens nolens concessit Isaiæ, viro seni et venerando e monte Athone monacho, qui forte in urbe aderat.

Illo tempore terra motu ingenti contremuit, multaeque domus magnificae et sanctorum aedes partim destructae sunt, partim egerunt rimas, atque statuae haud paucae de columnis deciderunt.

Quum regnante hoc imperatore triremium numerus admodum auctus esset, optimatium nonnulli suaserunt, temere eas parari ac resciri. nequidquam enim, aiebant, impensas in naves factas propemodum magis, quam omnes reliquas, aerarium exhaurire. horum ille consilio obsecutus, triremium curam abiecit, quae tempore procedente partim situ corrumpebantur fatiscentes, partim in mare demergebantur. itaque premente postea necessitate, quum nec gubernatores ad-

θαλάσσης. ὕστερον δὲ χρείας καὶ ἀνάγκης οὐσῆς οὐκ ἦσαν κυβερνήται, καὶ αἱ τριήρεις ὡς προείπομεν γηγόνασι, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ βούλευμα πολλὰ κακὰ προεξέστησε καὶ δεινὰ.

5 Ὁ οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐγέννησε θυγατέρας δύο, Ἄνναν καὶ Θεοδώραν, ἄρρενας δὲ δύο, Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα καὶ Μανουὴλ τὸν δεσπότην. καὶ ἦν πλεῖστα φιλούμενος ὁ Ἀνδρόνικος ὑπὸ τοῦ πάππου καὶ βασιλέως, καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐκέλευσε τρέφεσθαι. ἀνδρυνθεὶς δὲ νύκτωρ ἐκώμαζε
 10 πρὸς γυναῖκά τινα ἐταίραν ὠραίαν πάνυ, καὶ ταύτης ἐρασθεὶς ἦν καὶ ἐρωόμενος· καὶ ζηλοτυπία γάρ τις ἐπυρπόλει τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ξιφηφόρους καὶ τοξότας ἠνύγκαζε προσμένειν καὶ προλογίζετο περὶ τὴν τῆς ἐταιρίδος οἰκίαν. ἐν μιᾷ δὲ
 15 ἀδελφὸν ζητῶν εὖτυχε παριέναι τὴν τῆς ἐταιρίδος οἰκίαν· ὃν οἱ τοῦ ἀδελφοῦ σκόποι θεασάμενοι, καὶ διὰ τὸ σκότος μὴ γνόντες τίς ἦν, ἀλλ' ὑποτοπήσαντές τινα τῶν ἐρωμένων εἶναι τῆς γυναικός, βέλη συνεχῶς κατ' αὐτοῦ ῥίπτουσι, καὶ πλήξαντες αὐτὸν ἀπέθανε. μαθὼν δὲ τοῦτο ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ
 20 Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἐκ τῆς χολῆς καὶ τῆς πολλῆς λύπης ἀσθενεῖα περιπεσὼν βυρνατῆτῃ ἐξ ἀνθρώπων ἐγεγόνει. ὡς δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους παρηλθόν, ὁ πάππος καὶ βασιλεὺς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον προσκαλεσάμενος, μετὰ

1. ἀνάγκης καὶ χρείας P 2. ἐγεγόνει MP, οὐ γηγόνασι AIterus.
 9. νύκτωρ προσεκόμιζε γ. P 13. προσολογίζετο P
 17. γυνῶναι M 20. καὶ] αὐτοῦ καὶ P

essent, et triremium esset ea, quam dixi, conditio, Romanis illud consilium multa eaque gravia mala peperit.

Imperator Michael procreavit filias duas, Annam et Theodoram, et filios item duos, Andronicum imperatorem et Manuelem despotam. ex his Andronicum avus imperator habebat longe carissimum, et in regia educari iussit. is, ubi adolevit, noctu ad mulierem egregie formosam, quae ei erat in deliciis et amoribus, comissatum ibat, ac, zelotypia incensus, satellites gladiis et arcubus armatos circum aedes meretriculae iubebat excubare. quadam nocte Manuel despota, fratrem quaeritans, forte ad scorti aedes devenit. speculatores quum eum conspiciunt nec agnoscunt propter tenebras, amatorem quempiam mulieris suspicati, tela in eum crebra coniciunt et percussum occidunt. quod quum imperator Michael pater Thessalonicae accepisset, ex ira et aegritudine morbo correptus gravissimo, e vita cessit. postquam dies luctus exierunt, avus imperator Andronicum ad se arcessitum

κλαυθμοῦ γουθετῶν αὐτὸν καὶ ὀνειδίσας, ὡς ἔθος τοῖς πα-
 τράσι ποιεῖν πρὸς τοὺς φιλτάτους παῖδας, οὗτος μὲν κατη-
 φῆς γενόμενος οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ θυμῷ ληφθεὶς καὶ
 φοβηθεὶς, ἵνα μὴ διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τὰς ἐπέ-
 ρας τῆς νεότητος ἀκαταστασίας ὡς ἐποίει γυμνώσῃ τῆς βασι-
 λείας αὐτὸν ὁ πάππος καὶ τῆ θείῃ Κωνσταντίνῃ αὐτὴν δώσει,
 μετὰ τινῶν συνηλικιωτῶν καὶ συνωμότων φυγόντες ἐν τῷ
 Λιδυμοτείχῃ ἀπῆλθον, καὶ στρατὸν συναθροίσαντες εἰς μά-
 χην ἐξῆλθον κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου αὐτοῦ, καὶ πολ-
 λῶν πολέμων ἐμφυλίων γεγονότων καὶ φόνων πάλιν εἰς συμ-
 βάσεις ἤλθον. καὶ μετ' ὀλίγον διὰ μικρὰς αἰτίας αὐθις τὰς
 συμβάσεις καὶ συνθήκας ἤθετον, καὶ ἦν τὰ σκάνδαλα
 πλείστα.

6. Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεό-
 δωρος ὁ μαρκίων, ὁ πρὸ ἐτῶν συχνῶν εἰς τὴν τῆς μητρὸς 15
 πατρίδα πεμφθεὶς ὡς εἰρήκαμεν, μετὰ τὸν ταύτης θάνατον
 ἐπανῆκε πρὸς τὸν πατέρα, παῖδας καὶ γυναῖκα ἐκέισε κατα-
 λιπὼν· ὅστις καὶ γνώμη καὶ πίστις καὶ σχήματι καὶ γενεῶν
 κορυῆ Λατίνος ἦν ἀκραιφνής. καὶ κηδεμονίας ἀπάσης καὶ
 εὐμενείας καὶ χορηγίας χρημάτων ὁ πατὴρ ἐχαρίσατο· αὐ- 20
 τὸς δὲ τὸν Ἰούδαν ἐκείνον μιμησάμενος προούτης εἴλετο γε-
 νέσθαι τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς, καὶ θερμότερος πάντων

2. παῖδας om M	5. τῆς β. στερώσῃ M	6. αὐτὴν om M
8. καὶ τὸν στρατὸν P	10. συνηβάσεις MP	11. ὀλίγον
διάστημα διὰ P	12. συνηβάσεις MP	13. πλείστα καὶ πολ-
λά M
18. ὅστις] ἴδε διε M		

multis cum lacrimis obiurgat cohortaturque, quemadmodum paren-
 tes liberos amatissimos cohortari solent. ille demissus nihil respon-
 det, sed ira commotus ac metuens, ne propter necem fraternam et
 reliqua juvenilis insolentiae facinora, quae patrasset, avus imperium
 sibi abrogatum in Constantinum patrum transferret, cum quibusdam
 aequalibus sociisque Didymotichum aufugit, ibique collectis copiis
 bellum adversus avum imperatorem movet. postremo, multis proeliis
 civilibus factis caedibusque, cum eodem in pacem redit. at mox levi-
 bus de causis pactiones et conventa rescinduntur turbaeque excitantur plurimae.

6. Illo tempore imperatoris filius Theodorus marchio, qui
 ante multos annos in matris suae patriam missus fuerat, ut supra
 narravimus, post huius obitum ad patrem rediit, relictis domi liberis
 et uxore. is, animo, religione, cultu et tonsu barbae plane Latinus,
 quam omni cura, benignitatis ac munificentiae genere a patre or-
 natus esset, Iudam illum imitari et patrem imperatorem prodece ma-
 luit, atque hostis eius factus reliquis vehementior, deposita omni erga

ἐχθρὸς ἐγένετο, καὶ πῦσαν αἰδῶ πατρικὴν ὑπίσω λιπῶν πρὸς
 τὸν νέον βασιλέα καὶ ἀνεπιθὼν αὐτόμολος παραγίνεται, καὶ
 πλεῖον τὸ σκάνδαλον ἐποίησε. τότε μὲν διὰ τοὺς ἐμφυλλίους
 πολέμους καὶ τὴν ἀκαταστασίαν ὁ Ὀθμάνος ὁ τῆς Βιθυνίας 9
 ἑκράτῳν εὐκαιρίαν εὐρῶν ἐκ τοῦ ἐναπολειφθέντος μέρους τοῖς
 Ῥωμαίοις οὐκ ὀλίγον ἔλαβεν. ἡ δὲ εἴσοδος τοῦ νέου βασι-
 λέως ἐντὸς τῆς πόλεως οὕτως ἐγένετο· προδότες δὲ δύο εἰς
 τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες, τοῦνομα ὁ εἷς Καστελιάνος καὶ ὁ
 ἕτερος Κάμαρις, οἳ ἦσαν φύλακες ἐν τινὶ τόπῳ τῆς πόλεως
 10 ἐγγὺς τῆς πύλης τῆς λεγομένης Ἀδριανουπόλεως, καὶ συμ-
 βάσεις μετὰ τοῦ νέου βασιλέως ἐποίησαν. καὶ ἐλθὼν ὁ στρα-
 τὸς νυκτὸς ἐν τῷ τόπῳ ἀκείνῳ τὴν κλίμακα ἐβάλον, καὶ ἔσω
 τῆς πόλεως μέρος ἐξ αὐτῶν γενόμενοι καὶ τὴν πύλην ἀνεπε-
 τάσαντες, ὁ ἐναπολειφθεὶς στρατὸς μετὰ τοῦ νέου βασιλέως
 15 ἔνδον γέγονε. καὶ εὐθὺς συγκαλέσας πάντα τὸν ἕφ' ἑαυτῷ
 στρατὸν παρεκελεύετο μᾶλα σφοδρῶς μῆτε χεῖρα φρονεῦντιαν
 μῆτε γλωσσαν ὑβρίστριαν ἐπενεγκεῖν μῆτε τῷ πάππῳ καὶ βα-
 σιλεῖ μὴ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· “οὐ γὰρ” φησὶν “ἡμεῖς
 20 ἀλλ' ὁ Θεὸς ταύτην παρέσχε τὴν νίκην,” καὶ περὶ τῆς τοῦ
 πάππου καὶ βασιλέως ζωῆς ἐφρόντισεν. ἐγκρατῆς δὲ τῆς πό-
 λεως καὶ τῆς βασιλείας γενόμενος τοῦ πάππου ἔτι ζῶντος,
 ληστρικῶν τρόπῳ τῆς βασιλείας τοῦτον ἐξέωσεν. ἐβασίλευσε
 μετὰ τοῦ υἱοῦ Μιχαὴλ ὁ γηραιὸς Ἀνδρόνικος, ἕως οὗ ἐξώ-

3. ἠὔξησε M 4. τὰς om P · δτιμάνης P 7. πόλεως ταυ-
 τῆς ἐγγύονει M 8] δὴ P, neutrum apte 10. συνηβίσεις P
 11. ποιήσαντες M 15. καλέσας P 16. παρεκέλευσε P μάλ-
 λον MP: correxit Alterus 22. ληστρικῶς καὶ δυναστικῶ M

eum reverentia, ad iuniorē imperatorem, fratris filium, transit auxilium
 rei publicae turbas. tum enim, e bellis his domesticis et rerum per-
 turbatione petita occasione, Othmanes, qui Bithynis imperabat, de terra
 Romanis reliqua partem haud exiguam occupavit. urbem iunior impera-
 tor hoc modo intravit. proditores duo, alter Castelanus, alter Camaris
 nomine, quibus regio quaedam urbis prope portam quam dicunt Adria-
 nopolitanaam custodienda tradita erat, in imperatoris iunioris castra pro-
 fecti, pactionem cum eodem composuerunt. itaque noctu adveniēns exer-
 citus in illo loco scalas moenibus admovet, per quas nonnulli in urbem
 transiēti portam aperiunt. imperator, postquam cum reliquo exercitu intus
 adest, confestim convocatos milites severissime vetat, ne in impera-
 torem avum vel alium quemquam vi aut contumeliis utantur. “non
 enim, inquit, ipsi, sed deus hanc nobis victoriam paravit.” omnino
 curae habuit avi salutem: quamquam avo superstite urbe et impe-
 rio potitus, in modum latronis regno eum expulit. imperaverat An-

σθη ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ καὶ νέου Ἀνδρονίκου, ἔτη μὲ, ἔτει ἀπὸ μὲν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ατκή, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου σωλς'.

7. Καὶ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν πόλιν ὁ νέος Ἀνδρόνικος καθ' ὃν τρόπον εἰρήκαμεν, καὶ κύριος καὶ δεσπότης εἰς πᾶσαν ἔξουσίαν γενόμενος τὸν πάππον καὶ βασιλέα προμηθείας ἰκανῆς τοῦ βίου καὶ τοῦ ζῆν ἤξιώσε, τὸν δὲ θεῖον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον πιάσας ἐν εἰρκτῇ ἐξοφωμένη ἔθετο, καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Μετοχίτου, τοῦ ποτὲ ἀνακαινίσαντος τὴν μονὴν τοῦ Ζωοδότου τὴν καλουμένην τῆς Χαώρας, 10 τὰ κτήματα πάντα καὶ χρήματα ἐδημοσίευσεν· εἴτι ὕστερον πάλιν συμπαθῆς ὢν ὁ βασιλεὺς τοὺς πάντας ἐπρομηθεύσατο. ἄρτι δὲ τῆς ὥρας ἐπιστάσης τοῦ ἔαρος τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις συναθροίσας κατὰ τοῦ Ὁρχάνου τοῦ τῆς Βιθυνίας ἀμυρεύοντος περάσας ἐστράτευσεν, καὶ τὴν προκαθεζομένην 15 τῆς Βιθυνίας πόλιν Νίκαιαν διπλῶ πολέμῳ πολιορκουμένην καὶ κινδυνεύουσαν εἰς ἄκρον ὀρων βοηθῆσαι ἔγνω. τὰ οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐσφάλησαν τρόπῳ τοιῷδε. ἔλθων ὁ βασιλεὺς καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἀκροβολισμῶν γενομένων καὶ συμπλοκῆς τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα ἐκ τῆς ἔκτης ὥρας 20 τῆς ἡμέρας ἕως τῆς ἑσπέρας καλῶς καὶ ἀνδρείως ἀντελέγοντο τοῖς Ἀγαρηνοῖς, καὶ οἱ Τοῦρκοι σχεδὸν πρὸς τὸ κλῖναι ὀλί-

4. 7.] βασιλεία Ἀνδρονίκου τοῦ νέου. κεφ. ζ. MP 10. τὴν]
καὶ οἰκοδομήσαντος τὴν M et margo P χάωρας καὶ οἰκοδομή-
σαντος αὐτὴν τὰ P 17. ἔγνω om M οὖν om M 18. ἔλ-
θεν οὖν ὁ M 20. ἔκτης om M

dronicus maior cum Michaele filio, donec ab Andronico minore deturbatus est, annos quinque et quadragiuta, h. e. ad annum a Christo nato 1328, ab orbe condito 6836.

7. Urbem et imperium iunior Andronicus eo, quo diximus, modo adeptus atque dominus et despota cum summa rerum omnium potestate factus, avo de vita commode agenda prospexit, Constantinum autem patruum comprehensum in carcerem tenebrosum coniecit, et Metochitae magni logothetae, qui quondam monasterium Christi Salvatoris, quod Chorae nominatur, instauraverat, facultates opesque omnes publicavit. sed mox, misericordia commotus, cunctis bene consuluit. vix ineunte vere collectas Romanorum copias contra Orchannem, Bithyniae ameram, ducit, et Nicaeam, urbem Bithyniae primariam, duplici exercitu circumsessam atque in summum adductam periculum, liberare decrevit. succubuit res Romana hoc modo. postquam advenit imperator et proelium commisit, Romani primum eminus iaculando, deinde dimicando conserta manu, a sexta diei hora ad

γον ἀρχὴν ἀποίουν, καὶ ὁ ἀμηνῶς εἰς δειλίαν ἐπέπεσε. τοῦ δὲ πολέμου λυθέντος διὰ τὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐγγίξειν, εὐρέθη τετρωμένος τὸν πόδα ὁ βασιλεὺς ἐλαφρῶ τινὶ βέλει· καὶ θέλοντος εἰσελθεῖν εἰς τὸ τῆς Φιλοκρινῆς πολίχιον πλεῖστα 5 ἐγγὺς ὃν θεραπείας ἔνεκα τοῦ ποδός, οὐκ οἶδα πῶς, ἔξ ἀμαρτιῶν ἠμῖθυρίσθη ἐν τῷ στρατῷ, τὴν αἰτίαν μὴ εἰδότες, ἀλλὰ φεύγειν τοῦτον ἐνόμιζον ἀπὸ δειλίας αὐτοῦ, καὶ ὁ στρατὸς πᾶς ἀσυντάκτως καὶ μετὰ βίας φεύγειν ᾤρησαν ὑπὸ τινος μὴ διωκόμενοι. καὶ ἐν τῷ φεύγειν διὰ τὸ σκότος ὑπ' ἀλλή-
 10 λων κατεπατήθησαν, καὶ πολλοὶ τινες ἀνὰ μέσον ἐτρώθησαν. Β καὶ ἐν τοῖς ὀρύγμασι τοῦ πολυχίου μέρος φθάσαντες αὐτῶν ἀσυντάκτως κατεκρημνίζοντο· ἄλλοι δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ φθάσαντες, πολλοὶ ἔξ αὐτῶν ἀπεπνίγησαν διὰ τὸ ἐμβῆναι πληθὸς ἐν τοῖς ἀκατίοις. οἱ δὲ σκόποι τοῦ Ὀρχάνου, ὡσεὶ τριακόσιοι
 15 ἐριπποὶ στρατιῶται ὄντες, τὴν ἀσύντακτον φυγὴν καὶ θόρυβον ὀρῶντες μετὰ φωνῶν μόνον αὐτοὺς ἐδίωχον, καὶ ἐγκρατεῖς τῆς σκηπῆς τῆς βασιλικῆς καὶ πύσης παρυσκευῆς καὶ ἵππων βασιλικῶν καὶ ἐφεστρίδων πολυτίμων παρ' ἐπιίδα κύριοι γεγύ-
 20 νασαι, καὶ νίκην μεγάλην χωρὶς πολέμου ἐκέρδησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν τῷ πολυχίῳ ἐκείνῳ προσμείνας ἡμέρας τρεῖς, μετὰ λύπης μεγάλης καὶ δακρύων ἀπαρμυθῆτων τὴν τῶν Ῥωμαίων δυστυχίαν κλαίων ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου ἐπανέ-

4. φιλοκρινῆς P

5. ἄμ. πῶς μικρὸν ἐψ. M

11. μέρος et

αὐτῶν om P

12. δὲ ἐν τοῖς ἀκατίοις ἐν P

16. θεωροῦν-

τες P ἀπεδίωχον P

20. μῆνας P

22. Κωνσταντι-

νούπολις P

vesperam usque praeclare et strenue pugnarunt, ut Turcae iam inclinarentur prope et ameras percelleretur timore. sed diremito proelio propter ingruentis noctis tenebras, quum imperator, levi sagitta in pede vulneratus, Philocrenen, oppidulum in proximo situm, curandi vulneris causa intrare vellet, nescio quo modo factum est, ut errore militum, eius rei causam ignorantium, fama exiret, perterritum imperatorem fuga salutem quaerere. itaque cuncti nullo ordine et magna contentione, a nemine pressi, ad fugam incumbunt, in fuga propter tenebras invicem conculcantur, et non pauci laeduntur graviter: pars in fossas oppidi confuse se praecipitant: alii ad litus delati scaphas inveniunt, quibuscum nimia multitudine gravatis multi summergeuntur. speculatores Orchanis, equites circiter trecenti, animadversa eorum tumultuaria fuga et perturbatione, clamore duntaxat eos insecuti, tabernaculo imperatoris cum omni apparatu, equis eius et pretiosis vestimentis praeter spem potiuntur et praeclaram reportant victoriam citra pugnam. imperator in oppidulo illo tres

στρεψε. καὶ ὁ ἀμνηρῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐγκρατῆς τῆς πό-
λεως ἐγένετο Νικαίας.

8. Τοῦ δὲ φθινοπώρου ἰσταμένου συλλεξάμενος ὄσαι ἂν
ἦσαν τριήρεις Ῥωμαίοις, κατὰ Μαρτίνου τινὸς τοῦ τὴν Χίον
ἐπιτροπεύοντος τὸν πλοῦν ποιησάμενος τὴν τε νῆσον κατέσχε 5
σὺν οὐδενὶ κόπῃ καὶ πόνῳ, καὶ αὐτὸν τὸν Μαρτίνον χειρω-
σάμενος δεσμώτην παρέπεμψεν τοῖς Βυζαντιοῖς. εἶτα κατὰ
τῶν Φωκαίων Λατίνων πλεύσας ὑποτελεῖς τῆς βασιλείας αὐ-
τοῦ ἐποίησε· καὶ ἐνέχυρον τοὺς αὐτῶν υἱοὺς τῷ βασιλεῖ
ἔδωσαν. 10

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἡ Νικο-
μήδεια τῶν Βιθυνῶν μητρόπολις ἐάλω ὑπὸ τοῦ Ὁρχάνου, τῷ
πολλῶ λιμῷ καταπονηθεῖσα. ὁ δὲ βασιλεὺς στρατεύει κατὰ
τῶν Ἀκαρῶν καὶ Αἰτωλῶν καὶ Ἡπειρώων καὶ Ἰλλυρίων καὶ
αὐτοὺς ἐδόούλωσε, καὶ τινα φρουρία ὑπὸ τῶν Βουλγάρων 15
ἔλαβεν.

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐγενήθη ἐν τῇ πόλει τοῦ Κωνσταν-
τίνου παιδίον συμφνὲς μὲν ἀπὸ ποδῶν ἄχρις ὀμφαλοῦ, τὰ
δ' ἐξῆς διαιρούμενον, ὠμούς καὶ στέρνα καὶ ῥάχιν, καὶ δύο
μὲν ἔχονσα κεφαλὰς, χεῖρας δὲ τέσσαρας· καὶ μετ' ὀλίγας 20
ἡμέρας ἐξεπεπνεύκει.

3. ὄσαι ἂν εἶχον τριήρεις οἱ Ῥωμαῖοι P
χίου P 8. τῆς βασιλείας om P
μοῦ P 14. Ἀκαρῶν καὶ om P
17. τοῦ om P 20. εἶχε P

4. μαρτίνου τοῦ τῆς
12. ὑπὸ τοῦ πολλοῦ λο-
καὶ αὐτοὺς] αὐτῷ M

dies commoratus, atque cum Ingenti moerore lacrimisque assiduis Ro-
manorum conquestus fortunam, Cpolim revertit. ameras paucis diebus
post Nicaeam in potestatem suam redegit.

8. Autumnu ineunte, collectis quotquot erant triremibus Roma-
norum, contra Martinum quendam, Chii procuratorem, profectus, in-
sulam nullo labore occupavit, ipsumque Martinum captum in vincu-
lis Byzantium misit. deinde Phocaenses Latinos classe adortus, obsi-
dum loco eorum filii acceptis, vectigales fecit.

Imperante Andronico etiam Nicomedia, Bithyniae caput, intole-
rabili fame vexata, Orhani cessit. contra imperator in Acarnanas,
Aetolos, Epirotas, Illyriosque duxit sibi que eas gentes subiecit, ac ca-
stella quaedam eripuit Bulgaria.

Per id tempus Cpoli homo natus est ab imis pedibus ad umbilli-
cum concretus, inde discretus, circa humeros, pectus et spinam dorsi,
praeditus duobus capitibus et manibus quatuor. obiit intra dies
paucos.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν μοναχὸς τις Καλαβρὸς τοῦνομα Βαρλαάμ, ὃς μέγας καὶ πολὺς ἐδόκει εἶναι ἐν τῷ λέγειν καὶ διαλέγεσθαι περὶ ὧν οἱ Λατῖνοι καινοτομοῦσι, καὶ τὸ φῶς τὸ ἐν τῷ Θαβορίῳ 5 λέγων εἶναι κτιστόν· ὅθεν καὶ εἰς διάλεξιν πάντας ἐκύλιε. καὶ ὁ βασιλεὺς προστάξας τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμῶν, τὸν τότε τὸν τῆς Θεσσαλονίκης θρόνον περιέποντα, ἵνα μετὰ τοῦ Καλαβροῦ διαλεχθεῖη, καὶ πολλὰς διαλέξεις ἀναμέσον αὐτῶν ποιήσαντες, τὰς πιθανολογίας καὶ φληναφίας τοῦ Καλαβροῦ Βαρλαάμ ὡς ἰστὸν ἀράχνης ὁ Παλαμῶς ἐξετίναξε. καὶ τοῦ Χρυσολωρᾶ Ἰωάννου τὰ ὅμοια δοξάζοντος, καὶ δεινοῦ ἐν τῷ λέγειν καὶ διαλέγεσθαι καὶ αὐτοῦ ὄντος, καὶ οὗτος τὰ ὅμοια ἔπαθεν.

Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς δεσποίνης Εἰρήνης τῆς ἐξ 15 Ἀλαμάνων ἄπεικ ὦν, ἀποθανούσης δὲ αὐτῆς δευτέραν γυναῖκα ἔλαβεν, Ἄνναν τοῦνομα, μεθ' ἧς ἐγέννησε θυγατέρας δύο, ὧν τὴν μὲν πρωτότοκον τῷ υἱῷ τοῦ τῶν Μυσῶν ἀρχηγοῦ εἰς γυναῖκα ἔδωκε, καὶ Εἰρήνη μεγάλη ἀναμεταξὺ Μυσῶν καὶ Ῥωμαίων γέγονε, τὴν δὲ ἑτέραν ὕστερον ὁ ἀμνηρῶς 20 Ὀρχάνης εἰς γυναῖκα ἔλαβεν. εἶτα ἐγεννήθη τῷ βασιλεῖ ἄρρεν Ἰωάννης. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ τὸν βασιλεῦς Ἰωάννην τὸν υἱὸν αὐτοῦ θεωρῶν ἐν νεαρῇ τῇ ἡλικίᾳ ὄντα καὶ 10 μὴ τὴν βασιλείαν διοικεῖν εἶναι ἐπιτήδειον, εἴωσεν ἐπίτροπον

1. καὶ ἐκ M εἰς Κωνσταντινούπολιν om M 4. τὸ post
καὶ om P 5. πάντας] τινὰ M 6. ἅγιον] κύριον M 12.
καὶ οὗτος om M 19. ἐγένετο P 20. ἄρρεν μὲν ἢ τῷ
βασιλεῖ κυρῷ Ἰωάννη M 22. Ἰωάννην τὸν] καὶ P

Eodem tempore ex Italia Cpolim monachus quidam Calaber, Barlaamus nomine, venit, qui in iis, quae Latini novarunt, explicandis defendendisque exercitatus et eximius esse sibi videbatur, atque lumen illud Thaboris montis creatum esse dicebat. qui quum omnes ad disputandum provocaret, imperator id negotium venerabili Gregorio Palamae, Thessalonicensem ecclesiam tum moderanti, dedit. quum diu disputassent, captiosas Calabri nugas Palamas velut araneorum telas discussit. Iohanni Chrysolorae, eadem sentienti et dicendi ac disputandi similiter perito, idem accidit.

Andronicus, ex Irene Alemanna nullis susceptis liberis, post eius mortem aliam uxorem duxit, Annam nomine, ex qua filias duas procreavit, quarum maiorem filio principis Mysorum nuptum dedit, unde firma pax inter Mysos et Romanos coagmentata est, alteram postea Orchanes ameras in matrimonium accepit. deinde filius imperatori natus est, Iohannes. quem quum sub exitum vitae adhuc impubere nec

αὐτοῦ τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν καὶ οἰκονόμον τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐποίησεν, ὃς καὶ πολλὰ δυνάμενος ἦν τότε ἐγγὺς τοῦ βασιλέως, ἄχρι καιροῦ ἡλικίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ προστάξας συζευχθῆναι τὸν παῖδα. ἐπῆρχε δὲ οὗτος ὁ βασιλεὺς χαρίεις 5 τῷ εἶδει καὶ τῇ γνώμῃ φιλάνθρωπος, τῷ ᾗθει ἰλαρός, συμπαιθῆς τοῖς πᾶσιν. ἐμίσει περὶ αὐτὸν πλῆθος ἀνθρώπων ὄραν, ἠγάπα δὲ πλεῖστα τὰ κυνήγια· διὸ καὶ ἔτρεφε κίνας πλέον τῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων, ὄρνεα δὲ ἦτοι ἰέρακας πλέον τῶν χιλίων, καὶ τοὺς αὐτὰ ἐπιμελουμένους ἐγγὺς τοσοῦτους 10 εἶχεν. ἐτεθνήκει δὲ κατὰ τὸ ζωμθ' ἔτος· ὁ δὲ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἅπας χρόνος πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐτύγχανεν, ἕξ ὧν ἐβασίλευσεν ἕτη εἴκοσι.

9. Ἦδη δὲ ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως ὁ Καντακουζηνὸς τὴν βασιλείαν καὶ πᾶσαν τὴν διοίκησιν καὶ ἐξουσίαν ἀνά- 15 ζωσάμενος εὐθύς βασιλεύει καὶ βασιλεὺς ἀνγοροεὐθη, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δέσποιναν ἔσπεψε, καὶ τῷ πρώτῳ υἱῷ αὐτοῦ ἐρυθροῦ πεδίλον μετέδωκε, τὸν δὲ ἕτερον δεσπότην ἐν τῇ Σπάρτῃ ἐποίησε, βουλόμενος πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ ἀρχὴν ὑφ'

2. αὐτὸν ἐποίησεν om M καὶ ἐπὶ πολλὰ M 4. προσέταξε P 9. τῶν] ἢ M 10. ἐπιμελοῦντας M 11. post ἔτος margo P: ἀπὸ χριστοῦ ματμα^ω. 12. πέμπτος καὶ τεσσαρακοσιὸς ἐτύγχανεν P 14. 9.] πῶς ἐβασίλευσεν Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. M, πῶς ἢ τῆς βασιλείας ἀρχὴ ἦλθεν ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου καὶ πῶς ἐβασίλευσε. P 16. βασιλεύει καὶ om P 19. πεποίηκε P ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν P

adminstrandae rei publicae parem esse videret, Iohannem Cantacuzenum, magnum domesticum, cuius magna tum apud imperatorem auctoritas erat, ei tutorem reliquit et imperii designavit administratorem, donec Iohannes filius iustam aetatem attigisset, eiusdemque filiam iussit adolescenti iungi matrimonio. erat Andronicus ore suavi, ingenio miti, blandis moribus, animo erga omnes misericordi, oderat hominum stipantium turbam; venationis amantissimus erat. qua de causa aiebat canes amplius mille et quadringentos, aves sive accipitres supra mille; quos qui curarent, propemodum totidem numerabantur. obiit anno 6849; vixit annos quinque et quadraginta, e quibus viginti annos imperavit.

9. Mortuo Andronico, Cantacuzenus, rerum omnium summa potestate et administratione regni auctus, statim imperium capessit imperatorque proclamatur, ac coniugem ut dominam coronat et filio natu maximo calceos purpureos impertit, minorem despotam Spartaee

ἑαυτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κληροποιῆσαι. περὶ δὲ τοῦ βα-
 σιλέως Ἰωάννου καὶ γαμβροῦ αὐτοῦ οὐκέτι αὐτῷ ἔμελεν. ἀν-
 δρυνθεὶς οὖν τῇ ἡλικίᾳ ὁ Ἰωάννης ἀπῆλθει τὴν βασιλείαν λα-
 βεῖν ὡς γνήσιος διάδοχος καὶ κληρονόμος ἐκ τῶν τοῦ πενθε-
 5 ροῦ χειρῶν. ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐβούλετο, ἀλλ' ἑαυτῷ καὶ τοῖς
 υἱοῖς αὐτοῦ θέλων κλῆρον ποιῆσαι. καὶ πολλαὶ μύχαι καὶ
 πόλεμοι ἐμφύλιοι ἀναμεταξὺ τῶν τοιούτων διαφορῶν ἐγένοντο
 καὶ κάκωσις καὶ φθορὰ μεγάλη καὶ οὐαὶ καὶ κλαυθμοὶ εἰς τὸ
 ἔπηκον τὸ ταλαίπωρον. καὶ ὁ Ὀρχάνης τότε ἀδείας καὶ εὐ-
 10 καιρίας δραξάμενος τὰ ἐναπομείναντα ὑποτελῆ Ῥωμαίοις ἐν
 τῇ Βιθυνίᾳ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, καὶ αὐθις ἐν τῇ Θράκῃ
 πρὸς τὴν Χερρονεῖαν περάσας πολίχνιά τινα καὶ φρουρία
 ἔλαβε. καὶ τινὲς μὲν τῶν ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν καὶ τοῦ δή-
 μου τὸν Παλαιολόγον ὡς διάδοχον γνήσιον καὶ κληρονόμον
 15 τῆς ἀρχῆς βασιλεῖα ἤθελον, βοηθοῦντες καὶ συμπονοῦντες
 αὐτῷ· τινὲς δὲ πάλιν τὰ ἐναντία φρονοῦντες ἔλεγον τὰ ὄσα
 ὁ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ὁ προπάππος αὐτοῦ ἐποίησε τῷ Ἰωάννῃ
 τῷ Λασκάρει, τυφλώσας αὐτὸν καὶ τὴν βασιλείαν λαβὼν, καὶ
 αὐτὸς ὁ ἔκγονος αὐτοῦ τὰ νῦν ὑπὸ ἐτέρων ἀνταποδίδεται·
 20 καὶ τῷ μέτρῳ ᾧ ἐμέτρησαν οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν
 ἔλαβον, καὶ οὗτος τὰ νῦν ἀντιμετρηθήσεται. καὶ ὁ Παλαιολό-
 γος ἀπορηθεὶς καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθὼν, καὶ οὐκ ἔχων τε

1. κληρ.] ἔχειν P 6. καὶ om P 10. Ῥωμαίων M 11.
 αὐθις τὴν τῆς Θράκης χερρονήσον περάσας P 17. ὁ ante βασ.
 om P 18. τῷ ante Λασκάρει om P 20. τὸ μέτρον ὁ M

declarat, omne Imperium potestatemque sibi et filiis suis comparare
 visus. imperatorem Iohannem, generum, nihil curat. hic quum adul-
 tus imperium ut heres germanus et legitimus e manibus soceri reclu-
 pere cuperet, recusabat ille, sibi ac filiis possessionem eius tueri
 studens. multa certamina, ac bella domestica ex his dissidiis orta
 sunt, unde magna calamitas, perniciēs, lamenta fletusque in miseris
 cives redundarunt. Orchanes, tum facultatem nactus et occasionem,
 quae Romanis adhuc in Bithynia tributaria erant, in potestatem
 suam redegit, ac rursus in Chersonesum Thraciae traiectus, oppida
 nonnulla et castella expugnavit. ceterum e proceribus optimatibusque
 ac plebe alii Palaeologum, ut successorem et heredem imperii legiti-
 mum, imperatorem esse volebant eumque adiuvabant sustentabantque,
 alii, qui contraria sentirent, dictitabant, quae imperator Michael, il-
 lius abavus, in Iohannem Lascarum fecisset, quum eum oculis cum
 imperio privaret, eorum nunc poenas abnepotem eius aliis luere; et
 qua mensura maiores eius aliis mensi fuissent eripuisentque impe-
 rium, eadem illi nunc metiendum esse. Palaeologus, consilii inops

ἕτερον πράξει, πρὸς τὸν Τούρκων ἀμνηρῶν Ὀρχάνην διέδρα-
 μεν βοήθειαν αἰτῶν, ἵνα τῆς βασιλείας τῆς πατρικῆς ἐγκρα-
 τῆς γένηται, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς γυναῖκα δῶσαι τῷ
 Ὀρχάνῃ. καὶ αὐτὸς μετὰ χαρᾶς τὴν αἴτησιν δεξάμενος, καὶ
 μάλιστα διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ τὰ φρούρια ἃ ἐν τῇ Θράκῃ 5
 διερχόμενος ἦτοι περάσας ἔλαβεν αὐθις τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ
 τῷ ἑαυτοῦ γυναικαδέλφῳ ἐχαρίσατο. καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν δούς
 Βαυτῷ οἶαν ἐβούλετο, καὶ ἐν τῇ πόλει περάσας τὸν Καντα-
 κουζηνὸν καὶ πενθερὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς βασιλείας ἐξέωσε καὶ
 ἐγκρατῆς πάσης πατρικῆς ἀρχῆς ἐγένετο. ὁ δὲ Καντακουζι- 10
 νὸς ὡς φυγᾶς ἐν τῇ Σερβίᾳ πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν
 ταύτης κρατοῦντα ἔλθων τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, ἡσυχάζων
 διὰ τὸν φόβον τοῦ Ὀρχάνου· καὶ ἐζήτει πάντοτε καιρὸν ἐπι-
 τήδειον, ἵνα, εἰ δυνατόν, πάλιν δοκιμάσας τὴν βασιλείαν ἑφ'
 ἑαυτὸν ποιῆσαι ἐλθεῖν. ἀκούσας δὲ τὸν τοῦ Ὀρχάνου θάνα- 15
 τον, καὶ πῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης τὴν ἀρχὴν διεδέξατο,
 στρατὸν οἰκονομήσας ἐκ τε τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας,
 ἵνα πάλιν κατὰ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως Ἰωάννου ἔλθῃ. ὁ
 δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ταῦτα μαθὼν ἔστειλε πρέσβυν πρὸς τὸν
 πενθερὸν μετ' ἐπιστολῆς περιεχούσης οὕτως. 20

10. "Ἐγὼ μὲν πολλάκις κατὰ νεῦν συλλογιζόμενος ἐθαύ-
 μασα πῶς ἡ συνειδήσις καὶ ἡ διάκρισις καὶ τὸ γῆρας οὐκ

1. Τούρκων om P 7. καὶ χεῖρα δῶσας M. 8. ἐν om P
 11. ὡς] ὡχέτο P παρά P 14. δοκιμάσαι καὶ τὴν M 21.
 10.] ἐπιστολῇ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν τὸν
 πενθερὸν αὐτοῦ. MP μὲν οὖν π. P

et rebus suis diffisus, quum aliud quod faceret non haberet, ad Or-
 chanem Turcarum ameram confugit, eiusque opem ad paternum regnum
 vindicandum implorat, sorore illi in matrimonium oblata. Orcha-
 nes, eam conditionem, propter affinitatem maxime, cupide ample-
 xus, castella, quae in Thraciam traiectus occupaverat, imperatori
 Iohanni, fratri uxoris, donavit. deinde Iohannes, instructus ab eo-
 dem rebus omnibus, quibus egeret, et Cpolim adortus, Cantacuze-
 num socerum imperio deturbavit et paternum regnum recuperavit.
 Cantacuzenus fuga se in Serviam ad generum, eius regionis princi-
 pem, recepit, ibique quiete agebat, metuens sibi ab Orchanes, atque
 tempus expectabat opportunum, quo, si posset, essiceret, ut in ma-
 nus suas imperium rediret. itaque audito, Orchanem obisse filiumque
 parat, adversus Iohannem generum profecturus. imperator, re com-
 perta, legatum ad socerum cum epistola misit in hunc sensum con-
 scripta.

10. "Saepenumero cogitanti mihi mirum visum est, quomodo

ἡλέγησεν, ἵνα καὶ τὰ νῦν ἐνθυμηθῆς τὸν θάνατον καὶ τὴν
 κρίσιν τοῦ ἀπροσωπολήπτου ἐκείνου κριτοῦ, ἐν ᾧ μέλλομεν
 πάντες γυμνοὶ καὶ τετραχλισμένοι παρίστασθαι, καὶ κατὰ
 τὰς πράξεις καὶ ἔργα αὐτοῦ ἕκαστος τὴν ἀντάμειψιν λήψεται.
 5 ἔδει γάρ σε ὡς συνετὸν καὶ πρακτικὸν καὶ τὰς γραφὰς καλῶς
 εἰδότα καὶ εἰς πάντα ἐπιτήδειον, ὡς σὺ λέγεις καὶ μεγαλαυχεῖς καὶ
 ἐπαίρεσαι, ἵνα εἰς αἰσθησὶν ἔλθῃς τοσοῦτον καιρὸν τί ἂν εἶη ὁ
 παρ' ἐμοῦ αἰτεῖς, καὶ τί τὸ σὸν δίκαιον νομίμως καὶ κανονικῶς
 κατὰ τάξιν Ῥωμαίων καὶ συνθηματιῶν ἐστὶ, καὶ οὐκ ἠρέσθης
 10 ἕως τοῦ νῦν τὰ τοσαῦτα σκάνδαλα καὶ τοσοῦτους ἐμφυλίους
 πολέμους καὶ φόνους καὶ αἱματοχυσίας καὶ ἀνδραποδισμοὺς
 τῶν ὁμοφύλων καὶ Χριστιανῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ τοσαύτην
 φθορὰν εἰς πᾶν τὸ ὑπήκοον. ἔασον διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ
 παναγάθου Θεοῦ ἵνα ἄνεσιν λάβωσι καὶ ἀνάπαυσιν μικρὰν
 15 τῶν κακῶν καὶ δεινῶν οἱ ταπεινοὶ καὶ ἐλεεινοὶ καὶ δυστυχεῖς
 Χριστιανοί. ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ, ὡς οἶδας, τὸ μέγιστον κακὸν
 καὶ θηριὸν ἢ τοῦ Ὀθθμάνου γογὴ τοὺς πάντας διέφθειρε καὶ
 ἀπώλεσε καὶ ἠφάνισε· καὶ ἄμφω, τοὺς τε φυγόντας ἐκ τῶν
 ἐκείθεν χειμῶνων καὶ συμφορῶν καὶ τοὺς ἐναπομείναντας ἐν-
 20 ταῦθα, ἀφήσωμεν ἵνα ἀναψυχὴν λάβωσι. καὶ εἰς περὶ τῶν
 ἔθνων τῶν μὴ νόμον ἔχόντων ὁ Θεὸς Δαβὶδ παρακαλῶν φη-
 σὶν ἵνα διασκορπισθῶσι τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, πόσον

1. ἡλεγγέ σε? ἵνα κατὰ νόον ἐνθ. M 2. ᾧ P 8. ζη-
 τεῖς P 15. δεινῶν] δδύων M 17. γογῇ] ἀρχή P

conscientia, prudentia et senectus te non admonuerint, ut tandem de morte tua cogitationem susciperes, et iudicis illius, qui nullius hominis respicit personam, perpenderes iudicium, in quo omnes nudi et manifesti sistemur, et suorum quisque facinorum et operum accipiet mercedem. oportebat enim te, hominem, ut tu quidem gloriari soles, cordatum et rerum usu tritum et in sacris literis apprime versatum et ad omnia habilem atque idoneum, tam longinquo tempore intellexisse, quid illud esset, quod a me peteres, quidve legibus, more et institutis Romanorum tibi conveniret, qui ne nunc quidem tantas turbas ac pugnas caedesque civiles et servitutes popularium et Christianorum fratrum, summas denique subiectorum omnium miseria ex-citare cessas. per misericordiam dei clementissimi te obsecro, ut hu-miles, miseros et infelices Christianos a malis et infortuniis aliquan-tum respirare et quiescere patiaris. in Asia quidem, ut nosti, detesta-bilis ista pestis et bellua, Othmanica gens, omnes pessumdedit, per-didit, delevit. utrosque, tum qui estugerunt illas calamitatum tempe-states, tum qui hic remanserunt, siuamus, quaeso, animam recipere. quodsi de gentibus, quae lege carent, sanctus David, ut dissipa-

μῦλλον κρῖμα ἔξομεν ἡμεῖς, οὓς ὁ Χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν δι' ἄφατον αὐτοῦ εὐσπλαγγνίαν τῷ οἰκειῷ αἵματι ἐξηγόρασεν, καὶ νόμον καὶ ἐντολὰς ἐχαρίσατο ἡμῖν, τὴν τε εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἐνομοθέτησεν σημεῖον πρῶτον καὶ κεφάλαιον τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς θέλων εἶναι ἔφησεν· οἶδας γὰρ καλῶς καὶ 5 τοῦτο, καὶ τοῖς πᾶσι φανερόν ἐστι. καὶ ὁ ἐμὸς ἀείμνηστος πατήρ καὶ βασιλεὺς ἐκ μικροῦ ὄντα σε εἰς μέγα ἀξίωμα καὶ δόξαν ἀνεβίβασεν, καὶ ἔως καὶ βασιλείας ὀνόματος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἤξιώσέ σε. ἐνθυμήθητι καλῶς τὴν ἀγάπην καὶ πνευματικὴν διάθεσιν ἣν εἶχε πρὸς σέ. καὶ ἐμὲ τὸν ταλαί-10 πωρον καὶ δυστυχεῖ εἰς χειρὰς σου παρέδωκε, καὶ τὴν συγγένειαν προστάξας, ὥστε καὶ ἐν ὑστέrais ὥραις τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀνὰ ἡμῶν καὶ ὑμῶν γενήσῃται, ὦρισεν· καὶ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν τοῦ διοικεῖν καὶ ποιμαίνειν ἐμὲ τε καὶ τὴν βασιλείαν 11 Ῥωμαίων εἰς χειρὰς σου ἐνεμπότισεν. σὺ δὲ οὐχ ὡς ποιμὴν ἀληθινὸς εἰς ἅπαντα ἐποίησας καὶ οὐ παύεσθαι ποιεῖν, ἀλλ' ὡς ἄντικρυς λύκος καὶ ληστής καὶ κλέπτης· καὶ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, εἰ δυνατόν, θέλεις καὶ βούλεσαι ἵνα ἐμὲ τὸν κληρονόμον τῆς ἀρχῆς καὶ διαδόχον καὶ τεσσάρων βασιλέων ἀπόγονον τῆς βασιλείας γυμνώσῃς καὶ ἰδιωτεύῃς καὶ σὲ τὸν 20 ἰδιώτην ὄντα βασιλεῖα ποιήσῃς. ἐγὼ δὲ τῇ ἀμάχῳ δυνάμει τὴν

2. ἕλεος αὐτοῦ M 5. θάλα P 7. δυνος P 8. ὄνομα M
 13. γενήσῃσαι P 17. καὶ κλέπτης om P 18. θέλεις καὶ
 βούλεσαι ἵνα ἐμὲ om P 19. κληρονόμος τ. ἀ. καὶ διάδοχος P
 21. βασιλεύσαι P

tur, quae bella excitent, precatur: quanto rigidius iudicium nos manet, quos Christus, deus noster, infinita commotus misericordia, sanguine suo redemit, et lege mandatisque donavit, quibus pacem caritatemque mutuam imperat ut summum ac praecipuum discipulorum suorum insigne? hoc nec te fugit, nec ignotum est cuiquam. accedit, quod pater meus imperator, perpetua colendus memoria, ex obscuro te ad magni muneris amplitudinem evexit, adeoque imperatorii nominis claritate morti iam vicinus te honestavit. reminiscere igitur, quo fuerit erga te animo et amore, quomodo miserum me et infelicem in manus tuas tradiderit atque affinitate nos etiam post ipsius obitum coniunctos esse voluerit, et omne tum imperii, tum mei regendi custodiendi arbitrium tibi omni commiserit. at tu non verum omnium custodem, sed lupum et furem et latronem te praebuisti, nec talem te praebendi modum facis, aut quidquam praetermittis, quo, si possis, me, regni heredem atque successorem et quatuor imperatorum progeniem, imperio exutum, ad privatam vitam detrudas, te ex privato facias imperatorem. ego vero

ἀδικίαν ἢ ἐποίησας εἰς ἐμὲ καὶ ποιεῖς, καὶ σὲ τὸν τὰ πάντα σκάνδαλα ποιῶντα καὶ ἀρχὴν τούτων ὄντα ἀνατίθῃμι· καὶ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου γενήσεται.”

11. Λαβὼν δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τὰ γο-
5 γραμμένα ἰδὼν τὴν συνειδήσιν οὐκ ἐκάμφθη καὶ τὴν καρδίαν οὐκ ἐμαλάχθη, ἀλλὰ τὴν παρασκευὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ πολέμου πάντοτε ἡτοίμαζεν, ἐλπίζων ἵνα καὶ βοήθειαν ἔξῃ παρὰ τοῦ ἀμηνῶ. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὡς εἶδε καὶ ἤκουσε τὸν στρατὸν τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ πενθεροῦ ἐρχόμενον καὶ ἐτοιμαζόμενον
10 καὶ μὴ ἔχων ἀντιστῆναι πρὸς τὸν ἀμηνῶν Ἀμουράτην ἐπροσβέυσαστο, ἵνα ἔλθῃ καὶ συμμαχήσῃ αὐτῷ. ὁ δὲ ἀμηνῶς δεινὸς ὢν καὶ τὰς ἐννοίας ἑαυτοῦ ὑποκεκρυμμένης δολίως ἔχων, μετὰ χαρᾶς δεξιόμενος τὴν πρσβείαν καὶ δώδεκα χιλιάδας στρατὸν στείλας ἔμπροσθεν εἰς βοήθειαν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ,
15 εἶτα καὶ αὐτὸς μετὰ πλήθους στρατοῦ περάσας ἐκ τῆς Ἀβύδου ἦλθεν ἐν τῇ Θράκῃ, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἵνα τὸν βασιλέα βοηθήσῃ, ὑποκεκρυμμένως δὲ ἵνα, ἐὰν τὸν καιρὸν εὖρη ἐπιτήδειον καὶ αὐτῷ ἀρέσκοντα, ὃ καὶ ἐγένετο, τόπους καὶ χώρας ἑαυτῷ περιποιήσῃται ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὴν ἀρχὴν
20 αὐτοῦ αὐξήσῃ. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς μετὰ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βουλγάρων ἔλθων κατὰ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ εἰδὼς τὸν

1. σὲ om M 4. 11.] πῶς ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Καντακουζι-
νός. M 10. ἀμουράτι M 12. διπλῶς M 17. εἰ καιρὸν P
18. ἐπιτήδειον καὶ αὐτῷ om M

iniuriam, quam mihi et ante intulisti et infers etiamnunc, teque ipsum, omnium turbarum auctorem, divinae potentiae committo, et quod deo placitum est, fiat.”

11. Acceptis perlectisque his litteris, Cantacuzenus, nulla religione tactus, nihil mutavit mentem, sed bellum adornare continenter pergebat, etiam ameram opem sibi laturum esse confisus. imperator Iohannes, quum exercitum Cantacuzeni soceri instructum esse et adversus se proficisci cognovisset, nec copias haberet, quibus illis resisteret, ad Amuratem ameram misit, qui, ut se adiuvaret, eum invitarent. is, ut erat homo versutus et callide occultabat animi consilia, legationem cupide et laetus excepit, ac duodecim millibus ad subsidium Iohanni ferendum praemisit, ipse deinde cum magno exercitu Abydo in Thraciam traiecit, specie, ut imperatorem adiuvaret, revera, ut, si faveret occasio, quemadmodum savit, oppidis et regionibus in Europa acquirendis regni sui fines prolataret. Cantacuzenus cum Servis ac Bulgaris contra Palaeologum profectus, quum amerae dolum animadvertisset nec quidquam effecisset, fortunae suae diffisus,

ἀμνηρῶν ὅτι διπλῶς διέκειτο, καὶ οὐδὲν κατορθώσας τὰ πάντα καταλιπὼν μοναχὸς ἐγένετο καὶ ἀντὶ Ἰωάννου Ἰωάσαφ ὠνομάσθη, κρατήσας τὴν βασιλείαν, ἕως οὗ καὶ ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ πολεμῶν, ἔτη ἕξ καὶ μῆνας ἑπτὰ. ὁ δὲ Ἀμουράτης τὸν καιρὸν εὐρῶν ἐπιτήδειον, καὶ ἐν τῇ Θράκῃ εὐρισκόμενος 5 ἔτοιμος καὶ παρεσκευασμένος μετὰ τοσούτου στρατοῦ κελῶς, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων βλέπων εἰς ἄκρον ταταπεινωμένα διὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ συγχύσεις, καὶ οὐκ εἶχον ἀντιστῆναι ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ. τότε δὴ πρῶτον ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸ τῶν Ὀθμανλίδων γένος αὐθένταις χεῖρα ἐν τῇ 10 Θράκῃ ἔβαλον, καὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔλαβε καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους τόπους καὶ χώρας καὶ φρούρια ἕκ τε τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς καὶ ἕκ τῶν ἑτέρων αὐθέντων Χριστιανῶν, καθὼς ἐκ ὀλίγου ἐν τῇ τῆς ζωῆς αὐτοῦ διηγῆσαι ἤρθῃσεται. ἦσαν γὰρ περὶ πάντας, ὡς προέφημεν, καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς 15 οἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἰς τὴν Χερρόνησόν τῆς Θράκης, ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθησαν ἀτῆναι οὔτε κυριεῦσαι τοσούτους τόπους καὶ φρούρια καὶ πόλεις ὡς τὰ νῦν, διότι πολλάκις μὲν νόμιμα πολέμου ἐδιώχθησαν, πολλάκις ὡς λησται περὶ πάντας πάλιν ἔφυγον. λοιπὸν ὁ Ἀμουράτης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγκρα- 20 τῆς γενόμενος καὶ πολὺ μέρος ἕκ τῆς Μακεδονίας καὶ Βουλγαρίας καὶ Σερβίας, τέλος πάντων δὲ ἀγάπην μετὰ τοῦ βασιλέως ἕως τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν ποιήσας καὶ ὄρκους

3. τῆς βασιλείας P 10. ἀφέντες P 17. μεῖναι ἀλλ' οὐδὲ P
18. διατί P 21. πολυμερῶς M

monachum induit ac pro Iohanne Ioasaphi nomen adscivit, rerum potitus, donec a genere bello devictus et regno exutus est, annos sex et menses septem, iam quum Amurates, occasionem opportunam nactus, tanto cum exercitu in Thracia paratus instructusque adesset, et res Romanas propter turbas et bella civilia summopere afflictas esse videret, opibus eius non iam poterat resisti; ac tum primum in Europa Othmanidarum genus in Thraciae principes impetum fecit, atque Amurates Calliopolim cepit aliaque non pauca loca, oppida et castella tum Romanorum, tum aliorum Christianorum principum, sicuti mox in vita eius exponemus. etenim transierant quidem, ut supra docuimus, etiam alias in Europam Turcae, in Chersonesum Thraciae, nec tamen consistere potuerant, aut tot loca, oppida, castella, quot tum ceperunt, expugnare, quoniam nunc iusto bello devicti repellebantur, nunc latronum instar traiecti refugiebant. deinde Amurates, etiam Adrianopoli et magna parte Macedoniae, Bulgariae et Serviae potitus, postremo cum imperatore, quoad viverent, amicitiam fecit, inter-

ἀναμέσον αὐτῶν, ἵνα τὰς συνθήκας καὶ τὴν ἀγάπην φυλάξωσι B
καὶ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου ἔσται βοηθός.

Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἔσχε τοὺςδε τοὺς υἱούς,
Ἄνδρόνικον τὸν δεσπότην, Μανουὴλ τὸν βασιλέα, Θεόδωρον
5 τὸν πορφυρογέννητον καὶ Μιχαὴλ τὸν δεσπότην· ὃς τῷ μὲν
πρωτογενεῖ Ἀνδρόνικῳ ὡς διαδόχῳ τῆς βασιλείας ἐν τῇ πόλει
προστάξας εἶναι, τὸν δὲ βασιλέα κύρ Μιχαὴλ τοῦ διοικεῖν
καὶ κυβερνᾶν τὴν Θεσσαλονίκην, τὸν δὲ Θεόδωρον τὸν πορ-
φυρογέννητον μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν τοῦ Καντακουζηνοῦ υἱόν
10 ἐν τῇ Σπάρτῃ κύριον καὶ αὐθέντην ἀπέστειλεν. ἔλθῶν δὲ ἐν
τῇ Θεσσαλονίκῃ ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ καὶ ἀγάπην καὶ
φιλίαν εἶχε μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ πρώτων τῆς πόλεως Σερ-
ρῶν, βουλὴν ποιήσαντες ἵνα τοὺς φύλακας Τούρκους τοὺς
φρουροῦντας τὸ φρούριον ἀποκτείνωσι καὶ τὸ ἅπτεν τῷ κύρ
15 Μανουὴλ δώσωσιν. αὕτη δὲ ἡ βουλὴ οὐκ ἔλαθε τὸν ἀμη-
ρᾶν, καὶ στείλας τὸν Καραλί-πασιᾶν μετὰ στρατοῦ πλήθους
πολλοῦ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἔλθειν καὶ τοῦ Μανουὴλ, πα-
ρηγγαίειν αὐτῷ μὴ ὄπισθεν ἔλθειν ἕως οὗ τὴν Θεσσαλονίκην
ἀλώσῃ καὶ τὸν Μανουὴλ δέσμιον ἀγάγῃ. ἀκούσας δὲ τοῦτο
20 ὁ κύρ Μανουὴλ, καὶ θεωρῶν ὅτι οὐκ ἐδύνατο ἀντιστῆναι το-
σοῦτῳ στρατῷ, εἰς δειλίαν καὶ φόβον ἐνέπεσε, καὶ μὴ ἔχων
τι ἕτερον πρᾶξαι φυγῇ τῇ σωτηρίᾳ ἐχρήσατο, θέλων ἐλθεῖν

4. Μανουὴλ τὸν βασιλέα om P 6. πρωτογεννήτῳ P 10. κυ-
ρόν M 12. ἔχων M 16. κατὰ ἀλῆ P 22. ἐπὶ σωτη-
ρίαν P

positis utrimque sacramentis, quibus se foedus et amicitiam culturos
et invicem sibi auxiliaturos esse sponponderunt.

Habuit imperator Iohannes hosce filios: Andronicum despotam,
Manuelem imperatorem, Theodorum Porphyrogenitum et Michaelem
despotam: quorum natus maximum Andronicum, ut heredem im-
perii, in urbe esse, Michaelem imperatorem gubernare et ad-
ministrare Thessalonicam voluit, Theodorum Porphyrogenitum post
mortuum Cantacuzeni filium Spartam cum imperio misit. Thessalo-
nicam Manuel ingressus cum magistratibus et primoribus civitatis
Serrarum pacem amicitiamque firmavit. itaque hi consilium inierunt,
Turcas praesidiarios, qui arcem tenebant, interficiendi urbemque de-
dendi Manuelli. non latuit hoc consilium ameram, qui Carali-pasia-
nem cum magnis copiis adversus Thessalonicam et Manuelem misit,
ac, nisi capta urbe et victo Manuele, eum redire vetuit. hac re comper-
ta, Manuel dominus, quum tanto exercitui non posse se resistere in-
telligeret, metu ac timore percellitur, atque inscius, quid aliud agat,
saga salutem quaerit et Byzantium ad imperatorem et patrem reverti

πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἐν τῇ πόλει. ὁ δὲ πατὴρ διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀμηνῶ οὐκ ἤθελε δεχθῆναι αὐτόν, δεικνύων ὀργὴν αὐτῷ καὶ μᾶλλον ἀπειλήσας σφοδρῶς. ἐλπίζων δὲ δεχθῆναι αὐτόν οἱ τῆς Λέσβου δεσπόζοντες ἐλθόντα ἐκέλευε, αὐτοὶ ἀληθῶς καὶ φανερῶς οὐκ ἀνέσχοντο ἰδεῖν ἢ συνομιλῆσαι 5 αὐτῷ διὰ τὸν τοῦ ἀμηνῶ φόβον, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ κινδυνεύωσιν. ἀποτυχῶν δὲ καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐλπίδων, καὶ θεωρῶν ὅτι οὐδεὶς ἤθελεν δεχθῆναι αὐτόν, ταῦτα λογίζεται ἵνα αὐτοθελῆς ἐν τῇ Προῦσῃ πρὸς τὸν ἀμηνῶν ὑπάγῃ καὶ συγχώρησιν αἰτήσῃ. ἐλθὼν δὲ ἔμπροσθεν τοῦ ἀμηνῶ ὡμολόγει 10 τὰ ὅσα ἀγνοῶν ἔπραξεν· οὗτος δὲ ὁ ἀσεβῆς φρόνιμος ὢν, καὶ ἰδὼν τὴν ὑποταγὴν ἣν ἔδειξεν ὁ κύρ Μανουήλ, καὶ αὐτοθελῶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐλθόντος, μετὰ εὐσπλαγχνίας μεγάλης ἐνηγκαλισάμενος κατεφίλει αὐτόν καὶ χαρᾶς ἔμπλεως γέγονε. καὶ ἡμέρας τινὰς καθίσαντες τρώγοντες καὶ πίνοντες 15 καὶ εὐθυμήσαντες καὶ πολλὰ εἰπόντες, καὶ χάριτας ἐπηγγείλατο, καὶ σιτηρέσια δώσας ἔχειν ἐκ τῆς αὐτῆς αὐτοῦ. εἶτα ἐν τῷ μέλλειν ἐπανιέναι εἶπεν αὐτῷ κύρ Μανουήλ "τῆλεπῆ, γίνωσκαι τοῦτο ἐκ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν. διὰ τὴν ὑποταγὴν ἣν ἔδειξας ἐλθὼν πρὸς με καὶ ὁμολογήσας ἐνώπιον ἐμοῦ καὶ τοῦ 20 θεοῦ τοῦ πάντα τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων γινώσκοντος τὰ

6. ἀμουράτου P 10. ἀμηνῶ ἀμουράτου ὡμ. P 11. ἐξ ἀγνοίας P
 13. αὐτοῦ ἐν ἔμπροσθεν M 15. ἡμέραις τισὶ M
 τρώγοντες καὶ πίνοντες καὶ εὐθυμοῦντες post ἐπηγγεῖλατο P
 20. ἐλθεῖν MP

decernit. at ille, ameram veritus, recipere eum noluit, ei iratum se esse ostendens adeoque vehementer minatus. sperans iam Manuel, a Lesbi principibus receptum se iri, ad hos se confert. at nec hi palam eum videre et recipere ausi sunt, metu amerae, ut sibi ea res periculo ne esset. itaque quum, hac quoque spe deiectus, neminem se recepturum esse intelligeret, Prusam ultro abeundi et amerae conveniendi atque ab eo veniam petendi consilium cepit. in eius conspectum admissus, quae imprudens patrasset, confitetur. impius iste, homo callidus, quum demissionem animi videret, qua sua sponte Manuel se adisset, magna eum benevolentia amplexus et osculatus ac summo gaudio perfusus est. diebus aliquot in epulis, comotationibus, oblectationibus, colloquiis consumtis, ameras ei beneficia tribuit et victum e regia praebuit et abiturum ita allocutus est: "sic dehinc, vir nobilissime, inquit, tibi persuadeto: propter obedientiam, quam praestitisti, ut adires me et coram me et deo, qui arcana hominum omnia perspicit, peccata tua confiterere, te non secus, ac filium, mihi carum esse scito. itaque nunc iam cave, ne quid simile in posterum agas, quando

ἰσφαλμένα σοι, πληροφορηθήτηι τοῦτο ἀληθῶς· ὡς υἱὸν ἔχω ἀγάπην πρὸς σε. πλὴν πρόσεχε ἐκ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν, ἵνα μὴ τοιούτων ἔργων ἐπιχειρισθῆς, ὅτι μέγα σκάνδαλόν ἐστιν· οἶδας γὰρ ὅτι φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ἐσμέν, καὶ ἀνὰ 5 ἡμῶν οὐκ ἔστι δίκαιον διαφορὰν καὶ μίχην εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον φιλίαν καὶ ἀγάπην. σὺ δὲ νέος φρόνιμος καὶ καλὸς εἰς τὰ πάντα καὶ ἐπιτηδεῖος ὑπάρχεις, καὶ οἶδας τοῦ ποιεῖν καὶ λέγειν. ἄρχου τῶν σῶν ἐν εἰρήνῃ, καὶ μὴ ζήτηί τὰ ἀλλότριά. καὶ ἐὰν ἀνάγκη ἐστί σοί τις ὑπὲρ χρημάτων ἢ ἐτέρας 10 ἰσχυροῦς χρηζεις, ἐγὼ πάντοτε ἕτοιμος ἔσομαι μετὰ χαρᾶς πληρῶσαι σοῦ τὴν αἴτησιν.” καὶ ἔτερα πολλά εἰπόντες, ἀπέ- 12 λυσεν αὐτὸν φιλοδωρήσας τὰ μέγιστα καὶ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πατέρα γραύσας, ἵνα ἀσπασίως δέξηται αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ φιλεῖν ὑπὲρ αὐτὸν καὶ συγχωρῆσαι αὐτῷ περὶ ὧν 15 κατὰ ἄγνοιαν ἔπραξε. περὶ αὐτοῦ δὲ ὁ Ἀμουράτης ἦλθεν ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, βουλούμενος πόλεμον ποιεῖσθαι κατὰ τῶν Οὐγγρῶν· τινὰς δὲ τῶν σατραπίων αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποστατήσαντας μαθὼν, τὴν παρασκευὴν ἐκείνην ἀφείξ, μετὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου ὡς φίλοι κατὰ τὰς συμβάσεις αὐ- 20 τῶν περὶ αὐτοῦ ἦλθον κατ’ αὐτῶν μετὰ πλήθους στρατῶν, παρῶν καὶ ὁ κύρ Μανουὴλ ἐγγὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

12. Καὶ ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι αὐτούς, λέγω δὴ τὸν ἀμη-

1. υἱῷ P 3. τοιοῦτο ἔργον P μεγάλων σκανδάλων αἰτίον P
8. ζήτησον M 11. εἰπόντος M 16. πολέμους P 22.
ἐπανέρχεσθαι M

magnae inde turbae orientur. nosti enim, amicos et fratres nos esse, nec fas est, exerceri inter nos discordiam pugnasque, sed amicitiam potius et benevolentiam coli. atque es tu adolescens prudens et generosus et ad omnia idoneus et dicendi agendique peritus. quare quiete tua administra, aliena ne concupisce. quodsi pecuniae inopia labores vel alio egeas auxilio, semper paratus ero ad imprudens gratificandum tibi, quod rogaveris.” haec et alia multa postquam sermonibus agitarunt, ameras Manuelem liberalissime donatum dimisit, datis ad imperatorem, patrem eius, litteris, quibus illum hortabatur, ut sua causa filium benigne reciperet et amaret, eique, quae imprudens deliquisset, ignosceret. deinde Amurates in Europam traiectus, Adrianopolim proficiscitur, Hungaros bello domiturus. nonnullos autem de satrapis suis in Asia defecisse quum audisset, relicto illo apparatu, cum Iohanne imperatore, ut amico et socio, ad eos compescendos cum exercitu revertit. comitabatur patrem Manuel dominus.

12. Hi quum discederent, adversus satrapas in Asia seditiosos

Phrantzes.

4

ρᾶν καὶ τὸν βασιλέα, κατὰ τῶν ἀποστατησάντων σατραπίων ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὁ μὲν ἀμηρᾶς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν τξελεπῆν κατέλιπεν, ἵνα πάντα τὰ ὑποτελῆ αὐτῷ ἐν τῇ Εὐρώπῃ φυλάττη, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν δεσπότην κῦρ Ἀνδρόνικον τὸν πρωτογενῆ υἱὸν αὐτοῦ τὰ τῶν Ῥωμαίων κυβερνᾶν εἴασεν καὶ ἐνεμπίστευσεν αὐτῷ. αὐτοὶ δὲ οἱ νέοι ἀφεντόπουλοι ἐνκαιρίαν εὐρόντες καὶ εἰς ἄκρον φιλιωθέντες καὶ ὁμιλήσαντες συγχῶς ὠμονόησαν μετὰ ὄρκων ἀναμεταξὺ αὐτῶν ὡς ἀδελφοὶ ὡσιν ἀπὸ τῆς ὄρας ἐκείνης καὶ εἰς τῷ ἑτέρῳ βοηθὸς ἔσονται κατὰ πᾶν, καὶ οὕτως ἀπεστάτησαν κατὰ τῶν πατέρων αὐτῶν, περιερχόμενοι τὰς χώρας καὶ πόλεις· καὶ τὰς μὴ ὑποκυπτύσας τῷ θελήματι αὐτῶν, ἀλλὰ φυλαττούσας τὴν πρέπουσαν εὐνοίαν εἰς τοὺς πατέρας, ἠχμαλώτιζον σκυλεύοντες καὶ ἀνδραποδιζόντες. μαθόντες δὲ τοῦτο ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὁ ἀμηρᾶς καὶ ὁ βασιλεὺς λίαν ἐλυνήθησαν καὶ ἠγανάκτησαν. ὁ οὖν ἀμηρᾶς ὑποψίαν ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ διὰ θελήσεως καὶ βουλήσ τοῦ βασιλέως οὗτοι ἀπεστάτησαν, ἀποστείλας μηνύων αὐτῷ μετὰ θυμοῦ εἶπεν ἵνα τρόπον τινὰ ποιήσῃ ὅπως τὸν Ἀνδρόνικον παιδεύσῃ, καὶ πληροφορηθῆσεται εἰ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἦν αἴτιος τῆς τοιαύτης βουλῆς· εἰ δὲ ἄλλως γενήσεται, αὐτὸς καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ ἀρχὴ τῶν Ῥωμαίων ὕψεται. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο λέγων ὅτι οὐκ οἶδεν οὔτε ἐπίστατο, μετὰ ὄρκων μεγάλων, τὸ γεγονός· καὶ εἰς

2. μουσᾶν P 19. εἰ ὁ βασιλεὺς] ὡς P 23. ὄρκων, καὶ μεγάλως τὸ γεγονός ἐλυπεῖτο P

profecturi, ameras Mosem Tzelepem filium reliquit, qui interim omnia Europae loca sibi vectigalia in officio contineret, imperator Andronicus despotae, filio natus maximo, rem Romanam administrandam tradidit commisitque. adolescentes regiae potestatis vicarii, hac usi opportunitate, amicitiam arctissimam coniungunt, crebro in colloquium veniunt tandemque sacramento se obstringunt, ut ab illo inde tempore alter alteri quasi frater sit et in omni re socius. deinde a patribus deficiunt, atque provincias et urbes obeuntes, quae ipsorum voluntati non obsequabantur, sed debitam patribus fidem servabant, diripiunt inque servitutem redigunt. hoc ubi in Asia Amurates et imperator comperer, dolore et iracundia exarserunt; et ameras quidem auctoritate et consilio imperatoris illos descivisse suspicatus, ei iratus significatum mittit: videret, quo modo Andronicum filium puniret et sic fidem sibi faceret, non esse se istius consilii auctorem. sin aliter faxit, et ipsum et domum eius et totum Romanum imperium expecturum, quo ea res evadere. imperator respondet et gravi affirmat

χειρας τὸν υἱὸν τυχὸν εἶχεν, ἄνευ τινὸς ἐλεημοσύνης εἶχε παιδεῦσαι αὐτόν. ὡς δὲ τὰ τῆς Ἀσίας διώρθωσαν καὶ εἰρήνευσαν, περάσαντες ἦλθον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ στρατὸν εὐθέως οἰκονομήσαντες ἔστειλαν κατὰ τῶν ἀποστατησάντων 5 υἱῶν. καὶ πολέμου γεγονότος τὸν τῶν ἀποστάτων στρατὸν ὁ ἀμηρᾶς χρήμασι καὶ λόγοις ἀπατήσας, ἐπιβουλὴν τοιαύτην ἐποίησαν· ἀφέντες αὐτοὺς ἔφυγον, καὶ τοὺς αὐθεντοπούλους ἐν τινι φρουρίῳ τοῦ Διδυμοτείχου καταφυγόντας ἐπίασαν, καὶ τοῖς πατράσι δῶρον τούτους προσέφερον. καὶ ὁ ἀμηρᾶς 10 εὐθύς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπεκεφάλισεν, ὁ δὲ βασιλεὺς θέλων καὶ μὴ θέλων διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀμηρᾶ τὸν δεσπότην κύρ Ἀνδρόνικον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστέρησε καὶ ἐν τοῖς πύργοις τοῖς λεγομένοις Ἀδεμανίδες πλησίον Βλαχέρων ἀπέκλεισε. τυχόντες μὲν καὶ ἕτεροὶ τινες σὺν αὐτοῖς νέοι 15 σινηλικιώται ἐπλανήθησαν, παῖδες ἐνόδῳ καὶ εὐγενῶν Χριστιανῶν καὶ Τούρκων, καὶ αὐτοὶ σαγηνευθέντες τῷ ἀμηρᾶ ἐδόθησαν· καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν παρόντες μετὰ δακρύων Β ἐκελεύθησαν ἵνα ἕκαστος τὸν υἱὸν αὐτοῦ οἰκειοχείρως θανατώσῃ· καὶ τοὺς μὴ πειθομένους πρᾶξαι κατὰ τὸ προσταχθὲν 20 αὐτοῖς ἐν τῷ ἅμα κατὰ τὸν ποταμὸν δεδημένους ἐβύδιζεν ὁμοθυμαδόν, πατέρα τε λέγων καὶ υἱόν. ταύτην ὁμοίτητα καὶ ἀπανθρωπίαν ὁ Ἀμουράτης ἐποίησεν, αἰεὶ εἰς τὰ πάντα καλῶς πολιτευόμενος. καιροῦ δὲ τινος παρελθόντος τινὲς τῶν

1. ἐλεημ. τινὸς παιδεῦσαι ἤθελεν P 13. ἀνεμάδες P 18.
 ἰδιοχείρως P 22. αἰεὶ] καὶ ἦν αἰεὶ P

sacramento, facti ignarum et inscium se esse; atque filium, si in manu haberet, quominus puniret, nulla se misericordia commotum iri. rebus in Asia compositis pacatisque, in Europam traiecti, exercitum confestim instructum contra filios seditiosos miserunt. commisso bello, adolescentium milites, pecunia et blanditiis ab amera corrupti, insidiosae eosdem deseruerunt et profugos in castello quodam Didymotichi comprehendierunt patribusque dono obtulerunt. ameras filium statim decollari iussit, atque eiusdem metu imperator facere non potuit, quin suum filium Andronicum despotam oculis privaret et turribus, quae Ademanides dicuntur, iuxta Blachernas sitis, includeret. erant alii praeterea decepti, illustrium ac nobilium tam Christianorum quam Turcarum filii illis aequales, qui et ipsi capti amerae traditi sunt. eorum patres cum lacrimis adstantes suum quisque filium manu sua interficere iubentur; qui imperio non paruerunt, cum filiis colligati, in praeterfluentem fluvium sunt demersi. adeo inhumanum crudelemque se praestitit Amurates, alioquin in regenda re publica

ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν Χριστιανῶν καὶ Ἀγαρηῶν τοῦ ἀμηνᾶ
 δεηθέντες γράψαι πρὸς τὸν βασιλέα κύριον Ἰωάννην ἵνα τὸν
 δεσπότην κύριον Ἀνδρόνικον τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐλευθερώσῃ· ὃ
 καὶ ἐγένετο.

Καὶ τῶν πραγμάτων οὕτως ἐχόντων θεωρῶν ὁ βασιλεὺς 5
 τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα παντοιοτρόπως ὑποκορίζεσθαι
 ταπεινούμενα καὶ εἰς ἀφανισμόν παντελῆ ἡμέρα τῇ ἡμέρα
 ἐρχόμενα, τὰ δὲ τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον προκόπτοντα, τριή-
 ρεις τινὰς ἠτοίμασεν ἐμβὰς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐλθεῖν αἰτῆσαι βοή-
 θειαν παρὰ τῶν ἐκεῖσε αὐθέντων, ἵνα μὴ ἡ βασιλεία Ῥω- 10
 μυίων κατὰ κράτος εἰς τέλος ἐκπέσῃ. καὶ ἐν τῷ μέλλειν
 ἐπανερχεσθαι τὸν δεσπότην κύρ Ἀνδρόνικον πάλιν εἶασε δι-
 οικεῖν καὶ κυβερνᾶν τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν. πλεί-
 σαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἔφθασεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐν τῇ τῶν
 Ἑνετῶν ὠραία πόλει, καὶ ἡ γερουσία ἅπασα τῆσδε τῆς πό- 15
 λεως ἀσμένως τοῦτον ἐδέξατο· περὶ δὲ τοῦ βοηθῆσαι αὐτῷ
 οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις. κἀκεῖθεν ἐξελθὼν πρὸς
 τὸν ῥῆγα Φραγκίας Κάρολον ἐλθὼν οὐδὲν ἐκατώρθωσε διὰ
 τὸ περισπωμένους εἶναι αὐτοὺς καὶ ἀναμεταξὺ μάχας καὶ
 σκάνδαλα ἔχοντας. καὶ χρημάτων μόνον πλήθος ἀναλώσας 20
 καὶ δάνεια πολλὰ λαβὼν διὰ τὸ εἶναι μεγάλην τὴν ἐν Ἰταλίᾳ
 δαπάνην, καὶ εἰς Ἑνετίαν ἀναστρέψας ἔγραψε διὰ ταχυδρο-
 μου τῷ νιῷ αὐτοῦ Ἀνδρονίκῳ ἵνα ποιήσῃ τρόπον στείλαι
 αὐτῷ χρήματα, ὅπως τὰ δάνεια ἃ ἔλαβεν ἀποδώσῃ, καὶ ἀνα-

2. ἔγραψε Ρ 7. τῇ] τρίτῃ Μ

laudatus. aliquanto post nonnulli spectati et nobiles Christiani atque
 Agareni Amuratem rogaverunt, ut litteris Iohanni imperatori suade-
 ret, Andronicum despotam e vinculis liberaret: nec non satisfactum est
 illorum voluntati.

Rebus ita constitutis, imperator, quum Romanum imperium omni
 modo vilescere et in angustum redigi et in dies magis ruere in per-
 niciem, contra Turcarum regnum ad summum crescere fastigium ani-
 madverteret, comparatis aliquot triremibus, in Italiam vela fecit, ab
 eius terrae principibus, ne Romanorum imperium prorsus everteretur,
 petiturus auxilia. commisit rursus, dum rediret, Andronico despotae
 urbis et imperii procuracionem. in Italiam delatus, primuū Venetorum
 florentem urbem adiit, et honorifice quidem a toto senatu exceptus
 est, sed de subsidiis frustra verba fecit et plane non audiebatur. inde
 ad Carolum, Francorum regem, profectus, ne ibi quidem quidquam
 obtinuit, quoniam principes inter se dissidebant ac factionibus bel-
 lisque erant distracti. itaque nihil aliud, quam grandi pecunia inuti-
 liter absumpta et gravi contracto aere alieno propter sumtuum in
 Italia magnitudinem, Venetias reversus, faselo misso, Andronico filio

λώση ἔτι ἐν τῇ ὁδοῦ. αὐτὸς δὲ πάντοτε τῷ τῆς ἀρχῆς τρε-
 φόμενος ἔρωτι καὶ εἰς χεῖρας ταύτην λαβῶν οὐδὲν ἐφρόν-
 τιζε περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ ἔγραφεν, ἀλλὰ μᾶλλον,
 ὡς εἶπη τις, τὴν τοῦ πατρὸς προστάξεις καὶ γραφὰς ὡς ἐν
 5 ὕδατι γεγραμμένας ἐλογίσαστο. ἀκούσας δὲ ταῦτα ἐν τῇ Θεσ-
 σαλονική κτῆρ Μανουὴλ ὁ νεώτερος υἱός, μετὰ σπουδῆς καὶ
 προθυμίας συνάξας χρήματα πολλὰ τὸν ἀριθμὸν χρυσοῦ καὶ
 ἀργυρίου ὡς ἐνὶ καὶ τριῆρεις ἐτοιμάσας, ἐμβὰς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
 τὸν πλοῦν, ὅπου ἦν ὁ πατήρ, ἐποίησε· καὶ προσκυνήσας
 10 αὐτὸν καὶ καταφιλήσας χεῖρας καὶ πόδας, καὶ τοῖς δυνει-
 σταῖς τὸ δάνειον δώσας, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα λαβῶν ἐν
 τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπανεστρεψε. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰ-
 τίαν καὶ ὑποταγὴν ὁ Μανουὴλ τὰ μέγιστα ὑπὸ τοῦ πατρὸς
 καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἦν φιλούμενος, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος
 15 ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ὑπὸ πάντων ἦν μισούμενος. καὶ ὁ πα-
 τὴρ σὺν τῇ συγκλήτῳ πάσῃ τὸν Μανουὴλ εἰς βασιλέα ἐψη-
 φίσαστο, τὸν δὲ Ἀνδρόνικον ἀπέσταντο. καὶ προσμένειν ἐν τῇ
 πόλει προστάξας ὁ πατήρ καὶ ἐρυθροῦ πεδίου μετέδωκεν
 αὐτῷ, καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἀπὸ πάντων ἐλέγετο εἰ-
 20 ναι. ὁ δὲ δεσπότης κτῆρ Ἀνδρόνικος ὁ τυφλὸς μαινόμενος
 ἦν τῷ θυμῷ καὶ τῷ ζήλῳ καὶ τὴν ἀδικίαν βοῶν, καὶ ἐκ τῆς
 περιφρονησεως περιαλλαγῆς ἐγένετο. δισχυριζόμενος ἔλεγεν
 ὅτι κατὰ τοὺς νόμους Ῥωμαίων τάξιν τε καὶ συνθήθειαν ἢ
 βασιλεία ἐαυτῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀρμόζει ὡς πρωτοτόκοις, 13

2. λαχὼν εἶχεν οὐδὲν M

litteris mandavit, ut pecuniam sibi mittendam curaret, qua aes alienum, quod contraxisset, solveret et in reditu sumtum faceret. at ille, perpetuo imperii amore flagrans atque manu id tenens, nihil curabat, quod mandarat pater, sed eius iussa in aqua, ut quispiam dixerit, scripta existimabat. at Thessalonicae filius minor Manuel, re comperta, strenue ac studiose auri argentique quantum poterat acquisivit, paratisque triremibus, in Italiam ad patrem cursum tetendit. reverenter eum salutavit, manus pedesque eius osculatus, ac pecunia, creditoribus quae debebatur, numerata, cum eodem Cpolim rediit. propter hanc causam et pietatem Manuel a patre et universo senatu non minus diligebatur, quam iisdem exosus erat Andronicus: unde, reiecto Andronico, Manuel a patre et senatu imperator designatus, in urbe manere iubetur, et purpureis ornatur calceamentis atque ab omnibus habetur heres imperii. contra caecus iste Andronicus ira invidiaque insanire et iniuriam sibi illatam clamare, contemptum acerbè ferre, atque dicitare, e legibus, institutis et moribus Romanorum sibi ac filio suo, ut primogenitis, imperium deberi; a patre impera-

ὁ δὲ πατὴρ καὶ βασιλεὺς τὸν Μανουὴλ ὑστερογενῆ ὄντα προτιμῆσαι θέλει καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας ἀφῆσαι. καὶ ἦν πάντοτε ἐστηκὼς καὶ διαλογιζόμενος, ζητῶν καιρὸν ἐπιτήδειον τρόπον ποιῆσαι καὶ βουλὴν ὅπως ἡ βασιλεία ἑαυτῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ πάλιν γενήσεται. 5

13. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀμηνῶ Ἀμουράτη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μπαγιαζήτης Ἀλευτορῆς τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο. ὁ οὖν κερ Ἀνδρόνικος ὁ τυφλὸς καιρὸν εὐρῶν ἐπιτήδειον ἐφάνη αὐτῷ ἵνα τοῦ ποθουμένου τύχη· καὶ μετὰ τινων τῶν φίλων αὐτοῦ συμβουλευσάμενος καὶ τῶν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ συγγενῶν 10 καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Μάρκου τοῦ τῆς Βουλγαρίας ἔτι μέρος δεσπύζοντος, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου φυγῶν πρὸς τὸν ἀμηνῶν Μπαγιαζήτην ἦλθον δεόμενοι ὅπως αὐτοῖς βοηθήσῃ καὶ τῆς βασιλείας γένωνται ἐγκρατεῖς, ἢ κατὰ κληρονομίαν καὶ νόμους Ῥωμαίων καὶ συνήθειαν αὐτοῖς ἀρμό- 15 ζει ὡς πρωτοτόκοις· ὁ δὲ πατὴρ καὶ πάππος βούλεται ἀδικῆσαι αὐτούς καὶ τῷ ὑστερογενεῖ, ὡς εἵπομεν, δῶσαι. ἐπηγγείλαντο ἔτι τελεῖν τῷ ἀμηνῶ κατ' ἔτος χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου κεντηνάρια οὐκ ὀλίγα καὶ προνομία τινα ἔχειν ἐκ τῆς πόλεως. ὁ οὖν ἀμηνῶς τὰς διχονοίας καὶ μάχας αὐτῶν θεω- 20 ρῶν ἠγάλλετο κατὰ τὸν λόγον τὸν ἐπιχώριον τὸν λέγοντα “ὁ λύκος τὸ τοῦ ἀνέμου σφοδρὸν μετὰ κονιοροῦ ἰδῶν ἠγάλλετο

2. ἀφίησι M 4. ἀναβολὴν M 6. Ἀποθανόντος — p. 56,
24: ἔτους 5ῳ capiti 12 tribuit P 7. μπαγιαζήτης ἰλιτιρίμ P
8. ἐπιτήδειον] ἔκριγε καὶ M 14. ἦ] ὡς P 22. κονιαροῦ M,
κορνιοκτοῦ P

lore Manuelem, natu minorem, sibi praeferri et designari successorem, pertinaciter in sententia perstabat, neque cessabat occasionem ac viam imeditari, qua imperium sibi et Iohanni filio vindicaret.

13. Amurate amera mortuo, filius eius Baiazetes Aleutores regnum suscepit. iam Andronicus caecus ille, occasionem, ut sibi videbatur, opportunam nactus, qua voti compos fieret, cum amicis quibusdam et coniugis propinquis et Marco socero, qui etiam tum partem Bulgariae tenebat, re deliberata, una cum Iohanne filio ad Baiazetem confugit, eumque rogavit, ut se adiuvaret ad recuperandum imperium, quod ex legibus et consuetudine Romanorum hereditate ad ipsos pertineret, ut primogenitos, a patre autem et avo per summam iniuriam Manueli, minori natu, destinaretur. promiserunt praeterea, amerae se quotannis auri et argenti centenaria multa pensuros esse et in urbe iura quaedam praecipua concessuros. ille gaudio exultabat, quum eorum discordiam videret litesque, ut est vulgare proverbium: “οἰξιλίεβας λυπὸς, ὅταν ἴδῃ ἑξήκοντα πούδρα ἀνέμου ἰδῶν ἠγάλλετο,” atque lacte eorum voluntati obsecutus, equitum

πηδῶν." εἶπεν "ἀγαθὸς καιρὸς δι' ἐμέ," καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν
 αἴτησιν δεξιόμενος καὶ δώσας αὐτοῖς στρατὸν ἰππέων χιλι-
 ῶν ἕξ καὶ πεντῶν τέσσαρας ἦλθον κατὰ τῆς πόλεως. καὶ
 ἐξαίφνης ἔξω τῆς πόλεως νυκτὸς φθάσαντες εὗρον ἐν τοῖς
 5 παλατίοις τῆς Πηγῆς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα μετὰ τοῦ υἱοῦ
 αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ ἀδελφοῦ· καὶ πιάσας ἀπέκλεισεν αὐτοὺς
 ἐν οἴκῳ τινὶ καὶ φυλάττεσθαι προσετέτατο μετὰ μεγάλης φυ-
 λακῆς. καὶ οὕτως ὁ δεσπότης κὺρ Ἀνδρόνικος μετὰ τοῦ υἱοῦ
 10 Ἰωάννου ἐγκρατεῖς τῆς πόλεως ἐγένοντο καὶ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ
 ἑτῆ δύο καὶ μῆνας ἕξ. καὶ τὸν υἱὸν Ἰωάννην ἐλογίσατο πολ-
 λάκις ἀναγορεῦσαι εἰς βασιλέα. πλὴν ἀδύνατον ἦν διὰ τὸν
 βασιλέα καὶ πατέρα ἐτι ζῶντα. καὶ ὁ ἀμηνῶς πολλάκις ἐμή-
 νυσεν αὐτῷ ἵνα αὐτοὺς ἀποκτείνῃ καὶ ἐκποδῶν ἐκτινάξῃ, ἐὼν
 15 θείλῃ ἐν τῇ ἀρχῇ ἀνενόχλητος ἔσσεσθαι· ὁ δὲ εὐλαβούμενος
 οὐκ ἠθέλησέ ποτε πατροκτόνος καὶ ἀδελφοκτόνος γενήσεσθαι.
 ἐν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν ἀπατήσαντες οἱ βασιλεῖς τοὺς φυ-
 λάσσοντας Βουλγάρους ἔφυγον καὶ περάσαντες καὶ οὗτοι πρὸς
 τὸν ἀμηνῶν Μπαγιαζήτην ἦλθον. καὶ ὁ γηραιὸς βασιλεὺς
 ἀναμιμνήσκων τὴν συγγένειαν τοῦ πάππου Ὁρχάνου καὶ τὴν
 20 φιλίαν Ἀμουράτου τοῦ πατρός, καὶ ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιον
 οὐδὲ τις νόμος συγχωρεῖ τοῖς πατράσιν οὕτω τοὺς φιλιότους
 πράττειν καὶ ποιεῖν. ὁ δὲ καὶ βασιλεὺς Μανουὴλ ὑπέσχετο

6. καὶ ἀδελφοῦ om P 9. καὶ μέρος τῆς M 19. ἀναμνή-
 σας P 21. τοῖς φιλιότοις τῶν πατέρων οὕτω P, τοῖς πατράσι
 οὕτω οἱ φιλτάτοι M: accusativos posuit Alterus.

millia sex et peditum quatuor iis concessit, quibuscum adversus
 urbem proficiscuntur. quum ex improvise noctu prope urbem adve-
 nissent, in palatio Peges imperatorem cum Manuele filio reperiunt.
 comprehensus in domum quandam concludunt et diligentissime cus-
 todiri iubent. hoc modo Andronicus despota cum Iohanne filio
 urbe potitus, imperium annos duos et menses sex tenuit. Iohannem
 filium imperatorem declarare saepe cogitabat, sed non poterat pro-
 pter patrem adhuc superstitem. suadebat saepe ameras, occidendos
 et e medio tollendos eos esse, si quiete tenere imperium vellet: at
 prudenter ille nolebat parricidii et fratricidii crimine se contaminare.
 itaque accidit, ut quodam die captivi principes, Bulgaris custodibus
 deceptis, e carcere aufugerent. in Asiam traiecti, hi quoque Baiazetem
 ameram adierunt. ibi imperator pater affinitatem Orchanis, avi Baia-
 zetis, et eiusdem patris, Amuratis, amicitiam commemorabat, mone-
 batque, quam iniquum esset nec ulla lege permissum, parentes isto
 modo a liberis haberi; Manuel imperator tributum maius, quam
 frater, se illi pensurum esse pollicebatur, inque primis promittebat,

δοῦναι τέλος ὑπὲρ τὸν ἀδελφόν· ἐξόχως δὲ ὑπέσχετο καὶ τοῦτο, ἵνα κατ' ἔτος ἐπὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔαρος ἔσῃται ἔτοιμος μετὰ στρατοῦ χιλιῶδων δυοκαίδεκα πεζῶν τε καὶ ἰππέων εἰς συνδρομὴν, ὅπου δ' ἂν καὶ ὁ ἀμηνῶς βουλήσεται ἀπελθεῖν, καὶ ἔσῃται τοῖς φίλοις φίλος καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐχθρὸς ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου. καὶ 5 μετὰ ὄρκων ταῦτα ἡσφαλίσαντο. καὶ ὁ ἀμηνῶς ταῦτα ἀκούσας ἔστειλε πρέσβυν τινὰ ἐκ τῆς αὐτῆς αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἵνα γνωρίσῃ τὰς γνώμας καὶ τὰς θελήσεις καὶ βουλάς τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ δήμου, ποῖον ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν εἰς βασιλέα ἡγάπουν. ἔλθὼν δὲ ὁ πρέσβυς καὶ καταλεπτόως μαθὼν 10 κατέλαβε τὰς γνώμας καὶ τὰς βουλάς σχεδὸν πάντων τῶν πολιτῶν, ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας τὸν κύρ Μανουὴλ ἤθελον βασιλεύειν αὐτοῖς. καὶ ποιήσας ταῦτα πάντα ἀναφορεῖν τῷ ἀμηνῶ, εὐθύς στρατὸν δώσας αὐτοῖς ἦλθον ἐν τῇ πόλει. τοῦ οὖν δεσπότην κύρ Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μὴ 15 ἔχόντων τί πρᾶξαι ἢ πῶς ἀντισταθῶσι, ὁ κύρ Μανουὴλ μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐγκρατεῖς γεγόνασι τῆς βασιλείας καὶ τῆς πόλεως· καὶ εὐθύς προστάξει τοῦ πατρὸς ὁ βασιλεύς κύρ Μανουὴλ τῷ διαδήματι τῷ βασιλικῷ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ ταινιοῦται. ἐβασίλευσεν 20 λοιπὸν ὁ βασιλεύς κύρ Ἰωάννης μετὰ τὸ ἐξεῶσαι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τῆς βασιλείας, ἕως οὗ τὸ σκῆπτρον καὶ τὴν βασιλείαν ἐξουσίαν πᾶσαν ἔδωκε τῷ υἱῷ κύρ Μανουὴλ καὶ βασιλέα ἔστειψεν αὐτὸν ἐπὶ ἔτους ζῶ'. τῷ δὲ δεσπότηι κύρ Ἀν-

3. ὅπου ἂν ὁ P

5. ὁ om P

13. ἀναφορὰν P

quotannis verna tempestate paratum se fore ad comitandum eum cum peditum equitumque duodecim millibus, quocumque ameras voluisset; postremo suadebat, ut eosdem uterque amicos vel inimicos haberet. horum fidem iureiurando stabiliunt. haec quum ameras audisset, legatum e regia Cpolim misit, qui animis, voluntatibus et consiliis tum optimatum, tum plebeiorum explorandis cognosceret, utrum e fratribus Romani imperatorem sibi exoptarent. legatus postquam advenit, civium animis sententiisque occulte exploratis intellexit, tantum non omnes multis de causis cupere, ut imperaret Manuel. ameras, omnibus sibi renuntiatis, statim illis exercitum expedit, quocum Byzantium venerunt; quumque Andronicus despota et filius eius, quid agerent quove pacto se tuerentur, nescirent, Manuel cum imperatore patre urbe et imperio potitus, protinus eiusdem iussu a patriarcha in templo apostolorum diademate imperatorio ornatus est. regnavit ceterum Iohannes post pulsum imperio socerum, donec solium et imperium Manuelli filio dedit cuiusque coronari imperatore

δρονική τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ συμβάσεως δέδωκε τοῦ κατοικεῖν ἐν αὐτῇ· καὶ οὕτως πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνευσαν.

Ἐδριασκομένου δὲ τινι καιρῷ τοῦ ἀμνηρᾶ Μπαγιαζήτου ἐν 5τῇ Μακεδονίᾳ ἐγγὺς τῶν Σερρῶν μητροπόλεως, παρῶν ἦν ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουήλ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις ἃς εἶχον, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος καὶ ὁ κύρ Κωνσταντῖνος ὁ Δραγάσης καὶ ὁ τῆς Σερβίας δεσπότης κύρ Στέφανος. ἐλθόντος Παύλου τοῦ Μαμωνᾶ ἐκ 10 τῆς Πελοποννήσου, οὗ τὴν Μονεμβασίαν κυβερνῶν ἐκ πολλοῦ ὁ πατήρ, εἶτα καὶ αὐτὸς τὴν διοίκησιν τὴν τοῦ πατρὸς προστάξει τοῦ βασιλέως διεδέξατο, διὰ δὲ τὸ μᾶκρος τοῦ χρόνου ἀφορμὴν εὐρῶν περιποιεῖτο τὸ ἄστν ὡς κτῆμα ἴδιον. ἐνεκάλει τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν πρὸς τὸν ἀμνηρᾶν, ἀδικεῖ- 15 σθαι λέγων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν Μονεμβασίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ δυναστικῶς ἐξέλαβε, καὶ μετὰ ὑβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ αἰσχύνης ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἐδίωξε. ὁ δὲ Μαμωνᾶς οὗτος γνώριμος ἦν ἐκ πολλοῦ τῷ ἀμνηρᾶ. λυπηθεὶς οὖν μετὰ θυμοῦ ὁ ἀμνηρᾶς μηνύσας εἶπεν τῷ βασιλεῖ οὕτως ὅτι "οὐκ ἀρκεῖ ἔμην 20 εἰρηνεύειν, ἀλλὰ οὕτως θέλετε πράττειν κατὰ τῶν ἐμῶν ὑποχειρίων; ἐγὼ γὰρ ὀμνύω σοι εἰς τὸν Θεόν, παιδεῦσαι ἔχω τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας." καὶ ἑτέρους λόγους σκληροῦς ἔφησε κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐτέρων ἀνθέντων Χρι-

7. ὁ δεσπότης om P 14. ἠγκάλει M 16. ἐξέωσε M 20. τῶν ὑποχειρίων ὑμῶν P

iussit, ad annum 6800. Andronico despota e pactione Thessalonicam habitandam dedit; atque ita universa res Romana pacata est.

Cum Baiazetes ameras in Macedonia prope Serras urbem aliquando commoraretur, imperator Manuel secundum pacta conventaque, quae fecerant, eiusque frater Theodorus et Constantinus Dragases et Stephanus, Serviae despota, praesto fuerunt. advenit etiam e Peloponneso Paulus Mamonas, qui, quum eius pater diu gubernasset Monembasiam, ipse quoque eam provinciam iussu imperatoris acceperat, sed, diuturnitate possessionis occasionem nactus idoneam, urbem sibi ut propriam vindicarat. is igitur fratrem imperatoris apud ameram criminabatur, quod Monembasiam violenter sibi eripuisset, indeque se cum contumelia, dedecore et infamia expulisset. erat autem Mamonas hic amerae dudum notus: unde is indignabundus imperatorem ita increpat: "num vobis satis non est pace frui, sed isto modo meos habere subiectos audetis? equidem per deum iuro tibi, posse me, talia qui audeant, punire." alia praeterea aspera verba adversus

στιανῶν, περὶ ὧν εἰρήκαμεν. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἕως καρδίας ἐλυπήθησαν, καὶ ἔκτοτε ἐζήτησαν καιρὸν ἐπιτήδειον καὶ εὐλογον αἰτίαν ἵνα τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις καὶ ὑποταγὴν, ἣν εἶχον μετὰ τοῦ ἀμηνῶ, φύγωσιν. καὶ συμβάσεις καὶ ὄρκους φρικτοὺς λάθρα ἀναμέσσον αὐτῶν ποιήσαντες τοῦ εἶναι ἡ γνώμη καὶ ψυχῇ μᾶ ἕως θανάτου, διὸ βεβαιότερον τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ συνδέσμου τούτου ἔστησαν ἵνα ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ εἰς νόμιμον γυναικᾶ λάβῃ τὴν θυγατέρα τοῦ κύρ Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάση.

Τοῦ δὲ ἀμηνῶ Μπαγιαζήτου ἐλθόντος καὶ πολὺν τῆς 10 Βουλγαρίας τόπον ἀλώσαντος ἔτι καὶ δουλώσαντος, ὃ τῆς Γερμανίας βασιλεὺς Σιγισμόνδος ἔμαθε τὰ γενόμενα. (14.)
 14 ὁ οὖν Σιγισμόνδος τῆς Γερμανίας ὁ βασιλεὺς πρέσβυν στείλας πρὸς αὐτόν, ἦτοι τὸν ἀμηνῶν, ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἦν δίκαιον φίλοι ὄντες ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἐπιβαλεῖν χεῖρα τὸν ἀμηνῶν, 15 ὅτι κατὰ τὸ προνόμιον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος τόπος ἐστίν. ἐλθόντος δὲ τοῦ πρέσβεως καὶ ταῦτα εἰπόντος τῷ Μπαγιαζήτῃ, οὐδὲν ἕτερον ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰ μὴ μόνον ἐκ τῆς χειρὸς παραλαβῶν αὐτόν ἔδειξεν οἶκόν τινα τούτῳ μέγαν γέμοντι ἔσθαι ἀπὸ παντοίων ὀργάνων πολεμικῶν, ῥομφαίων 20 τε καὶ ξίφων, ἃ καλῶς ἠτοιμασμένα καὶ παρεσκευασμένα ὑπῆρχον. εἶτα λέγει τῷ πρέσβει "λέξον ταῦτα τῷ αὐθέντῃ σου τῷ βασιλεῖ, ὅτι τὸ ἐμὸν δίκαιον, ὃ ἔχω ἐν τῇ Βουλγα-

4. μετὰ τοῦ] τῷ P 6. διὰ τὸ β.? 9. τοῦ om P 12. 14.]
 πῶς ὁ τῆς Γερμανίας βασιλεὺς πρὸς τὸν ἀμηνῶν ἀπέστειλε πρέ-
 σβυν. M 13. ὁ ante βασ. om P 14. ἦτοι om P

imperatorem et reliquos principes Christianos, de quibus diximus, iactavit: quibus illi aliquamdiu afflicti, mox occasionem idoneam et causam speciosam quaesiverunt, qua promissa, pacta et officia, quibus amerae se obstrinxerant, effugerent. itaque postquam pactionibus et diris sacramentis clam se invicem devinxerunt, ut consensionem et concordiam servarent usque ad mortem, quo firmitus esset huius foederis vinculum, statuerunt, ut imperator Manuel Constantini Dragasis filiam matrimonio legitimo sibi iungeret.

Quum Baiazetes ameras multa Bulgariae loca cepisset et in potestatem suam redeisset, Sigismundus, Germaniae rex, de ea re certior factus, (14.) legato ad eum misso, aequum esse negavit, quum essent amici, ameram manum iniicere Bulgariae, quae iure ad sui regni provincias pertineret. haec dicenti legato Baiazetes nihil respondit, sed manu apprehenso domum amplam ostendit, omni armorum genere, rhomphaeis gladiisque, bene dispositis et adornatis, refertam. tum legatum allocutus: "haec, inquit, regi, domino tuo, renuntia: ius

ρία, ταῦτα τὰ ὄπλα καὶ αἱ παρασκευαὶ ἅς εἶδας εἰσίν.” καὶ
 τοῦ πρέσβεως ἀναφορὰν ποιήσαντος τῷ βασιλεῖ Σιγισμόνδῳ
 ἐν τῷ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν περὶ τούτων, ὁ βασιλεὺς ἐλυ-
 5 πῆθη λίαν διὰ τὸ ἀκούσαι ὑπὸ τοῦ πρέσβεως τὰ τοιαῦτα καὶ
 15 τὴν τοῦ ἀμηνῶ ὑπερηφάνειαν· καὶ εὐθύς στρατὸν μισθοφο-
 ρικὸν πολὺν συναΐξας, καὶ τὸν αὐτοῦ μᾶλλον ἐτοιμάσας καὶ
 πολλοὺς ἐτέρους ἀνθέντας προσκαλεσάμενος εἰς βοήθειαν, ἄνευ
 τινὸς μισθοῦ ἢ ὄψωνίου καὶ μετὰ πλείστης χαρᾶς καὶ γενναίως
 ψυχῆς καὶ ἀνδρικοῦ φρονήματος διήρχετο ὁ λαμπρὸς οὗτος στρα-
 10 τός, καὶ πάντα τοῖς ποσὶν ὑπέτασεν τὰ τῶν Τούρκων φρούρια,
 ἁλῶν καὶ σκυλεύων καὶ ἀφανίζων, ἕως καὶ τῆς Νικοπόλεως
 περάσαντες ἔφθασαν, καθάπερ ὕλη ἐπιτυχοῦσα φλογὶ ἰσχυρᾷ.
 εἶτα ὁ βασιλεὺς Σιγισμόνδος, καὶ ἐτέρως θέλων στρατηγήσαι
 15 κατὰ τοῦ Μπαγιαζήτη, πρέσβυν ἔστειλε λάθρα πρὸς τὸν βα-
 σιλέα κύρ Μανουήλ καὶ τοὺς ἐτέρους ἀνθέντας, οὓς προσέφη-
 μεν, ἵνα ἐτοιμοὶ καὶ προπαρασκευασμένοι οὗτοι ὡς καὶ τὸν
 ἐχθρὸν τῆς πίστεως, εἰ δυνατόν, ἀφανίσωσι. αὐτοὶ τὸν και-
 ρὸν ὡς γῆ διψῶσα τὸν ὄμβρον ἐξ οὐρανοῦ ἀναμένοντες, τὸν
 πρέσβυν μετὰ χαρᾶς δεξιόμενοι τὰ πρὸς ἀνάγκην τοῦ πολέμου
 20 καὶ αὐτοὶ λαθραίως ἠτοιμάζον. ὁ Μπαγιαζήτης οὖν ἀκούσας
 τὴν τοῦ Σιγισμόνδου βασιλέως ἔφοδον εἰς λογισμοὺς οὐκ ὀλίγους
 καὶ φόβον ἐνέπεσε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐτοιμῶς καὶ μετὰ
 βίας συναθροίσας καὶ καλῶς ἐτοιμάσας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους
 ᾤδευε. φθασάντων δὲ τῶν στρατῶν ἐγγὺς τὸν πόλεμον ἀνῆ-
 25 ψαν οἱ Γερμανοὶ πρῶτον καὶ οἱ Γαλάται, καὶ συμπλοκῆς γε-

meum, quod in Bulgaria exerceo, haec esse arma apparatusque, quos vidi-
 sti.” Sigismundus rex haec quum audisset a legato, ex eo nuntio
 et arrogantia ameræ gravem dolorem percepit; et confestim magno
 exercitu mercenario coacto et suis ipsius copiis instructis aliisque
 multis principibus auxilio vocatis, sine ulla mercede vel victu, prae-
 clarum hunc et generosi animi spiritusque plenum exercitum educit,
 qui omnia Turcarum castella capit, subiicit, diripit, evertit, donec
 Nicopolim perventum est, velut silvam invadens flamma. tum Sigis-
 mundus rex, etiam aliunde Baiazetem bello lacessere cupiens, clam ad
 imperatorem Manuelem et reliquos principes, quos supra commemoravi,
 legatum misit, ut prompti et parati essent ad hostem hunc fidei fundi-
 tus, si possent, delendum. illi talem occasionem, ut sitiens terra aquam
 e coelo, exspectantes, legatum laetabundi exceperunt et bellum ipsi
 quoque occulte parabant. interim Baiazetes, Sigismundi regis adventu
 comperto, in varias cogitationes metumque incidit, et copiis suis
 prompte et strenue coactis ac bene instructis, adversus hostes profi-

νομένης διὰ κακοβουλίαν τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐσφάλησαν, καὶ τὸ πᾶν ἀπόλωσαν στρατεύματα, καὶ φεύγοντες ἦσαν ἀμετάτροπτοι. καὶ ἐν τῷ φεύγειν οἱ Τοῦρκοι πολλοὺς ἀπέκτειναν καὶ ἠγμωλότιζον, οὐ μόνον ἀσήμεον καὶ στρατοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν περιφανῶν καὶ ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν αὐθέντων, 5 ἐν οἷς ἦσαν ὁ δούξ τῆς Μπουργουνδίας, ὁ κόμης τῆς Ἀβέρσας καὶ ὁ μέγας ἀρχιτρικλινος τοῦ τῆς Φραγκίας ἑγγὸς καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι περιφανεῖς καὶ ἐνδοξοί. μόλις δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σιγισμόνδος μετὰ τοῦ πρωτεύοντος τὸν σταυρὸν φοροῦντος τῆς ἀδελφότητος Ῥόδου, ἀκάτιον μικρὸν τυ- 10 χόντες εὐρεῖν, ἐμβάντες τὸν Ἰστρον ἐπέρασαν καὶ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσιντο. ὁ δὲ ἀμηνῶς πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν Βκερδήσας καὶ τῆς τοιαύτης θαυμαστῆς νίκης περιτυχῶν ἀνελπίστως καὶ δόξης ἔμπλεος καὶ χαρᾶς γενόμενος, καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουήλ καὶ οἱ ἕτεροι αὐθένται, περὶ ὧν 15 ἔφημεν, οὐ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις ὡς εἶχον ἀναμταξὺ ἐποίησαν, ἵνα αὐτῷ ἀκολουθήσωσι, καὶ ἐνωτισθεῖς τὰ ὅσα οὗτοι πάντες ἐβουλεύοντο κατ' αὐτοῦ, μάχην μεγάλην κατὰ τοῦ βασιλέως ἐκήρυξε, καὶ ἐλθὼν τὴν πόλιν διὰ ξηραῦς καὶ θαλάσσης ἀπέκλεισεν ἐν ἔτει 53', πολιορκῶν αὐτὴν παν- 20 τοιοτρόπως καιρὸν καὶ χρόνον πολύν.

6. Ἀβερσίας P 8. δὲ μετὰ βίας καὶ M 9. στρατὸν M
13. κερδήσας ἐπεριποιήσατο καὶ M 20. ζω P 21. καιρῶ
καὶ χρόνῳ πολλῷ P

ciscebatur. quum sibi propinqui essent exercitus, Germani et Galli pugnam primi civerunt, et congressu facto, imprudentia res Christiana labefactata et exercitus universus dissipatus est. fugiebant sine respectu, et in fuga a Turcis multi occidebantur aut capiebantur, non obscurae solum et gregariae multitudinis, sed etiam ex ipsis claris et honoratis nobilibusque principibus, in quibus dux Burgundiae, comes Aversae et magnus architriclinus regis Fraucorum aliique haud pauci clari et illustres viri fuerunt. quin aegre rex ipse Sigismundus cum magistro fratrum Rhodiensium crucem gestante, inventa parvula cymba, Istrum traiecit salutemque expedit. ameras omnibus eorum sarcinis politus tamque admirabilem victoriam praeter opinionem consecutus, gloria et laetitia redundabat, quumque imperatorem Manuelem et ceteros principes, de quibus diximus, conventis, quae fecerant, ut se sequerentur, non stetisse videret, atque cuncta audivisset, quae illi omnes adversus se moliebantur, grave bellum imperatori indixit, et anno mundi 6900 terra marique obsidione urbi admota, diu eam omni modo oppugnavit.

15. Ἐν τῷ τοῦ καιροῦ ἐκείνου διαλήμματι ὁ Ἰωάννης ὁ τοῦ δεσπότου κῦρ Ἀνδρονίκου υἱὸς καὶ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως κῦρ Μανουήλ, περὶ οὗ πολλάκις ἔφημεν, ἐγγὺς ὑπάρχων πάντοτε ἐκ πολλοῦ τῷ ἀμηρᾷ (καὶ σιτηρέσια μεγάλη εἶχεν 5 ἐξ αὐτοῦ, ἀκολουθῶν καὶ συνοδευῶν αὐτῷ, καὶ οἰκιακὸς ἦν πάντοτε καὶ φιλούμενος), μαθὼν ὅτι τινὲς διέβαλλον αὐτὸν πρὸς τὸν ἀμηρᾶν λέγοντες ὅτι “οὐκ ὀρθῶς φρονεῖ πρὸς σὲ ὁ ἀμηρᾷ ὁ Ἰωάννης, ἀλλ’ ἐπίβουλός ἐστι· καὶ εἰ οὕτως οὐκ εἶχεν, ἢ πόλις καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ Θεῖος αὐτοῦ ὑπέκλυπτεν ἂν 10 καὶ ἐδουλώνετο,” ἐνωτισθεῖς δὲ οὕτως τὰ γενόμενα καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλλούμενα, φοβηθεῖς τὸ ὄζυ καὶ ἀπότομον τοῦ Μπαγιαζήτου, ἵνα μὴ τὴν ζωὴν κινδυνεύσῃ, ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἔφυγε καὶ πρὸς τὸν θεῖον καὶ αὐτοκράτορα ἔρχεται. ὄν δὲ βασιλεὺς καὶ θεῖος ἀσμένως ἐδέξατο ὥσπερ τι δῶρον πο- 15 λυτελές, καὶ κατεφίλησε καὶ ἠγκαλίσατο αὐτὸν καὶ τὰ πρόποτα σιτηρέσια σημειωσάμενος ἔδωκεν αὐτῷ. ἡμερῶν οὖν παρελθουσῶν ὁ βασιλεὺς ἐβουλήθη ἐλθεῖν εἰς Ἰταλίαν καὶ τινα βοήθειαν αἰτῆσαι, λογιζόμενος τοῦ ἀπολαῦσαι τῆς βοηθείας, ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ αὐθένται ὑπῆρχον ἢ αἰτία τοῦ ἀραι 20 τὸν ἀμηρᾶν τὴν μάχην κατὰ τῆς πόλεως, ἣν ἐποίησε καὶ ποιεῖ ἔνεκεν τοῦ ἀπεσταλμένου παρ’ αὐτῶν πρέσβεως, ὡς εἶπομεν, δι’ οὗ τὴν ὁμοφωνίαν ἐποίησαν ἵνα ὡσι πάντοτε κατὰ τοῦ ἀμηρᾷ καὶ ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου βοηθὸς ἔσῃται, καὶ ἀλλή-

4. καὶ om P

12. τῆ ζωῆ P: cf. p. 63, 23.

15. Ea tempestate Iohannes, Andronici despotae filius et imperatoris Manuelis ex fratre nepos, de quo saepe verba fecimus, e longo inde tempore apud ameram assiduus, a quo victum habebat largum, quem sequebatur comitabaturque quacunque, et cui semper in familiarissimis et intimis erat, postquam apud ameram a quibusdam se accusari sensit, qui eum Baiazeti non bene velle, sed struere insidias dicebant: id enim nisi faceret, aiebant, urbem et imperatorem, patrum eius, in officio futurum fuisse et servitio: haec igitur et quae alia de eo circumferebantur postquam audivit, propter acre et praeceps Baiazetis ingenium vitae suae timens, nocte quadam aufugit et recepit se ad patrum imperatorem is eum cupide, tanquam munus aliquod pretiosum, osculo et amplexu excepit, victumque idoneum ei praeberi iussit. interiectis aliquot diebus, imperator subsidia petitem in Italiam proficisci decrevit. ea nacturum se esse propterea confidebat, quod eius ipsius regionis principes in causa erant, cur ameram bellum adversus Copolim suscepert: quod is fecerat faciebatque propter legatum, ut docuimus, ab illis missum, cuius opera pactionem inierant, ut ameram semper ad-

λοις συναρῶγειν. καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἐξίέναι τὸν βασιλέα ἐκ τῆς πόλεως, τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ κύρ Ἰωάννην καταλιπὼν ἵνα διοικῆ καὶ κυβερνᾷ τὴν πόλιν καὶ ἀντιμάχῃται τοῖς ἐναντίοις, ὃ δὲ βασιλεὺς τὴν δέσποιναν καὶ σύζυγον λαβὼν καὶ εἰς Πελοπόννησον ἐλθὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ ἐγγὺς τοῦ ἀδελφοῦ κύρ Θεοδώρου 5 ταύτην εἴασεν ὃ δὲ ἐν Ἰταλίᾳ ὄδευει. φθάσας οὖν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἐνετίᾳ κάκειθεν πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνων ἐλθὼν παρὰ τοῦ δουκὸς μετὰ τιμῆς μεγάλης καὶ δαυιλείας ἔτι δὲ καὶ δορυφορίας ἐδέχθη, καὶ ἵππους καὶ στρατιώτας πολλοὺς δώσας αὐτῷ ἵνα πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγκίας ἐλθῆ, ἐπαγγελάμενος ὁ δούξ τῷ 10 βασιλεῖ, ἂν καὶ οἱ ἕτεροι ὁμοφρονήσωσι, καὶ αὐτὸς ὁ δούξ ἰδίως καὶ αὐτομάτως ἐλθῆ καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ βοηθήσῃ καὶ μὴ εὐση κινδυνεύουσαν. ἐλθὼν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγκῶν εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀσθενείᾳ βαρυτάτῃ ἔχοντα καὶ ἔξω φρενῶν ὑπάρχοντα. καὶ οἱ 15 σύμβουλοι αὐτοῦ οὐκ εἶχον τι ἀποκριθῆναι μόνοι. ὁ μὲν βασιλεὺς ἄπρακτος ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπανέστρεψεν ἐπὶ ἔτους ἀνέ Σεπτεμβρίου ιγ'.

15 16. Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ὁ ἀμηνῶς Μπαγιαζήτης κατὰ τῆς Πελοποννήσου τὸν Γιακούπ - πασιᾶν καὶ τὸν Βρενάζην 20 ἔστειλε μετὰ στρατοῦ χιλιάδων πενήκοντα. καὶ ἐν τῷ ἀπέρ-

8. δορυφορίας M 10. βασιλέα P 11. ὁμοφρονήσωσι P 12. καὶ τῷ — κινδυνεύουσαν] κινδυνεύουσαν τὴν πόλιν τὴν περιφανῆ καὶ ὠραίαν καὶ τῶν πόλεων βασιλεύουσαν βοηθήσαι P 20. βρενέζην στείας M 21. ἐπανάρχεσθαι M

versarentur et mutuo sibi opem et auxilia praestarent. abiturus ex urbe imperator, Iohannem ex fratre nepotem ad eam interea regendam et impetum hostium propulsandum reliquit. ipse cum imperatrice coniuge in Peloponnesum profectus, Spartaē eam apud Theodorum fratrem deposuit et Italiam versus processit. primum Venetias venit; inde ad ducein Mediolanensium perrexit, qui eum honorificentissime atque magno cum sumtu et cum satellitibus excepit, eideinque equitum peditumque magnum comitatum ad regem Francorum dedit, pollicitus, si ceteri consentirent, semet illi et imperio Romano sua sponte auxilio venturum ac discrimen depulsurum esse. ad regem Francorum quum venisset, morbo gravissimo eum conflictantem et mentis impotem reperit; nec habebant consilarii eius, soli quod illi responsum darent. itaque re infecta imperator Cpolim rediit, anno 1405, mensis Septembris die 13.

16. Eodem anno Bajazetes ameras Giacup-pasianem et Brenazem in Peloponnesum cum exercitu quinquaginta millium misit: qui et in ipso itinere et in Peloponneso multis incommodis, calamitatibus ac servitiis

ἔσθαι αὐτοὺς ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἔνδον τῆς Πελοποννήσου φθά-
 σατες πολλὰ κακὰ καὶ δεινὰ καὶ ἀνδραποδισμοὺς τοῖς Χρι-
 στιανοῖς ἐπέθηκαν, καθὼς ἐν ὀλίγῳ ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ Μπα-
 γιᾶζήτου ῥηθῆσεται. ὁ δὲ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος θεωρῶν
 5 τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα ὅτι οὕτως κακῶς διέκειντο, καὶ
 τὴν πόλιν τοσοῦτον καιρὸν κινδυνεύουσαν ἀποκεκλεισμένην καὶ
 στενοχωρουμένην ὑπὸ λιμοῦ πολλοῦ, ὁμοίως καὶ τὸν τῆς Πε-
 λοποννήσου πόλεμον, καὶ βλέπων ὅτι οὐδεὶς τῶν Χριστιανῶν
 αὐθέντων ἤθελεν αὐτοῖς βοηθῆσαι, καὶ ἀπορηθεὶς ὅλως, πε-
 10 ράσας ἐν τῇ Ῥόδῳ μετὰ τριήρεως τὴν τῆς Σπάρτης ἀρχὴν
 ἐπεπωλήκει τῇ ἀδελφότητι τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰω-
 ἀννου. στείλαντες οὖν ἡ ἀδελφότης τινὰς τῶν σταυροφόρων
 ἐν τῇ Σπάρτῃ ἵνα ἐγκρατεῖς τῆς ἀρχῆς ὡς κύριοι καὶ δεσπύται
 γενήσωνται, ὁ λαὸς ὡς εἶδεν αὐτοὺς καὶ ἤκουσε τὰ γενό-
 15 μενα, ᾤρησαν μετὰ ξύλων καὶ πετρῶν μετὰ θυμοῦ δραμόν-
 τες, ἵνα τοὺς ἀπεσταλμένους σταυροφόρους ἀποκτείνωσι. ὁ
 δὲ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου σταθεὶς καὶ ὁμιλήσας, ἵνα μὴ τοι-
 αύτη ἀταξία γενήσεται, ἐδυσώπει τὸν λαόν, καὶ πειθόμενοι
 τοῖς τούτου λόγοις τοῖς σταυροφόροις τριῶν ἡμερῶν διορίαν
 20 ἔδωσαν, ἵνα ἐκ τῶν ὁρίων τῆς Σπάρτης μετὰ εἰρήνης ἀνα-
 χωρήσωσιν· εἰ δὲ ἄλλως πράξωσιν, αὐτοὶ ὄψονται. ἰδόντες
 οὖν οὗτοι ὅτι οὐδὲν κατώρθουν ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος καὶ
 σκάνδαλα ἐγένοντο καὶ τὴν ζωὴν μάλιστα ἐκινδύνεον, ἐγε-

3. ἐπέρουον P 6. κινδυνεύουσαν om M 8. βλέπων] κακὸν
 θεωρῶν M 11. ἐμπεπωλήκει infra 17. τοῦ τόπου om M
 19. λόγοις καὶ δημηγορίαι τοῖς P

Christianos affixerunt, ut paulo infra in vita Baiazetis narrabitur. Theo-
 dorus despota, quum rem Romanam tam male affectam et urbem tam diu
 periclitantem, obsessam et gravi fame oppressam, deinde Peloponne-
 sum bello vexatam, et Christianorum principum nullum sibi auxi-
 liaturum videret, omni spe abiecta, una triremi Rhodum traiectus,
 Spartaë principatum societati Iohannis prophetae et baptistae vendidit.
 misit ea societas Spartam crucigeros aliquot ad eam provinciam occu-
 pandam et sibi vindicandam ut dominis. quibus incolae conspectis et
 auditis, quae acta essent, hortante iracundia, cum clavis et saxis ad
 eos occidendos procurrant. at superveniens et intercedens eius regio-
 nis episcopus, ne tales turbae orientur, obiurgabat multitudinem,
 quae dictis eius obsecuta, trium dierum spatium crucigeris concessit,
 quo e Spartaë finibus quiete excederent. si secus fecissent, ipsos ex-
 perturos, quo ea res evasura esset. illi, quum nihil se efficere, sed
 turbas ac tumultus excitari atque vitam suam in discrimen adduci vi-

ῥέντες ἐπανέστρεψαν οἴκαδε. οἱ δὲ Σπαρτιῶται τὸν πρόεδρον αὐτῶν καὶ δοῦκα ἐψήφισαν εἶναι, καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἤθελον κρίνεσθαι καὶ κυβερνᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ δεσπότης κῦρ Θεόδωρος ὡς εἶδε τὰς ἐλπίδας ψευδοθείσας, τὰ χρήματα ἃ ἔλαβε τῇ ἀδελφότητι ἐκτίνας ὕπισθεν, εἰς 5 Σπάρτην ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ θέλων ἐλθεῖν, οὐκ ἤθελεν δεχθῆναι αὐτὸν ὁ δῆμος, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ὕβρουν ἐπέπλυνον. καὶ πολλῶν λόγων γενομένων καὶ σκανδάλων τέλος ἐμεσίτευσεν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ πάλιν ἐδέχθησαν καὶ ἔστρεψαν αὐτὸν εἶναι ὡς καὶ τὸ πρότερον. πλὴν πρὶν τοῦ τὴν κατοχὴν λαβεῖν αὐτὸν συνθήκας μετὰ ὄρκων συνέστησαν, ἵνα μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνδυμηθῇ ὅσα ἐποίησαν.

17. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπὶ ἔτους . . . , δι' ἣν αἰτίαν εἰρήκαμεν, καὶ ὁ δεσπότης κῦρ Ἀνδρόνικος τὴν Θεσσαλονικὴν τῇ τῶν Ἑνετῶν γερουσίᾳ ἐμπεπωλῆκει διὰ φλωριά 15 χιλιάδας πενήκοντα.

Ἡ δὲ ἐλευθερία τῆς πόλεως ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ οὕτως γέγονεν. ἀκούσας ὁ ἀμηνρᾶς ὅτι ὁ Ντεμίρης ὁ βασιλεὺς Σκυθῶν καὶ Μασσαγετῶν ἔρχεται κατ' αὐτοῦ ἵνα μετὰ στρατοῦ μυριαριθμοῦ πόλεμον συνάρη, θέλων καὶ μὴ βουλόμενος τὴν 20 πολιορκίαν καὶ τὸν πόλεμον καὶ ἀποκλεισμὸν τῆς πόλεως ἔλυσε, καὶ ἀγάπην μετὰ τοῦ βασιλέως ἐποίησε μεθ' ὄρκων, καὶ ἐν

2. εἰς δοῦκα P	4. ψευδοθῆναι M	5. τὰ χρήματα ἀπέδωκε· καὶ θέλων ἐλθεῖν ἐν τῇ Σπάρτῃ οὐκ P	11. μῆκετι M	12. τὰ δε ποιῆσαι P	13. Ἐν — πενήκοντα om P	19. καὶ Μασσαγετῶν om P	20. μυριαριθμῆτου πολλοῦ M

derent, castris motis, domum redierunt. Spartani episcopum etiam praesidem suffragiis constituerunt et ab eo rem suam tam civilem quam ecclesiasticam administrari voverunt. Theodorus, quum se spe falsum esse vidisset, pecunia, quam acceperat, societati restituta, Spartam in provinciam suam rediturus, non recipiebatur a populo, sed exagitabatur conviciis. post multos tandem sermones et tumultus, conciliante episcopo, eum recipiunt et pristinum obtinere gradum patientur. priusquam tamen restitueretur, sacramentis eum obstrinxerunt, ne unquam memor esset, quae fecissent.

17. Illo tempore, anno . . . propter eam, quam commemoravimus, causam, etiam Andronicus despota Thessalonicam Venetorum senatui quinquagenis florenorum millibus vendidit.

Urbs obsessione hoc modo liberata est. ameras, audito, Demirem, Scytharum et Massagetarum regem, cum innumeris copiis contra se proficisci, quamvis invitus, tamen obsidionem et oppugnationem urbis solvit, atque pace cum imperatore facta et sacramentis confir-

τῆ Ἀσία περὶσας τοῦ δεχθῆναι τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἔφοδον τοῦ Ντεμίρη τὸν στρατὸν ἡτοίμαζεν.

18. Ἐπὶ τῆς βασιλείας λοιπὸν τοῦδε τοῦ αὐτοκράτορος Β κύρ Μανουήλ, ἐν τῇ ἀποκλεισμῷ τῆς πόλεως, τῷ τότε καιρῷ ἔγεννήθη ἐγὼ ἔτει ἀπὸ κρίσεως κόσμου 539, Ἀγγούστου λ', ἀγεννήθη δὲ διὰ τοῦ Θείου βαπτίσματος ὑπὸ τῆς οὐσιωτάτης μητρὸς ἁγίας Θεομαίδος, περὶ ἧς ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ καὶ ἁρμοζόντι διηγησόμεθα τάληθές. ἀφ' οὗ δὲ τοῦ δεκάτου ἔτους μέχρι καὶ τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἕκτου πολλῶν γενομένων ἀναγοκαίων καὶ μνήμης ἀξίων βούλομαι διηγήσασθαι. λέγω δὲ ἐν πρώτοις περὶ τῆς εἰς τὴν δύσιν ἀφίξεως τῶν πέντε υἱῶν τοῦ ἀμηνῶ τοῦ Μπυγιαζήτου, ἧγουν τοῦ Μουσουλμάνου, τοῦ Μωσῆ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Μεεμέτη καὶ τοῦ Ἰωσοῦφ, ὅς ἐγεγόνει Χριστιανὸς καὶ Δημήτριος ἐπωνομάσθη, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ καὶ τῆς ἐλεύσεως ἐκεῖσε τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ καὶ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ δεσπότου κύρ Ἀνδρονίκου ἐκεῖ ἀποκαταστάσεως, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου τοῦ πορφυρογενήτου εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν ἧγουν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κύρ Μανουήλ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἐλεύσεως. καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἀμηνῶ Μουσουλμά-

2. εἰτοιμάζων M. caput autem 18 cum hoc coniungit P, omisso summario 3. 18.] Πῶς ἐγεννήθη ὁ Φραντζῆς ὁ καὶ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου. M 5. ἐγὼ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτει ἀπὸ δὲ τοῦ κόσμου γενέσεως 539 M 8. δὲ τοῦ om P 9. ἕκτου] ἐκ τῶν P 13. τοῦ μεχεμῆτ τοῦ Ἰεσσαί P 14. περὶ om M 16. καὶ τοῦ υἱοῦ P 17. δεσπότου om P 19. ἦτοι P ἐν τῇ Σπάρτῃ M

mata, in Asiam traiectus, ad excipiendos impetus Demetris exercitum parabat.

18. Ceterum regnante hoc imperatore, Manuele domino, dum urbs obsidetur, ego in lucem editus sum, anno ab orbe condito 6909, die Augusti tricesimo. regeneratus sum per sacrum baptisma opera venerabilis matris Thomaidis, de qua loco opportuno ad veritatem referam. a decimo autem anno ad octogesimum sextum quae acciderint multae et memorabiles calamitates, enarrabo. dicam primum de quinq; Baiazetis amerae filii in occidentem traiectis, Musulmano, Mose, Iessai, Mehemete et Iosupho, qui Christianus factus Demetrius appellatus est, de imperatore Iohanne Thessalonicae mortuo, et Manuele imperatore, filio eius, illuc profecto, et eius filio, Andronico despota, ibidem restituto, de Theodoro porphyrogenito despota Lacedaemone sive Spartae extincto, et de imperatore Manuele, fratre eius, profecto in Peloponnesum; deinde exponam, quomodo

νου παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μωσῆ διηγῆσομαι, καὶ περὶ τῆς
 τριέτους μάχης αὐτοῦ δὴ τοῦ Μωσῆ μετὰ τοῦ βασιλέως κύρ
 Μανουήλ, καὶ τῆς περὶ τὰ μέρη τῆς Λαρίσσης ἐκτυφλώσεως
 Ὁρχάνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μουσουλμάνου παρὰ τοῦ Θείου αὐτοῦ
 Μωσῆ, καὶ τῆς ἐλεύσεως ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς εἰς τὴν δὲ-5
 σιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεεμέτη τοῦ καὶ Κυρίτζη, καὶ
 τῆς ἀποστροφῆς εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ πάλιν ἐλεύσεως αὐ-
 τοῦ διὰ τῆς πόλεως ἐν τῇ Θράκῃ ἦτοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ,
 καὶ τῆς νίκης αὐτοῦ. καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μωσῆ εἶπω, ἔτι
 δὲ καὶ τοῦ δευτέρου υἱοῦ τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ, τοῦ 10
 πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου, τὸν θάνατον ἐν τῇ Μονεμβασίᾳ.
 ἀλλὰ καὶ περὶ δύο θυγατέρων αὐτοῦ, καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ
 αὐθνετοπούλου κύρ Μιχαήλ, καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὑπὸ
 λοιμώδους νοσήματος. ὁμοίως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ τζελεπῆ
 κύρ Δημητρίου τοῦ υἱοῦ τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτη καὶ ἀδελ-15
 φοῦ τοῦ ἀμηνῶ Μεεμέτη· αὐτὸς δὲ γενόμενος Χριστιανός,
 ὡς πρὸ ὀλίγον ἔφημεν, καὶ τῷ Θείῳ βαπτίσματι ἀνεγεννήθη,
 καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀμηνῶς Μεεμέτης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
 πλείστα σιτηρέσια ἔδωσαν αὐτῷ, ζήσας μετὰ τὸ βαπτισθῆναι
 ἔτη ἑπτὰ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε. καὶ περὶ τῆς γεννήσεως 20
 τοῦ αὐθνετοπούλου κύρ Θωμᾶ. ταῦτα μὲν διὰ τὸ τῆς ἡλι-
 κίας μου ἐντελὲς καλῶς καὶ ἀκριβῶς εἰδότες μου· τὰ δὲ

3. Λαρίσσου M 6. μεχεμέτ P 7. ἐπιστροφῆς P 10. τοῦ
 πρὸ τοῦ om P 16. μεχεμέτ καὶ τῷ ἀνωτέρῳ Ἰωσήφ τῷ γε-
 νομένῳ Χριστιανῷ, ὡς P 17. ἀναγεννηθέντι ὁ P 18. με-
 χεμέτης P 19. ὅς ζ. P 20. περὶ om P 21. μὲν] δὲ MP
 22. ἀτελὲς οὐ καλῶς M

Moses Musulmano amerae fratri suo mortem intulerit, cum Manuele imperatore per tres annos bellum gesserit et circa Larissam excaecaverit Orchanem, Musulmani filium; quomodo huius frater Mehemetes, qui etiam Cyritzes appellatur, ex oriente in occidentem transierit, inde redierit in orientem, et rursus trans urbem in Thraciam vel Europam traiectus, reportaverit victoriam. tum obitum Mosis explicabo, et filii secundi Manuelis imperatoris, qui Constantinum praecessit, mortem, qua is Monembasiae decessit. dicam etiam de duabus filiis eius, atque Michaelis principis natali ac morte pestilentia ei allata. item mortem attingam Demetrii Tzelepis, Baiazetis sultani filii, et Mehemetis amerae fratris, qui Christianus factus, ut paulo ante monuimus, et sacro baptismate regeneratus, ab imperatore et fratre Mehemete amera magna salaria accepit, et annos septem postquam baptizatus erat, ad dominum concessit; dicamque de Thomae principis natali: atque haec quidem propter aetatis maturitatem bene et accurate doctus; quae autem ante me natum facta nar-

πρὶν τῆς γεννήσεως τῆς ἐμῆς ὅσα εἰρήκαμεν, τὰ μὲν ὑπὸ ἀξιολύτων καὶ σοφῶν συγγραφέων γεγραμμένα μέρος εἶδομεν, τὰ δὲ ὑπὸ ἀρχόντων τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ βουλῆς καὶ τῆς συγκλήτου σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ γηραιῶν ἀκούσαμεν. καὶ πῶς σιγῶν παραλείπω.

19. Τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ 591 ἔτους ὁ Ντεμίρης ὁ βασιλεὺς Μασσαγετῶν καὶ Περσῶν καὶ βορείων Σκυθῶν τὸν ἀμνηρᾶν Μπαγιαζήτην ἠχμαλώτισε καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσὴν καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους ἀρχοντας τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ διεσκέδασεν. 16 ἀλλὰ ποῦτος ἦν αὐτὸς καὶ πῶς ὁ βασιλεὺς Ντεμίρης, οὐκ ἀφήσωμεν εἰπεῖν καὶ διηγῆσασθαι. οὗτος μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἔθνος τοῦτο τῶν Μασσαγετῶν καὶ Σκυθῶν Τούρκων πέραν Ἀράξου τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς τὴν οἴκησιν ἔχουσιν, 15 εἰσὶ δὲ γένος λίαν τοξικώτατοι καὶ κακοξενώτατοι, ἔθνος δὲ μέγα καὶ πολὺ καὶ ἄκμιμον, παρ' οἷς Κῦρος ἐκεῖνος ὁ μέγας βασιλεὺς ποτε καιρῶν κάκει ἐτελεύτησεν βασιλευούσης Ντεμίριδος. αὕτη δὲ ἡ βασίλισ Ντεμίρις μετὰ τὸ ἀποπεφάσισαι τὸν Κῦρον τὴν κεφαλὴν εἰς ἀσκὸν οἴνου ἐνέβαλε, καὶ 20 καταπατούσα τὸν ἀσκὸν καὶ τὴν τοῦ Κῦρου κεφαλὴν ἔλεγε "ἀκόρεστε Κῦρε, κορέσθητι." εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ Μασσαγῆται γένος πάνυ ἀγριώτατον, καὶ ἐν τῷ ἵππευεῖν ἀγαθώτατοι καὶ

1. ὅσα om M εἰρηται P 5. σιωπᾶν M 6. 19.] δέκατον ὀγδοον P 11. πῶς — οὖν] ποῦ M 14. ἀρξου pr P, τὰν παρτο 15. κακοξενώτατοι M. an κακοξενεώτατοι? 17. καιρῶ ἐβασίλευσε κάκει P 19. κύρον οὐ την P

ravi, ea partim a fide dignis et eruditis scriptoribus memoriae prodita didici, partim ex proceribus aulae imperatoriae et viris senatorii ordinis sapientibus ac prudentibus senibusque audiui, quae silentio praetereunda non putavimus.

19. Die vicesimo octavo mensis Iulii anni 691o Demires, Massagetarum, Persarum et Scytharum septentrionalium rex, Baiazetem ameram cum uxore et filio Mose aliisque aulae optimatibus non paucis cepit, totumque eius exercitum dissipavit. at enim qualis et ille et Demires rex fuerit, ne omittamus exponere. hic igitur atque populus eius, Massagetae et Scythae Turcae, trans Araxem fluvium orientem versus sedes habent, gens sagittandi peritissima et hospitibus infestissima, late se porrigens, frequens et strenna, quae quondam Cyrum, magnum illum regem, occidit, Demiride regina. haec caput Cyri amputatum in utrem vino impletum demersit, deinde utrem cum capite conculcans "insatiabilis, inquit, Cyre, satiare." Massagetae sunt longe barbarissimi, equites velocissimi, latrones maxime ra-

πεζοὶ ληστρικότατοι. ἐν δὲ ταῖς μάχαις καὶ ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς τοιούτοις χρῶνται ὄπλοις ἤγουν μαχαίραις καὶ θώραξι καὶ τόξοις καὶ σάγαις χαλκοῖς. τὰ δὲ ἐνδύματα αὐτῶν καὶ αἱ ζῶναι ὑπάρχουσι χρυσαῖ, καὶ διαδήματα ἐν ταῖς μάχαις ἔχουσιν. οἱ δὲ ἵπποι αὐτῶν χρυσοχάλινοι, μασχαλιστῆρες δὲ χρυσοῖ καὶ τὰ πλῆκτρα. καὶ ὁ σύμπαρ βίος αὐτῶν ἀνθέκαστος μὲν, σκαιὸς δὲ καὶ ἄγριος καὶ πολεμικὸς ὑπάρχει πάντοτε. καὶ οὕτως τὰ τῶν Μασσαγετῶν καὶ τοῦ Ντεμίρη αὐτοῦ βασιλείως ἢ πολιτεία καὶ ὁ βίος ἔχει.

Καὶ τούτους ἀφέντες πρὸς τὸν ἀμηνῶν Μπαγιαζήτην ἐπανέλθωμεν καὶ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, πόθεν κατάγονται, καὶ τίνα τὰ ἔργα καὶ ἀνδραγαθήματα αὐτῶν κατ' ἐπιτομὴν διηγησώμεθα.

Οὗτος ὁ ἀμηνῶς Μπαγιαζήτης ἦν πέμπτος ἀθέντης τοῖς κυριεύσασιν ἐκ τοῦ τῶν Ὀθμανλίδων γένους· ὁ Ἐρτογρού-15 λης γὰρ ἦν ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Γοῦ. περὶ ὧν μὲν πολλοῖς καὶ ἑτέροις ἐξιστορήθη, καὶ διαφορὰς εἰλήφασιν ἀλλήλων, ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἤκουσαν ἕκαστος, οὐ συνεφώνησαν· ὁμοῦ οὕτως καὶ ἡμῖν καλῶς ἐφάνη καὶ ἐκρίναμεν ἱστορῆσαι ἔτι τὰ ὅσα ἐκ μακρᾶς ἀκοῆς ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν ἐμάθομεν καὶ ὅσα 20 ἐγγράφως περὶ τῆς γενεαλογίας ταύτης εἶδομεν.

3. καὶ σαγάρει καὶ σάγαις χαρικοῖς παίκοις P 6. ἀνθ' ἕκα-
στον P, ἀυθεντικῶς margo 9. ὑπάρχει P 11. ἀπογόνους P
14. μπαγιαζήτης om P 15. ὀθουμαλίδων M ἐρ-
τογρούλλης M 16. ὁ om P γῶν P 17. εἰς ἀλλήλους
P, omissis ἀλλ' ὡς — συνεφώνησαν 19. καλὸν ἔδουξεν P

paces. in bello et pugnis armis hisce utuntur: machaeris, lorcis, arcubus, sagis aeneis; eorum vestimenta et cingula aurea sunt; in proelia coronati procedunt, equorum frena, cincta pectoralia et scuticae item ex auro. universa eorum vita simplex quidem, sed rigida, ferox et militaris semper. talis igitur Massagetarum et Demiris, eorum regis, conditio et vivendi ratio.

His missis, ad Baiazetem ameram et maiores eius praevertamur, unde originem ducant et quae eorum facinora et res fortiter gestae fuerint, paucis dicturi.

Baiazetes ameras princeps quintus erat ex regia Othmanidarum familia. primus enim Ertogrules erat, filius Gui. de his quum multi alii scripserint, sed valde in diversa abeant dissentiantque, quandoquidem singula ut quisque viderat et audiverat, ita narrarunt; tamen idem mihi quoque placuit, atque constitui, quae ex longinqua fama de eorum genere aut a viris doctis didicissem aut litteris invenissem consignata, exponere.

20. Ὁ ἄναξ Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς τινὲ καιρῷ ἐν τῇ ἐνῆα
 εὐρισκόμενος κατὰ τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας τῆς Νεοκαισαρείας
 πόλεως, μαχόμενος μετὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Ἰκονίου σουλ-
 τάνου, καὶ πολλὰ φρούρια τῶν Περσῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιή-
 5σατο· εἶχε δὲ μεθ' αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, υἱὸν
 Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ ἀδελφοῦ. ἡμέρας δὲ πολ-
 λὰς διατριβὸν τὸ στρατόπεδον ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, καὶ
 τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ ἵππων ἐσπάνιζον διὰ
 τὸν τόπον λυπρὸν καὶ κρημνώδη εἶναι, καὶ τὸ κλίμα ἐκεῖνο
 10 ψυχρὸν καὶ δριμύτατον ἦν. τότε καὶ χειμῶνος ἐπιγενομέ-
 νου οἱ ἵπποι πλεῖστα ἐσαθρώσαντο. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τῶν
 ἵππων μεθοδεύων κυλλότητα, περιῶν τὸ στρατεύμα τὰ εὐ-
 γενῇ τῶν ὄχημάτων συνέλεγε, καὶ ταῦτα διδοὺς Ῥωμαίοις τε
 καὶ Ἰταλοῖς καὶ ὅποσοι κοντοφόροι εἶδεσαν δεξιόστροφοι, ἐπι-
 15 στάμενος δ' αὐτῶν ἀνθίστασθαι τοῖς πολεμίοις καὶ ἀντιμά-
 χεσθαι. καὶ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μεθοδεύων, καὶ συμπλοκῆς
 μελλούσης γενέσθαι, ἰππύτην ἐπίσημον ἐξ Ἰταλίας δρομώμε-
 νον ἔριππον θεασάμενος παρεστῶτα πεζόν, Ἰωάννην τὸν ἀνε-
 ψιὸν ἐκέλευσεν ἀποβῆναι τοῦ Ἀραβικοῦ ἵππου τούτου ἐφ' οὗ

1. 20.] δέκατον ἔννατον et sic porro P qui hic addit γνῶμαι διά-
 φοροὶ περὶ τοῦ πόθεν κατέγεται τὸ τῶν Ὀθμανλήδων γένος ποι-
 κλοτρόπως P. at M διάφοροι ἱστορίαι περὶ τοῦ τῶν Ὀθμανλή-
 δων γένους πόθεν κατέγεται ποικλοτρόπως. 2. τῆς ἐπαρχίας
 et πόλεως om P 3. τοῦ τοῦ P 6. ἡμέραις δε πολλαῖς P
 10. ψυχρὸν P 11. ἐθρώσαντο P 12. κυλλ.] ἔλλειψιν P πε-
 ριῶν P, περὶ ὧν M 14. ὅποσοι κοντοφόροι εἶδεσαν, δε-
 ξιοστροφοῖς ἐπισταμένως δοράτια, ἀνθιστάτους πολεμίους καὶ
 παρέχειν καὶ ἀντιμάχεσθαι M 16. τοῦ βασιλέως μεθοδεύον-
 τας M 17. ὠρμημένον?

20. Iohannes Comnenus imperator, in oriente quondam in prae-
 fectura Neocaesarea urbis cum Persis et sultano Iconii bellans, multa
 iis castella eripuit. habebat secum Iohannem, Isaacii Sebastocratoris,
 fratris sui, filium. quum exercitus diu in locis illis moraretur, res ne-
 cessariae quum reliquae, tum equos pabulum deficiebat, propter solum
 gracile et saxosum, atque, ingruente hieme, propter coeli frigus et
 asperitatem summam, equi maxime conficiebantur. quorum pernicipi
 imperator ita subvenit, ut exercitum obiens generosos deligeret eosque
 praeberet Romanis et Italis et quotquot perite hastas versabant, ho-
 rum opera hostibus obviam ire et resistere se posse confisus. haec
 ille administrans, quum proelium commissurus, equitem insignem,
 ex Italia advectum, peditem adstare vidisset, Iohannem de Arabico
 equo, cui is insidebat, descendere eumque Italo tradere iussit. Io-
 hannes, elati et supra modum ferocis animi, imperatoris et patrum
 imperio repugnat, sermone audacior oblocutus. verum quum diu illi

Β ἦν ἐποχοῦμενος, καὶ δοῖναι αὐτὸν τῷ Ἰταλῷ. ὁ δὲ φρονη-
 ματίας ὢν καὶ γαῦρος πλέον τοῦ δέοντος τῷ τοῦ βασιλέως
 καὶ θείου ἀντίστη κελεύσματι, αὐθαδεστέρων τὴν ἀντίρρῃσιν
 ποιησάμενος· μὴ ἐπὶ πολὺ δὲ ἔχων ἀνδίστασθαι τῷ θείῳ
 καὶ βασιλεῖ (ἑώρα πρὸς ὄργην γὰρ ἐπιβράζοντα) ἄκων καὶ 5
 μὴ βουλόμενος τὸν Ἰππον τῷ Ἰταλῷ δίδωσι, μετακλιθείσας
 εἰς ἕτερον ὄχημα. αὐτὸς ἀθυμίας πλήρης καὶ βράζων θυμῷ
 ἄντικρυς γενόμενος, φυχῶν πρὸς Πέρσας αὐτόμολος γίνεται.
 ὃν καὶ ἀσμένως καὶ ἀσπασίως προσεδέξατο ὁ ἀμηνῶς καὶ πάν-
 τες οἱ βάρβαροι· καὶ τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν ἐξομολογούμενος 10
 ἀντι Ἰωάννου Τζελεπῆς ἀνόμασται, καὶ τινα ὀνόματι Κα-
 μερῶ τοῦ ἀμηνῶ θυγατέρα γυναικα ἔλαβε, καὶ προέκω ἔδω-
 σεν αὐτῷ τόπους καὶ χώρας καὶ πόλεις καὶ χρήματα πολλά.
 ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας οὐκ ἀμέθεκτος καὶ ἐν
 τῷ λέγειν τῇ Ἀραβικῇ διαλέκτῳ ἰκανώτατος, ἦν δὲ καὶ φι- 15
 λοδοκωτάτος καὶ δαψιλῆς ὁ νέος, ὃ πᾶσιν ἀρεστόν ἐστι, καὶ
 μᾶλλον τοῖς βαρβάροις, καὶ ἄλλως κοινωνικῶς τὸ ἦθος τοῖς
 ὑπ' αὐτὸν παρεχόμενος, ἦδη κράτιστον τοῖς στρατηγοῦσιν,
 ἐν οἷς καὶ τρόπαια· ὄθεν καὶ αἴρειν εὐθύς τοῦ σκοποῦ,
 καὶ ὡς κοινὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐχόμενα ἐποίει καὶ ἔλεγεν εἰ- 20
 ναι. τοῖς πᾶσιν ἦν συμπονοῶν ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν καὶ
 ἐβοήθει καὶ ἐξεράπτει, καὶ τὰς διαφορὰς τὰς φουομένας ἀνα-

3. καὶ ἀγαιδεστέρων M 5. ἐπιβράζοντα P 6. δέδωκε με-
 ταβάς P 7. βράττων θυμοῦ M 11. τζελεπῆς P. τζελεπῆς
 μὲν ἐρμηνεύεται τῇ τῶν Τούρκων διαλέκτῳ ἔξ εὐγενῶν καταγό-
 μενος. Pachomius in margine M 17. τοῖς ante βαρβ. om P

resistere non posset, quem iam ira effervescere videret, quamvis in-
 vitus, Italo equum concessit, atque ipse alium conscendit. mox,
 stomacho tumens et inflammatus ira, ad Turcas transfugit, atque
 cupide et amice excipitur ab amera cunctisque barbaris. deinde, eiurata
 Christi fide, pro Iohanne Tzelepes nominatur, et ipsius amerae fili-
 am, Camero nomine, cum dote locorum, regionum, urbium et pecu-
 niae haud mediocri in matrimonium accipit. erat iuvenis ille Graecae
 eruditionis haud expers, et peritissimus sermonis Arabici; idem mu-
 nificentissimus et lautissimus, quae res omnibus, inque primis bar-
 baris, grata esse solet, atque exhibebat se facilem subditis quum reli-
 quis, tum ducibus maxime, in quibus spes tropaeorum sita est.
 unde statim instans operi, sua volebat et dicebat esse communia,
 omnibus in rebus angustis succurrebat, auxiliabatur et conferebat
 officia, atque exorientes inter eos controversias sedabat, componebat
 dirimebatque. nec quisquam eius vel verbis vel consiliis adversaba-

μέσον αὐτῶν ἐθεράπευε καὶ διώρθου καὶ εἰρήνευε. καὶ οὐ-
 δειὶς ἀντιλέγετο τοῖς λόγοις καὶ θελήμασιν αὐτοῦ· καὶ ὑπὸ
 τοῦ πενθεροῦ τοσοῦτον ἠγαπήθη καὶ τῶν ἐτέρων πάντων ὥστε
 τὰ ὅσα ἤθελεν ἔπραττε καὶ οἱ βάρβαροι ὡς δευτέρον Μωά-
 5 μεθ' ἐδόξαζον. οὗτος δὲ γεννῆ υἱὸν ὀνόματι Σωλιμάν-Σιάχ
 ἐκ τῆς Καμερώ, καὶ παιδείσας αὐτὸν Ἑλληνικῇ καὶ Ἀραβικῇ
 σοφίᾳ, κατὰ πάντα εἰκῶς ἦν τῷ πατρί, καὶ πλείστα ἠύλα-
 βούντο αὐτὸν οἱ βάρβαροι. καὶ ἐν τῷ τόπῳ καὶ πάσῃ τῇ ἐπαρ-
 χίᾳ, ἐνθα τὴν κατοίκησιν ἐποιεῖτο, αὐθέντης καθίσταται·
 10 καὶ ἡ φήμη αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν Ἀσίαν διέδραμε καὶ διέρ-
 ρεε. καὶ πλείστας νεαρὰς τῶν βυσιλέων Ῥωμαίων μεταγλωτ-
 τίσας Ἀραβιστὶ τοὺς Τούρκους τοῦ κρίνειν οὕτως ἐδίδαξεν.
 εὐρῶν δὲ καὶ εὐκαιρίαν τινὰ διὰ τὰς συγχύσεις ἃς ἐποίουν
 οἱ Ἴταλοι κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, τὰ ὅσα ἐγγὺς τῆς δε-
 15 ποιεΐας αὐτοῦ Ῥωμαίων ὑπήκοα ὑφ' ἑαυτοῦ ἐποιήσατο. καὶ
 οὐδένα Χριστιανὸν ἀδικεῖν ποτὲ ἤθελεν, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς
 τυχόντας ὑποτεταγμένους αὐτῷ πολλὰς χάριτας καὶ εὐεργε-
 σίας ἐποίει καὶ ἐχαρίζετο. καὶ ἦν αὐξάνων ὀλίγον πρὸς ὀλί-
 γον τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν. αὐτὸς γεννῆ τὸν Ἐρτογρούλην πατέρα
 20 τοῦ Ὀτθμάνου.

Ἐτεροι μὲν ὑπὲρ τούτων συγγράψαντες ἑτέραν ἔννοιαν
 ἔχουσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ διαληφθεὶς Τζελεπῆς οὐχ οὗτος ἦν ὁ

- ἐδέξαντο καὶ
1. ἐθεράπευε καὶ διώρθου] ἐδιώρθωνε M 5. ἐδόξαζον P
 Σωλιμάν - Σιάχ] locum vacuum P 7. εἰς πάντα εἰκε M
 20. οἰμάνου P more suo 22. ὅτι οὐκ αὐτὸς ὄδε τς. M

tur; atque a socero ceterisque omnibus tantopere diligebatur, ut et faceret, quaecunque vellet, et barbari eum ut alterum Mohametum haberent. suscepto e Camero filium, nomine Solimanem Siachum, quem, Graecis Arabicisque litteris eruditum, sibi rebus omnibus simillimum reddidit, ac summopere barbari colebant. is in omni loco vel provincia, ubi sedem collocabat, constituebatur princeps, ac fama eius totam pervagabatur Asiam. idem plurimas imperatorum Romanorum novellas, in Arabicam linguam conversas, ut Turcae in iudiciis adhiberent, effecit. idoneam autem occasionem nactus propter turbas, quas imperio Romano Itali excitabant, quidquid Romanae ditionis suis finibus vicinum erat, in suam redegit potestatem, nec tamen ullum unquam Christianum laedere voluit, quin imo, qui subiecti sibi erant, eos beneficiis ac donis augebat, regni fines paulatim prolatans. genuit hic Ertogrulem, patrem Othmanis.

Alii, qui de his rebus scripserunt, diversam opinionem secuti,

τοῦ ἀνακτος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἀνεπιός ἀλλ' ἕτερος συν-
ώνυμος καὶ αὐτὸς τὸ ὄμοιον ὄνομα ἔχων.

Ἔστις ἦν ὁ τοιοῦτος, λέγουσιν. (21.) ὁ σουλτάν Ἀζα-
τίνης Χριστιανῶν γονέων ὑπῆρχεν υἱὸς καὶ τῷ θεῖῳ τετελε-
σμένος βαπτίσματι, τύχης δὲ φορᾶ χρησάμενος καὶ αὐτός, 5
οἷα παρ' ἑλπίδα συμβαίνει, σουλτάν καὶ ἀμνηρᾶς καὶ ἀρχηγὸς
ἐγεγόνει τῶν Τούρκων· ὅς καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ ἐτήρει τὰ τῆς
εὐσεβείας κυριώτερα, καὶ ἐν τῇ πόλει ἐλθὼν συμμαχίαν ἤτησε
17 τῷ βασιλεῖ διὰ τὸν πόλεμον ὃν εἶχον ἀναμέσον Σκυθῶν καὶ
Τούρκων· αὐτὸς δὲ καὶ τὰς θείας εἰκόνας ἠσπάζετο, καὶ 10
πάντῃ εἰς προὔπτον τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐργαζόμενος. ἐν δὲ
τῷ ἐπαναστρέφειν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ὁ καὶ υἱὸς αὐτοῦ Με-
λέκ παρῶν ἦν, καὶ διαβὰς τὸν Ἰστρον ἐκεῖ τὸ κοινὸν χρέος
ἐπλήρωσε. ὁ οὖν υἱὸς αὐτοῦ Μελέκ διαβὰς πρὸς τοὺς ἐν
Ἀσίᾳ Σκύθας, ἀφ' ὧν τὸ ἐνδόσιμον εἰληφῶς ἦκε ζητῶν τοῖς 15
Τούρκοις τὴν πατρικὴν ἀρχήν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων σατρα-
πῶν πάντων ὡς δεσπότην καὶ αὐθέντην καὶ ἀμνηρᾶν αὐτὸν
προσκυνησάντων, τίς δὲ τοῦνομα Ἀμούριος οὐχ ὑπέσχετο,
ἀλλὰ δῆμον ἀθροίσας ληστρικὸν πόλεμον ἤρατο κατ' αὐτοῦ,
καὶ τέλος τρεψάμενος ἐδίωξεν ἄχρι θαλάττης· καὶ εἰς τὴν 20
κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν διεσώθη καταφυγῶν. ἕρκος δὲ ἐπι-
στάτης παρὰ τοὺς Τούρκους αὐτίς ἐλθὼν τὴν πατρικὴν ἐλα-

3. 21.] ἑτέρα διήγησις περὶ τοῦ πόθεν κατάγεται τὸ τῶν Ὀιμαν-
λίδων γένος MP. ὀιμανλίδων M 9. εἶχε P 12. ἐπαναστρέ-
ψασθαι M 13. ἦν om P 18. δὲ om P 19. ἤγειρε P

Tzelepem hunc non Iohannis Comneni imperatoris ex fratre filium,
sed alium illi cognominem, fuisse dicunt.

Quis is fuerit, ita narrant. (21.) Azatines sultanus Christianis parentibus ortus et sacro baptismate initiatus fuerat, sed fortunae ludibrio, sicut multa praeter expectationem accidunt, sultanus et ameras et dux Turcarum factus erat. occulte tamen colebat praecipuas Christianae pietatis religiones, et Cpolim profectus imperatoris auxilium adversus Scythas Turcasque petivit, quibuscum ei bellum erat, sacras imagines venerabatur et omnes Christianorum ceremonias palam obibat. revertens in regnum suum, postquam Istrum transiit, Melec filio praesente, naturae satisfecit. Melec deinde in Asiam ad Scythas traiecit, a quibus impulsus, a Turcis paternum regnum poposcit. quum reliqui satrapae omnes ut dominum et principem et ameram eum venerarentur, quidam, Amurius nomine, detrectabat obedientiam, et collecta manu, praedatorio more bellum ei intulit tandemque fugatum usque ad mare persecutus est. ille Heracleam Ponti salvus devenit. ineunte autem vere ad Turcas reversus, pa-

βεν ἀρχὴν. ἀλλ' οὐκ εἰς μᾶκρος καὶ αὐτὸς τὸν βίον ἀπολιμπάνει, λαθραίως παρὰ τινῶν τῶν τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἀνλῆς αὐτοῦ φονευθεὶς. τῆς δὲ τῶν Τούρκων ἀρχῆς οὕτως φθαρείσης, καὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐξ εὐταξίας καὶ τύχης λαμπρῶς εἰς ἀταξίαν μεγίστην κεχωρηκότων, οὐ μόνον σατράπαι καὶ ὅσοι τῷ γένει καὶ δόξῃ διαφέροντες εἰς πλείστα ἔτεμον, τὴν ὅλην διέλαβον ἐγκράτειαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἀδόξων καὶ ἀνωσύμων, ὄχλους τινὰς συμφερωτάδεις προσεταιρισάμενοι, πρὸς ληστρικὸν ἀπέκλιναν βίον καὶ τὰς ὁμόρους χώρας
 10 καὶ πόλεις τῶν Ῥωμαίων κακῶς διετίθεισαν. ἐκ τούτων τῶν ἀρχόντων εἰς ὑπῆρχεν, ὡς ἱστοροῦσι, καὶ ὁ καταγόμενος μὲν ἐκ γένους οὐ τοσοῦτον περιφανοῦς, ὡς φασιν, ἐν δὲ ἀρεταῖς καὶ ἀνδραῖς περιβόητος. ἦν γὰρ συνστός καὶ ἐπιδέξιος καὶ ἐν τῷ λέγειν καὶ πρῦπτειν πάνυ καλὸς καὶ ἐπι-
 15 τήδειος. ὠρμητο δὲ ὁ ὄχλος ὃ ὦν μετ' αὐτοῦ ἐκ τινος ἐπαρχίας καλουμένης, καὶ διὰ τὴν σύνεσιν καὶ ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην αὐτοῦ πᾶν τὸ τῶν Τούρκων γένος ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες, αὐτοὶ καὶ ὁ συναθροισθεὶς ἐκεῖνος λαός, πλείστα ἠγάπουν καὶ ὑπετάσσοντο καὶ ἤκουον αὐτοῦ εὐλυ-
 20 βῶς. οὗτος γεννᾷ τὸν υἱόν, ὃς καὶ τὴν πατρικὴν ἀρχὴν διαδεξάμενος εἰς τὰ πάντα ὁμοῖος ἦν τῷ πατρί. καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν ἢ φήμη αὐτοῦ ἔδραμε, καὶ ὑπ' αὐ-

6. ἔνυχον? 7. διέλαχον M 8. συμφερωτάδεις M. an συρφετώδεις? προσεγειρισάμενοι M 11. εἰς ὑπῆρχεν om P locum vacuum om M 16. καλουμένης cum loco vacuo om M 20. τὸν om M

ternum regnum recepit, sed non multo post excessit e vita, a quibusdam consiliariis et proceribus aulicis dolo interfectus. Turcarum regno hunc in modum turbato, et rebus ex ordine et splendida fortuna in maximam confusionem traductis, non modo satrapae et quotquot genere et auctoritate maxime insignes erant, totum imperium inter se distribuerunt, sed etiam multi ignobiles et obscuri homines, e faece populi collectis gregibus, ad latrocinia incubuerunt ac finitimas regiones et urbes Romanorum misere vexarunt. in quibus unus erat, ut traditum est, genere, ut dicunt, non ita illustri oriundus, sed a virtute et strenuis facinoribus nobilis. erat enim prudens et promptus, atque in dicendo et agendo plauis egregius. exierat grex eius e provincia, cui nomen , quumque eius prudentiam, virtutem et iustitiam Turcae viderent audirentque, omnes eum non secus atque ipsi socii eius summopere amabant, verebantur et audiebant diligenter. hic filium habuit, qui, paterno imperio potitus, rebus omnibus patri similis erat, cuiusque gloria per

τὸν ὑποτεταγμένοι καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἠγάπουν καὶ εὐλαβοῦντο, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καλῶς διοίκει, καὶ παντοιοτρόπως καθ' ἐκίωστην ἡμέραν ἦν αὐξάνων. αὐτὸς γεννᾷ τὸν Ἐρτογορούλην.

Ὅμως μὲν, εἴτε οὕτως ἦν εἴτε οὕτως, εὐσωμεν ταῦτα, καὶ τοῖς φιλομαθεῖσι καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὴν κρίσιν ἀφήμι 5 διὰ τὴν ἀμφιβολίαν τῆς διηγήσεως καὶ τῶν ἰστορησάντων τὰς ἐννοίας, καὶ ἐπὶ τὸν Ἐρτογορούλην ἐπανέλθωμεν.

22. Ὑπῆρχεν οὗτος ὁ Ἐρτογορούλης δεινὸς εἰς τὰ πάντα καὶ μεγαλοψυχος ὑπὲρ τὸν πάμπαν αὐτοῦ καὶ πατέρα, καὶ ἐν πολέμοις ἐν ὀλίγῳ καιρῷ δόκιμος ἐγεγόνει, καὶ τινὰς τόπους καὶ χώρας 10 ὑποτελεῖς Ῥωμαίων αἰφνιδίως ἤρπασε. καὶ διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ καιροῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐτέρων σατραπῶν τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ πολλὰ τινὰ φρούρια οὗτος ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, καὶ ἦν φοβερὸς τοῖς πᾶσιν. ἰστοροῦσι δὲ τινες ὄραμα ἰδεῖν τοῦτον τοιόνδε. ἐρχομένου ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ ὁδῷ, καύ- 15 Β σωνος ὄντος πολλοῦ, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναπαυθῆναι μικρὸν (κεκοπιακῶς γὰρ ὑπῆρχεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας), καὶ ἀναπεσὼν ὑπὸ τὴν σκιάν τινος δένδρου ἐκοιμήθη. ἐνθα ἐφάνη αὐτῷ οὐρεῖν μετὰ πόνου μεγάλου αἷμα ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ· καὶ ὅπου τὸ οὖρον ἔπεσε, δένδρον πᾶν ὠραῖον μικρὸν ἀνέφυνεν, ἔχον 20 τοὺς κλάδους ὡς χρυσοῦς καὶ ἀπαλοὺς καὶ τρυφεροὺς, καὶ ἡ ῥίζα αὐτοῦ στερεά, καὶ δι' ὀλίγου καιροῦ τοσοῦτον οἱ τοῦ δένδρου κλάδοι ἠϋξύνθησαν ὥστε φαίνεσθαι σκέπειν τὸν κό-

2. διοίκουν M 8. 22.] περὶ τοῦ Ἐρτογορούλου MP 11. αἰφνιδίως om P 15. καὶ καύσων ἦν πολὺς M 20. ἀνέφηνε M

totam volitabat Asiam. multos is sibi alios subiecit, a quibus similiter amore et observantia colebatur, atque regnum suum tum pulcre administrabat tum omni modo in dies augebat. hic Ertogrulem genuit.

Sed mittamus haec, sive hoc sive illo modo se habent, rei que iudicium lectoribus discendi cupidis committamus propter narrationis ambiguitatem et diversas historicorum sententias, ad Ertogrulem ipsum iam reversuri.

22. Erat Ertogrules homo ad omnia impiger, et supra avum et patrem magnanimus; armis brevi tempore excelluit, ac loca nonnulla regionesque Romanis vectigalia confestim iis eripuit. idem, temporum perturbatione usus, etiam suae gentis satrapis castella non pauca extorsit eratque terribilis omnibus. tradunt nonnulli, huiusmodi ei visum oblatum esse. aliquando quum magno solis aestu iter faceret, libuit ei, ut fesso de via, paulum quiescere. itaque recubans sub umbra arboris obdormivit. mox ei magno cum dolore de ventre urina profluere sanguinea visa est, et, qua in terram flueret, repente arbor sane quam speciosa enasci, ramis praedita iurcis, te-

μον ἕπαντα. καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ δένδρου σκέπης καθήμενα ἦσαν πᾶν πετεινὸν πτερωτόν, καὶ μέσον τῶν πτηνῶν τούτων τῶν πολλῶν καὶ ἀναριθμητῶν καὶ τινες ἀετοὶ ὑπῆρχον μικροὶ τε καὶ μεγάλοι. ἐκ μακρόθεν δὲ ἐξ ἐναντίας τοῦ δένδρου 5 ἕτεροι ἀετοὶ τινες ἦσαν καθήμενοι, σκοπεύοντες τὴν τοῦ δένδρου καλλονήν, καὶ τοὺς ἀετοὺς καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ὑποκάτωθεν ὡς τάχα μεμφόμενοι κατεγέλων. καὶ ἀῆρ μὲν τις ἐκ τῆς τοῦ δένδρου ῥίζης ἐνεφύσησε πᾶν σφοδρῶς, καὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ χειμῶν πολὺς· οἱ δὲ ἀετοὶ ἐκ μακροῦ ἰστά-
 10 μνοι, μὴ θυνάμενοι ὑποφέρειν τὴν τοῦ πνεύματος καταϊγίδα καὶ τοῦ χειμῶνος τὸ ἰσχυρόν, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ αὐτοὶ τοῦ δένδρου τοῦ θαυμαστοῦ καὶ εὐσκιόφυλλου ἦλθον· ὧν τινῶν οἱ ὄνυχες ἐκ τοῦ χειμῶνος τοῦ πολλοῦ ἐκλάσθησαν, τινῶν δὲ αἱ πτέρυγες ἔπεσον καὶ οὐκέτι
 15 ἐδύναντο πτεροῦσθαι, τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ τὸ καθύλου ἐνεκρώθησαν. ἔξυπνος δὲ γενόμενος μετὰ φόβου τὸ ὄραμά τινα ὄνειροκρίτη τῆ τὴν ἀστρολογίαν εἰς ἄκρον γεγυμνασμένῳ προσελθὼν διηγήσατο. αὐτὸς δὲ ἐκ τῆς τῶν πλανητῶν καὶ ζῳδίων καὶ ἀστέρων κινήσεως γνωρίσας εἶπεν αὐτῷ οὕτως· “οἱ ὑπὸ
 20 σοῦ καταγόμενοι βασιλεῖς μεγάλοι δι’ ὀλίγου γενήσονται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτῶν λίαν ἀύξυνθήσεται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὐθέντας καὶ βασιλεῖς ἐτέρους δουλώσουσι καὶ ἐξώσουσι τῆς

4. ἐκ om P

δέ τινες ἐξ P

5. ἕτεροι — σκοπεύοντες om P

6. πετεινά P

7. ἀνῆρ P

17. γευσαμένῳ ἐλθῶν M

19.

ἀπὸ?

neris et mollibus, et radice solida; brevi intervallo arboris rami adeo au-
 succreverant, ut totum orbem terrarum viderentur obtegere. sub tegmine
 arboris omne genus volucrum consederat, in quarum innumerabili mul-
 titudine etiam aquilae aliquot et parvae et magnae erant. procul, e re-
 gione arboris, aliae aquilae consederant, arboris pulchritudinem con-
 templantes, et alteras illas, quae sub arbore erant, aquilas volucresque
 quodammodo deridentes. mox a radice arboris ventus vehementissimus
 exortus est, et excitabantur fulgura et tonitrua et gravis tempestas.
 aquilae, quae procul erant, quum procellae impetum et vim tempe-
 statis sustinere non possent, ipsae quoque, quantumvis gravate, sub
 tegmen admirabilis et egregie umbrosae arboris se receperunt. harum
 aliis unguis vi tempestatis fracti erant, aliis pennae deciderant, ut
 non iam possent volare, aliae denique plane erant extinctae. exper-
 gefactus Ertogrules et percussus animo, somniorum interpretem astro-
 logiae peritissimum adiit, eique visum enarravit is, ex planetarum
 et siderum stellarumque motibus re cognita, sic respondit: “a te
 oriundi reges brevi tempore magni evadent eorumque regnum mire

ἀρχῆς καὶ ἀποκτενοῦσι, καὶ πολλὰ ἔθνη ὑποτελῆ ποιήσουσι, καὶ δουλεύουσιν αὐτοῖς, καὶ ἔσονται εὐλαβούμενοι καὶ φοβεροὶ εἰς πᾶν ἔθνος καὶ γένος καὶ γλώσσαν καὶ φυλῆν." ἀκούσας δὲ ὁ Ἐρτογορούλης περιχαρῆς γενόμενος, καὶ εἰς τὰ πάντα ἃ ἐποίησε ἰσχυροτέρως καὶ μετὰ ἐλπίδων μεγάλων καὶ ἀγερώχου γνώμης ἦν ἀγωνιζόμενος. μετὰ τινὰς ἡμέρας νῆας ληστρικὰς ὡς ἐν οἰκονομήσας, διήρεις καὶ μονήρεις εὐθύς ἐτοιμάσας καὶ μετὰ ἀνδρῶν μαχίμων καλῶς παρυσκευάσας, πολλὰς τῶν Κυκλάδων νήσους τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει τῆς Ἀσίας ἐλεηλάτησε καὶ ἀνδραποδίσατο. περάσας δὲ καὶ πρὸς τὴν Θράκην ἐν τῇ 10 ἐπαρχίᾳ Αἴνου καὶ Περιθεωρίου πολλοὺς Χριστιανούς ἤχμαλώτισε, καὶ ἕως τῆς Εὐβοίας ἐλθὼν καὶ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τινὰς τόπους ἐζήμωσε. φθιάσας δὲ ἄχρι καὶ τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος καὶ πολλὰ σκῦλα ποιήσας, τὸν πλοῦν τρέψας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπανέστρεψε μετὰ πλήθους αἰχμαλώτων καὶ πλούτου. 15 καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐτέρων σατραπῶν καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἀσπασίως ἐδέχθη, καὶ μετὰ φωνῶν ἐτίμονν αὐτὸν οἱ βάρβαροι· καὶ ἐκ τῶν σατραπῶν ἔκτοτε μάλιστα ἦν εὐλαβούμενος, καὶ προτιμητέος ἐκ πάντων διὰ τὸ ἰκανῶς πλέειν καὶ θαλαττουρεῖν, διότι μὲν οὐκ εἰσὶν ἀγαθοὶ τὸ γένος τοῦτο 20 τῶν Τούρκων ἐν τῇ θαλάσῃ πλέειν, αὐτὸς δὲ διὰ τὸ πλέειν

12. εὐρίπου M
20. μὲν om P

19 τὸ εἶναι ἰκανοπλοῖον καὶ θαλαττουργόν M
τοῦτο om P

gebitor per orbem terrarum, principes et reges alios domabunt, ex ipsorum finibus eos eiicient et occident, nationesque multas sibi vectigales facient subiciientque. denique venerabuntur eos et timebunt omnes populi, gentes, linguae, tribus." his auditis Ertogrulus magna laetitia perfusus, ad omnia, quae agebat, etiam alacriori studio summamque cum fiducia et ferocia incumbabat. post aliquot dies, navibus praedatoriis, quantum fieri poterat, adornatis, navigiisque, quae partim simplici partim, duplici remorum ordine instructa erant, confestim paratis et idoneo militum numero impletis, complures de Cycladibus insulis in mari Aegaeo sitis depopulatur earumque incolae redigit in servitutem. mox in Thraciam traiectus, ex Aeni et Perithoriorum provincia non paucos Christianos captivos abducit et, ad Euboeam usque progressus, etiam Graeciae loca quaedam vexat. in ipsam adeo Peloponnesum pervenit, unde, magna ditatus praeda, in Asiam cursum reflexit et cum captivorum et divitiarum magna multitudine rediit, a reliquis satrapis et universo populo benigne exceptus et barbarorum honestatus acclamationibus. ex eo tempore prae ceteris satrapis dignitate et auctoritate insignis erat propter rerum maritimarum navaliumque peritiam, quandoquidem Turcarum gens mari non exercitata est, ille autem ex navigandi arte sua laudem tanto

τότε πλέον ἦν θαυμαζόμενος. οὗτος γεννᾷ τὸν Ὀθμάνον, ἐξ οὗ καὶ Ὀθμανίδες τὸ γένος ἐκλήθη ἅπαν.

25. Ἀποβιώσαντος οὖν τοῦ Ἐρτογορούλου σταθεῖς ἐν τῇ 18 ἀρχῇ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀθμάνης, ὡς εἶπομεν, τὴν ἀρχὴν τὴν 5 πατρικὴν εἰς χεῖρας ἔλαβεν, ἔπει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 590, καὶ ἐν ὀλίγῳ καιρῷ ὁμοφωνήσας μετὰ τῶν ἐτέρων σατραπῶν, καὶ πολέμους τινὰς ποιήσας κατὰ τῶν ὑπηκόων Ῥωμαίων· καὶ ἦν τὰ πάντα τοῦ πολέμου διοικῶν καὶ κυβερνῶν ὁ Ὀθμάνης. εἶτα οὐκ ἤρρεσεν αὐτῷ ἵνα κοινῶς οἱ πάντες ἐν ὧσιν 10 καὶ οὐδεὶς αἰεὶ διαφέρῃ τοῦ ἑτέρου. μετὰ μικρῶς τινὸς ἀφορμῆς αἰτίαν εὗρεν, καὶ διαφορᾶς ἀναμέσον γενομένης εἰς σύμβωσιν ἦλθον ὅπως τὰ ὅσα ἐκ τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἐκέρδησαν μερίσωσιν, ἵνα ἕκαστος εἰς τὸ τυχὸν κύριος καὶ δεσπότης μόνον γνωρίζηται. καὶ πρῶτον μὲν οἱ τοῦ Ἀμορίου παιδες, ὁ 15 Χασσάν καὶ Μαχονμέτ, ἔλαβον τὰ ἀπὸ τοῦ Σαγγάρεως ποταμοῦ μέχρι Παφλαγονίας, τὰ δὲ περὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ Πέργαμον καὶ Ἐφεσον ὁ Σασάν, τὰ δὲ ἐκείθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας ὁ Σαρχάνης, τὰ δὲ πλείονα τῆς Μεσοφρυγίας καὶ ἔτι μέχρι Φιλαδελφίας καὶ τῶν ἐγ- 20 ρογιστὰ πάντων ἀπὸ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ Ἀγτιοχείας ὁ Καραμάνος Ἀλισσοῦριος, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Λυδίας καὶ Αἰο-

3. 23.] περὶ τοῦ Ὀθμάνου MP

γενέσεως M 10. διαφέρειν P

14. παιδες om P 15. μεχεμέτης P

γασσαν] Ἰωνίην M χασσαν P

5. λαβὼν ἔπει ἐκ τοῦ κόσμου

11. ἀναμέσου αὐτῶν γεν. P

διέλαβον M 17. Πέρ-

21. ἀλισσοῦριος P Αἰολί-

δος] κοχλίδος P

maiolem nanciscebatur. hic Othmanem genuit, a quo universa familia nomen Othmanidarum invenit.

23. Ertogrule mortuo, eius filius Othmanes, in regno, ut diximus, collocatus, paternum imperium suscepit, anno mundi 6773. is aliquamdiu cum ceteris satrapis concors, bella quaedam adversus Romanos gessit, ipse omnem rem bellicam administrans et adornans. in eo eidem non placuit, ut communia cuncta haberent, nec quisquam sua ab alienis secerneret. facili opera causam reperit, unde exorto dissidio, tandem pepigerunt, ut, quaecunq; de Romano imperio detraxissent, distribuerent inter se, et, quae cuique pars obtigisset, eius is dominus et princeps esset. ac primum quidem Amorii filii, Chassan et Mahumetus, acceperunt, quidquid terrarum a Sanguario fluvio usque ad Paphlagoniam porrigitur; Magnesiam, Prienen, Ephesum et quae his oppidis adiacent regiones, Sasan accepit; inde ad Smyrnam et maritimam oram Ioniae quae pertinent, obtinuit Sarchanes; maiorem partem Phrygiae Magnae, adeoque Philadelphiam

λίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Καλάμης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καράσσης, τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ὁ Ὀτθμάνης. καὶ οὕτως τὴν αἰχμάλωτον γῆν ἐκείνην μερίσαντες καὶ ὄρια ἐπιθέντες, ὁ Ὀτθμάνος φίλαρχος ὧν καὶ πλεονέκτης οὐκ ἠρέμησεν, ἀλλὰ ἀπο-5 πηδῶν τὰ ὄρια τῶν ἐτέρων, ἀδικῶν αὐτούς, πολὺν τόπον ἐξ αὐτῶν περιποιήσατο καὶ πολλὰ ἐλύπει αὐτούς. καὶ θέλων παντοιοτρόπως ἵνα αὐξήσῃ τὴν ἑαυτοῦ μερίδα καὶ ἀρχήν, εἶτα πόλεμον ποιήσας κατὰ Ῥωμαίων μέρος τῆς Βιθυνίας ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, καὶ μετὰ τοῦ τῆς περιφήμου πόλεως Σε-10 βαστείας ἀμνηρεύοντος πόλεμον ποιήσας καὶ πιύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ ἐγκρατῆς καὶ κύριος ἐγένετο τῆς τοιαύτης πόλεως καὶ ἐπαρχίας, καὶ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν ἐκείνην ὑπέταξεν. ἐκείθεν ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἀρχὴν λαβοῦσα ἐφημίσθη καὶ ἐμεγαλύνθη. εἶτα πάλιν στραφεὶς τὰ ὅσα ἐδυνήθη ὑπὸ τῶν ἐτέρων ὁμο-15 φιλῶν σατραπῶν καὶ συντρόφων αὐτοῦ τῆς ἐκείνων μοίρας, ληστρικῶς καὶ μετὰ συμβάσεως, τινὰς τόπους καὶ φρούρια ἔλαβεν. εἶτα ἀπέθανεν, βασιλεύσας ἔτη κη', ἔτους ζωά, ἰνδικτιῶνος ια'. καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀρχάνης ἐγκρατῆς τῆς πα-20 τρικῆς ἀρχῆς γέγονεν.

24. Ὀρχάνης δὲ, ὡς εἶπομεν, κύριος τῆς βασιλείας γενόμενος τοῦ πατρὸς τῷ πατρὶ εἰς πάντα ἦν μιμούμενος, καὶ

14. ἐφίστη καὶ ἐμεγάλυνεν M 21. 24.] περὶ τοῦ ὀρχάνου P,
capite non distincto. περὶ τῆς βασιλείας Ὀρχάνου M 22. τοῦ
— μιμούμενος καὶ om P

usque, et proxima omnia a Maeandro fluvio usque Antiochiam, Carmanus Alissurhis; terram a Lydia et Aeolide usque ad Mysiam, quae est in Hellesponto, Calames cum Carase filio; finitima Olympi et inde quae patet pars Bithyniae, Othmanes habuit. hunc in modum terra, quam armis occupaverant, distributa et constituta finibus, Othmanes, dominandi habendique cupidine incensus, quiescere non potuit, sed ultra fines evagatus, reliquos laedebat, ac multa iis loca eripiebat affligebatque eos graviter; atque omni modo nisus, ut auferret regnum suum, mox etiam Romanos armis adortus est et partem Bithyniae sibi subiecit, ac principem Sebastiae, urbis clarissimae, aggressus, ipsum captum occidit, urbem eius et totam provinciam in potestatem suam redegit sibi que vindicavit. ab his profectum initium, regnum eius inclaruit et auctum est. deinde rursus ad aliorum satraparum popularium sodaliumque provincias conversus, quidquid inde potuit locorum et castellorum, sive vi sive pactis usurpavit. tandem, expletis in regno annis duodecetriginta, mortuus est, anno 680i, indictione 11, herede Orchane filio relicto.

24. Orchanes igitur regno paterno politus, patrem in omnibus

ἦν τρόπον καὶ ἀφορμὰς ἵνα πλουσίως αὐξήσῃ τὸν κληρὸν καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ἡμέραν τε καὶ νύκτα οὐχ ἡσύχαζεν αἰεὶ πολέμους ἔχειν καὶ ἀγωνίζεσθαι. καὶ μάχην ἐγείρας κατὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ ἀμηράδων καὶ πολλὰς νίκας ἤρето καὶ πᾶσαν τὴν Μυσιαν νόμῳ πολέμου ἐκέρδησε, Λυκαονίαν καὶ Φρυγίαν καὶ Καρίαν καὶ ἕως Θαλάττης τῆς περὶ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν, καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν μέρος τῆς Βιδυνίας, Νικομήδειαν καὶ Νίκαιαν καὶ ἕτερα πολίχνια οὐκ ὀλίγα B καὶ ὕστια, καὶ τὴν περίφημον καὶ ὠραίαν πόλιν τῆς Προύσης, 10 ἢ κείται ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Ὀλύμπου, ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀρχομένην ἐκέρδησεν. ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ τῆς Προύσης καὶ τὸν πόδα τὸν δεξιὸν ἐπλήγη. περάσας δὲ καὶ ἐν τῇ Χερρονήσῳ τῆς Θράκης πολίχνιά τινα πολεμήσας ἐπῆρεν· ὕστερον δὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου εἰς γυναῖκα λαβὼν 15 διὰ τὴν συγγένειαν τῷ βασιλεῖ τῷ καὶ γυναικαδέλφῳ τὰ ἐν τῇ Χερρονήσῳ φρούρια αὐθις ἐχαρίσατο, ὡς ἀλλαγῶ ἔφημεν, καὶ τῷ γυναικαδέλφῳ βοηθήσας εἰς τὴν βασιλείαν τὴν πατρικὴν ἀποκατέστησεν. εἶτα ἀπέθυσεν, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη πενήκοντα καὶ ἑπτὰ καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας ιβ', καὶ ὁ 20 υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης τὴν ἀρχὴν διεδέξατο.

25. Μετὰ τὸν θάνατον οὖν τοῦ Ὀρχάνου ὁ Ἀμουράτης

5. ἤρето P 9. πόλιν Προύσαν P 10. παρὰ P 15. καὶ
om P 18. ἀποθανῶν γὰρ ὃς M ἕτεροι μὲν λέγουσιν.
ἐξήκοντα ἔτη ἐβασίλευσεν. Pachomius in margine P 21. 25.]
περὶ τῆς βασιλείας Ἀμουράτη M, περὶ τοῦ ἀμουράτου P, capite
non distincto. οὖν om P

rebus imitabatur, ac modum quaerebat occasionesque, opes et regnum, quantum posset, augendi, nec unquam cessabat commovere bella et certamina. itaque populares principes adortus, multas de iis victorias reportavit, armisque sibi paravit totam Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam, usque ad mare et Eurymedontem fluvium progressus. idem reliquam partem Bithyniae, Nicomediam et Nicaeam et alia non pauca oppida et urbes, inque primis celebratissimam et pulcherrimam Prusam, ad radices Olympi montis sitam, quae etiam tum Romanis parebat, suis provinciis addidit. in bello Prusensi in dextero pede vulneratus est. copiis item in Chersonesum Thraciae transductis, oppida nonnulla expugnavit, quae tamen postea, imperatoris Iohannis sororem in matrimonium adeptus, huic et uxoris fratri propter affinitatem ultro concessit, ut alibi diximus; atque auxilio suo effecit, ut levir in patrum imperium restitueretur. deinde mortuus est, postquam regno praefuit annos septem et quinquaginta, menses novem, dies duodecim; ac suscepit imperium filius eius Amurates.

25. Post mortem Orchanis Amurates imperio potitur anno 6858,

εἰς χεῖρας λαβὼν τὴν τῆς βασιλείας ἔξουσίαν, ἐν ἔτει *ζωνή*
ἰνδικτιῶνος ιβ', ὃς ἦν εἰς τὰ πάντα ἐπιτηδεῖος, ἀνδρείος καὶ
 ἀγγλίνους ὑπῆρχε καὶ πολύτροπος καὶ ἐν τοῖς πολέμοις δεξιὸς
 ὑπὲρ πάντας τοὺς προγόνους αὐτοῦ, καὶ πολλὰ κατώρθωσεν
 ἔργα μνήμης ἄξια εἰς αὐξῆσιν τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς καὶ βασι- 5
 λείας. οὗτος πρῶτος μὲν, ὡς εἰρήκαμεν, ἐν τοῖς τῆς Εὐρώ-
 πης μέρεσι περάσας τὴν Καλλιούπολιν κατέλαβεν, εἶτα καὶ
 τὴν Ἀδριανούπολιν. ὁμοίως καὶ ἕτερον οὐκ ὀλίγον μέρος τῆς
 Θρακῆς καὶ Μακεδονίας ἔλαβεν. ὕστερον δὲ ἀγάπην καὶ ὀρ-
 κομοσίαν μετὰ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου ἐποίησεν. ἀπο- 10
 στατησιάντων τινῶν τῶν σατραπῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ἡρῇ μετὰ τοῦ
 βασιλέως περάσας ὁμοθυμαδὸν τούτους ἐτροπώσατο· καὶ
 μάχην ποιήσας μετὰ τῶν τοῦ Ἀμορίου ἀπογόνων πᾶσαν Πα-
 φλαγονίαν καὶ ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σαγγάρεως αὐτοὺς νική-
 σας καὶ διώξας ἐκυρίευσεν. καὶ ἐν τῷ μέλλειν περῶσαι αὐθις 15
 ἐν τῇ Εὐρώπῃ μαθὼν ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετὰ τοῦ
 τοῦ βασιλέως υἱοῦ κύρ Ἀνδρονίκου ἀπεστάτησαν, λίαν
 λυπούμενος ἦν. καὶ περάσαντες ταχέως ἦλθον, καὶ στρατὸν
 στειλαντες κατ' αὐτῶν, νικήσαντες αὐτούς, ἔφυγον. ὕστερον
 πιάσαντες αὐτούς ὁ μὲν ἀμηράς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εὐθύς ἐθα- 20
 νάτωσεν, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐτύφλωσεν. εἶτα
 μάχην κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ Σερβίας ποιήσας πολὺ μέρος
 ὑφ' εαυτὸν ἐποίησατο καὶ νίκας μεγάλας ἤφατο. καιροῦ δέ

1. εἰς χεῖρας om P 2. ἦν om P: malim ὦν 3. ἀγγλὸς M
 6. πρῶτος om M 7. κατέλαβεν — Ἀδριανούπολιν om M 9.
 ὀρκομοτικά M 17. τοῦ αὐτε κύρ om P 18. λυπηθεὶς καὶ M

indictione 12. is in rebus omnibus strenuus, fortis et solers, atque versutia et peritia rei bellicae supra omnes maiores insignis, multa praeclara facinora ad augendum regnum edidit. namque primus in Europam traiectus, ut supra docuimus, Calliopolim, mox etiam Adrianopolim, atque aliam haud exiguam partem Thraciae et Macedoniae occupavit. postea foedus et amicitiam cum Iohanne imperatore inivit; et cum eodem in Asiam traiectus, quosdam e satrapis suis, a fide desciscentes, coniunctis viribus ad officium revocavit, atque Amorii posteris certamine divictis fugatisque, tota Paphlagonia usque ad Sangarium flumen potitus est, deinde in Europam reversurus, Mosem filium cum Andronico, Iohannis filio, defecisse magno cum dolore audivit. confestim traiecti, exercitum adversus eos mittunt, vincunt eos fugantque; mox iisdem comprehensis, ameras statim filium suum morte mulctavit, imperator suum privavit oculis. tum Bulgaris et Servii bello illato et praeclaris reportatis victoriis, magnam iis provincia-

τινος παρελθόντος κάλιν κατὰ τοῦ δεσπότου Λαζάρου τοῦ τῆς Σερβίας κρατοῦντος πόλεμον ἐποίησατο. τρέψας καὶ νικῆσας αὐτὸν ἐδίωξε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διεσκόρπισε, καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας τῆς Σερβίας αὐτῆς ἐκράτησε. τριάσκοντα καὶ ἑπτὰ μάχας ποιήσας μεγάλας πάντοτε ἦν τροπαιούχος καὶ νικητής. ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ προρρηθέντος δεσπότου Λαζάρου ἐφονεύθη δόλῳ, βασιλεύσας ἔτη τρία καὶ εἴκοσι. οἱ δὲ βιζύριδες αὐτοῦ, μὴ εἰδότες τινός, στείλαντες τὸν νιὸν αὐτοῦ Μπαγιαζήτην ἤγαγον· καὶ ἐγκρατῆς τοῦ στρατοπέδου καὶ πάσης ἀρχῆς ἐν Εὐρώπῃ τε καὶ Ἀσίᾳ ἐγένετο. ἦν δὲ οὗτος ὁ Μπαγιαζήτης λίαν τοῖς πᾶσι φιλοδωρότατος καὶ δαυιλῆς, καὶ τοῖς αὐθένταις καὶ ἄρχουσι Χριστιανοῖς τοῖς ὑποταξαμένοις καὶ δεδουλωμένοις αὐτῷ καὶ εὐρισκομένοις ἐν τῇ αὐτῆ αὐτοῦ πλείστα σιτηρέσια καὶ ἑτέρας εὐεργεσίας καθ' ἐκάστην ἐχαρίζετο, συνεσθίων καὶ συνομιλῶν αὐτοῖς μετὰ πλείστης χαρῆς καὶ ἰλαροῦ προσώπου [οὐ διέλιπε ποιεῖν].

26. Ἄρξας τῆς βασιλείας ὁ λεγόμενος Ἄλευτορῆς ἐν 19 ἔτει ζωπᾶ, ἰνδικτιῶνος ε'. ἐν δὲ τῇ τῶν Τούρκων διαλέκτῳ ἄλευτορῆς ἀστραπή καὶ ἄρκον λέγεται· καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτόν 20 τὸν δῆξὺν εἰς πάντα καὶ ὀρμητικόν, καὶ τὸ πᾶν ταχέως καὶ μετὰ βίας θέλει ποιεῖν ὡς ἀστραπήν, ἐπωνόμασαν οὕτως. φοβηθεῖς δὲ ἵνα μὴ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουσουλμᾶνος ἐνωτισθῆ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον καὶ τι ἐναντίον συμβῆ, μηχανῆ ἔλογί-

11. περὶ τοῦ μπαγιαζήτου. ἦν δὲ ὁ ἀμηνῆς οὗτος λίαν P 15.
διέλειπεν P, omisso ποιεῖν. 17. 26.] περὶ τῆς βασιλείας Μπαγιαζήτου MP 21. θέλων MP οὕτως om M

rum partem eripuit. intermisso aliquo tempore, Lazarum, Serviae despotam, bello denuo aggressus, devicit fugavitque, et dissipato eius exercitu, multas rursus urbes et regiones Serviae in potestatem suam redegit, septem et triginta magnis proeliis conflictatus, e quibus omnibus superior ac victor discessit. tandem ab eo, quem ante nominavi, Lazarum dolo necatus est, regno potitus annos tres et viginti. vezires eius, sciente nemine, Baiazetem, eius filium, accessiverunt, qui exercitum et universum in Europa et Asia regnum in potestatem suam accepit. erat Baiazetes erga omnes liberalissimus et sumtuosus, atque Christianis principibus sibi subiectis, qui in ipsius regia essent, benignissime alimenta et alia beneficia quotidie tribuebat, nec cessabat hilariter vultuque laeto cum iis vivere et convivari.

26. Suscepit imperium Aleutores qui dicitur, anno 6881, indictione 6. nimirum Turcico sermone aleutores fulmen et ursum significat. quia enim ad omnia acer et promptus erat et fulminis instar celeriter cuncta et cum impetu fieri volebat, idcirco hoc eum cognomento appellarunt. veritus autem, ne Musulmanus frater, patris mortis

σατο· στείλας εὐθὺς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ πατρὸς προσεκα-
λέσατο, οὗτος δὲ μὴ εἰδὼς τὰ γενόμενα ἐν ἀκακίᾳ ἔλθων καὶ
πιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπεπνίγη, καὶ οὕτως ἀμεριμνῶς διῆγεν.
ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἤγγικε, πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ συναθροίσας
καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ περάσας, εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἔλθων, πολε-5
μήσας πᾶσαν ἐκυρίευσε καὶ τοὺς Κολχοὺς ἐτροπώσατο καὶ τὴν
Ἀμαστριν καὶ τὸν ἀμηρῶν αὐτῆς τὸν Δίνον. εἶτα στρατεύει
κατὰ τοῦ ἀμηρῶ Σαρκανοῦ, νικᾷ αὐτόν τε καὶ τὸν ἀμηρῶν
Μαιδέες. τοῦ δὲ φθινοπώρου ἐπιστάντος, τοῦ χειμῶνος ἔλ-
θων κατὰ τοῦ Θεχοίει ἀμηρῶ καὶ Μεθῆνου, νικήσας αὐτούς 10
καὶ διώξας καὶ κύριος τῆς αὐτῶν ἀρχῆς πάσης ἐγένετο καὶ
τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα αὐτῶν ἠχμαλώτισεν. εἶτα ἐν τῇ Εὐ-
ρώπῃ αὐθις ἐπιστρέψας ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Οὐγγρῶν, καὶ
ἄπαξ καὶ δις αὐτούς ἐνίκησε, καὶ τῆς Ἀλβανητίας μέρος
ἐδούλωσε. καὶ κατὰ τοῦ Μίλιτζα τοῦ τῆς Βλαχίας ἄρχοντος 15
στρατεύει, πολὺν τε τόπον ζημιώσας, εἶτα ὁ Μίλιτζας ἦλθεν
εἰς μάχην φανερὰν ἐν τινι τόπῳ δυσκόλῳ, ὁ ἀμηρῶς δὲ με-
θοδεύων τὸ τοῦ τόπου ἀτύχημα, τὴν μάχην καταλιπὼν ἀνε-
χώρησεν. ὕστερον εἰς συμβάσεις ἔλθόντες, τέλος ἔταξεν ὁ
Μίλιτζας δίδοναι αὐτῷ, καὶ εἰρήνευσαν, καὶ ἐκ τῶν ἐναπολει- 20
φθέντων τῆς Βουλγαρίας καὶ Σερβίας πολὺν τόπον ἔλαβε. καὶ
μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Σιγισμόνδου πόλεμον ποιῆ-

7. ἐνδίνου M, ἐνδῆνου P. vide infra. 9. μαεδέι P 10.
πεχοῖ P μεθεύου P 16. τε om P ἔλθων M 22.
ποιήσας P

audita, sibi obsesset, fraudem comminiscitur. statim misit, qui eum
tanquam patris nomine arcesserent. ille, rerum ignarus nec quidquam
formidans mali, adest; comprehensus strangulatur. ita deinceps sol-
licitudine vacuus Baiazetes, vere appropinquante, copias omnes in
unum colligit, atque in Asiam traiectus, impressionem facit in Ar-
meniam totamque sibi subiicit. idem Colchos domat atque Amastrin
et huius urbis ameram, Dinum. deinde contra Sarcanem ameram du-
cto exercitu, ipsum et Maëdes, alium ameram, devincit. auctumno
vergente et inita hieme Thechoeium et Methenem ameras aggressus,
ipsis victis ac fugatis, tota eorum terra potitur, uxores cum liberis
in servitutum rapit. tum in Europam reversus, in Hungaros movet,
eosque semel atque iterum vincit, ac partem aliquam Albaniae oc-
cupat. idem adversus Miltzam, Blachiae principem, profectus, multa
loca eius vexat, sed quum ad iustum proelium in locum quandam
difficilem Miltzas prodisset, incommoditati loci cedens, ommissa pugna,
revertit. postea ad pactiones ventum est, quibus Miltzas tributum illi
pensurum se esse promisit, et pax convenit. idem e locis reliquis

σατες, και ἕως τῆς Νικοπόλεως ὁ Σιγισμόνδος ἔφθασε, και τὰ στρατεύματα συνητήθη, και κακοβουλίας ἔνεκεν τὰ τῶν Χριστιανῶν εἰς ἄκρον ἐσφάλησαν, και τρέψαντες αὐτοὺς μετὰ φόρου πολλοῦ και αἰχμαλωσίας ἐδίωξαν. εἶτα τὴν Κωνσταντινούπολιν και ἡμετέραν πατρίδα ἐλθὼν ἀπέκλεισε πολιορκῶν αὐτήν. και τοσοῦτον ὄξυς εἰς τὰ πάντα ἦν ὥστε οὐκ ἤρκειτο μόνον τὴν πόλιν πολιορκεῖν, ἀλλὰ τὸν Γιακούμπ-πασιᾶν και τὸν Βρενέζην στείλας μετὰ στρατοῦ χιλιάδων πενήκοντα και ἕξ ἦλθον κατὰ τῆς Πελοποννήσου, και εἰσελθόντες ἐν τῇ νήσῳ τὰ ὅσα ἐδύνατο κακὰ ἐποίησαν, ἔφθασαν δὲ και ἕως ἐγγὺς τῆς Κορώνης και Μεθώνης, εἶτα στραφέντες τὴν παλαιὰν και ὀνομαστὴν πόλιν τοῦ Ἄργους πολεμήσας ἔλαβον, και ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας αἰχμαλώτους λαβόντες ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποίκους ἐποίησαν, και τὰ τεῖχη αὐτῆς χαλάσαντες ἔρημον κατέλιπον, ἐν ἔτει 537, Ἰνδικτιῶνος ε'. Δεῦρος δὲ ὁ ἀμηνῶς και οἱ ἕτεροι οἱ τῆς ἀρχῆς ἐξωσθέντες παρὰ τοῦ Μπαγιαζήτου, ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα Ντεμίρην, κλαίοντες τὴν ἀδικίαν ἣν ἠδικήθησαν· και ὁ Ντεμίρης θέλων αὐτοῖς βοηθῆσαι, στείλας πρέσβυν τινὰ εἰς τὸν Μπαγιαζήτην λέγων ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιον κατὰ τῶν ὁμοφύλων μᾶλλον και ὁμοπίστων πρῶττειν οὕτως, και παρῆγει αὐτὸν ἵνα τὴν ἀρχὴν ἐνὸς ἐκάστου ἀθῆσι δώσῃ, εἰ θέλει ἵνα φίλοι ἔσονται.

2. ἕνεκα P 4. ἐδίωξεν P 8. χιλιάδας M 13. ὑπὲρ om P

14. 537^ω P 22. θέλει φίλους ἔσεσθαι P

Bulgariae et Serviae non pauca accepit. deinde adversus Sigismundum, imperatorem Germaniae, bello excitato, quum Nicopolim usque Sigismundus processisset, et occurrissent sibi exercitus, imprudentia factum est, ut Christiani funditus devicti, cum magno hominum partim occisorum partim captorum clade fugarentur. iam Cpolim patriam nostram adortus, obsidione clausit, adeoque praeceps erat ad omnia, ut non satis haberet, urbem obsidere, sed Giacub-pazianem et Brenezem cum sex et quinquaginta millibus mitteret in Peloponnesum. hi insulam adorti, omni eam malorum genere lacerarunt, prope Coronen et Methonen usque progressi. inde reversi, vetustam et inclitam urbem Argos expugnarunt, eamque, triginta amplius millibus captivorum in Asiam missis deductisque in colonias, eversis moenibus, desertam reliquerunt, anno mundi 6903, indictione 5. interea Dinus ameras et reliqui, qui a Baiazete sedibus suis pulsati fuerant, Demirem regem adierant, iniurias, quas accepissent, conquerentes. Demires, succurrendi iis cupidus, per legatum Baiazeti suadebat, iniustum esse, erga homines eiusdem gentis et reli-

Β ὁ δὲ ἀμνηρᾶς ἄκρον πλεονέκτης ὢν καὶ οὐδέποτε ἤρκειτο πλούτου καὶ τρόπου· ὀρητικὸς καὶ δεινὸς ὢν τοῦ πρέσβεως τοὺς λόγους εἰς οὐδὲν ἐλογίσατο, καὶ τὸν Ντεμίρην τὸν αὐθέντην αὐτοῦ ὡς ἄγροικον λέγων ἐνέπαιζεν. ὁ δὲ Ντεμίρης ἀκούσας ὑπὸ τοῦ πρέσβεως τὰ ὅσα ἐφθέγγετο κατὰ τούτου ὁ ἀμνηρᾶς, 5 καὶ τὴν κενοδοξίαν αὐτοῦ εἰδὼς ἐθυμώθη, καὶ πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ συναθροίσας κατ' αὐτοῦ βαδίζων ἦν. ὡς δὲ ἤκουσε καὶ ὁ Μπαγιαζήτης, τὰς αὐτοῦ δυνάμεις συναθροίσας μετὰ σπουδῆς εἰς συνάντησιν τοῦ Ντεμίρη ἦν ἐρχόμενος ἀνδρείως καὶ Θουραλέως μετὰ μεγάλης ψυχῆς. ὑπῆρχε δὲ ὁ 10 στρατὸς τοῦ ἀμνηρᾶ χιλιάδες πενήκοντα καὶ ἑκατόν, τοῦ δὲ Ντεμίρη χιλιάδες ἦσαν ὀκτακόσαι καὶ εἴκοσι· καὶ πάλιν ἡ μεγαλοψυχία τοῦ Μπαγιαζήτου εἰς οὐδὲν τὸν Ντεμίρη ἐλογίζετο. φθάσαντες τὰ στρατεύματα εἰς τὰ μέρη τῆς Φρυγίας συνήντησαν, καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ σύνταξις καὶ ἡ συμπλοκὴ 15 μεγάλη ἐγεγόνει. τέλος οἱ τοῦ Μπαγιαζήτη εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν· καὶ ἐν τῷ φεύγειν αὐτοὺς πολλοὺς πιάσαντες, οἷς οὐδὲν ἕτερον ἀνιάρων ἐποιοῦν εἰ μὴ μόνον τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν ἤρουν καὶ γυμνοὺς ἀπέλυον. καὶ ἐν τῷ φεύγειν καὶ τὸν Μπαγιαζήτην πιάσαντες καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ 20 τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν καὶ ἑτέρους πολλοὺς ἄρχοντας τῆς ἀλλῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ντεμίρη ἤγαγον. καὶ ὁ Ντεμίρης ἐπλήσθη χαρᾶς διὰ τὴν νίκην, καὶ λέγει τῷ Μπαγιαζήτη

10. μεγαλοψυχίας P

15. συννητήθησαν P

gionis isto modo agere, eumque cohortabatur, ut suam cuique satrapiam restitueret, si se amicis sibi vellet. ameras, homo inexplorabili avaritia et habendi cupiditate, idemque vehemens et praiceps, orationem legati nihili aestimavit, et Demirem, dominum eius, ludificans rusticum appellavit. Demires, quum audisset ex legato, quae in se dixisset ameras, eiusque nosset ambitionem, ira incensus, collectis omnibus copiis suis, adversus eum castra movit. re compta, etiam Baiazetes, confestim suis collectis copiis, Demiri strenue et fortiter confidenterque obviam profisciscitur. constabat amerae exercitus centum et quinquaginta millibus: Demiris octingenta et viginti millia erant: at confidentia Baiazetis nihili faciebat Demirem. quum in Phrygiam ab utrisque ventum esset, concurrerunt exercitus magnumque ortum est proelium. tandem Baiazetis exercitus in fugam conversus est: in qua multi capti sunt, quibus nihil aliud molestiae factum, nisi quod vestibibus et armis nudati dimittebantur. ipse Baiazetes cum uxore et filio Mose aliisque multis aulae suae proceribus comprehensus, ad Demirem adductus est. qui propter victoriam, quam repor-

“κακή κεφαλῇ, διὰ τί τὰς ὀρέξεις τὰς κακὰς τῆς σῆς γνώμης οὐκ ἐκυβέρησας, ἵνα μὴ εἰς τοῦτο ἔλθῃς; οὐκ οἶδας ὅτι οὐδεὶς δύναται τῷ ἐμῷ στρατῷ ἀντιστῆναι;” εἶτα θαναμάζων ὁ Ντεμίρης τὴν βασιλικὴν παρασκευὴν τοῦ Μπαγιαζήτου καὶ 5 θώραϊαν καὶ τὰς σκηνὰς ἐκείνας τὰς θαναμαστὰς, τὰ τοσαῦτα ὄρνεα καὶ κύνας κυνηγετικούς οὓς εἶχε, λέγει πάλιν αὐτῷ “εἰπέ μοι, ὦ σαλὲ καὶ παράφρων, τίς ἡ ὠφέλεια τῆς μεγάλης σου κενοδοξίας μετὰ τοσαύτης παρασκευῆς;” ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Μπαγιαζήτης λέγει τῷ Ντεμίρῃ “οἶδα καλῶς, διὰ τὸ 10 εἶναί σε ἄγροικον Σκύθην καὶ ἐξ ἀσήμενον γένους, ὅτι αἱ βασιλικαὶ παρασκευαὶ οὐκ ἀρέσουσί σοι, διότι οὐδέποτε ταῦτα ἔπρεπόν σοι· ἐγὼ γὰρ ὡς υἱὸς τοῦ Ἀμουράτη καὶ ἔγγονος τοῦ Ὀρχάνου καὶ δισέγγονος τοῦ Ὀτθμάνου καὶ τρισέγγονος τοῦ Ἐρτογρούλη, καὶ ταῦτα καὶ πλείονα πρέπον μοί ἐστι 15 ποιεῖν καὶ ἔχειν.” ὁ δὲ Ντεμίρης ἀκούσας τοὺς αὐθάδεις λόγους τοῦ Μπαγιαζήτου, θυμωθεὶς, κουβούκλιον ἐκ σιδήρου ποιήσας ἔσω αὐτὸν ἐνέβαλε καὶ μετ’ ὀλίγον αὐτὸν ἀπέκτεινε, βασιλεύσας ἔτη ἕξ πρὸς τοὺς εἴκοσι, ζήσας δὲ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ μῆνας ὀκτώ.

20 27. Τοιουτοτρόπως οὖν τῶν πραγμάτων, ὡς εἰρήκαμεν, ἐλθόντων, καὶ τοῦ ἀμνηρᾶ Μπαγιαζήτου αἰχμαλωτισθέντος, εἰς ἀταξίαν καὶ κίνδυνον μεγάλον ἢ τῶν Ὀθμανλίδων βασι-

20. 27.] περὶ τῶν συγχύσεων τῶν γινομένων διὰ τὸν τοῦ Μπαγιαζήτου θάνατον ἀναμίσειον (ἀνά Ρ) τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἄλλα τινά (ἄλλων τινῶν Ρ) M et, qui caput numerat χγ', Ρ

taerat, laetitia exsultans, Baiazetem allocutus, “homo nequam, inquit, cur pravis animi tui cupiditatibus non imperasti, ne huc devolverere? an nescis, meis copiis neminem parem esse?” deinde regium eius ornatum et elegantiam, et tentoria illa eximia tantamque avium et canum venaticorum multitudinem miratus, rursus “dic mihi, inquit, homo turbulente et excors, qui est fastus tui cum tanto apparatu fructus?” tum ille: “bene novi, non placitum tibi, ut agresti Scythae et ex obscuro genere oriundo, apparatus regium, qui nunquam te decuit, at me decet, Amuratis filium et Orchanis nepotem et Osmanis pronepotem et Ertogrulis abnepotem, haec et plura facere atque habere.” sermonis insolentia iratus Demires, caveam ferream fabricari iussit, in quam eum coniectum paulo post occidit. regnaverat annos sex et viginti, captivus fuerat menses octo.

27. Rebus sic transactis, ut exposuimus, et Baiazete capto, in perturbationem et magnum discrimen Othmanidarum imperium incidit propter dissidia quaedam et bella inter filios eius enascentia,

λεία ἐνέπεσε διὰ τινὰς διαφορὰς καὶ πολέμους τῶν υἱῶν τοῦ Μπαγιαζήτου, οἳ ὡς ἤκουσαν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ἠγωνίζοντο ἵνα ἕκαστος τῆς βασιλείας τῆς πατρικῆς κύριος γένηται. καὶ περᾶσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ τέσσα-
 20 ρες αὐτάδελφοι, διὰ τὸν Μωσῆν ὡς εἰρήκαμεν αἰχμάλωτον 5
 μετὰ τοῦ πατρὸς ἐναπομείναντα, Ἰωσοῦφ, ὡς εἶπομεν, φω-
 τισθεὶς τῇ αἴγλῃ τοῦ ἁγίου πνεύματος Χριστιανὸς ἐγεγόνει,
 οἱ δὲ ἕτεροι ἀναμέσον διεφέροντο, καὶ μάχης γενομένης τὰ
 τοῦ Ἰεσσαὶ ὀλίγον καιρὸν ὑπερίσχυσε. καὶ φιλίαν μεγάλην
 ἔχων μετὰ τοῦ βασιλέως κῦρ Μανουήλ καὶ στρατὸν συνα-
 10 θροίσας κατὰ τοῦ ῥηγὸς Οὐγγαρίας ἐλθὼν οὐδὲν κατώρθωσε.
 καὶ κατὰ τοῦ δεσπότην Σερβίας ἐλθὼν οὐδὲν αὐτῷ χρησίμον
 ἐγεγόνει. καὶ περᾶσας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἵνα ἔλθῃ κατὰ τοῦ ἀδελ-
 φοῦ Μουσουλμάνου, καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Καππαδοκῶν ἐπαρ-
 χίας συναντήσαντος ἐκείνου Ἰεσσαὶ ἠττηθεὶς ἔφυγε, καὶ ἐν 15
 τῷ φεύγειν πιάσαντες αὐτὸν προσήγαγον τῷ ἀδελφῷ· ὁ δὲ
 ἐναπέπνιξεν αὐτὸν σταθεὶς ἐν τῇ ἀρχῇ μῆνας. . . (28.) καὶ
 ὁ Μουσουλμάνος ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς ἀρχῆς, ὁ Ντεμίρης
 ἔπειτα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μωσῆν ἤλευθέρωσεν, ὃς περᾶσας
 κρυφῶς ἦλθεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ ὁ δεσπότης Σερβίας χεῖρα 20
 ἱκανὴν δώσας καὶ βοηθήσας αὐτῷ, λέγω τῷ Μωσῆ, ἐγκρατὴς
 κατὰ τῆς Εὐρώπης ἐγεγόνει. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς
 αὐτοῦ Μουσουλμάνος ἐν τῇ Ἀσίᾳ περᾶσας διὰ τῆς πόλεως

1. τινὰς ἀφορμὰς διαφορὰς τε P 6. ἐναπομείναι P 17.
 ἐστάθη P. post μῆνας Alterus add ὀλίγους 18. ἀρχῆς ἦν τότε.
 ἔπειτα ὁ Ντ. P

qui, audita morte patris, pro se quisque nitebantur, ut regno paterno potirentur. transeunt in Europam fratres germani quatuor: Mosem enim captivum fuisse cum patre, monuimus: diximus etiam, Iosuphum, spiritus sancti lumine impletum, Christianum factum esse. reliqui inter se dissidebant. proelio facto, arma lesse aliquamdiu praevalabant. is, arcta amicitia cum imperatore Manuele coniunctus, collectis copiis, adversus Hungarorum regem profectus est, nec tamen quidquam egit; nec Serviae despotam aggresso, expeditionis fructus constitit: et, quum in Asiam traiecisset, Musulmanum fratrem adorturus, in Cappadocum finibus cum eo congressus, fugatus est et, in fuga comprehensus, ad fratrem adductus, qui eum strangulari iussit, imperio potitum menses (28.) regno a Musulmano occupato, Demires Mosem, fratrem eius, liberum dimisit, qui clam in Europam transgressus et a despota Serviae sufficiente manu instructus et adiutus, ea parte superior sit. hoc quum primum Musulmanus, frater eius, in Asia accepit, in Europam traiecit, ut per Byzantium fratri obviam

ἔλθειν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ φιλίην μεγάλην μετὰ τοῦ βασιλέως ἔχων, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ δεσπότου τοῦ κύρ Θεοδώρου δώσας αὐτῷ εἰς γυναῖκα, ἡμέρας ὀλίγας ἐν τῇ πόλει διατρίψας ἐξῆλθε κατὰ τοῦ Μωσῆ. καὶ πολέμου γεγονότος ὁ 5 Μουσουλμάνος ὑπὸ τοῦ Μωσῆ ἐνικήθη, καὶ πιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐθανατώθη. (29.) καὶ ὁ Μωσῆς γενόμενος τῆς ὅλης ἀρχῆς κύριος στόλον ἠτοίμασε διὰ θαλάσσης καὶ στρατὸν διὰ ξηρᾶς ἔλθειν κατὰ τῆς πόλεως. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, Ῥωμαϊκὸν στόλον ἐτοιμάσας καὶ οἰκονομήσας, 10 ἰδρουγγάριον καταστήσας Μανουὴλ τὸν νόθον ἀδελφόν, καὶ ἔγγυς τῆς νήσου τῆς λεγομένης Πλάτης οἱ στόλοι συναντηθέντες, ὁ τοῦ Μωσῆ στόλος ἐσφάλη, καὶ μέρος μὲν τι καταποτίσθη μέρος δὲ ἐβυθίσθη, καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα πάννυ ὀλίγα πλοιάρια κακῶς ἔφυγον, καὶ ἡ νίκη Ῥωμαίοις ἦν. καὶ 15 ἐκ τῆς ξηρᾶς τὰ ὅμοια ὁ Μωσῆς ἔπαθεν. ἀκούων ταῦτα ἀνεχώρησε μετὰ αἰσχύνης. καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς μεθοδεύων μηχανάς ἵνα παντελῶς νικήσῃ τὸν Μωϋσῆν, στείλας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔφερε τὸν τοῦ Μουσουλμάνου υἱὸν Ὀρχάνην καὶ ἐν τῇ 20 Εὐρώπῃ αὐθέντην ἐπέβαλε. καὶ πολέμου γεγονότος τὰ τοῦ Ὀρχάνου ἐσφάλησαν, ἐπιβουλευθέντος παρὰ τοῦ κυβερνήτου καὶ πρώτου βεζίρη αὐτοῦ Σαμπάνη, καὶ πιάσας αὐτὸν ὁ Μωσῆς ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐτύφλωσε. Μεεμέτης δὲ ὁ ὑστερογενῆς υἱὸς τοῦ Μπαγιαζῆτου διὰ τὸ εἶναι ἐκ πάντων νεώτερος καὶ ὑπὸ τῶν

5. πιάσας αὐτὸν ἐθανάτωσεν P 22. μεχεμέτης P

iret; et, quoniam eum non vulgaris amicitia cum imperatore coniungebat, isque Theodori despotae filiam ei dederat in matrimonium, dies aliquot in urbe commoratus, contra Mosem movit. proelio commisso, Musulmanus a Mose devictus, captus et necatus est. (29.) Moses, universo regno potitus, classem adornat, qua mari, exercitum, quo terra urbem aggrediretur. qua re comperta, imperator quoque Romanorum classem parat et instruit, cui drungarium praefecit Manuelem, fratrem nothum. ad Platen insulam classes sibi occurrunt: naves Mosis devictae, partim demersae, partim captae sunt: pauca admodum navigia, quae restabant, turpiter fugerunt: victoria penes Romanos stetit. similem in terra cladem Moses accepit. haec ubi audiit, cum ignominia recessit. imperator denuo excogitatis artibus, quibus prorsus devinceret Mosem, missis in Asiam legatis, Orchanem, Musulmani filium, accessivit et in Europa dominum constituit. at collatis signis, succubuit Orchanes, a duce suo et primario veziro Sabane proditus. captum Moses patruus oculis privavit. Mehemetes autem, filius Bajazetis natus minimus, fratrum omnium metu, cum quodam artifice arcuario in locum quendam aufugit, ubi mercenarius vixit, ne

ἀδελφῶν πάντων φοβούμενος πρυγῶν ἤλθεν ἐν τινι τόπῳ μετα-
 τινος τερχίτου τοξοποιοῦ, καὶ ἐκεῖ μισθωτὸς ἐγένετο, ἵνα μὴ
 γνωσθῇ τοῖς ἀδελφοῖς· ἀνδρυνθεῖς δὲ τῇ ἡλικίᾳ ὀλίγον μετὰ τοῖς
 αὐτῆς κακουχίας, θεωρῶν οὕτως ἔχοντα τὰ πράγματα, καὶ αὐτὸς
 τῇ τῆς τύχης φορᾷ χρησάμενος ταῦτα συλλογίζεται καὶ πρὸς 5
 τὸν ἀμηρῶν Καραμάνον ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἔρχεται βοήθειαν
 αἰτῶν. καὶ ὁ ἀμηρῶς Καραμάνος δεξιόμενος αὐτὸν ἠδέως
 B καὶ χεῖρα δώσας ἐξῆλθεν οὗτος κατὰ τοῦ ἀταδέλφου Μωσῆ.
 πρώτης καὶ δευτέρας μάχης γενομένης ὁ τοῦ Μωσῆ στρατὸς
 ὑπερίσχυσε καὶ ὁ Μεεμέτης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ διεσκορπί- 10
 σθησαν. ἐκ τρίτου δὲ τὴν τύχην λογισάμενος δοκιμάσαι, πρὸς
 τὸν τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας αὐθέντην καὶ πρὸς τὸν βα-
 σιλέα ἐλθῶν βοήθειαν αἰτῆσαι παρ' αὐτῶν, καὶ δώσαντες
 αὐτῷ χεῖρα ἱκανὴν καὶ στρατὸν ἐξῆλθεν αὐθις κατὰ τοῦ
 Μωσῆ· καὶ μάχης γενομένης ὁ Μεεμέτης ἀπατήσας μετὰ 15
 χρημάτων πολλοὺς τῶν πρώτων στρατηγούς καὶ κυβερνήτας
 τοῦ Μωσῆ, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πρὸς τὸν Μεεμέτην. ὁ δὲ
 Μωσῆς ἰδὼν καὶ αὐτὸς εἰς φυγὴν ἐτράπη καὶ ἐλθὼν ἐν τινι
 τόπῳ ὑλώδει ἐκρύβη· ὃν εὐρών τις στρατηγὸς τοῦ Μεεμέτη
 ἐκεῖ ἀπέπνιξε προστάξει τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ. ἐστάθη οὖν ἡ 20
 αὐτῆ βασιλεία κινδυνεύουσα διὰ τὰς διχονοίας τὰς ἐν ἀλλή-
 λοις τοῖς τέσσαρσιν ἀδελφοῖς ἔτη τρία καὶ μῆνας δύο, (30.)
 Μεεμέτης δὲ ἐγκρατῆς πάσης τῆς ἀρχῆς καὶ βασιλείας τῆς

2. καὶ ἐκεῖ om P 5. λογίζεται P 17. μεχεμέτην, ὁ δὲ με-
 χεμέτης ὑπερίσχυσεν. ἰδὼν δὲ P, omissis καὶ αὐτὸς 22. τέσ-
 σαρσιν om P 30.] περὶ τοῦ μεεμέτου P, qui alias μεχεμέτης,
 περὶ τῆς βασιλείας Μεεμέτη M.

fratribus innotesceret. aetate paulo grandior factus in villi hac con-
 ditione, quum rerum statum considerasset, ipse quoque fortunae se
 permisit, et ad Caramanum ameram in Cappadociam confugiens, eius
 auxilium implorat: amice ab eo receptus et instructus copiis, adversus
 Mosem fratrem proficiscitur. atque e primo quidem et secundo proe-
 lio Mosis exercitus superior discessit, Mehemetes eiusque exercitus
 fugati sunt; sed tertium fortunam experiendam esse ratus, principem
 Serviae et Bulgariae et imperatorem adiit eorumque imploravit opem,
 atque acceptis ab iis copiis idoneis, denuo adversus Mosem duxit
 proelio inito, e primariis multi duces centurionesque Mosis, pecunia
 a Mehemete corrupti, illo relicto, ad hunc transfugiunt. hoc quum
 animadvertisset Moses, in fugam et ipse conversus, in loco silvoso de-
 lituit, sed a duce quodam Mehemetis repertus, huius iussu suffocatus
 est. versata igitur in discrimine fuerat huius imperii salus propter
 intestinas quatuor fratrum discordias annos tres et menses duos, (30.)

πατρικῆς μετὰ τοσοῦτων κόπων καὶ ὀδύνων γέγονεν ἐν ἔτει
595, Ἰνδικτιῶνος γ'.

Πρῶτον μὲν ἔργον μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἀρχὴν ἐποίησε
τοῦτο. τὰ τέλη τῆς Μολδοβλαχίας καὶ Μπογδανίας, ὅσον
ἦν δυνατόν, ἐβάρυνε, καὶ πῦσαν χώραν καὶ τόπον ἐν τῇ
Ἀσίᾳ ἐν οἷς οἱ Σκύθαι ἐγίνοντο ἐγκρατεῖς μετὰ τὴν αἰχμα-
λωσίαν τοῦ πατρός, πάλιν μετ' ὀλίγον ὑφ' ἑαυτὸν ἀπεκατέ-
στησε· καὶ τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμοπίστους αὐθέντας οὓς ὁ
πατὴρ ἐξέωσε τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ Ντεμίρης ἐλθὼν πάλιν μετέ-
10 ἔδωκεν αὐτοῖς, οὗτος νόμῳ πολέμου αὐτοῖς ἐδίωξε, τὴν Γαλα-
τιαν Καππαδοκίαν τε καὶ Πόντον καὶ ὅσα τῆς ἄνωθεν Ἀσίας
ἐκέκδησε. τὸν Ἰσμαῆλ ἀμηνῶν τοῦ Σινωπίου ὑποτελῆ ἐποίησε,
καὶ ἀπὸ Αὐδίας ἕως Αἰολίδος καὶ ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τὸν
Ἑλλησποντον κύριος ἐγένετο, καὶ μετὰ τῆς γερουσίας τῶν
15 ἔνετων μάχην ποιήσας. ὁ οὖν τῶν ἔνετων στόλος εἶχεν
ναυάρχην τὸν Πέτρον Λορδᾶν· καὶ ἄμφω οἱ στόλοι συνα-
τηθέντες, λέγω τῶν ἔνετων καὶ τοῦ ἀμηνῶ, ἀναμέσον Προι-
κονήσου καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ναυμαχίας γενομένης πολ-
λαι τριήρεις καὶ νῆες τῶν Τούρκων κατεποντίσθησαν· μετὰ
20 δὲ ταῦτα ἀγάπην ἐποίησαν. ἡγάπα δὲ τὸν βασιλέα κύρ Μα-
νουῆλ οὗτος ὁ ἀμηνῶς καὶ τοὺς ἑτέρους αὐθέντας Χριστιανούς
τοὺς ἐγγύς τῶν ὀρίων αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν τε-

7. ὀλίγον καιρὸν ὑφ' Μ 16. ὁ Λορδᾶς Λαυρεθανὸς λέγεται
τῇ τῶν Λατίνων διαλέκτῳ. Pachomius in marg. M. Λαουρεθάνον P
20. τὸν κύριον M

atque Mehemetes universi regni et imperii paterni cum tantis aeru-
mnis et molestiis potitus est anno 6907, indictione 3.

Primum post susceptum imperium opus hoc edidit. Moldoblachiae
et Bogdaniae tributa quam poterat gravissima imperabat, et quid-
quid regionum in Asia Scythae, capto eius patre, occupaverant,
brevi intervallo recepit, atque suae gentis ac religionis principes
eos, quos a patre sedibus expulsos Demires restituerat, de integro
eiecit, et Galatiam, Cappadociam, Pontum totamque Asiam superio-
rem in potestatem suam redegit, Ismaëlem, Sinopes ameram, vecti-
galem fecit, et a Lydia ad Aeolidem usque et Mysiam, quae est in
Hellesponto, dominabatur, etiam cum Venetis proelio conflictatus,
quorum classi Petrus Lordan praeerat. quum ambae classes, Vene-
torum et amerae, inter Proconnesum et Calliopolim essent con-
gressae et pugna commissa, multae Turcarum naves et triremes de-
pressae sunt, deinde pax inter eos composita. amice hic ameras am-
plectebatur imperatorem Manuelem et reliquos principes Christianos
sibi vicinos, et moribundus Amuratae filio mandavit, ut is quoque

λευτᾶν τῷ υἱῷ Ἀμουράτῃ παρήγγειλεν ἕν· ἔσται φίλος καὶ βοηθὸς τῷ βασιλεῖ κύρ Μανουήλ. οὗτος πρῶτος ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει τὴν καθέδραν ἐποίησεν, ἣν οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ Προύσῃ εἶχον. ὑπῆρχε δὲ λίαν φιλόδωρος καὶ τοῖς φίλοις ἄριστος· ὁμοίως δὲ τοῖς ἐχθροῖς ἕως τέλους ζωῆς καμηλοει-⁵ δῶς διέκειτο, καὶ πάντοτε νέα ἐφευρημάτα καὶ μηχανὰς γυρεύων, ἵνα βλάβη καὶ ἀφανίζῃ τοὺς κακῶς διακειμένους μετ' αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας ἕτη δέκα καὶ ἑπτά.

31. Ἀποθανόντος οὖν τοῦ ἀμηνῶ Μεεμέτη καὶ Κυρίτζῃ ὀνομαζομένου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης ἐλθὼν τὴν ἀρχὴν ¹⁰ διεδέξατο ἐν ἔτει ςΘκδ', Ἰνδικτιῶνος η', καὶ τοῦ φθινοπώρου ἰσταμένου οὐκ ἠρέμησε διὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ τὸν στρατὸν αὐτοῦ συνάξας ἐρχεται κατὰ τοῦ Θείου αὐτοῦ Μουσταφᾶ, καὶ νικήσας αὐτὸν ἐθανάτωσε. καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸν Μιχαήλ-μπέην στείλας, ἐλθὼν τὴν πόλιν ἀπέκλεισε. ¹⁵ ἡ αἰτία ἦν ὅτι τῷ Μουσταφᾶ, ὡς ἔμπροσθεν εἰς πλάτος ῥηθῆσεται, οἱ βασιλεῖς ἐβοήθουν. εἶτα καὶ αὐτὸς ἐλθὼν καὶ οὐδὲν κατορθώσας ἀγάπην μετὰ τῶν βασιλέων ἐποίησε, μεσιτευσάσης τῆς κυρῆς Μάρως τῆς μητριᾶς αὐτοῦ. εἶτα ἐρχεται κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης κρατουμένης οὐσης ὑπὸ τῶν ²⁰ Ἑνετῶν· ἦν πολιορκήσας καὶ ἀποκλείσας ἔλαβε, καὶ ἐκ τῆς Οὐγγαρίας μέρος οὐκ ὀλίγον ἐδούλωσε, καὶ μάχην ποιήσας

5. ἕως τέλους ζωῆς om P 6. γυρεύων] ζητῶν P 9. 31.] περὶ τῆς βασιλείας Ἀμουράτη M, περὶ τῆς τοῦ ἀμουράτου βασιλείας P, novum caput non exorsus. 15. ἐλθεῖν P 22. οὐγκρίας μερος ελαβε καὶ ἐδούλωσεν οὐκ ὀλίγον P

amicus et socius esset Manuelli. idem primus Adrianopoli sedem regiam collocavit, quam maiores eius Prusae habuerant. erat munificentissimus et sicut in amicos liberalissimus, ita hostibus usque ad finem vitae infensissimus, semperque novarum artium machinarumque studiosus, quibus male erga se animatis damnum atque interitum afferret. mortuus est anno regni decimo septimo.

31. Mortuo Mehemete amera, qui cognominatur Cyritzes, Amurates, eius filius, imperium cepssivit, anno 6924, indictione 8. autumno ineunte, ut quiesceret, instante hieme commoveri non poterat, sed, collecto exercitu, patrum Mustapham aggressus est, victumque occidit. ac statim post eam victoriam praemisso Copolim Michaelbego, ipse supervenit eamque urbem obsedit: cuius rei causa erat, quod Mustaphae, ut postea fusius dicitur, imperatores auxilium tulerant. verum quum nec ipse quidquam proficeret, amicitiam cum imperatoribus composuit, conciliante Maro domina, eius noverca. inde Thessalonicam, Venetis tum subiectam, aggressus est eamque obses-

μετὰ τοῦ ῥηγὸς Λαδισλάου αὐτὸν ἐνίκησεν. ἐλθὼν δὲ κατα
 τῶν Βλάχων καὶ Μολδοβλάχων οὐδὲν κατώρθωσεν, ἀλλὰ ζη-
 μωμένος ἐπανέστρεψεν. εἶτα αὐθις δευτέρον στρατεύει κατ'
 αὐτῶν· καὶ οἱ Βλάχοι εἰς βοήθειαν τοὺς Οὐγγάρους προσκα-
 5 λισσάμενοι, καὶ πόλεμον γενομένου ἢ νίκη τῷ ἀμνηρῷ ἦν καὶ
 αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν φεύγοντες. λέγουσι δὲ ὅτι ἀπέθανον
 ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ πλεον ἢ τριάκοντα χιλιάδες Οὐγγαροί τε
 καὶ Βλάχοι, Τοῦρκοι δὲ πάνυ ὀλίγοι. τῆς παλαιᾶς Ἠπει-
 ρον μέρος καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνοὺς Θῆβάν τε καὶ Ἀθῆ-
 10 νων καὶ πᾶσαν Βοιωτίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰωάννινα ἐδούλωσε
 πόλεμῳ, καὶ τὸν τῆς Καισαρείας ἀμνηρῶν εἰς τέλος ἐνίκησε
 καὶ ἠφάνισε, καὶ κύριος τῆς ἀρχῆς ὅλης ἐκείνης ἐγένετο,
 ἄχρις δὲ τινων φρουρίων, ἃ ἦσαν ἐν τισιν ὄρεσιν ὑψηλοτά-
 ταις, ἐνθα ἦλθεν ὁ Καραμάνος καὶ τὴν κατοίκησιν ἐποιεῖτο.
 15 καὶ ὁ ῥῆξ Λαδισλάος ὁμοφωνήσας μετὰ τινῶν ἐτέρων αὐθέν-
 των Χριστιανῶν ἔρχεται αὐθις κατὰ τοῦ Ἀμουράτου, καὶ
 ἕως τῆς πόλεως Βάρνης φθάσαντες καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἀμνηρῶ
 συναντηθέντες, δὲ ἀγνωσίας ὁ Λαδισλάος ἐσφάλη· καὶ νική-
 20 ἔσχεται κατὰ τῆς ἄνω Μυσίας, καὶ πολὺ μέρος ὑποτελὲς

4. οὐγκρους P, qui sic ubique 7. πλεονες P 10. Ἰωνίαν M

13. ἄχρις δὲ] πλὴν P ἐν τίνους M ὄρεσι
 15. λαδισλάος M et h. l. et mox 16. καὶ om P 17. φθά-
 σαντες om P ἀμουράτου P

eam oppugnatamque in potestatem suam redegit. etiam Hungariae par-
 tem non exiguam sibi subiecit ac, proelio cum Ladislao rege conserto,
 superior discessit. contra Blachos autem et Moldoblachos profectus, suc-
 cessu caruit, imo cum detrimento recessit. mox iterum in eos ducit:
 Blachi Hungaros subsidio vocant; sed conserta manu, victoria penes
 ameram est, illi dissipati fugiunt. in ea pugna Hungarorum Blacho-
 rumque amplius triginta millia, Turcarum perpaucos cecidisse dicunt.
 partem veteris Epiri, Aetolos, Acarnanes, Thebas, Athenas, to-
 tam Boeotiam, Helladem et Iohannina bello sibi vindicavit, atque
 ameram Caesareae postremum devicit delevitque, et universa illa
 ditione potitus est, exceptis quibusdam castellis, quae in montibus
 altissimis erant, ubi sedem collocaverat Caramanus. Ladislaus rex,
 cum aliis quibusdam principibus Christianis foedere iunctus, denuo
 contra Amurates suscepit expeditionem, sed Varnam usque progres-
 sus ibique cum amera proeliat, imperitia rei bellicae rem male
 gessit. namque certamine devictus et occisus, exercitusque eius di-
 spersus est. iam Amurates Mysiam superiorem ingressus, magnam eius
 partem sibi vectigalem fecit, ac Bosnam et Iohannem Castriotam plane

ἐποίησε, καὶ τὴν Μπόσαν καὶ τὸν Καστριώτην Ἰωάννην εἰς ἄκρον ἐδούλωσεν. οὗτος πρῶτος τοῖς Ιαννιζαροῖς τὰ προνόμια ἃ ἔχουσιν ἐχαρίσατο, καὶ εἰς τάξιν ἦν ἕως τῆς σήμερον ἔταξε πορευέσθαι· παλαιότερον μὲν τὸ αὐτὸ τάγμα ἑτέρας συνηθείας καὶ τάξεις καὶ ἐνδύματα εἶχον. καὶ γυναῖκας μὴ 5 λαμβάνειν ἔταξεν, ἵνα μὴ ἀσχολῶνται διὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν τροφῆς καὶ φροντίδας, ἀλλὰ μετὰ προθυμίας ἐν τῷ πολέμῳ πάντοτε ἀμερίμνως ἔσονται, καὶ υἱοὺς αὐτοῦ καλεῖσθαι ἐκέλευσε. ὑπῆρχε δὲ εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ πᾶν δίκαιος, προθεωρῶν τὰ ἐρχόμενα. οὐδένα ἀδικεῖν ποτὲ τοὺς σατρα- 10 πῶν καὶ κριτῶν πάντας μᾶλλον ἐπρόστατε· καὶ εἴαν τις τὸ πρόσταγμα μικρὸν παρέβαινε, χωρὶς τινος συμπαθείας κεφαλικῶς αὐτοὺς ἐπαίδευεν. ἦν δὲ ἐν ταῖς μάχαις ῥιψοκίνδυνος, καὶ ἡ τύχη πάντοτε αὐτῷ ἐβοήθησεν. ὕστερον ἐφάνη αὐτῷ 15 δερβίσης γενέσθαι ἡγουν μοναχός, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ περάσας ἐγένετο, καὶ ζῶν ἔτι τῷ υἱῷ Μεεμέτῃ τὴν πᾶσαν ἔξουσίαν καὶ βασιλείαν ἔδωκε, βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα καὶ τέσσαρα.

52. Ἐλθούσης δὲ πάσης τῆς ἀρχῆς καὶ ἔξουσίας ἐπὶ Βτὸν Μεεμέτην ἐν ἔτει 539, Ἰνδικτιῶνος ιδ', διὰ τὸ εἶναι

1. Πόσαν καὶ τὸν καστηλιώτην P, στρατιώτην margo 3. ἃ
 — σήμερον om P 11. ἐπρόσταζε P 12. τις μικρὸν τὰ
 πράγματα P 15. τερβίσης περάσας ἐν τῇ προύσῃ ἐγένετο
 ἡγουν μοναχός, καὶ ζῶντος αὐτοῦ τῷ M 18. 32.] λβ'
 om P. περὶ τῆς βασιλείας Μεεμέτη (μεεμέτ P) βασιλεύσας τῶν
 Τούρκων τοῦ τὴν πόλιν λαβόντος (τοῦ καὶ τὴν πόλιν ἀλώσαν-
 τος P) MP 19. μεχεμέτ P

sibi subiecit. idem primus ianitzaris iura, quae illi habent, praecipua impertivit, eosque eo, quo etiam hodie utuntur, exercitio uti iussit. antiquitas enim eius legionis aliae consuetudines, alia exercitia, alia vestimenta erant. vetuit eosdem matrimonia contrahere, ne detinerentur uxorum liberorumque cura et victu, sed alacri et soluto semper animo in militia versarentur, voluitque eosdem filios suos appellari. in subiectos egregie iustus, et futuri intelligens erat; severe satrapis et iudicibus omnibus edicebat, ne cuiquam iniuriam facerent; quod edictum si quis vel minime violasset, nulla misericordia prohibebatur, quominus eum capite mulctaret. in proeliis se obiciebat periculis, atque nunquam non favit ei fortuna. postremo ei visum est, ut derbises sive monachus fieret. itaque Prusam profectus, derbises factus est concessitque adhuc vivus Mehemeti filio regum et omnem auctoritatem regiam, postquam ipse functus est imperio annos triginta quatuor.

32. Translato Mehemeti regno omnique potestate regia anno 6958, indictione 14, quoniam is admodum adolescens erat, quidam

αὐτὸν πάνυ νέον τινὲς τῶν γηραιῶν βεζιριδῶν ἔλεγον τῷ Ἀμου-
 ράτῃ ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἐμπιστευθῆναι τὴν τοσοῦτην ἀρχὴν ἐτι
 τῷ νιῷ, ἵνα μὴ οἱ τῆς νεότητος καπνοὶ τὴν βασιλείαν κινδυ-
 νεῦσαι ποιήσωσιν. ὁ οὖν Μεεμέτης ταῦτα αἰσθανόμενος ἐμαί-
 5 πτο κατ' αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ὕστερον ἐθανάτωσε, καὶ παι-
 δαριογέρων ἐν ταῖς μάχαις καὶ ταῖς διοικήσεσιν εἰς ἄκρον
 ἐγένετο. ἦν δὲ ὁ νέος δραστικὸς καὶ δεινὸς κατὰ πάντα, τοὺς
 ἐναρέτους καὶ σοφοὺς ἄνδρας ἀγαπῶν· καὶ αὐτὸς οὐκ ἀμέ-
 10 γεικτος ἦν σοφίας, καὶ τὴν τέχνην τῆς ἀστρολογίας οὐκ ὀλί-
 γον γενεσάμενος ἀναγινώσκειν αἰεὶ ἡγάπα. τὰ τε κατορθώματα
 καὶ βίους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης καὶ τοῦ Ὀκταβίου Καί-
 σαρως, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τοῦ καὶ Φλαβίου καὶ Θεο-
 15 δοσίου τοῦ ἐξ Ἰσπανίας βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως ἀνε-
 γίνωσκεν, αἰτῶν καὶ ἐρευνῶν μηχανὰς ἵνα τοὺς πάντας ὑπερβῇ
 καὶ τὰ ὄρια τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰς ἄκρον ἀυξήσῃ· ὁ καὶ
 ἐποίησεν. ἀκούσας οὖν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀμουράτῃ ὁ
 20 Καραμάνος Ἀλυσούριος ἐκ τῶν ὁρέων καταβὰς πολὺν τόπον
 ἐαντιῷ περιεποιήσατο. ὁ δὲ νέος αὐθέντης ὁ Μεεμέτης στρα-
 τὸν ἐτοιμάσας ἔρχεται κατ' αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φυγὼν πάλιν
 εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὁρέων διήρχετο, ἕως οὗ μετὰ τινα και-
 ρὸν παντελῶς ἠφανίσθη. μετὰ δὲ τὸ διωχθῆναι τὸν Καρα-
 μάνον περῶσας ἐν τῇ Καλλιουπόλει καὶ εἰς Ἀνδριανούπολιν

2. ἔστι δίκαιον P
om P

4. ἐχθρὸς ἐγένετο P

13. ἀνεγίνωσκεν

seniores vezires Amuratem monuerunt, licitum non esse, tantam regi-
 ni molem iam tum committi filio, ne spiritus iuveniles regno excita-
 rent pericula. Mehemetes haec ubi sensit, ira furebat, multosque de
 his veziribus postea interemit, in rebus tum domesticis tum bellicis
 administrandis sapientiam plane senilem praestans. erat impiger et
 acer in rebus omnibus, atque amore amplectebatur homines virtutis
 et litterarum studiosos; nec ipse rudis erat litterarum, et in disci-
 plina astrologica progressus non mediocres fecerat; assidua lectione
 occupatus, res gestas et vitas Alexandri Macedonis, Octavii Caesaris,
 Flavii Constantini magni, imperatoris Theodosii Hispani legebat, quae-
 rens et indagans artes, quibus omnes antecelleret et regni fines pro-
 ferret quam latissime: quod etiam praestitit. audita morte Amura-
 tis, Caramanus Alisurius e montibus descendit multaque sibi loca
 subiecit. iuvenis rex Mehemetes, comparata manu, adversus eum
 proficiscitur; qui in fugam versus, rursus in montium iuga se abdit,
 donec aliquanto post omnino deletur. Caramanum persecutus, Callio-
 polim, deinde Adrianopolim concessit, unde, instructis copiis, adver-
 sus urbem et imperium Romanum proficiscitur, ac tanta hac tamque

φθάσας ἡτοιμάσθη καὶ ἦλθε κατὰ τῆς πόλεως καὶ Ῥωμαίων βασιλείας, καὶ τῆς τοιαύτης περιφρήμον πόλεως κύριος ἐγένετο, καὶ ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἠχμυλώτισε καὶ ἠφάνισε καὶ ἐξέωσεν. εἶτα στρατεύει κατὰ τῆς βασιλείας Τραπεζοῦντος, καὶ ἐν εὐκολίᾳ μετ' ὀλίγον πόλεμον πῦσαν ἐκείνην τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, 5 καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς Δαβίδ τὸν Κομνηνὸν αἰχμάλωτον ἐν τῇ πόλει Κωνσταντίνου ἔφευρεν. καὶ τὴν περιβόητον πόλιν Σινωπίου ἦν ὑποτελῆ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίησαν, οὗτος πολέμῳ τὸν αὐτῆς ἀμνηρᾶν νικήσας κύριος τέλειος ἐκείνης τῆς ἀρχῆς ἐγένετο. εἶτα τὴν ἀγάπην λύσας ἦν εἶχε μετὰ τῶν δεσπότην στρα- 10 τεύει κατὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τοὺς δεσπότης διώξας πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἔλαβε. καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν τῆς Σερβίας μέρος, καὶ τὸν δεσπότην αὐτῆς διώξας καὶ τὴν μητέρα πολέμῳ, ἐγκρατῆς εἰς πάντα ἐγένετο. Χίον δὲ τὴν νῆσον καὶ Λέσβον ἄνευ πολέμου ὑφ' ἑαυτῷ ὑποτελεῖς ἐποίησεν. ὅστε- 15 ρον δὲ τῆς Λέσβου πάσης καθ' ὅλου ἐγκρατῆς ἐγένετο. εἶτα ἔρχεται κατὰ τῆς νήσου Κύπρου, καὶ μετὰ τοῦ ῥηγὸς εἰς συμβάσεις ἐλθόντες, τέλος ἔταξε διδόναι αὐτῷ καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν. εἶτα στόλον ἕτερον ἐτοιμάσας, κατὰ τῆς νήσου Ῥόδου ἐλθὼν ἄπρακτος ἐκ τῶν ἐκεῖθεν διέβη, καὶ πολλοὶ ἐκ 20 τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀπεκτάνθησαν διὰ τὸ ἐλθεῖν στόλον τινὰ ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς βοήθειαν. αὐτὸς δὲ θυμῷ καχλάζων, ἵνα τὴν ἀνταμοιβὴν τοῖς Ἰταλοῖς ποιήσῃ, στόλον βαρὺν ἐτοιμάσας μετὰ στρατοῦ πολλοῦ ἰππικοῦ τε καὶ πεζοῦ ἔστειλε κατὰ τῆς

5. μετ' ὀλίγου πολέμου ἐκείνην Ρ

nobili urbe potitus, nosmet inde captivos expulit et exterminavit. mox Trapezuntiorum regnum adortus, facili opera illud quoque brevi bello sibi vindicavit, et regem eius Davidem Comnenum captivum Cpolim duxit, quumque celeberrimam urbem Sinopen decessores eius tantummodo vectigalem habuissent, Mehemetes, armis devicto eius amera, prorsus eam in potestatem suam redegit. deinde rupta pace, quam cum despotis habebat, in Peloponnesum duxit, eamque, pulsis despotis, totam occupavit, sicut etiam reliquam partem Serviae, eius despota cum matre fugato, imperio suo subiecit. Chium et Lesbum insulas citra bellum sibi tributarias fecit: ac Lesbo quidem mox universa potitus est. deinde Cyprum aggressus, cum eius rege de tributo sibi solvendo pactum iniit atque ita recessit. mox alia classe comparata et contra Rhodum ducta, re infecta, inde rediit, amissis non paucis militibus, quoniam classis ex Italia auxilio venerat. ipse ira et cupidine aestuans Italos ulciscendi, classem ingentem multis instructam peditibus et equitibus in Calabriam et Apuliam misit,

Καλαβρίας καὶ τῆς Ἀπουλίας, καὶ ἐν τῇ ἀπέρχεσθαι τὸν
 στόλον Ζακύνθον καὶ Κεφαλονίαν ὑποτελεῖς ἐποίησε· φθύ-
 σας δὲ ὁ στόλος ἐν τῇ Καλαβρίᾳ, τὸ φρούριον τὸ ἐν τῇ
 Ἀπουλίᾳ τὸ λεγόμενον Ὑδροῦς ἀποκλείσας καὶ πολιορκήσας
 5 αὐτὸ ἔλαβε, καὶ ἕτερα φρούριά τινα λαβὼν πρόσω ἐπορευέ-
 το. καὶ ἐὰν μὴ ὁ θεὸς ἐξ ἀνθρώπων ἐποίησεν αὐτὸν οἷς
 αἶδε τρόποις, τὰ ὅμοια ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἴταλοὶ ἔπαθον ἄν. 22
 ἀκουσθεῖς δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, οἱ σατράπαι
 καὶ οἱ κυβερνηταὶ τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ μετὰ συμβά-
 10 σεως τὰ φρούρια ἀφέντες ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀνεχώρησαν· καὶ
 οὕτως τὰ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ γέγονασιν. ἐβασίλευσεν δὲ ἔτη
 δύο καὶ τριάκοντα, καὶ δέκα βασιλείας ὑπέταξε καὶ ἐδού-
 λωσε, καὶ διακοσίας πόλεις ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἔλαβε. πέντε
 δὲ διαλέκτους χωρὶς τῆς αὐτοῦ ὀρθῶς ὠμίλει, Ἑλληνικὴν,
 15 Λατινικὴν, Ἀραβικὴν, Χαλδαϊκὴν καὶ Περσικὴν. λίαν ἦν
 εὐφραϊνόμενος ὀμιλεῖν καὶ διαλέγεσθαι μετὰ σοφῶν καὶ συνε-
 τῶν ἀνδρῶν· διὰ τοῦτο καὶ τὸν πατριάρχην κύρ Γεννάδιον
 ἤγαπα καὶ ἤκουεν αὐτοῦ καὶ συγγάκις ὠμίλει αὐτῷ. ἔλεγε
 δὲ ὅτι ἐκ τῆς τῶν ἄστρων κινήσεως ἐγνώριζεν ὅτι βασιλεὺς
 20 ἐμελλεν ὑποτάξαι καὶ πολλοὺς τόπους δουλωσαι, καὶ οὕτως
 ἐγένετο.

Καὶ οὕτως μὲν, καθὼς ἱστορήσαμεν κατ' ἐπιτομὴν, ἡ
 ἀρχὴ τοῦ γένους τοῦ ἀμηνῶ Ὀθμάνου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀπο-

1. ἐπανερχεσθαι M 2. ἐποίησαν P 4. ὑδροῦ P, ὑδροῦθόν
 margo. Ὑδροῦς παρ' Ἰταλοῖς Ὀιραντον. Pachomius in margine M
 12. βασίλεια P.

atque in itinere Zacynthum et Cephaleniam vectigales fecit. appulsa
 classe ad Calabriam, oppidum Apuliae Hydruntem obsedit cepitque,
 atque aliis quibusdam oppidis occupatis, ultra processit. ac, nisi
 deus eum, quibus solet rationibus, e vivis abstulisset, aerumnae no-
 stris pares subeundae Italis fuissent. comperta eius morte in Ita-
 lia, satrapae et duces classis atque exercitus sub conditionibus qui-
 busdam oppida restituerunt et ex Italia decesserunt. res in Calabria
 igitur ita evenerunt. regnavit annos duos et triginta; acquisivit et
 subiecit sibi regna decem, et Christianis urbes ducentas eripuit. quin-
 que linguas praeter suam probe noverat, Graecam, Latinam, Arabi-
 cam, Chaldaicam, Persicam. in congressibus et colloquiis cum homi-
 nibus eruditis ac prudentibus hilaris erat: quare etiam Gennadium
 patriarcham diligebat et audiebat frequenterque conveniebat. dicebat,
 didicisse se ex astrorum conversionibus, se reges et loca multa sub-
 acturum esse: id quod sane evenit.

Tale igitur, quale paucis adumbravimus, Othmanis amerae eius-

γόνων ἄχρι καὶ τοῦ Μεσεμέτη ἀμηρῶ ἐν ταῖς ζωαῖς αὐτῶν μάχαις καὶ πολέμους καὶ νίκαις ἐπολιτεύθησαν καὶ ἐποίησαν. ἡμεῖς δὲ τῆς τῆς ἱστορίας ὁδοῦ κατὰ τὰς ἐξ ἡμεῶν ἀρχαίας ἀρξώμεθα.

53. Ἐν δὲ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ 53 καὶ ἔτους ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πόλεως ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουήλ. ἀπελθὼν εἰς τὴν 5 νῆσον Θάσον ἐπῆρεν αὐτὴν ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ 53 καὶ ἔτους· καὶ αὐθις ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἶτα εἰς τὸν Μωρέαν, ἔνθα ἐκδομήθη τὸ Ἑξαμίλιον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ὅπου καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς ἐκδομήθη, ὅταν ὁ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς περάσας ἐκ τῆς Ἀσίας μετὰ τοῦ μν-10 ριαιριθμήτου ἐκείνου στρατοῦ ἤρχετο κατ' αὐτῶν. εἶτα διὰ τὸ μακρὸς τοῦ καιροῦ τὸ τὰ πάντα δαμάζον καὶ ἀνεπιμέλητον ἀφεθὲν διεφθάρη· ἐκ δευτέρου δὲ κτισθὲν ἦν παρὰ τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀειμνήστου μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, οὐχ ὑπὲρ ἀνάγκης (ὅτι αὐτὸς γὰρ σχεδὸν εἶπεῖν τὸν κόσμον ἅπαντα 15 ὑπέταξε,) ἀλλὰ μόνον ἐφάνη αὐτῷ καλόν· ἐπεὶ καὶ ἄλλας ἐτέρας κτίσεις καὶ οἰκοδομὰς ἐποίησε, τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν καλλωπίζων, ἔδοξεν αὐτῷ καὶ ἡ κτίσις τοῦ Ἴσθμου. προστάξας ἐγένετο ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἔν τινι καιρῷ καὶ ὁ πατριχίος Νικητας ὁ ἐπονομαζόμενος Ὀρειφῶς τὰς νῆας ἤγουν τὰς τριη-20

1. μεχεμέτ P ζωαῖς μάχαις καὶ πολέμοις καὶ νίκαις ἐπολ. P
4. 33.] κῆ P. ἐντεῦθεν ἀνακάμπτει τὰ τῆς ἱστορίας, περὶ τῶν
βασιλέων τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὡς ἐν πρώτῳ κεφαλαίῳ εἰρηκα-
μεν. MP 8. εἰς Πελοπόννησον P 10. περάσας ἐκ τῆς
Ἀσίας] Περσίας P 12. τοῦ τὰ π. δαμάζοντος M 13.
ἀφέντες P 14. οὐ περὶ P 20. Ροῦφος P. immo Ὀρούφας.

que posteriorum genus usque ad Mehemetem ameram fuit, eorundem-
que, dum vixerunt, ista bella, pugnae et victoriae. nunc ad interrump-
tum historiae ordinem revertamur.

33. Mense Iulio anni 6921 imperator Manuel Cpoli discessit. Thasum insulam profectus, expugnavit eam mense Septembri anni 6922; inde rursus Thessalonicam abiit, deinde in Moream, ubi Hexamilium exstruxit eo loco, quo ante exstructum fuerat, quando Artaxerxes rex cum infinito illo exercitu ex Asia contra Graecos traiecit. postea, quum diuturnitate temporis omnia consumentis et incuria hominum collapsum fuisset, instauratum erat a magno Iustiniano, imperatore sempiterna colendo memoria, non quidem propter necessitatem aliquam, quandoquidem ei parebat orbis terrarum paene universus, sed quia laudabile esse susceptum ei videbatur: nam sicut alia quaedam aedificia exstruxit, quibus ornabat imperium Romanum, ita Isthmum munire eidem placuit. factum est iussu eius in eo loco, in quo quondam patricius Nicetas, cognomento Oriphias, naves sive

ρεις τὰς Ῥωμαϊκὰς διὰ τῆς ξηραῖς τοῦ Ἴσθμοῦ ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς θαλάττης εἰς τὴν δυτικὴν περᾶσας τοὺς Κρήτας Ἀγαρηνοὺς ἐτροπώσατο. ἀλλὰ πῶς καὶ διὰ τί τὸ αὐτὸ μέγα στρατήγημα καὶ ἔργον περιφανὲς καὶ ἄξιον μνήμης ἐγεγόνει; 5 οὐκ ἐγκαταλείψω, ἀλλὰ τῇ ἡμετέρᾳ ἐνώσω διηγήσει, ἔτι δὲ καὶ πῶς ἡ νῆσος Κρήτη καὶ τίνι τρόπῳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔτυχε γενέσθαι, καὶ αὐθις πῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ πῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς γερουσίας τῶν Ἐνετῶν ἐπέπεσε. καὶ πάλιν τοῦ ἡμετέρου ἔργου ἀψώμεθα 10 καὶ τὸν πλοῦν τῆς νέας ἱστορίας ποιήσωμεν.

34. Οἱ τοῦ καταράτου Μωάμεθ ἀπόγονοι διάδοχοί τε Β καὶ κληρονόμοι τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς πρῶτον μὲν τῆς τῶν Περσῶν ἀρχῆς ἐγκρατεῖς γενόμενοι καὶ Μηδίας καὶ Βαβυλῶνος καὶ Ἀσσυρίων κυριεύσαντες, ἤδη δὲ καὶ Αἰγύπτου καὶ Συ 15 ρίας καὶ Ἀσσυρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ Λιβύης καὶ Ἀφρικῆς καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου ἐκ τῆς Εὐρώπης, μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἀλλήλοις στασιάσαντες, ἡ μία αὐτῆ μεγάλη ἀρχὴ εἰς πολλὰ διμεμερίσθη, καὶ ἄλλον μὲν ἀρχηγὸν εἶχεν ἡ Περσία, ἄλλον δὲ ἡ Βαβυλῶν, ἕτερον δὲ τὰ τῆς Ἀσίας ἄνω καὶ κάτω 20 μέρη· ἓνα μὲν ἀρχηγὸν εἶχεν ἡ Ταρσός, ἕτερον δὲ ἡ Τύρος, ἄλλον τὸ Ἰκόνιον καὶ ἕτερον ἡ Μελιτηνὴ ἢ τὰ πολλὰ κατὰ καὶ ἀγαθὰ ῥέουσα· ἕτερον δὲ τὸ Χαλέπι εἶχεν καὶ

11. 34] κέ P περὶ τῶν τοῦ Μωάμεθ διαδόχων, ἐνθα καὶ ποῦ ἐβασίλευσαν M. περὶ τῶν τοῦ M—θ ἀπογόνων, omissis ἐνθα καὶ ποῦ ἐβασίλευσαν, P

triremes Romanas per continentem terram Isthmi ex mari Graeco in occidentale traxit fuditque Agarenos Cretenses. quomodo autem et quare hoc praeclarum strategema et perpetuo celebrandum facinus patratum fuerit, non praetermittam dicere, sed narrationi nostrae inseram; item commemorabo, quo pacto Creta insula in potestatem Agarenorum venerit, et rursus, qua ratione ad Romanos redierit, et tandem sub Venetorum ditionem concesserit: tum denique ad institutum redibimus et recentioris historiae filum pertexemus.

34. Exsecrandi Mohametis posterī et successores et imperii eius heredes, primum Persarum regno atque Media, Babylonia et Assyria potiti, deinde etiam Aegyptum, Syriam, Assyriam, Palaestinam, Libyam, Africam et Europae regiones non paucas consecuti, aliquanto post discordes inter se facti sunt, unde unum illud magnum imperium in multa regna divisum est, et alium principem Persis nacta est, alium Babylo, alium superior et inferior Asia, alium Tarsus, alium Tyrus, alium Iconium, alium multis illa et praeclaris rebus

Phrantzes.

7

ἄλλον ἢ Λαμασκὸς καὶ ἕτερον ἢ Αἴγυπιος καὶ ἄλλον ἢ Λιβύη, καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἕτερον, καὶ ἕτερον ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἢ Ἰβηρία εἶχεν, ἣ λέγεται Ἰσπανία. καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ γε-
 τνωῖντες καθ' ἑκάστην διαφορὰς εἶχον ἀναμέσον αὐτῶν φρο-
 μένας καὶ ἐμάχοντο. οἱ δὲ τὴν Ἰσπανίαν οἰκοῦντες Ἀγαρη- 5
 νοὶ εἰς πολυανθρωπίαν ἐλθόντες, καὶ ἦν ἐκατόκουν γῆν λυ-
 πρὰν καὶ μετριῶς εὐδαιμόνα ὄρωντες καὶ διὰ τοῦτο τρέφειν
 αὐτοὺς μὴ δυναμένην, προσῆλθον τῷ ἄρχοντι αὐτῶν Ἀπο-
 χάψ ἀμερμονῆ καὶ μετανάστασιν ἀπῆλθον γενέσθαι αὐτοῖς,
 πολλὰ στεροχωρούμενοι λέγοντες, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐσπάνι- 10
 ζον. ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς τὸν λόγον δεξάμενος, νῆας μακρὰς
 εὐθύς ἐπισκευάσας καὶ δύναμιν ἐξ αὐτῶν ἐμβιβάσας, ἐπὶ
 ληστειῶν ἔχων τὴν ἔννοιαν, πρὸς τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ κειμένας
 νήσους, ἐτράποντο καὶ πολλὰ ἐποίουν ταῖς νήσοις, οὐδένα
 εὐρίσκοντες ἀντιπαρατασσόμενον· πῶσαι γὰρ ἦτον βοήθειαν 15
 καὶ οὐκ ἐλάμβανον διὰ τὸ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Μιχαὴλ τὸν
 τραυλὸν περισπώμενον εὐρίσκεσθαι ἐν ἐμφυλίοις πολέμοις.
 διὰ τοῦτο πολλὰ κέρδη ἐκ πασῶν τῶν νήσων ἐκαρπούντο.
 ἔφθασε δὲ πρτε καὶ ἕως τῆς Κρήτης, καὶ ταύτην καταδρα-
 μῶν καὶ ἀνδραποδισάμενος ὡς ἐνι, καὶ τὴν τῆς νήσου κατα- 20
 μαθῶν ἀρετὴν καὶ χάριν, ἔφη πρὸς τοὺς ὑπηκόους “ἰδοὺ γῆ

8. δονάμενοι M ἀπόχα P 10. ὄντες P 13. ἔννοιαν
 τῶν πρὸς τὴν γῆν κειμένων νήσων ἐτράποντο M 15. βοήθειαν
 διὰ τὸν M 17. πολέμοις εἶτε ἀπὸ χριστοῦ ωλ^ω. διὰ P

abundans Melitene, alium Chalepi, alium Damascus, alium Aegyptus, alium Libya, alium Africa, alium in Europa Iberia, quae Hispania dicitur. itaque factum est, ut vicini, quotidie exorientibus inter eos controversiis, ad pugnas descenderent. Hispaniam qui incolebant Agareni, numero aucti, quum regionem, quam habitabant, steriliorem, nec admodum felicem esse ideoque alendis sibi haud sufficere viderent, Apochapem amermonem, principem suum, adierunt, rogantes, ut sedes mutare sibi liceret, ut qui valde premerentur angustiis et rebus tuendae vitae necessariis egerent. ille, petitione laetatus, statim naves longas aedificandas curavit, et piraticae faciendae consilio manum iis idoneam imposuit, quae ad Aegaei maris insulas conversa, multis eas calamitatibus afflixit, quum nemo esset, qui resisteret. omnes auxilium flagitabant, nec nanciscebantur tamen, quoniam Michael balbus, imperator Romanus, bellis civilibus distrahebatur. itaque illi ex omnibus insulis commoda sibi multa comparabant. quum aliquando ad Cretam usque venisset, eamque, quantum poterat, pervagatus et populatus esset, comperta bonitate et fertilitate insulae, ad suos conversus, “en terra, inquit, fluens lacte et melle.” haec

έρουσα γάλα καὶ μέλι.” καὶ ταῦτα ὁ βάρβαρος εἶπε περὶ τῆς Κρήτης· ὁ δὲ ποιητὴς ταύτην ἐγκωμιάζων φησὶ “Κρήτη τιμήσασα τιθῆναι Διός, ἧς τὸ μέγεθος περιούσιον, πολλή τε λιπαρά τε καὶ εὐβοτός.” καὶ οὐδὲν πλέον ἔφη αὐτοῖς, καὶ οὕτω τὸν στόλον ἐμπλήσας παντός ἀγαθοῦ πρὸς τὴν Ἰσπανίαν ἐπανέστρεψεν. ὡς δὲ ὁ χειμῶν παρήλθε καὶ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε, τεσσαράκοντα νῆας πληρώσας ἀνδρῶν μαχίμων καὶ ἄνεμον ἐπιτήδειον τηρήσας πρὸς Κρήτην τὸν πλοῦν ἐποίησε, τὰς ἄλλας τῶν νήσων παρατρέχων. φθάσας δὲ ἐν τῇ νήσῳ ἐν ἀκρωτηρίῳ τῷ λεγομένῳ 10 Χάρακι προσηομίζεται, καὶ οὐδὲν οὔτε κατὰ τὴν ἀπόβασιν οὔτε κατὰ τὴν ἀγωγήν ἐφάνη πολέμιον. ἐλθὼν δὲ πορρωτέρω σταδίον ὡς ἑκατὸν καὶ πῦρ ἐμβαλὼν τὰς νῆας πάσας κατέφλεξεν, οὐδεμιᾶς φεισάμενος. ὁ δὲ στρατὸς ταραχθεὶς ἐπὶ τὸ πραχθὲν καὶ καταπληγέντες τὴν αἰτίαν ἐπηρώτων, ἐλθόντες καὶ εἰς 15 λόγους νεωτερικούς. αὐτὸς δὲ μανεὶς ἀκούων εἶπεν “ὕμεις τούτων αἰτιοὶ ἔστε, ἀποιεῖαν ζητοῦντες καὶ γῆν ἀγαθὴν. ἐμοὶ δὲ ταύτης ἐτέρα οὐ νενόμισται κρείττων· καὶ ἐνταῦθα ἦλθον ἵνα τὰς ὑμετέρας θελήσεις καὶ ὀρέξεις πρῶξω. καὶ τὰ νῦν, 23 μὴ εἰδότες ἂ ἐγὼ ποιῶ, φλυαρεῖτε.” οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐσίκογχαν. ὡς δὲ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐμémνητο καὶ φιλιτάτων τινές, εἶπεν αὐτοῖς “ὥςδε ὠραῖαι γυναῖκές εἰσι, καὶ παῖδας ποιήσετε.” εἶτα τάφρον ὠρυξάν βαθεῖαν καὶ χάρακα περιέ-

2. μέλισσα P.
ποιήσατε M

3. εἰς M

16. ζητοῦντές μοι καὶ M

22.

barbarus de Creta: quam poeta his verbis commendavit: "Creta, honorata nutrix Iovis, insignis magnitudine, ubertate et pascuorum abundantia." nullo verbo praeterea addito, cum classe, omni rerum genere repleta, in Hispaniam revertit. postquam autem hiems exiit et instabat verna tempestas, quadraginta naves strenuis bellatoribus complet, ventumque nactus secundum, Cretam cursu petit, ceteris insulis praetermissis. ubi advenit, ad promontorium, cui nomen Charax, appellitur: nec ei quidquam vel descendenti, vel populanti hostile comparuit. progressus stadia circiter centum, naves ad unam omnes, iniecto igne, comburit. ea re conturbati et obstupescit milites, causam sciscitabantur, voces etiam seditiosas immiscentes. ille iratus "vos, inquit, huius rei causa estis, qui coloniam quaeritis et terram beatam: namque mihi nulla hac melior esse videtur, et huc vela feci, ut vestrae satisfacerem voluntati. itaque inscii, quae ego agam, ista blateratis." his auditis, conticuerunt. quum autem nonnulli uxores et liberos commemorarent, occurrit iis: "hic sunt formosae feminae, e quibus liberos procreabitis." deinde fossam profunda ducta et χάρακα

πήξαν (ὄθεν καὶ ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν λαβὼν σώζει τὴν προσηγορίαν, Χάνδαξ ὀνομαζόμενος) κάκειος διενυκτέρευον. μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ μετ' ὀλίγον τὰ ἐν τῇ Κρήτῃ πραττόμενα ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Φωτεινοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ στρατηγοῦ τῆς Κρήτης, ὃς δύνάμιν ἤξιόν αὐτῷ⁵ στείλαι ἵνα τοὺς ἐχθροὺς ἀποσοβῆσθαι. καὶ Δαμιανόν τινα κόμητα τοῦ βασιλικῆς ἵπποστασίου μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ παρασκευῆς ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Κρήτῃ εἰς βοήθειαν τοῦ στρατηγοῦ Φωτεινοῦ, καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν οὐδὲν χρήσιμον αὐτοῖς τέλος ἐγεγόνει· προσβο- 10 λῆς δὲ γενομένης ὁ Δαμιανὸς καιρῶς πληγεὶς καὶ τοῖς λοιποῖς τροπῆς γέγονεν αἴτιος, καὶ ὁ Φωτεινὸς μόλις ἐν δρόμῳ διασώζεται καὶ τῷ βασιλεῖ ἄγγελος γίνεται. ἐγεγόνει δὲ αὐτὸς ὁ πόλεμος καὶ ἡ προσβολὴ μακρόθεν, ἔνθα ἡ πόλις τοῦ Χάνδακος ὑποκόπηται, ὡσεὶ σταδίου εἴκοσι, πρὸς τὰ¹⁵ μέρη τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Ἀλμυροῦ, ἐν ἔτει στμ'. καὶ πάλιν τοῖς Ἀγαρηνοῖς οὐ διέλιπον φροντίδες καὶ λογισμοὶ καὶ δειλία καὶ ταραχὴ καὶ μέριμνα. καὶ αὐτῶν οὕτως ἐχόντων μοναχὸς τις ἐκ τῶν ὁρέων τῆς νήσου ἐπικαταβάς ἀμαρτάνειν ἔφησεν οὐ ἀσφαλῶς ὑπολαμβάνουσι κατοικήσειν οἰκοδομήσαν- 20 τες ἐν τῷδε τῷ τόπῳ· καὶ ἅμα λέγων τόπον δεξιὸν καὶ ἐσφυῆ πρὸς πᾶσαν ἐνέτηρίαν ὑπέδειξε. καὶ ἐν τούτῳ φρου-

4. πρωτοσυγγέλου στρ. P 8. πρὸς τὴν Κρήτην P 11. τὰ
καίρια P 20. ἀσφ. οἶοντας ἐξῆς ἰδρυθέντας M 21. ἐν τῷ
λέγειν ἅμα τ. P 22. εὐκληρίαν MP

i. e. vallo communita, (unde ductum nomen Chandax locus hodieque servat,) ibidem noctem transegerunt. imperator Michael brevi post, quae in Creta a Saracenis agerentur, per Photinum protospatharium et praefectum Cretae certior factus, qui copias sibi mitti voluit, quibus hostes dispelleret, Damianum quendam, comitem stabuli imperatorii, cum ingenti exercitu et apparatu in Cretam ad illum adiuvandum misit. verum enim vero, coniunctis licet viribus, nihil adversum Agarenos profecerunt. quippe proelio commisso, Damianus, plaga mortifera vulneratus, etiam reliquis causa fugae fuit, et Photinus in equo veloci aegre servatus, rei nuntium imperatori attulit. facta est haec pugna loco ab urbe Chandace stadiis circiter viginti dissito, cui nomen Almyri est, anno mundi 6340. rursus Agarenos non deficiebant curae, cogitationes, timor, perturbatio et angor; atque ita illis affectis, monachus quidam e montibus insulae descendit et errare illos affirmavit, si eo in loco collocatis sedibus, secure se posse habitare existimarent; simulque locum idoneum et ad omnem ubertatem accommodatum demonstravit. ibi oppidum exstruxerunt et

ριον ἰδρύσαντες καὶ καλῶς ἀκροπολίσαντες, ὃ καὶ Χάνδακα
 ὠνόμασαν, καὶ ἐκ τούτου ὀρμώμενοι τὴν ὄλην νῆσον κατέ-
 τρεχον καὶ τὰς λοιπὰς πάσας πόλεις τῆς νήσου ἐδούλωσαν,
 πλὴν τῆς Γορτύνης καὶ Κυδωνίας. καὶ οὕτως μὲν ἡ Κρήτη
 5 ἡ μία τῶν περιφεύμων ἑπτὰ μεγάλων νήσων ἕλωσ ὑπὸ τῶν
 Ἰσπανῶν Σαρακηνῶν. καὶ αὐθις μετὰ ἔτος ἐν ὃ βασιλεὺς
 Μιχαὴλ ἕτερον στόλον ἐκπέμπει κατ' αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἄξιον
 ἔργον ἐποίησαν· καὶ οἱ Σαρακηνοὶ τοῦ λοιποῦ ἀμερίμνωσ
 διῆγον, καὶ πάσης τῆς νήσου κληρονόμοι καὶ κύριοι γεγόνα-
 10 σιν, καὶ πολλοὶ Χριστιανοὶ ὑπὲρ τῆς ὑγιοῦς ἡμῶν πίστεως
 τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐμαρτύρησαν. ἔστι δὲ ἡ νῆσος αὕτη ὄρεινή
 καὶ δασεῖα, ἔχει δὲ καὶ αὐλῶνας εὐκάρπους· τὰ δὲ ὄρη αὐ-
 τῆς οὐκ ἐλάττονα τοῦ Ταυγέτου ἐν τῷ ὕψει. ἔχει δὲ πόλεις
 15 παλαιάς, πλείονας ἢ τῶν ἐγγενήκοντα, μεγίστας δὲ καὶ ἐπι-
 φανεστάτας τρεῖς, Κνωσσὸν Γόρτυναν καὶ Κυδωνίαν. ὧν ὁ
 Μίνος ὁ βασιλεὺς Κρήτης, Θαλαττοκρατῶν ποτέ, τὴν νῆσον
 τριῶν διελὼν, ἐν ἐκάστῳ μέρει πτίσας πόλιν, τὴν Κνωσσὸν
 κατάντικρον τῆς Πελοποννήσου· αὕτη δὲ ἐστὶ προσβόρειος.
 οὗτος ὁ βασιλεὺς ὁ Μίνος, ὡς ἱστορεῖται, πρῶτος τὴν Κρή-
 20 τιν ἐξημερώσας νομοθέτης ἐγένετο σπουδαῖος· διὸ λέγει καὶ
 ὁ ποιητὴς περὶ αὐτοῦ “διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην Μίνος καὶ
 Ῥαδάμανθος Κρήται ὄντες ὑπὸ τοῦ Διὸς κριταὶ κατεστάθη-

2. ἐπωνόμασαν P 10. ὄγλας Alterus 20. ἀνεξερημώσας M,
 ἔξερημώσε καὶ P, ἐξημέρωσε καὶ Brunetus

arce bene communiverunt, cui Chandacis nomen datum est: unde
 progressi, totam insulam incursabant, omnesque urbes eius, praeter
 Gortynam et Cydoniam, in ditionem suam redegerunt. hoc igitur
 modo Creta; una ex septem nobilioribus insulis, ab Hispanis Sara-
 cenis occupata est. uno anno post rursus Michael imperator aliam
 classem adversus eosdem misit, quae tamen nihil memorabile gessit.
 iam Agareni curis omnibus soluti vixerunt totaque insula sunt potiti:
 ac multi Christiani pro sana fide nostra illo tempore martyrium tulerunt.
 est autem haec insula montana et silvosa atque valles fertiles
 habet; montes altitudine Taygeto non cedunt. habet urbes antiquas
 supra nonaginta, atque in primis magnas et nobiles tres, Cnossum
 Gortynam et Cydoniam, a Minoe, Cretensium rege, qui imperium mar-
 ris olim tenuerat, exstructas: qui in tres partes insula divisa, in qua-
 libet parte unam condidit, et Cnossum quidem e regione Pelopon-
 nesi et ad septentrionem. hunc regem proditum est primum Cretam
 literis excoluisse et legibus studiose moderatum esse: unde poeta di-
 cit: “propter summam iustitiam Minos et Rhadamanthus, Cretenses

σαν ἐν ταῖς τῶν μακάρων νήσοις." καὶ ταῦτα περὶ τοῦ Μίνωος. ἡ δὲ Γόρτυνα κεῖται ἐν πεδίῳ πρὸς τὸ Λιβύης πέλαγος, ἀπέχει δὲ τῆς θαλάττης σταδίου ἐξήκοντα, παλαιότεν μὲν τετειχισμένη, ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ καιροῦ τὰ τεῖχη φθάρ-
 B ρέντα ἢ πολιτεία αὐτὴ ἤθελον πάλιν τεχίσαι, καὶ ἀρχὴν λα-
 5 βούσα κτίσαντες τεῖχος στάδια ὀγδοήκοντα, καὶ στάσεως γε-
 νομένης ἀναμέσον τὸ ἔργον ἀτελὲς διέμεινεν. ἡ δὲ Κυδωνία
 μεγίστη τὴν προσθήκην ἦν, κεῖται δὲ αὕτη ἢ πόλις πρὸς τοῖς
 ἐσπερίοις τῆς νήσου πέρασι, τὰ δὲ ὄρη τὰ ἐγγύς αὐτῆς τὰ
 ὑψηλὰ Τίτυρος καλοῦνται· ἴδρυνται δὲ ἐπὶ θαλάσσης, βλέ-
 10 πουσα πρὸς τὴν Λακωνικὴν πεδιάδα, ἀγαθὴ καὶ λίαν πανεύ-
 μορφος καὶ πολλὰ κύκλωθεν ἔχουσα. λοιπὸν εἰς τρία ἢ νῆ-
 σος, ὡς προεῖπομεν, μεμέρισται, καὶ τὸ μὲν πρὸς τῆσαν μέ-
 ρος ἐν τοῖς τῆς Γορτύνης μέρεσι Λωριεῖς ἐκάλουν, τὸ δὲ νό-
 15 τιον Ἐτεόκρητας, ἐν ᾧ ἔστι καὶ τὸ πολίχμιον Πράσου, τὸ 15
 δὲ δυτικὸν μέρος Κυδωνας· καὶ ἀναμέσον αὐτῶν πολλάκις
 μάχαι καὶ πόλεμοι ἐγένοντο. λέγουσι δὲ καὶ τοῦτο περὶ τῆς
 Κρήτης, ὅτι διὰ τὸ τῆς νήσου τραχὺ οὐκ ἐδύναντο μετὰ ἄμα-
 ξῶν προσβολὰς ποιεῖν καὶ ἀκοντίζεσθαι, καὶ πρῶτον διὰ τοῦτο
 ἐριπποὶ οἱ Κρητῆς ἔδειξαν μάχεσθαι. 20

Κύριοι δὲ γεγονότες τῆς τοιαύτης μεγάλης νήσου τρόπον

1. Μίνου M	2. Γορτύνη P	4. φθαρεῖσα τὴν πολιτείαν	
	αὐτῶν		
ταύτην P	7. ἀναμέσου P	8. τις πρὸς δύσιν Alterus	10.
τέτυρα P	12 πολὺ P, loco vacuo post ἔχουσα relicto		16.
ἀναμέσου P	21. τῆς νήσου ταύτης τοιῶδε τρόπῳ οἱ Ἀγαρη-
νοί, ὡς ἔφημεν, P		

genere, a love in beatorum insulis iudices constituti sunt." haec de Minoe. Gortyna in planitie sita mare Libycum spectat, a quo abest stadiis sexaginta. antiquitus muris cincta erat, quos, iniuria temporis labefactatos, magistratus instaurare coeperunt, sed ad octo stadia productos, exorta seditione, reliquerunt inchoatos. Cydonia incrementis, quae paulatim cepit, maxima fuit, in occidentalibus finibus insulae posita. alti montes, qui in vicinia sunt, Tityri nomen habent. ad mare sita est, et Laconicam spectat, egregia et mirifice elegans et ampla in circuitu. ceterum in tres partes, ut diximus, insula divisa est: partem versus orientem circa Gortynam Dorienses nominarunt, australem partem Eteocretenses, in qua etiam Prusus oppidulum est, occidentalem Cydonenses. inter hos saepe bella et proelia commissa sunt. tradunt etiam hoc de Creta, propter asperitatem soli non potuisse in ea cum curribus impetus fieri et iaculari, unde Cretes primi ex equis pugnarunt.

Potiti igitur magna hac insula eo, quo diximus, modo Aga-

ὄν εἶπμεν οἱ Ἰλαρηνοί, καὶ νῆας μακρὰς ποιήσαντες, καὶ θαλασσοκρατοῦντες νεωστὶ τὸν Μίνωα μιμούμενοι, λησιτεύοντες ἦσαν καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους ἐλήϊζον καὶ πολλὴν φθορὰν εἰς τοὺς Χριστιανούς καθ' ἡμέραν ἐποίουν. χρόνων δὲ παραδραμόντων τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ, ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, Σαὴλ Ἀπόχαψ ὁ ἀρχηγὸς Κρήτης, υἱὸς τοῦ ἀμερμοννῆ Ἀπόχαπος τοῦ τὴν Κρήτην κερδήσαντος, αὐθις αὐτὸς ληστρικὰς νῆας μακρὰς οἰκονομήσας, ὡς ἤδη γαλέας κατονομάζειν εἰώθασιν ἦτοι τριήρεις, τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ τριάκοντα (κωπαρίων εἴκοσι καὶ δύο ἐκάστη αὐτῶν), καὶ ἑτέρας νῆας ληστρικὰς, ἐξορμήσας ἐκ τῆς Κρήτης τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους ἐλήϊσато, εἶτα καὶ αὐτὴν τοῦ Πέλοπος νῆσον κατέβαλε καὶ τὰς κάτωθεν αὐτῆς νήσους ἐλύπει, Ζάκυνθόν τε καὶ Κεφαλληνίαν. ἐμνήθη δὲ τοῦτο τῷ βασιλεῖ διὰ ταχυδρόμου, καὶ ἐξαρτίσας στόλον ἱκανὸν στέλλει κατ' αὐτῶν, καταστήσας δρουγγάριον τῆς αὐτῆς ναυτικῆς δυνάμεως τὸν πατρίκιον Νικήτιαν, ἄνδρα δεινὸν καὶ δραστηρὸν καὶ ἐμπειρὸν παντὸς πολέμου, ὑδραίου τε καὶ χειρσαίου, ὃς μηχανὰς οἶδεν ὡς οὐχ ἕτερος. πνεύσαντος δὲ ἀνέμου βορείου ἡδίστου δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαμβάνει τὴν Πελοπόννησον. καὶ φθάσας ἐν τῷ λιμένι τῶν Κεγχρέων, ὡς εἴρηται, μαθὼν δὲ ὅτι αἱ τῶν ἔχθρῶν τριήρεις τὰ δυτικώτερα μέρη τῆς Πελοποννήσου ληϊζουσι, Μοθώνης καὶ Πύλου

2. τῷ Μηνῶ M 7. ἀπόχαψ P 10. δύο ἐπὶ εἴκοσι P 13. κατέλαβε? 15. ταχυδρόμων M 18. αὐστηρὸν P

reni, navibus longis exstructis et vindicato sibi imperio maris, ad Minois exemplum piraticam exercebant et Cycladas insulas populabantur et multam quotidie perniciem Christianis inferebant. post annos septem et quadraginta, imperante Basilio Macedone, Sael Apochaps, Cretae princeps, eius, qui Cretam occupavit, Apochaps amermonis filius, denuo naves piraticas, quas nunc galeas sive triemes nominare solent, numero fere triginta et remigibus viginti duobus instructas, atque alias naves praedatorias comparavit: deinde e Creta progressus, insulas maris Aegaei populatus est, ipsamque adeo Peloponnesum invasit, et insulas infra eam sitas, Zacynthum et Cephaleniam, vexavit. qua re imperatori per faselum nuntiata, idoneam is classen adversus illos misit, drungario facto Niceta patricio, viro prudenti et strenuo ac scienti omnis rei bellicae, tum terrestris tum navalis. idem bellicarum artium peritus erat, ut nemo supra. flante lenissimo borea, paucis diebus in Peloponnesum pervenit. delatus in portum Cenchrearum, ut dictum est, quum hostium triemes occidentales

καὶ Γλαρέντζας καὶ Πάτρας, καὶ τὰ ἕτερα ἐκεῖθεν χωρία, βουλὴν βουλευέται ἐν τῇ διανοίᾳ συνετὴν καὶ σοφὴν. καὶ ἦν ἡ βουλὴ καὶ ὁ λόγος ἔργον εὐθύς· Ἰλιγγιάσας γὰρ περιοδεύσαι τὴν Πελοπόννησον διὰ Μυρμιδόνων καὶ Ἐπιδαύρου καὶ Μαλέου καὶ Νεταρίου, διὰ δυσκόλου πλοῦ καὶ χιλίων μιλίων 5 μῆκος τηνάλλως ἀναμετρήσας τε καὶ προσήκοντος ὑστερήσας καιροῦ, ὡς εἶχεν, εὐθύς τῇ αὐτῇ νυκτὶ διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ πολυχειρίᾳ χρῆσάμενος πρὸς τὴν ἐκεῖθεν δυτικὴν θάλασσαν, πλησίον τοῦ ὀρύγματος ὅπου τὸ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος ἐγγόνει, κατὰ τὸ ξηρὸν διαβιβάζει τὰς νῆας. ἐμβιβάσας δὲ λαὸν 10 καὶ ἄνδρας μαχίμους συντόμως ἐν αὐταῖς ὑπὲρ τὸ ἀρκετόν, ὅσον ἦν δυνατόν, ἔργου εἶχετο. καὶ μηδὲν ἐλπίζοντες οἱ πολέμιοι Κρηῖτες (ἐπὶ Μαλέου γὰρ εἶχον τὰς ἡμεροσκόπους καὶ νυκτοσκόπους ταχεῖς νῆας φυλάττειν, εἰάν τις στόλος Ῥωμαϊκὸς ἔλθῃ 24 κατ' αὐτῶν) οὕτως αἰφνιδίως ἐπιτίθεται αὐτοῖς, καὶ συγχύσας 15 καὶ συνταράξας αὐτούς, εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν. τὰς μὲν οὖν πυρπολήσας τῷ ὕγρῳ πυρὶ τὰς δὲ καταποντίσας τὰς δὲ ζωγρήσας τῶν πολεμίων νηῶν, τοὺς δὲ βαρβάρους τοὺς μὲν ἀνελὼν τῷ ξίφει τοὺς δὲ ὑποβρυχίους ποιησάμενος, καὶ τὸν ναυάρχη καὶ ἀθρόνην αὐτῶν ἀνελὼν, τοὺς λοιποὺς διασκε- 20 δασθῆναι κατὰ τὴν νῆσον ἠνάγκασεν· εἶτα αὐτὸς πάντα ζωγρήσας καὶ σαγηνεύσας διαφόροις τιμωρίαις ἐνέβαλε. καὶ

5. τετάρου δυσκόλου P 6. τῆς ἄλλως M ἀναμετρήσαντος P
11. ἀρεστόν P 17. τῷ ὕγρῳ πυρὶ om M 18. τῶν δὲ βαρβάρων P

partes insulae, Mothonen, Pylum, Glarentzam, Patras et reliqua illius regionis loca populari audivisset, consilium animo cepit prudens et callidum. atque consilium et verbum statim excepit ipsa res. quum enim horreret circumire Peloponnesum per Myrmidones, Epidaurum, Maleam et Natarium, ne navigationem molestam subiret aut, mille milliarium longitudinem nequidquam emensus, adveniret sero, statim illa ipsa nocte, multorum usus opera, per Isthmum Corinthiacum ad occidentale mare, prope fossam, ubi murus Isthmi erat, per terram naves transfert. imposito festim strenuorum militum numero maiori, quam satis erat, operi, quantum poterat, incumbebat, atque nihil tale sperantes Cretes hostes, qui ad Maleam diu noctuque celoces habebant, quae observarent. si qua Romanorum classis contra ipsos cursum tenderet, subito invadit, confusosque et turbatos in fugam vertit. naves eorum partim igne Graeco incendit, partim depressit, partim cepit; barbaros ipsos aut gladio interemit, aut undis summersit, atque, occiso eorum duce et principe, reliquos per insulam ut se dissiparent coegit: quos tamen postea omnes comprehensos variis

οὕτως οἱ Κρητες Ἀγαρηνοὶ ἰδόντες ἐδειλίασαν, τὰς τῶν Ῥω-
μαίων στρατηγίας καὶ μηχανὰς θαυμάζοντες· καὶ τὴν τοιαύ-
την ἀπώλειαν ἐξαίφνης παθόντες, φοβηθέντες καὶ δειλιάσαν-
τες ἠρέμησαν τοῦ λοιποῦ καιρὸν τινα καὶ φόρους τῷ βασιλεῖ
5 Βασιλεῖω ἔταξαν δοῦναι.

Καιροῦ παρελθόντος ἐτῶν ὥσει δέκα τὰ συνήθη αὐτῶν
οἱ βάρβαροι πάλιν οὐκ ἔπανον πρῶττειν καὶ ληΐζειν τὰς νή-
σους, καὶ τοὺς φόρους τοῖς βασιλεῦσι κατὰ τὰς ὑποσχέσεις
ἠθέτησαν καὶ οὐκ ἔπεμπον. ἐτῶν δὲ παρελθόντων ἑβδομή-
10 κοντα, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ παιδίου, τρισεγγόνου
τοῦ βασιλέως Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο, ὁ βασιλεὺς Ῥωμα-
νὸς στόλον ἱκανὸν καὶ ἀξιόλογον οἰκονομήσας καὶ προπαρα-
σκευάσας στέλλει κατὰ τῶν ἐν τῇ Κρήτῃ Σαρακηνῶν, κατα-
στήσας ἔξαρχον καὶ δεσπότην τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὑδραίας
15 τε καὶ χειρσαίου, τὸν μάγιστρον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν τὸν
καὶ ὕστερον βασιλεύσαντα. καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ Κρήτῃ καὶ συμ-
βαλὼν πολλάκις τοῖς Ἀγαρηνοῖς καὶ προσβολῆς γενομένης
πάντοτε ὑπερεῖχεν ὁ στρατὸς τοῦ Φωκᾶ· καὶ οὐ δυνάμενοι
ἀντιστῆναι οἱ Κρητες φόβῳ ληφθέντες ἔφυγον, καὶ τῶν φρου-
20 ρίων ἐντὸς εἰσελθόντες ἐκλείσθησαν. ὁ δὲ Φωκᾶς κατὰ πᾶσαν
μηχανὴν πολιορκήσας πρὸς τειχομαχίαν ἐπιτηδεῖον τοῖς ἄστε-
σιν ἐπαγαγὼν, καὶ φοβερὸς φανεὶς τοῖς ἐναντίοις, ὑφ' ἑαυ-
τὸν πᾶν φρούριον τῆς νήσου ἐποίησατο καὶ τὴν μητρόπολιν

1. λαν ἐφοβήθησαν M 2. ἐθαύμαζον P 5. ἴστησαν M 7.
ἔπειον P 10. παιδὸς P 20. κατὰ om P

affecit supplicii. his compertis, Agareni Cretenses terrore perculti sunt, admirantes rei bellicae peritiam artesque Romanorum; ac tali clade repente affecti, praeter timore ac metu postea quieverunt aliquamdiu, et imperatori Basilio tributa pendere statuerunt.

Exactis annis prope decem, barbari non desinebant rursus solita sibi facere, sed populabantur insulas atque mittere recusabant promissa imperatoribus tributa. at annis post septuaginta imperator Romanus puer, Basilii Macedonis pronepos, classem non contemnendam contra Saracenos Cretenses misit, harum copiarum tum terrestrium tum navalium duce constituto Nicephoro Phoca magistro, eo, qui postea imperavit. is in Cretam delatus et frequentibus proeliis cum Agarenis conflictatus, semper superior discessit; atque Cretenses quum illi resistere non possent, timore perculti, in castella sese abdiderunt. Phocas omnes machinas urbibus expugnandis aptas moenibus admovit, et incusso hostibus terrore, insulae castella omnia in potestatem suam redegit, adeoque ipsum eius caput Chandacem ex-

αὐτὴν Χάνδακα ἐξεπόρθησε, καὶ ἑτερά τινα πολίγνια ἄμα ἐπέκλυτε τῇ αὐτοῦ θελήματι· καὶ τὸν ἀρχηγὸν Κρήτης Κορυπην καλούμενον ἐχειρώσατο, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν ἄλλον πρωτεύοντα Ἀνεμιᾶν. καὶ ταῦτα πάντα κατορθώσας ὁ Φωκᾶς διὰ μηνῶν ἐπτά, καὶ τὴν νῆσον πᾶσαν τοῖς Ῥωμαίοις 5 ἐποίησεν ὡς τὸ πρότερον, κρατουμένην ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν οὖσαν ἔτη ρκδ'. ἀπεκατεστάθη δὲ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Φωκᾶ ἐν ἔτει ςτξή, Ἰνδικτιῶνος η'. ὁ δὲ Φωκᾶς στρατηγὸς καὶ κυβερνήτας ἐν τῇ νήσῳ καταλιπὼν προστάξει βασιλικῇ ἐν τῇ 10 Κωνσταντινουπόλει ἐπανέστρεψε, καὶ τοὺς θριάμβους αὐτῷ ἐποίησαν τῆς νίκης. ἐστάθη δὲ ἡ νῆσος ἀντὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου τοῦ τυφλώσαντος τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν βυσιλείαν λαβόντος, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας ἐρρέθη. ἔπειτα 15 μὲν τῶν Ἰταλῶν εἰς πολυμερίαν τὴν μοναρχίαν Ῥωμαίων κληρωσαμένων, καὶ τοῦ μὲν κόμητος Φλανδρίας Βαλδουίνου βασιλέως ἀναγορευθέντος Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δὲ Ἐνρίκου Σαντούλου δουκὸς Βενετίας, ὃς καὶ αὐτὸς ἀντοτρόπως παρῆν, μερίδα οὐ μικρὰν ἔχειν ἐξ ὄλου πρὸς τὸ ὄλον, ὄσας 20 χῶρας τε καὶ τόπους τὸ τῶν Ἰταλῶν ἐκτήσατο γένος, τούτων ἔχειν τὸ τέταρτον καὶ τοῦ τετάρτου ἡμῖς, καὶ δεσποτῆς

1. αὐτῶν P	6. ποιήσας ὡς καὶ πρ. M	11. ἐπ. τῆς νίκης
τοὺς θριάμβους	αὐτῷ ποιήσαντες. σταθεῖσα δὲ M	13. ἕως
καὶ μέχρι M	15. ἀρχὴν P	16. μὲν] μέντοι? πο-
λυμοιρίαν P	17. φιλανδρίας P	19. ἐνετίας P
ἀξιωθέντος ἐξ?	21. τούτων ἔχειν om M	20. ἔχειν

regnavit: cum qua urbe alia quaedam oppidula illius se permiserunt arbitrio. idem cepit principem Cretae, Curupem nomine, et dignitate illi secundum Anemanem. consecit Phocas haec omnia septem mensium spatio, ac tota insula Romanis, ut ante fuerat, restituta est, ab Agarensis annos 120 possessa. revocata est virtute Phocae sub imperium Romanum anno 6368, indictione 8. Phocas, ducibus et gubernatoribus navium in insula relictis, iussu imperatoris Cpolim rediit ac victoriarum suarum egit triumphos. mansit insula in potestate Romanorum usque ad imperium Alexii Angeli, qui, excaecato fratre, regnum invasit, ut in principio historiae nostrae docuimus. deinde, quum Itali imperium Romanum in plures partes dividerent, Balduinus, comes Flandriae, imperator Cpolitianus salutatus est, Henrico Dadulo, Venetorum duci, qui et ipse sua sponte aderat, pars non mediocris de toto regno destinata est: obtinuit enim terrarum locorumque omnium, quae Itali occupaverunt, quadrantem unum et dimidium atque ab imperatore

παρὰ τοῦ βασιλέως τετίμηται· ὁ δὲ Λύβαλος πρίγκιψ Πελο-
ποννήσου ἐγένετο, ὁ δὲ Ῥωμανὸς Δελατζιόλης, ὁ ἐκ Φλωρεν-
τίας ὀρμώμενος, χρήματα δανείσας τῷ συνδέσμῳ πολλὰ καὶ
ἀναλώσας καὶ αὐτοτρόπως παρῶν ἦν, τὴν τῆς Ἀθήνας καὶ
5 Θήβας μερίδα ἐπέτυχεν ἐνέχυρον. καὶ οἱ Αἰγούριοι ἦτοι Γε-
νουβίται ὁμοίως τὴν τῆς Εὐρίπου νῆσον καὶ ἐτέρων τόπων
μοῖραν ἐνέτυχον· ὕστερον δὲ καὶ αὐτοὶ τοῖς Ἑνετοῖς τὴν
Εὐβοίαν ἔδωσαν. ἐπειδὴ καὶ ὁ Βονιφάτιος μαρκίων τοῦ
Μοντεφερράτου ἀξιολόγῃ μοῖρα τὴν συμμαχίαν ἦν ἐνεγκάμε-
10 τος καὶ κυβερνήτης παντὸς τοῦ χερσαίου στρατοῦ ἐγνωρίζετο,
ῥῆς Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ βασιλέως Βαλδουίνου τετίμηται,
καὶ ἡ νῆσος αὕτη τῆς Κρήτης μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ ἰδίᾳ
μοῖρα ἐνέτυχε. μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἐπεπωλήκει αὐτὴν τῇ
τῶν Ἑνετῶν γερονοσίᾳ, καὶ οὕτως ἄχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τὰς
15 χεῖρας αὐτῶν ἐστί.

Καὶ ταύτην τὴν ἱστορίαν τῷ λόγῳ ἠνώσαμεν τῷ ἡμετέρῳ
βιβλίῳ εὐρίσκεισθαι· καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰσθμοῦ οἰκοδομήν
ἐπανέλθωμεν.

35. Τῷ 53ῳ ἔτει, Μαρτίου 13, ὁ βασιλεὺς ἀπέσωσεν
20 ἐν τῷ λιμένι τῶν Κεγχρεῶν ὀνομαζομένων· καὶ τῇ ὀγδῷ
Ἀπριλλίου ἤρξατο ἀνακαθαίρειν καὶ ἀνοικοδομεῖν αὐτὸν δὴ

1. post τετίμηται M: ἡ δὲ δημοκρατία τῶν Αἰγυρίων τὴν τῆς
Εὐρίπου νῆσον καὶ ἐτέρους τόπους ἐνέτυχεν 2. ῥωμανὸς δὲ
ὁ ἐκ P 3. ὀρμώμενος, δε χρ.? δανείσας σὺν δασμῷ οὐκ
ὀλίγα P 4. παρῶν ἦν om P 5. ἐτυχεν. καὶ οἱ Γενοβίται M
7. μοῖραν om M ἐναντίοις τὴν εὐριπον M 8. ἐπεὶ δὲ καί?
17. τὴν add A 19. 35.] κς P

insuper dignitate despotae ornatus est. Dabalus Peloponnesi princeps
declaratus est, Romanus Delatziolus, Florentia oriundus, qui gran-
dem pecuniam foederatis principibus crediderat impenderatque, et
ultra praesens aderat, Athenarum et Thebarum tractus pignori accepit.
Ligures sive Genuenses Euripi insulam aliarumque regionum parti-
culas sortiti, postea Venetis Euboeam dederunt. Bonifacius, mar-
chio Montisferrati, quum manu non mediocri adiuvisset socios to-
tiusque terrestri exercitus summus dux esset, rex Thessalonicae ab
imperatore Balduino creatus est et Cretam insulam cum aliis locis
propriam accepit, sed mox eam Venetorum senatui vendidit, in quo-
rum hodieque ditio est.

Hanc igitur narrationem libro huic nostro intexendam putavimus;
revertamur nunc ad communionem Isthmi.

35. Anno 6913, die Martii 13, imperator incolumis in portum
Cenchrearum pervenit et 8 die Aprilis expurgare et instaurare Isth-

τὸν Ἴσθμόν, οὗ πέρ ἐστι τὸ μῆκος ἢ μᾶλλον εἶπεν τὸ εὖρος ἐκ μιᾶς θαλάττης εἰς τὴν ἑτέραν ὀργυίας τρισχιλίαις καὶ ὀκτακοσίαις· τὸ δὲ μῆκος ἐκ τῆς χέρσου τῆς Ἑλλάδος ἦτοι τῆς Ἀττικῆς γῆς μετὰ τὸ καταβῆναι τὴν τραχεῖαν ὁδὸν τὴν λεγομένην Πλάγιον Κακόν, ἕως τῆς πεδιάδος κάτωθεν φθάσαι, ἐν ᾗ τόπων ἦν κλισθέντα τὰ τεῖχη ταῦτα τοῦ Ἴσθμοῦ, στάδια τριάκοντα. ἀπὸ δὲ τῶν τειχῶν τοῦ Ἴσθμοῦ ἕως τῆς Κορίνθου τοῦ ὑπὲρ νεφέλας φρουρίου βουνῶν καὶ τοῦ Ἴσθμοῦ τέλος στάδια ὑπάρχουσι πολλά. ἔοικε δὲ ἡ Πελοπόννησος πλατάνου φύλλῳ εἰς πάντα, τοῦ δὲ φύλλον τὸ καῦλος ὁ ἴσθμός ἐστιν. ἀνέστησε δὲ πύργους ἐν αὐτῷ ἑκατὸν πενήκοντα καὶ τρεῖς. καὶ ἐν τινι μαρμάρῳ εὖρον γράμματα γεγραμμένα λέγοντα οὕτως “φῶς ἐκ φωτός, θεὸς ἀληθινὸς ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ φυλάξῃ, τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν καὶ τὸν πιστὸν δοῦλον αὐτοῦ Βικτωρίνον καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι οἰκοῦντας, τοὺς ἐκ θεοῦ ζῶντας.”

Τῷ δὲ 53ιδ' ἔτει, μηνὶ Μαρτίῳ, ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ οὖσα πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἐν ᾗ μηνὶ μετὰ τὴν ἀφιξίν αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως ἀπέθανε καὶ ὁ πατριάρχης κύρ Εὐθύμιος· καὶ τῇ 20 κα' τοῦ Μαΐου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγενόνη πατριάρχης

1. μᾶλλον] πάλιν M 2. ὀργυίας τρισχιλίαις καὶ ὀκτακοσίαις P
 5. φθάσαι M 7. τριάκοντα καὶ . . . ἀπὸ P 8. τοῦ]
 τῶν P βουνῶν καὶ λόφων καὶ M 9. pro πολλά locum va-
 cuum P 12. εὖρων M 14. κατὰ P 15. βικτόριον P
 20. κύρ om P

num ipsum coepit, cuius longitudo, sive, ut melius dicam, latitudo ab uno mari ad alterum orgyias ter mille et octingentas patet, longitudo a terra Graeca vel Attica, postquam descenderis via aspera, quae Πλάγιον Κακόν dicitur, donec in planitiem venias, quo in loco muri illi exstructi erant, stadia triginta; a muris deinde usque ad Corinthi colles arceisque supra nubes eminentem et finem Isthmi stadia multa sunt. Peloponnesus folio platani simillima est, cuius caulem Isthmus refert. in eo exstruxit imperator turres centum quinquaginta tres. invenerunt tum in marmore has litteras insculptas: “lumen ex lumine, deus verus ex deo vero custodiat imperatorem Iustinianum et fidelem eius ministrum Victorinum et omnes Graeciae incolae, qui vitam conformant ad voluntatem dei.”

Anno 6914, mense Martio, imperator et, qui eum comitatus erat, procerum ordo universus, Cpolim redierunt: quo eodem mense, post illius adventum, excessit e vivis Euthymius patriarcha, in cuius locum die Maii 21 eiusdem anni surrogatus est Iosephus, metropolita Ephesi. anno 6915, autumnali tempestate, imperator Iohannes, quum, in Pe-

κύρ Ἰωσήφ ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης. καὶ τῷ 5 *Θιέ* ἔτει ἀπῆλ-
θεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης ἐν καιρῷ
φθινοπαύρου, ἐν ᾧ δὴ καιρῷ τὴν Θεσσαλονίκην διερχόμενος
τὸν πλαστὸν υἱὸν τοῦ Μπαγιαζήτου ἐκείνου τὸν Μουσταφᾶν,
5 *διωκόμενον* ὄντα παρὰ τοῦ ἀμηρᾶ Ἀμουράτου τοῦ τάχα ἀδελ-
φοῦ αὐτοῦ, ἐπῆρε, καὶ ἀποστείλας εἰς Λήμνον, εἶτα εἰς
Μιζιθρᾶν.

Ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους λοιμικῆς νόσου γενο-
μένης ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἦτοι ἐν τῇ μαύρῃ θαλάσῃ, καὶ 25
10 *πανοκί* ὄντες ἐν τινι ἄστει τῶν ἐκεῖσε κεφαλατεύοντες ὁ γαμ-
βρός μου Γρηγόριος Παλαιολόγος Μαμωνᾶς, ἀνὴρ ἄριστος,
υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Μαμωνᾶ τοῦ κυριεύοντός ποτε τῆς
Μονεμβασίας καὶ τῶν περὶ αὐτήν, καὶ σὺν αὐτῷ ἡ ἀδελφῆ
μου ἡ γυνὴ αὐτῷ οὐσα· καὶ ἐν παιδίον αὐτῶν Θῆλυ, ὃ εἰ-
15 *λον*, ἀπέθανε, καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας τῆς Θανῆς τοῦ παι-
δίου ἀπέθανεν ὁ πατήρ, καὶ πάλιν μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας τῆς
τούτου τελευτῆς ἐτελεύτησε καὶ ἡ μήτηρ, ἔτι δὲ καὶ ἕξ τῶν
ὑποχειρίων αὐτῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· καὶ δύο ἕξ
αὐτῶν μόνοι ἐναπελείφθησαν, καὶ ἐλθόντες εἰς Κωνσταν-
20 *τινούπολιν* εἶπον ἐν μιᾷ φωνῇ ταῦτα τοῖς ἀθλίοις μου γο-
νεῦσι· καὶ ἐκ τῆς τοσοῦτης θλίψεως καὶ ἀπαραμυθῆτου λύ-
πης ἐν ἀσθενείᾳ πεσόντες καὶ σχεδὸν εἰς κίνδυνον θανάτου

4. ἐκείνου P	6. ἀπῆρε M	7. <i>Λακεδαιμονίαν</i> P	10.
<i>κεφαλεύοντες</i> P	12. <i>Μαμωνᾶ</i> om P	14. ἡ om P	αὐ-
τοῦ P	αὐτοῦ P	15. <i>Θανῆς</i> P	17. ἔτι δὲ καὶ οὐ λοι-
ποὶ P	18. <i>ἀνδρῶν</i> — αὐτῶν om P	22. καὶ om P	

loponnesum proficiscens, transiret Thessalonicam, Mustapham, spu-
rium Baiazetis filium, quem Amurates ameras, frater eius, persecue-
batur, recepit et in Lemnum indeque Mizithram misit.

Per hiemem eiusdem anni ad Pontum Euxinum sive Mare Nigrum
sæviente pestilentia, quum in urbe quadam eius regionis cum tota fami-
lia esset eamque regeret affinis meus Gregorius Palaeologus Mamonas,
filius magni ducis Mamonae, eius, qui aliquando Monembasiam cum
finitimis oppidis administrabat, & apud eum esset soror mea, eius uxor:
eorum filia, quam unicum prolem habebant, extincta est, et post
filiolae mortem die septimo obiit pater, rursumque post totidem dies
etiam mater mortua est, et praeterea sex domestici utriusque sexus,
duobus tantum relictis, qui Cpolim profecti, uno ore miseris paren-
tibus meis istum nuntium attulerunt. hi ex magnitudine calamitatis
et dolore solatii impatienti in morbum adeo non levem inciderunt,
ut in periculum vitae venirent. qua de causa, quum pater meus esset

ἦλθον. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἦλθεν ὁ γεννήσας με, καὶ γὰρ εἰς τὴν Πελοπόννησον σὺν τῷ αὐθεντοπούλῳ κύρ Θωμᾷ εἰς τὴν αὐτοῦ τάξιν ἦν, εἰς ὑπηρεσίαν ἐπὶ τραπέζης καὶ κελλιώτης αὐτοῦ, ὡς ὠρίσθημεν παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἡτοιμαζόμεθα, καὶ ἐπεὶ ὁ μὲν πρῶτός μου ἀδελφὸς ἦν εἰς 5 τὴν Πελοπόννησον μετὰ τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ μετ' ἐμὲ ἕτερος, ὡς ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀφείς πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἀδελφούς ἀπῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ Χαρσιανίτου, ὅπου ἦν καὶ ὁ κατὰ ἀλήθειαν διδάσκαλος κύρ Ἰωσήφ, καὶ ἐκεῖσε ἐγένετο μοναχός. 10.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔαρι καὶ θέρει λοιμοῦ γεγονότος ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀπέθανε καὶ ἡ δέσποινα κυρὰ Ἄννα ἡ ἀπὸ Ῥωσσίας λοιμώδει νόσῳ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Λιβός μονῇ.

36. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ 936 ἔτους ἐστάλη εἰς Πελοπόννησον ὁ αὐθεντόπουλος κύρ Θωμᾶς παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς αὐτοῦ. ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ ἐπανέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ, καμὲ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ προσηγάγετο Μαρτίου 17 ὑπάρχοντός μου ἐτῶν 17 καὶ ἡμισυ, ἐκεῖνον δὲ τοῦ ἀειμνήστου καὶ μακαρίου 20 του ἐτῶν ἐξηκοντα ὀκτὼ ἡμισυ.

Καὶ τῷ 937 ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἦλθεν εἰς τὴν Κων-

1. δι' αὐτὴν τὴν	M	ἐλήλυθεν	P	5. καὶ ἀφ' οὗ ἐπει	M
6. μετὰ τοῦ βασιλέως	om P		9. διδάσκαλος	] ὄντως	M 10.
ἔγινε	M	13. ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας	M	Λιβύος	P 15. 36.]
κ' P		17. κωνσταντινουπόλιν.	ὁ δὲ β. P	19. κελλείον	P
20. δέκα πέντε καὶ ἡμίσεως	P				

praepeditus, ego cum Thoma principe in Peloponnesum profectus, illius fungebar officio in coenatione et cubiculo, quemadmodum iussi ab imperatore, patre eius, et parati eramus. frater meus natu maximus in Peloponneso erat cum imperatore, et alter, me minor, quum morte occubuissent eius fratres, relictis patre et matre et fratribus, in monasterium abditus, quod dicitur Charsianitae, ubi etiam verus ille magister Iosephus versabatur, monachicam vitam agebat.

Vere et aestate pestilentia Cpoli grassante, Anna domina, e Rossis oriunda, obiit et sepulta est in monasterio Libis.

36. Principio autem anni 6926, ab imperatore patre Thomas princeps iuvenis in Peloponnesum missus est. quo quidem tempore Cpolim rediit imperator, eius pater, et me in cubiculum assumpsit Martii die 17, annos natum sedecim et dimidium, quum ipse ille aeternae et beatae memoriae vir sexagesimum octavum cum dimidio ageret.

Anno 6927, mense Novembri, Cpolim venit domina Sophia, filia

σταντινούπολιν καὶ ἡ δέσποινα κυρὰ Σοφία ἡ τοῦ Μοντεφερ-
ράτου μαρκίωνος θυγάτηρ, καὶ τῇ 13^ῃ τοῦ Ἰανουαρίου ηἰλο-
γήθη αὐτὴν καὶ ἐστέφθη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης ἐν τῇ ἀγίᾳ
Σοφίᾳ, καὶ μεγάλη ἐορτὴ ἐγένετο ἐν τῇδε τῇ στέψει, καὶ ὄν-
τως ἐορτῶν ἐορτὴν καὶ πανηγυρίαν πανηγύρεων ἐποίησαν.

37. Καὶ τῷ 5^ῳ κη' ἔτει ἦλθεν ὁ ἀμηνῶς ὁ κύριος Κυ-
ρίτζης καὶ Μεεμέτης, ἵνα διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέλ-
θῃ εἰς τὴν ἀνατολήν· καὶ ἐπρομαθητεύθη παρὰ τῶν κατα-
σκόπων ὅτι ὑπῆγεν ἵνα τὰ τῆς ἀνατολῆς διορθῶσιν, καὶ ἐν
10 τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν κατὰ νοῦν ἐλογίζετο ἐλθεῖν κατὰ τῆς
πόλεως, ὡς ἐμελέτα. πάντες οὖν οἱ τῆς βουλῆς τοῦ βασιλέως
οἱ ἐμπιστευθέντες τὸ μυστήριον, ἄρχοντες καὶ ἐκ τῶν ἱερο-
μένων, παροξύνοντες ἐβούλευον τῷ βασιλεῖ ἵνα πιάσῃ αὐτόν·
15 οὗς πρὸς ἐκεῖνον ἐποιησάμην, εἰ καὶ ἂν ἐβεβαιούμην ὅτι
ἔλθῃ καθ' ἡμῶν, μέλλει νικῆσαι καὶ ἀχμαλωτεῦσαι ἡμῶς.
εἰ δὲ πάλιν ἐκεῖνος ἀθετήσῃ τοὺς ὄρκους αὐτοῦ, πρὸς θεὸν B
τὸν περισσοτέρως ἐκείνου δυνάμενον τὰ πάντα ἀνατίθῃμι."
δι' ἣν αἰτίαν οὐδέ τινα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς συνάν-
20 τήσιν τῷ ἀσεβεί, εἰ μὴ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας, Δημήτριον
τὸν Λεοντάρην, Ἰσαάκιον τὸν Ἀσιάνην καὶ Μανουὴλ τὸν πρω-
τοστράτορα τὸν Καντακουζηνὸν μετὰ πολλῶν ἀρχόντων καὶ
στρατιωτῶν καὶ δωρεῶν βασιλικῶν. καὶ συναντήσαντες αὐτῷ

6. 37.] κη' P κύριος] καὶ P 8. προεμαθεύθη P 13.
παροτρύναντες P 15. εἰ καὶ ἐβ. ὅτι ἂν? 19. ἦν δὲ τὴν
αἰτίαν P 21. λεονταρὴν P, et mox λεονταρῆ

marchionis Montisferrati. eam die Ianuarii 19 solenni ceremonia du-
xit inauguratusque est in aede S. Sophiae imperator Iohannes; quae
inauguratio summam habuit festi diei celebritatem fuitque revera so-
lenne solennium et panegyris panegyrium.

37. Anno 6928 adfuit ameras Cyritzes Mehemetes, per Cpolim in
Asiam profecturus. praenuntiatum autem fuerat ab exploratoribus, eum
orientem ordinatum advenire atque in reditu urbem invasurum.
omnes igitur consilarii imperatoris, quibus creditum est hoc secre-
tum, principes et ecclesiastici, suadebant magnopere, ut comprehen-
deret ameram. at ille renuens, "non violarem, inquit, quod illi dedi,
iusiurandum, etiamsi eum nos adorturum devictosque servituti addi-
cturum esse certo scirem. si ipse violarit sacramentum, cuncta deo
committam, qui est illo potentior." nullum tamen e filiis impio isti
obviam misit, sed optimates quosdam, Demetrium Leontarim, Isaacium
Asiamem et Manuelem Cantacuzenum protostratorem cum multis

περὶ τὰ Κουτούλου ἦλθον μετ' ἐκείνου ἕως τοῦ διπλοῦ κίονος· καὶ δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ ὠμίλει ὁ ἀμηνῶς μετὰ τοῦ Λεοντάρη. ἐκείσε περὶ τὸν διπλοῦν κίονα εὐρέθη καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐν τινι τριήρει, ἔχοντες καὶ ἑτέραν ἡτοιμασμένην βασιλικῶς, ὅπως δι' αὐτῆς διέλθῃ ὁ ἀμηνῶς. ἐμβῶς οὖν ὁ ἀμηνῶς ἐν τῆδε τῇ τριήρει, πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ θαλάσῃ χαιρετισθέντες ἠσπάσθησαν, ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ τριήρει ὦν· καὶ ὁμιλοῦντες ἦλθον ἄχρι τῆς Ἀσίας ἥτοι τῆς ἀνατολῆς πέραν, ὅπου τὰ νῦν Σκούταρι ὀνομάζεται, πρότερον δὲ Χρυσόπολις. ἐκείνος μὲν ἐξελθὼν τῆς τριήρεως εἰσῆλθεν εἰς τὰς σκηνάς ἥτοι παρεμβολάς τὰς αὐτῷ προετοιμασθείσας, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔνδον τῶν τριήρεων ἥσθιον καὶ ἔπινον, καὶ ἀποστολὰς τροφίμους εἰς πρὸς τὸν ἕτερον ἀπέστειλλον. περὶ οὖν τὸν ἐσπερινὸν ὁ ἀμηνῶς ἔφιππος ἀπῆλθε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς περὶ τὴν Νικομήδειαν φεροῦσης, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον οἴκαδε.

38. Τῷ δὲ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπαναστρέψας ὁ ἀμηνῶς εἰς τὴν δύσιν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Καλλιωνόλεως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐτοιμάσας τὸν Λεοντάρην Δημήτριον πρὸς ἐκεῖνον ἀπέστειλεν, ἵνα περὶ τῶν προμελετωμένων μάθῃ καὶ αὐτῷ προμηθύσῃ, ὃν καὶ ἐλέγξῃ

3. περὶ] δὲ εἰς P 9. Σκούταρις M 15. ἐπι? 18. 38.]
 x⁸ P ἐπαναστρέψαντος τοῦ ἀμηνῶ M 22. καὶ ὡς λέξῃ P

ducibus et militibus muneribusque regiis. circa Cutulum obvii facti, persecuti eum sunt ad duplicem columnam: quo toto itinere sermonem ameras conferebat cum Leontari. illic etiam imperator et eius filii in triremi aderant, cum alia triremi cultu regali ornata, qua Mehemetes veheretur. eam postquam conscendit ameras, invicem se in mari consalutarunt, in sua quisque triremi vecti. itaque inter colloquendum ad Asiae seu orientis litus pervenerunt, ubi urbs est, quae prius Chrysopolis, nunc Scutari dicitur. ibi ameras e triremi egressus, in tentoria sive tabernacula sibi parata concessit; imperator cum filiis in triremibus edebat ac bibebat: atque invicem sibi partes delicatas mittebant. sub vesperam ameras, equo insidens, et qui eum comitabantur, Nicomediam versus abierunt, imperator cum filiis domum discessit.

38. Vere eiusdem anni revertens ameras in occidentem, via, quae trans Calliopolim ducit, Adrianopolim profectus est. imperator ad eum expeditum Demetrium Leontarim, ut, quae inisset consilia, cognosceret sibi que renuntiaret, eumque de gratia et honore, quae ei praestitisset, et de transvectione moneret, legatus tum personae

περὶ τῆς καλῆς ἀγάπης καὶ τιμῆς ἦν πρὸς ἐκεῖνον ἐπεδείξατο καὶ περὶ τοῦ περάματος καὶ διὰ τοῦ τοιοῦτου πρέσβυος, καὶ πρόσωπον λέγω καὶ τὰ δῶρα ἃ προσεκόμισεν αὐτῷ. ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἀμηνῶς μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης πολλῆς ἐδέξατο τὸν 5 τοιοῦτον. καὶ τέλος εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀμηνῶς ὅτι ἀσθενῶν εἶχε τινὰς ἡμέρας, καὶ μετὰ τὸ ὑγιᾶναι αὐτὸν ὁμοῦ συναυλίσσονται καὶ συνομιλήσουσιν. ἐκεῖνος δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε. καὶ οἱ τοῦ παλατίου αὐτοῦ βουλευφόροι οὐκ ἀπεκάλυψαν τὸ συμβᾶν τῷ Λεοντάρει· ἀλλ' ἐν τῇ σκητῇ 10 αὐτοῦ ἦν, τάχα θαυμάζων πῶς οὐ προσεκαλεῖτο αὐτὸν ὁ ἀμηνῶς, ὅπως καὶ τὰς δουλείας αὐτοῦ ἀκούσῃ. κατ' αὐτὴν γὰρ τὴν ὥραν τούτου τὸν θάνατον μαθὼν πολλοὺς γραμματοχομιστὰς ὁ Λεοντάρης ἀπέστειλεν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν ἀπελθεῖν διὰ τὸ εἶναι κλεισμένας τὰς λύθρα 15 φερούσας ὕδους εἰς τὴν πόλιν. καὶ οὕτως ἡμέραι πλεῖσται παρηλθόν, ἀφ' οὗ δὴ τὸ κατὰ τῆς πόλεως ἀπεκαλύφθη μυστήριον, καὶ θροῦς μέγας ἐγένετο καὶ βουλή καὶ μελέτη, καὶ πολλοὺς ἐλέγχους ὁ βασιλεὺς ἔλαβε παρὰ τῶν συμβουλευσάντων αὐτὸν ποτε ἵνα πιάσῃ αὐτόν· εὗρίσκετο δὲ 20 τότε ὁ βασιλεὺς δι' αἰτίαν λοιμοῦ ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου. μόλις οὖν δι' ἄλλης ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Μεσημβρίαν ἀπαγούσης ποτὲ ἔστειλεν ὁ Λεοντάρης δρομέα, καὶ ἐκεῖθεν διὰ θαλάσσης ἐλθὼν ἐκομίσατο γραφὴν περὶ τοῦ θανάτου

3. ἰδὼν οὖν αὐτόν P

9. λεονταρῆ P

10. ἦν] ὦν καὶ M

14. κλ. λάθρα τὰς?

15. πρὸς P

19. βουλευόντων ἵνα M

εὗρισκόμενος γὰρ τότε M

dignitate, tum donorum, quae afferret, amplitudine insignis. exceptit eum adinodum et honorifice et amice ameras, tandemque ei dixit, aegrotare se dies iam aliquot: postquam convaluisset, sermonem se collaturos esse. at post diem tertium vitam posuit. consilarii eius palatini, quod evenerat, non aperuere Leontari, qui in tentorio suo degebat, mirans, cur non vocaretur ab amera ad explicandum ei legationis consilium. ipsa autem hora, qua eum obisse cognovit, tabellarios complures ad imperatorem misit, qui tamen, quoniam viae, quae Cpolim ferebant, clam praeclusae erant, eo pervenire non poterunt. itaque multi dies effluxere, ex quo arcanum invadendae urbis consilium patuit, tumultusque ingens exortus est, multaque deliberatio et sollicitudo erat, et vehementer reprehensus est imperator ab iis, qui ameram comprehendendum esse olim suaserant. versabatur tum imperator pestis vitandae causa in monasterio Peribleptae. vix tandem alia via, quae Mesembriam ferebat, Leontaris mittere potuit cursorem, qui inde per mare profectus, litteras de obitu amerae

Phrantzes.

8

τοῦ ἀμηρᾶ· καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸ “ἐσπέρας
 26 αὐλισθήσεται κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωὶ ἀγαλλίσις.” καὶ
 ἰδοὺ ἔπεσον εἰς ἑτέραν βουλήν καὶ μελέτην, πότερον ἔχειν
 μετὰ τοῦ νιοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτου ἀγάπην καὶ παραχωρήσω-
 σιν εἶναι αὐτὸν αὐθέντην, ὡς καὶ τὰ ὀρκωμοτικά αὐτοῦ δι- 5
 λάμβανον, ἢ ἵνα φέρωσι τὸν Μουσταφᾶν ἀπὸ τῆν Μιζιθρᾶν
 καὶ καταστήσωσιν αὐτὸν αὐθέντην εἰς τὴν δύσιν, καὶ ὁ Ἀμου-
 ράτης ἔσεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ αὐθέντης, τοῦ μὲν βασιλέως καὶ
 πατρὸς τὸ πρῶτον βουλευομένου καὶ κρίνοντος δικαίως ἐκ
 πολλῶν αἰτιῶν ἵνα ὁ Ἀμουράτης αὐθέντης γένηται, τοῦ δὲ 10
 νιοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ Δημητρίου ἵνα ποιήσωσι τὸν
 Μουσταφᾶν, λέγοντες ὅτι ἔδιδεν αὐτοῖς καὶ τὴν Καλλιούπο-
 λιν. μόλις δὲ ποτε οἴονει κατὰ παραχώρησιν ὁ βασιλεὺς δέ-
 δωκεν ἔξουσίαν τῷ νιῷ αὐτοῦ λέγων “ἐγὼ γὰρ εἰμί, νιέ μου,
 γέρων καὶ ἀσθενής καὶ ἐγγὺς τοῦ θανάτου· τὴν οὖν βασι- 15
 λείαν καὶ τὰ αὐτῆς δέδωκά σοι, καὶ προῦξον ὡς βούλει.” ἐν
 δὲ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τοῦ 5929 ἔτους μετὰ πλείστων τριῆ-
 ρεων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Καλλιούπολιν ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης
 ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν ἀμηρᾶν Μουσταφᾶν ἀπὸ τῆς Πελο-
 20 ποννήσου, καὶ αὐθέντην ἐξέβαλεν εἰς τὴν δύσιν. καὶ ἡ Καλ-
 λιούπολις προσεκύνησεν αὐτόν· καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ζη-
 τηθεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως τάχα κατὰ τὰς ὑποσχέσεις, ἀπε-

6. ἢ om M ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίας P 8. μὲν] δὲ MP
 13. οἴονει ὡς κατὰ M 16. ἐν δὲ τῷ] hinc caput 3o incipit P
 21. αὐτῷ P ζητηθεῖσαι P 22. τάχα αἱ ὑποσχέσεις P ἐν
 ᾧ ἀπ. M.

attulit: atque comprobatum est eo die dictum illud: “vesperi fletus erit, et mane laetitia.” en autem, ad aliam curam conversi sunt et consultationem, utrum cum filio eius Amurate amicitiam inirent eumque sinerent principem esse, quemadmodum sane eius exigebant sacramenta, an Mustapham, Mizithra reductum, in occidente principem constituerent, Amurates princeps esset in oriente. imperator pater, qui primus sententiam dixit, multis de causis aequum indicabat, ut penes Amuratem rerum summa esset, filius autem eius et Demetrius Cantacuzenus, ut Mustaphas princeps fieret, quod is Romanis dedisset Calliopolim. tandem, licet aegre, imperator filio agendi, quod vellet, potestatem concessit his verbis: “fili mi, ego senex infirma valetudine et morti propinquus sum: itaque tibi trado imperium et quae ad id pertinent: facito, quod placuerit.” mense Septembri anni 6929 multis cum triremibus Calliopolim venit Iohannes imperator, Mustapham e Peloponneso secum ducens, quem in occidente principem constituit. coluit quidem Iohannem ea civitas,

κρίναντο πάντες οἱ Τοῦρκοι λέγοντες ὅτι ἐγγὺς τῆς πίστεως ἡμῶν ἡ Καλλιούπολις ἐστὶ καὶ μεγάλη τις εὐλάβεια, ἐπεὶ ὁ πρῶτος τόπος ὃν ἐλάβομεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐστὶ τοῦτο τὸ φρούριον, ἔνθα καὶ τὰς τῆς ἡμῶν πίστεως προσκυνήσεις καὶ τὰ 5 λοιπὰ πρῶτον ἐποιήσαμεν εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ οὐκ ἔξῃστιν ἡμῖν κατὰ τὸν ἡμέτερον κορὰν δοῦναι αὐτήν. ἀλλὰ δώσωμεν ὑμῖν ἑτέρους τόπους καὶ χώρας ἀντ' αὐτῆς. ἐτι καὶ ὁ Ἀμουράτης ἐκ τῆς ἀνατολῆς διὰ πρέσβειων πολλὰ ἔτασσε τοῖς Ῥωμαίοις, δέόμενος ἵνα μὴ γενέσθαι τὸν Μουσταφᾶν 10 αὐθέντην βοηθήσωσιν· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰ ἐναντία φρονοῦντες οὐδὲν ἀπεκρίναντο. περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ μεγάλερ μπέης Μπαγιαζήτης διερχόμενος διὰ τοῦ ἐπάνω στενοῦ εἰς τὴν δύσιν, ἀνὴρ χρήσιμος καὶ πρακτικὸς ἐν πολέμοις καὶ βιζιρις ὢν τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀμουράτου, 15 ὃς τὴν Ἀγκυραν ἐκέκτητο εἰς κεφαλᾶτικον, βουλόμενος, εἰ δυνατὸν ἦν, κρατῆσαι εἰς τὴν τοῦ Ἀμουράτη ἔξουσίαν, τὴν δύσιν δηλονότι. καὶ τοῦ Μουσταφᾶ πάλιν ἐξεληθόντος ἐκ τῆς Καλλιουπόλεως, διήρχετο κατ' αὐτοῦ εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀνδριανούπολιν. καὶ συναντηθέντες πόλεμος ἐγένετο, καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ νικηθεὶς καὶ πιασθεὶς ἀπεκτάνθη, καὶ τὴν εἰς τὴν δύσιν πᾶσαν ἀρχὴν τῶν ἀσεβῶν ἐκυρί-

1. δι. παρὰ τῇ πίστει ἡμῶν ἐν τῇ Καλ. ἔστι μεγ. P 8. δια-
 πρεσβέων P 9. γενέσθαι om M 13. διερχομένου τοῦ
 μεγάλερπει μπαγιαζήτου M 16. ἦν om P 17. δηλονότι
 om P 19. γέγονεν ἀλλήλοις, ὁ P

sed quum post dies aliquot requireret eam, ut pactum erat, impetrator, Turcae omnes responderunt, ipsorum sacris addictam esse Calliopolim, et magna se adstringi religione, siquidem primus locus, quem obtinissent in Europa, hoc oppidum esset, in quo primo inter omnia Europae oppida religionis suae auspicia et reliquas ceremonias fecissent: unde non liceret per coranem, eam urbem dare Romanis. duros se illis esse huius loco alia oppida ac regiones. interim Amurates ex oriente per legatos multum instabat Romanis orabatque, ne Mustapham ad principatum proveherent. at nostri, ut qui contraria sentirent, nihil responderunt. circa initium hiemis eiusdem anni beglerbegus Baiazetes, vir strenuus et bello exercitatus, idemque vezires patris Amuratis et praefectura Ancyrae auctus, per superiores fauces in Europam transiit, eam, si posset, in potestatem Amuratis reducturus. Mustaphae, qui Calliopoli exierat, ad Adrianopolim obviam sit. pugna commissa, Mustaphas Baiazetem vincit captumque obtruncat, et universo Turcarum in occidente imperio potitur. eodem autem anno Mustaphas Calliopolim reversus, susceptaque adversus

ευσε. καὶ πάλιν ἐπιστρέψας ὁ Μουσταφᾶς εἰς τὴν Καλλιού-
πολιν τῷ αὐτῷ ἔτει, καὶ περάσας εἰς τὴν ἀνατολὴν κατὰ τοῦ
ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτη εἰς Προῦσαν εὐρισκομένον, ἤττηθείς
ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν δύσιν. καὶ τῷ θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους
διήλθε καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Ἀμουράτης μετὰ Λιγουρικῶν ἦτοι 5
Γενοῦιτῶν νηῶν, καὶ διώξας τὸν θεῖον αὐτοῦ καὶ καταλήψας
ἀπέκτεινε. ψευθέντες δὲ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἤλιπζον ἔχειν, διὰ
τὸν θάνατον τοῦ Μουσταφᾶ οἱ βασιλεῖς [οἱ] εἰς ταραχὴν
λογισμῶν καὶ φόβον ἐνέπεσον διὰ τὴν ἔχθραν ἣν ἔδειξαν κατὰ
τοῦ Ἀμουράτη, ζητοῦντες τρόπον καὶ αἰτίαν ἵνα, εἰ δυνατὸν 10
ἦν, εἰρήνη καὶ ἀγάπη ἀναμέσου τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ῥω-
μαίων γενήσεται· καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἀμνηρᾶν πρέσβεις
B Δημήτριον τὸν Καντακουζηνόν, Ματθαῖον τὸν Λάσκαριν καὶ
τὸν γραμματικὸν Ἄγγελον τὸν Φιλομάτην. ὁ δὲ ἀμνηρᾶς
μαινόμενος ἦν τῷ θυμῷ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς δι' 15
αἰτίας ἃς εἶπομεν· καὶ εὐθὺς ὡς εἶδεν αὐτούς, προστάξας
ἐν εἰρκτῇ ἔξοφωμένη δεσμίους ἔθετο, καὶ ἀσφαλῶς τηρεῖσθαι
κελεύσας.

39. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἰου-
νίου, τῷ ςΘλ' ἔτει ἀποστείλας ὁ Ἀμουράτης διὰ τὸν Μιχάλ- 20
μπεη, καὶ ἀπέκλεισε τὴν Κωνσταντινούπολιν πολιορκῶν αὐ-
τὴν. καὶ τῇ ιε' τοῦ αὐτοῦ ἔφθασε καὶ αὐτὸς ὁ ἀμνηρᾶς μετὰ

5. ἦλθε καὶ ὁ P	6. γενουβικῶν P	7. ταῖς ἐλλίσιν M	10.
τῷ ἀμουράτη P	11. ἀναμέσου P	12. στελλαντες M	14.
φιλομάτην P	15. γέμων θυμοῦ ἦν P	17. δεσμίους om P	19.
39.] λι' P	ὀγδ.] κη P	22. ιε' τοῦ	τοῦ αὐτοῦ ἔτους P

Amuratem, qui Prusae erat, expeditione in Asiam, victus in occidentem rediit; et aestate eius anni patrum Amurates cum Ligurum sive Genuensium navibus persecutus est, comprehensumque interemit. iam morte Mustaphae spe sua delusi imperatores, turbari ac sibi metuere coeperunt, propterea quod hostilem in Amuratem animum prodidissent. itaque modum et occasionem quaerebant, qua concordia et amicitia inter Turcas et Romanos conciliaretur, miseruntque ad ameram legatos Demetrium Cantacuzenum, Matthaeum Lascarim et Angelum Philommatem grammaticum. ameras, ira incensus adversus Romanos propter eam, quam significavimus, causam, ubi primum legatos vidit, victos in obscurum carcerem detrudi diligenterque custodiri iussit.

39. Ineunte aestate, octavo die Iunii, anno 6930, misit cum exercitu Michalbegum Amurates, clausitque et obsedit Cpolim. die eiusdem mensis decimo quinto ipsemet cum magnis copiis accessit, legatos in vinculis adducens, et die vicesimo secundo mensis Augusti

κλήθους στρατοῦ, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς ἀποσταλέντας πρὸς αὐτὸν πρέσβεις δεσμίους. καὶ τῇ κβ' τοῦ Ἀυγούστου μηνὸς ἐπολέμησεν αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν πολέμῳ καθολικῷ. καὶ τῇ ε' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ ς' Ἰα' ἔτους ἀπῆλθεν ἄγραφος ἀπὸ τῆς πόλεως Θεοῦ βοηθεία. καὶ τῇ λ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθεν ὁ Μουσταφόπουλος ὁ τοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτη ἀδελφός, καὶ διελθὼν τὴν πόλιν ἔπεσεν ἔξω εἰς τὸν ἀθηντικὸν περιβόλον, καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον τῇ α' τοῦ Ὀκτωβρίου ἦλθε προσκυνῆσαι τὸν βασιλέα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ τῇ αὐτῇ 10 ἡμέρᾳ μετὰ τὸ ἄριστον ἐπῆλθε τῷ βασιλεῖ τὸ τῆς ἡμιπληξίας νόσημα, ὃν ἰδόντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Τούρκοι ἔλεγον θανατοῦντες ὅτι ὁμοίος τῷ τῆς αὐτῶν πίστεως προφήτῃ Μαγουμετή ἐστὶ τῇ Θεωρίᾳ, ὥς ποτε καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ὁ καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ περὶ τούτου εἶρηκε "καὶ ὅστις οὐκ οἶδε τὸν 15 βασιλέα, ἀπὸ μόνῃς τῆς Θεωρίας αὐτὸν λέξῃ εἶναι βασιλέα." ὁ δὲ Μουσταφόπουλος πλημμελήσας πλείσταις ἡμέραις ἐν τῇ πόλει ἔνεκεν τοῦ τῷ βασιλεῖ συμβάντος τέλος ἀπῆλθε μέχρι τῆς Σηλυμβρίας, καὶ μὴ διατρέψας ἐκεῖσε ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ διελθὼν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Προῦσαν. τῷ δὲ 20 ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπῆλθε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν προδοσίᾳ τῶν ἰδίων αὐτοῦ.

40. Τῷ δὲ Μαΐῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔαλω τὸ Ἐξα-

2. 19⁷ P 10. ἀριστῆσαι P 12. προφήτῃ om M μωά-
 μεθ P 15. ἔλεξεν P 16. ποιήσας πλείστας ἡμέρας P 19.
 καὶ διήλθεν εἰς P 23. 40.] λδ' P ςελα⁰⁰ P

urbem universis viribus oppugnavit. die tandem sexto Septembris anni 693₁ dei gratia re infecta ab urbe recessit. eiusdem mensis die tricesimo Mustaphopulus, Amuratae frater, per urbem profectus, in septimum dominicum pervenit, et proximo die, qui fuit primus Octobris, ad imperatorem et filios eius adorandos accessit. eodem die post ientaculum imperator semiplexia correptus est: quem Turcae Asiani mirabundi dicebant specie simillimum esse auctori religionis suae Mahometi; quemadmodum aliquando eius hostis Baiazetes de eodem affirmavit: quicumque non nosset imperatorem, eum tamen e solo aspectu imperatorem illum esse intellecturum. Mustaphopulus per dies multos propter casum imperatoris flagitiis in urbe designatis, postremo Selymbriam usque abiit, sed inde statim Cpolim reversus, Prusam se contulit. vere huius anni frater eius in Asia adversus eum profectus est proditumque a suis morte multavit.

40. Mense Maio eiusdem anni captum est a Turachane Hexamilium sive Isthmus Peloponnesi, ac multi ex Albanitis occisi sunt. ae-

μῖλιον ἦτοι ὁ τῆς Πελοποννήσου Ἰσθμὸς ὑπὸ τοῦ Τουρα-
 χάνη, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀλβανικῶν ἀπεκτάνθησαν. καὶ τῷ
 θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔφυγεν ὁ αὐθεντόπουλος κύρ Δημή-
 τριος μετὰ Ἰλαρίωνος Δόρια καὶ Γεωργίου Ἰζαοῦλ γαμβροῦ
 τοῦ αὐτοῦ Δόρια, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν Γαλατᾶν, ἵνα ὑπά- 5
 γωσι πρὸς τοὺς Τούρκους· καὶ πάλιν οὐκ ἀπῆλθον, ἀλλ' εἰς
 τὴν Οὐγγαρίαν. καὶ τῇ ιε' τοῦ Νοεμβρίου, τοῦ ς' αὐτῶν ἔτους,
 διέβη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ποιήσας
 δεσπύτην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν αὐθεντόπουλον κύρ Κων-
 σταντῖνον, καὶ καταλείψας αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀντ' αὐτοῦ. 10
 τῇ δὲ κβ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐποιήσα-
 μεν ὀρκωμοτικὸν ἀγάπης μετὰ τοῦ ἀμηρᾶ Ἀμουράτη, καὶ
 τότε τοὺς πρέσβεις ἠλευθέρωσε. τότε οὖν αὐθις ἀπῆλθομεν
 πρέσβεις, Λουκάς ὁ Νοταρῶς ὁ καὶ ὕστερον μέγας δούξ γε-
 νόμενος καὶ ὁ Μελαχρηνὸς Μανουὴλ καὶ ἐγώ, δι' αἰτίας τοι- 15
 αὐτής, ὅτι ὁ μὲν Μελαχρηνὸς καὶ ἄλλοτε ποτε προαπῆλθε πρὸς
 τὸν ἀμηρᾶν καὶ ἔγνω ὅτι ἐμελλε γενηθῆναι ἡ ἀγάπη, ὁ δὲ
 Νοταρῶς ἵνα τελέσῃ αὐτὴν ὡς χρῆσιμος καὶ καλός, ἐγὼ δὲ
 27 ὡς παρὰ τῆς ἀγίας δεσποίνης τῆς συγγενοῦς τοῦ ἀμηρᾶ ἐκ
 τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἀποσταλεῖς· καὶ εἴ τι ἂν δεήσῃ, χρά- 20
 ψω καὶ διὰ ὑφειλτῶν γραμμάτων πρὸς τε τὸν γηραιὸν βα-
 σιλέα καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα κύρ Ἰωάννην
 εἰς τὴν Οὐγγαρίαν εὐρισκόμενον. ἐν δὲ τῇ τέλει τοῦ Ὀκτω-

3. ὁ κύριος M 9. τὸν κύριον M 12. ὀρκωμοτικὴν ἀγά-
 πην P 16. καὶ ἄλλοτε ποτε] Μανουὴλ M 18. αὐτὴν κα-
 λῶς ὡς P

state sequenti princeps Demetrius cum Hilarione Doria et huius ge-
 nero, Georgio Hizaulo, profugus Galatam venit, ut ad Turcas
 abirent: ad quos tamen non venerunt, sed in Hungariam profecti
 sunt. die decimo quinto Novembris, anno 6937, imperator Iohannes
 in Hungariam transiit, despota facto et in urbe relicto fratre Con-
 stantino, qui suum interim locum teneret. die vicesimo secundo Februa-
 rii eiusdem anni amicitiam sacramento firmavimus cum Amurate ama-
 ra, qui legatos iam liberos dimisit. tum rursus legati missi sumus,
 Lucas Notaras, qui postea magnus dux factus est, Manuel Melachre-
 nus et ego, propterea, quod Melachrenus iam prius ad ameram vene-
 rat pacemque esse conventuram cognoverat, Notaras ad perficiendam
 eam inprimis utilis et idoneus esse videbatur, et ego a sancta despoe-
 na, quae a materno genere ipsi amerae cognata fuit, missus eram,
 cui etiam hoc munus datum est, ut, si quid opus foret, litteris id
 consignatum ad imperatorem senem et filium eius, Iohannem impe-
 ratorem, in Hungariam perscriberetur. exeunte autem Octobri mense

βρίων τοῦ ἑξήκοντος ἐπανήλθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ μέρους τοῦ εἰς τὸν Ἴστρον ποταμὸν κατερχομένον ἐν χώρᾳ τινὶ Κελλίῳ ἐπονομαζομένῳ ὃ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης, ἀπελθουσῶν τριήρων ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐκεῖσε· προέπεμψε γὰρ ἀπὸ Οὐγγαρίας ἄνθρωπον ἀλλόγλωσσον καὶ ἄλλογενῆ τοῦ ἐλθεῖν διὰ ξηραῦς μετὰ πιττακίου ὑφειλιτοῦ, ὃς ἐλθὼν ἐζήτηε ἰδεῖν τὸν βασιλέα λέγων ὅτι ἀνάγκη ἦν αὐτῷ ἰδεῖν αὐτὸν καὶ ὁμιλῆσαι σὺν αὐτῷ. ἄτοπον· πῶς ἐδύνατο τοιοῦτον ἄνθρωπον ἰδεῖν βασιλέα ἀσθενῆ; κατὰκοί-
 10τος γὰρ ἦν, καὶ μόνος πρὸς μόνον ἤθελεν συνᾶραι λόγον. πολλῶν οὖν λόγων δαπανηθέντων ἐστάλησαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον δύο τῶν σεκρέτων σὺν ἐμοί, καὶ εἶπον αὐτῷ “ἢ εἰπέ ὃ βούλει τῷ παρόντι” δείξαντες ἐμέ “ἢ ἀπελθε ἔνθα βούλει,”
 15ὥς δεδηλώκῃ μοι ἐτι δὲ πόθεν καὶ πότε ἐξῆλθεν. ὡς δὲ διώρθωσα τὸ ὑφειλιτὸν καὶ ἀπῆλθον ἀναγνῶναι τοῦτο, ἀνέφερον ὅτι ζητῶ εὐεργεσίαν, ἐπεὶ χαρίεντα ἐμέλλον μνηύεσθαι διὰ τῶν ὑφειλιτῶν. ἐκεῖσε καὶ τῆς δεσποίνης καθεζομένης καὶ τῆς νύμφης αὐτῆς, τοῦ δεσπότητος ἀπόντος εἰς τὸ κυνήγιον, κύγω
 20ἀνέγνωσα τὸν χάρτην, καὶ ἀκούσαντες ὅτι ὑγιαίνει καὶ ἐμελλεν ἐλθεῖν καλῶς εἰς τὰ περὶ τὴν μεγάλην Βλαχίαν, καὶ ὅπως ἀπέλθωσι τριήρεις εἰς τὸν τόπον τὸν ἐπονομαζόμενον Κελλίον

8. ἄτοπον] τοῦτο λοιπὸν P 12. δύο] τινές P συγκριτῶν
 μοι M 15. ὅθεν M 18. τοῦ ὑφειλιτοῦ P 20. ἀναγνώ-
 σασ τὴν M ὑγιαίνει καὶ ἀπῆρχετο κ. M 22. κελλον, ἄραι
 αὐτὸν καὶ φέρωσι, περὶ οὗ ἐχάρισαν M

anni 6933, per regionem, cui Cellii nomen est, ad Istrum fluvium pertinentem, imperator Iohannes in urbem reversus est, missis illic Cpoli triremibus. praemisera enim ex Hungaria Iohannes hominem peregrinum et peregrina utentem lingua, qui cum tabella obsignata terrestri via in urbem proficisceretur. is, ubi advenit, imperatorem videre cupiebat, affirmans, necesse esse, ut videret eum et cum eo colloqueretur. at enim quo pacto fieri poterat, ut imperatorem, qui aegrotus decumbebat, iste homo conveniret et solus, id quod volebat, cum eo conferret sermonem? itaque, quum multum esset disceptatum, missi ad eum sunt mecum duo viri imperatori a secretis, qui ita eum compellarunt: “aut aperi, quid velis, huic viro” (me autem demonstrabant), “aut abi, quo libet.” sic tandem seducto mihi literas tradidit obsignatas, e quibus didici, unde et quo tempore Iohannes discessisset. deinde quum abissem ad recitandas eas, praemium me exspectare significavi, ut qui laetum nuntium essem allaturus. condesentes ibi imperatrix et filia eius, absente venandi causa imperatore, quum ego literas praelegissem, magnam ex iis voluptatem perceperunt, quippe e quibus discerent, Iohannem bona

καὶ ἄρασαι αὐτὸν φέρωσι, ἐχάρησαν λίαν. καὶ μετὰ μικρὸν
 κελεύσας ὁ βασιλεὺς τὸν ἱματοφύλακα ἔδωκε μοι καβάδιον
 μολιβδὸν χαμουχᾶν μετὰ βαρεοκοιλίας ἐνδεδυμένον καὶ χρυ-
 σίου κεντηνάριον, ἔτι δὲ καὶ τὸν κάλλιστον γλωσσόκομον τὸν
 μέγαν καὶ ὠραῖον, ὃν πέρ ποτ' ἐμοῦ ἐζήτει· εἶχε γὰρ ὅδε 5
 ὁ γλωσσόκομος ἔνδον λάφυρα ἄξια θεᾶς πολλὰ καὶ καλὰ καὶ
 ἕτερα εἶδη θανυμίασια, ἅπερ ἐδώθησαν ὕστερον μετὰ τὴν ὑπο-
 Β δημίαν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐνθεν ζωῆς τὰ μὲν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὰ
 δὲ ὑπὲρ τῆς ἀγίας ψυχῆς αὐτοῦ. τοῦτον γὰρ τὸν ὠραῖον καὶ
 θανυμαστὸν γλωσσόκομον ἀπὸ καιροῦ ὠρέχθη αὐτόν· διὸ 10
 ἔδοξέ μοι ζητῆσαι τοῦτον, δεόμενος τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ ἀπε-
 κρίνατό μοι ὅτι αὐτὸς ὁ γλωσσόκομος ὑπῆρχεν τοῦ πατρὸς μου
 τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν αὐτῷ, ὡς οἶδας, εἶχε πολλὰ καλὰ λά-
 φυρα καὶ λίθους πολυτίμους καὶ ἕτερα πλεῖστα βασιλικά εἶδη,
 πλείονα ὧν οἶδας. ἐγὼ δὲ πάλιν θέλω δωρησασθαι αὐτόν 15
 τῷ βασιλεῖ τῷ υἱῷ μου, ἵνα ἐν αὐτῷ ἔχη κάκεινος μετὰ τῆς
 εὐχῆς αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ τὰ ἑαυτοῦ. καὶ ἀπέπεμψέ με· καὶ
 τότε διὰ τὰς χρηστὰς ἀγγελίας, ἃς ἐκόμισα αὐτῷ, προσέτα-
 ξεν ἵνα λάβω τὸν εἰρημένον γλωσσόκομον, ὃν καὶ ἔσχηκα με-
 τὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ εὐχῆς πλήρη πολλῶν χρησίμων καὶ τι- 20
 μίων πραγμάτων τούτου τοῦ ματαίου βίου, κελεύσασα ἔτι καὶ

2. post ἱματοφύλακα M: ἤτοι τὸν τὰ ἐνδύματα φυλάγοντα δώ-
 σαι M 3. μολυβδὸν καβάδιον χαμουχᾶν P 5. πέρ om P
 9. ζωῆς iterum M 11. αὐτόν P 13. ὡς οἶδας εἶχε| εἰσι P
 16. τὴν εὐχὴν τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐμοῦ· ζαῦτα εἰπὼν ἀπέπ. P
 21. τοῦ βίου τούτου τοῦ ματαίου P

uti valetudine et in magnam Blachiam profecturum esse atque cupere,
 ut in regionem, Cellium quae appellatur, mitterentur triremes, quae
 se reciperent et in urbem reducerent. ac brevi post imperator per
 praefectum vestimentorum donavit mihi vestem sericam egregiam et
 centenarium auri, atque arcam insuper vestiariam amplam et mire
 pulcram, quam olim mihi recusaverat, continebat enim ea arca multam
 suppellectilem visu dignam et praeclaram, aliasque res mirabiles, quae
 deinceps post obitum imperatoris partim filii eius donata, partim ob
 salutem beatæ eius animæ sacrificata sunt. huius igitur arcae egre-
 giae et plane mirabilis quum diu flagrassem desiderio, visum est mihi
 ab imperatore eam expetere. at ille ita respondit: "fuit ea arca im-
 peratori, patri meo, qui, ut nosti, multa praeclara opera, lapides
 pretiosos aliaque regia ornamenta plura, quam credas, in ea asservabat.
 ego eam rursus imperatori, meo filio, donabo, ut is quoque ex votis
 tum suis tum meis in eadem res suas asservet." ita dimisit me. tum
 autem propter laetos, quos ei attuleram, nuntios imperavit, ut tra-

ἡ δέσποινα ἵνα σθηκὸν ἔνδυμα προσφέρωσί μοι καλὸν πρά-
σινον καὶ νομίσματα πεντήκοντα, ἣ δὲ νέα δέσποινα μηνύ-
σασά μοι ὅτι τὸ δελνα αὐτῆς ἔνδυμα ἔσται τῇ ἐμοῦ συνεύ-
η, ὅταν γυναικὶ συναρμωσθῶ, καὶ χρυσίνοι τεσσαράκοντα.

5 Τῇ δὲ κα' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους κεκοίμη-
ται ὁ ἐν τῇ μακαρίᾳ τῇ λήξει αἰοίδιμος καὶ εὐσεβῆς βασιλεὺς
κὺρ Μανουήλ, ὃς δι' αὐτοῦ Θεῖον καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος
μετωνομάσθη πρὸ ἡμερῶν δύο τῆς Θανῆς αὐτοῦ Ματθαῖος
μοναχός· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ σεβασμίᾳ βασιλικῇ καὶ περικαλ-
10 λῆι μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, μετὰ πένθους καὶ συνδρομῆς
οἷα οὐ γέγονε πώποτε πρὸς τινα τῶν ἄλλων. ἦσαν δὲ πῦσαι
αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη οἷς καὶ ἡμέραι κέ, ἐξ ὧν
ἰβασίλευσεν ἔτη δύο καὶ τεσσαράκοντα.

Οὗτος οὖν ὁ βασιλεὺς κὺρ Μανουήλ πρῶτον θυγατέρα
15 ἐγέννησε τὴν, εἶτα Κωνσταντῖνον, Ἰωάννην τὸν βα-
σιλέα καὶ Ἀνδρόνικον τὸν δεσπότην, καὶ θυγατέρα δευτέραν
τὴν, Θεόδωρον τὸν δεσπότην καὶ πορφυρογέννητον,
Μιχαὴλ τὸν ἀυθεντόπουλον, Κωνσταντῖνον τὸν δεύτερον τὸν
καὶ βασιλέα γερόμενον, Δημήτριον τὸν δεσπότην καὶ Θωμᾶν
20 τὸν δεσπότην. ζῶν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτῶν διεμέρι-
σεν ἐκάστῳ τούτων τοῦσδε τοὺς τόπους, δι' ἣν αἰτίαν καὶ μέγα

1. σθηκὸν P	καλὸν om P	προύσινον P	4. χρυσία P
6. εὐσ. ὁ εἰρημένος βασ. M	14. Οὗτος —	ἐναπομείναντα ἐν	
τῇ Πελοποννήσῳ add P			

deretur mihi ista arca, quam cum pio eius voto rebus utilibus et in
hac inani vita laudatis repletam accepi. similiter imperatrix vestem
sericam eximiam prasino colore et numos quinquaginta mihi dari
iussit; eius filia autem significavit, postquam uxorem duxissem, huic
se vestem suam praestantissimam et numos aureos quadraginta dona-
turam esse.

Die Julii 21 eiusdem anni beatorum sorte obdormivit gloriosus
et pius imperator Manuel dominus, biduo ante mortem divino et an-
gelo habitu indutus et appellatus Matthaenus monachus. sepultus est
in venerabili basilica et pulcherrimo monasterio Pantocratoris, cum
luctu et concursu, qualis nulli unquam alii contigit omnino vixe-
rat annos 77 et dies 25, e quibus regnaverat annos duos et qua-
draginta.

Hic igitur imperator, Manuel dominus, primum filiam procrea-
vit nomiue, deinde Constantinum, imperatorem Iohannem
et Andronicum despotam, tum alteram filiam, cui nomen
erat, Theodorum despotam et porphyrogenitum, Michaellem principem,
Constantinum minorem, qui imperator fuit, Demetrium despotam et Tho-
mam despotam. his imperator pater, quum in vivis adhuc esset, locos hosce

κακὸν προεξένησε τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ. καὶ πρῶτον μὲν τὸν Ἰωάννην βασιλέα εἶασε, τῷ δὲ δεσπότη κυρ Ἀνδρονίκῳ τὴν Θεσσαλονικίην καὶ τὰ ἐαυτῆς δέδωκεν. οὗτος δὲ βλαβεῖς ὑπὸ βαρυτάτης ἀσθενείας, ἔδοξεν αὐτῷ πωλῆσαι τὴν Θεσσαλονικίην καὶ τὰ ἐαυτῆς τῇ τῶν Ἑνετῶν γεμουσίᾳ διὰ χρυσίου 5 χιλιάδας πενήκοντα. εἶτα περάσας ἦλθεν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἐν χώρᾳ λεγομένῃ Μαντινεῖα, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τὴν διατριβὴν ἐκεῖ ἐποίει ἕνεκεν τῆς τοῦ ἀέρος εὐκρασίας. ὕστερον δὲ μοναχὸς γενόμενος κατήχησεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ λεγομένῃ. τῷ δὲ 10 δεσπότη κυρ Θεοδώρῳ τὴν Λακεδαιμονίαν καὶ τὰ ἐαυτῆς. τῷ δὲ βασιλεῖ κυρ Κωνσταντίνῳ τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου μέρος, λέγω Ἀγχιάλον καὶ Μεσημβρίαν καὶ τὰ αὐτῶν, καὶ τῷ δεσπότη κυρ Θωμᾷ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.

Καὶ τῷ 538 εἶμι μηνὶ Ἀυγούστῳ ἡ δέσποινα κυρὰ Σοφία φηγοῦσα διέβη εἰς τὴν αὐτῆς πατρίδα, δι' αἰτίαν ταύτην ὅτι ὁ βασιλεὺς κυρ Ἰωάννης ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ εἶχε τσαύτην εὐνοίαν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὴν καὶ εἰρήνην ἀνά αὐτῶν οὐ διέκειτο διὰ τὸ ἐρᾶσθαι τὸν βασιλέα ἐτέρων γυναικῶν, οὐνεκα οὐκ ἦν ἡ δέσποινα ἐκ φύσεως ἐστολισμένη τὴν 20 ὡραιότητα.

15. κυρία P

19. ἐτέραις γυναιξὶ M

20. τοῦτου ἕνεκα P

distribuit: quae res imperio Romanorum magnam calamitatem attulit. ac primum quidem Iohannem sivit imperatorem esse, Andronico autem despotae Thessalonicam eiusque urbis territorium donavit. visum autem est huic propter summam imbecillitatem, Thessalonicam urbem et quae ad eam pertinent Venetorum civitati vendere numis aureis quinquagies mille: quo facto, ipse, in Peloponnesum profectus, Mantineam urbem se contulit ibique cum Iohanne filio vitam agebat propter commodam aeris temperiem. postea monachus factus, Cpoli sedem collocavit in monasterio Pantocratoris. Theodoro despotae pater Lacedaemonem eiusque territorium assignavit; imperatori Constantino domino tractus ad Pontum Euxinum, h. e. Anchialum et Mesembriam cum territoriis, ac Thomae despotae partes Peloponnesi reliquas.

Anno 6934, Augusto mense, imperatrix Sophia domina fuga se in patriam recepit, quoniam imperator Iohannes dominus, eius coniux, parum ei amoris caritatisque praestabat, nec concordia inter eos erat, quia ille alias amabat mulieres, quum imperatrici formam natura negavisset.

BIBΛΙΟΝ Β.

ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΘΑΝΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΥΡΟΥ
ΜΑΝΟΘΗ ΤΟΥ ΠΑΛΛΙΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΤΙΟΥ ΑΤΤΟΥ.

5 1. Ἐν τῷ καιρῷ οὖν τοῦ ςθλδ' ἔτους μηνὶ Αὐγούστῳ 28
διέβη τὰ βασιλικά σκῆπτρα καὶ πᾶσα ἡ τῆς βασιλείας ἔξου-
σία πρὸς Ἰωάννην τὸν υἱὸν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κύρ Μα-
νουὴλ βασιλέως, ὃς καὶ προεστεμμένος ἦν εἰς βασιλέα. καὶ
τῷ ςθλε' ἔτει, Αὐγούστου κθ', ἤγαγον διὰ θαλάσσης μετὰ
10 ιοτριήρων τὴν κυρὰν Μαρίαν τὴν Κομνηνὴν ἐκ Τραπεζοῦν-
τος, θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζοῦν-
τος· ἐν δὲ τῷ ςθλς' ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἠὺλογήθη αὐτὴν
ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης, ἦν καὶ αὐγοῦσταν ἀνηγόρευσεν. καὶ
15 τῷ αὐτῷ ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐξῆλθεν αὐτὸς δὴ ὁ βασι-
λεὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον
τῇ κς' Δεκεμβρίου σὺν τῷ αὐτοῦ ἀνταδελφῷ κύρ Κωνσταν-
τίνῳ δι' αἰτίαν τοιαύτην ὅτι ὁ αὐτῶν ἀντάδελφος ὁ δεσπότης

2. τὸν θάνατον P κυρίου M 3. καὶ ἀρχὴ τῆς βασιλείας
Ἰωάννου M 5. δὲ τῷ καιρῷ P 7. τῇ μνήμῃ εἰρημένου κυ-
ρίου M 15. διὰ τὸν ἑαυτῶν ἀντάδελφον τὸν δεσπότην κύριον
Θεόδωρον βούλεσθαι μοναχὸν γενέσθαι M

LIBER II.

INCIPIENS POST MORTEM IMPERATORIS MANUELIS PALAEOLOGI
ET AB INITIO IMPERII IOHANNIS, FILII EIUS.

1. Anno igitur 6934, mense Augusto, imperium omnisque po-
testas imperatoria, in Iohannem transiit, Manuelis, beatae memoriae
imperatoris, filium, qui iam ante diademate imperatorio ornatus fue-
rat. atque anni sequentis die Augusti 29 per mare trirēmibus Maria
Comnena Trapezunte advecta est, Alexii Comneni, Trapezuntiorum
regis, filia. eam mense Septembri anni 6936 imperator Iohannes ma-
trimonio sibi iunxit declaravitque Augustam; atque eodem anno, mense
Novembri, imperator ipse ex urbe profectus, die Decembris 26 cum
Constantino fratre in Peloponnesum pervenit, ut hic totius insulae

κὺρ Θεόδωρος ἐβούλετο γενέσθαι μοναχός, καὶ ὁ κὺρ Κων-
 σταντῖνος ἐναπομείνη αὐθέντης εἰς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον·
 ὃς μεταμεληθεὶς ὕστερον οὐκ ἐγένετο μοναχός. μεθ' ὧν καγὼ
 ἀρχῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἦλθον, εἰς δουλοσύνην τοῦ βασι-
 λέως τοῦ αὐθέντου μου ὧν, καὶ ἵνα ἀποβλέπω καὶ τὸν δεσπό- 5
 την κὺρ Κωνσταντῖνον δι' αἰτίαν τοιαύτην. ὅτε ὁ μακάριος
 καὶ αἰδίδιμος πατὴρ αὐτῶν ἤγγιξε πρὸς τὸ ἀποθανεῖν, προσέ-
 ταξέ με καὶ ἔγραψα τοιαῦτα οἰκειοχείρως, οὐχὶ ὡς διαθήκη
 αὐτοῦ· οὐ γὰρ διατιθεῖσιν οἱ βασιλεῖς, ἀλλὰ προστάττου-
 σιν. ἐν ἣ προστάξει διωρίζετο τάδε ἄπερ καὶ ἔγραψα, ἵνα 10
 ἔχη ἕκαστος τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ μὲν τότε ὁ δὲ τότε ἀπὸ τῶν
 ἰδίων αὐτοῦ λαφύρων καὶ λίθων πολυτίμων καὶ ἀξιολόγων
 εἰδῶν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἤγουν τῆς ἔσω παλα-
 τίου, ἱματισμοὶ καὶ παρασκευαί, ἵνα μερισθῇ εἰς τέσσαρα 15
 μέρη, εἰς παραστάσιμα καὶ λειτουργίας ὑπὲρ αὐτοῦ κατεπέ-
 κεινα τῶν συνήθων, ἃ πολυτελῶς καὶ καλῶς ἐδόθησαν, τὰ
 δὲ ἕτερα τρία μέρη εἰς πτωχοὺς, εἰς ἰατροὺς καὶ εἰς τοὺς
 αὐτοῦ κελλιῶτας· ἐπίτροποι δὲ ὧσιν ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ
 ὁ ἐν τῇ τῶν Ξανθοπούλων μονῇ Μακάριος ὁ ἐξ Ἰουδαίων,
 Β ὁ διδάσκαλος Ἰωσήφ ἐν τῇ τοῦ Χαρσιανίτου μονῇ, καὶ ἐγὼ. 20

3. μοναχός om P 4. ἀρχῇ] πρώτον P 5. τοῦ αὐθέντου
 μου om M ἀποβλέπη M 6. ὁ om MP 8 με om P
 ἔγραψε P 9. διατιθέασιν P 10. ἄπερ καὶ ἔγραψα om P
 12. ἀξ.] ἄλλων P 13. τὸ λοιπὸν M 14. μερισθῶσιν, omis-
 so ἵνα, P 16. ἐντελῶς P ἐτίθησαν M

constitueretur princeps, quoniam Theodorus despota, illorum frater, monachus fieri voluit, quod tamen is consilium postea mutavit. cum his ego tum primum in Peloponnesum veni, unus e ministris imperatoris, domini mei, et ut curam haberem Constantini despotaе, propter causam huiusmodi. iussus a beato et glorioso eorum patre, morti vicino, haec ego manu mea scripsi, non ut testamentum tamen: non enim testantur imperatores, sed iubent: haec igitur, quae ille constituebat, ego ab eodem iussus scripsi: ut singuli eius filii alius aliud de ornamentis eius et gemmis rebusque aliis pretiosis acciperent, reliqua autem bona, quae quidem in palatio essent, vestimenta et apparatus, in quatuor partes dividerentur: quarum una consumeretur in liturgiis et ecclesiarum ornamentis supra solitum modum adornandis, quae sane magno cum sumtu et splendore instituta sunt; reliquae tres distribuerentur mendicis, medicis et domesticis eius. curatores autem essent spiritualis pater eius Macarius, qui, ex Iudaeis oriundus, in Xanthopulorum monasterio erat, Iosephus, monasterii Charsianensis magister, atque ego. haec quum coram ipso Manuele,

καὶ ἀναγνωσθείσης ταύτης δὴ τῆς προστάξεως παρ' ἐμοῦ ἔμ-
 προσθεν αὐτοῦ καὶ τῆς δεσποίνης καὶ τοῦ βασιλέως καὶ υἱοῦ
 αὐτῶν καὶ μόνον, τέλος προσέταξε τῷ υἱῷ αὐτοῦ λέγων “υἱέ
 μου, ἤκουσας ἂ προσέταξα μὲν ὑμῖν περὶ τῶν ὑπηρετησάν-
 5των μοι ἰδίων” (ἔγραφε γάρ). “οἱ δὲ κελλιῶταί μου οἱ
 ὑπηρετήσαντές μοι καλῶς καὶ εὐνοϊκῶς διακείνται ὡσεὶ κυ-
 ρίως πρὸς με, ἵνα ἔχωσι παρὰ πάντων τῶν υἱῶν μου ἀγά-
 πην τε καὶ ἀναδοχὴν καὶ προμήθειαν κατὰ τὸ ἀναλογεῖν ἐνὶ
 ἐκίστω αὐτῶν. ἔξαιρέτως δὲ πύλιν λέγω σοι περὶ τούτου δὴ
 10τοῦ Φραντζῆ, ὃς καλῶς μοι ἐδούλευσε καὶ εἰς πάντα τὰ τῆς
 ψυχῆς μου καὶ σώματος ἐθεράπευσε, καὶ νῦν εἰς τὰ τῆς
 ἀσθενείας μου πλεῖον τῶν ἄλλων θεραπεύει, ὡς καὶ ἐλπίζω
 ὅτι καὶ τὰ τῆς ψυχῆς μου μετὰ θάνατον καλῶς οἰκονομήη-
 ἢ νεότης γὰρ αὐτοῦ καὶ τὸ γῆρας τὸ ἐμὸν οὐκ εἴασαν γενέ-
 15σθαι τι πρὸς αὐτὸν ἀντάξιον τῆς ἀγάπης καὶ δουλοσύνης ἣν
 ἐφύλαξεν εἰς ἐμέ. διὰ τοῦτο ἀφήμι αὐτόν σοι. καὶ ὅπως
 τῆς εὐχῆς καὶ εὐλογίας τῆς ἐμῆς τύχης, ὃ δι' αἰτίαν τοιαύ-
 την παρ' ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ, αὐτὸς ποιήσον.” καὶ ταῦ-
 τα ἔλεγε καὶ προσέταττε περὶ ἐμοῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ μετὰ τοῦ
 20δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου πολλὴν ἀγάπην εἶχον ἀγῶ καὶ
 πληροφορίαν, ἣν ὁ θεὸς ἀπεδέχετο, ἐξ αἰτίας τοιαύτης ὅτι
 τοῦ πατρὸς μου ὁ ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ παιδαγωγὸς καὶ οἱ υἱοὶ

6. εὐν. ὡς εἰκὸς διέκειντο πρ. P 7. ἵνα om P 8. ἀνάλογον
 M 10. ὃς ἐδούλευσέ μοι εἰς πάντα ἐπιτηδείως καὶ πιστῶς καὶ
 νῦν αὐθις εἰς P 12. ὡς om P 16. πρὸς με P

imperatrice et eorum filio imperatore, et iis solis quidem, recitasset, postremo imperator ita filio suo praecepit: “audisti, fili mi, quae vobis super ministris meis iussa dedi. cubiculariis autem, qui pulcre mihi et studiose servierant, praecipuam gratiam habeo, atque volo, ut ab omnibus filiis meis id illis amoris, tutelae et studii contingat, quod cuique convenit. itaque in primis hunc tibi Phrantzen commen- do, qui egregie mihi ministravit, omnibusque animi et corporis com- modis quum ante prospexerit, tum nunc in aegrotatione mea prae ceteris prospicit, ac spero, eundem etiam, quae ad animam meam post obitum expiandam pertinent, probe administratum esse. per ipsius enim inveniuntur et senectutem meam non licuit, quod amore ac studio, quae mihi praestitit, dignum esset, illi referre. quare tibi eum committo, atque spero, te, ut, quae exopto precorque tibi, ad- picaris, suppleturum esse, quod illam ob causam Phrantzae ipse praestare non potui.” haec ille de me dixit et praecepit. intercedebat autem etiam cum Constantino despota, numinis divini gratia, magna mihi familiaritas, quum patris mei frater praeceptor eius esset, et

αὐτοῦ οἱ ἔμοι ἐξάδελφοι συνανάτροφοι αὐτῷ καὶ φίλοι καὶ
 δοῦλοι αὐτῷ, καὶ ἐγὼ μετ' αὐτῶν. εἶτα τοῦ καιροῦ φέρον-
 τος οἰκείωσιν ἐμοῦ πρὸς τὸν μακαρίτην καὶ αἰοίδιμον πατέρα
 αὐτοῦ, καὶ ὅσα αὐτῷ ἦν ἀναγκαῖα δι' ἐμοῦ εὗρισκεν. ἡγάπα
 γὰρ ἔχειν με καθόλου εἰς τὴν αὐτοῦ δουλοσύνην· συνήθεια 5
 γὰρ ἦν καὶ τάξις ἐν τοῖς τῶν βασιλέων οἴκοις χωρεῖν τοὺς
 τῶν πατέρων κελλιώτας ἐν τοῖς τῶν νιῶν κελλίοις, ἀλλ' οὐχὶ
 τοὺς τῶν νιῶν κελλιώτας ἐν τοῖς τοῦ πατρός· τοῦτο δὲ ἐτι
 ζώντων τῶν πατέρων, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ θάνατον. ὡς οὖν ἀπέ-
 θανεν ὁ μακαρίτης καὶ αἰοίδιμος πατὴρ αὐτοῦ, μετὰ τὸ πρῶ- 10
 τον αὐτοῦ μνημόσυνον ἐπεστρέψαμεν πάντες οἱ κελλιῶται αὐ-
 29 τοῦ εἰς τὸ παλάτιον· ἔθος γάρ ἐστι καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ κελ-
 λιῶται αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως καταμένειν ἐπὶ τὸν τάφον
 αὐτοῦ μέχρι τοῦ πρώτου μνημοσύνου. καὶ οὕτως ἀπλήθο-
 μεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἔνθα κατέμενεν ὁ ῥηθεις δεσπότης κύρ 15
 Κωνσταντῖνος, καθίσαντες ἔξω ὡς οἱ πολλοί. μαθὼν δὲ τοῦτο
 ὁ δεσπότης ἀποστείλας τὸν θεῖόν μου, καὶ εἶρηκέ μοι δεσπο-
 τικῶ προστάγματι ὅτι σὺ μὲν τετήρηκας τὴν τάξιν καὶ οὐκ
 εἰσῆλθες εἰς τὸ κελλίον μου ἔξ ὀρθοῦ, ὡς ἔθος σοι ἦν ἐτι
 ζώντος τοῦ ἀθιεντός μου καὶ βασιλέως καὶ πατρός· πλὴν 20
 ἡμεῖς ὀφειλέται ὄντες τῆς ἀγάπης καὶ δουλοσύνης τῆς παρὰ
 σοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἡμᾶς εὐεργετοῦμέν σε τοῦ δύνασθαι
 ἔρχεσθαι ἔξ ὀρθοῦ καὶ εἰς τὸ κελλίον μου, ὡς καὶ πρότερον

7. κελλείοις P

12. διὰ τοὺς κελλιώτας P

18. διὰ] τάδε P

21. ὄντες] οὕτω P

22. ἡμᾶς ἐσμὲν εὐεργ. P

huius filii, fratres mei patruelles, una cum illo educarentur, in eiusdemque essent amicis et ministris: quibuscum ego in illius veni familiaritatem. deinde, ferente ita tempore, in beati et gloriosi patris eius ministerium transii, qui in omni re sibi necessaria opera mea utebatur. prorsus enim cupiebat in suo me habere ministerio. more autem et consuetudine receptum erat in imperatorum palatii, ut patrum cubicularii in cubicula filiorum intrarent, non contra filiorum cubicularii in cubicula patris: idque vivis patribus, non post eorumdem mortem. postquam igitur obiit beatus et gloriosus pater eius, peractis illi primis iustis, omnes cubicularii eius in palatium reversi sumus. nam hic quoque mos tenet, ut cubicularii imperatoris circa sepulcrum eius maneat usque ad prima sacra funeralia. ita demum ad aedes, in quibus Constantinus despota commemorabatur, discessimus, forisque, ut ceteri plerique, consedimus. quod ubi audivit despota, misit ad me patruum meum, qui suo nomine ita mihi renuntiaret: "recte tu quidem morem observasti, ut non intrares statim in

ἐποίεις ἔτι ζῶντος τοῦ πατρὸς μου. προσταχθεὶς οὖν παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἵνα συνακολουθῶ αὐτῷ ἀπερχομένῳ εἰς Πελοπόννησον, δι' αἰτίαν ἣν ἐδηλώσαμεν, προστάξας μοι εἶρηκεν ἐξ ὀχῶς ὁ ῥηθείς δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος περὶ τοῦ μέλλειν συνακολουθεῖν καὶ σὺν αὐτῷ εἶναι με· καὶ γὰρ ἀναφέρας αὐτῷ εἶπα ὅτι καὶ ἐγὼ μείζον τούτων ἐπιθυμῶ, σωζομένου μόνου ἵνα μετὰ ἀποδοχῆς καὶ προσταγματος τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ γένηται. ὁ δὲ ζήτησας με παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μετὰ λόγων παρικλη-
 10 τικῶν καὶ αἰτιῶν ἀναγκαίων, ἐξ ὧν ἠναγκαζέτο ἔχειν αὐτὸν χρεῖαν ἑμοῦ, ἐκέλευς δὲ ἀπεκρίνατο ὡς τὸ ζητούμενον ἀδύνατον ἔστιν, οὐδ' ἄλλον εἰ μὴ ἵνα μὴ ἀθετήσῃ τὸ τοῦ πατρὸς πρόσταγμα καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἐμὴν διὰ στόματος παρὰδο-
 15 αὐτοῦ καὶ μετὰ αἰτιῶν ἀναγκαίων, καὶ μόλις προσέταξε τοῦτο εἰπὼν ὅτι ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν ὁ Φραντζῆς ἕως τῆς Πελοπον-
 νήσου, καὶ εἰ μὲν ὁ ἀδελφός μου μείνῃ ἐκεῖσε, μενέτω καὶ αὐτὸς μετ' αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ ἡ κυρία μου ἡ δέσποινα προσέταξέ μοι οὕτως καὶ συγχωρεῖ αὐτό· εἰ δὲ ἐπαναστρέψει ἐνταῦθα
 20 μετ' ἑμοῦ ὁ ἀδελφός μου, οὐ χρὴ εἰ μὴ εἶναι αὐτὸν σὺν ἑμοί, ὡς παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀθροέντος μου καὶ πατρὸς προσε-

1. δι' αἰτίας προσταχθεὶς παρὰ Μ 5. μέλλοντος Μ 7.
 μόνου] μου Μ 10. ἐξ om Μ 13. ἐμοί Ρ 20. ἐμοῦ
 ἔσται ὁ Ρ 21. ἀθροέντου Ρ

cubiculum meum, ut ante, vivo imperatore, patre meo, solebas facere; sed nosmet, obligati tibi propter amorem et officia, quae erga patrem nostrum praestitisti, potestatem tibi damus libere intrandi cubiculum nostrum, quemadmodum ante faciebas, quum pater meus in vivis esset." quum deinde mandasset mihi imperator, illius frater, ut in Peloponnesum abeuntem se comitaret, propter eam, quam supra commemoravi, causam, ipse Constantinus vehementer me invitabat, ut sibi vellem comes esse. cui ego respondi, me quoque ipsum istud praeoptare, modo id approbante et iubente imperatore, fratre eius, fieret. itaque ille me a fratre precibus petivit, propositis rationibus, ob quas necessaria sibi esset mea opera. at respondit alter, fieri non posse, quod rogaret, propterea quod non liceret negligere voluntatem patris eiusdemque commendationem, qua is suo ore ipsi me tradidisset. instabat rursus Constantinus, opera matris imperatricis causisque idoneis usus, quibus ille commotus, aegre tandem edixit: "sequitur nos Phrantzes in Peloponnesum, atque ibi si maneat frater meus, maneto ille quoque cum eo, quandoquidem ita suadet conceditque mihi imperatrix; sin redibit mecum frater, illum ne-

τύχθῃ, ὃ καὶ δικαίως ὀφείλομεν ἡμεῖς ποιῆσαι αὐτό. ἐρχομένων οὖν εἰς τὴν Πελοπόννησον τῷ μὲν ἡμῖν τελείως ὑποχειρίος, ὡς προεῖπον, τῷ δὲ ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι προσυπέβλεπον αὐτόν.

Ἀποσωθέντες οὖν εἰς Πελοπόννησον καὶ κατὰ τοῦ τόπου παντὸς τοῦ ἐντὸς Πελοποννήσου ὃς ὑπὸ τοῦ δεσπότου Καρόλου ἐκρατεῖτο, ἀπελθόντες οὖν πάντες οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοὶ καὶ βουλὴν ποιησάμενοι τοιαύτην, μὴ θαροῦντες γὰρ εὐκόλως ὑποτάξαι τὸν τόπον αὐτοῖς ὃν εἶχεν ὁ Κάρολος, ὁμοίως καὶ αὐτὸς οὐκ ἐθάρρει δυνηθῆναι φυλάξαι τὸν ἐπίλοιπον τόπον τὸν ἐναπομείναντα αὐτῷ· καὶ τινὰς τῶν αὐτοῦ τόπων ἔλαβον οἱ ἡμῶν αὐθένται, εἰς συμβάσεις ἐλθόντων, καὶ εὐδοκήσαντος τοῦ δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου ἵνα λάβῃ εἰς νόμιμον γυναικὰ τὴν ἀνεψιᾶν τοῦδε τοῦ δεσπότου Καρόλου, καὶ ὅσα ἂν εἶχε κάστρα εἰς τὴν Πελοπόννησον λάβῃ εἰς 15 προῖκαν αὐτῆς, οὕτω γενομένης τῆς συμφωνίας. (2.) τῇ οὖν πρώτῃ Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους σταλθεὶς ἐγὼ παρέλαβον τὴν Γλαρέντζαν, καὶ ἄλλοι τᾶλλα. καὶ ἐπαναστρέψαντες εἰς Σπάρτην ἐνηγγεῖτο ἵνα λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ὁ δεσπότης κύρ Β Θεόδωρος, καὶ τρόπον καὶ ἀναβολὴν ποιήσωσι τοῦ παβαλα-20

1. ὀφείλει ἡμᾶς M 2. τῷ μὲν — εἰς Πελοπόννησον om P
 6. παντὸς om P ἐν Πελοποννήσῳ M 8. ποιήσαντες M
 11. τὸν τόπον ὃν ἐκέκτητο ἐπεὶ τινὰς P 12. ἤλαθον P 15.
 καὶ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ αὐτῷ κάστρα P 16.
 οὐπω M 18. ἕτερα P 19. ἵνα — Θεόδωρος] τὸ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τοῦ δεσπότου κυρίου Θεοδώρου P

cesse est apud me esse, quemadmodum iussi sumus ab imperatore nosque facere decet” quum igitur in Peloponnesum proficisceremur, alteri, ut ante dixi, perfecte obtemperabam, alterum cum amore et spe suspiciebam.

Delati igitur in Peloponnesum, vidimus loca omnia, quae a Carolo despota tenebantur. tum principes et fratres omnes, deliberatione habita, quum partem a Carolo occupatam subigere se posse diffiderent, nec ille confideret, se totam tueri posse, pactione facta, nostri principes nonnulla ab illo loca acceperunt; placuitque Constantino despota, ut eiusdem consobrinam legitimo sibi matrimonio iungeret, et quaecunque ille castra in Peloponneso haberet, ea dotis nomine acciperet: quibus quidem conditionibus concordia firmata est. (2.) calendis igitur Maii eiusdem anni missus ego Glarentzam, alii reliqua loca receperunt. Spartam reversi, principes in hoc occupatos invenimus, ut Theodorus despota monasticum habitum indueret, rationemque ac viam invenirent, qua Patrae subigerentur, locus

βειν τὴν Πάτραν, ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον τόπον, ἵνα τὴν κατοικήσῃν οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοὶ ποιήσωσι καὶ διὰ τὸ μὴ εἰς Λακεδαιμονίαν ἤγουν Σπάρτην εὐρεθῆναι ὁμοῦ τοὺς ἀδελφούς, ἡνίκα ὁ ἀδελφὸς αὐτῶν ἐβούλετο μοναχὸς γενέσθαι. τῇ 5 πρώτῃ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξελεθόντες ἦλθον κατὰ τῆς Πάτρας οἱ τρεῖς τῶν αὐταδελφῶν, καὶ περὶ τοὺς μύλους ἐξωθεν τῆς αὐτῆς πόλεως σκηνώσαντες ἐκεῖσε καὶ τὴν ἀνεψιᾶν τοῦ Καρόλου κυρίαν Θεοδώραν ἤγαγον, ἔνθα καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος συνεζεύχθη καὶ ἡυλογήθη αὐτήν. εἰς δὲ 10 Πάτραν οὐδὲν ἐκατωρθώθη πρὸς ἄλωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς τι ἀστεῖον ἦν τὰ παρὰ τοῦ δεσπότου κὺρ Θεοδώρου μελετούμενα τοῦ γενέσθαι μοναχόν· ἀπετῆσαι γὰρ ἐβούλετο καὶ ἀνὰ τῶν ἀδελφῶν σκανδάλου ἦν αἴτιον, ὥστε εἰς τὰ τῆς Πάτρας συμπερασμὰ τι χρηστὸν οὐ κατωρθοῦτο, ἀλλ' ἢ μόνον τρία μι- 15 κρὰ ὕστεα παρέλάβον, ποιήσαντες εἰρήνην καὶ συμβάσεις μετὰ τῶν ἔνδον οἰκούντων μετὰ συνθήκης, ἵνα τελῶσι πρὸς τὸν δεσπότην κὺρ Κωνσταντῖνον κατ' ἔτος χρυσᾶ νόμια πεντακοσία. καὶ οὕτως ἐγεργθέντες μὲν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ

1. ἵνα μὴ εἰς Λακεδαιμονίαν εὐρίσκωνται ὁμοῦ οἱ ἀδελφοί, εἰ μὴ ὁ προορηθεὶς κὺρ Θεόδωρος, ὅταν μοναχὸς γενήσῃται P 6. ἀδελφοί P 9. αὐτήν καὶ εὐλογήθη P 10. κατώρθουν P 12. μοναχόν, καὶ διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διορθώση, ὡς εἰρηται, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος ἔλθων εἰς Πελοπόννησον, ὕστερον ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος μεταμεληθεὶς ἀπήτησεν ὁ ἐβούλετο, καὶ ἀνὰ P 13. ὡς δὲ τὰ τῆς Πάτρας συμπεράσματα χρηστὰ P 14. ἀλλ' ἢ | εἰ μὴ P 15. μετ' εἰρήνης συμβάσεις ποιήσαντες μετὰ P 16. μετὰ συνθήκης om P 17. χρυσίους πεντακοσίους. καὶ οὕτω τὰ τῶν Πατρῶν ἐγεγόνει. ἐκ τῶν ἐκείθεν ἀνεγυρίσαμεν, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος ἀπῆλθον δια P

praecipuus et opportunus, ubi fratres domicilium collocarent, neve Spartae simul omnes essent, quando eorum frater vellet monachus fieri. calendis Iuliis eiusdem anni egressi tres fratres, Patras venerunt, et extra urbem apud molas fixerunt tentoria, quo deinde adducta Theodora domina, cognata Caroli, solemnī ceremonia Constantino matrimonio iuncta est. verum ad subiugandas Patras nihil prospere gestum est, quin potius callida quaedam simulatio erat vitae monachicae meditatio a Theodoro suscepta. repudiaturus enim illum erat, magnoque inter fratres excitabat tumultus, ita ut res Patrensis felicitatum non haberet, sed tria tantum exigua oppida caperentur, cum incolis pace ita pacta, ut Constantino in annos singulos numos aureos quingentos penderent. ita collectis vasis, cum imperatore et Theodoro despota Spartam discessimus; Constantinus autem despota

Phrantzes.

9

τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου ἀπῆλθον διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν Σπάρτην φερούσης, ὃ δὲ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος δι' ἄλλης εἰς τὸ Χλομουτζιν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ βασιλείσης. μετὰ δὲ τινα καιρὸν ὀλίγον ἐπεὶ ἐβούλετο ἐπανέλθειν ὁ βασιλεὺς οἴκαδε, μηνυθεὶς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην ἀπὸ τοῦ Χλομουτζίου· κακεῖθεν διαβιβάσαντες ἀμφοτέροι, καὶ οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ ὁμοῦ ἡμέρας ὀλίγας ποιήσαντες, τῇ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ 537 ἔτους ἀναβάντες ὁμοῦ ἀπῆλθον μέχρι καὶ τῆς Κορίνθου· καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐμβὰς εἰς τὰς τριήρεις ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὃ δὲ δεσπότης ὁ κύρ Θεόδωρος ὄπισθεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπαγούσης εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ὁ κύρ Θωμᾶς ὁ ἀυθεντόπουλος σὺν αὐτῇ μέχρι τινὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ Καλάβρυτα.

Ἡμεῖς δὲ μετὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν Κωνσταντίνου τοῦ 15 δεσπότου δι' ἄλλης ὁδοῦ ἦλθον εἰς Βοστίτζαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ μοναχὸς οὐκ ἐγένετο ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος, ἵνα ἀπομεινῆ ἅπας ὁ τόπος αὐτοῦ εἰς τὸν κύρ Κωνσταντῖνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ τὰς συνθήκας καὶ συμβάσεις τὰς ἀνὰ αὐτῶν, ἀλλ' οὖν καὶ οὗτος δέδωκε πρὸς αὐτὸν τὴν Βοστίτζαν καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς καὶ εἰς τὸ ἕτερον μέρος τὰ ὅσα ἐν τοῖς ποσὶ τοῖς πρὸς δυσμᾶς ἡλίου εἰσὶ τοῦ ὑπερμεγέθους ὄρους τοῦ Ταυγέτου (καὶ ἐνέκειτο βέλτιον φρούριον καὶ χῶρον Πε-

3. ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὸ χλομουτζι P
 ὁμοῦ om P 12. ἀπαγαγούσης P
 18. αὐτοῦ τῇ κύρ Κωνσταντίνω P
 αὐτῇ P

4. ἀπελθεῖν P 9.
 13. σὺν αὐτῇ om P
 20. οὖν αὐτὸς δέδωκεν

alia via cum regina uxore Chlomotzim profectus est. brevi tempore intermisso, quum domum redire vellet imperator, etiam Constantinus de ea re certior factus, Chlomotzio Spartam venit. inde, postquam quatuor fratres aliquot dies una fuerunt, mense Octobri anni 6937 Corinthum traiecimus: ibi imperator triremi consensa Cpolim profectus est; Theodorus despota iter, quod Spartam fert, relegit, comitante eum Thoma principe usque Calabryta.

Nos cum principe nostro Constantino despota alia via Bostitzam venimus. etiamsi enim ad monachos sese non aggregavit Theodorus despota, qua re omnes possessiones eius ad Constantinum fratrem secundum pacta conventaque transiturae erant, tamen donavit ei Bostitzam cum locis adiacentibus et ex altera parte quaecumque occidentem versus ad radices montis altissimi Taygeti iacent: est autem ibi situm Leuctrum Mainae, castellum Peloponnesi praestantissimi.

λοποννήσου, τὸ *Λεῦκτρον Μαίνης*, τὸ ὄποιον *Κεταρία* πάλαι ἐκαλεῖτο) καὶ πάντα τὸν ἐκείνου ζυγὸν ἄχρι καὶ τῆς Πύλου τῆς λεγομένης *Ἰτίλου*, ἐκ δὲ τοῦ ἕξω ζυγοῦ τὸ κάστρον *Ζαρνάτας* καὶ *Γαστίτζα*, τὸ *Διύσειστον*, *Μελέ*, *Δράχιον* καὶ *Πολιανού*ν καὶ τὰ περὶ αὐτόν. καὶ ἔδωσεν αὐτῷ καὶ τὰ ὄσα

ναβαρίνου

3. γιτίλου P Ζαρνάτας καὶ — p. 132, 24 παιδός] Ζαρνάταν καὶ Γαστίτζαν, τὸ ἀδιάσειστον *Μελέ*, *Διρράχιον* καὶ *Πολιανούς* καὶ *Γαρόκιαν* καὶ τὰ περὶ αὐτά, ἐτι δὲ χορηγήσας αὐτῷ τὴν πᾶσαν ἐπιτροπικὴν καὶ διοίκησιν τοῦ μεγάλου πρωτοστράτου *Νικηφόρου* τοῦ *Μελισσηνοῦ*, ὃν καὶ *Μελισσουργόν* ἐπωνόμαζον διὰ τὴν αὐτοῦ πρὸς πάντα δεξιότητα. δς ἐκ τῆς φυλῆς ἦν καταγόμενος τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου *Νικηφόρου Καίσαρος* τοῦ *Μελισσηνοῦ*. ὁ δὲ *Νικηφόρος* οὗτος ἐκ γονέων ὑπῆρχε πού πατρικίου *Εὐγενείου* τοῦ *Μελισσηνοῦ*, διατι μὲν ὁ βασιλεὺς *Μιχαὴλ* ὁ τὴν προσηγορίαν *Ραγκαβὲ* καὶ ὁ πατρικίος *Μιχαὴλ* ὁ *Μελισσηνός* ὑπῆρχον κασιγνήτων δύο ἀποτοκεύματα καὶ ἀπόγονοι τοῦ ἠθέντος *Καίσαρος*. καὶ ὁ μὲν τῆς βασιλείας ἐξωθεῖς καὶ ἐν τῇ νήσῳ *Πρόφω* ἔξορισθεὶς μοναχὸς γενόμενος τὸν κατέλιπε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ *Θεοφύλακτον* τῶν παιδογόνων μοριῶν ἐστέρησαν· καὶ οὕτως τὰ τοῦ *Ραγκαβὲ* πέρας ἔλαβον. ὁ δὲ πατρικίος *Μιχαὴλ* ἔσχεν υἱοὺς δύο, *Δημήτριον* καὶ *Θεόδοτον*. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης γενόμενος τὴν ἐκκλησίαν κυρίου Ἰθυνεν, ὡσπερ οἱ περὶ αὐτοῦ ἱστορήσαντες γράφουσιν· ὁ δὲ *Δημήτριος* γεννᾷ *Νικηφόρον*. ὁ δὲ *Νικηφόρος* γεννᾷ *Θεόδοτον*, ὁ δὲ *Θεόδωρος* τὸν πατρικίον *Νικήταν* τὸν καὶ *Ρούφραν*. ὁ δὲ *Νικήτας* γεννᾷ *Θεοφάνην* τὸν πατρικίον, τὸν καὶ πρωτοβεστιάριον, καὶ *Νάσαρ*. ὁ δὲ *Θεοφάνης* *Χριστόφορον*, ὁ δὲ *Χριστόφορος* τὸν μαΐστορον *Λέοντα* καὶ *Θεόληπτον*. ὁ δὲ μαΐστρος *Λέων* γεννᾷ *Θεοδόσιον*, ὁ δὲ *Θεοδόσιος* *Θεοφύλακτον*, ὁ δὲ *Θεοφύλακτος* *Θεόδωρον*, ὁ δὲ *Θεόδωρος* *Νικηφόρον* τὸν *Καίσαρα* τὸν ἐπ' ἀδελφῇ *γαμβρόν* τοῦ ἀνακτος *Ἀλεξίου* τοῦ *Κομνηνοῦ*. ὁ δὲ *Καίσαρ* *Νικηφόρος* γεννᾷ *Ἰωάννην* τὸν *Κομνηνόν*. ὁ δὲ *Κομνηνός* *Ἰωάννης* γεννᾷ *Ἀλέξιον*. ὁ δὲ *Ἀλέξιος* γεννᾷ *Θεοδόσιον*. ὁ δὲ *Θεοδόσιος* γεννᾷ *Ἀλέξιον* τὸν *Καίσαρα* καὶ *Μιχαὴλ*, οὗς *Στρατηγούλους* ἐπωνόμαζον. ὁ δὲ *Καίσαρ* *Ἀλέξιος* γεννᾷ *Γρηγόριον*, ὁ δὲ *Γρηγόριος* *Θεόφιλον* καὶ *Μιχαὴλ*. ὁ δὲ *Θεόφιλος* γεννᾷ *Λέοντα*, ὁ δὲ *Λέων* τὸν μέγαν πρωτοστράτορα *Νικηφόρον* καὶ *Γεώργιον*. ὁ δὲ μέγας πρωτοστράτωρ *Νικηφόρος* γεννᾷ *Νικόλαον*. ἡ δὲ αἰτία τῆς τοιαύτης ἐπιτροπικῆς οὕτως ἦν. τὸν εὐρημένον *Νικόλαον* ἀνεδέξατο ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος ὁ δεσπότης κύρ *Θεόδωρος*. ἐν δὲ τῷ παρελθόντι ἔαρι μέλλων ἀποθανεῖν ὁ μέγας οὗτος πρωτοστράτωρ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Νικόλαος* τριετῆς ὢν, διαθήκην ποιήσας εἴασε τὸν δεσπότην κύρ *Θεόδωρον* ἐπίτροπον καὶ κυβερνήτην τοῦ πνευματικῆς υἱοῦ αὐτοῦ *Νικόλαου* P.

mum, quod olim Cetaria vocabatur: et omnem illum tractum usque ad Pylum, quae Itilus dicitur, et extra eum tractum castellum Zarnatas, Gastitzam, Diaseistum, Mele, Drachium et Polianum cum Iocis finitimis; insuper omnia oppida et castella ad sinum Messenia-

πολίσιμα καὶ φροῖριά· εἰσιν εἰς πάντα τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ἔνθα ῥέει διὰ μέσου καὶ ὁ Πάμισος ἐκεῖνος ποταμός. ταῦτα ἐπιτροπικῶς ἤρχετο, τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ ὄντα, ὃν διὰ τὴν ποικιλότητα τῆς φρονήσεως καὶ τὸ ὄξύ τῆς διανοίας καὶ εἰς τὰ πάντα 5 δεξιώτατον κοινοτέροις πείθεσθαι πράγμασι καὶ Μελισσουργὸν ἐπωνόμιζον τὸν ἄνδρα· διστρισεγγονος γὰρ ἦν τοῦ Θαν-
 30 μαστοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς Νικηφόρου Καίσαρος τοῦ Μελισσηνοῦ, υἱὸς δὲ τοῦ σεβαστοκράτορος Λέοντος τοῦ Μελισσηνοῦ, καὶ αὐθέντης ἔκαλαι καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἰσχυροτάτης Ἰθώμης, 10 ἣ καὶ Μεσσηνὴν ἔκαλεῖτο, καὶ παντὸς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· ὃς γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἀνδριανουπόλεως ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ διὰ πολλὰς καὶ ἀναγκαίας αἰτίας εἰς κοινὴν ὠφέλειαν, εἰ καὶ τὸ ἄωρον τοῦ θανάτου ἤρπαξεν αὐτὸν καὶ ἀτελὲς τὸ ἔργον ἀπέμεινε. εἰπόντες οὖν ἕτεροι πολ- 15 λοι τὰς αἰτίας εἰς πλάτος, ἐγὼ ἐγκατέλειπον. ἡ δὲ αἰτία τῆς τοιαύτης ἐπιτροπικῆς τοιουτοτρόπως εἶχεν, τῆς πρὸς τὸν δεσπότην κῦρ Θεόδωρον. ὁ προρρηθεὶς Νικηφόρος ὁ Μελισσηνὸς ἔσχεν υἱὸν ὀνόματι Νικόλαον, ὃν ἀνεγέννησε διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁ δεσπότης κῦρ Θεόδωρος· καὶ ἐν τῇ καιρῷ 20 τῆς μεταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὰς ἀύλους μονὰς (ὁ γὰρ υἱὸς αὐτοῦ τριετῆς νήπιος ὦν) διαθήκην ποιήσας τοῦτον κατέλιπε τὸν δεσπότην κῦρ Θεόδωρον κύριον καὶ δεσπότην καὶ ἐπίτροπον τοῦ παιδὸς καὶ πάντων τῶν αὐτοῦ κτημάτων καὶ χρημᾶ-

24. χρημάτων — δι om P

cum, per quam mediam regionem Pamisus fluvius labitur. haec procuratoris nomine administrabat, quae Nicephori Melissenii, magui protostratoris, erant; quem propter animi versutiam et ingenii celeritatem dexteritatemque summam ad res novas, quas vellet, perficiendas etiam Melissurgum cognominabant. erat autem viri illius admirandi, Nicephori Caesaris Melissenii, longo posterorum ordine nepos, filius Leonis Melissenii sebastocratoris, atque iam pridem et ab initio dominus munitissimae urbis Ithomes, quae etiam Messene appellabatur, et totius sinus Messeniaci. idem post obitum uxoris metropolita Adrianopolis factus est, communi utilitate multis et necessariis de causis id postulante: quamquam mors intempestiva eum rapuit, atque ita res caruit eventu. ceterum causas illas quum complures copiose explicuerint, ego illis supersedebo. causa autem procuratoris illius, quam Theodorus despota habebat, talis fuit. quem nominavi Nicephorus Melissenus filium habuit Nicolaum, quem e sacro fonte susceperat Theodorus despota. itaque ad sedes animarum

των κινήτων καὶ ἀκινήτων, ὅτι ἐὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ κληρο-
 νόμος εὐθὺς ἀποθάνῃ χωρὶς κληρονόμων, πάντα τὰ ἐαυτοῦ
 ὅσπερ κῶμαι καὶ χῶραι καὶ φρούρια ἔσονται τῇ δεσποτῇ κῦρ
 Θεοδώρῳ, τὰ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου. ἦσαν γὰρ
 5 τὰ ἐντὸς, Ἀνδροῦσα λέγω καὶ Καλαμάτα, Μαντίνεια, Ἰάν-
 νιτσα, Πίδημα καὶ Μάνη καὶ Νησὶν καὶ Σπιτάλιν καὶ Γρεμ-
 πενῆ καὶ Ἀετός καὶ Νεόκαστρον καὶ Ἰθώμη ἢ νῦν λεγομένη
 Μεσσήνη καὶ Ἀρχάγγελος καὶ Σαυλάουρος καὶ Ἰωάννινα καὶ
 Λιγούδιστα, τὰ δὲ ἐκτὸς μεγάλη Αἶνος καὶ ἡ περὶ αὐτὴν
 10 παροικία πῦσα, κῶμαι καὶ χῶραι ἕως καὶ Περὶθεωρίου· ἃ
 καὶ σταλεῖς ἐγὼ παρέλαβον αὐτά.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τινὰς ἐκ τούτου τοῦ γένους τῶν Με-
 λισσηνῶν καὶ Στρατηγοπούλους ἐπωνόμαζον, καὶ ἐν ταῖς χρο-
 νικαῖς ἱστορίαις οὕτως ἔγραφον τοὺς Μελισσηνοὺς Στρατηγο-
 15 πούλους, δι' αἰτίαν τοιαύτην· τὸν γὰρ Ἀλεξίον Καίσαρα τὸν
 Μελισσηνόν, τὸν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλευθερώσαντα

2. πάντα τὰ — παρέλαβον αὐτά] πάσης τῆς αὐτοῦ δεσποτείας
 τόποι καὶ χῶραι ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου ἔσονται τῷ
 κῦρ Θεοδώρῳ τῷ δεσποτῇ. ἦσαν γὰρ ἐκτὸς μεγάλη Αἶνος, Πε-
 ριθεωρίον καὶ Ἐάνθη καὶ τὰ περὶ αὐτοῖς καὶ πᾶσα ἡ Χερσονή-
 σος τοῦ Ἑλλησπόντου. τὰ δὲ ἐντὸς Πελοποννήσου ἐν τῷ Μεσση-
 νικῷ κόλπῳ, ἐνθα ἔχει διὰ μέσον καὶ ὁ Παῖσιμος ἐκεῖνος πο-
 ταμός, Ἀνδροῦσα, Καλαμάτα, Μαντίνεια, Ἰάννιτσα, Πίδημα,
 Νῆσι, Σπητάλι, Γρεπένι, Καράντσα, Ἀετός, Ἐλωί, Νεόκαστρον,
 καὶ Ἰθώμη ἢ νῦν λεγομένη Μεσσήνη, καὶ Ἀρχάγγελος, Σαυλά-
 ουρος, Ἰωάννινα, Λιγούδιστα, Φυλατρία, καὶ Πύλος καὶ τὰ
 περὶ αὐτά, καὶ τὰ ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ ὄρους τῆς Νίχης τοῦ Σίμου
 λεγομένου, ἄχρι τοῦ πεδίου Στενικράρου καὶ τοῦ ἡρύματος τῆς
 Βελλίρας. καὶ σταλεῖς ἐγὼ παρέλαβον αὐτά ὅσα μὴ ὑπὸ τὴν ἔξ-
 ουσίαν τῶν Ἀγαρῶν ἐυρίσκοντο, ὀλίγα πάνυ. P. 16. τὸν καὶ
 — χειρὸς οὐκ P

transiens, quum filius tres annos natus esset, Theodorum despotam
 testamento tutorem pueri instituit, omniumque facultatum suarum,
 mobilium et immobilium, procuratorem, ut, si filius et heres ipsius
 mox e vita decederet, nullis relictis heredibus, omnia oppida, vici,
 loca, castella Theodoro cederent, sive extra, sive intra Peloponne-
 sum sita. intra Peloponnesum erant Andrusa, Calamata, Mantinea,
 Iannitza, Pideima, Mane, Nesis, Spitalis, Grepene, Aëtus, Neoca-
 strum, Ithome, quae nunc Messene dicitur, Archangelus, Saulaürus,
 Iohannina, Ligudista; extra Peloponnesum magna Aenos et eius vi-
 cinia tota, vici nimirum et loca usque Peritheorium; quae ego mis-
 sus recepi.

Plerumque quosdam de hoc Melissenorum genere etiam Stratego-
 pulos cognominarunt, et in libris chronicis ita eos appellarunt, Me-
 lissenos Strategopulos, ob causam hanc. Alexium Caesarem Melisse-

ἐκ τῆς *Λατίνων* χειρός, *Στρατηγόπουλον* ἐπωνόμαζον διὰ τὴν μίμμην αὐτοῦ, καὶ ἔκτοτε τὸ ἐπίκλην τοῦτο εἰς τινὰς τοῦ γένους τούτου ἐπεκράτησε· τὸν δὲ *Νικηφόρον* καὶ μέγαν πρωτοστράτορα καὶ *Μελισσουργὸν* ἐπωνόμασαν.

Διήρχετο δὲ τὴν εἰρημένην ἐπιτροπικὴν καὶ διοίκησιν καὶ 5 ὁ πρωτοστράτωρ *Λέων* ὁ *Φραγκόπουλος* καιρῶ τινὶ προστάξει τοῦ δεσπότου κύρ *Θεοδώρου*, ἐπεὶ τῷ ἀδελφῷ καὶ δεσπότη κυρ *Κωνσταντίνῳ* ἐδωρήσατο μετὰ πάντων τῶν προνομίων ὧν εἶχε, τουτέστιν, ἐὰν ὁ γνήσιος ἐκεῖνος κληρονόμος ἀποθάνῃ πρὶν τοῦ εἰς νόμον ἡλικίαν φθάσῃ, πάντα ταῦτα 10 τὰ τῆς ἐπιτροπικῆς κτήματι ἔσονται τῷ κυρ *Κωνσταντίνῳ*.

3. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει *Μαρτίου* τετάρτη τέθηκεν ὁ δεσπότης κύρ *Ἀνδρόνικος*, ὁ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς *Ἀκάκιος*· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ *Παντοκράτορος* μονῆ, ἔνθα κατέμενε. βουλῆς δὲ ἀποκρύφου ἐμοὶ 15 γενομένης παρὰ τοῦ ἀθθεντός μου καὶ δεσπότου ἵνα κατὰ τῆς *Πάτρας* ἀπέλθωμεν, καὶ εἰ μὲν παραλάβωμεν αὐτήν, μείνωμεν εἰς τὴν *Πελοπόννησον*, καὶ ὁ τόπος ὃν εἶχεν ἐν τῇ μαύρῃ *Β* *δηλονότι* *θαλάσῃ* δοθεῖν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα, εἰ δὲ οὐ παραλάβωμεν τὴν *Πάτραν*, ἀπέλθωμεν εἰς τὴν 20 *Κωνσταντινούπολιν*, καὶ αὐτὸς ἔχειν εἰς τὴν *Πελοπόννησον*

1. διὰ — αὐτοῦ om P 3. τὸν — ἐπωνόμασαν om P 5. διήρχε P 7. εἶτα P 15. ἐμοὶ om P 16. τῶν παλαιῶν πατρῶν P 18. τῷ *Εὐξείνῳ* πόντῳ, δηλονότι τῇ μαύρῃ θαλάσῃ, δοθῆ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τῷ βασιλεὶ P 20. τὰς *Πάτρας* P 21. ἔχη?

num, qui Cpolim a Latinis vindicavit, Strategopulum a matre eius nominarunt, atque inde istud cognomentum in quibusdam posteris eius obtinuit. Nicephorum vero et magnum protostratorem et Melissurgum appellarunt.

Gessit aliquamdiu tutelam et procuracionem illam etiam Leo Francopulus, iussu Theodori despota, quum eam Constantino despotaе fratri donasset cum omnibus privilegiis, hoc est, si legitimus ille heres moreretur, antequam iustam attingisset aetatem, ut tum omnia huius pupilli bona Constantino domino cederent.

3. Eodem anno, quarto die Martii, e vita cessit Andronicus despota, qui per divinum et angelicum habitum dictus est Acacius. sepultus est in monasterio Pantocratoris, ubi degebat. quum clam constitutum esset a Constantino despota, domino meo, ut Patras proficisceremur, et, si potiremur eo loco, in Peloponneso maneremus, et locus, quem habebat ad mare nigrum, traderetur imperatori fratri suo: sin non potiremur, abiremus Cpolim, ipse in Peloponneso castra,

τὰ τῆς προικὸς αὐτοῦ κάστρα καὶ τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου
 ἦτοι τῆς μαύρης θαλάσσης, τὰ δὲ δοθέντα παρὰ τοῦ δεσπό-
 του κῦρ Θεοδώρου κάστρα καὶ πάντα τὰ τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ
 Μελισσηνοῦ Νικηφόρου ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ πάλιν δο-
 59ῶσιν, ὅπου δ' ἂν ὁ βασιλεὺς διακρίνη, παρηκολούθησε καὶ
 τοῦτο, ὅπερ ἦν ἀπὸ μέρους αὐτοῦ βεβαίως ἀποκρύφου με-
 λέτης. διερχόμενοι τὴν ὁδὸν τῆς Πάτρας ἐκ Βοσιτίτζης, ἵνα
 εἰς τὴν Γλαρέντζαν καὶ τὸ Χλομούτζιον ἀπέλθωμεν, ἔνθα
 καὶ ἡ βασίλισσα ἦν, σταλαίς δ' Ἀνδρόνικος Λάσκαρις ὁ Πα-
 10ιδιάτης πρὸς τοὺς ἐν τῇ Πάτρᾳ ἄρχοντας περὶ τιῶν ὑποθέ-
 σεων κακέισε προσμείνας, συνέτυχον αὐτῷ ἰδίως καὶ ἐξόχως
 ἱερεῖς τε καὶ λαϊκοὶ περὶ τοῦ, εἰ ὁ αὐθέντης αὐτοῦ θέλει,
 αὐτοὶ εὐρήσωσιν τρόπον δι' οὗ παραλάβῃ αὐτὸς τὴν Πάτραν.
 ἐλθόντος δὲ τοῦ Λασκάρεως καὶ εἰπόντος μετὰ τῶν ἄλλων τὰ
 15ῶν Πατρονηῶν ἀπόκρυφα, ἀπεπέμφθη ὡς ἀδύνατα καὶ πε-
 ρισὰ ἃ ἤκουσε καὶ ἔλεγε. ἐστάλη οὖν εἰς κεφαλὴν τῆς Ἰθώ-
 μης καὶ Ἀνδρούσης ὁ αὐτὸς Λάσκαρις, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
 ἄρχοντες οἱ εἰς τὰ ἐκεῖσε κάστρα κεφαλᾶδες· ἀλλὰ δὴ καὶ
 ὁ πρῶτος τῶν ἀρχόντων τοῦ οἴκου αὐτοῦ ὁ Λάσκαρις Ἀλέ-
 20ξιος ἐλείφθη εἰς κεφαλῆτικον τῆς Βοσιτίτζης καὶ ἐναπέμεινε
 ἐκεῖσε. διερχόμενος οὖν, ὡς δεδήλωκα, ὁ ἐμὸς δεσπότης
 καὶ αὐθέντης μετ' ἐμοῦ μόνου ἐνεργούντος τὸ περὶ τῆς

2. ἦτοι — θαλάσσης om P 7. βοσιτίτζης P 8. χλομούτζι P
 9. παιδιάτης P 12. λαϊκοὶ λέγοντες ἐν μυστηρίῳ, εἰ — θέλει,
 τρόπον καὶ μηχανὴν ποιήσωσιν ὑπ' αὐτῷ τὴν πάτραν γενέσθαι P
 16. ἃ om P σταλαίς M 18. ἐν τοῖς — κάστροις P 20.
 τὴν βοσιτίτζαν P

quae dote acceperat, quaeque ad pontum Euxinum erant, retineret, a
 fratre autem Theodoro sibi donata, et quae nomine tutelae Nicephori
 Melisseni administrabantur, ad sinum Messeniaticum sita, restituerentur
 omnia, quando imperatori videretur: secuta etiam sunt, quae, quantum
 in ipso esset, rem clandestino consilio inter nos agitatum ad exitum
 perducerent. nam quum Bostitza Patras transiremus, ut proficiscere-
 mur Glarentzam et Chlomotzium, ubi etiam regina erat, Andronicus
 Lascaris Peditas interim arbiter ad magistratus Patrenses super qui-
 busdam negotiis missus est: qui quum ibidem aliquamdiu moraretur,
 convenerunt eum tum privato tum publico consilio sacerdotes et laici,
 promiseruntque, si dominus eius vellet, se modum ac viam inventu-
 ros, qua is se in possessione urbis collocaret. ubi Lascaris quum reli-
 quia, tum secreta haec Patrensiū consilia renuntiavit, reiecta sunt,
 quae audierat dicebatque, ut quae nec fieri possent et essent super-
 vacanea. itaque in praefecturam Ithomes et Andrusae idem missus est, et
 alii praeterea viri castris istarum regionum praefecti. quin etiam Alexius

Πάτρας, εύρισκόμενοι εἰς τὴν Γλαρέντζαν ἐγγράψαμεν πολλακίς πρὸς τοὺς τῆς Πάτρας, σταλέντος ἐκεῖ τοῦ Πεδιάτου, ἃ συνέτυχον ἐκεῖ λέγοντες αὐτοῖς καὶ περὶ ὧν ἔταξαν τῷ Πεδιάτῃ. οἱ δὲ ἀντέγραψαν πρὸς ἡμᾶς πολλακίς. πλὴν ἐκρίνοντο παρ' ἡμῶν ἀδύνατα, ὡς καὶ ὁ καιρὸς ἔδειξε. τέλος 5 ἐστῆσαμεν ἵνα διὰ νυκτὸς βαδίσαντες εὐρεθῶμεν εἰς τόπον πλησίον τῶν ὄριων τῶν Πατρηνῶν ἀμπελώνων, καλούμενον εἰς τὰς τρεῖς ἐκκλησίας, αἱ παλαιόθεν ἦσαν· ἐκεῖσε δὲ εὐρεθῶσι καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ δηλώσωσι πλατύναντες τὰ διὰ γραφῆς, καὶ εἰ μὲν ἦσαν δυνατά, ἐνεργηθῶσι, εἰ δ' οὐ, 10 ἀπέλθωμεν φανερῶς ἀποκλείσαι τὸ κάστρον, καὶ ὡς φέρη τὸ φέρον. καὶ ἰδοὺ ἐγγράψαμεν προστάγματι πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἰθώμης καὶ Ἀνδρουσῆς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ καὶ τῶν ἔσω καὶ ἔξω ζυγῶν, ἵνα τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλθωσι μετὰ ὀπλων καὶ τῶν 15 πλειόνων ἀνθρώπων τῆς ἀρχῆς ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν, καὶ οὕτως τακτικῶς διελθεῖν τὸν τόπον τοῦ προικίπου, καὶ δεχθῶσι καὶ συναπαντήσωσι τὸν νέον αὐθέντην εἰσερχόμενον ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ καὶ ζυγοῖς. ὁμοίως ἐμηνύθη καὶ τῷ Ασκάρει Ἀλεξίῳ τῷ ἐκ Βοστίτζης. ἐλθόντες οὖν ἐκινήθημεν οὐ 20 διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Ἄσσον, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐξ εὐωνύ-

1. εύρισκόμενος P 2. πρὸς οὗς συνέτυχον τῷ Πεδιάτῃ, καὶ ἀντέγραψαν M 7. πατρῶν ἀμπελών P 10. ἦν δυνατόν P
11. καὶ ἀποκλείσωμεν P 21. τῆς περὶ (παρὰ?) τὸν ἀμφειὸν P

Lascaris, inter proceres illius domus princeps, ad gubernandam Bostitzam relictus est ibique remansit. in viam igitur se dedit, ut significavi, Constantinus despota, dominus meus, mecum solo in re Patrensi adiutore; quumque Glarentzae essemus, Pediate nuntio usi, saepe scripsimus ad Patrenses de iis, quae cum Pediate egerant constituerantque, atque illi saepe nobis rescripserunt: quae tamen iudicabamus fieri non posse: id quod tempus probavit. tandem constituimus, ut nocturno itinere in locum finibus Patrensiuin vinetorum vicinum nos conferremus, a tribus ecclesiis nuncupatum, quae ex longo inde tempore ibi erant: eodem illi se conferrent, et quae scripsissent, plenius coram exponerent; atque ea si quidem essent eiusmodi, ut fieri possent, fierent: sin minus, aperte ad oppidi obsidionem aggredieremur et permitteremus rem nostram fortunae. item ad omnes in circuiu Ithomes et Andrusae, ad sinum Messeniaticum et intra vel extra tractum illum habitantes, scripsimus, ut calendis Martiis eiusdem anni cum armis, manumque militari non exigua ditionis suae quilibet adessent, et ita instructi fines principis transirent, occurrerentque novo principi, versus sinum Messeniaticum et illum tractum procedenti. idem Bostitzam Alexio Lascari nuntiatum est. nos viam non eam, quae trans

μων· καὶ πάντες ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐπυθάνοντο ποῦ ἀπήρχοντο. περὶ δὲ ὧραν ἀλεκτροφωνίας ἤλθόμεν περὶ τὸν συμφωνηθέντα τόπον, ἔνθα εὗραμεν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἰδόντες αὐτοὺς ἀπράκτους εἶναι καὶ ἄπρακ-
 5 τα λέγοντας ἀπεπέμψαμεν αὐτούς, πρωΐας οὖν γενομένης συμβουλευθέντες τί ἄραπραχθῆ, καὶ διακρίναντες ἵνα τὸ στρατόπεδον δράμῃ πρὸς τὸ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἔξω τῆς πό-
 λεως οἰκοῦντας καὶ πῦσαν τὴν τῶν Ἑβραίων οἴκησιν, ὡς οὖν ἐφάνη εὐπρακτον διὰ πολλὰς αἰτίας, ἰδοὺ καὶ οἱ ἐκ τοῦ κά-
 10 στρου ἰδόντες ἡμᾶς καὶ ἀπορήσαντες τί ἄρα καὶ ἐνι (οὐ γὰρ προενόμισαν τὸ τυχόν) ἀπέστειλαν ἓνα τῶν ἀρχόντων καὶ ἓνα 31
 κανονικὸν Μάρκον τοῦνομα, μετὰ τινος ἀνθρώπου πρὸς τὸ μεταφράζειν καὶ ἄλλων ἀνθρώπων, ὅπως μάθωσι τίνες οἱ ἐπερχόμενοι καὶ διὰ τί. ὡς οὖν εἶδον ἡμᾶς, καὶ πῶς ἡμεῖς
 15 ζητοῦμεν τὸ κάστρον ἢ μετὰ συνθήκης ἢ οἴῳ δὴ τρόπῳ δυ-
 νησώμεθα παραλάβωμεν αὐτό, ἐπιστρέψαντες μετὰ σπουδῆς ἔκρουσαν τὰς σάλπιγγας καὶ πᾶν ὄργανον πολεμικόν, καὶ εὐ-
 θύς πάντες οἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς συνήχθησαν εἰς τὸ δπλαίζε-
 σθαι. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν αὐριον ἤρξαμεν τοῦ πολέμου.
 20 4. Ἐπὶ τὴν αὐριον οὖν τυχοῦσα ἡ ἑορτὴ τῶν βαιῶν ἐκόψαμεν βαΐα μυρσίνης, καὶ πᾶν τὸ στρατόπεδον φέροντες

2. ποῦ ἡ ὁρμή P ἀλεκτροφωνίας P 6.πραχθῆ P 9.
 ἄπρακτον P 11.προενομίσαντο τυχόν P 14.πῶς ζητοῦ-
 μεν P 20. 4.] ἀποκλεισμός τῆς Πάτρας (τῆς παλαιᾶς π. P)
 ὑλὸ τοῦ δεσπότη κυρίου Κωνσταντίνου MP 21. ἄπαν P, omis-
 so καὶ

Assumfert, sed quae est a sinistris, tenuimus; ac mirabantur omnes, percontabanturque inter se, quonam iter facerent. sub gallicinium ad conductum locum quum perventum esset, homines ibi illos invenimus. quos quum inanes esse animadverteremus, et polliceri inania, dimissimus eos. mane consultatione habita, quo facto opus esset, et constituto, ut miles ad capiendos suburbanos et quotquot illic domicilia haberent Hebraeos discurreret, quum id multis de causis commodum esse videretur, ecce oppidani nos videntes, et quid hoc rei esset dubii (nihil enim huiusmodi opinione praeceperant), unum e magistratibus, et canonicum quendam, Marcum nomine, cum alio quodam homine ex aliis percontatum miserunt, qui essent qui venirent et quam ob causam. qui postquam nos agnovērunt oppidumque a nobis quaeri sive pactione, sive quocunque alio modo, intellexerunt, festinanter reversi, tubis et reliquis instrumentis bellicis ad arma vocant, et euncti, quique intra, quique extra moenia erant, ad vim arcendam concurrunt. nos sequenti luce bellum orsi sumus.

4. Postridie igitur, quoniam palmarum dies erat, ramos myrti

ταῦτα ἀνὰ χειρας καὶ ἐλθόντες ἐπέσαμεν περὶ τὰς πύλας τοῦ κάστρου. ὡς δὲ ἐκείμεθα τῇ κς' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαρτίου μετὰ τὴν τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀκολουθίαν ἤτοι τὴν θείαν μυσταγωγίαν, ἀριστήσαντες καθεζόμεθα ἐν τῇ παρεμβολῇ ἤτοι σκηνῇ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν συνομιλοῦντες περὶ πολλῶν. ἰδοὺ ἄφνω 5 τινὲς ὀλίγοι ἐφιπποὶ ἐξῆλθον τῆς πύλης τῆς καλουμένης Ἑβραϊκῆς ἢ τοῦ Ζευγαλατείου (οὕτω γὰρ ὠνομάζετο), καὶ ὡς ἐφάνησαν, διωχθέντες εἰσῆλθον διὰ τῆς τοῦ αἰγιαλοῦ πύλης· ἐκεῖσε κατασκευαστικῶς ἦσαν πάντες οἱ τοῦ κάστρου μετὰ τζαγκρῶν καὶ τόξων καὶ σκολόπων. εὐρέθεις οὖν ὁ δεσπότης 10 κἀγὼ προβαδίζοντες πρὸ τοῦ διωγμοῦ τῶν εἰρημένων, διὰ τὸ τοὺς ἵππους ἡμῶν εὐρέθῃναι κατὰ συγκυρίαν ἡτοιμασμένους πλησίον τῆς γεφύρας τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπαγούσης εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν, τίς τῶν Πατρηνῶν τοξεύσας τὸν τοῦ δεσπότητος ἵππον, ὃς καὶ εὐθέως ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δραμόντες οἱ 15 ἐχθροὶ ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτὸν ἢ πιάσωσιν, εὐρέθην ἐγὼ ἐκεῖ ὑπέρμαχος. κἀκεῖνος μὲν θεοῦ βοηθείᾳ ἀποπλακεῖς τοῦ ἵππου ἔφυγε πεζός· ἐγὼ δὲ κατ' αὐτῶν μαχόμενος ἐπίασα τινὰ υἱὸν Σαματέλλου. ἀλλ' ἤμην βαρέως τραυματισθεὶς ἅμα τῷ ἵππῳ, ὃς οὐκέτι ἴσχυε, καὶ ἔπεσεν ὁ ἵππος ὁ ἀριστος, ὃς παρὰ τοῦ 20 ἀμηρᾶ ἐδόθη τῷ Ἀσύνη Ἰσαακίῳ ἠνίκα συνήνητησεν ἐκεῖνῳ, ὃ δ' Ἀσύνης τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Φιλανθρωπηνῷ Γεωργίῳ, κἀ-

2. κη⁷ P 4. ἡμεν καθήμενοι P 16. ἐκεῖ om P 19. στα-
ματέλου P ἡμην] ἔγωγε M 22. φιλανθρωπικῶ P

amputavimus, quos manibus gestans totus exercitus portas castris ad-
ortus est. eiusdem mensis Martii die 26, quum post officium ma-
gni sabbati sive divinam initiationem, a praudio in tentorio do-
mini nostri consedissemus et varios misceremus sermones, repen-
te aliquot equites per portam, cui nomen est Hebraicae vel Zeu-
galatii (ita enim appellatur) prorumpunt, sed, ubi comparuerunt,
mox repulsi, per portam litori oppositam refugiunt. ibi omnes in-
colae, labaris, arcubus et palis armati, aderant. iam quum de-
spota et ego, antequam illi nos persequerentur, fugae nos commisisse-
mus, quia equi nostri iuxta portam viae, quae ad S. Andream ducit,
forte parati erant, et a Patrensi quodam equus Constantini sagitta
perforatus esset, ut statim collaberetur humi, Constantinum ab inse-
quentibus hostibus, qui aut capere aut occidere eum vellent, ego
defendi. itaque divino auxilio ille ex equo expeditus, pedes se iis
subtraxit; ego adversus hostes decertans, filium quendam Samatelli
cepi, sed et ipse graviter vulneratus sum cum equo generosissimo,
qui mox defectu virium concidit. eum equum dederat ameras Isaa-
cio Asani, ad se profecto, Asanes Georgio Philanthropeno, genero

κείνος τῷ ἑαυτοῦ ἀνεψιῷ τῷ Κομνηνῷ τῷ τοῦ πρωτοστράτορος Καντακουζοῦ γαμβρῷ, ὃν φεύγοντα πρὸς Γαλατῶν φθάσας ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐπίασεν αὐτόν, καὶ οὕτως ὁ ἀδελφός μου ἐνηγετήθη τὸν ἵππον παρὰ τοῦ βασιλέως· ἔγωγε λαβὼν παρ' ἐκείνου τὸν ἵππον ἀπῆλθον εἰς Πελοπόννησον. πεσὼν οὖν ὁ ἵππος, ἐπιούσθην πολλαῖς πληγαῖς πεπληγμένος. καὶ ἀπαγαγόντες με ἔμβλησαν εἰς τὸν γουλαῦν ἤτοι τὸν πύργον ἐν οἰκῷ σκοτεινῷ, ἐνθα ἦσαν μύρμιγκες καὶ σιτόφθειρες καὶ μύες διὰ τὸ εἶναι ποτε σίτου ἀποθήκη, καὶ χειροπέδας σιτοδραῶς περιέθησαν τοῖς ποσὶ μου καὶ σειρῶν λίαν βαρυτάτην καὶ στερεὰν μετὰ σκόλοπος μεγάλου κατὰ γῆς πεπηγότος· ἐνθα κακῶς ἐκοιτώμην ἐν τῇ τοιαύτῃ φρουρᾷ, πικρῶς διαγαγὼν ἀπὸ τε τῶν πληγῶν καὶ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὡς δεδήλωται, ἃ ὑπῆρχον ἐν τῇδε τῇ φρουρᾷ.

15 5. Ἐνταῦθα δὲ χρὴ διηγήσασθαι ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς δαιωτάτης Θωμαΐδος. αὕτη ἐκ γένους χρησίμου ὑπῆρχεν ἐν Β τῇ ἀνατολῇ τῆς Ἀσίας· καὶ ἀπορφανισθεῖσαν οἱ ἑαυτῆς συγγενεῖς ἤγαγον αὐτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔδωκαν αὐτὴν τῇ ἀδελφῇ τῶν τριῶν ἀρχιερέων καὶ ἀδελφῶν καὶ βασιλέων καὶ μητρὶ τοῦ σοφωτάτου Κυβασίλα Νικολάου, καὶ εἰχεν αὐτὴν καὶ ἐπαίδευε. καὶ μετὰ τινα καιρὸν ἀπῆλθεν εἰς 20 Θεσσαλονίκην διὰ τὸ ἐκεῖσε εἶναι τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Καβά-

2. φεύγοντα P 4. ἐγὼ δὲ? 7. ἐνέβαλον P 15. 5.] βίος
καὶ πολιτεία τῆς δαιωτάτης Θωμαΐδος MP 19. καὶ βασιλέων
om P 20. καββάσιλα καὶ νικολάου P

suo, atque hic rursus Comneno consobrino, Cantacuzeni protostrato-
ris genero, quem Galatam fugientem frater meus comprehendit. is
equum dono accepit ab imperatore, atque ego eodem a fratre do-
natus, in Peloponnesum eum abduxi. collapso igitur equo, ipse mul-
tis plagis percussus, in potestatem hostium veni, qui abductum me
in carcerem sive turrim aedificii tenebrosi coniecerunt, formicis, cur-
culionibus et muribus scatentem, quippe quae quondam fuisset gra-
narium. brachia et pedes vinculis et catena gravi et solida ad palum
magnum in terra defixum constrinxerunt. male in ea custodia cuba-
bam propter plagas, vincula, et reliqua, quae ibi fuisse incommoda
significavi.

5. Hic loci de sanctissima Thomaide narrandum nobis est. ex honesta
familia orientis in Asia progenerata erat. parentibus orbatam cognati
Cpolim perduxerunt, et sorori trium archiepiscoporum ac fratrum
et imperatorum, matri sapientissimi viri Nicolai Cabasilae, tradide-
runt, a qua educata et instituta est. ea, interiecto aliquo tempore,
Thessalonicam abiit, in qua urbe Cabasilas, ipsius frater, esset archiepi-

σιλαν ἀρχιερέα, καὶ ἤκησεν εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Θεοδώρας μετὰ τῆς Πυλαϊολογίνης, ἐναρέτου καὶ λογίας γυναικός, περὶ ἧς πολλάκις πολλοὺς ἤκουσα παρὰ τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κύρ Μανουὴλ ἐπαίνους, καὶ πολλοὺς κανόνας εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ ἁγίαν Θεοδώραν καὶ εἰς ἄλλους 5 ἁγίους ἀνέγνωσα ἐγὼ ἐκείνης ποιήματα· αἱ εἶχον σὺν αὐταῖς καὶ τὴν ἁγίαν Θωμαΐδα, καὶ ἐπαιδεύον εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ λόγον. ὡς δὲ ἦλθε τὸ τέλος αὐτῶν, κατέλιπον αὐτῇ πάντα τὰ αὐτῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ Κυπριανοῦ γυναῖκα, ἣτις ἀνανακτήσασα τὸ σκληρὸν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ ἀπελ- 10 θούσα πρὸς τὰς ῥηθείσας μονὰς μοναχὴ ἐγένετο, ἐπεὶ δὲ τὸ τέλος αὐτῶν ἐγένετο, πάλιν ὑπετάγη τῇ ἐκείνων κληρονομίᾳ καὶ τοῦ βίου, ὅπως δῆποτε καὶ ταῖς ἀρεταῖς ὑπετάγη, καὶ καλῶς διήνυσσε τὸν τῆς ὑποταγῆς δρόμον μέχρι θανάτου. ἡ Κυπριανοῦ λέγω γυνὴ ἦν αὕτη τοῦ ἐλθόντος εἰς Κωνσταντι- 15 νούπολιν καὶ τὴν μονὴν κτίσαντος τὴν εἰς ὄνομα τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγαλομαρτύρων Θεοδώρων, ἐπονομαζομένην τοῦ Κυπριανοῦ. τῶν δὲ ἀσεβῶν τὴν Θεσσαλονικὴν παραλαβόντων ἐξεληθούσα ἡ ὁσία Θωμαΐς μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς αὐτῆς τῆς Κυπριανοῦ γυναικὸς ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήμνον, ἵνα ἐκεῖθεν πάλιν 20 εἰς τὴν Κωνσταντινου ἐπανέλθῃ. ἐν δὲ τῇ Ἀθήμνῳ ὁ πάππος μου εὗρίσκετο μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τέκνων. ἡ οὖν πρώτη τῶν αὐτοῦ θυγατέρων ἰδοῦσα τὴν ὁσίαν καὶ τὴν αὐτῆς ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον ἐγκατέλιπε γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ

6. εἶχαν P

9. ἡ — γυνή P

12. πάλιν om P

scopus, abdeditque se in monasterium sanctae Theodoraе cum Palaeologina, femina virtutis et literarum studiosa, cuius ego multas saepe laudes e venerando imperatore, Manuele domino, audivi, et hymnos non paucos in sanctum Demetrium et sanctam Theodoram et alios sanctos legi. habebant autem secum sanctam quoque Thomaidem eamque ad virtutis et literarum disciplinam erudiebant. quum inaret ipsis vivendi finis, eidem quae habebant omnia reliquerunt, una cum uxore Cypriani, quae asperam viri sui naturam non ferens, in illud profecta monasterium, inter monachas nomen dederat, postquam autem illae diem obierunt, quemadmodum virtuti se subiecit, ita illarum tum bonorum tum vitae se subiecit heredi, et huius subiectionis cursum praeclare usque ad mortem confecit. coniux haec Cypriani, inquam, illius erat, qui Cpolim venit, et monasterium sanctorum martyrum nobilium Theodororum construxit, quod Cypriani cognominatur. Thessalonica ab impiis occupata, sancta Thomais cum alumna sua, Cypriani coniuge, in Lemnum discessit, inde Cpolim reversura.

ἀδελφας καὶ ὃν ἐμνηστεύσατο εἰς ἄνδρα ἅμα τοῖς παισὶ, καὶ
 ἀπελθοῦσα εἰς Θεσσαλονικίην γέγονε μοναχή, καὶ ἐν ὑποταγῇ
 αὐτῆς δὴ τῆς ὁσίας κάκεισε ἀπομείνασα. κάκειθεν δὲ ἐξελ-
 θούσαι αἱ τρεῖς καὶ μόναι ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει κατήν-
 5 τισαν ἀρχῇ ἐν τῇ μονῇ τῇ ἐπονομαζομένη τῆς Κλερένας.
 διαδοθεῖσα δὲ ἡ ἀρετὴ τῆς ὁσίας καὶ ἡ εἰς τὴν θείαν γρα-
 φὴν αὐτῆς ἐμπειρία εἰς τε τὸν βασιλέα καὶ πατριάρχην καὶ
 πάντας τοὺς τῆς πόλεως, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐζήτηε λαβεῖν ἄλλο
 τῶν μοναστηρίων μειζότερον καὶ εἰσοδηματικώτερον δοῦναι
 10 αὐτῇ, ὁ δὲ πατριάρχης ἔνταλμα πατριαρχικῆς ἐξουσίας ἐξέ-
 δωκεν εἰς τὰς βουλομένας τῆς πόλεως γυναικας προσίεσθαι
 αὐτῇ, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἤθελον δοῦναι αὐταῖς πᾶν ἀναγκαῖον
 εἰς τὸ ἐπισκέπτεσθαι καὶ θεραπεύειν τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν·
 οὐχ ὑπέτηρχεν γὰρ ἐκείναις οὔτε χρυσίον οὔτε ἀργύριον, οὐκ
 15 ἄλλο τι εἰ μὴ τὸ ἐργόχειρον καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀρχόν-
 των προμήθεια. λαβοῦσα δὲ μικρόν τι κάθισμα, συνέδρα-
 μον εἰς ὑποταγὴν αὐτῆς τοσαῦται ὄσαι οὐκ ἐχώρησαν εἰς
 τε τὴν τοῦ Λιβὸς μονὴν καὶ τῆς κυρῆς Μάρθας. ἡ δὲ οὐ
 πλείους ἢ δυοκαίδεκα προσελάβετο· καὶ ἦσαν τοιαῦται εἰς τε
 20 ἀκτιμοσύνην καὶ ὑπακοὴν καὶ σωφροσύνην καὶ πᾶν εἶ τι εἰς

1. πᾶσιν P 5. κλήρένας P 6. διασώσασα P 7. σοδώτερον M
 10. πατρ. τὸ δοῦναι αὐτῇ ἔνταλμα πνευματικῆς ἐξουσίας εἰς M
 11. γυναικας, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἵνα ἐρχηται εἰς τὸ ἐπισκέπειν καὶ M
 17. ὄσαι οὐκ ἐχώρησεν ἢ τε μονὴ τοῦ λυβὸς καὶ τῆς κυρίας μάρ-
 θας P

in Lemno tum erat avus meus cum uxore et liberis. itaque nū-
 tu maxima filiarum eius quum sanctam hanc feminam vidisset et
 observasset virtutem eius ac sermonem, relictis parentibus, fra-
 tribus, sororibus, et quocum coniuncta erat marito, atque liberis,
 Thessalonicam profecta, monachis se adscripsit ibique sub imperiis
 sanctae huius mulieris vixit. inde hae tres solae Cpolim emigran-
 tes principio in monasterium Clerenae venerunt. quum autem sanctae
 illius feminae virtus et litterarum sacrarum peritia imperatori et
 patriarchae, universaeque civitati innotuisset, imperator ei aliud
 maius et locupletius monasterium tradi iussit, patriarcha patriarchali
 auctoritate omnibus, quae vellent, urbis mulieribus potestatem de-
 dit, illi se aggregandi, cives quae essent necessaria ad res ordinandas
 et administrandas praestare iis volebant. neque enim illis erat vel au-
 rum, vel argentum, vel aliud quidquam nisi opus manuum et divina
 per magistratus providentia. itaque, quum non ita amplum domici-
 lium haberet, ad vitam ex imperio eius agendam tot confluxerunt,
 quot non concesserunt in monasterium Libis et Marthae dominae.

Θεὸν εὐαπόδεκτον, ὅτι κατέλιπον οἱ τῆς πόλεως λέγειν ἡ ἄγία, ἀλλ' αἱ ἄγίαι· καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ὄνομα εἶχον εἰς τὰς ἄγίας. καὶ τὸ μὲν τῶν μοναχῶν ἐκείνων γυναικῶν κοινὸν τὸ τῆς τροφῆς καὶ 32 ἐνδυμάτων καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἴδιον καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι τὸ μικρότερον ἢ πρὸς κοινὴν ἢ πρὸς ἰδίαν χρεῖαν εἰ μὴ μετὰ συγχωρη-5 σεως ὑπῆρχεν αὐταῖς, καὶ τὸ ἀνυπόδητον καὶ ὀλιγότροφον καὶ χαμαὶ κεῖσθαι καὶ ἐν εὐτελείᾳ καὶ ἄλλα ὅσα τῶν ἀρετῶν εἰσὶν ἐκ μαυτυρίας τῶν περισσῶν ἔστι διηγέσθαι. ὁμοίως δὲ πάλιν καὶ τῆς αὐτῶν ὁσίας καὶ πνευματικῆς μητρὸς τῆς ἐκείνων συνδρομῆς καὶ ἐπισκέψεως τῶν βασιλέων καὶ δε-10 σποινῶν καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν, αἱ μὲν χάριν ἐξομολογήσεως αἱ δὲ εὐχῆς καὶ ἐπισκέψεως, τίς ἂν ἀκριβῶς ταῦτά τε καὶ τὴν ἐκείνης ἀρετὴν δυνηθεῖη διηγησασθαι; ἐν δὲ μόνον διηγησάμενοι δεῖξωμεν τὰ πάντα ἀληθῆ. τῷ ῥηθέντι 15 μεγάλῳ σαββάτῳ, ὥσπερ μοι συμβέβηκεν ἕπερ ἐδιηγησάμην, 15 καθημένῃς μετὰ τὴν τῆς λειτουργίας τελετὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ σὺν αὐτῇ πᾶσαι αἱ μοναχαὶ αὐτῆς προσμένουσαι ἕνα μικρόν τι καὶ ἀπογεύσονται διὰ τὴν τοῦ ἀντιδώρου μετάληψιν εἶτα εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων τεθῆναι τὴν ἀνάγνωσιν λέγει οὖν ἡ ὁσία “μοναχαί, ἐγείρεσθε.” αἱ δὲ “τί σοί ἐστι 20 χρεῖα, κυρία ἡμῶν ἄγία;” ἡ δὲ “τῷ κύρ Γεωργίῳ ἐπῆλθε

1. εὐπρόσδεκτον P
φπερ?

7. κεῖσθαι ἐνυπῆρχεν αὐταῖς καὶ P 15.

at recepit illa non plus duodecim, atque erant omnes ad paupertatem, obedientiam, modestiam, denique quidquid deo gratum est, tam egregie paratae, ut iam non sanctae, sed sanctarum vocabulo uterentur cives et monasterium ad sanctas diceretur. fuisse monachis illis feminis communem cibum, communem vestitum, commune etiam, ut nihil proprium possiderent, nihil, quamvis modicum, vel ad communem, vel ad privatam utilitatem facerent, nisi concessum iis esset, eadem calceamentis nullis et alimento tenui usas esse, humi cubuisse et omnino vitam vilem egisse et reliquis virtutibus monachicis dedisse operam, supervacaneum est dicere. similiter ad ipsam matrem sanctam et spiritualem concursum imperatorum, imperatricum, principum virorum feminarumque conventus, quarum aliae benedictionis, aliae eius salutandae et precibus ipsius sese commendandi gratia ventitabant, quis haec, et virtutem illius digne possit enarrare? una quadam re enarranda omnem ostendemus veritatem. magno illo die sabbati, quo quae narraui mihi acciderunt, quum, finita liturgia, consedisset in ecclesia cum reliquis monachis suis exspectaretque panis benedicti communionem, deinde ad acta apostolorum legenda se convertisset, subito “monachae, inquit, expergiscimini.” hae quum rogassent: “qua tibi re opus est, sancta domina?” pergit illa “Georgius

πειρασμός, καὶ δεηθῶμεν τῆς Θεοτόκου ὑπὲρ ἐκείνου.” τὺδε ἀκούσασαι πῦσαι προσέδραμον αὐτῇ μετὰ δακρῦων, ἔξαιρέτως δὲ αἱ τῆς μητρὸς μου ἀδελφαί· καὶ γὰρ ἑτέρα ἀδελφὴ ἦν, ὕστερον γεγонуῖα κάκεινη μοναχὴ καὶ ὑποτακτικὴ αὐτῆς καλῆ. προσέδραμε καὺτῇ μετὰ δακρῦων, πυνθανομένη “τί τοῦτο ὃ λέγεις, κυρία ἡμῶν ἀγία;” ἡ δὲ πρὸς αὐτὰς ἔφη “μὴ θροεῖσθε· ὁ Θεὸς ὁ συγχωρήσας τὸν πειρασμὸν χορηγήσει καὶ τὴν βοήθειαν καὶ διάλυσιν αὐτοῦ δὴ τοῦ πειρασμοῦ.” καὶ ἰστάμεναι ἔψαλλον εἰς τὴν Θεοτόκον παράκλησιν 10 δακρῦουσαι. τούτου τί κρεῖττον εἰς μαρτύριον τῆς εἰς Θεὸν αὐτῆς ἀρετῆς καὶ οἰκειώσεως; ζήσασα οὖν οὕτως καλῶς, καὶ πολλὰ εἰς μαρτυρίαν τῆς ἀρετῆς αὐτῆς ἐπιδειξάσα ὁ Θεός, τέλος καὶ ὁ θάνατος αὐτῆς τίμιος ἐναντίον κυρίου ἐγένετο καὶ τῶν ἀνθρώπων προέβη. ἡμέραις γὰρ τισιν ἀσθενήσασα μικρόν, 15 καὶ πάσας τὰς μοναχὰς κοινῶς νοσητέησασα, καὶ καταλείψασα εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς μητρὸς, ἡ καὶ πρῶτα εἰς ἀρετὴν καὶ ὑποταγὴν αὐτῆς ἦν καὶ πάντα τὰ τοῦ κελλίου αὐτῶν ἐκείνη διοίκει, εἶτα ὡς ἐνθους γενομένη ἐκάθητο, τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς ἔχουσα κεκαλυμμένους, τὸ δὲ στόμα αἰεὶ κινουῦσα πρὸς ὕμνους καὶ εὐχαριστίας πρὸς Θεόν· ἐμιμεῖτο γὰρ πάντοτε ἡ ἀγία τὸ τοῦ Θείου χρυσορρήμονος πατρὸς ῥητὸν τὸ λέγον “μὴ τύσιν φωνῆς νοήσης καὶ μέγεθος (χρηῖμα γὰρ ἀνάρμοστον ἀγίοις ἢ κραυγῇ) ἀλλὰ τὸ νοερὸν τῆς διανοίας καὶ τὴν

11. οὕτως om P

13. καὶ τὰ τῶν P

dominus in sollicitationem incidit; precemur ob eum matrem dei.” his auditis, lacrimantes ad eam accurrerunt quum reliquae, tum in primis matris meae sorores. nam altera quoque soror postea se fecerat monacham illiusque se subiecerat imperio. itaque haec quoque cum lacrimis accurrit, quaerens: “quid illud est, quod dicis, sancta domina nostra?” at illa: “ne tumultuamini, inquit; qui sollicitationi locum dedit deus, eiusdem etiam praesidium et remedium praestabit.” itaque illae flentes matrem dei implorabant celebrabantque hymnis. hac re quid potest esse disertius virtutis pietatisque testimonium? ita igitur quum pulcre vixisset et sanctimoniam eius multis rebus testatus esset deus, tandem mors ei gloriosa coram domino obtigit, qua e rebus humanis excessit. nam quum leviter aliquot dies aegrotasset et monachas communiter ad virtutem esset cohortata, sororem matris meae, quae in eius integritate imitanda et subiectione prima erat, et omnia in cella illius procurabat, in locum suum delegit; deinde tanquam divino afflatu concitata sedebat, clausis oculis et labiis ad dei laudes et gratiarum actiones semper motis. servabat enim omnino sancta haec, quod pater aurea verba fundens dicit:

θεομότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν συντονίαν τῆς δεήσεως, καθ' ἣν καὶ σιωπῶντων ἀκούει ὁ θεός." ἡ οὖν ἀγία μήτε τι προλαμβάνουσα τροφίμου ἢ ποσίμου, μήτε ὁμιλοῦσα τὸ τυχὸν ἄνευ τοῦ καθ' ἡμέραν ἐρχομένου ἱερέως εἰς τὸ μεταλαμβάνειν αὐτὴν τῶν θείων μυστηρίων, τότε καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸν οὐρανὸν αἴρουσα καὶ συγχώρησιν αἰτοῦσα λαβεῖν ὑστερον μετελάμβανεν. ἀλλὰ καὶ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου καὶ τῶν δεσποινῶν καὶ ἄλλων πολλῶν πολλάκις προσερχομένων αὐτῇ, ἀλλὰ δὴ καὶ τότε διὰ τελευταίαν εὐχὴν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν καὶ ἐγκρίτων ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν, ἀνένευε καὶ συγχώρησιν καὶ εὐχὴν ἐχορήγει. καὶ οὕτως B διαρκέσασα ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε, καὶ ἐτάφη φιλοτιμῶς συνδραμόντων σχεδὸν πάντων τῶν ἱερέων ἱερομονάχων, κλητῶν καὶ ἀκλήτων, ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἔχει καὶ ἀληθῶς. 15

6. Κειμένου μου οὖν ἐν τῇ φρουρᾷ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ὡς ἦλθεν ἡ ἑορτὴ τῆς μνήμης τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῶν αἰχμαλώτων ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἐδεήθην τοῦδε, ὡς καὶ γὰρ Γεώργιος καὶ παιδιόθεν δοῦλος αὐτοῦ, ἵνα λυτρωσθῆται με τῶν δεινῶν καὶ δεσμῶν· καὶ ἀφρηνιασθεῖς, ἔδοξέ μοι εὐρεθῆναί με εἰς τὸ περικαλλές ἅγιον τέμενος αὐτοῦ τὸ

2. προσλαμβάνουσα? 6. λαβεῖν ὑστερον οσα M 11. ἐνένευε P. an ἐπένευε? 15. εἶχον δὴ καὶ ἀληθῶς. αὐτῆ δὲ τὸ πρότερον Θεοδώρα ἐλέγειο P

ne contentionem vocis et vehementiam noveris, (res enim sanctis indecora clamor est) sed attentionem mentis et fervorem animi et ardorem precationis, quibus fit, ut etiam tacentes deus audiat." sancta igitur nec cibum nec potum sumebat, nec loquebatur quidquam nisi cum sacerdote, qui ad eam divinis mysteriis impertiendam quotidie ventitabat; tum manus et oculos in coelum attollens et veniam delictis suis petens, divini mysterii particeps fiebat. quin etiam imperatori Iohanni et despoenis aliisque multis frequenter se inventibus, et qui tum propter ultimas eius preces eam visebant, viris et feminis illustribus, et probatis hieromonachis et monachis abnebat adeunde copiam precesque fundebat. ita quum vixisset dies septem, ad dominum abiit, et sepulta est honorifice, omnibus propemodum hieromonachis, vocatis et non vocatis, et primoribus utriusque sexus concurrentibus. atque haec quidem talia sunt et ad veritatem narrata.

6. Ego quum in carcere fuisset dies quadraginta adessetque lux dicata memoriae magni martyris sancti Georgii, captivorum liberatoris, suppliciter hunc rogavi, ut cognominem me et a puero ipsius cultorem miseris et vinculis eriperet. tum somno oppressus, visus sum

εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τῶν Μαγγάνων ἐπονομαζόμενον. ἐκεῖ
 ἰστάμενος τὴν φυάλην ἔχων καὶ τοὺς σιδήρους τοῖς ποσὶ,
 διερχομένου τάχα τοῦ βασιλέως ἵνα εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς
 ἐκκλησίας ἀπέλθῃ, ἐδεήθη αὐτοῦ ἵνα με τῶν ἀλύσεων ἐλευ-
 5 θερῶσῃ. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν,
 ἄρχων τις ἐπιστρέψας πρὸς με εἶπέ μοι ταῦτε· “προσέταξεν
 ὁ βασιλεὺς ὁ αὐθέντης ἡμῶν ἵνα ἐξάρωσί σου τοὺς σιδήρους,
 ὃ καὶ ἡ κυρία ἡμῶν ἡ δέσποινα ἐζήτησεν αὐτοῦ καὶ ἅπαν-
 10 τες ἡμεῖς.” καὶ περὶ τὸν ὄρθρον αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἰδοὺ ἐν
 15 τῇ συνήθει ὥρα οἱ τοῦ πύργου ἄρχοντες καὶ ἕτεροι μετὰ σι-
 δήρων ὀργάνων ἐκβαλόντες με τῶν ἀλύσεων καὶ ἐξαιτιῶνται,
 καὶ λέγουσιν οὐχ ὅτι ἐχθρωδῶς ἔχουσι κατ’ ἐμοῦ καὶ οὐ τρέ-
 φουσί με, εἰ μὴ ἐστὶ διὰ μὴ κεκτησθαι αὐτούς. καὶ μετὰ
 δύο ἡμέρας ἐλθόντες πάλιν ζητοῦσί με· καὶ ἐδεήθη τοῦ
 20 αὐθέντου μου διὰ γραφῆς ἵνα ἐξαποστείλῃ ἄρχοντας συλλα-
 λῆσαι τοῖς αἰχμαλωτεῦσάσι με πρὸς συμβίβασιν περὶ τῆς ἐμῆς
 ἐλευθερίας. ὅπερ καὶ γέγονε. καὶ συμβιβασθέντες δεδώκασιν
 αὐτῷ τὸ Σαραβάλε φρούριον τοιουτοτρόπως, ἵνα ἐγερθῇ καὶ
 ἀπέλθῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν τῇ Γλαρέντζα· καὶ μέχρις ὄλου
 25 Μαΐου εἰ μὲν ἔλθῃ ὁ μητροπολίτης καὶ αὐθέντης αὐτῶν, ποιησάτω
 ἐκεῖνος ὡς θέλει, εἰ δ’ οὐ, παραδώσωσιν αὐτῷ τὸ κύστρον.
 καὶ γεγονότων ὄρκων, καὶ παραλαβομένου καὶ τοῦ Σαραβάλε

1. εἰς τὴν κεφαλὴν ἰστάμενος ἔχων καὶ P
 21. παραδίδουσι τὸ P

13. κετικέναι M

mibi esse in pulcherrimo templo Manganorum quod dicitur, illius no-
 mini sacro. ibi quum constitissem, pateram manu tenens et com-
 pedibus vinculus, imperatorem forte transeuntem, ut ecclesiae sa-
 cris interesset, obsecravi, ut catenis me levaret. quum iam intrasset
 in ecclesiam imperator, reversus unus de proceribus ita me allocutus
 est: “iussit imperator, dominus noster, vinculis te liberari; id quod
 imperatrix, domina nostra, et omnes nos ab eodem petivimus”. et
 ecce, circa matutinum noctis eiusdem tempus, hora consueta, turris
 praefecti et alii viri, instrumentis ferreis instructi, catenis me ex-
 pediunt, et excusant se mihi aiuntque, non hostili odio tam parce
 ac maligne victum se praeuisse, sed quia meliora quae darent, non
 habuissent ipsi. post biduum adsunt iterum et me cohortantur, atque
 ego per literas dominum meum oravi, ut mitteret viros honoratos,
 qui de conditionibus liberationis meae transigerent cum his, a qui-
 bus captivus detinebar: id quod factum est, et, composita amicitia,
 castellum Sarabale hoc ei pacto tradiderunt, ut Glarentzam domum
 recederet; et quidem si per Maium venisset metropolita et dominus
 ipsorum, faceret is, quod vellet; si non venisset, castrum illi dedorent.

Phrantzes.

10

τῇ πέμπτῃ Μαΐου, ἀπῆλθε μέχρι τῆς Σκλαβίτιζας καὶ Τεριόλου τὰ ὄρια. δι' ἐμὲ δὲ ἐπαφῆκεν Ἰωάννην τὸν Ῥωσσιῶν, ἵνα με ἄρῃ, σωζομένου ὁμως ὅτι μετὰ τὸ ἐλευθερωθῆναί με ἔξουσι τὸ βέβαιον τὰ προχθέντα. καὶ ἐλευθερωθεὶς ἡμιθανῆς σχεδὸν ἀπέσωσα ἔνθα ἦν ὁ αὐθέντης μου, ὃς εἶδε με ὅ μετὰ χαρᾶς πολλῆς καὶ λύπης, τὸ μὲν ὅτι ἡμην οὕτως ἡμιθανῆς, τὸ δὲ ὅτι ἡλευθερώθην, καὶ πολλὰ εἶπε πρὸς ἔπαινον καὶ παραμυθίαν μου. ἀπελθόντος μου οὖν εἰς τὴν σκηνὴν τὴν ἐμὴν προσέφερόν μοι εὐεργεσίαν τοιαύδε. ἱμάτιον ἐπὶ νώφορον διπλοῦν, χαμουχᾶν πράσινον ἀπὸ Λούκκας ἀξιώτι-10 μου μετὰ πρασίνου ὑφάσματος καὶ καλοῦ ἐνδεδυμένον, σκούφιαν Θεσσαλονικαίαν μετὰ χρυσοκοκκίνου χασιδίου ἐνδεδυμένην, καβὰδιον καρμεζὴν χαμουχᾶν μετὰ βαρέων καταρουχῶν ἐνδεδυμένον, κουρτζουβάκαν χαμουχᾶν χρυσοῦν πράσινον, καὶ φωᾶν προσίον, καὶ σπάθην ἐγκεκοσμημένην, καὶ φλωρία 15 ἦτοι νούμια χρυσᾶ χιλιάδας τρεῖς.

7. Ἐπὶ τὴν αὐριον οὖν ἀπελθόντες εἰς Γλαρέντζαν, ἰδοῦ τις ἄρχων τοῦ ἀμηνᾶ μετὰ τινος ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε 33 λέγων ὅτι ἡ Πάτρα τελεῖ τῷ ἀμηνᾶ τέλη, καὶ διαβαίη αὐτῷ εἶναι· διὸ ἄπεχε αὐτῆς καὶ μὴ πολιοῦρκει αὐτήν. εἰ δ' 20 οὖν, πέμψομεν στρατὸν κατὰ σοῦ. ὁ δ' αὐθέντης μου ἀποκρι-

1. τριόλου τῶν δόλων P	2. ῥωσσιῶν P	3. ὁμως διτ] γὰρ M
ἐλευθερωθεῖν με ἔξωσι M	9. ἐπανάφερον M	10. χαμουχᾶν P
λούκκας P	11. προσίον P	13. καρμεζὴν χαμουχᾶν P
μετὰ — χαμουχᾶν om P	15. φουτιῶν προσίον P	
18. ἦλθε om P	19. διαβαίνει P	

dictis deinde utrimque sacramentis, et quinto Maii Sarabale accepto, Sclabitzam usque et ad fines Terioli abiit, ad me autem liberandum Iohannem Rhosotanem misit, pactus, ut me libero demum, quae acta essent, forent rata. liberatus igitur, paene semianimis perveni ad principem meum, qui magno me tum gaudio, tum dolore vidit, quum liber quidem, sed idem semianimis essem, multaque ad laudem et consolationem meam dixit. postquam discessi in tentorium meum, haec mihi munera oblata sunt: duplex amiculum, supparium prasiini coloris pretiosum, Luccae emtum et bombyce perpulcra inductum, birretum Thessalonicense, coccineo holoserico inductum, sagum sericum eleganter ornatum, curtzubacas sericus aureus prasinus, gladius ornamentis conspicuus et florenorum sive nummorum aureorum tria millia.

7. Quum postridie Glarentzam profecti essemus, ecce paucis post diebus quidam ex amerae optimatibus nuntium nobis affert, Patram amerae tributa pendere in eiusdemque concessisse ditionem. abstinere-

δεις αὐτῷ εἶπεν “ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι θέλουσι παραδοῦναι αὐτὴν τοῖς Καταλάνοις. οὐκ οὖν δοκεῖ μοι πρέπον εἶναι εὔσαι ἡμᾶς τοὺς γε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καὶ ἐχθροὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ μεγάλου ἀμηρᾶ καὶ ἡμῶν παραλαβεῖν αὐτοὺς 5 τὸ τοιοῦτον κάστρον τὸ ἐν μέσῳ τῶν ὄριων ἡμῶν κείμενον. διὰ τοῦτο ἀπῆλθομεν ἐκεῖ, καὶ ἐξετάσαντες τὸ πρᾶγμα ἐστήσαμεν ἵνα μὴ γένηται· καὶ ἰδοὺ, ὡς βλέπεις, ἠγέρθημεν ἐπανελθόντες οἴκαδε. οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἔχω κατὰ νοῦν ἵνα ἀποστειλῶ πρὸς τὸν ἀδελφόν μου τὸν μέγαν ἀμηρᾶν τοῦ- 10 ιτον δὴ τὸν ἄρχοντα,” δεικνύων ἐμέ, “ὅς δηλοποιήσει αὐτῷ καὶ πλείονα ἄλλα ἢ ἀναμεταξὺ ἡμῶν δεῖ ἐνεργεῖσθαι.” ὁ οὖν Τοῦρκος ἀκούσας τούτους τοὺς λόγους, ἔτι δὲ καὶ φιλοδωρηθεὶς καλῶς, ἀπῆλθε χαίρων. ἐκείνου δ’ ἀναχωρήσαντος προσ- 15 ἔταξέ μοι λέγων “ἰδοὺ προετοιμάζε τὰ πρὸς χρεῖαν τῆς ἰσόδου.” καὶ μὴ εἰδὼς ἐγὼ τὸ τυχόν, ἀνέφερον αὐτῷ ὅτι εἰ μὴ ἔλθῃ ὁ μητροπολίτης Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ δώσωσι ἡμῖν τὸ κάστρον, καὶ γὰρ ἀναρρωσθῶ ὀλίγον. ἀλλ’ ὅμως, εἶπέ μοι, προετοιμάζε πάντα τὰ εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς προστάξεώς σου.

8. Τῆς δὲ προθεσμίας ἐλθούσης καὶ μὴ ἐλθόντος τοῦ 20 μητροπολίτου, τῇ α’ Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπηρχόμεθα κινήσαντες εἰς Πάτραν. ἐν ταύταις οὖν ταῖς ἡμέραις καὶ ὁ

2. μοι μὴ πρέπον P
σφρον ἦτοι πτολιεθρον τὸ M
μὲν ἐτόμασε M

3. τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν om M

5. κά-
17. ἀναρρωσήσω P
ἄλλ’ ὁ

ret proinde ea urbe, neve eam obsideret: si minus, contra eum exercitum missum iri. cui ita respondit princeps meus: “nos audieramus, velle eos urbem Catelanis tradere. iam parum mihi aequum videtur, pati nos communes fratris mei, magni ameræ, nostrosque hostes tale castrum occupare, in mediis finibus nostris situm. qua de re hoc iter suscepimus, et, re cognita, id negotium ut impediremus, dedimus operam. atque vides nos, collectis sarcinis, domum iam redire. propediem autem ad fratrem meum, magnum ameran, mittere constitui hunc illustrem virum” (me autem ostendebat,) “qui illi etiam alia multa exponet, de quibus inter nos agi necesse est.” Tarca, his auditis, et muneribus bene cumulatus, laeto animo discessit. qui quum abisset, Constantinus ~~misit~~ me parare, quæ ad iter faciendum necessaria essent. ego, quid rei esset ignarus, respondi, ita fore, si deo placuisset, ut non veniret metropolita, ac castrum nobis traditum esset, et postquam ipse aliquantum convalessem. at ille “nihilominus, inquit, ad perficiendum, quod mandatum tibi est, omnia præpara.”

8. Ubi venit dies præstituta, nec adfuit metropolita, Calendis Iuniis eiusdem anni Patram movimus. per eosdem dies etiam Thomas

αὐθεντόπουλος ὁ κύριος Θωμᾶς τὸ τοῦ πριγκίπου Κεντηρίωνος πτολιέθρον τὴν Χαλατρίτζαν, τοῦ καὶ μετέπειτα γεγονότος πενθεροῦ αὐτοῦ, ἐπολιόρκει· ὁ δὲ αὐθέντης μου ἅμα τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ διήρχοντο διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς Πάτραν φερούσης· κατελθόντες οὖν ἐμείναμεν ὁμοῦ εἰς τὴν Καμενί- 5 τζαν. Ἰωαννίκιος Βαλότας οὖν ὁ τοῦ πριγκίπου ἐκεῖσε ἄρχων ὡς ἔμαθε τοῦτο, αἰτήσας ἀφιέρωσιν ἵνα ἀμφοτέρους τοὺς αὐθέντας ἔλθῃ προσκυνῆσαι αὐτούς, καὶ ἐλθὼν εὐθύς τὰς τοῦ πτολιέθρου κλεῖς ἐκβαλὼν δέδωκε ταύτας τῇ αὐθέντῃ μου τῇ δεσπότῃ, εἰπὼν “τοῦτό ἐστι πτολιέθρον ἰδίως τοῦ αὐθέντου 10 μου καὶ συγγάμβρου τῆς βασιλείας σου” (καὶ γὰρ ὁ τοῦ πριγκίπου υἱὸς προέλαβεν εἰς νόμιμον γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς βασιλίσσης κυρίας Θεοδώρας), “ὅς μοι προσέταξεν ἵνα παραδώσω τοῦτο τῇ βασιλείᾳ σου.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ “οὕτως ἔχει, ὅτι συγγενοῦς μου ἐστὶν ὁ τοιοῦτος τόπος, ἀλλ’ οὐ γνησι- 15 στέρου τοῦ ἀδελφοῦ μου. λοιπὸν εἰ προγενέστερον ἐποίει τοῦτο, ὁ ἀδελφός μου κατ’ ἐμοῦ οὐκ ἐνεχειρίζετο οὐδὲν ὃ ἐγὼ εἶχον, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ αὐθέντης σου ἄλλοτρόπως εἶχον αὐτό. τὰ νῦν οὖν εἰ παραλάβω αὐτό, ἀνάγκη ἐστὶν ἵνα διαφερώμεθα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ οὐ τυγχάνει διὰ πο- 20 λύ τι, πολλῶ μᾶλλον διὰ τοσοῦτον. ἀλλ’ ἄπελθε ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς δύνασαι ποιήσον.” ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα, ἤτησεν ἵνα ἀκάκως εἰσέλθῃ ἐν τῷ αὐτοῦ πτολιέθρῳ. προσταχθεὶς

5. *ἔμειναν* M 6. *Ἰωάννης οὖν Βάλοντας* P 7. *pro ἀφιέρωσιν locum vacuum* P
 12. *ἔλαβεν* P 15. *ὁ τόπος οὗτος* P
 17. *ἐχειρίζετο* P 18. *αὐτὸς καὶ* om P ἀλλοιότροπως P
 23. *αὐτῷ* P

dominus Centerionis principis, cuius idem postea gener factus est, oppidulum Chalatrutzam obsidebat. dominus igitur meus cum fratre Patram processit, divertimusque una omnes Camenitzam. itaque Iohannicius Balotas, principis ibi procurator, ubi hoc didicit, postulata admissione, ambos dominos adoratum venit, et illico prolatas oppidi claves despotae, domino meo, his verbis tradidit: “oppidum hoc proprium est domino meo maiestatis tuae affini” (etenim principis filius sororem Theodorae Imperatricis legitimis nuptiis sibi coniunxerat), qui mandavit mihi, ut maiestati tuae id dederem.” respondet Constantinus: “ita se res habet, locus iste affinis mei est, non fratris mihi cognationis. ceterum si prius hoc fecisset, frater meus nihil, quod ego tenerem, contra me occuparet, atque ille et princeps tuus incommode id tenebant. nunc autem si oppidum accipio, inter me fratremque meum dissidium exoriri necesse est, quod ne magnae quidem rei causa, nedum tantillae fieri oportet. sed tu

ὄν ἐγὼ συνώδευσα αὐτῇ μετὰ στρατιωτῶν. καὶ περὶ τὴν
 ὁδὸν εὐρεθεὶς Ῥουὺλ ὁ Θωμᾶς, καὶ νομίσας εὐκολον εἶναι
 ἵνα ἄρῃ αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἰς κίνδυνον ἤλθε τοῦ φνέναι
 ἀνά τῶν ἀδελφῶν τι μάχιμον καὶ λυπηρόν· ὁμοῦς οὖν θεοῦ
 5 εὐδοκοῦντος ἐκείνον μὲν σῶον ἀπεκατέστησα οἴκαδε, καὶ γὰρ
 ἐπιστρέψας εὗρον τὸν αὐθέντην μου ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Ἄν- B
 δρέου τοῦ πρωτοκλήτου ναῖ καὶ τάφῳ ἀποσωθέντα τῇ δ'
 Ἰουνίου ἐσπέρας. τῇ ἑ πρώτῃ τοῦ αὐτοῦ, ἡμέρα πρώτη τῆς
 ἑβδομάδος, ἐξεληθόντες πάντες οἱ τοῦ κάστρου ἔγκριτοι μετὰ
 10 παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐλθόντες μέχρι καὶ τοῦ ἡθέντος νουῦ
 τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, τὸν δεσπότην καὶ αὐθέντην μου προσε-
 κύνησαν καὶ τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου παρέδωκαν αὐτῷ. καὶ
 οὕτως κινήσαντες μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀμφοτέρω τὰ μέρη,
 λέγω τοῦ αὐθέντου μου καὶ τοῦ πτολιέθρου, τινὲς ἔπιπτοι
 15 καὶ τινες πεζοί, ἕκαστος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ πηλικότητα, καὶ
 εἰσελθόντες εἰς τὸ κάστρον μέχρι καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν τοῦ
 ἁγίου Νικολάου δωματίων ἀπήλθομεν, τῆς μὲν ὁδοῦ πάσης
 κτεστρωμένης οὕσης πάντων ἀνθέων, καὶ εὐκοσμίας ἐκ δε-
 ξιῶν τε καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἐκ δόμων πάντοθεν ῥαινομένων
 20 ῥοδοσταμμάτων καὶ ῥόδων καὶ τριακονταφυλλῶν. ἀπὸ δ'
 ἄνωθεν τοῦ φρουρίου ἦτοι τοῦ πύργου διὰ σκευῶν καὶ τζαγ-

3. φυῆσαι? 12. καὶ τὰς — αὐτῷ om P 14. πτολιέθρου
 ἦτοι κάστρου τινὲς M 15. ποικιλότητα P 16. ἐν τῷ πτο-
 λιέθρῳ ἦτοι κάστρῳ P 18. εὐκοσμίας M 19. δῆμων P
 ῥοδοστάμων P 20. καὶ τριάκοντα φυλλῶν om P

abi in urbem et, quod potes, effice." his auditis, petivit, ut tute ur-
 bem intraret. itaque iussus ego una perrexi cum manu militum. in
 itinere in Thomam Raülum incidimus: qui quum facile se posse Io-
 hannicium a me distrahere arbitraretur, periculum erat, ne inter fra-
 tres pugnae et mala excitarentur. sed favente deo, illum saluum do-
 mum restitui, atque ipse reversus, in templo et sepulcro sancti An-
 dreae, qui primus ad apostolatam vocatus est, Constantinum inveni,
 quarto die Iunii, ad vesperam. die quinto, qui erat primus hebdo-
 madis, mane omnes oppidi primores et plebs universa ad templum,
 de quo dictum est, progressi, despotam, dominum meum, venera-
 bundi salutarunt tradideruntque ei oppidi claves. ita laetitia maxima
 pars utraque, et domini mei, et oppidi, alii equestres, alii pedites, pro
 sua quisque conditione, incedebant, atque castrum ingressi usque ad
 aediculas iuxta templum sancti Nicolai sitas processimus, tota via cou-
 strata omnis generis floribus et ad dextram laevamque ornata,
 quum e domibus insuper undique aqua rosacea et rosae et odori-
 fera folia spargerentur. de summo autem castello sive arce telis

γρῶν κακῶς ἐδεξιούντο ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲν ἔβλαψαν· οἱ γὰρ τοῦ μητροπολίτου κρατήσαντες τὸ φρούριον, ἐτι δὲ καὶ τὰ αὐθεντικὰ παλάτια τὰ πλησίον αὐτοῦ οἰκήματα σιταρχήσαντες καὶ ἀφιερῶσαντες κατέσχον, ἐλπίζοντες ὅτι ἐλθόντος τοῦ μητροπολίτου διὰ τούτου πάλιν λάβωσι τὸ πτολίεθρον, ὅπερ 5 καὶ πρότερον εἶχον. ἡμῶν δὲ ἐπὶ τὴν αὐριον συναχθέντων ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου ναῷ, καὶ παντὸς τοῦ τῶν πολιτῶν δήμου, ὤμοσαν μετὰ ὄρκων ἴν' ὥσι πιστοὶ δοῦλοι καὶ ὑποτακτικοὶ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν τοῦ δεσπότου· εἶτα ἐζήτησαν καὶ μετὰ τοῦ κρίνειν ἐν αὐτοῖς καὶ ἰθύνειν. ὁ δὲ αὐθέντης 10 μου ἀπεκρίνατο λέγων "καὶ μᾶλλον τοῦτο αὐτῷ ὀφείλομεν, καὶ χάριν τῆς ὑμῶν αἰτήσεως ἔσεται αὐτὸς εἰς κεφαλὴν ὑμῶν." τῇ δὲ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ Ἰουνίου μηνὸς διερχομένον μου εἰς Ναύπακτον, ἵνα πρὸς τὸν βασιλέα πρῶτον ἀπέλθω ἀκουστὸν ποιῆσαι αὐτῷ τὰ ἐν τῇ Πάτρῃ παρακολουθήσαντα, εἶτ' ἀπ' 15 ἐκεῖσε μετ' ἄρχοντος αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀμηρᾶν, κατὰ τὴν τετάρτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φθάσαντες ἐμείναμεν ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ναῷ. ἰδοὺ καὶ δύο Τοῦρκοι διερχόμενοι τὴν Ναύπακτον, ὁ μὲν τοῦ ἀμηρᾶ ὁ δὲ τοῦ Τουραχάνη, προσαγγέλλοντες ἐν προστάγματι ἵνα μὴ τὴν Πάτραν παραλάβωμεν. 20 οἵτινες δὲ πάλιν ὑπέστρεψαν μετ' ἐμοῦ ἀπολογία λαβόντες τοιάνδε, ὅτι ἐπεὶ ὁ παρῶν ἡμῶν ἄρχων ἀπέρχεται πρὸς τὸν ἀδελφόν μου τὸν μέγαν ἀμηρᾶν (δεικνύων ἐμὲ ἔφη αὐτοῖς ὁ

4. ἀφηρώσαντες P
2. ἐν τῇ ἡμῶν καὶ δεσπότη P

5. τούτου ἔστιν πάλιν M

9. τῷ αὐ-

arcubusque balearibus male nos excipiebant, nec laedebant tamen. nam qui a metropolitā stabant, castellum occuparant et praeterea palatia principis in illius vicinia aedificata, spe ducti, fore ut, quum redisset metropolitā, huius auctoritate oppidum, quod etiam prius tenuerant, reciperent. postera luce tota civitas, nobiscum in aede sancti Nicolai congregata, sacramentis fidem et obedientiam ad dicit despotae, domino nostro. deinde quum me praefectum et gubernatorem sibi exoptarent, respondit dominus meus: "et ipsi admodum hoc debeo, et petentibus vobis satisfacio, ut vobis praesit." quum octavo die eiusdem mensis Iunii Naupactum discessissem, primum imperatori nuntium allaturus de rebus ad Patram transactis, deinde cum uno e proceribus eius profecturus ad ameram, die quarto eius mensis in templo sancti Andreae commorati sumus. advenerunt tum Naupactum forte duo Turcae, vetantes unus amerae, alter Turchanis nomine, ne Patram in ditionem nostram acciperemus. hi mecum reversi, tale a Constantino responsum ferunt: "quo-

δεσπότης ὁ αὐθέντης μου), καὶ ὡς ἐκεῖνος προστάξει, οὕτως
 καὶ ποιήσομεν. ἀναχωρησάντων οὖν ἡμῶν ἐν Ναυπάκτῳ
 ἐμείναμεν. πρῶτὶ σκοτίας ἔτι οὐσης ἰδοὺ ἐκεῖσε καὶ ὁ πα-
 λαιῶν Πατρῶν μητροπολίτης τοῦνομα Πανδοῦλφος Μυλατέ-
 5 στας μετὰ τριήρεως Καταλανικῆς ἔφθασε· διερχόμενος γάρ
 περὶ τὰ νησιῶρια τὰ μέσον τῆς ὁδοῦ, ὡς ἔμαθεν ὅτι ἐδόθη
 τὸ πτολίεθρον τῷ δεσπότῃ, τὸν πλοῦν ἐποίησατο διὰ τοῦ
 ἐκεῖσε κόλπου παρὰ τὴν Αἰτωλικὴν χέρσον ἔγγιστα, καὶ ἀπε-
 σῶθη εἰς Ναύπακτον πόλιν τῆς Αἰτωλίας, ὅπως καλῶς μάθη
 10 περὶ τοῦ γεγονότος. ἐδεήθη οὖν ἐπιμείναι καμὲ ἐκεῖσε καὶ
 ἐπὶ τὴν αὐρίον· ἔγωγε ὑπεσχέθην τοῦτο ἔνεκεν δύο αἰτιῶν, τῆς
 μὲν ἵνα μηνύσω τῷ αὐθέντῃ μου περὶ τοῦ γεγονότος, ὃ καὶ
 παρ' ἐμοῦ ἔμαθε πρῶτον, τῆς δὲ ἵνα μάθω τίς ὁ σκοπὸς αὐ-
 τοῦ δὴ τοῦ μητροπολίτου. διὰ ταύτας οὖν τὰς δύο αἰτίας
 15 ἀπέμεινα παρ' αὐτῷ. μέσον δὲ γενομένου καὶ τοῦ Βικάρδου 34
 Μαρκέλλου ἡγεμόνος Ναυπάκτου, καὶ εἶδομεν ἀλλήλους, ὃν
 καὶ γὰρ βλέψας ἐθαύμασα ὅτι ἔοικεν εἰς πάντα τῷ τοῦ Σίδης
 μητροπολίτῃ. συνανακείμενος οὖν ἐγὼ αὐτῷ καὶ συνομιλῶν, ἐν
 τῷ διαλέγεσθαι αἰεὶ μηχανούμενος ἦν ὅπως γνωρίση τίνας
 20 ἔνεκεν ἤθελον ἐγὼ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀμηρῶν, καὶ γὰρ ἐκεῖνον
 πυνθανόμενος τίς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ περὶ τῶν κατὰ τῆς Πά-

5. καταλάνης P 9. Ναύπακτος λέγεται ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ναυπη-
 γίας τῶν Ἡρακλειδῶν πρὶν ἢ κατασχεῖν τὴν Πελοπόννησον. Pa-
 chomius in marg. M 15. βηράρδου μαρκέλου P 18. ἐγὼ
 — μηχανούμενος om P

niam praesens hic vir ad fratrem meum, magnum ameram, proficis-
 citur (me autem his verbis significabat), ut ille decreverit, ita facie-
 mus." sic igitur recessimus, constitimusque Naupacti. antequam porro
 diluxerat, ecce etiam veterum Patrarum metropolita, Pandulphus Malate-
 sta, illuc advectus est triremi Catelanica. obiens enim insulas, trans quas
 via ferebat, quum oppidum despotae traditum esse audisset, cursum
 per sinum illum proxime terram Aetolicam flexit, Naupactumque, ur-
 bem Aetoliae, ut factum explore cognosceret, devenit. rogavit igitur,
 ut ego quoque ad diem sequentem ibi manerem: quod ei dua-
 bus de causis promisi: una, ut indicarem domino meo quid contigisset,
 quod is sane ex me primum cognovit; altera, ut consilium metropo-
 litae dicerem. ob eas duas causas igitur cum illo mansi. vidi ibi etiam
 intervenientem Bicarдум Marcellum, Naupacti praefectum, quem mirabar
 omnino simillimum esse metropolitae Sidensi. Malatesta, quum accubuis-
 semus una et colloqueremur, in sermonibus studiose conabatur ex-
 piscari, qua de re ego ad ameram iter suscipere vellem, atque ego
 vicissim ex illo quarebam audire, quid ipse de rebus adversus Pa-

τρας συμβάντων, καὶ μὴ δυνάμενοι εἰς τοῦ ἑτέρου τὰ κρύφια γνωρίσαι. ἔοικεν γὰρ ὡς τινες κερδαλέοι ἐποίησαν ἐμπορίας. ὁ μὲν φορτίον εἶχεν ἀντὶ σηρικῆς μετὰξῆς τὰς τῆς θαλάσσης βρῦνας, ὁ δὲ ἀντὶ πεπέρεως σχολίου σπόρον ξηρόν· καὶ συναπαντηθέντες ἑαυτοῦ ἐπνυθάνοντο ἀλλήλων “τί τὸ φορτίον;” ὁ μὲν “μετάξῃ” ἔφη “ἔστι τὸ ἐμόν,” ὁ δὲ “πέπερι,” καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐνόμιζε μήπως τὸν ἕτερον συναπαίξει. καὶ οὕτως εἰς συνθήκην ἤλθον ἵνα ἀνταλλάξωσιν τὰ φορτία, καὶ μὴ γινώσκων ὁ εἷς τὰ τοῦ ἑτέρου ἔλαβον φορτία, καὶ σπουδαίως ἐπορεύετο ἕκαστος ἵνα πόρρω μακρὴν ἂν ἀπὸ τοῦ ἄλλου, μὴ πως ἢ μηχανὴ φανερωθεῖη· καὶ παραγενόμενοι ὁ εἷς ἐνθεν καὶ ὁ ἕτερος ἐκείθεν πολλῶ διαστήματι τῆς ὁδοῦ καὶ ἀνοίξαντες οὐχ εὖρον οὐδέν. οὕτως ἐπάθομεν χημεῖς. λοιπὸν ὁ μητροπολίτης δέδωκε τοῖς ἀπεσταλμένοις Τούρκοις παρὰ τοῦ ἀμηνῶ καὶ τοῦ Τουραχάνη τοῖς μετ’ ἐμοῦ οὖσι γράμματα πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀνθέντας τοὺς ἀποστειλαντας αὐτούς, κάμοι δὲ πολὺς συνέβη λογισμός, μὴ ποτε ὑπόσχηται δοῦναι ἕστεά τινα τῆς Πάτρας, εἴπερ αὐτῷ βοήθησιν παραλαβεῖν αὐτήν, ἢ πληθὸς τι χρημάτων. καὶ μὴ παυόμενος τῷ λογισμῷ ἕως οὗ μάθω τὸ τί περιεῖχον τὰ γράμματα, καὶ πολλὰ κοπιῶσας καὶ συνεσθίων αὐτοῖς ἐμέθυσα αὐτούς τὰ μέγιστα ἀκουσίως διὰ τὸ συγκοινω-

3. συρικῆς P 4. σχολίου] ἔλλων P an σχολίου? 6. μετὰξῃ P
 11. μηχανία M 18. ὑπόσχηται ἄστια τὰμὰ τῆς P
 19. παραλάβαι M 20. μαθεῖν M 21. ποιήσας P

tram gestis sentiret: quumque neuter ex altero elicere posset secreta eius consilia, accidit nobis, quod quaestuosis quibusdam accidit mercaturam facientibus, quorum alter pro serico plantam quandam maritimam portabat, alter pro pipere iunci baccam aridam. hi quum sibi occurrissent, quaesissentque vicissim, quidnam mercium portarent, unus sericum, alter piper dixit. itaque quum uterque alterius deludendi cupidus esset, convenit inter eos, ut permutarent merces, atque uterque quid alter haberet ignarus, eius onus accepit abibatque festinanter, ut longe recederet, ne fraus fieret manifesta. diversi igitur quum abiissent et longo iam intervallo distarent, postremo apertis sarcinis, quod quaerebant haud repererunt. tale quid etiam nobis usu venit. deinceps metropolita Turcis, ab amera et Turachane missis, qui mecum erant, ad eorum dominos, a quibus missi venerant, literas dedit; ac vehemens me subiit suspicio, ne forte oppida quaedam Patrensis territorii, aut aliquantum pecuniae promississet, si se in occupanda ea urbe adiuvareret. nec cessavi a suspicione, donec cognovissem, quid eae literae continerent, multumque operae impendens et cum iis convivans, inebriavi eos quamvis repugnantes, quum una cum

κείν καμὲ σὺν αὐτοῖς πρὸς τὸ πιεῖν, καὶ σχεδὸν ἐμεθύ-
 σθη· καὶ τοσοῦτον ἐμέθυσαν ἐκεῖνοι ὥστε ἀπῆρα ἀπ'
 αὐτῶν τὰς ἐπιστολάς, καὶ ἀνεγνωκῶς αὐτὰς καὶ μεταγράψας,
 πάλιν σφραγίσας εἴασα αὐτούς. ὡς δὲ ἔφθασα εἰς τὴν πό-
 5 λιν, ἐδόθη μοι συμπρέσβυς Μάρκος ὁ Παλαιολόγος ὁ Ἰαγρος
 ὁ καὶ ὑστερον πρωτοστράτωρ, τότε δὲ πρωτοβεστιαρίτης. καὶ
 ἀπὶ τοῦ συμβοηθεῖν μοι ἐναντίος ἦν κατὰ τῆς ὑποθέσεως δι'
 ἦν ἐπηρεχόμεν, καὶ οὐκ οἶδα τὸ αἴτιον, ἀλλ' ἦ τὸ ὁ φθόνος
 οὐκ οἶδε προτιμῶν τὸ συμφέρον. ἀπελθόντες δ' ἡμοῦ πρὸς
 10 τὸν ἀμηνῶν ἐλάβομεν ἀπολογίαν ἵνα αὐθις ἀποδώσωμεν τὴν
 Πάτραν οἷς προεῖχον αὐτήν. ἀπελογοισάμην οὖν καὶ γὰρ τῷ
 πρώτῳ τῆς βουλῆς τοῦ ἀμηνῶ τοῦνομα Ἰβραῆμ - πασιᾶ ὅτι
 τοιαύτην ἀπόκρισιν ἐγὼ οὐ τολμῶ εἰπεῖν τῷ αὐθέντῃ μου·
 ὅμως, ἐπεὶ ἐκεῖνος ἀπέστειλεν ἐμὲ πρὸς τὸν μέγαν ἀμηνῶν,
 15 προσταξάτω καὶ αὐτός τινα τῶν αὐτοῦ, ἵνα μετ' ἡμοῦ ἔλθῃ
 καὶ ἀπαγγέλλῃ τῷ αὐθέντῃ μου τὸ τοῦ μεγάλου ἀμηνῶ δόγμα.
 καὶ στερεώσας τοῦτο λέγει "φρονίμως καὶ χρηστῶς εἴρηκας."
 ὁ δὲ Ἰαγρος μεμφόμενος ἐμὲ ὡς ἄπρακτον ἐλογίζετο καὶ μὴ
 δυνάμενον ἐκτελέσαι τι χρηστὸν εἰ μὴ ἐπιζημιον· ἐγὼ δὲ
 20 θεοῦ εὐδοκίᾳ ἔπραξα τοῦτο, καὶ ἦλθε σὺν ἡμοί τις παρὰ τοῦ
 ἀμηνῶ πρέσβυς. καὶ τοῦτο ἦν τὸ πρῶτον αἴτιον τοῦ λαβεῖν
 τὴν διόρθωσιν τὸ περὶ τῆς Πάτρας.

6. πρωτοβησιάριος P

8. αἴτιον· οὐ γὰρ ἄλλο τι ἢ φθόνος

ἦν· ὁ φθόνος γὰρ οὐκ P

17. στεραιώση P

19. εἰ μὴ]

ἀλλ' P

iis potarem, nec aberat multum, quin inebriarer ipse. illi autem eo
 ebrietatis processerunt, ut epistolas iis subtraherem, quibus lectis et
 descriptis rursumque obsignatis, ipsos missos feci. postquam in ur-
 bem veni, Marcus Palaeologus Iagrus, qui postea protostrator fuit,
 tum autem protovestiarium dignitate fungebatur, legationis socius mihi
 adiunctus est. is tantum aberat, ut me iuaret in negotio, ob quod
 veneram, ut adversaretur mihi: cuius ego rei nullam aliam causam
 novi, nisi quod invidia honorare utilitatem non consuevit. una igitur
 ad ameram profecti, responsum tulimus, ut Patram iis, quorum fuis-
 set, restitueremus; qua de re ego ei, qui amerae primus erat a con-
 siliis, Ibraemi-pasiani nomine, edixi, tale responsum non audere me
 referre ad dominum meum: veruntamen, quum ad magnum ameram
 ille me misisset, ipse quempiam mecum iuberet abire, qui magni
 amerae decretum domino meo renuntiaret. quam petitionem appro-
 bans "prudenter," inquit, "commodeque dixisti." Iagrus autem me
 calumniarum pro inepto habebat, quique ad nihil, nisi ad damnum
 parandum factus essem. ego vero auxiliante deo hoc effeci, venitque
 mecum ab amera legatus. atque haec prima causa fuit, qua Patrense
 negotium eventum habuit.

9. Τῷ δ' αὐτῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης Κάρολος εἰς τὰ Ἰωάννινα, καὶ τῷ 538^η B ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εἰς τοὺς κρατικούς ἐπραξαν τὸ συνοικέσιον τοῦ ἀφθεντοπούλου κύρ Θεωμᾶ οἱ ἀντάδελφοι αὐτοῦ καὶ δεσπότηται μετὰ τῆς θυγατρὸς πριγκίπου Ἀσίαν Ζαχαρίου τοῦ 5 Κεντηρίωνος· ἐν ᾧ δὴ μηνὶ καὶ γὰρ πάλιν ἐπανέστρεψα εἰς Λάρισσαν πρὸς τὸν Τουραχάνην, καὶ τὸ περὶ τῆς Πάτρας τελείως ἐδιώρθωσα. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ ἡ βυσιλίσσα κυρία Θεοδώρα εὐρισκομένη εἰς τὸ Στάμηρον ἀπέθανε, καταλείψασα λύπην πολλήν εἰς τε τὸν ἄνδρα αὐτῆς 10 καὶ πάντας ἡμᾶς τοὺς αὐτῷ οἰκείους διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν καλλίστην. ἐτάφη δὲ μέχρι τινὸς ἐν μιᾷ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Γλαρέντζας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεκόμισαν αὐτὴν εἰς τὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ τοῦ Ζωοδότου μονήν. καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐυλόγηθη ὁ ἀφθεντόπουλος κύρ Θεωμᾶς τὴν 15 κυρίαν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ ῥηθέντος πριγκίπου ἐν τῇ Σπάρτῃ.

Τῇ δὲ κς' Μαρτίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἡμέρα καὶ ὥρα οἷα οἱ Πατρινοὶ με ἐπίασαν, ἐρχομένου μου εἰς τὸ δεσποτάτον ὡς πρέσβυς ζητήσῃ τοῦ Καρόλου δεσποτου, ἀνεψιοῦ 20 καὶ γυναικαδέλφου τοῦ ἀφθεντός μου, καὶ τῶν φυσικῶν νιῶν αὐτοῦ δὴ τοῦ Καρόλου, Ἐρκούλου καὶ Μενώνου, ἵνα εἰρη-

1. αὐτῷ om P 3. δεκτωβρίῳ εἰς τοὺς κρατικούς P 8. ἔτει ἐν om P
18. τῇ αὐτῇ ἡ οἱ P 19. ἐρχόμενος εἰς P

9. Eodem mense Julio eiusdem anni Carolus despotas apud Iohanninam mortuus est, et anno 6938, mense Septembri, Thomae principis fratres despotae connubium inter ipsum et filiam principis Asanis Zachariae Centerionis conciliarunt: quo mense ego Larissam ad Turachanem reverti, et Patrensem controversiam ad finem perduxim. mense Novembri eiusdem anni imperatrix Theodora Stameri e vita excessit, ingenti desiderio sui tum marito, tum nobis omnibus domesticis propter eximiam suam venustatem relicto. corpus in aede quadam Glarentzae ad tempus conditum, postea Spartam in monasterium Christi Salvatoris delatum est. eiusdem anni mense Ianuario Thomas dominus solemniter Catharinam, dicti principis filiam, Spartae uxorem duxit.

Die Martii vicesimo sexto eiusdem anni, die et hora, qua me Patrenses comprehenderant, quum legatus in despotatum proficiscens, rogatu Caroli despotae, qui domini mei affinis et frater patruelis erat, et germanorum filiorum eiusdem, Herculis et Menonis, ut eos dissidentes inter se restituerem in concordiam: convenerant quippe et

νοποίησω τούτους εἰς τὰ διαφερόμενα αὐτῶν· ἐποίησαν γὰρ ἐνόρκους συμφωνίας, λέγοντες ὅτι εἴ τι ἄρα γε διακρίνη ὁ ζητήσῃ ἡμῶν σταλείς ἄρχων τοῦ δεσπότης κυρ Κωνσταντίτου (δηλονότι ἐγὼ) περὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν ὧν ἔχομεν, 5 σπερεώσωμεν ὁμοῦ τὰ μέρη· ἐρχόμενος οὖν κατὰ τὰ πλησίον τῆς ἁγίας Μαύρας νησίδρια ἠχμαλωτίσθην ὑπὸ τῶν Καταλάνων μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν ἀνθρώπων καὶ σκευῶν πολυτίμων, καὶ κρατήσαντές με μέχρι τινὸς ἀπήγαγόν με ἄχρι τῆς Κεφαλληνίας, ὡς δῆθεν διελθόντες εἰς τὰ περὶ τὴν Νεάπολιν. τέλος ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν Γλαρέντζαν, κάμῃ δὲ ἐπώλησαν καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ διὰ χρυσίνους χιλιάδας πέντε.

Ἐν ᾧ δὴ καιρῷ μηνὶ Μαρτίῳ καὶ ὁ ἀμηνῶς Ἀμουράτης ἐπολιόρκει τὴν Θεσσαλονίκην, κρατουμένην ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς πρέσβυν τὸν πρωτοσέβαστον Νικολαὸν τὸν Χωνιάτην καὶ Φραγκόπουλον τὸν πρωτοστράτορα πρὸς τὸν ἀμηνῶν, λέγων “οὐκ ἔξεστι μενούσης τῆς ἡμῶν φιλίας καὶ ἀγάπης πολιορκεῖν σε τὰ ἡμέτερα” ὁ δὲ ἀμηνῶς ἀπεκρίνατο “ἀληθῶς λέγετε. εἴ ἦτο ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως, ἐγὼ οὐκ ἐπιχειροῦμαι τι· εἴ δὲ καὶ ἐπιχειροῦμαι, ἐγκαταλείπειν ἂν. πλὴν τοῖς πᾶσι δῆλόν ἐστι καὶ γνωστὸν ὁμοίως καὶ τῷ ἀδελφῷ μου τῷ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐκ πολλοῦ ἐπώλησε τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰ περὶ αὐτῆς πάντα ὡς ἴδιον

3. ζητηθεὶς παρ' ἡμῶν καὶ σι. P

4. διαφορῶν ἕς εἶχον P

12. ἐν δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ μηνὶ P, qui c. 10 hinc incipit 18.

εἴ ᾗ τὸ M, πλὴν P 20. ὁμοῦ P

22. Θεσσ. ὁ Ἀνδρόνικος

καὶ P omissis ὡς — Ἑνετοῖς.

irarant, si quid vir princeps a Constantino missus (ego videlicet) de litibus, quas haberent, decerneret, se id ratum habituros: quum igitur prope insulas sanctae Maurae venissem, Catelani me cum aliis multis hominibus et rebus pretiosis ceperunt, atque aliquamdiu retentum, abduxerunt in Cephaloniam, Neapolim videlicet traiecturi. tandem Glarentzam reversi sumus, ubi me et reliquos captivos quinque aureorum millibus vendiderunt.

Quo quidem tempore, mense Martio, Amurates ameras Thessalonicam obsedit, quam tum Veneti tenebant. misit imperator legatos Nicolauin Choniatem protosebastum et Francopulum protostratorem, qui haec amerae renuntiarent: “pace et amicitia inter nos vigente, non licet tibi nostra obsidere.” respondit ameras: “recte dicitis, si ea urbs imperatoris esset, non invasurus eam fuisset, aut, si invasissem, dimissurus; sed constat et notum est omnibus, et imperatori, fratri meo, et vobis, iam pridem Thessalonicam cum locis

αὐτοῦ κτήμα ὁ δεσπότης κύρ Ἀνδρόνικος τοῖς Ἑνετίοις. τῷ δὲ οὐκ ἔξεστιν, εἰσω αὐτὴν ἐν μέσῳ τοῦ τόπου ἡμῶν καὶ ἡμῶν ἄρχεσθαι ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν.” καὶ οὕτως τῷ Ἀπριλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβε τὴν θυμαστὴν Θεσσαλονικὴν ὁ ἀμηνῶς πολέμῳ. 5

Ὁ δὲ δεσπότης καὶ αὐθέντης μου κύρ Κωνσταντῖνος Μαΐῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβε τὸ τῆς Πάτρας πολίχθιον, λιμοῦ αἰτία καὶ ἄλλης κακοπαθείας τῶν ἔνδον αὐτοῦ. καὶ τῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβον οἱ Καταλάνοι τὴν Γλαρέντζαν, καὶ κρατήσαντές τινα καιρῶν εἰτα 10 ἐπώλησαν αὐτὴν διὰ χρυσίων νομισίων χιλιάδας δύο καὶ δέκα τῷ αὐθέντῃ μου, καὶ μετ’ ὀλίγον προστάξας πάντα τὰ τείχη αὐτῆς ἐπόρθησε. καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ 35 ἔτους ἐπαναστρέψαντες οἱ ἀπὸ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου πρὸς τὸν πάπαν Μαρτῖνον πρέσβεις, Μάρκος λέγω ὁ Ἰαγρός 15 καὶ μέγας στρατοπεδάρχης, καὶ ὁ μέγας πρωτοσύγκελος καὶ ἡγουμένος τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ὁ ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς Μακάριος ὁ Μακρῆς ὀνομαζόμενος, ἀνὴρ ἄριστος κατὰ τε λόγον καὶ ἀρετὴν καὶ σύνεσιν, καὶ διερχόμενοι τὴν Πελοπόννησον ἐποίησαν δι’ ὀρισμοῦ τοῦ 20 βασιλέως δεσπότην τὸν αὐθεντόπουλον κύρ Θωμᾶν.

Καὶ τῷ 539 εἶτε μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εὐηργετήθη ἐγὼ

1. τανῦν οὐκ ἔστι δίκαιον ἔασαι P

13. αὐγούστῳ] αὐτῷ M

17. σεβ. βασιλικῆς μονῆς P

18. μακροῦς P

adiacentibus omnibus ut peculium ab Andronico despota venditam esse Venetis. iam vero non licet nec concedam, eam in confinio nostri vestrique imperii teneri a Venetis.” atque ita mense Aprili eiusdem anni inclitam Thessalonicam ameras vi cepit.

Constantinus despota autem, dominus meus, mense Maio eiusdem anni Patram in potestatem redegit, pesti aliisque civium incommodis subactam. decimo septimo Iulii anni eiusdem Catelani Glarentzam occuparunt, eamque aliquamdiu retentam, duodecim aureorum millibus domino meo vendiderunt, qui brevi post moenia eius universa destrui iussit. mense Augusto eiusdem anni redierunt ab imperatore Iohanne ad Martinum papam missi legati, Marcus Iagrus, magnus stratopedarcha, et magnus protosyncelus et venerando monasterio Pantocratoris praefectus, hieromonachus et spiritualis pater Macarius, cognomine Macra, vir eloquentia, virtute et prudentia praestantissimus. hi, per Peloponnesum proficiscentes, Thomam principem iussu imperatoris despotam fecerunt.

Anno 6939, mense Septembri, praefectura Patreusi cohonestatus sum. eodem anno, mense Octobri, Beglerbegus Turca, nomine Sina-

την τῆς Πάτρας ἡγεμονίαν. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει Ὀκτωβρίῳ μηνὶ ἀπῆρην ὁ μπεγλέρ μπέης τῶν Τούρκων τοῦνομα Σινάνης τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν αὐτῶν περιοχὴν. καὶ τῇ κς' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ τῇ αὐτῇ ἐν ᾗ καὶ 5 τὰ προγεγονότα μοι συνέβη, ἐδεξάμην καὶ τὸ λυπηρὸν ἐμοῦ μῆνυμα παρὰ τοῦ αὐθέντου μου δι' ἐκείνου γραμματος ἐκ τῆς Βοστίτζας, ὅτι τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ζ' τέθνηκε λομώδει νόσῳ ὁ ἄριστος καμοὶ φίλος Μακάριος ὁ καὶ Μα- 10 κρῆς καλούμενος, ὁ παρ' ὀφθαλμῶ μὲν πατριαρχικῆ ὑπερη- γάνῳ καὶ πλεῖστα ἀγερώχῳ καρδίᾳ αἰρετικὸς, παρὰ δὲ ὀφθαλμῶ παντοκρατορικῶ ἀκοιμήτῳ καὶ ἀληθείᾳ δικαζούσῳ ὀρθό- δοξος ὤν. ὅς τιμι καιρῶ καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανηλ- 15 θεν ἀπὸ τοῦ ἀγίου ὄρους καὶ τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος ἔλαβε παρακινήσει καὶ συνεργίᾳ ἐμῇ, ὡς οἱ πάντες ἐπίσταντο· καὶ συνάρσει μὲν πρῶτον τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, ἔπειτα δὲ σπουδῇ τε καὶ ἐπιμελείᾳ ἐμοῦ τε καὶ ἐκείνου πᾶν κυλὸν πρὸς 20 σύστασιν καὶ εὐκοσμίαν εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν προεχώρησε. καὶ τῷ τέλει τοῦ ἔαρος αὐτοῦ δὴ τοῦ ἔτους ἤλθεν ὁ Τουραχάνης καὶ κατεχάλασεν αὐθις τὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τείχη. καὶ πολλὴ λοι- 20 μική νόσος γέγονεν ἐν τῇ Πάτρᾳ.

10. Καὶ τῇ λα' Ἰανουαρίου τοῦ 53μ' ἔτους σταλθεὶς ἐγὼ ἀπῆλθον πρέσβυς πρὸς τὸν ἀμηνῶν καὶ τὸν βασιλέα, ἀφ' οὗ δὴ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ὀφφίκιον

10. ἀπλήστω τῆ ἀγαρικῆ κ. P. 11. δικάζοντι M 14. ἐπί-
 στανται P 19. πολὺς λιμὸς καὶ νόσος ἐγένετο P 21. δέ-
 κατον πρῶτον P

nes, Iohannina regionesque adiacentes occupavit; et vicesimo sexto Martii, die et hora eadem, qua ante narrata mihi acciderunt, per literas domini mei, Bostitza scriptas, tristem nuntium accepi, praeteriti Ianuarii die septimo mortuum esse pestifero morbo virum optimum et mihi amicissimum Macarium Macram: qui quum patriarchae oculis superbis et animo ferocissimo haereticus videretur, omnipotenti semperque vigili et ad veritatem iudicanti oculo orthodoxus erat. is quodam tempore Epolim a monte reversus, me auctore et adiutore, ut sciebant omnes, monasterium Pantocratoris regendum accepit, et auxilio quidem primum omnipotentis dei, deinde meo et ipsius studio et diligentia, ad res monasterii eius ordinandas administrandasque omnia praeclarissime fecit. exeunte vere eiusdem anni Turachanes, impressione facta, deiecit rursus muros Isthmi, ac Patrae vehemens pestilentia fuit.

10. Die primo et tricesimo Ianuarii anni 6940 missus sum legatus ad ameram et imperatorem, qui tum protovestiarrii dignitate me ornavit. quo eodem anno, mense Martio, permutatio locorum in-

τότε εὐηργετήθην. ἐν ᾧ ἔτει τῷ Μαρτίῳ μηνὶ καὶ ἡ ἐναλλαγή τῶν τόπων ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν καὶ δεσποτῶν κυρ Κωνσταντίνου καὶ κυρ Θεομᾶ ἐγένετο· ὁ μὲν ἀπῆρεν τὰ Καλάβρυτα καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε, ὁ δὲ τὴν Γλαρέντζαν καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς πάντα. 5

Καὶ τῷ ςΘμᾶ ἔτει τέθνηκεν ἡ τοῦ Μαλατέστα θυγάτηρ, γυνὴ τοῦ δεσπότου κυρ Θεοδώρου τοῦ πορφυρογενήτου, ἡ κυρία Κλεώπα τοῦνομα· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Ζωοδότου μονῇ.

Καὶ τῷ ςΘμβ ἔτει Ἰανουαρίου ζ᾽ πάλιν ἀπῆλθον πρέ-10 σβυς πρὸς τὸν κυρ Ἀντώνιον τὸν Κομνηνὸν τὸν τῶν Ἀθηνῶν ἀνθέντην καὶ πρὸς τὸν ἀμηνῶν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα. ἐν ᾧ δὴ Ἰανουαρίῳ τῇ κθ' αὐτοῦ, νυκτὸς ὥρα τρίτη, ἐπυρπόλησαν παῖδες τινες ἀρχοντόπουλοι τὸν ἐν Βλαχέρναις εἰς ὄνομα τῆς Θεομήτορος Θεῖον ναὸν τὸν περικαλλῆ καὶ θανματοεργόν, 15 θέλοντες πιάσαι τινὰς νεοττοὺς περιστερῶν· ὃς ναὸς ἔκειτο ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει πλησίον τοῦ κερατικοῦ κόλπου ἐν τῷ αἰγιαλῷ. καὶ τοῦτο ἀκηκούαμεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀπερχόμενοι τῇ πρώτῃ Φεβρουαρίου, ὥρα μετὰ τὸν ἔσπερον τῆς δεσποτικῆς ἑορτῆς τῆς ὑπαπαντῆς. καὶ ἐπεὶ ὁ εἰρη-20 κῶς οὐκ ἐγνώσθη, ἐλογισάμεθα ψεῦδος εἶναι, καὶ διελεύθεις Β παρὲμπροσθεν μονὰς πέντε οὐδὲν περὶ τοῦτου ἠκούσαμεν, καὶ

3. ἐπῆρε P

6. μαλτέστου P

7. τοῦ Θ. τοῦ δεσπότου P,

omissis τοῦ πορφ. — τοῦνομα

11. τὸν Κομνηνόν] δελατζιό-

νην P

16. τινὰς om P

17. κερατίου M, κερατίνου sec P

ter duos fratres et principes, Constantinum et Thomam, facta est: quorum alter Calabryta et quae sunt in vicinia, alter Glarentiam et circumiacentia loca accepit.

Anno 6941 Malatestae filia, uxor Theodori despotae porphyrogeniti, Cleopa domina, obiit et in monasterio Christi Salvatoris sepulta est.

Anno 6942, die Ianuarii septimo, rursus legatus ad Antonium Comnenum, Athenarum dominum, ad ameram et ad imperatorem profectus sum: cuius mensis die vicesimo nono, noctis hora tertia, pueri quidam nobiles, pullos columbinos comprehendere laborantes, incenderunt dei matris nomine aedificatum in Blachernis templum pulcherrimum et miraculis nobile, situm Cpoli in litore prope sinum ceratinum. audivimus hoc Cpoli in ipso discessu, Calendis Februariis, hora prima post meridiem diei festi, qui ὑπαπαντή dicitur; quumque homo, qui rem narravit, ignotus nobis esset, commenticiam eam esse putavimus, et per itineris stationes quinque nihil de eadem edocti, tandem Rhaedesti, quae erat statio sexta, certo cognovimus, quo

εἰς τὴν ἐν τῷ Ῥαιδεστῷ ἕκτη μοῦν ἡμῶν ἐμάθομεν τοῦτο ἀκριβῶς, πῶς καὶ πότε ἐγένετο, ὅπερ καὶ παράδοξον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς τοῦ θέρους τοῦ ζῆμυ' ἀπέθανε καὶ ὁ τῶν Ἀθηναίων αὐθέντης καὶ Θηβαίων ὁ προρρηθεὶς κύρ Ἀντι-
5 νιος Λαντζιόλης ὁ Κομνηνός· καὶ ζητήσῃ τῆς ἐκείνου γυ-
ταικὸς Μαρίας Μελισσηνῆς, θυγατρὸς Λέοντος τοῦ Μελισ-
σηνοῦ, πρώτου ἐξαδέλφου Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ ὃν
προεδηλώσαμεν, ἐστάλην ἐγὼ μετὰ ἐνόρκου ἀργυροβούλλου καὶ
10 πολλῶν στρατιωτῶν, ἵνα παραλάβω τὴν Ἀθήναν καὶ Θήβαν,
καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον αὐτῇ δώσω τό-
πον, κατὰ τὰ μέρη τῆς Λακωνικῆς, πλησίον ὧν περ εἶχε τῆς
αὐτῆς πατρικῆς κληρονομίας καὶ προικός, αἱ εἰσιν αἱ κάτω
γεγραμμέναι χωραὶ καὶ πόλεις καὶ κῶμαι, Ἄστρον, ἅγιος Πέτρος,
ἅγιος Ἰωάννης, Πλαταμόνους, Μελίγον, Προάστειον, Λεωνίδας,
15 Κυπαρισσία, Ῥέοντας καὶ Σίτανας, καὶ οὕτως ἐγγὺς αὐτῶν
δώσω αὐτῇ τόπον δπᾶσον καὶ οἶον φανήσῃται μοι εἰς γνώμην
καὶ βουλὴν αὐτῆς. προλαβόντος δὲ τοῦ Τουραχάνη καὶ τὴν
Θήβαν ἀποκλείσαντος, ἦν καὶ παρέλαβε μετὰ τινος ἡμέρας,
ἄπρακτος ἐγὼ ἐπανέστρεψα ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ, τοῦτο παραγ-
20 γελίαν γὰρ ἔχοντός μου. εἰς δὲ τὰ Στυλάρια εὗρισκομένον
τοῦ δεσπότου καὶ αὐθεντός μου, καὶ τὰς τῶν Ἑνετῶν ἐμπο-

3. Καὶ om P

5. δελαιζιόνης P

6. Μελισσηνῆς om P

17. προλαβῶν δὲ ὁ ταραχάνης τὴν Θήβαν ἀποκλείσας παρέλαβε P

19. καὶ ἀπρ. P

20. στηλάρια P

modo et tempore acciderit, quantumvis res videretur incredibili-
lis esse.

Ineunte aestate anni 6943 etiam Antonius Lantziola Comnenus, Athenarum Thebarumque dominus, e vita cessit; ac rogante con-
iuge eius, Maria Melissena, filia Leonis Melisseni, primi e pa-
truelibus Nicephori Melisseni, cuius supra mentionem fecimus, ego
cum literis iuratoris, bulla argentea insignitis, multisque militibus
missus sum Athenas et Thebas receptum, pro quibus illi alium lo-
cum in Peloponneso darem, in regione Laconica, finitimum iis, quae
ex hereditate paterna et dote sua habebat: quae quidem regiones,
oppida et vici haec sunt: Astrum, sanctus Petrus, sanctus Iohannes,
Platamonas, Meligum, Proasteum, Leonidas, Cyparissia, Rheontas,
Sitanas. his igitur finitimum locum ei darem, qualem quantumque
mihi videretur, et qui ad ipsius sententiam ac voluntatem esset. sed
quoniam antevertens Turachanes Thebas iam obsidebat, quas idem
paucis diebus expugnavit, ego, ut mandatum mihi fuerat, ex Isthmo re-
infecta redii, atque ad dominum meum Stylariis agentem triremesque

ρικὰς τριήρεις προσδοκῶντος ἵνα ἐμβὰς εἰς τὴν πόλιν ἀπέλθῃ, ἰδοὺ ἐγὼ ἄπρακτος ἔφθασα.

11. Καὶ ἐμβάντες εἰς τὰς τῶν Ἑνετῶν τριήρεις καὶ φθάσαντες εἰς Εὐρίπον, ἔδοξε τῷ αὐθέντη μου καλὸν εἶναι ἀποστελεῖν με πρὸς τὸν Τουραχάνην ἐν Θήβῃ εὐρισκόμενον, ἵνα τὰ περὶ τῆς Ἀθήνης αὐτῷ δηλοποιήσω. καὶ παραγενομένου μου ἐδέχθη με μετὰ χαρᾶς, καὶ ἐπληροφόρησέ μοι μεθ' ὄρκου λέγων ὅτι εἰ ἔγνωκα τοῦτο πρὶν οἴκοθεν ἐξελθεῖν με ἐνταῦθα, ἔνεκεν τῆς πρὸς τὸν δεσπότην ἀγάπης καὶ πρὸς σέ γνωριμίας χαριέντως ὃ αἰτεῖς πληρῶσαι εἶχον, ἐπεὶ ἄνευ προστάγματος τοῦ μεγάλου αὐθέντου ἐποίησα τοῦτο, διότι ὅτε ἤμην ἐν τῷ οἴκῳ μου πλείστιας προφάσεις ἐδυνάμην εὑρεῖν, νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχω οὐδεμίαν. φιλοφρονηθεὶς δὲ φιλοτίμως ἐγὼ παρ' ἐκείνου, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσέφερε μοι εἰς προσκύνησίν μου, καὶ παρετίθετο αὐτοὺς ἐμοὶ καὶ τῷ αὐθέντῃ μου, ἐξ ὧν ἦν εἷς ὃ νῦν πολὺς καὶ μέγας ἀμῆρης. καὶ οὕτως τῶν ἐκεῖθεν ἐπανέστρεψα ἄπρακτος. καὶ ἐπεὶ προλαβόντες οἱ ἐν τῷ Εὐρίπῳ ἦσαν τὴν γέφυραν ἀκουσίως τῇ κθ' Ἀυγούστου, ἡμεῖς ἐμείναμεν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ εἰς τὰς ἕξωθεν τῆς γεφύρας πέτρας· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ πολλὰ ἐναντία ἐπάθομεν ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ πείνας καὶ ἀπὸ τῆς ξηρότητος τῶν πετρῶν ἀπὸ τοῦ φόβου τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Τουραχάνη στρατοῦ

1. ἔμβη καὶ εἰς P

4. Εὐβοίαν P

16. παρὰ τῷ ἀμῆρῃ P

17. Εὐβοίᾳ P

18. κθ' ἦν αὐγ. P

20. ἐν ἧ καὶ πολλὰ P

Venetorum mercatorias expectantem, quibus in urbem veheretur, frustra suscepto itinere, perveni.

11. Quum consensis Venetorum trirēmibus venissemus in Euripum, visum est domino meo, mittere me ad Turachanem Thebis versantem, ut de Athenis cum eo agerem. is advenientem me hilariter excepit, assernavitque cum iureiurando, istud si novisset, priusquam domo huc profectus esset, pro amore, quo in despotam esset, et propter notitiam mei, libenter, quod peterem, facturum fuisse, siquidem iniussu magui amerae hoc fecisset et domi plurimas potuisset causas praetendere, nunc nullam posset. habebat autem me benigne et honorifice, ac filios etiam me salutatum adduxit, eosque mihi et domino meo commendavit: e quibus unus fuit, qui hodie nobilis et magnus ameras est. hoc igitur modo infecta re redii. quum autem Euripum qui accolebant, licet inviti, pontem sustulissent die Augusti 29, nos eam noctem extra pontem inter saxa transegimus, et multa adversa a frigore, fame et duritie saxorum, a timore item latronum et militum Turachanis pertulimus, quoniam equi nostri, quos e Lie-

διὰ τὸ ξένους τὸν ἵππον εἶναι, οὓς ἐκ τοῦ Λιέθρου ἐδα-
 κισάμεθα, ὅτι καὶ παροιμία ἐγένετο ἐπὶ κακῶ τοῖς μετ' ἐμοῦ
 τότε οὖσιν εἰς τὸν μετέπειτα ἦτοι ἐπιόντα χρόνον. ἀναβάν-
 τες οὖν εἰς τὰς τριήρεις ἐπὶ τὴν αὐρίον, τῇ γὰρ τοῦ Σε-
 5 πτεμβρίου μηνὸς τοῦ ς' ἔτους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν
 ἐφθάσαμεν.

12. Τῇ δὲ κ' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς τὴν
 πόλιν ἢ τοῦ Παρασπονδήλου μεγάλου δουκὸς θυγάτηρ ὀνό- 36
 ματι Ζωή, μετὰ βασιλικῆς τριήρεως ἐσταλμένη μετὰ Μα-
 10 νουῆλ τοῦ Παλαιολόγου, ἵνα κομίσωσιν αὐτήν, ἣν δὴ καὶ
 μετὰ τινος ἡμέρας ἠύλογηθη ὁ δεσπότης ὁ κύρ Δημήτριος·
 μεθ' ἧς δὴ τριήρεως παρεγένετο εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ δεσπότης
 κύρ Θεόδωρος διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ πόλει διάδοχον τῆς
 βασιλείας ὡς δευτέρος ἀδελφός, ὃ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπεκύρου
 15 αὐτῇ ἀκουσίως, ὅτι τὸν κύρ Κωνσταντῖνον τὸν αὐθέντην μου
 καὶ ἀδελφὸν αὐτοῦ πλείον ὠρέγετο ἔχειν ἐγγὺς αὐτοῦ ἐν τῇ
 πόλει, ὡς καὶ ὁ λόγος προῖὼν δηλώσει. ἐπεὶ δὲ οὕτως πα-
 ρηκολούθησε τὸ πρῶγμα, ἐσπούδαζεν ἵνα εἰς τὴν Πελοπόννη-
 20 μου πάλιν ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ
 αὐτοῦ κύρ Θωμᾶ τοῦ δεσπότου (ἦν γὰρ μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ
 πόλει ὁ πρῶτος ἄρχων τοῦ οἴκου ἐκείνου ὀνόματι 'Ραοὺλ Μι-
 χαήλ) ἐσπούδαζον ἵνα οἱ δύο μὲν σὺν τῷ βασιλεῖ μείνωσιν
 ἐν τῇ πόλει, οὗτοι δὲ οἱ δύο αὐθένται εἰς τὴν Πελοπόννη-

1. πτολιέθρου P

12. δὴ] δὲ τῆς M

7. 12] δέκατον τρίτον P

13. τῆς βασιλείας om P

10. κομίσῃ P

thro mutuati eramus, peregrini erant: quae res prooemium quoddam
 malorum fuit, quae postea experti sunt, qui tunc mecum erant.
 conscensis postridie triremibus, vicesimo tertio die Septembris, anno
 6944, Cpolim pervenimus.

12. Vicesimo quinto Martii eiusdem anni in urbem venit Para-
 spondeli, magni ducis, filia, nomine Zoe, triremi imperatoria, qua
 eam adduci voluit imperator, cum Manuele Palaeologo advecta, at-
 que nupsit post dies aliquot Demetrio despotae. in eadem triremi ven-
 nit etiam Theodorus despota, qui ut frater natu secundus imperii in
 urbe heres erat, quod ei ius imperator non nisi invitus concessit,
 quippe qui Constantinum fratrem, dominum meum, secum in urbe
 habere mallet, id quod procedens narratio nostra declarabit. quia
 vero sic venerat, dedit operam, ut in Peloponneso tres fratres collo-
 caret. itaque Constantinus, dominus meus, et frater eius, Thomas des-
 pota, (erat enim nobiscum in urbe primus illius domus dux, Raul
 Michael) nitebantur, ut apud imperatorem in urbe duo alteri mane-

Phrantzes.

11

σον. διὰ ταύτην δὴ τὴν αἰτίαν καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ αὐ-
 τοῦ ἔτους διέβη ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ δε-
 σπότης κὺρ Κωνσταντῖνος ὡς φεύγων μετὰ ἀκατίου τινός,
 καὶ γὰρ δὲ παρ' αὐτοῦ σταλείς πρὸς τὸν ἀμνηρῶν διὰ ταύτην
 δὴ τὴν αἰτίαν, ἵνα αὐτὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἔχωσι. καὶ οὕτως 5
 ἀπελθὼν τὰ ἀνατεθειμένα μοι, καλῶς ὑπονόμησα, καὶ διὰ ξη-
 ραῦς εἰς Πελοπόννησον ἔφθασα. εὗρον δὲ τοὺς ἀδελφούς καὶ
 αὐθέντας ἔχοντας ὄχλησιν μάχης μεγάλην. ὅπισθεν γὰρ τοῦ
 κὺρ Κωνσταντῖνου τοῦ αὐθέντου μου σταλείς μετὰ τριήρεως
 ὁ κὺρ Θεόδωρος, ἵνα κατὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ μάχη- 10
 ται, καὶ στρατοῦ πλείστου συναθροισθέντος ἄμφω τοῖς μέ-
 ρεσι, καὶ πόλεμός τις ἀνά αὐτῶν γέγονε. τῷ 5^θ μὲ ἔπει
 ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ βασιλέως πρέσβεις πρὸς τοὺς ἀδελ-
 φούς αὐτοῦ ὁ ἄγαν χρηστός Διονύσιος ἱερομόναχος, ὁ χρη-
 ματίας καὶ μητροπολίτης Σάρδεων, καὶ ὁ Δισύπατος Γεώρ- 15
 γιος, καὶ οὗτοι τὴν μάχην μικρόν τι κατεπραῖναν. τέλος δὲ
 πάλιν ἄλλων ἐλθόντων πρέσβεων, τοῦ Μελισσηνοῦ λέγω Γρη-
 γορίου ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ, τοῦ καὶ χρηματίσαντος
 ὕστερον πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ παρ' ἄλ-
 λοις Στρατηγόπουλος ἐπωνομάζετο, καὶ σὺν αὐτῷ δὴ καὶ τῷ 20
 Γρηγορίῳ πάλιν τοῦ Δισυπάτου καὶ ἐμοῦ συμβιβασάντων καὶ
 συμφρονησάντων αὐτοὺς ἵνα ὁ μὲν αὐθέντης μου καὶ δεσπό-
 τῆς ἀπελθὼν παροικίῃ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ὁ δὲ κὺρ

4. ἀπεστάλην P 15. δυσώπατος P 16. τι om P 18.
 καὶ πνευματικοῦ om P 21. πάλιν om P ἐμβάντων P

rent, ipsi discederent in Peloponnesum. atque hac de causa Iunio
 mense eiusdem anni Constantinus despota velut fugitivus parvo na-
 vigio Cpoli in Peloponnesum abiit, et ego ad ameram missus sum,
 ut hunc in ipsorum partes pertraherem. discessi igitur et mandatum
 mihi negotium feliciter transegi; deinde per terram in Peloponnesum
 reversus, inveni fratres principes magnis bellorum turbis implicatos.
 Constantinum enim, dominum meum, ut insequeretur et duos fra-
 tres debellaret, avectus est cum triremi Theodorus dominus, atque
 utrimque magnis collectis copiis, bellum exarsit. anno 6945 ab impe-
 ratore ad fratres legati probissimus vir Dionysius hieromonachus, qui
 metropolita Sardium fuit, et Georgius Disypatus bellantium im-
 petum aliquantum mitigarunt; tandemque alii missi legati, Grego-
 rius Melissenus hieromonachus et pater spiritualis, qui etiam patri-
 archa Cpolitianus postea fuit et a nonnullis Strategopulus appellaba-
 tur, et cum eo rursus Disypatus et ego, ita eos in amicitiam con-
 cordiamque reduximus, ut dominus meus discederet Cpoli habitatum,
 Theodorus et Thomas despota in Peloponneso essent. itaque Con-

Θεόδωρος καὶ κύρ Θωμάς οἱ δεσπόται ἐν τῇ Πελοποννήσῳ. καὶ τῇ ε' τοῦ Σεπτεμβρίου τῆ 59μη' διέβη ἀπὸ τῆς Πάτρας διὰ ξηρῶς εἰς τὸν Εὐριπον ἀπελθὼν, ὁ αὐθέντης μου λέγω, σὺν ἡμῖν· καὶ ἐμβάντες εἰς τινα τῶν Ἐνετῶν τριήρη ἀπὸ 5 ἄσπεος Εὐρίπου Εὐβοίαν λεγομένην, ἐν ἣ δὴ τριήρει ἦν καὶ ὁ ποτε ἐν τῇ Πάτρᾳ κανονικὸς Μάρκος ἠνίκᾳ ἀπῆλθομεν κατ' αὐτῆς, ὃς γέγονε καὶ λεγάτος παρὰ τοῦ πάπα Εὐγενείου τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ, καὶ παρ' ἐκείνου ἔτι καὶ πρὸς τὸν βασιλέα διὰ πρεσβείας ἀπεστάλη, καὶ τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἀπεσώθημεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷδε τῷ καιρῷ διάλεξις τις σεσημειωμένη ἐγένετο ἀναμεταξὺ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου καὶ τινος Ἑβραίου Ξένου τοῦνομα, τοῦ μετέπειτα διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἀναγεννήσεως μετονομασθέντος Ἐμμανουήλ, λοιπὸν οὐκ ἀφήσω τοῦ διηγείσθαι.

Ἐν πρώτοις ἠρωτήθη ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ Ἑβραίου τοιαύτα “ πῶς ἦν δυνατόν τεκεῖν τὴν Μαρίαν τὸν Χριστὸν παρθένον οὖσαν;” ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίθη “ πῶς ἔτεκεν ὁ Ἄδάμ τὴν Εὐάν χωρὶς γυναικός; καὶ πῶς ἐξῆνθησεν ἡ γῆ 20 χωρὶς σπέρματος; πῶς ἔβλυσεν ὕδωρ ἢ ἀκρότομος πέτρα; πῶς τοῦ Ἄαρων ἐβλάστησεν ἡ ῥάβδος; πῶς οὐρανόθεν κατέπεμφθη τὸ μάννα; πῶς ἐπληθύνετο ἡ ὕδρια τοῦ ἀλεύρου; πῶς τὸ ἔλαιον Ἐλισσαίου ἔβλυσεν εἰς τοὺς κεράμους; πῶς ἦ

3. ἀπελθὼν om P 4. ἀπὸ τινος ἄσπεος τῆς ευριππου ευβοίας λεγομένην ἐπλεύσαμεν P 8. βασ. πρέσβυς ἀπ. P 15. ἀφήσωμεν P 16. ἐρωτηθεὶς M 17. πῶς | Ἑβραίου ξένου ἐρωτήσις. πῶς P 18. τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου ἀπόκρισις. πῶς P

stantinus die 5 Septembris anni 6948 Patra per terram ad Euripum nobiscum abiit, et vela fecimus ab urbe Euripi, in triremi Veneta, Euboica dicta, in qua eadem Marcus erat, qui olim, quum Patram oppugnaremus, in ea urbe canonicus, tum autem legatus Eugenii patriarchae, sibi cognati, ad imperatorem mittebatur. die quarto et vicesimo Septembris incolumes Byzantium delati sumus.

Quoniam autem illo tempore habita est memorabilis disputatio inter Iohannem imperatorem et Hebraeum quendam, nomine Xenum, qui postea, sacro baptisate regeneratus, Emmanuelis nomen accepit, eam litteris mandare non omittam.

Primum Hebraeus imperatorem sic interrogavit: “ quomodo Maria Christum generare potuit, dum virgo erat?” respondit imperator: “ quomodo Adamus Evam sine usura mulieris genuit? terra effloruit sine semine? saxi superficies percussa emisit aquam? aut quomodo virga Aaronis fronduit? quomodo coelitus manna demissum est? hy-

ῥάβδος τοῦ Ἰεσσαὶ ἐβλάστησεν ἄνθος; πῶς ἐπὶ Γεδειῶν ὁ πόκος ἀπερρῶη δρόσον; πῶς ἐπὶ Σαμψῶν ἐβλυσεν ὕδωρ τὸ ὄστουν; πῶς ἐφύλαττε τοὺς παῖδας ἀφλέκτους ἢ κύμινος; πῶς ἐπὶ Μανωὲ ἀνήφθη ἡ πέτρα δίχα ὕλης; πῶς ἐκαίετο ἡ βάτιος ἐπὶ Μωϋσέως καὶ οὐ κατεκαίετο; πῶς οὐ κατεφλέχθη 5 Ἡλίας ἐπὶ τὸ ἄρμα τὸ πύρινον ἐπιβάς; πῶς ὁ Ἡσαΐας εἶδε τὸν κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένον καθήμενον; πῶς ὁ Δανιὴλ ἐφανέρωσε τὸ κεκρυμμένον ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορος; πῶς ὁ οὐρανὸς τοὺς ἀστέρας κατέχει μὴ βσταζόμενος; πῶς ἡ νύξ ἐγέννησε τὴν ἡμέραν καὶ γίνεται; 10 πῶς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φωτίζει πάντα τὸν κόσμον; εἰ ταῦτα ἐρμηνεύσης μοι ἂ ἐρωτῶ σε, οἶδα ὅτι καταλαμβάνεις καὶ τὴν γέννησιν τῆς παρθένου. ἀλλὰ ἀλλότριος κακείνων καὶ τούτων ὑπάρχεις.

Ὁ Ἐβραῖος πάλιν ἠρώτησεν “εἰ οὐκ ἀναγκαίως ἀλλ’ ἐκῶν, 15 ὡς αὐτὸς γῆς, ἀπέθανεν ὁ Χριστός, φονεὺς ἄρα ἑαυτοῦ νομιζοῖτε ἂν εἰκότως, καὶ ψυχικῆς διὰ τοῦτο τιμωρίας ἄξιος.” ὁ βασιλεὺς ἀποκριθεὶς “πολύ τι, Ξένε, τοῖν λόγοιν ἀμφοῖν μεταξὺ τὸ διάφορον· ἀλλὰ θαυμά γ’ οὐδὲν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἀγνοεῖν σε καὶ τοῦτο. φονεὺς γὰρ ἑαυτοῦ λέγοιτε ἂν δικαίως 20 ὁ ἑαυτὸν διαχειρίσας, οὐχ ὁ ὑπὲρ τῆς τῶν φιλουμένων ἀγάπης ἀφειδήσας ἑαυτοῦ καὶ θάνατον ὑποστάς· ὁ γὰρ τοιοῦ-

2. ἀπέρρει P 5. κατεφλέγειτο P 9. μὴ κατέχων βασι. P
10. γεννάται P

dria impleta est farina? quomodo in vasa fictilia oleum Elisaei manavit? Iessai baculum flores egit? irroratum est Gedeonis vellus? quomodo Sampsoni ex osse aqua salit? tres pueri in camino a combustione servati sunt? quomodo Manoi saxum sine materia arsit? aut rubus Mosi flagravit, nec consumptus est? aut Elias in curru igneo non est combustus? quomodo Isaias dominum in throno excelso et elevato sedentem vidit? Daniel occultum somnium Nabuchodonosori aperuit? quomodo coelum astrorum pondus continet, quum non sustentetur? nox diem genuit et gignitur ipsa? lumen solis totum mundum illuminat? haec mihi si explicaveris, te etiam virginis partum putabo explicare posse. enimvero tu nec illa, nec hunc comprehendis.”

Rursus Hebraeus rogavit: “si non coactus, sed volens, ut ipse dicit, Christus mortuus est, merito semet interfecisse et ideo poena spirituali dignus esse videatur.” imperator respondens “magnum, inquit, Xene, inter haec discrimen est; nec mirum tamen, te hoc cum reliquis ignorare. semet interfecisse enim iure dicitur, qui sua se manu occiderit, non is, qui, caritate in amicos commotus, vitae suae

τος οὐκ αὐτόχειρ ἀλλὰ φίλος προσηκόντως ἀληθῆς καλοῖτ' ἄν
ὡς ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν φιλουμένων προδούς, ἐν' ἐκείνους, εἰ
οὕτως τύχοι, τῶν ἐπικρεμαμένων θανάτων ἐξέλθαι. ταῦτ'
ἄρα φιλανθρωπίας, καὶ ὁ Χριστὸς ἀποίσεται μᾶλλον χάριν ἢ
5 τοιοῦτοις ἐγκλήμασιν ὑποκείσεται."

Ξένος ὁ Ἑβραῖος ἐρωτᾷ "πόσων ἄρα δεινῶν αἴτιον αἶε
τὸ ψεῦδος καθίσταται! ὁ γὰρ προφήτης οὐχ ἡ παρθένος ἀλλ'
ἡ νεᾶνις φησὶν τέξει, δηλονότι συνελθοῦσα ἀνδρὶ· ὑμεῖς δὲ
τὰς ἑαυτῶν συστήσαι βουλόμενοι τερατείας, τὴν παρθένον τῆς
10 κεῖνιδος ἀντιτίθετε. τί γὰρ ἄν τις καὶ λέγοι, πόσον ἐντευ-
θεν ἰλιγγον καὶ μόνον λεγόμενον ἐμποιεῖ, καὶ τὴν ἄπιστίαν
ἠλίκην κατὰγει τῶν ἀκροωμένων. τίς γὰρ τῶν ἐκ τοῦ παν-
τός αἰῶνος παρθένον ἤκουσε τετοκυῖαν; εἰ μοι μίαν ἔχει δει-
κνύναι τις, πρὸς οὐδ' ὅτιοῦν ἀντερωῶ περαιτέως." ὁ βασι-
15 λεύς ἀπεκρίθη "εὐ λέγεις. δεῖξόν μοι σὺ θεὸν ἕτερον ἐξ
οὐρανοῦ κατεληλυθότα καὶ σάρκα φορέσαντα· κἀγὼ σοι δεῖξω
τὴν, ὡς αὐτὸς ἀξιοῖς, παρθένον αὐτὸν γεννήσασαν. σὺ δ'
ἀλλ' ἐπεὶ τούτῳ πιστεύειν ὑπισχνῆ, εἴ σοί τις καὶ ἄλλο τοι-
σοῦτο ἔχει δεικνύναι γεγενημένον, δεκτέον ἄν εἴη σοι καὶ τοῦτο
20 πρῶτον καὶ μόνον ὄν, ἐπεὶ κἀκεῖνο πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀφορῶν
ἔμελλεν, εἴπερ πρῶτον ἦν. εἰ δ' οὖν, τοῦτο μὲν ἐατέον, δεῖ- 37

6. ἐρώτησις ξένου P 10. ἀντιλήφατε P 12. δεῖδουχεῖ τοῖς
ἀκροωμένοις P 18. ἀλλ' ἀπαιτεῖς τούτῳ M 21. post ξιμελ-
λεν M: ἀκουσον καὶ σύνας, ὡ ξένε. εἰ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ

non parcat eorumque causa subit mortem. talis enim non sui homi-
cida, sed sincerus amicus merito nominatur, qui semetipsum pro di-
lectis tradit, ut eos, si possit, ab impendente morte eripiat. quare
illud animi benigni est, et Christus gratiam potius, quam istas cri-
minationes meretur."

Rursus Hebraeus: "quot mala semper mendacium creavit! pro-
pheta enim non virginem ait, sed adolescentulam parturam esse,
virum videlicet expertam; vos autem, portenta vestra nobis commen-
daturi, pro adolescente muliere virginem supponitis. his hoc verbis
assequatur, quanta quasi vertigine laboret, istud qui dicat, apud au-
dientesque quam parum fidei habiturus sit. quis enim post hominum
memoriam audivit, virginem matrem fuisse? si quis mihi unam proferre
poterit, in nulla re tibi iam adversabor." imperator "pulcre" inquit,
"istud dicis. ostende tu mihi alium deum de coelo profectum et cor-
pore indutum: et ego tibi ostendam, quam tu desideras, virginem,
quae eum pepererit. verum enim vero quoniam fidem te habiturum
polliceris, si quis aliud simile factum demonstraverit, admittendum
tibi erit etiam primum hoc et unicum exemplum, quandoquidem nec
illud ad aliud poterit referri, quum primum sit. sed mittamus hoc,

ξον δὲ σύ μοι πῶς Μωσῆς τοὺς ὑμετέρους πατέρας τὴν ἐρυθρὰν περαιωθῆναι πεποίηκε, καὶ τῆς πέτρας τοσοῦτον ἐβλυσεν ὕδωρ ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν κορεσθῆναι, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεχομένη καὶ τὸν Ἰορδάνου διαστήσασα ῥοῦν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ διέβη, καὶ τὰ Ἰεριχούτινα κατεσεύσθη τεί-⁵χη, καὶ τῇ μηλωτῇ τὸν Ἰορδάνην αὐθις Ἐλισσαῖος διέρρηξε καὶ διηρέθη τὰ ὕδατα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ ξηροῦ διέβη. Ἄρα κατὰ φύσιν τι γενέσθαι τούτων ἔστιν εἰπεῖν; οὐδαμῶς. εἰ δ' ἐκεῖνα ὑπὲρ φύσιν, οὐδὲ τὸ τῆς παρθένου κατὰ φύσιν. ὑμῶν δὲ καλῶς τὴν ἀπειθειαν ὁ μεγαλο-¹⁰φρονότατος ἐστηλίτευσεν Ἡσαΐας λέγων ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα. πρὸς μὲν γὰρ πάσας τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ προφητείας ἐναργεῖς οὖσας καὶ σαφειστάτας μαινομένων τρόπον διακείσθε, οἱ τῶν ὕδων τὰς τετριμμένας ἐκκλίνοντες κατὰ κρη-¹⁵μῶν πολλάκις ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν· μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων πρὸς τὴν παροῦσαν σαφειστέραν περιλήψιν τῶν εἰρημένων. ὁμως γε μὴν ἀνωτέρω μικρὸν αὐτὴν ἀναλάβωμεν, ἐν ἴδωμεν σαφέςτερον τίς ἢ τῶν εἰρημένων τῷ προφήτῃ διάνοια καὶ περὶ τίνων ἐστίν. ἑκαστὸς φησὶ κύριος λαλῆσαι τῷ Ἀχαζ, λέ-²⁰

ταύτην ἡρμηνεύσαμεν τὴν ῥῆσιν, εἶχεν Ἰσως χεῖρας ὁ σοὺς λόγος· εἰ δὲ ἐκ τοῦ ὑμειτέρου γένους ἦσαν οἱ ἡρμηνεύσαντες (προὔπ-
 ῆρχον γὰρ ταύτης τριακοσίων ἐτῶν), ἄρα ματαίως ἐγκαλεῖται
 ἡμῖν. ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέχεται τοσοῦτον πλῆθος τῶν φιλοσόφων ψεύ-
 δεσθαι· δύο γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν, ἐξ
 ἐκάστης φυλῆς συλλεγόντες. 4. αἰρομένη P διασχί-
 σασα P 8. τὸ γενέσθαι ταῦτα P 17. σαφ. — εἰρημέ-
 των om M 20. τίνος P

atque tute nunc me doce, quomodo Moses patres vestros per mare rubrum transducere potuerit, et e saxo profuixerit tanta aquae copia, quanta ad satiandum universum populum satis esset; quomodo arca a sacerdotibus portata, flumine Iordanis diviso, per siccum delata sit; quomodo Hierichuntina moenia concussa sint, et pelle ovili Iordanem rursus Elisaeus perruperit, et, separata utrimque aqua, ambulaverit per aridam terram. num quid horum vi naturae factum esse dici potest? profecto non potest. atqui si illa supra naturam sunt, nec alterum de virgine naturae conveniens est. ceterum ab incredulitate bene vos notavit grandiloquus Isaias: "per totum diem," inquit, "protendi manus ad populum incredulum et contra dicentem." in omnibus enim de Christo vaticiniis, quum evidentissima sint et apertissima, furentium instar agitis, qui, vias tritas declinantes, per rupes saepe se proiciunt; idque magis, quam in reliquis rebus, in hac, de qua quum maxime sermo est, ceteris evidentiore. verum enim vero paulo altius eam repetamus, ut quid propheta dicat et de quibus dicat,

γων αἰτῆσαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου εἰς
 βάθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Ἄχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδ'
 οὐ μὴ πειράσω κύριον. καὶ εἶπεν Ἡσαΐας, διὰ τοῦτο δώσει
 5 κύριος ὑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται
 βούτυρον βοῶν καὶ γάλα προβάτων καὶ μέλι φάγεται πρὶν ἢ
 γνῶναι αὐτὸν ἢ προελεσθαι πονηρὰ, ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν·
 διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθόν ἢ κακόν, ἀπειθεῖ πο-
 10 ηρηρία ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. ἀπ' ἀρχῆς τοίνυν ἀρχῆς κατ' ὄλι-
 γων ἐπιθέτες σκοπῶμεν. προσέθετο κύριος λαλῆσαι τῷ Ἄχαζ,
 λέγων αἰτῆσαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου εἰς
 βάθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Ἄχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω οὐδ' οὐ
 μὴ πειράσω κύριον. ἐξετάσαι τοίνυν πρῶτον δίκαιον, τίς
 15 ἦν ἡ αἰτία τῆς τοῦ Ἄχαζ παρακοῆς ὥστε μὴ θελῆσαι ποιῆ-
 σαι τὰ προστεταγμένα παρὰ θεοῦ. φαιδὸν δὲ ὡς ἄνθρω-
 πος ὦν ματαιότητι καὶ ἀπονοίᾳ συνεζηκῶς καὶ ἐπὶ ψευδοπρο-
 φήτας καὶ χρησμολόγους καὶ τοιούτους ἀγυρτικούς κεχηρῶς
 ὑπερφρονεῖν οὐκ ὄκνει τῶν θείων ἐπιταγμάτων. ὄθεν τὸ κα-
 20 ταφρονητικὸν οἰοεῖ καὶ τὴν ἀναίδειαν Ἡσαΐας ὀνειδίζων ἐκεί-
 νου· διὰ τοῦτο φησὶ δώσει κύριος αὐτὸς σημεῖον ὃ ἀπο-
 στείλας με δηλονότι πρὸς σὲ τὸν βέβηλόν τε καὶ δυσσεβῆ,
 τὸν κατορηχσάμενον τῶν θείων ἐπιταγμάτων. μὴ γὰρ δὴ νο-

5. ἔξει P 7. ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν . . . καὶ τὰ ἐξῆς P 10.
 λαλῆσαι om P 14. ποιῆσαι om P 16. συνεστηκῶς P 22.
 νομίσης?

clarius perspicimus.. "mandavit," inquit, "dominus, ut Achazum ap-
 pellarem his verbis: expete tibi signum a domino, deo tuo, sive
 profundum, sive sublime. respondit Achazus, non expetam, nec ten-
 tabo dominum. perrexit Isaias: idcirco dominus ipse dabit vobis si-
 gnum. ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen eius
 Emmanuelem. butyro boum et lacte ovium et melle vescetur, ante-
 quam noverit vel praeoptabit malum, aut eliget bonum; quoniam,
 priusquam infans dignoscere didicit bona vel mala, pravitas facere
 recusat, quod bonum est." iam nunc ab initio singula repetamus con-
 sideremusque. "mandavit dominus, ut Achazum appellarem his ver-
 bis: expete tibi signum a domino, deo tuo, sive profundum sive sub-
 lime. respondit Achazus, non expetam, nec tentabo dominum." ae-
 quum est, primum nos causam exquirere, cur non obediverit Achaz-
 us, nec facere voluerit, quod a Deo ei mandatum erat. arbitramur
 igitur, eum, quod homo esset, vanitate et amentia obstrictus, ac
 pseudopropheta et fatidicis et istius generis aliis impostoribus inhi-
 ret, divina mandata contemnere non cunctatum esse. unde Isaias, in

μίσας ἀπεστάλθαι με πρὸς σὲ ὡς ἄξιον ὄντα· πόρρω γὰρ εἶ σὺ τοῦ τοιοῦτος εἶναι, ὥστε οὐ σοῦ γε ἕνεκα ἀλλὰ τοῦ οἴκου Ἰούδα καὶ πάντων ἀπέσταλμαι τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. διὰ τοῦτο οὖν δώσει κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. εἰ μὲν, ὡς σὺ φῆς, νεῦνιν ὁ προφήτης προύλεγεν ἐν γαστρὶ ἔξειν ὠμιληκυῖαν ἀνδρὶ, μάταιον ἦν ἀτεχνῶς καὶ λίαν ἀλόγιστον τὸ σημεῖον τοῦτο καλεῖν. ἄνευ δὲ τούτου καὶ τὸ νεῦνις ἀντὶ τοῦ παρθένος εὐρήσεις ἐφιστάς ἐν τῷ δευτερονομίῳ. φησὶ γὰρ ὡς ἐάν τις βιάσῃται 10 ἐν τῷ πεδίῳ νεάνιδα, παρθένον δηλαδὴ· ἀλλαχοῦ δὲ ἐάν τις εὔρῃ τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην καὶ βιασάμενος κοιμηθῇ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον μόνον, καὶ τῆ νεάνιδι οὐ ποιήσετε οὐδέν. καὶ ὁ Ἐσδρας δὲ νεάνιδα καλεῖ τὴν τῷ βασιλεῖ καὶ προφήτῃ Δαβιδ γεγηρακότε συγκοιμωμέ- 15 νην παρθένον, ἡ περιθάλψεως αὐτῆ χάριν ἐπὶ γήμεος κατεψυγμένῳ συνεκοιμάτο καὶ οὐδὲν ἕτερόν τι. φησὶ γὰρ ὅτι καὶ οὐκ ἔγνω ταύτην ὁ βασιλεύς. ἐπεὶ δ', ὡς περ εἶπομεν, καὶ τὸ συλλαβεῖν γυναῖκα συγκοιμωμένην ἀνδρὶ καινὸν οὐδὲν ἦν, οὐδὲ σημεῖον εἰκότως τοῦτ' ἂν ἐκάλεσεν ὁ προ- 20 φῆτης, λείπεται τοῦτο νομίζειν αὐτὸν εἰρηκέναι σημεῖον δεδόσθαι παρὰ θεοῦ, τὸ παρθένον ἄνευ ἀνδρός τεκεῖν· ὁ

11. δηλαδὴ om M
ψεως P

15. καὶ προφήτῃ om P

16. ἡμερ θάλ-

solentiam istam et impudentiam ei exprobrans, "idcirco," inquit, "dominus ipse dabit vobis signum," qui videlicet misit me ad te profanum et impium et insultantem imperiis divinis. noli enim existimare, me ad te missum esse, quia dignus sis: multum abest. itaque non propter te, sed propter domum Iuda, et universos filios Israel missus sum. "idcirco igitur dominus ipse dabit vobis signum. ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuelem." quod si, ut tu dicis, propheta adolescentulam, marem passam, concepturam esse praediceret, prorsus ineptum foret et ab omni ratione alienum, istud signum appellare. praeterea adolescentulam pro virgine positam invenies, si attenderis, in Deuteronomio, ubi haec leguntur: "si quis in agro violaverit adolescentulam" i. e. virginem; et alibi, "si quis invenerit filiam sponsam eique vi facta concubuerit, occiditis solum hominem, in adolescentulam nihil statuētis." atque Esdras virginem illam cum Davide rege et propheta iam senio confecto cubantem, non ob aliud, nisi ut annis iam frigentem foveret, adolescentulam vocat. dicit enim a rege eam non initam esse. quoniam igitur, ut diximus, feminam a viro compressam concipere nihil novum erat, parumque convenienter hoc propheta signum nominaturus fuisset, relinquatur, ut putemus,

- δὴ καὶ πέρας ἔσχε, κἄν ὑμεῖς τῆλθεὶς σαθροῖς τισὶ λόγοις
 καὶ ἀουσιάτοις, οἰκειότερον δὲ εἰπεῖν ἀνοήτοις, περιτρέ-
 πειν ἐπιχειρεῖτε. ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παρατρέχειν ὡς
 5 εἰ μὴ ἐν τῇ παρθένῳ Μαρτίᾳ τὸ σημεῖον εἴληφε πέρας, πῶς
 15 εἰς αὐτῆς ὁ γεγεννημένος οὐκ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ
 θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ πνεύματος ἁγίου κατὰ τὸ προφη-
 τικὸν λόγιον Ἐμμανουὴλ ὠνομάσθη, ἦγον μὲθ' ἡμῶν ὁ θεός;
 ἢ δηλονότι ὁ θεὸς ἔσται μὲθ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἦγον
 ὅμοιος ἡμῖν ἄνθρωπος ἔσται καὶ θεὸς ὁ αὐτὸς ὑπάρχων.
 20 ὡσαύτως δὲ καὶ διὰ τοῦ καλέσουσι τὴν πληθὺν πᾶσαν εἶρηκε
 τῶν ἀνθρώπων, ὃ καὶ ἐγεγόνει. τούτοις δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ
 Βαρουχ τοῦ Ἱερεμίου παντάπασι συμφωνεῖ. οὗτος γὰρ φη-
 σιν ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ἐξεῦθε
 πᾶσιν ὁδὸν ἐπιστήμης, ὡσανεὶ ἔλεγεν οἶδε πᾶσαν ἐπιστήμην
 15 ὡς αὐτοσοφία ὦν, καὶ πάντας τοὺς λόγους αὐτῶν ὡς δημιουρ-
 γὸς αὐτῶν ὦν, 'καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ'
 ἦτοι τῷ δούλῳ αὐτοῦ, 'καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐ-
 τοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις
 συναναστράφη.
 20 Ξένος ἐρωτᾷ "μηδενός πω τῶν ἐξ αἰῶνος, ὃ βασιλεῦ,
 ἀνθρώπων ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη ζήσαντος, πῶς αὐτὸν τὸν Μεσ-
 15. δημ. ὦν αὐτός P 20. ἐρώτησις P πω] ἀπὸ P

eum hoc signum a deo datum iri dicere, ut virgo, virum minime
 passa, filium ederet: quod sane eventum habuit, quantumvis vos ve-
 ritatem marcidis maleque cohaerentibus, aut, ut dicam rectius, sto-
 lidis argumentis evertere conamini. nec illud fas est nos praeterire,
 nisi in virgine Maria hoc signum eventum habuisset, quomodo ex ea
 natus, non ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex spiritu
 sancto secundum prophetae oraculum vocatus sit Emmanuel i. e. no-
 biscum deus: quo nimirum significavit, deum nobiscum fore qui su-
 mus homines, sive similem nobis hominem fore et tamen eundem
 deum. quod et factum est. idem verbo "vocabunt" generis humani
 universitatem significavit: quod et ipsum eventum comprobatum est.
 cum his etiam Hieremiae quae sunt apud Baruchum penitus consen-
 tiunt. is enim, "deus noster, inquit, non habebitur diversus ab eo.
 invenit omnibus viam scientiae," quasi diceret, novit omnem scien-
 tiam, ut qui est ipsa sapientia, et omnes sermones eorum, ut eorum
 conditor, "atque dedit eam Iacobo puero suo" i. e. servo suo, "et
 Israeli a se dilecto; postea autem in terra visus et cum hominibus
 conversatus est."

Venus interrogavit: "quum post homines natos, imperator, nullus
 unquam ultra annos mille vixerit, quo pacto ipsum Messiam iam annis
 plus mille et quadringentis praeteritis adhuc vivere opinamini? fieri non

σίαν τετρακοσίων ἔγγυς ἤδη καὶ χιλίων παρωχηκότων ἐνιαυ-
 τῶν ἔτι ζῆν ὑπειλίφαιτε; ἀδύνατον γάρ. εἰ δ' ἀποθανεῖν
 φαίητε, ψευδὸς αὐθις περιφανὲς αὐτὸν εἶναι τὸν Μεσσίαν·
 οὐδὲ γὰρ Ἑλίας ἦλθεν, ὡς φασιν, αὐτὸν γεννηθέντα χρῆσαι." ὁ
 βασιλεὺς ἀποκριθεὶς "πλανᾶσθε, Ξένε, μὴ εἰδότες τὰς 5
 γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ· ἤξειν μὲν γὰρ τὸν
 Θεοσβίτην Ἑλίαν καὶ λέγεται καὶ πιστεύεται, οὐκ ἐπὶ τὸ
 χρῆσαι γε μὴν τὸν κύριον· ἀλλ' ἐπείπερ ἀπόκειται τινα
 γεννηθῆναι μυσσάρων ἄνθρωπον ἐκ τοῦ γένους, ὡς φασί τι-
 νες, τῶν Ἑβραίων, πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ δεξιόμενον τοῦ διαβόλου 10
 τὴν ἐνέργειαν, καὶ ποιεῖν δι' αὐτῆς σημεῖα καὶ τέρατα, θεὸν
 ἑαυτὸν καὶ Χριστὸν ὀνομάζοντα, ὥστε μὴ μόνον πολλοὺς τῶν
 τὸτ' ὄντων πλανηθῆναι Χριστιανῶν, ἀλλὰ τὸ καταλελειμμέ-
 38 νον ὀλίγον μέρος τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων ἦτοι ἔθνος τῆ
 πλάνῃ τοῦ ἀντιχρίστου συναπαχθῆ, ἤξειν φασὶ τηνικαῦτα τὸν 15
 τε Ἑλίαν καὶ Ἐνώχ ἀπεσταλμένους ὑπὸ Θεοῦ σπλάγγνα οὐ-
 κτιρμῶν λαβόντος, διδύξαι τε καὶ ἐπιστρέψαι τοὺς τε ἄλλους
 καὶ δὴ τὸ ταλαίπωρον τῶν Ἑβραίων ἔθνος εἰς τὴν τοῦ Χρι-
 στοῦ, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν εἰς τὴν τῆς ἁγίας τριάδος πίστιν, ἵνα
 μὴ τὸ σύμπαν ὑπὸ τοῦ διαβόλου καταποθεῖη. εἰ γὰρ καὶ 20
 διὰ τὸν εἰς τὸν Χριστὸν φόνον ἐχθροὺς ἑαυτοὺς εἰργάσαντο
 τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλ' ἀγαπητοὶ εἰσι διὰ τὴν εἰς
 τοὺς πατέρας αὐτῶν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην. οὓς μὲν οὖν οἶδεν ἡ

2. φατέ P

5. ἀπόκρισις P

14. ἦτοι τοῦ ἔθους P

potest. sin autem mortuum eum esse dicatis, hoc rursus manifestum mendacium erit, eum Messiam esse. neque enim Elias venit, ut aiunt, natum uncturus." respondens imperator "erratis, inquit, Xene, ignorantes litteras et potentiam dei. venturus enim esse Elias Theasbites et dicitur et creditur, non tamen dominum uncturus; sed quia futurum est, ut nascatur homo execrabilis ex gente, ut quidam volunt, Hebraeorum, qui omnem potestatem diaboli habebit et per eam signa et portenta efficiet, deum se et Christum nominans, ut non solum multi Christianorum tunc viventium erraturi sint, sed etiam quae restabunt exiguae reliquiae Iudaeorum antichristi illius erroribus abripiendae sint, venturos illo tempore aiunt Eliam et Enoch, a deo misericordia commoto missos, ut doceant et quum alios tum miseram Hebraeorum nationem ad Christum convertant, aut quod idem est, ad sanctae trinitatis fidem, ne tota a diabolo absorbeat. etiamsi enim propter caedem in Christum factam semet dei et evangelii hostes fecerint, tamen cari deo sunt propter caritatem, qua is eorum patres amplexus est. quos igitur providentia divina poenitentiam aversaturos esse novit, eos deseruit: quos autem diviniam evan-

θεία πρόνοια ανεπιστρόφως ἔχοντας πρὸς μετάνοιαν, κατέλι-
 πει· οὗς δὲ ἤδει τὸ θεῖον εὐγνωμόνως τὸ τοῦ εὐαγγελίου
 κήρυγμα δεξομένους, οὐ παρεῖδε. τότε τοίνυν πληρωθήσεται
 ἡ λέγουσα προφητεία τοῦ Ἡσαίου ἔαν ἡ ὄ αριθμὸς τῶν υἱῶν
 5 Ἰσραὴλ ὑπὲρ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα τοῦ
 Ἰσραὴλ σωθήσεται· καὶ διὰ ταῦτα γοῦν Ἡλίας ὑπὸ θεοῦ
 πεμφθήσεται τότε, οὐχὶ δ', ὡς ὑμεῖς, χρίσων τὸν Μεσσίαν·
 τὸ γὰρ τοιαῦτα λογοποιεῖν ἀμαθῶν ἐστίν, ὡς πού γε εἰρηκῶς
 ἐφθην, καὶ τῆς γραφῆς παντάπασιν ἀμυήτων. ὁ δὲ Χρι-
 10 στός, καθὸ μὲν θεός, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ ἐστὶ
 καὶ ἐν τῷ παντὶ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν (τὸν γὰρ οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος)· καθὸ δὲ ἄνθρωπος, οὐτε
 χίλια ἔτη ἔζησεν οὔτε ἐνταῦθα ἤγγουν ἐν τῇ γῆ ἐστίν, ἀλλ'
 15 ἔζησε μὲν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη, σταυρωθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν
 κακίστων πατέρων ὑμῶν τέθνηκε· καὶ τὸ μὲν ἅγιον αὐτοῦ
 σῶμα ἐτέθη ἐν μνημείῳ, φθορὰν μὲν δεξάμενον, οὐ διαφθο-
 ρὰν δέ, ἡ δὲ θεία ὑπόστασις, ἀχωρίστως τῷ προσλήμματι
 ἠνωμένη, κατήλθεν εἰς ἄδου σκότη σὺν τῇ θείᾳ ψυχῇ, πάν-
 20 μετ' ἐξουσίας θεϊκῆς τὸ σῶμα ὃ προσελάβετο, τὴν μὲν φθο-
 ρὰν ἤδη καὶ τὸν θάνατον ἀποβεβληκός, ἀφθαρσίαν δὲ καὶ
 ἀθανασίαν ἐνδεδυκός. Χριστὸς μὲν οὖν οὕτω τριήμερος ἀνα-
 στάς καὶ τὸν Ἀδὰμ τῶν δεσμῶν ἀνείς καὶ τὴν πρὶν δίαιταν

12. πληρώσω P
 χρόνων M

14. τριακόσια M

18. σκότη om M

19.

geli praedicationem studiose amplexuros praevидit, eos non negle-
 xit. tunc igitur exitum habebit Isaiæ vaticinium, quod tale est: "si
 numerus filiorum Israelis superaverit arenam maris, reliquiae Israelis
 salvabuntur." hanc ob causam igitur Elias tunc a deo mittetur, non,
 ut vos iactatis, Messiam uncturus. nam tales confingere fabulas, in-
 doctorum hominum est, ut ante dixi, et sacrarum literarum procerum
 expertium. Christus autem, qua deus, in coelo et in terra eat et in
 universo et supra universum (coelum enim et terram ego impleo,
 dicit dominus); qua autem homo, neque mille annos vixit, neque hic
 1. e. in terris est, sed vixit ultra annos triginta, deinde, a scelera-
 tissimis maioribus vestris cruci affixus, mortuus est; et sanctum cor-
 pus eius, in monumento repositum, admisit interitum, non corruptio-
 nem; divina autem hypostasis, insolubili vinculo cum eo, quod as-
 sumperat, coniuncta, cum anima divina ad inferorum tenebras de-
 scendit, omnesque e diuturno carcere recepit, atque corpus, quod as-
 sumperat, virtute divina suscitavit, interitu et morte liberatum, in-
 corruptione et immortalitate indutum. itaque Christus quum hunc in

τὸν παρὰδεισον αὐτῷ δούς, τοῖς ὑπολειψθεῖσι τῶν μαθητῶν ἔνδεκα συγγενόμενος (ὁ γὰρ Ἰούδας ἀπῆλθεν εἰς ὃν οἱ προφηταὶ τόπον εἰρήκεισαν, εἰς κόλασιν δηλονότι τὴν ἀτελεύτητον), μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πάντων αὐτῷ τῶν μαθητῶν ὁμοῦ τῇ παναγίᾳ μητρὶ συμπιπρόντων τε καὶ ὄρωντων, καὶ νῦν ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ συγκαθήμενος καὶ συμπροσκυνούμενος ὑφ' ἀπάσης τῆς οὐρανόου ἱεραρχίας."

Παρῶν καὶ Ματθαῖος ὁ ἱερομόναχος καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος βασιλικῇ προσταξίει ταῦτα ἔφη καὶ ἀπελογίσαιτο. 10 καὶ ὁ μὲν Ξένος ἐρωτῶν εἶπεν οὕτως ὡς ἤδη τὸν μὲν Μεσσίαν ἐληλυθῆναι φατέ, τὸν Θεοβίτην μὴ ἔχοντα κατὰ τὰς τῶν προφητῶν ῥήσεις. ὁ Ματθαῖος ἀποκριθεὶς "ἀκουσον, ὦ Ξένε, καὶ σύνες. δύο τὰς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας οἱ προφηταὶ κηρύττουσι, ταύτην τε τὴν ἤδη γεγεννημένην καὶ τὴν εἰς 15 ἔπειτα τῇ τελευτῇ τοῦ κόσμου φανησομένην· καὶ τῆς μὲν μιᾶς, τῆς δευτέρας δηλαδὴ, πρόδρομον ἔσεσθαι τὸν Ἠλίαν λέγουσι, τῆς δὲ προτέρας Ἰωάννης ἐγένετο, ὃν ἄγγελον μὲν ὁ προφήτης ὠνόμασε Μαλαχίας οὐ μόνον ὡς τὴν προτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἐγγὺς οὖσαν μηνύοντα, ἀλλὰ καὶ ὡς βίον ἀπασιόμενον μικροῦ τοῦ τῶν ἀγγέλων ἐξ ἐφαιμίλλου χωροῦντα. Ἠλίαν Βδὲ καὶ τοῦτον ὁ Χριστὸς ἐκάλει, οὐκ ἐπειδὴ Ἠλίας ἦν, ἀλλ'

3. εἰρήκασιν P τὴν οἰν P 10. ἀπελογίσαιτο M 11. ἐρωτῶν τον Ματθαῖον εἶπεν P 13. ἀπόκρισις τοῦ Ματθαίου P

modum die tertio resurrexisset, et Adamum, vinculis solutum, in vitam pristinam paradisi restituisset, et cum reliquis discipulis undecim saepe versatus esset (Iudas enim abierat in locum, quem prophetae dixerant, in supplicium videlicet sempiternum), post dies a resurrectione quadraginta, omnibus discipulis et sanctissima ipsius matre praesentibus spectantibusque, in coela susceptus est, ibique nunc assidet deo patri, cum eodem ab universo sancto coelestium choro adoratus.

Qui huic disputationi intererat Matthaeus hieromonachus et magnus protosyncellus, iussu imperatoris haec dixit responditque. interrogans Xenus, "vos", inquit, "Messiam iam venisse dicistis, Thebiten non venisse secundum voces prophetarum?" respondit Matthaeus "audi, Xene, et adverte. duplicem adventum Christi prophetae praenuntiant, eum, qui iam praeteriit, et qui in fine rerum futurus est; et unius quidem, secundi nempe, praecursorem Eliam fore canunt, sicut alterius praecursor Iohannes fuit, quem Malachias propheta angelum nominavit: non solum, quia priorem domini adventum iam vicinum indicavit, sed etiam, quia vitae institutum sectatus est, quod cum

ὅτι τὴν αὐτὴν ἐκείνης πληρῶν ἐτύγγανε διακονίαν· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος πρῶτος ἐστὶ τῆς δευτέρας παρουσίας, οὕτω καὶ οὗτος τῆς προτέρας ἐγένετο. οὐ παρὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ βίον μετῆι κατάρχας τῷ ἐκείνου συμβαίνοντα. ἀλλ' οἱ μὲν προφητῆται καὶ ἀμφοτέρων μέμνηνται τούτων καὶ τοὺς προωδευκότας ἐκατέρας κηρύττουσιν· ὑμεῖς δὲ τὴν μὲν προτέραν σιγῇ κακούργως παρέρχεσθε, εἶγε καὶ τῷ νῦν τῆς γραφῆς ἀτεχνῶς ἐπιβάλλετε, τῆς δὲ δευτέρας μέμνησθε μόνως, ἧς ὁ Θεσβίτης προδραμεῖται πάντως Ἡλίας. ἀλλὰ γὰρ οἱ τῶν χρησμῶν αὐτῶν ἀκουσώμεθα. ὁ Θεσπέσιος Μαλαχίας τὴν τοῦ σωτήρος βουληθεὶς παρουσίαν διδάξει, καὶ ὡς ἦξει τῆς δικαίας ἀνταποδόσεως ὁ καιρὸς, πρῶτος μὲν τὴν προτέραν ἐπιφάνειάν του προδραμεῖ καὶ δείκνυσι τὸν μετὰ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν ἐκείνης προηγούμενον, ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ λέγων ἔξαποστελῶ τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου σου· καὶ ἑξαίφνης ἦξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος· πάντων γὰρ ἀγνοούντων ὁ σωτήριος τόκος ἐγένετο· ναὸν γὰρ τὴν ἀνθρωπείαν ἀνόμασε φύσιν, ἣν ὁ θεὸς λόγος ἀνέλαβε. πρὸς δὲ τῇ προτέρᾳ καὶ τὴν δευτέραν ἔλευσιν ὑπογράφει· ἰδοὺ ἔρχεται κύριος παντοκράτωρ, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ

7. παρέχεσθε M
σου om P

15. λέγει ἀποστελῶ P
16. ἐπιβλέψωσιν P

ὁς — ἔμπροσθέν

angelica vita propemodum certaret. atque hunc quoque Christus Eliam appellavit, non quod Elias esset, sed quod eodem ministerio fungebatur, quo ille fungetur. sicut enim alter adventum secundum antecedit, sic alter priorem antecessit. nec ob unam istam causam ita eum appellavit, sed etiam, quia vitam colebat illius vitae prorsus similem. prophetae igitur utrumque adventum memorant et utriusque praedicant praecursorem; at vos priorem adventum nequiter silentio praeteritis, siquidem sensum scripturae hand dubie assequimini; ac solum posteriorem commemoratis, cui omnino praecursurus est Thesbites Elias. at enim audiamus ipsa oracula. divinus Malachias de salvatore affuturo nos docere volens, et quale futurum sit tempus iustae compensationis, primum quidem priorem alicuius adventum vaticinatur significatque, qui praecursori Iohanni baptistae successurus sit: "ecce enim", inquit, "angelum meum ante faciem tuam mittam, qui viam tibi sternet spectabitque eam ante faciem tuam; et statim veniet ad templum suum dominus." omnibus enim nesciis partus salutaris factus est. nimirum templum naturam humanam appellavit, quam deus verbum suscepit. cum priore autem adventu etiam secundum describit. "ecce venit dominus omnipotens: quis sustinebit diem

ὁπτασίᾳ αὐτοῦ; ἀδυσώπητος καθιέται κριτῆς ὁ ἀποδιδούς ἐκάστην κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ." εἶτα διδάσκει τὰ κατὰ τὴν προτέραν αὐτῆς παρουσίαν ὑπ' αὐτοῦ δρώμενα. "διότι αὐτὸς πορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ καθιέται χωνεύων καὶ καθαρίζων τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυ- 5 σίον." σημαίνει δὲ διὰ τούτων ὁ προφήτης τὴν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθαρσιν, ἣν θεανδρικῶς ὁ λόγος πολιτευσάμενος ἡμῖν ἐχαρίσατο. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ μυστικῶς τοὺς προσιόντας ἀναχωνεύει καὶ νεουργεῖ, τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος χρώμενος, οἷα δημιουργὸς ὁ δεσπότης. καθύπερ τινὶ πόα τῷ ὕδατι τοῦ βα- 10 πτίσματος τὸν τῆς ἁμαρτίας ὑπόπον ἀποσμήχει, καὶ τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ταύτης τοῦ ἰοῦ τὰς ἡμετέρας ἐλευθεροῦ ψυχάς. μεθ' ἣν τοῖς μὴ φυλάξασι εἰς τέλος τὴν ψυχὴν ἀκηλίδοτον φοβερός ὀφθῆσεται καὶ ἀπυραίτητος κολαστής, τὸ δεύτερον αὐτῆς ἐπανιών. καὶ μετὰ τινα τῆς δευτέρας πάλιν ἐπιδημίας 15 ὑπομυμνήσκει. "ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἡλίαν τὸν Θεσβίτην." καὶ σημαίων τὸν καιρὸν ἐπήγαγε "πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ," τὴν τῆς δευτέρας λέγων ἐπιφανείας. διδάσκει δὲ ἅπερ ὁ μέγας Ἡλίας ποιήσῃ παραγενόμενος. "ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν." 20 ἐπειδὴ γὰρ πατέρες τῶν ἀποστόλων οἱ Ἰουδαῖοι, τοῦτο εἶκε λέγειν, ὅτι ἀποκαταστήσει τοῖς δόγμασι τῶν υἱῶν αὐτῶν ἦτοι τῶν ἀποστόλων τὰς τῶν πατέρων καρδίας, τοῦτέστι τοῦ γέ-

4. ἐν χωνευτηρίῳ P πλατυνόντων P 12. υἱοῦ M

ingressus eius, aut quis prodibit in eius conspectum! inexorabilis iudex sedebit referetque cuique secundum eius opera." deinde in priori rursus adventu ab eo facta docet: "quare ipse veniet ut ignis fornacis et sicut herba fullonum, ac .sedebit conflans et purgans argentum et aurum." quibus verbis propheta purgationem per spiritum sanctum futuram significat, quam verbum utraque natura nobiscum versatum nobis impertivit. huius enim opera accedentes ad se mystice conflant ac renovat dominus, igne spiritus, tanquam artifex quispiam, usus, aqua baptismatis tanquam herba quadam sordes peccatorum abstergens, atque igne spiritus eorum quasi aerugine animas nostras liberans. post quam purgationem qui ad finem usque animam non servaverint a labe, iis terribilis et implacabilis vindex erit in secundo adventu: de quo mox idem propheta ita praedicat: "ecce, mittam ego vobis Eliam Thesbitem," et, tempus significans, addit "antequam veniat dies domini magnus et praeclarus" alterius nimirum adventus. docet idem quae facturus sit magnus Elias, quum advenerit: "qui convertet animum patris ad filium." quoniam enim patres apostolorum Iudaei erant, hoc videtur dicere, conversurum eum esse per filiorum

τους τῶν Ἰουδαίων τὴν διάνοιαν· ἀποκαταστήσει δὲ τοὺς
 εὐρεθησομένους τηρικαῦτα πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν εὐγνω-
 μονας εἰς πατρῶν ὡς περὶ τὴν εὐσέβειαν κληρον, πάλαι δι'
 ἀπιστίας ἔκπετωκότας αὐτοῦ. καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς
 5 τὸν πλησίον αὐτοῦ· καὶ τοὺς ἀδελφούς γὰρ ἀδελφικὰ παρα-
 σκενάσει φρονεῖν. καὶ δεικνύς τὸν σκοπὸν δι' ὃν Ἠλίας πρό-
 10 τερος παραγίνεται, ἐπήγαγε ἄμην ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἀρ- 39
 ᾄθρ, ἵνα μὴ εὐρῶν ὑμᾶς ἅπαντας ἐν ἀπιστίᾳ εἰς τὴν ἀτε-
 λεύτητον κόλυσιν παραπέμψω. ἐνταῦθα περιφανέστερον τὴν
 15 δευτέραν καὶ φοβερὰν τοῦ κυρίου παρουσίαν ἐνέφηγε· τῇ
 γὰρ προτέρᾳ οὐκ ἦλθε τὴν γῆν πατάξαι ἀλλὰ σῶσαι. ἄρ' οὐ
 φανερῶς καὶ ἠκριβωμένως καὶ ἀμφοτέρας τὴν τοῦ σωτήρος
 ἐδήλωσε παρουσίας; ἡ μὲν γὰρ ἤδη γεγένηται, θαυμασίους
 20 ἡμῖν ὄμβρους ἐπιβλύσασα χαρισμάτων· ἡ δὲ πρὸς τῷ τέλει
 15 τοῦ παρόντος αἰῶνος γενήσεται, εὐθύνας τῶν ἐκάστῳ βεβιω-
 μένων εἰσπραττουσα. εἰ οὖν τὴν ἐπὶ τὸ σῶσαι μόνον γεγε-
 νημένην παρὰ φραῦλον ἠγεῖσθε, τὴν δὲ ἐπ' εὐθύνην ἄγουσαν
 τοῦ Μεσσίας παρουσίαν ἐπιζητεῖτε, σκοπεῖτε μὴ πρὸ ἐκείνης
 λάθητε λύκῳ προσιόντες ἀντὶ ποιμένου καὶ τῷ τοῦ ἀντιχρί-
 20 στον στόματι περιπέσητε καὶ σὺν ἐκείνῳ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ
 παραπεμπόμενοι ἀνόνητα μετακλαύσησθε. ἢ οὐ καὶ τοῦτον
 μετὰ τὴν τοῦ χρόνου περίοδον καὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἔξαρί-

3. ὡσπερ τὴν? πάλιν P 5. ἀδελφὰ P 6. πρότερον P
 11. τὴν γῆν om P 13. θαυμασίους ἡμᾶς ὄμβροις M 14. τὸ
 τέλος P 16. εἰ | ὑμεῖς P

ipsorum h. e. apostolorum doctrinam animos patrum i. e. mentem
 generis Iudaici. convertet autem quos tunc invenerit ad fidem Christi,
 quasi ad paternam pietatis sortem, unde pridem propter infidelitatem
 exciderunt. "et cor hominis ad hominem convertet" fratres enim ut
 sensus fraternos induant faciet. deinde rationem explicans, ob quam
 Elias prius venturus sit, addit "ne adveniens terram penitus percus-
 20 tiam" i. e. ne vos omnes infideles repertos ad supplicium sempiter-
 num detrudam. atque his quidem verbis secundum et horribilem do-
 mini adventum clarius significavit. prius enim terram non percussam,
 sed salvatum venit. nonne igitur manifesto et accurate duplicem sal-
 vatoris adventum significavit? unus iam evenit, quo admirandis gra-
 tiarum imbribus irrigati sumus; alter sub finem huius mundi eveniet,
 quo totius vitae ab unoquoque peractae ratio repetetur. quodsi ad-
 ventum eum, qui tantum ob salutem hominum susceptus est, nihili
 aestimatis, illius autem, quo ratio danda erit, tenemini desiderio, ca-
 vete, ne aut eundem imprudenter lupum pro pastore inveniat neve
 in fauces antichristi incidatis et cum ipso in ignem aeternum con-

Θμησιν ὁ προφήτης ἐπιδημήσειν εἶρηκε Δανιήλ, Θηρίον τροπικῶς ὀνομάσας παρὰ τὸ τῆς γνώμης ἀτίθασον, πάσης γέμον ἀπονοίας καὶ δυσσεβείας, καὶ τῆ τοῦ πυρὸς ποταμῶ τῆ ὑπ' ὄψιν ῥέοντι τοῦ κριτοῦ πρὸ τῶν ἄλλων δοθήσεσθαι; ὡσπερ γὰρ ὁ διάβολος παρὰ πάντα τὸν νῦν αἰῶνα τῆς ἡμετέρας ὅ γνώμης ἀφείδη βίασanos καὶ τοῦ τῆς ψυχῆς αὐτεξουσίου γυμνάσιον, εἰ προαιρετικῶς ἔχομεν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς (τοὺς γὰρ ἀρίστους ἢ πᾶλη δεικνυσιν), οὕτω καὶ ὁ ἀντίχριστος· ὃς καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐνώχ καὶ Ἡλίου ἔλεγχον μὴ φέρον ἀνελὲ ἀυτοῦς ὡς τύραννος, τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον προξενήσων αὐτοῖς· καὶ γὰρ οὕτω πείραν θανάτου ἔγνωσαν.

Λοιπὸν ἔνεκεν τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος αἴγλης καὶ τοῖς σοφοῖς ῥήμασι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ἱερομονάχου Ματθαίου φωτισθεῖς ὁ Ἐβραῖος τὴν ἁγίαν τριάδα φανερωῶς 15 ὁμολόγησε καὶ πάντα τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα, καὶ τῆ θείῃ βαπτίσματι ἀναγεννηθεῖς ἀντὶ Ξένου Ἐμμανουὴλ ἐπωνομάσθη.

13. Λοιπὸν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. τῆ κ' τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους διέβη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰω-20 ἀννης μετὰ τοῦ πατριάρχου κύρ Ἰωσήφ καὶ τοῦ δεσπότη κυρ Δημητρίου καὶ πολλῶν ἀρχόντων τῆς συγκλήτου καὶ τῆς ἐκ-

2. ἀντίθετον P 3. ἀπομονοίας M 4. παρὰ τῶν ἀγγέλων P 19. 13] δέκατον τέταρτον P et sic porro.

iecti nequidquam fundatis lacrimas. annon hunc post exactam temporis periodum et absolutum numerum dierum Daniel propheta venturum dixit, translate bestiam appellans propter animi impotentiam effrenatamque impietatem, eumque fluvio igneo, in conspectu iudicis labenti, prae ceteris iniectum iri affirmavit? sicut enim diabolus toto huius saeculi spatio ad examen mentis et ad liberae voluntatis exercitium nobis relictus est, ut cognoscatur, num pulcri et honesti simus studiosi (strenuos enim lucta prodit), ita antichristus quoque: qui Enochi et Eliae non ferens refutationem, quasi tyrannus quidam eos occidet iisque conciliabit coronam martyrii. nondum enim illi mortem obierunt.

Deinde sanctissimi spiritus lumine et sapienti imperatoris ac Matthaei hieromonachi disputatione edoctus Hebraeus, sanctam trinitatem omniaque orthodoxae fidei capita palam confessus est, et divino baptisate regeneratus pro Xeno nominatus est Emmanuel.

13. Sed redeamus iam ad propositum. die vicesimo septimo eiusdem anni imperator Iohannes cum Iosepho patriarcha et Demetrio despota multisque tam senatorii ordinis, quam ecclesiae viris

κλησίας καὶ πάντων σχεδὸν τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων
 διὰ τὴν μελετηθεῖσαν καὶ μὴ ὠφεληθεῖσαν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
 μὴ ὠφελήσασαν σύνοδον τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ συναθροισθεῖσαν,
 ἔνθα καὶ οὐ συνεπέρασε τοῖς πᾶσι. οὐ λέγω τοῦτο κατὰ τῶν
 5 τῆς ἐκκλησίας δογμάτων· ταῦτα γὰρ παρ' ἄλλοις ἐδόθησαν
 κρίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ ἀρκεῖ ἡ πατρικὴ μου διαδοχὴ τῆς πί-
 στευως, διότι οὐ παρά τινος τῶν ἐκείνων μερῶν τῶν ἐξ ἑναν-
 τίας ἤκουσα λέγειν τὰ ἡμέτερα κακὰ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον
 καλὰ καὶ ἀρχαῖα, καὶ τὰ ἐκείνων πύλιν οὐ κακὰ ἀλλὰ καλὰ.
 10 καὶ ὡς εἰπεῖν ἐν παραδείγματι, ὅτι τὴν μέσσην ὁδὸν τῆς πό-
 λεως τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον διηρχόμεθα πολλοὺς χρό-
 νους μετὰ τινων, δι' ἧς καταντῶμεν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν·
 εἴτα μετὰ τινος καιροῦς εὐρέθη παρά τινων καὶ ἄλλη ὁδὸς
 καταντῶσα, ὡς λέγουσι, καὶ αὐτὴ ἐκεῖ, καὶ παροτρύνουσί με
 15 λέγοντες “ἔλθε καὶ σὺ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἣν εὐρομεν·
 καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐστὶν αὕτη δι' ἧς ἀπέρχη καλὴ καὶ ἀρχαία, B
 καὶ ἡμῖν ἀρχῆθεν γνωστὴ καὶ σὺν ὑμῖν διερχομένη, ἀλλὰ καὶ
 αὕτη, ἣν εὐρομεν νῦν, καλὴ ἐστίν.” ἐγὼ δὲ ἀκούων παρὰ
 μὲν τῶν ὅτι καλὴ ἐστὶ, παρὰ δὲ τῶν ὅτι οὐ καλή, καὶ ἀσυν-
 20 φωνία οὕσα ἐν τῷ μέσῳ, διὰ τί μὴ εἶπω μετ' εὐρήνης
 “ἀπέρχεσθε καλῶς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὅθεν βούλεσθε· ἐγὼ
 πάλιν διέλθω διὰ τῆς ὁδοῦ ἣν καὶ μεθ' ὑμῶν πολλῶν χρόνων

20. τῷ om P εἶπον M 22. πολὺν χρόνον P

primoribus et universis propemodum metropolitae et episcopis, pro-
 pter eam, quam meditabatur, sed cui non profuit, vel, ut aptius di-
 cam, quae ipsa nihil profuit, Florentiae coactam synodum discessit.
 in ea igitur cum reliquis omnibus nihil profecit imperator: quod non
 de dogmatis ecclesiae dico: ea enim aliis data sunt iudicanda, ac
 mihi sufficit quasi hereditate a maioribus accepta fides, quoniam a
 nemine contrariae partis assencia audivi, dogmata nostra prava esse,
 imo potius pulcra et antiqua, quamquam nec sua dogmata prava, sed
 et ipsa pulcra esse contendunt. quam rem ita licebit exemplo illu-
 strare. si via illa per mediam urbem ferente plana et ampla per
 longum temporis spatium cum aliis quibusdam profecti essemus ad
 sanctae Sophiae templum, deinde, post aliquod tempus inventa a
 nonnullis alia via, et ipsa, ut illi quidem dicerent, eodem ferente,
 cohortarentur me his verbis: “utare tu quoque hac, quam inveni-
 mus, via; etiamsi enim ista, qua tu uteris, pulcra et antiqua est ac
 nobis pridem nota et vobiscum usitata, tamen etiam haec pulcra est,
 quam nunc invenimus:” ego autem ab aliis audirem, pulcram eam
 esse, ab aliis, non pulcram, essetque inter utrosque dissen-
 sio et discordia: quidni ego quiete ita responderem “ite vos, qua
 placet, ad templum sanctae Sophiae; ego posthac quoque usurpabo

διηρχόμεν, καὶ καλὴν αὐτὴν καὶ παρ' ὑμῶν καὶ τῶν προγόνων μαρτυρομένην καὶ διερχομένην;" οὐ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν εἶπον τὸ ὡς μὴ ὠφελήσασαν, ἀλλ' ἔνεκεν τῆς ἁσυμφωνίας. εἶθε ἔνωσις εἴη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ὑστερήσει με ὁ θεὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου. ἀλλὰ διὰ τί; ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ 5 τῆς συνόδου ὑπόθεσις ἦν αἰτία πρώτη καὶ μεγάλη ἵνα γένηται ἡ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἁσεβῶν ἐφυδος, καὶ ἀπὸ ταύτης πάλιν ἡ πολιορκία καὶ αἰχμαλωσία καὶ τοιαύτη καὶ τοσαύτη συμφορὰ ἡμῶν. καὶ ἀκούσατε λόγους ἀληθεῖς τὴν αὐτοαλήθειαν προβαλομένου μου μαρτυρίαν. 10

Εἶπεν ὁ αὐόιδιμος βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν βασιλέα κύρ Ἰωάννην, μόνος πρὸς μόνον, κάμοῦ μόνου ἰσταμένου ἔμπροσθεν αὐτῶν· καὶ ἐκπεσόντος λόγου περὶ τῆς συνόδου ἔφη "νίε μου, βεβαίως καὶ ἀληθῶς ἐπιστά- 15 μεθα ἐκ μέσου τῆς καρδίας αὐτῶν δὴ τῶν ἁσεβῶν, ὅτι λίαν 15 δισταζουσι φοβούμενοι μὴ πως συμφωνήσωμεν καὶ ἐνωθῶμεν τοῖς δυτικοῖς Χριστιανοῖς· δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὅτι εἰ τοῦτο γένηται, γενήσεταιί τι κικόν μέγα κατ' αὐτῶν παρὰ τῶν εἰρημένων δυτικῶν δι' ἡμῶν. λοιπὸν τὸ περὶ τῆς συνόδου μελέτα μὲν αὐτὸ καὶ ζῆτει, καὶ μάλιστα ὅταν χρεῖαν ἔχεις φοβῆσαι 20 τοὺς ἁσεβεῖς, τὸ δὲ ποιῆσαι αὐτὴν μηκέτι ἐπιχειρηθῆς αὐτό, διότι ὡς βλέπω τοὺς ἡμετέρους, οὐκ εἰσιν ἀρμόδιοι πρὸς τὸ εὐρεῖν μέθοδον καὶ τρόπον ἐνώσεως συμφωνίας τε καὶ εἰρήνης

3.ὡς om P

10. τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν M

viam eam, quam vobiscum diu usurpavi, et pulcram illam et a nobismet ac maioribus probatam usurpatamque." non hac de causa igitur synodum nihil profuisse dixi, sed propter discordiam. utinam fieret conciliatio ecclesiarum! sic ego non recusarem, privari me a deo oculis. nimirum ipsa illius synodi quaestio causa prima et gravissima erat expeditionis ab impiis contra Cpolim susceptae atque deinde consecutae obsessionis et expugnationis et tantae huius cladis nostrae: agite audite: audituros vos esse narrationes veras, testor eum, qui est ipsa veritas.

Gloriosus imperator Manuel Iohannem filium imperatorem solum, me unico adstante, quum forte de synodo mentio incidisset, sic est affatus. "fili mi, inquit, vere ac certo scimus exploratis impiorum intimis sensibus, vehementer eos angi ac formidare, ne quando conciliemur et coniungamur cum Christianis occidentalibus. hoc enim si fiat, ab iis, quos dixi, occidentalibus magno sese damno propter nos mactatum iri putant. ceterum cogita de synodo et rem curae habe. praesertim, quum impii tibi timendi sunt; cogere autem eam ne iam aggrediare, quoniam nostrates, ut mihi quidem videtur, ad

καὶ ἀγάπης καὶ ὁμοιοῦσας, εἰ μὴ φροντίζουσι πρὸς τὸ ἐπιστρέψαι
 αὐτούς, λέγω τοὺς δυτικούς, ὡς ἤμεν ἀρχῆθεν. τοῦτο δὲ
 ἀδύνατον ὄντως· σχεδὸν γὰρ φοβοῦμαι μὴ καὶ χειρὸν σχί-
 σμα γένηται· καὶ ἰδοὺ ὑπεκαλύφθημεν τοῖς ἄσεβέσι. τοῦ
 5 δὲ βασιλέως ἔδοξε μὴ δεξαμένον τὸν λόγον τοῦ πατρὸς αὐ-
 τοῦ, μηδὲν εἰπὼν ἀναστὰς ἀπῆλθε. καὶ μικρὸν σύννουσ γε-
 γονῶς ὁ μακαρίτης καὶ ἀοιδίμος πατὴρ αὐτοῦ, ἐμβλέψας πρὸς
 μὲ εἶπε “δοκεῖ τῷ βασιλεῖ τῷ υἱῷ μου εἶναι αὐτὸν ἀρμόδιον
 βασιλέα, πλὴν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ· βλέπει γὰρ καὶ
 10 φοροεῖ μεγάλα, καὶ τοιαῦτα ὅλα οἱ καιροὶ ἔχρηζον ἐπὶ τῆς
 εὐημερίας τῶν προγόνων ἡμῶν. πλὴν τῆ σήμερον ὡς παρα-
 κολουθοῦσιν ἡμᾶς τὰ πράγματα, οὐ βασιλέα θέλει ἡμῶν ἢ
 ἀρχῆ ἀλλ’ οἰκονόμον· φοβοῦμαι γὰρ μὴ ποτε ἐκ τῶν ποιη-
 μάτων καὶ ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ γένηται χαλασμός τοῦ οἴκου
 15 τοῦτου· προεῖδον γὰρ καὶ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ, καὶ ὅσα
 ἐδόξασε κατορθῶσαι μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ εἶδον καὶ τὰ
 τέλη τῶν δογμάτων, ἐν τίνι κινδύνῳ ἡμᾶς ἤγαγον.

“Ἐτερον βεβαιοῦν τὴν ποτε βουλὴν τοῦ ἀοιδίου πατρὸς
 αὐτοῦ. ὡς ἔκριεν ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν σύνοδον, ἐστάλη πρὸς
 20 τὸν ἀμρῶν πρέσβυς Ἀνδρόνικος ὁ Ἰαγρός δηλωσάσαι τοῦτο
 πρὸς ἐκεῖνον ὡς τάχα φίλον καὶ ἀδελφόν· κἀκεῖνος ἀπεκρί-

5. Ἐδοξε] ὡς ἔδοξε? longius enim abit P: ὁ δὲ βασιλεὺς ἔδοξε μὴ
 δεξάμενος. 19. εἰς] πρὸς P

inveniendam rationem modumque coniunctionis, consensus, pacis, carita-
 tis et concordiae nequaquam apti sunt, sed eos, occidentales dico, tales
 facere animum inducunt, quales fuimus antiquitus. quod profecto fieri
 non potest; ac timeo paene, ne etiam deterius schisma eveniat: et nos
 ecce expositi foremus impiis. imperator non probata, ut visum est,
 patris sententia, tacitus surrexit ac discessit. tum paulum secum re-
 putans beatae memoriae et venerabilis pater eius, meque intuens,
 “videtur sibi, inquit, filius meus praeclarus imperator esse: est haud
 dubie, sed non huic aetati aptus ille est. spectat sapitque magna, et
 talia, qualia maiorum nostrorum prospera tempora postulabant. sed,
 ut hodie res sunt, non imperatore, sed gubernatore regnum nostrum
 eget. metuo enim, ne quando e facinoribus conatibusque eius huius
 quasi navis interitus exoriat. namque praesens cogitationes eius et
 quae se cum Mustapha perfecturum sperabat, atque intellexi, in quod
 periculum nos praecipitarint sanctiones dogmatum.

En tibi aliud, quo confirmatur gloriosus patris eius consilium.
 postquam ad synodum proficisci decrevit, ad ameram legatus missus
 est Andronicus Iagrus, qui id illi tanquam amico et fratri videlicet
 significaret. respondit ameras, non sibi probari, eum abire, tanto-

νατο ὅτι οὐ φαίνεται μοι καλὸν εἶναι ἵνα ὑπάγῃ καὶ τοσοῦτον μοχθήσῃ καὶ καταναλώσῃ τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ μετέπειτα
 40 τί τὸ κέρδος; ἰδοὺ ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ, εἰ χρεῖαν ἔχει χρημάτων
 δι' ἐξοδὸν καὶ εἰσοδὸν καὶ ἄλλο τι πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ, ἐτοιμὸς
 εἰμι θεραπεῦσαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο πολὺς λόγος καὶ βουλή, 5
 πότερον γένηται τὸ τοῦ ἀμηρῶ θέλημα, ἢ ἀπελθεῖν αὐτούς
 εἰς τὴν σύνοδον. ὁμοῦς ἐγένετο ὅπερ ἤθελεν ὁ βασιλεὺς ἢ
 μᾶλλον ἢ κακὴ τύχη. ἐξελθόντος οὖν τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς
 πόλεως καὶ ἀπερχομένου, ἐβουλεύσατο ὁ ἀμηρῶς ποιῆσαι μάχην
 κατὰ τῆς πόλεως καὶ στρατόπεδα πέμψαι κατ' αὐτῆς. καὶ τοῦτο 10
 παρὰ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ ἐβεβαιώθη καὶ ἐστρεωθή, ἄνευ μόνου τοῦ
 Χαλὶλ μπασιαῖ, ὅστις ἀντέστη λέγων ὅτι εἰ κατὰ τῆς πόλεως
 ποιήσεις μάχην, μᾶλλον ἐστὶν ἐπιβλαβές, μὴ πως ὁ βασιλεὺς
 ἐξ ἀνάγκης δεηθεῖς παρὰ τῶν Λατίνων βοήθειαν ἐπικυρώσῃ 15
 τὰ δόγματα αὐτῶν, καὶ ὁμονοήσαντες ὁμοῦ γενήσονται, ὅπερ
 ἐνδοιάζομεν. ἀλλ' ἄφες αὐτὸ νῦν, ἕως ἄν ἴδῃς τί πράξει
 αὐτός, καὶ εἰ μὲν ὁμονοήσωσι, σὺ ἀγάπην ἔχε μετ' ἐκείνων
 καὶ ὄρκους εἰς τὸ πρόσω πάλιν· ὡς ἴδῃς, οὕτω καὶ πράξεις·
 εἰ δ' οὐχ ὁμονοήσωσι, τότε μᾶλλον ἐξέρεχεται ὁ λογισμὸς, καὶ
 μετὰ πλείονος θάρσους ποιήσεις ὁ βούλη. καὶ αὕτη ἡ βουλή 20
 τὸν μὲν ἀμηρῶν τοῦ σκοποῦ ἐκώλυσεν, περὶ δὲ τοῦ Χαλὶλ
 μπασιαῖ τὴν βουλήν δόντος τῷ καιρῷ μαθεῖν ἡμᾶς ἄλλα τῶν
 ἄλλων.

3. τὸ om M 12. χαλὶ M, χαλὴ P 15. γενήσεται P 16.
 αὐτὰ M 18. πρόσωπον P

que labore semet conficere. "quid enim," inquit, "inde emolumenti reportabit? ego tamen, si pecuniis ad abitum et redditum vel ad alios usus indiget, paratus sum ei succurrere." multis deinde sermonibus et consultationibus agitata res est, utrum amerae auctoritati parendum, an ad synodum abeundum esset. sed enim factum est, quod imperator, sive potius fatum volebat. egresso igitur ex urbe imperatore et iter prosequente, ameras Cpolim oppugnare copiasque adversus eam mittere constituit. suaserunt hoc approbaruntque omnes consiliiarii eius, uno Chalilbasia excepto, qui ceteris repugnans, "ino potius, inquit, urbem oppugnare exitiosum videtur, quoniam metus est, ne imperator, necessitate coactus opem Latinorum implorare, eorum dogmata amplectatur, et ita evēniat, quod veremur, ut concordes illi fiant concilienturque. quare nunc mitte eam rem, donec videris, quid Iohannes sua sponte facturum sit. nam si in concordiam redierint, tute posthac rursus amicitiam cum iis ac foedus servato, ac facito, quod tibi videbitur: si inter eos non convenerit, tum melius evenit consilium, maiorique confidentia facies, quod volueris." hoc consilium ameram coepto prohibuit; de Chalilbasia autem, consilii opportune auctore, alia ex aliis cognovimus.

Ὁ οὖν ἀνθέτης μου ὁ δεσπότης καὶ οἱ ἄρχοντες ἐξώρ-
θωσαν τὸν Παλαιολόγον Θωμᾶν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέ-
στειλαν· καὶ λογισμὸς καὶ τρικυμία ἐν τῇ πόλει περιέπεσε
πλείστη, ἕως οὗ πάλιν ἐμιάθωμεν τὴν ἰσχύασαν βουλήν τοῦ
5 Χαλὶλ μπασιᾶ. καὶ ἰδοὺ, ὡς ἐγὼ προεῖπον, μὴ ἔνεκεν τῶν
τοιούτων σκανδάλων, τὸ ὡς μὴ ὄφειλε γενέσθαι τὴν σύν-
οδον.

Καὶ τὴν μὲν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἰταλίαν πε-
ρίοδον, ὡς περισσὴν οὖσαν, γραφῆ παραδοῦναι διὰ τὸ μῆκος
10 ταύτην ἐύσω· τὴν δὲ εἰς τὴν Ἐνετιάν εἰσέλευσιν τοῦ βασι-
λέως Ἰωάννου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὡς λαμπρὰν καὶ αἰδέσι-
μον, εἰ γε μὴν καὶ ἀξίαν, ταύτην διηγῆσωμαι κατὰ τὸ δη-
λοποιηθέν μοι παρὰ τοῦ δεσποῦτου κύρ Δημητρίου.

14. Κατὰ τὴν ἐβδόμην τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ὄρμη-
15 σασαι ἐκ τοῦ Παρεντίου πῦσαι αἱ τριήρεις ὁμοῦ· ἡ δὲ βα-
σιλικὴ τριήρης διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ταχύτεραν τῶν ἄλλων
προαπέσωσε τῶν ἄλλων εἰς Ἐνετιάν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν
ἅγιον Νικόλαον τῇ ἡ' τοῦ μηνός, ὥρα β' τῆς ἡμέρας. ἐξῆλ-
θον οὖν ἐκ τῆς Ἐνετίας πλείστα πλοιάρια εἰς συνάντησιν τῷ
20 βασιλεῖ· τοσοῦτον ἦν τὸ πλήθος ὅτι σχεδὸν εἰπεῖν μὴ φαί-
νεσθαι τὴν θάλασσαν δυναμένην ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὀγκά-
δων. ἐξῆλθεν οὖν λόγος ἐκ τῆς τῶν Ἐνετῶν γερουσίας ἤτοι

4. ἐμιάθωμεν M 5. εἶπον P 10. ἐάσωμεν P 14. 14]
περὶ τῆς τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου εἰς Ἰταλίαν ἐλεύσεως ἔνεκεν
τῆς συνόδου. MP 15. ὁμοῦ om P δὲ om P 21. τὴν
ἅλα δυναμένην P

Dominus meus igitur, Constantinus despota, et principes Tho-
mam Palaeologum excitarunt atque ad imperatorem miserunt. interea
in cogitationes et fluctus curarum ingentes Cpolitani inciderunt, dum
cognovimus, quod obtinnit, consilium Chalilbasiae. vides iam, quod
supra dixi, propter tantas offensiones non debuisse synodum istam
fieri.

Iter imperatoris Cpoli in Italiam factum, ut rem supervacaneam,
lites tradere, quia longum est, supersedebo; eiusdem autem et
comitum eius ingressum Venetiarum, ut splendidum et gloriosum
atque etiam dignum cognitione, narrabo, qualem eum ex ore Deme-
trii despota cognovi.

14. Septimo die mensis Februarii omnes simul triremes Paren-
tio solverunt; sed imperatoria, utpote ceteris velocior, ante easdem
Venetias pervenit, appulitque ad S. Nicolaum mensis die octavo, hora
secunda. Venetiis imperatori obviam processerunt navigia pleraque,
quorum tanta multitudo erat, ut, paene dixerim, mare conspici pro-

αὐθεντίας μὴ ἐξελεῖν τῆς τριήρεως τὸν βυσιλέα ἕως τὸ πρῶτ', ἵνα συνέλθῃ ὁ δοῦξ σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ποιῆσαι τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ ἀσπασμὸν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν παρεγένετο ὁ δοῦξ σὺν τοῖς μεγασιτάσιν αὐτοῦ καὶ γερουσίᾳ, καὶ προσεκύνησε τὸν 5 βυσιλέα καθήμενον, ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ πάντες ἀσκεπεῖς. ἐκάθητο δὲ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὁ δεσπότης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κὺρ Δημήτριος, μικρὸν κατωτέρω τοῦ βασιλικῷ Θρόνου· καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν ὁ τῶν Ἑνετῶν δοῦξ. καὶ συλλαλήσαντες ἀλλήλοις λόγους χαιρετισμοῦ καὶ 10 ἕτερα μυστήρια, εἶπεν ὁ δοῦξ τῷ βασιλεῖ ὅτι τῷ πρῶτ' ἐλεύσομαι σὺν πᾶσι ποιῆσαι τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τῇ βασιλείᾳ σου ἐν Θεῷ ἀγίῳ καὶ συναντῆσαι αὐτῇ μετὰ παρηρησίας, καὶ ἐλεύσῃ ἐντὸς Ἑνετίας. καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ὁ δοῦξ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. πρῶτ' αὖ δὲ γενομένης ἐπιφωσκούσης 15 τῆς κυριακῆς, Φεβρουαρίου θ', ὥρα πέμπτη τῆς ἡμέρας, ἦλθεν ὁ δοῦξ μετὰ τιμῆς μεγάλης, μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ συμβούλων τῶν τῆς γερουσίας καὶ συγκλήτου ἑτέρων ἀρχόντων πολλῶν, ἐντὸς τοῦ πορθμείου τινός, ἐν ᾧ ἔθος ἦν τῇ γερουσίᾳ εἰσιέναι αὐτούς, κατὰ τὴν ἐκείνων διάλεκτον 20 ποτιζιδῶρον καλούμενον· ὃ ἦν εὐτρεπισμένον καὶ καλυμμένον διὰ ἐρυθρῶν καλυμμάτων, καὶ χρυσοῦς λέοντας εἶχεν ἐν τῇ πρύμνῃ καὶ χρυσᾶ περιπλέγματα, καὶ ὄλον ἐζωγραφισμένον ποικίλων καὶ ὄραιοτάτων ἱστοριῶν δηλονότι τὸ εἶρη-

3. καὶ ἀσπασμὸν om M

14. ἐντὸς ἐν Ἑνετίας P

pter eam non posset. rogatum deinde est a Venetorum senatu sive concilio, ne ante crastinum diem triremi sua imperator exiret, ut a duce cum toto patrum collegio digne saluari et honorari posset. itaque factum est. brevi dux cum proceribus suis et senatu adest, atque imperatorem sedentem adorat: similiter primates, idque omnes nudatis capitibus. sedebat a dextris frater eius Demetrius despotā paulo infra sellam imperatoriam; a sinistris Venetorum dux consedit. postquam amice inter se consalutarunt et alia secretiora collocuti sunt, dux ait imperatori, se luce sequenti, deo volente, affuturum cum omnibus, debitumque eius maiestati honorem habiturum et occursum celebrius Venetiasque eum introducturum esse. ita cum primoribus suis recessit. postera die, quae erat dominica et Februarii mensis nona, hora quinta dux magna cum pompa adest, stipatus proceribus, consiliariis et senatoribus aliisque viris primoribus non paucis, in navigio, quo senatum vehi solemne erat, illorum lingua putzidoro appellato. ornatum id convestitumque erat stragulis purpureis; in

μένον πουτζιδῶρον ἦν ἡ κύμβη ἥτοι πλοιάριον αὐθεντικόν. ἤλθον δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἕτεροι ἡμιτριήρεις, αἱ κατὰ τὴν τῶν Λατίνων διάλεκτον τετραήρεις ἐπονομαζόμεναι, ὡσεὶ δύο ἐπὶ δέκα, καὶ αὐταὶ εὐτρεπισμέναι καὶ ἐξωγραφισμέναι ἐντὸς 5 καὶ ἐκτός, κατὰ πάντα ὅμοιαι τοῦ δουκός· ἐν οἷς ἦσαν ἄρχοντες πλείστοι, καὶ κύκλωθεν σημαίας εἶχον χρυσοῦς καὶ σάλπιγγας ἀπείρους καὶ πᾶν εἶδος ὀργάνων. εἶχον δὲ καὶ τινα τετραήρη ἐξαίρετον πάνυ, εἰς ὄνομα τάχα τῆς βασιλικῆς τριήρους, ἣν ἐποίησαν ὠραιοτάτην καὶ ποικίλην· κάτωθεν γὰρ 10 οἱ ναῦται ἔμπλεα ἔχοντες φορέματα χρυσοπετάλινα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἶχον σημεῖον τὴν εἰκόνα τοῦ πανευφήμου Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, καὶ ὄπισθεν τούτου τὸ βασιλικὸν σημεῖον· εἶτα οἱ ἱζαγκράτορες ἄλλης θεᾶς ἐνδύματα καὶ σημαίας φέροντες· καὶ κύκλωθεν τοῦ αὐτοῦ πλοίου ἥτοι τε- 15 τριήρους ὅλης σημαίας βασιλικῆς, εἰς τὴν πρόνυαν χρυσοῦς σημαίας καὶ πλείστας καὶ ἀνθρώπους τέσσαρας ἐστολισμένους μεθ' ἱματίων χρυσοζωγραφίστων, καὶ τρίχας κοκκινοχρῦσας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. μέσον δὲ τούτων τῶν τεσσάρων ἀνήρ τις εὐειδῆς ποτὲ μὲν ἐκαθέζετο ποτὲ δὲ ἴστατο, φέρων ἱμά- 20 τια χρυσοῦφανα καὶ λαμπρά, καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ σκήπτρον, ὥσπερ τριήρους κύριος δεικνύων εἶναι. καὶ ἕτεροι ἄρχοντες ὡς ἐξ ἀλλοδαποῦς χώρας ὑπάρχοντες ἐωρῶντο, φέ-

1. ἡ κύμβη ἦ P 6. κύκλωθεν κύκλω ση. P 10. ἔμβλεα P
 12. ἱζαγκράτορες P, ἱζαγκαράτορες M σημεῖα P

puppi leones aurei et aurea textilia; totum denique navigium illud principale variis pulcerrimisque historiis depictum. advenerunt autem una semitriremes, quae Latinorum sermone quadriremes vocantur, circiter duodecim, et ipsae ornatae ac depictae intus atque extrinsecus, planeque similes navi ducis, quibus vehebantur nobiles quam plurimi, circumdati vexillis aureis, tubis innumeris et omni genere instrumentorum. habebant autem unam plane insignem navem, quae regia quadriremis dicebatur, quam varie et pulcerrime ornaverant. infra enim remiges gerebant integras vestes frondibus aureis obtextas, et in capitibus signum celebratissimi Marci evangelistae ac pone id imperatorium signum; deinde tzancratores alius generis vestimenta et insignia habebant; in ambitu navis autem imperatoria signa erant et in puppi quidem plurima eaque aurea, viri item quatuor vestimentis auro intertextis induti et capillis coccineis, auro intermicante, insignes: inter quos medios vir decorus nunc sedebat, nunc stabat, et ipse veste ornatus auro picta et splendida, manu sceptrum tenens, quo quasi quadriremis dominum se profitebatur. alii praeterea advenae viri nobiles conspiciebantur, qui diversi generis varia admo-

ροντες ἄλλης ἰδέας ἐνδύματα πάνυ ποικίλα, λατρεύοντες αὐ-
 τὸν μετ' εὐλαβείας τάχα. ἔμπροσθεν δὲ τῆς πρύμνης ἴστατο
 ὄρθιον τι ὡς στῦλος, ἄνωθεν δὲ τοῦ στύλου ἐκείνου ὡς τράπεζα
 τετραγώνος, ὀλιγώτερον ὕμνιᾶς μιᾶς· ἐπάνω δὲ τῆς τραπέζης
 ἐκείνης ἀνὴρ ἴστατο ὠπλισμένος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, ἀστρά- 5
 πτων ὡς ἥλιος, κρατῶν δὲ καὶ ἀριστερᾶ αὐτοῦ ὕπλον φοβε-
 ρόν· δεξιᾶ δὲ καὶ ἀριστερᾶ αὐτοῦ ἐκάθητο δύο παῖδες ἄγγε-
 λικὰ φοροῦντες, καὶ πτερωτοὶ ἦσαν ὡς ἄγγελοι. καὶ οὗτοι
 οὐκ ἐν φαντασίᾳ, ἀλλ' ἀληθῶς ἄνθρωποι ἦσαν κινούμενοι.
 καὶ δύο λέοντες ἦσαν ἐν τῇ πρύμνῃ χρυσοί, καὶ μέσον αὐ- 10
 τῶν αἰτὸς δικέφαλος, καὶ ἄλλα πλείοτα ὡς φαντάσματα, καὶ
 ἄλλα τινὰ ἃ οὐδεὶς δύναται γραφῇ παραδοῦναι· ἦν γὰρ
 ὡκὺς πάνυ ἡ τετραήρης, ὡς ποτὲ μὲν ἔμπροσθεν τῆς βασι-
 λικῆς τριήρεως ποτὲ δὲ πλαγίως, καὶ ἐπορεύετο κύκλωθεν
 41 μετὰ ἀλαλαγμοῦ καὶ σαλπύγγων πολλῶν. ἕτερα δὲ πλοιάρια 15
 καὶ ὀκτάδες ἦλθον, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμὸς· ὡς ἀδύνατον τινα
 ἀριθμῆσαι ἄστρα οὐρανοῦ καὶ φύλλα δένδρων ἢ ἄμμον θα-
 λάσσης ἢ ψεκάδας ὑέτοῦ, οὕτω κακεῖνα ἀριθμῆσαι τις οὐ δύ-
 νηται. καὶ ἵνα μὴ πολλὰ λέγω καὶ διαλέγωμαι, ἰδοὺ προσ-
 ἤγγισεν ὁ δοῦξ τῇ βασιλικῇ τριήρει μετὰ τῆς γερονσίας αὐ- 20
 τοῦ, καὶ ἀνελθὼν ἐπροσκύνησε τὸν βασιλεᾶ καθήμενον ἐπὶ
 θρόνου, ὧν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὡς εἴρηται,
 καθήμενος κατώτερον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. καθίσας οὖν

4. ὀλιγώτερον om P 8. φοροῦντες] ἐνδεδυμένοι P 14. ἐκ
 πλαγίων ποτὲ δὲ κύκλωθεν ἐπορεύετο P

dum vestimenta gestabant eumque magna cum reverentia veneraban-
 tur. ante puppim quiddam columnae instar erectum stabat, mensam
 quadratam orgyia aliquanto minorem sustinens, cui insistebat cata-
 phractus, instar solis coruscus, sinistra gladium tenens horribilem:
 ad dextram sinistramque duo pueri in angelorum modum induti, et
 alati, sicut angeli, considebant, qui non imagine efficti, sed revera
 homines erant movebanturque. in puppi item duo leones aurei erant,
 et inter hos aquila biceps; et alia plurima simulacra aliaque specta-
 cula, quae describere nemo possit. velocissima enim haec quadrire-
 mis erat, et nunc imperatoriam triremem anteedebat, nunc in ob-
 liquum currebat, et cum laetis vociferationibus tubarumque frequen-
 tium cantibus in orbem se agebat. ceterorum, quae adveniebant, na-
 vigiorum acatiorumque infinitus numerus erat: quae non magis, quam
 stellae coeli, aut folia arborum, aut arenam maris, aut pluviae gut-
 tas numerares. sed, ne longus sim, dux ad imperatoriam navem cum
 senatu accessit, quia conscensa imperatorem in solio sedentem adorat,
 cui dextra, imperatorio solio paulo inferior, ut diximus, frater eius

καὶ ὁ δούξ ἐξ ἀριστερωῶν αὐτοῦ, ἐπὶ ὁμοίου σκάμνου τῆ τοῦ δεσπότου, καὶ κρατῶν αὐτὸν τῆ χειρὶ, συνωμίλουν ἀσπασίως. καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν εἰσῆρχοντο μετὰ παρρησίας μεγάλης, μετὰ σαλπύγγων καὶ παντὸς γένους μουσικοῦ, ἐν τῇ λαμπρῇ 5 καὶ μεγάλῃ Ἐνετίᾳ καὶ ὄντως θαυμαστῇ καὶ θαυμαστοτάτῃ, πλουσίᾳ ποικιλοειδεῖ καὶ χρυσοειδεῖ, τετορνευμένη πεποικιλμένη καὶ μυρίων ἐπαινῶν ἀξία, τῇ σοφῇ καὶ σοφωτάτῃ, ἣν εἰ καὶ δευτέραν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὀνομάσῃ τις, οὐχ ἄμαρτάνει. περὶ αὐτῆς οἶμαι καὶ ὁ προφήτης λέγει ἐν τῷ εἰκοστῷ 10 τριτῷ ψαλμῷ “ὁ θεὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν.” τί γὰρ ἂν ζητήσῃ τις καὶ οὐχ εὐρήσῃ ἐν αὐτῇ; διὰ τοῦτο πολλῶν ἐπαινῶν καὶ μεγάλων ἀξία ὑπάρχει. ἦν δὲ ὥσει ὥρα 15 ἐκτῆ τῆς ἡμέρας ὅτε ἤρξατο εἰσέρχεσθαι ἐν τῇ Ἐνετίᾳ, καὶ ἐπλεοπόρουσεν ἕως δύσεως ἡλίου, καὶ κατήντησαν ἐν τοῖς οἴκοις 15 τοῦ τῆς Φερράρας μαρκίωτος. ἡ δὲ πόλις πᾶσα ἐπείσθη, ἐξεληθόντες εἰς συνάντησιν τῷ βασιλεῖ, καὶ κρότος καὶ ἀλαλαγμὸς μέγας ἐγένετο. καὶ ἦν ἰδεῖν ἔκστασιν φοβερὰν τῇ ἡμέρᾳ 20 ἐκείνῃ, τὸν πολυθαύμαστον ἐκείνον τοῦ ἁγίου Μάρκου ναόν, τὰ παλάτια τοῦ δουκὸς τὰ ἐξαισία, καὶ τοὺς ἄλλους τῶν 20 ἀρχόντων οἴκους παμμεγέθεις ὄντας, ἔρυσθους καὶ χρυσίῳ πολλῷ κεκοσμημένους, ὠραιούς· καὶ ὠραιῶν ὠραιωτέρους. οἱ μὴ εἰδότες ἐπ’ ἀληθείας οὐ πιστεύουσιν, ἀλλ’ οἱ εἰδότες οὐ

3. εἰσῆρχετο P 7. ἦν| ἐνετίᾳ M 11. εὐρεθήσεται P 12.
 ὑπάρχει καὶ ἔστιν. ἦν M 15. φερράρας P 16. ἐξῆλθον M
 22. πιστεύουσιν P

assidebat. considens deinde dux quoque sinistra, in inferiore scamno, uti despota, prehensa manu eius, humane et amice colloquitur. atque ita paulatim, magna cum pompa, tubarum et omnium musicorum instrumentorum cantu, inclitas et amplas Venetias intrabant, urbem vere admirandam et summe admirandam, opulentam, multiformem, auream et quasi tornatam versicoloremque, et mille merito afficiendam laudibus, urbem sapientem, immo sapientissimam, urbem denique, quam qui dixerit alteram terram promissionis, non erraverit. de hac, opinor, psalmo vicesimo tertio propheta dicit: “deus super mare fundavit eam.” quid enim quaerat quispiam, quod illic non inveniat? qua de re multis et magnis laudibus digna est. erat autem hora circiter sexta, quum Venetias navibus intrare coeperunt, et navigant ad occasum solis usque, deverteruntque ad aedes marchionis Ferraræ. tota autem civitas commota erat, imperatori obviam se effundens, erantque laetantium plausus clamoresque ingentes; ac licebat stupente animo videre eo die templum illud admirandum S. Marci, palatium ducis egregium, ceterasque principum domus longe maxi-

δύνανται γραφῆ παραδοῦναι τὴν καλλονὴν καὶ τὴν θέσιν καὶ τῶν ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν τὴν σύνεσιν, τὸ παμπληθὲς τοῦ λαοῦ, ἐστῶτων πάντων καὶ χαιρόντων ὁμοῦ καὶ εὐφροαινομένων ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοῦ βασιλέως· ἐξέστη γὰρ ἡ ψυχὴ πάντων βλέπόντων τὴν τοιαύτην παρρησίαν, ὥστε λέγειν καὶ 5 αὐτοὺς ἐν ἐκστάσει “ὁ οὐρανὸς σήμερον, ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα γέγονε.” ὁῦλον ὡσπερ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ κτίσματα καὶ ποιήματα τοῦ Θεοῦ οὐ δύναται τις αὐτῶν καταλαβεῖν, ἀλλὰ μόνον ἐκπλήττεται, οὕτω καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκπλήττοντο θεάματα βλέποντες· ἀλλὰ πολλὴ μεταξὺ τῶν ἑτέρων 10 διαφορὰ. ὅταν οὖν ἤλθον εἰς τὴν μεγάλην γέφυραν ἐκείνην ἦν καὶ Ῥεάλτον καλοῦσιν, καὶ ἤραν αὐτὴν ἄνω, ὑφ’ ἧς διέβη ἡ τριήρης· ἦν δὲ κάκεισε πλῆθος λαοῦ καὶ σημεῖα χρυσοειδῆ καὶ σάλπιγγες καὶ κρότοι καὶ ἀλαλαγμοὶ καὶ ὑπλῶς εἰπεῖν πῦν εἶδος ἐξαισίου θεάματος. ἔτι τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν τι- 15 μὴν ἦν ἐδειξαν πρὸς τὸν βασιλέα, τίς διηγῆσεται; ἀπῆλθον οὖν, ὡς προεῖπον, ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ μαρκίωνος. ἐκεῖσε γοῦν ἔστησαν τὴν τριήρην. ἦν δὲ ὥρα δύσεως ἡλίου· καὶ ἀποχαιρετίσας ὁ δοῦξ καὶ οἱ ἄρχοντες ἀπῆλθον οἴκαδε.

15. Φεβρουαρίου οὖν τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ ἐξεληθόντες τῆς 20 Β' Ἐνετίας ὃ τε βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης καὶ πῦς ὁ κληρὸς καὶ

7. γεγόνασιν ἐν P
πομην P

13. σημαῖαι χρυσοειδεῖς P
20. 15] περίοδος ἀπὸ Ἐνετίας εἰς Φερράραν. MP

17. προσέ-
πομην P

mas, purpura et auro ornatissimas, elegantes et elegantibus elegantiores. qui oculis non ipsi viderunt, non credent, qui viderunt, scribendo consequi nequeunt pulchritudinem illam et speciem virorum ac mulierum prudentiam, hominum frequentiam, qui laeti omnes gaudentesque et exultantes super adventu imperatoris adstant. obstupefiebat enim animi omnium, qui videbant novam hanc rem, ut etiam clamarent obstupefacti: “coelum hodie, terra et mare facta sunt:” unde apparet, quemadmodum quae in coelo a deo condita et creata sunt, nemo potest mente comprehendere, sed ea stupet tantummodo, sic illius diei spectacula qui intuerentur, stupuisse. quamquam magnum inter utrasque res discrimen est. quum igitur ad magnum illum pontem venissent, quem Realtum vocant, sublato eo, triremis transitum fecit. ibi quoque magna hominum multitudo erat cum vexillis auratis tubisque, ingens strepitus plaudentium et ovantium, denique omne, ut tribus verbis dicam, insignis spectaculi genus. ipsas autem laudes et honores, quibus imperatorem exceperunt, quis explicabit? deverterunt igitur, ut supra narravi, in aedes marchionis, ibique trirēmē stiterunt. fuit autem circa occasum solis. dux et primores, salutato imperatore, domum abierunt.

15. Februarii die vicesimo octavo egressi Venetiis imperator et

ἡ συνοδία αὐτῶν ἔπλεον Φερραρίας ὁδόν· ὁ δὲ πατριάρχης ἀπέμεινεν ἐν Ἐνετίᾳ δι' ἔνδειαν τῶν πλοιαρίων. οὗτοι δὲ ἤλθον, ἵνα τὰ διὰ μέσου ὡς μὴ πάνυ ἀναγκαῖα εὐσω, εἰς τὸ κωστέλλι Φραγγουλῆ· ἔνθα ἀπέσωσαν καὶ ἐστήσαντο ἅπαντα 5 τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τῆς Ἐνετίας εἰς Φερραρίαν ἐλθόντα. ἤλθον οὖν διὰ ξηρᾶς ἄρχοντες ἔφιπποι ὡσεὶ πενήκοντα, καὶ προσεκύνησαν τὸν βασιλέα. καὶ ὁ λεγᾶτος ἦν μετ' αὐτῶν, ὅστις ποτὲ ἦλθε μετὰ τριήρεως τοῦ πάπα ἐν τῇ Κρήτῃ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει· αὐτὸν γὰρ ἀπέσταλκεν ὁ πάπας ἰδεῖν 10 τὴν βουλὴν τοῦ βασιλέως. τότε γοῦν προστάζας ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀγαγεῖν αὐτῷ τῷ πρῶτῷ ἵππους ἑκατὸν πενήκοντα, ὅπως πορευθῆ διὰ ξηρᾶς εἰς Φερραρίαν, ἔνθα ἦν ὁ πάπας. ἔμειναν οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἐκείνῃ τῇ νυκτί· τῷ δὲ πρῶτῷ κελύσαντος τοῦ βασιλέως ἀπῆλθον τὰ πλοῖα διὰ τοῦ ποτα- 15 μοῦ εἰς Φερραρίαν, αὐτὸς δέ, ὡς εἴρηται, ἐπορεύθη διὰ ξηρᾶς. τὰ δὲ πλοῖα διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπορεύθησαν. ὁ γὰρ βασιλεὺς διὰ ξηρᾶς ἀπελθὼν ὠρα ἕκτη τῆς ἡμέρας εἰσηλθεν ἔφιππος εἰς τὴν Φερραρίαν μετὰ τιμῆς μεγάλης καὶ παρρησίας· ἦσαν δὲ μετ' αὐτοῦ πολλοὶ μητροπολίται, δηλονότι ἐπίσκοποι τοῦ 20 πάπα, καὶ ὁ ἀυθέντης τῆς χώρας ὡσαύτως ἤγον ὁ μαρκίων, ἔτι δὲ καὶ ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος κύρ Γρηγόριος, καὶ ἕτεροι ὡσεὶ δια-

1. φεράρας P

12. φεράραν P

despota omnisque clerus comitatusque eorum Ferrariam versus navigarunt. patriarcha propter penuriam navigatorum Venetiis mansit. illi igitur, ut taceam, quae in medio acciderunt, quippe minus necessaria, ad castellum Frangulinum venerunt, quo appulsae sunt et in ancoris constiterunt naves omnes Venetiis Ferrariam proficiscentes. ibi per continentem equis advecti viri illustres circiter quinquaginta imperatorem venerabundi salutarunt: in quibus legatus erat, qui quondam in tiremi papae in Cretam et Cpolim venerat. hunc enim papa ad explorandum animum imperatoris miserat. mandavit imperator, ut si-sterentur sibi postero mane equi centum et quinquaginta, quibus terra Ferrariam iret, ubi papa erat. itaque, nocte in eo loco transacta, mane iussu imperatoris naves per fluvium Ferrariam subvectae sunt, ipsae per terram, ut dictum est, iter fecit. dum igitur naves per fluvium aguntur, imperator, in continenti profectus, hora sexta Ferrariam magno cum honore et pompa equo insidens ingressus est. comitabantur eum multi metropolitae sive episcopi papae, et ipsius loci princeps, marchio, porro sacerdotes imperatoris eiusdemque spiritalis pater Gregorius, magnus protosyncellus, atque alii, numero ferme ducenti. ita igitur intrarunt cum tubarum et musicorum in-

κόσιοι τὸν ἀριθμὸν. καὶ οὕτως εἰσῆλθον μετὰ τῶν σαλιγγῶν καὶ παντὸς γένους μουσικοῦ. ἡ δὲ πόλις πᾶσα τῆς Φερραρίας συνέδραμεν ἰδεῖν τὴν τοῦ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως ἔλυσιν μετὰ αἰδοῦς καὶ τιμῆς καὶ εὐλαβείας. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκαθέζετο ἐφ' ἵππου ὠραιότατος μέλανος καὶ 5 εὐτρεπισμένον μετὰ ἐρυσθροῦ καὶ χρυσοῦφάντου χασδίου· ἄρχοντες δὲ καὶ τινες ἄλλοι συνηπείγοντο αὐτῷ, μετὰ οὐρανιας λευκοειδοῦς ἐπισκεπάζοντες αὐτόν, καὶ αὕτη ἐπιμελανίζουσα ὡς ἰδέα οὐρανοῦ. καὶ ἕτερος ἵππος λευκὸς ὠραιότατος, εὐτρεπισμένος καὶ αὐτὸς τὰ αὐτά, καὶ χρυσοῦς αἰετοῦς ἐπὶ τοῦ 10 χασδίου ἔχων καὶ ἕτερα χρυσοῦ πλέγματα, ἐπορευέτο ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, μὴ ἔχων ἀναβύτην. ὁ δὲ μακαριώτατος πάπας ἦν καθήμενος ἐπὶ τοῦ παλατίου αὐτοῦ μετὰ παντὸς τοῦ κληρου, καρδινάλεων δηλαδὴ μητροπολιτῶν ἐπισκόπων ἱερέων καὶ ἄλλων τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ ἀρχόντων 15 καὶ αὐθεντῶν πολλῶν, ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα. καὶ ἐλθόντες οἱ ἔμπροσθεν ἔφιπποι, τινὲς μὲν τῶν ἀρχόντων ἐπέζευσαν, καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης, καὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς μεγάλης πύλης ἐνδον τοῦ παλατίου, οὗ ἦν ὁ πάπας· τὸν δὲ βασιλέα εἰσήγαγον ἔφιππον δι' ἐτέρας πύλης. γνοὺς οὖν ὁ πάπας ὅτι 20 ἔγγυς ἔστι τῆς πύλης ὁ βασιλεὺς, ἀνέστη καὶ περιεπάτει. ὃν καὶ εὗρεν ὁ βασιλεὺς ὄρθιον· καὶ θέλων γονυπετῆσαι, οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν ὁ πάπας ἀλλ' ἐδέξατο αὐτόν εἰς τοὺς κόλπους

2. μουσικῶν P

10. τοῦ om P

17. ἐπέζευξαν MP

strumentorum omnis generis strepitu; concurratque civitas Ferrariensium universa ad videndum sacratissimi domini nostri et imperatoris introitum, cum observantia, honore et verecundia. sedebat imperator in equo formosissimo nigri coloris, cui iniectum erat stratum serici villosi purpurae et auro intertextum. stipabant eum principes et alii quidam, aulaeo candidi coloris eum opacantes, nigricante tanquam coeli imago. alius equus candidus et ipse formosissimus et simili modo ornatus, in cuius strato aquilae aliaeque figurae auro intextae erant, imperatorem praecedebat, carens equite. sanctissimus papa in palatio suo cum toto clero, h. e. purpuratis, metropolitibus, episcopis, sacerdotibus, ceterisque ecclesiasticis, et viris principibus ac dominis multis, imperatorem exspectans, sedebat. adfectis, qui agmen ducebant, equitibus, e principibus nonnulli descenderunt, inter quos ipse despota fuit, ac per magnam portam palatii, ubi papa erat, ingressi sunt; imperatorem per aliam portam equo insidentem introduxerunt. papa, cognito, imperatorem ad portam adesse, surrexit et inambulavit, et ita spatia facientem offendit eum imperator: qui quum in genua vellet procumbere, non id petiit papa, sed eum

αὐτοῦ, καὶ δοὺς τὴν χεῖρα, ἡσπύσατο αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ἐξ ἀριστερώων αὐτοῦ. οἱ δὲ καρδινάλιοι παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν, ποιήσαντες τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν. καὶ ὁμιλήσαντες λόγους μυστικούς τῆς εἰρήνης ἀνεχώρησαν 5 ὑπ' ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν πάπας ἔμεινεν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν συνερχομένων αὐτῷ ἐφίππων ἤχθη μετὰ σαλπύγγων ἐν ἑτέρῳ παλατίῳ εὐτρεπισμένῳ πάννυκτος 42 καλῶς, κάκεισε ἀνεπαύσατο μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπηρετῶν βασιλικῶς, μηνὶ Μαρτίῳ τετάρτῃ ἡμέρᾳ.

10 16. Πλησιάσαντος τοίνυν τοῦ πατριάρχου ἡμῶν ἐν τῷ ἐρύματι Φραγγοῦλῃ, ἔτι αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, ἰδοὺ πρὸς συνάντησιν αὐτῷ ναὺς τις ἐρχομένη κατὰ χρυσοῦ καὶ συρομένη ἐν τῷ ποταμῷ παρὰ τῆς σκάφης αὐτῆς, καὶ ἐζήτουν τὸν πατριάρχην εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ· ἦν γὰρ διόροφος καὶ 15 τριόροφος, ὡς ἡ παλαιὰ ἐκείνη τοῦ Νῶε κιβωτός. καὶ ἐκείνη ἀσφαλῶς ἦν περιησφαλισμένη. αὐτὴ μὲν, ὅσον μὲν ἐν τῷ ὕδατι, πίσση κεχρισμένη ὑπῆρχεν, ὅσον δὲ τὸ φαινόμενον, ἐν χρώμασι διαφόροις ἦν κεκαλλωπισμένη· μικρὸν δὲ ἄνωτέρῳ παραθυρίδες τετορνευμέναι, ὡς ἂν τις εἰκάσαι, μετὰ 20 κίονων λεπτῶν ἦσαν αὐταὶ καὶ μετὰ μαρμάρων κοκκίνων, καὶ ἄνωθεν τούτων πρόκυψις ὠραιστάτη, ὑπεράνω δὲ πάσης τῆς νηὸς κύκλωθεν πολεμικὰ ὄργανα, καὶ ἐν μέσῳ μαγειρεῖον διὰ

5. ἀπῆλθεν P 9. 8^η ἡμέρα γη: P 10. 16] περι τῆς ἐλεύσεως τοῦ πατριάρχου εἰς Φεραραταν MP 11. ἐρείσματι P 13. διὰ τῆς σκαφίδος P

10. 16] περι τῆς ἐλεύσεως τοῦ πατριάρχου εἰς Φεραραταν MP 11. ἐρείσματι P

complexus porrectaque dextera, quam ille osculatus est, ad sinistram suam collocavit. purpurati autem ad pedes eorum condescenderunt salutatione in Christo peracta. deinde arcano de pace collocuti, digressi sunt; et papa quidem in palatio suo mansit, imperator ab equitibus, quibuscum venerat, in aliud palatium, splendidissime instructum, cum tubarum cantu deductus est, atque ibi cum optimatibus et ministris suis regie deversatus est, mensis Martii die quarto.

16. Accedente patriarcha nostro ad castellum Frangulinum, sed tamen longe adhuc absente, navis inaurata ei obviam mittitur, per flumen a scapha sua tracta, rogaturque patriarcha, ut eam conscenderet: habebat enim duo et tria tabulata, sicut vetus illa arca Noë, et bene undique erat communita, quantum sub undis erat, pice illita, quantum undis eminens, coloribus variis decorata. paulo superius fenestrate opere, ut quis putaret, tornatili, cum columellis e rubro marmore; et supra has proiectura pulcerrima. in summa navi circumcirca disposita erant arma bellica, et in medio culina ob ascensum fumi in coelum liberum. scalae erant tum ad puppim, tum ad

τὸ ἄνωθεν εἶναι τοῦ καπνοῦ, καὶ κλιμάξ τις παρὰ τῆς προίμης καὶ ἑτέρα τῆς προῶρα πρὸς τὸ ἀνέρχεσθαι καὶ κατέρχεσθαι τοὺς ὑπηρετάς αὐτῆς. ἔσωθεν δὲ παλατίον ἄλλο, ὡσάν τις εἶπη ναὸν περικαλλῆ, καὶ κοιτῶνες διάφοροι περικεκαλυμμένοι βηλοῖς χρυσοῖς· κύκλωθεν δὲ ἀναβαθμίδες καὶ προβα- 5 θμίδαι καὶ θρόνοι καὶ παραπετάσματα κατεστρωμένα τύποις μακροῖς, κύκλωθεν θεωρία λαμπρὰ καὶ περιφανῆς καὶ ἀξιόπαινος. κάτωθεν δὲ τοῦ παλατίου ἄλλο ὡς κατώγειον αὐτοῦ καὶ ὑποθῆκαι ὑπῆρχον πολλαί, αἱ μὲν οἴνου αἱ δὲ ἰχθύων αἱ δὲ τροφῶν ἄλλων. ἡ δὲ καλύθωσις τοῦ ὀρόφου αὐτῆς καὶ 10 ἡ θουμαστὴ ἀπόθεις καὶ ἀνάπαρσις τῶν κοιτῶνων ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον ὡραιόταται. κατὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν οὖν διάλεκτον ἐκαλεῖτο ἡ ναῦς ἐκεῖνη ὀρομπόρκιον. εἰσῆλθε γοῦν ἐν αὐτῇ ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ παντὸς τοῦ κλήρου· καὶ ἦν ἰδεῖν πλέουσαν τὴν νῆα διὰ τοῦ ποταμοῦ ὡσεὶ παλά- 15 τιον, καὶ μὴδ' ὕλως εἰκάζουσαν εἶναι ἐν ὕδατι ἄλλ' ὡς ἐπὶ ξηρᾶς. πλεύσαντες οὖν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθον εἰς Φερραρίαν, καὶ ἐπεμψαν ἀπὸ Ἐνετίας πρὸς τὸν πάπαν πρέσβεις τὸν Ἡρακλείας μητροπολίτην κύρ Ἀντώνιον καὶ τὸν Μονεμβασίας κύρ Θεοδοσίον. τῷ πρῶτῷ δέ, ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, 20 παρεγένοντο τέσσαρες καρδινάλιοι καὶ ἐπίσκοποι πέντε ἐπὶ εἴκοσι, καὶ ὁ μαρκίων ὁ τῆς Φερραρίας κύριος, καὶ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀρχόντων ἐφ' ἵππων καὶ ἡμιόνων ὀχουμένων,

1. τὸν καπνὸν P 5. καὶ προβαθμίδαι om P 9. ἀποθῆκαι?
11. ἀπόθεις καὶ om M

proram, quibus nautici ministri ascenderent et descenderent. intus quasi palatium erat, quod diceres templum elegantissimum, et diversa conclavia, convestita velis aureis; in circuitu gradus erant et scamilla, throni et longorum tapetorum aulaea: circumcirca adspectus splendidus, magnificus et elegans. infra palatium aliud quasi subterraneum conclave, et cellae complures, aliae vini, aliae piscium, aliorumve esulentorum. lacunaria et cubiculorum ad cubandum et quiescendum accommodatio pulcherrima erant. appellabatur autem navis illa Italogum lingua horoburcion. intravit igitur eam patriarcha cum archiepiscopis et universo clero, eratque eam nantem per flumen palatii instar intueri, ut neutiquam in aqua esse, sed in terra videretur. itaque flumen emensi, Ferrariam venerunt, ac miserunt Venetiis ad papam legatos Antonium, Heraclaeae metropolitam, et Theodosium, episcopum Monembasiae. postridie, prima hora, adfuerunt patriarcham salutatum purpurati quatuor, episcopi viginti quinque, marchio, Ferrariae dominus, et cum hoc viri nobilissimi permulti partim equis,

συναγῆσαι τῷ πατριάρχῃ. ἦν δὲ ὁ πατριάρχης ἔφιππος, ἐρχόμενος ἐν τῷ μέσῳ δύο καρδιναλίων μετὰ τιμῆς μεγάλης. καὶ εἰθὺς ἀνελθόντες εἰς τὸ τοῦ πάπα παλάτιον ἡσπύσαντο ἀλλήλους τῷ ἄγιῳ φιλήματι.

5 Ἀφίεμεν οὖν τὰ ἐν τῇ συνόδῳ συμβάντα, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων εἰς ἡμᾶς παρακολουθήσαντα εἴπωμεν.

17. Τῷ δὲ 5^θ μὲς ἔτει, τῇ κς' Ἰανουαρίου μηνός, ἡύλογηθῆν ἐγὼ Ἑλένην τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ κανακλείου Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Ἐξαμπλάκωνος· καὶ ἦν ἐν τῷδε τῷ συνοικεσίῳ παράνυμφος ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντίνος, ὁ κατὰ τὸ ἡμέτερον ἔθος στεφανώσας ἡμᾶς. καὶ Μαΐου πρώτη τοῦ 5^θ μὲς ἔτους ἐγεννήθη μοι υἱὸς τοῦνομα Β' Ἰωάννης, ὃν καὶ ὁ προορηθεὶς αὐθέντης μου ὁ δεσπότης ἀνεγέννησε διὰ τοῦ Θείου βαπτίσματος.

15 Τῇ δὲ 15^ῃ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 5^θ μὲς ἔτους τοῦ παρόντος ματαίου βίου μετέστη ἡ δέσποινα ἡ κυρία Μαρία ἡ ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος, καὶ τῇ πρώτῃ Ἰουνίου μηνός τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανε καὶ ἡ δέσποινα κυρία Εὐγένεια ἡ τοῦ Κατελιούτζη θυγάτηρ τοῦ τῆς Λέσβου αὐθέντου, καὶ ἐτάφησαν 20 αὗται ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ· καὶ σφοδρὸς εἶ πέρ ποτε χειμῶν τότε ἐγένετο. καὶ τῇ 15^ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός τὸ κοινὸν χρέος ἐπλήρωσε καὶ ἡ κυρία Ζωὴ ἡ βασίλισσα, καὶ

1. συναγῆσαι τῷ πατριάρχῃ om M 5. τὰ et εἴπωμεν om M

7. δέκατον ὄγδοον P 9. ζαπλάκωνος P 12. μαίω P

16. ματαίου om P ἡ κυρία δέσποινα P

partim mulis vecti. equitabat etiam patriarcha, procedens inter purpuratos duos magno cum splendore. ingressi statim palatium papae, invicem se salutarunt osculo sancto.

Sed mittamus iam, quae in synodo acta sunt, et dicamus, quae nobismet deinceps evenerunt.

17. Anno 6946, Ianuarii die 26, duxi ego uxorem Helenam, filiam Alexii Palaeologi Examplaconis, canacleo praefecti. eius coniugii paranymphus dominus meus Constantinus despota fuit, qui ex more nostro nos coronavit. primo die Maii anni 6947 natus est mihi filius, nomine Iohannes, quem idem ille dominus meus despota e sacro fonte suscepit.

Die Decembris decimo septimo anni 6948 cessit ex hac inani vita despoena Maria Trapezuntia, et primo die Iunii eiusdem anni etiam despoena Eugenia, Cateliutzae, Lesbiorum principis, filia, mortem obiit, sepultaque est utraque in monasterio Pantocratoris. dura tum hiems erat, si unquam antea. die decimo septimo eiusdem mensis commune debitum persolvit Zoë imperatrix, et sepulta est in monasterio Mar-

ἐτάφη ἐν τῇ τῆς κυρίας Μάρθας μονῇ. καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπανέστρεψαν πάντες εἰς Κωνσταντινούπολιν οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀπελθόντες ἕνεκεν τῆς συνόδου, ὁ βασιλεὺς λέγω καὶ ὁ δεσπότης καὶ οἱ λοιποί, ἄνευ τῶν ἐκεῖσε ἐν Ἰταλίᾳ ἐναπολειφθέντων τριῶν, τοῦ πατριάρχου κὺρ Ἰωσήφ ἐν Φλωρεντίᾳ πρὸς κύριον ἐκδημῆσαντος καὶ τοῦ Σάρδεων μητροπολίτου ἐν Φερραρίᾳ· καὶ ὁ Νικαίας πρόεδρος ἐν Ῥώμῃ ἐναπέμεινε τοῦνομα Βησσαρίων, ὃν μετὰ τὴν τοῦ πατριάρχου ἀπὸ τῶν ὧδε ἀποδημίαν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος αὐτὸν εἰς πατριάρχην ἐψηφίσαντο. εἶτα ἕνεκέν τινων 10 συγχύσεων καὶ σκανδάλων μὴ ἐλθῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀλλ' εἰς Ῥώμην προσμείνας, ὁ ἄκρος ἀρχιερεὺς καρδιναλῆν ἐποίησεν αὐτὸν καὶ πλείστα σιτηρέσια αὐτῷ ἐδώρησατο. τῇ δὲ κ' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως κυριακῇ, ἐγεννήθη μοι ὁ δεῦτερος υἱὸς Ἀλέξιος, ὃς 15 μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ἀπέθανε. καὶ τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένετο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κὺρ Μητροφάνης ὁ πρὶν Κυζίκου μητροπολίτης.

18. Καὶ τῇ ε' Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ ζμθ' ἔτους προστάχθη ἀπελθεῖν με εἰς Λέσβον, ἔνθα καὶ κατέστησα ἵνα 20 εἰς γυναῖκα λάβῃ ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος ὁ αὐθέντης μου τὴν κυρίαν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ τῆς εἰρημένης νῆ-

7. ὁ δὲ Βησσαρίων τοῦνομα, ὃς καὶ τῆς Νικαίας πρόεδρος ἦν, ζῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐναπέμεινεν, ὃν P 14. κδη μαρτίου μηνὸς P 15. ὁ δεῦτερος om P ὃς — ἀπέθανε] καὶ ζῆσας τριάκοντα ἡμέρας μόνον M

thae. mense Februario eiusdem anni, quotquot synodi causa in Italiam profecti fuerant, Cpolim redierunt, imperator, Demetrius despota, et reliqui, tribus in Italia relictis, Iosepho patriarcha, qui Florentiae ad dominum concessit, Sardiensium metropolita, qui Ferrariae obiit, et Bessarione, Nicaeae episcopo, qui Romae mansit; quem post Iosephi patriarchae obitum imperator et synodus subrogarunt in locum eius. at ille propter perturbationes rerum et contentiones quasdam non venit Cpolim, sed Romae haerens, a summo illo archiepiscopo purpuratus factus et stipendiis liberalissime donatus est. eodem anno, die vicesimo septimo Martii, quae erat dominica resurrectionis, alter filius mihi natus est, Alexius, qui tamen intra dies triginta obiit. vere eiusdem anni patriarcha Cpolis factus est Metrophanes, qui ante metropolita Cyzici fuerat.

18. Die sexto Decembris anni 6949 in Lesbum missus sum, ut Constantinus despota, dominus meus, Aecaterinam, Notarae Palaeologi Cateliutzae, eius insulae principis, filiam, in matrimonium acci-

σου αὐθέντου κὺρ Νοταρᾶ Παλαιολόγου τοῦ Γατελιούτζη, καὶ τὴν τοῦ γάμου μνηστείαν ἐποίησα. τῇ δὲ 15 Ἰαπριλλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῇ τοῦ πάσχα ἀγία κυριακῇ, ἐγεννήθη μοι θυγάτηρ τοῦνομα Θάμαρ, ἣν ἀνεδέξατο καὶ αὐτὴν ἐκ τοῦ 5 ἁγίου βαπτίσματος ὁ εἰρημένος δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος ὁ αὐθέντης μου. καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ Παῦλος Ἀσάνης παραλαβὼν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀσανίαν ἔφυγεν εἰς Μεσημβρίαν, δι' αἰτίαν ὅτι ἐρώμενος αὐτῆς ὁ δεσπότης κὺρ Δημήτριος εἰς λέχος ἐζήτηι αὐτὴν, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ κὺρ Κων- 10 σταντῖνος ὁ δεσπότης καὶ οἱ ἀντάδελφοι αὐτοῦ ἅμα τῇ δεσποίνῃ καὶ μητρὶ οὐκ ἠνέσχοντο ἀκούσαι. ἐν δὲ τῷ ἀπέλθειν αὐτὸν εἰς Μεσημβρίαν καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Δημήτριος ἐκεῖσε κρυφῶς παραγεγόμενος εἰς νόμιμον γυναῖκα ἔλαβεν αὐτήν. τῇ δὲ κζ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπῆλ- 15 θεν εἰς Λέσβον ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος μετὰ βασιλικῶν τριήρων, καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν εἰρημένην κυρίαν Αἰκατερίναν τὴν Κατελιούτζεαν, δρουγγαρίου ὄντος ἐν ταῖσδε ταῖς τριήρεσιν Λουκᾶ τοῦ Νοταρᾶ τοῦ μετὰ ταῦτα μεγάλου δουκὸς γενομένου. καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ 20 μηνὶ τοῦ ςθ' ἔτους καταλείψας ἐκεῖσε τὴν δέσποινα καὶ γυναῖκα αὐτοῦ ὁ αὐθέντης μου, εἰς τὸν αὐτῆς πατέρα ἦλθο- 43 μεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τῶν αὐθεντικῶν τριήρων καὶ ἑτέρας ἄλλης τριήρεως τῆς Λέσβου. τῇ δὲ κ' Ὀκτωβρίου

1. νοταρῆ P κατελιούτζη P 7. λεσβερίαν M 9. ὁ δὲ δεσπότης κὺρ K. P 11. αὐτὸς δὲ ἐν τῷ ἐπανέλθειν εἰς Μεσημβρίαν καὶ τοῦ δεσπότη τοῦ κυρίου Δημητρίου ἐκεῖ κρυφῶς παραγεγόμενος εἰς P 23. κθ' P

peret, ac perfecti coniugii sponsalia. eiusdem anni Aprilis die decimo sexto, ipsa dominica paschae, Thamar filiam suscepit, quam et ipsam Constantinus despota, dominus meus, e sacro baptismo sustulit. eodem die Paulus Asanes, cum Asania filia Mesembria profugit, quoniam eius amore captus Demetrius despota lecti sociam eam expetebat, imperator autem et Constantinus despota, eius fratres germani, cum despoena matre id nec audire sustinebant. die vicesimo septimo Iulii eiusdem anni dominus meus, despota, regis triremibus in Lesbum profectus est accepitque in matrimonium Aecaterinam illam Catelitzenam, drungario navibus praefecto Luca Notara, qui postea magnus dux factus est. mense Septembri autem anni 6950 dominus meus, despoena uxore apud eius patrem relicta, assumpsit me in Peloponnesum, triremibus principalibus et una Lesbica usus. vicesimo Octobris die ad ameram et imperatorem ablegatus sum, cum secreto

τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσταχθεὶς ἐγὼ διέβην πρὸς τὸν ἀμνηρῶν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα, ἔχων καὶ ἀπόκρυφον μυστήριον, ὅτι ἐὰν δώσῃ τοῦτο ὁ βασιλεύς, ἀπελθεῖν με πρὸς τὸν δεσπότην κῦρ Δημήτριον ἄνω εἰς τὴν Μεσημβρίαν, καὶ δώσω ἐκεῖνῳ ἅπαντα τὸν τόπον ὃν ὁ αὐθέντης μου ἐν τῇ Πελοπον- 5 νήσῳ εἶχεν· αὐτὸς δὲ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔχῃ τὴν Σηλυμβρίαν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκεῖσε τῆς μαύρης Θαλάσσης ἧτοι τοῦ Εὐξείνου πόντου ἄχρι τῶν Λέρκων, διὰ τὸ ἐγγύς εἶναι τῆς πόλεως ἔνεκεν τῆς ἐλπίδος τῆς βασιλείας, ὡς ἡγάπα καὶ ὁ βασιλεύς, ὅς με καλῶς ὑπέδεξάτο. καὶ ἀπέσω- 10 σα ἐγὼ τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ εἰς Μεσημβρίαν πρὸς τὸν δεσπότην κῦρ Δημήτριον· αὐτὸς δὲ ἦν ἐτοιμάζων ἵνα κατὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἔλθῃ, καὶ ἀπέπεμψέ με ἄπρακτον ἔνεκεν τούτου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς διέτριβον ἐγὼ ἐκεῖσε, ἐν ἀποπληξίᾳ δεινῇ περιπεσὼν ὁ 15 Παῦλος ἐναπέψυξεν. ἐμοῦ δὲ ἐπαναστρέψαντος εἰς τὴν πόλιν, καὶ προσμένοντός μου ὅπως ὀρισμῶ τοῦ βασιλέως ἐπανεέλθω πρὸς τὸν αὐθέντην μου εἰς Πελοπόννησον, ἰδοὺ τῇ κʹ τοῦ Ἀπριλλίου μηνός τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπέδραμεν ὁ δεσπότης κῦρ Δημήτριος μετὰ στρατοῦ καὶ ἀπέκλεισε τὴν πό- 20 λιν, φθείρας καὶ ζημιώσας οὓς εὗρεν ἐξωθεν, ἔχων καὶ μετ' ἑαυτοῦ συμμαχούς μέγας ἱκανὸν ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων στρατοῦ· ἐν ᾧ δὲ μηνὶ ἐγενήθη αὐτῷ ἡ θρυγάτηρ ἣν ἔλαβεν ὑστερον εἰς γυναῖκα ὁ ἀμνηρῶς Μεεμέτης. καὶ τῷ Ἰουλίῳ

7. Μεσημβρίαν P, Σηλυβρίαν margo 23. ἡ om P 24. με-
χεμέτης P

mandato, ut, si assentiretur imperator, transirem Mesembriam ad Demetrium despotam, eique oppida et loca omnia traderem, quae in Peloponneso dominus meus habebat; ipse, Cpolim reversus, Selymbriam cum locis ad mare nigrum sive pontum Euxinum finitimis usque Derca haberet, urbi vicinus esse cupiens propter spem imperii. probata haec sunt ab imperatore, qui benigne me excepit. itaque mense Ianuario Mesembriam ad Demetrium despotam salvus perveni, qui tamen, ad bellum Cpoli et imperatori ac fratri inferendum quum maxime se parans, re infecta me dimisit. diebus autem, quibus illic commorabar, Paulus gravi tactus apoplexia exspiravit. reverso me igitur in urbem, et expectante, ut iussu imperatoris ad dominum meum in Peloponnesum redirem, ecce die vicesimo tertio Aprilis. eiusdem anni Demetrius despota cum exercitu adfuit et ever- sis deletisque, quoscumque foris offendit, urbem obsedit, auxiliis satis magnis Turcarum adiutus. eodem mense filia ei nata est, quam postea in matrimonium duxit Mehemetes ameras. mense Iulio eius-

μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐρχομένου τοῦ αὐθέντου μου καὶ δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, καὶ διὰ τῆς Λέσβου διελθόντος, ἔλαβε καὶ τὴν δέσποιναν τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῇ Αἴμωφ ἐλθόντος ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ στόλου παντὸς τῶν Τούρκων ἡμέραις πολλαῖς ἐκεῖ εὐρεθέντος· τῇ δὲ θεοῦ βοήθειᾳ ἀπῆλθεν ἄπρακτος ἀπ' αὐτοῦ ὁ στόλος. ἡ δὲ δέσποινα ἣ τούτου σύνευνος ἀπὸ τῆς περιστάσεως ἀσθενήσασα καὶ ἐκτροωθεῖσα τῷ Ἀγούσιφ μὴνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ αὐτοῦ 10 τῆς Αἴμωνος νησιῶν ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. καὶ τῇ ιδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ ξ'Θνά' ἔτους ἐγεννήθη μοι ὁ ἕτερος υἱὸς Ἀλέξιος. καὶ τῷ Νοεμβρίῳ μὴνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν ὁ δεσπότης καὶ αὐθέντης μου. καὶ τῇ α' Μαρτίου ἔλαβε ἀπὸ τὸν βασιλέα τὴν Σηλυμβρίαν, καὶ ἀπέστειλεν 15 ἐμὲ ἐκεῖσε διοικεῖν, καὶ οὕτως προσέταξέ μοι φυλάττειν αὐτὴν μετὰ ἐπιμελείας διὰ τὴν ὑποψίαν ἣν εἶχμεν ἐκ τοῦ ἀμυρᾶ καὶ τοῦ δεσπότη τοῦ κύρ Δημητρίου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως.

19. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μὴνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς 20 Κωνσταντινούπολιν Λέων ὁ Φραγκόπουλος ὁ πρωτοστράτωρ, ὁ ἐπ' ἀδελφῇ υἱὸς τοῦ πάλαι μεγάλου πρωτοστράτορος Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν ἡ ἱστορία ἀλλαγῶν ἐδήλωσε. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπιτροπικὴν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου διη-

11. ὁ om P 14. Σηλυβρίαν P 17. πρὸς τὸν βασιλέα τῶν
Τούρκων καὶ τὸν δεσπότην κύρ Δημητρίου καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βα-
σιλέα P 19. εἰκοστὸν P Ιουλίῳ P 20. λέγων M

dem anni Constantinus despota, dominus meus, ad opem urbi feren-
dam per Lesbum proficiscens, coniugem despoenam secum abduxit. in
Lemnum ut venit; universa eum classis Turcarum, quae ibi com-
plures steterat, oppugnavit, sed divino auxilio factum est, ut conatu
irrito discederet. despoena autem, eius coniux, ex eo casu morbo
correpta, abortu facto, Augusto mense eiusdem anni Palaeocastri,
quod est illius insulae oppidum, defuncta et sepulta est. duodecimo
die mensis Septembris 6951 alius filius mihi natus est, Alexius: quo
eodem anno, mense Novembri, despota et dominus meus in urbem
advenit, et calendis Martiis ab imperatore Selymbria donatus, ad
administrandam eam me ablegavit, cohortatus, ut eam diligenter cu-
stodirem, propter suspicionem, qua aneram et Demetrium despotam
ipsamque imperatorem habebamus.

19. Mense Iunio eiusdem anni Cpolim venit Leo Francopulus,
protostrator, filius sororis Nicephori Melissenii, magni quondam proto-
stratoris, de quo alio huius historiae loco dictum est: qua de causa
idem, nempe ut nepos illius magni protostratoris, iussu Theodori

χεν, ὡς τοῦ ἠθέντος μεγάλου πρωτοστράτορος ἀνεψιός, προστάξει τοῦ δεσπότη κὺρ Θεοδώρου, ἕως οὐ παρέδωκεν αὐτὴν τῷ δεσπότη κὺρ Κωνσταντίνῳ, ὡς προεγγραπται. τότε ὀρισθεὶς κἀγὼ ἐκ τῆς Σηλυμβρίας ἐπανῆλθον εἰς Κωνσταντινουπόλιν. καὶ ἀναμεταξὺ τῶν ἀδελφῶν συμφωνίαι γεγόνασι ὅτι αὐταῖται, ὅτι ὁ μὲν αὐθέντης μου ὁ δεσπότης Κωνσταντίνος ἀπέλθῃ εἰς Πελοπόννησον καὶ τὸν τόπον ἅπαντα τοῦ δεσπότη κὺρ Θεοδώρου λάβῃ, ὁ δὲ κὺρ Θεόδωρος εἰς τὴν πόλιν ἔλθῃ καὶ τὴν Σηλυμβρίαν λάβῃ. ἃ δὴ καὶ ἐγένετο. καὶ τῇ δεκάτῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 599^β ἔτους ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης ἐξῆλθε μετὰ νηὸς ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ πλεύσας εἰς Πελοπόννησον, καὶ πάλιν μετ' αὐτῆς δὴ τῆς νηὸς ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέσωσεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῷ Μαρτίῳ μηνὶ παρέδωκα αὐτῷ τὴν Σηλυμβρίαν. καὶ ἐμβάντος μου εἰς νῆα τὴν ἐκ Κρήτης Ὑαλιναῖ Ἀνωϊοῦ, εἰς τὴν τῆς Εὐρίπου Κάρυστον ἐπαφῆκέ με. καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Ἰουνίου διὰ τῆς ξηραῦς ὁδοῦ ἐφθάσα εἰς τὴν Σπάρτην. καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος ἐξῆτει με τὰ πλείστα καὶ παρώτρυνε ἵνα καὶ τὴν Σηλυμβρίαν ἔχω καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ ὑποχειρίων εὐρήσωμαι. διερχόμενος οὖν κἀγὼ εὗρον καὶ τὸν Ἰσθμὸν οἰκοδομηθέντα παρὰ τοῦ αὐθέντου τοῦ δεσπότη κὺρ Κωνσταντίνου τῷ παρελθόντι ἔαρι. φθάσαντός μου οὖν εἰς τὴν Σπάρτην, μετὰ τινος ἡμέρας οὐ πολλὰς ἦλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ πλείστων τριήρων ὁ

2. ἐπιπέριη P

16. κἀριστρον M

17. διὰ ξηραῦς εἰσθ. P

despotae Messeniaci sinus praefecturam procurabat, donec ea, ut supra narravimus, tradita est Constantino. tum ego quoque iussus Selymbria Cpolim redii, factaeque sunt inter fratres hae pactiones, ut Constantinus despota, dominus meus, in Peloponnesum discederet, et ditionem omnem Theodori despotaee occuparet, Theodorus Cpolim veniret et acciperet Selymbriam. itaque factum est. decimo die Octobris 699^a despota, dominus meus, ab urbe navi in Peloponnesum profectus est, qua navi Theodorus despota mense Decembri eiusdem anni in urbem rediit, cui ego mense Martio Selymbriam tradidi, ingressusque navem Cretensem Antonii Hyalinae et Carystum ad Euripum delatus, tertio die Iunii pedestri itinere Spartam perveni. Theodorus despota autem vehementer me rogabat cohortabaturque, ut etiam Selymbriam gubernare vellem et e primis eius subiectis esse. in transeundo igitur Isthinum a Constantino, domino meo, aestate praeterita structum inveni; et diebus non multis post, quam ego Spartam veni, purpuratus et vicecancellarius et catholicus papae legatus multis triremibus Cpolim appulsus est propter Hungarorum re-

καρδιάλιος καὶ βικεκαγκελλάριος καὶ καθολικὸς τοῦ πάπα
 λεγάτος διὰ τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν τοῦ ῥηγὸς τῆς Οὐγγαρίας
 ἐξέλευσιν. ἐστάλην καὶ γὰρ αὐθις πρέσβυς πρὸς τε τὸν βασι-
 λέα καὶ τὸν ἀμηνῶν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ῥήγα, ἀλλὰ δὴ καὶ
 5 πρὸς τὸν πρεσβευτὴν ἦτοι λεγάτον καὶ πρὸς τὸν καπητιάνιον
 Ἀλουϊσιον Λαουρεδανὸν διὰ τινὰς ἀναγκαίας δουλείας, πρὸς
 οὗ προβῶσι τὰ πράγματα. διερχόμενος οὖν εἰς τὴν Κόριν-
 θον τῇ λ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἵνα τὰς τριήρεις τοῦ στίλου
 φθάσω εἰς Εὐριπον, εὗρον τεθαμμένον τὸν καλοκάγαθον Κο-
 10 ρίνθου Μάρκον, ὃς καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῶν ἐγεννήθη καὶ συν-
 απεγράφη ἡμῖν καὶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ τῆς μητροιᾶς αὐτοῦ
 πολλὰ πιεζόμενος μεγάλης θεραπείας παρὰ τῶν γεννητόρων
 μου εὗρισκεν, ὃς καὶ ἀναγκασθεὶς ἐκ τοῦ πολλοῦ κακοῦ ἔφυγε
 τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν τῶν Ξανθοπούλων μονὴν
 15 ἀπήλθε καὶ χρησιμώτατος κατεστάθη. φθάσας οὖν ἐγὼ εἰς
 Εὐριπον καὶ μὴ εὐρῶν τὰς τριήρεις δι' ἄλλου πλευσίμου εἰς
 Αἴμωνα ἀπέσωσα, κάκεισε εὐρῶν τριήρησιν τινὰ βασιλικὴν
 ἀπεσώθη εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Νοεμ-
 βρίου τοῦ 539 ἔτους.

20 Καὶ τῷ αὐτῷ μηνί, ἑνδεκάτῃ, ὃ ῥήξ τῆς Οὐγγαρίας
 ἀπεκτίσθη παρὰ τοῦ ἀμηνῶν εἰς τὴν Βάρναν, τοιουτοτρόπως
 συγκροτηθέντος τοῦ πολέμου ἀνά τῶν Οὐγγρων καὶ Τούρκων.
 ὃ τοῦ ῥηγὸς στρατὸς ὑπερεῖχε κατὰ πάντα, ὃ δὲ Τούρκων

1. ἀντικαγκελλάριος P 2. οὐγκαρίας P 6. λαουρεδάνην P
 7. οὐ] ἄς P 15. ἀπεκατεστάθη P

gis adversum impios expeditionem. quare ego rursus ad imperatorem,
 ameram, ipsumque regem, quin etiam ad legatum et praefectum Aloy-
 sium Lauredanum super negotiis quibusdam necessariis missus sum,
 exploratum, quo res procederent. ut veni Corinthum die Augusti tri-
 cesimo, triremes classis in Euripo consecuturus, sepultum reperi piuin
 et bonum Marcum, Corinthi episcopum, qui et in aula nostra natus,
 et nobiscum educatus fuerat, et, ab iniusta noverca multum cruciatus,
 a parentibus meis non mediocria expertus erat solatia, sed tamen,
 adversissimis casibus exagitatus, patre relicto, in Xanthopulorum mo-
 nasterium secessit, ubi vitam egit laudatissimam. in Euripum igitur
 ut veni, nec inveni triremes, alia navi Lemnum traieci, iisque re-
 perta triremi quadam imperatoria, Cpolim delatus sum ineunte No-
 vembri anni 6953.

Eodem mense, die undecimo, Hungarorum rex apud Varnam ab
 amera caesus est, pugna inter Hungaros et Turcas ita excitata. regis exer-
 citus ubi vis superior erat, et ameras cum omni concilio suo opportu-
 nitatem quaerebat recedendi, si possent: ingens enim timor et tremor

ἀμηρῶς καὶ πᾶσα ἡ συμβουλή αὐτοῦ ἐζήτουν εὐκαιρίαν ἀναχωρησαί, εἰ δυνατὸν ἦν· πολὺς γὰρ φόβος καὶ τρόμος ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς ἀσεβεῖς. οἱ δὲ τοῦ Οὐγγρου ἐκ τούναντιοῦ μετὰ χαρῶς καὶ τόλμης καὶ ἀνδρίας θαρσαλέως ἐστήκεισαν, ἐλπίζοντες ἵνα τῆς νίκης τύχῳσι καὶ τὸν ἀμηρῶν καὶ πάντας τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλωτίσωσιν. ἐπὶ δὲ τὴν αὐριον θέλοντες οἱ Οὐγγαροὶ ἵνα τὸν πόλεμον κροτήσωσι, καὶ βουλῆς γενομένης ἀνὰ αὐτῶν, ὁ ῥῆξ καὶ ἕτεροὶ τινες διέκρινον λέγοντες ἵνα αὐτομάτως ὁ ῥῆξ τὸν πόλεμον συνάψῃ καὶ ἕως τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηρῶ, εἰ δύναιτο, φθάσῃ, ὅπως ἡ φήμη τῆς νίκης καὶ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ κηρυχθῆ ἔν τῷ κόσμῳ· ἰδίδιον γὰρ καὶ
 44 ἐν εὐκολίᾳ ἐλογίζοντο τὴν νίκην καθ' ἑαυτούς. ὁ δὲ Ἰαγκὸς ὁ καὶ κυβερονήτης αὐτοῦ ὡς φρόνιμος καὶ πρακτικὸς ἐν πολέμοις τὰ ἐναντία φρονῶν ἔλεγε “τῆς τύχης τὸ ἄστατον οὐδεὶς οἶδε· διὸ ἡ βασιλεία σου οὐκ ἔστιν ἀνάγκη ἵνα τοιοῦ-
 15 τως ἐπιχειρισθῆς. ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ πρῶγμα. ἀλλ' ἐγὼ πρῶξω ὅσα παρὰ τῆς βασιλείας σου προσταχθῶ· καὶ εἰ μὲν ἡ τύχη ἐμοὶ βοηθήσῃ, ἕως τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηρῶ ἐγὼ ἀπελεύσομαι. καὶ εἰ μὲν ἡ νίκη ἕως τέλους ἔσται εἰς ἡμᾶς καὶ ἐγὼ ἐπαναστρέψω, δόξα τῷ θεῷ, ἡ νίκη τῇ βασιλείᾳ σου ἐστὶ
 20 καὶ ἔσται· εἰ δὲ ἀποκτανθῶ, οὐδὲν ἐστι τὸ ἐμποδίζον ἡμᾶς. ἐμβλέψατε τὴν γυνῶσιν τοῦ ὄφρεως, ὃς πάντοτε τὴν κεφαλὴν σκέπων ὄλον τὸ σῶμα ὑγιαίνει· εἰ δὲ πληγῇ ἡ κεφαλὴ, ὄλον

3. δὲ οὐγγροὶ P

12. Ἰαγκὸς P, qui in margine: οὗτος ἦν τῷ γένει βλάχος, ὑπερ καὶ ἰωάννην κυρβίνον καλοῦσι.

15. τοιο-
 ουτοτρόπως P

18. παρελεύσωμαι P

19. καὶ ἄποδῶσω

δόξαν P

impio invaserat. Hungari contra laetabundi audacter et fidenter stabant, victuros se esse sperantes ameramque et universas copias eius oppressuros. itaque, quum postridie pugnam committere Hungari cuperent, concione habita, rex et alii quidam statuerunt, ut ultro ipse rex proelium consereret et ad tentorium amerae usque, si posset, penetraret, ut fama victoriam virtutemque eius toto orbe praedicaret. facilem quippe et nullius negotii victoriam fore arbitrabantur. at Iancus, gubernator eius, ut vir prudens et bello expertus, contraria sentiens, dixit: “fortunae inconstantiam nemo novit; nec ulla necessitas est, istud ut coneris. periculosum enim facinus est. at ego faciam, quidquid a maiestate tua iussus fuero; ac, si mihi fuerit fortuna, penetrabo ad tabernaculum amerae. quod si usque ad extremum victoria nobis constiterit et ego rediero, gloria dei, victoria maiestatis tuae est critique. sin occubam, nihil idcirco vos remorabitur. intuemini serpentis prudentiam, qui semper caput tegendo totum corpus conservat, capite autem percusso, toto corpore perit. eodem modo, si maiestas

τὸ σῶμα ἀπόλλυται. τοιούτως καὶ εἰ ἡ βασιλεία σου ἐπιχειροσθῆς καὶ τὸνναντίον συμβῆ, ὃ δέομαι τοῦ κυρίου μου μὴ γένοιτο, πάντες ἡμεῖς προφανῶς ἀπολλύμεθα.” ὁ δὲ ῥήξ μὴ δεχθεὶς τὴν τοῦ Ἰάγκου βουλήν, τῇ πρώτῃ συγκροτηθέντος 5 πολέμου Ἰαχυροῦ καὶ φοβεροῦ καὶ πολλῆ αἵματοχυσίᾳ καὶ σφαγῇ ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων μέρους ἐγεγόνει. ὁ δὲ ῥήξ φθάσας ἄχρως ἐγγὺς τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηραῦ, ἐβούλετο φεύγειν ὁ ἀμηραῦ· οἱ δὲ ἰαννιτζάριοι οὐκ εἴασαν αὐτόν, εἰ καὶ εἰς δειλίαν ἐνέπεσεν θεωρῶν τὸν ῥήγα ἀνδρείως μαχόμενον, ἀλλὰ 15 χειροπέδαις σιδηραῖς κρατήσαντες τὸν ἵππον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδίνατο φεύγειν· οἱ καὶ ἠγωνίσαντο Ἰαχυρῶς περὶ τῆς τοῦ ἀμηραῦ σωτηρίας. ὁ δὲ ῥήξ δὲ ἄλλης ἀνδρείως μαχόμενος, ἵνα τὸν ἀμηραῦν καὶ πῦσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ κερδίσῃ, καὶ τις τῶν ἰαννιτζάρων τοῦνομα Χαμουζᾶς, ἐκ τῆς Πελο- 15 ποννήσου ὀρμώμενος, τὸν ὀπισθεν πόδα τοῦ ἵππου τοῦ ῥηγὸς τρώσας ἄξινη, ἦν ῥίψας κατὰ τοῦ ἵππου, καὶ ἐν τῇ γῇ πεσῶν σὺν τῇ ἀναβάτῃ, οὕτω δραμῶν αὐτὸν ἀποκεφάλισε· καὶ μετὰ ἀλαλαγμοῦ, ὡς σύνηθες τοῖς ἀσεβέσι, τὴν τούτου κεφαλὴν ἔψωσαν ἐπὶ δόρατος. καὶ ἰδόντες οἱ Οὐγγοὶ διεσκορπί- 20 σθησαν ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν, καὶ ἐν τῇ φεύγειν αὐτοὺς πολλοὶ εἰλόγιο καὶ ἐφορεύοντο· καὶ τοῦτο ἐκ τῆς κακῆς συμβουλῆς συνέβη. τῇ δὲ εἰρημένῃ ἰαννιτζάρῃ Χαμουζᾶ ὁ ἀμηραῦς ἀνταμείψας τὴν ἀνδρίαν καὶ τόλμην αὐτοῦ δρουγγύριον τῆς

1. τοιουτοτρόπως P εἰ om P σου ζητεῖς ἐπιχειροσθῆναι
καὶ εἰ τούν. P 6. φυγῇ M 12. ἀνδρείως P 17. οὕτω| καὶ
οὐ P 20. πολλοὺς ἐάλωσαν καὶ ἐφόρευσαν P 21. βουλῆς P

tua impressionem fecerit, et secus res ceciderit, quod deum rogo ut ne fiat, manifestum est, nos omnes perituros esse.” at rex, Ianci consilium aspernatus, sequenti luce proelio ingenti et horribili comisso, cum magna strage et caede Turcarum, ita prope ad tentorium amerae penetravit, ut is iam fugae se committere cogitaret. verum non dimiserunt eum iannitzarii, quantumvis timore percussum, quum regem tam animose dimicantem videret, sed compedibus ferreis equum eius adstrinxerunt, ut fugere non posset, ac strenue dimicarunt de salute eius. interim rex viriliter pugnabat, amera cum omni eius apparatu potiri cupiens, quum quidam de iannitzaris, Chamuzas vocabulo, ex Peloponneso oriundas, posteriorem pedem equi regis, vibrata securi, vulneravit, eumque, cum equo humi prolapsum, consecutus occidit. tum laetis clamoribus, ut mos est impiis, caput hastili praefigit. id ubi viderunt Hungari, huc illum dissipantur, multique in fuga capti et interfecti sunt. hic igitur mali consilii eventus fuit. iannitzarum autem illum Chamuzam ameras, fortitudinem eius et au-

αὐτοῦ βίγλας τετίμηκεν, ὃ λέγεται τῇ αὐτῶν διαλέκτῳ ἰαν-
νιτζάρωγας, καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν καὶ βεζίρην αὐτὸν
ἐποίησε.

Τῇ οὖν ιζ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους γέγονε
παγκόσμιος καύσων καὶ ἄξιος μνήμης: ἐν ᾗ δὴ θέρει καὶ ὁ 5
πνευματικὸς κὺρ Γρηγόριος ὁ Μελισσηνὸς πατριάρχης ἐγένε-
το. καὶ τῇ ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐγεννήθη μοι υἱὸς
Ἀνδρόνικος τοῦνομα, ὃς ἔζησεν ἡμέρας καὶ μόνον ὀκτώ. καὶ
τῇ 5θῶν ἔτει ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ φθίνοντι ἐλθόντος μου εἰς
τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῶν τῆς Ἐνετίας ἐμπορικῶν τριήρων, 10
καὶ Σεπτεμβρίου πρώτῃ τοῦ 5θῆν ἔτους εὐηρογετήθην τὴν
ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης καὶ διοίκησιν καὶ πάντων τῶν περὶ
αὐτῆς, ἦρουν Κουλαῖ, Ἑβραϊκῆς Τρίπης, Τζεραμίου, Παγκό-
των, Σκλαβοχωρίου, καὶ πάντων τῶν ἄλλων αὐτῆς χωρίων,
καὶ πάντα τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, ὡς οὐκ εἶχεν οὐδεὶς ἄλλος 15
πώποτε τὴν τοιαύτην διοίκησιν. εἶπέ μοι δὲ καὶ τοῦτο ὁ
αὐθέντης μου, “ἐνεκεν τῆς σῆς χρηστῆς δουλοσύνης καὶ τῆς
ἐμῆς πρὸς σὲ ἀναδοχῆς καὶ ἀγάπης εὐηρογετήσασαι σοὶ τὴν
Βτῆς Σπάρτης διοίκησιν, καὶ οὕτως θέλω εἶναι καὶ αὐτὴ ὡς
τῆς Κορίνθου καὶ Πάτρας, ὧν τὴν μὲν ἔχει ὁ Καντακουζην- 20
νὸς Ἰωάννης, τὴν δὲ Ἀλέξιος ὁ Λάσκαρις. καὶ γίνωσκε ὅτι
ἕτερον μεσάζοντα οὐ ποιήσω πάρεξ τὸν Σοφριανὸν Εὐδαίμονα
Ἰωάννην, ὃν ἔχω. ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθα εὐρήσομαι αἰεὶ, ἀλλὰ

1. ὁ — ἐποίησε om P 13. ἦτοι P κεραμίου P 17. μου
ὅτι ἐπεὶ ἔνεκεν P

daciam remunerans, drungarium biglae, qui ipsorum lingua iannitza-
garas dicitur, ac brevi intervallo vezirem creavit.

Decimo septimo die mensis Iulii eiusdem anni, toto orbe aestus
ingens et memorabilis fuit: qua aestate spiritalis pater Gregorius
Melissenus patriarcha factus est. die decimo quinto mensis Augusti
genitus est mihi filius Andronicus, qui dies tantum octo vixit. anno
6954, menſe Decembri exeunte, mercatorum Venetorum triremibus
in Peloponnesum profectus, die primo Septembris anni 6955 Spartae
oppidorumque omnium adiacentium in circuitu, i. e. Culae, Hebrai-
cae Tripes, Tzeramii, Pancotorum, Sclabochorii ceterorumque loco-
rum, omniumque vectigalium praefectura et administratione cohone-
status sum: qualem praefecturam nemo unquam alius habuit. atque
ita dixit mihi dominus: “propter studiosa officia tua, meamque erga
te voluntatem et amorem, ornavi te praefectura Spartae, quam simi-
lem esse cupio Corinthiacae et Patrensi: quarum alteram Iohannes
Cantacuzenus, alteram Alexius Lascaris habet. et scito, me alium mi-
nistrum non creaturum, praeter eum, quem habeo, Iohannem So-

διέρχομαι τὸν τόπον μου διὰ πολλὰ ὠφέλιμα· καὶ ὅταν μὲν
 εὐρήσωμαι εἰς τὴν Κόρινθον, προστάξω τὰς ἐμὰς ὑποθέσεις
 γίνεσθαι καὶ θεωρεῖσθαι καὶ τὰς τοῦ τόπου ἐκείνου μετὰ τοῦ
 Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Εὐδαίμονος Ἰωάννου, καὶ ὅταν πάλιν
 5 εὐρήσωμαι ἐν Πάτρῃ μετὰ τοῦ Λάσκαρι καὶ τοῦ Εὐδαίμονος
 Ἰωάννου, καταλιμπάνω τὸν Καντακουζηνὸν εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ.
 ὅταν δὲ ἔσωμαι ἐνταῦθα, μετὰ σοῦ καὶ τοῦ Εὐδαίμονος Ἰω-
 10 άννου καὶ ἄλλων. ἔτι ὅταν θεοῦ εὐδοκίᾳ λήψωμαι καὶ γυναῖκα,
 διὰ σοῦ ἔξω αὐτήν, καὶ ἐνταῦθα τὸν πλείονα χρόνον διαβι-
 15 ῶσσω, καὶ σὺ ἔσῃ ὁ γνωστότερος ἐν πᾶσιν εἰς τὰ τῆς θεραπείας
 αὐτῆς. νῦν δὲ ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς κρείττονα οἰκοδομὴν
 τοῦ Ἰσθμοῦ· σὺ δὲ ἐνταῦθα εὐρισκόμενος ἄρχον καλῶς τὴν
 ἀρχὴν σου, καὶ παῦσον τὰς ἀδικίας καὶ τὰς ἐνταῦθα πολλὰς
 ἀρχάς, καὶ ποιήσον πάντας μὴ ἔχειν ἄλλην ἀρχὴν πᾶρεξ σοῦ
 15 ὡς ἐμὲ μόνον αὐθέντην καὶ σὲ ἀντὶ ἐμοῦ. καὶ ἐὰν θέλῃς
 τοῦ μὴ ποιεῖν ἀδικίας καὶ φιλοπροσωπίας καὶ φυλάττης μᾶλ-
 λον τοὺς νόμους, ἔξεις τὸν μισθὸν ἐκ θεοῦ, καὶ ἐξ ἡμῶν εὐ-
 χηριστίαν. ἄπεχε τῶν δώρων, διὰ τὸ μὲν περὶ τῶν δωροδε-
 20 κτιῶν τάδε φησὶν ὁ χρυσοῦς τὴν γλώτταν 'πῦρ κατακαίσει
 οἶκους δωροδεκτιῶν καὶ καρδίας,' διὰ τὸ μὲν ἢ δωροδοκία δια-
 φθείρει τὸ δίκαιον, καὶ τοσοῦτον ἀποτυγλοῖ ὡς καὶ ἀθῶνους
 ὑπὸ καταδίκην ποιεῖ. ἔτι δὲ καὶ ταύτας τὰς τρεῖς ὑρετὰς

1. διέξομαι P 7. ἔσωμαι] ἤμην M 8. ἔτι] ὅτι M 9.
 σὴ γνώμη P 12. τῆς ἀρχῆς P 14. πάντα M 18. διότι P.
 22. ἀπὸ καταδίκης P

phianum Eudaemonem. non autem semper hic ero, sed obeo regionem
 meam multis de causis: quumque Corinthi ero, leges meas servari et
 illius loci leges cum Cantacuzeno et Iohanne Eudaemone examinari
 iubebo; similiter quum Patris ero, cum Lascari et eodem Iohanne,
 relicto Cantacuzeno in praefectura sua, et quum hic ero, tecum et
 cum Iohanne aliisque. porro, si deo placuerit, ut uxorem ducam, per
 te eam ducam, ac plurimum temporis hic commorabor, et tu cete-
 ris peritior eris earum rerum, quibus ei serviendum erit. nunc ad in-
 stituendam meliorem aedificationem Isthmi discedo: tu hic manens
 bene gubernas provinciam tuam, tolle iniurias dominatumque multi-
 tudinem, ac fac, ut ne aliud imperium praeter tuum noverint, sed
 me esse solum principem, te locum meum tenere agnoscant. quodsi
 nec iniuste egeris, nec personae habueris rationem, sed diligentissime
 leges servaveris, praemia a deo habebis, a nosmet gratiam. abstine
 ab accipiendis muneribus: de quo hominum genere Chrysostomus di-
 cit: 'ignis comburet domos et corda eorum, qui dona accipiunt,'
 propterea, quod accepta dona pervertunt iustitiam adeoque excae-

δεῖ ἔχειν τὸν κριτὴν τὸν κρίνοντα λαὸν κυρίου καὶ ὁμοφύλους Χριστιανούς, πίστιν ὀρθὴν εἰς θεὸν καὶ εἰς τὸν προχειρίζοντα αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς γλώττης, καὶ σωφροσύνην ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ ταῦτα πάντα καλῶς σεοῖδα φυλάττειν ἐκ νεότητός σου. καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς, 5 διατιάζεσιν οὕτως φησὶν ἔστω ὁ κριτὴς ἀπροσωπόληπτος, μῆτε πλούσιον ἐντρεπόμενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσῆκον, μῆτε πενήτων φειδόμενος· οὐ λήψη γάρ φησι πρόσωπον δυνάστου, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσης ἐν κρίσει, ὅτι τοῦ θεοῦ ἡ κρίσις. δίκαιος τὸ δίκαιον διώζεται, καὶ οὐκ ἀρέσει τῷ δικαίῳ ἄδικόν ποτε.” προσκυνήσας οὖν ἐγὼ αὐτὸν καὶ εὐχαριστήσας, ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ἴσθμὸν τῆς κῆ τοῦ αὐτοῦ Σεπτεμβρίου.

Τῷ δὲ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Γλαρέντζας ἡ κυρία Ἑλένη, θυγάτηρ τοῦ κύρ Θωμᾶ τοῦ δεσπότου, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ Λάζαρον τὸν υἱὸν 15 κύρ Γεωργίου δεσπότου ἄνδρα λάβῃ, ὅπερ καὶ ἐγένετο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δεσπότην καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Λάζαρον ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης ἐνεκεν τοῦ φιλανθρωπηνοῦ Γεωργίου τετίμηκε. τῇ δὲ κς τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν ὁ ἀμηρᾶς κατὰ τοῦ Ἴσθμοῦ ἦτοι Ἑξαμιλίου· καὶ τῇ 20 δεκάτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς παρέλαβεν αὐτὸν καὶ ἐπόρθησε.

9. ἡ κρίσις δικαία διὸ ὅς τὸ δίκαιον P 10. ἄδικος P, omisso ποτε 12. κς^η σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους P, qui a verbis proximis incipit caput 21. 18. φιλανθρωπῶπου M

cant, ut condemnes etiam insontes. praeterea his tribus virtutibus praeditum esse oportet, qui de populo domini et fratribus Christianis ius dicit: fide recta erga deum et erga eum, a quo dignitatem est consecutus: veritate oris, et temperantia corporis: quae omnia praecclare te inde ab adolescentia servare novi. idem in Apostolicis constitutionibus ita dicit: ‘habeto iudex personarum nullam rationem, neve aut diviti indulget blandiaturque, aut parcat pauperi. non respicies enim, inquit, personam potentis, nec pauperum misereberis, quoniam est iudicium dei. iustus sequetur iustitiam, nec placebit illi unquam iniustitia.’ deinde quum osculatus eum essem egissemque gratias, die eiusdem Septembris 28 in Isthmum abiit.

Mense autem Octobri eiusdem anni Glarentza discessit Helena domina, Thomae despotae filia, ut in Serviam proficisceretur et Lazarum, filio Georgii despotae, nuberet, ut etiam nupsit. quare et despotam et ipsum Lazarum imperator Iohannes propter Georgium Philanthropem honoravit. vicesimo septimo die mensis Novembris eiusdem anni ameras Isthmum sive Hexamilium oppugnatum venit, cepitque eum delevitque decimo Decembris. deinde Patram profectus, eam

καὶ ἀπελθὼν εἰς Πάτραν τὴν Πάτρας πόλιν μόνην παρέλαβε
καὶ ἐνέπηρε καὶ ἠφάνισε. καὶ τῷ Ἀυγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ
ἔτους ἐστάλην πάλιν ἐγὼ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπὲρ
πολλῶν τινῶν ὑποθέσεων καὶ περὶ τῆς Τραπεζούντος καὶ τῆς 45
5 Γοθίας καὶ περὶ τινος συνοικισίου διὰ τὸν ἀθῆντην μου,
ἐπεὶ ἀπ' ἐκεῖσε προσέντυχον· ἔνθα καὶ ἱερομονάχους καὶ ἐκ
τῶν ἀνθρώπων μου ἔστειλα ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, ἐξαιρέτως
δὲ καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἰσίδωρον τὸν καὶ ὕστερον χρηματί-
σαντα μητροπολίτην Ἀθηνῶν, μεθ' ὧν ἔγραψα. καὶ προσμέ-
10 νοντός μου ἐκεῖ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ 537 ἔτους ἀπέθανεν
ὑπὸ λοιμώδους νοσήματος ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος ἐν τῇ
Σηλυμβρία, καὶ κομίσαντες τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει
ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῆ. καὶ τῇ 15
15 Ἀλέξιος, ζήσας χρόνους ε' καὶ μῆνας ἑνδεκα· οὗ ὁ θάνα-
τος σφόδρα μου καθήψατο, οὐκ εἰδότος μου τοῦ ἀθλίου τὰ
μέλλοντά μοι συμβῆναι λυπηρότερα. καὶ τῇ λα' τοῦ Ὀκτω-
βρίου μηνὸς τοῦ 537 ἔτους ἀπέθανε καὶ ὁ βασιλεὺς κύρ
Ἰωάννης ἐτῶν ὑπάρχων ν5 καὶ μηνῶν ι' καὶ ἡμερῶν ιε', καὶ
20 ἐτάφη τῇ πρώτῃ Νοεμβρίου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος,
αὐτοκρατορήσας ἔτη εἴκοσι τρία μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας
δέκα.

solam urbem cepit, combussit et evertit. Augusto mense eiusdem
anni ego rursus Cpolim missus sum multis super negotiis, etiam de
Trapezunte et Gothia, et de quodam confugio domini mei actum,
Illinc ante conditiones agitans: unde hieromonachos et quosdam de
meis domesticis, in primis Isidorum hieromonachum, qui postea Athe-
narum metropolita fuit, in istas regiones cum litteris dimisi. ibi quum
degerem, mense Iulio anni 6956 Theodorus dominus peste consum-
tus est Selymbriae: cuius corpus in urbem translatum et in mona-
sterio Pantocratoris sepultum est. decimo quinto die Augusti mensis
eiusdem anni mortuus est mihi Alexius filius, quum vixisset annos
quinque et menses undecim: cuius obitus vehementer me afflixit,
quando miser nesciebam, quae mihi acerbiora eventura essent. trice-
simo primo die Octobris anni 6957 etiam imperator Iohannes diem
obiit, annos natus septem et quinquaginta, menses decem, dies quin-
decim, primoque Novembris die in monasterio Pantocratoris sepultus
est, regno politus annos viginti tres, menses tres, dies decem.

B I B Λ Ι Ο Ν Γ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΤΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑ-
ΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ-
ΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΝ ΤΙΝΩΝ.

46 1. *Ν*οεμβρίου μηνός δεκάτη τρίτη τοῦ 595^ϛ ἔτους ἡλ-5
θεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ νηὸς ὁ δεσπότης κύρ
Θωμᾶς, μὴ εἰδὼς τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον· καὶ διερχό-
μενος τὴν Καλλιούπολιν ἔμαθεν αὐτόν. αὐτοῦ δὲ παραγενο-
μένου ἔπαυσαν πολλῶν πλέον τὰ ὅσα δεσπότης κύρ Δημήτριος
καὶ οἱ αὐτοῦ σφετεριζόμενοι ἐνήργουν βασιλεῦσαι τοῦτον τὸν 10
δεσπότην καὶ πορφυρογέννητον. ἀλλὰ παρὰ τῶν Κωνσταντι-
νουπολιτῶν οὐκ ἄξιον εἶναι ἐκρίνετο, ζῶντος τοῦ πρώτου καὶ
τοιούτου ἀδελφοῦ τοῦ ἐπὶ πύσαις ἄρεταῖς πρωτεύοντος· εἰ
καὶ δυστυχῆς ἦν, ὅμως τὸ προσήκον καὶ δίκαιον ἔπραξαν.
προστάξει τῆς ἁγίας δεσποίνης καὶ τῶν υἱῶν αὐτῆς τῶν δε- 15
σποτῶν καὶ τῶν ἀρχόντων βουλῇ καὶ γνώμῃ τῶ ἀμνηρᾷ ἐβου-
λήθησαν ἀκουτίσαι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ

5. μηνός om P 10. ἐνεργοῦσαν M 12. ἀνάξιον P 13.
πάσης ἀρειῆς P 14. ἐπραξαν] ἀπήτει P 16. τοῦ ἀμ.
ἠβουλήθησαν αὐτόν ποιῆσαι P

L I B E R I I I.

DE IMPERIO CONSTANTINI PALAEOLOGI, EXPUGNATIONE
CONSTANTINOPOLIS ET REBUS QUIBUSDAM ALIIS.

1. *N*ovembris die decimo tertio anni 6957 Cpolim navi venit
Thomas despota, mortem imperatoris ignorans, quam primum Callio-
poli comperit. qui quum advenisset, longe sedatiora erant, quae De-
metrius despota eiusque asseclae moliebantur, ut is despota et por-
phyrogenitus obtineret imperium. neque vero id fas existimabant
Cpolitani, vivente natu maximo ac tali fratre, omnibus virtutibus
principe: qui quum infortunatus esset, fecerunt illi tamen, quod
honestum iustumque erat. iubente sancta despoena volentibus-
que ac suadentibus eiusdem filiis, despotis ac principibus, amerae

τὸ πρωτεῖον τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἀγάπη τῶν ἐν τῇ πόλει σχεδὸν πάντων τὸν κύριον Κωνσταντῖνον διὰ τὸν βασιλέα κρίνουσιν, ἵνα κακεῖνος ἐπίσταται τοῦτο. καὶ τῇ 5' τοῦ Δεκεμβρίου ἀπεστάλην ἐγὼ πρέσβυς πρὸς τὸν ἀμνηρῶν ἀναγκαστὴν τὰ εἰρημμένα. ὡς οὖν ἀνήγγειλα αὐτὰ τῷ ἀμνηρῶ, ἀκούσας ἐπεκύρωσε, καὶ μετὰ τιμῆς καὶ δώρων ἀπέπεμψέ με. ταῖς αὐταῖς δὲ ἡμέραις καὶ ἄρχοντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Πελοπόννησον ἐστάλησαν καὶ Ἀλέξιος Φιλανθρωπηγὸς ὁ Λάσκαρις ἐστάλη εἰς τὴν πόλιν παρὰ τοῦ ἀυθέντου ἡμῶν 10 μετὰ τοῦ δεσπότη κὺρ Θωμᾶ ὑπὲρ τινων ὑποθέσεων τοῦ δεσπότη δὴ πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ εἰδότες τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον. καὶ φθάσας εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων εὖρε τεθνηκότα τὸν ἀνακτα. καὶ συγχύσεως πολλῆς οὐσης περὶ τοῦ τίνα στεφθῆναι εἰς βασιλέα ἐκ τῶν ἀδελφῶν, κατὰ τὸ διορισθῆν ὑπὸ πάντων, ὡς προεῖρηται, ἐπεστάλη παρ' αὐτῶν ὁ 15 Ἀλέξιος ὁ Φιλανθρωπηγὸς μετὰ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ λεγομένου Ἰάγρου εἰς Πελοπόννησον, ἵνα εἰς βασιλέα στήψωσι τὸν δεσπότην κὺρ Κωνσταντῖνον τὸν ἀυθέντην μου, ὃ καὶ ἐπραξαν ἐν τῇ Σπάρτῃ τῇ ἕκτῃ Ἰανουαρίου. καὶ τῇ 18 20 τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πό-

3. καὶ ἵνα P 4. ἀπεστάλην P 6. ἀποκὺ- cod. 8.
ἐκ Πελοποννήσου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐφθάσαν Ἀλέξιος, ὁ Φιλανθρωπηγὸς λέγω ὁ Λάσκαρις, καὶ ἄλλοι παρὰ τοῦ ἀυθέντου ἡμῶν καὶ δεσπότη κὺρ Θωμᾶ, ὑπὲρ τινων αὐτῶν ὑποθέσεων, πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ φθάσαντες εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων εὖρον P 16. ἐμμανουὴλ P 19. 157 P 20. μηνὸς om P.

significare statuerunt, matris fratrumque voluntatem, primatum aetatis, virtutem civiumque paene omnium studia Constantino ad imperium suffragari. quippe illum quoque id scire volebant. itaque ego Decembris die 6 legatus ad aemeram missus sum, ista ut renuntia-rem: quae ille rata habuit, meque honoribus et donis ornatum dimisit. iisdem diebus et alii viri illustres Cpolim in Peloponnesum missi sunt, et Alexius Philanthropenus Lascaris a domino nostro cum Thoma despota de quibusdam despotae negotiis Cpolim ad imperatorem, quippe cuius mortem ignorarent. is igitur, ubi advenit in urbem, imperatorem mortuum invenit: quumque magna esset perturbatio dubitantium, quem e fratribus coronarent imperatorem, tandem ex omnium voluntate, ut ante commemoravi, Alexius Philanthropenus cum Manuele Palaeologo, qui Iagrus dicitur, missus est in Peloponnesum, ad coronandum augustali corona dominum meum, Constantinum despotam: id quod fecerunt Spartae die sexto Ianuarii. die deinde 12 Martii mensis eiusdem anni cum domino nostro recens co-

λιν μετὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν τοῦ νέου ἔστεμμένου βασιλέως,
 Β μετὰ Καταλανικῶν τριήρεων, καὶ παρὰ πάντων ἀσπασίως
 ἐδέχθη ὁ νέος ἀναξ μετὰ χαρᾶς, ἐμπλησμένοι ἅπαντες ἀγαλ-
 λιάσεως καὶ εὐφροσύνης, καὶ θριάμβους μεγάλους ποιήσαντες,
 ὡς ἔθος ἐστὶν τοῖς νεωστὶ ἔστεμμένοις βασιλεῦσι ποιεῖν. μετὰ 5
 δὲ τινὰς ἡμέρας τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ τὸν κύρ Θωμᾶν τὸν
 αὐθεντόπουλον εἰς τὸ δεσποτικὸν ἄξιώμα ἀνεβίβασε. καὶ τῷ
 αὐτῷ ἔτει ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ ἐξελθὼν τῆς πόλεως ὁ προρρη-
 θεὶς δεσπότης κύρ Θωμᾶς ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον. τῇ
 δὲ πρώτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 595 ἔτους ἐξῆλθε καὶ ὁ δεσπό- 10
 τῆς ὁ πομφυρογέννητος κύρ Δημήτριος, καὶ ἀπῆλθε κακείνος
 εἰς Πελοπόννησον, καὶ συμβάσεις μεθ' ὄρκων φρικτῶν πρὸ τοῦ
 ἐξελθεῖν αὐτοῦς τῆς πόλεως ἐνώπιον τῆς κυρίας μητρὸς αὐτῶν
 καὶ βασιλίσσης καὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀδελφοῦ καὶ πάντων
 τῶν τῆς συγκλήτου ἐγκρίτων ἀρχόντων ποιήσαντες, ἵνα μηδεὶς 15
 τοῦ ἑτέρου τοὺς τόπους καὶ ὄρια ὑπερπηδᾷ καὶ ἀρπάξῃ, ἀλλ'
 εἰρηρικῶς διαίγειν. οὗτοι δὲ μετὰ ταῦτα μὴ τηρήσαντες τοὺς
 ὄρκους καὶ τὰς συνθήκας ἠθέτησαν· διὰ τοῦτο ἐν ὑστέροις,
 ὡς ἐφάνη καὶ εἶδον καγὼ, κακῶς ἀπέλαβον καὶ πρὸς ἀλλή-
 λους διετέθησαν, ὡς πρόσω διηγήσομαι τὰ παρακολοθηθέντα 20
 ἀναμεταξὺ αὐτῶν.

Τῇ δὲ τετάρτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους
 ἐστάλην ἐγὼ παρὰ τοῦ αὐθέντου μου καὶ βασιλέως πρὸς τὸν

3. ἐμπλησθέντες P	4. ἐποίησαν P	5. ποιεῖν om P	9.
παρεγένετο P	10. δεκεμβρίου P	23. τὸν Ἰβηρίας Γεώρ-
γιον πέμπτον P	

ronato urbem intravimus in triremibus Catalanicis, exceperuntque no-
 vum dominum universi benigne et hilariter, impleti exultatione et
 laetitia, magnosque agentes triumphos, quemadmodum imperatoribus
 recens coronatis fieri solet. paucis diebus post Thomam principem,
 fratrem germanum, ad dignitatem despoticam evexit: qui eodem anno,
 Augusto mense ex urbe egressus in Peloponnesum abiit. calendis Se-
 ptembribus anni 6955 etiam Demetrius despota porphyrogenitus dis-
 cessit similiterque abiit in Peloponnesum. hi antequam ex urbe ex-
 cederent, coram matre imperatrice et imperatore fratre cunctisque
 senatorii ordinis viris primoribus horrendis sacramentis se adstrinxerunt,
 ut neuter alterius loca finesque invaderet aut vastaret, sed pacem
 servaret uterque. at mox, neglectis ac violatis sacramentis pactionibusque,
 postea, ut comparuit egoque ipse vidi, male inter se affecti et animati fuerunt: unde quae exorta sint inter eos, infra explicabo.

Die quarto Octobris eiusdem anni ab imperatore, domino meo,

τῆς Ἰβηρίας κίριον Γεώργιον Μέπεν, ὃς παρ' ἡμῶν ῥῆς λέγεται, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Τραπεζούντος κύρ Ἰωάννην τὸν Κομνηνόν, μετὰ δώρων ἀγλαῶν καὶ πολλῆς παρασκευῆς, μετὰ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν καὶ ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν καὶ ψαλτῶν μουσικῶν καὶ ἰατρῶν καὶ τιῶν κρουόντων ὄργανα καὶ ἕτερα εἶδη μουσικά. καὶ ἐλθόντες εἰς Ἰβηρίαν ὑπὸ πάντων ἐδέχθημεν μετὰ χαρῆς, καὶ κρουομένων τῶν μουσικῶν εἰδῶν καὶ ὄργάνων πάντες οἱ ἐκεῖθεν ἔτρεχον ἰδεῖν καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες ὅτι ἤκούομεν περὶ τούτων, ἀλλ' αἰσθητῶς ὡς τὰ νῦν οὐκ εἶδομεν οὔτε ἤκούσαμεν. οὐχὶ μόνον ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας πόλεως ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς καὶ περάτων ἔτρεχον ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῶν ἤκουον, τί δέ ἐστιν οὐκ ἐγίνωσκον. καὶ ἐλθόντων πολλῶν, ἐν αὐτοῖς ἦν καὶ τις γηραιὸς ὡσεὶ ἐτῶν ἑκατόν, καὶ τὰδε μοι διηγῆσατο. ἦν τούνομα τῆ 47
 15 πρεσβύτῃ Ἐφραΐμ, ὁρμώμενος ἐκ τῆς περιφήμου τῆς Ἰβηρίας πόλεως λεγομένης ὃς ἐκ νεότητος αὐτοῦ ἤχμαλω-
 τίσθη ὑπὸ βαρβάρων καὶ ἀσεβῶν τῶν ἐκεῖθεν ἐθνῶν, καὶ ἐπώλησαν αὐτὸν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῶν Περσῶν. ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ ἔμπορος ὢν, καὶ μετὰ ἑτέρων πολλῶν ἐμπόρων
 20 θέλοντες ἐλθεῖν κατὰ τὰ τῶν Ἰνδῶν μέρη ποιῆσαι τὴν αὐτοῖς κτηνομισμένην ἐμπορίαν, καὶ περιπατοῦντες ἡμέρας οὐκ ὀλίγας ἤγγισαν ἐνδὸν τῆς τῶν Ἰνδῶν χώρας. ὁ αὐτὸς Ἐφραΐμ ἐπι-

10. ἀπὸ τῶν τῆς Ἰβηρίας πόλεων P 11. καὶ περάτων om P
 12. ὅτι ὀνομάζειν αὐτὰ P 15. ἐκ τιος τῶν τῆς Ἰβ. P 17.
 ἐκείσε P 20. αὐτῶν M

ad principem Iberiae, Georgium Mepen, qui a nobis rex dicitur, et Iohannem Comnenum, Trapezuntis regem, missus sum cum donis splendidis multoque apparatu, cum viris nobilibus et satellitio, cum hieromonachis et monachis, cum psaltis et medicis, aliisque quibusdam organa et alia instrumenta musica tractandi peritis. ubi in Iberiam venimus, cuncti nos laeti exceperunt, pulsatisque organis ceterisque instrumentis, incolae concursantes mirari ac profiteri, audisse se de talibus rebus, nunquam, ut nunc, sensibus usurpasse. neque solum ex urbe, sed etiam e locis et regionibus finitimis ad videndum audiendumque accurrerunt, quoniam illarum rerum nomina audiverant, quales illae essent, ignorabant. quumque multi confluisissent, fuit inter hos senex quidam centum circiter annorum, qui haec mihi narravit. erat nomen seni Ephraim, et oriundus erat e nobili Iberiae urbe, quae appellatur puer captus a barbaris et impiis illis gentibus, venditus est in interiores regiones Persarum. quum herus eius, qui mercator erat, et alii multi mercatores, apud Indos solitum sibi mercatum facturi, dies aliquot iter fecis-

θυμῶν φεύγειν τοῦ ζυγοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ἐξίτετι εὐκαιρίαν
 καὶ ἐν μιᾷ νυκτί πανσελήνῃ ὁ κύριος αὐτοῦ κεκοπιικῶς ἐκ
 τῆς ὄδοιπορίας καὶ ἕτεροι συνοδοιπόροι, αὐτὸς τῆς τύχης φορᾶ
 χρησάμενος ἐγερθεὶς φυγὰς ἤχητο ἐκ τόπου εἰς τύπον, περιπα-
 τῶν ἡμέρας πολλὰς ἐν ἐρήμοις τόποις καὶ ἀβάτοις. ἔφθασεν 5
 εἰς τινὰς νήσους, ἐν αἷς οἰκοῦσιν οἱ μακρόβιοι· μακροβίους γὰρ
 ὀνομάζουσι διὰ τὸ ζῆν πλεῖον ἢ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη ἑκα-
 στος αὐτῶν. καὶ τοῦτο δὲ γίνεται, λέγουσι, διὰ τὴν τοῦ ἀέρος
 εὐκρασίαν καὶ καθαρότητα, διὰ τὴν μὲν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν
 οὐ λείπονται ὀπῶραι παντοδαίαι δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τὰ 10
 μὲν ἀνθοῦσι τὰ δὲ ὀμφακίζουσι τὰ δὲ τρυγᾶται. ἐκεῖ δὲ καὶ
 τὰ μεγάλα Ἰνδικὰ γίνονται κάρυα καὶ δυσπόριστα ἡμῖν καὶ
 πάνυ ἐπιθυμητὰ ἀρώματα καὶ ὁ μαγνήτης λίθος. οἷτινες ἄν-
 δρες ἔθνος εἰσὶν εὐσεβὲς καὶ ζῶσι ζωὴν ἀκτῆμονα καὶ τὸν
 θεὸν δοξάζουσιν. ἐκ τῶν ἐκεῖθεν καὶ ὁ ποταμὸς ὁ Νεῖλος 15
 ἀρχὴν λαμβάνει· ὁ δὲ τρόπος ὅπου ὁ ποταμὸς οὗτος τῆ
 Ἰουλίῳ καὶ Ἀγούστῳ μηνὶ πλημμυρεῖ, καὶ οὐχὶ ἑτέρῳ καιρῷ
 ὡς οἱ ἄλλοι ποταμοί, λέγουσιν εἶναι οὕτως, ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ
 μῆνες ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ὑπάρχουσι ψυχρότεροι τῶν
 ἄλλων μηνῶν, διότι ὁ ἥλιος ὑπάρχει πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ 20
 βόρειον. ὑψώνεται διὰ τοῦτο τότε μεσοῦντος τοῦ θέρους,
 τὴν Αἴγυπτον ἐπικλύζει, ὡς τοῦ ἡλίου τὴν βορειοτέραν δια-

9. καὶ δ. P 10. ὦν τὰ P 12. μέγιστα P 13. πάντα P
 16. τρόπος τοῦ ποταμοῦ τούτου διὰ τῷ P 22. ὥστε παντὸς
 ἡλίου M

sent, iamque appropinquarent finibus Indorum, Ephraim, iugo ser-
 vitii se subtrahere cupiens, fugae opportunitatem quaerebat, ac
 nocte plenilunii lumine illustrata, quum herus cum reliquis comiti-
 bus fessus esset ex itinere, ipse fortunae confusus, surrexit fugiendo-
 que loca mutavit, et dies non paucos per invia ac deserta circumva-
 gatus, pervenit in insulas quasdam, quas longaevi habitant. quippe
 longaevos hos appellant propterea, quod singuli vitam supra an-
 nos centum et quinquaginta producunt: id quod fieri aiunt pro-
 pter aeris temperiem et puritatem, propter quam illis in regionibus
 per totum annum non deficiunt omnis generis fruges, quarum aliae flo-
 rent, aliae crudae sunt, aliae iam maturae colliguntur. ibidem proveni-
 unt magnae nuces Indicae, et aromata nobis paene negata sed optatis-
 sima, et magnes lapis. gens ea pia est vitamque agit moderatam et
 deum credit. ex eadem regione Nilus originem capit, causamque, pro-
 pter quam is fluvius Iulio et Augusto mensibus increscit, non alio
 tempore, ut reliqua flumina, hanc esse dicunt, quod hi duo menses
 illis in regionibus ceteris mensibus frigidiores sint, propterea quod

θόντος ζώνην καὶ τοῖς ἄλλοις παρενοχλοῦντος ποταμοῖς. ἐπέ-
 ρασε δὲ καὶ τινα ἄλλον ποταμὸν πάνυ ἐπικίνδυνον, ἵνα ὑπάγῃ
 αὐτῷ εἰς τοὺς Μακροβίους, διὰ τι ζῶον ἀμφίβιον μέγα
 σφῖδρα, ὃ κατοικεῖ ἐν ἐκείνου τοῦ ποταμοῦ τῷ ὕδατι, καλού-
 5 μενον τῇ ἐκείνων διαλέκτῳ ὀδοντοτύραννον, οἷον καὶ ἐλέφαντα
 καταπιεῖν ὀλόκληρον. εὐρίσκονται δὲ ἐν ἐκείνοις τοῖς ἐρήμοις
 τόποις καὶ ἕτερα πολλὰ φοβερῶτατα ζῶα καὶ θηρία, ἐξ ὧν
 εἰσι δράκοντες πλεῖστοι καὶ μέγιστοι σφῖδρα ὡσεὶ πηγῶν ἐβδο-
 10 μῆκοντα, τὸ δὲ μέγεθος καὶ τὸ πάχος πολὺ καὶ φρικωδέστα-
 πτόν, σκορπίοι μὲν πηχυαῖοι, οἱ δὲ μύρμηκες σπιθαμιαῖοι καὶ
 πλέον, νυκτερίδες δὲ ὡς κόρακες θερινοί, μυταὶ δὲ ὡσεὶ στρου-
 θία τὰ ἐπὶ δώματος. διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνοι οἱ τόποι εἰσὶν
 ἀοίκητοι, διὰ τὰ φοβερὰ θηρία καὶ φαρμακώδη. οἱ ἐλέφαν-
 15 τες δὲ κατ' ἐκείνην τὴν χώραν εἰσὶ τὸ πληθὺς ὡσπερ καθ'
 ἡμῶς οἱ βόες καὶ ἀγέλαι προβάτων, οἱ καὶ ἀγεληδὸν πορευό-
 μνοι βόσκονται. διατρίψας δὲ οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ και-
 ρῷ τινὶ καὶ τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου ἐκείνου καλῶς ἔμαθεν,
 καὶ ἐνεθυμήθη ἵνα ἐν τῇ πατρίδι ἐπανέλθῃ. καὶ τινι τῶν
 20 ἡγεγῆεν ἐν τόπῳ τινὶ ἔνθα ἐκ τῶν ἔξωθεν Ἰνδῶν ἀκάτια ἐρχό-
 μενα καὶ φόρτον ποιοῦντα ἀρωμάτων ἦν. καὶ ἐμβάς ὃ

2. δὲ om P 3. ἐκεῖ ἐπὶ P 5. ὀδοντοτύραννον M ἐλέφαντα
 δύναται κατ. M 12. ἔνεκεν τῶν φοβερῶν θηρίων καὶ τοβόξ
 λων. καὶ οἱ P 14. τὸ om P 15. ἀγελοειδῶς P 16. οὖν
 οὐτως P 21. ἦν καὶ om P

tum sol ad nostram regionem borealemque procedat. qua de re au-
 gescit Nilus media aestate inundatque Aegyptum, utpote sole zonam
 magis borealem obeunte et instante aliis fluminibus. traiecit autem
 ille, ut ad longaeos perveniret, etiam alium quendam fluvium, valde
 periculosum propter ingens quoddam animal amphibium, quod in eo
 flumine vivit, illorum sermone odontotyrannum appellatum, quod vel
 integrum possit elephantum devorare. inveniuntur in illis locis deser-
 tis praeterea aliae multae horrendae bestiae et beluae, velut draco-
 nes plurimi et ingentes, longitudine cubitorum fere septuaginta, alti-
 tudine et latitudine longe terribilissimi, scorpiones cubitales, formi-
 cae unius spithamae et amplius, vespertiliones corvorum aestivorum
 instar, muscae passeribus pares magnitudine. quapropter etiam habi-
 tari nequeunt illae regiones, propter illas, dico, terribiles et venena-
 tas bestias. elephantorum autem ibidem tanta multitudo est, quanta
 apud nos boum atque ovium, pascunturque etiam gregatim vagantes.
 ille quum ea in regione aliquamdiu commoratus esset iamque pulcre
 didicisset gentis sermonem, in patriam redire cupivit; quumque men-
 tem suam incolarum alicui aperuisset, deductus ab eo est in locum

Phrantzes.

14

Ἐρραίμ ἐν ἐνὶ τῶν ἀκατίων καὶ ἐλθὼν εὗρε νῆα παμμέγεθον Ἰβηρικὴν, καὶ πλεύσας δι' αὐτῆς ἦλθεν εἰς Ἰβηρίαν ἧτοι Ἰσπανίαν κατὰ τὴν Πορτογαλλίαν, κάκειθεν δι' ἄλλης κηὸς πλεύσας κατὰ τὰς Βρεταννικὰς νήσους καὶ πλησίον Γερμανίας ἐπέρασεν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἔνθα καγὼ ἔφθασα, καὶ οὕτως ταυτὰ μοι ἐξηγήσατο.

Ἀπῆλθον οὖν ἐγὼ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ διὰ συμπενοθερίαν, ὅπου δ' ἄρα μοι φανήσεται ἐκ τῶν δύο γενῶν. ἔδει οὖν ἵνα μετὰ γράμματος, διὰ τὸ ἀναίτιόν μου πλέον, δηλώσω τῷ βασιλεὶ τὰ καλὰ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ ὁ αὐθέντης μου ἀπελογίσατο. καὶ ἐρχόμενοι περὶ τὴν Ἀμισὸν ἐναυάγησα. ἐκεῖσε προσδοκῶν. ἐγὼ τὴν ἀπολογία ἀνέτριψα ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἕτη δύο καὶ ἡμέρας τριάκοντα. ἐν τῷδε τῷ καιρῷ τῇ κγ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους τέθηκεν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἡ αἰοιδίμος δέσποινα Εἰρήνη ἡ διὰ τοῦ Θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεῖσα Ὑπομονὴ μοναχὴ καὶ ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, πλησίον τοῦ μακαρίτου καὶ αἰοιδίμου βασιλέως τοῦ συζύγου αὐτῆς. καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τοῦ ςΘνθ' ἔτους ἀπέθανεν ὁ ἀμηνῶς ὁ Ἀμουράτης, ὃ καγὼ ἔμαθον ἐτι ὡν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ. ὡς οὖν ἦλθον εἰς Τραπεζοῦντα, εἰρηκὲ μοι ὁ βασιλεὺς τοιαύδε κῦρια

2. ἧτοι Ἰσπανίαν om M
συμπενοθερίου P
καὶ om P

3. πορτογαλλίαν P
16. ἐπονομασθεῖσα P
21. παρεγενόμεν P

7. ἔνεκεν
18. μακαρίτου

quendam, quo ab externis Indis naviculae aromatis onustae appellatae solebant. harum una conscensa et mari commissa, mox navem graudem Ibericam invenit, qua in Iberiam sive Hispaniam Portugalliensem delatus est, indeque alia navi in insulas Britannicas et prope Germaniam profectus, in Iberiam eam traiecit, in qua ego ipse eum inveni atque haec ita ab eo audiui.

Discessi ego illam in regionem ob coniugium cum alterutra familia, prout mihi videretur, conciliandum. necesse autem erat, quo tutior essem a culpa, ut imperatori utriusque generis commoda per literas significarem, quorum ille duceret rationem. ad Amisum feci naufragium, ibique imperatoris exspectans responsum circa eas regiones annos duos et dies triginta commoratus sum. illo tempore, Martii mensis die 23 eiusdem anni, ad beatorum sedes cessit gloriosa despoena Irene, per divinum et angelicum habitum mutato nomine Hypomone monacha dicta. sepulta est in monasterio Pantocratoris, iuxta beatum et gloriosum imperatorem, coniugem suum. mense Februarii anni 697ῃ Amurates ameras obiit, quod ego in Iberia etiam tum degens accepi. Trapezuntem igitur ut veni,

πρέσβυ, εἰπεῖν σοι θέλω χρηστάς ἀγγελίας, εἰ μὴ δεῖ ἀποδοῦναί σε ἡμῖν τι δῶρον χάριτος.” κἀγὼ ἀναστὰς προσεκύνησα αὐτὸν εἰπὼν “ὁ θεὸς μακροημερεύσοι τὴν ἀγίαν σου βασιλείαν, ὃς πολυτρόπως εὐεργετεῖς ἡμᾶς. οὕτως καὶ διαστάς νῦν ἀγαθὰς ἀγγελίας αὐθις εὐεργετήσεις ἡμᾶς. ἀλλ’ ἡμῖν οὐκ ἔστιν ἀντάξιόν τι ἀποδοῦναι τῇ βασιλείᾳ σου τῇ ἀγίῃ.” καὶ εὐθύς εἶπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀμηρᾶ, καὶ πῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐγένετο αὐθέντης καὶ πλείστας χάριτας ἐποίησα τῷ ἀνακτι, καὶ εἰρήνη αὐθις ἐπεκυρώθη ἀναμεταξύ 10 αὐτῶν τηρεῖν αὐτήν, ὡς καὶ πρῶην μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἶχεν ὁ ἐκείνων οἶκος. κἀγὼ ἀκούσας οὕτως ἐγενόμεν ἄφωνος καὶ τοσαύτη ὀδύνη μοι περιείχετο ὡς εἰ περὶ τοῦ θανάτου τῶν ἐμῶν φιλοτάτων ἠκοίκειν. καὶ μικρὸν κατηφιάσας λέγω “δέσποτά μου, αὕτη οὐ χαρίεσσα ἐπαγγελία ἐστίν, ἀλλὰ καὶ λίαν 15 ὀδύνηρά.” ὁ δὲ λέγει “καὶ πῶς, χρηστὲ ἄνερ;” κἀγὼ “διότι ὁ τεθνηκὼς ἀμηρᾶς ἦν γέρον, καὶ τὸ κατὰ τῆς πόλεως ἀπειραύσθη αὐτῷ, καὶ οὐκέτι ἐβούλετο ἐχειρισθῆναι τι κατ’ αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον ἤθελε μᾶλλον εἰρηνεύειν· ὁ δὲ νῦν γεγονῶς ἐστι νέος καὶ παιδιόθεν ἐχθρὸς ἦν τῶν Χριστιανῶν 20 πρὸς τὸ ὑβρίζειν καὶ ἐπαπειλεῖν αὐτούς, λέγων ὅτι ὅταν καιρὸν εὖρη ἐπιτήδειον καὶ τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ λήψηται, τὴν ἀρχὴν τῶν Ῥωμαίων καὶ πάντων

1. εἶπω P 3. αὐτῷ P 9. καὶ ἡ εἰρήνη P 11. οὕτως
om P 18. ἀλλὰ μᾶλλον P

imperator his me verbis excepit: “domine legate, faustum tibi nuntium impertire volo, nisi quod munus aliquod grati animi rependas mihi necesse est.” ad quae ego surgens eumque adorans “deus,” inquam, “dies producat sanctae maiestati tuae, qui nobis quum multis modis benefacias, tum per istos nunc nuntios benefacias. verum nihil nos habemus dignum, quod rependamus sanctae maiestati tuae.” tum statim dixit mihi de morte Amuratis, narravitque, quomodo eius filius princeps factus esset, et plurima sibi beneficia praeattisset, et pax rursus inter ipsos esset confirmata, qualis etiam ante huic domui cum patre eius intercesserat. quae ubi audivi, obmutui, tantusque dolor me incescit, quam si hominum mihi carissimorum mortem comperissem. deinde demisso animo “mi despota,” inquam, “iste quidem non gratus nuntius est, sed admodum etiam acerbus.” tum ille “quomodo, vir bone?” “quia,” inquam, “is, qui obiit, ameras senex erat, urbemque satis tentavit, nec iam adorturus eam erat, sed pacem quam bellum maluit. at qui nunc factus est ameras, is et invenis est et, a puero Christianorum inimicus, contumeliose eos habere minatusque dicere solebat, se, quum primum occasionem inve-

Χριστιανῶν ἔχει ἐξολοθρεῦσαι καὶ ἀφανίσει. τὰ νῦν καὶ ἡ πόλις ἠπορημένη ἐστὶ διὰ τὸν ἀνθέτην μου καὶ βασιλέα νεωστὶ τὰ σκῆπτρα λαβόντα, ὃς καὶ ἐκ τῶν τῆς βασιλείας εἰσοδημάτων πολλὰ ὀφείλει διὰ τὰς ἐξόδους καὶ τὰ φιλόδοξα, ἃ ἐχαρίσατο τοῖς στρατιώταις καὶ πάσῃ τῇ αὐτῇ· διὸ 5 δεῖται καιροῦ εἰρητικοῦ πρὸς τὸ ἐξοικονομῆσαι τὰ τῆς μάχης καὶ τοῦ πολέμου ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια. καὶ ἐὰν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ὁ θεὸς παραχωρήσῃ, καὶ αὐτὸς ὁ ἀλιτήριος ὑπὸ τῆς νεότητος αὐτοῦ καὶ κακογνωμίαις ὀρμησοῖ ἂν μάχην ποιῆσαι κατὰ τῆς πόλεως, οὐκ οἶδα τί γενήσεται εἰς ἡμᾶς. 10 καὶ ἀληθῶς εὐφρόσυννος ἀγγελία ἦν, εἰ ἀπέθανεν ὁ νῦν γεγινὼς νέος ἀμνηστῆς, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ οὐκ εἶχεν ἄλλον υἱόν, καὶ τῷ γηραιῷ ἐκ τῆς λύπης ἐδίδοδο ἀσθένεια, ἐξ ἧς καὶ 48 ὀλιγοχρονία· καὶ τούτου ἔνεκεν εἰς κίνδυνον καὶ διχοστασίαν μεγάλην ἐνέπιπεν ἡ τῶν ἀσεβῶν ἀρχή, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τούτου 15 του τοῦ καιροῦ ἐδύνατο ἂν διορθῶσαι καὶ οἰκονομῆσαι τὰ πάντα, καὶ ἡ ἑαυτοῦ βασιλεία διέβαινεν εἰς κρείττονα προτίμησιν.” ὁ δὲ βασιλεὺς Τραπεζοῦντος ταῦτά μοι ἔφη “αὐτὸς ὑπάρχεις εἰς τῶν φρονίμων ἀρχόντων καὶ πρακτικῶν τῆς αὐτῆς ἐκείνης, καὶ γινώσκεις κρείττον περὶ τούτων· ὅμως ὁ 20 θεός, ὡς δυνατός, ποιήσει αὐτὸν εἰς ἀγαθόν.” καὶ γὰρ ἀποκριθεὶς εἶπα “λίαν εὐχαριστῶ τῇ καλοκαγαθίᾳ καὶ προαιρέσει

4. καὶ φιλοτιμίας P
ὁ δ. P

22. εἰλον P

6. τῆς μάχης om P

20. ὁ θεός ὅμως

nisset et regno potitus esset, Romanorum, imo Christianorum omnium imperium perditurum et deleturum. et vero urbs nunc in angustiis est propter principem meum et imperatorem recens regnum adeptum, cui de redivisibus imperii grande aes alienum solvendum est, propter expeditiones et donativa tum militibus, tum cunctis aulicis collata conflatum. quare temporibus placatis opus est, ut rebus ad bellum necessariis et idoneis se instruat. quod si deus propter peccata nostra concesserit, ut nequam ille, iuvenili audacia et animi pravitate actus, urbem bello aggrediatur, nescio equidem, quid nobis futurum sit. profecto felix nuntius foret, si iuvenem, qui nunc amarus factus est, obiisse nuntiaret, siquidem pater eius alium filium non haberet et seni e luctu oriretur aegrotatio, ex aegrotatione deminutio vitae: unde in periculum et magnam seditionem incideret impiorum imperium, nostra autem interim omnia restitui et administrari possent, ut auctoritas imperatoris inde haud paulo honoratius evasura fuisset.” tum rex Trapezuntius ita respondit: “tu quum ipse sis unus et prudentibus et peritis viris illius aulae, melius utique ista novisti. enimvero deus, qua est potentia, frugi illum faciet.” hic ego “magnas,” in-

τοῦ κράτους σου, διότι ἐγὼ οὐκ εἰμι τοσαύτης ποιότητος ὡς ἡ βασιλεία σου ἐκέλευσας.” ἀκούσας γὰρ ἐγὼ ἔτι ὅτι ἡ τοῦ προρρηθέντος ἀμηρᾶ γυνή, ἡ καὶ τοῦ τῆς Σερβίας δεσπότου θυγάτηρ, μετὰ τὴν τοῦ ἀμηρᾶ καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς θανάτῳ ἐντί-
 5 μως καὶ καλῶς ἀπεστράφη πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, ἔδει με γὰρ ἐναπομεῖναι εἰς Τραπεζοῦντα διὰ τινὰς οὐκ ὀλίγας αἰτίας, καὶ εὐρών τινα νῆα μέλλουσαν εἰς Κων-
 10 σταντινούπολιν ἀποπλεῦσαι, μεθ’ ἧς ἐγὼ ἀπέστειλά τινὰς ἑπ-
 15 οῦς, καὶ δύο οὓς ὁ βασιλεὺς Ἰβηρίας μοι ἐδώρησατο ἐκ τῶν αἰχμαλωτισθέντων, ὅτε τοὺς αἰχμαλώτους ἐσκέ-
 20 λυσεν. καὶ ἕτερα πολλά τινα εἶδη ἀπέστειλα φιλοδωρηθέντα ἡμῖν παρὰ τινῶν, καὶ πρὸς τὸν ἀυθέντην μου τὸν βασιλέα τοιαύδε ἔγραψα περὶ ὧν εἰς Ἰβηρίαν ἔπραξα καὶ ὧν εἰς Τρα-
 25 πεζοῦντα ὑπόπτεον ποιῆσαι, καὶ πάντα τὰ συμβάντα αὐτῷ ἐδῆλώσα. καὶ δούς τὰς γραφὰς ἐνὶ τῶν σὺν ἐμοὶ ἀρχόντων ἔστειλα αὐτόν, καὶ παρήγγειλα αὐτῷ ἵνα τὴν μὲν μίαν τῶν
 30 γραφῶν δώσῃ τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ προσκυνησῆαι αὐτόν, ἔφη αὐτῷ, καὶ διὰ στόματος, ἵνα τὰ καθ’ ἡμῶς πάντα ἀναφέρῃ διὰ ζώσης φωνῆς, τὴν δὲ ἑτέραν γραφὴν ἐπὶ τὴν αὐριον τῷ
 35 βασιλεῖ αὐθις δώσῃ. εἶχε δὲ οὕτως ἡ γραφή. “ἐγὼ ἐν τῷ ἀποσωθῆναι με εἰς Τραπεζοῦντα ἔμαθον τὰ περὶ τοῦ θανά-

2. τοῦ ἀμηρᾶ ἀμουράτου P 7. εὐρόν P 9. δύο] παῖδας P
 10. ὅτε ἐν τῇ μάχῃ ἔσκ. P 11. ἤδη φιλοτιμηθέντα ἡμῖν P
 13. τάδε P 19. δὲ δευτέραν ἐπὶ P 21. τοῦ ἐνταῦθα βασι-
 λεύοντος P

quam, “gratias ago integritati et consilio potentiae tuae, quoniam non tantus sum, quantum maiestas tua me putavit.” acceperam praeterea, amerae, cuius ante mentio facta est, uxorem, despotae Serviae filiam, post mariti mortem praeclaro et honorifico comitatu domum ad parentes rediisse. quum propter quasdam non leves causas Trapezunte me manere necesse esset, inventa navi, quae Cpolim solvere vellet, transmisi equos quosdam et pueros duo ab Iberorum rege de captivis, quos fecerat, mihi donatos, aliaque multa munera genera a quibusdam liberaliter in me collata, scripsique ad imperatorem, dominum meum, tum, quae in Iberia transegissem, tum, quae Trapezunte transactionum me confiderem, certioreinque eum feci de rebus omnibus, quae acciderant. dedi epistolas uni de nobilibus, qui mecum erant, eumque dimisi cohortatus, ut alteram imperatori statim, quum eum adoraret, traderet, narraretque coram omnia, quae ad nos pertinerent; alteram eidem die sequenti daret. scripta autem erat epistola hoc exemplo. “salvus Trapezuntem delatus, ex hoc rege mortem amerae cognovi, et amerissam, huius e sorore neptem, pul-

του τοῦ ἀμηρῶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐνταῦθα, καὶ πῶς ἡ ἀμή-
 ρισσα ἢ τοῦτου ἐξαδέλφη ἐπανάστρεψεν εἰς τὴν πατρίδου αὐ-
 τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς ἐντίμως καὶ καλῶς. ὡς ἤκουσα δέ,
 ἐσυλλογισάμην κατὰ τὸν ἐμὸν σκοπὸν καὶ τὸ δοκοῦν μοι δη-
 λοποιῆσαι τῷ κράτει σου, ὅτι τῶν δύο συνοικεσίων, περὶ ὧν 5
 ἐνθάδε ἐλήλυθα, συμφερότερον τῇ βασιλείᾳ σου ἔσεται καὶ
 λίαν κρεῖττον καὶ ὠφέλιμον εἰς πάντα διὰ πολλὰς αἰτίας, εἰ
 ἀρεστόν ἐστι τῇ κράτει σου ποιῆσαι τρόπον καὶ ἀναβολὴν ἵνα
 λάβῃς τὴν εἰρημένην ἀμήρισσαν εἰς γυναῖκα. τέσσαρα γὰρ
 μόνον εὐρίσκω αἴτια δι' ὧν ἡ βασιλεία σου αἰτιωμένη οὐ 10
 πράξει τοῦτο, εἰ αὐτῇ δόξει· πρῶτον μὲν τὸ ἔλαττον τοῦ γέ-
 νους, δεύτερον δὲ μὴ πως καὶ ἡ ἐκκλησία διὰ τὴν συγγένειαν
 τὴν τοῦ γάμου ἱερολογίαν κωλύσῃ, τρίτον ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς
 ἦν Τοῦρκος, τέταρτον ὅτι πεντηκονταετῆς οὖσα τῇ ἡλικίᾳ, εἰ
 τύχῃ καὶ συλλήψεται ἐν γαστρί, ἐν τῷ μέλλειν τεκεῖν κινδυ- 15
 νεύσῃ, ὡς οἱ φυσικοὶ λέγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπισυμ-
 βαίνει, ἐπεὶ ἦν στεῖρα μὴ τεκοῦσά ποτε. τῶν τεσσάρων οὖν
 τούτων αἰτιῶν τὴν διάλυσιν λέξομαι. πρῶτον μὲν οὐδὲν
 ἔστιν παρὰδόξον εἰ ταύτην λάβῃς εἰς γυναῖκα, ὅτι ἐλάττο-
 νος γένους οὐκ ἔστιν τῆς κυρίας μου καὶ ἀοιδίμου σου μη- 20
 τρός. δεύτερον, εἰ καὶ τὸ συνοικέσιον μετὰ τῆς τοῦ Τραπε-
 ζοῦντος βασιλέως θυγατρὸς γένηται, ἔνεκεν τῆς συγγενείας

3. τοὺς ξαντῆς γ. P 6. συμφέρον M 7. εἰ om M 10. δι'
 ἃ P αἰτιωμένη om P 11. πράξης P 15. κινδυνοῦσῃ
 MP 16. γνωμολογοῦσιν P 17. οὐν] τοῖνον P 20. τῆς
 ἀοιδίμου σου μητρὸς τῆς καὶ κυρίας μου P

cre et honorifice in patriam ad parentes reversam esse. quod ubi com-
 peri, constitui apud animum, quod mihi visum est, potentiae tuae
 significare, duobus his, ob quae hoc iter feci, connubiis multis de
 causis utilius fore maiestati tuae et longe melius ad omniaque ap-
 tius, si potentiae tuae placeat, rationem ac curam adhibere, ut ame-
 rissam illam ducas uxorem. etenim quatuor modo causas invenio,
 propter quas maiestati tuae illa conditio repudianda videri queat:
 primum, quod genere inferior est, deinde, ne forte ecclesia istarum
 nuptiarum sacra propter cognationem impediatur, tum, quod coniux
 eius Turca fuit, postremo, quod, ut quinquagenaria, si conceperit,
 cum periculo pariet, quod physici plerumque fieri dicunt, quandoqui-
 dem, adhuc sterilis, nullum unquam partum edidit. quatuor his cau-
 sis ita iam occurramus. ad primum nihil singulare facies, si illam
 uxorem ducas, quae nobilitate dominae meae, gloriosae matri tuae,
 nihil cedit. deinde, si in matrimonium peteres Trapezuntiorum regis
 filiam, cognationis gratiam speramus tibi factum iri ab ecclesia, si in

ἐπιζόμεν συγχωρηθῆναι τοῦτο παρὰ τῆς ἐκκλησίας, εἰ εἰς
 πτωχοὺς καὶ ὄρφανούς καὶ ἐκκλησίας χρήματα δοθήσονται. B
 τοσοῦτον μᾶλλον εὐσχοπωτέως συγχωρηθήσεται καὶ τὸ τῆς
 τοῦ δεσπότου Σερβίας θυγατρὸς, λέγω τῆς εἰρημένης ἀμη-
 5 ρίσσας, διὰ τὰς τοσαύτας χάριτας καὶ εὐεργεσίας ἃς ὀφείλου-
 σιν αὐτῇ καθ' ἑκάστην ἡ ἐκκλησίᾳ τε καὶ οἱ ἱερομόναχοι καὶ
 μοναχοὶ καὶ πᾶς ὁ τῆς ἐκκλησίας κληρὸς. τρίτον οὐκ ἔσται
 παράδοξον εἰ Τοῦρκον ἔσχεν ἄνδρα, ἐπεὶ καὶ ἡ δεσποινα
 Eὐδοκία, ἣν ὁ πάππος σου ἔλαβεν εἰς γυναῖκα, ἄνδρα προέ-
 10 σχε Τοῦρκον καὶ μικροῦ καὶ ὀλίγου τόπου αὐθέντην, καὶ παι-
 δία μετ' ἐκείνου ἔτεκεν· αὕτη δὲ τοσοῦτου μεγάλου αὐθέν-
 του καὶ ἀμηρῶ γυνῆ οὔσα, καὶ ὡς ἀκούομεν, οὐκ ἐγνώρισεν
 αὐτήν, διὸ καὶ ἄτεκνός ἐστι. περὶ δὲ κατὰ τὸ τέταρτον, εἰ
 καὶ ἐτῶν πλείονων ὑπάρχει, ἐὰν συλλαίβῃ γαστρί, τὸ τοῦ κυ-
 15 ρίου θῆλημα γενήσεται, ἐπεὶ συμφέρον τῇ βασιλείᾳ σου ἐστὶ
 τὰ προειρημένα τρία αἴτια, ἐὰν γένηται, μᾶλλον. καὶ οἱ γο-
 νεῖς αὐτῆς περιχαρῶς καὶ ἀσμένως δέξονται τοῦτο. ἑξαπό-
 στειλον οὖν εὐθύς τινα πιστὸν τῶν τοῦ παλατιῶ σου ἀρχόν-
 των ἢ τῶν ἱερομονάχων ἢ μοναχῶν, καὶ τὰ περὶ τούτου διορ-
 20 θῶσούσι, καὶ ἀναβολὴ οὐδεμία γενήσεται." ἀποσωθέντων οὖν
 τῶν γραμματοκομιστῶν μετὰ τῆς νηὸς ἐν τῇ πόλει τῇ κῆ
 Μαΐου, καὶ ὁ βασιλεὺς ὢν εἰς χοιράγραν, ὡς ἐμηνύθη αὐτῷ

2. ὄρφανα P 3. εὐσχοπωτέως om P 9. παπποὺς c. 10.
 καὶ μικροῦ om P 12. ἐγνω P 21. γραμματίων καὶ τῶν
 κομιστῶν P

mendicos, orphanos et ecclesias pecuniam erogaris. hoc tanto magis
 et facilius concedetur tibi matrimonium filiae despotae Serviae, ame-
 rissae inquam, propter tanta illa officia et munera, quibus quotidie
 illi obligantur ecclesia, hieromonachi, monachi, universus denique
 clerus. illud autem, quod Turcam maritum habuit, minime singulare
 est, quoniam etiam Eudocia despoena, quae avi tui uxor fuit, ante
 Turcam coniugem habuerat, parvae et exilis regionis principem, cui
 etiam liberos pepererat. contra haec tam eximii principis et amerae
 uxor fuit, et ab eo, aiunt, ne tacta quidem est: quare nec libero-
 rum quidquam genuit. ad quartam iam rationem quod attinet, etiamsi
 annosa est, si conceperit, fiet utique voluntas dei, quando tres ante
 commemoratae rationes maiestati tuae commodae erunt. parentes eius
 autem libenter et cupide eam conditionem arripiunt. tu iam confe-
 stim mittito mihi fidelem quempiam de primoribus palatii, aut hie-
 romonachis, aut monachis, resque haec administrabitur, nec ulla mora
 erit." quum ii, qui literas portabant, salvi ad urbem appulissent die
 Maii 23, imperator, qui forte apros venabatur, certior factus, adve-

ὅτι τινὲς ἐκ τῆς Ἰβηρίας ἐηλύθουσιν, εἰσάσας τὸ συάγριον ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἤλθε μετὰ χαρῶς. ἐν ᾧ δὴ καιρῷ ἔφθασαν οἱ χαρτοκομισταί, τῇ κῆ τοῦ Μαΐου, τῇ αὐτῇ νυκτὶ ὑπνώττων ἐφάνη μοι κατ' ὄναρ ὅτι καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔφθασα, καὶ προσπεύσας τῷ βασιλεῖ ἀσπα-⁵ σθῆναί με τοὺς πόδας αὐτοῦ οὐκ εἰσέε με, ἀλλ' ἐπιλαβὼν ἀνέστησέ με καὶ κατεφίλησέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. ἔγωγε ἔξυπνος γενόμενος εἶπον τοῖς περὶ ἐμὲ ὑπνοῦσι τὸ ὄραμα, καὶ ὅπως τῆς ἡμέρας μνημονεύσωσι. ἰδὼν οὖν ὁ αὐθέντης μου καὶ βασιλεὺς μὴ ἐλθεῖν με ἀλλ' ἐκ τῶν σὺν ἐμοί, καὶ τὴν¹⁰ πρῶτην γραφὴν ἀναγνώσας περιλυπος ἐγένετο καὶ ἐδυσφόρει κατηγορῶν τὴν ἐμὴν βραδύτητα· ὡς δὲ τὴν ἑτέραν γραφὴν ἐπὶ τὴν αὐριον ἀνέγνω, καὶ μαθὼν μέλλειν ἐλθεῖν διὰ τῆς γραφῆς, ἰδοὺ ἠρέσθη καὶ χαρίεις ἐναπέμεινε· καὶ εὐθὺς οἰκονομήσας Μανουὴλ τὸν Παλαιολόγον τὸν τῆς Καντακου-¹⁵ ζηνῆς τῆς πρωτοστρατορίας ἀνεψιόν, ἐξαπέστειλεν αὐτὸν πρὸς τὸν τῆς Σερβίας δεσπότην, ἵνα δοκιμῶσῃ καὶ ἴδῃ περὶ οὗ ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστολῇ γέγραφα συνοικεσίου. καὶ ἀκούσαντες οἱ γονεῖς αὐτῆς ἠδέως καὶ ἀσμένως τὸν λόγον ἐδέξαντο, καὶ ἐτοιμῶς εἶχον ἐκπληρῶσαι καὶ τὸ ἔργον. ἄλλον γὰρ οὐκ²⁰ ἐκώλυσε τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον εἰ μὴ ὅτι ἡ ἀμῆρισα ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ εὐχομένη τάξασα ἔτι ζῶντος τοῦ ἀμῆρα καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ ὁ Θεὸς οἷα δὴ ποτε τρόπῳ ἐλευθερώσῃ αὐτὴν ἐκ τὰς τῶν ἀσεβῶν χεῖρας, ἐτέρῳ ἀνδρὶ μηκέτι ἐν τῇ

3. γραμματοκομισταί M
ἐλθεῖν με μᾶλλον P

4. κατ' ὄναρ om P
18. γέγραπται P

13. μαθὼν

nisse quosdam ex Iberia, relicta venatione, laetabundus palatium petiit. quo tempore tabellarii advenerunt, die 28 Maii, eadem nocte per somnum visus mihi sum et ipse adesse Cpoli, quumque festinarem ad imperatorem, genua eius amplexurus, retineri ab eo et sublevari et osculo salutari. expergefactus, iis, qui circa me dormiebant, somnium narraui, atque dixi, ut diei meminissent. imperator autem, dominus meus, ubi non ipsum me, sed e comitibus aliquem adesse animadvertit, et priorem legit epistolam, moestus factus, segnitiam meam aegre tulit accusavitque. ubi autem alteram die sequenti legit meque venturum esse didicit, acquieuit et laetitiae se dedit, statimque rerum notitia instructum Manuelem Palaeologum, Cantacuzenae protostratorissae consobrinum, ad despotam Serviae ablegavit, ut is de coniugio, de quo scripseram, inquireret ac videret. parentes eius libenter et cupide conditionem acceperunt, et ad rem perficiendam parati erant. nulla enim alia res id coniugium impediabat, nisi quod ame-

ζωῆ αὐτῆς συζευχθεῖη, ἀλλὰ μένειν αὐτὴν ἐν σοφροσύνῃ παρθενεύουσαν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν θεραπεύειν θεῶ τῶ τῆν ἐλεύθεριαν αὐτῆς χορηγήσαντι· δι' ἣν αἰτίαν τὸ συνοικέσιον τοῦτο οὐκ ἐγένετο.

5 Τῷ τοῦ αὐτοῦ ἔτους Ἀνγούστῳ μηνὶ διέβη ἀπὸ τῆς πόλεως ὡς φυγὰς ὁ πατριάρχης κὺρ Γρηγόριος, καὶ ἐγὼ τῇ ἰδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 593 ἔτους εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέσωσα μετὰ τῆς νηὸς τοῦ καλοῦ Ἀντωνίου Ῥίτζου, τοῦ καὶ ὕστερον μαρτυρήσαντος ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν αὐτοῦ
10 πίστεως.

2. Τελέσας οὖν ἐγὼ τὸ συνοικέσιον ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, ἵνα 49
λάβῃ ὁ αὐθέντης μου τὴν τοῦ ἐκεῖσε ῥηγὸς θυγατέρα, εἰδὼς ὅτι κρεῖττον ἦν τὸ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος. εἰπέ μοι γὰρ ὁ τῆς Ἰβηρίας προειρημένος ῥῆξ τοιαύδε “οὐκ ἔστι
15 συνήθεια παρ' ἡμῖν ἵνα διδώσιν χρήματα αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν οὓς μέλλουσι λαβεῖν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῖς γυναῖξιν.” ἐγὼ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῶν ἰλασμόν παρ' αὐτοῦ λέγω “οὐκ ἤκουσα πώποτε τοιαύτην συνήθειαν καὶ νόμον ὡς ἡ βασιλεία σου προστάτεις.” ὁ δὲ βασιλεὺς γελάσας, τάχα θανατῶν
20 τοὺς λόγους μου, εἶπεν “οὐκ οἶδας, τιμιώτατε ἄνερ, τί φησιν ὁ μέγας Κμισάριος; διαφόρων ἐθνῶν τρόπον τε καὶ νόμον ἐξηγούμενος ἐν ἐπιτομῇ τοιαύδε φάσκει. ἐν ἐκάστη γὰρ χώρα καὶ ἔθνεσιν ἐν τοῖς μὲν ἐγγράφως νόμος ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ

8. ῥίξιου P

17. εἶπον P

22. διηγούμενος P

23. ἔθνεσιν τοῖς P

rissa, vivo etiam tum amera coninge, ad deum precata constituerat, si deus quo tandem cunque modo liberasset se e manibus impiorum, alii nemini per totam vitam nubere, sed in castitate virginali, quod restaret vitae, transigere et pro viribus deo, liberatori suo, servire.

Eiusdem anni mense Augusto ex urbe profugus abiit Gregorius patriarcha, atque ego die 14 mensis Septembris anni 6960 Cpolim reverti in navi viri optimi Antonii Ritzii, eiusdem, qui postea propter fidem Christi martyrium pertulit.

2. Confeci igitur coniugium in Iberia, ut dominus meus illius regis filiam duceret. noveram enim, connubium Ibericum praestare Trapezuntio. namque ita mihi dixerat Iberorum rex: “nobis moris non est, ut dotem dent feminae viris, quibus nupturae sunt, sed viri feminis.” ego, praefatus veniam, nunquam ne de isto more aut lege, qualem maiestas ipsius diceret, audisse respondi. tum rex subridens et quasi mirans verba mea “scisne,” inquit, “vir honoratissime, quid magnus dicat Caesarius? diversarum gentium mores et instituta explicans, in breve contracta haec docet. cuius ter-

ἀγράφως καὶ συνήθεια· νόμος γὰρ τὰ πάτρια δοκεῖ εἶναι. ὡς πρῶτον Σῆρες οἱ τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες νόμους ἔχουσι τὰ πάτρια ἔθῃ, μὴ πορνεῦειν ἢ κλέπειν ἢ λοιδορεῖν ἢ φορνεύειν. νόμος δὲ παρὰ Βακτριανοῖς ἢ ἐκ προγόνων παιδεία καὶ εὐσέβεια, μὴ κρεωφαγεῖν ἢ οἰνοποτεῖν ἢ λαγνεύειν ἢ παρ-5 τοῖα κακὰ διαπραττεσθαι, καίτοι γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς Ἰνδῶν τὰναντία διαπραττομένων ἀδεῶς. ἐν δὲ τοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι τούτων ἀνθρωποφάγοι εἰσὶ καὶ τοὺς ἐπιξενωμένους ἀναιροῦντες ἐσθίουσι. νόμος Χαλδαίοις καὶ Βαβυλωνίοις ἀσελείας καὶ αἰσχροουργίας ἀνάμεστος. ἄλλος δὲ παρὰ 10 Πηλαιοῖς νόμος, γυναῖκας γεωργεῖν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν πράττειν, ἀλλὰ καὶ πορνεῦειν ὡς βούλονται, μὴ κωλύομεναι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν παντελῶς· ἐν αἷς ὑπάρχουσι καὶ πλεῖστοι πολεμικώτατοι καὶ θηρῶσαι τὰ μὴ λίαν ἰσχυρότατα τῶν θηρίων. ἐν Βρεταννίᾳ δὲ πλεῖστοι τῶν ἀν-15 δρῶν μιᾷ συγκαθεύδουσι γυναίκε, καὶ πολλαὶ γυναῖκες ἐνὶ ἑταιρίζονται ἀνδρὶ. αἱ Ἀμαζῶναι μὲν ποτε καιρῷ ἄνδρας οὐκ εἶχουσιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ περὶ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν ὑπερῶριοι γίνονται, καὶ μιν γινόμεναι τοῖς γειτνιωσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα καὶ μεγάλην ἑορ-20 τὴν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡγοῦνται· ἐξ ὧν καὶ ἐν γαστρὶ συλ-

2. σῆρες P τῆς om P 4. παρὰ om P 5. παρτοῖα κακίη M
 9. χαλδαίων καὶ βαβυλωνίων P 11. πηλείους P 14. μὴ om P
 17. ἀμαζόνες P 18. εἶχον P τὰ om P 19. ἐγίνοντο P
 21. ἡγοῦνται τὸν καιρὸν ἐκείνον P

rae et genti aut scripta lex est, aut non scripta et more constituta. lex enim esse videntur patria instituta, quemadmodum primum, qui in extremo orbe habitant, Seres legum loco patria instituta habent, ne moechentur, aut furentur, aut calumnientur, aut occidant. lex est apud Bactrianos a maioribus accepta disciplina et pietas, ne carnibus vescantur aut bibant vinum, neve libidini vel ulli generi pravitatis locum relinquant, quum finitimi illis Indi impune contraria agant: quorum qui in regionibus interioribus habitant, anthropophagi sunt et advenas occidunt comeduntque. Chaldaeis et Babylonis lex lasciviae et turbitudinis plena. apud Pelaeos autem lex est, ut mulieres agros colant et domos aedificent ceterisque virorum operibus fungantur, at vero etiam moechentur, quantum libet, a viris plane non impeditae: in quibus adeo plurimae bellicosissimae sunt ac bestias non plane validissimas venantur. in Britannia autem plerique viri uni concumbunt mulieri, et multae mulieres uni viro. Amazones olim maritis carebant ac bestiarum instar semel quotannis, circa vernum aequinoctium, e sinibus egressae et concumbentes cum viris finitimis, quasi festum quandam conventum celebrabant: unde conceptis

λαμβάνουσαι παλιandroμοῦσι οἴκαδε πᾶσαι· τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκνήσεως τὰ μὲν ἄρμενα φθείρουσι, τὰ δὲ θῆλυ ζωογονοῦσι καὶ τιθηνοῦσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐκτρέφουσιν. οὕτως καὶ τὰ ἐνταῦθα, ὡς εἰπόν σοι, ὑπάρχει ἡ ἡμετέρα συνήθεια, ὡς 5 καθῶς καὶ αὐτὸς μέλλεις μαθεῖν παρὰ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν. καὶ μὴ θανάμαζε, τιμιώτατε ἄνερ κῦρ Γεώργιε. διὰ τοῦτο ποιῶμεν τὸ παρὸν συνοικέσιον μετ' αἰδοῦς καὶ οὐκ ἀσυμβούλως τῶν, καὶ ὑπόσχομαι δοῦναι τῇ θυγατρὶ μου ἄνευ τῶν 10 πολυτίμων σκευῶν ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ λίθων πολυτίμων καὶ μανακίων διαμαργάρων καὶ χρυσίου καὶ ἐτέρων λίθων, χωρὶς τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἴφασμάτων πολυειδῶν εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆς, καὶ πᾶρεξ τούτων χρυσᾶ νοῦμιμα χιλιῶδας πενήκοντι καὶ ἑξ. ἔτι δὲ καὶ κατ' ἔτος ἕχη ἑτέρας χιλιῶδας 15 τρεῖς τοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνας εἰς πτωχοὺς, καὶ ὅπου δ' ἂν ἴδῃσθαι αὐτῆ. σὲ δὲ ἀκούω ἔχειν παιδία δύο. τὸ μὲν ἄρρεν ο βασιλεὺς ἀνεγέννησε διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ αὐτοῦ ἐκεῖνο ἔστι καὶ ἔσται· τὸ δὲ θῆλυ ἔστω ἐκ τῆς σήμερον τῇ θυγατρὶ μου, ἣ καὶ ὀφειλέτω τοῦ ὑπανδρεῦσαι αὐτό, ὅπου δ' ἂν σὺ κρίνης εἶναι ἄξιον τόπον. καὶ ὅταν ἔλθῃς σὺν θεῷ 20 ἄραι αὐτήν, τότε ἐπιδώσω σοι φορτία σηρικῶν τέτταρα· ἔστι γὰρ ἡ μέταξα ἐκεῖνη οὐκ ἐξίτηλος, καὶ ὡς ἠκούσαμεν, πρᾶττεται τὸ φορτίον διὰ χρυσῶν νομίων πεντακοσίων.”

7. καὶ ἀσυμβούλως τῶν τῆς βουλῆς μου P 10. μανακίδων
ἀμαργάρων καὶ χρυσίων M 16. αὐτὸ ἐκεῖνου ἔστι καὶ ἔστω
καὶ ἔσται M 21. οὐκ om P

felibus cunctae domum se recipiebant; deinde quum partum edidissent, mares necabant, feminas conservabant, diligenter lactabant educabantque. sic etiam nobis hic, ut tibi dixi, nostra est consuetudo, id quod a viris fide dignis poteris cognoscere. verum ne mirare, vir honoratissime Georgi: praesens horum connubium reverenter nec inconsulto instituimus, polliceorque, praeter pretiosam argenti et auri suppellectilem, praeter gemmas et monilia margaritis, auro et lapillis composita, praeter vestes et textilia varii generis, ipsius usus destinata, praeter haec igitur daturum me esse numum aureorum quinquaginta sex milia. ad haec in annos singulos accipiet alia aureorum tria milia, quae in stipes pauperum aut quodcumque ipsi videbitur, impendat. te autem duos habere liberos audio, quorum masculum imperator e sacro fonte suscepit: is igitur illius est eritque; at puella ab hodierno die esto filiae meae, cuius erit eam collocare, in quem tu locum boni consulueris. tum autem, quum eam receptum venies, si deo ita placuerit, donabo tibi insuper onera serici quatuor. est enim non vulgaris illa metaxa, solvique pro singulis oneribus numos aureos quingentos accepi.”

Ὡς οὖν πάντα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καὶ Τραπεζοῦντι κατα-
 λεπτῶς ἐδιηγησάμην τῷ βασιλεῖ καὶ αὐθέντη μου ὡς ἄνωθεν,
 ἠρώτησα μαθεῖν καὶ περὶ τοῦ τῆς Σερβίας συνοικεσίου· καὶ
 ἀποκριθεὶς εἶπέ μοι “ ἐγὼ σοι ὀφείλω πολλά διὰ τὴν πρὸς με
 σὴν ἀγάπην καὶ πίστιν παιδιόθεν καὶ τὴν τοσαύτην δουλοσύ- 5
 νην· ἀλλὰ τοῦτο δὴ πλεῖον σήμερον τὸ τῆς Σερβίας βεβαίω-
 σις καὶ ἀσφάλεια καὶ ἐκσφράγισμά ἐστι τῆς εἰς ἐμέ σου ἀγά-
 πης καὶ δουλοσύνης, καὶ ἀνταμοιβὴν σοι ὀφείλω ἕως ἐν τοῖς
 ζῶσιν εὐρίσκομαι, ἐπεὶ τοσοῦτον κεκοπίακας αἰεὶ ὑπὲρ ἐμοῦ,
 καὶ μᾶλλον τὰ νῦν ἐγκατέλιπες τὸν οἶκόν σου τοσοῦτον δὴ 10
 καιρὸν πόρρω τῆς σῆς πατρίδος ξένας χώρας περιερχόμενος.
 ὁθεν οἱ ἐκέλευε κυριεύοντες μεγάλας εὐεργεσίας καὶ τιμὰς ἐπηγ-
 γέλλοντό σοι δοῦναι, λέγω οἱ τῆς Ἰβηρίας καὶ Τραπεζοῦντος
 δεσπότηαι καὶ βασιλεῖς, ἕκαστος αὐτῶν ζητῶν σοι ὑπὲρ αὐτοῦ,
 ἵνα συνοικέσιον μετ’ ἐμοῦ τελέσῃς· αὐτὸς δὲ ὡς σάφρων 15
 καὶ πιστὸς θεράπων διέκρινας τὸ συμφέρον μοι καὶ ὀφελι-
 μώτερον, καὶ ἔδρασας, καὶ ἅ νενόηκας ἔγραψάς μοι συμβου-
 λεύων. τοῦτο ἦν μέγα τι ἐκμαρτύριον τῆς πρὸς ἐμέ σου εὐ-
 νοίας καὶ ἀγάπης· καὶ πληροφορηθήτη ἀληθῶς ὅτι καὶ παρ’
 ἐμοῦ ἔξεις ἀξίαν τὴν ἀντάμειψιν, ἕως ἐν τοῖς ζῶσιν ὑπάρχω. 20
 περὶ δὲ τοῦ ἐν Σερβίᾳ συνοικεσίου οὐπερ ἔρωτᾷς με, τοιοῦτο-
 τρόπως παρηκολούθησε. μετὰ τὸ θανεῖν τὸν ἀμνηρᾶν καὶ τὴν

8. ἕως — εὐρίσκομαι om M 11. εἰς ξένας χώρας M, omissio
 περιερχόμενος 12. ἐπαγγέλλοντες P 18. εἰς μαρτύριον P

Quum igitur omnia in Iberia et Trapezunte gesta subtiliter im-
 peratori, domino meo, et a principio enarrassem, de Serviano connu-
 bio eum percontatus sum: atque ille ita mihi respondit: “equi-
 dem multum tibi debeo propter eam, quam a puero erga me
 praestitisti, benevolentiam et fidem tantaque officia; verum nunc
 Servianum hoc negotium benevolentiam tuam ac studium etiam magis
 confirmat, communit et quasi obsignat, tibi que obligatus sum, quoad
 in vivis ero, quum semper mea causa summopere laboraveris, nunc
 vero etiam domum tuam per longum tempus reliqueris, procul a pa-
 tria exterarum regionum obiens: unde quum, qui illic regnant, magna
 tibi dona honoresque promitterent, Iberiae scilicet et Trapezuntis de-
 spotae regesque, uterque te rogans, ipsi ut conciliares hoc connu-
 bium, ut prudens et fidelis minister decrevistis et fecistis, quod mihi
 commodum et utilissimum esset, et quid tibi videretur, per literas
 mihi suasisti. illud magnum mihi testimonium erat tuae erga me vo-
 luntatis et benignitatis: et certo scito, digna me tibi praemia solu-
 turum, quoad in vivis ero. quod autem de Serviano me connubio
 rogas, res ea ita evenit. amera mortuo et coniuge eius reversa ad

τούτου σύζυγον ἐπαναστρέψασαν πρὸς τὸν τῆς Σερβίας δε-
 σπότην τὸν πατέρα αὐτῆς, προσῆλθέ μοι συλλαλήσασα ἢ
 πρωιστρατόρισσα ἢ συγγενῆς αὐτῆς περὶ τῆς τοιαύτης ὑπο-
 θέσεως, καὶ πλείστας δόσεις καὶ προίκας ἐπηγγέλλετό μοι, καὶ
 5 ἄλλα πολλὰ ὠφελιμώτατα ἔτασεν ὑποσχομένη ἐν τῷ μέλ-
 λοντι, ἄτερ καὶ γὰρ ἀπὸ πολλῶν αἰτιῶν ἐνόμισα ταῦτα ἀληθῆ
 εἶναι καὶ συμφέροντα. ὅμως δὲ ἐν τούτῳ ἔδει καὶ ἕτερα
 βουλὴ καὶ σκέψις, καὶ γὰρ οὐκ εἶχον μετὰ τιος συμβουλευθῆ-
 ναι διὰ τὸ πάντας παθητικῶς διακεῖσθαι. ἡ κυρία μου ἢ
 10 δέσποινα καὶ μήτηρ τοῦ παρόντος βίου ἐξεδήμησε. ὁ μὲν
 Καντακουζηνός, ὃς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπροσπαθῶς ἐβούλεε,
 καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν· ὁ δὲ Λουκάς ὁ Νοταρῶς φανερῶς καὶ
 ἀφανῶς λέγει ὅτι οὐδεὶς τῶν ἄλλων πύρεξ αὐτοῦ οἶδε τί
 15 ποιεῖ, εἰ μὴ τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα καὶ ποιούμενα διασχυ-
 ρίζεται ἀληθῆ καὶ καλὰ εἶναι, καὶ πάντα λίθον κινεῖ, τὸ τοῦ
 λόγου, ὡς καὶ αὐτὸς καλῶς ἐπίστασαι. ὁ μέγας δομέστικος
 ἐχθροδῶς διάκειται εἰς τὰ τῆς Σερβίας, καὶ δημοήσας μετὰ
 τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου παροτρύνοντές με αἰεὶ ἵνα τὸ
 20 τῆς Τραπεζοῦντος συνοικέσιον γένηται. τίτι γὰρ τότε ἐδυνά-
 ζομην συμβουλευέσθαι; μετὰ μοναχῶν καὶ τῶν τοιούτων;
 ἀπράγμονές εἰσι. μετὰ ἀρχόντων; καὶ οὐδεὶς ἐφρόντιζε μὴ
 προκείμενός τι, μὴ πως δημοσιεύσῃ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις. λοι-

4. δώσεις προίκας P 9. ἢ δέσποινα om P 17. ἐχθροει-
 δῶς P 18. παροτρύνοντός μου P 20. συμβουλευέσθαι P

despotam Serviae, eius patrem, adiit me super illo negotio cognata
 eius protostratorissa, spondiditque mihi cumulatissima dona dotem-
 que, et alia multa utilissima commemoravit et in futurum promisit:
 quae ego multis de causis vera et e re mea fore existimavi. attam-
 en alio consilio et deliberatione in tali re opus erat, nec habe-
 bam, quem consulerem, quoniam omnes animo vehementiori erant.
 domina et mater mea imperatrix e vita cesserat; Cantacuzenus, qui e
 reliquis non cupide iudicabat, et ipse mortuus erat. Lucas Notaras
 autem palam et occulte dicitur, praeter se neminem omnium scire,
 quid facto opus sit, nihil, nisi quod ipse dicit facitque, verum ac
 bonum esse affirmat, omnemque lapidem movet, ut utar proverbio,
 id quod ipse bene nosti. magnus domesticus infesto in Servios animo
 est conspiransque cum Iohanne Cantacuzeno quotidie me ad Trape-
 zuntium connubium adhortatur. cum quonam igitur deliberarem? cum
 monachis et eiusmodi hominibus? at rem publicam non attingunt.
 cum proceribus? at nemo rem perpensurus erat, qui nulli propensior
 esset, ut timendum esset, ne eam cum ceteris communicaret. itaque

πὸν ἐγὼ ἐδεινοπάθουν εἰς τὴν σὴν βραδύτητα. ἐλθούσης δὲ τῆς γραφῆς σου, ἰδοὺ καὶ σὲ καὶ τὴν γνώμην σου ἐγνώκα· καὶ ἃ εἶχομεν καὶ ἡμεῖς προσυλιστάμενα, φρονίμως καὶ καλῶς ἔλυσας. καὶ εὐθὺς τὸν Παλαιολόγον καὶ τὸν Εὐδαίμονα Ἰωάννην ἀπέστειλα, δι' ἄλλα μὲν τὸ φαινόμενον, ὡς ἀπὸ τῆς 50
 50 θείας αὐτοῦ τῆς πρωτοστρατορίσεως εἶπη τοῦτο. καὶ ἰδοὺ ἠκούσαμεν τὸ αἴτιον τοῦ κωλύματος, καὶ ἐπαύσαμεν. λοιπὸν σὺν θεῷ τελέσωμεν τὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰβηρίας." καὶ γεγονότος χρυσοβούλλου καὶ ὑπογραφέντος, περιεῖχεν οὕτως, ὅτι ἐκείνου μὲν ἡ θυγάτηρ ἔστω γυνὴ τοῦ βασιλέως καὶ δέσποινα 10
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ βασιλεὺς ἔστω ἀνὴρ αὐτῆς, κατὰ πάσας τὰς συμφωνίας ὡς μετ' ἐμοῦ ἔστησεν ὁ ῥηθεὶς ῥῆξ τῆς Ἰβηρίας. καὶ κληθεὶς προσῆλθε κατενώπιον τοῦ βασιλέως ὁ ἐκ τῆς Ἰβηρίας μετ' ἐμοῦ ἐληλυθὼς πρέσβυς καὶ ὁ βασιλεὺς οἰκειοχείρως ἔμπροσθεν τούτου ἐποίησε σταυ- 15
 ροὺς τρεῖς μετὰ κινναβάρεως εἰς τὸ ἀνώτερον τοῦ χρυσοβούλλου μέτωπον εἰς βεβαίωσιν κατὰ τὴν ἐκείνων συνθήκην, καὶ ἔδωκε τὸν χρυσοβούλλον ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ πρέσβεως, καὶ φησιν αὐτῷ "ἰδοὺ οὗτος" ἐμὲ δεικνύων "σὺν θεῷ τῷ ἐρχομένῳ ἔαρι ἐλεύσεται μετὰ τριήρεων παραλαβεῖν τὴν ἐμὴν 20
 σύνευνον τὴν νεόνυμφον." προσκυνήσας οὖν ὁ πρέσβυς ἀνεχώρησεν.

3. καὶ ἡμεῖς om P 5. ἀπέστειλα P 11. καὶ — αὐτῆς om P
 13. ἦλθε P 17. ἐκείνου P

ego iniquius ferebam moras tuas. epistola autem tua ad me perlata, et te et sententiam tuam cognovi, quaeque nos quoque prius constituta habebamus, prudenter et commode expediveras. statim igitur Palaeologum cum Iohanne Eudaemone, aliarum rerum praetextu, misi, a protostratorissa, matertera sua, illud renuntiatum. ecce autem, causam, quae rem impediret, cognovimus, et destitimus. ceterum, si deo placet, perficiamus cum Iberorum rege connubium." fit igitur bulla aurea, cui subscriptum est, in hanc sententiam, ut illius filia esset uxor imperatoris et imperatrix Cpolis, imperator esset eius maritus, secundum conditiones omnes, quas Iberorum rex mecum composuerat. vocatur in conspectum imperatoris qui mecum ex Iberia legatus venerat, et coram hoc imperator manu sua in superiore bullae fronte rubrica tres cruces scribit ad confirmandam pactionem ex illorum consuetudine, traditque bullam in manus legati his verbis: "hic vir (me ostendebat) deo propitio proximo vere cum triremibus veniet, virginem mihi desponsam abducturus." itaque legatus, adorato imperatore, discessit.

Ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐμψυρίζετο ὅτι ὁ ἀμηνῶς ἐβούλετο ἐλθεῖν κατὰ τὸ στενὸν ἔγγυς τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς τοῦ Ἀσωμάτου κόμης οἰκοδομησαί τι φρούριον, καὶ βουλῆς γενομένης ἵνα ὁ βασιλεὺς εἰς Πελοπόννησον στείλῃ μηνύων τοῦ ἐλθεῖν ἕνα τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ, ὃς ἂν βουλήσῃται τούτων, καὶ δημοφωνήσῃ εἰς ὅσα αἱ βασιλικαὶ γραφαὶ διελάμβανον, ἵνα ἀνάγκης ἐπελθούσης ἴδωσιν εἰ ὁ ἀμηνῶς βούλεται πρᾶξαι τι κατὰ τῆς πόλεως ἧτοι τῆς βασιλείας, καὶ ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς δυτικούς αὐθέντας καὶ συμμαχίαν αἰτήσῃ, ἐν τῷδε τῷ μέσῳ παρηλθον ἡμέραι τινές, εἴτα προστάξας ἐλθεῖν με ἐνώπιον αὐτοῦ εἰπέ μοι τάδε. “πρωτοβεστιαρῆτα, περὶ τῆς βουλῆς ἧς ἐστήσαμεν ἐτοιμάσθητι τοῦ ἀπελθεῖν σε εἰς Πελοπόννησον· καὶ ὡς ἂν διορθώσῃς τὴν ἐκείσε ὑπόθεσιν, ἵνα τις τῶν ἀδελφῶν μου ἐλεύσῃται ἐνθάδε, 15 ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπελθεῖν σε ἐκεῖθεν εἰς Κύπρον πρὸς τὴν ἐμὴν ἀδελφοπάαιδα τὴν ῥήγισσαν. ἡμεῖς δὲ ἐνταῦθα ἐτοιμάσωμέν σοι τὰ ἐπιτήδεια τῆς ὁδοῦ. μετὰ τὸ ἐξελθεῖν σε κείθεν πορεύσῃ αὐθις εἰς τὴν Ἰβηρίαν, ὅπως ἄρῃς τὴν νεόνημφον τὴν ἐμὴν σύννευον τὴν μελλοκυρίαν σου.” ἔγωγε 20 ἀποκριθεὶς εἶπον αὐτῷ “οὐ δύναμαι πέραβῆναι τὸ πρόσταγμα σου, τοῦ μὴ ἐκτελέσαι ὡς κελεύεις· ἀλλ’ ἢ σύντεκρος καὶ δούλη τῆς βασιλείας σου, ἧ γυνή μου, ὑποπτέω μὴ ποτε διὰ τὸ συχνάκις με ἀπουσιάζειν αὐτῆς ἀγανακτῶσα ἀποκα-

17. τοῦ ὄρομου P 22. ὑποψεύω M

Quum initio eiusdem anni fama manaret, ameram ad angustias prope superiorem partem vici Asomati esse venturum, ut ibi exstrueret castellum, quumque, concilio habito, visum esset, ut imperator in Peloponnesum ad fratrem arcessendum mitteret, utercunque illorum venire vellet, et is comprobaret, quaecunq̄ue imperatoris literis constituta essent, atque, si necessitas adesset vidissentque ameram adversus urbem vel imperium aliquid moliturum, ad occidentales principes opem imploratum proficisceretur: haec igitur dum fiunt, paucis diebus interiectis, imperator me ad se arcessitum ita allocutus est. “o consilio, quod cepimus, para te, protovestiarie, ut in Peloponnesum proficiscare, ibique negotium hoc perficias, ut alteruter fratrum meorum huc veniat. inde oportet te in Cyprum ad reginam, neptem meam, iter facere. nos hic necessaria itineri providebimus. inde reversus autem in Iberiam discedes, ut advehas recens mihi sponsam uxorem, futuram dominam tuam.” ad quae ego ita respondi “non possum equidem declinare mandatum tuum, ut non faciam, quod iubes; verum maiestatis tuae commater et serva, coniux mea, vereor, ne quando, propter crebram absentiam meam indignata, monachis se

ρήσεται μοναχή, ἣ καὶ εἶσῃ με καὶ ἄλλον λάβῃ· χθὲς γὰρ ἐλήλυθα ἀπὸ Ἰβηρίας, διατρίψας ἐκεῖ ἔτη δύο, καὶ εἰ ἀναχωρήσω αὐτίς ἐν βραχήμεριά οἰκοθεν, εὐλογον αἰτίαν εὐρήσει καὶ δικαίαν πρόφασιν τοῦ πρᾶξι ἐν ἑξ ὧν εἶρηκα.” ὁ δὲ βασιλεὺς γελάσας εἶπέ μοι “ἀλλ’ αὐτὸς λέξον αὐτῇ ἵνα ταύτην καὶ μόνην τὴν ὁδοιπορίαν συγχωρήσῃ σοι ποιῆσαι, καὶ ἐνόρκῳ προστάγματι τάσσω μηκέτι σε ἐνοχλῆσαι τοῦ ἐξελεθῆναι σε πατριδόθεν. καὶ μάλα καλῶς ἐπίστασαι τὰ ὅσα σοι ἐπηγγειλάμην εὐεργετησαί σε, καὶ τί τὰ ἀνὰ ἡμῶν συλλαληθέντα, καὶ τί βουλόμεθα ποιῆσαι. καὶ τοῦτο βέβαιόν ἐστι καὶ χωρὶς ἐνόρκου προστάγματος, ὅτι αἱ πρεσβεῖαι καὶ ὁδοιπορίαι αἱ ὑπὸ σοῦ παύσουσι. μὴνύσω δὲ καὶ πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Νοταρᾶν ὅτι ἐπεὶ τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ὄφρῖκιον κηται, οὐ δύναται ἔχειν καὶ τὸ μεσαστικόν. καὶ τοῦτο λέγω **B** ἵνα σοι δωρῶσμαι. ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἔστι πρέπον ἵνα ἀφαι-15 ρέσω αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ· ἔστι γὰρ ὡς καταφρονεῖν, εἰ μὴ ἀναβολὴν καὶ τρόπον ποιήσομεν ἵνα αὐτοθελῶς ἐγκαταλείψῃ αὐτὸ ἐκεῖνος. καὶ ἐχέτω δὴ πάλιν τὸ πρωτεῖον τῆς στάσεως καὶ τῆς βουλῆς, καὶ τι σιτηρέσιον δι’ ἄλλου τρόπου, ἐπεὶ χρῆ ποιῆσαι καμὲ δύο τῶν ἀρχόντων συμβούλους, ὡς καὶ ὁ βα-20 σιλεὺς ὁ ἀδελφός μου εἶχεν, ἔν’ ὧσι μετ’ ἐμοῦ δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ προβλέπειν διορθῶναι καὶ πράττειν τὰ ἀναγκαῖα, δουλείας τε καὶ ὑποθέσεις τῆς βασιλείας.”

8. μᾶλλον M
ἄλλον τρόπον P

18. καὶ ἔχε δὲ P
22. διορθοῦν P

19. καὶ τὸ σ. P

δ'

adiungat aut me deserto nubat alii. nuperrime enim ex Iberia redii, annos ibi duo moratus, atque si intra paucos dies iterum peregre abiero, causam idoneam et iustam inveniet sciendi alterum horum, quae dixi.” subridens imperator “at tu,” inquit, “fac, ut unum hoc iter etiamnum facere tibi permittat, ac iure iurando tibi spondeo, posthac me non iam creaturam tibi molestiam itineris extra patriam faciendi. scis autem, quae tibi beneficia promiserim, quae inter nos locuti simus et quid facere cogitemus, atque hoc quidem etiam sine sacramenti religione certum est, legationes et itinera tua finem habitura esse. significabo autem Notarae, magno duci, quum magni ducis munere fungatur, non posse eum praeesse etiam administratoris officio. atque hoc dico, ut te eo munere ornem. neque tamen decet, spoliare me eum ista dignitate. contemnere enim eum videamur, nisi exspectemus aliquantisper et modum excogitemus, quo eam ipse sua sponte deponat. enimvero habebit rursus primas in consilio, et aliunde aliquid stipendium, quandoquidem me quoque duos e nobilitate consiliarios, quales habuit imperator, frater meus, creare necesse

καὶ οὕτως ἐμηνύθη ὁ μέγας δούξ διὰ τοῦ ἑμοῦ καὶ αὐτοῦ
 συντέκνου, τοῦ ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς Νεοφύτου
 τοῦ ἐν τῇ τοῦ Χαρσιανίτου μονῆ. καὶ ἀκούσας ὁ Νοταρῶς
 περὶ τοῦδε τοῦ ὀφρυκίου ἔστειρε, πλὴν ἔκουσίως ἢ ἀκουσίως οὐκ
 5 οἶδα· καὶ μᾶλλον ἐδείκνυεν ὅτι καὶ πρὶν ἢ τοῦ εἰπεῖν αὐτῷ
 περὶ τούτου ἐλογίζετο ποιῆσαι, ὅπως καὶ ὁ βασιλεὺς ἀντιχα-
 ρίσηται τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἄλλην τινὰ τιμὴν. ταῦτα οὖν πέ-
 ρας οὐκ ἔλαβον διὰ τὴν ταχέως ἐπελθούσαν εἰς ἡμᾶς κοινήν
 συμφοράν. καὶ πάλιν εἶπέ μοι ὁ βασιλεὺς ὅτι ἤθελεν εὐερ-
 10 γεῖσάι μοι καὶ τὴν τοιαύτην χάριν, ἵνα συζεύξῃ εἰς γυναῖκα
 τὴν ἐμὴν θυγατέρα τῷ νεανίσκῳ ἐκείνῳ Νικολῶ τῷ Μελισ-
 σητῷ, τῷ υἱῷ ποτὲ Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν καὶ Με-
 λισσοργὸν ἐπωνόμαζον, τοῦ καὶ μεγάλου πρωτοστράτορος,
 ὕστερον δὲ καὶ μητροπολίτου γεγονότος, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ
 15 βιβλίῳ τῆς ἡμῶν ἱστορίας ἐμνήσθημεν· καὶ τὴν ἐπιτροπι-
 κὴν διοίκησιν, ἣν προειρήκαμεν, τῶν τούτου τόπων καὶ χώρων
 δώσῃ μοι τοῦ ἰθύνειν καὶ κυβερνᾶν, ἕως οὗ ἢ ἐμὴ θυγάτηρ
 τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος φθάσῃ καὶ ὁ γάμος τέλειος γένη-
 ται. καὶ αὕτη μὲν ἦν ἡ ὑπόθεσις, περὶ ἧς ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς
 20 ὅτι αἱ δεῖ ἑμοῦ πρεσβεῖαι καὶ ὀδοιπορίαι παύσωσιν. εἶρηκέ
 μοι καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἤθελεν ἀποστείλαι
 ἕτερόν τινα τῶν γηραιῶν ἀρχόντων, ἵνα τὰ ἐκέῖσε, ὡς ἐφη-
 μεν, διορθώσῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνάθεσιν δώσῃ

est. qui per totum diem mecum sint in palatio ad providenda, ordinanda,
 et facienda necessaria tum servitia tum consilia imperii." atque ita
 significatum est magno duci per meum et ipsius compatrem, hiero-
 monachum et spiritualem patrem Neophytum, qui in Charsianitæ
 monasterio erat. edoctus de hoc officio Notaras, non repugnabat,
 utrum libenter tamen, an invitus, nescio: quamquam prae se fere-
 bat, etiam ante quam monitus esset, cogitasse se istud facere, ut im-
 perator ipsius filii aliam impertiret dignitatem. at enim haec non
 habuerunt exitum propter communem citius in nos ingruentem cala-
 mitatem. rursus mihi affirmavit imperator, etiam hanc se mihi gratiam
 daturum, ut filiam meam iuveni collocaret Nicolao Melisseno, filio
 Nicephori Melisseni, quem Melissurgum cognominabant, magni pro-
 tostratoris, postea vero etiam metropolitae munere functi, quemad-
 modum historiarum libro secundo commemoravimus; pollicitus etiam,
 traditurum se mihi vicariam, cuius ante mentionem fecimus, admini-
 strationem locorum eius oppidorumque, quae haberem et procurarem,
 donec filia mea decimum quartum annum attigisset et nuptiae fie-
 rent atque hoc illud fuit, in quo legationes et itinera mea finem
 esse habitura imperator affirmavit. idem mihi dixit, velle se in Pelo-

αὐτῷ πῶς ἔχῃ πράξει· εἰ ἐν κεφαλαίων οὐ δυνήθῃ ποιῆσαι, πράξῃ κατὰ τὸ δεύτερον καὶ οὕτω κατὰ διαδοχὴν ἢ τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον ἢ ἕξ ἀνάγκης τὸ πέμπτον. καὶ εἶπέ μοι περὶ τούτου πάλιν “ἀλλ’ ὑποψίαν ἔχω ὅτι ἐὰν ἑτερόν τινα πάρεξ σοῦ ἀποστείλω, οὐ φυλάξει μοι τὴν πρέπουσαν εὐνοίαν καὶ πίστιν,⁵ μὴ πως ἀπατήσωσιν αὐτὸν οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοί μου, ὑποσχόμενοι τούτῳ διὰ χρυσοβούλλον τινὰ κώμην ἢ χάραν αὐτῷ καὶ τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν, καὶ πεισθεῖς ἀποδοκιμάσῃ τὰ τέτταρα εἰρημένα κεφάλαια, καὶ πράξῃ κατὰ τὸ πέμπτον, ὅπερ βαρύτερόν μοι ἔσεται. αὐτὸς οἶδας¹⁰ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Κύπρου ἐηγίσσας τῆς ἐμῆς ἀνεψιᾶς ἀποσταλέντα μοναχόν, λέγοντά μοι ὅτι ἐπεὶ ἡ ἐηγίσσα οὐκ εἶχεν ἄνθρωπον πιστόν καὶ ἐπιτήδειον μηνῦσαί μοι δι’ αὐτοῦ τὰ ὅσα ἦν ἀναγκαῖα, οὔτε δυνατὸν ἦν ὡς ἐκείνη ἐπεθύμει συλλαλῆσαί μοι διὰ στόματος, ἐξαποστείλω ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἄν-¹⁵θρωπον ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀλλῆς δόκιμον καὶ πιστόν. διὰ τοῦτο ἑτερόν τινα οὐχ ἀρμόζει πάρεξ σοῦ εἰδέναι τὰ μυστήρια ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς ὅς ἀρμοδιώτερός σου, εἰ μὴ μόνον σὺ ὁ πράξας καὶ στήσας καὶ ὀμιλήσας καὶ πληροφορησας τὰ πάντα μετ’ αὐτῆς καὶ ἐν ἑτέρῳ καιρῷ· διὸ οὐ δύναται δι’²⁰ ἄλλου τινὸς ἢ ὑπόθεσις πέρας λαβεῖν.” ἐγὼ δὲ πάλιν ἀπο-
51 κριθεὶς εἶπα τῷ βασιλεῖ “ὡς κελεύει ἡ βασιλεία σου, οὕτως ἔχει. ἔνεκεν τούτων τῶν εὐλόγων αἰτιῶν ἡ ἐμὴ σύνευρος ἡ

1. πράξει ἐν κεφαλαίοις πέντε, διὲ εἰ κατὰ τὸ πρῶτον κεφάλαιον οὐ P

ponnesum alium e senibus optimatum mittere, qui illic res, de quibus diximus, cum fratribus componeret, et referret ad se, quid facto opus esset: quodsi non posset primum caput obtinere, obtinere niteretur secundum, atque ita deinceps aut tertium, aut quartum, aut, si necessitas cogeret, quintum. rursus “sed si,” inquit, “alium praeter te misero, metuo, ut is debitam mihi benevolentiam et fidem praestet, neve eum decipiant despotae, fratres mei, per bullam auream vicum aliquem vel regionem ipsi et heredibus deinceps polliciti: qua ille re commotus, quatuor capitibus reiectis, de solo quinto agat: quod mihi molestissimum accideret. praeterea scis ipse, a regina Cyprī, cognatā mea, ad me missum monachum dixisse, ut, quum regina non haberet hominem fidum et idoneum, per quem res quasdam maximi momenti mecum communicaret, nec posset, ut optaret, coram mecum colloqui, ego ad illam hominem ex nostra aula spectatum et fidum mitterem. quare fieri nequit, ut alii, ac tibi, secreta nostra innotescant, neque est quisquam te aptior, quandoquidem tu etiam alias omnia cum illa egisti, constituisti, communicasti, perfecisti. quam

δούλησιν ἅμα τοῖς ἑμοῖς συγγενέσιν οὐ κωλύσουσί με, εἰ τύχη, καὶ ποιήσω τὸ προσταχθέν μοι. ἦν εὖ μακαρίσω, ἀναφέρων αὐτῇ ἔτι περὶ ὧν διὰ τῆς καλοκάγαθίας τῆς βασιλείας σου ἔταξάς μοι περὶ τῆς ἐμῆς θυγατρὸς ὑπανδρίας καὶ τόπων καὶ 5 τιμῆς δωρήσεως καὶ ἀναδοχῆς πλέον τῶν ἄλλων ἀρχοντισσῶν.” καὶ οὕτως καιροῦ δὴ ὄντος τοῦ ἀριστῆσαι προσκυνήσας ἐγὼ ἀπῆλθον οἴκαδε. μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἐλθόντος τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐν τῷ παλατίῳ ἐφήσατο αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὰ ὅσα μετ’ ἐμοῦ ἐλάλησε περὶ τοῦ πρέσβυν με ἀπελθεῖν, ἀλλ’ 10 οὐκ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ δι’ ἣν αἰτίαν· καὶ προσέειπε καὶ τοῦτο, ὅτι ἀναγκαῖον ἔστι τιμῆσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Φρατζῆν, διότι τὸ ὄφρικόιον ὃ κέκτηται οὐκ ἔστιν εὐχαριστία οὐδεμία πρὸς ἡμᾶς, διότι παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀδελφοῦ μου εὐ- ηργετήθη τοῦτο αὐτῷ. διὸ λέξον αὐτῷ ποῖον ἄλλο τῶν ὄφ- 15 ρικίων ὀρέγεται, καὶ ἀκούσωμεν. καὶ ἐξελθὼν ὁ δούξ καὶ εὐρών με ἐπυνθάνετο τί τὸ ὄφρικόιον ὠρεγόμεν ἵνα δωρησῆται μοι ὁ βασιλεὺς. ἐγὼ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπον ὅτι κατὰ νοῦν εἶχον καὶ ἐγὼ αἰτῆσαι μείζον ὄφρικόιον, ὅπερ οὐ κέκτηται ἄλλος, καὶ οὔτε ζῶντός μου εὐεργετήσῃ τινὶ ἑτέρῳ πλὴν ἐμοῦ· 20 καὶ τὸ πρέπον οὕτως μοι δοκεῖ εἶναι, ὃ καὶ ὀρέγομαι, ἐπεὶ καὶ πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν με εἰς Τραπεζοῦντα τσαυτὰ ὀνειδίη καὶ κατηγορίας ἤκουσα καὶ ὑπέφερα διὰ τὸ εἶναι καὶ ἑτέρους

1. κωλύσωσί με, εἰ τύχοι P 2. ἦν ὠμαρήσω P 3. περὶ αἰτιῶν διὰ P 11. φρατζῆν P 13. εὐεργετήθη αὐτό P 16. ὀρέγομαι P 21. τσαυτίας κατηγορίας ὀνειδιστικὰς ἤκουσα P

ob rem per alium istud negotium absolvi nequit.” ego ita respondi “sicut censes, imperator, ita res habet. ac propter istas gravissimas causas coniux mea, serva tua, cum reliquis propinquis non obstabit fortasse, quominus voluntati tuae obsequar: quam beabo, quum docebo, quae maiestatis tuae gratia de filia mea collocanda decreverit, deque ditionis et honorum praemiis, prae reliquis feminis nobilibus eam evectura.” ita quum tempus prandii adesset, adoratione facta, domum discessi. post prandium magno ductu in palatium venienti imperator retulit, quae de obeunda mihi legatione mecum equisset, causam tamen non aperuit; addidit autem, necesse esse, ut ipse quoque me cohonestaret, quoniam munus, quo fungerer, non sua gratia, sed imperatoris, fratris sui, benevolentia mihi impertitum esset; mandavitque ei, ut quod munus optarem, ex me quaereret et sibi renuntiaret. itaque dimissus dux, ubi me vidit, rogavit, quod munus ab imperatore mihi dari cuperem. ad quae ita respondi: “possim equidem munus maius nunc petere, quod alius non habeat, quodque me vivo praeter me nemini impertiatur. quod honeste petiturus mihi videor, quia, antequam Trapezuntem discessi,

δύο ἄρχοντας ἐν τῇ ὀφρικήῳ ὃ ἔχω, ὃ οὐκ ἤθελα. ἀλλ' ἵνα βεβαιωθῇ ὁ λόγος μου, ὡς μοι εἶρηκας καὶ γὰρ ὀρέγομαι, εἰ καὶ ἀρεστόν ἐστι τῇ ἀνείτη μου τῷ βασιλεῖ, εὐεργετήσῃ μοι τὸ ὀφρικόιον τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου." καὶ οὕτως ἀπῆλθεν ὁ Νοταρᾶς καὶ ἀνέφερε πάντα τῷ βασιλεῖ. ὃ δὲ ἀποκριθεὶς 5 εἶπεν αὐτῷ "αὐτὸ γὰρ τὸ ὀφρικόιον οὐ δίδωμι οὐδενί, ὅτι ὁ πρῶν μου πενθερός ἐστι μέγας κοντόσταυλος, γεγωνὸς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ πατρός μου, ὅτε ᾤκοδόμηι τὸν Ἴσθμόν. πλην δώσω αὐτῷ ἕτερον μείζον ὀφρικόιον, τὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου." ὃ δὲ δοῦς ἀποκριθεὶς 10 εἶπε "καὶ τί γενήσεται μετὰ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ Μετοχίτου"; ὁ Νοταρᾶς εἶπεν ἔτι τῷ βασιλεῖ ἵνα εὐεργετήσῃ με τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὃ ἐστι μετὰ τὸ τοῦ στρατοπεδάρχου, καὶ οὐ τοῦτο, λέξας ὅτι ἡ βασιλεία σου ζητήσει τοῦ δεσπότη τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐποίησας στρατοπεδάρχην τὸν τοῦ 15 Καντακουζηνοῦ υἱὸν διὰ τὴν συγγαμβρίας συγγένειαν καὶ διὰ τὸν πρωτοστράτορα τὸν ἑαυτοῦ πατέρα. καὶ ἐὰν δώσης τῷ Φραντζῆ τὸ τοιοῦτον ὀφρικόιον, ὃ ἐστὶ πρῶτον τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τί γενήσεται; ὅμως εἰ ἀρεστόν ἐστι τῇ βασιλείᾳ σου, εὐεργετήσον αὐτῷ τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου ὀφρικόιον, ὃ ἐστὶ μετὰ τὸ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου." ὃ δὲ βασιλεὺς εἶπεν "ἐγὼ σοι προεἶπον ὅτι ὁ Φραντζῆς οὐ δέχε-

1. ἤθελον P 2. λόγος δν μοι P 9. ὀφρικόιον om P 11.
 τοῦ Παλαιολόγου om M 12. ὁ Νοταρᾶς — λέξας om M 16.
 τοῦ συγγάμβρου P 18. φραιζῆ P

plurimas calumnias et criminationes expertus sum ac pertuli, quia alii duo proceres in officio essent, quod habeo: id quod nolui. itaque, ut eventum habeat oratio mea, quando tu ita iubes, cupio equidem, si imperatori, domino meo, acceptum sit, ut impertiat mihi munus magni contostauli." ita discessit Notaras et cuncta retulit imperatori: qui haec ei respondit "illud quidem munus nemini impertio, quoniam pristinus affinis meus magus contostaulus est, ornatus ea dignitate in Peloponneso a patre meo imperatore, quum Isthmum muniret. verum dabo illi aliud maius munus, magui logothetae." tum dux "quid igitur," inquit, "de Palaeologo Metochita fiet?" addiditque, ut magni primicerii munus, quod post stratopedarchae munus sequitur, non hoc, mihi daret. "ipsa enim," inquit, "maiestas tua fratris despotaе rogatu stratopedarcham fecisti Cantacuzeni filium propter affinitatem et patrem eius protostratorem. Phrantzae igitur si dederis hoc officium, quod maius est dignitate stratopedarchae, quid futurum est? sed tamen, si placet ita maiestati tuae, magni primicerii munus illi imperti, quod magno stratopedarchae proximum est." con-

ται οὐδὲν ὄφφικιον παρ' ἄλλον κρατούμενον, εἰ καὶ μειζότε-
 ρον εἶη· πῶς οὖν καταδέξεται τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου;
 ὅμως ἐκ δευτέρου λάλησον αὐτῷ, καὶ ἴδωμεν τὴν γνώμην
 αὐτοῦ." λοιπὸν αὐθις ἦλθε πρὸς με ὁ μέγας δοῦξ λέγων "ὁ
 5 βασιλεὺς ἔφη ὅτι τὸ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου ὄφφικιον, ἐπεὶ
 ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἔχει τοῦτο, οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῳ τινὶ εὐερ-
 γητήσῃ αὐτό, ἀλλὰ δώσει σοὶ τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου,
 ὅπερ καὶ πρῶτον τούτου ἐστί."· καὶ γὰρ εἶπον αὐτῷ ὅτι εἰ καὶ
 πρῶτόν ἐστι τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ὄφφικιον, τοῦτο οὐ θέ-
 10 λω ἀφαιρεθῆναι ἀπὸ ἄλλου καὶ δοθῆναι ἐμοί," καὶ οὕτως
 διελίθη ὁ σύλλογος. βουλευθέντος δέ μου μετὰ τῶν συγγε-
 νῶν μου καὶ φίλων καὶ οἰκειῶν περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς μοι ἐπηγ-
 γείλατο, καὶ καλῶς πᾶσιν ἔδοξεν ἵνα τὸ συνοικέσιον τῆς ἡμῆς
 θυγατρὸς γένηται· περὶ δὲ τοῦ ὄφφικίου, ὡς τὸ φέρον φέρη,
 15 καὶ ἀπέλθω καὶ εἰς Πελοπόννησον καὶ Κύπρον, καὶ σὺν ἐμοὶ
 ἄρῳ καὶ τὸν ἄριστόν μου υἱὸν τὸν καὶ κρείττονα σχεδὸν εἰ-
 πεῖν πάντων τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς κινητῆς
 μου περιουσίας τὸ πλεόν μέρος, καὶ ἀπελθεῖν ἡμᾶς διὰ ξη-
 ρᾶς, ὅπως κάκεινος ἴδῃ τοὺς τόπους καὶ παιδευθήσεται εἰς
 20 πᾶν τὸ χρήσιμον ἐν τῷ βίῳ· καὶ εἰ ἴδωμεν ὅτι ἀμνηρῶς καθ'
 ἡμῶν βούλεται τι ποιῆσαι, ἐάσω τὸν υἱὸν μου ἐν τῇ Πελο-
 ποννήσῳ μετὰ τῆς κινητῆς μου ὑπάρξεως παρὰ τοῖς μητρικοῖς

22. μου περιουσίας καὶ ὑπ. P

tra haec imperator: "iam ante tibi dixi, Phrantzen non accepturum
 dignitatem, quam cum alio communem habiturus sit, etiamsi sit prae-
 stabilior: quomodo igitur accipiet munus magni primicerii? verum tu
 iterum eum conveni, ut cognoscamus voluntatem eius." itaque iterum
 ad me veniens magnus dux "imperator," ait, "dixit, magni conto-
 stauli officium, quo ipsius affinis fungatur, nec tibi nec alii cuiquam
 se daturum, sed ornaturum te esse magni primicerii munere, quod
 etiam maius illo est." cui respondi, etiamsi maius esset id officium
 magni ducis officio, tamen non passurum me esse, alii id derogatum
 in me conferri, atque ita finem habuit colloquium. consultantem autem
 me cum cognatis, amicis et familiaribus de iis, quae imperator mihi
 proposuerat, omnibus videbatur, ut coniugium filiae meae fieret, de offi-
 cio autem fortunae me committerem, atque in Peloponnesum et Cyprum
 profiscerer et assumto filio optimo ac, prope dicam, aequalibus suis
 omnibus praestantiore, et maiore parte opum mobilium, per continentem
 iter facerem, ut ille quoque eas regiones cognosceret et ad omnem scien-
 tiam, quae quid habet ad vitam commodi, institueretur; atque, si sen-
 sisset, amentem aliquid adversus nos moliri, filium cum bonis mobili-
 bus in Peloponneso apud maternos cognatos, in agro futuri affinis mei

μου γνησίους συγγενέσι, τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ταῖς χώραις τοῦ μελλογάμβρου μου· εἰ δὲ οὐκ ἔσεται τι καθ' ἡμῶν, ἐπαναστρέψῃ πάλιν σὺν ἐμοὶ ἐν τῇ πατρίδι. ἔνεκεν λοιπὸν τῶν εἰρημένων πασῶν αἰτιῶν, δηλονότι τοῦ συνοικεσίου τῆς θυγατρὸς μου καὶ τῆς μάχης ὑποψίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὡς ὁ προείπομεν, ἡ σύνευνός μου συνεχώρησε τὴν πάλιν ἐξέλευσίν μου. ὡς οὖν τὸ τῆς θυγατρὸς μου συνοικεσίον διωρθώσαμεν, ποιήσαντες τὰ προικοσύμφωνα καὶ ἱερολογίαν τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ χαρὰν διὰ τοὺς γάμους ποιήσαντες, πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὁδὸν ἠκονομήσαμεν, εἰ μὴ μόνον τὰς βασιλικὰς προστάξεις διὰ γραμμάτων προσεδόκουν λαβεῖν. καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ παλάτιον εἰσελήλυθα ἔνδον τοῦ τοῦ βασιλέως κελλίου, ὡς σὺνῆθές μοι, καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν. περὶ οὗ ἡρώτησα, καὶ ἐρρέθη μοι ὅτι ἐν τῷ τρασσάρῳ δωματίῳ ἑτέρῳ πλησίον τοῦ κελλίου αὐτοῦ συνελάλει τῷ ἱερεὶ Ἀντωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ. καὶ γὰρ προσμείνας μικρόν, ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἐξερχόμενος θυμοῦ πνέων λέγει μοι “εἶδες τὸν μεσάζοντα τὸν Νοταρᾶν τί διὰ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου μὴνύει μοι;” εἶτα παραλείπων τὴν ἔβριν λέγει μοι πάλιν “σὺ ἐζήτησας τὸ ὄφφίκιον τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου. ἐγὼ εἶπον τῷ Νοταρᾷ ὅτι οὔτε ἄλλῳ τινὶ δώσω διὰ τινὰς αἰτίας ὡς εἶπον· ἀλλ' ἔφην αὐτῷ ἵνα δώσω σοι τὸ ὄφφίκιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου. ὁ δὲ εἶπέ μοι ὅτι εἰ ὁ Πα-

2. μεγαλογαμβροῦ M 9. χαρὰς M 14. τετρασάρῳ P 21. ὄφφίκιον om P

habitantes, relinquerem; sin nihil contra nos nisurus esset, eum mecum in patriam reducerem. ceterum ob omnes illas causas, quos commemoravi, filiae coniugium, suspicionem belli et reliqua, coniux mea, ut supra dixi, denuo me peregre proficisci passa est. postquam igitur filiae coniugium perfecimus, peracta dotis et arrhabonis sponsione, gaudio propter nuptias impleti, omnia ad faciendum iter necessaria providimus, nec iam opus erat, nisi scriptis mandatis imperatoris. palatium igitur et cubiculum imperatoris pro consuetudine mea ingressus, ipsum non invenio. roganti mihi responsum est, colloqui eum in conclave cubiculo vicino cum Antonio sacerdote, Rhodio. itaque praestolor aliquamdiu, quum ecce prodiens imperator ira incensus me inelamabat “nostine,” inquit, “qui a mandatis mihi est Notaras quid per Antonium sacerdotem mihi significet?” deinde remissa superbia, addit “cupivisti tu officium magni contostauli: quod nec alii cuiquam daturum me esse propter causas, quas commemoravi, Notarae edixi: tibi vero daturum me esse magni logothetae officium. ad quae ille respondit: si hac te dignitate ornassem, quid futurum esset, quum Palaeologus magnus stratopedarcha id cognovisset. iam hodie misit ad

λαιολόγος ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἀκούσῃ τοῦτο, τί γενήσεται, εἰ σοὶ εὐεργετήσω τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα. καὶ σήμερον ἔστειλεν ὃν εἶδες ἐξελεῖν, τὸν ἐν σχήματι καὶ θεωρία ἐπιτήδειον τῷ δὲ τρόπῳ καὶ νοῦ ἄγροικον καὶ ἀνωφελέστατον Ἀντωνίων ἱερέα, 5 αἰτῶν μοι ἵνα τιμήσω τοὺς σκαιοτάτους καὶ ἀσυνέτους υἱοὺς αὐτοῦ, τὸν μὲν πρῶτον μέγαν λογοθέτην, τὸν δὲ δευτέρου μέγαν κοντόσταυλον, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἐσθῆτας ἐκεῖνος ἄρχει, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὑψηροσία τοῦ αὐτοῦ ὄφφικίου. λοιπὸν λέγω εὐεργετήσω αὐτοῖς ἄλλα ὄφφικία μετὰ καιρὸν, οὐ τοσαύτης ἀξίας 15 ὅμως, ἀλλ' ἐλάττονα· σὺ δὲ ἔσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν μέγας λογοθέτης. τοῦτο δὲ καὶ μόνον παραγγέλλω σοι, ὅτι διὰ τὰ συμβάντα τοῦ καιροῦ καὶ τὰς ποικιλώδεις γνώμας τῶν ἀρχόντων καὶ ἄλλας αἰτίας μὴ προσκυνήσεις με εἰς παρύστασιν ἐορτῆς, ὡς ἔξεστι τῷ ὄφφικίῳ σου, εἰ μὴ ὁ Νοταρᾶς γράψῃ ἐν ταῖς 20 πρὸς τοὺς ἀνταδέλφους μου καὶ τὴν ἀνεψιάν μου τὴν ῥήγισσαν ἐπιστολαῖς, καὶ ἀπλῶς πρὸς πάντας οὓς μέλλω γράψαι περὶ τῆς ἐκεῖσε ἀποδημίας, σὺ δὲ ἀντιγράψεις πάλιν ἐκεῖθεν πρὸς με καὶ πρὸς πάντας τοῦ οἴκου σου. εἰ καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέσῳ ἀκούσωσι οἱ μὴ θέλοντες, καὶ εἰ φανήσεται αὐτοῖς 52 20 αὐστηρὸν ἢ πικρὸν, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες καταπίωσιν αὐτό." ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην τῷ βασιλεῖ λέγων "κύριος ὁ Θεὸς μακροήμεροῦσι τὸ κράτος σου. ὅμως δεόμενος παρακαλῶ τὴν ἀγίαν σου βασιλείαν, εἴαν μέλλῃ συμβῆναι δι' ἐμέ τι

2. ὄφφικιον ἢ ἀξίωμα P 3. ἐξελεθόντα P 7. θήτας ἐκεῖνους P
8. εὐεργετήσαι P 16. μέλλει γράψαι P

me, quem exeuntem vidisti, habitu et specie idoneum, moribus et iugenio horridum et improbum Antonium sacerdotem, rogans, ut ineptissimos ipsius et stolidos filios, maiorem magnum logothetam, minorem magnum constaulum creem, quum ille etiam vestimentis praesit, quod proprium eius munus est. attamen consentio, procedente tempore daturum me iis esse alia officia, non tanti tamen ponderis, sed leviora; tu autem dehinc magnus logotheta eris. verum hoc unum te moneo, ut propter temporis eventa et varias procerum voluntates aliasque causas in festorum dierum solennitatibus ne me pro more officii tui adores. quamquam notarius rei mentionem faciet in literis ad fratres meos et cognatam meam reginam, denique ad omnes, ad quos de itinere tuo scripturus sum, ac tu illinc vicissim ad me et quemcunque domus tuae scribens, titulum hunc usurpabis. quodsi interea rem cognoverint, qui invident tibi, quamvis iis durum acerbumque videatur, volentes nolentes eam devoranto." respondit ita imperatori: "deus dominus producat imperium tuum. sed tamen suppliciter rogo sanctam maiestatem tuam, si mea causa ulla futura sit offensio, unde quid detrimenti capiat imperium tuum, un-

σκάνδαλον δι' οὐδ' προξενηθήσεται λύπη τῷ κράτει σου, μὴ γένοιτο εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τὸ δέγμα μου ἀφαιρέσον, εἰ εἰς εἰρήνην καὶ εὐφροσύνην τῇ βασιλείᾳ σου εἴῃ." ὁ δὲ εἶπέ μοι "ὡς πιστὸς θεράπων εἰρηκας. ὅμως μὴ φρόντιζε περὶ τούτου οὐδέν· λυποῦμαι γὰρ πῶς μὴ περισκεπτό-5 μνοι τὰς πρὸς με τοσαύτας παρὰ σοῦ θεραπείας καὶ φιλίας βούλονται κατὰ σύγκρισιν τῶν σῶν ταῖς ἑαυτῶν ὑποληψεσιν ἀποπηδᾶν τοὺς προσήκοντας βαθμοὺς τῶν ὀφφικίων. πλὴν προσκάλεσον ἐνταῦθα τὸν τὰ ταύτης τῆς ὑπηρεσίας ἐμπιστευθέντα νοτάριον." καὶ ἐλθὼν ὁ νοτάριος, προστάξας ὁ βασι-10 λεὺς εἶπεν αὐτῷ "προεἰπομέν σοι πρὸς τίνα καὶ τίνα ἔδει σε γράφειν τὰς τῆς πίστεως ἐπιστολάς, οἷς γράψον ὅτι μέλλουσι μαθεῖν τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ. καὶ εἰ μὲν ζήσωμεν καὶ πρόσω, γράψεις αὐτὸν καὶ συγγενῇ ἡμῶν εἶναι. καὶ εἴαν τινι οὐκ ἀρέσῃ, ἄκοντες 15 ὑπομείνωσι, καὶ ἀντὶ νέκταρος ἢ μυρεψικοῦ ποιοῦ τὴν χολῆν καταπιέτωσαν. εἰ μὴ καὶ σύ, νοτάριε, ἔχῃς τοῦτο ὡς ἀπόκρυφον μέχρι ἡμερῶν τινῶν." καὶ συγκατασκευάσας τὰ πράγματα ἔλαβα αὐτά, καὶ προσεδόκον σημερον ἢ αὐριον προσκυνῆσαα τῷ βασιλεῖ ἤγουν λαβεῖν ἄδειαν ἵνα ἀπέλθω. ἰδοὺ 20 ἔξῃλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ ἀμηρᾶς βαδίζων καθ' ἡμῶν. καὶ προσμείναντες ὀλίγον ἵνα ἴδωμεν, μὴ ποτε κατὰ τὴν ὁδὸν συναντήσῃ ἡμῖν τι ἀπευκταῖον.

7. ἀταῖς P 14. φρατζῆ P 15. εἶναι om P 18. γράμ-
ματα P 23. τὸ P

quam ne fiat, quod meditaris, imo potius pellem mihi detrabas, si ad maiestatis tuae tranquillitatem et pacem conducat." tum imperator "ut minister," ait, "fidelis locutus es. sed ne tibi ista res curae sit nullo modo. doleo enim, quod nihil circumspicientes tanta tua erga me officia et obsequia, et tuorum meritorum comparisonem affectantes, animis gradus officiorum convenientes transsilire conantur. verum arcesse huc iam munere hoc fungentem notarium." venientem notarium imperator ita allocutus est: "ante tibi significavimus, quae et ad quos publicae fidei epistolis tibi scribenda sint: his adde, eos totam rem cognituros esse e Georgio Phrantze magno logotheta; ac si vita suppeditaverit, scribes etiam, eundem nobis affinem esse. hoc cui displicuerit, ringatur licet, et pro nectare aut potu aromatico bilem concoquat. at tu quoque, notarie, hoc dies aliquot silentio tege." rebus deinde adornatis, instructus iis sum atque exspectabam, eo ipso die aut postridie me adoraturum imperatorem et abundi potestatem accepturum esse, quum subito Adrianopoli egressus ameras adversus nos proficiscitur. itaque praestolati sumus aliquamdiu, ne forte in itinere contingeret nobis quid infanstum.

3. Ἰδὼν καὶ ἀκούων ὁ ἀμηρᾶς Μεεμέτης τὰς τοῦ πα-
 τρὸς αὐτοῦ νίκας καὶ πολέμους περιφανεῖς καὶ τῶν ἐτέρων
 αὐτοῦ τρισκαταράτων προγόνων, ἐν ἑαυτῷ ἐφαντάζετο τί ἄρα
 καὶ αὐτὸς ποιήσει ἄξιον μνήμης. ταῦτα οὖν κατὰ νοῦν λογι-
 5 ζόμενος βουλῇ κακῇ καθ' ἡμῶν χρησάμενος ἦν, ἵνα πόλεμον
 ἐγείρῃ κατὰ τῆς πόλεως. ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ "εἰάν τὴν πόλιν
 νικήσω, ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἤδη ἐποίησα, διότι αὐ-
 τοὶ μὲν κατὰ τῆσδε τῆς πόλεως πολλακίς πειρασθέντες οὐδὲν
 ἐκατώρθωσαν." διὰ ταύτην οὖν τὴν ὑποκεκρυμμένην ἔνοιαν
 10 καλὸν ἐφάνη αὐτῷ ἵνα κατὰ τὸ τῶν Ἀσωμάτων στενὸν ἄστυ
 κτίσῃ, ὡς προείρηται, ἵνα καταφυγὴν ἔχῃ αὐτὸ περὶ ὧν ἐμε-
 λέτα ποιῆσαι, ὅπως οὐδὲν τῶν πλοιαρίων-μικρὸν ἢ μέγα δυ-
 νηθεῖη κατελθεῖν ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόντου κατὰ τὴν πόλιν, καὶ
 ἵνα ῥᾴδιον ἔχῃσι τὸ πέραμα ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Εὐρώπην.
 15 θέλων δὲ καὶ βιαζόμενος ἵνα τὰ μελετούμενα ὑπ' αὐτοῦ ἀρ-
 χῆν λάβωσιν, ἰδὼν τῇ κς' Μαρτίου τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ εἰνα-
 κοσιοστοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους ἐλθῶν ἔπεσεν εἰς τὸ στενόν, ἵνα
 οἰκοδομήσῃ τὸ ἄστυ. ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς τὰς πανουργίας
 αὐτοῦ ἐβουλήθη ἀποκαλύψαι αὐτὸς πρῶτον τὴν μάχην, ὅπως
 20 αὐτὸν ἐμποδίσῃ. τινὲς δὲ τῶν τῆς συγκλήτου ἱερωμένων τε
 καὶ λαϊκῶν ἐκώλυσαν τὴν γνώμην καὶ βουλήν τοῦ βασιλέως, B

1. ἀρχὴ τῶν δδύων καὶ ἀφανισμοῦ ἑσχάτου (ἑσχάτου om P)
 τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων MP. addit M συγγραφείσα παρὰ
 τοῦ Φραντζῆ. ἀκούσας P 12. μικρῶν ἢ μεγάλων M
 16. ἑξακ. ἔννακ. add Alterus 18. εἰδῶς M 19. τὴν μάχην
 πρῶτος αὐτὸς P

3. Mehemetes ameras quum patris maiorumque execratissimo-
 rum praeclaras victorias et res gestas videret audiretque, reputabat
 secum, quid ipse faceret dignum memoria. haec cogitans apud ani-
 mum suum, malo consilio statuit, ut bellum adversus urbem pararet.
 sic enim secum ratiocinabatur "si urbem vicero, priores omnes prae-
 celluero, quoniam illi eam urbem saepe aggressi frustra laborarunt."
 ex hac occulta cogitatione igitur visum ei est, iuxta Asomatorum an-
 gustias castrum condere, ut supra monuimus, quo refugium haberet,
 dum faceret, quae meditabatur, neve ullum sive parvum sive ma-
 gnum navigium e Ponto Euxino in urbem posset pervenire, utque
 faciliorem haberent ex Asia in Europam transitum. festinans igitur
 et instans, ut meditatis a se eventum daret, ecce die 26 Martii anni
 696o subito invasit angustias, castrum exstructurus. animadvertens
 astutiam eius imperator, ipse primum bellum commovere ad eum im-
 pediendum statuit. at quidam senatorii ordinis tum sacerdotes tum
 laici adversabantur sententiae et consilio eius. "ne commoveatur,"
 aiebant, "a maiestate tua bellum, donec cognoverimus, quid ille ve-

λέγοντες “μὴ ἀποκαλυφθῆτω ἡ μάχη παρὰ τῆς βασιλείας σου, ἕως ἂν ἴδωμεν τί βούλεται αὐτὸς πρᾶξαι. εἰ καὶ τὸ ἄστυ κτίσῃ, ἐν εὐκολίᾳ παραλαμβάνομεν αὐτὸ διὰ τὸ ἐγγύτερον εἶναι ἡμῖν.” ὁ καὶ ἐν ὑστέροις εἶδον τέλειον, καὶ ἀληθῶς ἔγνωσαν ὅτι ἐλπίδες κεναὶ τρέφουσι τοὺς ἀνόητους. ἐγὼ δὲ 5 ἐναπέμειρα τῆς πορείας ἢ ἡτοιμάσθη, σήμερον λέγοντες ἴδωμεν καὶ αὐριον· καὶ ὅτι διὰ ξηραῦς οὐχ ἄρμόζει, ἐπεὶ ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, ἀλλ’ εὐρήσωμεν πλεύσιμον.

Ἐν Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ ἰαυτοῦ ἔτους ἰδοὺ ἐδημοσιεύθη ἡ μάχη· καὶ καθ’ ἡμῶν τοῦ στρατοπέδου δραμόντος, ἡχημαλώ- 10 τευσε πάντας τοὺς ἔξωθεν τῆς πόλεως οἰκοῦντας. ἐν ᾧ καιρῷ ἐτελείωσε καὶ τὸ ἄστυ, καὶ ἐν αὐτῷ ὑποκόμησε πύργους τρεῖς ἰσχυρούς, τοὺς δύο μὲν χειραίους, τὸν δὲ ἕτερον κατὰ θάλασσαν, ὅς καὶ ὀλίγον τι μειζῶν τῶν δύο ὑπῆρχε. τὸ δὲ τείχων εὖρος ἦν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν, τὸ δὲ ἔσωθεν αὐ- 15 τῶν εὐρύχωρον ὑπῆρχε τριάκοντα καὶ δύο ποδῶν. εἶτα ἐν μολύβδῳ σκεπάσας τοὺς πύργους, καὶ πᾶν τὸ ἄστυ καλῶς ἀσφαλίσας, καὶ ἐν αὐτῷ φρουρούς κατέστησε. καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ Αὐγούστου ἐγευθεὶς ἐκείθεν ἔπεσεν ἐπὶ τὰς σοῦδας τῆς πόλεως, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς 20 τοῦ 533ᾶ ἔτους διέβη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὡς φαίνεται, ἵνα ταῖς δύο αὐταῖς ἡμέραις ἴδῃ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ

1. ἀποκαλυφθεῖ P 6. ἢς ἡτοιμάσθη, λέγοντος τοῦ βασιλέως σήμερον καὶ αὐριον ἴδωμεν, καὶ P 9. ἀνά τούτου τῷ Ἰουνίῳ P
15. δύο P 16. εὖρος ἦν ὡσεὶ λβ P 19. τὰς σοῦδας om P
22. καὶ τοὺς τάφρους καὶ τὰς φρουράς καὶ P

lit. etiamsi enim castrum condiderit, tamen facili opera id expugnabimus, quoniam propius nobis est.” quod postea compererunt planissime, et revera cognoverunt, spe vana pasci amentes. ego autem perseverabam in itineris iam parati consilio. scilicet “hodie,” aiebant, “aut cras videbimus; nec per terram iter facere licet, quoniam periculosa res est, sed navigandi occasionem inveniemus.”

Mense Iunio eiusdem anni bellum commissum est, atque invadente nos exercitu hostili, pro captivis abrepti sunt cuncti suburbanii. quo eodem tempore castrum perfectum est, exstructaeque in eo tres turres firmae, duae continentem versus, tertia, illis paulo altior, ad mare. murorum latitudo erat viginti quinque pedum, interius spatium duorum et triginta. eadem plumbo textit et totum castrum bene munivit et praesidio firmavit. deinde vicesimo octavo die Augusti inde egressus, in vallos urbis impressionem fecit, ac primo Septembris anni 696: Adrianopolim concessit, duobus illis diebus urbis, ut videtur, moenia et fossas, et si quid aliud volebat, speculatus. eodem

τάφρους, καὶ εἴ τι ἕτερον αὐτὸς ἐλογίζετο. καὶ τῷ αὐτῷ φθινοπώρῳ Ὀκτωβρίου πρώτη στείλας τὸν Τουραχάνη καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Ἀχουμάτιν καὶ Ἀμάριν μετὰ πλείστου στρατοῦ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἵνα μαχόμενοι κατὰ τῶν δεσποτῶν τῶν τοῦ βασιλέως ἀδελφῶν κωλύσωσι τοὺς τοιοῦτους ἐμποδίζοντες διὰ τοῦ πολέμου, ἵνα μὴ δυνάμενοι εἶσαι τὸν τόπον ἐλθῶσι πρὸς συμμαχίαν τῷ βασιλεῖ· καὶ οὕτως ἐπροσέταξεν ὁ ἀμηρᾶς ἵνα δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐμποδίζοντες αὐτούς, καὶ μὴ εὕρωσιν ἐνκαιρίαν τοῦ ἐλθεῖν βοηθῆσαι τῇ πόλει ἅμα τῷ βασιλεῖ τῷ καὶ ἀδελφῷ αὐτῶν. ἐλθόντος οὖν τοῦ Τουραχάνη καὶ τὰ τείχη τοῦ Ἴσθμου ἀνθις ἀλώσαντος, καὶ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πλείστοι ἀπεκτάνθησαν, λέγω Χριστιανῶν καὶ ἀπίστων, μάλιστα ἐκ τῶν Χριστιανῶν, οἳ καὶ εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν. αὐτὸς δὲ καταλιπὼν τὴν Κόρινθον καὶ διὰ μέσου τῆς νήσου ἐρχόμενος αἰχμαλωτεύων, ἄλλους σκυλεύων καὶ ἀνδροποδίζων, οὓς εὔρε, ἔφθασεν ἄχρι τῆς Ἀρκαδίας ἐπαρχίας καὶ τοῦ Μεσσηριακοῦ κόλπου, καὶ τὴν ὁδὸν βαδίζων τῆς Ἰθώμης, καὶ πάντι τὸν Μεσσηριακὸν κόλπον ληϊσάμενος ἄχρι τῆς Μαντινείας. ἰδὼν δὲ τὸ τοῦ τόπου στενὸν καὶ δύσχωρον, δι' οὗ στρατὸς οὐκ ἐδύνατο ὁδεύειν ὁμοῦ πάντες, τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀχουμάτῃ μέρος οὐκ ἀγενοῦς

2. x7 P 3. ἀχμέτην καὶ δμέρην P 4. μαχόμενοι ἐμποδίσωσι τοὺς δεσπότας καὶ ἀδελφούς τοῦ βασιλέως δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος, ἵνα μὴ ἔχωσι καιρὸν ἐπιτήθειον καὶ εὐκαιρίαν τῷ ἀδελφῷ καὶ τῇ πόλει βοηθῆσαι καὶ συμμαχῆσαι. ἐλθόντος P 11. ἀναλώσαντος καὶ προσβολῆς γενομένης ἀμφ. P 12. ἀπεκτ. καὶ διὰ τὸ παμπληθεῖς εἶναι τοὺς ἀσεβεῖς οἳ ἡμέτεροι εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν, οὗ δυνάμενοι ἀντιστήναι τοσοῦτο. αὐτὸς P 15. ἄλλους] ἄλων P 21. ὁμοῦ πάντες om P μέρος τοῦ στρατοῦ δώσας τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀχμέτῃ αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν προσέταξεν. ὁ δὲ P

autumno, Octobris die primo, Turachanem et duos filios eius, Achumatem et Amarim, cum exercitu ingenti in Peloponnesum misit, ut despotas, fratres imperatoris, bello adorti prohiberent, ne, relictis illis locis, imperatori auxilio venirent, mandavitque iis ameras, ut per totam hiemem eos impedirent, ne invenirent occasionem ferendae urbi opis una cum imperatore fratre. Turachanes igitur ut adventit, Isthmi propugnacula cepit, cecideruntque ex utraque parte, Christianorum et infidelium, permulti, sed illorum plures, qui iidem fugae se mandarunt ipse deinde, relicta Corintho, per medium insulam procedit, capiens, spoliens, in servitutem redigens quoscumque obvios, pervenitque ad provinciam Arcadiae et sinum Messeniacum, et via Ithomensi progrediens totum sinum Messeniacum Mantineam usque depo-

στρατοῦ δώσας καὶ τὴν ὁδὸν ἐρχομένην ἐν τῷ Λεοντάρῃ πα-
 ρήγγειλεν ὀδεύειν· ὁ δὲ δι' ἄλλης ὁδοῦ ὄχητο. μαθόντες
 δὲ τοῦτο οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοὶ στείλαντες τὸν Ματθαῖον
 Ἀσάνην μετὰ στρατοῦ λαθραίως, καὶ ἐλθὼν ἐν τῷ τόπῳ οὐ
 ἔμελλον περάσαι, καὶ αἰφνιδίως εἰς αὐτοὺς συρράξαντες πολ-
 λούς ἀπέκτειναν καὶ ἤχμαλώτισαν, ἐν οἷς εἷς ἦν τῶν αἰχμα-
 λώτων καὶ ὁ Ἀχουμάτης ὁ Τουραχάνη υἱός· ὃν ἀπέστειλαν
 εἰς Σπάρτην πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Δημήτριον. καὶ τῇ 15
 τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγεννήθη καὶ ὁ τῶν
 Παλαιολόγων γένους καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος καὶ τοῦ τῶν 10
 53 Ῥωμαίων μικροῦ τούτου σπινθῆρος κληρονόμος, ὁ κύριος
 Ἀνδρέας ὁ Παλαιολόγος, ὁ υἱὸς τοῦ δεσπότης κύρ Θωμᾶ τοῦ
 πορφυρογεννήτου.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως εἶχον τὰ τῆς Πελοποννήσου.
 ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψεν, ὁ ἀμνηρῶς, ὃν εἶχε κυτασκευασμέ- 15
 νον στόλον οἰκονομήσας τὰς ἐλεβόλους καὶ ἐλεβολίσκους καὶ
 ἑτέρας μηχανάς, ἃς εἶχε προητοιμασμένους, εἶτα ἔμπροσθεν
 στείλας τὸν Χαρατὴν μπασιᾶν μετὰ φουσαίου, καὶ ἐλθὼν
 ἀπέκλεισε τὴν πόλιν. καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν ἀμνηρῶν, τοὺς
 ἔξωθεν πύργους τῆς πόλεως τοὺς ἐν ἀγροῖς καὶ κόμαις, ἐν 20
 οἷς ἦσαν τινες ἄνθρωποι συναχθέντες διὰ τὸ αἰφνιδίον τοῦ
 στρατοῦ, ἔξεπολιόρηκε καὶ ἐπῆρσεν. ἐξ αὐτῶν μέρος μὲν

4. λαθραίως ἦλθον P

ὡς caput 4 incipit P

17. μηχανίας P

7. ἀχμέτης P

16. τηλεβόλους καὶ τηλεβολίσκους sec P

18. γαρατὴ πασιᾶν P

14. ἔχει P

15. ab

στρατοῦ P

pulatur. perspectis autem regionis angustiis et natura invia, per quam
 totus simul exercitus transire non posset, militum strenuorum parte
 Achumati filio commissa, via eum, quae trans Leontarim fert, proce-
 dere iussit. at aliam is viam ingressus est. quo comperto, despotaē
 fratres Matthaeum Asanem clam cum exercitu mittunt; qui ubi per-
 venerunt in locum, quem illi transire vellent, subito in eos incur-
 sione facta, non paucos partim occidunt, partim capiunt, in his ipsum
 Turachanis filium Achumatem, quem Spartam ad Demetrium despo-
 tam mittunt. decimo septimo die Ianuarii anni eiusdem natus est Pa-
 laeologorum et imperii parvaeque huius scintillae Romanorum heres,
 Andreas Palaeologus, Thomae porphyrogeniti despotaē filius.

Ac res Peloponnesiacae quidem tales fuerunt. vere autem ingru-
 ente, amers cum classe, quam instructam habebat, postquam expedi-
 vit helepoles et helebolicas aliasque, quas paraverat, machinas.
 Charateh pasiane cum exercitu praemisso, advenit urbemque obsi-
 dione pressit: ante tamen turres extra urbem in agris vicisque sitas,
 in quas nonnulli propter repentinam hostium irruptionem se recēpe-

ἔδουλώσαντο, καὶ μέρος ἐκ τοῦ λοιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης κακο-
 παθείας ἐπῆρε, καὶ οὐκ ὀλίγους Χριστιανούς ἠχμαλώτισε. τὰ
 δὲ τοῦ πολέμου ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια καὶ μηχαναὶ ἀναμέ-
 σον ἵρχοντο πολλά· ἔφερον γὰρ ἐλεβόλους πολλὰς. ἐξ αὐ-
 5 τῶν δέτινες τοσοῦτον ὑπῆρχον εἰς μέγεθος, ὥς οὐκ ἐδύναντο
 τεσσαράκοντα ζεύγη βοῶν σύρειν ἐκάστην αὐτῶν ἢ καὶ πεν-
 τήκοντα ζεύγη καὶ πλεόν ἢ δύο χιλιάδες ἄνθρωποι. καὶ τῇ
 β' τοῦ Ἀπριλλίου ἐφθασε καὶ ὁ ἀμηνῶς μετὰ πληθους ἀναρί-
 10 θμητον στρατοῦ ἵππικοῦ τε καὶ πεζοῦ. ἐλθὼν τὴν σκηνὴν
 αὐτοῦ πῆγνυσιν ἐξ ἐναντίας τῆς πύλης τοῦ ἀγίου Ῥωμανοῦ,
 καὶ ὁ στρατὸς ὡσεὶ ἄμμος θαλάσσης κατὰ τὸ Ἑξαμίλιον τῆς
 χέρσου ἐκ τῆς μιᾶς θαλάσσης καὶ ἐκ τῆς ἑτέρας. καὶ ὁ τῆς
 ἀνατολῆς στρατὸς ἐπῆξατο τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐν τοῖς δεξιotoῖς
 15 μέρεσι τοῦ ἀμηνῶ καὶ ἕως τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης πύλης
 τῆς χρυσῆς, ὁ δὲ τῆς Εὐρώπης ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ ἕως τῆς
 πύλης τῆς ξυλίνης τῶν ἀκτῶν τοῦ Κερατίου κόλπου. καὶ ὁ
 ἀμηνῶς περιεκυκλοῦτο ὄρουκοῖς χαρακώμασι καὶ ξυλίνοις πε-
 20 ρισταυρώμασι, καὶ ἔξωθεν τοῦ χαρακώματος περιόσταντο οἱ
 ἰαννιζάροι σὺν τοῖς ἄλλοις εὐγενέσι τοῦ παλατίου αὐτοῦ. ὁ
 δὲ μπασιᾶς ὁ τοῦ ἀμηνῶ συγγενῆς ἐλθὼν ἐσκήνωσεν ἅμα τῷ
 ἐμπιστευθέντι αὐτῷ στρατῷ ἄνωθεν τοῦ Γαλατᾶ. καὶ τῇ
 αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐφθασεν καὶ μέρος τοῦ στόλου αὐτοῦ, καὶ ἐπλη-

3. μηχανήματα M

4. τηλεβόλους sec P

6. βοῶν om P

7. ζεύγη om P

11. τὸν ἰσθμὸν P

19. γιαννιζάροι P

rant, expugnatas evertit. horum partem in servitutum redegit, partem
 peste et aliis incommodis confecit, ac non pauci Christiani captivi
 facti sunt. res ad bellum necessariae et utiles cum machinis interim
 magno numero advehebantur: in his helepoles permultae, quarum
 nonnullae tantae erant magnitudinis, ut singulae a quadraginta vel
 quinquaginta iugis boum atque hominum plus duobus millibus trahi
 non possent. secundo Aprilis ipse ameras affuit cum copiis equestri-
 bus et pedestribus innumeris, et tentorium ex adverso portae
 sancti Romani fixit, atque exercitus ut arena maris ad Hexami-
 liam per terram ab uno mari ad alterum pertinuit atque orienta-
 lis quidem pars a dextra amerae usque ad portam, quae est in li-
 tore, auream castrametata est, Europaea a sinistra usque ad ligneam
 portam in sinus Ceratini litore sitam. erat ameras vallo et fossa pa-
 lisque cinctus, et extra vallum stabant iannitzari cum reliquis palatii
 proceribus. pasias autem, cognatus amerae, cum exercitu sibi com-
 misso supra Galatam castra posuit. eodem die pars classis advenit
 et prope urbem ad litus maris appulit. erant triremes et dromones
 circiter triginta, naves minores autem et uniremes centum et triginta.

σίασεν ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς θαλάσσης τῆς πόλεως. ἦσαν δὲ τριήρεις ὡσεὶ τριάκοντα καὶ δρόμωνες, νῆες δὲ καὶ πλοιάρια καὶ μονήρεις τριάκοντα καὶ ἑκατόν. καὶ οὕτως παρέπεται τῇ πόλει πολιορκῶν αὐτὴν πᾶσι τρόποις καὶ μηχαναῖς, διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης περικυκλώσας τὰ δέκα ὀκτὼ μίλια τῆς πόλεως. 5 καὶ ὁ βασιλεὺς προσέταξε τὴν σειρὰν τὴν σιδηρᾶν τὴν βαρυντάτην ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος βαλεῖν, ἵνα τοῦ στόλου, λέγω τῶν πολεμίων πλοίων, κωλύσῃ τὴν ἔφοδον· ἔσωθεν δὲ τῆς ἀλύσου τὴς παρατυχοῦσας νῆας ἐνέβαλλον, ὅπως ἰσχυροτέρως κωλύσωσι τὴν εἴσοδον καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀντι-10 μάχωνται. ἦσαν δὲ νῆες τοιαῦται, ἐκ μὲν Λιγουρίας τρεῖς, ἐκ δὲ Ἰβηρίας ἦτοι Καστελίας μία, ἐκ τοῦ Γάλλον τῆς Προβέντζιας . . . , ἐκ δὲ τῆς Κρήτης τρεῖς, ἐκ τῆς πόλεως λεγομένης Χύνδαξ ἡ μία καὶ αἱ δύο ἐκ Κυδωνίας, πᾶσαι εἰς παράταξιν πολεμικὴν καλῶς ἠτοιμασμέναι. ἔτυχον δὲ καὶ ἐκ 15 τῶν Ἑνετῶν τριήρεις ἐμπορικαὶ μεγάλαι τρεῖς, ὡς οἱ Ἴταλοὶ εἰώθασι γρόσσας γαλέρας καλεῖν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν γαλεάτζας, καὶ ἕτεροι τριήρεις ταχεῖαι πρὸς φύλαξιν καὶ ὑπηρεσίαν τῶν ἐμπορικῶν τεταγμέναι. καὶ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἵνα καὶ αὐταὶ ἐναπομείνωσιν εἰς συνδρομὴν τῆς πόλεως. καὶ οὕτω 20 Β τὰ τοῦ λιμένος ὠκονόμητο, ἐκ δὲ τῆς χέρσου ἔστησαν οἱ ἐναν-

1. τῆς θαλάσσης om P 3. παραλέμπεται P 9. τῆς ἀλύ-
σου om P 11. δὲ αἱ ἐνδον νῆες αὐταὶ P 12. δὲ Καστελίας
τῆς Ἰβηρίας τῶν Ἰσπανῶν μία, ἐκ τῆς Γάλλον Πρεβωτίας ,
ἐκ P

ita ad urbem accedit obsidetque eam omni modo omnisque generis machinis, terra marique per octodecim milliarium ambitum inclusam. imperator ponderosissimam catenam ferream ori portus praetendi iussit, qua accessus navium hostilium arceretur; intra eam naves, quae forte aderant, collocabantur ad validius defendendum adiutum et impetus hostium propulsandos. erant naves haec: e Liguria tres, ex Iberia sive Castilia una, e Provincia Galli . . . , e Creta tres, ex urbe, cui Chandax nomen, una, Cydoniatarum duae, omnes ad pugnam probe instructae. aderant praeterea Venetorum magnae triremes mercatoriae tres, quas Itali magnas galeras, sive potius galeatas appellare solent, et aliae triremes veloces ad custodiam et tutelam mercium constitutae: quas et ipsas imperator ad succurrendum urbi manere iussit. hoc modo igitur portui provisum est. in terra hostes magnam illam helepolim, cuius os patebat spithamas duodecim, et alias complures spectatu dignas collocarunt; ac fossa militari alta ducta palisque superne munita, iaculabantur, et moenia urbis locis quatuordecim graviter percutiebant; destruebantque machinis, quibus

τίοι τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐλεβόλιν, πλάτος ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ στόματος σπιθαμὰς δυοκαίδεκα, καὶ ἑτέρας πολλὰς ἐλεβόλεις ἄξιας θεάματος· καὶ στρατήγιον ὄρουκτιὸν ποιήσαντες ὑψηλὸν καὶ μετὰ ξύλων σταυρώσαντες αὐτὰς ἄνωθεν ἐβαλλον, καὶ ἐν 5 τόποις τέσσαρσι καὶ δέκα τὰ τείχη τῆς πόλεως σφοδρῶς εἵυπτον. καὶ ἐκ πετροβόλων μηχανημάτων πολλὰι οἰκίαι περιφανεῖς ἐγγὺς τῶν τειχῶν ἠχρειώθησαν, καὶ μάλιστα τὰ ἀνάκτορα· ἐκ δὲ τῶν ἐλεβόλεων τὴν πόλιν ἐθορύβουον κροτοῦντες καὶ κλονοῦντες τοῖς τείχεσι καὶ τοῖς πύρ- 10 γοις ἐνέδιδον, καὶ διαμφίς οὐκ ἔλιπον θάνατοι ἔκ τε τῶν ἐλεβόλεων καὶ ἐλεβολίσκων μπαλαιστρῶν τε καὶ τῶζων καὶ ἑτέρων μηχανημάτων. καὶ οὐκ ἔπαυεν ὁ πόλεμος καθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτα, αἱ συμπλοκαὶ καὶ αἱ συρρήξεις καὶ οἱ ἀκροβολισμοί, ἐλπίζων ὁ ἀμηνῶς διὰ τὸ ὀλίγους εἶναι ἡμῶς 15 καὶ ἰσχυρῶς κεκοπιακότας εὐκόλως θηρεῦσαι τὴν πόλιν· καὶ οὐκ εἴασεν ἡμῶς ἄνεσιν λαβεῖν οὐδ' ὄλωσ. ἡ δὲ μεγάλη ἐκείνη καὶ ἰσχυρὰ ἐλεβόλις διὰ τὸ συνεχῶς σφενδονίζειν καὶ οὐ τοσοῦτον τὸ μέταλλον ὑπάρχειν καθαρὸν διεργράγη ἐν τῷ βάλλειν τὸν τεχνίτην τὸ πῦρ καὶ εἰς πολλὰ διημερίσθη κλάσμα- 20 τα, καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἀπεκτάνθησαν καὶ ἐπλήγησαν. καὶ ἀκούσας ὁ ἀμηνῶς ἐλυπήθη λίαν, καὶ προσέταξεν ἵνα ἀντ' αὐτῆς ποιήσωσιν ἄλλην ἰσχυροτέραν, καὶ ἕως τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐδὲν ἄξιον ἔργον καθ' ἡμῶν κατώρθωσαν. καὶ τῇ ἰε' τοῦ αὐτοῦ ἔφθασε καὶ ὁ ἐναπολειφθεὶς στόλος αὐτοῦ ἔκ τε τοῦ

1. τηλέβολον sec P, ἐλέβολον pr 2. τηλεβόλους P 8. τη-
λεβόλων P 9. καὶ κλονοῦντες om P 11. τηλεβόλων καὶ τη-
λεβολίσκων παλαιστρῶν P 16. εἶα P 17. τηλέβολος P

lapides iaciebantur, multas domus egregias propter moenia sitas, in-
primis palatia, atque helepolibus urbem perturbabant et cum stre-
pitu ac tumultu moenia turresque petebant, et utrimque geminaban-
tur caedes helebolibus, heleboliscis, ballistis, arcubus, aliis machinis,
nec cessabat bellum vel noctu vel interdiu, sed erant perpetuae pu-
gnae, conflictus, iaculationes. sperans enim ameras, quod pauci esse-
mus iique admodum confecti, facile se urbem expugnaturum esse,
nullam plane quietem nos capere passus est. magna autem illa et vali-
da helepolis propter continuam iaculationem, praesertim quum metallo
non ita puro esset, dirupta igne extinxit magistrum, et in multa
frusta disiecta alios complures aut delevit aut vulneravit. qua re au-
dita, ameras magnopere doluit, edixitque, ut illius loco aliam firmio-
rem facerent, nec quidquam egregii operis ad eum usque diem con-
tra nos patratum est. eiusdem mensis die 15 reliqua eius classis e

Εὐξείνου πόντου καὶ Νικομηδείας καὶ Ἀσίας, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἴκοσι καὶ τριακόσια, ἐξ ὧν ὑπῆρχον τριήρεις δέκα καὶ ὀκτώ, διήρεις τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ, τὸ δὲ λοιπὸν ἄχρι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τε ὑπῆρχον νῆες μακραι καὶ πλοῖα, τῶν γε τὸ φορτίον ἦν μαχίμων καὶ τοξότων ἀνδρῶν παμπόλλων τὸν ἀριθμὸν· ὑπῆρχον γὰρ ἐν τούτοις καὶ δρόμωνες φορτίοι πέντε καὶ εἴκοσι, αἱ εἶχον πεφορτισμένα ξύλα τίτανον πέτρας καὶ ἑτέρας ὕλας ἐπιτηδείας πρὸς πολιορκίαν πόλεως. πλὴν ἐν τῷ λιμένι οὐ ῥαδίως εἶχον τὴν εἴσοδον δι' αἰτίαν ἦν εἶπομεν. ἐλθόντες ἐκ τῆς ἐφ' ὧν περαιῖας κάτωθεν ὀλίγον τι τοῦ διπλοῦ 10 κίονος καὶ μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου ἐγγὺς τὴν στάσιν μετὰ ἀγκύρων ἐποίησαν. τῇ δὲ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμήσας τὸν στόλον καὶ τοῦ τῆς χέρσου στρατοῦ, ἰππέων τε καὶ πεζικῶν, καὶ εὔρε τριήρεις καὶ διήρεις μονήρεις δρόμωνας νῆας καὶ πλοῖα, εἴκοσι καὶ τετρακόσια ἰστία· ὁ 15 δὲ στρατὸς ὁ θέλων μάχεσθαι ἐκ τῆς χέρσου χιλιάδες ὑπῆρχον ὀκτώ καὶ πενήκοντα καὶ διακόσιαι. οἱ δὲ πρὸς ἀντιπαράταξιν ἄνδρες ὄντες ἔνδον τῆς πόλεως τῆς τσαύτης εἰς μέγεθος ἦσαν χιλιάδες τέσσαρες καὶ τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἑνακόσιοι, ἄνευ τῶν ξένων μόλις ὄντων χιλιάδων δύο. ἔγνω 20 γὰρ ἐγὼ τοῦτο οὕτως ἔχειν ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης. τοῦ γὰρ βασιλέως προστάζαντος τοῖς δημάρχοις καὶ στρατηγοῖς ἔγρα-

3. διήρεις — ὀκτώ om P ἄχρι τῶν ἡ ἰστιῶν ὑπ. P 7.
 ἡς εἶχον πεφορτισμένας P 10. ἐλθόντα P 12. 15⁷ P

ponto Euxino, Nicomedia et Asia, navium trecentarum et viginti adest, e quibus erant triremes octodecim, biremes duodequingenta, reliquae naves longae et onerariae, quibus magnus numerus militum et sagittariorum vehebatur. numerabantur in his dromones onerarii quinque et viginti, lignis, calce, saxis aliisque rebus ad oppugnandam urbem idoneis onusti. verum non facilem habuerunt aditum portus propter causam, quam dixi. ex oriente advectae paulo infra duplicem columnam usque prope ad ecclesiam sancti Constantini in ancoris stationem habebant. die mensis decimo recensita classe et exercitu tum equestri tum pedestri, invenit triremes, biremes, uniremes, dromones, naves et naviculas viginti et quadringentas; militum autem terra dimicare gestientium ducenta duodesexaginta millia erant. ad horum impetus sustinendos qui erant in tantae magnitudinis urbe, numerabantur quater mille nongenti septuaginta tres, praeter extraneos, quorum vix duo millia erant. cognovi enim hoc ita esse hac ratione. iubente imperatore, singuli praetores et duces accurate renuntiaverunt, ex ipsorum demarchia qui possent militiam tolerare tum laici tum monachi, et quae quisque arma ad vim propulsandam ha-

ψεν ἕκαστος αὐτῶν τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ ἀκριβῶς, τοὺς δυ-
 ναμένους σταθῆναι ἐν τῇ κάστρῳ κοσμικούς τε καὶ μοναχοὺς,
 καὶ τίνα ὄπλα ἕκαστος αὐτῶν κέκτητο πρὸς ἄμυναν· καὶ οὐ-
 τως ἕκαστος τῶν δημάρχων δέδωκε τὸν κατάλογον τῆς δημαρ-
 5 χίας αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ κελεύσας με εἶπεν “αὕτη ἡ
 διακονία πρὸς σὲ ἀφορᾷ, τὰ φυλακῆς δεόμενα καὶ ἀπόκρυφα.
 λῆψον οὖν τὰ τοῦ καταλόγου κατάστιχα, καὶ κάθισον ἐν τῷ
 οἰκῇ σου. ψήφισον ἀκριβῶς πόσοι καὶ τί τὰ ὄπλα καὶ ἀσπί- 54
 δες καὶ τόξα καὶ ἐλεβολικά.” ἐκτελέσας οὖν ἐγὼ τὸ παρὰ
 10 τοῦ βασιλέως προσταχθέν μοι παρέστησα τῷ αὐθέντῃ μου καὶ
 βασιλεῖ τὸ καταστιχίδιον μετὰ λύπης καὶ σκυθρωπότητος πολ-
 λῆς· καὶ ἔμεινε μόκον ἐναπόκρυφος μετὰ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ
 ἢ ποσότῃς. πλὴν ἦσαν καὶ τινες ὀλίγοι πάνυ ἐκ τε τῶν ἀρ-
 χόντων καὶ δήμου ἀνωφελέστατοι καὶ δειλοκάριοι, οἱ διὰ
 15 τὸν φόβον τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐτέρων ἐναντίων πανοικί
 πρὸ καιροῦ ἐκ τῆς πόλεως ἔφυγον· ὡς δὲ τοῦτο ἐν τοῖς
 ὡσὶ τοῦ βασιλέως ἐρρέθη, στενάξας ἐκ καρδίας καὶ οὐδὲν
 ἕτερον ἐποίησεν. ὑπῆρχε δὲ τις ἐκ τῆς Λιγυρίας ἐν ταῖς
 δύο ναυσί, ὃς ἦν ναυάρχης καὶ κύριος, ἀνὴρ πάνυ δεξιὸς
 20 ἀνδρείος καὶ ἐπιτήδειος, τοῦνομα Ἰωάννης Ἰουστινιανός, ὃς
 γεννάδας εἶχε. θεωρῶν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ πάντα
 δεξιὸν δημαρχὸν αὐτὸν καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τριακοσίους ἄνδρας
 προσέταξεν εἶναι, καὶ προβλέπειν καὶ διοικεῖν αὐτὸν εἰς ἔτε-

9. τηλεβολικά P 11. καταστιχίδιον P 12. ἀνὰ ξιμοῦ καὶ αὐ-
 τοῦ P 19. κύριος τῶν νηῶν P 20. ἀνδρείος φρόνιμος καὶ P
 ὁ γεννάδας . θεωρῶν P 22. ἐπιδεξιότατον P 23. προ-
 βλέπτῃν καὶ διοικητῃν P

beret. mandans autem mihi imperator “id negotium” inquit “ad te
 pertinet; cautione enim et silentio opus est. accipe igitur catalogum
 censuum, domique diligenter computa, quot sint et quid armorum
 sive acuta sive arcus sive machinae.” functus igitur labore ab impo-
 ratore mihi mandato, tabellas imperatori non sine dolore et moesti-
 tia tradidi, mansitque praeter nos duos reliquis occultus numerus.
 ceterum nonnulli, sed perpauci illi, de nobilitate et plebe homines
 nequam et imbelles timore belli calamitatumque cum totis familiis
 ante tempus ex urbe fugerunt: quod ubi ad aures pervenit impera-
 toris, nihil aliud quam ab imo pectore gemitum duxit. erat autem in
 Ligusticis illis duabus navibus ipsarum praefectus et dominus, vir no-
 bilis, dexterrimus, strenuus, commodus, Iohannes Iustinianus nomine,
 quem quum imperator ad omnia esse idoneum animadvertisset, tribu-
 num eum et ducem trecentorum militum instituit eidemque alia quae-

ρά τινα ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου ἐξουσίαν ἔδωκε, θαρρήσας με-
γάλως εἰς αὐτόν· ὃς ὄντως καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ ἔργα ἄξια μνή-
μης ἐποίησε.

Ὡς δὲ ὁ ἀμνηρῶς τὴν κεκλασμένην ἐλεβόλιν ταχέως πάλιν
ὑγιῆ καὶ σώαν ἐποίησεν, ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς μετὰ βίας τοῖς 5
τείχεσιν ἔτυπτον καὶ θόρυβον πολὺν ἐν ἡμῶν ἐποίουν μετὰ
πάσης μηχανῆς πολεμικῆς, ἀκροβολισμοὺς καὶ συρράξεις καὶ
συμπλοκάς ἰσχυροτάτας· καὶ ἦν πολυειδὲς τὸ κακόν. οἱ δὲ
ἡμέτεροι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰς μηχανὰς τὰς πολεμικὰς
μανθάνοντες καὶ τὰς τῶν ἐναντίων θεωροῦντες, πᾶσαν δειλίαν 10
καὶ φόβον ἐάσαντες καὶ μηχανὰς καὶ τέχνας καινὰς εὗρισκον,
καὶ τοὺς ἐναντίους οὐκ ὀλίγον ἔβλαπτον. αἱ δὲ τέχναι μερι-
καὶ οὐκ ἐς μᾶκρος ἐστήκεισαν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς τελειῶς
ἄνεσιν καὶ τὰ τῆς μάχης καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐπιτήδεια. χα-
λάσαντες δὲ ἐν τισι τόποις τὰ τεῖχη μετὰ ἐλεβόλεων καὶ πυ- 15
ριβόλων μηχανημάτων, εἶτα θέλοντες πληῖσαι τοὺς τάφρους
ἵνα ῥαδίως ποιήσωσιν τὴν εἴσοδον καὶ διὰ τῶν χαλασμάτων
εἰσέλθωσιν, ἀκροβολισμοὺς ἐν πρώτοις ἐποίησαν καὶ συρράξεις,
μέσον δὲ ἐκείνων ἕτερα χῶματα ἐν τοῖς τάφροις ἔρριπτον
καὶ κλάδους δένδρων καὶ ἐτέρας ὕλας, τινὲς δὲ ἐκ τῆς βίας 20
καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα, ὅτι καὶ πολλοὶ
ἐξ αὐτῶν ἐκ τε τοῦ πλήθους καὶ τῆς στενοχωρίας ἦν εἶχον
ἐπιπτον· καὶ οἱ ἐρχόμενοι ὕπισθεν ἀνηλεῶς ὄπιπτοντες τὰ

4. τηλέβολον P 6. ἔτυπτε P 15. τηλεβόλων καὶ πετροβόλων P
21. θέαμα τοιοῦτον ὅτι P 22. στεν. καὶ βίας ἦν P

dam belli munera administranda commisit, virtute eius magnopere
nisius qui revera in hac praefectura sua facinora memoria digna
patravit.

Ameras postquam diffractam helepolim brevi tempore refecit in-
stauravitque, dies ac noctes vehementer muros quater et magnum
nobis tumultum iniicere omni belli genere, iaculationibus, proeliis,
dimicationibus acerrimis non cessavit, eratque multiplex mali facies.
nostri quotidie machinas bellicas tractantes spectantesque eas, quas
hostes habebant, timore et formidine soluti, machinas et artes novas
excogitabant, et hostibus haud parum detrimenti afferebant. ceterum
singulares illae arte non diu valuerunt, propterea quod nobis nulla
omnino quies concedebatur nec suppetebant, quae ad pugnam et ob-
sisionem tolerandam necessaria essent. moenibus igitur nonnullis lo-
cis per helepoles et pyrobolas concussis, hostes fossas impleturi, quo
facilem ingressum haberent et per foramina murorum penetrarent,
qui primi stabant, iaculationibus et pugnis nos vexabant, inter hos
medios alii terram in fossas congerebant aut frondes arborum et aliam

ξύλα καὶ χῶματα αὐτοὺς οἰκτρῶς ἐσκέπαζον καὶ ἐν τῇ ᾄδῃ
 ζῶντας παρέπεμπον. ἕτεροι δὲ καὶ μετὰ προαιρέσεως οἱ πλέον
 ἰσχυροὶ καὶ δυνάμενοι ἐκ τῆς ὀσμῆς καὶ σπουδῆς τοὺς ἀσθε-
 νετέροους ἀντὶ κλάδων καὶ χῶματος ἔρριπτον ἀπηνῶς. ἀλλὰ
 5 καὶ ταῦτα ποιοῦντες οὐκ ἐδύναντο φριγεῖν ἀβλαβεῖς ἕκ τε τῶν
 ἐλεβολικῶν καὶ τζαγκρατόρων, καὶ ἐκ τῶν τειχῶν βαρέων
 λίθων ἀποσφενδονούμενα οἱ ἐναντίοι αἰσχυρῶς ἐπιπτον καὶ
 πολλὰ κατεπλήττοντο, καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τινὲς ἀβλαβεῖς
 οὐκ ἐναπέμενον. σύροντες δὲ καὶ τὰς ἐλεβόλους αὐτῶν ἕως
 10 ἡγῆς τῶν τάφρων, καὶ ἡ μάχη καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ συμπλοκὴ
 φορικαλέα ἐγένετο. καὶ εἰς αὐτὰ οὐκ ἀγενῆ ἦσαν καὶ τὰ ἡμέ-
 τερα· καὶ θανυμαστὸν ἦν, χωρὶς ἐμπειρίας πολέμου ὄντες τὴν
 νίκην εἶχον διὰ τὸ μεγαλοψύχως καὶ γενναίως ἐντυχόντες
 ἐποιοῦν τὸ ὑπὲρ δύναμιν. καὶ τοὺς τάφρους ἐνεγέμιζον δι'
 15 ὄλης τῆς ἡμέρας, ἡμεῖς δὲ δι' ὄλης τῆς νυκτὸς τὰς ὕλας καὶ B
 τὰ ξύλα εἰλκίζομεν ἕσωθεν· καὶ αἱ ὀρυζεῖς τῶν τάφρων
 ἐναπέμεναν ὡς καὶ ἦν τὸ πρότερον. τοὺς δὲ χαλάσαντας
 πύργους χοῦν μετὰ σπυριδῶν βαστάζοντες καὶ ἀγγελῶν ξυλί-
 των οἴνου καὶ ἑτέροις ξύλοις αὐθις ἀνεκαινίζομεν. ὁ δὲ ἀμη-
 20 ρᾶς θεωρῶν ἤσχύνετο διὰ τὴν βουλήν αὐτοῦ ἄπρακτον

2. ἀπέπεμπον P 3. τῆς αὐτῶν σπουδῆς τοὺς P 6. τηλε-
 βολλίσκων P τειχῶν om P 7. ἀποσφενδονούμενοι P 9.
 ἐμεινον P τηλεβόλους sec P, ἐλεπόλους pr 13. μεγαλόψυχον
 καὶ γενναῖον P 14. ἐγέμιζον P 17. χαλασθέντας P 18.
 π. μετὰ σπυριδῶν γέμοντος χῶματος καὶ P 20. ἤσχ. καὶ κα-
 τεφρονεῖτο διὰ P

materiam, nonnulli adeo ardore abrepti tentoria sua: eratque videre
 mirum spectaculum, quo eorum non pauci multitudine et loci angu-
 stiiis compressi cadebant, et ab iis, qui sequebantur et crudeliter
 deiciebant ligna et terram effossam, miserabiliter cooperti, vivi ad
 inferos mittebantur. nonnulli etiam viribus validi ac robusti ex im-
 petu et festinatione infirmiores ultro pro ramis vel terra saeviter de-
 trudebant. sed quum haec facerent, non poterant salvi devitare hele-
 polium et telorum ictus, et a grandibus saxis, quae de muro vibra-
 bantur, cadebant turpiter multumque vulnerabantur: quanquam etiam
 de nostris nonnulli non illaesi manserunt. traxerunt tamen helepoles
 ad oram fossae, et conflictum ac decertatum est horribiliter. at haud
 imbelles nostri se praebuerunt, ac mirum erat, ut bello inexercitati
 victoriam tamen reportarent, et magno animo et genere se obiici-
 entes supra vires laborarent. itaque quum illi toto die fossas imple-
 rent, nostri tota nocte materiem, terram, ligna intro egerant, unde
 fossae manserunt, quales ante fuerant. turres autem concussas humo
 in corbis et vasis ligneis vinariis aggesta trabibusque instaurabant.

μένειν, καὶ ἑτέραν μηχανὴν πολεμικὴν θέλων ποιῆσαι προσέ-
 ταξαν ἵνα ἔλθωσί τινες ἄνδρες οἱ δυνάμενοι ὀρθῶς ἰδεῖν καὶ
 ποιεῖν ὅπας ὑποκεκρυμμένας κάτωθεν τῆς γῆς, ὅπως δι' αὐ-
 τῶν ὁ στρατὸς εὐκόλως εἰσέλθωσιν ἔνδον τῆς πόλεως. καὶ κατὰ
 τὸ προσταχθέν ὑπ' αὐτοῦ ἤρξαντο ὀρύσσειν. Ἰωάννης δὲ τις 5
 Γερμανὸς ἄκρον ἠσκημένος τὰς τοῦ πολέμου μηχανὰς καὶ τὰς
 τοῦ ὕγροῦ πυρός, ἐνωτισθεὶς τὴν μηχανήν, ἑτέραν ὀπὴν ἐναν-
 τίαν ὀρύξας καὶ μετὰ ὕγροῦ πυρός τεκμηνητῶς συσκευάσας,
 ἐρχόμενων τῶν Τούρκων διὰ τῆς ὕλης μετὰ χαρᾶς αὐτὸς τὸ
 πῦρ ἀνάψας τὸ εἰς τὴν ἐναντίαν ἀρρηγμένην παρ' αὐτοῦ ὀπὴν 10
 πολλοὺς ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε καὶ τὰς τέχνας αὐτῶν εἰς οὐδὲν
 ἀπέδειξεν· ὀπὴν δὲ μίαν ἐναντίων ὁ γεννάδας Γερμανὸς λα-
 θῶν οὐχ εὔρεν. οἱ Τούρκοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ ὕγρον πῦρ
 ἀνῆψαν, ὃ προητοιμάσαν, πλὴν οὐδὲν κατώρθωσαν· πύργου
 δὲ τινος μόνον παλαιοῦ ὀλίγον μέρος ἐκ τοῦ χρότου τοῦ πν- 15
 ρὸς ἔπεσεν, ὃν ἡμεῖς εὐθὺς ἀνεκαινίσασμεν. ἦσαν δὲ καὶ τι-
 νες γηραιοὶ οἱ ἔλεγον ὅτι καὶ οἱ ἐναντίοι ἐν ἑτέροις μάχαις
 τοῦτο ἔπραξαν καὶ οὐδὲν ἐκατώρθωσαν διὰ τὸ τὸ πλεῖον μέ-
 ρος τῆς πόλεως ὑποκάτωθεν τῶν τειχῶν πετρωδὲς εἶναι. σφα-
 λεῖς δὲ ὁ ἀμνηστὴς καὶ ψευδοθεὶς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐλπίδας ἕτερα 20
 νέα ἐφευρήματα καὶ μηχανὰς εἰς πολιορκίαν ἐποίη· ἐλέπο-
 λιν γὰρ μεγίστην ἔχουσιν τροχοὺς πολλοὺς μετὰ ξύλων χον-

3. ὀπὴν P
 ἐπι P

7. ἐνωτ. μηχανὰς P

8. ποιήσας P

20.

quae quum animadvertoret ameras, erubescibat, quod consilium suum
 eventu careret, atque aliam rationem experturus, imperavit, ut ades-
 sent, qui recto iudicio oculorum uterentur ei cuniculos agere calle-
 rent, per quos exercitus facile urbem intrare posset: coeperuntque
 ad praescriptum eius fodere. at Iohannes quidam Germanus in tra-
 ctandis bellicis machinis et igne Graeco exercitatissimus, quum ani-
 madvertisset illorum consilium, alium cuniculum contrarium agendum
 et igne Graeco artificiose implendum curavit, Turcisque laete per
 cuniculum procedentibus, ipse in altero a se acto cuniculo accenso
 igne, multos eorum exussit opusque ad nihilum redegit. unus tamen
 hostium cuniculus generosum illum Germanum latuit. ipsi quoque
 Turcae idem genus ignis pararunt et accenderunt, sed nihil profece-
 runt; nisi quod unius vetustae turris parva pars ex pulsu incensi
 ignis concidit, quam tamen statim instauravimus. erant autem senes
 quidam, qui dicerent, hostes idem tentasse aliis in bellis nec quid-
 quam profecisse, quod maior urbis pars subter muros solum saxosum
 haberet. spe igitur lapsus et frustratus ameras alia nova inventa et
 machinas ad expugnandam urbem adhibuit. helepolim maximam, multis

τρῶν κατασκεύασε, πλάτος ἔχουσαν πολὺ καὶ ὕψος· ἐνέδυσσε δὲ αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐκ τρίτου μετὰ βουβύλων καὶ βοῶν δορωῶν, καὶ πύργους εἶχεν ἄνωθεν καὶ παραπετάσματα, ἀναβάθρας καὶ καταβάθρας, ἵνα οὐ δυνησώμεθα τοὺς ἔσωθεν αὐτῆς βλάπτειν. εἶχε δὲ καὶ τὸ ἔξωθεν μέρος ἠνοιγμένον, ἵνα ῥηδίως εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται οἱ βουλόμενοι. κατὰ δὲ τὸ μέρος δι' οὗ ἔμελλον εἰσεῖν ἐν τῷ ὀρύγματι, εἶχε πύλας τρεῖς μεγάλας μετὰ παροσκευάσματος σφοδρῶς ἐνδεδυμένας, ὡς εἶπομεν. εἶχον δὲ ἔσωθεν καὶ κύκλοθεν πᾶν ὄργανον καὶ τέχνην πολεμικὴν καὶ πολλὰς ὕλας καὶ ξύλα, ἵνα ῥίψωσιν ἐν τῷ τάφρῳ ἐν τῇ προσήκοντι καιρῷ, ὅπως ῥηδίως εἰσελθῶσιν. εἶχον δὲ κλίμακας ἔχουσας τὰς βαθμίδας μηρινθώδεις ὑποχαλουμένας διὰ κάλων, καὶ αὐτὶς ἤρον μίαν εἰς ὕψος. προσδεδομένης τοῖς τείχεσι καὶ πύσεως ἐτέρας μηχανῆς, ἣν ἠδυνήθη ἀνθρώπου νοῦς νοῆσαι, ὡς οὐκ ἠλίξεν βασιλεὺς ποτε, οὐκ ἐποίησε τοῦ ἀλῶσαι τὸ φρούριον. ποιήσαντες δὲ καὶ ἐν ἐτέροις μέρεσιν ἀμάξας μετὰ πλείστων τροχῶν, καὶ ἄνωθεν ὡς πύργους, καὶ αὐτοὶ ἐνδεδυμένοι ὄν τρόπον εἶπομεν. ἔχοντες καὶ αὐτοὶ πλείστας μηχανὰς κατασκευασθείσας μετὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἠτοίμασαν ἵνα πάντες τὴν σύρρηξιν ἅμα ποιήσωσιν. καὶ πρῶτον μὲν

2. ἔσωθεν καὶ om P 3. δορωῶν M 4. τοῖς ἔσωθεν πλά-
 τειν τι κακόν P 5. ἀνωγμένον P 8. παροσκευάσματος P
 11. τῷ ὀρύγματι ἤτοι τῷ τάφρῳ P 14. προσδεδομένης P 15.
 ἣν οὐκ ἤδ. P ἐλίξω P 20. μετὰ] ὑπὸ P

rotis sustentam, in primis latam et altam, lignis instruxit, atque intus et extra triplicato corio bubalorum et boum induit. habebat eadem superne turres et vela, ascensus item et descensus, ne qui intus essent a nobis possent laedi. patebat porro foras, ut, qui vellent, facile et ingredi et egredi possent. in ea autem parte, qua in fossam intrare vellent, tres magnae portae erant, tegumento, ut diximus, probe obtectae. in circuitu intus et extra disposita erant omnia genera bellicorum instrumentorum et machinarum, materiae et lignorum magna copia, quae opportuno tempore in fossam deicerent, quo haberent aditum. habebant scalas gradibus stuppeis, quae per funes demittebantur et rursus in altum trahabantur. admovebantur moenibus praeterea aliae omnes machinae, quas excogitare mens humana potest, quales nunquam visurum se esse speraverat imperator nec ad capiendum castellum aliquod ipse fecerat. fabricati sunt etiam aliis in locis currus rotis permultis et superne turribus instructos et eo, quo diximus, modo munitos, quumque et ipsi machinas plurimas haberent igne, qui non extinguitur, repletos, has compararunt, ut una

μετὰ τῆς φοβερῆς ἐκείνης ἐλεβόλεως τύψαντες σφοδρῶς ἔρριψαν εἰς ἕδαφος τὸν πύργον τὸν πλησίον τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ εὐθὺς τὴν ἐλέπολιν ἐκείνην σύραντες ἔστησαν ἄνωθεν τοῦ ὀρύγματος. καὶ ἡ μάχη καὶ ἡ συμ-
 55 πλοκὴ νοσιαιᾶ καὶ φρικαλέα ἐγεγόνει· ἦν δὲ πρὶν τὸν ἥλιον ὡς ἀνατεῖλαι, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐκράτησε. καὶ ποτὲ μὲν ἐν μέρει τὴν συμπλοκὴν καὶ τὴν σύρρηξιν ἰσχυρῶς ἠγωνίζοντο, ποτὲ δὲ ἐν μέρει τὰ ξύλα καὶ τὰς ὕλας καὶ χρώματα τὰ ἔσωθεν τῆς ἐλεπόλεως ἐν τῷ τάφρῳ ἔρριπτον· καὶ ἐκ τοῦ χαλῆσματος τοῦ πύργου ὕλην, καὶ ἐξ ὧν ἐκεῖνοι ἔρριπτον, ὄδον 10 εὐθεῖαν αὐτοῖς ὑπὸκονήσαν. τυχόντες καὶ οἱ ἡμέτεροι γενναίως αὐτοὺς ἀπεμπόδιζον, καὶ ἐκ τῶν κλιμάκων πολλαίς αὐτοὺς ἀπεκρῆμιζον, καὶ τινὰς κλίμακας ξυλίνας κατέκοψαν, καὶ καρτερῶς οἱ ἐναντίοι πολλαίς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπεκρούσθησαν ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας τῆς νυκτός. 15

Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐκ τε τοῦ κόπου τοῦ πολλοῦ καὶ τῶν πληγῶν ἠγανάκτησαν, καὶ ἡ συμπλοκὴ καὶ ὁ πόλεμος ἐλύθη, ἐλπίζοντες μὲν τῷ πρώτῳ μετὰ ὀλίγου κόπου τὴν βίωσιν εὐκολον εὔρωσιν· ἀλλὰ τῶν ἐλπίδων ἐψεύσθησαν, διὰ τὴν μὲν Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανὸς ὡς τις ἀδάμας δι' ὅλης τῆς νυκτός ἀνα- 20 θαρρύνας τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ παραινέσας καὶ ὁ βασιλεὺς παρῶν μετὰ ἑτέρων πολλῶν τῶν ἐλθόντων εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον εἰς βοήθειαν δι' ὅλης τῆς νυκτός πολλὰ κοπιᾶ-

1. τηλεβόλεως P 4. ἐπὶ P 11. τυχόντες om P 13. ξυ-
 λίνας om P 23. βοηθήσαι P

omnes hora eruptionem facerent. ac primum quidem ingentis illius helepolis pulsu turrem prope portam sancti Romani sitam prostraverunt, atque helepolim illico promotam supra eam fossam collocarunt. hinc pugna et dimicatio exitiosa et horribilis exarsit, quae commissa ante lucem per totum diem duravit. Turcae nunc conflictu et certamine acriter contendebant, nunc ligna, materiem, terram, quae in helepoli erant, in fossam coniciebant. e ruina turris materiam, materiam, quam congeriebant, viam planam sibi pararunt. at vero nostri eos strenue impediabant, atque saepe detrudebant de scalis ligneis, quarum nonnullas conciderunt, hostesque eo die usque ad primam noctis horam saepe acriter repulsi sunt.

Itaque impii, ob laborem plagasque frendentes, pugnam solverunt, postero die levi opera ingressum facilem habituros se esse rati. at exciderunt spe sua, quod Iohannes Iustinianus, velut adamas tota nocte milites suos cohortatus, atque imperator coram ipse praesens cum aliis multis, qui eodem ad opem ferendam confluerant, per totam noctem magno labore fossas vacuefecerunt, turrem collapsam

σαντες τὰς τύφρους ἐκένωσαν καὶ τὸν πεσόντα πύργον μυρταῖς μηχαναῖς ἀνώρθωσαν, καὶ τὴν ἐλέπολιν τῶν ἐναντίων ὑποκάτωθεν, οὗ ἔκειτο ἐνδεδυμένη, ἐπυρπόλησαν. περὶ δὲ τρίτην ἀλεκτροφωνίαν ἐλθόντες μετὰ χαρᾶς, ἐλπίζοντες ἵνα 5τὴν βᾶσιν, ὡς εἶπομεν, ῥᾶδιον εὗρωσι, καὶ ἰδόντες τὰς ἐλπίδας αὐτῶν κενὰς ἐθαύμασαν. καὶ ὁ ἀμηνῶς λυπηθεὶς μᾶλλον καὶ αἰσχυνθεὶς ἐθαύμασε τὴν ἐπιδειξιότητα τῶν ἡμετέρων, καὶ ἔλεγε θαυμάζων τάχα “ἐὰν καὶ οἱ τριάκοντα ἐπὶ χιλιάδες οἱ προφητῆται εἰπὸν μοι ὅτι αὐτοὶ οἱ ἀσσοβεῖς” λέγων ἡμᾶς “διὰ μιᾶς νυκτὸς δύνανται ποιῆσαι ἅ ἐποίησαν, οὐκ ἐπίστευον.” ἔπειτα μὲν θεωρῶν μὴ ἔχοντας φύβον ἡμᾶς οὔτε δειλίαν εἰς τοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ συρρηξίεις ὡς ποιοῦν δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ τοὺς ἀναριθμήτους ἐλεβολίσκους βέλη τε καὶ πέτρας ἄνωθεν καθ’ ἡμῶν βροχομένας 15ὡς ὑετοὺς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀν’ οὐδενὸς πάντα κίνδυνον ἐλογίζοντο· εἰς οὖν ταραχὴν καὶ σύγχυσιν λογιζομένου μεγάλῃν ἐπέπεσεν αὐτὸς τε καὶ πᾶσα ἡ βουλή αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως εἶχον.

Καὶ τούτων γινομένων πολιορκουμένης τῆς πόλεως νῆες 20τρῆς Λιγουρίας ἐκ Χίου φόρτον λαβόντες καὶ ἄνεμον τηρήσαντες ἐπιτήδειον τὸν πλοῦν πρὸς ἡμᾶς ἐποιοῦντο· διερχομένων δὲ αὐτῶν εὗρον καθ’ ὁδὸν καὶ ἐτέραν μίαν βασιλικὴν

8. of om P 9. εἰπὸν μοι] ὑπὸ μίαν M 13. τηλεβολίσκους P
15. οὐδενὸς κίνδυνου ταῦτα πάντα P 16. οὖν om P 18.
post εἶχον P: κερφαίλαιον πέμπτον. 19. καὶ — πόλεως] καὶ τὸ
γινόμενον M 20. λιγαῖται P φορτίον P

molimentis innumeris instaurarunt et helepolim hostium, igne ubi operta stabat, submisso, exusserunt. itaque sub tertium galli cantum quum laeti et spe freti, facilem se, ut dixi, ingressum habituros esse, advenissent, ubi spe se frustratos viderunt, mirati sunt, atque ameras, magnopere tristatus et pudefactus, obstupuit virtute nostra, dixitque mirans, si triginta septem millia prophetarum sibi affirmassent, impios (nos scilicet) una nocte, quod fecerunt, facturos esse, se non habiturum fuisse fidem. deinde quum nos omni vacare timore, nec impressiones pugnasque, quas per totum diem fecerunt, aut iaculationes innumeras et saxa desuper in nos imbrium instar demissa extimescere, sed omne periculum nihili facere animadvertisset, in magnam animi perturbationem et consternationem ipse et universus senatus eius inciderunt. atque haec quidem ita evenerunt.

Interim dum urbs obsidetur, tres naves Ligustinae in Chio oneratae, ventum secundum nactae, ad nos cursum tenebant. inventa in itinere alia imperatoria navi, quae e Sicilia cum frumento solverat, nocte quadam prope urbem devenerunt. mane ut a diurnis excubatoriis triremibus amerae conspectae sunt, e reli-

νηα ἐκ Σικελίας μετὰ σίτου ἐρχομένην. καὶ φθάσαι ἐν
 μιᾷ τῶν νυκτῶν ἐγγὺς τῆς πόλεως, καὶ τῷ πρωτῷ ἰδόντες αὐ-
 τὰς αἱ ἡμερόσκοποι τριήρεις τοῦ ἄμηνῶ, καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου
 στόλου μέρος πολὺ κατ' αὐτῶν ὤρμησαν μετὰ πάσης χαρᾶς,
 μετὰ τυμπάνων καὶ κερατίνων σαλπύγγων κροτοῦντες, ἐλπί-5
 ζοντες ἐν εὐκολίᾳ τάσδε τὰς νῆας σαγηνεῦσαι. ὡς δὲ ἤγγι-
 σαν καὶ τὸν πόλεμον ἀνῆψαν καὶ ἀκροβολίζοντο, ἐν πρώτοις
 ἦλθον κατὰ τῆς βασιλικῆς νηὸς μετὰ ἐπηρομένης ὄφρυος· ἣ δὲ
 ναῦς ἐκ τῆς πρώτης προσηβολῆς μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ βελῶν καὶ
 πετρῶν κακῶς ἐδεξιώσατο αὐτούς. καὶ ἐλθόντες ταῖς πρώραις 10
 ὑποκάτωθεν τῆς νηὸς, αὐτοὶ δὲ μετὰ χύτρων κατασκευασμέ-
 νων τεχνικῶς πυρὶ ὕγρῳ καὶ πετρῶν πάλιν αὐτούς μακρόθεν
 ἀπεμπόδιζον διὰ τὸ γίνεσθαι πολὺν φόνον κατ' αὐτούς. ἡμεῖς
 δὲ ἐκ τῶν τειχῶν ἄνωθεν ταῦτα θιωροῦντες ἐδεόμεθα τοῦ
 θεοῦ ἐλεῆσαι αὐτούς καὶ ἡμᾶς. ὁμοίως δὲ ὁ ἄμηνῶς ἔφιπ- 15
 πος ἐστὼς κατὰ τὰς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ἐθεώρει τὰ γινό-
 μενα. καὶ πάλιν ἐκ τρίτου ἐμακροβολίζοντο, εἰτὴ πάλιν θέ-
 λοντες συρρῆξαι αὐτοῖς μετὰ ἐπηρομένης ὄφρυος καὶ μεγάλων
 ἀλαλαγμῶν· οἱ δὲ ναύκληροι καὶ κυβερνήται καὶ ναυαρχοὶ
 ἀνδρείως καὶ ῥωμαλέως σταθέντες, τοὺς ναῦτας παραθαρύ- 20
 ναντες ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν, καὶ μάλιστα ὁ ναυάρχης
 τῆς βασιλικῆς νηὸς τοῦνομα Φλαντανελᾶς ἐκ πρῶνης εἰς
 πρῶραν διερχόμενος καὶ ὡς λέων μαχόμενος καὶ φωναῖς τοὺς

1. νῆαν P 3. ἑτέρου om P 5. καὶ om P 9. τηλεβόλων
 καὶ τηλεβολίσκων P 10. ἐξώσατο P 18. συρραῖαι P, omisso
 αὐτοῖς 20. ναυτίλους P 22. φλατανέλας P 23. καὶ ὡς
 λέων μαχόμενος om P

qua classe naves non paucae cum laetitia, tympanorum et cornuum strepitu, incitato cursu, contra feruntur, nullo labore eas naves a se intorceptum iri opinatae. quum appropinquassent et pugnam commississent iaculanda, inprimis imperatoriam navem superbius adorti sunt; quae tamen eos primo impetu iaculis, telis, saxis male excepit; quumque proris eam subiissent, illi eos eminus ollis igne Graeco bene repletis atque saxis prohibuerunt, magna in eos strage edita. nos haec de moenibus spectantes, deo preces faciebamus, ut ipsorum nostrigue misereretur. similiter ameras, equo insidens, e litore, quae fiebant, prospiciebat. iamque tertium iaculantur, fastuque turgidi et magno clamore eos invadunt. at naucleri, gubernatores, nauarchi virili animo et robusto pectore stantes, nautas cohortantur ad mortem vitae anteponendam, inprimis imperatoriae navis nauarchus, Phlantanelas nomine, qui e puppi ad proram processit, leonis instar decertans et reliquos voci-

ἑτέρους διεγείρων, ὥστε οὐ δύναμαι εἰπεῖν τὰς φωνὰς αὐτοῦ
 καὶ τοὺς τῶν ἑτέρων κρότους ἕως τοῦ οὐρανοῦ αἰρομένους.
 καὶ σύρρηξις πάλιν μεγαλητέρα ἐγεγόνει, καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν
 τριήρων ἀπεκτιάνθησαν καὶ ἐπνίγησαν, καὶ δύο τῶν τριήρων
 5 πυριαλώτους ἐποίησαν, καὶ θεωροῦντες τὰς νῆας ἐδειλίασαν.
 ὁ δὲ ἀμηνῶς θεωρῶν μηδὲν ἄξιον ἔργον ποιοῦντα τὸν τοσοῦ-
 τον καὶ τηλικούτον στόλον ἀλλὰ μᾶλλον ἥτιονα ὄντα, μα-
 νεῖς καὶ θυμῷ ληφθεῖς, βρυχώμενος καὶ τοὺς ὀδόντας τριζῶν
 ὕβρεις ἐπέχεε εἰς τοὺς αὐτοῦ, δειλοκαρδίους καὶ γυναικώδεις
 10 καὶ ἀνωφελεῖς ἀποκαλῶν. καὶ τὸν ἵππον κεντρίσας ἦλθεν ἐντὸς
 τῆς θαλάσσης (ἦσαν γὰρ ἐγγὺς τῆς χέρσου αἱ τριήρεις ὡσεὶ
 λίθου βολήν), καὶ τὰ πλείονα τῶν χιτώνων αὐτοῦ ἐβύφησαν ἐκ
 τῶν τῆς ἀλμυρῆς θαλάσσης ὑδάτων. ὁ δὲ στρατὸς ὁ παρὰ τὴν
 χέρσον θεωρῶν αὐτὸν οὕτως ποιοῦντα ἠγανάκτου λυπούμενοι
 15 καὶ τοὺς ἐν τῷ στόλῳ ἐβλασφήμου· καὶ πλείστοι ἐφιπποὶ τῷ
 ἀμηνῶ καὶ αὐτοὶ ἀκολουθοῦντες ἕως τῶν νηῶν ἤγγισαν. οἱ
 δὲ τοῦ στόλου τὸν ἀμηνῶν οὕτως θεωροῦντες πρῶττοντα, καὶ
 ἀσχυρθέντες τὰς ὕβρεις, ἄκοντες καὶ ἐκόντες μετὰ θυμοῦ
 20 ἐμάχοντο ἰσχυρῶς. καὶ τί χρὴ λέγειν; οὐ μόνον εἰς οὐδὲν
 τὰς νῆας ἐβλαψαν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτος φόνος καὶ πληγὴ ἐγε-
 γόνη κατ' αὐτοὺς ὥστε οὐκ ἐδύναντο αἱ τριήρεις ὀπισθεν ἐλ-

1. γράφειν P 3. ἰσχυροτέρα P 6. πῶς οὐδὲν ἄξιον ἔργον
 ἐποίει ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικούτος στόλος, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τῶν
 νηῶν ἤτιετο M 22. αὐτῶν P

bus excitans, quas verbis exprimere non magis quam ceterorum cla-
 mores possim, quibus astra feriebantur. itaque exarsit rursus ve-
 hementius pugna, ac multi e triremibus occisi aut suffocati sunt,
 duabusque adeo triremibus captis, in magnum timorem inciderunt.
 ameras quum talem tantamque classem nullum operæ pretium facere,
 imo potius superari videret, ira et furore incensus, fremens et den-
 tibus frendens, maledictis suos proscidit, ignavos, effeminatos, nebu-
 lones increpans; ac subditis equo calcaribus, in mare provectus
 est (prope enim a terra naves aberant, circiter iactum lapidis), ut
 vestes eius maximam partem aqua salsa madefierent. quod ubi
 eum facientem vidit exercitus, qui in litore erat, indignatione et
 dolore commoti, conviciabantur his, qui in classe erant, et plurimi
 equis ameram secuti, ipsi quoque usque ad naves procedunt; ac
 classarii, ita quum agentem eum vident, pudore conviciorum com-
 pulsi, conversis rursus proris adversus nostrorum naves, strenue de-
 certant. verum quid opus est, ut eventum dicam? non modo nihil
 quidquam nocuerunt navibus, sed etiam tanta in eos clades strages-
 que edita est, ut triremes redire non possent. occisi sunt illo die

θειν. ἐπιρνεύθησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ἔμαθον ἐγὼ ἐξ αὐτῶν, πλείον ἢ δυοκαίδεκα χιλιάδες Ἀγαρηνοί, μόνον ἐν τῇ θαλάσῃ. ἐλθούσης δὲ τῆς νυκτὸς ἐξ ἀνάγκης ὁ στόλος μικρὸν ἀνεχώρησε, καὶ αἱ νῆες εὐκαιρίαν εὐρόντες εἰσῆλθον ἐν τῇ λιμένι ἄνευ οὐδενὸς ἀποκτανθέντος, εἰ μὴ τινῶν ὀλίγων ἢ πληγέντων. καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν πρὸς κύριον ἐξεδήμησαν. ὁ ἀμηνῶς δὲ τοσοῦτον μανείς καὶ λεπθθεῖς κατὰ τοῦ τοῦ στόλου δρουγγαρίου ἤθελεν αὐτὸν ἀνασκολοπίσαι, λέγων ὅτι ἐνεκεν τῆς ἐκείνου ἀνανδρίας καὶ ὀλιγοψυχίας αἱ νῆες ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐξάλλοντο, καὶ δι' ἀπροσ-10 ἐξίως τούτου καὶ ἀνωφελείας εἴασεν αὐτὰς εἰσελθεῖν ἐν τῇ λιμένι. τινὲς δὲ ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς βουλῆς καὶ τῆς αὐλῆς τοῦ ἀμηνῶ ἐδεήθησαν τοῦτον, ὥστε ζῆν τὸν δρουγγάριον ἐχαρισάτο· πλὴν τοῦ ἀξιώματος αὐτὸν ἐγύμνωσε καὶ πάντα τὸν βίον αὐτοῦ τοῖς ἰαννιτζάρους ἐχαρισάτο. 15

Καὶ πάλιν κατηφῆς ὑπάρχων ὁ ἀμηνῶς καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς κύων δάκνων καὶ λάξ ποδὶ κατὰ γῆς θεωρῶν καὶ τοὺς τείχους ῥήξας δις καὶ τρεῖς καὶ τοὺς τάφρους γεμίσας, καὶ εὐθύς πάλιν αὐτοὺς ἀνωρθωμένους εὐρισκεν, καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα τριήρεις διήρεις τε καὶ μω-20 νήρεις οὐκ ἠδυνήθησαν ἀλῶσαι τὰς τέσσαρας ἐκείνας νῆας, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τοσοῦτον φόνον εἰς αὐτοὺς ἐποίησαν,

6. μετὰ πλείστας ἡμέρας τινὲς ὀλίγοι ἐξ P 10. νῆες ἐκείνας
οὐχ ἐάλωντο ἀλλὰ δι' — τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ εἰσῆλθον ἐν τῇ λιμένι P
13. ἐδ. καὶ οὕτω τὸ ζῆν τῷ δρουγγαρίῳ ἐδωρήσατο P 17. λάξ
τῷ ποδὶ κατ' αὐτῆς θ. P 18. ῥήξας P 19. αὐτοὺς om P
20. καὶ πῶς ἐκ. P διήρεις om P

Agareni, ut ex ipsis cognovi, plus duodecies mille in mari dumtaxat. ingrante nocte, classis, necessitate coacta, paulo recessit, et quatuor illae naves, opportunitatem nactae, portum intrarunt, nemine de suis occiso, perpaucis vulneratis, quorum post aliquot dies duo vel tres ad dominum inigrarunt. ameras adeo irascebatur succensebatque classis praefecto, ut palo eum transfigere cogitaret, quod illius ignavia et segnitia naves illa nocte evasisent, idemque socordia et imperitia praepeditus non prohibuisset eas, quominus portum intrarent. verum quidam senatus et aulae proceres precibus impetrarunt ab amera, ut eum vivere pateretur: qui tamen dignitate eum exiit omnesque facultates eius iannitzaris donavit.

Rursum moestus ameras, canis instar manus mordet, pede terram pulsata, quum, bis et ter muris concussis, fossis impletis, illico ea instaurata invenit, et centum et quinquaginta triremes, biremes, uniremes capere non potuisse illas quatuor naves, sed tantam ab iis cladem perpeasas esse considerat. trahit ex imo pectore genitum, et

στεναίζων ἐκ καρδίας, καπνὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐξέ-56
βαινε· καὶ ἐλογίζετο τί ἔδει ποιῆσαι, ἵνα τὴν πόλιν
πλεῖον θλίψῃ καὶ στενοχωρήσῃ καὶ διὰ θαλάσσης καὶ ξηραῖς
τὴν πολιτορκίαν δώσῃ. καὶ τοιαύτην ἐλογίζετο μηχανήν, ἵνα
5 μέρος τοῦ στόλου εἰσφέρῃ ἕσω τοῦ λιμένος. καὶ ἦν ὁ
λόγος εὐθύς καὶ τὸ ἔργον, καὶ ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ
Γαλατᾶ διὰ τοῦ λόφου ὁδὸν εὐθείαν ἐκονόμησεν ἕως τοῦ
λιμένος ἐρχομένην, καὶ σανίσι καὶ ξύλοις πῦσαν κατέστρω-
σεν, ἃς ἤλειψε σανίδας μετὰ στέατος βοῶν καὶ κριῶν·
10 καὶ ὄργανα πολύτροπα ἕτερα ποιήσας καὶ μηχανάς, τὰς τριή-
ρεις καὶ διήρεις ἐν εὐκολίᾳ ἄνωθεν ἐν τῷ λόφῳ σύρας ἕσω
ἐν τῷ λιμένι καταβιβάσας ἔφερον αὐτάς. καὶ ἦν τὸ ἔργον
θαυμαστὸν καὶ ναυμαχίας στρατήγημα ἄριστον. ἐγὼ δὲ λο-
γίζομαι, τὸν Καίσαρα Αὐγουστον ἐμμύησατο, ὅταν μετὰ
15 τοῦ Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας ἐμάχετο, ὃς διὰ τὸν σά-
λοκ τῆς θαλάσσης καὶ τοὺς ἐναντίους ἀνέμους οὐκ ἐδυνήθη
περιοδεῦσαι κύκλωθεν τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος, καὶ ἐλθὼν
διὰ τοῦ Ἴσθμου τὰς νῆας σύρας ἔτι πρὸς ἔψαν τῆς Ἑλλάδος
θαλάσσης ταχέως ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὀδεύει, ἢ καὶ τὸν Νικητῶν πα-
20 τρίκιον, ὅταν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς θαλάσσης τὰς τριή-
ρεις ἐν τῇ δυτικῇ περάσας τοὺς Κρήτας ἐν τῇ Μοθώνῃ καὶ
Πύλῳ ἐτροπώσατο.

Λοιπὸν ὁ ἀμηνῶς τὰς τριήρεις φέρας ἐν μιᾷ νυκτί, ἐν

3. διὰ om P 4. τὴν ἐμβολὴν ποιήσῃ P 6. τὸ om P 8.
κατερχομένην ἄχρι τοῦ λιμένος P 11. μονήρεις margo P 11.
ἄνωθεν τοῦ λόφου σύρας κατεβίβασεν αὐτάς ἐνδον P 14.
ἠνίκα κατὰ P

fumat ore; ac meditabatur, quid facto opus esset, ut urbem gravius
urgeret et premeret ac terra et mari obsideret. talem igitur rationem
excogitavit, qua partem classis in portum traiceret: quam rationem
statim facto probavit. a tergo Galatae trans collem viam rectam ad
portum usque pertinentem facit, totamque assibus trabibusque ster-
nit, adipe boum et vervecum perunctis. multis insuper aliis instru-
mentis machinisque varii generis constructis, triremes et biremes,
facili opera in collem subvectas, in portum deducit. erat opus mi-
rabile et nauticum strategema egregium. equidem existimo, imitatum
eum esse Caesarem Augustum, contra Antonium et Cleopatram pu-
gnantem, qui quum propter fluctus maris et ventos adversos Pelopon-
nesum circumnavigare non posset, navibus trans Isthmum in partem
orientalem maris Graeci tractis, confestim in Asiam pervenit, aut Ni-
cetam patricium, qui et ipse e mari Graeco triremes in orientale
traiecit et Cretes ad Mothonen et Pylum in fugam vertit.

Tiremes igitur ab amera una nocte deportatae, postero mane in

τῷ λιμένι τῷ πρώτῳ ἠύρεθσαν. εἶτα γέφυραν κατασκευάζει τρόπῳ τοιούτῳ· ἀκάτια γάρ τινα, ἀγγεῖα μεγάλα, ξυλοπίθους συνάξας πολλούς, καὶ ξύλοις μακροῖς ἤτοι δοκοῖς καὶ σιδήροις καὶ σχοινίοις ἰσχυρῶς καὶ δυνατῶς συνσφιγξας καὶ δήσας, ἵνα μὴ τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα δυναθῶσιν ἐκθλίψαι τὸ ἔργον, εἶτα ἄνωθεν τῶν ἀκατίων καὶ ἀγγείων καὶ τῶν ξύλων σανίδας δυνατῶς δῆσα· καὶ σκολόπεσι σιδηροῖς ἤτοι περόταις, καὶ γέφυρα ἐγεγόνει δυνατὴ καὶ τι καλῆ, ἔχουσα τὸ πλάτος ὀργυίων πεντήκοντα, τὸ δὲ μῆκος ἑκατόν, ὥστε φαίνεσθαι τὴν μέσσην πᾶσαν τοῦ λιμένος ὡς ἐν ξηρᾷ περιπατεῖν. εἶτα καὶ ἐλεβόλιον ἄνωθεν τῆς γεφύρας βαλὼν, καὶ αἱ τριήρεις ὁμοῦ πρὸς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἔτυπτον. ἰδόντες δὲ αὐτὰ ὁ βασιλεὺς καὶ πῦσα ἡ πόλις εἰς ταραχὴν λογισμῶν μεγάλων ἐπέπεσον· ἐδεδίδει γὰρ ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ὀλιγότητα ἡμῶν. καὶ βουλῆς γενομένης, ἵνα οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ δήμαρχοι καὶ οἱ ἕτεροι ἀριστοὶ ἄνδρες Ἴταλοὶ τε καὶ Ῥωμαῖοι, ὀλίγοι πάνυ εὐρεθέντες, ὅπου δ' ἂν νεωστὶ προσταχθῶσιν, ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ἕκαστος αὐτῶν ἀπέλθῃ τοὺς τεῖχους φυλάττειν καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀντιμάχεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τῷ τῆς Ἑνετίας μπαῖλλῳ Ἰερωνύμῳ 20 Μηνότῳ ἐνεμπιστεύθη φυλάττειν καὶ οἰκονομεῖν τὰ ἀνάκτορα καὶ πάντα τὰ ἐκείσε· τῷ δὲ τῶν Καταλάνων κονοσούλῳ Πέ-

7. σαν. στερεὰς θέσας μετὰ σιδηρῶν σκολόπων καὶ περόνων, ἔξ
 ἂν γ. P 10. ἐφαίνετο P ἐν om P 11. τηλέβολον P
 13. ἔπτον M 21. ἀγκάρῳ P 22. ἀστάνθη P

portu inventae sunt. deinde pontem hoc modo exstruxit. acatiae, alia lignea vasa ampla, dola magno numero comportari iussit, et lignis longis sive trabibus, ferramentis et funibus firmiter et arcte constringi et colligari, ne opus fluctibus maris disiceretur. deinde super acatiae, vasa, trabes assibus per clavos ferreos sive fibulas valide affixis, pons firmus et pulcher factus est, latitudine quinquaginta, longitudine centum pedum, ut per totum medium pontem tanquam in sicco ambulari posset. tum helepoli ponti imposita triremibusque simul ad urbem admotis, moenia ea parte percutere coeperunt. haec quom conspicerent imperator et urbs universa, vehementer animis perturbati sunt. sollicitum enim imperatorem habebat paucitas nostrorum. convocato concilio, decretum est, ut duces et tribuni et reliqui viri strenui tum Itali tum Romani, perpauca numero, qua nuper constituti fuissent, eadem in loca nunc redirent ad defendenda moenia hostesque propulsandos. ac primum quidem Venetorum bailo, Hieronymo Menoto, mandatum est, ut palatia et quae ad ea pertinerent custodiret et servaret. Catalanorum consuli, Petro Guliano, pars Bu-

τῶν Γουλιάνῳ ἐδόθη ἵνα φυλάττῃ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Βου-
 κολέοντος καὶ ἄχρι ἐγγὺς τοῦ Κοντοσκαλίου, τῷ δὲ Ἰακώβῳ
 Κονταρίῳ ἵνα φυλάττῃ τὰ μέρη τῶν τειχῶν τοῦ ἔξωθεν λε-
 μένος καὶ ἕως ἐγγὺς τῶν Ὑψωμαθίων (καὶ οὐ διέλιπε ποιεῖν
 5 τὰ ὅσα ἔξεστι στρατιώταις, καὶ μάλιστα τοῖς εὐγενέσι), Μυ-
 νουίλ δὲ τῷ ἐκ τῆς Λιγουρίας φυλάττειν τὰ μέρη τῆς πύ-
 λης τῆς λεγομένης χρυσῆς μετὰ διακοσίῳ ἀνδρῶν τοξότων
 τε καὶ μπαλαιστρῶν· εἶχον γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει ἐλεπολίην
 ἰνατίαν, καὶ αὐτὴν μετὰ βουβάλων καὶ βοῶν δορῶν ἐνδεδυ-
 10 μένην, καὶ τὰ τείχη μετὰ μηχανῶν ἐτυπτον. Παύλῳ μὲν καὶ Β
 Ἀντωνίῳ καὶ Τρωίλῳ τοῖς ἀνταδέλφοις ἐμπιστεύθη ἵνα φυ-
 λάττωσι τὸ Μυριάνδρον, ὅπου καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἡ
 πόλις ἦν ἐπικίνδυνος, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας πεζοὶ τε καὶ
 ἵπποταὶ τοῦ πλήθους τῶν Τούρκων ἐμάχοντο γενναίως καὶ
 15 ἀνδρείως, καὶ πολλάκις καὶ τὰ τείχη χαλύσαντες καὶ θέλον-
 τες εἰσελθεῖν κακῶς ἀπεδιώχθησαν, καὶ φόνον εἰς αὐτοὺς οὐκ
 ὀλίγον ἐποίουν, καὶ μέρος μὲν τῶν κλιμάκων αὐτῶν ἔσω ἔσυ-
 ρον μέρος δὲ ἔθλαζον, καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἄθλα καὶ γέρα
 μνήμης αἰωνίου ὑπῆρχον ἄξια. Θεοφίλῳ δὲ τῷ Παλαιολόγῳ,
 20 ἀνδρὶ ἐμπείρῳ πάσης γραμματικῆς πραγματείας καὶ τῆς Ἑλ-
 ληρικῆς παιδείας καὶ μαθηματικῆς εἰς ἄκρον γευσασμένῳ, ἐνε-
 πιστεύθη φυλάττειν κατὰ τὰ μέρη τῆς πύλης τῆς λεγομένης
 Σηλυβρίας. τῷ δὲ Ἰωάννῃ τῷ Ἰουστινιανῷ τῷ αὐτοῦ στρα-

3. τοῦ] τῶν P
 φυλάττειν P
 15. συγχάκις P

8. παλαισιῶν P
 12. καὶ ἐν τοῖς μέρεσι om P
 16. ἀπεκρούσθησαν P

11. ἐνεπιστεύθη αὐτοῖς τοῦ
 14. ἱλπεῖς P

coleonis prope ad Contoscalium usque tuenda data est. Iacobo Con-
 tarino muri exterioris portus usque ad Hypsomathia commissi (nec
 is neglexit facere, quidquid milites, strenuos praesertim, facere decet).
 Manuelli Liguri porta aurea quae dicitur cum sagittariis et funditori-
 bus ducentis custodienda tradita est. erat enim huic parti opposita
 belepolis, et ipsa bubalorum boumque pellibus induta, ac muri qua-
 tiebantur machinis. Paulus, Antonius et Troilus, fratres germani,
 Myriandro praefecti sunt, quoniam ibi quoque urbs gravior laborabat
 et die noctuque de Turcarum exercitu pedites et equites strenue ac
 fortiter pugnabant, adeoque saepe, moenibus concussis, in urbem
 penetrare nitebantur: quos tamen male excipientes nostri, caedem in
 eos non mediocrem edebant et scalas eorum partim intro trahebant,
 partim diffrangebant: merenturque horum virorum certamina et res
 gestae aeternam apud posteros memoriam. Theophilo Palaeologo, ho-
 mini literarum et omnis Graecae eruditionis et mathematicae peritissi-
 mo, custodia prope portam, quae Selybria dicitur, tradita est. Io-

τηγῷ καὶ εἰς πάντα καλῷ καὶ ἐπιτηδείῳ, πρὸς ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς πολλὰ θαρρῶν ἦν διὰ τὴν γενναϊότητα καὶ ἀνδρίαν καὶ τόλμην αὐτοῦ, ἐδόθη ἵνα μετὰ τετρακοσίων στρατιωτῶν Ἰταλῶν τε καὶ Ῥωμαίων φυλάτῃ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, ὅπου οἱ Τούρκοι πλεον τῶν ἄλλων με-5 ρῶν ἐμάχοντο· καὶ τὴν ἐλεβόλιν τὴν μεγάλην καὶ τὴν ἐλεβόλιν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἔστησαν διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον ἐπιτηδεῖον πρὸς τὸ πολιορκεῖν τὰ τεῖχη καὶ τὴν πόλιν καὶ διὰ τὸ εἶναι καὶ τὸν ἀμηνῶν ἀντικρὺς ἐσκηνωμένον. Θεο- δώρῳ δὲ τῷ ἐκ Καρόνστον, ἀνδρὶ πολεμιστῇ καὶ δραστηρίῳ 10 καὶ τοξότη ἡσκημένῳ ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ Ἰωάννη Γερμανῷ, ἀνδρὶ τὰς τοῦ πολέμου μηχανὰς καλῶς εἰδότε, ἐδόθη ἵνα φυλάττωσιν ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς Καλυγαρίοις. ὁ δὲ Ἰερώνυμος καὶ Λεονάρδος οἱ Λιγουρῖται ἵνα φυλάττωσιν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τῆς λεγομένης Ξυλίνης. τῷ δὲ καρδινάλῳ Ῥωσσίας 15 ἐδόθη ἵνα φυλάτῃ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Κυνηγεσίου καὶ ἕως τοῦ ἁγίου Δημητρίου. ὁ δὲ μέγας δούξ Λουκάς ὁ Νοταρῶς ἵνα φυλάτῃ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Πετρίου καὶ ἕως τῆς πύλης τῆς ἁγίας Θεοδοσίας. ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τῆς λεγομένης ὠραιᾶς φυλάττειν ὠμίσθησαν οἱ ναῦται καὶ οἱ ναύ-20 κληροὶ καὶ κυβερνηταί, οὓς εἶχεν ἡ ναὺς ἡ ἐκ τῆς Κρήτης. (4) τῷ δὲ Γαβριὴλ Τριβιζάνῳ τῷ τῶν Ἐνετῶν τριήρεων καπετανίῳ μετὰ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν πενήκοντα ἐδόθη φυλάττειν

6. τηλέβολον P
 9. ῥωμανῶν P

10. δραστηρικωτάτῳ P
 16. κυνηγοῦ P

13. τῶν καλυγα-

22. ἄρχοντι P

hanni Iustiniano, duci summo et ubicunque apto et idoneo, cui imperator propter generosum animum, fortitudinem et audaciam plurimum confidebat, dati sunt quadringenti milites Itali et Romani, quibuscum regionem ad portam sancti Romani defensaret, ubi Turcae acrius, quam in reliquis locis, pugnabant statuerantque magnam illam helepolim, propterea quod is locus ad oppugnanda moenia inprimis commodus et tentorium amerae e regione erat. Theodoro Carystio, viro bellicoso et strenuo, ac sagittario longe exercitatisimo, item Iohanni Germano, machinarum bellicarum artificii perito, regio Calygariorum defendenda erat. Hieronymo et Leonardo Liguribus porta commissa est, quae a ligno nomen habet. cardinali Rossiae regio Cynesii ad sanctum usque Demetrium data est. magnus dux, Lucas Notaras, regionem inde a Petrio usque ad portam sanctae Theodosiae accepit. ad portam, cui nomen pulcræ est, nautae, nauleri et gubernatores navis, quae e Creta venerat, constituti erant. (4) Gabrieli Tribizano, Venetarum trimremium praefecto, et aliis quinquaginta viris ad custodiam assignata est turris in medio fluctu. e

τὸν πύργον τὸν ἐν μέσῳ τοῦ ῥεύματος, τὸν φυλάσσοντα τὴν εἰσο-
 δον τοῦ λιμένος, καὶ ἦν ἀντικρὺς τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς· καὶ
 τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ μέρος ὡς ποιμὴν καὶ οὐ μισθωτὸς κα-
 λῶς ἐφύλαττε. τῷ δὲ Ἀντωνίῳ τῷ κακετανίῳ τῶν ἐμπορικῶν
 5 τριήρων ἐδόθη φυλάττειν τὰς τριήρεις αὐτοῦ καὶ τὰς νῆας
 τὰς ἐντὸς τῆς ἀλύσεως, ὡς εἴρηται· αἱ δὲ νῆες ἐκεῖναι διὰ
 τὸ εἶναι αὐτὰς καλῶς ἡτοιμασμένας εἰς παρὰτάξιν πολέμου,
 οἱ ὄντες ἔσωθεν μετὰ σαλπύγγων καὶ τυμπάνων καὶ φωνῶν
 ἀναριθμῆτων τὰς τῶν Τούρκων τριήρεις καὶ νῆας εἰς μάχην
 10 ἐκάλουν, καὶ ἀκροβολισμοὶ οὐ διελίπον ἀναμέσον αὐτῶν καθ'
 ἐκάστην ἡμέραν· πλὴν οὐ τελείαν συμπλοκὴν ἐποίουν. οἱ
 δὲ ἕτεροι εὐγενεῖς καὶ ἄριστοι ἄνδρες τῆς πόλεως ἐν τόποις
 ἀναγκαίοις διεμερίσθησαν φυλάττειν, καὶ πῦν τὸ δυνάμενον
 οὐ διελίπον ποιεῖν. τοὺς δὲ μοναχοὺς καὶ ἱερεῖς καὶ κληρι-
 15 κούς καὶ τοῦ λοιποῦ καταλόγου τῆς ἐκκλησίας ἄνδρας διέτα-
 ξαν ἵνα διαμερισθῶσιν εἶθεν κἀκεῖθεν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς
 πόλεως, ἵνα καὶ αὐτοὶ τοῦ Θεοῦ δεόμενοι καὶ ἡμεροσκόπους 57
 καὶ νυκτοσκόπους ποιῶσι, καὶ δεήσεσι ἐξιλεοῦσθαι τὸ θεῖον
 ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Καν-
 20 τακουζηνὸν καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Παλαιολόγον Νικηφόρον
 μετὰ καὶ ἑτέρων τινῶν κατέταξαν ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ
 καὶ ἐν ἑτέροις τόποις περιπατεῖν μετὰ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν,
 ἵνα εἰς οἶον δὴ τόπον ἀνάγκη ὑπάρχῃ βοηθήσωσιν. ὁ δὲ βα-

2. ἦν| ἕως P 4. ἄρχοντι P 8. οἱ ὄντες| ἐξιούσαι P 17.
 ἵνα τοῦ Θεοῦ δέωνται καὶ ἡμεροσκόποι καὶ νυκτοσκόποι ὡς P

regione portae regiae, sita, quae aditum portus tuetur. is creditam
 sibi partem ut pastor, non ut mercenarius, diligenter servabat. An-
 tonius, mercatoriarum navium praefectus, trirremium suarum et navi-
 num, quae intra catenam constitutae erant, tutelam accepit: quae na-
 ves quoniam ad conflictum bene instructae erant, ii, qui intus erant,
 tubarum, tympanorum, clamorum strepitu frequenti Turcarum naves
 et triremes ad certamen provocabant, et iaculis quotidie dimicantes,
 iusta tamen pugna non concurrabant. reliqui generosi et strenui ci-
 ves in locis iniquis ad custodiam dispersiti sunt, nec cessabant ope-
 ram, quam possent, praestare. monachi autem et sacerdotes et cle-
 rici et reliqui ordinis ecclesiastici homines per totam urbem passim
 distributi sunt, ut deo supplicarent et die noctuque specularentur et
 precibus numen pro salute urbis placarent. Demetrium Cantacuze-
 num et Nicephorum Palaeologum, generum eius, cum aliis quibusdam
 ad venerandum apostolorum templum et alia loca obeunda cum viris
 septingentis constituit, ut ubi res flagitaret, eo cum auxilio advola-

σιλεύς ἄμα τῷ Φραγκίσκῳ τῷ Τολέδῳ τῷ συγγενεῖ αὐτοῦ, ὃς κατάγεται, λέγουσιν, ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ περιφανοῦς βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔφιππος δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς περιπατῶν ἦν γύρωθεν ἔνδον τῆς πόλεως καὶ τῶν τειχῶν · καὶ τὰ εἰς ἀνάγκην τοῦ πολέμου ἡτοιμά-5 ζομεν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ χρημάτων ἑσπάνιζον τὰ βασιλεία διὰ τὸν μισθὸν τῶν στρατιωτῶν, προσέταξεν ὁ βασιλεὺς λαβεῖν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν σκευὴ ἅγια καὶ ἀφιερωμένα τῷ θεῷ, καὶ χρήματα ἐποίησαν. καὶ μὴ τις ἐγκαλέσῃ ἡμᾶς ὡς ἱεροσυ-10 λους · ἔνεκεν τῆς τοῦ καιροῦ ἀνάγκης ἐγένετο, ὡς καὶ ὁ Δαβὶδ πεπονθῶς, πεινάσας, τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, ἃ οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. ἔλεγε γάρ ὁ μακαρίτης ὁ βασιλεὺς “ ἂν ὁ θεὸς τὴν πόλιν λυτρώσῃται, τε-15 τραπλοῦν ἀποδώσω τῷ κυρίῳ μου.”

Καὶ αὐτίς ἑτέρας βουλῆς γενομένης, ἵνα τὰς ἐν τῷ λιμένι φερομένας τριήρεις καὶ γέφυραν ἐμπρήσωσι μηχανῇ τινί, διότι μεγάλην ταραχὴν καὶ κίνδυνον αἱ νῆες αὐταὶ τῇ πόλει ἐνεδίδον, καὶ μηχανὴν τινα εὗρον, καὶ τὴν βουλὴν ἐξε-

1. ἄμα τῷ δὸν Φραγκίσκῳ τῷ Τολέδῳ, τῷ ἔξ Ἰσπανίας ἐκ χώρας Καστολλοῦ ὀρωμένῳ, τῷ συγγενεῖ αὐτοῦ. ἡ συγγένεια εἶναι λέγουσι διὰ τὸ κατάγεσθαι τὸ τῶν Τολέδων γένος ἀπὸ αἵματος τῆς οὐσίας τοῦ περιφ. β. Ἀλ. τοῦ Κ. τῶν ἀπογόνων, καὶ ἔνεκεν τινῶν αἰτιῶν κατοικήσαντων ἐν Ἰσπανίᾳ Τολέτους αὐτοὺς ἐπωνόμασαν. κατὰ συγκρίσιν λοιπὸν ἐκεῖ τυχόντος τούτου μεθ' ἡμῶν, ἔφιπποι μετὰ τοῦ βασιλέως δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς περιπατοῦντες κύκλωθεν τῶν τειχῶν τὰ ὅσα εἰς ἀνάγκην τοῦ πολέμου ἡτοιμάζον. P 12. πέπονθε P 13. ὁ μακαρίτης om P

rent. ipse imperator nobiscum et cum Francisco Toledo, cognato suo, qui ex illustri imperatore Alexio Comneno genus ducere fertur, tota die et nocte intra urbem et moenia obequitabat, prospiciebatque rebus ad bellum necessariis.

Quum autem pecunia palatium deficeret propter stipendia militum, imperator sanctam et deo consecratam ecclesiarum suppellectilem usurpari et in numismata redigi iussit. ne vero quisquam ut sacrilegos nos increpato. coacti enim necessitate fecimus, haud secus ac David, qui esuriens panes propositionis comedit, quos nisi sacerdotibus nemini licebat edere. ac dicebat beatæ memoriæ imperator “ si deus urbem liberaverit, quadruplum domino restitutam.”

Rursus alia inita consultatione, ut in portu collocatas triremes et pontem machinatione aliqua comburerent, quippe quibus in magnum discrimen et periculum urbs adduceretur, ratio aliqua inventa et cum imperatore communicata est. Iacobus Cocus, Venetus, vir ad agen-

φώνησαν τῇ βασιλεῇ. Ἰάκωβος Κόκος ὁ Ἐνετός, ἀνὴρ δευ-
 5 τερος τοῦ ποιεῖν ἢ λέγειν, ὡς ἐνεμπιστεύθη τοῦ πέρας δῶσαι
 τῆς ὑποθέσεως, ἤρξατο τοῦ ἔργου πάνυ ἐπιτηδείως καὶ καλῶς
 10 τῷ τρόπῳ τοιῦδε. ἀκάτια τρία πάνυ ταχέα καὶ γοργὰ οἰκονο-
 μήσας, καὶ τεσσαράκοντα νέους θαρσαλέους καὶ μεγαλοψύ-
 χους καὶ ἀνδρείους ἐν αὐτοῖς ἔβαλε, Γραικοὺς τε καὶ Ἰτα-
 λούς, καὶ καλῶς παραγγείλας αὐτοῖς τὰ πάντα καὶ τὰς κατα-
 σκευασθείσας μετὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός τέχνας δώσας, ἵνα ἔλθω-
 15 σιν νυκτὸς καὶ περάσωσι πρὸς τὸν Γαλατῶν καὶ πλησίον τῆς
 πέρας ἐκείνης γῆς ἔλθωσιν ἕως τῶν τριηρέων καὶ τὰ ὀρισθέν-
 τα πράξωσιν. καὶ ἐγγεῖναι ἂν, εἰ μὴ καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἡ κακὴ
 τύχη ἡμῶν ἐμπόδιζε. ἐλθόντες δὲ πάνυ ἐπιτηδείως καὶ τὴν
 γέφυραν περιπατήσαντες καὶ περῶσαντες καὶ δύο νέους ἀφέν-
 20 τες ἐκεῖ μετὰ κατασκευῆς, ἵνα ὅταν οἱ ἕτεροι εἰς τὰς τριηρέας
 ἐγγίσωσι καὶ σημειῖον τι ἴδωσι, τότε ἐν μιᾷ ὥρᾳ θαρσίῳ τὸ
 ὑγρὸν πῦρ ἀνάψωσι, φθάσαντες δὲ καὶ ἕως τῶν τριηρέων
 ἐγγύς, ὁ θεὸς ἢ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐκόλυσε τὸ ἔργον,
 ἢ ἕξ ἀπροσεξίας τινὸς τῶν νέων ἐκείνων οἰκέτης τις τὸ μυ-
 25 στήριον τοῖς ἐναντίοις ἐμήνυσε· καὶ φυλακὰς ἀγρυπνοῦς καὶ
 νυκτοσκοποῦς ἔχοντες, ὡς εἶδον αὐτούς, μετὰ σκευῶν καὶ πε-
 τρῶν καὶ μετὰ ἑτέρων ἀκατίων τὸ ἐν ἀκάτιον ἐβύθισαν καὶ
 μερικὸς τῶν ἀνθρώπων ἐζώργησαν· καὶ οὕτως οὐδὲν ἔτε-

1. κόκος P 4. ταχέα δοᾶ καὶ P 13. καὶ περῶσαντες om P
 15. ἐν μιᾷ ὥρᾳ] εὐθύς P 18. ἀπρ. ἐκείνων τῶν νέων ἢ πα-
 ρά τινος νομοκρίτου τοῖς ἐναντίοις ἐμηνύθη τὸ ἔργον καὶ ἀτε-
 λές ἔμεινε. καὶ φυλ. P 22. ἐζώργησαν, καὶ τὰ διολοκλήρως
 ἐποίησαν καὶ οὐδὲν M

dum quam ad dicendum promptior, cui commissum est, ut perficeret
 consilium, opus admodum alacriter et apte ita aggressus est. acatia
 tria apprine velocia et agilia paravit: iis quadraginta iuvenes gene-
 rosos et strenuos, tum Graecos tum Italos, quibus omnia diligenter
 praecepit deditque machinas igne Graeco instructas, imposuit, ut no-
 cte Galatam traieci, prope litus ad triremes accederent facerentque,
 quae constituta erant. ac bene cessisset inceptum, nisi sinistra for-
 tuna nostra fuisset impeditum. nam quum prospere pontem circum-
 sissent traiecissentque, relictis ibi duobus iuvenibus cum apparatu, ut,
 quum reliqui ad triremes pervenissent ac dedissent signum, eodem
 utrique tempore sulphure accenderent ignem Graecum, illi prope tri-
 remes iam advenerant, quum deus rem impeditiv, sive peccata no-
 stra ita meruerant, sive imprudentia iuvenum servus aliquis consi-
 lium hostibus prodiderat: itaque quum illos animadvertissent, telis,
 saxis et acatiis unum e nostris navigiis summerserunt, ipsos homines

Phrantzes.

ρον οἱ ἡμέτεροι ἐποίησαν εἰ μὴ μίαν τῶν τριήρεων ἐπυρπόλησαν. καὶ τὸ ἐν τῇ γεφύρᾳ πῦρ πλήθος τῶν Τούρκων δραμόντες ἐναπέσβησαν. τοὺς δὲ νέους ἐκείνους τοὺς θανματοὺς καὶ ὠραίους ὁ ἀσεβῆς ἀμηρῶς προστάξας τῷ πρώτῳ πάντας οἰκτιρῶς ἐθανάτωσεν ἡμῶν ὁρώντων αὐτούς· καὶ 5
 Θρηῆνος ἐγεγόνει ἐν τῇ πόλει ὑπὲρ αὐτῶν ἀμέτρητος. ὁ δὲ Ββασιλεὺς λυπηθεὶς καὶ αὐτὸς προσέταξεν ἵνα ἄνωθεν τῶν πύργων κύκλωθεν τοὺς αἰχμαλώτους Τούρκους θανατώσωσιν· ἦσαν γὰρ τὸν ἀριθμὸν οὐ ἀναιρεθέντες διακόσιοι ἐξήκοντα. καὶ διὰ ταῦτα οὐδὲν σκάνδαλα ἀνεφύησαν, καὶ στάσις μεγάλη 10
 ἐγεγόνει ἀναμεταξὺ τῶν Ἑνετῶν καὶ Λιγουρίων· ἔλεγον γὰρ οἱ Λιγούριοι καὶ δισχυρίζοντο τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐμπειροιάτους ἢ τοὺς Ἑνετοὺς ἐν παντὶ πράγματι, καὶ δι' ἀπειρίαν μὴ εἰδέναι τὸν Κόκκον Ἰάκωβον ἃ ἐποίει, οὔτε ἐκεῖνος οὔτε οἱ λοιποὶ τῶν Ἑνετῶν ἃ ἐπιχειροῦντο· δι' ἣν αἰτίαν τοὺς τεσ-15
 σαράκοντα ἐκείνους νέους ἀπώλεσαν, δι' οὓς τοσοῦτος οἶκτος ἐγένετο, καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὴν γέφυραν τὰς ἐν τῷ λιμένι οὐκ ἐπυρπόλησαν. ὥς οὖν ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τὰ γενόμενα, ἐλθὼν ὠμίλησε τοῖς Ἑνετοῖς καὶ Λιγουρίοις, καὶ λυπούμενος εἶπε “παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰρηνεύετε. καὶ ἀρκεῖ ὑμῖν 20
 ὁ ἔξωθεν πόλεμος· καὶ μὴ ἀναμεταξὺ ὑμῶν μάχεσθε διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ.” καὶ ἄλλα πολλὰ δημηγορήσας εἰρηνοποίησεν αὐτούς.

5. ἀνγλεῶς P

6. ἄμετρος P

8. τριήρωθεν P

18. ab

hoc ὡς caput sextum incipit P

ceperunt: nec nostri quidquam aliud praestiterunt, nisi quod unam combusserunt triremem. ignem enim ponti iniectum Turcarum turba confestim extinxit. iuvenes illos egregios et formosos impius ameras ad unum omnes postero mane in conspectu nostro miserabiliter trucidari iussit. luctus hinc in urbe ingens fuit, tantaque erat imperatoris moestitia, ut ipse vicissim captivos Turcas in turribus circumcirca occidi iuberet, numero ducentos sexaginta. ortae sunt ex hac re turbae, ac magna emersit inter Venetos et Ligures seditio. dicebant enim et affirmabant Ligures, se omni in re Venetis peritiores esse, et Iacobum Cocom ex imperitia nescivisse, quid faceret, nec perspexisse vel ipsum vel reliquos Venetos, quid auderent; unde quadraginta illi iuvenes, propter quos tantus luctus esset, periissent, ac triremes et pons in portu non fuissent incensa. haec ubi audivit imperator, adiit Venetos et Ligures, et afflicto animo ita eos allocutus est “obsecro vos, fratres, pacem colite: sufficit externum bellum. nolite, per misericordiam dei, mutuum bellum exercere.” alia multa dicendo tandem eos pacavit.

Ὁ δὲ ἀμηνῶν ἰδὼν γεγονέναι τὸ ἡμέτερον ἔργον εἰς οὐδὲν χρησίμων κατὰ τῶν τριήρων, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐζημιώθημεν, περιχαρῆς γεγονὼς μετὰ σοβαρότητος καὶ ἀγερώχου γνώμης εἰπὼν “τὰ ὅσα αὐτοὶ οὐκ ἐδυνήθησαν ἡμῖν ποιῆσαι, 5 ἐγὼ ἀνταμείψομαι,” καὶ ἄνωθεν ἐν τῷ λόφῳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου πέραν ἐν τῷ Γαλατᾷ ἐλεβόλους μεγάλας στήσας, ἵνα τὰς ἡμετέρας νῆας τὰς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος βυθίσῃ καὶ ὄθεν ἦσαν ποιῆσῃ ἀναχωρηῆσαι. καὶ ταῦτα μὲν ἐποίει οὐχὶ μόνον διὰ τὴν εἰσόδον τοῦ λιμένος, ἀλλ’ ἵνα καὶ τὰς τῶν Λιγουρέων νῆας ἀνταμείψῃται, ὅπως δείξῃ ἡμῖν ὅτι εἰς τὰ πάντα 10 δύναται καὶ ἀγχείους καὶ πολύτροπός ἐστιν. ἰδόντες δὲ οἱ ἐν τῷ Γαλατᾷ ὅτι τὰς νῆας ἐβούλετο ζημιῶσαι, συναχθέντες εἶπον αὐτῷ “οὐκ ἔστι δίκαιον ὅτι τὰς τῶν Λιγουρέων καὶ ἡμῶν ἐμπορικὰς νῆας ζημιῶσαι, φίλοι ὄντες.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 15 αὐτοῖς “αὐταὶ αἱ νῆες οὐκ εἰσιν ἐμπορικαὶ ἀλλὰ λησταὶ θαλάττιοι, καὶ χάριν ἐμπορείας οὐκ ἤλθον ἐνταῦθα, ἀλλ’ ἵνα τὸν βασιλέα τὸν ἡμῶν ἐχθρὸν βοηθήσωσιν. ἐγὼ δὲ ὡς προφανεῖς ἐχθροὺς, εἰ δυνατόν, θέλω παιδεῦσαι· ὑμεῖς δὲ ἀπέλθατε μετ’ εἰρήνης ὡς φίλοι.” λοιπὸν τοῦ ἔργου ἀψύμενος, 20 καὶ ἦν ἰδεῖν σημεῖον ὅτι τῇ πρώτῃ ἐλεβόλει ἢ ὁ τεχνίτης τὸ πῦρ ἐνέβαλε τὴν νῆα τὴν τῶν ἄλλων ἄρχουσας ἐβύθισεν. αἱ δὲ λοιπαὶ ἰδοῦσαι τὸν κίνδυνον καὶ θέλουσαι φυγεῖν, ἐπὶ τὸ

5. ἐν — πέραν omi P 6. τηλεβόλους P 8. ἀναχωρήσωσιν M
15. ἀλλὰ πειρατικά καὶ οὐ χάριν εὐποιίας ἤλθον ἐνταῦθα P

Ameras quum nostrum adversus triremes inceptum nihil nobis commodi, imo damnum attulisse videret, gaudio exultans non sine fastu et indignatione dixit, facturum se nobis, quae nos ipsis facere non potuissemus. itaque in colle sancti Theodori trans sinum apud Galatam magnas helepoles collocavit, ut naves nostras ad introitum portus constitutas, nisi recederent, summergeret. atque hoc faciebat non solum propter introitum portus, sed etiam, ut Ligurum navibus par redderet, nobisque ostenderet, se posse omnia et in primis solertem et versutum esse. Galataei cernentes, ameram naveterum pessumdatum esse, frequentes eum conveniunt monentque, aequum non esse, ab iis, quippe amicis, Ligurum et suas adeo mercatorias naves pessumdari. at ille respondit: “hae naves non sunt mercatoriae, sed piraticae, nec mercaturae gratia huc advenerunt, sed imperatorem, hostem nostrum, adiuturam. quare ut hostes manifestos, si potero, eos punibo. vos, ut amici, abite.” itaque opus aggressus est, atque accidit, ut magister prima helepoli, cui ignem iniecit, navem principem demergeret. reliquae naves, animadverso periculo, fuga salutem quaerebant et Galatam versus paulo provectae constituerunt, ut altissimis

μέρος πλέον τοῦ Γαλατῶ ὀλίγον ἐλθοῦσαι τὴν στάσιν ἐποίησαν, ὅπως διὰ τῶν ὑψηλοτάτων οἰκῶν σκέπωνται· αὐτὸς δὲ μὴ φειδόμενος τῶν οἰκῶν πολλοὺς ἐχάλασεν, ἵνα ἀκωλύτως τὰς νῆας μύχῃται. καὶ ἦν θαυμάσαι ὅτι πλέον ἢ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἐλεβόλους ῥίψας οὐδέν τι πλέον τὰς νῆας ἔβλαψεν οὔτε ἄνθρωπον ἐθανάτωσεν, εἰ μὴ γυναῖκά τινα πέτρα πεσοῦσα ἐκ τῶν τειχῶν ἀπέκτεινεν.

Ἡμέρας γάρ τινας ὁ ἀμηνῶς οὐ τελείαν συμπλοκὴν, ὡς σύνηδες, ἐνέδιδεν ἡμῖν ὡς τὸ πρότερον, εἰ μὴ ἀκροβολισμοὺς μακροῦθεν· καὶ ταῖς ἐλεβόλοις ἡμέρα τε καὶ νυκτὶ οὐκ ἔπανον 10 τὰ τεῖχη σφοδρῶς τύπτειν. καὶ τινες μὲν οἱ μὴ ὄντες ἔμπειροι τοσοῦτον τοῦ πολέμου, ὡς ἔβλεπον μὴ γίνεσθαι συμπλοκὴν, τοὺς διατεταγμένους τόπους αὐτῶν ἀφίνοντες ἐν τοῖς οἰκοῖς αὐτῶν ἤρχοντο· οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐνκαιρίαν εὐρίσκοντες μετὰ ὀνύχων σιδηρῶν ἤτοι ἀγκίστρων ἐν τισι τόποις τὰς με- 15 στὰς χώματος σπυρίδας, ὅπου ἦσαν εἰς σκέπην τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ συμπλοκῇ, κάτω ἔσυρον· οἱ δὲ δῆμαρχοι ἀντ' αὐτῶν ἐτέρας εὐδῶς ἔβαλον. μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ὅτι συμβαίνει γενέσθαι ἢ τρόπῳ εἰρήκαμεν, τοὺς τοιοῦτους σφοδρῶς ἠπεῖλησεν. αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες 20 ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς φαγεῖν καὶ πιεῖν, τέκνα τε καὶ γυναῖκας, τοῦτο ἐποίησαν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὠρίσεν ἵνα ὅσοι

5. τὰς τηλεβόλους P 8. ἡμέραις δὲ τισι τῆς τελείας συμπλοκῆς τὸ σύνηδες παρεκλύσας ὁ ἀμηνῶς ἀκροβολισμοὺς μόνον ἐνέδιδεν ἡμῖν μακροῦθεν, καὶ ταῖς τηλεβόλοις ἡμέρα τε καὶ νύκτα οὐκ ἔπανεν P 15. τὰς οὐσας σπυρίδας χώματος μεστὰς εἰς P
17. ἔσυρον P 19. ὅτι ἢ τρόπῳ εἰρήκαμεν καὶ δι' ἣν αἰτίαν συνέβαινε τοῦτο, τοῦτους τοὺς τοὺς τόπους αὐτῶν ἀφέντας σφ. P
21. ὁμοίως καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας P

aedificiis tegerentur. at ille nihil pepercit aedificiis, sed eorum multa diruit, quo libere naves oppugnaret. verum mirum hoc accidit, ut centum et triginta amplius helepolibus usus, nihilo magis navibus noceret, nec hominem ullum interficeret, nisi quod lapis de muro delapsus mulierem aliquam occidit.

Diebus aliquot ameras non iusta, ut solebat, pugna nos exercuit, sicut ante, sed eminus iaculationibus; helepolibus tamen nec die nec nocte cessavit acriter moenia arietare. itaque quidam rei militaris non admodum periti, quum pugnam non committi viderent, relictis stationibus domos abibant. quam opportunitatem Turcae accipati, unciis ferreis sive harpagonibus nonnullis in locis corbes ad tægendum in pugna militem terra impletas detraxerunt, pro quibus tribuni illico alias reposuerunt. imperator ubi a duce, quid fieret, rescivit, graviter illos increpavit: qui responderunt, quoniam non ha-

τινὲς οἱ μὴ δυνάμενοι μάχεσθαι διὰ γῆρας ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν, τοὺς ἄρτους καὶ πᾶν βρώσιμον διαμερίζειν ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἐν τοῖς πύργοις κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἑνὸς ἐκάστου. καὶ ὁ πόλεμος ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἠϋξανε διὰ τὸ καθ' ἐκάστην εἰς τοὺς ἐναντίους ἐκ τοῦ τῆς Ἀσίας κλίματος νέος στρατὸς οὐ διέλιπεν ἔρχεσθαι· τὰ δὲ ἡμέτερα ὀλιγόστευον καὶ ἐταπεινοῦντο, ὡσπερ σελήνην λειψίφωτος, διὰ τὸν καθημερινὸν θάνατον. τινὲς δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀπειθεῖς καὶ ἀπάνθρωποι τὰ ἡμῶν ταπεινοῦσθαι βλέποντες, εὐρόντες τὸν καιρὸν εἰς τὰς πονηρὰς ὀρέξεις, στάσεις καὶ ἀκαταστασίας καθ' ἡμέραν ἐποιοῦν, καὶ ὕβρεις καὶ λοιδορίας εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως κατὰ τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως καὶ τῶν ἐτέρων ἀρχόντων ἐξέχεον ἐκ τοῦ μιαινοῦ αὐτῶν λάρυγγος, μήτε τὸν θεὸν φοβούμενοι μήτε τὸν βασιλέα ἢ τοὺς ἀνθρώπους ἐντροπέ-
 15 μνοι. αὐτὸς δὲ ὁ τρισμακάριος τὸ τοῦ Δαβὶδ ῥητὸν μιμούμενος τὸ ἴδιον ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος ἐγενόμην, καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκοίῳν καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς, ὅτι οἱ ἐχθροί μου ζῶσι καὶ κερκαταίονται ὑπὲρ ἐμέ, ὅτι ἐπληθύνθησαν οἱ
 20 μισοῦντές με ἀδίκως." καὶ τινὲς μὲν προσήρχοντο αὐτῷ λέγοντες ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τάδε ἔφη· τινῶν δὲ περιπατῶν ἤκουε. καὶ ἐν ἡμῖν ἐπληρώθη τὸ ῥητὸν τὸ φάσκον

9. καὶ εὐκαιρίαν εὐρόντες κατὰ τὰς πονηρὰς αὐτῶν ὀρέξεις P
 15. μακάριος P 13. ἄλαλος, οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ.
 καὶ ἐγενόμην P

berent, quod ederent aut biberent, nec liberi nec uxores, ita se egisse. hoc audito, imperator constituit, ut quotquot senectute vel alia re impedirentur, ne pugnarent, iis pro cuiusvis conditione panis et reliquus cibus per aedes et turres distribuere. interim bellum in dies ingravescebat, quum ad hostes ex Asia quotidie recentes copiae adventarent, nostrae autem res lunae decrescantis instar imminuerentur et extenuarentur quotidiana caede. insuper quidam de nostris, contumaces et feroces homines, quum nos in angustias adduci viderent, perversis suis cupiditatibus occasionem nacti, perpetuo turbas et seditiones excitabant, et ore scelesto per plateas et vicos urbis maledicta et contumelias in imperatorem et reliquos principes coniciebant, nec deum nec imperatorem vel homines veriti. at ille ter beatus vir Davidis dictum imitabatur "ego autem sicut surdus non audiebam, et tanquam mutus eram, factusque sum sicut homo non audiens nec habens in ore redargutiones, quoniam inimici mei vivunt et praevaluerunt super me et qui iniuria me oderunt, multiplicati sunt." et adibant eum, qui narrarent, hunc vel illum talia de ipso effutire: quosdam etiam praeteriens ipse audiebat. denique in nobis

“τῶν μὲν εὐτυχοῦντων πάντες ἄνθρωποι φίλοι, τῶν δὲ δυστυχοῦντων οὐδ’ αὐτὸς ὁ γεννήτωρ.”

Τῇ δὲ εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Μαΐου ἐπιθυρίσθη ὅτι ὁ ἀμηνῶς βούλεται διὰ ξηραῶς καὶ θαλάσσης τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ τοῦ αὐτοῦ πολεμησαὶ ἡμᾶς σφοδρῶς μετὰ συμπλοκῆς καὶ 5 συρρήξεως. οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ δῆμιρχοὶ πάντες, καὶ μάλιστα Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, οὐκ ἔπανον πῦσιν μηχανὴν ποιεῖν εἰς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐναντίων, καὶ δι’ ὄλης τῆς νυκτὸς τοὺς τείχους τοὺς ἐμπεσύντας ἐν τῷ τύπτεσθαι ὑπὸ τῶν ἐλεβόλεων ἐδιώρθωνον μνησιτρόπως. εἶτα ὁ Ἰουστινιανός 10 στείλας πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Νοταρᾶν ἐζήτηε ἐξαποστεῖλαι αὐτῷ ἐλεβόλους τινάς, αἱ ὑπῆρχον ἐν τοῖς μέρεσιν οὗ ἐφυλάττεν αὐτός. ὁ δὲ κύρ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς οὐκ ἠθέλησε δοῦναι αὐτάς, λέγων ὅτι καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι ἀνάγκη ἦν εἶναι αὐτάς. ὁ δὲ Ἰουστινιανός ἀπέτελεγεν ὅτι οὐδεὶς 15 μίᾳ χρεΐᾳ ἦν ἐλεβόλους τοσοῦτας εἶναι ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοῖς ὑδροεῖοις. διὰ ταῦτα μὲν οὖν τὰ αἴτια ἦλθον καὶ εἰς λόγους νεωτερικούς, καὶ ὕβρεις ἐξέχεον ἐκατέρωθεν τῶν στομάτων εἰς κατὰ τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ Ἰουστινιανός τὸν Νοταρᾶν ἀνωφελῆ καὶ ἀλάστορα καὶ ἐχθρὸν τῆς πατρίδος ἐκάλεσεν, 20

2. post γεννήτωρ P: κατὰ τινὰς γνώμας διαφόρων ποιητῶν περὶ δυστυχίας γραψάντων τὰδε θροῦς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. δεῖ τοὺς μὲν, εἶναι εὐτυχεῖς, τοὺς δὲ, δυστυχεῖς. μῆμβαινε δυστυχοῦντε, κοινὴ γὰρ τύχη. μηδέποτε σαυτὸν δυστυχῶν ἀπέλλεσης. νόμιζε κοινὰ πάντα δυστυχίματα. οἴμοι τὸ γὰρ ἄφρων δυστυχεῖν μάστιγαν ποιεῖ. τῶν δυστυχοῦντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. tum incipit caput septimum. 5. μετὰ συρράξεως καὶ ἐμβολῆς P 10. τηλεβόλων P 12. τινάς τῶν τηλεβόλων P 16. τηλεβόλους τοσαύτας P

tum illud eventum habuit: “feliciū omnes sunt amici, infeliciū ne ipse pater quidem.”

Die Maii vicesimo quarto fama manavit, ameram vicesimo nono eiusdem mensis terra marique acriter nos bello et dimicatione adorturum esse. itaque duces et tribuni omnes, inque primis Iohannes Iustinianus, non desinebant moliri omnia ad resistendum hostibus, ac tota nocte muros helepolium pulsu concussos mille modis instaurabant. misit tum Iustinianus ad Notaram, magnum ducem, ut cederet sibi helepotes aliquot in iis locis constitutas, quibus is praerant. at recusavit Lucas Notarus eas tradere, quod etiam in sua regione necessariae essent. respondit Iustinianus, minime opus esse tot helepolibus in locis illis aquis. ex hac causa ad sermones fervidiores processum est, et utrimque se lacessebant conviciis, et Iustinianus quidem Notaram hominem ineptum et pestiferum et inimicum patriae

αὐτὸς δὲ πάλιν αὐτὸν ἐξ ἐναντίας ὑβρεσιν ἐτέραις ἐνέπλυε. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ταῦτα παραλαβὼν αὐτοὺς κατ' ἴδιαν λέγει "ἀδελφοί, οὐκ ἔστι καιρὸς ἀναμέσον ἡμῶν τοιούτως ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς 5 σονγχωρήσωμεν καὶ τῷ θεῷ δεηθῶμεν ἵνα λυτρωθῶμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς στόματος τοῦ αἰσθητοῦ τούτου δράκοντος." καὶ ἐτέρους οὐκ ὀλίγους λόγους αὐτοῖς εἰπὼν εἰρηνοποίησεν αὐ- B τούς, καὶ ἕκαστος τούτων ἐν τῷ ἐμπιστευθέντι αὐτῷ τόπῳ ἐπανεστρεψε, τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἐκπληρῶν. ὁ δὲ Ἰουστι- 10 νιανὸς φοβερὸς ἐφάνη τοῖς ἐναντίοις καὶ μάλιστα ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐν τῷ λέγειν καὶ διορθῶναι καὶ πρῶττειν, καὶ ἀκροβολισμούς καὶ συρρηξίεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποίει, καὶ πολλοὺς μὲν ἐζώγρει, ἐτέρους δὲ μαχαί- 15 ρας ἐποίει παρανάλωμα. καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρός οἱ πάντες ἐθαύμαζον, καὶ λυτρωτὴν καὶ σωτήρα τῆς πόλεως ἔλεγον. πλὴν οὐκ εἰς τέλος οὕτως ἐνέμεινε, ἀλλὰ τὴν φήμην ἣν μετὰ ἀνδρίας ἐκέκρδησεν, ὕστερον ἢ δειλία διέφθειρεν.

Ἡμῶν δὲ οὕτως ἐχόντων, ἰδοὺ τις φήμη ψευδῆς ἐρρέθη 20 εἰς τὸ ἐναντίων στρατόπεδον, ὅτι ἐκ τῆς Ἰταλίας στόλος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως ἔρχεται, ὁμοίως καὶ ὁ Ἰαγκος ὁ κυβερνήτης τῶν Οὐγγάρων μετὰ πλείστων στρατιῶν ἰππικῶν τε καὶ

3. ἀναμέσου ἡμῶν P
Οὐγγάρων P

11. διορθοῦν P

21. Ἰαγκος P

22

appellavit, hic in illum alia vicissim convicia fudit. quae quum audisset imperator, cum utroque seorsum collocutus "fratres," inquit, "minime tempus est ita inter vos agendi, loquendi et certandi, quin potius etiam iis, qui oderunt nos, ignoscamus, et deum precemur, ut liberemur a faucibus huius, quem ante oculos videmus, draconis." aliis pluribus verbis usus, in amicitiam eos restituit et uterque in commissum sibi locum ad muneris sui functionem rediit. Iustinianus hostibus, illis praesertim diebus, terribilis erat dictis, consiliis, factis, ac quodidie eos iaculationibus et proeliis vexavit et eorum multos tum cepit tum gladio confecit. admirabantur omnes huius viri consilia et facinora eumque vindicem et servatorem urbis praedicabant. verum non ad finem usque talem se praestitit, sed quam sibi famam fortitudine pepererat, eam postea timiditate amisit.

Haec quum rerum nostrarum conditio esset, falsus rumor per exercitum hostilem percubuit, ad opem nobis ferendam ex Italia classem adventare, item Iancum Hungarorum principem cum copiis equestribus et pedestribus maximis. quae ubi audiverunt filii Agar,

πεζῶν. ἀκούσαντες δὲ οἱ υἱοὶ τῆς Ἄγαρ, φόβος διέσχε πλείστος αὐτούς· καὶ κατὰ τοῦ ἀμηρῶ ἀρᾶς ἔλεγον καὶ διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι αὐτὸς ἔσεται ὁ ἀφανισμὸς τοῦ γένους αὐτῶν διὰ τὸ ἀδύνατα ἐπιχειρῖζεσθαι αὐτούς. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀμηρᾶς μεστὸς ὑπάρχων διαλογισμῶν καὶ ταραχῆς καὶ δει-⁵λίας, καὶ πᾶσα ἡ βουλὴ αὐτοῦ περιλυπος ὑπῆρχε, πρῶτον μὲν διότι ἐρρέθη αὐτοῖς περὶ τῆς βοηθείας, δεύτερον δὲ θεωροῦντες πῶς τοσοῦτον στράτευμα φοβερὸν καὶ ἀναρίθμητον διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης τοσοῦταις ἡμέραις οὐδὲν ἐκατόρθωσεν, καὶ πολλὰκις τοσοῦταις μηχαναῖς καὶ δυνάμεσι τὰς 10 κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσι βαλόντες κακῶς ἀπεπέμφθησαν καὶ ἀπεκρημνίσθησαν, καὶ φόνος πολὺς κατ' αὐτῶν ἐγίγνετο, ὥστε τοῖς Τούρκοις τοῖς ἐν τοῖς τείχεσι δειλία προσήγγισε· τρίτον δὲ ὅτι ἐθεώρουν σημεῖον. φῶς ἀστράπτον καταβαῖνον ἐξ οὐρανῶν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἄνωθεν τῆς πόλεως ἑστὸς 15 διέσκεπεν αὐτήν. καὶ ὡς εἶδον αὐτὸ τὸ φῶς, ἐν πρώτοις ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ὠργίσθη τοῖς Χριστιανοῖς καὶ ἤθελεν αὐτοὺς κατακαῦσαι καὶ ἡμῖν παραδῶσαι δούλους. ἔπειτα δὲ ὡς εἶδον ὅτι πάντοτε μετὰ αἰσχύνης ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν κλιμάκων ἀπεκρημνίζοντο καὶ τοσοῦτας μηχανὰς ποιοῦντες 20 καὶ οὐδὲν ἴσχυσαν, καὶ ὡς ἤκουσαν καὶ ψευδῆ φήμην περὶ τοῦ στόλου τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Ἰάγκου, πάλιν περὶ τοῦ φω-

2. δρᾶς; P 4. αὐτόν P 9. τοσαύταις P. item v. inferiori et ceteris locis prope omnibus 21. τὴν ψευδοφήμην P

timor ingens eos invasit: ameram maledictis proscindebant murmurantesque dicebant, ipsum generis sui perniciem fore, a quo coacti conarentur, quae perfici non possent. ipse quoque ameras agitabatur consilii inopia, perturbatione ac metu, totusque senatus eius tristabatur, primum quidem, quod de adventante auxilio audiebant, deinde, quod videbant, tantum tamque terribilem exercitum terra marique tot diebus nihil proficere, sed saepissime, scalis omni adminiculo et summo labore moenibus adplicatis, milites ubi animadverterunt, primum iactabant, deum succensere Christianis eosque exussurum et sibi in servitium traditurum esse. deinde autem, quum ubivis se cum dedecore de moenibus et scalis deturbari et tanta machinarum vi nihil prospere agere animadvertere, ac falsum perciperent de classe Itala et Ianco rumore, rursus lumen illud ita interpretati sunt, ut dicerent, deum pro Christianis pugnare, eos tueri et defendere, quo in-

τὸς ἐκείνου ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν πολεμεῖ καὶ σκέπει αὐτοὺς καὶ ἀντιλήπτωρ αὐτῶν ἐστί, διὸ καὶ ἡμεῖς ἄνευ θελήματος αὐτοῦ οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι οὐδέν. καὶ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ὁ ἀμηνῶς, ὡς εἶπομεν, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς 5 αὐτοῦ λυπούμενος καὶ κατηφῆς ὑπῆρχον· ὃς βουληθεὶς ἐπὶ τὴν αὐριον ἐγερεθῆναι καὶ τὴν πολιορκίαν λῦσαι. τῇ δὲ αὐτῇ ἐσπέρα ἐν ἧ ἐπὶ τὴν αὐριον ἐβούλοντο ἵνα ἀπέλθωσιν, ὁρῶσι πάλιν, ὡς σὺνηθες, τὸ φῶς ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαῖνον. καὶ οὐχ ἠπλωτο, ὡς σὺνηθες τὸ πρότερον, ἕως ἄνωθεν τῆς πό- 10 λεως ἰστάναι δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἀλλ' ἐκ μακροῦ μόνον ἐφάνη καὶ εὐθύς διασκορπισθὲν ἄφανές ἐγένετο. ὡς οὖν εἶδον αὐτὸ ὁ ἀμηνῶς καὶ πάντες οἱ αὐτοῦ, χαρᾶς πολλῆς πλησθέντες ἔλεγον "ὁ θεὸς τὰ νῦν ἐγκατέλιπεν αὐτούς." καὶ αὐτὸ ἔκριναν οἱ τῆς μαρᾶς αὐτῶν καὶ ἀσεβοῦς θρησκείας καὶ πλάνης σο- 15 φοὶ καὶ γραμματεῖς πῶς τὴν πόλιν κερδήσωσι τὸ φῶς ἐδή- 59 λου· καὶ οὕτως πάντες ἐλπίδας εἶχον χρηστὰς ὧν καὶ ἐπέ- τυχον διὰ τὰ ἁμαρτίας ἡμῶν.

Ἀλλ' πασιᾶς μὲν ὁ πρῶτος τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ὁ ὑπὲρ πάν- τας δόκιμος καὶ πρακτικὸς, θεωρῶν τὸν ἀμηνῶν οὕτως διαλογι- 20 ζόμενον καὶ τοὺς ἑτέρους πάντας μεστὸς φόβου καὶ δειλίας, εἰς τὸ φαινόμενον καὶ αὐτὸς ἐλυπεῖτο, ἔσωθεν δὲ ἠγαλλιᾶτο. καὶ ἡ αἰτία ἦν ὅτι αὐτὸς πάντοτε τῷ ἀμηνῶ ἐν ταῖς βουλαῖς

9. καθὼς πρότερον ἄνωθεν τῆς πόλεως δι' ὅλης τῆς νυκτός Ἰστα-
το P 11. γέγονεν P 15. ἐμελλον κερδήσαι P 18. Ἄλη-
παισιᾶς P 21. ἐλυπήθη P ἠγάλετο P

vito ipsi nihil possent proficere. his de causis ameras, ut diximus, cum universo exercitu in tristitia et moerore erat, qui adeo postero die, soluta obsidione, recedere vellet. at ea ipsa vespera, quum sequenti mane discessuri essent, rursus, ut ante, lumen illud coeleste conspiciunt: verum non perinde ac prius diffundebatur, donec supra urbem consisteret tota nocte, sed a longinquo tantum comparuit et subito dispersum evanuit. quod ut ameras et reliqui omnes viderunt, magna perfusi laetitia, exclamarunt, deum nunc nos deseruisse. item execrandae et impiae superstitionis et erroris eorum sapientes ac scribae ex illo lumine vaticinabantur, Turcas urbe potituros esse. ita omnes spem bonam conceperunt, qua propter peccata nostra non sunt frustrati.

Alii pasias, princeps senatus, vir prae ceteris spectatus et solers, quum ameram sic fluctuare et reliquos omnes metu et trepidatione agitari videret, in speciem tristis erat, revera exultabat. cuius rei causa erat, quod ameram in consiliis a bello contra urbem susci-

ἔλεγεν ἵνα μὴ πόλεμον ἐγείρῃ κατὰ τῆς πόλειως, ὅπως μὴ οἱ
 δυτικοὶ αὐθένται ἀκούσωσι καὶ συναχθέντες ὁμοροήσωσι καὶ
 τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐξώσωσι. καὶ τότε πάλιν δει-
 κνύων ὡς λυπούμενος ἦν ἔλεγε τῷ ἀμηρᾷ “ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς
 ταῦτα ἐνωτιζόμεν περὶ τούτων πῶς ἔμελλον γενέσθαι, καὶ⁵
 πολλάκις ταῦτά σοι εἶρηκα, καὶ οὐκ ἤκουσάς μου. τὰ νῦν δὲ
 πάλιν, ἐὰν ἀρεστόν σοί ἐστιν ἵνα ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἀναχωρή-
 σωμεν, καλόν ἐστιν, ἵνα μὴ τι χεῖρον γένηται.” καὶ ὁ ἀμη-
 ρᾷ ἀκούων τοὺς λόγους τούτους ἡμιθανῆς ἐκ τῆς λύπης καὶ
 τῆς περιφρονήσεως ἐναπέμεινε, πῶς μετὰ αἰσχύνης τοσαύτης¹⁰
 ὡς φεύγων ἀναχώρησεν. ἰδὼν δὲ αὐτὸν οὕτως ἐστῶτα καὶ
 διαλογιζόμενον Σογὰν πασιᾶς ὁ δεύτερος βεζιρῆς αὐτοῦ, ἐσυμ-
 βούλευσε τὸν ἀμηρᾷ ἵνα τὴν μάχην κινήσῃ καθ’ ἡμῶν, καὶ
 διὰ τὸ φθονεῖν τῷ Ἀλί πασιᾷ· κεκρυμμένην γὰρ ἔχθραν
 εἶχον ἀναμεταξύ. καὶ οὕτως ἀναθαρρύνας αὐτὸν λέγει. “ἵνα¹⁵
 τί, ὦ ἀμηρᾷ, ἔστηκας σκυθρωπὸς καὶ λυπούμενος, καὶ τίς ἡ
 δειλία ἢ ἐμπесоῦσά σοι, καὶ τίνας οἱ ἀναβαίνοντες δια-
 λογισμοὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν σου; ὁ θεὸς μετὰ σοῦ ἐστί. μὴ
 λυπήσαι. οὐχ ὄρας διὰ τοῦ φωτὸς ἐκείνου σημεῖον ὅτι τὴν
 πόλιν ταύτην εἰς χεῖρά σου δώσει; οὐχ ὄρας τοσοῦτον μὴ²⁰
 ἀριθμητοῦ στρατοῦ πληθὸς ὃ ἔχεις, καὶ καλῶς εἰ ἡτοιμασμέ-
 νος, καὶ πᾶσα ἡ προπαρασκευὴ πολλὴ καὶ καλὴ; ὁ στρατὸς

12. σογὰν πασιᾶς P 18. ἐν τῇ καρδίᾳ P 20. τοσοῦτον
 μυριαριθμητον P 21. ὄν P ἡτοιμασμένον, omisso εἰ, P
 22. πᾶσα παρασκευὴ πολλὴ καὶ καλὴ ὑπάρχει σοι P

piendo perpetuo deterrere studuerat, ne occidentales principes, re
 audita, foedere coniuncti, Turcas ex Europa eiicerent. itaque tum
 rursus moestitiam simulans, ameram sic compellavit “ego ab initio ita
 haec eventura esse praesagiebam, ac saepe tibi edixi, nec audisti
 me. nunc denuo, si ita placeat tibi, suadeo, ut hinc recedamus, ne
 peius quid accidat.” qua oratione audita, ameras tristitia et sollici-
 tudine paene contabuit, quod tanta cum ignominia in modum fugae
 recedendum esset. quum eum ita stantem et cogitandum videret
 Sosan pasias, secundus vezires eius, ut bello nos premeret, ei suavit,
 invidia erga Ali pasiam commotus. occultam enim hi inter se exerce-
 bant inimicitiam. itaque eum cohortatus “quid,” inquit, “ameras, ita
 moestus et afflictus es? quae te formido invasit, aut quae cogitatio-
 nes subierunt animum tuum? deus tecum est: mitte sollicitudinem.
 annon e luminis illius omnia intelligis, eum tibi urbem hanc in ma-
 nus traditurum esse? nonne innumeri huius, quem habes, et egregie
 instructi exercitus multitudinem et tantum eiusdem et tam eximium
 apparatus cernis? Alexandri Macedonis olim copiae non tantae

τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου τοσοῦτος οὐχ ὑπῆρχέ ποτε ὡς ὁ
 σός, οὐδὲ τοσαύτας παρασκευὰς αὐτὸς εἶχε· καὶ τὸν κόσμον
 ἐκυρίευσεν ὁμως. ἐγὼ μὲν οὐ πιστεύω οὔτε ἐλπίζω ἐκ τῆς
 Ἰταλίας ἐνταῦθα στόλον ἐλθεῖν, ὡς τινες λέγουσιν καὶ ὁ ἀδελ-
 5 φός μου ὁ Ἀλὶ πασιᾶς εἶρηκε, διὰ τί μὲν καλῶς οἴδατε ὅτι
 ἡ πολυαρχία τῶν Ἰταλῶν αὐθέντων καὶ τῶν ἐτέρων ἐσπερίων
 ἀνάρχους ποιεῖ αὐτοὺς εἶναι, καὶ ἀναμέσον αὐτῶν οὐκ ἔστιν
 ὁμόνοια. καὶ ὅταν πάλιν τινὲς αὐτῶν ὁμονοήσωσι μετὰ κό-
 πον καὶ συμβάσεων πολλῶν, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ καὶ οὐκ εἰς μᾶ-
 10 κρος λύεται ὁ τούτων σύνδεσμος· καὶ ἐν συνδέσμῳ ὄντες εἰς
 κατὰ τοῦ ἐτέρου περιεργάζεται, πῶς ἀρπάξαι δυνήσεται τὰ
 τούτου, καὶ ἀλλήλους προσέρχονται καὶ φυλάττονται. πολλὰ
 μὲν οὖν βουλευόμενοι καὶ λογίζονται καὶ λέγουσι, καὶ ὀλίγα
 πράττουσιν, καὶ ἡ τῆς ἐσπέρας βουλή τῷ πρώτῳ οὐκ ἀρεστή
 15 ἔστι πάλιν αὐτοῖς. καὶ ὅταν ἡ βουλή σταθῇ, ἐν τοῖς ἔργοις
 χρονίζουσι· καὶ τοῦτο ποιοῦσιν, ἵνα κατὰ τὰς γνώμας αὐ-
 τῶν καὶ ὀρέξεις καιρὸν ἐπιτήδειον εὔρωσι. καὶ ὅταν ἔργον
 τι ἐπιχειρισθῶσι καὶ ἀρχὴν ποιήσωσιν, οὐδὲν κατορθώνουσι
 διὰ τὰς ἀσυμφωνίας αὐτῶν. καὶ μάλιστα τὰ νῦν, καθὼς γι-
 20 νώσκετε, νέας διαφορὰς ἀναμέσον μέρος τι ἔξ αὐτῶν ἔχου-
 σιν. καὶ ὁμως πάλιν ἐγὼ ἐρῶ, ὅπερ ἔστιν ἀδύνατον δι' αἷς
 αἰτίας εἶρηκα· εἰ στόλος κατὰ ἀλήθειαν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἔλ-

1. τὸν σόν MP: corr Alterus
 βάσεων P 11. ἀρπάσαι P
 20. ἀναμέσου αὐτῶν P

5. Ἀλήπασιᾶς P
 12. τοῦ ἐτέρου P

9. συνη-
 ἀλλήλοις P

fuerunt, quantae tuae sunt, nec tantis eiusdem apparatus bellicus:
 et tamen orbem terrarum is expugnavit. equidem ego non credo, nec
 spero, ex Italia classem affore, ut quidam aiunt, et affirmavit quum
 maxime Ali pasias, frater meus: siquidem bene nostis, multitudinem
 Italorum et reliquorum occidentaliū principum facere, ut sine im-
 perio sint, nec vigere inter eos concordiam. quodsi quidam eorum
 multo labore multisque conditionibus pacem firmarint, non longo
 hercle, sed brevi tempore horum foedus rumpitur; quique vinculo con-
 iuncti sunt, alii aliorum ditioni aliquid detrahere conantur, ac mu-
 tuo sibi insidiantur caventque. multa illi consultant, ratiocinantur, lo-
 quuntur, pauca praestant: quod vespere ineunt consilium, mane non
 iam probant: aut si stet sententia, rebus cunctantur: quod propterea
 faciunt, ut cupiditatibus et consiliis suis aptum nanciscantur tempus
 si opus quodpiam aggressi sint et eius fecerint initium, nihil tamen
 propter sententiarum discrepantiam recte agunt. in primis hoc tem-
 pore, ut nostis, pars eorum novam alit discordiam. verum fac, ut
 fiat, quod propter eas, quas dixi, causas fieri nequit: si revera ve-

θη, τί ἐξ αὐτοῦ ἀνάγκη ἡμῖν, ὅτι οὐδέποτε ἐλεύσεται λαὸς ὅσος τὸν ἀριθμὸν τὸ ἦμισυ τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, ἀλλ' οὐ-
 Βτε τὸ τέταρτον μέρος. διὰ τοῦτο, ὃ ἀμνηρᾷ ἡμέτερε ἀν-
 θέντα, θάρσει. οὐκ ἀνάγκη ἐστὶ πρὸς τὸ παρὸν φόβον σε
 ἔχειν εἰ μὴ μόνον ἐκ θεοῦ. καὶ ἀνδρίζον καὶ ἀγάλλου καὶ ἰ-
 ἴσχυε, καὶ τῇ τέχνῃ τῇ τοῦ πυρὸς οὐκ ὄκνησον σήμερον καὶ
 αὐριον, ἵνα μετὰ τῶν ἐλεβόλεων, ὅσον δυνατὸν, τὰ τεῖχη πλέον
 ταπεινώσης." οἱ γὰρ τοιοῦτοι λόγοι καὶ βουλαὶ τῷ ἀμνηρᾷ
 πλεῖστα ἤρεσκον, καὶ χαρίεις ἐναπέμεινε, καὶ ἀναψυχήν ἐκ
 τῆς λύπης ἔλαβε. καὶ προστάξας λέγει αὐτῷ "ἀναθεώρησον 10
 τὸν στρατὸν ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, καὶ γνώρισον αὐτούς, ἐν τίνι
 γνώμῃ εἰσίν." αὐτὸς δὲ ποιήσας τὸ προσταχθὲν καὶ ἐλθὼν
 λέγει "εἶδον τὸν στρατὸν καὶ ἐγνώρισα. τοσοῦτὸν ἐστίν· μί-
 χου μετὰ χαρᾶς, καὶ ἡ νίκη ἡμέτερα ἐστίν." ἀπεκρίθη οὖν
 ὁ ἀμνηρᾷς καὶ εἶπε "λοιπόν, ὃ Σογᾶν, ἀρεστὸν σοὶ ἐστίν ἵνα 15
 καὶ ἡμεῖς τὰ νῦν τὴν τύχην γνωρίσωμεν, εἰ ἀρεστὸν αὐτῇ
 ἐστὶν καὶ βοηθήσῃ ἡμῖν ὡς καὶ ἐτέροις πολλοῖς. στείλον οὖν
 ἐπὶ τὸν Γαλατᾶν φυλακὴν τινα, ἵνα μὴ λαθραίως ἐξ αὐτοῦ
 περάσωσιν καὶ τῇ πόλει βοηθήσωσιν."

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἄλι πασιᾶς ἐλυπήθη λίαν, αἰσχυν- 20

1. ἐξ αὐτῶν ἀνάγκη ἡμῖν ὅπου δύναται ἐλθεῖν ἄνθρωποι ἐκ
 τῶν δέκα εἰς, ἡμιστρατον ἔχομεν M 6. αἱ τέχναι αἱ τοῦ πυ-
 ρὸς οὐκ ὄκνησουσι P 7. τηλεβόλων P 8. ταπεινώσωσιν P
 13. τοσοῦτο ἐστίν ὁ στρατὸς οἱε μίχου P 15. ὃ σογγάνο
 ἀρ — cod

niat classis ex Italia, quid inde nobis periculi minetur, quandoqui-
 dem eorum exercitus non dimidia pars, imo ne quarta quidem huius
 multitudinis erit, quam nos habemus. quare, amera, domine noster,
 bonum animum habeto. nulla causa nunc quidem est, cur periculum
 metuas nisi a solo deo. itaque fortis, laetus et alacer esto, et quid-
 quid vi ignis effici potest, hodie et cras ne intermittatur, ut helepo-
 libus moenia, quantum possunt, atterantur." hic sermo et consilium
 amerae vehementer placuit, et animum eius e priore moestitia gau-
 dio perfudit et recreavit. itaque mandavit ei, ut ea ipsa nocte obiret
 exercitum et exploraret, quo animo essent milites. ille iussis obsecutus,
 rediit et "lustravi" inquit "et exploravi exercitum. hoc scito: pugna
 laeto animo, stat a nobis victoria." respondit ameras "iam igitur, mi
 Sogan, si videtur tibi, nos quoque fortunam nunc exploremus, ut
 cognoscamus, placeatne ei, nos adiuvare, ut adiuvat alios multos.
 quare mitte Galatam custodiam, ne clam huc traiciant et urbi opem
 ferant."

His auditis, Ali pasias magnopere doluit, pudore motus, quod

θεὸς ὅτι ὑπερίσχυσαν οἱ λόγοι τοῦ Σογᾶν πραισιᾶ, καὶ ἐκ τοῦ φθόνου ἤθελεν, εἰ δυνατόν, ποιῆσαι μηχανὴν ἵνα οὐδὲν πράξωσιν κατὰ τῆς πόλεως. ἐμήνυσε τῷ βασιλεῖ τὰ συμβάντα καὶ παρήνει αὐτὸν μὴ φοβεῖσθαι, διότι ἐν τοῖς πολέμοις ἀδηλός ἐστιν ἡ τύχη πολλάκις· καὶ διὰ τοῦτο οἱ φύλακες φυλαίτευσαν ἀγρύπνωσιν. ἦν δὲ τοῦτο τῇ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Μαιῖου ἐσπέρας. ὁ δὲ ἀμηνῶς προστάξας δι' ὕλης ἐκεῖνης τῆς νυκτός καὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας φῶτα καὶ φανούς ποιήσασσι, καὶ νήστευσι δι' ὕλης τῆς ἡμέρας διατελέσωσι καὶ ἐπτὰ-
 10 κισ λουσαθῶσι, καὶ τοῦ Θεοῦ νήστευσι καὶ καθαροὶ δεηθῶσιν, ὅπως τὴν πόλιν νικήσωσιν· ὁ καὶ ἐγένετο. τῇ δὲ δευτέρᾳ ἐσπέρας ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν μετὰ τὸ ἀριστήσασιν αὐτοὺς ὁ οὖν ἀμηνῶς σταθείς δημηγορῶν ταῦτα ἔφη. (5) “ὦ τέκνα φίλτατα, παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ προφήτου Μωάμεθ
 15 καὶ ἐμοῦ τοῦ δούλου αὐτοῦ δέομαι καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα ἐπὶ τὴν αὐριον ἄξιον ἔργον μνήμης αἰωνίου ποιήσητε, ὡς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν πανταχοῦ ἕως τοῦ νῦν, ὡς φανερόν ἐστιν, ἐποίησαν, καὶ μετὰ προθυμίας καὶ γενναιότητος καὶ μεγαλοψυχίας τοὺς τείχους ἄνωθεν μετὰ τῶν κλιμάκων ὡς πτερωτοὶ διέλ-
 20 θητε· καὶ τὴν φήμην ἦν οἱ πρὸ ἡμῶν, ὡς εἴπομεν, ἐκέρδησαν καὶ ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο, μὴ γένοιτο ἵνα ἡμεῖς ἀπολέσωμεν αὐτήν, ἀλλὰ μάλιστα νῦν ἡ ὥρα ἤγγικεν ἵνα αὐτήν πολυ-

9. καὶ ἐπτ. — νικήσωσιν om P
 om P 17. δῆλόν P

13. ὦ] ὡς M

14. παρὰ

Sogan pasiae sententia praevaluisset, constituitque ex invidia, ut, si posset, impediret, ne quid proficerent adversus urbem. significavit imperatori, quid accidisset, eumque hortatus est, ne metueret, quoniam in bellis varia et anceps fortuna soleret esse. proinde custodes excubias pervigiles agerent. agebatur hoc vespera vicesimi septimi diei mensis Maii. ameras imperavit, ut per totam eam noctem et sequentem diem ignes facesque arderent, milites toto die ieiunarent et lavarentur septies, ac deum ieiunii lotique suppliciter rogarent expurgationem urbis. ita quum factum esset, altera vespera sub occasum solis post prandium ameras talem ad milites concionem habuit. (5.) “filii dilectissimi, per deum et Mohametem, prophetam eius, et me, eiusdem servum, obsecro vos hortorque, ut crastino die rem peragatis omnium saeculorum memoria dignam, quales ad hunc usque diem maiores nostros ubivis fecisse constat, et alacri, generoso et forti animo moenia per scalas tanquam alites escendatis, neve accidat, ut gloriam, a maioribus, ut dixi, quaesitam et a deo donatam, nos nunc amittamus, quum eximie augendae eius tempus adsit.” aliis multis bellicis dictis ad fortitudinem eos cohortatus est, ut strenue pugnarent.

πλασίως αὐξήσωμεν.” καὶ ἑτέρουσ πολλοὺς λόγουσ στρατιω-
 τικοὺσ εἰπὼν αὐτοῖσ διέγειρε τούτουσ εἰσ μεγαλοψυχίαν, ἵνα
 γενναίωσ πράξωσιν. εἶτα λέγει “καὶ ἐὰν καὶ ἐξ ἡμῶν τινὲσ
 ἀποκτανθῶσιν, ὡσ ἕθουσ ἐστὶν ἐν τοῖσ πολέμοισ, γεγραμμένοσ
 ἐπὶ τῆσ κεφαλῆσ αὐτοῦ, καλῶσ οἶδατε διὰ τοῦ ἡμετέροσ κσ-5
 ρᾶν τί φησιν ὁ προφήτησ, ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἐν καιρῷ τοιοῦτω
 ὀλόσωμοσ ἐν τῷ παραδείω μετὰ τοῦ Μωάμεθ ἀριστήσει καὶ
 πιεῖ, καὶ μετὰ παιδῶν καὶ μετὰ γυναικῶν ὠραίων καὶ παρ-
 θένων ἐν τόπῳ χλοερῷ καὶ μεμυρισμένῳ ἄνθεισ ἀναπαυθῆ,
 καὶ ἐν λουτροῖσ ὠραιότατοισ λουσθῆ, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ 10
 60 ἐκ Θεοῦ ἔξει ταῦτα. ἐνταῦθα δὲ πάλιν ἐξ ἑμοῦ πᾶσ ὁ ἐμὸσ
 στρατὸσ καὶ ἄρχοντεσ τῆσ αὐλῆσ μου, ἐὰν νικήσωμεν, ὁ μι-
 σθὸσ ὃν ἔξουσι παρ’ ἐμοῦ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκάστου δι-
 πλασίωσ ἐσται οὐ τὰ νῦν ἔχουσι, ὅσ ἀπὸ τοῦ νῦν ἄρξεται
 ἕωσ τέλος τῆσ ζωῆσ αὐτῶν. καὶ ἡμέραισ τρισὶν ἡ πόλισ πᾶ- 15
 σα ἡμῶν ἐσεται. καὶ εἴ τι δ’ ἂν σκυλεύσῃτε καὶ εὗρητε χρυ-
 σίου καὶ ἀργυρίου σκεῦουσ καὶ ἱματισμόν, αἰχμαλώτουσ τε
 ἄνδρασ καὶ γυναῖκασ, μικροὺσ τε καὶ μεγάλουσ, οὐδεὶσ δυνη-
 θεῖη αὐτοὺσ ἱμῖν αἰτῆσαι ἢ τι ἐνοχλῆσαι εἰσ οὐδέν.” καὶ
 τελειώσασ τοῦ λέγειν ὤμοσεν αὐτοῖσ φυλάξαι τὰ ὅσα αὐτοῖσ 20
 διετάξατο. οἱ δὲ ἀκούσαντεσ ἐχάρησαν λίαν, καὶ ἐν μιᾷ φωνῇ
 πάντεσ ἀλαλάξαντεσ ἦσαν κατὰ τὴν ἐκείνων διάλεκτον “ἀλλὰ
 ἀλλὰ· Μεεμέτη ἔρεσουλ ἀλλὰ,” τοῦτ’ ἐστὶν ὁ Θεὸσ τῶν Θεῶν
 καὶ ὁ Μαχουμέτησ ὁ προφήτησ αὐτοῦ.

7. ὀλόσωλομοσ Μ
 μεεμέτ Ρ

22. ἀλλὰ ἀλλὰ μεεμέτ ρασουλιᾶ Ρ

23.

deinde addidit “quodsi nonnulli de nobis, quae est belli natura, occu-
 buerint, bene nostis e corane, quid de his propheta dicat: tali tempore
 qui moriatur, eum cum toto corpore in paradiso coenaturum et bibiturum
 esse cum Mohamete, et cum pueris et muliebribus formosis virginibus-
 que in regione virenti et floribus fragranti quieturum et lavacris pul-
 cherrimis usurum. atque talia quidem in illo loco a deo accipiet
 hic autem omnis exercitus et aulae proceres, si vicerimus, stipendium
 duplex eius, quod nunc habent, accipiant, ab hoc inde die ab finem
 vitae usque. tota urbs tribus diebus vestra erit. ac si quis spoliorum
 quidpiam legerit, vasa aurea vel argentea, vestes repererit, viros, feminas
 cuiusvis aetatis ceperit, nemo haec vos postulare aut molestiam vo-
 bis creare poterit.” ubi finem dicendi fecit, sacramento se obstrinxit,
 facturum se esse, quae promisisset. milites hac conditione mirifice
 laetati, uno ore clamaverunt lingua sua “alla alla! Mehemetes resul
 alla!” hoc est “deus deorum et Mahumetes propheta eius.”

Ἀκούσαντες δὲ ἡμεῖς ἐν τῇ πόλει τῆς τοσαύτης κραυγῆς ὡσεὶ ἤχον μέγαν θαλάσσης, ἐλογιζόμεθα τί ἄρα ἐστί· μετ' ὀλίγον δὲ ἐμάθομεν βεβαίως καὶ ἐν ἀληθείᾳ ὅτι ἐπὶ τὴν αὐ-
 ριον ὁ ἀμνηστὴς ἤτοίμασε χερσαῖον τε καὶ ὑδραῖον πόλεμον
 5 σοφοδρῶς, ὅσον αὐτῷ ἦν δυνατόν, δῶσαι τῇ πόλει. ἡμεῖς δὲ
 θεωροῦντες τοσοῦτον πληθὸς τῶν ἀσεβῶν, λέγω ὡς ἐμοὶ δο-
 κεῖ, ὄντως καθ' ἕκαστον ἡμῶν πεντακόσιοι καὶ πλεῖον ἦσαν ἐξ
 αὐτῶν· καὶ εἰς τὴν ἄνω πρόνοιαν πάσας ἡμῶν τὰς ἐλπίδας
 ἀνεθέμεθα. καὶ προστάζας ὁ βασιλεὺς ἵνα μετὰ τῶν ἁγίων
 10 καὶ σεπτῶν εἰκόνων καὶ τῶν θείων ἐκτυπωμάτων ἱερεῖς ἀρχιε-
 ρεῖς καὶ μοναχοί, γυναικὲς τε καὶ παιδία, μετὰ δακρῶν διὰ
 τῶν τειχῶν τῆς πόλεως περιερχόμενοι τὸ κύριε ἐλέησον μετὰ
 δακρῶν ἔκραζον, καὶ τὸν θεὸν ἰκέτεον ἵνα μὴ διὰ τὰς
 ἁμαρτίας ἡμῶν παραδώσῃ ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων
 15 καὶ ἀποστατῶν καὶ πονηροτάτων παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, ἀλλ'
 ἴλεως γενήσῃται ἡμῶν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ. καὶ μετὰ κλαυ-
 θμοῦ ἀλλήλους ἀνεθαρρύνοντο ἵνα ἀνδρείως ἀντισταθῶσι τοῖς
 ἐναντίοις ἐπὶ τῇ ὥρᾳ τῆς συμπλοκῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βασι-
 λεὺς τῇ αὐτῇ ὀδυνηρᾷ ἑσπέρᾳ τῆς δευτέρας συνάξας πάντας
 20 τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἄρχομένους δημάρχους καὶ ἑκα-
 τοπάρχους καὶ ἐτέρους προκρίτους στρατιώτας ταῦτα ἔφη.
 (6) ὅμοιως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῇ αὐτῇ ὀδυνηρᾷ ἑσπέρᾳ τῆς δευτέρας συνάξας πάντας
 τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἄρχομένους δημάρχους καὶ ἑκα-
 τοπάρχους καὶ ἐτέρους προκρίτους στρατιώτας ταῦτα ἔφη.
 (6) ὅμοιως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῇ αὐτῇ ὀδυνηρᾷ ἑσπέρᾳ τῆς δευτέρας συνάξας πάντας
 τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἄρχομένους δημάρχους καὶ ἑκα-
 τοπάρχους καὶ ἐτέρους προκρίτους στρατιώτας ταῦτα ἔφη.

2. μετ' hinc κεφ. ἡ P
 κους P

20. ἐν τῇ πόλει P

21. προκτι-

Quum nos in urbe tantos clamores, tanquam magnum maris fre-
 mitum, audiremus, quid illud esset, cogitabamus. sed mox certo ac
 vere cognovimus, in crastinum diem aegram terrestre et maritimum
 bellum, quantum posset, urbi parare. intuentes tantam impiorum mul-
 tudinem (dicam, quod mihi videtur), ut sine dubio contra singulos
 nostrum plures quingentis pugnarent, in superna providentia spem
 omnem collocabamus. praecepit imperator, ut cum sacris et veneran-
 dis imaginibus et simulacris sacerdotes, episcopi et monachi, mulie-
 res et pueri, cum lacrimis intra moenia urbis obeuntes, Kyrie elee-
 son clamarent et deo supplicarent, ne propter peccata nostra in
 manus hostium iniquorum et impiorum et, quos terra sustinet, scele-
 ratissimorum nos traderet, sed propitius esset nobis, hereditati suae.
 insuper collacrimantes invicem se cohortabantur, ut tempore commit-
 tendi proelii fortiter hostibus resisterent. ceterum etiam imperator
 luctuosa illa vespera, coactis omnibus primoribus, principibus et sub-
 ditis, tribunis, centurionibus et reliquis praecipuis militibus, concio-
 nem habuit in hunc modum. (6) "principes nobilissimi, tribuni et

ὁ πιστός καὶ τίμιος λαός, καλῶς οἶδατε ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα καὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεως ἡμῶν βούλεται ἵνα μετὰ πάσης τέχνης καὶ μηχανῆς ἰσχυροτέρως στενοχωρήσῃ ἡμᾶς, καὶ πόλεμον σφοδρὸν μετὰ συμπλοκῆς μεγάλης καὶ συρρηξέως ἐκ τῆς χέρσου καὶ θαλάσσης δώσῃ ἡμῖν μετὰ πάσης δυνάμεως, 5 ἵνα, εἰ δυνατόν, ὡς ὄφρις τὸν ἰὸν ἐκχύσῃ καὶ ὡς λέων ἀνήμερος καταπιῇ ἡμᾶς. [βιάζεται] διὰ τοῦτο λέγω καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα στήτε ἀνδρείως καὶ μετὰ γενναίας ψυχῆς, ὡς πάντοτε ἕως τοῦ νῦν ἐποιήσατε, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως ἡμῶν. παραδίδωμι δὲ ὑμῖν τὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ περίφη- 10 μον ταύτην πόλιν καὶ πατρίδα ἡμῶν καὶ βυσιλεύουσαν τῶν πόλεων. καλῶς οὖν οἶδατε, ἀδελφοί, ὅτι διὰ τέσσαρά τινα Β ὄρειλέται κοινῶς ἐσμέν πάντες ἵνα προτιμήσωμεν ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ εὐσεβείας, δευτέρον δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τρίτον δὲ ὑπὲρ τοῦ 15 βυσιλέως ὡς χριστοῦ κυρίου, καὶ τέταρτον ὑπὲρ συγγενῶν καὶ φίλων. λοιπόν, ἀδελφοί, εἰάν χρεῶσται ἐσμεν ὑπὲρ ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀγωνίζεσθαι ἕως θανάτου, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ πάντων τούτων ἡμεῖς, ὡς βλέπετε προφανῶς, καὶ ἐκ πάντων μέλλομεν ζημιωθῆναι. εἰάν διὰ τὰ ἐμὰ πλημμελή- 20 ματα παραχωρήσῃ ὁ θεὸς τὴν νίκην τοῖς ἀσεβέσιν, ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν τῆς ἀγίας, ἣν Χριστὸς ἐν τῷ οἰκείῳ αἵματι

10. τὴν κλεινὴν τε καὶ περίφημον καὶ εὐκλεῆ ταύτην καὶ μεγαλοπρεπεσιτάτην καὶ εὐγενῆ πόλιν, τὴν ὄντως ἐκλαμπροτάτην τε καὶ βυσιλεύουσαν τῶν πόλεων ἡμῶν πατρίδα P

milites clarissimi, commilitōnes generosissimi et omnes fideles et honorandi cives! probe nostis, venisse tempus, quo fidei nostrae hostis omnibus artibus et machinis vehementius nos urgere, et grave bellum magno conflictu et certamine terra marique summa contentione nobis inferre decrevit, ut, si possit, tanquam anguis, venenum in nos effundat, et, tanquam immitis leo, nos devoret. quare rogo et hortor vos, ut forti et generoso animo, sicut hucusque semper fecistis, hostibus fidei nostrae resistatis. trado et commendo vobis clarissimam hanc et illustrem urbem, patriam nostram, et reginam urbium. non ignoratis, fratres, quatuor nominibus communiter omnes nos in mortem vitae anteponeere debere, primum pro fide et pietate, deinde pro patria, tum pro imperatore ut uncto servo domini, postremo pro cognatis et amicis. quodsi, fratres, pro una harum quatuor rerum decertare usque ad necem debemus, multo magis, ut liquido apparet, pro his omnibus mortem non recusabimus. si propter delicta mea deus victoriam impiis concesserit, in sancta fide nostra, quam Christus sanguine suo nobis paravit, periclitamur: id quod omnium

ἡμῖν ἐδωρήσατο, κινδυνεύομεν· ὃ ἐστὶ κεφάλαιον πάντων.
 καὶ ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τις καὶ τὴν ψυχὴν ζημιώ-
 θῃ, τί τὸ ὄφελος; δεύτερον πατρίδα περίφημον τοιοῦτως ὕστε-
 ρούμεθα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν. τρίτον βασιλείαν τὴν ποτὲ
 5 μὲν περιφανῆ νῦν δὲ τεταπεινωμένην καὶ ὠνειδισμένην καὶ
 ἐξουθενημένην ἀπωλέσαμεν, καὶ ὑπὸ τοῦ τυράννου καὶ ἀσεβοῦς
 ἄρχεται. τέταρτον δὲ καὶ φιλιότατον τέκνων καὶ συμβίων καὶ
 συγγενῶν ὕστερούμεθα. αὐτὸς δὲ ὁ ἀλιτήριος ὁ ἀμηρεῖς πεν-
 τήκοντα καὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἄγει σήμερον ἀφ' οὗ ἡμᾶς ἐλθὼν
 10 ἀπέκλεισεν καὶ μετὰ πάσης μηχανῆς καὶ ἰσχύος καθ' ἡμέραν
 τε καὶ νύκτα οὐκ ἐπαύσατο πολιορκῶν ἡμᾶς· καὶ χάριτι τοῦ
 παντεπόπτου Χριστοῦ κυρίου ἡμῶν ἐκ τῶν τειχῶν μετὰ αἰ-
 σχύνης ἄχρι τοῦ νῦν πολλάκις κακῶς ἀπεπέμφθη. τὰ νῦν δὲ
 πάλιν, ἀδελφοί, μὴ δειλιάσητε, ἐὰν καὶ τεῖχος μερόθεν ὀλί-
 15 γον ἐκ τῶν κρότων καὶ τῶν πτωμάτων τῶν ἐλεπόλεων ἔπεσε,
 διότι, ὡς ὑμεῖς θεωρεῖτε, κατὰ τὸ δυνατόν ἐδιωρθώσαμεν
 πάλιν αὐτό. ἡμεῖς πᾶσαν τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ἄμαχον δόξαν
 τοῦ θεοῦ ἀνεθέμεθα, οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις
 καὶ δυνάμει καὶ πλήθει, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ
 20 καὶ σωτήρος ἡμῶν πεποίθαμεν, δεύτερον δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμε-
 τέραις χερσὶ καὶ ῥωμαλεότητι, ἣν ἐδωρήσατο ἡμῖν ἡ θεία
 δύναμις. γνωρίζω δὲ ὅτι αὕτη ἡ μυριαρίθμητος ἀγέλη τῶν
 ἀσεβῶν, καθὼς ἡ αὐτῶν συνήθεια, ἐλεύσονται καθ' ἡμῶν

2. τινὰς M
τηλεβόλων P

3. τοιαύτην M

14. τειχῶν μέρος P

15.

caput est. nam si quis totum mundum lucretur, animae autem detri-
 mentum patiatur, quid illi proderit? secundo loco inclita patria et
 libertate privamur. tertio imperium olim illustre, nunc depressum et
 spretum et contemptum amittimus, in potestatem tyranni et impii ho-
 minis concessurum; postremo liberis amatissimis, coniugibus et cogna-
 tis spoliatur. est autem dies quinquagesimus septimus, ex quo scele-
 stus iste ameras nos obsessos tenet et omnibus machinis omnique vi
 die ac nocte nos oppugnare non desistit: at omnia intuentis Christi
 domini gratia hucusque saepenumero cum dedecore a moenibus re-
 pulsus est. quapropter nec nunc, fratres, timori locum relinquatis,
 etiamsi iste moenia aliqua ex parte propter helepolium pulsus et ictus
 corruerunt, quoniam, ut videtis ipsi, pro viribus ea instauravimus.
 omnem spem in gloria invicta dei collocavimus. illi curribus, equis,
 copiis, multitudini, nos dei, domini et salvatoris nostri, nomini, deinde
 demum manibus et robori fidimus, a divina potentia nobis donatis.
 scio equidem, hanc innumerabilem impiorum turbam more suo contra
 nos processuram esse cum fastu, elato supercilio, spiritibus magnis et

Phrantzes.

μετὰ βαναύσου καὶ ἐπληρώμενης ὄφρους καὶ θύραους πολλοῦ καὶ βίας, ἵνα διὰ τὴν ὀλιγότητα ἡμῶν θλίψωσι καὶ ἐκ τοῦ κόπου στενοχωρήσωσι, καὶ μετὰ φωνῶν μεγάλων καὶ ὑλαγμῶν ἀναριθμήτων, ἵνα ἡμᾶς φοβήσωσι. τὰς τοιαύτας αὐτῶν φλυαρίας καλῶς οἴδατε, καὶ οὐ χρὴ λέγειν περὶ τούτων. καὶ ὅρα ὀλίγοι ταῦτα ποιήσωσι, καὶ ἀναριθμήτους πέτρας καὶ ἕτερα βέλη καὶ ἐλεβολίσκους ὥσει ἄμμον θαλασσῶν ἄνωθεν ἡμῶν πτήσουσι· δι' ὧν, ἐλπίζω γάρ, οὐ βλάψωσι, διότι ὑμᾶς θεωρῶ καὶ λίαν ἀγάλλομαι καὶ τοιαύταις ἐλπίσι τὸν λογισμὸν τρέφομαι, ὅτι εἰ καὶ ὀλίγοι πάνυ ἐσμέν, ἀλλὰ πάν- 10 τες ἐπιδέξιοι καὶ ἐπιτήδριοι ἕωμαλέοι τε καὶ ἰσχυροὶ καὶ μεγαλήτορες καὶ καλῶς προπαρασκευασμένοι ὑπάρχετε. ταῖς ἀσπίσιν ὑμῶν καλῶς τὴν κεφαλὴν σκέπεσθε ἐπὶ τῇ συμπλοκῇ καὶ συρρῆξει. ἡ δεξιὰ ὑμῶν ἢ τὴν ῥομφαίαν ἔχουσα μακρὰ ἔστω πάντοτε. αἱ περικεφαλαὶ ὑμῶν καὶ οἱ θώρακες καὶ 15 οἱ σιδηροὶ ἱματισμοὶ λίαν εἰσὶν ἱκανοὶ ἅμα καὶ τοῖς λοιποῖς ὅπλοις, καὶ ἐν τῇ συμπλοκῇ ἔσονται πάνυ ὠφέλιμα· ἀ οἱ ἐναντίοι οὐ χροῶνται, ἀλλ' οὔτε κέκτηνται. καὶ ὑμεῖς ἔσωθεν τῶν τειχῶν ὑπάρχετε σκεπόμενοι, οἱ δὲ ἀσκεπεῖς μετὰ κόπου 61 ἔρχονται. διὸ ὧ συνοστρωτιῶται γίνεσθε ἔτοιμοι καὶ στερεοὶ καὶ 20 μεγαλόψυχοι διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ. μιμηθῆτε τοὺς ποτε τῶν Καρχηδονίων ὀλίγους ἐλέφαντας, πῶς τοσοῦτον πλῆθος ἵππων Ῥωμαίων τῇ φωνῇ καὶ θέᾳ ἐδίωξαν· καὶ ἐν

1. ὄφρους M 7. τηλεβολίσκους P 10. τρέφομαι τῷ λογι-
 σμῷ P 23. ἰππέων P

violentia, ut nos paucos urgeant et aerumnis premant, ingenti item cum clamore et ululatu, quo metum nobis iniiciant: quas eorum nugae probe nostis, ut nihil attineat, de his dicere. non pauci tum ita facient, atque lapides aliaque tela et iacula, ut arena maris, innumera, in nos coniciuntur: quibus tamen nihil nos laesum iri confido, quandoquidem vos dum intueor, animum non abiicio, sed bona spe sustento, quoniam, licet perpauca, tamen omnes dexteri, idonei, robusti, fortes et generosi et praeclare ante exercitati estis. scutis capita bene tegite in pugna et conflictu; dextera gladium tenens semper extensa esto. galeae, thoraces et tunicae ferreae plane sufficient cum reliquis munimentis, et proeliantibus valde erunt utilia: quae hostes non usurpant, nec habent omnino. praeterea vos intra muros tecti consistitis, illi aperti et cum labore concursant. quare, commilitones, per misericordiam dei strenui et fortes generosique estote. mementote, quantam olim equorum Romanorum multitudinem perpauca elephantum Carthaginensium voce adspectuque fugarint. quodsi

ζῶον ἄλογον ἐδίωξε, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τῶν ζῶων καὶ ἀλόγων ὑπάρχοντες κύριοι, καὶ οἱ καθ' ἡμῶν ἐρχόμενοι ἵνα παράταξιν μεθ' ἡμῶν ποιήσωσιν, ὡς ζῶα ἄλογα, καὶ χειρόνες εἰσιν. αἱ πέλται ὑμῶν καὶ ῥομφαίαι καὶ τὰ τόξα καὶ ἀκόν-
 5 τια πρὸς αὐτοὺς πεμπέτωσαν παρ' ὑμῶν. καὶ οὕτως λογι-
 σθητε ὡς ἐπὶ ἀγρίων χοίρων πληθὺν κυνήγιον, ἵνα γνῶσωσιν οἱ ἀσεβεῖς ὅτι οὐ μετὰ ἀλόγων ζῶων, ὡς αὐτοί, παράταξιν ἔχουσιν, ἀλλὰ μετὰ κυρίων καὶ ἀνθέντων αὐτῶν καὶ ἀπογό-
 10 νων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων. οἴδατε καλῶς ὅτι ὁ δυσσεβὴς αὐτὸς ὁ ἀμηνῶν καὶ ἐχθρὸς τῆς ἀγίας ἡμῶν πίστεως χωρὶς εὐλόγου αἰτίας τινὸς τὴν ἀγάπην ἣν εἴχομεν ἔλυσεν, καὶ τοὺς ὄρκους αὐτοῦ τοὺς πολλοὺς ἠθέτησεν ἀντ' οὐδενὸς λογιζόμε-
 15 νος, καὶ ἐλθὼν αἰφνιδίως φρούριον ἐποίησεν ἐπὶ τὸ στε-
 νὸν τοῦ Ἀσωμάτου, ἵνα καθ' ἐκάστην ἡμέραν δύνηται βλά-
 πτειν ἡμᾶς. τοὺς ἀγρούς ἡμῶν καὶ κήπους καὶ παραδεί-
 σους καὶ οἴκους ἤδη πυριαλώτους ἐποίησε. τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς Χριστιανούς, ὅσους εὔρεν, ἐθανάτωσε καὶ ἡχμα-
 λώτευσε. τὴν φιλίαν ἡμῶν ἔλυσε. τοὺς δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἐφιλίωσε, καὶ αὐτοὶ χαίρονται, μὴ εἰδότες καὶ αὐτοὶ οἱ
 20 ταλαίπωροι τὸν τοῦ γεωργοῦ παιδὸς μῦθον, τοῦ ἐψήνον-
 τος τοὺς κοχλίας καὶ εἰπόντος ὃ ἀνόητα ζῶα καὶ τὰ ἐξῆς. ἐλθὼν οὖν, ἀδελφοί, ἡμᾶς ἀπέκλεισε, καὶ καθ' ἐκάστην τὸ ἀγαρὲς αὐτοῦ στόμα χάσκων, πῶς εὔρη καιρὸν ἐπιτήδειον ἵνα καταπίῃ ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν ταύτην, ἣν ἀνήγειρεν ὁ τρισμα-

10. ὁ om P

20. ἐμψιχίνον M

bruta animalia illud fecerunt, quanto facilius nos, qui animalium ratione expertum domini sumus, praesertim quum, qui nos oppugnatum veniunt, similes animalium brutorum et ipsis brutis magis etiam bruti sint? atque ita existimate, venari vos aprorum greges, ut cognoscant impii, pugnare se non cum brutis bestiis, quales ipsi sunt, sed cum dominis et principibus suis, Graecorum et Romanorum posteris. probe scitis, ipsum impium ameram, silei nostrae igne iam vastavit; frates nostros Christianos, quotquot invenit, necavit aut captivos abduxit; amicitiam diremit. Galataeos sibi conciliavit, qui gaudent ea conciliatione, nescii illi miseri fabulae de puero rustico, qui cochleas cocturus dixit, stulta animalia et quae sequuntur. adveniens igitur frates, nos obsedit, et ore ingenti hiat quotidie, dum idoneum tempus inveniatur deglutendi nos et urbem hanc, quam ter beatus et

κάριστος καὶ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκεῖνος, καὶ τῇ πανάγνῃ τε καὶ υπεράγνῃ δεσποινῇ ἡμῶν θεοτόκῃ καὶ ἀειπαρθένῃ Μαρίας ἀφιέρωσεν καὶ ἐχαρίσατο τοῦ κυρίαν εἶναι καὶ βοηθὸν καὶ σκέπην τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι καὶ κατασφύγιον τῶν Χριστιανῶν, ἐλπίδα καὶ χαρὰν πάντων τῶν Ἑλλήνων, τὸ καὶ-5 χημα πᾶσι τοῖς οὖσιν ὑπὸ τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν. καὶ οὗτος ὁ ἀσεβέστατος τὴν ποτε περιφανῆ καὶ ὀμφακίζουσαν ὡς ῥόδον τοῦ ἀγροῦ βούλεται ποιῆσαι ὑπ' αὐτόν. ἢ ἐδούλωσε σχεδόν, δύναμει εἰπεῖν, πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίον, καὶ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς Πόντον καὶ Ἀρμενίαν, Περσίαν καὶ Παμφλαγο-10 νίαν, Ἀμαζόνους καὶ Καππαδοκίαν, Γαλατίαν καὶ Μηδίαν, Κολχούς καὶ Ἰβήρας, Βοσφοριανούς καὶ Ἀλβάνους, Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ Μεσοποταμίαν, Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἀραβίαν τε καὶ Ἰουδαίαν, Βακτριανούς καὶ Σκύθας, Μακε-15 δονίαν καὶ Θετταλίαν, Ἑλλάδα Βοιωτίαν Λοκρούς καὶ Αἰτω-15 λούς, Ἀκαρνανίαν Ἀχαιίαν καὶ Πελοπόννησον, Ἡπειρον καὶ τὸ Ἰλλυρικόν, Λυχνίτας κατὰ τὸ Ἀνδριατικόν, Ἰταλίαν Τουσκίονους Κελτοὺς καὶ Κελτογαλάτας, Ἰβηρίαν τε καὶ ἕως τῶν Γαδεῖρων, Αἰθίαν καὶ Μαυρητανίαν καὶ Μαυρουσίαν, Αἰθιοπίαν Βελέδας Σκούδην Νομιδίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ Αἰ-20 γυπτον, αὐτὸς τὰ νῦν βούλεται δουλώσαι, καὶ τὴν κυριεύου-

7. ἀμαζίζουσαν M, ἀνδρίζουσαν Alterus 12. Ἀλβανούς P
 17. Λύχνιδας P, cuius margo: Λύχνιδος πόλις ἢ νῦν κοινῶς
 Ὀχρυδα Τουσκίονους prima manus P, Τουσκίους secunda,
 ἧτοι τὴν Τοσκίαν margo 20. βελέδες σεούδην M, βελβαῖδα
 σκούδους margo P

magnus ille imperator Constantinus excitavit et castissimae et supra, quam dici potest, castissimae dominae nostrae, deiparae ac semper virgini Mariae consecravit donavitque, ut domina, auxiliatrix et protectrix patriae nostrae Christianorumque perfugium esset, urbem, quae spes et gaudium Graecorum omnium et gloriatio eorum est, qui per orientem habitant. hac insigni quondam et florente urbe, ut rosa agri, nunc impius iste potiri conatur: quae, prope dixerim, paene totum sub sole mundum subegit, et pedibus suis subiecit Pontum, Armeniam, Persas, Paphlagoniam, Amazonas, Cappadociam, Galatiam, Mediam, Colchos, Iberos, Bosporianos, Albanos, Syriam, Ciliciam, Mesopotamiam, Phoeniciam, Palaestinam, Arabiam, Iudaeam, Bactrianos, Scythas, Macedoniam, Thessaliam, Helladem, Boeotiam, Locros, Aetolos, Acarnaniam, Achaïam, Peloponnesum, Epirum, Illyricum, Lychnitas in mari Adriatico, Italiam, Tuscos, Celtas, Celtogalatas, Iberiam usque Gades, Libyam, Mauretanium, Maurusiam, Aethiopicam, Beledas, Scudam, Numidiam, Africam, Aegyptum: hac igitur nunc iste potiri

σαν τῶν πόλεων ζυγῶ ὑποβαλεῖν καὶ δουλεία, καὶ τὰς ἀγίας ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐνθα ἐπροσκυνεῖτο ἡ ἀγία τριας καὶ ἐδοξολογεῖτο τὸ πανάγιον, καὶ ὅπου οἱ ἄγγελοι ἠκούοντο ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ τὴν ἔνσαρχον τοῦ θεοῦ λόγου οἰκονομίαν, βοσῶνται 5 ποιῆσαι προσκύνημα τῆς αὐτοῦ βλασφημίας καὶ τοῦ φληναφοῦ αὐτοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ, καὶ κατοικητήριον ἀλόγων καὶ καμήλων. λοιπόν, ἀδελφοί καὶ συστρατιῶται, κατὰ τοῦν ἐνθυμηθῆτε ἵνα τὸ μνημόσυνον ὑμῶν καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ φήμη καὶ ἡ ἐλευθερία αἰωνίως γενήσῃται.”

10 Καὶ στραφεῖς πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς ἐν τοῖς δεξιόις μέρεσιν ἰσταμένους ἔφη “Ἑνετοὶ εὐγενεῖς, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ, ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ στρατιῶται δυνατοὶ καὶ ἐν πολέμοις δοκιμώτατοι, οἱ διὰ τῶν ἐστιλβωμένων ὑμῶν ῥομφαίων καὶ χάριτος πολλάκις πληθὸς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐθα- 15 νατώσατε, καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ποταμειδῶς ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ἔρρευσε, τῇ σήμερον παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα τὴν πόλιν ταύτην τὴν εὐρισκομένην ἐπὶ τῷσάυτῃ συμφορᾷ τοῦ πολέμου ὀλοπύχως καὶ ἐκ μέσου ψυχῆς γένητε ὑπερασπισταί. οἴδατε γὰρ καλῶς, καὶ δευτέραν πατρίδα καὶ μητέρα αὐτὴν ἀεννάως 20 εἶχετε· διὸ καὶ ἐκ δευτέρου πάλιν λέγω καὶ παρακαλῶ ἵνα ἐν αὐτῇ ὥρα ὡς φιλόπιστοί τε καὶ ὁμόπιστοι καὶ ἀδελφοὶ ποιήσητε.” εἶτα στραφεῖς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι λέγει τοῖς Λιγουρίταις “ὦ Λιγουρίται, ἐντιμώτατοι ἀδελφοί, ἄνδρες

9. αἰώνιος P . 15, ποταμηδὸν Alterus

conatur et reginam urbium subiugare in servitutumque redigere, atque sanctas ecclesias nostras, ubi sancta trinitas adorabatur et sanctissimum celebrabatur numen, ubi angeli divinam mentem et in carne susceptam dei verbi oeconomiam canentes audiebantur, in fanum blasphemiae suae et garruli prophetae Mohametis et brutorum camelorumque habitaculum convertere cogitat. verum, fratres et commilitones, cogitate cum animis vestris, quo pacto memoriam nostri et famam et libertatem perpetuam consequamini.”

Tum ad Venetos conversus, qui a dextris adstant, “Veneti,” inquit, “illustres, fratres in Christo deo dilecti, viri fortes et milites strenui et bello probatissimi, qui gladiis vestris micantibus et divina gratia saepe magnas Agarenorum strages edidistis, quorum sanguis fluminis instar de manibus vestris defluxit, hodie vos obsecro, ut urbem hanc, in tanta belli calamitate versantem, ex animo et intimo pectore defendatis. scitis enim ipsi, hanc vos alteram patriam et matrem semper habuisse: quare iterum vos obsecro, ut in ipso rerum discrimine amicos et fidei socios et fratres vos praestetis.” deinde ad sinistram versus, Ligures ita allocutus est “Ligures, fratres honora-

πολεμισταὶ καὶ μεγαλοκάρδιοι καὶ φημιστοί, καλῶς οἶδατε καὶ γινώσχετε ὅτι ἡ δυστυχὴς αὕτη πόλις πάντοτε οὐκ ἐμοὶ μόνον ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν διὰ πολλά τινα αἷτια. ὑμεῖς μὲν πολλάκις μετὰ προθυμίας αὐτῇ ἐβοηθήσατε, καὶ συνδρομῇ ὑμετέρῃ ἐλυτρώσατε ἀπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν αὐτῆς ἐναντίων. τὰ νῦν πάλιν ὁ καιρὸς ἐστὶν ἐπιτηδέιος ἵνα δεῖξητε εἰς βοήθειαν αὐτῆς τὴν Χριστιῶ ἀγάπην καὶ ἀνδρίαν καὶ γενναϊότητα ὑμῶν.” καὶ πληθυντικῶς στραφεὶς πρὸς πάντας εἶπεν “οὐκ ἔχω καιρὸν εἰπεῖν ὑμῖν πλείονα. μόνον τὸ τεταπεινώμενον ἡμέτερον σκῆπτρον εἰς τὰς ὑμῶν χεῖρας ἀνατίθημι, ἵνα αὐτὸ μετ’ εὐνοίας φυλάξητε. παρακυλῶ δὲ καὶ τοῦτο καὶ δέομαι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἵνα τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ ὑποταγὴν δώσητε τοῖς ὑμετέροις στρατηγοῖς καὶ δημάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις, ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ καὶ τάγμα καὶ ὑπηρεσίαν. γνωρίσατε δὴ τοῦτο. καὶ εἰάν ἐκ καρδίας φυλάξητε τὰ ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἐλπίζω εἰς θεὸν ὡς λυτρωθεῖήμεν ἡμεῖς τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ δικαίας ἀπειλῆς. δεῦτερον δὲ καὶ ὁ στέφανος ὁ ἀδαμάντινος ἐν οὐρανοῖς ἐναπόκειται ὑμῖν, καὶ μνήμη αἰώνιος καὶ ἄξιος ἐν τῷ κόσμῳ ἔσεται.” καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ τὴν δημηγορίαν τελέσας καὶ μετὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν τὸν θεὸν εὐχαριστήσας, οἱ πάντες ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ἀπεκρίναντο μετὰ κλαυθμοῦ λέγοντες “ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τῆς Χριστοῦ πίστεως καὶ τῆς πατρι-

17. δικαίας αὐτοῦ δργῆς P

18. ἀμαράντινος P

lissimi, viri bellicosi, generosi et nobiles, non ignoratis, infelicem hanc urbem semper non meam solius, sed etiam vestram fuisse multis de causis. vos saepe studiose ei opem tulistis, et auxilio vestro liberastis eam ab Agarenis, eius hostibus. nunc rursus tempus adest opportunum, quo ope ferenda illam in Christo caritatem, fortitudinem ac magnanimitatem vestram comprobetis.” postremo ad omnes simul conversus “non est tempus,” inquit, “pluribus vos alloquendi. tantummodo sceptrum nostrum dignitate sua exutum manibus vestris commendo, ut studiose a vobis custodiat. hortor autem et caritatem vestram obsecro, ut quem decet honorem et obedientiam militibus vestris, tribunis et centurionibus, secundum suum quisque ordinem et manipulum, praebeatis: scitote, hoc quoque esse muneris vestri. quodsi ex animo feceritis, quae vobis mandavi, deo confisus spero, minis et periculis iure ab eo in nos intentis nos liberatum iri. deinde corona adamantina in coelo vos manet, et memoria vestri perpetua et eximia in orbe terrarum erit.” his verbis quum finem dicendi fecisset et cum lacrimis gemitibusque deo gratias egisset, cum-

δος ἡμῶν.” ἀκοίσας δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πλεῖστα εὐχαριστή-
 σας καὶ πλείστας δωρεῶν ἐπαγγελίας αὐτοῖς ἀπηγγείλατο. εἶτα
 πάλιν λέγει “λοιπὸν, ἀδελφοὶ καὶ συστρατιῶται, ἔτοιμοι ἔστε
 τῷ πρωτῷ. χάριτι καὶ ἀρετῇ τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ ἡμῖν δωρη-
 5 θείῃ, καὶ συνεργούσης τῆς ἁγίας τριάδος, ἐν ᾗ τὴν ἐλπίδα
 πῦσαν ἀνεθέμεθα, ποιήσωμεν τοὺς ἐναντίους μετὰ αἰσχύνης
 ἐκ τῶν ἐντεῦθεν κακῶς ἀναχωρήσωσιν.”

7. Ἀκούσαντες δὲ οἱ δυστυχεῖς Ῥωμαῖοι καρδίαν ὡς 6α
 λέοντες ἐποίησαν, καὶ ἀλλήλοις συγχωρηθέντες ἤτουν εἰς τῷ
 10 ἐτέρῳ καταλλαγήναι, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ ἐνηγκαλιζοντο, μήτε
 φιλιῶτων τέκνων μνημονεύοντες οὔτε γυναικῶν ἢ πλούτου
 φροντιζόντες, εἰ μὴ μόνον τοῦ ἀποθανεῖν ἵνα τὴν πατρίδα
 φυλάξωσι. καὶ ἕκαστος ἐν τῷ διατεταγμένῳ τόπῳ ἐπανέστρε-
 ψε, καὶ ἀσφαλῶς ἐποίουν ἐν τοῖς τείχεσι τὴν φυλακὴν. ὁ δὲ
 15 βασιλεὺς ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῶ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας
 ἐλθὼν καὶ προσευξάμενος μετὰ κλαυθμοῦ τὰ ἄχραντα καὶ
 θεῖα μυστήρια μετέλαβεν. ὁμοίως καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῇ
 αὐτῇ τυκτὶ ἐποίησαν. εἶτα ἐλθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὀλίγον
 20 σταθεὶς καὶ ἐκ πάντων συγχώρησιν αἰτήσας, ἐν τῇδε τῇ ὥρᾳ
 τοῖς διηγήσεται τοὺς τότε κλαυθμούς καὶ θρήνους τοὺς ἐν τῷ
 παλατίῳ; εἰ καὶ ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ
 εἰδύνατο μὴ θρηνηῆσαι.

8. caput non distinguit P 14. ἐπὶ P

cti velut uno ore, ipsi quoque collacrimantes, responderunt, pro fide
 Christiana et patria mortem se appetituros esse. ad haec imperator
 gratias amplissimas egit et amplissima promisit praemia. tum rursus
 quod restat,” inquit, “fratres et commilitones, parati estote in cras-
 tinum diem. gratia et virtute a deo vobis impertita, et adiuvente
 sancta trinitate, in qua spem omnem collocavimus, efficiemus, ut
 hostes cum dedecore hinc recedant.”

7. His auditis, miseri Romani animos leonum sibi fecerunt, ve-
 niamque petebant et dabant mutuo, et cum lacrimis invicem se com-
 plectebantur, non iam liberorum carissimorum, aut coniugum, aut fa-
 cultatum memores, sed solius mortis, quam pro salute patriae obire
 vellent. ad suam quisque stationem redierant, et in muris custodiam
 agebant diligenter. imperator venerandum sapientiae dei verbi templum
 ingressus, precibus ibi et lacrimis effusus, intacti et divini mysterii par-
 ticeps factus est: quod idem alii multi eadem nocte fecerunt. deinde
 in palatium se contulit, ibique aliquantisper moratus, ab omnibus
 veniam petiit. quis stetus et lamenta tum audita per palatium fando
 assequatur? si quis ligneus aut saxeus homo fuisset, non potuisset
 sibi temperare a lacrimis.

Καὶ ἀναβιάς ἐφ' ἵππων ἐξήλθομεν τῶν ἀνακτόρων περιε-
 χόμενοι τὰ τείχη, ἵνα τοὺς φύλακας διεγείρωμεν πρὸς τὸ φυ-
 λάττειν ἀγρόνως. ἦσαν δὲ πάντες ἐπὶ τοῖς τείχεσι καὶ πύρ-
 γοις τῆ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ αἱ πύλαι πῦσαι ἦσαν κεκλεισμέ-
 ναι ἀσφαλέστατα, δι' ὧν οὐ δυνατόν ἦν ἐξελθεῖν τινα ἢ εἰς-5
 ελθεῖν. ὡς δὲ ἦλθομεν ἐν τοῖς Καλιγαρίοις ὥρα πρώτη τῆς
 ἀλεκτροφωνίας, κατιόντες τῶν ἵππων ἀνῆλθομεν εἰς τὸν πύρ-
 γον, καὶ ἠκούσαμεν συγχῶς ὁμιλεῖν καὶ θόρυβον μέγαν ποιεῖν
 ἔσωθεν ἐπιτήδειον, καὶ εἶπον ἡμῖν οἱ φύλακες ὅτι δι' ὅλης
 τῆς νυκτὸς οὕτως ποιοῦσιν· ἦσαν γὰρ σύροντες τὰ ὄσα τῶν 10
 ὀργάνων πρὸς τειχομαχίαν ἡτοίμασται, φέροντες αὐτὰ ἐγγὺς
 τοῦ ὀρύγματος. ἐπὶ τούτοις σαλεύονται καὶ τῶν ἡόνων τὰ
 μέγιστα τῶν ἀντιπάλων σκάφη, καὶ αἱ τριήρεις καὶ αἱ γέφυ-
 ραι ἐν τῷ λιμένι τοῖς τείχεσι καὶ ταῖς ἀκταῖς προσπελάζουσι.
 περὶ δὲ δευτέραν ἀλεκτροφωνίαν ἄνευ σημείου τινός, καθῶς 15
 καὶ ἄλλαις ἡμέραις προεποίουν, τὸν πόλεμον ἀνῆψαν μετὰ με-
 γάλῃ σπουδῇ καὶ βίᾳ. ἐπροώρισεν οὖν ὁ ἀμηνῶς ἵνα πάν-
 τες οἱ μὴ ὄντες τοσοῦτον ἔμπειροι ἐν πολέμοις καὶ τινες γέ-
 ροντες καὶ νέοι ἐν πρώτοις τὸν πόλεμον ἀνάψωσι καὶ τὴν
 συμπλοκὴν ποιήσωσιν, ἵνα ἡμᾶς ὀλίγον κοπιάσωσι καὶ οἱ 20
 πλέον ἰσχυροὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ ἔμπειροι τοῦ πολέμου μετὰ
 πλείονος θάρρους καὶ προθυμίας καθ' ἡμῶν ἔλθωσι. καὶ
 ταῦτα ἐγένετο, καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ συμπλοκὴ ὡς κάμινος
 ἀνῆψε. καὶ οἱ ἡμέτεροι γενναίως ἀντέλεγον καὶ κακῶς ἀν-

5. ἀσφαλεστάτως P 6. καλλιγαρίοις M 14. ἐν] αἱ ἐν P

Conscensis equis, e palatio egredimur et obimus moenia, ad vi-
 giles excubias custodes excitatum. erant omnes in muris et turribus
 ea nocte, et portae tutissime clausae, per quas nemo aut exire aut
 intrare posset. ubi in Caligaria venimus sub primum cantum galli,
 ex equis descendimus atque ascendimus in turrim. ibi foris crebros
 colloquentes et magnum strepitum audivimus, dixeruntque custodes,
 per totam noctem ita fieri. quippe quidquid instrumentorum ad op-
 pugnandos muros paratum erat, ad fossam comportabant. interim etiam
 in litoribus omnia fervent: maxima hostium navigia, triremes et pontes
 in portu exstructos moenibus et litoribus admoventur. circa secundum
 galli cantum sine ullo signo, quemadmodum etiam superioribus diebus fe-
 cerant, oppugnationem impense et summo conatu ordiuntur. praeceperat
 autem ameras, ut qui rei militaris minus periti essent et senes quidam
 et adolescentes pugnam committerent, quo nos aliquantum fati-
 garent, et validiores, fortiores et bello exercitiores maiori audacia
 et alacritate nos aggredierentur. fiebat ita, ac proelium et conflictus

τοὺς ἐδεξιοῦντο καὶ ἐκ τῶν τειχῶν ἀπεκρημνίζον, καὶ τινα
 τῶν πολεμικῶν ὄργανων καὶ σκευῶν τῶν ἐναντίων κατέσπα-
 σαν· καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν θάνατος ἐγεγόνει, καὶ
 μάλιστα ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων μέρους. ὡς δὲ οἱ ἀστέρες τοῦ
 5 οὐρανοῦ ἀρχὴν ἐποιοῦν μὴ φαίνεσθαι, τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας
 ἀυγάζοντος, καὶ ἐκ τῶν ἀνατολῶν τὸ ῥοδοειδὲς τῆς πρωΐας
 ἐνφαίνεν, πᾶν τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων ὡς σχοίνισμα ἐν
 ἐγεγόνει ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους τῆς πόλεως ἕως τοῦ ἑτέρου. καὶ
 τὰ ὄργανα τὰ πολεμικά, τύμπανά τε καὶ ἄλλα κεράτινα καὶ
 10 πᾶν ἕτερον, κρούσαντες καὶ φωναῖς ἰσχυραῖς ἀλαλάζαντες εἰς
 τὰς ἐλεβόλους πάσας τὸ πῦρ ἐνέβαλον, καὶ πάντες ὁμοθυμα-
 δὸν ἐν ἐνὶ καιρῷ καὶ ὥρᾳ διὰ τε χέρσου καὶ θαλάσσης τὴν
 ἐμβολὴν καὶ σύρρηξιν τοῦ πολέμου καὶ συμπλοκὴν ἐποίησαν.
 Φαρσαλέοι δὲ τινες πολεμήτορες τὰς μηρινθώδεις κλίμακας B
 15 ἐπανίοισι. τὰ δὲ βέλη παντοῖα κατὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις
 ἀφίετο. καὶ ὥρᾳς μὲν δύο ἡ μάχη ἐνεστήκει στενοῦσα καὶ
 φρικαλέα, ἣν δὲ πως τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπικρατέστερα· καὶ
 γὰρ αἱ κλιμακοφόροι τριήρεις σὺν τῇ γεφύρᾳ ἄπρακτοι τῶν
 τειχῶν τῶν ὑδραίων ἀπεκρούσθησαν, καὶ τὰ τῶν λίθων ἐκ
 20 τῆς πόλεως ἀφετήρια πλείστους τῶν ἐναντίων Ἀγαρηνῶν
 διέφθειραν, καὶ ἐκ τῆς χέρσου μέρους τὰ ὅμοια τοῖς ἐναν-
 τίους καὶ χειρὸν ἐδεξιῶσαντο. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ξέρον,
 ὥσπερ νεφέλη σκοτεινὴ καλύπτουσα τὸν ἥλιον καὶ τὸν οὐρα-

9. κεράτια P

11. τηλεβόλους P

camini instar exarsit. nostri fortiter resistebant, male eos excipiebant
 et de moenibus deturbabant, et nonnullas machinas et instrumenta
 bellica eorum diffringebant, et, quum utrimque caderent, e Turcis
 tamen plures cadebant. ubi autem stellae in coelo micare cessarunt,
 lucescente lumine diei, et ab oriente rosea aurora comparuit, omnis
 hostium multitudo perinde ac funis ab una parte urbis ad alteram
 pertinuit. organis bellicis, tympanis, tubis corneis, reliquis omnibus
 strepentes et magno frementes clamore, in omnes helepoles igne con-
 iecto, cuncti concorditer, eodem tempore et hora, terra marique im-
 pressionem faciunt et pugnam lacessunt. quidam audaciores bellatores
 per scalas stuppeas ascendunt. omnis generis tela in eos, qui in tur-
 ribus erant, coniciuntur. horas duas acriter et horribiliter pugnatum
 est, ac superior forsitan erat res Christiana. nam triremes, quibus sca-
 lae portabantur, cum ponte re infecta a muris maritimis repulsae
 sunt, et saxa ex urbe iactata Agarenorum plurimos extinxerunt, at-
 que e terra similiter ac peius etiam hostes excipiebant: eratque videre
 novum spectaculum, solem et coelum tanquam obscura nube involu-

νήν. καὶ τὰς κατασκευασθείσας μηχανὰς μετὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς
 ῥίπτοντες τοὺς ἐναντίους ἔκαιον, καὶ τὰς ἀναβάθρας καὶ κλίμα-
 κας μετὰ τῶν ἀναβαινόντων λίθοις βαρέοις ἄνωθεν ἀκοντίζον-
 τες κατέκοπτον, καὶ μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ τόξων ἀπεδίωχον
 καὶ ἐνθ' ἂν τὸ πλῆθος ἐθεώρουν, ἐκεῖσε ταῖς ἐλεβόλεσι πῦρ 5
 ἐνέβαλλον καὶ πολλοὺς ἐπληττον καὶ ἀπέκτεινον. οἱ δὲ ἐναν-
 τίοι ἐκ τε τοῦ κόπου τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀντιστάσεως το-
 σοῦτον ἀγανακτήσαντες ὥστε ὀπισθεν ὀλίγον ἤθελον στρέψαι,
 ἵνα ἀναψυγὴν λάβωσιν· οἱ δὲ τζαούσιδες καὶ ῥαβδούχα
 τῆς αὐτῆς μετὰ ῥάβδων σιδηρῶν καὶ βουνεύρων ἐνέτυπτον, 10
 ἵνα μὴ δίδωσι νῶτα τοῖς ἐχθροῖς. τίς διηγησεται τὰς τότε
 φωνὰς καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τῶν πληγέντων διαμφὶ τὸ οὐαί;
 ὅθεν ἕως τῶν οὐρανῶν ἀνέβαινον αἱ φωναὶ καὶ ὁ κρότος. καὶ
 τινες μὲν ἐκ τῶν ἡμετέρων θεωροῦντες αὐτοὺς οὕτως πάσχον-
 τας μετὰ φωνῶν μεγάλων ἔλεγον "ταῦτα πολλὰκις ποιήσαν- 15
 τες κακῶς ἀπεκρούσθητε." αὐτοὶ δὲ μετὰ βίας τὴν ἀνδρίαν
 αὐτῶν θέλοιντες δεῖξαι ἐπὶ τὰς κλίμακας πάλιν ἀνέβαινον.
 ἕτεροι δὲ τινες τολμηροὶ καὶ ἰσχυροὶ καὶ δραστικοὶ ἐπὶ τῶν
 ὤμων εἰς τοῦ ἐτέρου ἀνέβαινε, καὶ ἄλλος πάλιν ἐπὶ τῶν ὤμων
 τοῦ δευτέρου ἀνήρχετο ὅπως ἐδύνατο, ἵνα ἄνω ἐν τοῖς τείχεσιν 20
 ἔλθωσι. καὶ ταῦτα πάντα ποιοῦντες σφοδρῶς καὶ βιαίως
 συρρήγγνται περὶ τὰς εἰσόδους καὶ ἀνόδους μάχη καρτερά,
 καὶ τὰ ξίφη ἐσπασμένοι συνεπλέκοντο, φόνος δὲ πολὺς ἦν

2. κατὰ τῶν ἐναντίων P

13. ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν P

ῥαι M

23. σπασμένοι P

4. καὶ τηλεβολίσκοις καὶ τόξοις P

17. θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες δεῖ-

tum. machinis igne Graeco instructis iaculantes, hostes concrema-
 bant; scalae et qui eas ascendebant, molaribus desuper iactis detur-
 habantur et iaculis sagittisque repellebantur, et ubi confertos hostes
 videbant, eo helepolibus ignem iaculati multos vulnerabant et interfici-
 eiebant. hostes autem labores belli et nostrorum renisus ita aegre tu-
 lerunt, ut nonnihil recedere vellent ad recreandas vires. verum tzau-
 sides et lictores aulae virgis ferrels et scorteis eos urgebant, ne ho-
 stis terga darent. quis voces et clamores et vulneratorum utrimque
 gemitus verbis assequatur, unde ad sidera penetraret strepitus? qui-
 dam de nostris, quum ita hostes affectos viderent, clamabant "saepe
 hoc conati, male semper repulsi estis," ad quae illi, virtutis ostent-
 andae cupiditate, scalas rursus ascendebant. alii audaces, strenui et
 prompti viri alter in alterius humeros et in huius humeros tertius,
 qui posset, ascendebant, ut sic muros superarent. haec omnia dum
 fiunt, vehementer et acriter circa aditus et ascensus proelium com-
 missum, et strictis ensibus pugnatum est, magnaue utrimque fiebat

ἐκατέρωθεν. κλινομένης δὲ ἤδη τῆς ἡμῶν παρατάξεως Θεό-
 φίλος μὲν ὁ Παλαιολόγος καὶ Δημήτριος ὁ Καντακουζηνὸς
 ἄνδρες ἄριστοι προσηδήσαντες νικῶσι τοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ
 τρέπουσι καὶ ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν κλιμάκων κακῶς ἀπε-
 5 κρημνισαν καὶ διεσκέδασαν. τότε οὖν καὶ ἕτεροι οἱ διατε-
 ταγμένοι εἰς βοήθειαν ἔφθασαν. ἐκεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔφιππος
 εὐρεθεῖς καὶ τοὺς στρατιώτας ἀναθαρρύνων καὶ ἐγείρων, ἵνα
 προθύμως μάχωνται, ἔλεγεν “ὦ συστρατιῶται καὶ ἀδελφοί,
 στήτε ἀνδρείως, παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τοὺς οἰκτιρομῶν τοῦ
 10 θεοῦ, ὅτι τὰ νῦν θεωρῶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ἀρχὴν λαμ-
 βάνειν συγκοπὴν ποιῆσαι, καὶ ὀλίγον διασκεδάζονται, καὶ οὐ
 κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν καὶ συνήθειαν ἔρχονται, καὶ ἡ νίκη
 ἐλπίζω εἰς θεὸν τοῦ εἶναι ἡμετέρα. λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε,
 15 ὅτι ὁ πολῦτιμος στέφανος ὑμῶν ἔσεται, οὐχὶ μόνον φθαρτὸς
 καὶ γῆϊνος ἀλλὰ καὶ ἐπουράνιος. ὁ θεὸς ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πο-
 λεμεῖ, δειλία κατέχει τὸ πλῆθος τῶν ἄσεβῶν.”

Καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως λέγοντος, Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιαν-
 20 οῦς ὁ καὶ στρατηγὸς ἐπλήγη τόξου βέλει ἐν τοῖς σκέλεσιν ἐπὶ
 τὸν δεξιὸν πόδα. αὐτὸς δὲ ὁ τοσοῦτον ἔμπειρος ὢν πολέ-
 63 μου, ὡς εἶδε τὸ αἷμα ῥέειν ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὄλος
 ἠλλοιωθῆ, καὶ ἦν προέδειξεν ἀνδρίαν ἐκ τοῦ φόβου ἔχασε,
 καὶ ἀνωφελῶς μετὰ ταῦτα ἔπραξε. ὃς ἀνεχώρησεν ὅθεν ἦν.

3. προσηδήσαντες P 9. γενναίως P 12. τὴν νίκην ἐλ-
 πιζω εἰς θεὸν εἶναι ἡμετέραν P

caedes. inclinante iam acie nostra, Theophilus Palaeologus et Deme-
 trius Cantacuzenus, viri fortissimi, prosiluerunt, Agarenos vicerunt
 et fugarunt atque e moenibus male deturbatos disperserunt. tum etiam
 alii, qui illic dispositi essent, ad auxilium advolarunt. imperator, qui
 forte ibi aderat in equo, milites, ut strenue dimicarent, his verbis
 cohortatus est. “commilitones et fratres, per misericordiam dei vos
 rogo, state viriliter, quandoquidem hostium copias nunc viribus la-
 bescere et paulatim dissipari nec ordine et more suo incedere video,
 ac, deo confisus, spero, victoriam nostram fore. ac gaudete, fratres,
 quoniam corona pretiosissima vobis reposita est, non fluxa et terrena
 solum, sed etiam coelestis. qui pro nobis pugnat deus, impiorum
 copias formidine cohibet.”

Haec dicente imperatore, Iohannes Iustinianus dux sagitta vul-
 neratus est in dextero pede. vir rei militaris tam egregie peritus, ubi
 sanguinem e corpore profluentem vidit, totus mutatus, quam ante
 ostenderat virtutem, statim pavore abiecit, nec quidquam postea ope-
 rae navavit, sed loco, in quo erat, relicto, cum silentio discessit,
 medicum quaerens, nec memor fortitudinis et dexteritatis, quam a

μετὰ σιωπῆς διήρχετο ζητῶν ἰατρούς, μὴ μνημονεύων τῆς γενναιότητος καὶ ἐπιδεξιότητος ἣν ἀρχῆθεν ἔδειξε. καὶ οὐκ εἶπε τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ οὐδέν, οὔτε ἀντ' αὐτοῦ εἰσέε τινα ἕτερον, ἵνα μὴ ἡ γεγνηῖα σύγχυσις γένηται καὶ ἀπώλεια. στραφέντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ μὴ ἰδόντες τὸν στρατηγόν, 5 διὰ τοῦ ῥηθέντος λόγου ὅτι ἔφυγεν εἰς ταραχὴν καὶ δειλίαν μεγάλην ἐνέπεσον. ὁ οὖν βασιλεὺς κατὰ συγκυρίαν πάλιν ἐκεῖσε εὐρεθεὶς ὄρᾳ τοὺς στρατιώτας συγκεχυμένους καὶ μεστοὺς φόβου ὡς πρόβατα διωκόμενα, καὶ μαθὼν τὸ αἴτιον καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἰουστινιανὸν ἰδὼν φεύγοντα ἐγγί- 10 σας αὐτῷ λέγει "ἀδελφέ, τί τοῦτο πεποίηκας; στρέψον ἐν τῷ διατεταγμένῳ σου τόπῳ. ἡ πληγὴ αὕτη ὀλίγον τί ἐστι. στρέψον, ὅτι τὰ νῦν ἡ πλείων ἀνάγκη ἐστίν. ἡ πόλις εἰς χεῖράς σου κρέμεται, ἵνα λυτρώσῃς αὐτήν." πολλὰ δὲ εἰπόντος τοῦ βασιλέως αὐτῷ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐν τῷ Γαλατῶν περὶ- 15 σας αἰσχυρῶς ἐκεῖ τελευτᾷ ἐκ τῆς πικρίας καὶ περιφρονήσεως. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἰδόντες τὴν τοσοῦτην σύγχυσιν τῶν ἡμετέρων θάρσος ἔλαβον. ἐκεῖ καὶ ὁ Σογὰν μπασιῶς παρῶν τοῖς ἰαννιζαρίοις καὶ τοῖς ἑτέροις διαλεχθεὶς ἐπήγειρεν αὐτῶν τὰ φρονήματα. καὶ τις ἰαννιζαρις τοῦνομα Χασάνης (ἐκ τοῦ 20 Λουπαδίου ὁ γιγαντώδης ὠρομητο λένδρος) ὑπὲρ κεφαλῆς τῆ ἀριστερᾶ χειρὶ τὸν θυρεὸν βαλὼν, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ ξίφος ἀσπασάμενος, ἐπὶ τὸ τεῖχος, οὗ ἔθεώρει τὴν σύγχυσιν, ἐχώρησεν.

5. στρ. ἀλλὰ μᾶλλον ἐρρέθη λόγος ὅτι P
γιγαντιότης P

21. λοπαδίου P

principio praestiterat: nec vero iis, qui aderant, ullum verbum fecit, aut sui vicarium reliquit, quo impediretur, quae secuta est, confusio et pernicies. conversi enim milites, quum ducem non conspiciunt, sed fugisse audiunt, in perturbationem et metum ingentem inciderunt. rursus forte aderat imperator: qui ubi milites perturbatos et plenos timore, velut oves bestiis agitatae, vidit, causam edoctus et Iustinianum profugum animadvertens, sic eum aggreditur: "mi frater," inquit, "quid istud agis? redi in locum tuum: plaga ista modica est: redi, amabo te: gravior enim nunc necessitas urget. urbs in manibus tuis est, a te servanda est." alia plura monenti imperatori nihil respondit, sed Galatam traiectus, ibidem in contemtionem adductus, moerore obiit. interim Turcae, adversa tanta nostrorum perturbatione, receperunt animos; atque Sogan hasias iannizaros aliosque adhortatus erexit. iannizarus quidam, nomine Chasanes, Lupadio oriundus, ingenti corporis magnitudine, sinistra manu supra caput scutum protendens, dextra gladium stringens, ad murum, qua turbatos nostros vidit, pro-

ἔποτο δὲ αὐτῷ καὶ ἕτεροι ὥσει τριάκοντα, τὴν ἀνδρίαν ζηλώσαντες. οἱ δὲ ἐναπομείναντες ἡμέτεροι ἐν τῷ τείχει κατεκόντιζον αὐτούς καὶ βέλεσιν ἔβαλλον καὶ λίθους ὑπερμεγεθεῖς ἐκύλιον κατ' αὐτῶν· δέκα καὶ ὀκτῶ ἐξ αὐτῶν ἀπεκρήμνισαν. 5 ὁ δὲ Χασάνης οὐ πρότερον ἐπέσχε τὴν ὁρμὴν ἢ ἀνελθεῖν ἐν τοῖς τείχεσι καὶ τρέψασθαι τοὺς ἡμετέρους. ἤνικα γοῦν ἐκράτησε τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἀκολουθήσαντες ἀνήρχοντο εἰς τὸ τεῖχος. καὶ τοὺς ἀναβαίοντας οὐκ ἔφθασαν κωλύειν οἱ ἡμέτεροι διὰ τὴν ὀλιγότητα· οἱ δὲ πολέμιοι 10 πλῆθος ἦσαν. τοῖς δὲ ἀναβῆσι συμπλέκοντες ἐμάχοντο, καὶ ἦν οὐκ ὀλίγος αὐτῶν ὁ φόνος. καὶ ὁ Χασάνης μαχόμενος προσπαισθεῖς πέτρα τινὴ κατέπεσεν. ἐπιστραφέντες δὲ οἱ ἡμέτεροι καὶ ἰδόντες αὐτὸν κείμενον πέτραις ἔβαλλον πάντοθεν· ὁ δὲ εἰς γόνυ διαναστάς ἡμύνετο, ὑπὸ δὲ τοῦ πλῆθους 15 τῶν τραυμάτων παρείθῃ τὴν δεξιὰν καὶ κατεχώσθη τοῖς βέλεσι. καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἀπεκτάνθησαν καὶ ἐπλήγησαν καὶ ἔνεκεν τῶν τραυμάτων πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐκομίσθησαν. εἰτα τοσοῦτον ἀναβῆν τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων τοὺς ἡμετέρους διεσκέδασαν, καὶ ἀφέντες τοὺς ἔσωθεν τείχους ἔσωθεν 20 διὰ τῆς πύλης ἔβαινον καταπατῶντες εἰς τὸν ἕτερον. ταῦτα δὲ οὕτως ἔχοντα καὶ φωνὴ τις ἐρρέθη ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν καὶ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ λιμένος “ἐάλω τὸ φρούριον, καὶ τὰ στρατήγεια καὶ τὰ σημεῖα ἄνωθεν ἐν τοῖς πύργοις ἔστησαν.” καὶ ἡ φωνὴ τοὺς ἡμετέρους ἐτρέψατο, τοὺς δὲ πολέμιους ἀνε-

14. ἐμείνετο M, ἐσημαίνετο P
φωνῆ] τὸ στρατήγημα P

16. ἐπλήγησαν P

24. ἡ

cessit, circiter triginta virtutis aemulis sequentibus. nostri manserunt in muro, eosque iaculis et grandibus saxis exceperunt atque decem et octo deturbarunt. verum Chasanes non prius remisit impetum, quam, escenso muro, nostros fugaret. postquam igitur auso potitus est, etiam multi alii, eum secuti, in murum evadebant, quos nostri propter paucitatem prohibere non poterant, quum hostium magnus numerus esset. proelium tamen cum iis, qui ascenderent, commiserunt et non exiguam in eos ediderunt caedem. ipse Chasanes, inter pugnandum saxo asportatus, procubuit. quem quum conversi nostri iacentem vident, lapides undique in eum coniciunt. ille in genua enisus, pugnabat, sed mox plagarum multitudine manibus elanguit et telis obrutus est. multi item alii aut occisi, aut vulnerati et propter plagas in castra asportati sunt. tandem hostes catarvatum muro potiti, nostros dissiparunt, qui, relictis exterioribus moenibus, per portam in urbem irrupentes invicem se conculcabant. haec dum aguntur, intus et extra et ad portum clamatur “capta est arx, signa et

θάροννε· καὶ ἀλαλάξαντες φωνὰς πολλὰς καὶ προδιΐμως ἄνευ φόβου οἱ πάντες ἐπὶ τὰ τεῖχη ἀνέβαινον.

Ὡς οὖν εἶδεν ὁ θυστυχῆς, ὁ βασιλεὺς καὶ αὐθέντης μου, Β δακρυχέων ἐπαρακάλει τὸν θεόν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἵνα μεγαλοψυχῆσωσι προέτρεπε· καὶ οὐκ ἦν συνδρομῆς καὶ βοῆ-5 θείας ἐλπίς οὐδεμία. ὁ δὲ τὸν ἵππον κεντήσας δραμῶν ἔφθασεν ἔνθα τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβῶν ἤρχετο, καὶ ὥσπερ ὁ Σαμψῶν ἐπὶ τοὺς ἀλλοφυλοὺς ἐποίει, καὶ τοὺς ἀσεβεῖς ἐν τῇ πρώτῃ συμπλοκῇ ἐκ τῶν τεύχων ἀπεκρήμνισεν, ὡς ἰδεῖν θαῦμα ξένον τοὺς ἐντυχόντας καὶ βλέποντας. βρυχόμενος ὡς 10 λέων καὶ τὴν ζομφαίαν ἐσπασμένην ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀπέσφαξε· καὶ τὸ αἷμα ποταμηθὸν ἐκ τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἔρρεε. καὶ ὁ προρρηθῆς Δὸν Φραγκίσκος ὁ Τολέδος ὑπὲρ τὸν Ἀχιλλεὺ ἐποίησεν· ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ βασιλέως ἔτυχε, καὶ ὡς τις αἰτὸς μετὰ ὄνυ- 15 χων καὶ στόματος τοὺς ἐναντίους κατέκοπτεν. ὁμοίως καὶ Θεόφιλος ὁ Παλαιολόγος, ὡς εἶδε τὸν βασιλεὺ μαχόμενον καὶ τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν, μεγαλοφώνως μετὰ κλαυθμοῦ κράζας εἶπε “θέλω θανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν,” καὶ συρρήξας ἑαυτὸν ἐν μέσῳ μετὰ κραυγῆς τοὺς ὄσους εὔρε πάντα διεσκέδασε 20 καὶ διεσκόρπισε καὶ ἐθανάτωσεν. ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Δαλμάτης ἐκεῖ παρῶν ὑπὲρ πάντα στρατιώτην γενναίως τοῖς πο-

6. κεντήσας P

vexilla sublimē in turribus elata.” quae vox nostros fugavit, hostes erexit, qui magno clamore et impetu, nullo timore, in murum ascendunt.

Haec quum videt miser imperator, dominus meus, cum lacrimis deum precatur, et milites, ut generose pugnent, impellit: at nulla iam opis et auxilii spes erat. itaque ipse equo concitato advolat, qua irruebat hostium turba, et quemadmodum Sampso hostes prostravit, ita impios primo impetu e moenibus deturbat, ut qui aderant et videbant, mirum cernerent spectaculum. leonis instar fremens, et dextra gladium strictum tenens, multos hostes trucidavit, ac sanguis in modum fluminis e pedibus et manibus eius profluebat. dominus Franciscus autem, Toledus, quem supra nominavi, ipsum superavit Achillem, ad dextram imperatoris dimicans et aquilae instar unguibus et ore hostes concidens. similiter Theophilus Palaeologus, ut imperatorem decertantem et urbem periclitantem vidit, magna voce et lacrimans clamavit “mori quam vivere malo,” et impetu facto in medios hostes, quotquot invenit, disiecit, dissipavit, occidit. at enim Iohannes Dalmata quoque, ibi praesens, prae reliquis militibus generose adversus

λεμίους συνμπλέκετο. και οἱ ἐντυχόντες και βλέποντες ἐθαί-
μαζον περὶ τῆς ἰσχύος και γενναιότητος τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν.
και δις και τρις τῆς ἐμβολῆς και συρρήξεως τε και συμπλο-
κῆς γενομένης μεγάλως τοὺς ἀσεβεῖς ἐτρέψαντο και πλῆθος
5 ἀπέκτειναν και ἐτέρους ἐκ τῶν τειχῶν ἀπεκρήμιζον, και ἀγω-
νιζόμενοι σφοδρῶς και συμπλεκόμενοι ἀπεκτάνθησαν, και πο-
λὸν φόνον εἰς τοὺς πολεμίους πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἐποίησαν
οὕτως. και ἕτεροί τινες στρατιῶται οὐκ ἀγενεῖς μαχόμενοι
ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ και αὐτοὶ ἀπεκτάνθησαν πλησίον τῆς πύ-
10 λης τοῦ ἀγίου Ῥωμανοῦ, ὅπου τὴν ἐλέβολιν ἐκείνην κατεσκευά-
σαν και τὴν μεγάλην ἐλέβολιν ἔστησαν, και τὰ τεῖχη τῆς πό-
λεως χαλάσαντες ἐκείθεν ἐν τῇ πόλει πρῶτον εἰσῆλθον. ἐγὼ
δὲ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ οὐχ εὐρέθην πλησίον τοῦ ἀφεντός μου
τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ προστάζει ἐκείνου εἰς ἐπίσκεψιν δῆθεν ἐν
15 ἄλλῳ μέρει τῆς πόλεως ἤμην.

8. Ἐλθόντων δὲ τῶν Τούρκων και τοὺς ἐν τοῖς ἔσωθεν
τείχεσι Χριστιανοὺς μετὰ ἐλεβολίσκων και βελῶν και τόξων
και πετρῶν ἐναπολειφθέντας ἐδίωξαν, και ἐγκρατεῖς πάντων
ἐγένοντο, ἄνευ δὲ τῶν πύργων τῶν λεγομένων Βασιλείου Λέον-
20 τος και Ἀλεξίου, ἐν οἷς ἐστήκεισαν οἱ ναῦται ἐκείνοι οἱ ἐκ
τῆς Κρήτης· αὐτοὶ γὰρ γενναίως ἐμάχοντο μέχρι και τῆς
ἑκτης και ἐβδόμης ὥρας και πολλοὺς Τούρκους ἐθανάτωσαν,
και τοσοῦτον πλῆθος βλέποντες και τὴν πόλιν δεδουλωμένην

10. τηλέβολον P 11. ἐλέπολιν P 16. τοὺς ἔσωθεν τοῦ τεί-
χους τῆς πόλεως χρ. P 17. τηλεβολίσκων P

hostes decertavit: ut, qui aderant et videbant, fortissimorum virorum
virtutem et audaciam mirarentur. itaque bis et ter impressione et
pugna facta, impios vehementer fugarunt, multos occiderunt, alios de
muris depulerunt, atque occubuerunt tandem constanter et strenue
pugnantes et magna prius hostium strage data. item alii haud imbel-
les milites eodem loco dimicantes ceciderunt, prope portam sancti
Romani, ubi helepolim illam Turcae fecerant et magnam helepolim
constituerant: qua primum diruto muro, in urbem penetrarunt. ego
illo tempore non versabar circa imperatorem, dominum meum, sed
iussu eius ad lustrandam aliam partem urbis discesseram.

8. Turcae urbem ingressi Christianos intra interiorem murum reli-
quos heleboliscis, iaculis, sagittis, saxis persecuti, et cunctis potiti sunt,
praeter eos, qui in turribus Basilii Leonis et Alexii quae dicebantur
constituti erant, nautas Cretenses. hi enim ad sextam et septimam
horam strenue pugnabant et multos Turcas interficiebant, quumque
tantam hostium multitudinem et totam urbem subactam viderent, no-

πᾶσαν αὐτοὶ οὐκ ἤθελον δουλωθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔλεγον ἀποθανεῖν κρεῖττον ἢ ζῆν. Τοῦρκος δέ τις τῷ ἀμυρᾷ ἀναφορὰν ποιήσας περὶ τῆς τούτων ἀνδρίας, προσέταξεν ἵνα κατέλθωσι μετὰ συμβάσεως καὶ ὧσιν ἐλεύθεροι αὐτοὶ τε καὶ ἡ ναῦς αὐτῶν καὶ πᾶσα ἡ ἀποσκευὴ ἦν εἶχον. καὶ οὕτως γε-⁵ νομένων πάλιν μόλις ἐκ τοῦ πύργου τούτους ἐπεισαν ἀπελθεῖν. καὶ δύο μὲν αὐτάδελφοι Ἴταλοί, Παῦλος καὶ Τρωῖλος τοῦνομα, ἐν τῷ διατεταγμένῳ αὐτοῖς τόπῳ μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν γενναίως ἐμάχοντο καὶ τοὺς πολεμίους κακῶς ἀπε-⁶⁴ δίοχνον καὶ οὐκ ἀγεννῆ συμπλοκῆν καὶ σύρραξιν ἐποίουν, καὶ ¹⁰ φόνος ἦν ἀναμεταξύ, λέγω τῶν δύο μερῶν τῶν μαχομένων καὶ ὑπερμαχοούντων. στραφεῖς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὄρων τοὺς πολεμίους ἔσωθεν τῆς πόλεως λέγει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ “ὦ φρίξον ἦλιε! ὦ στέναξον γῆ! ἔάλω ἡ πόλις, ἡμᾶς δὲ τοῦ πολεμῆν παρήλθεν ἡ ὥρα. ἀλλ’ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, εἰ ¹⁵ δυνατόν, φροντίσωμεν.”

Καὶ οὕτως ἐγκρατεῖς οἱ πολέμοι πάσης τῆς πόλεως γε-
γονότες ἡμέρα τρίτη, ὥρα ἦν τῆς ἡμέρας β’ καὶ ἡμισυ, τοῦ
5 Ἰξά’ ἔτους, τῇ κθ’ μηνὸς Μαΐου. καὶ τῶν μὲν προσιπιπόν-
των ἦν ἀρπαγὴ καὶ αἰχμαλωσία, τῶν δὲ καταλαμβανομένων ²⁰
καὶ ἀνδισταμένων σφαγὴ· καὶ οὐδαμῶς ἡ γῆ ἔντισι τόποις
ἐκ τῶν νεκρῶν διεφαίνετο. καὶ ἦν ἰδεῖν θάμα ξένον καὶ
θρήγους πολλοὺς καὶ ποικίλους καὶ ἀμετρήτους ἀνδραποδι-

4. συνηβάσεων P
ἔάλω P

7. Ἴταλοί om P

14. γῆ. τί τοῦτο;

luerunt tamen ipsi subigi, sed mortem vita esse praestabiliorem ducebant. de quorum virtute quum Turca aliquis amerae renuntiasset, edixit is, ut ex pacto descenderent et cum navi et omni supellectile sua liberi essent. at sic quoque aegre iis persuaserunt, ut discederent. duo fratres Itali, Paulus et Troilus nominibus, in loco sibi commisso cum aliis multis generose decertantes, hostes acriter repellebant et haud levi dimicabant proelio, et utrorumque, tum pugnantium tum defensantium, caedes edebantur. respiciens autem Paulus hostesque intra urbem conspicatus, ad fratrem conversus “o sol, horresce,” inquit, “o tellus, ingemisce! capta urbs est, et pugnandi tempus iam praeteriit. atamen de salute nostra, si qua spes est, cogitemus.”

Ita hostes tota urbe potiti sunt die tertio, hora secunda et dimidia, anno 6961, mensis Maii die 29. qui irruerant, rapiebant et captivos faciebant, qui capiebantur et resistebant, mactabantur, atque nonnullis in locis prae cadaverum multitudine non apparebat terra. vidisses novum spectaculum, lamenta multa et varia, rapinas innumeras, quibus mulieres primariae, virgines et deo consecratae, capillis et crinibus a Turcis

μοὺς, τῶν εἰγενῶν ἀρχουσῶν καὶ παρθένων καὶ ἀφιερωμέ-
των τῆ̄ θεῆ̄ συρομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τῶν ἐθειρῶν
καὶ κόμων καὶ πλοκάμων τῆς κεφαλῆς ἔξωθεν τῶν ἐκκλησιῶν
μετὰ ὀδυσμῶν ἀνηλεῶς, τὴν βοήν καὶ κλαυθμὸν τῶν παίδων,
5 τοὺς ἱερούς καὶ ἁγίους οἴκους λεηλατισμένους, τὸ φρικῶδες καὶ
ἀκουόμενον τίς διηγήσεται; ἦν ὄραν τὸ θεῖον αἷμα καὶ σῶμα
Χριστοῦ κατὰ γῆς χεόμενον καὶ ῥιπτόμενον, καὶ τὰ τιμαλφῆ
δοχεῖα τούτου ἀρπάζοντες τὰ μὲν διέθρανον τὰ δὲ σῶα ἐνεκολ-
πιζοντο, καὶ τοὺς ἐγκεκοσμημένους κόσμους ὁμοίως ἐποίουν,
10 καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων
πολυτίμων κατεπάτου, καὶ τοὺς κόσμους αἶροντες κλίνας καὶ
τραπέζας ἐποίουν, καὶ μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν καὶ ἐνδυ-
μάτων τῶν ἐκ σηρικῶν καὶ χρυσοῦφάντων ὄντων τοὺς ἵππους
ἐσκέπαζον, καὶ ἄλλοι ἐπ' αὐτοῖς ἤσθιον, καὶ τοὺς πολυτίμους
15 μαργάρους τῶν ἁγίων κειμηλίων ἀναρπύστους ἐποίουν, τὰ
ἅγια λείψανα καταπατοῦντες. καὶ ἕτερα ἀνοσιουργήματα πλε-
στα ἐποίουν ἄξια θρήνου οἱ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομοι. ὡ̄
τῶν σοφῶν σου κριμάτων, Χριστὲ βασιλεῦ, ὡς ἀνεομῆνευτα
καὶ ἀνεξιχνίαστά ἐῖσι. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν παμμέγιστον ἐκεῖνον
20 ναὸν καὶ θεϊότατον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, τὸν οὐρανὸν τὸν
ἐπίγειον, τὸν θρόνον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τὸ Χερουβικὸν ὄχη-
μα καὶ στερέωμα δεύτερον, τὴν Θεοῦ χειρῶνποίησιν, τὸ θέα-
μα καὶ ἔργον ἄξιον, τὸ πάσης τῆς γῆς ἀγαλλίαμα, τὸν ὠραῖον

2. ἀθήρων P 5. ἄλλους P 13. ὄντων om P 22. καὶ
στερέωμα — ποιήσιν om P θέαμα τὸ ἄξιον P

atrociter magno eiulatu ex ecclesiis avellebantur. clamores et plora-
tus puerorum, sanctarum aedium sacrilegia et si quid aliud horren-
dum, quis haec enarret? erat videre Christi divinum sanguinem et
corpus in terram effundi et proiici, sacra vasa diripi et partim dif-
fringi partim integra in sinum abscondi. perinde de ornatu faciebant,
sanctas imagines, auro, argento et lapillis pretiosis decoratas, concul-
cabant et ornamenta spoliantes in lectulos et mensas adhibebant, sa-
cerdotalibus stolis et vestimentis, tum sericis tum auro intextis, equos
sternebant aut pro mappis utebantur, pretiosas sacrae gazae margari-
tas spoliabant, sacris reliquiis humi protritit. alia permulta execra-
tissima et lacrimis prosequenda facinora praecursores illi antichristi
patrabant. o sapientissima tua consilia, Christe rex, quam sunt abs-
condita et inscrutabilia! erat porro videre maximum illud et divi-
nissimum templum sapientiae dei, coelum terrestre, sellam gloriae
dei, Cherubicum vehiculum et firmamentum alterum, opus manuum
dei, spectaculum eximium et totius orbis terrarum lumen, templum
illud elegans et elegantibus elegantius, intra cuius adyta et supra al-

Phrantzes.

καὶ ὠραίων ὠραιότερον· οὐ ἔσωθεν τῶν ἀδύτων καὶ ἄνω-
θεν τῶν θυσιαστηρίων καὶ τραπεζῶν ἦσθιον καὶ ἔπεινον, καὶ
τὰς ἀσελεγεῖς γνώμας καὶ δρεξίεις αὐτῶν μετὰ γυναικῶν καὶ
παρθένων καὶ παιδῶν ἐπάνωθεν ἐποίουν καὶ ἔπραττον. τίς
μὴ θρηνήσῃ σε, ἄγιε ναεῖ; καὶ πανταχοῦ πᾶν κακὸν ἦν, καὶ⁵
πᾶσα κεφαλὴ ἤλγει. ἐν οἴκοις θρηνοὶ καὶ κλαυθμοί, ἐν τριό-
δοις ὄδυμοί, ἐν ναοῖς ὄλοφυρμοί, ἀνδρῶν οἰμωγαί, γυναικῶν
ὄλοφυρμοὶ ἔλκυσμοὶ ἀνδραποδισμοὶ διασπασμοὶ τε καὶ βιασμοί.
οἱ σεμνοὶ τῷ γένει ἀτίμως περιῆσαν, οἱ πλούσιοι ἀνόσιοι. αἱ
πλατεῖαι, αἱ γωνίαι κατὰ πάντα τόπον πανταχοῦ πασῶν κα-¹⁰
κιῶν ἦν ἔμπλεα· οὐδεὶς τόπος ἀνεξερευνήτος ἢ ἄσυλος ἔμει-
νεν. ὦ Χριστέ βασιλεῦ, τῆς τότε θλίψεως καὶ στενοχωρίας
πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ἣν οἰκοῦσιν οἱ Χριστιανοί, ἐλευθέ-
ρωσον. καὶ πάντα κῆπον καὶ οἶκον οἱ ἀσβεβεῖς οὐκ εἶσαν
ἀνώρυκτον, ἵνα τὰ κεκρυμμένα χρήματα εὗρωσι· καὶ πλεί-¹⁵
στων μὲν νέων θησαυρῶν καὶ παλαιῶν καὶ ἐτέρων πολυτίμων
πραγματίων εὐρόντες ἐνεπλήσθησαν.

B 9. Ὡς οὖν ἡ πόλις ἐάλω, ὁ ἀμηνῶς ἔνδον εἰσελθὼν εὐ-
θύς πάσῃ σπουδῇ ζήτησιν ἐποίει περὶ τοῦ βασιλέως, ὃς κατὰ
νοῦν ἄλλον οὐκ ἐλογίζετο εἰ μὴ μόνον μαθεῖν εἰ ζῆ ἢ τέθνη-²⁰
κεν ὁ βασιλεὺς. καὶ τινὲς μὲν ἐλθόντες ἔλεγον ὅτι ἔφυγεν,
ἄλλοι δὲ ἐν τῇ πόλει ἔλεγον εἶναι κεκρυμμένον, ἄλλοι δὲ τε-
θνάγει μαχόμενον. καὶ θέλων πιστωθῆναι ἀληθῶς ἔστειλεν

19. δς om P

taria ac mensas ederent ac biberent, et incestas cupiditates et libidi-
nes suas cum feminis, virginibus et pueris exercerent. quis te non
lugeat, templum sanctissimum! ubique calamitas erat et dolebat omne
caput. in domibus lamenta et fletus, in triviis planctus, in templis
luctus, virorum gemitus, mulierum ululatus, rapinae, captivitates, in-
sultationes. genere nobiles contenti erant, divites impii. plateae et
anguli ubique omni malorum genere redundabant; nullus locus erat,
quem non scrutarentur et expilarent. Christe rex, ab illa, quam tum
expertus sumus, miseria et calamitate omnem urbem et terram, quam
Christiani habitant, tueare. nullos hortos, nulla domicilia non per-
quirebant impii, ut pecuniam abditam reperirent: ac maximis inven-
tis thesauris, vetustis et novis, atque aliis rebus pretiosis impleti
sunt.

9. Capta igitur urbe, ameras, eam ingressus, studiosissime de
imperatore quaerebat, nec quidquam antiquius habebat, quam ut co-
gnosceret, viveretne an interiisset imperator. atque eum alii fugisse
dicebant, alii in urbe latitare, alii proelio occubuisse. itaque ut rem
certo cognosceret, misit, ubi Christianorum et impiorum cadavera

ἐνθα δὴ τὰ πτώματα τῶν ἀναιρεθέντων ἔκειτο σωροειδῶς Χριστιανῶν τε καὶ ἀσεβῶν. καὶ πλείστας κεφαλὰς τῶν ἀναιρεθέντων ἐπλυναν, εἰ τύχη καὶ τὴν βασιλικὴν γνωρίσῃσι. καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν γνωρίσαι αὐτὴν εἰ μὴ τὸ τεθνεὸς πῶμα τοῦ βασιλέως εὐρόντες, ὃ ἐγνώρισαν ἐκ τῶν βασιλικῶν περικημίδων ἢ καὶ πεδίλων, ἐνθα χρυσοῦ ἀετοὶ ἦσαν γεγραμμένοι, ὡς ἔθος ὑπῆρχε τοῖς βασιλεῦσι. καὶ μαθὼν ὁ ἀμηνῶς περιχαρὴς καὶ εὐφραινόμενος ὑπῆρχε· καὶ προστάξει αὐτοῦ οἱ εὐρεθέντες Χριστιανοὶ ἔθασαν τὸ βασιλικὸν πῶμα μετὰ βασιλικῆς τιμῆς. οὐαὶ οὐαὶ κάμοι τῆς προνοίας ἐν τίνι καιρῷ μεφυλαττούσης! ἦν δὲ πᾶσα ἡ ζωὴ τοῦ αἰοιδίμου ἐν βασιλεῦσι καὶ γαληνοτάτου καὶ μάρτυρος τούτου χρόνου τεσσαράκοντα ἐννέα καὶ μῆνες τρεῖς καὶ ἡμέραι εἴκοσι.

Ὁ δὲ ἀμηνῶς τῇ νίκῃ τῇ μεγάλῃ ἐπαρθεὶς καὶ πλείστος κενοδοξίας πλησθεὶς ὤμῳ καὶ ἀνελεῆμων ἐφάνη. προσελθὼν δὲ αὐτῷ ὁ μέγας δούξ ὁ κύρ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς προσεκίνησεν αὐτόν, καὶ δεῖξας αὐτῷ θησαυρὸν πολὺν ὃν εἶχε κεκρυμμένον, καὶ λίθους καὶ μαργάρους καὶ ἕτερα λάφυρα ἄξια βασιλεῦσιν, ἃ ἰδὼν ὁ ἀμηνῶς καὶ πᾶσα ἡ βουλὴ αὐτοῦ ἐθαύμασαν. ὁ δὲ Νοταρᾶς εἶπε τῷ ἀμηνῶ "ταῦτα πάντα ἐφύλαττον διὰ τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἰδοὺ τὰ νῦν χαρίζομαι σοι δῶρον· καὶ δέομαι, δέξαι τοῦ δούλου σου τὴν δέησιν καὶ παρακάλεσιν." ἤλπιζεν οὖν οὗτος δι' αὐτῶν ἐλευθερίαν τύ-

23. ἐλευθερίας P

acervatim iacebant. abluerunt occisorum capita plurima, si forte imperatoris agnoscerent. non poterant autem, sed inventum imperatoris cadaver ex imperatoriis ocreis et calceamentis agnoverunt, in quibus aureae aquilae depictae essent, ut mos erat imperatoribus. huius rei certior factus ameras, summopere gavisus et exhilaratus est, et qui aderant Christiani iussu eius imperatorium cadaver honore imperatoribus legitimo sepeliverunt. vae mihi quoque, quem quo tempore servavit divina providentia! vixit venerandus hic et placidissimus imperator, dum martyr obiit, annos quadraginta novem, menses tres et dies viginti.

Ameras magna victoria elatus et inani tumefactus gloria, crudelē se et immanem praestitit. accessit ad eum Lucas Notaras, magnus dux, et, adoratione facta, ingentem thesaurum, quem absconditum habebat, gemmas porro et margaritas aliamque gazam regibus dignam ei monstravit: quorum adspectu ameras cum universo comitatu obstupuit. tum Notaras "haec omnia," inquit, "servavi maiestati tuae et nunc tibi pro munere trado, ac rogo, ut servi tui preces et vota ne aspernere." sperabat autem, sic se cum domo sua libertatem con-

και μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ· ἀπελογίσατο δὲ αὐτῇ ὁ ἀμηρῶς
 καὶ εἶπεν “ὦ ἡμικύων καὶ ἀπάνθρωπε μηχαιορράφε καὶ πο-
 λύτροπε, τοσοῦτον πλοῦτον εἶχες καὶ οὐκ ἐβοήθησας τῷ βα-
 σιλεῖ τῷ αὐθέντη σου καὶ τῇ πόλει τῇ πατρίδι σου; νῦν δὲ
 μετὰ τοιοῦτων πονηριῶν καὶ πανουργιῶν ὡς οἶδας ποιεῖν καὶ 5
 πράττειν ἐκ νεότητος, βούλη ὑποσκελίσαι καμὲ, καὶ φύγης
 τοῦ πρέποντός σοι; εἰπέ μοι, ὦ ἀσεβῆ, τίς ὁ χάρισάς μοι τὸν
 πλοῦτον τὸν σὸν καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς μου;” λέ-
 γει αὐτῷ ὁ Νοταρῶς “ὁ Θεός.” ὁ δὲ ἀμηρῶς εἶπεν αὐτῷ
 “ἐπεὶ ὁ Θεὸς ταυτὰ μοι ἐχάρισατο καὶ σὲ καὶ πάντας ὑπὸ 10
 τὰς χεῖράς μου δούλους ἔδωκε, τί σὺ λέγεις, πονηρὲ, καὶ
 φλυαροεῖς; πῶς οὐκ ἔστειλάς μοι αὐτὰ πρὶν τὴν μάχην κινή-
 σω καθ’ ὑμῶν ἢ πρὶν τὴν πόλιν νικήσω, ἵνα ὀφείλω σοι τὴν
 χάριν καὶ τὴν ἀνταμοιβήν; νῦν οὖν οὐκ εἰ σὺ ὁ χάρισάς μοι
 ταῦτα, ἀλλὰ ὁ Θεός.” καὶ εὐθὺς ὥρισεν τοῖς δημίους ἵνα εἰς 15
 φῦλακὴν βάλωσιν αὐτὸν καὶ ἀσφαλῶς τηρῶσι. τῇ δὲ ἐπαύριον
 προστάζας ἤνεγκαν πάλιν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ βήματος αὐτοῦ·
 καὶ λέγει αὐτῷ “ἐπεὶ οὐκ ἠθέλησας βοηθῆσαι τῷ βασιλεῖ καὶ
 τῇ πατρίδι σου μετὰ τοσοῦτου θρασυροῦ ἀναριθμήτου ὃν εἶχες,
 καὶ διὰ τί οὐκ ἐβούλευσας τὸν βασιλέα, ὅτε ἐμήνυσσα αὐτῷ ἵνα 20
 μετ’ εἰρήνης καὶ ἀγάπης μοι δώσῃ τὴν πόλιν καὶ ἄλλον ἀντ’
 αὐτῆς τόπον δώσω μετ’ ἀγάπης καὶ φιλίας, ἵνα μὴ τοσοῦτοι
 65 φόνοι ἀναμέσον ἡμῶν γενήσωνται;” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

secuturum esse. at respondit ameras “heu te semicanem, hominem
 immanem, veteratorem et fraudulentum, qui tantas opes posse-
 deris, nec succurreris domino tuo, imperatori, nec huic urbi, pa-
 triae tuae! nunc vero cum istis nequitibus et frandibus, quibus de-
 ditus fuisti a pueritia, me quoque supplantare et poenam effugere
 stules? dic mihi, sceleste, quis est, qui in manus meas tradidit di-
 vitias tuas et hanc urbem?” respondit Notaras “deus.” tum ameras
 “quodsi deus haec mihi donavit, atque te et reliquos in manus meas
 dedidit, quid tu, nequam, ais et nugaris? cur mihi haec non ante mi-
 sisti, quam bellum contra vos commoverem aut urbem caperem, ut
 tibi gratias et remunerationem deberem? nunc enim non tu haec
 mihi largiris, sed deus.” ita statim mandavit lictoribus, ut eum in
 carcerem conicerent et diligenter custodirent. postridie eum rursus
 coram se adduci iussit et his verbis compellavit “quandoquidem im-
 peratori et patriae tuae ditissimo hoc thesauro, quem habebas, opi-
 tulari noluiti, cur imperatori non suasisti, quum talem ego ei condi-
 tionem proposuissem, ut pacifice et ultro urbem mihi daret, ego illi
 alium locum cum benevolentia et amicitia restituerem, ne tantae in-
 ter nos caedes fierent?” respondit ille “huius rei non ego culpam

αὐτῷ “ ἐγὼ αἴτιος οὐχ ὑπάρχω εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ’ οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ ἐν τῇ Γαλατιᾷ, οἱ ἔτασσον τῷ βασιλεῖ ἵνα στόλον καὶ στρατὸν εἰς βοήθειαν αὐτῷ στείλωσιν.” ὁ δὲ ἀμηρῶς “πολλὰ οἶδας” λέγει “ψεύδους ἐφευρήματα· τὰ νῦν δὲ 5 καιρὸς ψεύδους οὐκ ἔστιν ἵνα βοηθήσῃ σοι.” καὶ προστάξας ἐπὶ τὴν αὐριον ἐπὶ τὴν τοῦ Ξηροῦ λόφου ἀγορὰν πρῶτον κατενώπιον αὐτοῦ θανατώσῃ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, οὓς ποτε ἤγει τῷ βασιλεῖ ἵνα τὸν ἕνα αὐτῶν τιμήσῃ τῷ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου ἀξιώματι καὶ τὸν ἕτερον τῷ τοῦ μεγάλου λογο- 10 θέτου, εἶτα καὶ αὐτὸν θανατώσῃ, ὡς καὶ ἐγένετο· καὶ οὕτω τὰ τοῦ Λουκᾶ τοῦ Νοταρᾶ πέρας ἔλαβον. εἶτα προστάξας μετὰ ταῦτα ἐθανάτωσε πολλοὺς εὐγενεῖς ἄρχοντας, τὸν τῶν Ἐνετῶν ἄγαρον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν ἀστάντην τῆς Καταλονίας καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ. εἶτα ἤθελεν θανατώσῃ καὶ τὸν Κονταρῖνον καὶ ἑτέρους εὐγενεῖς τῶν Ἐνε- 15 τῶν, οἱ χρήματα δώσαντες καὶ ἐπαγγειλόμενοι τῷ Σογᾶν μπασιᾷ τοῦ ζῆν ἐχαρίσθησαν. καὶ στείλας ἐν τῷ Γαλατιᾷ καὶ πολλοὺς πιάσας ἐθανάτωσε, καὶ πᾶσα ἡ αὐτοῖς ἐπαγγελία ἦν ἐπαγγελιατο εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ὑποτελεῖς 20 ὥρῃσεν εἶναι. τὸν δὲ Ἀλί μπασιᾶν στείλας ἀπέκλεισεν ἐν πύργῳ τινί, καὶ μετὰ ὀλίγας ἡμέρας καὶ αὐτὸν ἐθανάτωσε, δι’ ἣν αἰτίαν εἶπομεν, ἧγουν διὰ τὸ λέγειν αὐτὸν τοῦ μὴ

6. ἐπὶ τοῦ Ξηρολόγου P 8. ἵνα om P τιμήσαι τὸ τ. μ. κ.
 ἀξίωμα καὶ τὸν ἕτερον λογοθέτην P 13. ἀστάντην P 20.
 ἀλή πασιᾶν P

sustineo, sed Veneti et Galataei, qui imperatori promittebant, se classem et copias ei auxilio missuros.” rursus ameras “multa,” inquit, “fingere mendacia didicisti. verum nunc tempus non est mendaciis tibi consulendi.” praecepit deinde, ut sequenti die in foro collis aridi quod dicitur prius coram ipso duo filii eius trucidarentur, de quibus olim rogaverat, ut imperator alterum magni contostauli, alterum magi logothetae dignitate honestaret: deinde trucidaretur ipse: id quod ita factum est. hunc igitur finem res Lucae Notariae habuerunt. deinde ameras multos generosos viros principes interfici iussit, velut Venetorum stationarium et filium eius, magistrum cursus publici Catalanorum cum duobus filiis. mox etiam Contarinum et alios nobiles Venetos occidi voluit, qui tamen, pecunia data et promissa Sogan basiae, vitam impetrarunt. at vero Galatam misit et multos ibi comprehensos trucidavit, nec quidquam iam meminerat, quam iis conditionem promisisset, sed illos quoque sibi stipendiarios esse voluit. Ali basiam in turrim inclusum, post paucos dies interemit, propter causam a nobis significatam, quod suaserat, ne bellum adversus ur-

ἐγεῖραι μάχην κατὰ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ οἱ τῶν ἑσπερίων αὐθένται Χριστιανοὶ συναχθῶσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ τῆς Εὐρώπης αὐτοὺς διώξωσι καὶ τὰ ἔξῃς, ὡς προέγγραπται. ὁ θάνατος οὖν αὐτοῦ λύπην ἀμέτρητον παντὶ τῷ στρατῷ τοῦ ἀμηνῶ ἐνέδωκε διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ὑπὸ πάντων φιλούμενον καὶ εἰς 5 πάντα καλῶς τὸν ἀμηνῶν συμβουλευόντα.

10. Ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ γίνεται ἔτη βσμβ', καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιίας ἔτη φ', καὶ ἀπὸ τῆς πυργοποιίας ἕως τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀβραάμ εἰς Χαναάν γῆν, ἔξ ἧς καὶ τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν λαμβάνουσι ἀρχὴν τὰ 10 ὀνόματα, εἰσὶν ἔτη χις'. καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἕως Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου ἔτη ατμβ', καὶ ἀπὸ τοῦ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου ἕως Αὐγούστου Καίσαρος ἔτη ψπζ, καὶ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Φλαβίου τοῦ τρισολβίου καὶ αἰοιδίμου τε καὶ ἀειμνήστου, τοῦ μεταθέσαντος 15 τὰ βουστῆια ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν ποτε Βυζάντιον, ἣν αὐτὸς ἀνωκοδόμησε καὶ νέαν Ῥώμην ὠνόμασεν, εἰσὶν ἔτη τλβ'. καὶ ἀπὸ Κωνσταντίνου Φλαβίου τοῦ Χλωροῦ ἕως Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου ἔτη τέ, ἐν οἷς χρόνοις ἦν καὶ ὁ τρισκατάρτος καὶ ψευδοπροφήτης Μωάμεθ, 20 ὁ ἀπόγονος τοῦ Ἰσμαήλ, ὃς ὑπῆρχεν ἐκ τῆς τοῦ Κηδάρ φυλῆς τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Ἰσμαήλ. Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Κη-

1. ἐγεῖρθῆναι P 7. 10] ἀπαρίθμησις τῶν ἐτῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως καὶ ἄλλων τινῶν περὶ τοῦ Μωάμεθ. MP εἰσὶν ἔτη βσμγ^α P 13. ψκέ P 19. χλ' P

bem susciperetur, ut occidentales principes Christiani ne coniungerentur ea occasione et se ex Europa eicerent, et quae alia supra commemoravimus. eius mors ingentem luctum exercitui universo amerae attulit, quoniam ab omnibus diligebatur et praeclara semper consilia amerae dederat.

10. Ab Adamo ad diluvium anni sunt 2242, a diluvio ad extructam turrim anni 500, ab extructa turri ad Abrahami in Chanaan adventum, ex qua terra Graecorum deorum nomina originem ducunt, anni 616; ab Abrahamo ad Romulum et Remum anni 1342, a Romulo ad Augustum Caesarem anni 787, ab Augusto Caesare ad magnum Flavium Constantinum, ter beatum, venerandum et aeternae memoriae imperatorem, qui a vetere Roma imerprii sedem Spolim, quam, olim Byzantium dictam, ipse instauratam novam Romam appellavit, anni 332; a Flavio Constantino Chloro ad Heraclium magnum anni 305; quo quidem tempore vixit ter execrandus pseudo-propheta Mohametes, e posteris Ismaelis, e tribu Cedar, qui filius

δὲ ἀπόγονος ἐγέννησεν υἱοὺς δύο, Μόβδαρον καὶ Ῥαβίαν, ὁ
 δὲ Μόβδαρος Κούσαρον καὶ Καΐτον καὶ Θεμίνην καὶ Ἄσα-
 δον, ὁ δὲ Κούσαρος τὸν Ἀβεδουλᾶν, ὁ δὲ Ἀβεδουλᾶς τὸν
 ψευδοπροφήτην καὶ ἀντίχριστον Μωάμεθ. γεννηθεῖς δὲ καὶ
 5 ἀνατραφεὶς πενία συζῶν καὶ κτηνοτρόφος ὧν καὶ μάλιστα σε-
 ληνιαζόμενος, φωτισθεῖς τὰ τοῦ σκότους παρὰ τοῦ πατρὸς
 αὐτοῦ τοῦ Σατανᾶ, ἐκατώρθωσεν ἅ ἑτεροι πολλοὶ συνέγραψαν,
 περὶ ὧν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀναγκαῖον διηγεῖσθαι. πλὴν ὀλίγων Β
 τινῶν ἐκ τῶν αὐτοῦ μιαρῶν ἔργων καὶ πονηρῶν μειρίαν ποιή-
 10 σωμεν. οὗτος ὁ παρμιύαρος ἐκ τῶν Ἐθρίβου ὄρεων ὄρητο,
 καὶ πρῶτον μὲν δούλος ὑπάρχων τινὶ γυναικὶ χήρᾳ καὶ ὁμο-
 φύλῳ αὐτοῦ, πλουσία πάνυ, ὀνόματι Χαδιχᾶ· ὃς μετὰ τῆς
 πονηρίας καὶ πανουργίας αὐτοῦ τὴν ἑαυτοῦ κυρίαν εἰς γυναι-
 15 κά εἰλαβεν, καὶ δαιμόνια ἔχων καὶ πίπτων καὶ τρέμων καὶ
 ἰσάφριζων αὐτὸς τὸ πάθος μετεσχημάτιζεν, ὅπως μὴ αἰσχύνη-
 ται ἢ γυνὴ καὶ κυρία αὐτοῦ, μεμφομένη αὐτὸν πῶς συνεζεύ-
 χθη τοιοῦτῳ πένητι καὶ δαιμονήτῃ. τὸν ἄγγελον Γαβριὴλ
 ἔλεγεν ὅτι ἐώρα λέγοντα αὐτῷ τὰ μέλλοντα συμβαίνειν ἐν τῷ
 κόσμῳ καὶ ἀποκαλύπτοντα, ὡς ἔθος ἐστὶ πᾶσι τοῖς μοναχοῖς
 20 καὶ προφήταις· ἐκ τοῦ φόβου ἐξίστατο καὶ ἐδειλία. ἦν δὲ
 τις ψευδαββῆς ὀνόματι Σέργιος, διὰ κακοπιστίαν ἐκ τῆς Κων-
 στατινουπόλεως ἐξόριστος, καὶ φίλος ὧν τῷ Μωάμεθ· ὃν

1. Μούδαλον P

2. Μούδαρος P

5. καὶ μάλιστα om P

10. ἐθριβόλων P

17. δαιμονιώντι P

21. Ἀλεξανδρείας P

primogenitus Ismaelis fuit. Nizarus enim, unus e posteris Cedar,
 filios duos genuit, Mobdarum et Rhabiam, Mobdarus Cusarum, Cai-
 tum, Theminen et Asadum, Cusarus Abedulam, Abedulas pseudo-
 prophetam et antichristum Mohametem. is in egestate natus et edu-
 catus, adeoque pecnarius et quam maxime lunaticus, quae innova-
 verit, tenebris sibi a patre Satana illustratis, alii multi conscripse-
 runt, ut nos de iis dicere nihil attineat. sed tamen pauca aliqua e
 scelestis et pravis facinoribus eius commemorabimus. e montibus
 Ethribi igitur profectus scelestissimus iste homo, primum servus fuit
 viduae alicuius tribulis, feminae ditissimae, nomine Chadichae; sed
 mox, qua erat pravitate et versutia, heram uxorem duxit, atque
 morbo comitali correptus, caducus, tremebundus et ore apumans,
 ipse ita moderabatur morbum, ut eum non aegre ferret uxor et hera,
 neve conquereretur, quod homini egeno et lunatico coniugio iun-
 cta esset. Gabrielem angelum videre se aiebat, dicentem sibi et ape-
 rientem, quae futura essent in mundo, quemadmodum monachis et
 prophetis mos est: atque prae timore sui impos erat ac stupebat.
 erat porro pseudabbas quidam, Sergius nomine, propter fidei pravi-

ὁ Μωάμεθ ἐπαρεκάλει τῆ αὐτοῦ κυρίῳ τῆ καὶ γυναικὶ ταῦτα λέγειν καὶ βεβαιῶνειν, καὶ παραινεῖν ἵνα μὴ λυπῆται ἀλλ' ἵνα χαίρῃ. ἡ δὲ γυνὴ ἐπίστευε τῇ ψευδαββᾷ πλεον ἢ τῷ ἀνδρὶ. διὰ τοῦτο λέγουσι καὶ οἱ πάντες ὅτι ὁ Μωάμεθ ὤρισε τοὺς μοναχοὺς πάντας ἀτελεῖς εἶναι καὶ ἕφορολογήτους διὰ 5 τὴν τοῦ ψευδαββᾷ Σεργίου φιλίαν, καὶ οὕτως παρήγγειλεν. ἔλεγεν οὖν ταῖς γυναιξίν αὐτῇ ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς προφήτης ἐστίν. καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν εἰς τοὺς ἀνδρας αὐτῶν κηρυχθεῖς, καὶ οὕτως ἐν τῷ κόσμῳ παρὰ τῶν ἀφρόνων ὁ ψευδοπροφήτης ὠνόμασται, καὶ ἕως τοῦ νῦν ἰὸ αὐτὸ μέγα ψεῦδος παρὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἄδεται. ἀποθανούσης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κληρονόμος τοῦ βίου καὶ πλοῦτου τοῦ τοσοῦτου αὐτῆς γενόμενος, φύλαρχος τῶν Ἰσμαηλιτῶν τῶν ἐκεῖ ἐχρημάτιζεν. εἶτα ἐρχόμενος ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος τῷ τότε καιρῷ ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ νίκης μεγάλης, καὶ θέλων περᾶσαι 15 πλησίον ὡσεὶ ἡμερῶν τινῶν ὁδὸν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἔνθα διέτριβε καὶ κατέκειε ὁ ἀλιτήριος, ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ πονηρός, πρόεισιν εἰς προσκύνησιν καὶ προϋπάντησιν τῷ βασιλεῖ μετὰ δώρων πολυτίμων πολλῶν ἀξίων βασιλεῦσι καὶ τινῶν οὐκ ὀλίγων ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς. ἐδέξατο οὖν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ὑποταγὴν καὶ μεγάλην δουλοσύνην ἣν ἔδειξε· καὶ χώραν αἰτήσας τῷ βασιλεῖ εἰς κατοίκησιν, καὶ ἐδώρησατο ὁ βασιλεὺς μετὰ γράμματος βασιλικοῦ. ἀναζωσάμε-

tatem Cpoli exsul et Mohameti familiaris: hunc ille adhibebat, ut herae et coniugi suae diceret, commendaret et persuaderet, ne tristaretur, imo potius gauderet: habebatque mulier pseudabbati maiorem, quam marito fidem. qua de re omnes affirmant, Mohametem propter pseudabbatis Sergii amicitiam constituisse, ut cuncti monachi immunes essent: quod sane imperavit. mox Mohameti coniuix mulieribus persuasit, maritum suum prophetam esse; atque a feminis Mohametes maritis commendatus, postremo per orbem terrarum ab insciis eo nomine appellatus est, et ingens id mendacium hodieque ab Ismaelitis decantatur. uxore mortua, tantarum opum et divitiarum heres factus, Ismaelitarum suae regionis dux evasit. illo tempore rediens e Persis post magnam victoriam imperator Heraclius, aliquot dierum itinere ad ea loca procedere volebat, in quibus nefarius iste versabatur et habitabat. quod ubi audivit nebulo, ad adorandum imperatorem cum aliis nonnullis tribus suae hominibus obviam ei profiscitur, donis pretiosis et imperatore dignis onustus. excepit eum imperator propter modestiam et obedientiam insignem, quam prae se tulit, et terram, quam habitabat, rogatus, donavit ei eam cum literis imperatoriis. itaque ille, munitus iam scripto imperatoris et eiusdem

νος οὖν καὶ τὴν βασιλικὴν ἔξουσίαν καὶ εἰς τὴν φιλίαν θαρ-
 ρῶν καὶ πλέον ἐπαρθεῖς τῇ διανοίᾳ εὐθὺς ἔθετο καὶ προστά-
 γματα· καὶ τοὺς μὲν λόγοις ἀπατῶν, τοῖς δὲ μὴ πειθομέ-
 νοις εὐχερῶς τὸ ξίφος ἀνατεινόμενος καὶ ὑποκλινάσθαι τού-
 5 τοις ἐκβιαζόμενος, ἄρχων τέλειος τῶν Σαρακηνῶν ἐγένετο.
 καὶ μετ' ὀλίγον τινὰ καιρὸν εὐκαιρίαν εὐρῶν διὰ τὸ τοὺς
 βασιλεῖς περισπωμένους ὑπάρχειν ἐν πολέμοις τῆς Ἰταλίας,
 τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ ἐπαρρησιάζαστο, ἣν εἶχεν ὑποκεκρυμμένην
 χρόνους ἱκανοὺς, καὶ νομοθέτης αὐτῶν καὶ διδάσκαλος ἐγέ-
 10 νετο· καὶ τὰ ἐν τῷ κοράν, τουτέστι τοῦ ἐκτεθέντος παρ' αὐ-
 τοῦ νόμου, κεφάλαια ποιήσας, καὶ ἐν τέσσαρσι λόγοις ταῦ-
 τα τὰ κεφάλαια διαμερίσας, αὐτοῖς ἐπαρέδωκεν. ἢ εἰσι
 ταῦτα.

11. Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου λόγου λέγει 66
 15 ὅτι ὁ Μωάμεθ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐπιληψίας, ἐν ἣ ἐκλύετο ἀφρί-
 ζων, τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν
 ὄρᾳ, ὡς εἶρηται. δευτέρον ὅτι συνεγράψατο τὸ βιβλίον,
 Ἀραβιστὶ κοράν ὀνομάσας, ὃ λέγεται Ἑλληνιστὶ νόμος Θεοῦ
 σωτήριος. τρίτον ὅτι προφήτην Θεοῦ καὶ ἀπόστολον ἑαυτὸν
 20 ἐκύλευσεν. τέταρτον ὅτι τὰ Μωσαϊκὰ πάντα τὸ τε ψαλτήριον
 καὶ τὰ προφητικὰ δίκαια καὶ ἅγια καὶ ἀληθῆ ὀνόμασε, κατ'
 ἔξαιρέτον δὲ τῶν ἄλλων τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον καὶ δίκαιον καὶ

14. 11] περὶ τῶν ἐν τῷ τοῦ Μωάμεθ κοράν κεφαλαίων, καὶ τὴ
 ἐν αὐτοῖς περιέχει. πρώτον μὲν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ καὶ ἐν τῷ
 πρώτῳ κεφαλαίῳ. λόγος α'. MP ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὰ-
 δε· κεφάλαιον πρώτον. P 15. ἐπιπλήξεως P 19. ὅτι om P

sisus amicitia, et magis etiam elatus consilii versutia, statim edicta
 constituit, atque alios verbis decipiens, alios, qui non facile obedi-
 rent, stricto gladio et vi redigens ad obsequium, summus dux Sara-
 cenorum evasit. mox opportunitatem nactus, quum imperatores bellis
 in Italia distinerentur, consilium suum, aliquamdiu prudenter celat-
 um, libere professus est et eorum legislator et praeceptor existit,
 atque tradidit iis coranem h. e. legem ab ipso constitutam, in capita
 distributum, capita ea quatuor libris complexus: quae capita haec
 sunt.

11. Capite libri 1. legitur, Mohametem dicere, epilepsia correptum,
 qua volvebatur spumanti ore, se vidisse Gabrielem archangelum ad
 se accedentem: sicut supra commemoravimus. 2. conscripsisse Moha-
 metem hunc librum, quem arabice coranem appellat, quod graece
 est lex dei salvatrix. 3. prophetam dei et apostolum se appellat. 4.
 Mosaeica omnia, deinde psalterium et prophetica iusta, sancta et vera
 esse dicit, prae ceteris vero evangelium sanctum, iustum, probum, ve-

εὐθὲς καὶ ἀληθινὸν καὶ τέλειον ἀπεφάνητο, ὥστε καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἰωῆ θεοῦ ὑπομνήσεις ταῦτα ἀνόμασε. πέμπτον ὅτι μὴ μόνον παρὰ τοῦ Μωάμεθ ἐξετέθη ὁ νόμος ἀλλὰ καὶ παρ' ἐτέρων. ἕκτον ὅτι ὁ παρὰ τοῦ Μωάμεθ ἐκτεθεὶς νόμος στόματι πρὸς οὓς ἐξετέθη παρὰ τοῦ δαίμονος. ἔβδομον ὅτι εἰς χαλιφᾶς τὸ ἀξίωμα, τουτέστιν ἄκρος διδάσκαλος, ἐγένετο Χριστιανός. ὄγδοον ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐντυχὼν αἰρετικοῖς τισὶ Νεστοριανοῖς καὶ Ἀρειανοῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰουδαίοις τισί, τὴν τοῦτων κακίαν ἐσώρευσεν. ἔννατον ὅτι μεγαλορρημόνως περὶ αὐτοῦ ἔλεγεν ὡς εἰ πάντες ἄνθρωποι συναχθεῖεν 10 καὶ πάντα τὰ πνεύματα καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι, οὐκ ἂν δύναιντο ποιῆσαι τοιοῦτο κορὴν ὡς ἐγώ. δέκατον ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μέρει ἤγουν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου ἔστι γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα. ἐνδέκατον ὅτι οὐκ ἦλθε διὰ θανμάτων ἀλλὰ διὰ ξίφους δοῦναι τὸν νό- 15 μόν, καὶ τοῖς μὴ πειθόμενοις αὐτῷ θάνατος ἔσται ἢ τιμωρία ἢ φόρους διδόναι. δωδέκατον ὅτι ὁ Νῶε καὶ Ἀβραάμ, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἀπόστολοι τοῦ αὐτοῦ δόγματος, φησιν, ἦσαν οὔπερ οὔτος ἐξέθετο ὕστερον.

Τοῦ δευτέρου λόγου κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι τὰ ἐν 20 ταῖς Μωσαϊκαῖς παραδόσεσι τοῖς προφήταις τε καὶ τῷ ψαλτηρίῳ καὶ τῷ εὐαγγελίῳ γεγραμμένα ἄγια καὶ δίκαια καὶ ἀπὸ θεοῦ δεδομένα καλεῖ, στέργει τε καὶ φυλάσσει αὐτὰ, καὶ οὐδ' ὕλως εἰ-

13. ἀνερω P

19. ἔθειο P

23. οὐδὲν P

rum et perfectum appellat, adeo ut in capite Ionae haec nominarit commentarios dei. 5. non solum a Mohamete, sed etiam ab aliis legem constitutam esse. 6. a Mohamete constitutam legem ore ad aurem enuntiatam esse a daemone. 7. unum Chaliphain h. e. eximium magistrum fuisse Christianum. 8. Mohametem, quum in haereticos quosdam Nestorianos et Arianos, imo et Iudaeos aliquot incidisset, horum coacervasse pravitatem. 9. magnifice de se praedicat, omnes homines, omnes spiritus, omnes angelos coniunctim non posse talem librum componere, qualem composuerit ipse. 10. in parte superiori, a dextra throni domini, scriptum esse nomen Mohametis. 11. venisse eum, non miraculis, sed gladio legem constitutum, et qui non parerent sibi, iis capitis aut pendendi tributū poenam fore. 12. Noachum et Abrahamum, quin etiam apostolos eandem doctrinam secutos esse, quam ipse postea docuerit.

Libri secundi capita haec sunt. 1. in Mosaicis libris, propheti-
cis, psalterio et evangelio scripta eum sancta, iusta et a deo imper-
tita appellare, observare et venerari, nec omnino esse ipsius assecras.

σιν οἱ τούτου ἀκόλουθοι, εἰ μὴ ταῦτα πληρώσοιεν. δεύτερον
 ὅτι εἰς ἑβδομήκοντα πρὸς ταῖς τρισὶ μοίρας μέλλουσι σχισθῆ-
 ναι οἱ τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἀκολουθήσαντες, καὶ ἡ μὲν μία καὶ
 μόνη ἐκ τούτων σωθήσεται, αἱ δὲ ἄλλαι τῷ πυρὶ παραδοθή-
 σονται. τρίτον ὅτι εἰ μὴ παρὰ θεοῦ ἦν τὸ κοράν, πολλαὶ
 ἐναντιότητες εὐρίσκοντο ἐν αὐτῷ. τέταρτον ὅτι μετὰ τοῦ Γα-
 βριὴλ ἀνελθεῖν λέγει εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐντυχεῖν ἀγγέλω
 μυριάκις μείζονι παντὸς τοῦ κόσμου, θρηνοῦντι τὰς αὐτοῦ B
 ἁμαρτίας, καὶ τυχεῖν παρὰ τοῦ θεοῦ συγγνώμης δι' αὐτοῦ.
 10 πέμπτον ὅτι τέλος καὶ σφραγὶς τῶν προφητῶν ἐστὶν οὗτος.
 ἕκτον ὅτι ἀρπαγὰς καὶ φόνους κωλύει καὶ ἐπιπορκίας, καὶ πά-
 λιν ταῦτα ἐνδίδωσιν. ἑβδομον ὅτι ὁ θεὸς ἐνέδωκε τούτῳ
 ἐπιπορκῆσαι. ὄγδοον ὅτι διαλεγόμενος αὐτῷ ὁ θεὸς εἶπεν ὡς
 παιδιᾶς χάριν ἐποίησε τὸν κόσμον. ἔνατον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ
 15 τῷ λεγομένῳ Μπακαρᾶ, ὅπερ ἐρμηνεύεται δάμαλις, λέγει ὡς οἱ
 Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ σωθῆναι μέλλουσιν· ἐν δὲ τῷ κε-
 φαλαίῳ τῷ Ἀμράμ αὐθὶς φησὶν ὅτι οὐδεὶς δύναται σωθῆναι
 ἄνευ τῶν ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἰσραηλιτῶν. δέκατον ὅτι πρὸ
 αὐτοῦ οὐ δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὸν παράδεισον· καὶ αὐ-
 20 θὶς φησὶν ὅτι ἔδειξεν αὐτῷ ὁ θεὸς γυναῖκας τε καὶ ἄνδρας
 πολλοὺς εἰσελθόντας πρὸ αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον. ἐνδέκα-
 τον ὅτι ὁ θεὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν οἴκους περικαλλεῖς καὶ
 λουτρὰ καὶ παραδείσους καὶ γυναῖκας πολλὰς ὑπισχνεῖται δοῦ-
 ναι τοῖς τῷ τοῦ Μωάμεθ νόμῳ ἀκολουθοῦσιν. δωδέκατον ὅτι

12. τούτῳ om P 15. καμπαρᾶ M, καμπαριά P: corr Alterus
 21. εἰσελθόντι P, omissis πρὸ αὐτοῦ

nisi qui illa colerent. 2. in septuaginta tres sectas discessuros esse
 legis suae assecclas, quarum una salva foret, reliquae igni tradendae.
 3. nisi a deo impertitus esset coran, multa in eo inventum iri, quae
 sibi repugnarent. 4. Mohametem cum Gabriele in coelum ascendisse
 et in angelum decies millies maiorem, quam universus mundus sit,
 et peccata sua deplorantem incidisse, qui per ipsum veniam a deo
 impetrarit. 5. Mohametem perfectionem et sigillum prophetarum esse.
 6. eum rapinas et caedes et periuria nunc improbare, nunc probare. 7.
 deum ei permisisse, ut periuraret. 8. deum ei colloquentem dixisse, animi
 causa se mundum condidisse. 9. in capite quod dicitur Bacara h. e.
 cerva dicit, Iudaeos et Christianos salvos fore, in capite autem, quod
 Abrahamus inscribitur, quemquam salvari posse negat, nisi qui Ismae-
 litarum legem sequatur. 10. ante ipsum neminem posse intrare para-
 disum. 11. deum domos pulcherrimas, lavacra, hortos et feminas
 permultas post resurrectionem iis daturum esse, qui legem Mohametis

ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῇ Σάδ φησιν ὡς οἱ μὲν ἄγγελοι ἐκ πυρὸς ἐδημιουργήθησαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ χοός. δέκατον τρίτον ὅτι ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῇ Νεμελέ, ὅπερ ἐρμηνεύεται μυῖα, φησὶ περὶ τοῦ Σολομώντος καὶ τῶν μυιῶν ψεύδός τι εὔηδες, ὅπερ καὶ φησι. δέκατον τέταρτον ὅτι ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῇ Ρου-5 βεπᾶ φησὶ περὶ τοῦ Σολομώντος καὶ τοῦ σκώληκος ὁμοίως τῇ ἀνωτέρῳ ψεύδει. δέκατον πέμπτον ὅτι ἐν τῇ βιβλίῳ τῶν διηγήσεων ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ οἶνος κεκάλυται αὐτοῖς. δέκατον ἕκτον ὅτι ὁ κτιστὸς οὐρανὸς οὗτος γέγονεν ἐκ καπνοῦ, ἣ δὲ θύλασσα ἐξ ὄρους τινὸς Κάφ ὀνομαζομένου. 10 δέκατον ἑβδομον ὅτι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἴσα φωτὸς καὶ δυνάμεώς φησι γενέσθαι. δέκατον ὀγδόον ὅτι προσκληθέντος τούτου παρὰ τοῦ Γαβριὴλ ἀνελθεῖν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ Θεοῦ θέντος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῇ, καὶ τοσαύτης ψύξεως αἰσθήσιν λαβεῖν αὐτὸν ὡς διελθεῖν ταύτην μέχρι καὶ 15 κωτιαίου μυελοῦ. ἔννατον δέκατον ὅτι ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῇ Σάδ φησιν ὡς ἄγγελοι ὄντες οἱ δαίμονες καὶ προσταχθέντες παρὰ τοῦ Θεοῦ προσκυνῆσαι τὸν Ἀδὰμ οὐκ ἠθέλησαν ποιῆσαι τοῦτο, καθὼς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἄγγελοι προσεκύνησαν αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένοντο δαίμονες. εἰκοστὸν ὅτι ἀποδίδωσι 20 τὴν αἰτίαν δι' ἣν κεκάλυται αὐτοῖς ἐσθίειν τὰ ὕεια κρέη. εἰκοστὸν πρῶτον ὅτι πρὸς τῇ τέλει τοῦ κόσμου ἀποκτενεῖ ὁ Θεὸς πᾶσαν φύσιν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. εἰκοστὸν δευτερον ὅτι συνεγράφατο βιβλία δυοκαίδεκα χιλιάδας λόγους ἔχον-

3. ὅτι om P 4. τὸ P 5. ρουβεσᾶ P 10. κᾶν P 18.
τῷ P 22. τὸ τέλος P 24. βιβλίον P ἔχον P

sequantur. 12. in capite Sad dicit, angelos ex igne, homines e pulvere factos esse. 13. in capite Nemele h. e. musca de Solomonte et muscis ridiculum quoddam mendacium narrat. 14. in capite Rhubepa de Solomonte et lumbrico mendacium priori simile tradit. 15. in libro narrationem rationem reddit, cur vino iis interdicatur. 16. conditum hoc coelum e fumo, mare e monte, cui nomen Caph, factum esse. 17. solem et lunam eiusdem luminis et potentiae esse affirmat. 18. Mohametem a Gabriele arcessitum in coelum ascendisse et, manu sibi a deo imposita, tantum frigus duxisse, quod ad medullam dorsi penetrasset. 19. in capite Sad docet, daemones olim angelos fuisse, sed iussos a deo Adamo adorare, noluisse id facere, sicut reliqui angeli omnes, ac propterea daemones factos esse. 20. rationem explicat, quare carne sua vesci non liceat. 21. sub finem mundi deum omne genus humanum et angelicum extincturum esse. 22. Mohametem scripsisse duodecies mille libros disputationibus mirabilibus ple-

τα θυνμασιούς, και ἀπό τούτων οἱ μὲν τρισχίλιοι εἰσιν ἀλη-
 θεῖς οἱ δὲ ἕτεροι ψευδεῖς. εἰκοστὸν τρίτον ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ 67
 τῷ Κεραμάρ φησιν ὡς ἔσχισε τὴν σελήνην εἰς δύο τμήματα,
 και τὸ μὲν ἡμισυ ἀπὸ τούτων εἰσηλθεν εἰς τὸν χιτῶνα αὐ-
 5 τοῦ, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, και αὐθις ἀπο-
 κατέπησεν αὐτὴν σφῶαν. εἰκοστὸν τέταρτον ὅτι ὁ θεὸς και
 οἱ ἄγγελοι εὐχονται ὑπὲρ τοῦ Μωάμεθ. εἰκοστὸν πέμπτον
 ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἐλμουῖδᾶ, ὅπερ ἐρμηνεύεται τράπεζα,
 μὴ εἶναι τοὺς Ἑβραίους και τοὺς Χριστιανούς υἱούς θεοῦ ἢ
 10 φίλους διὰ τὸ παιδεύεσθαι αὐτούς.

Τὰ τοῦ τρίτου λόγου κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι
 οὐκ ἔστι δυνατόν τὸν θεὸν υἱὸν ἀνευ γυναικὸς ἔχειν. δεύ-
 15 τερον ὅτι εἰ υἱὸν εἶχεν ὁ θεός, σχίσματα ἂν ἐγένοντο μέσον
 αὐτῶν. τρίτον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἐλνεσᾶ, ὅπερ ἐρμη-
 20 νεύεται γυναῖκες, λόγον θεοῦ και ψυχὴν θεοῦ και πνοὴν θεοῦ
 λέγει εἶναι τὸν Χριστόν. τέταρτον ὅτι ἐκ τῆς παρθένου ὁμο-
 λογεῖ γεγενῆσθαι τὸν Χριστόν ἄνευ ἀνδρός. πέμπτον ὅτι
 ἀρνεῖται τὸ τὸν Χριστόν εἶναι υἱὸν θεοῦ και θεόν, ἀλλὰ και
 τὴν τούτου σάρκωσιν· ψιλὸν δὲ μόνον ἄνθρωπον λέγει τοῦ-
 25 τον κατὰ τὸν Νεστόριον, ἅγιον δὲ και ὑπὲρ πάντας ἀνθρώ-
 πους. ἕκτον ὅτι μὴ ἐσταυρῶσθαι τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἕτερον
 ἀντ' ἐκείνου. ἑβδομον ὅτι ὁ θεός τὸν Χριστόν πρὸς ἑαυτὸν
 προσεκαλέσατο εἰς τοὺς οὐρανοὺς, περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ κό-
 σμου μέλλει ἐλεύσεσθαι και θανατώσειν τὸν ἀντίχριστον,
 25 μετὰ δὲ ταῦτα και αὐτὸν τὸν Χριστόν ἀποθανεῖν. ὄγδοον ὅτι

3. κεραράμ P

16. τῆς om P

nos, e quibus ter mille verae, reliquae mendaces sint. 23. in libro
 Ceramar narrat, discidisse se lunam in duo segmenta, quorum alte-
 rum pallium suum penetrarit, alterum in terram deciderit: deinde
 eandem in pristinum statum restituisse. 24. deum et angelos precari
 pro Mohamete. 25. in capite Elmaida h. e. mensa docet, Hebraeos
 et Christianos non esse dei filios aut amicos, quia educuntur.

Libri tertii capita haec sunt. 1. deum filium habere non posse
 sine femina. 2. si filium deus haberet, dissidia inter eos fore. 3.
 in capite Elnesa h. e. mulieres, verbum dei et animam dei et spiri-
 tum dei Christum esse dicit. 4. e virgine sine viro Christum natum
 esse consentit. 5. negat, Christum esse aut dei filium, aut deum, aut
 incarnationem eius; sed nude eum hominem esse dicit, sicut Nestorius,
 at sanctum illum ante omnes homines. 6. non Christum cruci affixum
 esse, sed alium loco eius. 7. deum ad se in coela vocasse Christum,
 qui tamen sub finem mundi rediturus et antichristum occisurus, de-

θεοποιούσιν οἱ Χριστιανοὶ τὴν Θεοτόκον, καὶ ὅτι ἐστὶν ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἀαρῶν.

Τὰ τοῦ τετάρτου λόγον κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανούς ὁ Μωάμεθ ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκήκοεν ὅσα καὶ ἀκήκοε, καὶ αὐτίς κατήλθεν ἔν τῃ γῆ. δευτέρον ὅτι οἱ δαίμονες σωθῆναι μέλλουσι. τρίτον ὅτι τοῦ κορὰν τὴν ἐξήγησιν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων γινώσκει, οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ἡ μόνος ὁ Θεός.

Ταῦτα οὖν ποιήσας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους βαρβάρους διδάξας, καὶ ἀμαθῆς καὶ ἄγροικος ὢν δι-10 δάσκαλος ἐγεγόνει· καὶ τὸ ῥητὸν ἐπληρώθη ἐν αὐτοῖς τὸ λέγον "τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖ, καὶ ἀμφοτέροι εἰς βόθρον ἔπεσον." καὶ ἕτερα τρία καὶ δέκα καὶ ἑκατὸν συνεγράψατο μυθάρια, ἐκάστῳ τούτων ὄνομα ἐπιθεῖς ἄξιον τῆς ἀπαιδευσίας αὐτοῦ καὶ μωρολογίας, ὢν ἀπ' αὐτῶν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ 15 πρόδηλον φλυαρίαν τὸ διηγήσασθαι αὐτὰ ἴσον ἐστὶ τῷ τῆν τοῦ Ἀγγεῖου κόπρον ἐκκομίσαι κατὰ τὸν Ἡρακλέα. καὶ τὸ ἔθνος ἅπαν κακῶς σοφισάμενος καὶ ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος, καὶ νομοθέτης αὐτῶν γεγονώς, εἶτα καὶ ἑαυτῷ συνήγαγεν δύναμιν ἰκανήν, τὴν τε Συρίαν πῦσαν κατέδραμε καὶ ἐληῖσατο, 20 καὶ πολλὰς χώρας Ῥωμαϊκῶς ἐκάκωσε καὶ ἠφάνισε. καὶ ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν τελευτᾶν καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν

5. ὅσα καὶ ἀκήκοε add A
20. Συρίας θάλασσαν κ. P

13. μυθάρια ποιήσας, ἐκάστῳ P

inde autem ipse quoque moriturus sit. 8. Christianos pro dea habere deiparam, Moysis et Aaronis sororem.

Libri quarti capita haec sunt. 1. receptum in coela Mohametem coram deo constitisse et audisse, quae tandem cunq̄e audiit, deinde rursus descendisse in terram. 2. daemones salvatum iri. 3. coranis interpretationem nullum hominem callere, ne ipsum quidem Mohametem, sed solum deum.

Haec quum faceret et doceret miseros et infelices barbaros, licet rudis et agrestis homo, eorum magister factus est, et probatum in iis est "caecus caecum ducit, et uterque in fossam incidit." idem alias centum decem et tres fabulas composuit, quibus singulis nomina inscripsit inscitia et vaniloquentia sua dignissima, quarum si quis velit sordes et manifestas nugas enumerare, labor par illi foret, quo ex Augiae stabulis stercora egerenda erant, sicut est in fabulis de Hercule. gente igitur male falsa et sibi subiecta, legislator eiusdem factus, copias idoneas sibi paravit, et omnem Syriam permeavit et depopulatus est multasque Romanorum terras vastavit et pessumdedit. quum, morte instante, ad patrem suum, satanam, migraturus esset,

Σαρακηνῶν ἀναχωρῆσαι, Ἀβουβάχαρ τὸν αὐτοῦ ἀδελφιδοῦν B
 προεχειρίσατο ἀντ' αὐτοῦ. ἀμηρεύσας δὲ οὗτος ἔτη δύο ἤμισυ
 τελευτᾷ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κρατεῖ Οὐμαρος. αὐτὸς τὴν Δαμασκὸν
 ἔλαβε καὶ τὰς γῶρας πάσας τῆς Φοινίκης, καὶ κατοικήσας ἐν
 5 αὐταῖς εἶτα λαμβάνει τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς αὐτὴν οἰκήσας
 εἶτα ἔρχεται κατὰ Περσῶν καὶ νικᾷ αὐτούς. εἶτα παραλαμβάνει
 τὴν Βόστραν καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις, καὶ ἔφθασε καὶ μέγρι
 τοῦ Γαβαθᾶ. ἔπειτα στρατεύει κατὰ τῆς Παλαιστίνης καὶ
 λαμβάνει τὴν ἁγίαν πόλιν μετὰ συμβάσεως· καὶ ἔκτοτε οὐκ
 10 ἐπαύσατο τὸ τῶν Ἰσμηλιτῶν γένος τὴν Ῥωμαίων γῆν κατα-
 τρέχειν καὶ ληΐζεσθαι ἕως τῆς σήμερον, ὅπου καὶ παντελῶς
 τὸ σκῆπτρον κατέλυσε καὶ τὴν βασιλείαν ἠφάνισεν. ὑπῆρχε
 δὲ καὶ ἕτερος Οὐμαρος νέος, ὅστις ἠνύγκαζε τοὺς Σαρακηνούς
 ἔνυπνιεν καὶ βεβηλοῦν τοὺς Χριστιανούς καὶ τοὺς πειθομένους
 15 ἄτελεῖς ἐποίει· ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Λέοντα τὸν
 Ἀρμένιον τοῦ βεβηλῶσαι αὐτόν, ὅταν ἀποκεκλεισμένην τὴν
 πόλιν εἶχε καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν, καὶ λῦσαι τὴν πολιορκίαν
 αὐτὸς μόνος ἐθέσπισε, μὴ Χριστιανοὶ κατὰ τῶν Τούρκων
 μαρτυρῶσιν. ὀνομάζονται δὲ τρισσῶς, Σαρακηνοὶ Ἰσμηλιταὶ
 20 καὶ Ἀγαρηνοί, Σαρακηνοὶ μὲν ὅτι ἡ Σάρρα ἐξαπέστειλε τὴν
 Ἄγαρ καὶ τὸν Ἰσμαὴλ κενούς κληρονομίας, Ἰσμηλιταὶ δὲ ὡς
 ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ καταγόμενοι, Ἀγαρηνοὶ δὲ διὰ τὴν προμήτορα
 αὐτῶν Ἄγαρ.

1. Ἀβουβάχαρ P 2. προεχειρίσθη P 4. κατοικοῦσιν οὐ-
 τοι ἐν P 10. καταπατεῖν καὶ κατ. P 17. λύσει P 18.
 χριστιανούς κατὰ τούρκων μὴ μαρτυρεῖν P

Abubacarem, fratris filium, in locum suum evexit; qui postquam an-
 nos duos et dimidium ameras fuit, mortuus est. excepit imperium
 Umarus. is Damascum et omnes Phoeniciae regiones cepit, in quas
 translata sede, Aegyptum occupavit, atque hic rursus collocato domi-
 cilio, Persas bello adortus superavit. tum Bostram et alias multas
 urbes expugnavit, ac processit usque Gabatham. inde in Palaestinam
 profectus, sancta urbe e pactione potitus est. ex illo inde tempore
 Ismaelitarum gens ad hunc usque diem non cessavit Romanorum terram
 incursare et depopulari, donec tandem plane sustulit imperium et re-
 gum evertit. fuit etiam alius minor Umarus, qui Saracenos cogebat,
 ut polluerent Christianos, obediensque voluntati suae immunes esse
 volebat. scripsit idem imperatori Leoni Armenio, quando obsessam
 urbem oppugnabat, de polluendo ipso, atque edixit, ut obsidio sol-
 veretur, ne Christiani per Turcas martyres fierent. nominantur tri-
 plici nomine, Saraceni, Ismaelitae, Agareni, et Saraceni quidem, quod
 Sara Hagar et Ismaelem hereditatis expertes dimisit, Ismaelitae autem,
 ut Ismaelis posterii, Agareni denique propter Agar, matrem gentis.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἀπὸ δὲ Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ὀγδοῦ βυσιλεύσαντος ἐκ τοῦ γένους τῶν Παλαιολόγων, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη δ' καὶ μῆνας δ', εἰσὶν ἔτη ωνζ'. ἐβασίλευσε δὲ τὸ 5 τῶν Παλαιολόγων γένος ἐν τῇδε τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων ἔτη ρζδ' καὶ μῆνας ι' καὶ ἡμέρας δ'. καὶ ὑπὸ Κωνσταντίνου Φλαβίου ἤρξατο ἡ βασιλεία ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου πέρας ἔλαβεν. ἐν τῇδε τῇ τριταλαίνα πόλει ἐπεκράτησεν ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία ἔτη 10 ,αρμγ' μῆνας ι' καὶ ἡμέρας δ'.

Ποίησας οὖν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀλώσεως ὁ ἀμηνῶς Θριάμβον καὶ χαρὰν μεγάλην διὰ τὴν νίκην τὴν κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κελεύσας ἵνα ἐξέλθωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι μικροί τε καὶ μεγάλοι οἱ ὄντες κεκρυμμένοι ἐν τισὶ τόποις κρυφῶς 15 τῆς πόλεως καὶ ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόητοι ὦσιν· ὁμοίως καὶ πάντες ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἔφυγον, ὡς προείπαμεν, διὰ τὸν φόβον τοῦ πολέμου, ἕκαστος αὐτῶν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ βιῶναι ἕκαστον κατὰ τὴν τάξιν καὶ θρησκείαν αὐτοῦ, ὡς καὶ πρότερον ἦν. ὁμοίως προσέταξεν ἵνα ποιήσωσι καὶ 20 πατριάρχην ὡς σύνηθες ἦν κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν· ἦν γὰρ προαποθανὼν ὁ πατριάρχης. καὶ ἐκλέξαντες οἱ ἐντυχόντες ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὀλίγοι πάνυ ἕτεροι ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ τὸν

7. σνδ^α P

Sed redeamus iam ad propositum. ab Heraclio magno et Mohamede pseudopropheta usque ad imperium Constantini Palaeologi, imperatoris e gente Palaeologorum octavi, qui annos quatuor et menses quatuor imperavit, anni 857 numerantur. imperarunt autem Palaeologi in hac regina urbium annos 194, menses 10 et dies 4. Cpoli imperium coeptum est sub Flavio Constantino, finitum sub Constantino Palaeologo. vixit igitur in miserima hac urbe annos 1143, menses 10, dies 4.

Ameras die tertio post captam urbem triumphum et gaudium ingens propter reportatam victoriam agitavit, edicens, ut omnes, magni et parvi, qui latebant in locis urbis absconditis, prodirent neve a quoquam vexarentur; item ii, qui timore belli impulsii, ut ante comemoravimus, ex urbe profugerant, suam quisque domum redirent et viverent secundum morem et religionem suam, sicut antea. idem imperavit, ut patriarcham pro more suo crearent; vetus enim mortuus erat. itaque qui forte aderant episcopi et perpanci alii clerici et laici sapientissimum dominum Georgium Scholarium, etiamtum laicum, elege-

σφώτατον κύρ Γεώργιον τὸν Σχολάριον λαϊκὸν ἔτι ὄντα εἰς πατριάρχην ἐχειροτόνησαν, ὃν καὶ Γεννάδιον ἐπωνόμασαν.

Προϋπήρχε δὲ καὶ τάξις καὶ συνήθεια τοῖς βασιλεῦσι Χριστιανοῖς ἵνα δωροποιῶσι τῷ χειροτονηθέντι πατριάρχη 5 κωστί δεκανίκιον χρυσοῦν μετὰ λίθων πολυτίμων καὶ μαργάρων ἐγκεκοσμημένον, καὶ ἵππον ἐκλεκτὸν ἐκ τῶν βασιλικῶν μετὰ ἐφιππίου καὶ ἐφραστρίδος βασιλικῆς ἐγκεκοσμημένον πολυτελεῶς· καὶ μετὰ χασδίου λευκοῦ καὶ χρυσοῦ σκεπόμενος ἦν ὁ ἵππος. καὶ ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ βασιλικοῦ μετὰ πάσης 68 10 τῆς συγκλήτου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης καὶ εὐφημούμενος ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ ἐπανέστρεφεν· καὶ ἡ χειροτονία ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρχιερέων, ὡς τάξις καὶ νόμος ἦν. ἐλάμβανε δὲ ὁ μέλλων γενέσθαι πατριάρχης ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως χειρῶν τὸ δεκανίκιον τοιουτοτρόπως· καθέζομένου τοῦ βασιλέως ἐπὶ 15 τοῦ βασιλικοῦ δίφρου, καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος ἰστάμενοι ἀσκεπεῖς καὶ ὀρθοί, καὶ ὁ μέγας πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου ἐποίει εὐλογητόν, εἶτα καὶ μικρὰν ἐκτενήν, καὶ ὁ μέγας δομέστικος ἔψαλλε τὸ "ὅπου γὰρ βασιλέως παρουσία" καὶ τὰ ἐξῆς. εἶτα τὸ δόξα ὁ λαμπαδάριος ἐκ τοῦ ἐτέρου χοροῦ, καὶ νῦν τὸ "ὁ 20 βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν" καὶ τὰ ἐξῆς. μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου ὁ βασιλεὺς ἀνίστατο, ἔχων ἐπὶ τὴν δεξιὰν τὸ δεκανίκιον, ὁ δὲ ὑποψήφιος ἐρχόμενος, καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους αὐτοῦ ὁ Καισαρείας ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ Ἡρακλείας μητρο-

16. ὄρθιοι P

runt et patriarcham crearunt, mutato nomine Gennadium appellatum.

Erat autem munus et mos Christianorum imperatorum, ut recens creato patriarchae pedum aureum, gemmis et margaritis decoratum, atque electum de regio stabulo equum, sella et strato sumtuose ornatum, et serico villosa albi coloris et filis aureis intertexto tectum, donarent. huic equo insidens patriarcha cum universo senatu et faustis acclamationibus e palatio imperatorio in patriarchale redibat, atque creatio per episcopos fiebat, ut lege et more sancitum erat. accipiebat autem futurus patriarcha e manibus imperatoris pedum tali modo. sedente imperatore in sella imperatoria et omni procerum ordine circumstante nudis capitibus, magnus protopapas palatii benedictionem, deinde parvam precum seriem pronuntiabat, atque magnus domesticus canebat "ubi enim regis praesentia" et quae sequuntur; tum "gloria" lampadarius ex altero choro, et "rex coelorum" etc. finito cantu alterno, imperator surgebat, dextra manu pedum tenens, atque candidatus, cuius alterum latus metropolita Caesarensis, alte-

Phrantzes.

20

πολίτης, καὶ ποιεῖ πρὸς πάντας μετανοίας τρεῖς, εἶτα προσέρο-
χεται τῇ βασιλεῖ, καὶ ἐνώπιον τούτου ποιεῖ τὴν προσήκουσαν
αὐτῇ προσκύνησιν. καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ δεκανίκιον ὀλίγον ὑψῶν
ἔλεγεν “ ἡ ἀγία τριάς ἢ τὴν ἐμοὶ βασιλείαν δωρησαμένη προ-
χειρίζεται σε εἰς πατριάρχην νέας Ῥώμης.” καὶ οὕτως ἐκ 5
τῶν βασιλικῶν χειρῶν ὁ πατριάρχης ἐλάβανε τὴν ἐξουσίαν,
καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῷ βασιλεῖ ἐδίδου. εἶτα οἱ χοροὶ ἔψαλ-
λον τὸ “ εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα” ἐκ τρίτον, καὶ ἀπόλυσις. ὁ
πατριάρχης κατερχόμενος μετὰ λαμπάδων ἐπὶ τὰ διβάβουλα
καὶ εὐρίσκων τὸν ἵππον ἡτοιμασμένον ἀνέβαινε ἐπ’ αὐτόν. 10

Οὕτως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀλιτῆριος θέλων ποιῆσαι ὡς βα-
σιλεὺς τῆς πόλεως, καθὼς ἐποίουν καὶ οἱ Χριστιανοὶ βυσι-
λεῖς, τὸν πατριάρχην προσεκαλέσατο, ἵνα συγκαθίσῃ μετ’ αὐ-
τοῦ τοῦ ἀριστῆσαι καὶ ὁμιλῆσαι. καὶ ἐλθόντος τοῦ πατριάρ-
χου ἐδέξατο αὐτὸν ὁ τύραννος μετὰ μεγάλης τιμῆς· καὶ 15
πολλὰ ὁμιλῆσαντες ἀναμεταξύ, καὶ ἐπαγγελίας ἀμετρήτους ἐπηγ-
γείλιτο δοῦναι τῇ πατριάρχῃ. ὡς δὲ ἤγγικεν ὁ καιρὸς τοῦ
ἐξελθεῖν τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ παλατίου, ἐκβαλὼν ὁ ἀμηνῶς
δέδωκεν αὐτῷ δῶρον τὸ πολὺτιμον ἐκεῖνο δεκανίκιον, καὶ
ἐπαρεκάλεσεν αὐτὸν δεχθῆναι τοῦτο. καὶ κατῆλθε μετὰ τοῦ 20
πατριάρχου ἕως κάτωθεν τῆς αὐλῆς, θέλοντος καὶ μὴ θέλον-
τος τοῦ πατριάρχου, καὶ τὸν ἵππον εὐτρεπισμένον ἔχων ἀνε-

4. ἐμὴν P 10. εὐρίσκειο M 14. καὶ ἀριστήση καὶ ὁμιλήση
καὶ πολλὰ ἐπυρῶναι περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, & κατα-
λεπιῶς διηγησώμεθα, πῶς ὁ πατριάρχης ἐν συνόψει τὴν τῆς πί-
στεως ὁμολογίαν ἐν κεφαλαίοις αὐτῷ διεσαφῆσατο. τὸ ἐπίτα-
γμα οὕτως ἔχει. P, additis quae infra p. Alt. 26—29 ex Martini
Cruisii Turcograecia leguntur.

rum Heracleensis tegebat, corpore ad omnes ter inclinato, ad impe-
ratorem accedebat et solenni eum prosequebatur adoratione. tum is,
pedo paulum sublato, dicebat “sancta trinitas, quae imperium mihi
dedit, ad patriarchatum novae Romae te evehit.” ita e manibus im-
peratoris potestate patriarchali accepta, patriarcha eidem gratias age-
bat. deinde chori “in multos annos dominus” canebant, atque fie-
bat dimissio. dehinc patriarcha cum lampadibus ad dibabula de-
scendebat paratumque ibi inveniens equum conscendebat.

Scelestus iste igitur ut imperator urbis idem facere cupiens, quod
fecerant Christiani imperatores, patriarcham, ut secum pranderet et
colloqueretur, invitavit. venientem tyrannus magno honore excepit,
et multa cum eo collocutus, infinita ei promissa fecit. ubi tempus
discedendi affuit, ameras porrexit patriarchae pretiosum illud pedum,
et eum cohortatus est, ut id acciperet, descenditque cum patriarcha,
quantumvis recusante, ad extremum usque palatium, in equum rite

βίβασεν αὐτόν, καὶ προσέταξεν ἵνα πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς
 ἀνλῆς αὐτοῦ ἐξέλθωσιν εἰς συνοδίαν τῷ πατριάρχῃ, καὶ οὐ-
 τως ἄχρι τοῦ σεπτοῦ ἀποστολείου συνάδουσιν αὐτόν, τινῶν
 προπορευομένων καὶ τινῶν ἐπομένων αὐτῷ. αὐτὸ γὰρ τὸ
 5 τῶν ἀποστόλων τέμενος δέδωκεν ὁ ἀμμηρῶς εἰς πατριαρχεῖον.
 τὸν δὲ περικαλλῆ καὶ θεῖον ναὸν τῆς θεοῦ σοφίας, τὸ περι-
 βόητον κειμήλιον, τὸν οὐρανὸν τὸν ἐπίγειον καὶ τὸ ξένον
 ἄκουσμα, ἐποίησεν ὁ ἀλιτήριος εἰς ἴδιον αὐτοῦ προσκύ-
 νημα. ὁ δὲ ἐν Βλαχέρναις θαυματουργὸς ναὸς πυρπολημέ-
 10 νος ἦν, ὡς προεγράφη. ποιήσας ὁ πατριάρχης ἐν τῷ σεπτῷ
 ἀποστολείῳ καιρὸν ὀλίγον, ἔπειτα θεωρῶν ὅτι ἐν ἐκείνοις τοῖς
 μέρεσι τῆς πόλεως οὐδεὶς ταλαιπώρος Χριστιανὸς ἐναπέ-
 μεινε, καὶ φοβηθεὶς μὴ τι ἐναντίον συμβῆ αὐτῷ διὰ τὴν ἐρη-
 μίαν, διότι ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν εὐρέθη τις Ἀγαρηνὸς πεφο-
 15 νευμένος ἐν τῷ τοῦ ναοῦ περιαιυλείῳ, καὶ διὰ ταύτας τὰς αἰ-
 τίας ὁ πατριάρχης ἤτησε τὴν μονὴν τῆς Παμμακαριστοῦ. καὶ
 ἐδορήθη αὐτῷ τοῦ εἶναι εἰς κατοίκησιν· ἐν ἐκείνοις γὰρ
 τοῖς μέρεσιν ἐναπέμεινάν τινες ὀλίγοι Χριστιανοί. τὰς δὲ
 οὐσας μοναχὰς ἐν τῇ Παμμακαριστῷ προσέταξεν ἀπελθεῖν ἐν
 20 τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου προφήτου προδρόμου Ἰωάννου τοῦ ἐν τῷ
 τρούλλῳ, ὅπου ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ ἕξιο-
 τμήτου ἡ πενθέκτη ἁγία σύνοδος συνηθροίσθη. παλάτιον γὰρ
 τοῦτο περιφανὲς τῷ τότε καιρῷ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐγγὺς τῆς Παμ-
 μακαριστοῦ κατὰ τὸ βόρειον μέρος.

decoratum ascendere eum iussit, atque edixit, ut cuncti palatii pro-
 ceres eundem comitarentur. itaque eum usque ad venerandum apo-
 stolorum templum, partim praecedentes, partim subsequentes, dedu-
 xerunt. id enim templum, ut patriarchalis sedes esset, ameras dona-
 verat. pulcherrimum autem et divinum templum sapientiae dei, ci-
 melium celeberrimum, coelum terrestre et ornamentum inauditum
 scelestus iste in saae superstitionis usum convertit. mirabilis vero in
 Blachernis aedes incendio interierat, ut supra narravimus. commora-
 tus aliquantisper in venerando apostolorum templo, quum in ea re-
 gione de miseris Christianis neminem manere vidisset, timeretque,
 ne quid mali sibi accideret propter solitudinem, quoniam aliquando
 Agareus in vestibulo templi inventus erat occisus, beatissimae virgi-
 nis monasterium pro domicilio petivit et obtinuit. in ea enim re-
 gione pauci aliqui Christiani remanserant. monachas eius templi in
 monasterium sancti prophetae et praecursoris Iohannis, quod in
 Trullo est, concedere iussit, ubi Iustiniano Rhinotmeto imperante
 sancta synodus quinisexa habita est. palatium enim hoc illustre
 tum erat, prope beatissimae virginis templum septentrionem versus
 situm.

Οὗτος οὖν ὁ παμμύριος, καὶ φθορεὺς τῶν Χριστιανῶν
 πονηρὸς ὢν καὶ πολύτροπος καὶ τῇ ἀλώπεκι ὑποκρινόμενος
 ταῦτα οὐχ ὑπὲρ εὐλαβείας ἢ καλοκαγαθίας αὐτοῦ ἐποίει, ἀλλ'
 ἵνα οἱ Χριστιανοὶ ἀκούσωσι τὰς ἐπαγγελίας συναχθῶσιν τε
 ἐν τῇ πόλει καὶ κατοικήσωσιν αὐτήν· ἢ ἐκ τοῦ καθημερινοῦ 5
 πολέμου ἡρημώθη, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀλώσει. καὶ οὕτως
 ἐγένετο, καὶ τινες Χριστιανοὶ συνήχθησαν. μετ' ὀλίγον δὲ
 καὶ τινὰς ἀποίκους εἰσήνεγκε, κατ' ἐκείνην τὴν διάλεκτον λε-
 γομένους σουργούνιδες, ἐκ τε τοῦ Καφᾶ Τραπεζούντος καὶ
 Σινοπίου καὶ Ἀσπροκάστρου· καὶ οὕτως τὴν πόλιν ἐκατῶ- 10
 κησε. ἔδωκε δὲ καὶ προστάγματα ἐγγράφως τῷ πατριάρχῃ
 μετ' ἐξουσίας βασιλικῆς ὑπογεγραμμένης κάτωθεν ἵνα μηδεὶς
 αὐτὸν ἐνοχλήσῃ ἢ ἀντιτείνῃ, ἀλλὰ εἶναι αὐτὸν ἀναίτητον καὶ
 ἀφορολόγητον καὶ ἀδιάσειστόν τε ἀπὸ παντὸς ἐναντίου, καὶ
 τέλους καὶ δώσεως ἐλεύθερος ἔσται αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν 15
 πατριάρχαι εἰς τὸν αἰῶνα, ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ὑποτεταγμέ-
 νοι αὐτῷ ἀρχιερεῖς.

3. ὑπὸ P

12. ὑπογεγραμμένος P

13. ἀνάτιον P

Iste igitur scelestissimus homo, Christianorum mala pestis, ve-
 terator et vulpes, non pietate aut benevolentia commotus, illud fe-
 cit, sed ut Christiani, promissis suis auditis, in urbem confluerent
 eamque habitarent: quae propter quotidianas pugnas eius praecipue
 temporis, quo capta est, deserta erat. ac revera nonnulli Christiani
 congregati sunt. brevi colonos, quos Turcae sua lingua surganides
 appellant, Capha, Trapezunte, Sinope et Asprocastro eodem deduxit,
 atque ita urbem civibus denuo implevit. idem patriarchae literas cum
 regiae auctoritatis subscriptione dedit, ut ne vexaretur aut impugna-
 retur a quoquam, sed liber et securus esset ab omni inimico, neve
 quidquam tributum aut vectigalium penderet, tum ipse, tum omnes in
 perpetuum sequentes patriarchae cunctique eidem subiecti episcopi.

B I B Λ Ι Ο Ν Δ

ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΤΟΥΣΗΣ
 ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΑΣ ΕΝ ΤΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩ.
 ΣΤΥΧΙΣΤΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΣ ΑΝΑΜΕΤΑΞΤ ΤΩΝ ΑΛΕΑΦΩΝ
 5 ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΩΝ, ΚΑΙ ΠΩΣ Ο ΑΜΗΡΑΣ ΤΠΟΤΑΞΑΣ ΑΤΤΟΤΣ
 ΤΠΕΤΑΞΕ ΚΑΙ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΩΝ ΕΠΑ-
 ΘΕΝ Ο ΣΤΥΤΡΑΦΕΤΣ, ΚΑΙ ΑΛΛΑΣ ΤΙΝΑΣ ΤΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΩΣ
 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΛΑΙΟΝ ΕΤΡΗΣΟΝΤΑΙ.

10 1. 'Αλωθείς οὖν κἀγὼ καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ 69
 τῆς αἰχμαλωσίας ὑπενεγκῶν δ' ἄθλιος τέλος ἐξηγορούσθην τῇ
 πρωτῇ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 593ῆ' ἔτους καὶ ἀπέσωσα εἰς τὴν
 Πελοπόννησον ἐν τῇ Σπάρτῃ. τῆς δὲ γυναικὸς μου καὶ τῶν τέ-
 κνων μου ἀλωθέντων ὑπὸ τινων γερόντων Τούρκων καλογνώμων
 15 ὄντων, καὶ παρ' αὐτῶν πάλιν πραθέντων τῷ πρώτῳ ἰπποκό-
 μῳ τοῦ ἀμφοῦ, ὃς λέγεται τῇ ἐκείνων διαλέκτῳ μεραχούρης,
 ὃς καὶ ἄλλας πολλὰς τῶν ἀρχοντισσῶν ἤγοράσε καὶ πολλοῦ
 ἔρανον ἐπέτυχε δι' αὐτῶν, τοῦ δὲ κάλλους καὶ ἄλλων χρη-

8. ῥηθήσονται P 16. ἰμροχώρης P

L I B E R IV,

QUI A CAPTA REGINA URBIUM INCIPIT, TURBAS AC PUGNAS
 IN PELOPONNESO INTER FRATRES ET DESPOTAS EXCITATAS
 CONTINENS, ATQUE ENARRANS, QUOMODO IPSOS ET INSULAM
 AMERAS SIBI SUBIECERIT, ET QUAE SCRIPTORI ACCIDERINT
 ET RES ALIAS QUASDAM, CAPITIBUS DISTRIBUTAS.

1. Ego ipse in potestatem hostium veni, et omnes calamitates
 et mala servitutis expertus, postremum primo Septembris anni 693
 venditus et in Peloponnesum Spartam sospes perductus sum. item
 uxor mea et liberi capti sunt a Turcis quibusdam senibus, bonis viris,
 et venditi primario ameræ præfecto stabuli, quem illi sua lingua
 merachurem appellant, qui præterea alias multas feminas nobiles mer-
 catus est, et iis dividendis magnum quaestum fecit. quum autem

στῶν ἡθῶν τῶν τέκνων μου μὴ δυναμένων κρυβῆναι, μαθῶν περὶ τούτων ὁ ἁμωῶς ἐπῆρεν αὐτά, δούς τῷ εἰρημένῳ αὐτοῦ πρωτοῖπποκόμῳ χρήματα πολλά. ἐναπέμεινε δὲ ἡ ἀθλία αὐτῶν μήτηρ μόνη μετὰ μιᾶς καὶ μόνης ἀνατραφείσης αὐτῆς, αἱ δὲ ἄλλαι διεμερίσθησαν. 5

Καὶ καταφρονοῦντες μέμφονται καὶ κατηγοροῦντες ἐλέγχουσι ἡμᾶς οἱ Λατῖνοι, καὶ λέγουσι ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς φρονεῖν ἡμῶς ἀπωλέσαμεν τὴν βασιλείαν. ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι ἁμαρτωλοὶ ὑπάρχομεν, καὶ οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰ μὴ εἷς ὁ θεός· περὶ δὲ τοῦ ὀρθῶς 10 φρονεῖν γινώσκετε, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι ἡμεῖς καινοτομίαν οὐδεμίαν ἐποιήσαμεν εἰς τὰ τοῦ εὐαγγελίου ῥητά, εἰ μὴ πιστευόμεν καὶ δοξάζομεν τὰ ὅσα οἱ αὐτόπται τοῦ λόγου καὶ ὑπηρέται ἡμῶς ἐδίδασκαν, καὶ ὁ αἱ ἅγιοι καὶ οἰκουμενικαὶ ἐπτὰ σύνοδοι καὶ αἱ κατὰ καιρὸν τοπικαὶ ἡμῖν ὄντως παρέδωσαν, 15 ἀληθῶς καὶ βεβαίως κρατοῦμεν, ὡς ἐδίδαξεν ὁ ἀγιώτατος Σιλβέστρος ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἀγιώτατος πάπας Δάμασος ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ καὶ ὁ ἀγιώτατος πάπας Καλεστίνος ἐν τῇ τρίτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἀγιώτατος πάπας Λέων Β ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἀγιώτατος πάπας Βιγίλιος ἐν 20 τῇ πέμπτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἀγιώτατος πάπας Ἀγύθων ἐν τῇ ἕκτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἀγιώτατος πάπας Ἀδριανὸς ἐν τῇ ἑβδόμῃ

4. ἀνατρεφούσης αὐτὴν Alterus
ζόμεν P

13. ὡς ἐπιστεύσαμεν δοξάζομεν

15. οὕτω P

forma et compositi mores liberorum meorum latere non possent, audito de iis, ameras, grandi pecunia numerata, ab eo, quem dixi, summo praefecto stabuli eos accepit. remansit misera eorum mater sola cum una et sola a se nutrita muliercula, reliquae dispersae sunt.

Contemnentes et calumniantes nos Latini aiunt atque exprobrant, propter peccata nostra et fidei perversitatem nos amisisse imperium. nos vero consentimus, improbos nos esse: at nemo probus est, praeter solum deum. de fidei autem veritate scitote, patres ac fratres, nihil nos innovasse in sententiis evangelii, sed credere et profiteri, quaecumque verbi testes oculati et ministri nos docuerunt, et quae sanctae et oecumenicae septem synodi et si quae topicae opus erant, revera nobis tradiderunt, vere et firme tenemus, quemadmodum in prima synodo sanctissimus Silvester docuit, in secunda sanctissimus Damasus papa, in tertia sanctissimus Caelestinus papa, in quarta sanctissimus Leo papa, in quinta sanctissimus Vigilius papa, in sexta sanctissimus Agatho papa, in septima sanctissimus Adrianus papa. scitis enim omnes, eos anathemata et execrationes perpetuas iis minatos esse, qui

συνόδῳ· ὡς ἴστε πάντες ὅτι ἔθεντο καὶ ἀναθεματισμοὺς καὶ
 ἀφορισμοὺς ἀλύτους, μὴ τις τολμήσῃ προσθῆσαι ἢ ἐκλείψαι
 ἢ ὅλως παρασυλεῦσαι ἄπερ ἐκεῖνοι εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστο-
 λικῶς καὶ ἀκριβῶς ἐξακολουθοῦντες διὰ πνεύματος ἁγίου
 5 ἐσφραγίσαντο. μάρτυρες τῶν αὐτῶν αἱ συνοδικαὶ βίβλοι καὶ
 τὰ συνοδικὰ γράμματα τῶν κατὰ καιρὸν ἄκρων ἀρχιερέων
 ἦτοι πάπων καὶ τῶν ἁγίων μεγάλων ἐκείνων συνόδων, ὡς
 ἠριθμήσαμεν, ἐκ τῆς ἡμετέρας ὄντες καὶ αὐτοὶ τῆς φυλῆς
 τῶν Λατίνων, ἄνδρες θεοφρονοῦμενοι ἔργῳ καὶ λόγῳ τετιμη-
 10 μένοι. ταύτην τὴν παράδοσιν ἡμεῖς ἀσφαλῶς κρατοῦμεν, ἵνα
 μὴ εἰς ἀφορισμὸν τῶν ἁγιωτάτων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων
 οἰκουμενικῶν ἐπὶ τῶν συνόδων καὶ τῶν ἁγιωτάτων ἐκείνων ὄν-
 τως ἄκρων ἀρχιερέων πέσωμεν. καὶ ἡμεῖς εὐαγγελικῶς καὶ
 ἀποστολικῶς κατὰ ἀλήθειαν κρατοῦμεν τὴν παράδοσιν τῆς
 15 πρεσβυτέρας Ῥώμης· τὸ γὰρ ἡμέτερον δόγμα παρ' ἀμφοτέ-
 ρων εὖ πάντοτε ὠμολογεῖτο, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν καινοτομηθὲν
 αὐτοῖς μόνις ἀκαταγόρητον εἶναι δοκεῖ, καὶ ἡμᾶς ἔδει κρι-
 τὰς αὐτῶν εἶναι καὶ κατηγοροῦς, καὶ οὐκ αὐτοὺς ἡμῶν. τὰ
 νῦν δὲ νεωστὶ τινες αὐτῶν θεολόγοι ἢ καὶ μᾶλλον εἰπεῖν και-
 20 νολόγοι, καὶ οὐκ αἰσχύνονται ἐπ' ὀκρίβαντος ἀναβαίνειν δι-
 δάσκοντες λέγειν ἑρρόρουμ Γραικόρουμ, τουτέστι σφάλματα
 ἡμέτερα, εἶτα μὴ ἔχοντές τι ἕτερον εἰπεῖν εἰ μὴ μόνον, ὡς
 εἴπομεν, διὰ τὸ μὴ ἡμᾶς ὀρθῶς φρονεῖν τὴν βασιλείαν ἀπω-

5. τῶν om P 7. ἄς? 12. ὄντως ἄκρων ἀρχ.] πάπων P
 19. μωρολόγοι P 22. ἡμετέρων σφαλμάτων P

quid adderent aut demerent aut omnino fluctuarent in iis, quae ipsi,
 evangelii et apostolorum praecepta accurate assecuti per sanctum
 spiritum, constituissent. testes sunt libri et literae synodici summo-
 rum singulis temporibus episcoporum sive paparum et sanctorum illa-
 rum synodorum, quas enumeravimus, quum illi e vestra et Latinorum
 gente essent, viri pii et venerabiles dicto et facto. hanc igitur tra-
 ditionem inviolatam servamus, ne in sanctissimorum apostolorum et
 septem sanctorum synodorum oecumenicarum et sanctissimorum il-
 lorum revera summorum episcoporum execrationem incidamus. ac
 tenemus sane evangelice et apostolice traditionem veteris Romae. no-
 stra enim doctrina ab utrisque semper observata est, at quae ab illis
 innovata sunt, solis ipsis non vituperanda esse videntur, ita ut nos
 illorum iudices et accusatores esse oporteat, non contra. nuper vero
 in illis quidam rerum divinarum, imo potius novarum studiosi existi-
 terunt, qui non vererentur, de nostris scilicet erroribus disputaturi,
 in suggestum ascendere, quum nihil haberent, quod afferrent, nisi

λέσαμεν· και αὐτοὶ τάχα ὡς δὴθεν ὀρθόδοξοι ἴσως ὄντες αὐτοὶ ἑαυτῶν τὴν βασιλείαν κρατοῦσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι οὐ πάντες οἱ κρατοῦντες πάντως ὀρθόδοξοι, οὐδ' αὐθις οἱ κρατοῦμενοι αἰρετικοί, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐφ' ἡμῖν· μὴ γὰρ ὀρθόδοξοὶ εἰσιν οἱ Ἰσραηλιταί, ὅτι κρατοῦσιν ἡμῶν, και πρὸ τοῦ- 5 των οἱ εἰδωλολάτραι οἱ τοὺς Χριστιανοὺς εἰδῶκον, ἢ πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι ἢ Βαβυλώνιοι οἱ ποτε ἐξουσιασάντες τῶν Ἰσραηλιτῶν. ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τί εἰπεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι οἱ μὲν κυριεύσαντες ἀσεβεῖς, οἱ δὲ κυριευόμενοι εὐσεβεῖς. διὰ τοῦτο οὐ δεῖ αὐτοὺς κομπάζειν περὶ τῆς αὐτοκρατορίας. και ἐπὶ 10 τούτοις ἀντεροῦμεν αὐτοῖς, πῶς οἱ κατὰ τὴν Μυσίαν και Ῥωσσίαν και Ἰβηρίαν τὴν ἔψαν και Ἀβασσίαν οἰκοῦντες και ἐν λοιποῖς τόποις ἄρχουσι και ἄρχονται ἀφ' ἑαυτῶν, και τοὶ γε τοῖς ἡμετέροις δόγμασιν ἀκολουθοῦσι; και ἄλλως τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν ἐποίησεν ὁ πάπας Στέφανος ὁ Συρφρῶν, 15 ὃς και πρῶτος τοῖς Ἰταλοῖς μετὰ ἀζύμων παρέδωκεν ἐπιτελεῖν τὴν ἁγίαν ἱερουργίαν, και τὴν προσθήκην τὴν εἰς τὸ σύμβολον τὸ ἅγιον φανερῶς ἐκήρυξε, και τὰς τρίχας τοῦ πάγονος πρῶτος ἀπέθριξε, και τοῖς ὑπ' αὐτὸν πᾶσιν οὕτως ἐξέδωκε, βασιλευόντος μὲν τῆς νέας Ῥώμης τῷ τότε καιρῷ 20 τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου, πατριαρχεύοντος δὲ Μιχαὴλ ὃς τῇ ἐπωνυμίᾳ ἐλέγετο Κηρουλάριος. οὗτος οὖν ὁ πατριάρχης γνώμη τοῦ βασιλέως και τῶν

12. αββαγίαν M 15. συρφῶν P

amisisse nos imperium propter doctrinae pravitatem: quasi vero ipsi, quod orthodoxi sint, tueantur imperium suum, ignari illi, non omnes, qui imperant, orthodoxos, nec qui obediunt, haereticos esse, id quod in nobis animadverti licet. an orthodoxi sunt Ismaelitae, quia nobis imperant, aut priores illis idololatrae, qui premebant Christianos, aut Aegyptii vel Babylonii Ismaelitis olim imperantes? enimvero non habent, quid respondeant. in aperto enim est, eos, qui imperant, impios, quibus autem imperatur, pios esse. quare non decet illos iactare imperium suum. praeterea contra eosdem dicamus, quomodo qui Mysiam, Rossiam, Iberiam orientalem et Abasgiam habitant, et aliis in regionibus regnant, et sui iuris sint, quandoquidem nostram sectam sequuntur? at enim ecclesiarum dissensionem temere movit Stephanus Syropho papa, qui primus pane non fermentato sanctum sacrificium peragi sivit, et additamentum illud ad sanctum symbolum palam proclamavit, ac primus barbam totondit, idemque omnibus sibi subiectis facere permisit, regnante tum Cpoli perpetuo memorabili imperatore Constantino monomacho, patriarchatum administrante Mi-

ετέρων τριῶν πατριάρχων καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας καὶ τοῦ Κύπρου καὶ πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου τὸν εἰρημέμον πάπαν Στέφανον τῶν διπτύχων ἐξέβαλεν, ζητοῦντες τῆς τῶν ἀζύμων καὶ τῆς προσθήκης τῆς ἐμβολῆς τὸ αἷτιον, κόσμου ἔτει 557, ἰνδικτιῶνος ια'. ἡ δὲ ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἡ Θηβαῖς ἡ πιστή, ἡ Λιβύη ἡ ὁσία, ἡ τοὺς πολίτας θρόψασα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καθὼς φησὶν ὁ θεὸς Κοσμᾶς, ἐν ποιῶ καιρῷ ἐδουλώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀμηρᾶ Οὐμάρ, ὅστις ἦν ὁ τρίτος μετὰ 10 τὸν τρισκατάρατον Μωάμεθ, καὶ ἠχμαλωτίσθησαν; καὶ τοῦτο φανερόν ἐστιν ὡς ἐγγόνει ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου, κόσμου ἔτει 598, πρὶν τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμένην ἕκτην συνόδον συναθροισθῆναι, ὅπου οὔτε σχίσματα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπῆρχον οὔτε διαφοραί. μετὰ δὲ τινα 15 καιρὸν οἱ βασιλεῖς μετὰ κόπου οὐκ ὀλίγου τὴν ἁγίαν πόλιν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀσεβῶν ἠλευθέρωσαν καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ῥωμαίοις ἐποίησαν· καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ πορφυρογενήτου τοῦ λεγομένου Βουλγαροκτόνου ὁ τῆς Αἰγύπτου ἀμηρᾶς Ἀζίζιος τὴν ἁγίαν πόλιν 20 πάλιν ἔλαβε πολέμῃ, καὶ τὸν τάφον τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγγεγερόμενον πολυτελῶς θεῖον ναὸν κατεστρέψατο, καὶ τὰ σκευὴ ἐλυμήνατο, τὰ μοναστήρια κατηδάφισέ, καὶ τοῖς

4. καὶ — αἷτιον] καὶ τὸ τῆς προσθήκης περὶ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ αἷτιον Alterus

chaele, qui cognomento Cerularius appellabatur. hic igitur patriarcha e sententia imperatoris et reliquorum trium patriarcharum, archiepiscopi item Bulgariae et Cypri, totius denique, cui praererat, synodi, eum, quem dixi, papam Stephanum, diplomatis eiecit, panis fermentati et facti additamenti rationem desiderans, anno mundi 6500. ecclesiae autem Alexandriae et Antiochiae et Hierosolymorum, fidelis Thebais, sancta Libya, quae cives imperii coelorum nutrit, ut ait divinus Cosmas, quoniam tempore subactae sunt ab Umara amara, post Mohammedem ter execrandum tertio, et in servitutem redactae? factum hoc est manifesto imperante Constantino Pogonato, anno mundi 6134, antequam sancta et oecumenica sexta synodus haberetur, quo tempore nec schismata nec dissidia in ecclesiis erant. aliquanto post reges labore non levi sanctam urbem a manibus impiorum vindicatam Romanorum tradiderunt imperio; sed imperante Basilio porphyrogenito, qui Bulgaroconus nominatur, rursus Aegypti amaras, Azizius, eandem expugnavit, sepulcrum salvatoris nostri Iesu Christi et sumtuose ornatum templum sanctissimum in potestatem

ἀσκουμένους ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐκείνης μοναχοὺς, Ἴταλους τὸ πλεόν ἢ Ῥωμαίους καὶ ἐξ ἑτέρων φυλῶν, ἐρόνευσε καὶ ἐφυγάδευσε. πάνυ θαυμαστόν ἐστιν, ὡς λέγουσιν, ἠνωμένων οὐσῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῷ τότε καιρῷ, πῶς ὁ θεὸς ἐπαρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἀσεβῶν. ὥστε ἐκ πάντων τούτων ἦν ἰδεῖν 5 ὅτι οὐ διὰ παρανομίαν τινὰ παρεδόθημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς μερικὴν παιδείαν, ὡς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἅγιοι. “καὶ πάντα γὰρ ὃν ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγῆ δὲ εὐδὸν ὃν παραδέχεται,” καὶ τὰ ἐξῆς. “πιστὸς γάρ” φησιν “ὁ θεός, ὃς οὐκ ἀφήσει ὑμᾶς εἰς τέλος πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε.” 10 καὶ ὁ Δαβὶδ “παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ Β οὐ παρέδωκέ με.”

Καὶ τοῦτο ἄκουσον. ὥσπερ τοίνυν ἡ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία κατελύθη ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἡ δὲ τῶν Βαβυλωνίων ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἡ δὲ τῶν Περσῶν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἡ 15 δὲ Μακεδόνων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οὕτως καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων κατελύθη ὑπὸ τῶν Ὀθμανλίδων. τὸ δὲ τέλος ταύτης ἤξει ἐν τῷ προσήκοντι καὶ ὠρισμένῳ καιρῷ, καὶ καταλυθήσεται καθὼς φησὶν ὁ θεοπέσιος Ἡσαΐας ἐν τῷ τῆς Ἰδουμαίας δράματι. “εἶπέ μοι κύριος ἔτη ἐνιαυτοῦ ὡς ἐνιαυτὸς μισθοῦ, 20

5. ἐν P 17. Ὀθουμαλίδων M τὸ δὲ τέλος ταύτης ἤξει] τῶν δὲ Ἰσραηλιτῶν ἦτοι Ὀθουμαλίδων τῶν καὶ Ἀγαρηνῶν τέλος ἤξει M 19. καθὼς φησὶν — τὸ ξανθὸν γένος] ὑπὸ τοῦ ξανθοῦ γένους M

redegit, supellectilem polluit, monasteria evertit, ubivis illic corpus exercentes monachos, in quibus Itolorum et aliarum gentium maior, quam Romanorum numerus erat, aut occidit aut fugavit. plane mirum autem est, ut aiunt, Christianos, quum coniunctae essent ecclesiae, a deo tum in potestatem impiorum traditos esse. adeo ex his omnibus intelligitur, non propter peccatum aliquod hostibus nos subiectos esse, sed ob singularem educationem, quemadmodum olim sancti docuerunt: “quemcunque enim amat deus, eum educat, et castigat filium, quem recipit,” et quae sequuntur. “fidelis enim,” ait, “dominus est, qui non permittet vos ultra, quam sustinere possitis, tentari.” item David “educando educavit me dominus, nec vero morti me tradidit.”

Etiam hoc audi. quemadmodum Assyriorum regnum a Babyloniiis eversum est, Babyloniorum a Persis, Persarum a Macedonibus, Macedonum a Romanis, ita Romanorum quoque imperium ab Ottomanidibus: atque horum finis aderit iusto et constituto tempore, evertenturque, sicut ait divinus Esaias in specie Idamaeae. “dixit mihi dominus: intra annum, qualis est annus mercenarii, deficiet gloria

καὶ ἐκλείψει ἡ δόξα Κηδάρ, καὶ τὸ κατάλειμμα τῶν τοξευμάτων νιῶν Κηδάρ τῶν ἰσχυρῶν ἔσται ὀλίγον, διότι κύριος ἐλάλησεν ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ." οὕτως δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Στέφανος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐπακολουθῶν τῷ τοῦ προφήτου ῥητῇ, ἐπὶ 5 ἔτους ζρηά, Σεπτεμβρίου γ', ἡμέρα ε' θεμάτιον περὶ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλείας ποιήσας καὶ κανονίσας. "οὗτος κρατήσει ἐν ἰσχύϊ μὲν καὶ εὐτυχίᾳ ἔτη τριακόσια ἐννέα, ἐν δὲ συστροφῇ καὶ ἀκαταστασίᾳ ἕτερα ἔτη πενήκοντα ἕξ, ὥστε εἶναι τὴν διακράτησιν αὐτῶν πᾶσαν εὐτυχοῦσαν καὶ δυστυχοῦσαν ἔτη τξέ."

10 ἰοτινὲς μὲν λοζῶς τὸν χρησμὸν διαλαμβάνοντες λέγουσι κακῶς ἐθεμάτισεν ὁ ἀστρονόμος, λαμβάνοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ χρησμοῦ ἐκ τοῦ εἰρημένου ἔτους· καὶ ἐὰν οὕτως ἦν ὡς ἐμὲ παχὺ λεπτόν, ἐλάνθανεν ἐκείνον. ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν τι-

15 ἀρχὴν τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν θρησκείας ἢ βασιλείας ὁ σοφὸς οὗτος ἐποιεῖ ἀπὸ τῶν χρόνων Μωάμεθ, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τῆς προφητείας Δανιὴλ τοῦ Θεοῦ. τέταρτον θηρίον ὀνομάζει τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν· καὶ οὐκ ἀρχὴν ποιοῦσιν οἱ ἐξηγηταὶ ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου, οὔτε δυναστείας Ῥωμαίων,

20 ἀριστοκρατείας δημοκρατείας διδακτορίας ὑπατίας καὶ βασιλείας μνημονεύουσιν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ Ὀκταβίου Καίσαρος διὰ τὴν κατάπασιν τῆς μοναρχίας, καθὼς κάτωθεν ῥηθῆσεται. οὕτω μὲν καὶ ὁ σοφώτατος Στέφανος ἐκ τοῦ Ὀτμάνου

Cedar, et reliquiae iaculorum fortium filiorum Cedar exiguae erunt, quoniam dominus, deus Israelis, locutus est." ad quod dictum prophetae se applicans sapientissimus Stephanus Alexandrinus, anno 613, Septembris die 3, hebdomadis 6, de Ismaelitarum regno hoc thema fecit et constituit. "is potenter et prospere regnabit annos trecentos novem, in rerum angustiis et perturbatione deinde annos quinquaginta sex, ut omnino eorum imperium tum faustum tum infustum futurum sit per annos 365." nonnulli vaticinium perperam interpretati, astronomum male ratiocinatum esse affirmant, initium ducentes ab eo, quem dixi, anno. quod si ita esset, falsus ille foret. at eundem de ea re quorundam doctissimorum hominum sententias cognovi et didici, secundum quas sapiens ille vir initium superstitionis et imperii Ismaelitarum non a Mohametis aetate duxit, sed ad modum vaticinii divini Danielis locutus est. is quartam bestiam Romanorum imperium appellavit: nec interpretes a Remo et Romulo initium capiunt, aut Romanorum principatus, nobilium, plebis, dictatorum, consulum, regum imperia commemorant, sed ab Octavio demum Caesare propter exitum monarchiae, quemadmodum infra docebitur. eodem igitur modo sapientissimus Stephanus ab Otmane amera ca-

ἀμηνῶ ἀρχὴν τοῦ κανονίου αὐτοῦ ποιεῖ. ἔτι δὲ καὶ ὁ σοφώ-
 ττος Λέων ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων θεμάτιον καὶ αὐτὸς ἐποίησε,
 τριακίδιον κύκλου εὐρῶν κρατῆσαι ἔχει βασιλεία δυνατὴ
 καὶ ἰσχυρὰ ἢ ἐκ τῆς Ἄγαρ, τουτέστιν ἔτη τριακόςια. ἢ δὲ
 συστροφὴ πενήκοντα ἔξ οὐκ ἐμνήσθη. εἶτα τὸ ξανθὸν γέ-5
 νος ἅμα μετὰ τῶν πρακτόρων ὄλον Ἰσμαὴλ τροπώσουσι κατὰ
 τοὺς χρησμοὺς τῶν θεῶν ἀνδρῶν. καὶ διὰ μὲν οὖν τῶν
 τεσσάρων ἀνέμων τὰς τέσσαρας μεγάλας βασιλείας ὁ μέγιστος
 διδάσκει Ζαχαρίας καὶ Δανιὴλ ὁ θεῖος, τὴν Χαλδαίων λέγω,
 τὴν Περσῶν καὶ τὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων. 10
 τὰ δὲ δύο ὄρη τὰ χαλκᾶ τὰ δύο κλίματα τῆς οἰκουμένης εἶ-
 ναι φασίν· εἰς δύο γὰρ τέμενται, εἰς τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώ-
 πην. καὶ οἱ μὲν πυρροὶ ἵπποι τὸ μαιώφονον τῶν Χαλδαίων
 σημαίνουσιν, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενεχθέντα παρὰ Περσῶν
 καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σα- 15
 φές τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων· οὐ γὰρ ὡσπερ αἱ ἄλλαι
 βασιλεῖται καὶ αὕτη. οἱ δὲ ψαροὶ καὶ ποικίλοι τὸ ἰσχυρὸν καὶ
 εὐτονον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσι. τὸ δὲ προσ-
 ταχθὲν αὐτοὺς περιοδεῦσαι τὴν γῆν διδάσκει πάλιν ὡς διὰ
 τοῦ θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται· φησὶ γὰρ ὁ Εὐσέβιος 20
 ὁ Παμφίλου, ἐπὶ τοῦ Ἀυγούστου Ὀκταβίου Καίσαρος ἀρχὴν
 ἢ τετάρτη βασιλεία λαμβάνει, ἣν ὁ Δανιὴλ τέταρτον Θηρίον
 φοβερόν ὀνομάζει, διὰ τι μὲν τότε πρῶτος αὐτὸς ἐμονάρχησε
 καὶ τὸν κόσμον ὄλον σχεδὸν εἰπεῖν καθυπέταξεν. οὗτος ἐν

21. ὁ om P Ἀυγούστου et Καίσαρος om P

nonis sui initium facit. etiam doctissimus Romanorum imperator Leo
 thema fecit, qui florentem et vigentem imperii Saracenorum statum
 ter computandum circulum tenere, h. e. annos trecentos duraturum
 invenit. perturbati imperii per annos quinquaginta sex non fecit
 mentionem. deinde flava gens una cum vindicibus omne Ismaëlis
 genus fugabit secundum divinorum hominum vaticinia. quatuor ven-
 tis autem quatuor magna imperia Zacharias et divinus Daniel signifi-
 cant, Chaldaeorum, Persarum, Macedonum et Romanorum. duo ae-
 neos montes autem duas terrae regiones esse dicunt; in duas enim
 partes terra dividitur, Asiam et Europam. atque rufi equi atrocita-
 tem Chaldaeorum significant, nigri a Persis et Medis Babyloniis illa-
 tum interitum, candidi clarum Macedonum gloriam; neque enim ho-
 rum imperium ceteris simile est; cineracei vero et versicolores robar
 et potentiam imperii Romanorum. deinde mandato, ut terram obe-
 ant, significatur, per deum omne constare regnum. dicit enim Eu-
 sebius Pamphili, ab Augusto Octavio Caesare quartum regnum ini-

μῆ τῶν ἡμερῶν ἀπελθὼν εἰς Δελφοὺς τοὺς νῦν ὀνομαζομένους Δαύλια, ἠρώτησε τὸ μαντεῖον τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύσῃ. τοῦ δὲ Πυθίου μηδὲν ἀποκρινομένου ὁ δ' αὐθις ἠρώτησε, διὰ τί σιγῇ τὸ μαντεῖον; τότε ἡ Πυθία ἔφη ἐλθόν-
5τος οὖν τούτου ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἀποβιῶναι παρεγγύησε τοὺς ἐν τέλει αὐτοῦ χεῖρας κροτῆσαι καὶ γελάσαι ὡς ἐπὶ μίμου τελευτῆς. τοῦτο δὲ ποιῆσαι διωρίσματο ἀποσκο-
πῶν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς γέλωτος ἄξιον.

Καὶ περὶ μὲν οὖν τῶν προειρημένων βασιλείων Δανιὴλ
10 ὁ θεὸς προφήτης καὶ ὁ θεὸς Ζαχαρίας καὶ ἕτεροι, ὡς προ-
εἴπομεν, τὴν τε ἀνόρθωσιν αὐτῶν καὶ κατάλυσιν καὶ τὰ συμ-
βάντα πάντα διὰ πνεύματος ἁγίου λέγουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ
Ἡσαίας καὶ ὁ σοφὸς Στέφανος καὶ Λέων ὁ βασιλεὺς περὶ
τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας, ὡς προείπομεν. ὁ δὲ θεόπτης
15 Μωσῆς περὶ ἀναβάσεως καὶ εὐτυχίας ἐν τῇ γενέσει τάδε δι-
έξιειν. ὁ πατριάρχης ἡμῶν Ἀβραὰμ υἱοὺς ἐγέννησεν ὀκτώ,
πρῶτον μὲν Ἰσμαὴλ τὸν νόθον ἐκ τῆς Ἄγαρ, δεύτερον Ἰσαὰκ
ἐξ ἐπαγγελίας ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας, ὃς καὶ εὐλο-
γῆθη παρὰ Θεοῦ. μετὰ δὲ τὸ ἀποθανεῖν Σάρραν ἔλαβε τὴν
20 Χετοῦραν εἰς γυναῖκα, ἐξ ἧς ἐγέννησεν υἱοὺς ἕξ, τὸν Ζομ-
βράν, τὸν Ἰεζαί, τὸν Μαδαΐ, τὸν Μαδιάμ καὶ τὸν Ἐβόει
καὶ τὸν Σοῖαι. ἀλλ' ἐπὶ τὸν Ἰσμαὴλ τὸν νόθον ἐπυνέλωμεν.

2. διαύλια P

21. ιεσαι P

μαδαν P

tium capere, quoniam tum is primus solus imperavit, et totum paene orbem terrarum sibi subiecit. is quondam Delphos, qui nunc Daulia appellantur, profectus, oraculum consuluit, quis post se imperaturus esset. quum nihil responderet Pythia, iterum rogavit, quare oraculum sileret. tum Pythia respondit is Romam reversus, quum mors ipsi instaret, imperavit primoribus, ut plauderent et riderent ut in fine mimi. hoc fieri voluit, quoniam vitam rem esse risu dignam putabat.

De iis igitur, quae modo commemoravi, regnis Daniel, divinus propheta, divinus Zacharias aliique, ut dictum est, de eorum tum origine tum exitu tum rebus gestis, a sancto spiritu edocti, dixerunt. similiter quae Esaias, et sapientissimus Stephanus et Leo imperator de exitu imperii docuerint, explicuimus. qui deum vidit Moses de incrementis et successu in genesi haec explicat. Abrahamus, patriarcha noster, filios octo procreavit, primum Ismaelem nothum ex Agar, deinde promissum sibi Isaacum e Sarra uxore, cui benedictum est a deo. Sarra mortua, Cheturam uxorem duxit, e qua filios sex generavit, Zombram, Iezai, Madai, Madiam, Eboei, et Soiai. sed redeamus ad Ismaelem nothum. Agar ab Abrahamo compressa, gravida

μετὰ τὸ συγγενέσθαι Ἀβραὰμ τῇ Ἄγαρ εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα, καὶ ἰδοῦσα Σάρρα ἐζηλοτόπει αὐτῆς, καὶ ὠνειδίξεν τὸν Ἀβραὰμ, καὶ ἔθλιψε καὶ ἐλύπει τὴν Ἄγαρ. ἡ δὲ Ἄγαρ μὴ δυναμένη τοσοῦτον θλίβεσθαι καὶ κακουχεῖσθαι ὑπὸ τῆς κυρίας ἀπέδρα, καὶ ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν αὐτὴν ἐκ τῆς κυρίας 5 αὐτῆς τῆς Σάρρας ἀπήντησεν αὐτῇ ἄγγελος κυρίου λέγων 71 “ἀποστράφηθι πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς.” καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου “ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσμαῆλ, ὅτι ἐπήκουσε κύριος τὴν ταπεινώσιν σου. οὗ- 10 τος ἔσται ἄγροικος ἄνθρωπος, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ’ αὐτόν· καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατοικήσει.” καὶ πάλιν ἐπὶ κεφαλαίῳ 15 εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ περὶ τῆς Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ “Σάρραν τὴν γυναῖκά σου εὐλογήσω, καὶ 15 δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτόν, καὶ ἔσται εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖται ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἔσονται.” καὶ ἔπεσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐγέλασε, καὶ εἶπεν ἐν τῇ 20 διανοίᾳ αὐτοῦ λέγων “εἰ δυνατόν, τῷ ἑκατονταετῆ υἱὸς γενήσεται καὶ Σάρρα ἐνεγήκοντα ἐτῶν οὖσα τέξεται.” εἶπε δὲ 20 Ἀβραὰμ πρὸς τὸν θεὸν “Ἰσμαῆλ οὗτος ζῆτω ἐναντίον σου.” εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς Ἀβραὰμ “ναί, ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνὴ σου τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ

2. ἰδοὺ P 13. ἐπὶ om P

facta est. quod ubi animadvertit Sarra, invidia commota, exprobrabat Abrahamo, atque laedebat et affligebat Agar. quae quum herae cruciatus et iniurias sustinere non posset, aufugit. at profugienti a Sarra hera obviam venit angelus, et eam cohortatus est, ut rediret ad heram, et imperio eius se subiiceret. ac dixit ei angelus dei “ecce in ventre geris, et filium paries, quem appellabis Ismaelem, quoniam dominus exaudivit aegritudinem tuam. erit is ferus homo, et manus eius adversus omnes, et omnium manus adversus ipsum intentae erunt; atque habitabit in conspectu omnium fratrum suorum.” rursus capite 17 deus Abrahamo de Sarra, uxore eius, dixit “benedicam Sarrae, uxori tuae, et ex eadem filium tibi dabo, atque benedicam illi, eritque is gentium origo, et regna gentium ex eodem existent.” atque procubuit Abrahamus in faciem risitque, atque dixit cum animo “si fieri potest, centenarius filius nascetur, et Sarra pariet aetatis anno nonagesimo.” dixitque deo Abrahamus “Ismael hic coram te vivat.” dixit deus Abrahamo “profecto Sarra, uxor tua, filium tibi pariet, et nominabis eum Isaacum, atque faciam cum eo

στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναι αὐτῷ θεὸς ὡς καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. περὶ δὲ Ἰσμαὴλ ἰδοὺ ἐπήκουσά σου, καὶ ἰδοὺ εὐλόγησα αὐτὸν καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα· δώδεκα ἔθνη γεννήσει, καὶ δώσω 5 αὐτὸν εἰς ἔθνος μέγα. τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ, ὃν τέξεται σοι Σάρρα εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον.” ὧδε δυνάμεθα καταλαβεῖν τὸ μέγα μυστήριον τῆς εὐσεβούς καὶ ὑγιούς καὶ ἀγίας ἡμῶν πίστεως, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἣν ἔχουσιν οἱ Ἀγαρηνοί. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἅπαξ ἀλλὰ καὶ 10 δις. ἐν πρώτοις μὲν εἶπε “τέξεις υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν.” ὁ δὲ Ἀβραάμ αἰτήσας τῷ θεῷ οὕτως ποιῆσαι καὶ τὸν Ἰσμαὴλ καὶ εὐλογῆσαι αὐτόν, ὁ δὲ θεὸς ἀποκριθεὶς εἶπεν “ἰδοὺ εὐλόγησα 15 αὐτὸν καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα, καὶ δώδεκα ἔθνη γεννήσει καὶ εἰς ἔθνος μέγα ἔσται. τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ.” καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ θεὸς δῶσαι καὶ ἐμπιστεῦσαι τὴν διαθήκην αὐτοῦ τῷ Ἰσμαὴλ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνῳ τῷ Ἰσαάκ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ 20 ἦν θαυμάσαι τίς δύναται καταλαβεῖν τὴν ἔννοιαν τῶν τοιούτων ῥητῶν. οἱ δὲ Ἀγαρηνοὶ βάρβαροὶ καὶ ἄγροικοὶ ὄντες οὐκ οἶδουσιν ὀρθῶς τὴν ἔννοιαν τῶν ῥητῶν, καὶ κλαύσωσι, πῶς ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἐξένωσε τὸν πατριάρχην αὐτῶν καὶ

20. δύναται om P μὴ καταλαβεῖν?

pactionem meam in tempus aeternum, ut sim ipsi et posteris eius deus. de Ismaele autem exaudiui te, et ei benedixi, et magnopere eum augebo. duodecim nationes procreabit, atque magnam gentem eum faciam. pactionem autem meam cum Isaaco faciam, quem Sarra tibi pariet in hocce tempus.” ita comprehendere possumus magnum mysterium piae, sanae et sanctae fidei nostrae, et impietatem, cui Agareni obnoxii sunt. neque semel ei deus illud dixit, sed bis. primum dixit “procreabis filium et appellabis eum Isaacum, et pactionem meam cum eo faciam in tempus aeternum, cum ipso et posteris eius.” quum autem Abrahamus deum rogaret, ut idem Ismaeli faceret eique benediceret, respondens deus “ecce,” inquit, “benedixi illi et magnopere eum augebo, atque duodecim nationes procreabit et gens magna existet. at pactionem meam cum Isaaco faciam.” noluit igitur deus pactionem suam Ismaeli et posteris eius dare aut confidere, sed soli Isaaco et huius posteris in tempus aeternum. atque mirandum sit, si quis assequi nequeat horum verborum sententiam. Agareni tamen, barbari et feri homines, haud recte intelligunt verborum sensum, et

αὐτοὺς τῆς διαθήκης αὐτοῦ καὶ τῆς χάριτος, ἀλλὰ οὗτοι κομπάζουσι πῶς καὶ αὐτοὶ ἀπόγονοί εἰσι τοῦ Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς εὐλόγησε καὶ τὸν Ἰσμαῆλ ὡς καὶ τὸν Ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ πλανῶνται ὡς καὶ ἐν πᾶσι λανθάνονται, διὰ τί μὲν ὁ θεὸς εὐλόγησε τὸν Ἰσαάκ καὶ τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐνεμπί-5 στευσεν αὐτῷ, τὸν δὲ Ἰσμαῆλ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εὐλόγησεν αὐτὸν ἀπλῶς, ὅτι καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα. καὶ τὰ ἄλογα ζῶα ὁ θεός, τετράποδα καὶ ἔρπετά ἐχθύας τε καὶ πετεινά, εὐλόγησεν εἰπὼν "αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν." τὸν δὲ Ἀδάμ οὐ τοιούτως ηὐλόγησε μόνον, "αὐ-10 ξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν," ἀλλὰ καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· καὶ πάντα ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ B ἔδωκε τὰ ὅσα ἐν τῇ γῇ ἐστὶ κατέξουσιάζειν καὶ δεσπύζειν, ὥστε ἦν ἰδεῖν ὅτι καὶ αἱ εὐλογίαι τοῦ θεοῦ διάφοροί εἰσι καὶ οὐχὶ ὡς αὐτοὶ λέγουσι, διὰ τί μὲν αἱ θελαὶ καὶ ἱεραὶ γρα-15 φαι καλῶς δηλοποιοῦσι τοῖς εὐφρονοῦσιν, ἐκάστου υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαάκ λέγω καὶ Ἰσμαῆλ, πῶς διαφέρουσι αἱ εὐλο- γίαι τὰ γένη καὶ αἱ κληρονομίαι ἐνός ἐκάστου αὐτῶν.

Ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῷ κ' καὶ κ' τὰδε φησὶ περὶ τοῦ Ἰσμαῆλ. "εἶπε δὲ τῷ Ἀβραάμ ἡ Σάρρα ἔκβαλε τὴν παιδί-20 σκην ταύτην μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς· οὐ γὰρ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἰσαάκ." σκληρὸν δὲ

2. καὶ prius] δὲ MP

12. κατακυριεύση αὐτοῖς M

lacrimanto, quod deus a principio eorum patriarcham et ipsos pactione et gratia sua exclusit; at gloriantur iidem, quod ipsi quoque Abrahami posterii sint et deus Ismaeli haud secus atque Isaaco benedixerit. errant autem hac in re, ut in omnibus solent, quod deus Isaaco benedixit et pactionem suam dedit, Ismaeli non item, sed simpliciter benedixit et promisit, magnopere se eum aucturum esse. nam brutis animantibus, quadrupedibus et reptilibus, piscibus et alitibus, deus benedixit, quum diceret "augemini et multiplicamini et implete terram." Adamo autem non sic benedixit solum "augemini et multiplicamini et implete terram," verum etiam "domini eius este," atque in manus eorum tradidit, quaecunque in terra possideri et regi possunt, ut intelligatur, benedictiones dei diversas esse, secus atque illi dicunt, quoniam divinae et sacrae literae recte sentientibus satis demonstrant, in utroque filio Abrahami, Isaaco inquam et Ismaele, diversas esse benedictiones, genera et heredia.

Capite 20 et 21 haec de Ismaele narratur. "dixit Abrahamo Sarra 'eicce puellam hanc cum filio eius. neque enim heres erit filius puellae cum filio meo Isaaco.' admodum asperum id dictum Abrahamo videbatur in ipsius filium Ismaelem. sed deus Abrahamo dixit

ἐφάνη τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐναντίον Ἀβραάμ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐ-
 τοῦ Ἰσμαήλ. εἶπε δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ· μὴ σκληρὸν ἔστω
 ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου καὶ τῆς παιδίσκης· πάντα
 ὅσα ἂν εἶπῃ σοι Σάρρα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς, ὅτι ἐν τῷ
 5 Ἰσαὰκ κληθήσεταιί σοι σπέρμα, καὶ τὸν υἱὸν δὲ τῆς παιδίσκης
 ταύτης εἰς ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτόν, ὅτι σπέρμα σου ἔστιν.
 ἀνέστη δὲ Ἀβραάμ τῷ πρωῷ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους καὶ ἄσκον
 ὕδατος καὶ ἔδωκε τῇ Ἄγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ὤμον αὐ-
 τῆς καὶ τὸ παιδίον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν. ἀπελθοῦσα δὲ
 10 ἐπλανᾶτο τὴν ἔρημον κατὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὄριου· ἐξέλιπε δὲ
 τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἀσκοῦ, καὶ ἐκ τῆς δίψης ἐλειποθύμει ὁ
 Ἰσμαήλ. καὶ ἔρριψε τὸ παιδίον καὶ ἔκλαυσεν. εἰσήκουσε δὲ
 ὁ θεὸς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν. καὶ ἐκάλεσεν ἄγγε-
 λος θεοῦ τὴν Ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶπεν αὐτῇ· τί ἐστίν,
 15 Ἄγαρ; μὴ φοβοῦ· ἐπακήκοε γὰρ ὁ θεὸς τὴν φωνὴν τοῦ παι-
 δίου σου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐστίν. ἀνάστηθι καὶ λάβε τὸ παι-
 δίον καὶ κράτησον τῇ χειρὶ σου αὐτό· εἰς γὰρ ἔθνος μέγα
 ποιήσω αὐτό· καὶ ἀνέψξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς,
 καὶ εἶδε φρέαρ ὕδατος ζῶντος, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔμπλησε τὸν
 20 ἀσκὸν τοῦ ὕδατος καὶ ἐπότισε τὸ παιδίον. καὶ ἦν ὁ θεὸς
 μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ ηὐξύνθη, καὶ ἐκατόκησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τῇ Φαραῇ· ἐγένετο δὲ τοξότης δυνατός·”

Ἔδδε δυνάμεθα καταλαβεῖν τὸν Ἰσμαήλ. καθὼς ἐπηγγεί-
 λατο ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, εἰς μέγα ἔθνος εἶναι ἐποίησε, καὶ

“ne asperum tibi videatur in puerum aut puellam; imo quaecunque dixerit tibi Sarra, ausculta voci eius, quoniam in Isaaco vocabitur tibi semen, et filium puellae huius magnam gentem facturum sum, quia semen tuum est.” surrexit igitur mane Abrahamus, panem et utrem aquae Agar tradidit, humero eius puerum imposuit, et dimisit eam. quae quum abiisset, per deserta delata est ad fontem sacramenti. deficiebat aqua in utre et prae siti elanguescebat Ismael. abiicit puerum mulier et lacrimabat. audivit autem e sede sua vocem pueri deus, atque appellavit Agar de coelo angelus dei, eique dixit ‘quid rei est, Agar? ne timeas; audivit enim deus vocem pueri tui ex loco eo, in quo est. surge, tolle puerum, eumque manu tua comprehende. magnam enim gentem eum faciam.’ tum aperuit deus oculos eius, ut videret fontem aquae. abiit igitur mulier, et, repleto utre, potum praebuit puero. deinde aderat deus puero, qui adolescebat et habitabat in deserto Pharae, factusque est sagittarius eximius.”

Sic agnoscere possumus Ismaelem. sicut deus Abrahamo promisit, ita magnam gentem eum fecit, et reges magni ex eo exstiterunt,

βασιλεῖς μεγάλοι ἐξ αὐτοῦ γεγόνασι, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ πάντας θεωροῦμεν εἶναι, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐνεκατέκρησεν ἐπὶ πρόσωπον ἡμῶν πάντων, καὶ οἱ ἐκ τούτου τοξόται ἄριστοί εἰσι λίαν λίαν. πλὴν τῆς διαθήκης αὐτοῦ ὁ θεὸς ὑπέστησεν αὐτόν. ὥστε καθὼς φησὶν ἡ θεία γραφή, καὶ ἦν ὠρισμένον ἐκ πολλοῦ ἄνωθεν δι' ὧν κριμάτων οἶδεν ὁ θεὸς τοιοῦτως γενέσθαι. ἦν γὰρ ἀνάγκη λοιπὸν ἵνα πέρας λάβωσι τὰ ὅσα ὁ θεύπτης Μωσῆς ἔφησε, καὶ οὐχ ὅτι οὐκ ἐφρονοῦμεν ὀρθῶς Ῥωμαιοὶ τε καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι, καθὼς λέγουσιν οἱ κατηγοροῦντες ἡμᾶς καὶ ὀνειδίζουσι. 10 εἰν δὲ πάλιν καὶ ὑπὸ ἁμαρτιῶν ἡμεῖς ἐπαιδευόμεν, καὶ ἡμεῖς οἱ Ἴταλοὶ μὴ ἀμερίμνος μείναιτε, ἀλλὰ τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸ στήθος ὑμῶν βάλετε καὶ κατὰ νοῦν ἐνθυμήθητε, καὶ κατηγοροῦντες ἡμᾶς παύσατε. αὐτοὶ δὲ οἱ Ἰσραηλιταὶ ἄπιστοι ὄντες χαλεποὶ καὶ ἀνελεήμονες, προστάξει δὲ θεοῦ τοὺς π- 15 στοὺς παιδεύουσι καὶ τὸ πλεῖον μέρος τοῦ κόσμου κυριεύουσι. διὸ οὐ δεῖ μεγαλορρημονεῖν περὶ τούτων τοὺς Ἴταλοὺς, ὅτι 72 διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν καὶ δίκαιοι καὶ ἅγιοι ἑαυτοὺς λέγουσιν εἶναι, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ὀρθοδοξίαν καὶ δικαιοσύνην ἕως τοῦ νῦν βασιλεύουσι. 20

Τούτους μὲν τοὺς λόγους εἰρήκαμεν οὐχὶ πρὸς τὸ κατακρίνειν ἢ κατηγορεῖν τινά, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα τοῖς καταλαλοῦσιν ἡμᾶς δειξώμεν ὅτι οὐκ ὀρθῶς καὶ σαφῶς τὰς γρα-

13. post ἐνθυμήθητε versus dimidium vacuum P

et manus eius adversus omnes, et omnium manus adversus ipsam intentas videmus, et domicilium collocavit in conspectu nostri omnium, et posterius eius sagittarii longe optimi sunt; pactione autem sua deus eum exclusit: ut, quemadmodum in sacris literis est et longe ante constitutum erat ob rationes, quas deus novit, ita evenerit. necesse enim erat, ut eventum haberent, quaecumque divinus Moses dixerat. minime vero nos prave sentiebamus, Romani, Servii et Bulgari, id quod, qui nos calumniantur et accusant, dicunt. vos vero Itali ne secure agatis, sed, impositis pectori manibus, meditamini cum animo, et desistite nos accusare. Ismaelitae autem, homines impii, duri et inhumani, et voluntate dei pios castigant et maiorem partem orbis terrarum occupatam tenent. quare non decet de his gloriari Italos, sese propter doctrinae probitatem iustos et sanctos se appellare et propter orthodoxiam et iustitiam ad hunc diem regnare.

Haec verba minime fecimus, quo, quod absit, quemquam damnemus aut accusemus, sed ut ostendamus iis, qui nos calumniantur, haud probe nec recte eos literas intelligere. hinc enim fit, ut nos

φὰς οἶδασι. διὰ τοῦτο μὲν ἡμᾶς μέμφονται, καὶ σοφοὶ εἰσι πάντες τοῦ νοουθετεῖν, αὐτοὺς δὲ ἀμαρτάνοντας οὐ γινώσκουσι.

2. Ἐπὶ τὴν ἡμετέραν οὖν διήγησιν ἐπανέλθωμεν. ἐὰν τις 5
 5 αἰτήσῃ τί τὸ πρῶτον παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ διὰ μέσου καιρῷ τῆς μάχης, εἶπω αὐτῷ, ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ καιρῷ ὁ ἀμηρᾶς παρεσκευάζετο καὶ τὴν βοήθειαν ἐποίησαν οἱ ἔξωθεν αὐθένται οἱ Χριστιανοί. καὶ τῶν μὲν περικύκλωθεν αὐθέντων Χριστιανῶν δῆλόν ἐστι τοῖς πᾶσιν οὐδὲν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ 10
 10 πρὸς τὸν τῆς Σερβίας αὐθέντην Γεώργιον πρέσβυν ὁ ἀμερᾶς ἀπέστειλεν, ἵνα μεσιτεύσῃ περὶ τῆς εἰρήνης τῆς ἀναμεταξὺ τῶν Οὐγγάρων καὶ τοῦ ἀμηρᾶ. μετὰ δὲ τοῦ ἀπερχομένου πρέσβυος Χριστιανός τις γραμματικὸς ἦν, ἀνατεθειμένος παρὰ 15
 15 τινων Τούρκων τῶν τῆς βουλῆς εἰπεῖν τῷ δεσπότη ἵνα ποιήσῃ ἀναβολὴν εἰς τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐὰν γένηται ἢ μετὰ τῶν Οὐγγάρων συνθήκη τῆς ἀγάπης ἤτοι εἰρήνης, εὐθύς ὁ Τούρκος κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθορμησεται. κακείνος οὐκ ἐφρόνησε περὶ τούτου οὔτε ἔμελεν αὐτῷ, οὐκ εἰδὼς ὁ ἄθλιος ὅτι εἰ ἀφαιρεθῆ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τὰ μέλη εἰσὶ νεκρά. 20
 20 Τότε οὖν καὶ ἐν τῇ Ἑνετικῇ βουλῆς μεγάλης γενομένης περὶ τούτου ἀνέστη ὁ τῷ τότε καιρῷ δουξ, τὸννομα Φραγκίσκος Φούσκαρις, λέγων “οὐ κατ’ ἀγνοίαν γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὠρίζεν ἡμᾶς.” ἀλλὰ καὶ ἄλλοι οἱ ἰδόντες καὶ ὁμιλή-

9. ὅτι οὐδὲν ἐβοήθησαν P
 9. καρις P

12. οὐγκρῶν P

22. Σφού-

vituperent et omnes sibi videantur ad reprehendum satis sapere, ipsos se errare non sentiant.

2. Revertamur ad propositum nostrum. si quaeras, quid imperator tempore, quod in obsidione consumtum est, egerit, dicam: quo quidem tempore ameras bellum parabat et ad ferendam opem se instruebant externi principes Christiani. quanquam Christianorum, qui circa habitabant, principum, nullam opem allatam esse, notum est omnibus: quin imo ad Serviae principem Georgium ameras legatum misit, ut is de pace inter Hungaros et ameram concilianda ageret. cum legato Christianus aliquis literatus erat, a Turcis quibusdam consiliariis additus, qui despotae suaderet, ut amicitiam conciliare studeret, ut, si fieret cum Hungaris pacis et amicitiae pactio, Turca statim Cpolim invaderet. quam rem miser ille nihili aestimabat nec pensi habebat, nescius, capite a corpore deciso, membra mortua esse.

Eodem tempore etiam Venetiis de hac re magnum concilium habitum est, in quo, qui tum dux erat, Franciscus Fuscariis surrexit et dixit “non ex ignorantia imperator Iohannes nos expetivit.” eni-

σαντες αὐτῆ φρονιμώτερον αὐτοῦ ἄνθρωπον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οὐκ εἶδον, εἰ μὴ διὰ κακίαν καὶ φθόρον· οὐκ οἶδε γὰρ ὁ φθόρος προτιμᾶν τὸ συμφέρον. ἦν δὲ τὸ αἷτιον τούτου τοῦ Ἀλωῦσίου Διέδου τοῦ ποτὲ μεσιτεύσαντος ἵνα ὁ μακαρίτης ὁ αὐθέντης μου ὁ κύρ Κωνσταντῖνος, δεσπότης ὢν τότε τῷ 5 καιρῷ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, λάβῃ εἰς γυναῖκα αὐτοῦ τὴν τοῦδε τοῦ δουκὸς θυγατέρα μετὰ προικὸς πολλῆς. ὁ οὖν αὐθέντης μου οὐ δι' ἄλλο εἰ μὴ ἵνα γένηται οἰονεὶ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ τόπος αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἑνετίας ἐν, συνεκατέβαινε τῇ τοιαύτῃ ἀγχιτείᾳ, ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων πλειόνων συναινούτων τοῦτο 10 καὶ ἀναγκαζόντων σχεδὸν ἤδη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐγένετο βασιλεὺς καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, τοῦτο ἀνοίκειον ἦν· πῶς γὰρ ἐδύναντο οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες καὶ ἀρχόντισσαι κυρίαν καὶ δεσποιναν αὐτῶν καταδεχθῆναι Ἐνετοῦ θυγατέρα, καὶ τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς ἄλλους καὶ υἱοὺς συγγάμβρους καὶ γν-15 ναικαδέλφους εἶναι τῷ βασιλεῖ, ἐνδόξου μὲν ἰσως καὶ δουκὸς ὄντος, ἀλλὰ πρόσκαιρος ἦν. καὶ αὐθις μετὰ τὸ βασιλεῖα γενέσθαι τὸν αὐθέντην μου ὁ δουξ ἐζῆτει τὸ τοιοῦτο, ἀλλ' ἀπεπέμφθη. ἔνεκεν τούτου λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐχθρὸς καὶ πολλὰ εἰπόντος τοῦ Ἀλωῦσίου Λαυρεδάνου καὶ τοῦ Ἄν-20 τωνίου Διέδου καὶ ἄλλων πολλῶν, καὶ ἀποδείξαντων ὅτι εἰ Β καὶ ἡ πόλις ἀλωθῆ, πλείστη ζημίᾳ συμβαίνει καὶ τῇ αὐτῶν

4. τοῦ π.] ἐκείνου π. P

vero etiam alii, qui eum vidissent et cum eo collocuti essent, prudentiorem hominem in Italia visum esse negabant. at obstabat nequitia et invidia. nescit enim invidia honorare utilitatem. cuius rei causa erat Aloysius Diedus, qui olim curaverat, ut beatae memoriae princeps meus, Constantinus dominus, despota tum in Peloponneso, huius ducis filiam cum magna dote uxorem duceret. princeps meus non aliam ob causam, nisi ut ipse et principatus cum Venetis iungerentur, eam affinitatem admisit, nobis et aliis affines imperatoris et ut fieret paene cogentibus. sed postquam imperator factus est et in urbem venit, incommodum erat. quomodo enim fieri poterat, ut civitatis viri et feminae principes dominam et imperatricem reciperent Veneti filiam, et generi ac filii eius affines imperatoris et fratres imperatricis essent? quandoquidem dux honoratus forsitan erat, sed ad tempus lectus. atque dux quidem etiam postquam dominus meus imperator factus est, huic connubio instabat, sed repudiatus est. propter hanc causam igitur is nobis inimicus erat, et quum multa dixissent Aloysius Lauredanus et Antonius Diedus et alii multi, demonstrassentque, si urbs caperetur, magna detrimenta etiam ipso-

αὐθεντία, πλὴν οὐκ ἴσχυσαν παροτρῶναι τὸν δοῦκα συνδραμεῖν τῇ βασιλεῖ.

Καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης περὶ τούτου ἐφρόντισεν. εὐφρόντος γὰρ τοῦ καρδηναλίου Ῥωσσίας εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐγὼ περὶ τούτου μειτεύσας πρὸς τὸν αὐοιδίμον καὶ μακαρίτην τὸν αὐθέντην μου τὸν βασιλέα, ἵνα γένηται ὕδε καρδηνάλις πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ εἰ γένηται, τὰ καὶ τὰ γενήσονται παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ τότε πάπα εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, εἰ κἄν ἐκ δευτέρου μνημονευθῇ ὁ πάπας· καὶ πολλῶν συζητήσεων λόγων καὶ βουλῆς γενομένων ἔδοξε τῷ αὐοιδίμῳ βασιλεῖ τῷ αὐθέντῃ μου τὸ ἐν τῶν δύο μὴ γένοιτο παντελῶς, ὅτι τῷ γενομένῳ πατριάρχῃ ἀνάγκη ἦν ἢ πειθεσθαι αὐτῇ τοὺς πάντας, ἢ εἶς καὶ ἐχθρὰ γενήσεται ἀναμεταξύ αὐτοῦ καὶ αὐτῶν τῶν μὴ πειθόμενων αὐτῷ. καὶ ἐν ἐκείνῳ 15 τοῦ καιροῦ διαμέσῳ εἰ καὶ συμβῇ ἡμῖν μάχη ἔσωθεν παρὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔχειν ἡμῶς καὶ ἔσωθεν, πόσον ἔσεται κακόν; τὸ δὲ μνημονεῦσθαι τὸν πάπαν γενηθῆναι ἔνεκεν ἐλπίδος βοηθείας ἐν τῇ ἀνάγκῃ ἡμῶν· καὶ ὅσοι τοῦτο ποιήσωσιν ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, οἱ ἄλλοι ἔσονται ἀναίτιοι καὶ εἰρηνηκοί.

20 Καὶ τῇ ιβ' τοῦ Δεκεμβρίου παρελθόντων ἕξ μηνῶν, καὶ τοσούτου λόγου γενομένου περὶ βοηθείας ὅσον ἐποιήσατο ὁ σουλτάνος τοῦ Κίερος ἦτοι τῆς Αἰγύπτου. ἀπὸ δὲ τῆς Σερ-

20. τῇ β' P 21. ἔνεκεν P

rum rebus allatum iri, non poterant tamen duci persuadere, ut imperatori succurreret.

Etiam ecclesiae Romanae haec res curae erat. quum enim in urbe adesset cardinalis Rossiae, et ego egissem cum venerando et beatae memoriae imperatore, domino meo, ut is cardinalis patriarcha Cpolis fieret, unde futurum esset, ut ab ipso et papa nonnihil fieret ad urbem adiuvandam, si rursus papae mentio fieret, multis sermonibus et consultationibus habitis, imperatori, domino meo, visum est, neutrum eorum, quae consecutura essent, fieri debere, quandoquidem necesse esset, ut aut patriarchae omnes obedirent, aut lites et inimicitiae inter ipsum et eos, qui non obedirent, orirentur. interea si nobis foris bellum inferretur ab hostibus, et conflictaremur etiam domi dissidiis, quanta mala futura essent? papae tamen memoria fieret propter spem auxilii in hac necessitate. quod qui facerent, in sanctae Sophiae templo facerent: reliqui ne accusarentur neu turbarentur.

Die 12 Decembris, quum sex menses praeterissent, et tot verba essent facta de auxilio, quot fecit sultanus Cairi sive Aegypti, et a Servia posset pecunia occulte multis modis, homines item alio modo

βίας δυνατὸν ἦν ἀποσταλθῆναι χρήματα κρυφίως πολυμερῶς, καὶ ἀνθρώπους ὁμοίως δι' ἄλλου τρόπου. ἀλλ' οὐκ ἀπέλαυσεν οὐδὲ εἶδεν οὐδεὶς ἓνα ὄβολόν. . ναί, ἀληθῶς ἀπέστειλαν πολλὰ χρήματα καὶ ἀνθρώπους πρὸς τὸν ἀμηνῶν πολιορκούντα τὴν πόλιν· καὶ ἐθριάμβευσαν αὐτοὺς οἱ Τοῦρκοι, δεῖ-5 κνύοντες ὅτι ἰδοὺ καὶ οἱ Σέρβοι καθ' ὑμῶν εἰσὶ. τίς τῶν Χριστιανῶν αὐθέντων ἢ Ἰβήρων ἀπέστειλεν ἓνα ὄβολόν ἢ ἀνθρώπους εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, ἢ φανερῶς ἢ κρυφίως; οἱ Οὐγγαροὶ δὲ ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν ἀμηνῶν λέγοντες ὅτι σωζομένου ἵνα ἔχητε καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰρήνην καὶ 10 ἀγάπην, ἐποίησαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγάπην μεθ' ὑμῶν· ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τηρεῖτε κατὰ τὰς ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν συνθήκας, καὶ ἡμεῖς ἀφαιτήσωμεν πᾶσαν τὴν εἰρηνοποίησιν. καὶ ἔφθασαν οἱ πρέσβεις, ἡνίκα ἐπολιορκεῖτο ἡ πόλις, ἐν ἧ ἑβδομάδι ἔμελλον τὴν ἐμβολὴν δῶσαι. ὁ δὲ ἀμηνῶς καὶ πᾶσα ἡ 15 βουλή αὐτοῦ ἐχρόνιζον αὐτοὺς λόγοις κολακείας προσδοκᾶν τὴν ἀπόκρισιν σήμερον ἢ αὔριον. καὶ τοῦτο ἐποίουν μετὰ δόλου, ἄχρι ἴδωσι τὰ μέλλοντα συμβῆναι, ὅτι εἰ μὲν παραλάβοιεν τὴν πόλιν, εἴπωσιν πρὸς αὐτοὺς “ἰδοὺ γὰρ ἐλάβομεν αὐτήν· ὑμεῖς δὲ ἀπέλθετε, καὶ ὡς ἂν δόξη ὑμῖν ποιήσατε, 20 ἢ εἰρήνην ἔχειν μεθ' ἡμῶν ἢ μάχην·” ὃ δὲ καὶ ἐγένετο καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἐρρέθη. εἰ δὲ οὐκ ἐπαρελάμβανον αὐτήν, ἦθελον εἰπεῖν ὅτι ἔνεκεν τῆς ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν εἰρήνης ὁ πόλεμος ἔπαυσε, καὶ κατὰ τὰς συμφωνίας ἀνεχωρήσαμεν.

summitti, nemo quidquam inde commodi percepit nec vidit vel teruncium. imo miserunt magnam pecuniae et militum copiam amerae urbem oppugnantem, atque laudibus eos efferebant Turcae, iactantes, etiam Servios nobis adversari. quis Christianorum principum aut Iberorum vel teruncium aut homines ad urbis auxilium sive aperte sive occulte misit? Hungari tamen legatos ad ameram miserunt, qui nuntiarent, se sic, ut illi cum imperatore pacem et amicitiam colerent, cum ipsis pacem fecisse: nunc quum illi non servarent mutua pacta, se quoque pacem factam omnino improbare. advenerunt legati, quum urbs obsideretur, qua hebdomade impressionem facturi erant. ameras et totum concilium eius blandis sermonibus eos differebant, ut in praesentem aut crastinum diem responsum expectarent. callide ita agebant, donec viderent, quo res evasura esset, si urbem cepissent, dicturi, se eam expugnasse: illi abirent, et utrum ipsis videretur, facerent, sive pacem sive bellum mallerent: id quod factum et legis responsum est. si eam non capturi essent, dicere statuerant, ob pacem cum illis servandam se destitisse a bello et secundum conventa discessisse. rumor tamen erat, ameram cogitare ac dicere.

ἔμως ἐψιδυρίσθη ὅτι ὁ ἀμφοῦς ἐλογίζετο λέγων "εἰ οὐ μὴ παραλάβω τὴν πόλιν τὰ νῦν, εὐθέως ποιήσω ἀγάπην, καὶ κατὰ πῶσάν μου τὴν ζωὴν τηρήσω αὐτήν."

Ὁ δὲ μακαρίτης ὁ ἀνθέτης μου καὶ βυσιλεύς τί οὐκ ἔπραξε, κρυφῶς ἢ φανερῶς, ὑπὲρ τῆς βοήθειας τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ζωῆς αὐτοῦ; καὶ γὰρ δῆλόν ἐστιν ὅτι, εἰ ἤθελεν, εὐκόλως εἴδυνατο φυγεῖν. πλὴν οὐκ ἤθελεν, ἀλλ' ἠγωνίζετο ὡς ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὃς τίθησι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβά-
 10 ιοτων; ὡς καὶ ἐποίησε. καὶ τίς τῶν ἄλλων τὰ τοιαῦτα καὶ ἄλλα γενόμενα ἐπίστατο πάρεξ τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου καὶ ἐμοῦ; ὅτε ὁ ἐξ Οὐγγύρων Ἰαγκος προεξήτει ἵνα δώσῃ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὴν Σηλυμβρίαν ἢ τὴν Μεσημβρίαν, καὶ ἔσ-
 15 αὐτοῦ ἐκεῖσε ἔχειν, καὶ ἐν καιρῷ τῆς μάχης ὑπὸ τῶν Τούρ-
 κων ἔσῃται ἐκείνων ἐχθρὸς καὶ βοηθὸς τῆς πόλεως. καὶ ὡς ἐγένετο ἡ μάχη, ἐδόθη αὐτῷ ἡ Μεσημβρία κατὰ τὴν ἐκείνου αἴτησιν, καὶ τὸ χρυσόβουλλον δι' ἐμοῦ ἐγράφη, καὶ ὁ γαμ-
 20 βρός Θεοδοσίου τοῦ Κυπρίου ὁ τοῦ Μιχαὴλ υἱὸς ἐκόμισε τὸ
 χρυσόβουλλον πρὸς Ἰαγκον. τίς ἐπίστατο τὴν τοῦ τῶν Κα-
 τάλανων ῥηγὸς ζήτησιν; ὃς δωρηθῆναι αὐτῷ τὴν Ἀἴμνον ἐζητεῖ, καὶ ἔσῃται κατὰ τῶν Τούρκων διὰ θαλάσσης αἰεὶ καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν ἀνάγκῃ βοήθεια· καὶ ἐπρώττετο. τίς

6. ἢ post εἰπεῖν transtulerim

si urbe nunc non potiretur, statim se amicitiam nobiscum initurum et per totam vitam servaturum esse.

Beatae autem memoriae imperator, dominus meus, quid pro defensione urbis et imperii, imo, ut verius dicam, pro salute capitii, palam et occulte non est molitus? manifestum est enim, si voluisset, facile eum fugere potuisse. verum noluit, sed laborabat ad exemplum boni pastoris, qui animam deponit pro ovibus, ut deposuit sane. quis autem alius haec et reliqua facta praeter Iohannem Cantacuzenum et me noverat? optaverat ex Hungaris oriundus Iancus, dari sibi ab imperatore Selymbriam aut Mesembriam, pollicitus se unum e subiectis eius fore et multos de suis eo traducturum, atque bello cum Turcis confiato horum hostem, urbis vindicem futurum esse. itaque, commisso bello, data ei est Mesembria, ut petiverat, bulla aurea a me conscripta et per Theodosii Cyprii affinem, Michaelis filium, ad Iancum perlata. cui nota erat Catelanorum regis petitio? qui, si donaretur sibi Lemnus, adversus Turcas mari semper pugnaturum et urbi, cogente necessitate, opitulaturum se esse recipiebat: de qua re cum illo actum est. aut quis noverat, quantam pecuniam et quae promissa

ἐπίστατο ὅσα δὴ καὶ χρήματα καὶ ἐπαγγελίας δέδωκεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Χίον διὰ τοῦ Γαλατιᾶ, ἵνα στείλωσιν ἀνθρώπους, καὶ οὐκ ἔστειλαν; ἢ τίς νηστείας καὶ δεήσεις ἐποιεῖτο δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν ἱερέων, διδούς αὐτοῖς χρήματα ἢ τοῖς πτωχοῖς, οὓς μᾶλλον ἐθεράπευσεν; ἢ ἐπαγγελίας ἅς ἐποίησατο πλείστας πρὸς θεὸν εἰς τὸ ἐλευθερωθῆναι τοὺς Χριστιανούς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀσεβῶν. ἀλλ' ὁμῶς ταῦτα πάντα τὰ μὲν παρεῖδε θεός, διὰ τίνων ἀμαρτιῶν οὐκ οἶδα αἰτίαν, τὰ δὲ ἠγνόησαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἕκαστος ἔλεγεν ὡς αὐτῷ ἐδόκει. ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν μοι ταῦτά 10 φημι· κρίσις γὰρ ἦν ὄντως θεοῦ, πύλαι κρωθεῖσα πρὸς ἐσχατίας καταβῆναι δυστυχημάτων τὰ Ῥωμαίων πράγματα. διὰ τοῦτο λόγοις ἀπορορήτοις τῆς προνοίας τῶν μὲν λυπηρῶν καὶ ἐναντίων καὶ βλαπτόντων μεγάλη τις γίνεται συνδρομή, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ ὠφελούντων πλείστα τὰ ἐμπόδια. 15

Πρὸ δλίγου λοιπὸν τὰ περὶ τοῦ τρισκαταράτου Μωάμεθ εἰρήκαμεν, μέρος τῶν φληνάφων αὐτοῦ μύθων τῶν γέλωτος ἀξίων· τὰ νῦν οὖν τὰς ἀντιρρήσεις αὐτῶν καὶ ἐλεγμοὺς εἰπώμεν.

3. Φέρετε εἰς κατηγορίαν ἡμῶν, ὧ ἀσεβεῖς, ὅτι ἐρωτη- 20 θεῖς ὁ Χριστὸς παρὰ τῶν Ἰουδαίων, εἰ υἱὸς θεοῦ εἰ οὐ;

20. 3j περὶ τῶν κατὰ Μωάμεθ ἀντιρρήσεων, καθὼς φησι Βελλέτιος ὁ μοναχὸς καὶ πάντες οἱ τῆς ἀληθείας φοιτηταί· ὡς ἐκ τῆς πρὸς Σαμψατίνην Σαχάνην (σάμψων ψατίνης ψάχην M) αὐτοῦ ἀπολογίας. MP

dederit imperator miseritque in Chium per Galatam, ut milites sibi mitterent, nec misisse illos? aut ieiunia et preces, quas aut ipse faciebat, aut per sacerdotes fieri curabat, pecunia illis vel pauperibus, quos magis diligebat, distributa? aut vota, quae deo plurima fecit ad Christianos a servitio impiorum liberandos? verum haec omnia partim, nescio propter quae peccata, neglexit deus, partim homines ignorarunt, pro sua quisque libidine fabulantes. ego vero pro mea quidem sententia ita statuo: fuisse hoc revera iudicium dei, quo pridem decretum erat, ut res publica Romanorum ad extremas devolveretur miseras. arcanis autem providentiae consiliis ingratum quidem, adversis et noxiis magna auxilia parata sunt, sed bonis et commodis plurima impedimenta.

Paulo supra ter execrandi Mohametis nonnullas nugas et fabulas ridiculas commemoravimus: earum nunc dubitationes et refutationes promamus.

3. Afferis in accusationem nostri, impii, Christum a Iudaeis interrogatum, num filius dei esset, negasse et istos ita dicere respon-

ἡγήσατο καὶ εἶπεν ὅτι ὑμεῖς λέγετε τοῦτο. καὶ φέρετε αὐτὸ εἰς μαρτυρίαν καθ' ἡμῶν, ἵνα δεῖξητε τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα ἀληθῆ. ταῦτα γοῦν ποιεῖτε ἀπὸ τοῦ μὴ γινώσκειν ὑμᾶς τὰς γραφάς· εἰ γὰρ εὐρίσκεσθε ἐξετάζοντες καὶ ἐρευνῶντες τὰς γραφάς ὡς δεῖ, οὐκ ἂν ἐπλανήθητε. ὅμως ἀφίημι τοῦ λέγειν κατὰ τὸ παρὸν τὰς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου μαρτυρίας, αἵτινες ἐλαλήθησαν περὶ τοῦ Χριστοῦ, δεικνύουσαι αὐτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον, πολλὰς οὐσας· διὸ ἀπὸ τούτων φθάσαντες εἰπόμεν μερικὰς τινὰς. ὅμως λέγω καὶ 10 τοῦτο, ὅτι οὐδ' ἄλλο τι ἐστιαύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν ἢ ὅτι ἐδείκνυνεν ἑαυτὸν θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον καὶ θεοῦ υἱόν, καὶ πῆ μὲν ἔλεγεν ὅτι ὁ ἐμὲ θεωρῶν θεωρεῖ τὸν πατέρα μου, πῆ δὲ ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ μου ἓν ἐσμεν, πῆ δὲ ὅτι εἰ ἐμὲ ἐγνώκετε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκετε ἄν, πῆ 15 δὲ ὡσαύτως ὅτι εἴαν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἀλλαγοῦ ὅτι ἀφείνεται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ἄπερ θεωροῦντες οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; τί δὲ ὁ Χριστὸς εἶπεν; ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἄν ἀποθάνῃ ζήσεται· καὶ ὡσπερ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· καὶ ὅτι οὐδεὶς οἶδε τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἑώρακεν εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ βούλεται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. ὁ γοῦν Χριστὸς

9. μερικὰ τινὰ P 19. εἶπεν om P

disse, testimonio hoc adversus nos usi, quo quae ipsi dicitis vera esse ostendatis. at hoc quidem ex inscitia sacrarum literarum facilis: quas si investigaretis et scrutaremini, ut decet, non errassetis forsane. sed omitto nunc quidem inde a rerum principio quae de Christo pronuntiata sunt per multa testimonia, quae eum filium dei et deum et hominem esse demonstrant: atque illis relictis, alias singulares quasdam commemorabimus. hoc tamen monebo, non aliam ob causam Iudaeos Christum cruci affixisse, quam quod deum se, hominem et dei filium esse praedicaret, et dicere eundem alibi, qui ipsum videat, eum patrem suum videre, alibi, se et patrem unum esse, alibi, si se nossemus, nosse nos patrem, non alibi, si quis praecepta sua observarit, eum nunquam mortem visurum, alibi denique aegroti cuidam, peccata condonata ei esse. quae quum animadverterent Iudaei, rogarunt, qualem se faceret? annon deum se faceret, quum homo esset? quid tum Christus? "mihi qui fidem habet, vivet, etiamsi mortuus sit; sicut pater suscitavit et in vitam revocat cadavera, ita filius quoque, quos ipsi placet; nemo filium novit, nisi pater, nec patrem quisquam vidit, nisi filius et si cui detegit filius." iam vero

ὁ λέγων ταῦτα καὶ διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους ἐρωτηθεὶς ἔμελλε κρύψειν τὴν ἀλήθειαν; καὶ ποῖος ἄφρων καὶ ἐνῆθης ὑπολάβοι τοῦτο; εἰ γὰρ οὐκ ἦν θεὸς καὶ υἱὸς θεοῦ, οὐκ ἂν εἶπεν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐρωτηθέντες παρ' αὐτοῦ, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν ὅτι οἱ μὲν λέγουσιν εἶναι σε Ἡλίαν, οἱ δὲ Ἰερειμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς “ὕμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;” καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἔμελλε γὰρ εἰπεῖν ὁ Χριστὸς τῷ Πέτρῳ ὅτι πεπλάνησαι, ¹⁰ βλασφημῶς εἰρηκας, κακῶς λελάληκας· οὐκ εἶμι υἱὸς θεοῦ. καὶ γὰρ ἐπεὶ διδάσκαλος αὐτῶν ἦν ὁ Χριστὸς, τί ἔτερον ἔμελλε διδάσκειν αὐτοὺς εἰ μὴ τὴν ἀλήθειαν; τί γοῦν εἶπεν ὁ Χριστὸς τῷ Σίμωνι Πέτρῳ; “μακάριος εἶ, Σίμων υἱὸς τοῦ Ἰωῶνᾶ, ὅτι σὺρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ ¹⁵ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” οὐκ ἄγνοῶν δὲ ἡρώτα ὁ Χριστὸς τὸν Πέτρον τὸ τίνα λέγουσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι εἶναι· ἀλλ' ὡσπερ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου πρὸ τοῦ θανάτου ἐκείνου ἔλεγεν “Λαζαρος ὁ φίλος ἡμῶν ἀπέθανεν· ἀλλὰ πορεύομαι ἀναστήσω αὐτόν,” πορευθεὶς δὲ ἡρώτα “ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν;” ²⁰ εἶτα ἐξουσία ἐλάλησε “Λαζαρε, δεῦρο ἔξω,” καὶ ὑπήκουσεν ὁ ἄπνους τῷ τοῦ κυρίου προστάγματι, δεικνύοντος τοῦ Χριστοῦ τὴν τε αὐτοῦ θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, οὕτω κατὰ τὸ πα-

19. κεκοίμηται ἤτοι ἀπέθανε P

qui talia diceret et homines doceret Christus, verumne celaturus erat? quis ita stultus et ineptus sit, istud ut credat? nam nisi deus et filius dei erat, discipuli eius ab ipso interrogati, qualem hominis filium esse homines dicerent, non responsuri erant, alios eum Eliam, alios Ieremiam aut de prophetis aliquem esse existimare, nec, quam Christus dixisset, quem ipsi se esse crederent, dicturus Petrus, eum Christum esse, filium dei vivi. certe quidem Christus Petrus moniturus erat ita fere “errasti, impie dixisti, male locutus es; non sum enim filius dei.” deinde quum eorum magister esset Christus, quid aliud, nisi veritatem eos docebat? quid autem Simoni Petro Christus dixit? “beatus es, Simo, Ionae filii, quod non caro aut sanguis istud tibi aperuit, sed pater meus, qui in coelis est.” haud incivis Christus Petrum interrogavit, qualem se homines esse dicerent, sed sicut de Lazaro ante mortem eius dixit “Lazarus, amicus noster, mortuus est; sed eum suscitatum proficiscor,” deinde profectus interrogavit “ubi eum collocastis?” atque clara voce clamavit “Lazare, adesdum foras” et qui exanimis fuerat, auscultavit imperio domini, Christo declarante tum divinam tum humanam naturam suam, ita

ρὸν ἠρώτησε πρὸς τοὺς μαθητάς, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν θεὸν καὶ
 ἄνθρωπον καὶ ἵνα ἐκ τούτου κατὰ μικρὸν ἀνάγωνται εἰς τὸ
 ὕψος τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. ἀλλὰ δὴ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστα-
 σιν τί εἶπεν ὁ Θωμᾶς, εἷς ὢν καὶ αὐτὸς τῶν δώδεκα μαθη-
 5 τῶν, ψηλαφήσας τὴν πλευρὰν τοῦ Χριστοῦ; πάντως καὶ αὐ-
 τὸς οὕτως εἶρηκεν “ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.” τί γοῦν
 φησὶ καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Χριστός; οὐκ εἶπεν αὐτῷ παῦσαι
 βλασφημιῶν, ἀλλὰ τί; “ἐώρακάς με καὶ πεπίστευκας· μα-
 κάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.” ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ
 10 ἄρχῃ τοῦ κηρύγματος τί εἶπεν ὁ Ναθαναὴλ νομοδιδάσκαλος
 τῶν Ἰουδαίων ὢν; ἠρώτησεν αὐτὸν ὅσον ἤθελε καὶ ἐβούλετο-
 ἀκούσας δὲ παρ’ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἃ εἶχεν ἀπόρρητα ἐν
 τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγει τῷ Ἰησοῦ “σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ,
 σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.” ἐπετίμησεν γοῦν αὐτῷ ὁ
 15 Χριστός ὡς κακῶς λαλήσαντι; οὐχί, ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ
 Χριστός; “ὅτι εἶπόν σοι τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας σου πι-
 στεύεις; μείζονα τούτων ὄψει.” καὶ ὅτι μὲν ἐρωτηθεὶς παρὰ
 τοῦ Πιλάτου ὁ Χριστός εἶρηκεν ὅτι σὺ εἶπας, τοῦτο τοιοῦ- 74
 τόν ἐστιν, ἀλλ’ οὐκ ἐστιν ἀρνήσεως λόγος, ἀλλὰ συγκαταθέ-
 20 σεως καὶ ὁμολογίας, καὶ ὥσπερ πρὸς τὸν Ἰούδαν εἶπε. συγ-
 καθήμενος καὶ γὰρ ἐν μιᾷ ὁ Χριστός μετὰ τῶν μαθητῶν αὐ-
 τοῦ λέγει πρὸς αὐτούς “εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.” καὶ
 ἔλεγεν εἷς ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ “μήτι ἐγὼ εἶμι;” καὶ ἄλλος
 “μήτι ἐγὼ εἶμι;” εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἰούδας “μήτι ἐγὼ εἶμι;”

tunc quoque discipulos interrogavit, ut deum et hominem se esse
 ostenderet, eosque hinc paulatim ad verae cognitionis altitudinem
 eveheret. enimvero quid post resurrectionem Thomas dixit, qui et
 ipse unus e duodecim discipulis erat, atrectato latere Christi? uti-
 que is quoque ita dixit “domine mi et deus mi.” aut quid deinde
 illi Christus? non iussit profecto eum abstinere blasphemias, sed
 “vidisti me,” inquit, “et credidisti; beati illi, qui non viderunt et
 crediderunt tamen.” aut quid in principio institutionis Nathanael,
 homo legis Iudaicae peritus? interrogavit eum, quod vellet; quum
 autem audisset e Christo, quae sub corde secreta premebat, dixit ei-
 “tu es dei filius, tu rex Israelis.” ecquid vituperavit eum deus ut
 male dicentem? minime vero, sed “quia dixi tibi,” ait, “secreta cor-
 dis tui, credis? maiora istis videbis.” quod autem a Pilato roga-
 tus Christus respondit, dixisse eum, ea non negantis, sed conceden-
 tis et consentientis oratio est, quali etiam in Iudam usus est. assi-
 dens enim discipulis Christus “unus vestrum,” inquit, “me traditurus
 est.” rogavit de se quisque “ecquid ego sum?” et alius “ecquid ego

λέγει ὁ Χριστὸς “σὺ εἶπας.” τότε πάντως οὐκ ἦν λόγος ἀρνήσεως ἀλλὰ συγκαταθέσεως. οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Πιλάτου· λόγος γὰρ ἦν συνήθης τοῦ τόπου, καὶ ὡς τοῦ τόπου ἐκείνου λόγῳ ἐχρήσατο αὐτῷ ὁ Χριστός. καὶ ὡσπερ ἀρτίως πολλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Μουσουλμάνων λέγει ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον⁵ μετὰ συμβουλῆς ὅτι ποιήσωμεν τόδε, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τὸν ἕτερον ὅτι γενέσθω, ἀποκρίνεται ὅτι σὺ ἤξεύρεις, καὶ οὐκ ἔστι λόγος ἀρνήσεως ἀλλὰ συγκαταθέσεως, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. ὡς τοῦ τόπου ἐκείνου λόγῳ ἐχρήσατο τῇ τοιαύτῃ λέξει ὁ Χριστός, τῇ σὺ εἶπας. ὅμως ὁ αὐτὸς Πιλάτος ἤρω-
 τησε τὸν Χριστὸν λέγων “σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;” ἀπεκρίθη ὁ Χριστός “ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.” εἶπεν¹⁵ οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος “οὐκ οὖν βασιλεὺς εἶ σὺ;” ἀπεκρίθη ὁ Χριστός “σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ· ἐγὼ εἰς τοῦτο γενένημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς.” λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος “τί ἐστὶν ἀλήθεια;” ὁρᾷς πῶς ἐνταῦθα ἐδεί-
 χθη σαφέστερον; πάντως ὁ Χριστὸς βασιλέα ἐδείξε καὶ εἶπεν ἑαυτὸν. καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Πιλάτου πάλιν αὐτῷ τοῦτο ἀπεκρίθη· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν “ναὶ βασιλεὺς εἰμι” εἶπε “σὺ λέ-

9. λέγω P

sum?” et rogavit Iudas “ecquid ego sum?” tum Christus “dixisti” inquit: quo certe quidem loco non recusantis, sed affirmantis sermo fuit. similiter igitur in Pilato. nimirum erat id dicendi genus in illa regione usitatum, et usus est illo Christus ut eius regionis proprio. quemadmodum enim etiam in Musulmanis saepe fit, ut, quum quis cum cohortatione dicit, ut faciant quippiam, alter non “fiat istud” sed “reperisti” respondeat, ita in Christo quoque res habet. quippe dictione illius regionis propria utebatur, quum responderet “dixisti.” rogavit idem Pilatus Christum “num rex Iudaeorum es?” respondit Christus “regnum meum non est huius mundi. si huius mundi regnum meum esset, operam dedissent socii mei, ne Iudaeis traderer. at nunc non est huius loci regnum meum.” rogavit Pilatus “non es igitur rex?” respondit Christus “dicia, regem me esse. ad hoc ego natus sum et ad hoc in terram veni, ut veritatis testis essem. quisquis ex veritate est, audit vocem meam.” dicit ei Pilatus “quid est veritas?” vides apertius hic rem ostendi: omnino regem se esse affirmavit et ostendit Christus. interrogatus a Pilato,

γεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ." τί γοῦν ὁ Πιλάτος εἰπόντος τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ, λέγει πρὸς αὐτὸν "τί ἐστὶν ἀλήθεια;" τουτέστιν ὅτι εἰ εἰς τὸν κόσμον ἀλήθεια ἦν, οὐκ ἂν παρεδίδου εἰς θάνατον· καὶ οἶον ἀποκλειόμενον τὴν τῆς ἀληθείας στέρησιν εἶπε τί ἐστὶν ἀλήθεια; ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐρωτηθεὶς ὁ Χριστὸς ὅτι ὀρκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, οὐδὲν ἕτερον ἀπεκρίνατο ἢ ὅτι ἐγὼ εἰμι.

10 Οἶδας ὅπως εἰς ἃ οὐκ ἐπίστανται οἱ Μουσουλμάνοι, κατηγοροῦσι τοὺς ἀξίους ἐπαίνου; ἰδοὺ τοίνυν, εἶπερ ζητεῖς ἀλήθειαν, γινώθι αὐτήν. εἰ δ' οὖν, σὺ οἶδας· οὐ γὰρ παρὰ τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἡ περὶ ταύτην ἄγνοια, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀποστρεφομένων αὐτήν.

15 4. Ἐπειδὴ περὶ τῶν ἄλλων ὧν παρ' ἡμῶν τῶν Μουσουλμάνων ἐγκυλοῦμεθα οἱ Χριστιανοὶ ἱκανῶς ἀποδέδεικται, ὥστ' εἶναι ἡμᾶς ἀνωτέρους πάσης κατηγορίας, φέρε δὴ λοιπὸν σκεψώμεθα καὶ περὶ τῶν ἐτέρων. ἔστι δὲ ταδε ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Μωάμεθ "τὰ πάντα ἐποίησα διὰ σέ, καὶ σὲ δι' ἐμέ," καὶ τοῦτο οἱ Χριστιανοὶ οὐ παραδέχονται. ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα γεγραμμένον εὐρίσκετο ἐν τῇ εὐαγγελίῳ εἰπόντος τοῦτο τοῦ Χριστοῦ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι εὐαγ-

5. παρεδίδοτο P 9. εἰμι ἐγώ P 15. 4] ὅτι σφαλερῶς καὶ ἐπιβλαβῶς ἐδίδαξεν ὁ Μωάμεθ ἀπολογίας δ' (ἀπολογία. P) MP 18. ὑμιτέρων P

rursus ei respondit non hoc modo "ita est, rex sum," sed "dicis, me regem esse." quid porro Pilatus, quum Christus dixisset, ad hoc se natum esse, et ad hoc venisse in mundum, ut veritatis testis esset, rogavit eum, "quid est veritas?" h. e. si in mundo veritas esset, non tradereris morti. etenim quasi lugeret veritatis absentiam, quid veritas esset, rogavit. at enim etiam a pontifice maximo rogatus Christus in hunc modum "obtestor te per deum vivum, ut dicas nobis, num filius dei sis," nihil aliud, uisi "sum" respondit.

Nostine iam, quomodo de iis, quae ignorant Musulmani, accusent homines laude dignos? ecce, si quaeris veritatem, cognosce eam. si minus, nosti certe, non veritatem causam esse, si quis eam ignoret, sed eos, qui eam fugiunt,

4. Quum de reliquis, ob quae a vobis Musulmanis vituperamur Christiani, satis demonstratum sit, esse nos omni accusatione superiores, age, examinemus alia quaedam. quippe deum Mohameti dixisse aiunt "cuncta propter te feci, et te propter me," quod Christiani non admittunt. at enim etiam Mohameti nomen scriptum

γελίζομαι ὑμῖν ἵνα γινώσκητε ὅτι μετ' ἐμὲ μέλλει ἔλθειν ὁ ἀπόστολος καὶ προφήτης Μωάμεθ. τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ εἰς τὸ τοῦ Μωϋσέως παλαιόν. οἱ δὲ Χριστιανοὶ φθονήσαντες ἐξέβαλον αὐτὸ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου. καὶ ὅτι μὴ μόνον εἰς τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐν τῇ παλαιῇ εὐρίσκετο γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δεξιόις μέρεσι τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ εὐρίσκεται γεγραμμένον. καὶ ὅτι ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ εὐρίσκεται, καὶ ὅτι παραβάντες οἱ Χριστιανοὶ τὸν τοῦ Μωϋσέως νόμον εἰσὶν ἄξιοι κατηγορίας καὶ μέμψεως, κατηγοροῦσι δὲ τοὺς Μουσουλμάνους ἰο τοὺς ἄξιους ἐπαινῶσι καὶ τιμῆς.

Ταῦτά εἰσιν ἄτινα παρὰ τῶν Μουσουλμάνων κατηγοροῦμεθα οἱ Χριστιανοί. ἀπολογούμεθα δὲ οὕτως, ὅτι Θεὸς ἐνδεής καὶ χρεῖαν τινὸς ἔχων οὐκ ἔστι Θεός. ὁ ποιητὴς οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ πάντων τῶν δημιουργηθέντων ἐν αὐτοῖς, ἡ ποιήσας τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους, χρεῖαν τινὸς οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ διὰ μόνην ἀγαθότητα καὶ θέλησιν ἐποίησε τὰ πάντα. ἐπεὶ γοῦν τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀντιλέγων, κακῶς ἄρα ἐφθέρξατο ὁ Μωάμεθ ὡς δῆθεν εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅτι τὰ πάντα ἐποίησα διὰ σέ, καὶ σὲ δι' ἐμέ. ὁ γὰρ Θεὸς χρεῖαν τινὸς οὐκ ἔχει. ὅτι δὲ ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις οὐκ ἦν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ὡς ὁ Μωάμεθ λέγει, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ ἔχει τὸν ἔλεγχον. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἀρχηγὸς καὶ νομοθέτης τῶν τοιούτων δογμάτων. εἰ δὲ ἐστιν

2. εἰς τὴν — παλαιάν P

fuisse in evangelio, Christo Iudaeis dicente "evangelium vobis imperitio, quo cognoscatis, post me venturum esse apostolum et prophetam Mohametem;" idem in Moysis vetustis libris fuisse; sed Christianos invidia commotos eiecisse id ex evangelio. nec vero in solo evangelio et vetustis libris fuisse Mohametis nomen, sed etiam in dextra parte throni dei scriptum esse. deinde Musulmanorum religionem repeti ab Abrahamo, et Christianos, qui legem Moysis negligant, ipsos accusatione et reprehensione dignos esse, quum Musulmanos laude et honore dignos criminentur.

Haec sunt, quae a Musulmanis nobis exprobrantur Christianis. quae ita refutamus, ut si ullius rei egens et indigus deus sit, eum non esse deum dicamus. fabricator coeli et terrae et rerum omnium, quae in iisdem factae sunt, et qui angelos et homines creavit, nullius rei indigens erat, sed ex sola benignitate et voluntate cuncta fecit. quodsi hoc ita est, nec quisquam contra dicit, male Mohametes affirmavit, deum sibi dixisse "cuncta propter te feci et te propter me." quippe nullius rei deus eget. Musulmanorum religionem autem non ab Abrahamo repetendam esse, ut Mohametes dicit, ex ipso Me-

ἕτερος, δειχθήτω· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἕως τοῦ Μωά-
μεθ παρῆλθον χρόνοι τρισχίλιοι, καὶ μετὰ ταῦτα ἐφάνη ὁ
Μωάμεθ· οὐκοῦν οὐκ ἔστιν ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις
ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ. εἰ δ' ἴσως λέγετε τοῦτο διὰ τὴν περιτο-
5 μὴν, ἐγὼ σοι ἐρῶ τὸν λόγον τῆς περιτομῆς.

Ὁ Ἀβραάμ θεασάμενος τὸν οὐρανόν, τὸν ἥλιον, τοὺς
ἀστέρας, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, ἀνελογί-
σατο καθ' ἑαυτὸν καὶ εἶπεν “ἄρα τὰ τοιαῦτα ἔργα μεγάλα
οὕτως καὶ ἐξαισία ὄντα ἀπλῶς οὕτως καὶ αὐτομάτως ἐγένον-
10 το, ἢ ἔχουσι καὶ τινα τὸν ποιήσαντα αὐτά;” θεασάμενος τοί-
κων τὴν καλλονὴν τῶν κτισμάτων ἐθαύμαζε καὶ ἐξεπλήττετο,
κατὰ νοῦν τε ἐσκέπτετο μὴ πως οὐκ ἔχουσι τινα τὸν ποιή-
σαντα αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον ταῦτά εἰσι θεοί, καθὼς ἐνόμιζον
καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ εἰδωλολάτραι. καὶ ὅτι μὲν
15 ὁ θεὸς ἐποίησε τὰ πάντα καλὰ λίαν καὶ ἄξια τῆς αὐτοῦ ἐνερ-
γείας, ὡς ἂν διὰ τῆς θεωρίας τούτων ἀνάγονται πάντες οἱ
ἄνθρωποι εἰς θεογονσίαν καὶ μεγαλύνουσι καὶ δοξάζουσι τὸν
τούτων ποιητὴν καὶ δημιουργόν, τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ οὐκ
ἄλλως· οἱ δ' ἄνθρωποι παρατραπέντες τῆς ἀληθοῦς καὶ ὀρθῆς
20 γνώσεως, καὶ ἀφέντες προσκυνεῖν καὶ σέβασθαι τὸν ποιητὴν
τῶν πάντων θεόν, μᾶλλον προσκύνουσαν τὴν κτίσιν καὶ ἐσεβί-
σθησαν ταύτην παρὰ τὸν κτίσαντα. ἀλλὰ Ἀβραάμ οὐχ οὕτως,
ἀλλ' ἀγγίλους ὦν, καὶ ἰδὼν καὶ κατανοήσας ὅτι ὁ μὲν οὐρανός

hamete demonstratur. is enim auctor et dux huius doctrinae est. num
alter sit, ostendetur. ab Abrahamo enim ad Mohammedem anni ter
mille fuerunt: tum Mohammedes exstitit. ergo Mohammedis religio non
est Abrahami. quodsi propter circumcisionem istud affirmatis, huius
ego historiam explicabo.

Abrahamus, coelum, solem, stellas, terram, mare et quae insunt
in iis, contemplatus, secum reputavit ac dixit “ tanta haec et eximia
opera spontane et ultro facta sunt, an quem habent fabricatorem?”
contemplatus igitur rerum pulcritudinem, mirabatur et stupebat, et
animo meditabatur, ecquid non haberent auctorem, sed ipsae dii es-
sent, quemadmodum parentes eius et omnes idololatrae existimabant.
atque deum fecisse omnia pulcra admodum et numine suo digna, quo-
rum contemplatione omnes homines evehantur ad cognitionem dei, ac
praedicent celebrentque eorum auctorem et fabricatorem, id certum est,
nec aliter habet. sed homines, a vera et recta cognitione deflexi,
intermisso dei, rerum omnium fabricatoris, cultu et adoratione,
quae creata erant, potius adorabant, et venerabantur ea pro crea-
tore. at Abrahamus non ita, sed quum homo intelligens esset at-
que animadvertisset, coelum non consistere, sed perpetuo moveri

οὐχ ἴσταται ἀλλὰ κίνησιν ἔχει διηνεκῆ, ἔχει δὲ καὶ χρειάν ἡλια-
 75 κοῦ φωτὸς φωτίζοντος αὐτόν τε θεωρίας ἐνεκεν καὶ τὸν ὑπ'
 αὐτὸν ἀέρα, ὁ δὲ ἥλιος ποτὲ μὲν ὑπὲρ γῆν εὐρισκόμενος ποτὲ
 δ' αὐτὸν ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος, καὶ ὅτι μὴ οὐσῶν νεφελῶν φαίνει
 εὐρισκομένων δ' αὐθις σκοτίζεται, καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρεις 5
 μὴ ὄντος ἡλίου φαίνουσι, ὄντος δὲ αὐτοῦ σκοτίζονται καὶ ἀφα-
 νίζεται τὸ ἐκείνων φῶς καὶ ἡ θεωρία, καὶ ἡ θάλασσα ἐμπαιζο-
 μένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἡ γῆ δὲ χρῆζουσα ὕδατος εἰς τὴν τῶν
 καρπῶν γένεσιν, κατέγνω τῶν πάντων ὡς αὐτῶν καθ' αὐτὰ
 ὄντων ἀδυνατίων καὶ χρειάν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, καὶ οὐκ 10
 ἐλογίσθη εἶναι ἀπὸ τούτων θεὸν οὐδέν· ὁ θεὸς γάρ τινος
 χρειάν οὐκ ἔχει. πάλιν δὲ σκεψόμενος μήποτε ἐν ἑκάστῳ
 ἀπὸ τούτων ἀδυνατίως ἔχει ὥστε εἶναι μονομερῶς θεόν, ἀλλὰ
 πάντα ἑμοῦ, καὶ ἰδὼν ὅτι τῷ μὲν ξηρῷ ἀντίκειται τὸ ὑγρὸν
 τῷ δὲ ψυχρῷ τὸ θερμὸν καὶ ὡς τὸ ὕδωρ ἐστὶ φθοροποιὸν 15
 τοῦ πυρός, ἔκριεν ἐν ἑαυτῷ καὶ εἶπεν ὅτι θεὸς στασιάζων
 πρὸς ἑαυτὸν καὶ μαχόμενος οὐκ ἔστι θεός. κἀντεῦθεν θεα-
 σάμενος τὴν τῆς κτίσεως εὐταξίαν καὶ κατίστασιν διαπορῶν
 ἦν καθ' ἑαυτὸν ὡς ἔστι τις δύναμις ἡ συνέχουσα καὶ κυβε-
 ρῶσα τὸ πᾶν. καὶ ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι ὁμολογοῦσιν εἰ- 20
 ναι θεόν, ἕκαστος δὲ ὁμολογεῖ ὄντινα βούλεται καὶ προαιρεῖ-
 ται, ἔοικεν ὅτι πάντες πλανῶνται καὶ ψεύδονται. λείπεται γοῦν
 ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερος θεὸς ἀληθής ἢ ὁ ποιήσας τὰ πάντα, ἅπερ
 εἰσὶ δοῦλα ἐκείνου, καὶ ἔχει καὶ φέρει καὶ εὐτακτεῖ ὡς βού-

et lumine solis egere, quo ipsum illustretur et inferior aer, so-
 lem autem nunc supra terram esse, nunc infra terram occul-
 tari, atque coelo nubilis oblecto obscurari, non oblecto lucere, de-
 inde lunam et stellas, quando sol non luceat, splendere, quando
 luceat, illarum lucem obscurari et extingui, porro mare ventorum
 flatu agitari, terram ad plantarum incrementum egere aqua, haec igitur
 quum animadvertisset, intellexit, omnia ista per se sola esse non
 posse, sed mutuo contineri auxilio, atque iudicavit, eorum nihil deum
 esse. deus enim nullius rei auxilio eget. rursus quum animadver-
 tisset, nihil eorum per se solum deum esse posse, sed cuncta simul,
 intellexisset autem, arido oppositum esse humidum, frigidum calidum,
 et aqua extingui ignem, statuit apud animum dixitque, qui secum
 dissideat pugnetque deus non esse deum. deinde rerum ordinem et
 rationem contemplatus, ita secum ratiocinabatur "est vis aliqua, qua
 universum continetur et gubernatur. iam quum omnes homines con-
 sentiant, deum esse, sed qualem quisque vult et probat, consenta-
 neum est, omnes errare et mentiri. itaque hoc unum reliquum est,
 non esse alium verum deum, nisi qui cuncta fecit, quae idem, sibi

λεται. τοῦτον γοῦν τὸν θεὸν ἐγὼ προσκυνῶ. καὶ πεσὼν ἐπὶ
 τῆς γῆς Ἀβραὰμ προσεκύνησε τῷ μόνῳ καὶ ἀληθεῖ θεῷ. ὁ
 δὲ πανάγαθος θεός, ὁ διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου εἰπὼν ὅτι
 ἔτι λαλοῦντός σου ἐγὼ πάρεμι, αὐτὸς παρενθὺς ἐδέξατο τὴν
 5 τοῦ Ἀβραὰμ προσκύνησίν τε καὶ πίστιν. ἐλογίσθη τοίνυν
 αὐτῷ αὕτη ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην ἀντὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν,
 καὶ φίλος θεοῦ ἐγένετο. ἡμεῖς γὰρ πάντες χρῆζομεν τῆς ἀπὸ
 τῶν γραφῶν βοηθείας διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν· ὁ δὲ δίκαιος
 Νῶε καὶ Ἀβραὰμ καὶ οἱ κατ' ἐκείνους καθαρὰν ἔχοντες τὴν
 10 καρδίαν οὐ δέονται γραμμάτων, ἀλλ' ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν
 γράφονται καὶ ἐντυπῶνται. τότε γοῦν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός
 καὶ τὰς ἐπαγγελίας, εἰπὼν ὅτι “ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλο-
 γηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη.” τότε ἔδειξεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ
 πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἶπεν αὐτῷ “σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου
 15 δώσω αὐτήν.” κἀντεῦθεν λαβὼν παρρησίαν ὁ Ἀβραὰμ παρε-
 κάλεσε τὸν θεὸν περὶ τῶν Σοδόμων, καθὼς ἔμπροσθεν φθά-
 σαυτες εἶπομεν. ἐπεὶ δὲ κρίμασιν οἷς οἶδε θεὸς (τίς γὰρ ἔγνω
 νοῦν κυρίου;) ὅτι μετ' ὀλίγον ἀποσταλῆναι μέλλουσιν οἱ τοῦ
 Ἀβραὰμ ἀπόγονοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὡς ἂν ἐκεῖσε διαβιβᾶ-
 20 σσοσι χρόνους τετρακοσίους καὶ τριάκοντα. καὶ γὰρ οὕτως
 εἶρηκεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα σου πάροιχος
 ἐν γῆ ἀλλοτριᾷ· τὸ δὲ ἔθνος ὃ ἐὰν δουλώσῃ αὐτούς, κρινῶ
 ἐγώ. ὃ καὶ γέγονεν ἐπὶ τοῦ Φαραώ. καὶ διὰ τὴν πολυχρό-

18. εἶπεν ὅτι P 21. δι. ἔσαι — p. 341, 7 πιστευσάντων om P

subiecta, regit, gubernat et administrat, quemadmodum ipsi placet.
 hunc igitur deum equidem adoro.” atque humi proiecetus Abrahamus
 adoravit solum et verum deum. illico deus optimus, qui per Esaiam
 prophetam dicit, “adsum tibi adhuc oranti,” Abrahami adorationem et
 fidem accepit. quae quidem fides illi ante omnes virtutes iustitiae
 apposita est, et ipse factus est amicus dei. nos enim omnes sacra-
 rum literarum auxilio egemus propter infirmitatem nostram; iusti au-
 tem Noe et Abrahamus et si qui alii tum mentem puram servabant,
 non egebant literis, quae ipsorum animis inscriptae et insculptae
 erant, tum igitur deus etiam promissa illi fecit, ita locutus “in se-
 mine tuo benedicetur cunctis populis,” monstrataque eidem tota terra
 “tibi,” ait, “et semini tuo dabo eam.” deinde Abrahamus, libertatem
 dicendi nactus, deum de Sodomis precatus est, quemadmodum supra
 explicuimus. quum autem pro consiliis suis intelligeret deus (quis enim
 mentem domini perspexit?), brevi in Aegyptum missum iri Abraha-
 mi posteros, ut ibi annos quadringentos et triginta viverent, ita
 Abrahamum allocutus est “posterius tui hospites erunt in terra aliena,

νιον διατριβὴν τῶν Ἑβραίων μετὰ τῶν Φαραωνιτῶν, μὴ ποτε ἐνωθέντες μάθωσι τὰ τούτων ἔθιμα καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἐτάχθη ἡ περιτομὴ ὡς τι σημεῖον καὶ σύμβολον διαιροῦν καὶ διαχωρίζον τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὸ μὴ **B** συνέρχεσθαι τούτους εἰς γάμου κοινωνίαν καὶ ἔνωσιν, τὸ μὲν **5** διὰ τὴν αἰτίαν ἦν φθάσαντες εἶπομεν, τὸ δὲ ἵνα καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ὡσιν ἔτοιμοι καὶ γνώριμοι οἱ Ἑβραῖοι· καὶ γὰρ εἶπερ ἤνοῦντο μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, πῶς ἐμελλε φυλάττεσθαι τὸ τοῦ Ἀβραάμ σπέρμα καὶ γένος; διὰ τοι τοῦτο ἐν τῇ ἐρήμῳ εὐρισκόμενοι οὐ περιετέμνοντο **10** τεσσαράκοντα χρόνους διαβιβάσαντες, ἀλλ' ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐρήμου ἔξοδον πάλιν. καὶ ὁ μὲν τῆς περιτομῆς σκοπὸς ἔχει οὕτως καθὼς καὶ εἶπομεν. ὁ δ' αὖ ἕτερος ἔχει οὕτως, ὅπως περιτμηθέντες τῇ σαρκὶ ἔλθωσιν εἰς συστολήν καὶ σωφρονισμόν τῆς πολιτείας αὐτῶν, καὶ οὐκ ὡς ἰσχυροὶ **15** καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἐντεῦθεν λογιζονται τὰς πορνείας αὐτῶν ἀντ' οὐδενός, ἀλλ' ἀνάγονται κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἐξῆς, εἰς ὑψηλοτέραν γνώσιν καὶ πολιτείαν, ἐπεὶ οὐκ ἐδόθη ὀρθοδοξίας χάριν παρὰ Θεοῦ ἡ περιτομή, ἀλλὰ μόνον δι' ἧς εἶπομεν αἰτίας. **20**

“Ὅτι δὲ ἐλθόντος τοῦ Χριστοῦ ἤργησεν ὁ νόμος καὶ οὐδὲ περιτομὴ ἔστιν, ἀπ' ὧν μέλλεις ἀκοῦσαι πρόσχες. τὸ μὲν

12. καὶ ὁ — καθὼς add Alterus. an ὁ μὲν εἰς? **16.** προ-
νοίας M: corr Alterus

gentem autem, cui servient, ego iudicabo.” quod factum est sub Pharaone. ne autem propter longinqua cum Pharaonitis commercia Hebraei, cum iisdem conciliati, mores et superstitionem eorum addiscerent, circumcisio instituta est tanquam signum et symbolum quoddam Hebraeos ab Aegyptiis secernens, ne connubii societatem inirent, partim ob eam, quam exposuimus, causam, partim ut tam, quam liberandi forent, parati et insignes essent. nam si iuncti fuissent alienis, quomodo servari potuissent Abrahami semen et genus? atque hac de causa circumcisio per eos, quos in deserta regione oberrabant, annos quadraginta non utebantur, sed utebantur ea in Aegypto, et deinde rursus, quum e deserta regione exissent. circumcisionis alter finis igitur is est, quem diximus. alter autem ita habet: ut in carne circumcisi ad moderationem et temperantiam vitae se conformarent, neve lascivi et animi impotentis essent, sed libidinem nihili aestimarent ac paulatim deinceps ad meliorem cognitionem vitamque eveherentur, quandoquidem non orthodoxiae causa, sed tantum ob eas, quas dixi, causas, circumcisio instituta est.

Cur autem post adventum Christi lex neglecta fuerit nec in usu

βάπτισμα παρὰ Θεοῦ δοθὲν ὀρθοδοξίας χάριν ἐδόθη, καὶ διὰ τοῦτο πάντες ἄνδρες καὶ πᾶσαι γυναῖκες βαπτίζονται, ὁ δὲ μὴ βαπτισθεὶς οὐκ ἔστιν ὀρθόδοξος· ἡ δὲ περιτομὴ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἄνδρες περιτέμνονται, αἱ δὲ γυναῖκες οὐχί. ἔοικε γοῦν ἵνα οἱ μὲν ἄνδρες ὡς περιτετμημένοι ὡσιν ὀρθόδοξοι, αἱ δὲ γυναῖκες ὡς ἀπερίτμητοι ἀσεβεῖς. βλέπεις πῶς ἄλλος ἐστὶν ὁ τῆς περιτομῆς λόγος, καὶ ἄλλως ποιοῦσιν οἱ Μουσουλμάνοι; οἱ γὰρ αὐτοὶ πάντα ἀπερίτμητον ἀσεβῆ λογίζονται. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἑαυτοὺς μάχεσθε, καὶ ἄπερ ὀρθο-
10 δοξίας χάριν τιμᾶτε, ταῦτα ἀπὸ μέρους ἀτιμᾶτε.

Καὶ οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀναφαίνονται οἱ Μουσουλμάνοι ἐναντιοφωνοῦντες πρὸς ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις πολλοῖς, ἄπερ οὐκ ἔστι τις χρεία κατὰ τὸ παρὸν λέγειν περὶ ἑκείνων. ὁμως περὶ ἐνὸς εἶπωμεν. λέγει ὁ Χριστὸς ἐν τῇ
15 εὐαγγελίῳ ὅτι ἐὰν μὴ τις βαπτισθῆ, οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τῆς σωτηρίας· ὁ Μωάμεθ μαρτυρεῖ τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον καὶ τέλειον καὶ εὐθές· οἱ Μουσουλμάνοι τοὺς περιτετμημένους λογίζονται ὀρθοδόξους, τοὺς δὲ βεβαπτισμένους ἀσεβεῖς. εἰ μὲν οὖν στέργετε τὸν Μωάμεθ ὅτι ἀληθῶς λέγει, πῶς ὀνο-
20 μάζετε τοὺς βεβαπτισμένους ἀσεβεῖς, καὶ οὐκ ἀκολουθεῖτε τῇ τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίᾳ, καὶ λογίζεσθε τοὺς μὲν περιτετμημένους κακῶς ποιοῦντας τοὺς δὲ βεβαπτισμένους εὐσεβῶς, ἀλλὰ τὰναντία φρονεῖτε; οὐκ ἔστι πρόδηλον ὅτι αὐτοὶ ἑαυ-

sit circumcisio, id unde discas, audi. a deo datum baptisma orthodoxiae causa institutum est: quapropter omnes et viri et feminae baptizantur, nec orthodoxus est, qui non est baptizatus. diversa est ratio circumcisionis, cui in viris locus est, in feminis non est: unde quis colligat, viros utpote circumcisos orthodoxos esse, feminas, quippe quae non circumcidantur, impias? vides igitur, diversam esse circumcisionis rationem, et temere agere Musulmanos, qui omnes non circumcisos impios esse existimant. adeo vobiscum ipsis pugnat, et quod ob orthodoxiam nunc colitis, id nunc negligitis.

Nec in hac una re Musulmani manifesto sibi repugnant, sed in multis praeterea aliis, de quibus nunc dicere nihil attinet. de una tamen exponamus. Christus in evangelio dicit, nisi qui baptizetur, neminem dei aut salutis esse. iam vero Mohametes evangelium sanctum, perfectum iustumque esse dicit, Musulmani autem circumcisos orthodoxos, baptizatos impios esse arbitrantur. quodsi Mohametem ut vera docentem veneramini, quomodo baptizatos impios appellatis, nec praecepta evangelii secuti eos, qui circumcidantur, impie, qui baptizantur, pie agere existimatis, sed his contraria sentitis? non-

τοὺς μάχεσθε καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνατρέπετε; ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως.

Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰσμαήλ, ὃν λέγουσιν οἱ Μουσουλμάνοι ἔχει προπάτορα, οὔτε μετὰ τῶν Ἑβραίων κατήλθεν εἰς Αἴγυπτον, ὅτι ἐν ἐκείνῃ χρεῖα οὐκ ἦν ὥσπερ τοῖς Ἑβραίοις, οὔτε συγ-5
κατελογίζετο μετὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀβραάμ, διότι ὁ θεὸς οὕτως ἐνετείλατο τῷ Ἀβραάμ εἰπὼν "ἐκβαλε τὴν παιδίσκη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας." καὶ ἐξεβλήθη ὁ Ἰσμαήλ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἄγαρ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ. εἰ 10
δ' ἴσως ποτὲ πρὸς τὸν Ἀβραάμ θεωρίας χάριν ἦλθεν, ἀλλ' 76 οὐχ ὡς υἱὸς καὶ σπέρμα καὶ κληρονόμος αὐτοῦ. τούτου γοῦν οὕτως ἔχοντος πόθεν ἔχουσιν οἱ Μουσουλμάνοι τὴν πίστιν οὐκ οἶδα. διὰ τοῦτο οὐκ ἀναφαίνεται ἀπὸ τινος πράγματος πρὸ τοῦ Μωάμεθ ἐκ τοῦ Ἀβραάμ εἶναι τὴν τῶν Μουσουλμάνων 15
πίστιν· ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ ἀρχηγὸς τῶν τοιούτων δογματίων, καὶ ὅτι ἀπὸ κοιτίας αὐτοῦ ἐδίδαξεν ὅσα ἐδίδαξεν, οὐκ ἀπὸ θεοῦ.

"Ὅτι δὲ λέγουσιν οἱ Μουσουλμάνοι ὡς γεγραμμένον εὐρίσκειται τὸ τοῦ Μαχούμεθ ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, εἰπόντος 20 τοῦ Χριστοῦ περὶ ἐκείνου ὅτι εὐαγγελίζομαι ὑμῖν ὅτι μετ' ἐμὲ μέλλει ἔλθεῖν ἀπόστολος καὶ προφήτης, ὄνομα αὐτῷ Μωάμεθ, οἱ δὲ Χριστιανοὶ φθονήσαντες ἐξέβαλον αὐτὸ ἐκ τοῦ εὐαγγε-

ne in aperto est, vos 'vobiscum pugnare et vestro vos gladio conficere? sed haec quidem hactenus.

Deinde Ismael, quem Musulmani auctorem se habere dicunt, nec cum Hebraeis in Aegyptum venit, quoniam illi non, ut Hebraeis, opus erat, nec numeratus est in heredibus Abrahami, quandoquidem deus ita imperavit Abrahamo "eiice ancillam cum filio eius; neque enim ancillae filium cum filio ingenuae mulieris heredem esse docet." eiectus igitur est Ismael cum Agar matre ab Abrahamo; atque etiamsi Abrahamum videndi causa adierit, non adiit tamen eum ut filius et semeu et heres eius. quae quum ita sint, undenam fidem suam Musulmani habeant, equidem nescio; nec ex ulla re ante Mohametem ab Abrahamo repetenda videtur Musulmanorum fides, sed ipse istius doctrinae auctor est, et quaecunque docuit, e suo ingenio, non a deo accepta, docuit.

Quod autem Musulmani dicunt, scriptum esse Mohametis nomen in evangelio, quum Christus de eo dixerit "edico vobis, venturum esse post me apostolum et prophetam, cui Mohametis nomen" sed expulsum esse ex evangelio invidia Christianorum, age, etiam de hac re videamus: ac spero equidem, verum non in occulto fore, modo

λίον, δεῦρο δὴ σκεψώμεθα καὶ περὶ τούτου. καὶ μοι δοκεῖ
 ὡς οὐ μὴ κρυβήσεται ἡ ἀλήθεια. ἄκουσον τοίνυν νουνεχῶς.
 τρεῖς εἰσὶν νομοθέται οἱ διδάξαντες νόμους καθολικούς, ὁ
 Μωϋσῆς, ᾧ ἠκολούθησε τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, ὁ Χριστός, ᾧ
 5 ἠκολούθησαν πάντα τὰ ἔθνη καὶ οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύσαντες
 τὸ πλεῖον μέρος τῶν Ἑβραίων, ἐπεὶ ἀπὸ τούτων οἱ μὴ πιστεύ-
 σαντες πολλῶ ἑλάττους εἰσὶν αὐτῶν δὴ τῶν πιστευσάντων καὶ
 σχεδὸν εὐαρίθμητοι, καὶ ὁ Μωάμεθ, ᾧ ἠκολούθησαν οἱ Μου-
 σουλμάνοι. ἄνευ τούτων δὴ τῶν τριῶν ἕτερός τις διδάξας
 10 καὶ δούς νόμον οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ὁ μὲν Μωϋσῆς μεμαρτύρη-
 ται ἀπεσταλμένος εἶναι παρὰ Θεοῦ. ἐξ ἀρχῆς ἔτι ὢν ἐν τῇ
 Αἰγύπτῳ ἐποίησε σημεῖα καὶ τέρατα μεγάλα, καὶ ἐμάστιξε
 τὴν Αἰγυπτῶν, ἐπάξας ἐν αὐτῇ πληγὰς μεγάλας σφόδρα, καὶ
 ἐπληξε καὶ ἐθεράπευσε, καὶ προέλεγε τὰ γενησόμενα ὡς προ-
 15 φήτης, ὅτι εἰ μὲν ἀπολύσεις τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπόλυσον,
 εἰ δ' οὐκ, τὰ καὶ τὰ συμβήσονται σοὶ τε καὶ παντὶ τῷ λαῷ
 τῆς Αἰγύπτου. καὶ ὑπισχνόμενος Φαραῶ ποιῆσαι τὸ ῥῆμα
 κυρίου ἐθεραπεύετο παρὰ τοῦ Μωϋσέως ὡς ἕξουσίαν λαβόν-
 τος ἀπὸ Θεοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξέβαλεν ὁ Μωϋσῆς μετὰ βρα-
 20 χίονος ὑψηλοῦ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ
 τῆς δουλείας τοῦ Φαραῶ, καταδιώξας δ' αὐτούς ὁ Φαραῶ
 ἐποντίασθη ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς
 αὐτοῦ παρὰ τοῦ Μωϋσέως. μετὰ δὲ ταῦτα περιεπάτει ἐν τῇ
 ἐρήμῳ χρόνους τεσσαράκοντα ποιῶν θαύματα ἄπειρα. ἀλλὰ

9. τις] ὁ P

16. οὐ P

attente audias. tres legislatores sunt, qui leges generales constitue-
 runt, Moyses, quem Hebraeorum natio secuta est, Christus, quem
 secutae sunt omnes gentes et maior pars Hebraeorum, ad fidem eius
 conversa, siquidem qui fidem eius amplexi sunt Iudaei, iis, qui eam
 non amplexi sunt, longe plures sunt et, prope dicam, facili opera
 numerandi; atque Mohametes, quem Musulmani secuti sunt. prae-
 ter hos tres, qui legem constituerit ac docuerit, nemo est. iam Moy-
 sem quidem a deo missum esse, in confesso est. statim ab initio,
 quum esset adhuc in Aegypto, signa et miracula magna edidit, atque
 Aegyptum plagis ingentibus castigavit, perterruit et domuit, ac futura
 ut propheta praedixit, ita locutus "si dimissurus es populum dei, di-
 mitte eum, sin minus, illa vel illa tibi et omni Aegypto eventura
 sunt." atque pollicitus Pharaeo, facturum se iussum domini, benigne
 habitus est a Moyse, cui ita faciendi a deo data erat potestas. post
 haec Moyses gravi brachio gentem Hebraeorum ex Aegypto et servi-
 tio Pharaonis eduxit, et persequentem eos Pharaonem cum toto exer-
 citu eius in mari rubro summersit. deinde in regione deserta annos

καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν Ἑβραίων ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, εἰπόντων τοῦτο τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν ὅτι ἀνάβαινε εἰς τὸ ὄρος καὶ γινῶθι τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα· ἡμεῖς γὰρ φωνὴν Θεοῦ ἀκοῦσαι οὐ δυνάμεθα, μήποτε τελευτήσωμεν. καὶ ὁ λαὸς ἔστατο μακρόθεν τοῦ ὄρους μετὰ φόβου καὶ τρόμου προσκυνοῦντες τῷ Θεῷ τῷ λαλοῦντι τῷ Μωϋσῆ· ὁ δὲ Μωϋσῆς ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ ἔλεγε τούτους τοῖς Ἑβραίοις, καὶ παρενθύς τὸ λαληθὲν ἐπληροῦτο. ἀλλ' οὐδέποτε ἐκίνησαν τοὺς τεσσαράκοντα χρόνους ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτῶν ἄνευ λόγου τοῦ Θεοῦ. Μωϋσῆς γάρ, φησὶν ἡ γραφή, 10 ἐλάλει, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκρίνατο φωνῇ. μετὰ γοῦν τῶν πολλῶν μαρτυριῶν τε καὶ θαυμάτων ἐξέδωκε τὸν νόμον τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ ἐδέξαντο τοῦτον καὶ προσεκύνησαν, καὶ παρέλαβον τὸν παρὰ τοῦ Μωϋσῆως δοθέντα νόμον ὡς τοῦ Θεοῦ νόμον.

Ἦλθεν ὁ Χριστός, καὶ εἶχε τὰς παρὰ πάντων τῶν προ- 15 φητῶν μαρτυρίας. καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔλαβε τὴν μαρτυρίαν ὀγδοηκοντούτης· τοσοῦτων γὰρ ἐτῶν εὗρίσκετο ὁπότε προσετάγη παρὰ Θεοῦ ἐξᾶραι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου· ὁ Βδὲ Χριστὸς εἶχε τὰς μαρτυρίας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, πρὶν ἢ γεννηθῆναι αὐτὸν· ἀπὸ γὰρ τοῦ Ἀβραάμ ἤρξαντο ἀνα- 20 φαίνεσθαι αἱ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρίαι, καθὼς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδέδεικται. γεννηθεὶς δὲ πάλιν ἐμαρτυρήθη τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς μαρτυρίαν μίαν καὶ δις· ἐποίησε δὲ καὶ θαύματα οὐ κατὰ τὸν Μωϋσῆα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ,

quadraginta oberrans miracula innumera edidit. et vero coram cunctis Hebraeis in montem Sina ascendit, Iudaeis ita eum cohortatis "ascende in montem et disce dei voluntatem; nos enim vocem dei audire non sustinemus, ne moriamur," itaque populus procul a monte adstabat, cum metu ac tremore deum cum Moysae colloquentem adorantes. Moyses audita verba dei statim communicavit cum Hebraeis, mandataque illico fieri coepta sunt. nec per totos illos quadraginta annos castra moverunt iniussu domini. Moyses enim, ait scriptura, loquebatur, ac deus respondebat voce. multis igitur cum signis et miraculis legem Iudaeis dedit, quam illi acceperunt et adorarunt: venenatique sunt legem a Moysae datam ut legem dei.

Venit Christus habuitque omnium prophetarum testimonia. Moyses testimonium accepit anno aetatis octogesimo; tot enim annos natus erat, quum iussus est a deo, filios Israelis ex Aegypto educere; Christus autem testimonia habuit inde a mundo condito, ante quam natus esset. nam inde ab Abrahamo testimonia Christi fieri coepta sunt, quemadmodum supra docuimus. natus autem dei patris testi-

ἀλλὰ μεγάλα καὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ τοσοῦτῳ ἐκείνων μείζονα ὅσον διαφέρει δεσπότης δούλον. καὶ μετὰ τὰς πολλὰς ἐκείνας μαρτυρίας καὶ τὰ ἄπειρα καὶ ὑπὲρ φύσιν θαύματα ἔκτοτε ἐξεδόθη ὁ τοῦ εὐαγγελίου νόμος, καὶ προσεκύνησαν καὶ ἤσπασαντο αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, πᾶσα ἡ οἰκουμένη, καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τὸν δόντα τὸ εὐαγγέλιον.

Ὁ δὲ Μωάμεθ οὕτως ποθεν λαβὼν τὰς μαρτυρίας ἐδίδαξε τὰ ῥήματα ἅπερ ἐδίδαξεν, ἤτοι δόγματα, καὶ ἐξέδωκε τὸν νόμον τοῖς Μουσουλμάνοις; πάντως οὐκ ἄλλοθεν ἢ αὐτὸς 10 ἂφ' ἑαυτοῦ ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ αὐτοῦ· εἰς γὰρ πῶσαν τὴν θείαν γραφὴν οὐκ ἀναφαίνεται περὶ αὐτοῦ μαρτυρία, ἀλλὰ τούναντίον. ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὕτως εἶρηκε περὶ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν τῶν Ἑβραίων λαόν, ὅτι ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὡς ἐμέ· πᾶσα ψυχή, 15 ἥτις οὐκ ἀκούσεται τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται. κἂν γοῦν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τούτου εἰπωμεν, ἀλλ' οὐκ ὀκνήσομεν πάλιν εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· ἐν γὰρ τῷ εἰπεῖν τὸν προφήτην Μωϋσῆν ὅτι προφήτην ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἔδειξεν ὅτι ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ὁ μέλλων 20 ἐλθεῖν προφήτης καὶ ἐκείνου ἀκούσονται· ἄλλον δὲ ἐλθόντος οὐ παραδέξονται αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μακρὰν πού διώξουσιν αὐτόν

9. τὸν νόμον om P

20. ἀκουσάτωσαν· ἀλλ' ἐλθόντος P

monium semel atque iterum expertus est; ediditque miracula non qualia in Aegypto et regione deserta Moyses edidit, sed magna et naturam excedentia, tantoque illis maiora, quanto servus a domino distat. ac post multa haec testimonia et infinita naturamque superantia miracula constituta est lex evangelii, quam adorarunt et amplexae sunt omnes gentes omnisque orbis terrarum, ac professi sunt, qui constituit legem, Christum.

Mohametes iste autem undenam testimonia nactus praecepta sive dogmata docuit, quae docuit, constituitque legem Musulmanis? omnino e nullo alio nisi e semet ipso de se testimonium habuit. in tota enim sacra scriptura nullum comparat de illo testimonium, imo alia, quae ei contraria sint. Moyses enim de Christo ad Hebraeorum populum ita locutus est "excitabit deus dominus e fratribus meis prophetam, sicut me; atque omnis anima, quae non audiet illum prophetam, pessumdabitur." de qua re etiamsi iam supra diximus, non recusabimus tamen de eadem iterum dicere. Moyses igitur, quum dicit "deus dominus e fratribus meis prophetam excitabit," declaravit, e Iudaeis fore, qui futurus esset, prophetam, eumque iis audientibus esse: alium autem ne reciperent, imo longe a se propellerent.

ἐξ αὐτῶν. λέγει ὁ Χριστὸς περὶ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Ζαχαρίου, μαρτυρῶν αὐτὸν προφήτην καὶ μέγιστον προφήτην, ὅτι πάντες οἱ προφητῆται ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰωάννου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται. ὁρᾷς πῶς ὁ μὲν Μωϋσῆς παραγγέλλει τῷ γένει τῶν Ἑβραίων ὡς ἓνα μόνον 5 τὸν ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων ἐλθόντα προφήτην δεξώμεθα, ἄλλον δὲ οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ προφητῆται ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων εἰσὶν· ὁ δὲ Χριστὸς πάλιν καθαρώτερον εἶρηκεν ὅτι πάντες οἱ προφητῆται ἕως Ἰωάννου, καὶ πλέον οὐχί. διὰ τοῦτο ὁ μὴ ἔχων μαρτυρίαν παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν προφη- 10 τῶν καὶ αὐτῆς τῆς Θείας γραφῆς προφήτης οὐκ ἔστι παρὰ Θεοῦ· ὁ Μωάμεθ ἄρα μὴ ἔχων τὴν ἀπὸ τῆς Θείας γραφῆς μαρτυρίαν οὐκ ἔστιν ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ.

Οὐ μόνον δὲ τοῦτο εἶρηκεν ὁ Χριστὸς τὸ πάντες οἱ προφητῆται ἕως Ἰωάννου καὶ περαιτέρω οὐκ ἔσονται· ἀλλὰ καὶ 15 ἔτι σημειῶν γνωρίσματος δέδωκε τοῖς πᾶσιν οὕτως εἰπῶν “προσεχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἳ τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσασθε αὐτούς.” σκεψώμεθα τοίνυν τίς ἐστιν ὁ καρπὸς τοῦ παρὰ τοῦ Μωάμεθ δοθέντος νόμου· 20 καὶ τοῦτου ἀκριβῶς ἐξετασθέντος φανερωθήσεται ἡ ἀλήθεια. ὁ Μωάμεθ λέγει “ἐγὼ οὐκ ἦλθον διὰ θανάτων δοῦναι τὸν νόμον, ἀλλὰ διὰ σπάθης καὶ ξίφους· καὶ οἱ μὴ ὑποκύνσαντες τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ, ὅς ἐστι παρὰ Θεοῦ, θανάτῳ ἀποθανέτωσαν,

Christus de Iohanne, Zachariae filio, dicit, prophetam eum, et summum prophetam esse testatus, “omnes prophetae ad Iohannem usque vaticinati sunt, sed inde a Iohanne regnum dei nuntiatur.” vides, quare Moyses Hebraeorum genti edixerit, ut unum modo prophetam ex ipsorum natione oriundum recipere, nullum alium, quum tamen omnes prophetae Iudaei essent. ac Christus rursus clarius prophetas omnes ad Iohannem usque fuisse, nec fore ullum post, dixit. iam vero, qui non a deo nec a prophetis nec omnino a sacra scriptura testimonium habet propheta, a deo non est: quare Mohammedes, quum non habeat a sacra scriptura testimonium, non est a deo missus.

At vero Christus non solum hoc dixit, omnes prophetas ad Iohannem usque fuisse, nec fore ullum postea, sed etiam signum cunctis indicavit, his verbis “cavete vobis a pseudoprophetais, qui veste ovili induti vos adeunt, intus rapaces lupi sunt. e fructibus agnosceatis eos.” examinemus iam, qualis sit fructus a Mohammede constitutae legis: qua re bene illustrata, verum apertum erit. Mohammedes ita de se profitetur “equidem non veni, miraculis legem constitutum, sed ense et gladio: et qui non subiicient se legi nostrae, aut capite mul-

ἢ φόρους διδόντων καὶ διδομένων τῶν φόρων μενέτωσαν ἐν ἡ
 τῇ πίστει αὐτῶν.” καὶ εἰ μὲν οὐκ ἦν τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον καὶ
 δίκαιον καὶ ὀρθόν, δικαίως καὶ πρεπόντως ἔμελλεν ἔλθειν νο-
 μοθέτης ὃς διδάξει τὴν ἀλήθειαν τοῖς ἀνθρώποις καὶ δικαιο-
 5 σύνην· εἰ δὲ δίκαιον καὶ ἅγιον ἦν, ἀτελὲς δὲ ὅμως, καὶ οὐ-
 τως πάλιν τὸ αὐτὸ ἦν δίκαιον καὶ πρέπον, ἵνα ἔλθῶν νομο-
 θέτης ἀναπληρώσῃ τὸ ὑστέρημα τοῦ εὐαγγελίου. ἐπεὶ δὲ ἅγιον
 καὶ δίκαιον καὶ τέλειον καὶ ὀρθόν καὶ λέγεται καὶ ἔστι, μαρ-
 τυρεῖ δὲ καὶ ὁ Μωάμεθ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁμολογεῖ καὶ λέγει
 10 ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ Θεοῦ ἐστὶ δεδομένον καὶ ἅγιον καὶ
 πλήρες καὶ εὐθές, τίς χρεῖα λοιπὸν νομοθέτου ἑτέρου; πάν-
 τως οὐδεμία, καὶ λοιπὸν ἄκαιρος καὶ ἄχρηστος ἢ τοῦ Μωά-
 μεθ νομοθεσία· τοῦ γὰρ ὀρθοῦ κατὰ πάντα οὐδὲν ὀρθότε-
 ρον καὶ τοῦ τελείου οὐδὲν τελειότερον καὶ τῆς ἀληθείας οὐδὲν
 15 ἀληθέστερον. ἀλλ’ ὅμως ἐξετάσαντες ἴδωμεν τί βούλονται τὰ
 τοῦ νομοθέτου ῥήματα. πάντως οὐδέν, ἀλλ’ ἢ κατανοήσας
 ἑαυτὸν ὅτι μακρὰν που εὕρισκεται τῆς ἐνεργείας τῶν θαυ-
 μάτων, βουλόμενος κρύψαι τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ποτε
 παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὖρη κατὰ γνώσιν, εἶπεν ὅτι οὐκ ἤλθον
 20 δοῦναι τὸν νόμον διὰ θαυμάτων ἀλλὰ διὰ ξίφους καὶ σπά-
 θης· ὡς καὶ ἐν ταῖς διαλέξεσιν ἐνομοθέτησεν ἵνα μὴ διαλέ-
 γωνται μετὰ τῶν Χριστιανῶν οἱ τούτου μυθηταὶ καὶ οἱ ἐκεί-
 νων διάδοχοι, πάντως οὐ δι’ ἄλλο τι ἢ ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ ἢ

3. πάντως M

tantor, aut pendunt stipendia, et pensis stipendiis perseverant in religione sua.” si evangelium non fuisset sanctum, iustum et verum, aequum et consentaneum fuisset, alium venturum esse legislatorem, qui quid verum et iustum esset, homines doceret; aut si iustum sanctumque, sed imperfectum fuisset, rursus aequum et par fuisset, ut legislator quispiam expleret lacunam evangelii. sed quum sanctum, iustum, perfectum rectumque et sit et habeatur, atque ipse testetur ac dicat Mohametes, evangelium a deo datum, iustum, perfectum et verum esse, quid alio praeterea legislatore opus est? plane nulla atque inepta et inutilis Mohametis lex est. recto enim nihil rectius, perfecto nihil perfectius, vero nihil verius est. sed tamen examinemus, quid sibi velint legislatoris dicta. nullam aliam ob causam, nisi quod longe abesse se sentiret a miraculorum faciendorum potestate, imbecillitatem autem suam occultare vellet, ne in vituperia hominum incurreret, sese non miraculis, sed ense et gladio legem constitutum venisse dixit: sicut idem, ne cum Christianis discipuli sui et qui iis successuri essent disputarent, nulla alia de

ἐκείνων ματαιότης. το δὲ δοῦναι τὸν νόμον μετὰ ξίφους καὶ σπάθης φόνους πάντως καὶ ἀρπαγὰς διδάσκει. καὶ τίς ἤκουσε τῶν ἀνθρώπων πιστεῦσαι τινα βίαι; ἢ πίστις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ ἐστὶ· καὶ ἐπεὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς πρᾶγμα ἐστὶν ἀδούλωτον, πῶς ὁ ποιήσας αὐτὰ θεὸς ἐλευθερὰ πέμψειν ἔμελλεν νομοθέτην βιάσαι αὐτά, ὡσπερ ἐπιλαθόμενος τοῦ ἔργου αὐτοῦ; ἢ γὰρ πίστις θελήσει καὶ προαιρέσει καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ψυχῆς καὶ τῇ γνώσει αὐτῆς γίνεται, ἀλλοτρόπως δὲ οὐδαμῶς. τὸ γὰρ σῶμα δουλοῦται καὶ δεσμεῖται καὶ ἐστὶν ὅτε καὶ τὰ μὴ θέλοντα πράττειν· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ ἰοῦτως, ἀλλὰ θελήσει καὶ κρίσει καὶ γνώσει καὶ προαιρέσει. καὶ τῶν πιστευόντων αὐτῷ ἐν κρίσει καὶ ἀληθείᾳ ἐστὶν ὁ θεός· καρδιογνώστης γὰρ ἐστὶν· οὐδὲ γὰρ βλέπει εἰς πρόσωπον ἀλλ' εἰς καρδίαν. καὶ ἄπερ τὰ ἄλογα ζῶα νόμφ φύσεως οὐ ποιοῦσι, ταῦτα ὁ Μωάμεθ νομοθετεῖ. τίς γὰρ οἶδε ἰσλέοντα λέοντα φαγόντα ἢ ἄρκτον ἄρκτον ἢ πάρδαλιν πάρδαλιν; οὗτος δὲ ἀναφανδὸν διδάσκει φονεύειν τὸν ἄνθρωπον ἄνθρωπον. καὶ τίς μάταιος, ὅστις μέλλει δέξασθαι τοῦτον εἶναι ἀπὸ θεοῦ; οὐδὲ γὰρ ἀρπαγὰς καὶ φόνους διδάσκει θεός. πρὸς τούτοις ὅτι καὶ κακία κακίας ἀλλάσσεται. λέγει γὰρ 20 ὅτι ἢ ἀποθανέντων ἢ φόρους διδόντων, καὶ ἀλλάσσεται φόνος φιλοσχηματία. οὐ μόνον δὲ καὶ μέχρι τούτου ἡ κακία

12. αὐτὸν P
δόσθωσαν P

16. φονεύοντα P

17. τὸν om P

21. δι-

causa vetuit, nisi propterea, ne confutaretur eorum vanitas. ense autem et gladio legem constituere caedes et rapinas exercere est. at quis unquam audivit, vi coactum quemquam fidem amplexum esse? fides animi et mentis est. iam quum animus ac mens servitii expertes sint, quomodo qui libera ea fecit, deus legislatorem ad vim iis inferendam mittat, tanquam oblitus operis sui? fides enim voluntate et optione, animique arbitrio et cognitione, nec ulla alia re, efficitur. nam corpus quidem in servitium redigitur et vincitur, facitque nonnunquam, quae nolis: mens non item, sed agit semper e voluntate, iudicio, cognitione et arbitrio. adeo deus prudenter et vere se profitentium deus est. corda enim novit, nec personam, sed corda respicit. quod brutae bestiae non faciunt, id Mohametes lege sancit. quis enim leonem a leone, aut ursum ab urso, aut pantheram a panthera devoratum audivit? sed iste aperte praecipit, ut homo hominem occidat. quis igitur tam stultus sit, qui istum a deo missum credat? deus non praecipit rapinas et caedes. deinde ab eodem malum malo remittitur. dicit enim, ut aut capite multentur, aut stipendia pendant, remittiturque caedes cupiditate habendi. nec vero

ἔσται, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προέβη. τί γὰρ τῆς τοιαύτης ἀμό-
 τητος καὶ μισανθρωπίας χεῖρον γένοιτ' ἄν, ὥστε φονεῦν
 μηδὲν ἠδικοκώτας; καὶ γὰρ ὁπόταν ἀπέλθωσι Μουσουλμάνοι
 πρὸς πόλεμον καὶ ἐν τῷ πολέμῳ πέσῃ τις ἐξ αὐτῶν, οὐ λο-
 5 γίζονται ἑαυτοὺς ἀξίους μέμψεως ὡς αἰτίους τοῦ πολέμου,
 ἀλλ' ἐπὶ τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ πεπτωκότος σφάττουσι ζῶντας,
 ὄσους ἂν δυνήθῃ ἕκαστος· καὶ ὅσον πλείους κτείνει, τοσοῦ-
 τον λογίζονται ὠφέλειαν τῆς τοῦ τεθνεῶτος ψυχῆς. εἰ δ'
 ἴσως οὐκ ἔχει ἀνθρώπους εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ ὁ βουλόμενος B
 10 βοηθῆσαι τῇ τοῦ τεθνεῶτος ψυχῇ, ἐξωνεῖται Χριστιανούς,
 εἶπερ εὐροί, καὶ ἡ ἐπάνω τοῦ νεκροῦ σώματος σφάττει αὐ-
 τοὺς ἢ ἐπὶ τῷ τάφῳ αὐτοῦ. καὶ ὁ ταῦτα νομοθετῶν πῶς
 ἀπὸ Θεοῦ; εἴτι νομοθετεῖ ὅτι ὁ δοὺς τῇ πόρῃ μίσθωμα καὶ
 κοιμηθεῖς μετ' αὐτῆς οὐχ ἁμαρτάνει· καὶ ὁ βιασόμενος παρ-
 15 θένον ἁμαρτάνει, ὁ δὲ μετὰ τῆς θελήσεως αὐτῆς κοιμηθεῖς
 μετ' αὐτῆς οὐχ ἁμαρτάνει· καὶ ἐὰν αἰχμαλωτῖδας τις λάβῃ
 ἐν πολέμῳ, ἐξεστὶν ἐπ' αὐταῖς ποιῆσαι ὁ βούλεται ἀκωλύτως.
 ὁ γοῦν πορνείας καὶ παρθενοφθορίας νομοθετῶν πῶς ἀπὸ
 Θεοῦ;

20 Καὶ τὸ δὴ χεῖριστον ὅτι τοὺς κατὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ
 Θεοῦ περιπατήσαντας ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι μετὰ τὴν ἐνθάδε
 ἀποβίωσιν αὐτῶν λουτρὰ καὶ οἴκους περικαλλεῖς καὶ γυμνα-
 σιας παρθέτους ὅτι πολλὰς ὑπισχνεῖται δοθῆσεσθαι ἐκάστῳ

15. συγυρεθεῖς αὐτῇ P

21. ἐνθένδε P

ad hoc duntaxat pravitatis, sed etiam ulterius processum est. quid enim ista immanitate et saevitia cogitari crudelius potest, quam trucidare, qui nihil peccarunt? quotiescunque enim ad pugnam procedunt Musulmani et eorum quis proelio occiditur, non se criminatione dignos putant, ut auctores belli, sed in occisi cadavere vivos trucidant, quot quisque potest, ac quanto quis plures necat, tanto maiorem utilitatem fore putant ad animam occisi. si non possidet homines, qui mortui animae opitulari studet, Christianos, si quos reperit, coemit, eosque aut supra cadaver occisi, aut in sepulcro eiusdem iugulat. talia qui praecipit quomodo a deo missus sit? docet idem, qui data pecunia cum meretrice concumbat, eum non peccare; qui per vim virginem stupret, eum peccare, qui autem cum consentiente concumbat, non peccare; quas quis bello ceperit, iis ei uti licere, quemadmodum velit. atqui stupra et virginum vitiationes qui probat, quomodo a deo missus sit?

Gravissimum autem est, quod qui ad voluntatem dei in hac vita se composuerint, iis singulis post mortem balneas et aedes pulcherrimas virginesque plurimas a deo datum iri pollicetur. et quod Grae-

παρὰ Θεοῦ. καὶ ὅπερ οἱ τῶν εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων ὀνομαζόμενοι θεολόγοι οὐκ εἶπον οὐδὲ ἐνόμισαν εἶναι, ταῦτα ὁ Μωάμεθ ἀνακεκαλυμμένῳ τῷ προσώπῳ νομοθετεῖ. ἐκεῖνοι γὰρ οὕτως λέγουσιν, ὅτι οἱ μὲν καλῶς ἐνθάδε βιώσαντες, ἐπὶ ἀποθάνωσι καὶ καθαρῶς ἀποδημήσωσιν αἱ ψυχαὶ ἀπὸ τῶν 5 σωματίων, εἰς τοὺς θεοὺς ἀπέρχονται καὶ μετὰ τῶν θεῶν εὐρίσκονται εἰς τὰς τῶν μακαρίων νήσους καὶ μετ' αὐτῶν συναγύλλονται, τῶν δὲ κακῶς ἐνθάδε βιωσάντων καὶ ἀκαθάρτων καὶ μεμολυσμένων ἀπελθόντων αἱ τούτων ψυχαὶ εἰς ζοφώδεις καὶ σκοτεινοὺς ἀπέρχονται τόπους καὶ εἰς τὸν ποτα- 10 μὸν τὸν Πυριφλεγέθοντα. καὶ οἱ μὲν εἰδωλολάτραι Ἕλληνες ἔλεγον ταῦτα· ὁ δὲ Μωάμεθ, ὃς ὀνομάζει ἑαυτὸν ὀρθόδοξον καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ εὐρισκόμενον, λέγει καὶ νομοθετεῖ τοιαῦτα ἀτοπήματα αἰσχρά, καὶ οὐκ ἔχει ἐνθύμησιν ὅπως ὅτι ταῦτα πάντα ὀργῆς καὶ ἀποτροφῆς ἔργα καὶ τῆς ἁμαρτίας 15 ἀποτελέσματα εἰσι. πρὸ γὰρ τῆς παραβάσεως καὶ ἁμιρτίας τοῦ Ἀδάμ ποῦ λουτρά, ποῦ ὅπως οἰκήματα, ποῦ αἱ πολλαὶ γυναῖκες; ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν κατάραν ἐπαπέστη τὸ σῶμα ὥσπερ θηρίον κατὰ τῆς ψυχῆς τῆς μὴ ἐχοῦσης καθολικῶς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπίσκεψιν. ἔσχυσε τὸ σῶμα, καὶ κα- 20 τέσπασε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς καὶ κατήγαγεν εἰς τὰς παραλόγους καὶ ματαιὰς σωματικὰς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονάς· καὶ ὥσπερ ἀνδράποδον, οὕτως κατεδουλώθη ἡ ψυχὴ εἰς τὰς σωματικὰς ὀρέξεις· εἰ γοῦν μετὰ

corum idololatrarum theologi non dixerunt nec crediderunt, id Mohametes revelata fronte statuit. illi enim ita aiunt, qui pulere hic vixerint, eos post mortem, quum animi e corporum vinculis puri excesserint, ad deos migrare et cum diis versari in beatorum iusulis cum iisdemque laetari: contra qui male hic vixerint et impari atque inquinati excesserint, horum animas in loca tenebrosa et obscura et Pyriphlegetonem fluvium abire. haec igitur Graeci idololatrae dixerunt. Mohametes vero, qui se orthodoxum esse et coram deo stetisse iactat, probat docetque foedas istas nugas, nec ullo modo sentit, quam omnes hae res libidinosae et detestandae sint et peccatum consecutae. ante Adami enim peccatum et delictum ubinam balneae, ubinam omnino aedes, ubinam multae feminae? sed post peccatum et execrationem corpus tanquam bestia menti, perfecta notione dei non sustentatae, inhiabat, superabat eam, atque animam, ex altitudine et magnificentia delectam, in vanas et insanas libidines voluptatesque corporis adduxit: ac mancipii instar anima cupiditatibus corporis obstricta est. quodsi, qui ad voluntatem dei vixerunt homines, post

τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν οὐδὲν μέλλουσιν εὐρεῖν οἱ κατὰ ἀποδοχὴν τοῦ Θεοῦ πολιτευσάμενοι ἄνθρωποι τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν ἣν ὁ προπάτωρ εἶχεν Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως καὶ ἀπώλεσεν, ἀλλὰ πάλιν τὴν αὐτὴν ζωὴν μέλλουσι 5 εὐρεῖν ἣν εἶχε μετὰ τὴν κατάραν, οὐαὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις. καὶ τὸ δὴ χεῖριστον ὅτι οὐδὲ μέχρι τῆς ταλαιπώρου ἐκείνης καὶ ἐπαράτου ζωῆς ἔσται ἡ τοῦ Μωάμεθ παραλογία, ἣν δῆθεν ἐπαγγέλλεται ὁ Θεὸς δώσειν τοῖς δικαίοις, ἀλλὰ πολλῶ τῷ χεῖρονι διαφέρουσαν καὶ αἰσχρὰν. ὁ γὰρ Ἀδὰμ 10 μετὰ τὴν παραβάσιν καὶ τὴν κατάραν καὶ τὴν ἐξορίαν τὴν ἀπὸ τοῦ παραδείσου ἔγνω τὴν Εὐάν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διὰ τὴν τεκνογονίαν, καὶ ἐτεκνοποίησε· πρὸ δὲ τῆς παραβάσεως ἀγγελικῶς ἔζων. ὅμως καὶ ὁ Ἀδὰμ εἶπερ ἔγνω τὴν Εὐάν, ἀλλὰ καὶ αὐθις μία καὶ μόνη εὐρίσκετο γυνὴ καὶ οὐ πολλαί. 15 οὔτε γὰρ ἐν ἄρσεν ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ πολλὰ θῆλα, οὔτε πολλὰ ἄρρενα καὶ ἐν θῆλυ, ἀλλ' ἐν ἄρσεν τὸν Ἀδὰμ καὶ ἐν θῆλυ τὴν Εὐάν· πληθυνθέντος δὲ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ πεσόντος εἰς ἀσελγείας καὶ ἀθεμίτους πράξεις ἐβαρύνθη ὁ Θεὸς καὶ ὠργίσθη κατ' αὐτῶν, ὡς ὁ μακάριος Μωϋσῆς γρά- 20 φων εὐρίσκεται ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς γενέσεως ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς "οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτοὺς διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας," ὡς δῆθεν ὅλως σαρκικοὺς γεγονότας καὶ παντελῶς γηίνους, οὐκ ἔχοντας μνήμην τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εἰς ἀσελ-

18. ἀθέτους P

21. ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις P

resurrectionem mortuorum non inventuri sint beatam illam vitam, quam Adamus pater ante peccatum egit atque amisit, sed eandem rursus vitam, quam ille post execrationem toleravit, vas hominibus illis! imo vero, quod miserrimum est, ne acquievit quidem in aeternumnsa hac et execrata vita Mohametis insania, ut hanc scilicet deus iustis daturum se esse promiserit, sed invenit vitam malis longe insigniorem et vero turpem. Adamus enim post delictum et execrationem et e paradiso exsilium cum Eva concubuit, sed ob liberorum generationem, atque generavit liberos. ante delictum autem in angelorum modum vixerant. sed tamen etiamsi cum Eva Adamus concubuit, unica tamen femina erat, non multae. etenim nec unum marem et multas feminas, nec multos mares et unam feminam, sed unum marem Adamum, et unam feminam Evam deus creavit. aucto autem genere humano et ad facinora libidinoso et iniusta declinante, indignabatur iisque irascebatur deus, sicut divinus Moyses in libro genesis scribit, deum dixisse "ne maneto super eos spiritus meus, quoniam caro sunt," h. e. plane libidinosi et terrestres facti sunt, atque,

γείας ἐμπεσόντας. τότε λέγει ὁ Θεὸς τῇ Νῶε "ὅτι σε εὗρηκα δίκαιον ἐν ταύτῃ τῇ γενεᾷ, ποιήσον κιβωτὸν μετὰ ξύλων τοιάνδε καὶ τοιάνδε." καὶ ἐποίησε Νῶε τὴν κιβωτὸν κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. καὶ εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ, Σῆμ Χαμ Ἰάφεθ. καὶ εἰσῆλθεν ἡ γυνὴ τοῦ Νῶε εἰς τὴν 5 κιβωτὸν, καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες τῶν υἱῶν Νῶε. ὁρᾷς πῶς ὁ Νῶε μὲν ἐμαρτυρήθη παρὰ τοῦ Θεοῦ δίκαιος ὁ ἔχων τὴν μίαν γυναῖκα. ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἀνὰ μίαν καὶ μόνην γυναῖκα ἔχων ἕκαστος, ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. ἄπαν δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανεν ὑπὸ τοῦ κατακλυ-10 σμοῦ τῶν ὑδάτων. πάντως καὶ τὸν πάντη ἀνόητον τοῦτο διδάσκει ὅτι μίαν καὶ μόνην γυναῖκά ἐστὶν ἀπὸ τοῦ δικαίου ἔχειν τὸν ἄνθρωπον καὶ ἓνα μόνον ἄνδρα τὴν γυναῖκα. ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετὰ τὴν κατάραν ἐγένετο, διὰ τὴν τεκνογονίαν, ὡς εἴρηται. ὁ δὲ Μωάμεθ διδάσκει ἀναφανδὸν ὅτι ἡ παρὰ τοῦ 15 Θεοῦ τοῖς δικαίοις ἀνταπόδοσις λουτρὰ καὶ γυναῖκες πολλαὶ ἐνὶ ἐκάστῳ καὶ οἴκοι περικαλλεῖς. ὁ γοῦν ταῦτα νομοθετῶν πῶς ἀπὸ Θεοῦ; μάταιος δὲ ὁ ταῦτα παραδεχόμενος καὶ πιστεύων ὅτι τὸ γεγονός δι' ὀργὴν τῷ ἁμαρτήσαντι πολυπλασιάζεται ἐν τῷ καιρῷ τῆς μισθοποδοσίας τοῦ καλοῦ καὶ ἀγα-20 θοῦ τοῖς ἁγίοις καὶ δικαίοις. καὶ πρόσεξον τὰ γεγονότα. λέγει ὁ Μωϋσῆς "καὶ εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ."

veri bonique immemores, lasciviae se dederunt. tum deus Noae dicit "quoniam te iustum hominem inveni in hoc genere, age arcam ligneam exstrue." exstruxit igitur Noe arcam e praecepto domini et intravit eam cum tribus filiis, Sem, Cham, Iapheth: intravitque eandem uxor Noae cum tribus uxoribus filiorum Noae. vides, deum Noae ut iusto homini testatum esse, quippe qui unam uxorem haberet. nec vero eiusdem filii, qui et ipsi singuli singulas uxores haberent, ab ira dei non servati sunt: quum omne genus humanum aquarum proluvie periret. quae res etiam stultissimum hominem docet, legitime unam uxorem virum, et unum maritum feminam habere. sed hoc quoque post execrationem factum est, ob liberorum generationem, ut diximus at Mohametes aperte docet, a deo iustus pro praemio datum iri lavacra, et feminas singulis plures et aedes pulcherrimas. talia igitur qui lege sancit quomodo a deo missus sit? imo stultus est, qui ista probat, atque credit, quod libidinose fit, id tum, quam praemia bona et pulcra sanctis iustisque dabuntur, peccanti multiplicatum iri. attende vero, quae porro facta sint. dicit Moyses "atque ingressus est arcam Noe et filii eius et uxor eius et uxores filiorum eius." de ingressione igitur dicit "ingressus est Noe et filii eius et

καὶ εἰς μὲν τὴν εἰσέλευσιν λέγει “εἰσῆλθε Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ,” εἰς δὲ τὴν ἐξέλευσιν οὐχ οὕτως ἀλλ’ “ἐξῆλθε Νῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ’ αὐτοῦ,” πάντως οὐδὲν ἕτερον δηλοῦντος τοῦ λόγου ἢ ὅτι καὶ καὶ μίαν μόνην γυναῖκά ἐστιν ἀπὸ δικαίου ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ’ ἐστὶν ὅτε καὶ αὐτῆς ἀπέχεσθαι πρόπον ἐστίν· ἐν γὰρ τῇ εἰπεῖν ὅτι εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἔδειξεν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ οἷόν τι διατείχισμα χωρίζον τὸν Νῶε ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· ἐν δὲ τῇ εἰπεῖν ὅτι ἐξῆλθε Νῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἔδειξεν ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδὲν ἐστὶ τὸ κωλύον ἐνοῦσθαι τῇ αὐτοῦ γυναικί. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ B περὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πλωσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Σινᾶ ἀνερχόμενος οὕτως ἔφησι 15 τοῖς Ἰουδαίοις “ἀγνίσαιτε ἑαυτοὺς ἕκατος ἕως τρίτης ἡμέρας, πλύναντες τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ γυναικὸς μὴ ἀψησθε.” οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀδάμ τὴν Εὐάν θεασάμενος οὕτως εἶρηκεν “αὕτη ἐστὶν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν 20 πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.” καὶ πρόσχες ὅπως μετὰ τὸ ἐφάμαρτον καὶ τὸ εὔηδες κέκτηται ἡ πολυγαμία· ὁ γὰρ Ἀδάμ οὐκ εἶπεν ὅτι ἔσονται πολλαὶ αἱ γυναῖκες μετὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς σάρκα μίαν, ἀλλὰ δύο, τοῦτ’

4. μετ’ αὐτοῦ om P

22. μετὰ τοῦ ἐπαράτου P

uxor eius et uxores filiorum eius;” de exitu autem non ita, sed “egressus est Noe et uxor eius et filii eius et uxores filiorum eius cum eo.” quibus verbis nihil aliud significatur, nisi hoc, etiamsi unam uxorem legitime vir habeat, nonnunquam tamen ea abstinendum ei esse. nam quum dicit “ingressus est Noe in arcam et filii eius” filios eius tanquam parietem Noam ab uxore eius separantem posuit; quum autem dicit “egressus est Noe et uxor eius” ostendit, dehinc nihil iam obstare, quominus uxori iungatur. idem dicendum est de filiis eius eorumque uxoribus. enimvero ipse Moyses in montem Sina ascendens edixit Iudaeis, ut sanctificarent se ad tertium diem usque et vestes lavarent, neve attingeret quisquam uxorem. quinetiam ipse Adamus Evam conspicatus dixit “haec est os e meis ossibus, et caro e mea carne: quare homo patrem et matrem relinquet et sociabit se uxori, eruntque ambo caro una:” quo loco animadvertite, quomodo ad pravitatem polygamiae accedat, ut eadem inepta sit. Adamus enim non dixit, multas feminas cum viro in unam

ἔστιν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ τοῦτου γυνή· μία δὲ καὶ πολλαὶ οὐ ταυ-
τόν. εἰ δ' ἴσως καὶ ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς ἐνέδωκε τοῖς Ἰου-
δαίοις ἔχειν ἕνα ἕκαστον γυναῖκας, σιγκαταβιάσεως ἔνεκεν
τοῦτο πεποίηκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ζώων θυσίας, ἵνα
τῆς μιανῶς ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῶν παίδων μαιφονίας· ὁ δὲ 5
Χριστὸς ἐλθὼν, ὥσπερ ἐκάλυψε τὴν τῶν ζώων θυσίαν, πλη-
ρῶν τὸν τοῦ νόμου σκοπὸν, οὕτως καὶ τὴν πολυγαμίαν ἐκώ-
λυσεν. ὁ δὲ Μωάμεθ οὐτοσί ἀντὶ σωφροσύνης ἀκολασίαν νε-
νομοθέτηκε μὴ μόνον ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
μέλλοντι ταῦτα παρὰ θεοῦ πολλαπλασιασθῆναι διδάξας. καὶ 10
ἔστιν ἰδεῖν ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ Δαβὶδ λόγιον τὸ φάσκον ὅτι ἐπαι-
νεῖται ὁ ἀμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ
ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται, τούτέστιν ἐπαινεῖται καὶ ἐγκωμιάζε-
ται πρὸς τῶν κολακευόντων αὐτὸν καὶ ἐρεθιζόντων αὐτοῦ τὴν
κακίαν καὶ μηδὲ αἰσθήσιν τῆς νόσου γοῦν διὰ σιωπῆς ἐμποιῆ- 15
σαι ἀνεχομένον. διὸ καὶ ἀνίατος ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται· τὸ
γὰρ μηδὲ αἰσθήσιν τοῦ πάθους ἔχον θεραπείαν οὔτε ζητεῖ
οὔτε προσίεται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ πάντων δεινότατον, ὅταν
ἡ κακία ἐπαινεῖται καὶ μηδὲ κακίᾳ εἶναι νομιζέται· ὁ γὰρ
δηλωθεὶς Μωάμεθ τὰ πρὸς χάριν καὶ τέρψιν τῶν ἀνθρώπων 20
ἐσπούδασε καὶ ἐδίδαξεν, ἵνα διὰ τῆς ἡδονῆς ἐπισπάσῃται τὸ
πλῆθος τῶν ἀφρόνων.

Ἔτι περὶ τῶν ἀνδρῶν μόνον μέλει τῷ θεῷ ὡς πλασμα-

3. post γυναικας locum vacuum P 11. τὰ — λόγια φάσκον-
τος P

carnem coniunctas fore, sed duo, h. e. virum et uxorem eius. atqui una et multae non eadem res est. quodsi Moyses legislator permisit Iudaeis, ut singuli plures uxores haberent, indulgentia ea erat, sicut in permittendo animalium sacrificio, quo eos prohibiturus erat, ne liberos occiderent. at Christus, sicut animalium sacrificia vetuit, finem legis secutus, ita etiam polygamiam vetuit. at Mohametes iste pro modestia licentiam non solum in hac vita lege sanxit, sed etiam in vita futura eadem a deo multiplicatum iri docuit. ac probatur in illo Davidis dictum "laudatur, qui cupiditatis animi indulget, et benedicatur iniuste agenti" h. e. laudatur et praedicatur ab iis, qui ei adulantur et pravitatem eius stimulant ac ne sensum quidem morbi e silentio oriri patiuntur. quare nec sanari talis homo potest. qui enim malum ne sentit quidem, medicinam nec quaerit, nec admittit. atque hoc omnium pessimum est, si pravitas laudatur et ne credatur quidem pravitas esse. at enim Mohametes iste quae grata et iucunda essent hominibus, iactavit et docuit, ut voluptatis capiendae spe imperitam multitudinem in partes suas pertraheret.

Deinde utrum soli viri deo curae sunt ut creati ab eo, minime

των αὐτοῦ, περὶ δὲ τῶν γυναικῶν οὐδαμῶς διὰ τὸ μὴ εἶναι
 αὐτὰς πλάσμα θεοῦ; καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄνδρες μέλλουσι
 ἀπολαύειν τῶν παρὰ θεοῦ τοιοῦτων ἀγαθῶν, αἱ δὲ γυναῖκες
 οὐδ' ὄλωσ; ἢ ἐπεὶ μία φύσις ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ
 5 εἷς ἄνθρωπός ἐστι πῶς ἄνθρωπος, καὶ ὁμοίως μέλλουσι κρι-
 θῆναι οἱ πάντες καὶ ὁμοίως μέλλουσι ἀπολαύειν, οἱ μὲν κα-
 λῶς πολιτευσάμενοι τὰ ἀγαθὰ, οἱ δὲ κακῶς τὴν ὀργὴν τοῦ
 θεοῦ καὶ ἀποστροφὴν καὶ κόλασιν; πάντως τοῦτο παντὶ που
 δῆλον ὅτι πάντες ἄνθρωποι ὁμοίως μέλλουσι κριθῆναι, ἄν-
 10 δρες τε καὶ γυναῖκες, ἐπεὶ καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἐστί,
 καὶ ὁμοίως μέλλουσι ἀπολαύειν, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἔπραξε,
 κακὰ τε καὶ ἀγαθὰ. καὶ λοιπὸν τὸ δίκαιόν ἐστι καὶ πρέπον
 ἵνα λάβωσι καὶ αἱ γυναῖκες ὅπερ οἱ ἄνδρες· καὶ ὥσπερ δι-
 δῶνται πρὸς τοὺς καλῶς πολιτευσαμένους ἐνὶ ἑκάστῳ πολλαὶ
 15 γυναῖκες ἀντιμισθία, καθὼς ὁ Μωάμεθ νομοθετεῖ, διδόνσθω-
 σαν καὶ πρὸς τὰς καλῶς πολιτευσαμένας γυναῖκας μιᾷ ἐκά-
 στη πολλοὶ ἄνδρες. εἰ δ' ὡς ἄτοπον παρεσιώπησεν αὐτό, τὴν 79
 αὐτὴν ἔννοιαν καὶ κρίσιν ἔπρεπεν ἵνα ἀναλογίσηται καὶ κρίνη
 καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν. ἔτι οἱ πολλοὶ ἄνδρες οἱ δοθησόμενοι
 20 μιᾷ γυναικὶ ὡς ἀποδοχῆς ἄξιοι μέλλουσι δοθῆναι διὰ τὸ κα-
 λῶς αὐτοὺς πολιτευθῆναι ἢ ὡς καταδίκης; καὶ εἰ μὲν ὡς
 καλῶς αὐτοὺς πολιτευσαμένους, διὰ τί οὐκ ἐδόθησαν αὐτοῖς;
 ἐνὶ ἑκάστῳ πολλαὶ γυναῖκες εὐεργεσίας χάριν καὶ ἀντιμισθίας,
 ὡς λέγετε, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς πολλοῖς ἀνδράσι γυνὴ μία; εἰ
 25 δ' ὡς κατακρίτοις, καὶ μὴν αἱ τοιαῦται εὐεργεσίαι ἀποδοχῆς

12. τὸ αὐτὸ δ. P 24. λέγεται P

autem feminae ut non creatae a deo, ac propterea viris bona illa a
 deo proposita sunt, feminis nihil eiusmodi propositum? an quum
 una sit viri et feminae natura, et unus homo sit omnis homo, omnes
 etiam pariter iudicabuntur et paria consequentur praemia, et quidem
 qui bene vixerunt, bona, qui male, iram, abominationem et poenas?
 ac sane aequum et consentaneum est, feminas idem, quod viri, acci-
 pere, et sicut qui bene vixerunt viri, eorum singulis plures feminae
 praemii loco dantur, e Mohametis quidem doctrina, ita singulis fe-
 minis quoque, quae bene vixerunt, plures dandi sunt viri. quod si
 hoc ut ineptum praetermisit silentio, eandem rationem ac sententiam
 in viris eum sequi decebat. deinde multi viri uni dandi feminae
 utrum ut praemio digni propter vitae probitatem, an ut digni poena da-
 buntur? si dantur ut qui bene vixerint, quare non singulis feminae
 multae dantur pro praemio et remuneratione, ut dicitis, sed potius
 multis viris femina una? sin vero ut qui damnati sint, illa quidem

Phrantes.

23

καὶ ἀγαθῆς ἀντιμισθίας δόματα εἰσιν, ὡς ὁ Μωάμεθ διαγορεύει. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν γυναικῶν τῶν δοθησομένων ἐνὶ ἀνδρῶν· εἰ μὲν ὡς καταδίκης ἄξιαι, πῶς δίδονται πρὸς αὐτὰς εὐεργεσίαι; εἰ δ' ἀποδοχῆς ἄξιαι, διὰ τί δίδονται αἱ πολλαὶ ἐνὶ ἀνδρῶν; καὶ τί τῆς τοιαύτης συγχύσεως ἀποπώτερόν τε καὶ ἀηδέστερον;

Βλέπεις πῶς ὁ παρατραπεῖς τῆς εὐθείας ὁδοῦ εἰς πόσα ἄτοπα παρεμπίπτει καὶ ἄκων. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν οὐ γὰρ ἔστιν ἡ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀγίους μισθαποδοσία τροφαὶ καὶ πόσεις καὶ λουτρὰ καὶ γυναικες, ἃ τινὰ εἰσιν ἰο ἀμαρτίας καὶ ὀργῆς ἀποτελέσματα, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ ἀγιοσύνη καὶ καθαρότης καὶ ἀγγελικὴ πολιτεία χαρὰ τε καὶ εὐφροσύνη καὶ ὀγαλλίασις, ἣν ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ποτέ.

Εἶδες τὸν καρπὸν τῆς νομοθεσίας τοῦ νομοθέτου. γινώσκειται ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῶν πράξεων ὁ τρόπος αὐτοῦ ἢ οὐ; καὶ τίς οὕτω τυφλὸς καὶ ἀνόητος καὶ ἔσκοτισμένος ὁ μὴ συνειδὲς τί λεγόμενα; ὁ δὲ ταῦτα νομοθετῶν πῶς ἀπὸ Θεοῦ;

Καὶ περὶ μὲν τούτου τίς χρειὰ λόγων πλειόνων; περὶ δὲ τοῦ ἐγγεγραμμένου ὀνόματος τοῦ Μωάμεθ ἐν τοῖς δεξιῶις μέσοις τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ τίς χρειὰ ἀπολογίας λόγων; οἱ μὲν φρόνιμοι κρινέτωσαν φρονίμως, οἱ δὲ γε ἀνόητοι καὶ μωροὶ ὡς βούλονται.

beneficia et gratiae munera sunt, ut Mohametes quidem docet. eadem res in pluribus feminis uni dandis viro. si enim poena dignae sunt, quare beneficia iis, contingunt? sin remuneratione dignae, quare multae uni viro dantur? tali quidem confusione quid inconcinnius et fastidiosius est?

Vides, qui a recta via deflexit in quot ineptias etiam invitus incidat? at non est ita, non est. neque enim sanctos deus cibus, potionibus, lavacris, feminis remuneratur, quae ex errore et ira orta sunt, sed sanctitate, integritate et vita angelica, gaudio porro, hilaritate et laetitia, qualem nec oculus vidit nec auris audivit, cuiusque in nullius hominis cor penetravit sensus.

Vidisti iam fructum legis legislatoris istius. cognosciturne e fructu factorum mos eius, necne? aut quis ita caecus et imperitus et hebetatus, qui non intelligat quae disputavimus? at talia qui sancit quomodo a deo missus sit?

Ac de hac quidem res nihil attinet longius dicere. nec attinet de nomine Mohametis in dextra parte throni dei scripto dicere; prudentes enim prudenter iudicanto, inscii et stulti autem, quemadmodum volent.

Οὐχ ὡς ἐπιλαθόμενος τοῦ ἡμετέρου λόγου ἔγραψα περὶ τοῦ Μωάμεθ ὅσον ἔγραψα· εἶπον γὰρ ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ προκείμενος σκοπὸς τῆς νῦν πρὸς σέ μου ἀπολογίας, ἵνα ποιήσω καταδρομὴν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων καὶ εἶπω ἅπερ λέγουσι 5 καὶ πράττουσιν ἄτοπα ὀλέθρια τε καὶ κακὰ, ἀλλ' ἵνα δείξω μόνον ὅτι παραλόγως καὶ ἀδίκως κατηγοροῦνται παρὰ τῶν Μουσουλμάνων οἱ Χριστιανοί, ὃ καὶ πεποιήκα. εἰ δὲ καὶ τινα εἶπομεν περὶ τοῦ Μωάμεθ, ἢ τοῦ πράγματος ὑπόθεσις ἠνάγκασεν ἡμᾶς εἰς τοῦτο, ἐπεὶ εἶπερ εἶχομεν κατὰ σκοπὸν 10 τοῦ γράψαι περὶ τῶν ἀτοπημάτων τῆς διδαχῆς αὐτοῦ, πολλὰ εἶχομεν εἰπεῖν.

Ὅτι δὲ οὐκ εἶπεν ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ Μωάμεθ λόγον τὸν τυχόντα, οὐδὲ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἦν γεγραμμένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅσον δῆτα καὶ εἶπομεν· ὃ 15 δὲ λόγος δηλώσει τοῦτο καὶ ἔτι σαφέστερον. ἅπερ εἶδον οἱ ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἅπερ ἀκηκόασιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ Χριστοῦ, ταῦτα ἔγραψαν καὶ ἐδί-
δαξαν. ἐξ αὐτῶν γοῦν τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ τέσσαρες 20 συναγράψαντο τὸ εὐαγγέλιον. ὁ μὲν εἰς ὀνομαζόμενος Ματθαῖος Ἑβραϊκῶς ἐξέδωκε τοῦτο εἰς τὴν Παλαιστίνην ἦτοι τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης· ὁ δὲ ἕτερος Μάρκος Λατινικῶς εἰς τὴν Ἀχαίαν, καὶ ἐδόθη εἰς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥώμην, ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τὰ ἑσπέρια ἅπαντα ἔθνη. Β ὁ δὲ ἕτερος Λουκᾶς, Ἑλληνικῶς δέ· καὶ ἐδόθη εἰς τὴν

Ceterum haud oblitus propositi mei de Mohamete scripsi, quidquid scripsi. dixi enim, non esse huius disputationis consilium, ut in Musulmanos invehar et quid inepte, pernicioso et male dicant agantve, doceam, sed ut ostendam, male et immerito Christianos a Musulmanis accusari: id quod feci. si de Mohamete autem nonnulla diximus, coegit nos, ita ut faceremus, rei natura, quum, si in animo fuisset, de ineptiis doctrinae eius scribere, multa nobis dicenda fuissent.

Non dixisse autem Christum de Mohamete verba ista, nec in evangelio scriptum esse nomen eius, de hac re tum ante diximus, quae diximus, tum in sequenti disputatione dicetur luculentius. quae viderunt apostoli et discipuli Christi, et quae audiverunt ex ore eius, literis mandarunt et docuerunt. ex ipsis enim discipulis Christi quatuor evangelium conscripserunt: quod unus, Matthaeus nomine, hebraice in Palaestina vel Hierosolymis et circa Libyam edidit; alter, Marcus, latine in Achaia, quod in Italiam et Romam et ad omnes occidentales gentes perlatum est; tertius, Lucas, graece, quod divul-

Ἀσίαν καὶ Αἰθιοπίαν Περσίαν τε καὶ Ἰνδίαν καὶ Ἀραβίαν. ὁ δὲ ἕτερος Ἰωάννης καὶ αὐτὸς Ἑλληνικῶς, καὶ ἐδόθη εἰς τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς νήσους καὶ ἔνθα εὐρίσκονται οἱ Ἕλληνες. καὶ οὕτως διεδόθη τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα οὐ μετὰ βίας οὐδὲ μετ' ἀνάγκης οὐδὲ μετὰ ξίφους καὶ σπάθης, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ καὶ ἰλαρότητι καὶ ἐν ταπεινώσει εὐρίσκοντο διδάσκοντες οἱ ἀπόστολοι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. καὶ ἀντίεστραπται τὰ πράγματα. τῶν γὰρ ἀποστόλων τυπτομένων κολαφιζομένων λοιδορουμένων διωκομένων διδασκόντων οὐ κατέπιπτε τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ἡμέρα τῇ ἡμέρα ἐμεγαλύνετο καὶ ἠϋζάνετο τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον. καὶ ἐκεῖνοι οἱ πολλὰ σπουδάζοντες καὶ πολλὰ κεκοπιακότες καλύψαι τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ αὐτόν τις τῶν ἀνθρώπων Θεόν, ὁ δὲ τοῦτο τολμήσων θανάτῳ ἀποθανεῖται, αὐτοὶ ἐκεῖνοι κατανοήσαντες τὴν ἀλήθειαν προσέπεσον καὶ προσεκύνησαν οἱ μὲν τοῖς ἀποστόλοις οἱ δὲ τοῖς ἐκείνων διαδόχοις καὶ μαθηταῖς, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὁ Χριστός, αὐτὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἐλυποῦντο καὶ ἔκλαιον τὰς παρελθούσας ἡμέρας, ὡς περιεπάτησαν ἐν τῇ σκοτίᾳ καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Σατανᾶ. ὁ δὲ πανάγαθος Θεὸς καὶ ἐλεήμων ἐδέξατο αὐτῶν τὴν μετάνοιαν, καὶ αὐτοὺς τοὺς διώκοντας τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα κατέστησε ποιμέ-

2. καὶ ἐδόθη — νήσους] εἰς τὴν Πάτμον καὶ Ἐφεσον P 17.
ὁ ἀλ. — ἐσιμ om P

gatum est in Asia, Aethiopia, Persis, Indis et Arabia; quartus, Iohannes, item graece, quod in parte Europae et per insulas ac regiones a Graecis habitatas innotuit. ita evangelium per totum orbem terrarum non vi et violentia, nec ense et gladio, divulgatum est, sed pie et laete et modeste apostolis verbum dei docentibus. eratque rerum quasi repugnancia quaedam. nam quum apostoli percuterentur, flagellarentur, conviciis afficerentur, exagitarentur inter docendum, non oppressa est eorum doctrina, sed in dies nova incrementa capiebat et laetius efflorescebat evangelium Christi. qui enim multum operae impendebant multumque enitebantur, ut occultarent nomen Christi, ne quis eum deum esse crederet, (quod qui conabitur, morte periturus est) illi ipsi igitur, cognita veritate, adorarunt et venerati sunt apostolos vel successores et discipulos eorum, atque crediderunt, eum verum deum et Christum et filium dei vivi esse, ac lugebant et lamentabantur de tempore praeterito, quo tenebris et erroribus Sanae obstricti fuerant. deus autem optimus et misericors accipiebat mutationem mentis eorum, et hos ipsos, qui persequerentur nomen Christi, pastores et magistros et nuntios verbi et nominis sui facie-

νας και διδασκάλους και κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου και τοῦ
 ὀνόματος αὐτοῦ. και λαβόντες οἱ πάντες τὸ εὐαγγέλιον με-
 τέγραψαν και εἶχον αὐτὸ εἰς ἕκαστος, και ἀνεγίνωσκε και
 ἐμάνθανε και ἐδιδάσκετο και προσεκύνει τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμ-
 5μένα. και οὕτως διεδόθη εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον τὸ εὐαγγέλιον,
 και εἶχον αὐτὸ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν. ἀπὸ γοῦν τοῦ
 Χριστοῦ ἕως οὗ ἤρξατο διδάσκειν ὁ Μωάμεθ παρῆλθον χρό-
 νοι ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων· μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ
 εὐαγγελίου τῶν πεντακοσίων χρόνων τίς ἔμελλεν τολμήσειν
 10 ἐκβαλεῖν τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, εἶπερ
 εὐρίσκετο ἐν αὐτῷ γεγραμμένον; τὸ μὲν ὅτι μίαν και μόνην
 λέξιν ὁ τολμήσας προσθήσειν ἢ ἐκβαλεῖν οὐ δύναται πλέον ἐκεί-
 νος ὀνομάζεσθαι Χριστιανός· τὸ δὲ ὅτι εἶπερ και τις κακός,
 ὑποθώμεθα, ἐξέβαλέ τινα λέξιν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, ὁ ἕτερος
 15 ἅπας κόσμος ἀκολουθήσειν ἔμελλε τῷ τοῦ ἐνὸς ἀποτήματι;
 πάντως οὐχί. ἀπὸ γοῦν τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν γε-
 γραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Μωάμεθ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἢ ὡς
 καλὸν ἔμελλε μαρτυρήσειν ὁ Χριστὸς ἐκεῖνον ἢ ὡς κακόν· και
 εἰ μὲν ὡς καλόν, ἔμελλον ἐκδέχεται πάντες οἱ βασιλεῖς
 20 τῆς γῆς, πάντες οἱ τοπάρχαι, πάντες οἱ Χριστιανοὶ τὸν παρὰ
 τοῦ Χριστοῦ μαρτυρηθέντα, ἵνα λάβωσι τὴν ἀπὸ τούτου
 ὠφέλειαν· εἰ δ' ὡς κακόν, πάλιν ἔμελλον ἔχειν τὰ ἐκείνου

5. διεσώθη P 17. ἢ] ἔτι εἶπερ εὐρίσκεται τὰ τοῦ Μωάμεθ
 ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ἢ Alterus. sufficit ἔτι ἦ. 22. πάλιν
 προσέχειν ἐξ αὐτοῦ ὡς ἀποστρεφόμενοι μὴ βλαφθῶσι P

bat: qui omnes evangelium sibi compararunt et descripserunt, ac
 legebat, discebat, docebatur et adorabat quisque, quae in eo scripta
 erant. ita igitur per totum orbem terrarum evangelium divulgatum
 est, eratque in manibus omnium, qui terram habitabant. a Christo
 autem ad id tempus, quo Mohametes docere coeperat, anni amplius
 quingenti praeterierunt. iam vero quum annos quingentos lectum
 esset evangelium, quis Mohametis nomen inde eiicere ausus sit, si
 quidem in eo scriptum fuerit? nam primum qui vel unum vocabu-
 lum addere aut demere voluerit, non iam poterit Christianus haberi;
 deinde fac, malum quempiam hominem vocabulum aliquod eiicisse
 ex evangelio: num reliquus totus orbis terrarum huius unius fraudem
 probaverit? minime profecto. hinc igitur patet, non scriptum fuisse
 in evangelio nomen Mohametis. deinde aut bonum aut malum eum
 appellaturus erat Christus: si bonum, omnes reges orbis terrarum,
 omnes principes, omnes Christiani a Christo probatum prophetam
 amplexuri erant, ut fructum ex eo perciperent; sin malum, servaturi
 erant indicia, unde eum cognoscerent, et cauturi, ne laberentur. neu-

γνωρίσματα καὶ φυλάττεσθαι ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ βλαβῶσι· καὶ εἴτε ὡς ἐκδεχόμενοι τὸν καλὸν εἴτε ὡς ἀποστρεφόμενοι τὸν κακόν, οὐδὲν ἔμελλεν ἐκβαλεῖν ἅπας ὁ κόσμος ἐκ τοῦ εὐαγγελίου τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα. καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν γεγραμμένον ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸ τούτου ὄνομα. 5
 80 εἴτι οὐδεὶς ἐστιν ὁ φθονῶν ἑτέρῳ πρὶν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ· τίς γοῦν ἔμελλε φθονήσειν τῷ Μωάμεθ πρὸ τῆς αὐτοῦ γεννήσεως; πάντως οὐδεὶς. εἰ δ' ἴσως ἐφθόνησεν αὐτῷ τις μετὰ τὴν αὐτοῦ γέννησιν, πῶς ἔμελλεν ἀκολουθήσειν ἅπας ὁ κόσμος τῷ πρὸς τὸν Μωάμεθ ἐνὸς φθόνῳ; καὶ τίς παράφρων 10 οὕτως ὥστε μὴ λογίσασθαι τοῦτο τὸ ἀδύνατον; καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν καταγεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. εἴτι εἰ μὲν ἔλεγον οἱ Ἰσραηλιταὶ ὅτι μόνον ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εὐρίσκετο γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα καὶ ἐξέβαλον αὐτὸ οἱ Χριστιανοί, καὶ οὕτως; 15 ἄρκεταί εἰσιν αἱ ἀποδείξεις ἃς λέγομεν, ἵνα φανῇ τὸ ἀληθές, ὅτι οὐδὲν αὐτοὶ λέγουσιν ἀληθές· ἐπεὶ δὲ λέγουσιν ὅτι ἐν τῇ γενέσει τῇ συγγραφείσῃ παρὰ τοῦ Μωϋσέως εὐρίσκετο γεγραμμένον, πῶς ἐξέβαλον αὐτὸ ἐκ τῆς παλαιᾶς οἱ Ἑβραῖοι; οὐδὲ γὰρ εὐρίσκεται ἐκεῖσε ὅλως ἵχνος σημείου περὶ τοῦ Μωάμεθ. καὶ ἰδοὺ ὡς οἱ Μουσουλμάνοι λέγουσι, φθονήσαντες οἱ Χριστιανοὶ ἐξέβαλον τὸ ὄνομα ἐκείνου· οἱ δὲ Ἑβραῖοι διὰ τί; καίτοι γε εἰς τε τὴν περιτομὴν καὶ ἄλλα τινά, εἰς τροφάς φημι καὶ ἕτερα ἔθιμα, συμφωνοῦσιν οἱ Μουσουλμάνοι

tiquam autem, sive bonum probarunt, sive spreverunt malum, per totum orbem terrarum nomen Mohameti ex evangelio eiecturi erant. manifestum igitur est, nomen eius non scriptum fuisse in evangelio. nec vero quisquam ulli homini nondum nato invidet. an quis Mohameti inviderit ante quam natus esset? profecto nemo. si quis autem iam nato Mohameti inviderit, num totus orbis terrarum in unius hominis invidiam concessurus erat? quis adeo stultus sit, qui fieri hoc non potuisse non intelligat. itaque hinc quoque manifestum est, Mohameti nomen scriptum non fuisse in evangelio. iam si Ismaelitae nomen Mohameti dicerent in solo evangelio scriptum fuisse, sed eiectum esse a Christianis, sufficeret ea, quam instituimus, disputatio, ut intelligeretur, quod res est, haud vere istos dicere; sed affirmant iidem, nomen illud in genesi, a Moysae conscripta, fuisse. quomodo igitur e testamento vetere ab Hebraeis eiectum est? nam ne illic quidem vestigium indicii Mohameti comparet. ecce autem, Christianos invidia commotos illius nomen eiicisse Mūsulmani dicunt: qua re commoti Hebraei? qui quidem circumcissione et aliis quibusdam re-

μετὰ τῶν Ἑβραίων. ἰδοὺ γοῦν καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐτε ἐν τῇ παλαιᾷ Μωσαϊκῇ βίβλῳ εὗρίσκειτο τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα οὔτε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, ἵνα καὶ τὸν πάντη ἀγνώμονα ἀγά-
5 γωμεν εἰς τὴν τῆς ἀληθείας γνώσιν.

5. Ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν ἐμπεσὼν καταφρονεῖ, φησὶν ὁ θανατάσιος Σολομών· καὶ τίς ἀσεβέστερος τοῦ Μωάμεθ; ποῖον δὲ βάθος κακῶν, μᾶλλον δὲ σκότος, εἰς ὃ οὐκ ἐνέπεσεν ὁ δύστηνος οὗτος; καὶ γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων πλασμάτων καὶ
15 τεράτων ψευδῶν ἐπλάσατο καὶ τὴν παροῦσαν ἄθεσμον θεωρίαν, ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως οὕτως, ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν τῶν Ἰσραήλ. “αἶνος τῷ ποιήσαντι διελθεῖν τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀπὸ τοῦ εὐκτηρίου τοῦ Ἐλαράμ, ὃ ἐστὶν οἶκος Μεκκέ, μέχρι τοῦ πορρωτάτου εὐκτηρίου, ὃ ἐστὶν οἶκος ἅγιος Ἱερουσαλήμ, ἣν
15 εὐλόγησαμεν. ὁ Μωχούμετ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, μετὰ τὸ ψᾶλαι αὐτὸν τὴν ὥραν αὐτοῦ, εἶπεν τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἡμεῖς ἄνθρωποι, κατανοήσατε. χθὲς μετὰ τὸ διαστῆναί με ὑμῶν, ἦλθε πρὸς με ὁ Γαβριήλ μετὰ τὴν ἐσχάτην ἐσπερινὴν ψαλμῳδίαν, καὶ εἶπέ μοι ‘ὦ Μωάμεθ, ἐντέλλεται σοὶ ὁ θεὸς ἐπι-
20 σέψασθαι αὐτόν.’ ἢ εἶπον ‘καὶ ποῦ αὐτόν ἐπισκέψομαι;’ καὶ εἶπεν ὁ Γαβριήλ ‘ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐστὶ.’ καὶ ἤγαγέ μοι κτήνος, μεῖζον μὲν ὄνου ἔλαττον δὲ ἡμιόνου· καὶ τὸ ὄνομα

6. 5] κατὰ τοῦ Μωάμεθ λόγος ἕτερος. MP 11. τῶν υἱῶν add
Alterus 13. τοῦ Ἐλαράμ — εὐκτηρίου add Alterus 14.
Ἰσραήλ δν P

-bus, velut usu ciborum et institutis aliis, cum Musulmanis concordant. enimvero vides manifesto, nec in vetusto libro Moysis, nec in evangelio nomen Mohametis fuisse.

Atque haec quidem propterea disputavimus, ut etiam plane imperitis ad verum cognoscendum perduceremus.

5. Scelestus in extrema mala delabitur aequo animo, eximius Solomo dicit. quis autem Mohamete magis scelestus? et quae mala aive potius malorum tenebrae, in quas non delapsus sit nequam iste? nam cum reliquis commentis et mendaciis portentosis etiam perversam hanc itineris fabulam, ad verbum translata, in capite filiorum Israelis narravit. “laus esto domino, qui servum suum una nocte a sacello Elarami, quae est aedes Meccae, ad longissime distans sacellum duxit, quae sancta aedes Hierosolymorum est. Mohametes quodam die, postquam psallit horam suam, homines ita allocutus est. audite, homines. heri quum a vobis discessissem, adiit me Gabriel post extremam psalmodiam, et ‘Mohametes,’ inquit, ‘iubet te deus se videre.’ cui respondi ‘ubinam eum videbo?’ tum Gabriel ‘in loco

αὐτοῦ Μπεράκ. καὶ εἶπέ μοι 'ἀνάβαινε τούτῳ καὶ ἔλαυνε αὐτὸ μέχρι τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου.' καὶ ὡς ἐφρόντιζον ἀναβαίνειν, ἔφυγε τὸ κτῆνος. καὶ εἶπεν αὐτῷ 'ἴσασο ἀσφαλῶς ὁ Μαχοῦμετ γάρ ἐστιν ὃ σε βουλόμενος ἀναβῆναι.' καὶ ἀπεκρίθη τὸ κτῆνος 'μὴ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπεστάλην;' ἀπεκρίθη ὁ Γαβριήλ 'ναί.' καὶ εἶπε τὸ κτῆνος 'οὐ συγχωρήσω αὐτῷ ἀναβῆναι, εἰ μὴ πρότερον ὑπὲρ ἡμοῦ τοῦ Θεοῦ δεηθεῖη.' ἐγὼ δὲ ἐδεήθην τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τοῦ κτήνους, ἐπέβην τε ἐπ' αὐτό. καὶ περιεπάτει ἐπικαθημένον μου πορεία λεπτιῇ, ἐπεστήριξέ τε τὴν χηλὴν τοῦ ποδὸς ἐν τῷ ὀρίζοντι τῆς ὄψεως αὐτοῦ. καὶ οὐ-
 Β τως ἦλθον εἰς τὸν οἶκον τὸν ἅγιον, ἐλάττονι διαστήματι ἢ ὕσον λίθου βολῆ τελεσθείη. ἦν δὲ καὶ ὁ Γαβριήλ μετ' ἐμοῦ, καὶ ἤγαγέ με εἰς ἀποροῶγα ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἁγίῳ ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπέ μοι ὁ Γαβριήλ 'κατάβηθι, ὅτι ἀπὸ τῆς πέτρας ταύτης ἀναβῆσθαι εἰς τὸν οὐρανόν.' καὶ κατέβην, καὶ ἰ5 ὁ Γαβριήλ ἠσφαλίσατο μετὰ κύκλου πρὸς τὴν ἀποροῶγα τὸ κτῆνος τὸ Μπεράκ, καὶ ἐβάστασέ με ἐν τοῖς ὤμοις αὐτοῦ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅτε ἦλθομεν πρὸς τὸν οὐρανόν, ἔκρουσε τὴν θύραν ὁ Γαβριήλ, ἐρρήθη τε πρὸς αὐτὸν 'τίς εἶ;' ἀπεκρίθη δὲ 'ἐγὼ εἰμι ὁ Γαβριήλ.' ἐρρήθη τε πάλιν αὐτῷ 20 'τίς ἐστι μετὰ σοῦ;' ἀπεκρίθη ὁ Μαχοῦμετ. εἶπε δὲ ὁ οὐρωρὸς 'μὴ ὑπὲρ τούτου ἦν ἡ ἀποστολή;' καὶ εἶπεν ὁ Γαβριήλ

1. ἐμπαράκ MP: corr Alterus
 P 22. ἐπιστολή P

4. μωάμεθ P

21. μωάμεθ

eo, in quo est,' simulque adduxit mihi iumentum maius asino, sed minus mulo, cuius nomen Berac erat. deinde dixit 'conscende hanc bestiam et vehere ad sanctam aedem.' sed bestia, quum eam conscendere vellem, aufugit. at ille clamavit 'consiste; Mohametes enim te conscensurus est.' respondit bestia 'propter illumne missus sum?' ad quae Gabriel 'es' inquit. rursus bestia 'non permittam ei, ut me conscendat, nisi prius pro me deum precatus sit. itaque ego deum precatus pro bestia, conscendi eam. asportavit me facili itinere, et unguulam pedis in orbe, quo finiebatur visus eius, figebat. ita ego in sanctam aedem perveni breviori spatio, quam quo iactus lapidis conficitur. comitabatur me etiam Gabriel et duxit me in praecipitium quoddam in aede Hierosolymorum, dixitque 'descende, ut ex hoc saxo ascendas in coelum.' descendi igitur, atque ligavit Gabriel annulo in praecipitio Berac bestiam, inque ipsius tergo deinde in coelum perlatus sum. quum ad coelum venissemus, porta a Gabriele percussa, rogatum est 'quis adest?' respondit ille 'ego adsum Gabriel.' rursus rogatum est 'quis tecum est?' ille 'Mohametes' respondit. tum iamitor 'nonne ob eum iter istud susceptum est?' 'est' Gabriel

'ναι.' καὶ ἤνοιξεν ἡμῖν τὴν πύλην, καὶ εἶδον ἔθνος ἀγγέλων,
 καὶ δις κίμβρας ὑπὲρ αὐτῶν τὰ γόνατα ἐξέχεον προσευχῆν.
 καὶ μετὰ ταῦτα ἔλαβέ με ὁ Γαβριήλ καὶ ἤγαγέ με πρὸς τὸν
 δεῦτερον οὐρανόν· ἦν δὲ τὸ διάστημα τῶν δύο μέσων οὐρα-
 5 νῶν ὁδὸς πεντακοσίων ἐτῶν. καὶ ὡσπερ πρῶτον ἔκοψε τὴν
 θύραν καὶ ἀπόκρισις γέγονεν αὐτῷ." οὕτως καὶ μέχρις ἐβδό-
 μου οὐρανοῦ κατὰ πάντα γέγονεν ὁμοίως, ἐν ᾧ ἐβδόμῳ οὐ-
 10 ρανῷ διαγράφει ἰδεῖν λαὸν ἀγγέλων, τὸ μῆκος ἐνὸς ἐκάστου
 πολλαχιλοπλάσιον τοῦ κόσμου, ἀφ' ὧν τις εἶχεν ἑπτακοσίας
 15 χιλιάδας κεφαλὰς καὶ ἐν ἐκάστῃ κεφαλῇ ἑπτακοσίας μυριάδας
 στόματα καὶ ἐν ἐκάστῳ στόματι ἑπτακοσίας χιλιάδας γλώσσας
 αἰνούσας τὸν θεὸν ἑπτακοσίαις μυριάσιν ἰδιώμασι. καὶ προσ-
 ἔβλεψεν ἕνα τῶν ἀγγέλων θρηνοῦντα, καὶ ἐζήτησε τὴν αἰτίαν
 τοῦ θρήνου αὐτοῦ, καὶ ἀπεκρίθη ἁμαρτίαν εἶναι· αὐτὸς δὲ
 20 ἔδειξέη ὑπὲρ αὐτοῦ. "οὕτω τε," φησὶν, "ὁ Γαβριήλ παρέθε-
 τό με ἀγγέλω ἐτέρῳ καὶ ἄλλος ἄλλῳ, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέ-
 25 χρις ἔστην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ βήματος αὐτοῦ. καὶ
 ἦψατό μου ὁ θεὸς τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῶν ὤμων, ἕως
 οὗ ἡ ψυχρότης τῆς χειρὸς αὐτοῦ διήλθε μέχρι τοῦ μυελοῦ
 30 τῆς ῥάχιδός μου. καὶ εἶπέ μοι ὁ θεὸς 'ἐπέθηκα σοὶ καὶ τῷ
 λαῷ σου εὐχάς.' καταβάντι δέ μοι πρὸς τὸν τέταρτον οὐρα-
 νὸν συνεβούλευσεν ὁ Μωϋσῆς ἐπαγγελθεῖν με πρὸς τὸ κου-
 φίσαι τὸν λαόν, μὴ ὄντα δυνατὸν ἐξαρκεῖν τοσαύτῃ εὐχῇ. καὶ
 τῇ πρώτῃ ἐπανόδῳ ἔλαβον ἄνεσιν ἀπὸ τοῦ δέκα μέχρι καὶ

24. τοῦ om P

dixit. illico aperta est ianua ac vidi angelorum multitudinem, coram
 quibus, bis flexis genibus, preces fudi. post haec comprehendit me
 Gabriel et deduxit me in secundum coelum. erant autem duo haec
 coela quingentorum annorum itinere dissita. sicut prius ianna per-
 cussa et responsum datum est." ita ad septimum coelum eodem ubi-
 vis modo factum est, in quo quidem coelo vidisse se scribit angelos
 longitudine pluries millies longitudinem mundi aequantes, qui septin-
 genties millena capita, in quovis capite decies septingenties millena
 ora, in quovis ore septingenties millenas linguas haberent, quibus
 deum decies septingenties mille modis laudarent. vidit unum angelum
 lacrimantem, qui causam quaerenti, cur lacrimaret, peccatum quoddam
 causam esse dixit. pro hoc precatus est. "ita me" ait "Gabriel alii
 angelo tradidit, hic rursus alii et sic deinceps, donec coram deo et
 throno eius adstbam. tetigit me deus manu inter medios humeros,
 unde frigus me ad medullam spinae penetravit, dixitque deus 'impo-
 sui tibi et populo tuo preces.' descendentem mihi ad quartum coelum
 suasit Moyses, ut redirem ad levandum populum, quippe faciendis

τῆς τετάρτης ἐπανόδου· καὶ τῇ πέμπτῃ ἐπανόδῳ τοσοῦτον ἦλθεν εἰς τὸ ἔλαττον τῶν εὐχῶν ὡς ὀλίγας ἐναπομείναι. εἰπόντος δὲ τοῦ Μωϋσέως μηδὲ τοσοῦτον δυνήσεσθαι τὸν λαόν, ἐγὼ αἰσχυρθεὶς ὡς τοσαυτάκις ἀναβῆς οὐκ ἀνέβην πλέον, ἀλλ' ἐλθὼν εἰς τὸ Μπερὰκ ἤλαυνον ἐπανιῶν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 5 Μεκκέ. τούτων δὲ πάντων χρόνος ἐλάττων ἢ τὸ δέκατον μέρος τῆς νυκτός. καὶ διηγησαμένου πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Μωάμεθ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ χιλιάδες ἀνθρώπων πολλαί, λέξαντες αὐτῷ ἄνάβηθι τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸν οὐρανὸν ὁρώντων ἡμῶν, ὡς ἂν ἴδωμεν τοὺς συναντή- 10 σαντάς σοι ἀγγέλους· οὐκ ἐπέγνωσ τὸ ἑαυτοῦ ψεῦδος· καὶ εἶπεν ὁ Μωάμεθ αἴνεσις τῷ Θεῷ μου, μὴ ἄλλο τί εἰμι ἐγὼ ἢ εἷς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπόστολος. οἱ πρὸ ἡμῶν οὐκ ἐπίστευον θανάσιν, οὐδὲ ἡμεῖς αὐτοῖς πιστεύετε, οὔτε πιστεύετε ἄλλως εἰ μὴ διὰ ζήφους.” 15

Καὶ τί δ' ἂν τις εἶποι περὶ τῆς τοιαύτης ψευδοῦς καὶ ἀδοξοτάτης θεωρίας; ἔξ αὐτοῦ γὰρ τοῦ Μωάμεθ ἔχει τὸν ἔλεγχον· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ εἰπὼν, ὅτε ἐκυλίετο ἀφροζῶν 81 ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅτι τοῦ Γαβριὴλ ἐρχομένου πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλμένου παρὰ Θεοῦ δῆθεν οὐκ ἠδύνατο φέρειν τὴν τοῦ 20 ἀγγέλου ὄρασιν [τοῦτον], καὶ διὰ τοῦτο πίπτειν ὡσεὶ νεκρὸν, τοὺς δὲ παρὰ τοῦ ἀγγέλου λόγους ἀκούειν ὡσπερ τινὰ κἀδῶνα

18. 81 P

istis precibus imparem. atque obtinui a primo reditu remissionem ad quartum usque; et quinto reditu adeo imminutus erat precum numerus, ut paucae superessent. quum autem Moyses diceret, ne tot quidem precibus faciendis parem fore populum, pudore commotus, quod toties iam redissem, non redii amplius; sed ad Berac reversus et in aedem Meccae revectus sum. his omnibus negotiis vix decima pars noctis consumpta est. quod iter quum populo suo Mohametes narret, defecerunt a lege eius multa hominum millia, qui dicerent ἄσκαδε interdiu in coelum nobis spectantibus, ut videamus tibi obvius angelos. ipse non sentis mendacium tuum. respondit Mohametes ἰαυς deo esto! equidem nihil aliud sum, quam unus ex hominibus et legatus. nec maiores vestri fidem habuerunt miraculis, nec vos habetis, nec creditis omnino nisi ense coacti.”

Quid dicas de tali mendacio et itinere maxime omnium incredibili? ex ipso Mohamete refutatqr. eteum ipse dixit, quum morbo correptus volveretur spumanti ore, Gabriele ad se accedente, utpote a deo misso, non potuisse se ferre adspectum angeli, et propterea exanimem concidisse, sermonem angeli autem tanquam sonum campanae aeneae exaudisse. qui igitur unius angeli conspectum non ta-

χαλοῦν ἠχοῦντα. ὁ τοίνυν μὴ δυνηθεὶς φέρειν ἐνὸς ἀγγέλου ὄπτασιαν πῶς τοσοῦτων ἀγγέλων αὐγὴν ἠδυνήθη θεάσασθαι, περιεργάσασθαι τε καὶ μετρηῆσαι τὰς τοσαύτας κεφαλὰς τῶν ἀγγέλων τὰς ἐντὸς τε τῶν στομάτων αὐτῶν ὕψους, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς διαφόρους ἐναλλαγὰς καὶ ἰδιότητας τῶν ὕμνων τοῦ Θεοῦ; μὴ μόνον γὰρ τοῦ Γαβριὴλ μείζονα εἶναι λέγει ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐκείνων εἰς οὐς ὁ Γαβριὴλ οὐκ εἶχε παρείσδυσιν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦν ἀποδέων ἐκείνων ὥστε τὸν Μωάμεθ αὐτὸν ἑτέρω ἀγγέλω παραδοῦναι, 10 ὁ δ' αὖ ἑτέρω καὶ ἐφεξῆς ἄλλω, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν εἰς τὸν Θεὸν καὶ συντυχεῖν ἀλλήλοις, ἔτι μὴ μόνον μείζονα πάντων ἐκείνων δεικνύειν ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων εὐχόμενον. ἔω λέγειν περὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ Θεόπου Μωυσέως, ὃν, ὡς φησιν, εἶδεν ἐν τῷ τετάρτῳ οὐρανῷ. αὐτὸν δὲ ὑπερ- 15 ἀναβῆναι καὶ τοῦ ἑβδόμου, καὶ ἀπελθεῖν μέχρι καὶ τοῦ Θεοῦ, ὁμολῆσαι τε αὐτῷ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελθεῖν καὶ κατελθεῖν ἐν τῷ τετάρτῳ οὐρανῷ, ὡς εἴρηται, καὶ συντυχεῖν τῷ Μωυσεῖ, συμβουλευεῖσθαι τε αὐτὸν τούτῳ ἐπαναστραφεῖντα παρακαλέσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ γενέσθαι κουφοτέρην 20 τὴν εὐχὴν ὡς ἀδυνατίως ἔχοντος πρὸς αὐτήν· καὶ δεξαμένον τούτου τὴν βουλὴν ἐπαναστραφεῖναι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ζητῆσαι τὸ περὶ τούτου, καὶ προσδεχθῆναι τὴν ζήτησιν αὐτοῦ καὶ γενέσθαι ἐλαφροτέρην τὴν εὐχὴν. καὶ αὐτὸ τοῦ Μωυσέως ἀναγκαίαντος - αὐτὸν αὐθις ἐπαναστραφεῖναι ἕως πεντάκις πρὸς

lit, quomodo tot angelorum splendorem spectare potuerit, aut examinare et metiri tot eorum capita et quae in oribus eorum inerant linguas, et vero varias vicissitudines proprietatesque hymnorum dei? at enim non solum Gabriele maiorem se esse dicit, sed etiam omnibus illis, ad quos Gabrieli non patebat aditus, quum is tanto illis inferior esset, ut Mohammedes ab eo alii, et ab hoc rursus tertio, et sic deinceps reliquis traderetur, et ita ad deum intraret et cum eo colloqueretur: quin imo se non solum maiorem esse angelis, sed etiam pro iisdem precatum esse affirmat. omitto dicere de magno illo, qui deum vidit, Moyses, quem se in quarto coelo invenisse narrat; ipsum autem etiam ultra septimum ascendisse et processisse usque ad deum cumque eo collocutum esse; deinde exiisse et descendisse ad quartum coelum, ut commemoravimus, et convenisse ibi Moysen, qui sibi suaserit, ut reversus deum super populo precaretur, ad levandum eum precibus, quippe ad quas faciendas non valeret populus; itaque, probato eo consilio, ad deum redisse et, de ea re precatum, voti compotem factum esse, precesque imminutas esse; ac Moyses denuo cogente, redisse ad deum quater deinceps, semperque multo facilio-

τὸν Θεόν, καὶ πάλιν γενέσθαι πολλῶ ἑλάττω τὴν εὐχὴν. καὶ μὴ ἀρκεσθέντα τὸν Μωϋσῆν εἰπεῖν καὶ αὐθις ἵνα ἐπαναστραφῆ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ αἰτήσῃ συγγνωμονεστέραν γενέσθαι τὴν εὐχὴν. οὐ κατένευσεν, ἀλλὰ καὶ κατελθεῖν εἰς τὸ Μπαράκ καὶ ἐλαίνειν, ἕως ἂν ἔλθῃ ἔνθα ἦν πρότερον. σκόπει οὖν⁵ ψεῦδος πάσης ἀγνώσιας μεμεστωμένον. τὸν Θεὸν ὄντινα ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ Μωάμεθ ποιητὴν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ἐνώματον δεικνύει καὶ οὐκ ἀσώματον· τὸ γὰρ Θεῖον ἀσώματον ἄποσόν τε καὶ μὴ ἔχον μέγεθος, οὐδὲ ἐν εἶδει περιγραφτόν· τὸ δὲ οὕτως ἔχον τὰ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ φύσει πῶς ἂν ἐκ με-¹⁰ ρῶν; εἰ γὰρ τις δοιή τοῦτο ὑπάρχειν, πῶς νοηθήσεται ἀσώματον; τὸ γὰρ ἐν σχήματι ὂν πάντως καὶ ἐν ποσῶ καὶ ἐν τόπῳ, καὶ ἐξ ἀνάγκης περιγραφτόν. ταῦτα δὲ σωματικά. καὶ τὰ τοῦ σώματος ἴδια πῶς ἂν ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀσωμάτου φύσεως τοῦ Θεοῦ λογίσχταιί τις διανοίας μέτοχος¹⁵ ᾧ; καὶ ὁ μὲν πατριάρχης Ἀβραάμ ἐν τῇ πάλαι Θεοφρανείᾳ γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν ἐλογίσατο καὶ ἐκάλεσε· τοῦ δὲ Δαυιηλ τοῦ τοιούτου καὶ τοσοῦτου, ἄγγελον ἰδόντος, ἐστράφη ἢ δόξα αὐτοῦ εἰς διαφθοράν, τοῦτ' ἔστι παρὰ βραχὺ ἀπεβύλλετο τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν· ὁ μὲν Δαβίδ φησιν "ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν²⁰ γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν." ὁ δὲ Μωάμεθ τὰς ἀγγελικὰς πάσας ὑπερναβὰς δυνάμεις ἀμέσως τῷ Θεῷ προσωμί-

γ. ἐν σώματι P 16. παλαιῆ P

res factas esse preces. at ne sic quidem satis habuisse Moysem, sed rursus suasisse, ut ad deum rediret, ad remissionem precum rogandam; ipsum autem non consensisse, sed ad Barac descendisse et avectum esse, donec redisset in eum locum, in quo ante fuisset. en iam mendacium omni inscitia repletum. quem ipse Mohametes fabricatorem coeli et terrae esse dicit deum, eum corporeum esse ait, non incorporeum: quum tamen numen divinum non habeat corpus nec magnitudinem, nec figura describi possit. ita autem natura sua comparatum numen quomodo partibus constet? hoc enim qui statuat, quomodo idem esse incorporeum dicat? nam quidcunque figuram habet, magnitudinem et ambitum habet et necessario describi potest. haec autem corporea sunt. corporis proprietates autem quomodo qui rationis non expers est in divinam illam et incorpoream naturam dei transferat? Abrahamus quidem patriarcha in vetusto illo adventu dei terram et cinerem se existimavit appellavitque; et quum Daniel, talis ac tantus vir, angelum videret, mens eius in perniciem versa est, h. e. non multum aberat, quin vitam amitteret; atque David dicit "qui terram prospicit et tremefacit." sed Mohametes, omnes angelicas vires superans, nemine intercedente, deum convenit, et super an-

λησε και ὑπὲρ ἀγγέλων και παντὸς τοῦ κόσμου δεήσεις ἐποίησε και τῆς εὐχῆς οὐκ ἀπέτυχεν. ἐγὼ δὲ ἀπορῶ πῶς οὐκ ἔφη Β
τολμήσας ὁ ἀνθάδης οὗτος και ἀλαζῶν ὅτι κατέλαβε τὴν τοῦ
θεοῦ φύσιν ὡσπερ αὐτὸς ὁ θεὸς οἶδεν αὐτήν. ἀλλ' ὁ κα-
5 τοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτὸν και τοὺς μετ' αὐτοῦ,
και ὁ κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς.

Ἔτι οὐκ ἠδύνατο ὁ θεὸς γινώσκειν τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ,
ἀλλ' ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν νόμον ὃν οὐκ ἠδύ-
ναντο βασταῖζειν. και πῶς θεός, ὃς οὐ γινώσκει τὰ ποιήματα
10 αὐτοῦ μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ; εἰ δὲ θεὸς
ὢν ἀληθῆς και τὰ πάντα γινώσκων πρὶν τῆς γενέσεως αὐ-
τῶν ἔδωκε νόμον μὲν ἀτελεῖ διὰ τοῦ Μουσέως διὰ τὴν τῶν
ἀνθρώπων ἀσθένειαν, τέλειον δὲ τὸν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, πῶς
τὸ τέλειον ὡσπερ ἀγνοῶν ἢ μεταμεληθεὶς εἰς τὸ ἀτελεὲς πάλιν
15 κατήγαγε; τὸ γὰρ τέλειον οὕτως ἐστὶ τέλειον, εἴπερ οὔτε ἐλ-
λιπές ἐστιν οὔτε περιττὸν και παρέλκον, ὡσπερ τὸ εὐαγγέ-
λιον μαρτυρεῖ ἢ ἀλήθεια. ἀλλὰ και αὐτὸς ὁ Μωάμεθ τέ-
λειον και ἀληθὲς και ἅγιον και σωτηρίαν και ὁδηγίαν ἀποκα-
λεῖ· οἱ δὲ τοῦ τοιοῦτου Μωάμεθ ἀκόλουθοι, δικαιοῦντες τὸν
20 ἀπεβῆ, λέγουσιν ὅτι ὁ μὲν Χριστὸς ἐδίδαξε μεγάλα και ἀδύ-
νατα· τίς γὰρ δύναται ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν και
τὸν θεὸν ἐξ ὅλης αὐτοῦ τῆς καρδίας; τίς δύναται ὑπὲρ τῶν
δικονόντων και συκοφαντούντων εὐχεσθαι; τίς δύναται ἀγα-

16. περ Ρ

gelis et universo mundo preces fecit, nec non compos factus est voti. equidem miror, quod petulans iste nebulo non ausus est affirmare, perspexisse se dei naturam, quemadmodum eam ipse deus noverit. verum qui in coelis habitat, irridebit ipsum et asseclas eius, atque ludibrio eos habebit dominus.

Deinde deus ignorabat vires populi, legemque imposuit cervici eius, quam ferre non possent. at quomodo deus sit, qui haud noverit opus suum nec operis sui vires? si deus verus et qui omnia nosset, ante quam fierent, legem imperfectam per Moysen propter imbecillitatem hominum, perfectam autem per evangelium edidit, quomodo perfectam hanc quasi oblitus et negligens rursus in imperfectam converterit? perfectum enim est, quidquid nec mancum, nec nimium est, quale sane evangelium esse constat. adeo ipse Mohametes evangelium perfectum, verum, sanctum et salutem et viam vitae appellat. Mohameti asseclae autem, quo impium hunc hominem defendant, aiunt, Christum magna et maiora, quam praestari possint, praecepisse. quis enim alium ut se ipsum, et deum ex omni animo diligit? quis pro iis, qui nos insectantur et calumniantur, precetur? quis inimi-

πᾶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ; καὶ τὰ ἕτερα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπέ-
 στείλεν ὁ θεὸς τὸν Μωάμεθ καὶ τὸ κοράν συγκαταβάσεως
 ἔνεκεν, ἵνα ῥαδίως πληρῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν νόμον πρὸς τὴν
 αὐτῶν σωτηρίαν. εἶπερ γοῦν οὐκ ἀνεφαίνετο ὁ Χριστὸς θεὸς
 καὶ θεοῦ υἱός, ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς ἄνθρωπος ὡς ὁ Μωϋσῆς,⁵
 ἐδεόμεθα ἂν τινων ἀποδείξεων εἰς τὴν τῆς ἀληθείας φανέρω-
 σιν· ἐπεὶ δὲ θεὸς ἀληθῆς τρανῶς ἀναφαίνεται, περισσὸν
 ἤγημαι δοῦναι ὅλως ἀπολογίαν περὶ τούτου· ὡς γὰρ θεὸς
 καὶ ποιητής, οἶδε τὴν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ δύναμιν. ἀλλ'
 ὅμως ἴδωμεν κατ' ἐκ τῶν τοῦ Μωάμεθ λόγων τὸ ἄτοπον. αὐ-¹⁰
 τὸς ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν καὶ λέγων ὅτι ὁ Χριστὸς λόγος θεοῦ
 ἐστὶ καὶ ψυχὴ θεοῦ ἐστὶ καὶ πνεῦμα θεοῦ. καὶ εἰ λόγος
 θεοῦ ἐστί, πῶς παραλόγως ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ἐποίησεν; ὁ γὰρ
 τοῦ θεοῦ λόγος οὐκ ἂν ποτε ἀγνοῶν εὗρίσκεται· οὔτε γὰρ
 ὡς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἐλάττων αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός,¹⁵
 οὔτε ὡς λόγος αὐτοῦ. καὶ εἰ ψυχὴ καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐστί,
 πῶς εἰς τε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ πνεύματα βί-
 ρος ἐνέθηκε μὴ δυνάμενα φέρειν αὐτό; ἔτι ὁ αὐτὸς φησι
 πρὸς τοὺς αὐτῷ ἀκολουθοῦντας ὅτι οὐδέν εἰσιν εἰ μὴ πλη-
 ρῶσαιεν τὸν τε Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ²⁰
 κοράν. καὶ εἰ μὲν βαρέα καὶ δυσβάστακτα διδάσκει τὸ εὐα-
 γέλιον, πῶς ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὕτω παραγγέλλει ὑμῖν, ὡς
 εἰ μὴ πληρώσητε τὸν τε παλαιὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον,
 οὐδέν ἔσθε, τοῦτ' ἔστιν οὐδεμία ὠφέλειά ἐστὶν ἐν ὑμῖν; εἰ δὲ

cos amet? et quae alia huius generis sunt. itaque deum Mohame-
 tem et coranem ob indulgentiam misisse, quo facilius homines legi
 ad salutem suam satisfaciant. si Christus non esset manifesto deus
 et dei filius, sed simpliciter homo, sicut Moyses ille, forsitan argumen-
 tis opus foret ad verum demonstrandum; sed quum eum revera deum
 esse sit in confesso, omnino eius causam agere supervacaneum esse
 arbitror. nam ut deus et creator vim operis sui novit. sed videamus
 tamen, in Mohametis verbis quid insit ineptiarum. ipse testatur ac
 dicit, Christum rationem dei et animam dei et spiritum dei esse.
 quodsi ratio dei est, quomodo, qui cuncta novit, sine ratione ogerit?
 in ratione dei enim nulla omnino inscitia inest. neque enim ut filius
 dei minor est deo ipso et patre, neque ut ratio eius. atque si ani-
 ma et spiritus dei est, quomodo animis et spiritibus hominum onus
 imposuerit, quod ferre non possint? idem asseclis suis dicit, nihil
 eos esse, nisi legi Mosaicae, evangelio et corani satisfaciant. quodsi
 gravia et difficilia ad ferendum iniungit evangelium, quid magister
 vester ita vobis praecipit, nisi veteri legi et evangelio satisfaciatis,

τέλειόν ἐστι τὸ εὐαγγέλιον, ὡσπερ καὶ ἔστι, ματαιῶς ἄρα δικαιοῦτε τὸ κοράν ὅτι συγκαταβάσεως χάριν ἐξεδόθη, καὶ ἀληθῶς καταψεύδεσθε τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, τέλειον εἶναι δεόμενον διορθώσεως.

5 Ἔτι δὲ εἰ ὁ Γαβριήλ ἀνελάβετο αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ, τίς χρεῖα ζῶου, ἵνα ἀπὸ τοῦ Μεκκᾶ διακομισθῇ αὐτὸν ἕως Ἱερουσαλήμ; ἔτι τίς μετρήσας τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος τὸ ἀπὸ τοῦ πρώτου οὐρανοῦ μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ εὐρών αὐτὸ πεντακοσίων ἐτῶν διάστημα ἀνήγγειλε τῷ Μαχοῦμετ; ἔτι εἰ 82
10 μὲν διὰ βημάτων ποδὸς ἐμετρήθη τουτὶ τὸ διάστημα, πῶς περιεπάτησε σῶμα πάχος ἔχον τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ὡς αὐτὸς τερατεύεται; εἰ δὲ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, ἄγγελοι δὲ καὶ ψυχαὶ ἀνέρχονται, πῶς τὰ ἀσώματα σωματικῷ βήματι μετροῦσι τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, ἅτινα ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύ-
15 νανται διελθεῖν τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἀέρα λέγω καὶ αἰθέρα καὶ τὰ ταῦτοις ὅμοια; ἔτι μὲν πῶς εἰς τὴν ἀνάβασιν ἐδεήθη ἀγγέλων ἀναβιβᾶσαι αὐτὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐν δὲ τῇ καταβάσει οὐδαμῶς, ἀλλὰ μόνον τοῦ ζῶου Μπιράκ, ἵνα καὶ
20 φρῶν ὁ μὴ τῶν τοιοῦτων κατεγνώκως;

Διὰ τοι τοῦτο παντελῶς κωλύουσι οἱ ἐκείνου ἀκόλουθοι μετὰ τινων διαλέγεσθαι, τὸν ἔλεγχον δειλιῶντες· οὐδὲ γὰρ

3. τελείου ὄντος καὶ δεομένου P
3ος P

18. τοῦ ἐμπαράκ P

9. μωάμεθ P

11. πᾶ-

vos nihil esse, h. e. nihil frugis habere? deinde si perfectum est evangelium, ut est sane, nequidquam coranem ita tueri conamini, ut eum indulgentiae causa editum esse dicatis, et omnino inepte de Christo et evangelio affirmatis, perfectum illud esse, quum correctione egeat.

Praeterea, si Gabriel eum humeris imposuit, quid bestia opus erat ad ferendum eum Mecca Hierosolyma? aut quis longitudinem viae a primo coelo ad secundum emensus, eam distantiam itineri quingentorum annorum parem esse reperit et Mohameti nuntiavit? nam si gradibus mensurata est ea distantia, quomodo corpus crassum ultra coela processit, ut ille halucinatur? quodsi hoc fieri non potuit, sed angeli et animae ascendunt, quomodo regiones super coelum sitas corporeis gradibus metiantur incorporea, quae quidem tempore brevissimo ea, quae infra coelum sunt, aera et aethera et his similia, transire possunt? aut quid Mohametes angelis in ascensu egebat, ut in coela ab iis eveheretur, in descensu non egebat, sed sola bestia Barac usus est, ut Meccam rediret? quis adeo stultus sit, qui haec improbanda esse non sentiat?

Cavent omnino hanc ob causam illius asseclae, ne cum quo-

ἀγνοοῦντές εἰσι τὴν τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ματαιότητα. ἀλλ' ὅμως κάκεῖνοι ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχουσιν. οἱ μὲν γὰρ τῷ τοῦ θανάτου φόβῳ καὶ ἄκοντες ἐπονται, εἰ δ' ἕως ἀφόβως καὶ ἐν ἐξουσίᾳ ἰδίᾳ ἐγένοντο, εὐθὺς Χριστιανοὶ ἐγένοντο ἄν· οἱ δὲ τῇ πλάνῃ συναπαχθέντες ὡς βέβαια καὶ 5 ἀληθῆ καὶ ὡς ὁμολογημένα ἔχουσι τὰ τοῦ Μωάμεθ ψεῦδη καὶ τερατεύματα· οἱ δὲ οὐ βούλονται ἀποστῆναι τῆς πατροπαροδότης πλάνης αὐτῶν αἰδοῖ τῶν γονέων, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις τιθέασι τὴν αἰτίαν τῆς πρὸς θεὸν ἀπολογίας· οἱ δὲ διὰ τὸ 10 ἄνετον καὶ ἐλεύθερον καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς ἐνδόσιμον οὐ βούλονται ἀποστῆναι τῆς πλάνης, ἀλλὰ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ ματαιάν δίαίταν προαιροῦνται, γινώσκοντες μὲν ὅτι οὐκ εἰσιν ἀπὸ θεοῦ τὰ λεγόμενα, λέγουσι δ' ὅμως ἄντικρυς, ὡς προεῖρηται, ὅτι ὁδὸν ἐντολῶν σου γινῶμαι οὐ βούλομαι. καὶ διὰ 15 τοῦτο οὐδὲ παραχωροῦσιν ἀναγινώσκεσθαι τὴν θείαν γραφὴν παρ' ἐκείνοις, ἵνα μὴ τὸ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ψεῦδος εἰς ἔλεγχον ἔλθῃ. ἐν γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἰωνᾷ οὕτω φησὶν, ὅτι καὶ ὁποῖός ποτε φωραθεῖη ἀντιλέγων τῷ κοράν, θύνατος ἔστω ἢ τιμωρία, μηδὲ πιστεύειν ἕτερον πλὴν αὐτοῦ· ἐν δὲ 20 τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἀμράμ φησὶ μὴ πιστεύσητε ἕτερον πλὴν τοῦ ἐπομένου τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ, καίτοι γε τὸ εὐαγγέλιον σωτηρίαν εἶναι λέγων καὶ ὁδηγίαν, καὶ μηδὲν εἶναι τοῖς Σαρακηνοῖς μὴ πληρώσασι τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν νόμον. πάλιν δὲ ὁ αὐ-

17. τοῦ P

19. ἔσται P

quam disputent, refutationem metuētes. neque enim ignorant magistri sui vanitatem. nihilo tamen minus ipsi inter se dissentiunt. alii enim inviti metu mortis eum sequuntur, qui, si timore vacui et sui iuris essent, statim Christiani fierent; alii, errore obstructi, ut certa et vera et probata venerantur mendacia et prodigia Mohamētis; alii a maioribus sibi traditos errores propter verecundiam parentum relinquere non audent, sed hos sibi ad deum excusationi fore confidunt; alii denique propter indulgentiam et libertatem et veniam explendae libidinis errorem deserere recusant, atque impuram et vanam vitam praeoptant, qui quae docentur, divina non esse probe sciunt, sed, ut dixi, liquido profitentur, viam mandatorum dei nosse se nolle. eadem de causa nec sacras literas legi permittunt, ne magistri sui mendacia agnoscantur. in capite Iona enim dicit, quicumque coranem impugnavit deprehendatur, eum morte multandum esse, nec oportere cuiquam, nisi sibi, credi; idem in capite Amram dicit "nemini credite, nisi qui legi nostrae obtemperat." et tamen evangelium salutem et viam appellat, et Saracenos, nisi legi et evangelio satisfaciant, nihil agere dicit. rursus quasi oblitus, quae ante dixis-

τὸς ὡσπερ ἐπιλαθόμενος τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐν τῷ αὐτῷ κε-
 φαλαίῳ φησὶν ὅτι ἐμοὶ μὲν ὁ ἐμὸς νόμος καὶ ὑμῖν ὁ ὑμέτε-
 ρος· ὑμεῖς ἐλεύθεροί ἐστε ὧν ἐγὼ πράττω, κατὰ ὧν ὑμεῖς.
 τοῦτο γοῦν ἰδίον ἐστι τοῦ παρατετραμμένου νοός, τὸ μὴ μό-
 5νον μετὰ τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ἀσύμφωνον τοῦτον εὐρί-
 σκεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτὸν μηδέποτε συμφωνεῖν, ὡσπερ
 καὶ ὁ παρῶν οὐτοσί Μωάμεθ ἐν ὄλῳ τῷ αὐτοῦ συγγράμμα-
 τι. τὰ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶσα ἡ θεία
 γραφή, ἣ τε παλαιὰ ἢ τε νέα, μία ἐκύστη πρὸς ἑαυτὴν κατὰ
 10 πᾶσαν ἀκρίβειαν συμφωνεῖ, καὶ αὐθις αἱ δύο ὁμοῦ κατὰ
 πάντα εὐρίσκονται τὰ αὐτὰ καὶ φρονοῦσαι καὶ λέγουσαι. καὶ
 εἰκότως· ὁ γὰρ αὐτὸς Θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητὴς καὶ νομοδότης
 τῆς τε νέας καὶ παλαιᾶς. ἐγὼ δὲ τάχα ἂν μετὰ τε Ἡσαίου
 καὶ Δαβὶδ τῶν προφητῶν εἶπον “ἵνα τί, κύριε, ὁδὸς ἀσεβῶν
 15 εὐδοοῦται;” καὶ ὅτι ἐμοῦ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πό-
 δες, παρ’ ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου· ὅτι ἐζήλωσα
 ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἀμαρτωλῶν θεωρῶν· ὅτι οὐκ ἔστιν Β
 ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν καὶ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι
 αὐτῶν, ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσι καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ
 20 μαστιγωθήσονται. διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφά-
 νεια εἰς τέλος· περιεβάλλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσεβειαν ἑαυτῶν.
 ἐξελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν· διήλθουσαν εἰς
 διαθέσιν καρδίας· διενοήθησαν καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ·
 ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν. ἔθεντο εἰς οὐρανούς τὸ στό-

set, in eodem capite ‘mihī’ inquit ‘mea lex, vobis vestra est; vos
 eorum, quae ego facio, expertes estis, ego eorum, quae vos facitis.’
 nimirum insanæ mentis est, non solum cum bonis sapientibusque non
 consentire, sed etiam secum pugnare, ut Mohametes hic in toto libro
 suo facit. haud eadem ratio Christianorum librorum est, sed omnis
 sacra scriptura, tum vetus tum nova, non solum pro se utraque ac-
 curatissime secum concordat, sed etiam ambas partes prorsus inter se
 consentientes et congruentes habet. nimirum idem deus auctor et le-
 gulator novæ et veteris scripturæ est. enim vero cum Esaia et
 Davide prophetis rogare “quare, domine, via impiorum sternitur?”
 atque dicere possim, non multum abfuisse, quin labarent pedes mei
 et fallerer vestigio; invidisse me impiis, quum videram peccantium
 pacem; nullam cerni improbationem in morte eorum nec firmitatem
 in eorum flagellatione, eos aerumnis hominum non obnoxios esse, nec
 cum hominibus castigari. quapropter invasit eos postremum superbia,
 atque cinxerunt se iniustitia et impietate. emanabit tanquam ex adipe
 iniustitia eorum; processerunt ad componendos animos, meditati et

μα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ σὺν τῷ θεοπάτορι Δαβὶδ καὶ αὐτὸς κεκραύξομαι ὅτι διὰ τὰς δολιότητας αὐτῶν ἔθου αὐτοῖς κακά, κύριε· κατέβαλες αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι. πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν ἐξάπινα; ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, ὡσεὶ ἐνίπνικος⁵ ἐξεγειρομένον. κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις.

Ἐτι ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ λέγει ὁ Μωάμεθ ὅτι οἱ δαίμονες σωθῆναι μέλλουσιν, Ὡριγένει αἰρετικῷ ἀκολουθῶν. καὶ ὅτι μὲν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ φησὶν ὅτι πολλοὶ τῶν δαιμόνων ἀκού-¹⁰σαντες τὸ τοῦ Μωάμεθ κορὰν ἀναγινωσκόμενον ἐπήρσαν καὶ ἐθαύμασαν καὶ πιστεύσαντες αὐτῷ ἐσωθῆσαν· ἀλλὰ νῦν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καθολικῶς λέγει καὶ ἀποφαίνεται ὅτι σωθῆναι μέλλουσιν οἱ δαίμονες. εἶπερ γοῦν δύναται σωθῆναι εἷς καὶ μόνος ἐκ τοῦ τάγματος αὐτῶν, δύναται σωθῆναι καὶ πάν-¹⁵τες. ἀλλ' ὡσπερ πάντοτε αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγει καὶ ἐναντιοῦται, οὕτως καὶ κατὰ τὸ παρὸν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ πάντα λέγουσι τὸ εὐαγγέλιον τέλειον καὶ ἄγιον καὶ σωτήριον ὡς τοῦ Χριστοῦ λόγους, νῦν δ' ὡς καὶ πολλάκις ἐναντία τούτῳ καθόλου λέγουσιν. ὁ γὰρ Χριστὸς οὕτως εἶρηκε πρὸς²⁰ τοὺς τῆς γεέννης ἀξίους "πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγ-

19. λόγον P

20. τούτων P

locuti sunt in pravitare, iniquitatem verbis extulerunt; collocarunt in coelis os suum, et lingua eorum ad terram penetravit. at idem cum patre dei Davide dicam "propter fraudes eorum immisisti iis mala, domine: deiecisti eos, dum se efferunt. quam praecipites dati sunt in miseriam? defecerunt, perierunt iniustitia sua, tanquam somnium expergiscentis. delebis, domine, in urbe tua imaginem eorum.

Eodem capite Mohametes daemones salvatum iri dicit, Origenem haereticum secutus. quod enim alio loco narrat, multos daemones, qui Mohameti coranem praelegi audirent, eum librum laudasse et admiratos esse, et fide ei habenda esse salvatos: nunc quidem non idem dicit, sed in universum docet, daemones salvos fore. si enim unus ex eorum ordine salvari potest, omnes salvari possunt. sed sicut ubivis secum pugnat et dissentit, ita hic quoque. nam quum ipse et asseclae eius evangelium omnino perfectum, sanctum et salutare esse dicant ut doctrinam Christi, nunc, ut saepe, huic generali sententiae contraria proferunt. Christus enim saepe huic dignis ita edixit "abite hinc execrandi in ignem aeternum et paratum diabolo et angelis eius." quod quum diceret, nullum daemonum exemit de poena. nec immerito. nam qui propter poenitentiam salvatur, factis suis

γέλοις αὐτοῦ.” τοῦτο τοίνυν εἰπὼν οὐδένα τῶν δαιμόνων ἀφῆκεν ἐκτὸς τῆς κολάσεως. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ σεσωσμέ-
 νος σὺν μετανοίᾳ τὸ κατὰ δύναμιν καὶ αὐτὸς συμβάλλει διὰ
 5 πρῆξεως εἰς τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν. ἐπὶ γὰρ τοῦ σώματος
 σου δύναται ἄνθρωπος ποιῆσαι τὸ κατὰ βούλησιν ἤτοι τὸ μὴ
 ἔμπεσεῖν εἰς νόσον, ἢ ἔμπεσῶν οὐκ ἔχει ἐπ’ ἐξουσίας ἐπανελ-
 θεῖν εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐκ οὐ-
 τως, ἀλλὰ πᾶς τις ἄνθρωπος ἐπ’ ἐξουσίας ἔχει ἵνα μὴ ἀμάρ-
 τη, ὅπερ ἐστὶν ἀσθένεια ψυχῆς· ἁμαρτῶν δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ
 10 θέλῃσιν ἐστὶν ἵνα καὶ αὐτὸς ἀνακαλέσῃται ἑαυτὸν καὶ μὴ
 μόνον εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς ἐπανέλθοι, ἀλλὰ
 καὶ πολλῶ τῷ μέτρῳ ὑπερβῆ, καὶ ἢ σὺν τῇ μετανοίᾳ, ὡς εἴ-
 ρηται, ποιήσῃ καὶ ἔργα ἀξιόχρεα, ἢ κατὰ δεύτερον, ὡς φασί,
 πλοῦν μόνον μετανοῶν εὐρίσκηται. καὶ ὁ πανάγυθος θεός, ὁ
 15 διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων κλίνας τοὺς οὐρανοὺς καὶ
 κατελθὼν καὶ γεγωνὸς ἄνθρωπος, ἐκχέει τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ὅπερ
 ἐστὶ μεῖζον πάσης πρῆξεως ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ
 ἀντὶ πασῶν ἀρετῶν τοῦτο λογίζεται, καὶ πρὸς ἑαυτὸν προσ-
 καλεῖται αὐτοὺς καὶ φίλους αὐτοῦ καθίστησιν. ἐπὶ δὲ τοῦ
 20 διαβόλου ποῦ μετάνοια; ποῦ ταπεινώσις; ἢ γὰρ μετάνοια ἐκ
 ταπεινώσεως γίνεται· πρότερον γὰρ καταγινώσκει τις ἑαυτοῦ
 ὡς κακῶς πρῆξαντος, ἔπειτα μετανοεῖ ἐφ’ οἷς ἤμαρταν. ὁ δὲ
 διάβολος τὸναντίον στέργει μὲν τὴν ἁμαρτίαν ἣν ἤμαρτε καὶ
 τὸ κατὰ δύναμιν πρῶξενος καὶ συνεργός τῆς τῶν ἀνθρώπων 83
 25 ἀπωλείας εὐρίσκηται. τίς γοῦν κοινωνία θεῶ καὶ διαβόλου;

pro viribus confert ad salutem obtinendam. corpore enim homo fa-
 cere, quod vult, non potest, velut a morbo sibi cavere, aut, postquam
 incidit in morbum, pristinam valetudinem ad arbitrium recuperare;
 contra animo omni homini licet ac concessum est peccatum vitare,
 qui morbus animi est, aut, si peccavit, revocare se et non solum re-
 cuperare pristinam animi valetudinem, sed etiam longe firmiorem sibi
 parare, atque aut cum poenitentia, ut dixi, opera salutaria edere, aut
 solam viam, et aiunt, poenitentiae tenere. deus optimus enim, qui
 ob salutem hominum, relicto coelo, in terram descendit et homo fa-
 ctus est, misericordiam suam, quae omnibus angelorum hominumque
 factis maior est et par habetur cunctis virtutibus, effundit, eos ad se
 iuvitat et amicos sibi facit. at ubinam in diabolo poenitentia?
 ubinam summissus animus? poenitentia enim animi non nisi sum-
 missi est. nam prius aliquis quod male fecerit, se accusat, deinde eum
 poenitet eorum, quae fecit. sed diabolus amat potius peccatum, quod
 commisit, et pro viribus adiuvat perniciam hominum. quae igitur

ἄρα ματαιῶς ἐλάλησεν ὁ Μωάμεθ, εἰπὼν ὅτι δύναται σαθῆναι οἱ δαίμονες.

Ἔτι ὁ αὐτὸς Μωάμεθ φησὶ περὶ τοῦ κοράν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ γινώσκει τὴν τούτου ἐξήγησιν, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ Θεός. καὶ εἰ τοῦτό ἐστιν ἀλήθεια, 5 ποία ἐστὶν ἢ τοῦ κοράν ἀφέλεια; ἴσως γὰρ οὕτως ἡδύνατο ἀφέλῃσαι, εἴπερ ἐγίνωσκον τὰ παρὰ Θεοῦ λεγόμενα. ἐπεὶ δ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ εὐρίσκεται μαρτυρῶν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων γινώσκει τὰ ἐν τῷ κοράν λεγόμενα, τίς ἢ τούτου ἀφέλεια; πάντως οὐδεμία. καὶ τίς μείζων ἄλλη ἀπόδειξις ὅτι 10 οὐκ ἔστιν ὑπὸ Θεοῦ ὁ παρὰ τοῦ Μωάμεθ δοθεὶς νόμος; οὐ γὰρ δὴ ματαιῶς νομοθετεῖ ὁ Θεός. Ἰδοὺ τοίνυν καταφανές ἐστὶ τὸ κοράν, ὅτι οὐκ ἔστιν παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνάπλασμα ἐστὶ διανοίας αὐτοῦ τοῦ κακοδαίμονος. καὶ πρόδηλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ κοράν, ὅτι οὔτε τῇ παλαιᾷ γραφῇ συμφωνεῖ οὔτε 15 τῇ νέᾳ διαθήκῃ, καίτοι γε ὁμολογοῦντος τοῦ Μωάμεθ ὅτι ἅγιοι καὶ καλοὶ εἰσὶν αἱ γραφαί, καὶ ὅτι οὐδέν εἰσιν οἱ ἐκείνου ἀκόλουθοι εἰ μὴ πληρώσαιεν τὸν τε νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον. ἔτι σχεδὸν δι' ὅλου αὐτὸς ἑαυτῷ ἐστὶν ἀντιλέγων. ἔτι οὐδὲν θαῦμα ἐποίησεν εἰς πίστωσιν τῶν λεγομένων. ἔτι ὁμολογούμενα ψεύδη 20 περιέχει, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλότριον πάντη. ἔτι βίσιον ἐστὶ καὶ καταλύει τὸ αὐτεξούσιον, ὅπερ οὐδέ ποτε ὁ Θεὸς ἀνέτρεψεν. ἔτι παντελῶς ἐστὶν ἄτακτον, καὶ τὸ ἄτακτον μακράν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀταξίας Θεός. ἔτι πονηρὸν

18. πληρῶσι P 21. ἔτι — αὐτεξούσιον add Alterus

diabolo cum deo communio? ergo temere Mohametes loquitur, quum daemones salvari posse dicit.

Idem Mohametes affirmat, coranem nullum hominem interpretari posse, ne ipsum Mohametem quidem, sed solum deum. quod si verum est, quae tandem est utilitas coranis? fortasse utilis esse posset, si intelligerent homines a deo tradita; sed quum Mohametes ipse testetur, nullum hominem intelligere, quae in corane doceantur, quaeenam possit istius utilitas esse? profecto nulla omnino. quod autem gravius documentum est, quo probetur, deum non esse legis a Mohamete constitutae auctorem? neque enim nequidquam deus leges sancit. manifestum est igitur, coranem non esse a deo repetendum, sed potius opus sapientiae ipsius satanae esse; atque ex ipso corane perspicuum est, eum nec cum veteri scriptura, nec cum novo testamento congruere, quum tamen consentiat Mohametes, eas literas sacras et pulcras esse, nec quidquam agere assecras suos, nisi legi et evangelio satisfaciant. accedit, ut paene ubivis sibi repugnet; ut nullum miraculum ediderit ad fidem dictis parandam; ut liber isto

ἀναφαίνεται· καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ πάσης ἐπέκεινα
 εὐθύτητος καὶ ἀπλότητος; ἔτι πεπλασμένας καὶ τερατώδεις
 θεωρίας περιέχει· καὶ πῶς τοῦτο ἀπὸ θεοῦ τοῦ ποιητοῦ καὶ
 δοτήρος τῆς ἀληθείας; τὸ δὲ πάντων τῶν κακῶν ἔσχατον
 5 καὶ πρῶτον, ὅτι παρὰ δαίμονος ἐξεδόθη τὸ τοιοῦτον κο-
 ράν, κἄν καὶ τὸν θεὸν διαβάλλοντες λέγωσιν ὅτι ἀπὸ θεοῦ
 ἐδόθη.

Θαυμάζω γὰρ ἔγωγε καὶ λίαν ἐκπλήττομαι πῶς τὸν Χρι-
 στὸν ἀφέντες οἱ τάλανες ἠκολούθησαν τῷ Μωάμεθ. αὐτὸς
 10 καὶ γὰρ ὁ τοῦ Μωάμεθ νόμος, τοῦτ' ἔστι τὸ κοράν, αὐτὸ τοῦτο
 φησιν ὅτι δι' ἀγγέλου εὐηγγελίσθη τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ
 διὰ πνεύματος ἁγίου ἠγιάσθη καὶ τῇ δυνάμει τοῦ θεοῦ συνε-
 λήφθη, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐνεργεία, καὶ ἐκ παρθένου ἁγιωτάτης
 καὶ ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας γυναικας καθυρᾶς γεννηθῆναι· ἐν
 15 γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Αἰνεσάν φησιν “ὡ ἑταῖροι τῆς βίβλου”
 (τοῦτ' ἔστιν οἱ πιστοί), “μὴ λέγετε περὶ τοῦ θεοῦ πλὴν τῆς
 ἀληθείας, ὅτι ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς υἱὸς ἐστὶ τῆς Μαρίας καὶ
 ἀπόστολος θεοῦ καὶ λόγος θεοῦ, ὃν ἐν αὐτῇ ἔθηκε διὰ πνεύ-
 20 καὶ πνεῦμα ἅγιον τὴν τρισυπόστατον τριάδα ὁ ἄθλιος οὐκ
 ἤνοιξε τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς τριάδος.
 καὶ εἰκότως· ὡσπερ γὰρ τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς εὐρι-

11. ἡ μήτηρ P

manifesta mendacia contineat, id quod a deo prorsus alienum est; ut violentus sit et libertatem tollat, quam deus nunquam evertit; ut perturbationis plenus sit, quae a deo longe abest, quandoquidem deus non est perturbationis deus; ut pravus sit, quum deus omni sit aequitate et iustitia superior; ut itinera fictitia et prodigiosa contineat, quum deus sit omnis veritatis auctor. quorum malorum omnium primum et postremum est, quod a daemone editus est coram iste, quamvis eum a deo editum esse dicant deum calumniantes.

Miror equidem et admodum stupeo, quod, Christo relicto, miseri isti Mohametem secuti sint. in ipsa enim Mohametis lege h. e. corane docetur, Christum per angelum matri Iesu praenuntiatum, per spiritum sanctum sanctificatum, vi divina, non naturali, conceptum, et e virgine sanctissima et prae omnibus feminis pura natum esse. capite Aenesan enim dicit “socii scripturae” (h. e. fideles), “ne dicatis nisi verum de deo, Iesum Christum filium Mariae et legatum et verbum dei esse, quem in ea collocavit per spiritum sanctum.” itaque miser iste, quum deum appellaret et verbum dei et spiritum sanctum h. e. sanctam trinitatem, non aperuit tamen oculos mentis ad videndum lumen trinitatis. nimirum sicut iu ventre matris fetus immaturi vi-

σκόμενα ἔμβρυα πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν ζῶν μὲν ἔχουσιν, ἀνωφελῆ δὲ καὶ ἀνόητον, καὶ ψυχὴν μὴ δυναμένην διακρίναι τὸ κρεῖττον τοῦ χειρόνος, ἢ παρὰ καιρὸν γεννηθέντα οὐκ εἰσιν ἄνθρωποι ἀλλ' ἐκτρώματα καὶ ἀμβλώματα, οὕτω καὶ πᾶς ἀσεβῆς ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, 5 τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, οὐ δύναται ἰδεῖν τὸ σὺ-
Bράνιον φῶς καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο μύσας τοὺς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ὁ μάταιος σκοτεινὸς ἐναπελείφθη ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. περὶ γὰρ τοῦ ἁγίου πνεύματος συνεχῶς ἐν τῷ κορῶν μέμνηται. φησὶ γὰρ ἐν τῷ κεφα- 10 λαίῳ τῆ Ἐπιπιά ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ ὅτι περὶ τῆς Μαρίας ἐνεφυσήσαμεν αὐτῇ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. καὶ πάντως οὐ δύναται εἰπεῖν ὅτι περὶ ἀγγέλου εἶπε τοῦτο ὁ Θεός. καὶ περὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ τοιαῦτα· περὶ δὲ τοῦ Μωάμεθ οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν, ἀλλ' ὅτι ἦν ὀρφανὸς καὶ πλανήτης ὑπὸ 15 Θεοῦ συναχθεὶς. ἔτι τὸν Χριστὸν λόγον Θεοῦ ὀνομάζει, ὡς εἶρηται, καὶ ψυχὴν Θεοῦ καὶ προφήτην πάντων τῶν προφητῶν μέγιστον, τὸν δὲ Μωάμεθ οὕτως μόνον προφήτην ἀπλῶς. ἔτι τὸν Χριστὸν ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ὀμολογοῦσιν εἶναι τοῦ ἔχοντος τὰς ἐπαγγελίας· ὁ δὲ Μωάμεθ 20 ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ ἔστιν, ὅστις ἐξεβλήθη μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς παιδίσκης Ἄγαρ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀβραάμ. ἔτι ὁ Χριστὸς οὐδέ ποτε ἐποίησεν ἁμαρτίαν (λόγος γὰρ Θεοῦ καὶ πνευ-

10. βαπτίσματος MP
transponendum

11. ἐπιπαῖ P

13. δύνασθε P

διε post Μαρίας

tam quidem, sed inutilem et sui nesciam, atque mentem, utrum melius, utrum peius sit, non discernentem habent, aut, ante tempus editi, non homines, sed partus praeposteri vel abortus sunt, ita quisquis impius per aquam et spiritum h. e. sanctum baptismum non regeneratus, coeleste lumen et veritatem adspicere nequit; et propterea, clausis oculis mentis, nebulo iste occaecatus mansit, ut pater eius diabolus. sancti spiritus enim in corane perpetuo mentionem facit. capite Empira enim nomine dei de Maria dicit, "inspiravimus ei per spiritum sanctum." profecto enim dicere non potest, de angelo hoc deum dicere. haec igitur de Christo praedicat; de Mohamete nihil eiusmodi, sed orbem eum fuisse et vagum hominem a deo compulsum. idem Christum verbum dei appellat, ut diximus, et animam dei et prophetam omnium prophetarum maximum, Mohametem autem simpliciter prophetam. deinde Christum ab Abrahamo, Isaaco et Iacobo, quibus promissa data erant, genus ducere consentiunt; Mohametes autem ex Ismaelis posteris est, qui cum matre sua, Agar ancilla, ab Abrahamo domo eiectus est. Christus nunquam peccavit (nam verbum dei et

μα θεοῦ οὐ δύναται πλανηθῆναι), ὁ δὲ Μωάμεθ εἰδωλολά-
 τρης ἐγένετο καὶ φονεὺς καὶ ἄρπαξ καὶ ἀσελγής, καὶ πολλοὺς
 ἑτέροις ἀμαρτήμασιν ἔνοχος ἐγένετο, ἐφ' οἷς ὁ θεός, ὡς φα-
 σιν, αὐτὸν συνεπέδησεν. ἔτι ὁ Χριστὸς φορικτὰ καὶ ἐξαίσιω
 5 πεποίηκε θαύματα, ὡς ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἐλμαϊδᾷ μεμυρτύρη-
 ται ὅτι ὁ Χριστὸς τυφλοὺς ἐφώτισε, λεπροὺς ἐκαθάρισε, νεκροὺς
 ἀνέστησε καὶ ἄλλα πολλὰ εἰργάσατο· ὁ δὲ Μωάμεθ οὐδὲν θαῦμα
 πεποίηκε κατὰ τὸ κοράν, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ τῆς σελήνης, ὅπερ ἐστὶ
 ψεύδος ἄντικρος, καὶ ἕτερα ἅτινα αἰσχρά, ἅπερ καὶ παρεσιωπήθη-
 10 σαν καὶ τῇ σιγῇ παρεδόθησαν διὰ τὸ λίαν δύσφημον. ἔτι κατὰ
 μὲν τὸ εὐαγγέλιον καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ὁ Χριστὸς ἐσταύ-
 ρωται καὶ τέθνηκε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη καὶ
 ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς κάθεται· κατὰ δὲ τὸ κοράν, ὡς δῆθεν
 τιμῶντες αὐτὸν, λέγουσιν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν, ἀνελήφθη δ'
 15 ὄμως. καὶ ἰδοὺ ὅσον ἀπὸ τῆς τοῦ εὐαγγελίου ἀληθείας καὶ
 ἀπὸ τῆς τοῦ Μωάμεθ ψευδολογίας ὁ Χριστὸς ζῶν ἀναφαί-
 νεται καὶ ὁμολογεῖται, ὁ δὲ Μαχούμεθ οὔτοιςιν, ὡς πάντες οἱ
 τὰ ἐκείνου φρονοῦντες ὁμολογοῦσιν, ἀπέθανεν καὶ οὐκ ἀνέστη.
 καὶ τοίνυν διὰ ταῦτα πάντα τὸν Χριστὸν ἔδει προσκυνεῖν καὶ
 20 μὴ τῷ Μωάμεθ ἀκολουθεῖν. πῶς γὰρ ἔδει πιστευθῆναι τὰ
 τοῦ θεοῦ λόγια ἀνθρώπῳ ὁμοίῳ κατὰ πάντα τῷ δαίμονι; καὶ
 εἰ βούλει, παραβύλλωμεν ἀμφοτέρους, καὶ γνωσόμεθα τὰ τού-
 των ἰδιώματα. ὁ διάβολος ἐπηρμένος καὶ ἀλαζών, ὁ Μωά-

5. εἰλιμάδα P

splritus dei non potest peccare), sed Mohametes idololatra, homicida,
 praedo, libidinosus, multisque aliis vitiis obnoxius erat, ob quae eum
 deus, ut aiunt, miseratus est. Christus stupenda et eximia miracula
 edidit, sicut in capite Elmaida confirmatur, Christum caecis visum re-
 stituisse, scabiosos purgasse, mortuos suscitasse et multa alia fecisse.
 contra Mohametes nullum miraculum edidit secundum coranem, praeter
 unum illud de luna, quod manifestum mendacium est, et alia
 quaedam turpia, quae silentio praetermissa sunt propter nimiam in-
 famiam. Christus secundum evangelium et revera cruci affixus, mor-
 tuus et sepultus est, surrexit, in coelum ascendit et a dextra patris
 sedet; secundum coranem autem, utpote eum venerantes, dicunt, eum
 non mortuum esse, sed tamen in coelum ascendisse. itaque veritas
 evangelii et mendacia Mohametis testimonio sunt et consentiunt, Chri-
 stum vivere; Mohametes iste vero, ut omnes asseclae eius conveni-
 unt, mortuus est nec surrexit. ob haec omnia igitur Christum pro-
 fiteri, non Mohametem sequi debebant. quis enim dicta dei ab ho-
 mine omnino daemioni simillimo accipiat? si placet, comparemus eos
 et cognoscamus utriusque proprietates. diabolus elatus et nebulo;

μεθ ἑπηρμένος καὶ ἀλαζών· τίς γὰρ μείζων τοῦ Μωάμεθ, ὃς ὑπεραναβύς τοὺς οὐρανοὺς, ὡς αὐτὸς περὶ αὐτοῦ εἶρηκε, καὶ αὐτὰς πάσας τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις τῇ Θεῷ προσωμίλει, καὶ μεσίτης τῶν ἑπταικότων ἀγγέλων ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου παντὸς προστάτης; ὁ διάβολος ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ, 5 καὶ ὁ Μωάμεθ τοὺς μὴ πειθόμενους τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ θανάτῳ κατεδίκασεν. ὁ διάβολος ἀπατεῶν ἐστὶ, καὶ ὁ Μωάμεθ τὰς ἡδονὰς ἐνδοὺς καὶ ὡσπερ τι δέλεαρ ἐν ἀγκίστρῳ ἐνθίς τοὺς ἀνοήτους πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσατο. ὁ διάβολος ψεύστης ἐστίν, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον ὡς ὁ Μωάμεθ, καθὼς καὶ ἐν ὄλψι 10 τῇ κορὰν τρανώς ἀναφαίνεται. ὁ διάβολος ὑπουλός ἐστι· 84 καὶ τίς ἄλλος ὡς Μωάμεθ τῇ ταπεινώσει ὑποκριθεὶς τὴν ὑψηλοφροσύνην ἠπάσατο; ὁ διάβολος σύμβουλός ἐστι τῶν ἀπηγορευμένων, καὶ ὑπὲρ πάντας ὁ Μωάμεθ· οὐδὲν γὰρ ὑγιές, οὐδὲν ἀφέλιμον, οὐδὲν Θεῷ δεκτόν, ἀλλὰ τὰ πάντα 15 κατὰ τοῦ Θείου νόμου ἐδίδαξεν. ὁ διάβολος ἄθεός ἐστι, καὶ κατὰ πάντα ὅμοιος αὐτῷ ὁ τῆς ἀπωλείας υἱὸς ὁ Μωάμεθ· Θεὸν γὰρ προσκυνεῖ καὶ κηρύττει ὀλόσφαιρον καὶ ψυχρότατον, Θεὸν προσκυνεῖ τὸν μῆτε γεννήσαντα μῆτε γεννηθέντα, μὴ νοήσας ὁ δειλῆαιος ὅτι σῶμα προσκυνεῖ καὶ οὐ Θεόν· ἡ γὰρ 20 σφαῖρα εἶδος σώματος ἐστὶ καὶ ἡ ψῦξις ποιότης σώματος. τὸν δὲ Θεὸν τὸν μῆτε γεννήσαντα μῆτε γεννηθέντα οὐ προσκυνεῖ ἀλλὰ σῶμα, οὔτε Θεὸν ἀσώματον καὶ ἀληθῆ, ἀλλὰ

Mohametes elatus et nebulo. quis enim Mohamete maior, qui supra coela, ut ipse de se praedicat, et omnes angelos egressus, deum convenit et angelis, qui peccaverant, divinam gratiam reconciliavit, quin etiam totius mundi patronus fuit? diabolus homicida est; Mohametes eos, qui dogmatis suis non obtemperarent, morte multavit. diabolus fraudulentus est; Mohametes licentiam voluptatum faciens, quas quasi ut escam hamo affixit, imprudentes ad se pellexit. diabolus mendax est, nec tantus tamen, quantus Mohametes, quod toto corane clare demonstratur. diabolus subdolosus est; quis autem pariter ac Mohametes, humilitate occultans superbiam, blanditus est? diabolus vetitorum suasor est; idem prae omnibus Mohametes, qui nihil salutare, nihil utile, nihil deo acceptum, sed omnia legi divinae contraria docuit. diabolus impius est; omnino ei simillimus est perniciei filius Mohametes. deum enim adorat, quem globosum et frigidissimum appellat, deum, qui nec generavit nec generatus est, adorare sibi visus, atque nescius, corpus, non deum a se adorari. globus enim species, frigus qualitas corporis est. itaque non deum, qui nec generavit nec generatus est, adorat, sed corpus adorat, nec deum incorporeum et verum adorat, sed deum, quem somnia impiorum con-

Θεὸν προσκυνεῖ ὃν ὄνειροι τῶν ἀσεβῶν διαπλάττουσι. γελοῖον γὰρ πάντως ἐστὶ δοξάζειν τινὰ ἥλιον φῶς μὴ ἔχοντα καὶ πηγὴν ἄνευ ὕδατος καὶ νοῦν λόγον μὴ ἔχοντα. ὡς ἀπόλοιτο ὁ τοιοῦτος θεός. ὁ δὲ παρ' ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς θεὸς εἷς 5 ἐστὶν ὁ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι πιστευόμενός τε καὶ προσκυνούμενος, μόνος ἐν τριάδι καὶ τριάς ἐν μονάδι ἀσυγχύτως ἐνουμένη καὶ ἀμερίστως διαιρουμένη, μόνος ἡ αὐτὴ καὶ τριάς παντοδύναμος, πατὴρ ἄναρχος οὐ μόνον ὡς 10 ἄχρονος ἀλλὰ καὶ ὡς κατὰ πάντα τρόπον ἀναίτιος, μόνος αἰτία καὶ ῥίζα καὶ πηγὴ τῆς ἐν υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι θεωρουμένης θεότητος· ὅς ἴλεως γένοιτο ἡμῖν καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως προσβειαίης τῆς πανυπερευλογημένης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας 15 καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

6. Τίς γοῦν ἀντιλογία ἐστὶ περὶ τοῦ πλάσματος τῆς σελήνης; ὁμως πᾶς τις ὁ ζητῶν τὴν ἀλήθειαν γνώτω ὅτι τὰ θαύματα οὐ κατ' ἐπίδειξιν γίνονται, ἀλλὰ δι' ἀφέλειαν ψυχικὴν ἅμα καὶ σωματικὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἡ διὰ χρῆ- 20 σιν, ὡς ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. ἀλλὰ πῶς ἐνήργησε τὸ τῆς σελήνης τοιοῦτον ἐξαίσιον θαῦμα; αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ εἰπὼν ὅτι οὐκ ἦλθε διὰ θαυμάτων δοῦναι τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ παιδεύεσθαι ἡμᾶς κατηγορεῖ ἡμῶν· ἐγὼ

16. 6] κατὰ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ λόγου P, ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου M κλάσματος P

fixerunt. prorsus ridiculum enim est, solem lucis, aut fontem aquae, aut mentem rationis expertem cogitare. quare pereat iste deus. sed Christianorum deus unus est ante omnia et post omnia et in omnibus et supra omnia, in patre, filio et spiritu sancto creditus et adoratus, unitas in trinitate et trinitas in unitate immixta coniuncta, et individua separata, unitas eadem et trinitas omnipotens, pater initio carens, non solum quod tempore, sed etiam quod omnino causa non continetur, solus causa et radix et fons divinitatis filio et spiritui sancto insitae: qui nobis et cunctis Christianis propitius sit die iudiciali, deprecante benedictissima domina nostra, deipara et semper virgine Maria et omnibus sanctis. amen.

6. Quae vero fabulae istius de luna confictae insulitas est? nempe quicumque verum discere cupit, scito, miracula non ostentandi causa, sed propter salutem animae et corporis, ut a Christo, aut propter necessitatem, ut a Moyse et Iesu, Nauae filio, fieri. quid autem iste lunae illud eximium miraculum edidit? ipse enim dicit, non

δέ, φησί, τούναντίον, ὅτι ἐπιμελούμενος ὁ πατήρ τοῦ παιδὸς παιδεύει αὐτό, ἀγάπης ἐνυπαρχούσης. καὶ περὶ μὲν τῶν Ἑβραίων ἀληθῶς εἶπεν· οἱ γὰρ Ἑβραῖοι κατὰ καιροὺς ἔλαβον ὄργην ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἀσυμπαθῆ· ἔχον καὶ γὰρ προφητας δι' ὅλον τοῦ καιροῦ καὶ ἀγιασμόν καὶ ἱερωσύνην, 5 παιδεύοντος μὲν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ σωματικῶς, ψυχικῶς δὲ οὐ κατελιμπάνοντο. μετὰ δὲ τὸν τοῦ κυρίου σταυρὸν καὶ τὸ πάθος ἐγένετο παντελὴς εἰς αὐτοὺς ἐγκατάλειψις ψυχῶν τε καὶ σωματίων, εἰς αὐτοὺς λέγω τοὺς αὐθάδεις.

7. Ἐπὶ τὸ προκείμενον οὖν ἐπανέλθωμεν τῆς ἡμετέρας 10 διηγήσεώς τε καὶ ἱστορίας. τῇ θέρει τοῦ 593β ἔτους ἤρξαστο φαίνεσθαι κομήτης ἐκ τῶν δυτικῶν μερῶν τοῦ ἀφ' ἐσπέρας ὀρίζοντος ἐκίσσης, εὐθὺς μετὰ δύσειν ἡλίου, ῥομφαία τινὶ Β εἰοικώς, καὶ τῇ σελήνῃ πλησιάσας πανσελήνην οὖση ἐκλείψις κατὰ τύχην γέγονε κατὰ τὴν τάξιν καὶ κύκλον τῶν οὐρανίων 15 φωστηρῶν, ὡς ἔθος. τινὲς δὲ τὸν κομήτην ξιφοειδῆ ὄρωντες καὶ ἐκ τῶν ἐσπερίων κινούμενον καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὴν πορείαν ποιοῦντα καὶ τῇ σελήνῃ πλησιάσαντα, καὶ τὸ σκότος τῆς ἐκλείψεως ἰδόντες, ἐνόμιζον ὅτι ὁ κομήτης ὁ ξιφοειδῆς καὶ ἡ σκότῳσις τῆς σελήνης οὕτως δηλοῖ, ὅτι μέλλουσιν ὁμοφωνῆσαι οἱ 20 τῶν ἐσπερίων αὐθέντες Χριστιανοὶ ἄλθεῖν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ αὐτοὺς νικῆσουσιν. οἱ Τούρκοι δὲ θεωροῦντες καὶ αὐτοὶ εἰς φόβον οὐκ ὀλίγον καὶ λογισμοὺς ἐπέπεσον. ἀλλὰ καὶ αἱ νύκτες

venisse se miraculis legem constitutum. quin etiam nos, quod castigemur, accusat. equidem, ait, contra dico, patrem filium, quem curae habet, castigare, amore commotum. ac de Hebraeis quidem recte dicit. Hebraei enim nunquam iram dei experti sunt, neque tamen illam immisericordem. habebant enim perpetuo prophetas, sacra et sacerdotia, corpore a deo castigati, sed anima non destituti. post Christi autem supplicium et perpressionem secuta est perfecta eorum, i. e. contumacium, destitutio tum corporis tum animae.

7. Redeamus iam ad res, in quibus nunc maxime versauer, enarrandas. aestate anni 696a in parte occidentali horizontis quotidie statim post occasum solis cometes romphaeae similis apparere coepit; qui quum prope lunam esset, pleno lumine splendentem, accidit, ut defectio lunae fieret, secundum ordines et circuitum rerum coelestium, ut solet fieri. quidam quum cometem gladio similem e regione occidentali orientem versus procedere et lunae appropinquare viderent sentirentque tenebras defectionis, existimabant, cometem hunc et obscuratam lunam significare, occidentales principes Christianos, conspiratione facta, adversus Turcas profecturos eosque devicturos esse. atque Turcae ipsi, ista quum viderent, in timorem haud levem solli-

ἐκείναι πανσέληνοι οὐσαι, οὐ διέλειπον ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ἄχρι καὶ τῆς δευτέρας φυλακῆς τῆς νυκτός. τῷ δὲ πρώτῳ σεισμοῖ τινες ἐλαφροὶ ἐγίνοντο ἐπὶ ἡμέρας δέκα καὶ ὀκτώ. καὶ κἀνίσων ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐκ ὀλίγος ἦν.

Ἀλλὰ μέρος τι περὶ τῆς φύσεως τῶν κομητῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ ἄρκων ἤγουν κεραυνῶν καὶ σεισμοῦ καὶ στοιχείων διηγησώμεθα· καὶ ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν δηλώσω πρὸς ὑμᾶς. ἀκουσον οὖν.

10 8. Κομηταὶ λέγονται τὰ φαινόμενα ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἐκχυνόμενα, ἅπερ λέγουσιν τινες ἄστρα· ἀλλ' οὐκ οἴδασιν τί λέγουσιν. ἕτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι δαιμόνες εἰσιν, μὴ εἰδότες καὶ αὐτοὶ τί λέγουσι, καὶ σφαλερῶς βλασφημοῦσιν. ἀλλ' οὔτε ἄστρα εἰσιν οὔτε δαιμονικὰ πνεύματα· τὰ γὰρ
15 δαιμόνια οὐκ εἰσι λαμπρὰ ἀλλὰ ἐξοφωμένα καὶ ἀφανῆ τῆς ἀνθρωπίνης ὄψεως. διὰ τοῦτο οἱ ταῦτα λαλοῦντες φλυαροῦσιν ἁμαρτάνοντες. εἰ δὲ πάλιν ἄστρα εἰσὶ καὶ πάντοτε ἀπὸ αἰῶνος πίπτοντα ἦσαν, ἔμενεν ὁ οὐρανὸς ἄναστρος. διὰ τοῦτο οὔτε ἄστρα εἰσὶν οὔτε πονηρὰ πνεύματα, ἀλλὰ κομη-
20 ται εἰσιν. οἱ γὰρ κομηταὶ τοιοῦτοτρόπως γίνονται. τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ αἰθέρι εἰσερχομένων, τὸ λεπτότατον ἐπιφέρουσι τῆς γῆς ὑλοειδὲς πρὸς τὸ οὐράνιον πῦρ, καὶ βιαζομένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἢ ὕλη οὐ κατέρχεται ἕως οὐ σιγήσῃ ὁ ἄνεμος. καὶ τότε ἐκπίπτουσι ὑλομανούτων τῶν ἀνέ-

7. ἄρκων ἤγουν om P 10. 8] περὶ κομητῶν MP 16. φλυαροῦσιν P 17. πάντοτε om P 22. τὸν οὐρανὸν πῦρ MP

citudinemque inciderunt. quoniam etiam, quae noctibus illis plena luna esset, fulgura et tonitrua non cessabant quavis vespera usque ad secundam vigiliam. mans autem terra tremebat medicriter per dies octodecim. aestus solis per idem tempus haud levis erat.

Enimvero disseramus paucis de natura cometarum, fulgurum, tonitruum, fulminum, motuum terrae et elementorum. docebo eandem pro vrbibus de his rebas. audi igitur.

8. Cometae dicuntur phaenomena a terra in coelum sublata, quos nonnulli astra appellant, nescii, quid dicant. alii daemones eos esse dicunt, qui et ipsi nesciunt, quid dicant, et graviter blasphemant. daemonia enim non clara, sed obscura sunt, nec humanis oculis cerni possunt. quare istud qui dicunt, nugantur et peccant. si autem astra essent et inde ab omni tempore caderent, coelum non foret astris distinctum. itaque neque astra, neque mali spiritus, sed cometae sunt. cometae enim hoc modo nascuntur. venti supra terram et per aerem flantes tenuissimam terrae materiem ad ignem coelo-

μων, ἐκκεχυμένων λαυροειδῶς, ὡς ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ ἄνωθεν κατακαϊόμενος ὁ ἄνεμος σὺν τῇ ὕλῃ λαυροειδῆς γίνεται· καὶ οὕτω γίνονται οἱ κομηῆται. καὶ εἰ ἅμα τῷ κρῦει ἐκπέση ὁ πεπυρακτωμένος ἄνεμος, γίνεται πάλιν ἀχλύς καὶ σμίγεται τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ ἄερι. 5

9. Ἡ ἀστραπή οὐκ ἐν ἑτέρῳ τρόπῳ γίνεται εἰ μὴ συναλλαττομένων τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν νεφελῶν συγκρουομένων, ὡς βιαζομένων ὑπὸ τῶν ἀνέμων, γίνεται κτύπος, ἐν δὲ τῷ κτύπῳ συγκέχυται τὸ πῦρ παρὰ τοῦ οὐρανόθεν πυρός. προτέρα δὲ ἢ βροντὴ τῆς ἀστραπῆς γίνεται· ἡμεῖς δὲ ὀξυτέραν 10 ἔχοντες τὴν ὄρασιν διὰ τοῦτο πρῶτον θεωροῦμεν τὴν ἀστραπήν, μετὰ δὲ ταῦτα ἀκούομεν τὴν βροντὴν, διότι βραδυτέραν τὴν ἀκοὴν ἔχομεν. βλέπε· ἐν παραδείγματι ἀποδείξω σοι. ἀπέχοντός σου τινος πόρρωθεν κόπτονος ξύλα, βλέπεις αὐτοῦ τὴν ἀξίνην συγκρουομένην, καὶ οὕτω μετὰ μικρὸν τὸν 15 κτύπον ἀκούεις.

85 10. Ἄνωθεν πρὸς τὸν αἰθέρα ἠπλωμένον ὑπάρχει τὸ πῦρ ἐν ὅλῃ τῇ προσώπῳ τοῦ οὐρανοῦ· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ τέταρτον στοιχεῖον, καὶ ἰσομερεῖ τῶν ἑτέρων τριῶν, ὡς μὴ ἰσαζομένων ὁ κόσμος ἀπώλετο ἂν· οἷδε γὰρ ὁ δημιουργὸς τὸ πῶς παρεσκεύασεν αὐτά.

11. Ὁ μὲν κεραυνὸς οὕτω γίνεται. συγκρουομένων τῶν

1. ἐκκεχυμένοι P 4. μίγνυται P 6. 9] περὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν. 6. συναπτομένων P 17. 10] περὶ τοῦ ἐν αἰθέρει πυρός P, περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἀστραπή M 19. τοῖς ἑτέροις τριῶν, ὧν μὴ τατιομένων P 22. 11] περὶ κεραυνοῦ P

stem auferunt, nec descendit ea materies ventorum vi aucta, nisi dum silent venti. tum excidunt ventis materie repletis et in speciem folii laurei effusis; quippe igne superiore inflammatus ventus cum materie formam talis folii induit. sic igitur cometæ nascuntur. si in frigus ventus ignitus incidit, rursus obscurus fit et miscetur cum sui simili aere.

9. Fulgur hoc modo fit, ut luctantibus ventis, et nebulis ventorum vi collisis, fragor oriatur, fragore autem ignis avellatur a coelesti igne. tonitru autem prius fulgure fit; sed quoniam visum acriorem habemus, prius fulgur videmus, deinde audimus tonitru, quia auditus lentior est. en tibi eius rei documentum. si quis procul a te ligna caedit, vides asciam immissam, paulo post demum sonitum audis.

10. Sursum per aethera dispersus est ignis toto spatio coeli. id enim quartum elementum est, ceteris tribus aequabile. nam si aequabilia non essent, periret mundus. at enim novit rerum auctor, quomodo ea constituerit.

11. Fulmen hoc modo fit. nebulis collisis, fragor, ut ante dixi,

νεφελῶν γίνεται, ὡσπερ προείπομεν, κτύπος, καὶ μετὰ τὸν κτύπον γίνεται πῦρ. τὸ δὲ πῦρ ἐκεῖνο ἐὰν τύχη καὶ συνουσίαση μετὰ κομήτου, οὐ χλιαίνει ὡς οἱ κομήται, ἀλλὰ ἐπὶ γῆς ἐπεισέρχεται καὶ φθείρει· θανατοῦ καὶ ἀπειλοῦ, ἀλλ' οὐ 5 καίει, ὡς λέγουσὶ τινες. καὶ οὕτως γίνεται ὁ κεραυνός, ὃν περ ἡμεῖς λέγομεν ἀρκόν.

12. Περὶ δὲ σεισμοῦ ἄκουσον, καὶ ὅσον κατὰ δύναμιν δηλώσω ὑμῖν, ὅτι μετὰ καθαρῆς ἀποδείξεως τοῦτο τὸ τοῦ θεοῦ μέγα μυστήριον ἀποδείξει οὐ δύναμαι, ὅτι τῶν τοῦ 10 θεοῦ κριμάτων καὶ προνοίας αὐτοῦ καὶ βύθους καὶ ὕψους τῆς αὐτοῦ σοφίας ἐξιχνιάσαι ἀνθρωπίνη οὐ δύναται γλώσσα, ἀλλ' οὐδὲ γνώσει ἐπ' αὐτὰ συνιεῖ, οὐδ' αὐτὸς ὁ θαναμάσιος Παῦλος ἰσχύει ἐξιχνιῶν τὰς ὁδοὺς κυρίου· ἀλλ' ὡς εὐσπλαγγνος ὢν οἰκτιρῶν καὶ πολυέλεος καὶ ἅπασαν σοφίαν καὶ σύνεσιν φι- 15 λανθρώπως τῷ τοῦ αὐτοῦ ἐχαρίσατο πλάσματι, οὕτω γνωρίζει ἡμῖν ὅτι πᾶσα κτίσις κινεῖται, ὡς προείπομεν, ὑπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὧν τὰ μὲν δύο εἰσὶν εὐφερῆ, ὡς ἐλαφρώτερα κουνιζόμενα ἐν τῷ αἰθέρι· ἀλλ' οὔτε ἄνωθεν ἐκλείπουσιν οὔτε κάτωθεν· ἀλλ' ὅπου οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἴστανται, οὐχ, 20 ὡς λέγουσιν, οὐ φθάνουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν δυνάμει αὐτῶν ἐνεργοῦσιν. ἐν δὲ τῷ οὐρανῷ οὐκ ἔστι γῆ· ἀλλ' ὁ κονιορτὸς αὐτῆς λαυροειδῆς γίνεται σὺν τῷ αἰέρι, καὶ ἐκχέεται πεπυρακτωμένος, καὶ ἐμφανῆς τῷ κόσμῳ τῷ κάτω φαίνεται. ἐν δὲ τῇ γῇ οὐκ ἔστι πῦρ· ἀλλὰ τοῦ πυρὸς αἱ δυνάμεις πολλακίς ἐπὶ γῆς ἐνεργ-

3. φαίνει P 7. 12] περὶ τοῦ σεισμοῦ M et omisso τοῦ P
21. δὲ] γε? an μὲν γὰρ? 23. γίνεται P

et post eum fragorem ignis efficitur. qui ignis cum cometa iunctus, non calefacit, sicut cometae, sed in terram delatus evertit: occidit ac deicit, nec urit tamen, ut nonnulli dicunt. sic fulmen fit, quod vulgo ἀρκὸν appellamus.

12. De motibus terrae iam audi, quos pro viribus explicare conabor, quandoquidem perfecta declaratione magnum hoc mysterium dei explanare nequeo, quoniam iudiciorum, providentiae et sapientiae divinae altitudinem nec lingua humana eloqui nec mens perspicere potest, adeo ut ipse divus Paulus vias domini investigare se non posse fateatur. sed quum pro benevolentia et misericordia sua omnem sapientiam et cognitionem benigne impertiverit creaturae suae, tum edocet nos, totum mundum, ut diximus, quatuor elementis contineri, quorum duo leviora sunt et versus coelum sublimia, at tamen nec supra nec infra plane deficiunt; nec ubi constituta non sunt, eo non perveniunt, sed ibi quoque vim suam exercent. in coelo

γοῦσιν. οὕτως οὐδὲ ἐν τῇ οὐρανῷ ὕδωρ, ἀλλὰ καὶ αἱ νεφέλαι αὐτὸ πρὸς οὐρανούς ἀνάγουσι. γέγραπται γὰρ ὅτι καὶ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ὕδωρ ὑπάρχει· ἄλλο γὰρ τὸ ὑπερκόσμιον καὶ ἄλλο τὸ ἐν κόσμῳ φαινόμενον. τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀῆρ ἰσχυρόν ἐστι στοιχεῖον, καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἐνεργεῖ 5 πολλάκις καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ποιεῖ. ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς ἀνάγει νεφέλας σὺν ὕδατι πρὸς οὐρανούς, ἀστραπὴς ποιεῖ, βροντὰς τρανοτάτας καὶ φοβεράς ὥστε καὶ οἱ οὐρανοὶ σείονται καὶ ἠχοῦσι· καὶ τῷ πυρὶ συννεοῦται καὶ κεραυνούς ποιεῖ διὰ πυρός. καὶ πάντας ὁ ἀῆρ ἐκθροεῖ καὶ ταράττει· τὴν 10 θάλασσαν μετατιθεῖ καὶ ἐκ βυθοῦ ἀμετρήτου συνταράττει, καὶ πάντα κυμαίνει ἐν ἐξουσίᾳ πολλῇ· περικυκλοῖ τὴν γῆν· αὐτὸ γὰρ τὸ στοιχεῖον ἰσχυρότερον πάντως καὶ πολεμικὸν ὑπάρχει. διὰ τοῦτο καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὁ σεισμὸς γίνεται καὶ πᾶσα ἡ κτίσις κινεῖται· ἡ γὰρ γῆ, ὡς εἴρηται, οὐ βαστάζε- 15 ται ὑπὸ οὐδενός.

13. Ὁ μὲν ἀῆρ πρωτόκτιστον πάντων ὑπάρχει στοιχεῖον, ὕπὸ δὲ τοῦ ἀέρος τὸ ὕδωρ γεννᾶται· καὶ οὕτως ἀέρος ἐξερχομένον ἐκ τοῦ στόματός σου καὶ ὑποπίπτοντος εἰς τὴν σὴν 20 πολὴν γίνεται δροσία, ὡς ὑπὸ τεσσάρων στοιχείων καὶ ὁ ἀνθρώπος συνηρμοσμένος ὑπάρχει καὶ πᾶσα ἡ κτίσις. τὸ δὲ ὕδωρ χοῦν ἀποτελεῖ. εἰ βούλη, τοῦτο ὄψῃ ἀληθῶς. λάβε

8. φοβερωτάτας P
περὶ στοιχείων M

17. 13] περὶ τῶν τεττάρων στοιχείων P,

non est terra: sed pulvis speciem folii laurei cum aere induit et ignitus effunditur et ex inferiore terra conspicitur. in terra non est ignis: sed vis ignis saepe in terra efficax est. ita nec aqua in coelo est, sed tamen nebulis eo attollitur. quod enim in sacris literis est, etiam supra coela aquam esse, alia est supra mundum, alia in mundo aqua. similiter aer validum elementum est, et tum supra tum infra vim suam exercet ac signa et prodigia efficit. ex extrema terra nebulas cum aqua in coelum attollit, fulgura excitat et tonitrua acerrima et terribilia, ita ut etiam coela contremant et personent, atque, igni iunctus, fulmina efficit. ita aer omnes homines terret et turbat, mare ciet et ex altitudine immensa concitat, cuncta agitat vi ingenti, terram circumdat. adeo id elementum validum et vehemens est. ex hoc igitur motus terrae oriuntur, quibus universa natura concutitur. terra enim, ut dictum est, a nemine portatur.

13. Aer primus ex elementis conditus est, ex aere autem aqua nata. ita aere ex ore tuo exeunte et adhaerente barbae, ros nascitur, quoniam e quatuor elementis etiam homo cum universa natura compositus est. aqua limum efficit: quod, si velis, ita experire. collige aquam puram urna vitrea, et emitte eam, donec deficiat, at-

ὔδωρ ἀπὸ βροχῆς καθαρόν ἐν ὑελίῳ ὑδρίῳ, καὶ ἄφες αὐτὸ τὸ ὔδωρ ἕως οὗ ἐκλείπη, καὶ εὐρεῖς χοῦν, ὡς εἶπομεν. ὁ δὲ χοῦς γεννᾷ λίθον καὶ σίδηρον καὶ πῦρ ἀποτελεῖ.

Ἐνταῦθα εἰπόντες τὴν τῶν στοιχείων καὶ ἄλλων τινῶν 5 διήγησιν ἐν συνόψει, τὰ νῦν τὰ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας αὐθις ἀψώμεθα.

14. Τῷ αὐτῷ δὴ φθινοπώρῳ, τοῦ 593β' ἔτους δη-
 λονῶσι, τελείως ἐπανέστησαν οἱ τῆς Πελοποννήσου Ἀλβανῖται
 10 κατὰ τῶν δεσποτῶν καὶ ἀνθέτων αὐτῶν, καὶ τὸν Καντακου-
 ζηνὸν Μανουὴλ δεσπότην τάχα πεποιήκασιν, περὶ οὗ οὐκ οἶδα
 τί εἶπεῖν, πόθεν καὶ διὰ τί οὕτως ἐπεχειρίσθη. τῷ δὲ Δε-
 κεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐλθόντος πάλιν τοῦ Ἀμάρη υἱοῦ
 τοῦ Τουραχάνη μετὰ στρατοπέδου εἰς βοήθειαν τῶν δεσπο-
 15 τῶν αἰτήσῃ αὐτῶν, καὶ μικρὸν τι κακώσαντος τοὺς Ἀλ-
 βανῖτας, καὶ τὸν αἰχμάλωτον αὐτοῦ ἀδελφὸν χάριν λα-
 βῶν ἐπανέστρεψεν. ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ μηνὶ ἀνέλεν αὐ-
 τοχειρία τὸν φιλτατὸν μου υἱὸν Ἰωάννην ὁ ἀσεβέστατος
 καὶ ἀπηνέστατος ἀμηρᾶς, ὃς δῆθεν ἐβούλετο τὴν ἀθέμιτον
 20 σοδομίαν πρᾶξαι κατὰ τοῦ παιδὸς χρόνων ὄντος δεκατεσσα-
 ρων καὶ μηνῶν ὀκτὼ παρὰ ἡμέραν μίαν· κατὰ δὲ φρόνησιν
 καὶ ἡλικίαν ὡσὰν πλειόνων ἔτων ἦν. οἱ μοι τῷ δυστυχεῖ καὶ
 ἀθλίῳ γενέτη! τῷ αὐτῷ δὲ Δεκεμβρίῳ ἀπῆλθον αἰγῶ εἰς τὸ
 Λεοντάρην καὶ τὸν δεσπότην κῦρ Θωμᾶν τὸν πορφυρογέννη-
 τον προσεκύνησα· καὶ εἰς τὴν δουλοσύνην αὐτοῦ προσεδέ-

10. τάχα om P 22. γενέτη] τί γένηται P

que invenies limum, ut diximus. limus autem lapidem gignit et fer-
 rum atque ignem creat.

In conspectu posita elementorum et aliarum quarundam rerum
 natura, redeat iam, unde digressa est, narratio.

14. Eodem autumno, anni 696a, Albanitas Peloponnesii adver-
 sus despotas et principes suos manifestam moverunt seditionem et
 Manuelem Cantacuzenum despotam crearunt, de quo non habeo
 dicere, unde et cur id egerit. Decembri eiusdem anni Amares, Tu-
 rachanis filius, despotarum rogatu cum exercitu ad eos adiuvandos
 advenit: qui tamen, postquam admodum leviter afflixit Albanitas,
 captivum fratrem praemii loco adeptus, reversus est. quo tempore
 et mense impiissimus et immanissimus ameras dilectissimum mihi
 filium Iohannem sua manu iugulavit, quum turpiter eo abuti vellet,
 annos quatuordecim et menses ad unum diem octo nato, sed ad pru-
 dentiam longe maiori. vae mihi misero et infelici patri! eodem
 Decembri ego Leontarium profectus despotam Thomam porphyrogeni-
 tum salutavi, qui in servilium sui me recepit et Certezam oppidulam

ἔατό με, καὶ τὸ χωρίον τὴν Κερτέξην εὐηργέτησέ μοι ἀφρο-
ροβούλλῃ. καὶ πρὸς τοὺς δεσπότας Σερβίας τὸν συμπεπτηρὸν
καὶ γαμβρὸν αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἀπελθεῖν με τῷ ἔαρι τοῦ αὐ-
τοῦ ἔτους διὰ πολλὰς καὶ ἀναγκαίας δουλείας ἀφελίμους ἀνά-
τούτων. καὶ ἐτοιμασθεὶς παρεγενόμην εἰς Μοθώνην, ἵνα διὰ 5
πλευσίμου ἐκεῖθεν ἀπέλω εἰς Ἐπίδαυρον τῆς Ἰλλυρίας κά-
κεῖθεν εἰς τὴν Σερβίαν· καὶ ἐξεκόπην τῆς ὁδοῦ διὰ τὴν γε-
νομένην σύγχυσιν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἕνεκεν τῆς φυγῆς τοῦ
γυναικαδέλφου τοῦ δεσπότη κὺρ Θωμᾶ, υἱοῦ Κεντηρίωνος
τοῦ πριγκίπου, ἀπὸ τῆς τοῦ Χλουμουτζίου φυλακῆς. ἐν τῷδε 10
τῷ τοῦ καιροῦ διαλήμματι ὁ ἀμηνᾶς ἀπῆλθεν κατὰ τῆς Σερ-
βίας, καὶ τὸ Ὀμόβρυδον παρέλαβεν. καὶ ἀπῆλθον ἐγὼ διὰ
θαλάσσης εἰς τὴν Πάτραν, κάκεῖθεν διὰ τῆς Βοσιτίτζας διελ-
θὼν πέραν εἰς Αἰτωλίαν, καὶ τῇ πρώτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ
ἔτους ἔφθασα εἰς τὴν Αἴνον, ἵνα καιρὸν τινα ἐκεῖσε 15
διαβιβάσω ἀποκρύφως, ἕως οὗ ὁ ἀμηνᾶς διὰ τοῦ τῆς Σοφίας
μέρους ἐπαναστρέψῃ εἰς Ἀνδριανούπολιν, καὶ ἐλεύσομαι καὶ γὰρ,
ἵνα τοὺς οἰκείους μου αἰχμαλωτισθέντας ἐξαγοράσω. καὶ ἐλ-
θόντος τοῦ ἀμηνᾶ ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει παρεγενόμην καὶ γὰρ
ἐκεῖσε, καὶ παρὰ τοῦ πρώτου ἱπποκόμου τοῦ ἀμηνᾶ τοῦνομα 20
Ἰμπραῖμ τζελεπὴ ἐξηγόρασα τὴν ἐμὴν σύνευνον, οὐκ αὐτὴν
μόνην ἀλλὰ καὶ τὴν μετ' αὐτῆς Χρυσοβεργίαν, καὶ ἐν τῇ
Πάτρᾳ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ μετ' αὐτῶν ἐπανέστρεψα, πολλὰ
86 κακοπαθήσας καὶ καταναλώσας ἐν τῇδε τῇ ὑποδημίᾳ. καὶ ὅτε

1. κέρκεραν P	5. αὐτῶν P	11. διαστήματι P	12. τὸν P
16. ἀπὸ τοῦ τῆς	σερβίας πολέμου P		17. ἀπελεύσομαι P
21. μπραὶ M	23. ἔφθασα P		

cum bulla aurea mihi donavit. idem me itineri ad despotas Serviae, affines suos, multis, idoneis et necessariis de causis vere eiusdem anni faciendo destinavit. paratus ad iter Mothenen veni, navigio inde Epidaurum Illyricam et in Serviam profecturus. sed impeditus sum tumultu in Peloponneso inde exorto, quod frater uxoris Thomae despotae, filius Centerionis principis, Chlomotza e custodia aufugerat eodem tempore ameras in Serviam profectus Homobrydum cepit. ego per mare Patram, atque inde trans Bostitzam in Aetoliam profectus, primo die Septembris anni 6963 Aenum veni, ut latèrem ibi aliquantisper, donec ameras per Sophiam regionem Adrianopolim redisset et ego eodem abirem ad familiares captivos redimendos. quum ameras Adrianopolim advenisset, affui et ego, et a primario praefecto stabuli amerae, Ibrahim tzelepe, coniugem et eius comitem Chrysoberginam redemi, et mense Februario cum iisdem Patram reverti, mul-

ἐγὼ εἰς Ἀνδριανούπολιν διέτριβον, τῷ Ὀκτωβρίῳ δὴ μηνὶ ἤλ-
 θεν ὁ Τουραχάνης μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ πολλῶν στρατο-
 πέδων εἰς βοήθειαν τῶν ἀυθέντων καὶ δεσποτῶν, καὶ τοὺς
 Ἀλβανίτας παντελῶς ἐδούλωσεν τοὺς ποτε ἀφηνιάσαντας, καὶ
 5 τὸν ψευδοδεσπότην αὐτῶν ἐδίωξεν. ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ τῇ
 β' Ἰανουαρίου μηνὸς ἐγεννήθη τῷ δεσπότῃ κύρ Θωμᾷ ὁ κύρ
 Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος. καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τοῦ 593δ'
 ἔτους ἀπέθανε Θάμαρ ἡ καλὴ μου θυγάτηρ, αἰχμάλωτος οὖσα
 ἐν τῷ τοῦ ἀμηνῶ σερραγίῳ λοιμῶδει νόσῳ, οὖσα ἑτῶν ιδ'
 10 καὶ μηνῶν πέντε· ἦν ποτε διὰ προστάγματος τοῦ αἰοιδίμου
 βασιλέως κύρ Κωνσταντίνου τοῦ ἀυθέντου μου ἐδεδώκειν εἰς
 σύνευνον τῷ κληρονόμῳ καὶ ἀυθέντῃ τῆς Αἰίνου καὶ τῆς Ἰθώ-
 μης καὶ τῶν περὶ αὐτήν, ὡς προέφην ἐν τοῖς πρώην βιβλίοις.
 ἔγωγε ὁ ἄθλιος οὐκ οἶδα τὸν τούτης θάνατον. οἱ μοι, οἱ
 15 μοι, τῷ ἀθλίῳ γενέτη! καὶ τῇ κέ τοῦ Ὀκτωβρίου ἀπεστάλην
 πρέσβυς πρὸς τὴν τῶν Ἑνετῶν ἀριστοκρατίαν, δουκὸς ὄντος ἐπι-
 αὐτοῦ τοῦ Φραγκίσκου Φούσκαρι· ὑφ' ᾧ εὐηρογητήθη καὶ
 ἐτιμήθη διὰ χρημάτων τε καὶ γραμμάτων. καὶ τῇ ε' τοῦ
 Ἀπριλλίου ἐπανέστρεψα εἰς τὴν Πάτραν, θεοῦ καὶ μόνου βοη-
 20 θείᾳ ἀλύξαμεν τὸ τῆς θαλάσσης κακόν, ὅπερ καθ' ὅδον ἡμᾶς
 εὔρε. τῷ δὲ Ἰουνίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβεν ὁ ἀμηνῶς
 τὴν Ἀθηνῶν πόλιν. καὶ τῷ Ἰουλίῳ ἀπελθόντος τοῦ ἀμηνῶ
 εἰς Ἀλβανίαν σχεδὸν ἐάλω τὸ πλεόν μέρος αὐτῆς. τέλος κα-

4. ἐδούλωσαν P

5. ἐδίωξαν P

9. ἑτῶν ὑπάρχουσα P

13. πρώτοις P

14. εἶδα? ταύτης P

tis in eo itinere miseriis exantlatis magnoque sumtu facto. quo tem-
 pore autem Adrianopoli commorabar, mense Octobri, Turachanes cum
 filiis magnisque copiis ad auxilium despotarum et principum adventit,
 et rebelles Albanitas penitus coercuit et falsum despotam eorum su-
 gavit. eodem anno, mensis Ianuarii die secundo, Thomae despotae
 filius natus est Manuel Palaeologus. mense Septembris anni 6934
 Thamar, filia mea pulcherrima, in serragio amerae captiva, morbo pe-
 stifero mortua est, annos quatuordecim et menses quinque nata: quam
 quondam iussu venerandi imperatoris, domini mei Constantini, heredi
 et principi Aeni, Ithomes et locorum adiacentium desponderam, sicut
 supra a me explicatum est. ego miser ignorabam mortem eius. heu
 me infelicem parentem! die 25 Octobris legatus missus sum ad se-
 natum Venetorum, duce etiamtum eodem illo Francisco Fuscario: a
 quibus auctus et ornatus sum pecuniis ac literis. die 6 Aprilis Pa-
 tram redii, solius dei auxilio salvus et periculo maris, in quod in iti-
 nere deveneram. Iunio eiusdem anni ameras urbem Athenas cepit;
 atque Iulio mense in Albaniam profectus, non multum absuit, quin

Phrantzes.

25

κῶς ἀπεδιώχθη παρὰ τῶν ἐλθόντων εἰς βοήθειαν, τοῦ Ἰάγκου δηλονότι καὶ Καπιστρανοῦ καὶ ἑτέρων ἐξοχωτάτων ἀνδρῶν· ὃς ἠτηθεὶς φεύγων ᾤχετο, καὶ ὁ χρήσιμος ἐκεῖνος μεπηλέρμπεης Τουραχάνης ἀπέθανεν.

15. Καὶ τῷ 535^ε ἔτει ὁ τοῦ τῆς Οὐγγρίας στρατοπέ-
δου ἄρχων καὶ κυβερνήτης Ἰάγκος ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ δὴ καὶ
ὁ Καπιστρανός, ἔτι δὲ καὶ ὁ τῆς Σερβίας ἄρχων καὶ δεσπό-
της κύρ Γεώργιος ὁ Βουλκος ἐτελεύτησε. καὶ Μαίω β τοῦ
αὐτοῦ ἔτους καὶ ἡ βασίλισσα ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθανεν· ἐν ἧ
σχεδὸν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ διέβη πρὸς τὸν ἀμηνρᾶν ἡ θυγάτηρ 10
αὐτῆς εἰς ἀμήρισσαν μετὰ τοῦ τυφλοῦ τοῦ πρώτου αὐτῆς
ἀδελφοῦ καὶ τοῦ θείου αὐτῆς Θωμᾶ τοῦ Καντακουζηνοῦ,
ἄρασα μεθ' ἐαυτῆς ἄπαντα τὸν βίον ἦτοι περιουσίαν καὶ
ὑπαρξιν κινητῆν, φοβούμενοι διὰ τὸν βίον τῆς μητρὸς τὸν
ἀδελφὸν καὶ τὴν νύμφην αὐτῶν. καὶ τῷ ἔτει 535^ε μηνὶ Νοεμ-
βρίῳ ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης Λάζαρος, καὶ ὁ ἀμηνρᾶς
Μεμέτην τὸν αὐτοῦ μεπηλέρμπεην ἐδιόρισεν ἵνα, εἰ δύνατον ἦν,
μετ' εἰρήνης τὸ Σμεντόροβον καὶ πᾶσαν δὴ τὴν Σερβίαν μετ'
εἰρήνης λάβῃ καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτῶν δώσῃ τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς
τέκνοις αὐτοῦ δὴ τοῦ Λαζάρου· ὅπερ καὶ οὐ κατώρθωσε τότε, 20
εἰ μὴ μόνον τὸ Περιστέριν παρελάβε προδοσίᾳ. μετὰ δέ τινα
καιρὸν καὶ τὸ Σμεντόροβον καὶ τὸν ἄλλον τόπον. καὶ τῇ βα-

2. καπεστιανοῦ P
στιανός P
ἀπέστειλεν P
περισιερὶ P

4. Τουραχάνης add Alterus

7. καπε-

15. τῷ αὐτῷ ἔτει 535^ε P

17. μεμέτης P

18. δεντόροβον P, et mox σμοντόροβον.

21.

maiolem partem huius quoque terrae in potestatem redigeret; sed postremo ab iis, qui auxilio venerant, Ianco, Capistrano et aliis viris praestantissimis victus recessit. sub idem tempus egregius ille beglerbegus Turachanes in vivis esse desiit.

15. Anno 6965 Hungarorum dux et princeps Ianco mortuus est; imo etiam Capistranus et Serviae princeps et despota, Georgius Bulcus. Maii mensis die secundo anni eiusdem etiam regina, uxor eius, obiit: quo ferme ipso die et hora ad ameram et amerissam se contulit filia eius cum caeco fratre natu maximo et Thoma Cantacuzeno avunculo, ablatis secum omnibus facultatibus sive rebus mobilibus. anno 6966, mense Novembri, ipse Lazarus despota mortuus est, et ameras Mehemeti, beglerbego suo, mandavit, ut, si fieri posset, pactione sibi compararet Smentorobum et totam Serviam, et alia pro his uxori et liberis Lazari daret: cuius voti tum non compos factus est, sed solum Peristerium proditione obtinuit; aliquanto post tamen etiam Smea-

σιλίση ἔδωκε τάχα τινὰ κάστρα, ἕπερ ὁ ἀμηραῦς ἐν τῇ Μπό-
 ανα κέκρητο. Μαΐῳ δὲ 15 τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἀμηραῦς παρα-
 γέγονεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ εἰς τὴν Κόρινθον καταλεί-
 ψας στρατὸν περιεκύκλωσεν αὐτὴν πολιορκῶν· αὐτὸς δὲ ἐλ-
 5 θὼν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τόπου καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε τὰ μὲν ἡχ-
 μυλώτευσσε τὰ δὲ ἠφάνισε καὶ ἐνέπρησε, ἐξαιρέτως δὲ τὴν
 Ἀκωβαν, τὸν Ἀετὸν καὶ τὰ Πενταχυρία. κἀκεῖθεν ἐξελθὼν B
 κατὰ τοῦ Μοχλίου ἐπέδραμεν, καὶ ὁ τότε ἐκεῖσε ἡγεμονεύων
 ἔδωκεν αὐτὸ μετ' εἰρήνης τῷ ἀμηραῦ, ὁ καλοκαγαθὸς Ἀσάνης
 10 Δημήτριος. καὶ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους κἀκεῖθεν
 πάλιν ἐπιστρέψας ὁ ἀμηραῦς εἰς Κόρινθον ἔπεσεν, ἣν δὴ καὶ
 δεδώκασιν αὐτῷ οἱ γενναῖοι ἄρχοντες ἄνευ ἀντιλογίας τινός,
 ὁ Ἀσάνης Ματθαῖος λέγω, ὁ γυναικάδελφος τοῦ δεσπότου
 κυρ Δημητρίου, υἱὸς δὲ Παύλου τοῦ Ἀσάνη, τὸ παλαιὸν καὶ
 15 νέον κακόν, καὶ ὁ Λουκάνης Νικηφόρος. γέγονε δὲ τοῦτο
 ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ τῇ 5. ὧν ὁ μὲν εἰς ἡγεμόνευεν ἐν αὐτῇ,
 ὡς μὴ ὄφελεν, ὁ δὲ Ἀσάνης ἦν ἀπεσταλμένος σπουδῇ παρὰ
 τοῦ δεσπότου ἐν αὐτῇ, ὅπως χρηστοτέρως φυλάξῃ τὴν πόλιν·
 κἀκεῖνος δὲ συντομωτέρως παρέδωκεν αὐτήν. καὶ οὐκ οἶδα-
 20 σιν ὅτι εἰ καὶ τὴν Κόρινθον ἔδωσαν, δῆλόν ἐστι κατὰ τὰ
 πράγματα ὅτι ὥσπερ κεφαλὴ ἐν τῷ σώματι, τοιουτοτρόπως
 καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἦδε ἡ πόλις εἶχε. τάχα καὶ ὀρκω-
 μωτικά εἰρήνης πεποιήκασιν μετὰ καταστάσεως, ὅτι καὶ ὁ δε-

1. τὰ χατὶνὰ κάστρα P μπισία P 7. πεντεχείρια P 8.
 Ἀμυκλίου P 22. ἔχει P

torobum et locum alium. reginae castella quaedam data sunt, quae
 ameras in Bosna habebat. Maii die 15 eiusdem anni ameras in Pe-
 loponnesum venit, et Corinthum, exercitu relicto, oppugnari iussit,
 ipse, per mediam terram procedens, cuncta aut in servitutem redegit
 aut delevit et combussit, in primis Acobam, Aetum et Pentachyria.
 inde progressus Mochlium incursum, quam urbem pacifice illi tradidit
 eius tum praefectus optimus Demetrius Asanes. Iulio mense inde re-
 versus Corinthum adortus est, quam haud cunctanter ei dederunt du-
 ces fortissimi, Matthaeus Asanes, frater uxoris Demetrii despotae,
 filius Pauli Asanis, quod vetus et recens malum fuit, et Nicephorus
 Lucanes, mensis Augusti die sexto, quorum alter utinam ne admini-
 strasset urbem, quam administrabat, alter, Asanes, dedita opera a
 despota missus ad diligentius eam tuendam, etiam citius eam tradi-
 dit. adeo nesciebant, quum Corinthum traderent, urbem se tradere,
 quae, si rem aestimare velis, in Peloponneso id esset, quod caput in
 corpore est. mox etiam pactionem cum sacramento fecerunt, ut Tho-
 mas despota Patrum cum locis adiacentibus traderet; praeterea Gala-

σπότης ὁ κύρ Θωμᾶς τὴν Πάτραν δώση μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὰ Καλάβρυτα καὶ ἀπλῶς πάντα ὅσα ὁ μακαρίτης βασιλεὺς Κωνσταντῖνος δεσπότης ὦν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ εἶχεν. ἄπερ δὴ ὡς ἤκουσεν ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς ὁ αὐθέντης καὶ κύριος αὐτῶν ἐν τῇ Μαντινείᾳ διαβιβάζων⁵ πανοικί, ἐλθὼν εἰς τὰ περὶ τὴν Τρύπην βουνά, ἔνθα δὴ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦν, καὶ οἱ ῥηθέντες καταστάται τῶν τοιούτων ἀξιεπαίνων ἔργων ἦλθον· καὶ ἄνευ συμβουλῆς ἢ ἀντιρρήσεως, μὴ ποιήσας ἀναβολὴν οὐδεμίαν, ἀπέστειλε τὸν αὐτοῦ μέγαν πριμικῆριον τὸν Λάζαρον, καὶ πάντα τὰ ῥηθέντα ἄστυα¹⁰ τῷ ἀμηνῶ παρέδωκεν ὡς λαχάνα κήπου. τῇ δ' αὐτῇ σχεδὸν ἡμέρᾳ ἐπεὶ ὁ ἀμηνῶς ἦν ἀναγκαζόμενος ἐξελθεῖν τῆς Πελοποννήσου διὰ τινὰ αἰτίαν, καταλείψας Ἀμάρην τὸν τοῦ Τουραχάνη υἱόν, ἵνα αὐτὰ λάβῃ ἀντὶ τοῦ ἀμηνῶ, ὁ δ' ἐκέϊθεν¹⁵ διέβη.

16. Τῷ δ' Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ 595ζ ἔτους ὁ ἀμηνῶς ἀποστείλας πρέσβυν πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Δημήτριον ἦται τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, ἣν ἔσχεν ἐκ τῆς αὐτοῦ συζύγου τῆς τοῦ Παύλου τοῦ Ἀσάνη θυγατρὸς, τοῦ πατρὸς Ματθαίου· εἰ δ' οὐ, μάχῃ ἀνὰ αὐτῶν ἔσεται. ὁ δὲ περὶ²⁰ τούτου τοῦ συνοικεσίου πρέσβυς ἐλθὼν καὶ πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Θωμᾶν εἰς τὴν Πόντικον εἰρισχόμενον τοὺς ὄρκους τῆς ἀγάπης ἀπετέλεσε, καὶ τὰ μὴ φθάσαντα ἄστυα δοθῆναι τῷ αὐθέντῃ αὐτοῦ ἔσχε κατὰ τὰς συμφωνίας, ὡς εἰρήκαμεν,

18. εἶχεν P 20. δέ, omisso οὐ, P

bryta, et omnino cuncta, quae beatae memoriae imperator Constantinus despota, quum is in Peloponneso esset, habuerat. quae ubi audiit Thomas despota, eorum dominus et princeps, cum omni familia Mantineae degens, in viciniam Trypes buna, ubi frater eius et isti rerum tam laudabilium auctores erant, concessit, ac sine deliberatione vel reclamatione et minime cunctanter Lazarum, magnum primicerium suum, misit et loca, quae dixi, omnia, tanquam olera horti, ameras tradidit. quum eodem ferme die ameras e Peloponneso discedere causa quadam cogeretur, Amaram, Turachanis filium, qui illa pro se occuparet, reliquit, ipse inde abiit.

16. Octobri mense anni 6967 ameras, legato ad Demetrium despotam misso, huius filiam in matrimonium sibi expetivit, quam is ex Pauli Asanis, patris Matthaei, filia, uxore legitima, habebat: nisi daret, pro hoste se eum habiturum. de hoc coniugio missus legatus etiam ad Thomam despotam Pontici versantem venit, et, pactione cum eo facta, oppida principi suo nondum donata secundum conventa

καὶ ἀπῆλθε. κατὰ δὲ τὸν Ἰανουάριον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ καλοκαυθαδὸς Λουκάνης Νικηφόρος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Πελοποννησιοφθόρος, λογιζόμενος εἶναι τῶν πρώτων καὶ πιστῶν ἀρχόντων τοῦ δεσπότη κῦρ Δημητρίου, καὶ τινες ἄλλοι σὺν 5 αὐτῷ τῶν Ἀλβανιτῶν καὶ Πελοποννησιωτῶν, μὴ λογιζόμενοι ὅτι ἂ ἐπιμελοῦνται πρᾶξαι εἰς κακίαν αὐτῶν πρόχειρον ὠκνόμουν, ἐπεισαν τὸν δεσπότη κῦρ Θωμᾶν ἵνα μάχην ἐγείρῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἀμηνῶ ἐπανάστασιν ποιήσῃ, καὶ φάγῃ τοὺς ὄρκους ὡς λάχανα, οὓς πρὸ δλίγου 10 μετ' αὐτῶν ἐποίησε. καὶ ὁ ἄλλος ἀγαθὸς ἀνὴρ Ἀσιάνης ὁ Ματθαῖος διὰ τὸ πρὸς τὸν ἀμηνῶ εἶναι ἀπεσταλμένος περὶ τοῦ εἰρημένου συνοικεσίου τοῦ ἀνὰ τῆς τούτου ἀνεψιᾶς καὶ τοῦ ἀμηνῶ ταῦτα οὐκ ἐγίνωσκεν. ἐξελθόντος οὖν τοῦ δεσπότη 87 του κῦρ Θωμᾶ εἰς τὰς ἀρχάς τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ 15 αὐτοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἐνωθέντος μετὰ τῶν ἐργαζομένων κατ' αὐτοῦ ἢ καὶ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ κατ' αὐτῶν, ὡς ὁ λόγος προῖων δηλώσει, παρέλαβον ἀπὸ μὲν τῶν Τούρκων τὰ Καλάβρυτα καὶ μόνον ἐκ τῶν ἀστέων ὧν ἤλιπζον λαβεῖν, ἃ οἱ Τούρκοι κέκτηντο, ἀπὸ δὲ τοῦ δεσπότη κῦρ 20 Δημητρίου ἅπερ αὐτοὶ οἱ ἐργάται τῶν κακῶν ἡγεμόνευον, Καρταϊναν λέγω καὶ ἅγιον Γεώργιον, Βορδόνιαν, Καστριτζαν καὶ ἕτερα ἅτινα, ἵν' αὐθις ἔχωσιν αὐτὰ οὐχ ὡς πρώην ἐκυβέρονον, ἀλλ' ὡς αὐθένται ἴδιοι. ἐκατόρθωσαν οὖν οὐδὲν ἄλλο οἱ φρόνιμοι καὶ πρακτικοὶ καὶ γενναῖοι ἀρχοντες ἢ μόνον ὅτι

13. ταῦτα om P

21. βορδόνιον καστριτζι P

accepit ac discessit. mense Ianuario eiusdem anni eximius ille vir, imo vero pestis Peloponnesi, Nicephorus Lucanes, qui in fidelibus et primis Demetrii despotae proceribus numerabatur, et alii quidam Albanitae et Peloponnesii, ignari, quae molirentur, in snam se perniciem moliri, Thomae despotae suaserunt, ut fratrem bello adoriretur et contra ameram rebellaret, et quae paulo ante fecerat sacramenta, tanquam olera, comederet. ignorabat hoc alter vir egregius, Matthaeus Asanes, de connubio illo inter illius consobrinam et ameram conciliando ad ameram missus. itaque Thomas despota sub initium Februarii eiusdem anni ex Arcadia profectus et coniunctus cum iis, qui ipsius, imo, ut docebunt ea, quae sequuntur, sui studiosi erant, Turcis eripuit Calabryta, solam ex urbibus, quas a Turcis occupatas recuperaturos se esse sperabant, Demetrio despotae autem eas, quibus ipsi malorum auctores praeerant, Caritae-nam, sanctum Georgium, Bordoniam, Castritzam et alia nonnulla, ut illi eas non tanquam administratores, ut ante, sed ut domini recipere-

ἔσχον κατ' αὐτῶν θεὸν τὸν τοῦ παντὸς ποιητὴν καὶ αὐθέντην τῶν ἐπὶ γῆς ἰσχυρότερον, καὶ οὕτως τὸ σκάνδαλον ἐποίησαν ἀνά τῶν ἀδελφῶν καὶ αὐθεντῶν αὐτῶν, οὐκ ἐνθυμηθείτες οἱ ἄθλιοι τοῦ ἀψευδοῦς λογίου ὅτι πᾶσα βυσιλεία διαμερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημιούται, οὔτε τοῦ παροικιῳδούς λόγου τοῦ 5 πρὸς τοὺς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς, ἀλλ' ἐπανεστήσαν καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς. καὶ τούτων οὕτως προβάτων πρῶτον μὲν ὁ θεὸς παρεῖδεν αὐτούς, καὶ τί ἔπραττον οὐκ ἐγίνωσκον, ἀλλ' ὡς τοὺς ἰχθύας τοὺς ἔσω τῆς σαγήνης ὄντας καὶ ἀγνοοῦντας ὅτι πάντες μέλλουσιν ἔλκεσθαι εἰς γῆν, ἐν ὅσῳ ἕως τοῦτο γένηται 10 ἀλλήλως διώκονται καὶ ἀλίσκονται καὶ φθειρόνται οἱ ἐλάττονες ὑπὸ τῶν μειζοτέρων, οὕτως καὶ οὗτοι. ὁ μὲν γὰρ δεσπότης κύρ Θωμᾶς παρέπιπτε καὶ ἐπολιόρκει τὰ τοῦ ἀνταδελφον ἄστυα καὶ χώρας, Ζαρνάταν λέγω καὶ τὰ ἕτερα τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ Μελισσηνοῦ, τὴν Καλαμίταν καὶ ἄλλα ὅσα εἰς 15 χεῖρας εἶχεν ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ καὶ συνεργὸν εὔρε πρωτοστράτορα τὸν ἀριστον Φραγκόπουλον Νικόλουον, τὸν Εὐδαιμόνα Ἰωάννην, Λέοντα τὸν μεσάζοντα καὶ τὸν σύγγαμβρον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν περιπόθητον γυναικοθεῖον, τὸν μᾶλλον Κυδωνίδην ἢ Τζαμπλάκωνα ὀνομαζόμενον. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Δημήτριος πάλιν τὸ Λεοντύρι καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ ἐπολιόρκει καὶ τὴν Ἀκωβαν, ὅς 20 καὶ συνεργοὺς εὔρε καὶ αὐτὸς Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον καὶ

10. ἐν ὅσῳ μέντοι ταύτης ἕσω εἰσι d P

rent. nihil igitur aliud prudentes isti, strenui et generosi primores assecuti sunt, nisi ut deum, rerum omnium auctorem et principem iis, qui in terra sunt, potentiorum contra se irritarent; atque inter fratres et domos suos severunt inimicitias, haud memores miseri oraculi illius indubii "omne regnum secum discordans dilabatur," nec proverbii illius "adversus duos ne Hercules quidem": quin imo etiam tribus obnisi sunt. quae quum ita procederent, primum eos deus neglexit, nec sciebant, quid facerent, sed erant velut pisces in vericulo, qui, se omnes in terram protractum iri nescii, interim invicem se persequuntur, ac minores capti consumuntur a maioribus. quippe Thomas despota incursabat obsidebatque fratris urbes et oppida, Zarnatam et alia loca provinciae Melissenae, Calamatam et reliqua, quae Demetrius in sinu Messeniaco possidebat. adiutores habebat virum optimum Nicolaum Francopulum, protostratorem, Iohannem Eudaeomonem, Leonem vicarium et affinem fratris sui, et carissimum uxoris patrum, Cydonidem potius quam Tzamploconem appellatum. vicissim Demetrius despota Leontarium cum locis vicinis et Acobam ob-

τινα τούτου ἐξάδελφον καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μπούχαλην
 Μανουήλ, οἱ ἐμέσαιζον κατὰ τοῦ δεσπότου κύρ Θωμᾶ. καὶ ὁ
 μὲν παρέλαβε τάχα τὴν Ζαρνάταν, ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς
 λέγω, καὶ τὸ Λεῦκτρον καὶ τὸ πολὺ τῆς Μανῆς ζυγόν, ἔτι δὲ καὶ
 5 τὴν Καλαμάταν. τοῦ δὲ δεσπότου κύρ Δημητρίου ἐρχομένου
 ἐκβῆναι ἐν τῷ Λεοντάρει, καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
 δραμῶν ἐπρόλαβε καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷδε τῷ ἄστει· καὶ οὕτως
 ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος ἀπέμεινεν ἄπρακτος. τοῦ δὲ Παλαιο-
 λόγου κύρ Γεωργίου καὶ τῶν Μπουχαλέων φηγόντων μόνων καὶ
 10 ὑπελθόντων σὺν αὐτῷ ἐπαναστρέφοντι εἰς Σπάρτην, ἔτι δὲ καὶ
 τὸ κάκιστον καὶ ἀνωφελέστατον τῶν Ἀλβανιτῶν γένος εὐκαιρίαν
 εὐρόντες τῆς ὑπολήψεως καὶ ἀρπακτικῆς καὶ ἀδίκου αὐτῶν γνώ-
 μης ἀρμόδιον, τί οὐκ ἐπραξαν ἢ τί οὐκ εἰργάσαντο κα-
 15 του πρὸς τὸν ἄλλον ἀπῆρχοντο, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν κόμας ἢ
 ἄστυα κίστρως ἔλεγον κατὰ τὴν αὐτῶν γλώσσαν τὴν βαρβα-
 ρίζουσαν, καὶ ταύτας εἰς κεφαλαίτικα ἀπῆτουν, καὶ οὕτως
 ποτὲ μὲν πρὸς τὸν ἓνα τῶν δεσποτιῶν ἀπῆρχοντο ποτὲ δὲ πρὸς Β
 τὸν ἕτερον. διὰ μέσου οὖν αὐτῶν παντὶ ἄρα εὐρίσκειτο τῶν
 20 ἀθλίων τάχα Ῥωμαίων τε καὶ ἑτέρων Ἀλβανιτῶν καὶ συγγε-
 νῶν καὶ οἰκειῶν αὐτῶν πολλάκις διήρπαζον καὶ ἠφάνιζον πάν-
 τα. ἐγένοντο δὲ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ὅτι τίς αὐτὰ οὐ θρη-
 νήσειεν; ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ Τούρκοι οἱ ἐν Κορίνθῳ καὶ

19. πρηνι ἄρα] πάντες P

23. καὶ Ἀμυκλείω P

sidebat: qui et ipse administros invenit Georgium Palaeologum et
 huius patrualem quendam eiusque generum Manuelem Buchalem,
 qui contra Thomam despotam ipsius negotium curabant. atque ille
 quidem, Thomas, inquam, Zarnatam et Leuctrum et maiorem partem
 regionis Manes, Calamatam insuper cepit; Demetrius despota autem,
 ad invadendum Leontarium profectus, spe frustratus est, quoniam re-
 sciscens id frater eius, praecipiti agmine urbem praeoccupatam in-
 travit. Georgio Palaeologo et Buchalis solis profugis et cum ipso
 Spartam redeunte profectis, genus hominum nequissimum et perdi-
 tissimum, Albanitae, occasionem nacti cogitationi suae et rapaci at-
 que iniustae naturae commodam, quid non fecerunt aut quid non
 designarunt mali? infidi enim ter intra sabbatum ab uno domino
 ad alterum transibant, atque pro eo, ut vicos aut oppida appellarent,
 lingua sua barbarea castris dicentes, petebant earum principatus, et ita
 nunc ad illum, nunc ad alterum se adiungebant despotam. inter hos
 igitur omne genus miseriarum reperiebatur, inter Romanos, inquam,
 et Albanitas eorumque cognatos et domesticos, quorum bona omnia
 diripiebantur et vastabantur. denique talia ac tanta commissa sunt,

ἐν Ἀμύκλῃ καὶ Πάτρᾳ εὐρισκόμενοι, λαβόντες καιρὸν ἐπιτήδειον, τοὺς μὲν ἡχμαλώτιζον τοὺς δὲ ἀπέκτεινον, τοὺς δ' αὐθέντας καὶ τοὺς ἄρχοντας κατεγέλων, βλέποντες καὶ ἑαυτῶν τὰ ξίφη ὠθοῦντας.

Ταύτας δὴ τὰς ἐργασίας ἐννοησάντων ἡμῶν ἐν τῇ Ἀρκα-5
δίᾳ ὄντων, ἐνθα δὴ καὶ ἐπράττοντο τὰ ἑαυτῶν συμπεράσμα-
τα, σὺν ἡμῖν ἦν καὶ ὁ τῆς χρηστῆς ἑίξης καρπὸς Νικόλαος
ὁ Μελισσηνὸς ὁ νέος καὶ ὀρφανός, ὃν ποτε ἔμελλον ὁ δυστυ-
χῆς ἐγὼ γαμβρὸν ποιῆσαί μοι. ὃς ἀναμέσον τῶν δύο αἰθεν-
τῶν καὶ δεσποτῶν κακῶς καὶ αὐτὸς καὶ πικρῶς διέκειτο· ὁ ἰο
μὲν γὰρ δεσπότης κῦρ Δημήτριος ἐπεμπεν αὐτὸν πρὸς τὸν
δεσπότην κῦρ Θωμᾶν, ὁ ἰδὲ πάλιν ὁμοίως ἐποιεῖ, καὶ οὐκ
ἔπαυον εἷς πρὸς τὸν ἕτερον πέμπειν αὐτόν, καὶ οὐκ ἄν τὸ ζῆν
αὐτῷ ἐδίδουν, ἀλλὰ συναλλήλως αὐτοῖς ἐκράτουν πάντα ἐκεί-
νον πράγματα, ἃ ἡ ἱστορία προεδήλωσε, τὰ ἐν τῇ Πελοπον-15
νήσῳ· καὶ μᾶλλον ἢ ζωὴ αὐτοῦ ἀναμέσον τῶν τοιοῦτων σκαν-
δάλων ἐκινδύνευεν. ἡμῶν δὲ βλέπόντων τὰς τοιαύτας μεγά-
λας ἀκαταστασίας, καὶ τὰ αὐτῶν συμπεράσματα σκοπησάντων
πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν κῦρ Θωμᾶν τὸν δεσπότην ἐκ τῆς Ἀρκαδίας,
ἐξήλθομεν καὶ ἡμεῖς πλάσαντες αἰτίας τινάς, καὶ παρεγενό-20
μεθα εἰς Πίδασον, ἣ νῦν Μοθώνη καλεῖται. ἀλλὰ δὴ καὶ
ὁ χρήσιμος ἄρχων γνώσει τε καὶ πράξει καὶ γένει Γεώργιος
ὁ Ραούλ, ὁ ἐπὶ μητρὸς θεῖος τοῦ ὃν ἡ ἱστορία ἐδήλωσεν, Νι-

6. ἐπράττοντο, ἔγνωμεν τὰ αὐτῶν P 13. οὐκέτι ἔζη P 21.
Πύλον P 23. τοῦ ὃν ἢ ἰστ. ἐδ. om P

quae nemo videatur non deploraturus fuisse. quin etiam Turcae, qui Corinthi vel Amyclae vel Patrae erant, arrepta opportunitate, alios in servitium abstrahabant, alios occidebant, principes vero et primores irridebant, quorum enses in se strictos videbant.

Haec facinora nos in Arcadia commorantes prospiciebamus, eratque nobiscum bonae radicis soboles Nicolaus Melissenus iunior idemque orbus, quem quondam miser ego generum habiturus eram. is quoque ab utroque principe et despota male acerbeque habebatur. etenim Demetrius despota ad Thomam eum mittebat, hic contra, nec cessabant eum invicem missitare, et ne victum quidem ei praebebant, quum omnia, quae in Peloponneso eum habuisse supra docuimus, sibi vindicarent: in quibus turbis in haud mediocri periculo ipsa vita eius versabatur. tantos tumultus quum cerneremus, quorum eventa praesagiveramus, antequam Thomas despota exiret ex Arcadia, ipsi quoque, causis quibusdam praetextis, egressi, Pidasum, quae nunc Mothone appellatur, venimus. quin etiam pruden-

κολάου τοῦ Μελισσηνοῦ τοῦ καὶ μελλογάμβρου μου, καὶ ἀν-
 τὸς ἄφεις τὴν ἀνθεντίαν καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ κτησίν τε καὶ
 περιουσίαν παρεγένετο καὶ αὐτὸς μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ Μοθῶνῃ,
 περὶ τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους· καὶ
 5 κατήμενοι ἀμφοτέροι ἐν τῷ λιμένι ἐκαραδοκοῦμεν καθορῶν-
 τες τὸ τῆς τοιαύτης τρικυμίας τέλος, εἰ καὶ ὁ θεὸς μακρο-
 θυμῆσῃ ἵνα οἱ ἀσύνετοί ποτε συνήσωσιν καὶ οἱ μωροί ποτε
 φρονήσωσι, καὶ ὁμόνοια καὶ εἰρήνη γενήσῃται ἀναμέσον ἀν-
 τῶν, καὶ τοῦ θεοῦ δεηθῶσι, καὶ ἐλεήσῃ μὲν αὐτοὺς ὡς ἐλεή-
 10 μων θεός, προστάξῃ δὲ καὶ τὸν δῆμιον αὐτοῦ ἀμῆραν καὶ
 εἰσῆσθαι αὐτοὺς ἕξαι πλείονα χρόνον· τόπον γὰρ καὶ τάξιν
 ἔχει καὶ αὐτὸς πρὸς θεὸν οἷαν οἱ αὐτοῦ δῆμιοι πρὸς αὐτόν,
 οἵτινες πληροῦσι μὲν τὰ προστάγματα αὐτοῦ, εἰσὶ δὲ καὶ μι-
 σητοὶ καὶ ἀποτρόπαιοι.

15 Καὶ τούτων δὴ τῶν προρρηθέντων κακῶν κατὰ τῆς Πε-
 λοποννήσου περισσοτέρως παντὸς ἀθλίου τόπου γενομένων,
 ἐλθόντος δὲ καὶ μέρους τῶν Τούρκων στρατοῦ ἔξωθεν, κατέ-
 δραμον τὸν τόπον ἅπαντα, καὶ ἵνα ἕπερ κακὰ παρέλειπον οἱ
 οἰκίητορες καὶ κύριοι καὶ ἀνθένται καὶ ἄρχοντες, οὐ προαιρέ-
 20 σαι ἀλλ' ἀνδρῖα, πράξωσιν αὐτοί, καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς τῶν δε-
 σποτῶν ἐχθροὶ ὄντες, τοῦ δ' ἄλλου τάχα φίλοι· ὃν δὴ δε-
 σπότην, τὸν καὶ ἐχθρὸν αὐτῶν κύρ Θωμᾶν, εἰς τὰ περὶ τὸ

6. καὶ εἰ P

18. διέλιπον P

tia, peritia et genere eximius vir Georgius Raul, avunculus eius, de
 quo dixi, Nicolai Melissenii, qui gener meus futurus erat, relicta pro-
 vincia cum bonis et facultatibus omnibus, eodem mecum venit, ex-
 tremo Decembri anni eiusdem; sedentesque ambo in portu, tantorum
 fluctuum finem opperiebamur, si forte deus pro patientia sua exspe-
 ctaturus esset, dum insipientes saperent, stulti ad sanitatem rever-
 terentur, pacem concordiamque colerent et deum precarentur, atque
 commiseratus eos pro misericordia sua deus imperaturus esset carni-
 fici suo amerae, ut eos diutius spirare pateretur. hic enim locum
 et ordinem apud deum tenet, qualem apud ipsum carnifices eius, qui
 iussa eius faciunt, et tamen exosi et contemti sunt.

Quum iis, quae ante commemoravi, malis Peloponnesus gra-
 vius, quam ulla alia misera regio, affligeretur, etiam manus Tur-
 carum externa advenit et cuncta incurravit, ut quas clades in-
 colae, domini, principes, primores non consulto, sed resistentium
 virtute impediti, omiserant, illi ederent, alterius despotae hos-
 tes, alterius amici: e quibus illum, inimicum sibi Thomam, prope
 Leontarium repertum, acriter insectati, in urbem compulerunt, mul-

Λεοντάριον ἐλθόντες εὗρον αὐτόν, καὶ κακῶς ἐδίωξαν καὶ ἀπέκλεισαν αὐτόν ἐν τῷ ἄστει, καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀπέκτειναν καὶ ἤχμαλώτισαν. ἔπειτα ἔστησαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν πλησίον τοῦ Λεονταρίου, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξεληθόντες ἀπῆλθον 88 εἰς τὰ περὶ τὴν Σπύρτην πρὸς τὸν ἑαυτῶν φίλον δεσπότην 5 κύρ Δημήτριον μετὰ νίκης καὶ πολλοῦ κέρδους ζώων τε καὶ ἀνθρώπων. μόλις οὖν ποτὲ ἐννοήσαντες οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοὶ τὸ κακὸν τῆς ἑαυτῶν μάχης καὶ συναχθέντες εἰς τὸ Καστρίτζι ἐποίησαν τάχα ὄρκους εἰρήνης, τοῦ τῆς Λακεδαιμονίας μητροπολίτου ἦτοι τῆς Σπύρτης μετὰ τοῦ σάκκου ἀν- 10 τοῦ ἱερουργήσαντος· καὶ ὅτε ἐν τῇ θείᾳ ἱερουργίᾳ ἐδείκνυε τὰ ἅγια τῷ λαῷ λέγων “μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε,” ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ προσῆλθον οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοί, καὶ ὤμοσαν ἵνα τὴν εἰρήνην φυλάξωσιν. ἔμεινεν μὲν, ὡς ἠκούσαμεν, ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος ἐν τοῖς συμφω- 15 νημένοις μέχρι τινός, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς οὐδὲν τοὺς ὄρκους ἐλογίσαστο καὶ καινὰς μάχας καὶ σκάνδαλα ἐποίησε. ὃ τῆς ἀνοχῆς καὶ μακροθυμίας σου, Χριστέ βασιλεῦ, καὶ εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς αἰτίους! καὶ ἤρξαντο ἔτι τὰ κακὰ πάλιν τὸν χθὲς τοιοῦτον φρικτὸν ὄρκον ἀθετησάντων· καὶ ἔπραττεν ἕκαστος 20 αὐτῶν κατὰ τοῦ ἑτέρου ὅση δύναμις, ἐλπίζοντες ὁ μὲν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ ἀμηρᾶ καὶ βοήθειαν, καὶ τὴν ἀδικίαν ἐνθουμούμενος ἦν ἡδικηθῆ ὑπὸ τῶν ὑποχειρίων αὐτοῦ, ὁ δὲ εἰς

9. καρρὲζην P
νίε P

11. λειτοθργίε P

15. τῆ αὐτῆ συμφω-

tis de militibus eius aut captis aut occisis. deinde castra prope eam urbem collocarunt, sed mox Spartam ad despotam sibi amicam, Demetrium, victoria et magna hominum animaliumque praeda elati, profecti sunt. tandem aliquando fratres principes, quam perniciosam sibi esset mutuum bellum, intelligentes, Castritzae convenerunt et sacramentis se ad pacem servandam obstrinxerunt, metropolita Lacedaemonis sive Sparta cum sacco operante. itaque quum is in sacrificio sacrosancta populo monstrasset, cum his verbis “cum reverentia et fide accedite,” accesserunt principes fratres et pacem se servaturos esse iuraverunt. at Demetrius despota aliquantisper quidem, ut audivimus, stetit pactis conventis, sed mox, nulla sacramenti ratione habita, pugnas et turbas novas molitus est. o patientiam et levitatem tuam, Christe rex, adversus ipsum et talis consilii auctores! redierunt pristinae calamitates, sacramentis horrendis, quae vix dum facta erant, contentis. affligebant se mutuo, quantum poterant, confisi alter amicitia et auxilio amerae et iniuriis, quas a subiectis passos

τὴν ἐπιτορκίαν τοῦ ἄλλου καὶ εἰς τὸ κατὰ ἀσεβῶν τάχῃ μάχεσθαι.

Τούτων οὖν οὕτως κακῶς πραττομένων παρήλθεν ὁ χειμὼν τοῦ 598 ἔτους, καὶ ἰδοὺ τοῦ αὐτοῦ ἔτους Μαῖο μηνὸς 5 ἡμερῶς ἐξῆλθεν κατ' ἀμφοτέρων. καὶ παραγενομένου αὐτοῦ ἐξ ὄρθου εἰς τὴν Σπάρτην, ἐπεὶ ἐκεῖ εὗρίσκειτο ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος διὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἐχθρὸν εἶναι ἐν Καλαμάτῃ, καὶ ἐπολιόρκει τὴν Μαντινείαν καὶ εἰ τι ἕτερον τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ Μελισσηνοῦ Νικολάου, ὃς ἤρχετο 10 παρὰ τοῦ δεσπότητος κύρ Δημητρίου, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· καὶ μέγα κακὸν ἦν. τοῦ δὲ ἡμερῶς φθάσαντος ἐν τῇ Σπάρτῃ κατῆλθεν αὐτοθελῶς ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος καὶ ἐδουλώθη αὐτῷ· καὶ οὕτως ὁ ἡμερῶς παρέλαβε καὶ αὐτὸν καὶ τὴν Σπάρτην, καὶ τῷ δεσπότη φυλακῆν 15 περιθεῖς εἶπεν αὐτῷ “ὦ δέσποτα, ἐπεὶ οὕτως συνέβη σοι τὰ πράγματα, τὸν τόπον τοῦτον ἄρχεσθαι ὑπὸ σοῦ ἀδύνατον. ὅμως ἐπεὶ πατέρα σε ἐστήσαμεν ἔχειν καὶ τὸ κοράσιόν σου λαβεῖν ἡμῶς εἰς γυναῖκα, τὸν τόπον τοῦτον δὸς ἡμῖν, σὺ δὲ καὶ τὸ κοράσιόν σου ἔλθετε σὺν ἡμῖν, καὶ χαρίσομεν ὑμῖν 20 ἕτερον τόπον πρὸς σιτηρέσιον ὑμῶν καὶ ζωάρεκιαν.” ὃς γὰρ στέρξας καὶ ἀκουσίως ἐτελείωσε τὰ τοῦ γάμου καὶ τῶν ἑτέρων πραγμάτων.

Καὶ ὁ ἡμερῶς μετὰ τοῦ δεσπότητος ὁμιλήσας τὰ παντὸς

14. τὸν δεσπότην φυλακῆ P

erat, alter illius periurio et eo, quod adversus impios sibi pugnandum esset.

Haec dum ita calamitose geruntur, hiems anni 698 praeteriit. mense Maio autem ameras, adversus utrumque expeditione suscepta, recta Spartam tetendit, quoniam ibi Demetrius despota commorabatur propter Thomam fratrem et hostem suum, qui Calamatae erat, et Mantineam et loca reliqua obsidebat, in circuitu sinus Messeniaci a Nicolao Melissenno, qui Demetrio despotaе subiectus erat, administrata: unde illorum locorum magna erat calamitas. quum autem ameras Spartam venisset, Demetrius despota, ultro obviam profectus, ei se tradidit. ita ameras tum ipso tum Sparta potitus est, et despotaе in custodiam dato dixit “mi despota, quoniam res tuae huc redactae sunt, hic locus abs te gubernari non potest; sed quum patrem te habere et filiam tuam uxorem ducere constituerimus, hunc locum nobis trade, ipse et filia nobiscum abite, donabimusque vobis locum alium ad victum et vitae commoditatem.” Demetrius non nisi invitus et metu compulsus nuptias et reliquas conditiones non abnuvit.

Itaque ameras, despota sibi sociato, omnia pro voluntate admi-

διώρθωσεν ὡς ἐβούλετο, καὶ ἐξαπέστειλεν ἄρχοντας τινὰς Τούρκους καὶ Χριστιανούς ἐν τῇ Μομεμβασίᾳ, ἵνα τὴν σύζυγον καὶ βασιλίσσαν καὶ τὴν τοῦτον θυγατέρα καὶ ἀμηρίσσαν λάβωσιν (ἐκέισε γὰρ αὐταὶ ὑπῆρχον διὰ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀδιάσειστον εἶναι τὸ φρούριον), ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ φρούριον παραδῶσιν. ὧν τὸ μὲν ἐγένετο, ἤγουν διὰ τὰς γυναῖκας· ἐξήλθον γὰρ καὶ παρεγένοντο ἑκουσίως ἔνθα ἦσαν ὁ τε ἀμηρᾶς καὶ ὁ δεσπότης· τὸ δὲ λαβεῖν τὸ ἄστυ οὐδαμῶς, ὅτι οἱ Μομεμβασιοῦται, ὡς πάντοτε ἔκπαλαι ἦσαν τὰ αὐτῶν κατορθώματα ἄξια διηγήσεως, οὕτω καὶ τότε ἐκ νέου ἐποίησαν καὶ οὐκ ἠνέσχοντο παραδῶσαι αὐτό. ὁμοίως καὶ ὃς ἡγεμονεύειν ἐκέισε εὐρίσκετο Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος συναινῶν τὰς καλὰς γνώμας τῶν πολιτῶν, οὐκ ἤθελον λοιπὸν ἀκοῦσαι ὡς τὴν πατρίδα εἰς χεῖρας τῶν ἀσεβῶν παραδώσωσιν, ἀλλὰ τοὺς ἀποσταλθέντας Β ἄρχοντας τοῦ δεσπότου καὶ τοῦ ἀμηρᾶ καὶ τοὺς συνελθόντας¹⁵ αὐτοῖς ἑτέρους στρατιώτας τοῦ λαβεῖν τὸ φρούριον κακῶς ἀπεδίωξαν. καὶ ταύτην τὴν ἀπολογίαν αὐτοῖς ἔδωσαν "εἶπατε ταῦτα τῷ ἀμηρᾶ, ὅτι πᾶν ἄστυ καὶ φρούριον κισθὲν μετὰ μηχανῆς καὶ τέχνης ἀνθρωπίνης καὶ διορθωθὲν καὶ ἀσφαλισθὲν, πάλιν μὲν οἱ ἀνθρωποὶ οἱ ἐντὸς αὐτοῦ ἐξουσίαν ἔχουσιν· ἡ²⁰ δὲ ἡμετέρα πατρίς καὶ χώρα οὐχ οὕτως ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτῇ ἐπιλοδώρησε καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς τοῦ τύπου ἐρμυνότητος τὴν ἰσχύν καὶ ἀσφάλειαν ἔχει. καὶ ὅταν θέλησις καὶ

20. μὲν om P
ἐρμυνότητος P

22. ἐρμυνότητος Brunellus, κρημνότητος M,

nistrabat, et nobiles quosdam Turcas et Christianos Monembasiam misit, qui coniugem suam et amerissam, illius filiam, reciperent (ibi enim cum mulieribus suis versabatur, quoniam castrum firmum et difficile ad expugnandum erat) et castrum sibi tradi iuberent. quorum alterum factum est, a feminis scilicet: quae exierunt e castro et, prompto animo venerunt, ubi ameras et despota erant; minime autem castrum occupari poterat, quia Monembasiotae, ut iam pridem omni tempore facinora memoratu digna ediderant, ita tum denuo generosos se praestiterunt, nec a se impetrare poterant, ut urbem traderent. nec non probavit ea civium consilia, qui urbi praeerat, Manuel Palaeologus. denique de urbe in manus impiorum tradenda vix audire sustinebant, et a despota et amera ablegatos primores et, qui cum iis venerant milites ad occupandam arcem, acerbe repulerunt, hoc iis responso dato "renuntiate ita amerae, omnem urbem et castellum humana opera et arte exstructum et munitum in potestate eorum esse, a quibus teneatur; sed nostrae patriae diversa ratio est, quae naturae

βουλή ἐστι τῷ κυρίῳ ἄνωθεν, τὸ θέλημα αὐτοῦ γίνεται, καὶ οὐ δύναμεθα ἀντιλέγειν τι, καὶ οἷς βούλεται χαρίζεται· ἡμεῖς δὲ οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχομεν τὰ παρὰ Θεοῦ κτισθέντα ὀρίζειν καὶ χαρίζειν.” ἀπαγγελλομένης οὖν τῆς τοιαύτης ἀπολογίας τῷ Ἰάκωβῳ καὶ ἀκούσας ἐκεῖνος ἐθαύμασε, καὶ τοὺς Μονεμβασιώτας πλείους ὡς φρονίμους ἐπήνεσε. κρατήσαντες οὖν τὸ ἄστυ δεδώκασιν αὐτὸ τῷ δεσπότη κυρ Θωμᾷ, μετὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς τάχα τῷ πάπῃ.

Διὸ οὐκ ἐγκαταλείψομεν τοῦ εἰπεῖν, ἐπεὶ ἔδοξέ μοι διηγηθῆναι τὰ, ὅσας τιμὰς τε καὶ προνόμια μεγάλα διὰ τὴν τοῦ ἄστεως καλλονὴν καὶ τὰς τῶν πολιτῶν ἀρετὰς οἱ βασιλεῖς κατὰ διαδοχὴν τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν αὐτῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς πολίτας τοὺς τοῦ περιωνύμου φρουρίου ἐτίμησαν καὶ δωρεὰς μεγίστας ἐδώρησαντο αὐτοῖς. καὶ τοῦ μὲν ἄστεως τὸ ὄνομα ὅπως τὴν κλήσιν εἶχεν, ὅτι τοῖς βουλομένοις εἰσελθεῖν ἀληθῶς μίαν παρέχει τὴν εἴσοδον, καὶ οὐ μετὰ μηχανῆς καὶ τέχνης ἀνθρωπίνης, ὡς εἶπομεν, ἀλλ’ αὐτὴ ἡ φύσις τὸ ἄστυ ἐστόλισε· καὶ ἀδύνατον ἦν εὐρεθῆναι κατὰ πᾶσαν τὴν ὑψηλίον ἕτερον φρούριον τοιοῦτως ἀδιείσιστον καὶ ἀπολέμητον καὶ ἀννόητον ἐκ πάσης μηχανῆς πολεμικῆς, ὡς τοῦτο εὐρεθῆναι ἀδύνατον. καὶ τὰ μὲν τοῦ ἄστεως βραχεολόγως εἰρήκαμεν, τῶν δὲ ἀρχόντων καὶ πολιτῶν καὶ τοῦ δήμου τὰς ἀρετὰς καὶ ἀνδρίας διηγησώμεθα. τὰ ἐν γῆ καὶ

9. διηγηθῆναι om P

15. ἔχει P

18. ἔστιν P

donum est et a deo et regione munitionem et firmitatem suam habet. quodsi domini, qui in coelis est, voluntas et consilium ita fert, fit utique, quod illi placet, nec nostrum est refragari, sed donat eam ipse, cui velit, at nos nullam potestatem habemus tradendi et largiendi ea, quae a deo condita sunt.” quod responsum ubi ad ameram perlatum est, Monembasiotarum prudentiam admiratus est et magno opere laudavit. servatam igitur urbem Thomae despotae tradiderunt, ille mox eandem papae donavit.

Hic iam non omittemus dicere et exponere, quantis honoribus et beneficiis propter urbis commoda et virtutes civium imperatores ordine tum sanctam eorum ecclesiam, tum ipsos cives nobilissimi huius castelli auxerint et ornarint. et sane urbs haec nomen suum proprie et verè gerit, si quidem eam ingredi volentibus revera unum praebet introitum, nec opera aut arte humana, sed ipsa natura, ut diximus, munita est. nec alia sub sole urbs inveniri potest aequè firma, inexpugnabilis et ab omni machinarum bellicarum vi tuta. et ad oppidum quidem quod attinet, strictim ista monuimus; magistratuum au-

ἐν θαλάσῃ εἰς πάντα ἀγαθοί εἰσι καὶ ἐπιτηδεύονται, ἐν ἡ
 θαλάσῃ μὲν ἱκανόπλοιοί τε καὶ θαλαττουργοί, καὶ νῆας ἑμ-
 πορικὰς πλείστας ἔχοντες, καὶ κυβερνῆται καὶ ναύκληροι ἄρι-
 στοὶ οὐ μόνον ἐν ταῖς ναυσὶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν στόλον
 τὸν βασιλικὸν κυβερνῆται οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν εἰσὶν· ἐν δὲ 5
 τῇ χέρσῳ ὁμοίως ἐν τῷ ἵππευεῖν καὶ ἀκοντίζειν στρατιῶται
 ἀγαθώτατοι καὶ πεζοὶ ἀνδρικότατοι καὶ δοκιμώτατοι. οἱ δὲ
 ἄρχοντες αὐτῶν πάλιν συνετοὶ καὶ σοφοὶ καὶ ἐντιμοί, ξενίζοντες
 τοὺς τυχόντας καὶ παραμυθοῦντες. καὶ πρὸ πάντων τὴν πίστιν
 καὶ εὐνοίαν ἣν ἐφύλαττον ἔκπαλαι καὶ ἕως τοῦ νῦν εἰς θεὸν 10
 καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων. διὰ ταύτας μὲν τὰς τοιαύτας
 χάριτας καὶ ἀρετὰς καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς εὐνοίαν καὶ πίστιν
 ἐν διαφόροις καιροῖς διαφόρως οἱ κρατοῦντες ἀνακτες ἐτίμη-
 σαν καὶ εἰς μεγάλα προνόμια τὴν ἀγίαν ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀνε-
 βίβασαν. καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο τὸ περιώνυμον καὶ ὑπερνε- 15
 φελὲς φρούριον ἐπισκοπὴν οὐσαν τῆς Κορίνθου μητροπόλεως,
 δι' ἧς εἶπομεν ἀρετὰς τῶν πολιτῶν καὶ χάριτας τοῦ ἁστέως,
 ὁ ἀεὶμνηστος βασιλεὺς καὶ μάρτυρ Μαυρίκιος ὁ καὶ Τιβέριος
 εἰς μητρόπολιν ἀνεβίβασεν καὶ τριακοστὸν τέταρτον θρόνον
 ἔταξεν, καὶ ἕτερον προνόμια περὶ ἑλευθερίας τῆς πόλεως ἔδω- 20
 ρήσατο. ἐπακολουθῶν δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς κῆρ Ἀλέξιος ὁ Κο-

9. καὶ πρὸ — Ῥωμαίων] his post v. 12. καὶ πίστιν aptior locus
 20. post ἔταξεν P ἐπὶ ἔτους . . . Ἰνδικτιῶνος . . .

tem et civium populique virtutes et fortitudinem iam commemore-
 mus. terra marique ad omnia fortes et quam maxime idonei sunt;
 ac mare quidem scienter navigant, navesque onerarias permultas ha-
 bent cum gubernatoribus et naucleris praestantissimis, qui non solum
 ipsorum naves regunt, sed etiam magno numero classem imperatoriam
 gubernant. similiter in terra qua equitando, qua iaculando milites
 optimi, et pedites fortissimi et probatissimi sunt. item eorum ma-
 gistratus sapientes, periti et spectati sunt, peregrinos hospitio exci-
 piunt et fovent. ante omnia fidem et benevolentiam erga deum et
 imperium Romanum, ab omni inde tempore integram servatam, ho-
 dieque conservant. propter haec tanta ornamenta et virtutes et is-
 signem erga imperatores fidem et studium diversis temporibus diverse
 ab imperatoribus honorati sunt et ecclesiam magnis beneficiis auctam
 habuerunt. ac primum quidem, quum nobile illud et super nubes
 elatum oppidum episcopatum haberet Corintho metropoli subiectum,
 propter eas, quas commemoravimus civium virtutes urbisque commoda
 aeternae memoriae imperator et martyr Mauricius, cognomento Tibe-
 rius, urbem metropolis dignitate illustravit et tricesimum quartum
 thronum ei constituit, aliaque beneficia et immunitatis dona eidem

μηγός καὶ ἕτεροι ταῦτα ἀνεβίβασαν καὶ ἐβεβαίωσαν. ἔπειτα 89
καὶ ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ γέρον ὁ Παλαιολό-
γος ὕστερον, ἐπὶ ἔτους ςω', Ἰνδικτιῶνος ζ', ἐβεβαίωσε, διὰ τε
τὴν ἀρετὴν καὶ σοφίαν τοῦ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τότε προε-
5 δρεύοντος κυροῦ Νικολάου ζήλω θείῳ κινήθεις· ὁ δὲ βασι-
λεὺς ἔνεκεν τοῦ προεδρεύοντος καὶ τῆς τῶν πολιτῶν πίστεως καὶ
εὐνοίας ἣν εἶχον πρὸς αὐτόν, ἐκ τριακοστοῦ τετάρτου θρόνου
εἰς δέκατον ἀνεβίβασεν οἰκίῳ αὐτοκρατορικῷ κελείσματι καὶ
ψήφῳ συνοδικῇ, καὶ ἕτερα πολλά προνόμια τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ
10 ἐκκλησίᾳ ἔχαρισατο. καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἔχνη τοῦ πάππου
ἐπακολουθῶν καὶ βεβαιῶνων ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ἀν-
δρόνικος ὁ νέος τὸ κάτωθεν χρυσόβουλλον τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ
ἔχαρισατο, ἀνανεῶνων καὶ βεβαιῶνων τὰ παλαιά, καὶ ἐκ νέου
καυτὸς τούτοις καὶ τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ἐφιλοδώρησε. καὶ
15 ταῦτα πάντα μὲν ἐγὼ ἐν σεκρέτῳ τῷ βασιλικῷ εἶδον καὶ πολ-
λάκις ἀνέγνωκα, τὸ δὲ παρὸν χρυσόβουλλον εἰς χεῖράς μοι
μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἔτυχον ἔχειν. τὰ νῦν δέ, ὡς προεί-
πον, καλῶς μοι ἐφάνη ἐν τῇ ἡμετέρῳ βιβλίῳ καὶ ἔργῳ καὶ
ταῦτα εὐρίσκεσθαι, ἵνα τὰς εὐεργεσίας γινώσκωμεν ὥς οἱ Μο-
20 νεμβασιοῦται εἶχον παρὰ τῶν βασιλέων διὰ τὰς καλοκαγαθίας
καὶ ἀρετὰς αὐτῶν, ἵνα οὐκ εἰς λήθην διὰ τὸν χρόνον γενη-
σονται, ὅπως καὶ οἱ ἀκροαταὶ καὶ ἕτεροι μιμηταὶ καὶ ζηλω-
ται καλῶν ἔργων ἔσονται. .

3. ζ, ἐβεβαίωσε om P 5. δε δ P 19. πάντες γινώσκουσιν P

impertivit. deinde imperator Alexius Comnenus et alii donationes
illas approbarunt et confirmarunt. eadem post perpetua dignus me-
moriam imperator Andronicus Palaeologus maior, anno 6800, indictione
7, confirmavit, propter virtutem et sapientiam Nicolai domini, qui
ecclesiae tum praeerat, divino ardore incitatus: qui idem urbem pro-
pter ipsum episcopum et civium erga se fidem et studia a throno trice-
simo quarto ad decimum evexit imperatoria sua auctoritate et suffra-
gio synodico, et alia multa iura praecipua sanctae ecclesiae imperti-
vit. quae omnia, avi vestigia secutus, imperator Andronicus Palaeo-
logus minor rata habuit, et civitati infra perscriptam bullam auream
dedit, qua vetera beneficia approbat confirmatque, et nova tum civi-
bus tum ecclesiae impertit. haec in secretario imperatorio vidi et
frequenter legi, auream bullam vero ipse forte nactus sum post ca-
ptam urbem. itaque, ut ante dixi, pulcrum mihi visum est, talia
libro et opere nostro contineri, unde beneficia cognoscantur, quibus
Monembasiotae propter res praeclare gestas virtutesque ab imperato-
ribus ornati sunt, ut temporis iniuria in oblivionem ne abeant et
lectores aliique praeclara illa facinora imitentur et aemulentur.

17. Ἐπεὶ οἱ Μονεμβασιοῦται οἱ τε ἀπὸ τῆς Θεοσώστου πόλεως Μονεμβασίας καὶ ἀπὸ τῶν Πηγῶν εὐρισκόμενοι καὶ κατοικοῦντες ἀρτίως εἰς τε τὴν Θεοδόξαστον καὶ Θεοφύλακτον καὶ Θεομεγάλυτον Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας τῆς βασιλείας μου, εἰσὶν ἀποτεταγμέ- 5 νοι διὰ χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων τῶν ἀγίων ἀοιδίμων καὶ μακαρίων μου ἀϋθεντῶν καὶ βασιλέων, τοῦ τε πατρὸς καὶ πάππου καὶ προπάππου τῆς βασιλείας μου, ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείαις εἰς τὴν Θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν, τὴν Σηλυμβρίαν, τὴν Ἡράκλειαν, τὸ Ῥαιδεστόν, τὴν 10 Καλλιούπολιν καὶ τὰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις, καὶ δίδωσι χάριν κομερκίου εἰς ποσότητα νομισμάτων ἑκατὸν νομισμάτα δύο, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς πάντας τόπους καὶ χώρας καὶ σκάλας τῆς βασιλείας μου διαμένουσιν ἀνώτεροι ἀπαιτήσεως κομερκίου παντελῶς, διατηρῶνται δὲ καὶ ἔνθα 15 ἂν εὐρίσκονται καὶ κατοικῶσιν ἀνενόγητοι καὶ ἀπὸ πασῶν ἄλλων δόσεων καὶ ἀπαιτήσεων, παρεκάλεσαν δὲ ἵνα τύχωσι καὶ ἐκ νέου εὐεργεσίας ἰδίας παρὰ τῆς βασιλείας μου, δι' ἣν ἔχει αὐτῇ τῇ χάριτι ἔφεσιν καὶ ὀρεξίν τοῦ εὐεργετεῖν πάν- 20 τας τοὺς εἰς αὐτὴν ἀναφερομένους πιστοὺς καὶ εὐπολήπτους, 20 προστάσσει καὶ διορίζεται ἤδη ἡ βασιλεία μου, ἀπολύουσα τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον αὐτοῖς, ἵνα πάντες οἱ Μο-

1. 17] τοῦ ἀοιδίμου αὐτοκράτορος Ῥωμαίων κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου χρυσοβούλλον περὶ τῶν προνομίων τῆς πολιτείας Μονεμβασίας P, τῆς πολιτείας Μονεμβασιωτῶν προνόμιον M 2. Πηγῶν] τὰ νῦν Βρύσεις ὀνομαζομένων margo P 5. ὑποτεταγμένοι P 12. κομερκίου P νομισμάτων P 19. αὕτη τὴν χάριν P 22. αὐτῆς P

17. Quum Monembasiotae tum ii, qui deo caram Monembasiam habitant, tum qui Pegis vel in urbe gloria, custodia et magnificentia divina insigni, Cpoli, vel aliis in oppidis locisve imperii nostri commorantur, bullis aureis et mandatis sanctorum et beatorum principum et imperatorum, patris, avi et abavi maiestatis nostrae, iure hoc praecipuo donati sint, ut in negotiis, quae Cpoli, urbe gloria dei illustri, Selymbriae, Heracleae, Rhaedesti, Calliopolis et reliquis oppidis Macedoniae faciant, vectigal pendant centesimas duntaxat binas, in ceteris vero locis, regionibus et navalibus imperii nostri immunes sint omnis omnino tributis, neve vexentur, ubicunque vivant, ulla ullius stipendii exactione: nostra maiestas, ab iisdem rogata, ut et ipsa denuo se ornaret beneficiis, pro gratia et benevolentia, qua cunctos sibi subiectos fideles et sui studiosos amplectitur fovetque, imperat atque edicit bulla hac aurea, ut omnes Monembasiotae tum

νεμβασιωται οἱ τε ἐν τῇ Θεοσώστῳ πόλει Μονεμβασίας κατοικοῦντες, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἐκ τῶν Πηγῶν καὶ ὄπου ἄρα εὐρίσκωνται καὶ κατοικῶσιν εἰς τε τὴν Θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν εἴ τε καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπολαύωσι μὲν 5 τῆς ἣν εἶχον πρότερον ἐξουσίας καὶ δεφευδένσεως διὰ τῶν ῥηθέντων χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων ὧν εἶχον οἱ ἀπὸ τῶν Πηγῶν καὶ οἱ ῥηθέντες Μονεμβασιωται· κατεπέκεινα δὲ τῆς τοιαύτης ἐξουσίας εὐεργετῆ ἡ βασιλεία μου αὐτοὺς B κοινῶς ὅλους τοὺς Μονεμβασιωτάς, τοὺς τε ἐκ τῶν Πηγῶν 10 καὶ τοὺς ἐκ Μονεμβασίας, ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείας δίδωσιν εἰς τὸ κομέριον τῆς Θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ ἐκβολῆς ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νομισμα ἔν, καὶ ὑπὲρ ἐκβολῆς ἀγορᾶς καὶ ἑτέρας πραγματείας ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νομισμα ἔν, εἴτε δη- 15 λονότι διὰ σίτου ἐν τῷ προφορίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἔνθα βούλωνται, εἴτε διὰ οἴνου, ἐὰν ἐξ οἴας δῆποτε χώρας διακομίσωσι τούτοις, ἢ διὰ προσφαγίων παστῶν ἢ τομαρίων ἢ πετζίων ἢ πανίου ἢ λινοκόκκου ἢ τζοχαρικῆς ἢ τετραπόδων ἢ ἑτέρων εἰδῶν ὧν ἂν βούλωνται, μηδ' ὅλως παρὰ μηδενὸς κωλυόμενοι ἐπὶ ταῖς διαπρώσεσι τῶν τοιούτων πραγματειῶν αὐτῶν 20 ἢ καθελκόμενοι εἰς ἀπαιτήσεις καμπανιστικοῦ, μεσιτικοῦ, ζυγαστικοῦ, μετρητικοῦ, παχιατικοῦ, γομαριατικοῦ, ὄψωνίου, σκαλιατικοῦ, βιγλιατικοῦ, δεκατίας, ἀλιεντικῆς τετραμοιρίας,

4. ἀπολάβωσι P

6. & P

11. τὸ om P

15. πυροφο-

ρίω P

17. ταῦτα P

20. πραγμάτων P

21. μεπιτι-

κοῦ P

22. μπαχαντικοῦ γομαριατικοῦ P

23. βιγλιατικοῦ P

τετραμοιρίας P

qui urbem deo caram Monembasiam habitant, tum qui Pegis vel quovis alio loco, sive Cpoli, urbe gloria dei illustri, sive alibi, vivunt commoranturque, etiam posthac fruantur ea, quam pridem habuerunt per supra nominatas bullas aureas et edicta, libertate et immunitate; et vero Monembasiotas universos, tum eos, qui Pegis, tum qui Monembasias habitant, novo hoc beneficio ornamus, ut in aerarium urbis gloria dei illustrissimæ Cpolis in mercatu, nundinis aliisque negotiis centesimas non amplius singulas pendant, si in foro vel alibi proponant aut e regione quacunque advehant sive frumentum, sive vinum, sive carnes salsas, sive coria, sive pelles, sive pannos laneos, linteos sericosve, sive equos, sive denique aliud quodcunque mercium genus, neve in peragendis his negotiis a nemine impedian- tur aut cogantur tributa pendere pro mercibus ponderandis, librandis vel metiendis, pro adipe, opsonio, statione navium, excubiis, aut dare decumas, vel quadrantem piscatorium, vel aliud quodcunque stipendii genus; imo nec collationem faciant ad castra mu-

Phrantzes.

26

ξυλαχύρου, δρειμῆς τῆς ἐνιαῶδος ὡς τὰς εἰς αὐτοὺς περὶ αὐτὴν ἀπάσας σκύλας, ἀλλὰ δὴ καστροκτισίας, κατεργοκτισίας, μαγειρίας, ἀντιναύλου, ἐξωπρασίας, κοσμητικῶν, καπηλιατικῶν, μηριατικῶν, ἐργαστηριακῶν, μεταξιατικῶν, τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ πανίου τοῦ ἐν τῷ φόρῳ πωλουμένου, ἔτι δὲ καὶ τοῦ 5 κεφαλαίου τοῦ σιταρίου τοῦ εἰσμποταχθέντος ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ τῶν καραβίων ἢ ἑτέρου τινὸς κεφαλαίου τῶν νῦν ἐνεργουμένων ἢ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μελλόντων ἐπινοηθῆσεσθαι, ἀλλὰ διατηρῶνται ἀπάντων τούτων ἀνενόγητοι καὶ ἀδιάσειστοι παντελῶς. ὡσαύτως οὐδὲ οἱ πωλοῦντες πρὸς αὐτοὺς ἢ ἔξωρον 10 μμοιοι ἀπὸ τῶν πραγματειῶν αὐτῶν, εἴτε ζῶα εἰσιν εἴτε γεννηματικά εἶδη ἢ καὶ ἄλλο τι, ἢ ἐν τῇ Θεοδοξάστῳ Κωνσταντινουπόλει ἢ ἐν ἑτέροις τόποις τῆς βασιλείας μου, ἀπαιτοῦντες χάριν κομερκίου ἔνεκεν δηλονότι τῆς δεφενδεύσεως τῶν τοιούτων Μονεμβυσιῶτων. ἔσται δὲ καὶ ὅταν διακομίζωσι 15 διὰ καραβίων τὰς τούτων πραγματείας εἴτε ἀπὸ τῆς ἄνω θαλάσσης εἴτε ἀπὸ τῶν τῆς Θεομεγαλύντου Κωνσταντινουπόλεως κόλπων, εἴτε σίτος ἐνὶ εἴτε οἶνος εἴτε ἑτερόν τι εἶδος, ἰσαῶνται μὲν οἱ δηλωθέντες Μονεμβυσιῶται ἐν τῷ κομερκίῳ τῆς Θεοφυλάκτου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἵνα διδῶσιν ὅσον 20 ἀνωτέρω διορίζεται ἡ βασιλεία μου, οἱ δὲ ἔχοντες τὰ καράβια διαμένωσιν ἀνενόγητοι χάριν τῶν τοιούτων πραγματειῶν αὐτῶν, μήτε τετραμοιρίαν ἢ ἄλλην ἀπαιτήσιν τινα χάριν τῆς τούτων ἐξουσίας παρὰ τινος ἀπαιτούμενοι. εἰάν δὲ

1. ξυλαχύρου corr P	δρειμῆς τῆς ἐνιαῶδος P	11. πραγμά-
των P	13. ἀπαιτοῦνται P	16. ἀνωρον P
των P		22. πραγμά-

nienda vel extruendas triremes, aut tributa pendant, nautis, vel iis qui merces apud externos divendunt, vel cauponibus opificibusque imposita, vel pro serico, pannis in foro vendendis, navigiis frumentariis solvenda, denique nulla omnino vel inventa iam, vel post inveniēda vectigalia pendant, sed horum omnium plane sint immunes. item ii, qui merces, sive ex animalibus sive e plantis sive alia quacunq̄ ratione partas, aut vendunt Monembasiotis, aut ab iis emunt, sive Cpoli gloria dei illustrissima, sive in aliis imperii nostri locis, nihil penduntō tributi propter gratiam Monembasiotis impertitam. deinde si qui navigiis horum merces vel a mari sup̄ero vel ab urbis magnificae Cpolis oris avehant, sive frumentum, sive vinum, sive aliud quodcunq̄ mercium genus, penduntō ii, quos diximus, Monembasiotae aerario urbis tributi id, quod supra constituit maiestas nostra, domini navium immunes sunt, neve postulantor quadrantem vel aliud quidquam vectigalis, propter immunitatem illis concessam. ii

διέρχονται μετὰ πρυγματειῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ δύσεως εἰς ἀνα-
 τολὴν ἢ ἀπὸ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἢ ἀπὸ μέρους τῆς Ζαγοραῶς
 διαβιβάζοντες ζῶα ἢ ἄλλο τι, εἴτε εἰς τὴν Σωζόπολιν ἢ εἰς
 τὴν Ἀγαθόπολιν ἢ εἰς τὴν Μηδίαν καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς
 5 βασιλείας μου, ὀφείλωσι διατηρεῖσθαι ἀνενόχλητοι καὶ ἀδιά-
 σειστοὶ παντελῶς ἀπὸ τε τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ κομερκίου,
 τοῦ διαβατικοῦ καὶ τοῦ ποριατικοῦ, παρὰ τε τῶν κατὰ και-
 ροὺς εὐρισκομένων εἰς κεφαλὴν τῶν εἰρημένων κάστρων
 καὶ παρὰ τῶν ἐκέλευε τὰ δημόσια διενεργούντων, ἐφ' αἷς
 10 δὴ ποιῶσι πρυγματείας ἐν ἑτέροις τόποις τῆς βασιλείας
 μου γεννηματικὰς τε καὶ λοιπὰς, εἴτε κατὰ ἀνατολὴν εἴτε
 κατὰ δύσιν, εἴτε ἐν νήσοις εἴτε κατ' ἡπειρον, ἐν τε κά-
 στροις καὶ πανηγύρεσιν εἴτε ἐν ἄλλοις τόποις. ἔτι δὲ καὶ εἰς
 15 τὰς τῆς Πελοποννήσου ἀπύσας χώρας καὶ κάστρα τῆς βυσι-
 λείας μου γινωσκομένας πανηγύρεις ὀφείλουσι διατηρεῖσθαι
 μὲν καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλαίων πάντων ἀνώτεροι, διατηρεῖσθαι
 δὲ καὶ παντελῶς ἀνενόχλητοι καὶ χάριν δόσεως κομερκίου,
 μηδὲ ἔνεκεν ποριατικοῦ διδόντες τὸ τεχρόν. ὅθεν ὀφείλουσι
 20 δευραῖν αὐτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην ἀνενόχλησιν καὶ δεφέν-
 νουπόλεως καὶ οἱ εἰς τὰς ἄλλας πάσας σκάλας καὶ χώρας καὶ
 κάστρα τῆς βασιλείας μου ἐνοχοποιούμενοι κατὰ καιροὺς,
 ἀλλὰ δὴ καὶ πάντες ὅσοι ἐπικρατῶσι κτήματα ἢ ζευγαλᾶτια
 ἢ κάστρα ὀρισμῶ τῆς βασιλείας μου, εἴτε τῆς περιποδήτου
 25 μοι Ἀγγούστης εἰσὶν οὗτοι, εἴτε τοῦ ἐρασμιωτάτου μοι υἱοῦ

8. ἄστεων P 9. καὶ ἐν P 10. λοιπὰς χώρας, P 14.
 κάστρη P 23. ζευγαλατεία ἢ κάστρη P

tero eorundem merces, sive animalia sive aliud quid, aut ex occi-
 dente in orientem, aut ex oriente in occidentem, aut e finibus Za-
 gorae avehuntur, sive Sozopolim, sive Agathopolim sive in Mediam
 et reliqua loca imperii nostri, nihil omnino vexantur exigendo tri-
 buto, vectigali vel portorio, ab iis, qui castris illis vel civita-
 tibus praesunt, in negotiis quibuscunque, quae in aliis locis impe-
 rii nostri faciunt, sive in oriente sive in occidente, sive in insulis
 sive in continenti, in castris, mercatibus et reliquis locis. item in
 mercatibus, qui in Peloponnesi oppidis et castris imperio nostro subiectis
 habentur, eosdem liberos esse volo omni tributi genere, nec ulla vecti-
 galis vel portorii exactione vexari. quare praestent iis nec esse est has
 immunitates tum qui Cpoli tributorum exactioni, tum qui aliis portibus,
 locis et castris imperii nostri praefecti sunt; nec vero quicunque fundos,
 praedia vel castra intra fines imperii nostri sita habent, sive maiestatis
 nostrae, sive filii nostri dilectissimi, sive cognatorum nobis vel alio-

τῆς βασιλείας μου βασιλέως, εἴτε τῶν προσμενῶν ἀρχόντων τῆς βασιλείας μου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντοπούλων αὐτῆς, οὐδὲ αὐτοὶ ὀφειλοῦσι χάριν μαγειρίας ἢ ὀψωνίου ἢ ἄλλου τινὸς ζητήματος ἀπαιτεῖν τι ἐξ αὐτῶν ἢ ἄλλο τι ἐπάγειν αὐτοῖς ἐπιτίμιον καὶ ἐπιβλαβές. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ καιρὸν μέλλοντες ἔχειν τὴν ἐνοχὴν τῆς Θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ἀφ᾽έξωνται τελείως τοῦ ἐπάγειν ἐπήροισιν αὐτοῖς καὶ ἀπαιτήσιν τὴν τυχοῦσαν ἢ ὀψωνίου ἢ μαγειρίας, ἢ συγκαταλέγειν αὐτοὺς τοῖς λοιποῖς ἐποίκοις ταύτης ἐπὶ τὰς κατὰ καιροὺς γινομένας κοινωφελεῖς ἴσως χρείας συγκροτήσεσιν, ἢ ἰδίως ὅλως ἀπαιτεῖν τούτους τῆς τοιαύτης συγκροτήσεως ἕνεκα. ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἃς ἔχουσιν οὗτοι ὑποθέσεις ἢ μετ' ἀλλήλων ἢ μεθ' ἑτέρων τινῶν, κριθῆσονται παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐν τῷ σεκρέτῳ τῆς βασιλείας μου. τῇ γοῦν ἰσχυῖ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου τὰ κατὰ μέρος περὶ αὐτῆς διορίζεται, ἀπολαύσωσι ταύτης κατὰ τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ ἐξ ὁσφύος παῖδες καὶ ἀπόγονοι τούτων, μέχρι ἂν ἡ τοῦ γένους αὐτῶν διαρκῆ σειρὰ εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτων ἀπάντων βεβαίωσιν ἀσφαλείας ἐγένετο καὶ ἐπεβραβεύθῃ καὶ ἐπιχορηγήθῃ αὐτοῖς καὶ ὁ παρὼν χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου, ἀπολυθῆις κατὰ μῆνα Νοέμβριον τῆς ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος ἐ' ἔτους ζωκέ. ἐν τῷ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ Θεοπρόβλητον ὑπεσημῆματο κράτος.

Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.

1. εὐγενῶν P 20. παρὸς c.

rum primorum procerumque ministri sunt, ullum ullius generis tributum ab iis exigunt, neve omnino quidquam iis imponunt mulctae noxiive. ipsi item Cpolis, urbis clarissimae, praefecti prorsus abstinendo a tributis illis imponendis, neve eosdem cum reliquis advenis in censum referunt ad collationes ob rei publicae salutem faciendas, aut separatim eos in tali re stipendia postulando. nec vero lites, quas vel cum aliis, vel inter se habent, ab illis, sed in sanctuario maiestatis nostrae diiudicantur. atque huius quidem bullae aureae auctoritate et lege quae constituta sunt a maiestate nostra, iis frustor aequali et pari modo eorum filii et posterii, quatenus pertinebit generis eorum series. nam ad omnia haec firmanda et sancienda donata et data iis est bulla haec aurea maiestatis nostrae, edita mense Novembri indictionis 15, anni 6825: cui subscripsit pia nostra et deo obedientissima potestas.

Andronicus in Christo deo fidelis rex et imperator Romanorum Angelus Ducas Comnenus Palaeologus.

Λούκας Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος.

Τὸ παρὸν ἴσον ἀντιβληθὲν καὶ εὐρεθὲν κατὰ πάντα ἰσά-
ζον τῷ πρωτοτύπῳ, καὶ ἐγράφη δι' ἀσφάλειαν.

18. Λοιπὸν κρατοῦντος τοῦ δεσπότητος κὺρ Θωμᾶ τὴν
5 Μονεμβασίαν παρὰ τῶν Μονεμβασιάτων αὐτῷ δεδομένην, ὃ
ἀμηρᾶς τὴν μὲν βασίλισσαν καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα τὴν
ἑαυτοῦ γυναῖκα οἰκονομήσας ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν
μετὰ τινῶν τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτῆς, τὸν δὲ δεσπότην εἶχε
μεθ' ἑαυτοῦ. ἐλθόντος οὖν τοῦ ἀμηρᾶ ἐν τῇ Βορδονίᾳ οἱ
10 ἐκεῖσε γενναῖοι ἄρχοντες φοβηθέντες ἔφηνον ἀφέντες αὐτήν.
οἱ δὲ ἐν τῷ Καστρὶ ἤη τάχα μέχρι τινὸς ἀντισταθέντες καὶ
πολεμήσαντες τέλος προσεκύνησαν μετὰ συμβάσεως, ἵνα μὴ
ἀθετήσῃ τὰ αὐτῶν ἤθη καὶ νόμιμα. ὃς ὑπὲρ ταῦτα καὶ
ἄλλας πλείστας χάριτας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο· καὶ κατελθόν-
15 τες στεφθῆναι ὑπὲρ τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν κατ' ἔθος
οὓς μὲν αὐτῶν ἐκαρτάμησεν οὓς δὲ ὀβελοῖς ἀπέκτεινε, τὸν B
δὲ Προιονοκοκκῶν λεπίσας ἐτελείωσεν· ἄξιον τέλος τῶν ἐργα-
σιῶν καὶ πράξεων ἀπέλαυσεν. ἐλθόντος δ' αὐτοῦ δὴ τοῦ
ἀμηρᾶ καὶ εἰς τὰ περὶ τὸ Λεοντάρην, καὶ εὐρῶν αὐτὸ ἔρη-
20 μον ἀνθρώπων, παρέλαβεν αὐτὸ διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους φυ-
γεῖν. ἐν δὲ τῷ Γαρδικῇ ὡς ἰσχυρότερον αὐτοῦ εἰσηλθόν φυ-
λαχθῆναι, ἔνθα πάλιν ὁ ἀμηρᾶς παρεγένετο πολιορκῶν καὶ
αὐτὸ μέχρι τινός· τέλος δὲ ἐδουλώθησαν, μετὰ συνθήκης καὶ

3. ἐγγράφη, omisso καὶ, P 15. εὐσταθῆναι P κατὰ τὸ
εἰωθός P 21. γαρδικίῳ ἐν ᾧ ὡς ἰσχυροτέρῳ ὄντι ἤλθον φυ-
λαχθῆναι, πάλιν P

Exemplar hoc archetypo collatum et prorsus simile repertum
et accurate scriptum est.

18. Quum igitur Thomas despota Monembasiam a Monem-
basiotis sibi traditam teneret, ameras imperatricem et filiam eius
sibi matrimonio iunctam cum quibusdam de suis et ipsius comi-
tibus Cpolim misit, despotam apud se retinuit. amera deinde Bor-
doniam profecto, generosi scilicet optimates timore perculsi fuge-
runt urbemque deseruerunt. Castritzenses ubi aliquamdiu restite-
runt pugnaruntque, postremo eum receperunt, conditione dicta,
ut ipsorum mores et instituta ne turbaret. quod ille cum aliis plu-
rimis beneficiis se iis praestitutum promisit. itaque quum egre-
derentur, ut pro more virtutis suae praemia acciperent, aliis eorum
capita praecidit, alios palo suffixit, Proenococcam vero excoriat, mor-
tem factis suis dignam nactum. deinde ameras Leontarium profectus,
eam urbem a civibus desertam invenit et nullo labore occupavit. quum
Gardicam, oppidum munitius, securitatis causa confugissent, illuc
rursus ameras profectus, urbem aliquamdiu obsessam, postremo in

ὄρκου ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς ἵνα μηδένα αὐτῶν ἐνοχλήσῃ ἢ θανατώσῃ ἢ αἰχμαλωτίσῃ. αὐτὸς δὲ τοὺς ὄρκους ἀθετήσας καὶ τῇ μνησικακίᾳ καὶ ὀργῇ κινούμενος, ἐν τινι πεδίῳ μικρῆ συνάξας αὐτοὺς πάντας καὶ δεσμεύσας παρανάλωμα μαχαίρας σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶ πεποίηκε. τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ 5 ποτε προεστοὶ αὐτῶν οἱ Μπουχάλεοι ἔπαθον, εἰ μὴ ἔφθασεν ὁ μεγλέρμπεης Μαχουμούτης· ἐξεζήτησεν αὐτοὺς διὰ τὸ τὴν γυναῖκα Μανουὴλ τοῦ Μπουχάλη δισεξαδελφὴν εἶναι αὐτοῦ. οἱ καὶ κακὰ ἀνταπέδωκαν αὐτῷ ἀντὶ τούτων. δοὺς γὰρ αὐτοῖς ἀνθρώπους ἵνα μετὰ ἀνέσεως καὶ ἀναπαύσεως ἀπέρο-10 χωνται τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὸν ἔξω τόπον, διερχόμενοι περὶ τὸ Ποντικὸν εὐρόντες πλεύσιμον καὶ δολίως ἀποκτείναντες τοὺς ἀπάγοντας ἀνθρώπους τοῦ μεγλέρμπεῖ καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλεύσιμον ἔρρυγον εἰς Κέρκυραν, κάκειθεν πάλιν εἰς Νεάπολιν. καὶ αὐτοὶ μὲν ἠλευθερώθησαν τῆς δουλείας 15 ὕπως δῆποτε· ὁ δὲ πενθερὸς μὲν Μανουὴλ τοῦ Μπουχάλη Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος, πρωτεξαδελφὸς δέ, ὡς προεδηλώσαμεν, τῆς μητρὸς τοῦ μεγλέρμπεη, βληθεὶς εἰς σίδηρα ἤγετο. αὐτὸς γάρ, ὡς προείπομεν, φυγὼν ἐκ τοῦ Λεονταρίου μετὰ καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην εἰς δουλο-20 σύνην τοῦ δεσπότου κύρ Δημητρίου, πολέμου δὲ γεγονότος περὶ τὴν Βορδονίαν καὶ τὴν Τρύπην κακῶς τρωθεὶς ἐάλω, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν δέσμιον πρὸς τὸν ποτε αὐθέντην αὐτοῦ

6. προεσιώτες P 7. μπειλερμπεῆς μαχουούτης P 16. Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου Γεώργιος Μπουχάλης P

ditionem accepit, ex pacto et iureiurando pollicitus, se neminem eorum aut turbaturum, aut occisurum, aut in servitium abducturum esse. sed, sacramenti immemor et ulciscendi cupiditate atque ira incitatus, cunctos in parvo quodam campo coactos et viectos cum uxoribus et liberis gladio trucidari iussit. quo supplicio etiam praefecti iis Buchalei affecti fuissent, nisi Mahometes beglerbegus vitam iis impetrasset, quod uxor Manuelis Buchalei ipsius soror sobrina esset. qui male gratias retulerunt. nam quum homines iis dedisset, ut tuto et citra laborem via e finibus amerae ducente procederent, Ponticum profecti ibique navigandi occasionem nacti, dolose homines a beglerbego sibi adiunctos interemerunt, et consensa navi Corcyram, et inde rursus Neapolim profugerunt. itaque ipsi quidem servituti se modo qualicumque eripuerunt; sed Manuelis Buchalei socer, Georgius Palaeologus, matris beglerbegi, ut ante significavi, frater consobrinus, ferro viactus ducebatur. is enim, Leontario profugus, cum genero Spartam discesserat, ut Demetrio despotae operam navaret, sed in obsidione Bordoniae et Trypes, accepto vulnere, captus et vin-

τὸν δεσπότην κῦρ Θωμᾶν. ὡς δὲ λάθῃ ἀπὸ τοῦ τραύματος, περιωρισμένον δὲ ὄντος καὶ φυλαττομένου ὅπως δῆποτε περὶ τὸ Δυρράχιον, ἀπητήσας τοὺς φυλάσσοντας ἔφυγε, καὶ πάλιν προσέρχεται τῷ δεσπότη κῦρ Δημητρίῳ, καὶ ἐν τῷ Ναυπλίῳ 5 τὸν πλείονα καιρὸν διέτριβε διὰ τὸ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία αὐτοῦ ὑπάρχειν ἐν τοῖς τῶν Ἑνετῶν.

19. Τοῦ οὖν ἀμηνῶ δουλώσαντος, ὡς δεδηλώκαμεν, τὸ Λεοντάριον καὶ τὰ περὶ αὐτό, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἅγιον Γεώργιον ταῦτα γὰρ ἰδὼν ὁ Κροκόντηλος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Κροκοδείλος 10 ἰοικειότερον, προσεκύνησεν καὶ αὐτὸς τὸν ἀμηνῶν, τὸ δὲ κάστρον τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ δέδωκεν αὐτῷ· αὐτὸς δὲ ἔλαβε χάριν τούτων τὸ ἐλωῖ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ ἤλι καὶ τὰ ἔξῃς, τοῦτ' ἔστι θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες, ὡς εἰπεῖν μᾶλλον ἵνα τί μὴ καὶ αὐτὸν ἐγκα- 15 τέλιπες, τῶν προελεχθέντων κακῶν πρωτεργάτην. τούτων οὖν ἐκεῖσε γινομένων ὁ δεσπότης κῦρ Θωμᾶς ἄφεις τὴν Καλυμνίαν καὶ περάσας εἰς τὰ περὶ τὴν Κόσμαιναν καὶ τὸ Πεταλίδι, εἰσελθὼν εἰς τὸν Ἀβαρίνον κάκειθεν εἰς τὸ Μαρύθιν, προγενέστερον τῆς βασιλείου καταλειψάσης τὴν Ἀρχιδίαν 20 κάκεισε ἀπελθούσης μετὰ τῶν παιδῶν αὐτῆς καὶ τῶν εὗρισκομένων ἐν τῇ Ἀρχιδίᾳ ἀρχόντων. ὁ δὲ ἀμηνῶς παρέλαβεν αὐτά, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν Καρίταιναν, παρὰ τοῦ Σγουρομάλλη Πα-91 λαιολόγου καὶ γυναικαδελφοῦ τοῦ μεγάλου Λουκᾶνῃ, ὃς προα-

8. ἔτι — Γεώργιον om P 9. κροκόνδειλος P 12. ἤλει ἤλει P
14. με] με καὶ αὐτὸν P 18. μαράνθι P

culis constrictus ad dominum quondam suum Thomam despotam adductus est. sed, sanato vulnere, quum custodiretur ad Dyrrhachium, deceptis custodibus, effugit iterumque adiunxit se Demetrio despotae, ac Nauplii aliquamdiu commoratus est, quoniam ibi in Venetorum ditone uxor et liberi eius vivebant.

19. Occupatis igitur, ut docuimus, Leontario locisque vicinis, et S. Georgio insuper, animadvertens id Crocontelus sive, ut aptius dicam, Crocodilus, ipse quoque ad eum defecit eique cum castro duos filios tradidit, habitusque eius rei praemium eloi sive eli et quae sequuntur, h. e. mi deus, mi deus, quare deseruisti me, sive, ut dicam melius, quare non et ipsam deseruisti commemoratorum malorum primum auctorem. haec dum illic fiunt, Thomas despota, relicta Callamata, Cosmaenam et Petalidium traiecit, Abarinum et inde Marathium venit, quum iam ante regina ex Arcadia exiisset atque illuc cum liberis et primoribus Arcadiae advenisset. itaque occupavit ea ameras, recepitque idem Caritaenam a Sguromalle Palaeologo et fratre uxoris magni Lucanis, qui, ut olim Arius, in sella familiarica,

πέθυνεν εἰς ἀπόπατον διαβιβάσας τὴν ψυχὴν, ὡς ποτε ὁ Ἄρειος ἔπαθεν, ἅμ' ἐγκάτοις, καὶ περὶ τὰς κατῆλθεν εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀνδροῦσαν καὶ Ἰθώμην. καὶ λαβὼν αὐτὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα ἀπῆλθε θεύσασθαι καὶ τὴν Κορώνην, εἰτ' ἐκεῖθεν διέβη καὶ εἶδε τὴν Μοθώνην, εἶτα τὴν Πύλον τὴν⁵ καὶ Ἀβαρῖνον. καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς ἐξῆλθε τῆς Πελοποννήσου· προητοίμασε γάρ τινα πλοίαρια, καὶ ἐλθὼν ἐν τῷ λιμένι τῷ παρ' Ἰταλοῖς καλουμένῳ Πόρτῳ λόγγῳ, ἵνα ἐκεῖθεν εὐπλώϊμον καιρὸν εὐρῶν εἰς Κέρκυραν ἀπέλθῃ. ὃ δὲ γέγονε, καὶ τῇ κῆ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἀπε-¹⁰ σώθη εἰς Κέρκυραν. εὐρόντες δὲ καὶ ἡμεῖς πλεύσιμον ἀπαγόμενον ἐκεῖσε, ἐμβάντες τῇ ια' Ἰουλίου διὰ τὸ ἐπιγενέσθαι καὶ μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν θανατικὸν ἐν τῇ Μοθώνῃ, τῇ β' τοῦ Ἀυγούστου ἀπεσώθημεν εἰς Κέρκυραν, ἔχοντες τὸν σκοπὸν ἵνα ἀπέλθωμεν εἰς τὴν Κρήτην ἢ εἰς τὴν περὶ τὴν Θεσ-¹⁵ σαλονίκην Βερροῖαν, διὰ τὸ εἶναι κακίστε καλλίστην μονὴν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἥπερ ὁ τῆς μητρὸς μου πατὴρ ἀνήγειρεν ἐκ βάρθρων. τοῦ δὲ Ρουὺλ Γεωργίου καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ θυγατρὸς προαπελθόντων, ἐπαρώτρυναν καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ τὸν ποτε μελλόγαμβρὸν μου Νικόλαον τὸν²⁰ Μελιοσηνόν, αὐτὸς δὲ πάλιν ἐμέ· εἶτι δὲ καὶ τοῦ δεσπότης μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖσε παραγενομένου ἀπῆλθομεν χῆμεῖς, προσμεῖναι ἐκεῖ ἕως οὗ ἴδωμεν τὸ μέλλον. τοῦ δ'

8. πόρτο λόγχο P

emissis visceribus, animam exspiravit, ac transiit in viciniam Andrusae et Ithomes. his quoque oppidis cum omni regione finitima occupatis, Coronam visum abiit, atque inde rursus Mothonam traiecit ac Pylum sive Abarinum. quo die etiam Thomas despota, exstructis ante navibus, e Peloponneso discessit et ad portum longum, quem Itali dicunt, profectus est, ut inde, idoneam nactus tempestatem, Corcyram navigaret. ita factum est, pervenitque die mensis Iulii 28 Corcyram. nos quoque navigium eodem profecturum nacti, Iulii die 11 solvimus, quod praeter reliquis miserias pestifera lues Mothonen invaserat, et delati sumus Corcyram die 2 Augusti. erat autem consilium inde in Cretam vel Berrhoeam prope Thessalonicam proficisci, quoniam illic monasterium pulcherrimum erat, in honorem sancti Nicolai ab avo meo materno a fundamentis exstructum. Georgius Raulus autem et gener et filia eius, ante illuc profecti, consobrinum suum, qui quondam meus erat futurus gener, Nicolaum Melissenum, ut eodem discederet, cohortati erant, atque hic rursus mihi idem suaserat. itaque et despota et reliquis illic commorantibus, nos quoque abivimus, exspectaturi, quid futurum esset. interim ameras, occupata Ar-

ἀμφοῖ λαβόντος τὴν Ἀρκαδίαν, κατέβηεν διερχομένου εἰς τὰ
 κάτω μέρη τῆς Πελοποννήσου καὶ λαβόντος πάντα τὰ ἐκεῖσε,
 ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἰσχυρότατον Χλομονύζην καὶ τὸ Σανταμα-
 ρίν, ἃ ἐκέκτηντο τινες τὸ ἐπίκλην μεπεγλερμπείδες, καὶ αὐτοὶ
 5 φοβούμενοι εἴασαν πάντα κωφά, καὶ ἀπῆλθον καὶ αὐτοὶ εἰς
 Κέρκυραν. ὁ δὲ ἦλθε μέχρι καὶ Πάτρας κατέκτισε προσέ-
 μινε. καὶ τὰ Καλάβρυτα λαβὼν, ἔνθα ὁ ἡγεμονεύων οὕτω
 τοῖς δεσπότηαις οὕτε τῷ ἀμφοῖ ἐφύλαττε πίστιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς
 θεόν, ὡς νομίζω, αὐτὸς μὲν ὁ ἀμφοῖς ἔδωκε δίκην ἀξίαν
 10 αὐτῷ· ἐλέπισε γὰρ αὐτόν, οἱ δ' αὐτοῦ πάντες οἱ μὲν ἀπε-
 τμήθησαν τὰς κεφαλὰς οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἀπήχθησαν. τὸ
 δὲ αὐτῷ ὁ ἀμφοῖς καλῶς ἀσφαλισόμενος καὶ παντὶ τόπῳ
 ἀφείς στρατιώτας, ἐγερχεῖς ἀπὸ τῆς Πάτρας διέβη εἰς τὰ
 περὶ τὸ Σαλμενικὸν καὶ Λίστραιναν καὶ Βοστίτζαν· καὶ τὴν
 15 μὲν Βοστίτζαν καὶ Λίστραιναν ἔλαβε, τὸ δὲ Σαλμενικὸν
 ἐκράτησε μέχρι τινός τις Παλαιολόγος λεγόμενος τὸ ἐπίκλην
 Γραιτζας.

Τοῦ δὲ δεσπότηου, ὡς εἵπομεν, πανοικί ἐλθόντος εἰς Κέρ-
 κυραν, προσῆλθον αὐτῷ καὶ γράμματα ἀπὸ τοῦ πράκτορος
 20 τοῦ Ἀγγελοκύστρου διαλαμβάνοντα οὕτως, ὅτι τῷ Ἀμφοῖ ὄρε-
 ξις ἦν ἵνα προσέλθῃ αὐτῷ τις τῶν τοῦ δεσπότηου ἀρχόντων,
 καὶ γενήσῃται συμβίβασις καὶ ἀγάπη ἀμφοτέροις, καὶ δοθῇ
 παρ' αὐτοῦ τόπος μετὰ τινων συμφωνιῶν τῷ δεσπότηῃ πρὸς

1. παραλαβόντος P
 πρακτικωρος P

2. Ελαβε P

17. Γαιτζας P

19.

cadia, in partem inferiorem Peloponnesi profectus, cuncta eius regio-
 nis loca cepit, ipsamque adeo firmisimam Chlomutzam et Santama-
 rium, quae a quibusdam beglerbegis tenebantur, qui et ipsi, metu
 perculti, omnia deseruerunt et Corcyram venerunt. ille Patram ne-
 que processit, ibique mansit. captis Calabrytis, eius urbis praefec-
 tum, qui nec despotis, nec amerae, nec vero deo, opinor, fidem ser-
 varat, supplicio dignissimo punivit. quippe pellem ei detrahi iussit,
 et cives aut iugulavit aut captivos abduxit. urbe bene munita et
 ubivis relictis praesidiis, ameras Patra movit et Salmenicum, Listrae-
 nam et Bostitzam transiit, ac Bostitzam et Listraena quidem potitus
 est, sed Salmenicum Palaeologus quidam, cognomento Graitzas, ali-
 quamdiu servavit.

Despota igitur cum tota familia Corcyram profecto, literae ei a
 procuratore Angelocastri allatae sunt, quibus scriptum erat, ameram
 quempiam e proceribus despotae ad se mitti cupere, ut amicitia et
 concordia inter ipsos conciliaretur, et locus aliquis despotae cum
 conditionibus quibusdam a se daretur, in quo is-vitam ageret. re

τὸ ζῆν. συνδιασκηψάμενος οὖν σὺν τοῖς αὐτοῦ δ δεσπότης, ἔδοξεν αὐτῷ καλὸν εἶναι ἵνα ὁ μὲν Ῥάλης Γεώργιος ἀπέλθῃ πρὸς τὸν ἀμηνῶν, ὁ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ Ῥαοὺλ Γεώργιος ἀπέλθῃ πρὸς τὸν πάπα, ἵνα ὁ μὲν καὶ ταῦτα καὶ τὴν εἰς Κέρκυραν τοῦ δεσπότητος ἐπιδημίαν δηλώσῃ τῇ πάπα, ὁ δὲ ἴδῃ καὶ 5 Βμάθῃ τίς ὁ τοῦ ἀμηνῶν σκοπός. οἱ καὶ ἀπῆλθον, ὁ μὲν τῇ θ' ὁ δὲ τῇ ια' Αὐγούστου. θανατικοῦ δ' ἐπιγενομένου καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν πόλιν ὁ δεσπότης καὶ ἡμεῖς ἀπῆλθομεν ἐν τοῖς περιχωρίοις, ἐκδεχόμενοι καὶ τὰ τῶν πρεσβυτῶν ἀποτελέσματα. ὁ μὲν οὖν Ῥάλης Ἰωάννης διελθὼν διὰ τοῦ Ἄγ-10 γελοκώστρου ἔφθασε τὸν ἀμηνῶν εἰς τὰ περὶ τὴν Βέρροϊαν· καὶ εὐθύς προστάξαντος αὐτοῦ ὅ τε Ῥάλης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἐδεσμεύθησαν καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἡσφαλίσθησαν σιδήροις. διαβίβασαντες οὖν οὕτως δέσμιοι, μετὰ τινὰς ὁδοὺς ἡμερῶν εἰς τοὺς περὶ τοῦ μαύρου ὕρους βουνούς ἤλευθέρω-15 σεν αὐτούς, εἰπὼν ὅτι ἐγὼ ἐκδεχόμεν πηλαίον τῆς Πελοποννήσου εὐρισκομένου μου ἐλθεῖν τὸν δεσπότην, ἢ στείλῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ἀρχόντων, καὶ γένηται χάρις πρὸς αὐτόν, καὶ κάθῃται, καὶ ζῆ. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν γέγονε, πάλιν λέγομεν, γενηθήτω, εἰ θέλει, καὶ ἀπελθόντιος σου ἐλθέτω ὁ δεσπότης, ἢ 20 ἐξυποστείλατω ἓνα τῶν παιδῶν αὐτοῦ, ᾧ καὶ ποιήσωμεν χρηστά. ἐπιστρέψαντος δὲ τοῦ Ῥαοὺλ ἀπράκτου τῷ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 5959' ἔτους, καὶ τῇ ις' Νοεμβρίου ἐμβῦς ἐν τινι τῶν

2. Ῥαοὺλ Ἰωάννης P 6. κθ⁷ P 7. ις⁷ P 9. πρόσβων P
16. ἐκδεχόμενος P 23. αυξα⁹ P

cum suis deliberata, despota e re fore existimavit, ut Georgius Rales ad ameram, Georgius Raulus autem, gener eius, ad papam proficisceretur, ut alter hoc ipsum et despotaee in Corcyra commorationem papae nuntiaret, alter videret et exploraret, quo spectaret consilium amerae. itaque illi discesserunt, alter nono, alter undecimo die Augusti. mox autem quum pestis etiam Corcyram urbem invasisset, despota et reliqui in loca vicina concessimus, legatorum exspectantes reditum et quid allaturi essent nuntii. ac Iohannes Rales quidem, trans Angelocastrum profectus, ubi prope Berrhoeam ad ameram venit, statim iussu eius cum omnibus comitibus victus et compedibus ferreis adstrictus est. quum ita vincti processissent dies aliquot, ad colles montis nigri eos liberavit, et exspectasse se dixit, ut, quum esset prope Peloponnesum, aut veniret ipse despota, aut filium cum proceribus mitteret, ac se illi benefacturum sedemque stabilem, in qua viveret, donaturum fuisse. quorum quum neutrum factum sit, inquit, iterum, ut fiat, suademus, et post reditum tuum aut veniat despota, aut unum e filiis mittat, cui beneficiamus. itaque quum Raulus re in-

Κερκυραίων πλοίων ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς μετὰ τῶν πλειό-
των ἀρχόντων αὐτοῦ διέβη εἰς τὸν Ἀγκῶνα, ἵνα ἐκεῖθεν πρὸς
τε τὸν πάπαν καὶ τὸν δούκα Μεδιολάνων καὶ ἀλλαγῆ ἀπέλ-
θῃ, εἰς Κέρκυραν καταλείψας τὴν τε βασιλίσειαν καὶ τὰ
5 παιδία αὐτοῦ καὶ τινὰς τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ οἰκειακούς καὶ
οἰκέτας τῶν αὐτῶ ἐπομένων. οὗ δὲ καὶ πολλὰ διορισμέ-
νον καὶ ζητήσαντος ἵνα ἢ σὺν αὐτῶ ἀπέλθῃ ἢ ἐν Κερκύρῃ
μετὰ τῆς βασιλείσης μείνω, ἄρχων τοῦ ὀσπιτίου αὐτῆς·
ἐγὼ δὲ διὰ τε τὸ ἔλεος τοῦ τὰ πάντα· καλῶς οἰκονομοῦντος
10 θεοῦ, διὰ τε τὴν λύπην ᾧ ἐγέννησα, διὰ τε τὴν ἀταξίαν
πάντων τῶν τοῦ οἴκου αὐτῶν ἀνήκοος ἐγενόμην εἰς τὰ ἀμφο-
τέρα. ἀλλ' ἐπιμεινάντός μου καὶ ἑτέρῃ καιρῶ ἐν τῆσδε τῆ
χωρίῃ ὀνόματι Μολυβατινὰ ἐν ᾧ ἤμεν, ὅτε καὶ ὁ δεσπότης
ἦν ἐν τῇ Χλομῶ διὰ τὸν φόβον τοῦ θανατικοῦ ὡς δεδήλωται.
15 καὶ μετὰ καιρὸν δὲ κάθισμα εὐρών τὸ εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου
Ἡλίου πλησίον τοῦ ἄστεως, ἀπελθόντος μου ἐκεῖσε κατήκησα
Σεπτεμβρίου ἕκτη τοῦ 590' ἔτους. κατέμενον μετὰ τῶν ἐμῶν,
καὶ μόνον ἐδέομην τοῦ θεοῦ ἵνα ἡμῶς ἐλέησῃ καὶ ἐξοικονο-
μήσῃ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος. διαβι-
20 βάσαντός μου οὖν ἐκεῖσε μῆνας πέντε, καὶ πρὸς τινὰ καιρὸν
οὐδὲν ἐνοήσαμεν ἀναπαυθῆναι μετὰ τῶν ἐχόντων τὸ τοιοῦ-
τον κάθισμα. καὶ διὰ τὸ ἔξειν ἡμᾶς πλείονα τὸν πολυπλα-
σιασμόν τοῦ καλοκαγαθοῦ φίλου, καὶ πνευματικοῦ πατρὸς Δω-

10. ἦν ἐγέννησα διὰ τὴν P

13. μολυβατινὰ P

14. χω-

ρίῃ P

17. αὐξῆ P

21. ἀναπεισθῆναι P

22. τοῦτο P

fecta redisset mense Octobri anni 6969, Thomas despota, die 16 No-
vembris Corcyraeorum navem ingressus, cum proceribus suis plerisque
Anconam traiecit, inde ad papam et Mediolanensium ducem et alio pro-
fecturus, in Corcyra relictis regina et filiis et nonnullis procerum, qui
eum sequebantur, familiaribus et domesticis. equidem, multum ab eo
invitatus et rogatus, ut aut comitarer se, aut Corcyrae manerem in
aediibus reginae, per misericordiam dei cuncta bene moderantis, et
propter luctum eorum, quos procreaveram, et rerum omnium in illius
domo perturbationem, neutram conditionem accepi, sed mansi Moly-
batinis, quo loco etiam ante fueram, quum despota metu pestis, ut
significavimus, Chlomi versaretur; et mox cellula inventa in monaste-
rio prope urbem in honorem sancti Eliae exstructo, illuc sedem trans-
tuli die 6 Septembris anni 6970. ibi cum meis mansi, et tantum-
modo precatus sum deum, ut miseraretur nos et pro benignitate et
caritate sua in nos decerneret. commoratus sum ibi menses quinque,
atque intellexi procedente tempore, nentiquam nos tranquillo animo
frui posse cum iis, qui id monasterium tenerent; itaque ob crebriorem

ροθέου, εύρισκομένου αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου, εύρόντες καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν τριάκοντα δύο ἱερέων τοῦ ἁγίου Νικολάου κάθισμα τὸ ἐπονομαζόμενον τοῦ Ταρχανιώτου, παρελάβομεν αὐτὸ Μαρτίου 15 τοῦ 530 ἔτους, καὶ κατέμενον μετὰ τῶν 5 ἐμῶν. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Θωμᾶς φθάσας εἰς τὸν Ἀγκῶνα κάκειθεν εἰς τὴν Ῥώμην οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσεν εἰ μὴ ὅτι ἔδωκε τῷ πάπα Πίῳ δευτέρῳ ἐν τῷ β' ἔτει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου, κάκεινος αὐτῷ μόλις πρὸς τὸ ζῆν 10 μετὰ τῶν αὐτοῦ ἔδωρήσατο τὴν μονὴν καὶ ἀναγκαίαν τροφήν. ὡς οὖν εἶδον οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ ἄρχοντες καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Κερκύρᾳ ἀπομεινάντες ἤκουσαν μὴ εἶναι οὐδεμίαν ἐλπίδα 92 βοηθείας, διεσκορησίθησαν, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δὲ κάκειθεν, κλαίοντες τὴν δυστυχίαν αὐτῶν. τότε δὲ καὶ ὁ ἡγαπημένος 15 μοι ὑπὲρ υἱόν, ὃ ποτε μελλόγαμβρός μου Νικόλαος ὁ Μελισσηνός, ὁ τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, εύρὼν νῆαν ἐμπορικὴν Κρήτα τοῦ Σοφολέου ὀνομαζομένου, ἐρχομένην ἐκ τῆς Ἑνετίας, ἐμβὰς ἐν αὐτῇ διέβη εἰς πόλιν Κυδωνίας ἐν τῇ Κρήτῃ τοῦ Ἀπριλλίου 15 20 τοῦ 530 ἔτους, κλαύσαντες καὶ θρηνησαντες πρότερον ἡμεῖς περὶ τῆς στερησεως αὐτοῦ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν λίαν καλὸν πρὸς με. ἐκεῖ δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς πρεσβύτερος ἐγένετο,

15. δὲ καὶ] δὴ P
ὀνομαζομένην P

17. τοῦ ἐν — γῆς om P

18. σοφοκλέους

quoque optimi et benevoli patris spiritualis Dorothei consuetudinem, qui in monasterio sanctorum apostolorum Iasonis et Sosipatri erat, etiam nos ex ordine triginta duorum sacerdotum sancti Nicolai cellulam nacti sumus Tarchaniotae quae dicitur, die 15 Martii anni 6970, ac mansi ibi cum meis. Thomas autem despota, Anconam atque inde Romam profectus, nihil aliud effecit, nisi ut, quum ipse Pio secundo papae anno pontificatus eius secundo e reliquiis apostoli primum vocati, sancti Andreae, caput dedisset, ille sibi vix ad sustentandam suam et suorum vitam necessarium victum praerberet. ut igitur proceres eum secuti viderunt, et qui in Corcyra relictii erant, audiverunt, nullam spem auxilii reliquam esse, alii alio dissipati sunt, calamitatem suam deplorantes. tum etiam filio mihi carior futurus gener meus, Nicolaus Melissenus, magni protostratoris filius, navem mercatoriam Cretensem Sopholei cuiusdam Venetiis venientem conscendit, et Cydoniam, Cretae urbem, traiecit die 11 Aprilis anni 6970, quem nos nobis eripi vehementer dolebamus et lugebamus, quoniam miri-

καθὼς ὕστερον ἔμαθα καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γράμματα ἔλαβον. τοῦ δὲ δεσπότητος κύριος Θωμᾶ διαβιβύασατος καιρὸν τινα ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔδοξεν αὐτῷ ἐπαναστραφθῆναι πρὸς τὴν αὐθεντιάν τῶν Ἑνεῖων, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ἀγκῶνα, 5 τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ βασιλίσης τῆς Σερβίας ἐκεῖθεν ἀπελθούσης· καὶ διατρίψασα ἡμέρας τινὰς εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἐκεῖνος μὲν ἐδιέβη πάλιν εἰς Ῥώμην, ἣ δὲ βασίλισσα διελθούσα ἀπῆλθεν εἰς Ἐπίδαυρον τοῦ Ἰλλυρικοῦ. ἣ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἢ βασίλισσα κακῶς διάγουσα ἐν Κερκύρα, ἐλεηθεῖσα 10 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τῷ αὐτῷ ἑβδομηκοστῷ ἔτει Ἀγούστου 15 ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μονῇ, Ἰάσωνος λέγω καὶ Σωσιπάτρου.

Ὁ δὲ τῶν ἀσεβῶν ἔξαρχος τῷ αὐτῷ δὴ ἔτι ἀπελθὼν κατὰ τοῦ Σφεντιάρη παρέλαβε τὴν ἐκείνου περιβόητον πόλιν Σινώπιον 15 ὀνομαζομένην, ἧ δὴ κατὰ ἐθεασάμην. οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα αὐτοῦ τόπον παρέλαβεν, ἔτι δὲ καὶ τὴν Κερασσοῦντα καὶ τὴν Τραπεζοῦντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Δαβίδ τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ ἐκεῖσε τότε βασιλεύοντος, καὶ ἅπασαν τὴν περιχώρον αὐτῶν, τοῦ βασιλέως Τραπεζοῦντος λέγω καὶ 20 πάντων σχεδὸν τῶν ἐκεῖσε ἀτυχῶν καὶ ἀνοφελεστάτων αὐθεντῶν καὶ ἀρχόντων, οὓς ἐξελθὼν ἐκεῖθεν κοτώκισεν αὐτοὺς ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει, ἔνθα δὴ καὶ ὁ τῆς Πελοποννήσου αὐθέντης ἦν ὁ δεσπότης κύριος Δημήτριος, ᾧ καὶ δέδωκεν ἔχειν εἰς ζωάρ-

10. κς⁷ P

19. περιοχὴν αὐτοῦ P

21. ἐκβαλὼν P

fice erga me officiosus erat. ibi, uxore ducta, presbyter factus est, ut postea e literis eius ad me datis cognovi. Thomas despota autem, aliquamdiu Romae commoratus, ad civitatem Venetorum, atque inde Anconam redire statuit, unde filia eius, regina Serviae, discessura erat. itaque quum ad visendam eam urbem dies aliquot ibi haesisset, ipse Romam rediit, regina Epidaurum in Illyricum abiit. huius mater, regina, quae Corcyrae vitam miseram degebat, miserante deo, ipso septuagesimo anno aetatis, Augusti die 16, mortua et in sanctorum apostolorum, Iasonis, inquam, et Sosipatri, monasterio sepulta est.

Princeps autem impiorum eodem anno Sphentiarem adortus, celebrem illius urbem Sinopium occupavit, quam ipse vidi: nec vero hanc solam urbem, sed etiam omnem vicinam regionem; praeterea Cerasuntem et Trapezuntem, Davidi Comneno regi ereptas, et universam regionem circumiacentem illorum principum, h. e. regis Trapezuntiorum et reliquorum prope omnium principum et procerum ibi habitantium, quos inde discedens Adrianopolim traduxit, ubi etiam Peloponnesi princeps, Demetrius despota, erat, cui, unde ipse et

κειαν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν μεγάλην Αἶνον, τὴν Λήμιον, τὴν Ἴμβρον καὶ τὴν Σαμοθράκην. τῷ δὲ τῆς Τραπεζούντος βασιλεῖ τῷ Κομνηνῷ κύρ Δαβιδ χωρία τινὰ δώσας ἐπὶ τὸ μαῦρον ὄρος κατέκτισεν αὐτόν· ὃν δὴ καὶ μετὰ τινας χρόνους μικροῦ παραδρομῆν, εὐρῶν τάχα κατ' αὐτοῦ αἰτίαν τινὰ οὐκ ἄληθῆ, πάντα τὰ ἑαυτοῦ ὑπάρχοντα ἀφείλετο, κακείνον πνιγμῷ ἐτελείωσε. τῷ δὲ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους διέβη ὁ ἀμηνῶς εἰς τὴν μεγάλην Βλαχίαν καὶ ἐδιόρθωσε τὰ κατ' αὐτὴν ἐκεῖσε ἐνεργούμενα, καὶ ἐπιστρέψας ἐποίησε στόλον, καὶ ὠρμησεν ὁ στόλος προστάγματι αὐτοῦ κατὰ τῆς Λέσβου, ἣν καὶ παρέ-10 λαβεν.

20. Τῷ δὲ Νοεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ 590^α ἔτους ἐπιδραμόντος τοῦ υἱοῦ τοῦ Τουραχάνη Ἀμάρη ἠχημαλώτισε πᾶσαν περὶ τὸν Ναύπακτον τῆς Αἰτωλίας τὴν αὐτοῦ περιοχὴν, τὸν Γαλατᾶν λεγομένην, καὶ οὐ τοὺς Ἑνετοὺς μόνον ἀλλὰ καὶ 15 τοὺς τελοῦντας αὐτῷ τοῦ τῆς μικρῆς Βλαχίας Φλαμπούρου. ὕπερ μαθῶν ὁ τῶν Ἑνετῶν τριήρεων ναύαρχος, καὶ δραμῶν πρὸς ἐπικουρίαν εἰς τὴν ἀντίπερα πόλιν τοῦ ἀμηνῶ, Βοστιτζαν ὀνόματι, δεληθῶν ἐνέπρησεν αὐτὴν καὶ ἠχημαλώτευσεν πᾶσαν πλὴν τοῦ Κουλά μόνου· καὶ ἀγαγὼν τοὺς Βοστιτζανούς 20 Β ἐν τῷ Ναυπάκτῳ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ ἐναλλαγὴν ἐποίησατο. καὶ δὴ προμελετωμένης οὔσης τῆς μάχης τοῦ γενέσθαι κατὰ τοῦ ἀμηνῶ ὑπὸ τῆς τῶν Ἑνετῶν γερουσίας, τοῦτο δὴ τὸ ἔργον ἀπεκάλυπεν αὐτὴν καὶ ἀρχὴ κατέστη. καὶ ἐλθόντος τοῦ κα-

13. πάντας τοὺς περὶ P
20. Καλαμόνου P

14. αὐτοῦ om P

15. λεγόμενον P

qui eum comitabantur, victum haberent, magnam Aenum, Lemnum, Imbrum et Samothracen donavit. Davidi Comneno autem, Trapezuntiorum regi, cui et ipsi loca quaedam tribuit, ad montem nigrum domicilium assignavit: quem tamen brevi post, reperta adversus eum causa quadam falsa, facultatibus omnibus spoliatum, suffocari iussit. vere eiusdem anni in magnam Valachiam concessit, rebusque huius provinciae ordinatis, reversus est et classem exstruxit, quae, Lesbum missa, eam insulam in potestatem redexit.

20. Novembri eiusdem anni 6971 Amares, Turachanis filius, incursione facta, omnem regionem Naupacto Aetoliae adiacentem, quam Galatam dicunt, occupavit, nec solos Venetos, sed etiam tributarios sibi incolas oppidi parvae Valachiae, quod Phlabyrinthum appellatur, quod ut cognovit Venetarum triremium praefectus, auxilio advolavit et urbem amerae et regione sitam, Bostitzam nomine, adortus incendit, totamque occupavit praeter solum Culam. incolas deinde Naupactum abductos cum suis commutavit. ceterum bello a comata

θόλον ναυάρχον ὀνόματι Ἀλουϊσίου Λαυρεδανοῦ μετὰ πολ-
 λῆς παρασκευῆς καὶ ἐτοιμασίας καὶ δυνάμεως, ἐπίασε τὸν τῆς
 Πελοποννήσου Ἰσθμὸν καὶ ἠκοδόμησεν αὐτόν, κακῶς δὲ διὰ
 τὴν συντομίαν· οὐ γὰρ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀσφαλές, ὡς ὁ
 5 λόγος. εἶτα πολεμήσας τὴν Κόρινθον καὶ μὴ τυχὼν τοῦ
 ἐπιζομένου, ἀφείξαι τὸν Ἰσθμὸν ἀνεχώρησε. τῷ δὲ ἑξ Ἰσοβ'
 ἔτει παρελάβον τὴν Μονεμβασίαν οἱ Ἑνετοί, οὐ τοσοῦτο θε-
 λήσει καὶ χάριτι τοῦ κυριεύοντος αὐτὴν ὅσον ἀνωφελεῖα τοῦ
 ἡγεμόνευοντος ἐν αὐτῇ ἄρχοντος· ὥσπερ δὴ ὁμοίως ἀνωφε-
 10 λεία καὶ ἀτυχία τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λήμνου πολίχνιον τὸ λε-
 γόμενον Παλαιόκαστρον ἐκλάβη μᾶλλον παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ
 τυχόντων ξένων καὶ ἐδόθη τῇ ἀυθεντία τῶν Ἑνετιῶν· καὶ ἐξ
 αὐτοῦ, δῆλον τοῦ πολίχνιου, ἄπασαν τὴν νῆσον ἐκληρώσαντο.
 ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Λέσβον ἀπελθόντος αὐτοῦ δὴ τοῦ Λαυρε-
 15 δανοῦ καὶ πολεμήσαντος αὐτὴν, οὐκ ἔπραξέ τι καὶ ἀνεχώρη-
 σεν ἄπρακτος.

Τῷ δὲ ἔαρι τοῦ ἑξ Ἰσοβ' ἔτους ὁ δεσπότης κὺρ Θωμᾶς
 ἐμήνυσεν ἵνα οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ θυγάτηρ ἐκεῖσε ἀπέλθωσιν
 ὅπου κἀκεῖνος ἦν· καὶ ἐγένετο, ὅτε ἀπεσώθησαν μετὰ νηὸς
 20 εἰς τὸν Ἀγκῶνα, καὶ μόνον ἤκουσεν ὅτι ἐν Ἀγκῶνι παρεγέ-
 νοντο ἐν Ῥώμῃ ὧν, καὶ μὴ φθάσας ἰδεῖν αὐτὰ Μαΐου ἰβ' ἐν
 Ῥώμῃ πρὸς κύριον ἐξεδήμησεν, ὑπάρχων ἐτῶν νε', καὶ πρὸς
 τι μικρόν. καὶ ὄντων τῶν παιδῶν εἰς Ἀγκῶναν ἐπιστολήν

22. πενήκοντα τριῶν P

Venetorum adversus ameram iam ante decreto, illa res eius ordiendi
 occasionem praebuit et initium eius fuit. advenit enim summus clas-
 sis praefectus Aloysius Lauredanus cum magno apparatu et copiis,
 atque Isthmum Peloponnesi occupavit et munivit, male tamen propter
 festinationem: etenim in festinatione non est securitas, ut in prover-
 bio est. deinde Corinthum aggressus, sed spe frustratus, relicto Isthmo,
 discessit. anno autem 6972 Veneti Monembasia potiti sunt, non
 tam voluntate et gratia eius, qui urbi praeerat, quam eiusdem iner-
 tia: quemadmodum inertia et infortunio praefecti Lemni factum est,
 ut oppidulum, quod Palaeocastrum dicitur, a peregrinis, qui intus
 aderant, subreptum, rei publicae Venetorum traderetur: ex quo de-
 inde oppidulo profecti, tota insula potiti sunt. quin etiam Lesbum
 idem Lauredanus profectus et bello adortus, frustra laboravit, et re
 infecta rediit.

Vere anni 6973 Thomas despota filios et filiam ad se venire ius-
 sit. accidit autem, quum navi Anconam delati essent, ut ille Ro-
 mae, audito tantum de eorum adventu, priusquam eos videret, ad
 dominum migraret mensis Maii die 12, annos natus 56 et paulo plus.

ἔγραψεν ὁ καρδινάλης Βησσαρίων πρὸς τὸν παιδαγωγὸν αὐτῶν οὕτως.

21. Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ εἰρημένου καρδινάλη πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν προρρηθέντων παίδων εἰς Ἄγκωνά.

Εὐγενέστατε ἄνερ καὶ ἡμῶν φίλτατε φίλων, ἐδεξάμην καὶ πρότερον καὶ νῦν διὰ τοῦ Ἑρμητιανοῦ γράμματα τῆς εὐγενείας σου, πρὸς ἃ οὐκ ἀπεκρινάμην, ἀναμένων ἵνα γένηται τις ἀποκαταστάσις εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν αὐθεντοπούλων. ἐπειδὴ οὖν νῦν ἐγένετο, νῦν καὶ γράφω. παραμυθεῖσθαι μὲν καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς αὐθεντοπούλους διὰ τὴν ἀφόρητον λύπην τοῦ φρακαριτοῦ ἐκείνου καὶ ἀγίου δεσπότη οὐκ ἔστι τοῦ παρόντος καιροῦ· διὸ παραιτήσομαι τοῦτο τὰ νῦν. γίνωσκε δὲ ὅτι ὁ ἀγιώτατος πάπας διὰ παρακλήσεως φίλων τινῶν καὶ οἰκείας κυλοθελείας ἔταξε νὰ διδῆ κάθε μῆνα τὰ αὐθεντόπουλα δουκὰτα τριακόσια, ὡσπερ ἔδιδε καὶ τῇ ἀγίῳ δεσπότη. θέλει δὲ καὶ ὀρῖζει ὁ ἀγιώτατος πάπας ἵνα τὰ μὲν διακόσια κατὰ μῆνα νὰ εἶναι διὰ τὰ τρία ἀδελφία ἐπίσης ἀνέγκιστα, νὰ ἐξοδιάζωνται εἰς τροφὴν ἐκείνων καὶ ἀνθρώπων ὑποχειρίων αὐτῶν μικρῶν, ἔξ ἧ ἑπτὰ τοῦ καθ' ἑνός, καὶ εἰς ἀγορὰν καὶ τὴν τροφὴν ἀλόγων τεσσάρων τὸ ὀλιγώτερον, καὶ εἰς ῥόγαν τῶν αὐτῶν ὑποχειρίων, καὶ εἰς ἐνδύματα τῶν αὐθεντοπούλων, νὰ

3. hanc epistolam primus edidit Io. Meursius Hesychii sui Illustris p. 57—64 (1) 7. Ἑρμητιανοῦ P 13. ὅτι ὁ] ὡς I 14. τιμῶν P 15. ἔταξεν ἵνα δίδωνται κατὰ μῆνας τοῖς αὐθεντοπούλοις I κατὰ P 16. ἐδίδω I 18. νὰ εἶναι] μείναι I

cuius quum liberi adhuc Anconae essent, Bessario cardinalis epistolam ad paedagogum eorum dedit, hoc exemplo scriptam.

21. Epistola a cardinali, quem dixi, ad paedagogum liberorum modo appellatorum Auconam missa.

Vir nobilissime et amicissime, accepi tum prius, tum nunc per Hermetianum literas tuas, ad quas non respondi, quoniam expectare statueram, donec rebus adolescentum principum consultum foret. quod quum iam factum sit, nunc ad te scribo. consolari vos et principes de morte acerbissima beati illius et sancti despotae, non est huius loci: quare huius rei veniam a te peto. scito autem, sanctissimum papam, amicorum quorundam auctoritate et sua ipsius benevolentia commotum, statuisset, principibus mensibus singulis numos aureos trecentos pendere, quos hucusque beato despotae pendebat. vult autem ac decrevit sanctissimus papa, ut ducenti numi singulis mensibus aequaliter distribuuntur tribus fratribus, ut impendantur ad alendos ipsos et sex septemve singulorum ministros, ad emendos et alendos

εἶναι βραχέα ἐνδύματα, καὶ κάπου νὰ περισσεύσῃ καὶ τίποτες τὸν καθ' ἓνα, διὰ νὰ βοηθηθῶσι κάπου εἰς ἀυθενεῖαν τους ἢ εἰς ἄλλην ἀνάγκην. καὶ τοῦτου θέλει νὰ γένη ἐξ ἕπακτος, καὶ νὰ μηδὲν γένη ἀλλέως. τὰ δὲ λοιπὰ ἐκυτόν δουκῆτα τὸν 5 μῆνα ἤγουν χίλια καὶ διακόσια τὸν χρόνον νὰ ἐξοδιμίζωνται 93 εἰς τινὰς ἄρχοντας καὶ καλὰ πρόσωπα, ὅπου νὰ εἶναι μετ' αὐτῶν νὰ τὰ δουλεύουν καὶ νὰ τὰ συντροφιμίζουν καὶ νὰ τὰ φυλάττουσιν. ἀκούσας δὲ ὁ ἁγιώτατος πάπας τὸ πόσοι εἶναι αὐτοῦ ὑπερεθαύμασε καὶ καταγινώσκεται μᾶς· καὶ γὰρ εἶναι 10 εἰς τὸν αὐθέντην τὸν μακαρισμὲνον ἐκεῖνον τοιοῦτον ἀνθρωπον ἐθαύμαζον πῶς εἶχεν ἐδῶ τόσους καὶ ἐκυτηγόρευεν τον ὅτι εἰς τὴν ξενιτεῖαν νὰ τρέφῃ τόσους μὲ ξένα δουκῆτα καὶ ξένους ἐλπίδας, πόσω μᾶλλον τῶρα, ἐποῦ ἦλθον καὶ ἄλλοι πλείότεροι παρὰ ὑποῦ ἦσαν ἐδῶ, καταγινώσκοντές των καὶ 15 κυτηγοροῦσί των, καὶ μάλιστα εἰς αὐθεντόπουλα νέα καὶ ὄρφανά, ὅπου οὔτε ἀξίωμα οὔτε ὄνομα οὔτε φήμην ἔχουσι. καὶ οὐ μόνον καταγινώσκουσί τους, ἀλλ' οὐδὲ βούλονται νὰ ἐξοδιμίζωσιν ἓνα τορνέσιν πλέον, καὶ ἄμποτες μᾶς τὸ εἰταξαν νὰ τὸ φυλάξωσι τελείως καὶ νὰ μηδὲν μεταβληθῶσιν, ὥσπερ 20 ἐποίησαν καὶ ἄλλοτε. δι' αὐτὸ εἶναι χρεῖα νὰ φροντίζη ἢ εὐγένειά σου μετὰ τοῦ ἀρχόντου τοῦ Χριτοπούλου τοῦ ἱατροῦ

1. τύποτα I 4. ἄλλως I 6. ὅπου γασταὶ ἀσπὰ τῶν κα-
ταδουλεύουν I 9. καταγινώσκων ὁμᾶς P 12. μεξ ἔνα I
14. τὸν καὶ x. τὸν M 18. τορνέσι P ἀμποτε P 21.
ἀρχοντος τοῦ κρητοπούλου P

quatuor minimum equos, ad ministrorum stipendia et principum vestimenta, quae pulcra sint necesse est, et de culusvis portione aliquantum compartitor, ut habeant, quo utantur, si forte in morbum vel alias angustias inciderint. atque haec quidem omnino ita fieri, nec fieri quidquam aliter, iubet. reliqui autem centum numi aurei singulorum mensium, vel mille et ducenti totius anni, impendantur in stipendia procerum aliquot et hominum elegantium, qui cum principibus vivant et consuetudinem habeant, iis serviant et eos custodiant. certior autem factus sanctissimus papa, quot huc advenerint, miratus est et subirascur. si enim beatae memoriae principem, talem virum, mirati sunt et vituperarunt, quod tot huc ministros adduxisset, quos pecunia et liberalitate aliena sustentaturus esset, quanto magis nunc, quom alii plures huc immigrarint, principibus praesertim pueris et orbis succensendum est, qui nec dignitate, nec titulis, nec fama nobiles sunt! nec iis irascuntur solum, sed vetant etiam, vel unum teruncium supra pecuniam decretam impendi, mandaruntque mihi monerem, ut accurate haec fierent neve quidquam immutaretur, quemadmodum

τοῦτο, ὅπου κατὰ τὸ παρὸν ἔχετε τὴν φροντίδα τῶν ἀϋθεντοπού-
λων. ἐπαναστήσωμεν τίς νὰ τὰ διοικῆ, ἢ τίς εἶναι ἀναγκαῖος νὰ
κρατηθῆ. καὶ μετὰ ταῦτα θέλουσι μερισθῆν μετὰ βουλῆς ἐδικῆς
μας εἰς ἐκείνους ὅπου θέλουσιν ἀπομένειν. ἐμένα γοῦν προη-
γουμένως φαίνεται με ὡς ἀναγκαιότατον ὅπου δὲν ἤμπορεῖ νὰ 5
λείψῃ, πρῶτον ὁ ἰατρός, δεύτερον ὁ διδάσκαλος Ἕλληγ, τρίτον
ὁ διδάσκαλος Λατίνος, τέταρτον ὁ δραγουμάνος· οὗτοι γοῦν
εἰσὶν ἀναγκαιότατοι καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ λείψωσιν. ἔτι δὲ καὶ
εἰς ἣ δύο παπάδες Λατίνου εἶναι ἀναγκαιότατοι διὰ νὰ ψάλ-
λωσι λειτουργίαν Λατινικὴν συνεχῶς. εἶναι γὰρ χρεῖα νὰ 10
ζῶσι τὰ παιδία Λατινικῶς, ὥσπερ ἐβούλετο καὶ ὁ μακαρι-
σμένος πατήρ των. καὶ οἱ ἄρχοντες ὅπου θέλουσιν εἰσθαι
μετ' ἐκείνους, εἶναι χρεῖα νὰ προσέχωσιν εἰς τοῦτο, νὰ μὴδὲν
φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ πάπα,
ὡσάν τὸ ἐποίησαν εἰς τὴν στράταν ὅπου ἤρχεσθε, διότι ἂν 15
φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι χρεῖα νὰ φεύγωσι καὶ
ἀπὸ τὴν Φραγγίαν· οὐδὲ τινὰς γὰρ θέλει ἄνθρωπον ὅπου
τὸν ὀνομάζει ἄπιστον καὶ αἰρετικόν, καὶ ἀποστρέφεται τὸν φα-
νερά. ἀφ' οἴτου γοῦν τοῦτοι οἱ ἀναγκαῖοι οὓς εἶπαμεν νὰ
κατασταθῶσι καὶ στήθῃ τὸ μερικόν των, τότε θέλει εἰσθαι. 20
τοῦτο δὲ θέλω τὸ καὶ τάξειν ἐγὼ ἐδῶ καὶ θέλω τοὺς κατα-

1. τούτων I 2. ὡστε νὰ θήσωμεν P ἢ δις εἶναι I, qui bene
pro εἶναι saepissime. 3. μερισθῆ P, μερισθῆν I 4. ἀπο-
μείνη P 5. ὑπορεῖ I 8. εἶναι βολετόν P ὑπορεῖ I 12.
ὁ πατήρ I 17. δυνάς I 20. καὶ νὰ σταθῆ P 21. κοι-
τάξη P καταστήση P

alias factum est nonnunquam. quare necesse est, vir nobilissime, tibi
et Critopulo medico V. Cl. nunc quidem curae sint res principum;
atque eligemus nos praeterea, qui eas administret et strenue regat.
deinde singulari hic consilio deliberabitur, qui locus domicilio iis
assignandus sit. ac quantum quidem statim decerni potest, maximo
opus sunt, quorum deesse nemo poterit, primum medicus, deinde ma-
gister Graecus, tum magister Latinus, postremo interpres. hi igitur
plane necessarii sunt et omnino deesse non possunt. praeterea opus
est uno vel duobus sacerdotibus Latinis, qui perpetuo canant lita-
rgiam Latinam. etenim pueros Latino more vivere oportet, id quod etiam
ipse pater eorum voluit. itaque qui eos comitabuntur proceres, vi-
deant necesse est, ne principes ex ecclesia secedant propter commemo-
rationem papae, quemadmodum in itinere factum est. nam si
ex ecclesia secedant, eos e Francia quoque secedere oportet. ne-
mo enim hominem tolerat, qui se impium et haeticum appellet
et manifesto fugiat. quare ii, quos necessarios esse dixi, suum iudi-

στήσειν, τότε θέλετε ἰδεῖν τὸ ὑπόλοιπον πόσον εἶναι καὶ πόσον ἀπομένει ἀπὸ τὰ ἀσφλωρία. καὶ τότε ἡ εὐγένειά σας ὄλοι ἀντάμα θέλετε ἀποκαταστήσειν τίς νὰ ἀπομείνη καὶ τί νὰ ἔχη ὁ καθείς μετὰ βουλῆς ἡμετέρας. ἐμένα οὖν φαίνεται μοι, ὅτι ὅσον εἶναι πλείονες καὶ ἐλαφρώτεροι ὅσῳ μέλλον νὰ ἀρκεθοῦν μὲ ὀλίγον ὁ καθείς, εἶναι δὲ ἄλλως χρήσιμοι, τύσον θέλει εἶσθαι κάλλιον, διότι θέλουσιν ἔχειν τὰ παιδία πλείονα συντροφίαν καὶ πλείονα δουλοσύνην καὶ πλείονα τιμῆν. ὅμως τοῦτο θέλομεν τὴ σκέψασθαι ἀντάμα, καὶ θέλομεν ποιήσειν τὸ κάλλιον. ἡ εὐγένειά σου εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ὥσπερ διοικητῆς τῶν παιδιῶν μετὰ τοῦ Κριτοπούλου. εἶναι γοῦν ἀνάγκη πρὸ πάντων νὰ φρονιζετε τὴν παιδευσίν των καὶ τὰ ἡθῶν των, νὰ γίνουν καλὰ καὶ πεπαιδευμένα, ἃν θέλετε νὰ ἔχουν τιμῆν ἐδώ. εἰ δὲ μή, θέλουσιν τὰ καταφρο-
 15 νῆσειν καὶ αὐτὰ καὶ ἐσῶς ἐδώ, καὶ οὐδὲ στραφεῖν θέλουσιν νὰ σας ἰδοῦν. μὲ τὸν μακαρίτην τὸν αὐθέντην τὸν πατέρα τους ἐσυντύχαμεν περὶ τούτου· καὶ ἐκεῖνος ἐβούλετο νὰ τὰ ἐν-
 20 οὔχη καὶ νὰ ποιήσῃ νὰ ζοῦν Φράγγικα παντελῶς, ἤγουν νὰ ἀκολουθοῦσι τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πάντα ὡσὰν Λατίνοι καὶ οὐχὶ ἄλλῶς, νὰ ἐνδύωνται Λατινικῶς, νὰ μάθουν, νὰ γο-
 νατίζουσιν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ κύριον καὶ καρδιναλίους καὶ

1. ἰδῆτε P	2. ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἕξ P	3. ἐνθάμα I
4. θέλετε ἀποκαταστήσῃ ὄλοι ἀντ. τίς νὰ ἀπομείνη P	5. με P	6. καὶ om P
7. ἔχη P	8. 10. ποιήσῃ P	9. εἶσαι P
11. κρητοπούλου P	12. γένουσι P	13. καταφρονήσῃ P
14. 15. στραφῆ P	16. τοῖς I	17. νὰ τὸ π. P
18. πορεύονται P	19. 20. ἐνδ.]	21. καρδιναλέας I

canto curare, ut ita fiat. praeterea volo et illis commendo, ut videant, quantum relinquatur de florenis mille et ducentis. hoc autem tu, vir nobilissime, una nobiscum delibera, quis retinendus sit et quid cuique muneris tribuendum. ac mihi quidem videtur, quo plures sint et propter minutos labores minori contenti stipendio, hoc pulcrius fore, quoniam pueri plus habebunt comitum, ministrorum et honoris. sed hoc una deliberabimus et quam fieri potest pulcherrime instituemus. interim tu nunc quidem cum Critopulo res puerorum administra. itaque necesse est ante omnia, eorum educationi et moribus prospiciatis, ut urbani et eruditi fiant, si eos hic in aliquo honore esse vultis. quod nisi fiat, et ipsi et iuvenes hic negligemini, nec ulla vestri existimatio erit. de qua re cum beatae memoriae principe, illorum patre, collocutus sum, voluitque is, ut omnino mores Francorum imitarentur et induerent, h. e. ut ecclesiae interessent plane eodem, quo Latini. modo, ut Latino vestimento

τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ ἀποσκεπάζωνται τὸ κεφάλι τους, νὰ τιμῶσι τοὺς χαιρετῶντας αὐτούς, ὅταν ὑπάγουν νὰ ἰδοῦν καρδιάλιν ἢ ἄλλον ὅμοιον ἀνθρώπην, νὰ μηδὲν καθίσουν ποσῶς, ἀμὴ νὰ γονατίζουν καὶ ἀπέκει ὅταν τοὺς εἶπῃ ἐκεῖνος νὰ σηκωθοῦσιν. ὁ δὲ μακαρίτης ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι καὶ πολλὰ-5 κίς αὐτούς τὸ εἶπε νὰ μηδὲν καθίσωσιν. αὐτὰ οὖν ὅλα ἐνθυμῶσθὲ τα νὰ τοὺς νοιθετήσετε καὶ νὰ τοὺς παιδεύσετε καλά. ἐτι ποιήσετε ὅτι τὸ βῦδιόμᾳ τους νὰ εἶναι σεμνὸν καὶ τίμιον, ἢ ὁμιλία τους χρησιμωτάτη καὶ ἡ φωνὴ τους νὰ εἶναι μετρία καὶ ἡμέμη, τὸ βλέμμα τους προσεκτικόν, νὰ μηδὲν χάσκωσιν ἐδῶθεν 10 κακεῖθεν. ἄς τιμοῦν πάντας, ἄς ἀγαποῦν πάντας, ἄς συντηχάινωσι πάντας καὶ τοὺς ἐδικούς των καὶ τοὺς ξένους μετὰ τιμῆς. νὰ μὴν εἶναι ἀλαζονικοί, ἄς εἶναι ταπεινοὶ καὶ ἤρεμοι. καὶ μηδὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι βασιλέως ἀπόγονοι, ἀμὴ ἄς ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι διωγμένοι ὑπὸ τὸν τόπον των, ὄρφα-15 νοί, ξένοι, ὀλόπτωχοι, ὅτι εἶναι χρεία νὰ ζοῦν ἀπὸ ξένα χέρια, καὶ ὅτι ἂν δὲν ἔχωσιν ἀρετήν, ἂν δὲν εἶναι φρόνιμοι, ἂν δὲν εἶναι ταπεινοί, ἂν δὲν τιμῶσι πάντας, οὐδὲ τοὺς θέλουν τιμῆσειν οἱ ἄλλοι, ἀμὴ θέλουν τοὺς ἀποστρέφειν πάντας. αὐτὰ οὖν ὅλα φροντίσετε τα καλὰ ἢ εὐγένειά σου μετὰ 20 καὶ τοῦ Κριτοπούλου, ἐπειδὴ τὸ γομάρι ἐπάνω σας εἶναι. πρὸς τούτοις ἄς ἐπιμελοῦνται νὰ μύθουν γράμματα, νὰ προ-

5. ἀσυχωθῶσιν P

9. τοῖς χρησιμωτάτοις I

15. τους P

17. δὲν| δέη I

18. ἂν δὲν εἶναι ταπεινοί om I

τιμῆσ P

19. πάντες?

uterentur, reverenter salutarent papam, cardinales et reliquos primores, detecto capite, ut honorem exhiberent salutantibus, ut, si adirent cardinalem vel alium similem principem, non assiderent, sed flexis genibus procumberent, donec ab illo iuberentur surgere. dixitque beatus ille vir, saepe se iis imperasse, ut ne considerent. quae igitur omnia vobis commendo, ut moneatis principes et probe eos educetis. praeterea curae vobis esto, ut incessus eorum gravis sit et magnificus, sermo consideratus, vox modesta et placida, vultus verecundus neve huc illuc vagus. erga omnes comes et officiosi sunt, omnibus tum suis tum alienis blandi et affabiles, minime gloriosi, sed demisso et sedato animo. nihil superbiunto, quod imperatoris posteri sint, sed cogitanto, se e patria eiectos, orbos, hospites, mendicos esse, qui aliorum beneficiis egeant ad vitam sustentandam, nec, nisi virtutem colant, prudentes ac modesti sint, omnes honorifice habeant, ab aliis honorifice habitum iri, sed in omnium venturos esse invidiam. quae omnia tu, vir nobilissime, cum Critopulo considera. quandoquidem id oneris tibi impositum est. praeterea operam danto

κόψουν, νὰ μὴν ἐνθυμιῶνται ὅτι εἶναι εὐγενικοί. ἡ εὐγένεια
χωρὶς ἀρετῆς δὲν εἶναι τίποτες καὶ εἰς πάντας μὲν τοὺς αὐθέν-
τας, ὅπου ἔχουν καὶ μεγάλας αὐθεντίας καὶ ἀρχάς, καὶ μᾶλλον
εἰς αὐτοὺς ὅπου ἔχουσαν ὅλα. διὸ ἄς σπουδάξουν νὰ μάθωσιν, ἄς
5 ἔχουν εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὴν εὐγένειάν
σου, καὶ εἰς τὸν ἱατρὸν ὅπου τοὺς ἐνέθρεψε, καὶ εἰς τὸν διδά-
σκαλόν των, καὶ ἄς σᾶς ὑπακούωσι, καὶ ἄς ποιῶν τὸ τοὺς λέγετε
ἔξ ἅπαντος. ἄς μάθῃ ὁ καθείς ἀπ' αὐτοὺς ἐκ στήθους ἕνα
προσφώνημα τὸ πλέον μικρὸν εἰς τὸν πάπαν, νὰ τὸ εἰπωσι
10 τὸν πάπαν γονατιστοὶ καὶ ἀποσκέπαστοι ὅταν ἔλθωσιν εἰς
καὶ νὰ μηδὲν γένη ἄλλῶς. ὅταν περιπατοῦν εἰς τὴν στρά-
ταν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποσκεπάζονται τοὺς καὶ τιμοῦν τοὺς,
ἄς ἀποσκεπάζονται καὶ αὐτοὶ τὸ καπάσι των, ἢ ὀλότελα ἢ
πλεῖον ἢ ὀλιγώτερον ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ὁμοίως καὶ
15 ἂν ἔρχονται ξένοι εἰς τὸ σπῆτι τίμιοι ἄνθρωποι νὰ τοὺς βλέ-
πουσιν, ἄς τοὺς προσηκονοῦνται, ἄς τοὺς ἀποσκεπάζονται, ἄς
τοὺς παρεκβάνωσι κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. ἄς στυγχαίνωσι
ὀλίγα μὲν, ἔντιμα δὲ καὶ εὐχαριστικά καὶ ταπεινά, νὰ μὴν
γελῶσι ποσῶς, νὰ μὴν διαχέωνται, ἀλλὰ μετὰ καθεστηκότος
20 καὶ σοβροῦ φρονήματος ἄς τοὺς συντρυχαινῶσιν. εἰς τὴν
τροφὴν των ἄς εἶναι προσεκτικοὶ καὶ ἐγκρατεῖς. εἰς τὸ τρα-
πέζι των ἄς κάθωνται μετὰ προσοχῆς καὶ παιδεύσεως. ἂν
θέλετε νὰ εἶναι πεπαιδευμένοι εἰς τοὺς ἔξω, ποιήσατε νὰ εἶναι

7. τὸ] ἐκεῖνο ὅπου P

literis, ut progressus faciant, neve, quod principes sint, illis carere
se posse existimanto. nobilitas, quae caret virtute, nihili est in omni-
bus principibus, etiamsi magna regna et bona habent, nedum in illis,
qui rebus omnibus orbatī sunt. quare necesse est, eos literas colere,
obedientes obtemperantesque esse tibi, et medico, eorum qui valedi-
tudini prospicit, et magistro, dictisque vestris studiose audientes sūnto.
insuper singuli brevem aliquam orationem memoriae mandanto.
qua papam flexis genibus et nudo capite saluent, quum huc vene-
rint: quod cavento ne aliter faciant. si publice ambulantes ab ho-
minibus salutantur aperiendis capitibus, ipsi quoque caput aut
plane aut plus minusve pro cuiusvis conditione aperiunto. simili-
liter si alieni honorati homines eos visum veniunt, digne hoc exci-
piunt, caput aperiunt et pro sua quemque dignitate habent. lo-
quuntur pauca quidem, sed ea laudabilia, gratiosa et placida, nun-
quam ridendo aut cachinnantor, sed vultu severo et composito sermo-
nem cum iis conferunt. in cibis capiendis temperanto sibi, tabu-
lae modeste et verecunde assidento. si eos morum cultum coram

παιδευμένοι εἰς τοὺς ἐδικούς των. ἄς μὴν ἀναισχυντοῦ
 τινά, συνηθίστέ τους ἀπὸ τῶρα καλὰ ἤθη καὶ ταπεινά καὶ
 ἡμερα. ἄς μανθάνωσιν ἀπὸ τῶρα νὰ γονατίζουν ἐπιτίθεια
 καὶ εὐμορφα. καὶ νὰ μὴν τὸ ἔχωσιν ἐντροπήν ὅτι μεγάλοι
 94 ῥηγάδες καὶ βασιλεῖς τὸ ποιοῦσιν. ὅταν σεβαίνουσι εἰς ἐκκλη- 5
 σίαν Λατινικήν, ἄς γονατίζουν καὶ ἄς εὐχωνται ὡσπερ οἱ
 Λατῖνοι. ὑπαγένετέ τους συνεχῶς εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς
 λειτουργίας, καὶ ἄς στέκωνται μετὰ εὐλαβείας καὶ προσοχῆς,
 χωρὶς γέλωτος, χωρὶς λαλίας. ἄς γονατίζουν καὶ ἄς ἀποσκε-
 πάζωνται ὡσπερ οἱ Λατῖνοι, καὶ ἄς μιμοῦνται ἐκείνους. ἂν 10
 οὕτως ποιῶσι, θέλουσι βοηθηθεῖν, θέλουν ἔχειν τιμὴν παρὰ
 πάντας, θέλω δυνηθεῖν καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς συνεργῶ. εἰ δὲ
 τάναντία ποιοῦσιν, ἐγὼ δὲν θέλω δυνηθεῖν νὰ τοὺς βοηθήσω
 οὐδὲ ὅλως, οἱ ἄνθρωποι θέλουν τοὺς ἀποστραφεῖν, καὶ τινὰς
 δὲν θέλει τοὺς τιμῆσειν οὐδὲ ποσῶς. 15

Ταῦτα δὲν λέγω γράφειν τὴν εὐγένειάν σου καὶ τοὺς
 ἄλλους μὲ τόσῃ πολυλογίαν, εὐκαιρα καὶ μάταια· ἀλλὰ διὰ
 νὰ τὰ λέγετε συνεχῶς τὰ αὐθεντόπουλα, νὰ ποιήσητέ τους
 νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ συνεχῶς ὁ διδάσκαλός των, νὰ τὰ ἀγροι-
 κοῦν καλὰ διὰ νὰ τὰ ποιῶσιν. ἐκείνους τὰ ἤθελα γράφειν 20
 ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὡς νέοι ἀκόμι δὲν τὰ ἀγροικοῦν καλὰ, δι'
 αὐτὸ γράφω τα τὴν εὐγένειάν σου, νὰ τοὺς παραινήτε καὶ

5. ἐμβαίνωσιν P 11. βοηθηθῆ P ἔχη P 12. δύνασθαι P
 13. δυνηθῆ P, δυνασθῆν I 14. ἀποστραφῆ P 15. τιμήση P
 19. γροικοῦν P, ἔγροικοῦν I 21. γροικοῦν P, ἔγροικοῦν I

alienis praestare vultis, necesse est eos coram suis decorum servare
 doceatis. ut neminem laedant, assuefacite eos dehinc ad morum ele-
 gantiam, modestiam et lenitatem. discunt iam flexis genibus apte
 et eleganter salutare; neve pudeat eos facere, quod magni reges et
 imperatores faciunt. quando ecclesiam Latinam intrant, flectunt
 genua et precantur sicut Latini. ne negligatis eos ad missas et litur-
 gias ducere, et assistunt verecunde et attente, sine risu vel garritu,
 flexis genibus et apertis capitibus, sicut Latini faciunt, qui omnino
 iis imitandi sunt. haec si fecerint, subsidiis non carebunt, apud
 omnes in honore erunt, et ipse, si quid potero iis operae praestare,
 studiose praestabo. si contraria fecerint, equidem nulla omnino re
 eos adiuvo, homines eos negligent nec ullum iis honorem habe-
 bunt.

Haec tam copiose ad te, vir nobilissime, et reliquos scripsi,
 non ut levia et inania, sed ut moneatis ea perpetuo principes, per
 magistrum ea perpetuo iis legenda curetis, quo accuratius ab iis et
 intelligantur et fiant. ad ipsos haec scribere volebam; sed quia ut
 pueri ea non probe intellecturi erant, ideo ad te, vir nobilissime,

ἀπὸ λόγου μου καὶ ἀπὸ ἐδικοῦ σας νὰ ποιῶσιν ὡσὰν γράφομεν.

Ἐνταῦθα εἶναι θανατικὸν κατὰ τὸ παρὸν. δι' αὐτὸ ἐφάνη καλὸν μετὰ βουλὴν τῶν ἀρχόντων ὅπου εἶναι ἐδῶ, καὶ 5 μὲ τὸ θέλημα τοῦ ἁγιωτάτου πάπα, νὰ μὴν ἔλθουν τὰ ἀυθεντοπούλα ἐδῶ διὰ τὸν κίνδυνον· ἀλλ' οὐδ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀγκῶνα νὰ εἶναι, ἐπειδὴ οὐδὲ αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι γερός, ἀμὴ νὰ διαβῆτε νὰ ὑπάγετε εἰς ἄλλην χώραν τὴν λέγουσι Τζίκολον, ὅπου εἶναι καλὸς ἀήρ, νὰ στέκετε ἐκεῖ ἕως τοῦ 10 Σεπτεμβρίου ἢ Ὀκτωβρίου μὲ τοὺς ἀυθεντοπούλους καὶ τὴν ἀυθεντοπούλαν. σκέψασθε ἐσεῖς ἐν τῷ μέσῳ ἃν πρέπη νὰ ἀπομείνουν αὐτοῦ πάντοτε, ὡσὰν βούλονται καὶ οἱ ἄρχοντες ὅπου εἶναι ἐδῶ. ὁ μακαριώτατος πάπας καὶ ἐγὼ γράφομεν τὸν λεγόμενον τῆς μάρκας ὅπου νὰ σας βοηθήσῃ καὶ νὰ σας 15 συνδράμῃ εἰς εἴ τι εἶναι χρεῖα. αὐτοῦ εἶναι καὶ τις ἐπίσκοπος ἐδικὸς μου, ὅπου εἶναι τοῦ Κώμου καὶ ἦτον καὶ δουλευτῆς τοῦ ἁγίου δεσπότου. τὸ Τζίκολον εἶναι ἐνοριὰ του, καὶ ἔχη καὶ ἐκεῖ καλὸν ὁσπῆτιον, καὶ θέλει σας τὸ δώσειν νὰ κατοικήσετε ἐκεῖ, καὶ θέλει σας συνεργήσῃ εἰς ὅτι εἶναι 20 δυνατὸν.

Ἐκ Ῥώμης Ἀυγούστου 9, αὐξ' ἔτους. ὁ Βησσαρίων καρδινάλις καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

7. εὐκρατος P 8. ὅπου τὴν λέγουσι τζέκουλον P 9. στέκωνται ἐκεῖ εἰς τὸν σεπτέμβριον ἢ ὀκτώβριον οἱ ἀυθεντοπούλοι καὶ ἡ ἀυθεντοπούλα P 12. καὶ οἱ ἄρχοντες om P 17. τζίκουλον P 18. δώσῃ P 19. ση P

scripsi, ut et meo et tuo nomine iis commendaras, ut facerent quae scripsi.

Pestilentia nunc hanc urbem invasit. quare commodum visum est in concilio principum, qui hic sunt, et voluntate papae sancitum est, ut propter periculum principes huc ne veniant. at nec Anconae iis commorandum, quia ea quoque urbs peste infecta est, sed in regionem, quam Siciliam vocant, ubi aer saluber est, transeundum, ibique cum principibus ad Septembrem vel Octobrem commorandum. deliberate vos interim, semperne ibi habitare velitis, id quod iis, qui hic sunt, principibus placebit. ego et sanotissimus papa ad legatum comitatus scribemus, ut vobis auxilietur et praesto sit in re quacunque. ibidem etiam episcopus Comi est mihi subiectus et servus sancti domini. huius dioecesis Sicilia est, ubi pulcras aedes possidet, quas tibi tradet cum reliquis habitandas, omnino te, quantum poterit, adiuturus.

Romae die Augusti 9, anno 1465. Bessario, cardinalis et patriarcha Cpolititanus.

22. Μαθὼν οὖν ὁ πάπας τὴν ἔλευσιν τῶν ἀρχοντοπούλων εἰς Ἀγκῶνα ἐξαπέστειλε διὰ ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς καὶ βοηθείας τοῦ αἰδεσιμωτάτου καρδινάλεως καὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βησσαρίωνος, καὶ παρεγένοντο ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὴν οἰκονομίαν ἣν ὁ πατὴρ αὐτῶν εἶχε δέδωκεν αὐτοῖς; 5 πρὸς τὸ ζῆν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τὸν κὺρ Ἀνδρέαν τὸν Παλαιολόγον δεσπότην ὁ πάπας τετίμηκε. τῷ δὲ Ἐθῶδ' ἔτει Ὀκτωβρίου 16 καὶ ὁ πνευματικὸς πατὴρ ἡμῶν καὶ ἀδελφὸς καὶ φίλος ἄριστος ὁ Δωρόθεος ἐν κυρίῳ ἐξεδήμησεν, ἡμᾶς δὲ κατέλιπε τὴν ἐκείνου λυπούμενους στέρησιν. καγὼ δ' ἀναγκα- 10 σθεις ὑπὸ τῆς ἐνδείας, Ἀπριλλίῳ μὲν ἐξελεθῶν παραγέγονα εἰς Ἀγκῶνα τῇ 15 Μαΐου· καὶ τῇ πρώτῃ πάλιν Ἰουνίου ἐξελεθόντος μου ἀπῆλθον διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βιτέλμου, ἐπεὶ ἐκείσε εἰς τὰ Θερμά ἦν ὁ καρδινάλιος κὺρ Βησσαρίων καὶ πατριάρχ- 15 Βγης Κωνσταντινουπόλεως τῇ κλήσει, ὡς ἠκούσαμεν. καὶ δι' ἡμερῶν ἐννέα ἐρθύσαμεν εἰς Ῥώμην, καὶ κατελύσαμεν ἐν τῷ οἴκῳ τῶν αὐθεντῶν ἡμῶν. τότε καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας διὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου καρδινάλεως κὺρ Βησσαρίωνος ἐξαπέ- 20 στείλει πρὸς τοῦσδε τοὺς δεσπότας, κὺρ Ἀνδρέαν λέγων τὸν δεσπότην καὶ κὺρ Μανουὴλ τὸν αὐθεντόπουλον, Ἴν' εἰς γυ- 20 ναῖκα δώσωσι τὴν αὐτῶν ἀδελφὴν τιμῆ ἄρχοντι ἐκ γένους Παρρακίου πλούτι τε καὶ γένει καὶ λαμπρότητι διαπρέποντι. καὶ τῆς συμφωνίας γενομένης ἡ τῶν μνήστρον ἱερολογία ὑπὸ τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως διετελέσθη. ἡμεῖς οὖν οἱ τῆς νύμφης οἰ-

10. δατέρησιν P

13. βιτάλμου P

22. Papa igitur, ut principes Anconam delatos audivit, diligentia, studio et ope reverendissimi cardinalis Bessarionis, patriarchae Cpolitani, curavit, Romam ut venirent, deditque iis, quod pater eorum ad vitam sustentandam habuerat, stipendium, ac filium natu maximam, Andream Palaeologum, despota dignitate auxit. anno 6974, Octobris die 15, etiam spiritualis pater noster et frater et amicus optimus, Dorotheus, in domino ex hac vita excessit, et nos mortem suam deplorantes reliquit. itaque ego, inopia confictatus, Aprilis die 18 nave soluta, 17 die Maii Anconam perveni; rursumque calendis Iuniis ex ea urbe egressus et trans Bitelmum profectus, quia illis aquis Bessarionem cardinalem, qui patriarcha Cpolitani appellabatur, uti audieram, die nono Romam adveni ac diverti in aedes dominorum meorum. quo tempore sanctissimus papa opera venerandissimi viri, Bessarionis cardinalis, ad despota, i. e. Andream despota et Manuele principem, misit, ut ii sororem suam homini principi, Parraciolo, opibus, genere et splendore insigni, uxorem darent. dictis conditionibus, inauguratio nuptialis a summo episcopo fa-

παικοὶ παρὰ τοῦ νυμφίου πλείστας φιλοτιμίας ἐλάβομεν, ἐδ-
φραινόμενοι ἐν τῇ χαρᾷ. εἶδα προσέμεινα ἡμέρας λς· καὶ
τοὺς τῶν κορυφαίων ἀποστόλων ἐπισκεψάμενος τάφους καὶ
πολλῶν ἄλλων ἁγίων, καὶ ἱστορήσας τὰ ἐν τῇ μεγάλῃ πρε-
5 σβυτέρῃ Ῥώμῃ, τῇ ις· Ἰουλίου ἐξελθὼν ἀπῆλθον διὰ τῆς εὐ-
θείας ὁδοῦ εἰς Ἀγκῶνα, καὶ μικρὸν τι προσμείνας διὰ θα-
λάσσης εἰς Ἐνετιάν ἀπῆλθον τῇ κη' τοῦ αὐτοῦ. καὶ προσμεί-
νας ἐκείσε ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Σταυροῦ ἡμέρας κς' ἕως
τῆς κγ' Ἀυγούστου, ὅθεν ὀψία σὺν θεῷ ἐξελθόντες ἀπεσώ-
10 θημεν ἐνταῦθα εἰς τὴν Κέρκυραν, τῇ πέμπτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου
μηρὸς τοῦ ςΘε' ἔτους.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἡμεῖς εἰς τὰ περὶ τὴν Ῥώμην διετρι-
βομεν, ὁ τῶν ἀσεβῶν ἐξούρχων ἀμηρᾶς ἐλθὼν κατὰ τῆς Ἀλβα-
νιτίας καὶ διώξας τὸν αὐθέντην αὐτῆς τὸν Σκεντέρينو καὶ
15 αἰχμλωτίσας καὶ ἀφανίσας τὸν τόπον, καὶ κτίσας ἄστν πλη-
σίον τοῦ καθολικοῦ ἄστεως αὐτῆς, Κρούας ὀνομαζόμενον, πρὸς
τὸ ἀντιμάχεσθαι αὐτῷ, ἐπανέστρεψεν εἰς τὰ περὶ τὴν Κων-
σταντινούπολιν. καὶ τοῦ αὐτοῦ ςΘε' ἔτους τῇ θέρει ὁ Βί-
κτωρ Καππέλος ὁ καθολικὸς ναύαρχος τοῦ τῶν Ἐνετῶν στό-
20 λου ἀπελθὼν εἰς νῆσον Ἴμβρον παρελάβεν αὐτήν, καὶ πάλιν
ἀπελθὼν εἰς Ἀθήνας πᾶσαν τὴν τῶν Ἀθηνῶν πόλιν ἡχμα-
λώτευσεν· εἶτα ἐλθὼν περὶ τὸν Ἀυγούστου μῆνα εἰς τὴν
παλαιὰν Πύτραν ἐπῆρε τὴν χώραν. ἐπιδραμόντος οὖν τοῦ

14. Σκεντέρην P

19. καπέλος P

cta est. sponsae domestici a sponso muneribus amplissimis donati
sumus, gaudio exsultantes. mansi Romae dies 36; deinde, apostolo-
rum principum et aliorum multorum sanctorum spectatis sepulcris,
et exploratis rebus, quae in magna ecclesia memorabiles essent, die
16 Iunii discessi et, recta Anconam profectus ibique aliquamdiu com-
moratus, per mare Venetias veni eiusdem mensis die 28. mansi ibi
in monasterio Crucis dies 26, usque ad Augusti vicesimum tertium,
ac sero, deo iuvante, inde egressus, Corcyram delatus sum Septem-
bris die 5, anno 6975.

Quo autem tempore nos Romae morabamur, impiorum princeps
et amarus, adversus Albanitas expeditione suscepta, horum ducem
Scanterinum clade affixit, omnia cepit, ac vastavit, et, condito op-
pido prope urbem eorum principem, quae Crua appellatur, ad eum
inde lacessendum, Cpolim reversus est. aestate eiusdem anni 6975
Victor Cappelus, summus classis Venetae dux, Imbrum profectus,
eam insulam cepit, rursumque Athenas delatus, totam urbem in
potestatem redegit; deinde Augusto mense veterem Patram aggres-

Ἀμάρη εἰς βοήθειαν τῆς χάρας, ἡ προμηθεὺς τοῦ τῶν Ἐν-
 τῶν στόλου ἢ ναύαρχος καὶ ὁ Ῥαοὺλ Μιχαὴλ ὁ Ἰσης μετὰ
 πολλῶν καὶ καλῶν στρατιωτῶν ἔτρεψεν αὐτὸν κατὰ κράτος
 καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀπέκτεινον. καὶ διώξαντες μέχρι πολ-
 λοῦ οὐκ εἴασαν αὐτοὺς φεύγειν, ὡς ἔθος παρὰ τοῖς ἐμπείροκς 5
 πολεμισταῖς ἐστὶ τοῖς ἀντιδίκοις ποιεῖν, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἐπέ-
 στρεψαν εἰς τόπον αὐτῶν τὸν ἴδιον καὶ τὸν στόλον, καθὼς
 ἐσυμβούλευον αὐτοὺς οἱ τοῦ τόπου Ῥωμαῖοι ἄρχοντες καὶ πᾶς
 ὁ δῆμος· ἀλλ' ὁ ῥηθεὶς ναύαρχος ἦτοι ὁ τοῦ στόλου προμη-
 θεὺς μὴ καταδεξάμενος τὴν τούτων βουλὴν, ἀλλ' ἐπαρθεὶς 10
 τῇ νίκῃ καὶ σκληρὸς φανείς καὶ μᾶλλον κατὰ τῶνδε τῶν συμ-
 βουλευόντων αὐτῷ ἀπειλητικὸς λόγους ἐξέχεε, λέγων ὅτι ἐξ
 ἀνανδρίας καὶ ἀπιστίας αὐτῶν οὐκ ἀκολουθοῦσι κάκεινοι τῇ
 τῶν ἐχθρῶν διωγμῷ. καὶ οὕτως θέλων καὶ μὴ θέλων ὁ στρα-
 τὸς ἐδίωξεν τοὺς ἐναντίους ἄχρι Σαβελλίου καὶ ἐπέκεινα πρὸς 15
 τὴν ἐπάνοδον ἦτοι ἀνάβασιν τοῦ Σιδηροκάστρου. ὁ γοῦν
 Ἀμάρης ἰδὼν τὸν τούτων διωγμὸν ἄκαιρον καὶ ἄπρακτον καὶ
 ἄτακτον, καταλείψας εἰς τινὰς τόπους ἀνθρώπους κρατοῦντας
 τοὺς τόπους ὅθεν ἤμελλον διελθεῖν, εἰτ' ἐπιστρέψας κατ' αὐ-
 τῶν ἔτρεψε καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς, καὶ φθάσας ἀνείλε τὸν εἰ-
 ρημένον προμηθεῖα τοῦ στόλου ἐπὶ ἡμίονου καθεζόμενον καὶ
 δυσπεπέκεινα πεσόοντα. καὶ ἄλλους ἀνείλον ἀλώσαντες πολλοὺς,
 καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Ῥαοὺλ Μιχαὴλ ἀλώσαντες τοῦ ἵππου ἐκα-

2. Μιχαὴλ ὁ om P

15. μέχρι Σαβαβάλου P

sus est, et eius urbis agrum vastavit. Amarem ad ferendum auxilium
 accurrentem praefectus classis Venetae et Michael Raulus Ises cum
 magna et probata manu strenue fugarunt, multis e militibus eius oc-
 cisis; ac diu eos persequentes, fugiendi spatium iis non dederunt,
 ut periti milites adversariis facere solent, nec ad stationem suam et
 classem reversi sunt, quantumvis suadentibus Romanis urbis magistra-
 tibus cunctisque civibus; sed praefectus classis, spreto eorum consi-
 lio, et victoria elatus superbiaque intumescens, potius verba minacia
 in eos, qui talia suaderent, fundebat, propter ignaviam et perfidiam
 eos non una hostes persequi dictitans. itaque exercitus coactus us-
 que Sabellium, et eo ulterius, ad ardua Siderocastri, hostes insecu-
 tus est. Amares autem importunam eorum, inutilem et confusam
 insecutionem intuitus, relictis praefectis in locis quibusdam, per quae
 transitori erant, conversus eos in fugam vertit et insecutus est, et
 eum, quem dixi, classis praefectum, mulo insidentem et prolapsum,
 comprehendit occiditque. multi praeterea alii capti et occisi sunt,
 in his ipse Michael Raulus, quem ex equo delapsum comprehende-

σόντα ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ σκόλοπος. καὶ τέλος ὡς νικηταὶ
 δραμόντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἔνθα ἦσαν αἱ τριήρεις, καὶ πλεί-
 στας εὐρόστες ἐπὶ τῇ γῆν εἰλκισμένας ἀνέβλον καὶ ἤχμαλώ-
 τευσαν. καὶ ὑποπεύσαντες τὸν μητροπολίτην τῆς αὐτῆς πα-
 5 λαιᾶς Πάτρας εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ τῶν
 Ἑνετῶν στόλου κατ' αὐτῶν καὶ πιάσαντες αὐτὸν ἀνεσκολόπι-95
 σαν. τοιαῦτα οὖν παθόντες ἄπρακτοι καὶ ζημιωμένοι οἱ τοῦ
 εἰρημένου στόλου ἐπανέστρεψαν. ἀφ' οὗ δὴ κακοῦ συμβε-
 βηκότες ὁ ναύαρχος λυπηθεὶς καὶ βαρέως ἀσθενήσας ἐν Εὐ-
 10 ρίπῃ ὧν ἀπέθανε· καὶ ἀντὶ αὐτοῦ ἐγεγόνει ναύαρχος ὁ Ἰά-
 κωβος Λαυρεδανὸς ὁ ἐκείνου τοῦ Πέτρου Λαυρεδανοῦ υἱός,
 ἑξάδελφος δὲ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ναύαρχου Ἀλωῦσίου Λαυρεδα-
 νοῦ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ παρηκολούθησαν τῷ τοῦ ἐνεστῶτος
 χρόνου χειμῶνι, τὸ δὲ τῆς Πάτρας τῷ πρὸ τοῦ φθινοπώρου
 15 Ἀυγούστῳ συνέβη.

Τῇ δὲ κθ' τοῦ Μαρτίου μηνός, τοῦ 530εῖ ἔτους, ἐν ἧ
 καὶ τὸ ἡμέτερον πάσχα γέγονε, λέγω δὴ τὸ τῶν ἀνατολικῶν
 Χριστιανῶν, ἀπέψυξεν ὁ τῶν κακῶν πάντων τῆς Πελοποννή-
 σου αἴτιος Ματθαῖος ὁ Ἀσάνης. καὶ ἰδοὺ καὶ τὸ τοῦ Λα-
 20 βιδ μελώδημα ἔτι πεπλήρωται, τὸ "διασκορησιθῆτωσαν οἱ
 ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μι-
 σοῦντες αὐτόν." καὶ τούτου γενομένου ὡς ἠκούσαμεν παρὰ
 τινῶν ὅτι καὶ ὁ δεσπότης ἀπέπεμψε πρὸς τὸν ἀμηνῶν τῇν

16 xy⁷ P 23. ἀπέστρεψε P

runt et palo infixerunt. postremo victores ad litus, ubi naves sta-
 bant, procurrerunt, quarum multas in litus subductas invenientes,
 milites partim iugularunt, partim captivos fecerunt; atque ipsius ve-
 teris Patrae metropolitam auctorem esse suspicati expeditionis a Ve-
 netorum classe adversus se factae, comprehensum palo transfixerunt.
 talia igitur passi, re infecta et data imprudentiae poena, illius clas-
 sis milites reversi sunt. atque ea calamitate contristatus et gravi
 morbo correptus nauarchus in Euripo diem obiit. successit in locum
 eius Iacobus Lauredanus, Petri Lauredani filius, eius, qui ante eum
 nauarchus erat, Aloysii Lauredani consobrinus. et haec quidem anni
 huius hieme acciderunt; Patrensis autem clades ante autumnum
 mense Augusto contigit.

Die 29 mensis Martii anni 6975, quo die nostrum i. e. orienta-
 lium Christianorum pascha erat, animam efflavit omnium, quibus Pe-
 loponnesus afflicta est, malorum auctor Matthaeus Asanes; atque
 eventum etiamtum habuit carmen illud Davidis "dissipentur hostes
 eius, et fugiant a facie eius, qui oderunt eum." mox, ut e quibus-

πρόσοδον, μὴ θέλων ἔτι ἔχειν τὸ βάρος ὃ εἶχεν εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰπὼν οὕτως "ἐγὼ εἰμι γέρον καὶ ἀσθενής, καὶ ὁ ἐκπληρῶν τὴν δουλοσύνην ἀπέθανε· λοιπὸν ἢ πολλὴ πρόσοδος δοθήτω ὅπου δ' ἂν κελεύσης, ἐμοὶ δὲ δοθήτω μόνον τὸ ἀρκούν πρὸς τὸ ζῆν με καθήμενον ἐνταῦθα μετὰ τινων ὀλίγων." ὁ οὖν ἀμην-5
 ρῶς ἀπεκρίνατο "καλῶς ἔχει· διαχωρισάτω ὁ δεσπότης εὖς βούλεται," καὶ χωρίσας δέδωκε πρὸς αὐτὸν ἄσπρα πεντήκοντα χιλιάδας, ἵνα ἔχη ἐκ τοῦ κομερκίου τοῦ ἀλεύρου· τοὺς δὲ πλείονας τῶν ὑποχειρίων αὐτοῦ περιορίσας ἀπῆρεν ἵνα εὐρίσκωνται ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. ἄλλοι δὲ εἶπον ἄλλως 10
 γέγονεν, ὅτι ὁ τῶν κακῶν ἀπάντων ἐφευρετῆς Ματθαῖος ὁ Ἀσάνης μετὰ τῶν ἐχόντων τὴν τῆς Αἴνου ἀλικὴν κλέψας τινὰ χρήματα μὴ εἰδότες τοῦ δεσπότη, καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ ἀμηνρῶς ἐβουλήθη πιάσαι τὸν εἰρημὸν Ἀσάνην καὶ ἀνασκολοπίσαι αὐτόν, ὃ δὲ Ἀσάνης ἐκ τοῦ φόβου, ἔνθα ἦν, ἀπέφυξεν. ὁ 15
 δὲ ἀμηνρῶς ἵποπτεῦον μὴ τοι καὶ ὁ δεσπότης ἐν τῇ τοιαύτῃ συμβουλήῃ ἦν καὶ δραπετεύσῃ, ἐξώρισεν ἐν τῷ Διδυμοτείχῳ καὶ ἤρην αὐτοῦ πᾶν σιτηρέσιον, καὶ οὕτω κακῶς διέκειτο. μὴ οὖν τῶν ἡμερῶν ἐρχομένου τοῦ ἀμηνρῶ ἀπὸ τοῦ κυνηγίου καὶ μέλλοντος διελθεῖν ὅθεν ὁ εἰρημὸς δεσπότης ἦν, ἐξῆλθεν ὁ δεσπότης πεζηπορῶν καὶ συναντήσας προσεκύνησε τὸν ἀμηνρῶν τὸν καὶ γαμβρὸν αὐτοῦ. ἰδὼν δὲ τοῦτον ὁ ἀμηνρῶς περιπα-
 τοῦντα ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ μᾶλλον σπλαγχνισθεὶς τὸ γῆρας

6. ὡς P

dam cognovi, Demetrius despota, non iam militiae molestiam sustenturus, amerae reditus remisit his verbis "senex sum et infirmus, et occidit, qui tibi serviebat. itaque multa haec pecunia, quo loco vuleris, pendetur: mihi detur, quantum ad victum sufficiat, cum paucis hic degenti." respondit ameras "bene res habet: segreget despota a se licet, quos illi placet:" deditque segregato asporum quinquaginta milia, e vectigalibus frumentariis ei pendenda, plerisque ministris eius Cpoli degere iussis. alii rem aliter narrant: nempe omnium malorum auctorem Matthaicum Asanem cum quibusdam, qui salinas Aeni tenebant, pecunias quasdam furatum esse, in seio despota. id ubi comperisset ameras, voluisse eum Asanem illum comprehendere et palo transfigere: unde metu perculsum Asanem illico exspirasse. ameram autem suspicatum, despota eius consilii participem et fuga salutem quaesitum esse, eum, Didymotichum relegatum, omni stipendio spoliasse, et ita male multasse. quondam autem, quem ameras, a venatione rediens, transiturus esset, ubi despota viveret, hunc pedibus obviam processisse, et ameram, generum suum, adorasse; illum, quem ambulans eum videret, vehementer tristatum, et magis etiam eiusdem

αὐτοῦ ἐκέλευσε δοθῆναι αὐτῷ ἵππον τινὰ ἐκ τῶν αὐθεντικῶν.
καὶ ἀναβὰς ἦλθε σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, καὶ εἰς
σιτηρέσιον δέδωκεν αὐτῷ ἄσπρα χιλιάδας πενήκοντα ἐκ τοῦ
κομερκίου τοῦ ἀλεύρου. καὶ τοῦτο ἀληθέστερον.

5 Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου τῇ θέρει ἐγεγόνει τσαυτὴ λοιμώ-
δης νόσος ἐν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει Ἀδριανουπόλει καὶ
Καλλιουπόλει καὶ ταῖς πέριξ αὐτῶν πόλεσι καὶ κώμαις, ἄστεσι
τε καὶ χωραῖς, οἷα οὐ γέγονεν ἐν τοῖς παρελθούσι χρόνοις
ἐκ πολλοῦ καιροῦ, ὥστε τεθνήκασιν, ὡς φασι, μυριάδες πολ-
10 λαι ἀνθρώπων, οὐ χιλιάδες. ἐν οἷς δὲ καὶ ἡ τοῦ δεσπότου
θυγάτηρ ἢ ἀμήρισσα ἀπέθανε.

Τοῦ δὲ 530ς ἔτους Νοεμβρίῳ μηνὶ ἀπῆλθον κἀγὼ εἰς
τὴν ἁγίαν Μαύραν παρακινήσει τῆς βασιλείσης κυρίας Ἐλέ-
νης καὶ πενθεροῦ τοῦ αὐθέντου τοῦ τόπον ἐκείνου κῦρ Λεο- B
15 νάρδου, ἵνα καὶ τὸν τόπον ἐκεῖσε ἀναθεωρήσω, καὶ ὡς δῆ-
θεν ἀνεψιοῦ τοῦ μακαρίτου τοῦ αὐθέντου μου τοῦ βασιλέως
κῦρ Κωνσταντίνου καὶ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παθόντος μου
ζημίαν μεγίστην, ὡς ἐπροεδήλωσα, ἐν τῷ λη' ἔτει, ἵνα ἀπο-
20 λαύσω τινὸς εὐεργεσίας ἐτησίου ὡς γέρων καὶ ἀσθενῆς καὶ
αὐτοῦ, ἐντελῆ πάντα ἰδὼν καὶ ἀπολαύσας, ἄνευ τοῦ ὑπερέ-
χειν ἐν τῷ μαστραϊδίαῳ γένοι τὴν πῦσαν ἀρχὴν αὐτοῦ· δεῖ
γὰρ τοῖς ἀρχομένοις ἐξομοιοῦσθαι τοῖς ἄρχουσι. καὶ τῷ Ἰα-

9. πολλοὶ om P 10. ᾧ P 13. ξένης P 18. τοῖς τριῶ-
κοντα καὶ ὀκτώ ἔτεσιν P 22. μαστραϊκῷ P 23. τοὺς ἀρχον-
τας P

senectutem commiseratum, de equis regiis unum ei praeberi iussisse:
quo consenzo, despotam cum amera Adrianopolim abiisse, ibique in
victum habuisse e vectigalibus frumentariis asporum quinquaginta
milia. atque haec quidem narratio verior est.

Aestate eiusdem anni Cpolim, Adrianopolim, Calliopolim et fini-
timas urbes et vicos, oppida et regiones pestilentia invasit, qualis
longo temporis spatio non fuerat, ita ut multas hominum myriades,
nedum chiliades, e medio abiisse dicant: in quorum numero amerissa,
despotae filia, erat.

Anni 6976 mense Novembri sanctam Mauram concessi, Helena
regina et Leonardi, principis eius loci, socero auctoribus, ut non so-
lum locum eum reviserem, sed etiam, quum ille beati mei domini,
Constantini imperatoris, consobrinus esset et gravissimam talissem,
ut supra narravi, calamitatem propter eius patrem, anno aetatis
38, pecunia aliqua annua mihi constitueretur utpote seni et infirmo
et egeno e captivitate. reversus sum die 22 mensis eiusdem, omnia

νοναρίῳ μὴνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῆς Ἀλβαντίας ἀνθέτης ὀνόματι Σκαντάρης τέθνηκε φυσικῶ θανάτῳ, καὶ τὸ μὲν τοῦ τόπου καὶ τῆς ἀθθεντείας παρέλαβεν ἡ ἀθθεντία τῆς Ἐνετίας, τὸ δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ υἱὸς Τοῦρκος ὢν παρὰ τῷ ἀμηνῶ ἐστάλη παρ' ἐκείνου. 5

Ἀπὸ δὲ τοῦ ἡμίσεως ἔαρος τοῦ αὐτοῦ δηλονότι ἕξτος ἔτους καὶ ὄλω τῷ θέρει διαβιβάσαντός μου κακῶς ἀπὸ τῆς συνήθους ἀσθενείας τοῦ ρευματισμοῦ, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν κοσμικῶν μου φορεμάτων διαλυθέντων ἱερὰ ἐραυσοφορήσαμεν τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀυγούστου μηνός, καὶ ἀντὶ Γεώργιος Γρηγόριος μετωνομάσθη, ἀντὶ δὲ Ἑλένη ἡ ἐμὴ σύννευος Εὐπραξία, δεδωκότες πρῶτον τὴν εἰς θεὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ὁμολογίαν, ὡς ἕθους ἐστὶ τοῖς ὀρθοδόξοις μεταλαμβάνουσι τὸ μοναχικὸν σχῆμα. καὶ οὕτως ἠρξάμην πρῶτον μὲν τὸ ἅγιον σύμβολον καλῶς ἐκθέσθαι, καὶ ὅθεν τὸ ἱερώτατον παρὰ τῶν θείων πα- 15 τέρων συνετέθη σύμβολον, ἵνα γνῶμεν ὡς οὐδ' αὐτοὶ ἐξ αὐτῶν ἀλλ' ἐκ τῶν θείων χρησμῶν ἐραυσιάμενοι τὰς ῥήσεις τε καὶ τὴν γνῶσιν εὐσεβοφρόνως αὐτὸ συνεγράψαντο. σχεδὸν οὖν πᾶσαι αὐτοῦ θείου συμβόλου ῥήσεις ἐκ τῶν ἁγίων εἰσι γραφῶν, ὡς κατὰ μέρος ῥηθήσεται. 20

Πιστεύω. εὐαγγέλιον "πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ

2. σπενδέρης P 6. αυεγ^{ου} P 19. αὐτοῦ αὶ τοῦ?

perfecta nactus, nisi quod in gente Mastraidiensi omne eius reliquum imperium continebatur; oportet enim qui regunt similes evadant iis, qui reguntur. mense Ianuario eiusdem anni Albanitarum princeps Scantares morbo obiit, cuius regionis et domini partem res publica Venetorum, partem sororis ipsius filius Turca, qui apud ameram vivebat, missus ab eodem, occupavit.

A medio vere anni eiusdem i. e. 6976 per totam aetatem male conflictatus morbo meo, rheumatismo, quum saeculares vestes mese lacerae essent, vestimenta sacra indui primo die Augusti, pro Georgio Gregorius appellatus, itemque uxor mea, Eupraxia pro Helena dicta, professi ante, ut mos est orthodoxis monachicum habitum induentibus, fidei nostrae formulam. itaque infra sanctum symbolum accurate proposui, significans simul, unde a divinis patribus compositum fuerit, ut cognoscamus, eos symbolum non ex ingenio suo conscripsisse, sed e sacris literis verecunde collectis testimoniis et hausta rerum divinarum scientia. nimirum symboli divini verba tantum non omnia e sacris literis deprompta sunt, ut singulis locis a me significabitur.

Credo. evangelium "credis in filium dei," et "creditus in deum, etiam in me credite." apostolus "crede in Iesum dominum."

θεοῦ" καὶ "πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε." ἀπόστολος "πίστευσον εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν."

εἰς ἓνα θεόν. εὐαγγέλιον "ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν." ἀδελφούθεος "πίστευε ὅτι ὁ θεὸς ἔστι." 5 Παῦλος "καὶ ἡμῶν θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα."

πατέρα. εὐαγγέλιον "ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν," καὶ "πάτερ ἅγιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ 10 ἔγνω," καὶ "πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύσομαι," καὶ "ἔρωτήσω τὸν πατέρα μου," καὶ "πάτερ μου, εἰς χεῖράς σου παρατίθηναι τὸ πνεῦμά μου," καὶ "οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου." Πέτρος "εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατήρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Παῦλος "ὁ θεὸς καὶ πατήρ 15 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ."

παντοκράτωρ. Ζαχαρίας "τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ," καὶ "ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ κυρίου παντοκράτορος," καὶ "λέγει κύριος παντοκράτωρ." Ἰεζεκιήλ "ἀδωναὶ κύριε," ὃ ἔστι παντοκράτωρ. καὶ τὸ σαβαώθ δὲ παντοκράτωρ ἐρμηνεύεται, 20 ὃ πάση τῇ τριάδι ἀνατίθηναι ὁ Ἡσαΐας λέγων "ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ." εὐαγγελίου "πατήρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς." Δαβὶδ "ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς." ἐπιστήμιος "ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος παντοκράτωρ."

21. πᾶτερ P

in unum deum. evangelium "ut cognoscant te unum verum deum." frater domini "crede deum esse." Paulus "ac deus noster pater, ex quo omnia et nos ex illo, et unus dominus Iesus Christus, per quem omnia."

patrem. evangelium "ascendo ad patrem meum et patrem vestrum," et "sancte pater, et mundus non agnovit te," et "ad patrem meum proficiscar" et "interrogabo patrem meum," et "mi pater, in manus tuas trado spiritum meum," et "non posse me nunc precari patrem meum." Petrus "benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi." Paulus "deus et pater domini nostri Iesu Christi."

omnipotentem. Zacharias "haec dicit dominus omnipotens" et "in domum domini omnipotentis" et "dicit dominus omnipotens." Iezechiel "adonai domine" i. e. omnipotens. item sabaoth omnipotentem significat, quod cognomentum omni trinitati Esaias tribuit his verbis "sanctus, sanctus, sanctus dominus sabaoth." evangelium "pater coeli et terrae." David "in manu eius termini terrae." qui in pectore domini quievit "qui est, erat et erit omnipotens."

ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς. Μωϋσέως “ἐν ἀρχῇ
 96 ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.” εὐαγγελίου “πά-
 τερ κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.”

ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Παῦλος “εἴτε
 ὁρατὰ εἴτε ἀόρατα, πάντα δι’ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται,⁵
 ἐκ τοῦ πατρὸς δηλονότι διὰ τοῦ Χριστοῦ.” ὁ “Δαβὶδ ὅτι
 αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγεννήθησαν· αὐτὸς ἐντειλάτο, καὶ ἐκί-
 σθησαν.”

καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν
 τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ. Παύλου “καὶ ἡμῖν εἰς θεὸς ὁ 10
 πατήρ καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστός.” εὐαγγελίου “ἵνα γι-
 νώσκωσί σε τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν
 Χριστόν.” καὶ “σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-
 τος.” καὶ “σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός.” καὶ “καγὼ ἐώ-
 ρακα καὶ πεπίστευκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ 15
 θεοῦ.” καὶ “σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ.” καὶ “ταῦ-
 τα γέγραπται ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ
 υἱὸς τοῦ θεοῦ.” καὶ “ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον
 τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.” καὶ “οὕτως ἠγάπησεν ὁ θεὸς
 τὸν κόσμον ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκε.” καὶ 20
 ὁ ἠγαπημένος “ἵνα γινώσκητε περὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ.”

τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων
 τῶν αἰώνων. εὐαγγελίου “πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννησάντα

21. ἐπιστήθιος P

23. ἐπιστήθιος P

factorem coeli et terrae. Moyses “in principio deus fecit
 coelum et terram.” evangelium “pater, domine coeli et terrae.”

visibilium omnium et invisibilium. Paulus “sive vi-
 sibilia sive invisibilia, omnia per eum et ad eum facta sunt, a pa-
 tre scilicet per Christum.” David “ipse dixit, et nata sunt; ipse ias-
 sit, et condita sunt.”

et in unum dominum Iesum Christum, filium dei
 unigenitum. Paulus “nobis est unus deus pater, et unus dominus
 Iesus Christus.” evangelium “ut cognoscant te verum deum et quem
 misisti Iesum Christum.” et “tu es Christus, filius dei vivi.” et “tu
 es filius meus dilectus.” et “ego vidi et credidi, hunc esse Christum
 filium dei.” et “credis in filium dei.” et “scripta haec sunt, ut credant,
 hunc esse Christum filium dei.” et “unigenitus filius, qui est in
 sinu patris, ille nobis exposuit.” et “adeo deus mundum dilexit, ut
 dederit unigenitum filium suum.” et dilectus “ut cognoscatis filium
 unigenitum.”

et ex patre generatum ante omnia saecula. evange-
 lium “qui generatorem amat, amat etiam generatum ex eo.” et “glo-

ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ." καὶ "νῦν δόξασόν με τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί," καὶ "ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος" καὶ "ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς," καὶ "ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς." ἀποστόλου "ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν 5 τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν νύκτι, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε." παροιμιῶν "πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, πρὸ δὲ πάντων τῶν βουνῶν γεννᾷ με." εὐαγγελίου "ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἤκω," καὶ "ἐξῆλθον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον."

10 φῶς ἐκ φωτός. εὐαγγελίου "ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός," καὶ "ἦν τὸ φῶς ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον." Δαβὶδ "ἐν τῷ φωτί σου ὀψώμεθα φῶς." Παύλου "ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης."

15 Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. τοῦ ἡγαπημένου "οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος," καὶ "ἐσμέν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ νύκτι αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ." εὐαγγελίου "ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια." Παύλου "κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ."

20 γεννηθέντα. παροιμιῶν "πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με." εὐαγγελίου "ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα καὶ εἰς τοῦτο γενένημαι." τοῦ ἡγαπημένου "ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννησάντα ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ."

4. Παύλος: P 6. παροιμαί P 14. ἐπιστήθιος P 20. παροιμαί P, qui ubique nominativos

rifica me ea gloria, quam habui apud te ante mundum conditum," et "principio erat verbum," et "qui erat in sinu patris," et "qui erat inde a principio." apostolus "extremis his diebus locutus est nobiscum in filio, per quem saecula condidit." proverbialia "ante saecula condidit me, ante omnes colles gignit me." evangelium "e patre exiit et adsum," et "exiit e patre et veni in hunc mundum."

lumen de lumine. evangelium "ut testaretur de lumine," et "erat verum lumen, quod illustrat omnem hominem, qui in mundum venit." David "in lumine tuo videbimus lumen." Paulus "qui erat splendor repercussus gloriae."

deum verum de deo vero. dilectus "hic est deus verus et vita aeterna," et "sumus in vero deo, in filio eius Iesu Christo." evangelium "ego sum veritas." Paulus "per adventum gloriae magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi."

genitum. proverbialia "ante omnes colles gignit me." evangelium "ego ad hoc veni et ad hoc genitus sum." dilectus "qui genitorem amat, amat etiam genitum ex eo."

Phrantzes.

28

οὐ ποιηθέντα. γεγέννηται γάρ, οὐ πεποιήται μετὰ τῶν κτισμάτων, ὅτι αὐτὸς πάντων ποιητής. Παύλου “δι’ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε.” τῆς σοφίας “ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου.”

ὁμοούσιον τῷ πατρὶ. εὐαγγελίου “ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ μου ἐν ἑσμεν,” καὶ “οὐκ οἶδατε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί,” καὶ “ὁ ἑώρακώς με ἑώρακε τὸν πατέρα.” Παύλου “ὃς ἂν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ,” καὶ “ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ’ ἑαυτὸν ἐκένωσε ἰο μορφῇν δούλου λαβών.”

δι’ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Παύλου “δι’ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε,” καὶ “πάντα δι’ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται,” καὶ “αὐτὸς ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν.” εὐαγγελίου “πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονε.” παροιμιῶν “πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσε με.” τοῦτο δὲ τὴν ἐν τῷ πατρὶ μαρτυρεῖ τῆς ζωῆς σοφίας αὐτοῦ πρὸ αἰῶνος καὶ ἀκίνητον ἰδρυσιν, ὡς καὶ τὸ “κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργον αὐτοῦ” τὴν ἐνανθρώπησιν προσημαίνει, δι’ ἧς τὰ μεγάλα ἔργα τῆς σωτηρίας ἡμῶν κατειργάσατο ὕστερον. ὡς καὶ τὸ “ὁ Θεὸς τῆ σοφίας ἐθεμελίωσε τὴν γῆν” τὰ ἐξῆς ἔργα δηλῶν, καὶ

22. τὰ ἐξ ἀρχῆς ἔργα Alterus

non factum. genitus enim est, non factus cum creaturis, quia ipse omnium creator est. Paulus “per quem etiam saecula condidit.” liber sapientiae “qui cuncta fecit in nomine tuo.”

consubstantiali patri. evangelium “ego et pater unum sumus,” et “an nescitis, me in patre, et patrem in me esse,” et “qui me vidit, patrem vidit.” Paulus “qui est splendor repercussus gloriae et character personae eius,” et “qui quum esset in forma dei, rapinam esse non existimavit, quod deo par esset, sed ipse sese spoliavit, forma servi induta.”

per quem omnia facta sunt. Paulus “per quem saecula fecit,” et “cuncta per eum et ad eum condita sunt,” et “ipse ante omnia est, et omnia in ipso consistunt.” evangelium “cuncta per ipsum facta sunt et sine ipso nihil factum est, quod factum est.” proverbium “ante saecula condidit me.” hoc autem vitae sapientiae eius in patre ante omne saeculum factam et immutatam constitutionem testatur, sicut illud “dominus condidit me initium viarum suarum ad opus suum” Christum humana specie indutum praesignificat, qua magna salvationis nostrae opera postea perfecit. simile

τὸ “πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας,” καὶ τὸ “ὃ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου.” τὸ δὲ “κύριος ἔκτισέ με” φησὶ καὶ ἀντὶ τοῦ κτιῖναι καὶ δημιουργεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ δι’ ἐμοῦ τῆς σοφίας αὐτοῦ εὐδόκησε. καὶ ὁ Δαβὶδ τοῦτο μαρτυρεῖ. “τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν.” καθυρωτέρωσ καὶ τὴν διὰ σαρκὸς αὐτοῦ ἐπιφάνειαν τὸ κύριος ἔκτισέ με διδάσκει, ὡς ἔφημεν.

τὸν δι’ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Παύλου “τὰ γὰρ πάντα δι’ ἡμᾶς.” καὶ “εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ’ ἡμῶν; ὃς γὰρ τοῦ ἰδίου νιοῦ οὐκ ἐφείσατο, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν.” καὶ “ἐπεὶ τὰ παιδία κεκοινωνήκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν.”

καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Ἡσαίου “οὐκ ἄγγελος, οὐ πρέσβυς, ἀλλ’ αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσας ἡμᾶς.” Πέτρου “περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν προφηταί.” εὐαγγελίου “οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ’ ἵνα σώσω τὸν κόσμον,” καὶ “ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι’ αὐτοῦ,” καὶ “ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶ,” καὶ “οὗτός ἐστιν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός.”

κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν. Παύλου “ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς.” εὐαγγελίου “ὅτι καταβέβηκα

16. Παῦλος P

est illud “deus sapientia terram condidit” opera deinceps secuta significans, et “cuncta in sapientia fecisti,” et “qui fecit omnia in mente tua.” illud autem “dominus condidit me” significat, deum pro eo, ut conderet et faceret opera sua, per ipsum, sapientiam suam, maluisse. idem David testatur: “verbo domini coela stabilita sunt.” purius etiam incarnationem illud “dominus condidit me” docet, ut diximus.

qui propter nos homines. Paulus “cuncta enim propter nos.” et “si deus pro nobis, quis contra nos? qui suo ipsius filio non pepercit, et pro nobis omnibus tradidit eum.” et “quoniam infantes carnis et sanguinis participes sunt, ipse quoque similiter eorumdem particeps factus est.”

et propter nostram salutem. Esaias “non angelus, non legatus, sed ipse dominus salvasti nos.” Petrus “de qua salvatione anquisiverunt prophetae.” evangelium “non veni, ut iudicem mundum, sed ut salvem mundum,” et “ut salvaretur mundus per eum,” et “quoniam salvatio e iudaeis est,” et “hic est salvator mundi Christus.”

descendit de coelis. Paulus “ipse est, qui descendit et qui ascendit.” evangelium “quod descendit de coelo.” Paulus

ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.” Παύλου “ὁ γὰρ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας.”

καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. Ἡσαΐου “ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν.” εὐαγγελίου “καὶ πῶς ἔσται μοι 5 τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι.” καὶ πρὸς τὸν Ἰωσήφ “τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου· καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον.” Παύλου “ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γεννώμενον ἐκ γυναικός,” καὶ “ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν.”

καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Παύλου “ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ’ ἑαυ- 15 τὸν ἐκένωσε μορφῇ δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος.” καὶ “εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός.” εὐαγγελίου “ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ, μὴ θαυμάζετε τοῦτο.” καὶ “ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.” 20

σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου. Παύλου “παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα καὶ κυρίου Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος

2. ὁμ. ἀνθρώπου ἄνευ ἁμαρτίας P

“deus enim, qui filium in forma simili carni peccato obnoxiae misit.”

et incarnatus est de spiritu sancto et Maria virgine. Esaias “ecce virgo habebit in utero, et filium pariet.” evangelium “quomodo istud fiet, quandoquidem virum non novi? ne time, Maria; ecce, concipies in utero, et filium paries; spiritus sanctus superveniet super te, et virtus altissimi inumbrabit te.” et ad Iosephum “quod enim in ea genitum est, de spiritu sancto est. non cognovit eam, donec peperisset filium suum primogenitum.” Paulus “misit deus filium suum e femina natum,” et “verbum caro factum est et comoratum est inter nos.”

et homo factus est. Paulus “qui quum esset in forma dei, non existimavit rapinam esse, quod deo par esset, sed spoliavit se, forma servi induta et similis hominibus factus.” et “unus deus et pater omnium, unus etiam mediator dei et hominum, homo Iesus Christus.” evangelium “quod filius hominis est, ne miramini.” et “quum venerit filius hominis in throno gloriae suae.”

crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato. Paulus “mando tibi coram deo, qui omnia vivificat, et domino Iesu Christo,

ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν.” εὐαγγελίου
 “Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον.” Παύ-
 λου “καὶ ὅτι ἐσταυρώθη καὶ ὅτι ἐτάφη καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ
 τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.”

5 καὶ παθόντα καὶ ταφέντα. Μωϋσέως “καὶ ἔσται⁹⁷
 ἡ ζωῆ σου κρεμαμένη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου.” Ἡσαΐου
 “ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη,” καὶ “τὸν ἄνωγόν μου ἔδωκα
 εἰς μάστιγας.” Δαβὶδ “ὅτι ἐγὼ εἰς μάστιγας ἔτοιμος.” Ζα-
 χαρίου “τί αἱ πληγαὶ αὐταὶ ἀναμέσον τῶν χειρῶν σου; καὶ
 10 ἐρεῖ ὡς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου.” εὐαγγελίου
 “ὅτι ἔδει οὕτως παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν
 δόξαν αὐτοῦ.” εὐαγγελίου “καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὃ Ἰωσήφ
 ἐτύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνημεῖῳ
 καινῷ ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας.” καὶ “ἔλαβον οὖν τὸ
 15 σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀδονίοις μετὰ τῶν ἀρωμά-
 των, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν
 τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον
 καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.”

καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς
 20 γραφάς. εὐαγγελίου “ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρῶτῃ τῇ
 πρώτῃ σαββάτων.” καὶ “τρίτην ἡμέραν ἕγει σήμερον ἀφ’ οὗ
 ταῦτα ἐγένετο.” καὶ “ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἐκ νεκρῶν ἔστη ἐν

5. καὶ ὄψεσθε τὴν ζωὴν ἡμῶν κρεμαμένην ἀπ. τ. ὁμθ.
 ὑμῶν P

qui testatus est coram Pontio Pilato praeclaram illam confessionem.”
 evangelium “Iesum quaeritis Nazarenum, qui crucifixus est.” Pau-
 lus “crucifixus est et sepultus et suscitatus die tertio secundum scri-
 pturas.”

passus et sepultus est. Moyses “eritque vita tua suspensa
 coram oculis tuis.” Esaias “tanquam agnus ad maectationem ductus
 est,” et “tergum meum castigandum praebui.” David “ut castiger
 paratus.” Zacharias “quid sibi volunt vulnera haec in manibus tuis?
 et respondebit, vulneratus iis sum in domicilio meo dilecto.” evange-
 lium “oportuit ita pati Christum et introire in gloriam suam.” evan-
 gelium “et Iosephus, quum accepisset corpus, involvit id sindone pura
 et collocavit in monumento novo, quod in saxo excisum erat.” et
 “acceperunt igitur corpus Iesu et obvinxerunt id linteis cum aroma-
 tis, sicut mos est Iudaeis funerare. erat autem hortus in eo loco,
 ubi crucifixus fuerat, et in horto monumentum novum, in quo nemo
 dum positus erat.”

et resurrexit tertio die secundum scripturas.
 evangelium “resurrexit Iesus Christus mane primo die hebdomadis.”
 et “dies tertius hodie est, ex quo haec facta sunt.” et “Iesus, quum

μέσω τῶν μαθητῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς εἰρήνη ὑμῖν.” καὶ “μνησθητι, κύριε, ὡς ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.” 5

καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς. εὐαγγελίου “ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.” καὶ “ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ’ αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.” 10

καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. πράξεων “ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀπ’ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὗτος ἐλεύσεται πάλιν, ὃν τρόπον 15 ἐθεάσασθε αὐτὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.” εὐαγγελίου “καὶ τότε ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον μετὰ δόξης ἐπὶ τῶν νεφελῶν· καὶ τότε καθίσει ὁ υἱὸς ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη.” πράξεων “οὔτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίο- 20 μεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ πάλιν παρήγγειλεν ἡμῖν κηρῦξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὀρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ

1. μνήσθητε ὅτι P

17. ἐρχόμενον — ἀνθρώπου add Alterus

resurrexisset e mortuis, inter medios discipulos suos adfuit, dixitque iis, pax esto vobiscum.” et “memento, domine, dixisse eum nobis in Galilaea, filium hominis oportere tradi in manus hominum peccantium et crucifigi et die tertio resurgere.”

et ascendit ad coelos et sedet ad dextram patris. evangelium “dominus igitur, postquam locutus est cum iis, susceptus est in coelos et consedit ad dextram dei.” et “accidit, ut, dum benediceret iis, disiunctus ab iis, sursum ferretur in coelum.”

et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos. acta “viri Galilaei, quid statis intuentes in coelum? Iesus hic, qui disiunctus a vobis et sursum receptus est in coelum, iterum veniet, quemadmodum vidistis eum ascendentem in coelum.” evangelium “tum videbitis filium hominis venientem cum gloria in nubibus; et tum sedebit filius hominis in throno gloriae suae, et cogentur coram eo omnes gentes.” acta “qui edinus et bibimus cum eo e mortuis suscitato, rursumque nobis mandavit, ut nuntiaremus populo et testaremur, sese esse a deo constitutum iudicem viventium et mortuorum.” Daniel “videbam eo usque, ubi throni constituiti

νεκρῶν.” Δανιὴλ “ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθισε,” καὶ “ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ νεφελῶν ἐρχόμενος,” καὶ “ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἔξουσία.”

5 οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. Δανιὴλ “καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ αἰώνιος, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ λαῶν ἐτέρω οὐκ ὑποληφθήσεται.” εὐαγγελίου “καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.”

10 Τὸ ἐφεξῆς ἐντεῦθεν τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ἡ δευτέρα ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἀπήρτισεν.

καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. εὐαγγελίου “βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.” “ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητός, τὸ πνεῦμα τὸ
15 ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου.” Δαβὶδ “τὸ B πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ’ ἐμοῦ.”

τὸ κύριον. Παύλου “ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὅπου δὲ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.” καὶ “ἵνα τί ἐψεύσω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ θεῷ.”

20 τὸ ζωοποιοῦν. εὐαγγελίου “τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν.” Δαβὶδ “ἔξυποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινίεις τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.” Μωϋσέως “καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐ-

18. καὶ] Πράξεις P

erant et antiquus dierum consedit,” et “ecce filium hominis venientem,” et “usque dum antiquus dierum veniret et honor ei ac potestas daretur.”

cuius regni non erit finis. Daniel “et regnum eius aeternum erit, nec alienae genti subiicietur.” evangelium “et regnabit in domo Iacobi per omnia saecula, nec erit finis regni eius.”

Quae hinc sequitur sancti symboli pars, secunda sancta et oecumenica synodo addita est.

et in spiritum sanctum. evangelium “baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti.” “quum venerit paracletus, spiritus sanctus, quem pater meus in nomine meo mittet.” David “spiritum tuum sanctum ne mihi rursus eripias.”

dominum. Paulus “dominus spiritus est. ubi autem spiritus domini, ibi libertas.” et “quid mentitus es spiritui sancto? neque enim hominibus, sed deo mentitus es.”

et vivificantem. evangelium “spiritus illud est, quod vivificat, caro nihil invat.” David “emittes spiritum tuum et condentur, et innovabis faciem terrae.” Moyses “et spiravit in os eius

τοῦ πνοὴν ζωῆς." Ἐζεκιήλ "υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὰ καὶ ἔζησαν."

τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. εὐαγγελίου "ὅταν ἔλθῃ ὁ παρακλήτος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται." 5 "καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαίνον ἐπ' αὐτόν." Παύλου "καὶ ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ ἐκ Θεοῦ." καὶ Δαβὶδ "τῷ λόγῳ κυρίου οὐρανοὶ ἐστρεψώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ 10 πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν." Πέτρου ἐκ τῶν πράξεων "τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου ὃ υἱὸς λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε." Παύλου πρὸς Τίτον "ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, ὃ ἔξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσιῶς διὰ Ἰησοῦ Χρι- 15 στοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν."

τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον. εὐαγγελίου "βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος," καὶ "οὐδεὶς γινώσκει τὰ τοῦ οὐρανοῦ εἰ μὴ τὸ πνεῦμα 20 τὸ κατοικοῦν ἐν αὐτῷ," καὶ "τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ." καὶ ἐν τῷ Ἡσαΐα καὶ Ἐζεκιήλ οἱ

2. ἐπὶ τὰ δσα ταῦτα, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὰ πνεῦμα, καὶ ἔζησαν P
11. Πράξεις P 12. τοῦ παναγίου πνεύματος P 20. ἀν-
θρώπου P

spiritum vitalem." Ezechiel "fili hominis, vaticinator in spiritu, ac venit super ea et vixerunt."

qui e patre procedit. evangelium "quum venerit paracletus, quem ego a patre vobis mittam, spiritum veritatis, qui a patre procedit." "atque statim excedens ex aqua coela divisa et spiritum tanquam columbam descendantem vidit." Paulus "nos non spiritum mundi, sed dei accepimus." David "verbo domini coeli conditi sunt, et spiritu oris eius omne eorum robur." Petrus in actis "promissum spiritum sanctum adeptus filius a patre, effudit hoc, quod nunc cernitis et auditis." Paulus ad Titum "servavit nos lotionem regenerationis et instaurationis spiritus sancti, quem in nos large effudit per Iesum Christum, servatorem nostrum."

qui cum patre et filio simul adoratur et glorificatur. evangelium "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti," et "nemo novit res coelestes praeter spiritum in eo habitantem," et "res divinas nemo novit praeter spiritum, qui est in

ἄγγελοι ὑμνοῦσιν “ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ,” δηλονότι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ μόνου ἐν τριάδι Θεοῦ.

5 τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν. Ζαχαρίου “καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν.” τῆς Θεοτόκου “καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.” πράξεων “τοῦτο πάντες οἱ προ-
10 φῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεισιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.” καὶ “ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ.” εὐαγγελίου “εἶπε Δαβὶδ ἐν
15 πνεύματι ἁγίῳ· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.” πράξεων “καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος οὗ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας.” τῆς εἰσόδου “καὶ ἐπλήσθησαν πνεύματος ἁγίου, προεφήτευσον ἐν τῇ
20 παρεμβολῇ.”

εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὡσπερ καθολικαὶ ἐπιστολαὶ αἱ ἑπτὰ ὡς εἰς πάντας πιστοὺς γραφεῖσαι κοινῶς, οὕτω καὶ καθολικὴ ἐκκλη-

deo.” apud Esaiam et Ezechielem angeli canunt “sanctus, sanctus, sanctus dominus Sabaoth, coelum et terra impleta sunt gloria eius,” i. e. patris et filii et spiritus sancti, unius in trinitate dei.

qui locutus est per prophetas. Zacharias “quemadmodum per ora sanctorum ab omni inde tempore prophetarum nuntiavit nostram ab hostibus liberationem.” deipara “quemadmodum dixit patribus nostris Abrahamo et semini eius per omnia saecula.” acta “hoc omnes prophetae testantur, veniam peccatorum nacturos esse illum nomine, quicumque credunt in eum.” et “quem coelum accipere oportet usque ad tempus restitutionis omnium, de quibus deus dixit per ora suorum ab omni inde tempore sanctorum prophetarum.” “dixit David in spiritu sancto: dixit dominus domino meo, sede ad dextram meam.” acta “quum precarentur, concussus est locus, in quo coacti erant, et omnes impleti sunt spiritu sancto et libere docebant verbum dei.” exodus “et impleti sunt spiritu sancto et vaticinabantur in castris.”

et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. sicut catholicae sunt septem epistolae ad omnes fideles scriptae communiter, ita etiam omnium orthodoxorum ecclesia catholica

σία ἢ πάντων ὀρθοδόξων γέγραπται. Παύλου "ὁ ποιήσας τὰ
98 ἄμφοτερα ἐν, καὶ εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα." καὶ
"ἀδελφοὶ ἅγιοι καὶ ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν
ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωναίου αὐτοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ." καὶ "ὑμεῖς ἐστέ σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους." 5
καὶ "οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους,
δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους." καὶ "ἵνα οἰκοδο-
μῆται ἡ ἐκκλησία." καὶ "ὑμεῖς ἐστέ ναὸς θεοῦ ζῶντος." καὶ
"εἰς καταρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας." καὶ "ὄντος ἀκρογωναίου
αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε. καὶ ἰο
αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας."

ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν.
Παύλου "ὁμολόγησον τὴν καλὴν ὁμολογίαν." καὶ "καρδίᾳ μὲν
πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σω-
τηρίαν." "εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα." εὐαγγελίου 15
"βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν." "βαπτίζοντες
αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος."

προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν. πράξεων "περὶ
ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι." Ἡσαίου 20
"ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημί-
οις." πράξεων "ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀπο-

4. καὶ — Χριστοῦ add Alterus
λος P

11. αὕτη P

22. Παῦ-
λος P

dicitur. Paulus "is, qui diversa conciliavit, et unus dominus, una fides, unum baptisma." et "fratres sancti et superstructi super fundamentum apostolorum et prophetarum, existente imo lapide angulari ipso Iesu Christo." et "vos estis corpus Christi et singulatis membra." et "quos deus constituit in ecclesia primum apostolos, deinde prophetas, tertio discipulos." et "ut aedificetur ecclesia." et "vos estis templum dei vivi." et "ad perfectionem ecclesiae." et "existente imo lapide angulari ipso Iesu Christo, in quo vos aedificamini. atque ipse est caput corporis ecclesiae."

confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Paulus "confitere pulcram confessionem." et "animo credimus ad iustitiam, ore confitemur ad salvationem." "unus dominus, una fides, unum baptisma." evangelium "baptizantes eos ad remissionem peccatorum." "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti."

exspecto resurrectionem mortuorum. acta "de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor." Esaias "resurgent mortui et suscitabuntur qui sunt in sepulcris." acta "etenim mundus hic con-

κάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἐκδέχεται.” εὐαγγελίου “ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.”

καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. εὐαγγελίου “ὁ 5 μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.” πράξεων “διαλεγόμενου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι.” Ἡσαΐου “πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.” εὐαγγελίου “ἐγὼ δὲ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με ζήσεται 10 δι’ ἐμέ.” καὶ “ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή.” καὶ “ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.”

ἀμήν. τὸ δὲ ἀμήν παντὸς τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ἐστὶ βεβαιωτικὸν καὶ σφραγὶς καὶ οἷόν τις κλεῖς ἀποκλείουσα τοὺς 15 ἔξωθεν καὶ φυλάττουσα ὡς ταμείῳ τινὶ καλλίστῳ τῆς ἐκκλησίας τὸν τῆς πίστεως θησαυρόν, ἵνα μὴ τίς τι ἐκ τούτου ἀφέλῃται ἢ νόθον τι ἐπεισαγάγῃ.

Αὐτὸ τὸ θεῖον καὶ ἱερώτατον καὶ τέλειον πάντοθεν τῆς εὐσεβείας ἡμῶν σημεῖον, τὴν ὁμολογίαν τῶν πατέρων, τὸν 20 ὄρον τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως, ἐνστερνιζόμενοι ταῖς ψυχαῖς καὶ τῇ γλώττῃ καὶ χεῖλεσι μετὰ παρρησίας ὁμολογοῦντες, τὴν ἀσινῆ ἐν αὐταῖς καὶ ἀκίβδηλον καὶ ἀπαράθραυστον πάντη ὡς θεοπροφήτων καὶ θεοδοξάστων καὶ θεοκινήτων πατέρων ἱερῶν

22. ὡς θεοφρούρητον καὶ θεοδόξαστον καὶ θεοκλήητον τῶν π. Ρ

ditus sollicitè expectat revelationem filiorum dei.” evangelium “quum mortui audient vocem filii dei, et vivent, qui audiverint eam.”

et vitam venturi saeculi. evangelium “qui odit animam suam in hoc mundo, ad vitam aeternam eam servabit.” acta “disputante autem illo de iustitia et temperantia et iudicio futuro.” Esaias “pater saeculi futuri.” evangelium “ego vivo, et qui me ederit, vivet per me.” et “ego sum resurrectio et vita.” et “abibunt hi ad poenam aeternam, iusti autem ad vitam aeternam.”

amen. vocabulum amen totius sancti symboli confirmatio et sigillum et quasi clavis quaedam est, qua externi secluduntur et tanquam conclavi pulcherrimo ecclesiae servatur thesaurus fidei, ne quis inde quid auferat, aut alienum quid inferat.

Divinum hoc sanctissimum et omni ex parte perfectum pietatis nostrae signum, confessionem patrum, definitionem verae nostrae fidei, mente considerantes ac lingua et labiis libere profitentes, inviolatum in animo et sincerum et incorruptum omnino semper servabimus a patribus divino spiritu inflatis, incitatis et gloriosis acceptum sanctum pignus,

παραθήκην μέχρι τέλους φυλάξωμεν, ἵνα ταῖς πρεσβείαις τῶν ἐκθεμένων αὐτὸ καὶ φυλαζάντων ἁγίων καὶ τῶν πρὸ αὐτῶν, ἐξ ὧν τὴν γνώσιν οὗτοι τοῦ συμβόλου παρέλαβον, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων, τῶν ἱερῶν ἀγγέλων λιταῖς καὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀειπαρθένου⁵ μητρὸς, τῆς μόνης παναγίας καὶ ἀληθῶς Θεομήτορος, ὡς δῶρον καθαρὸν τὴν καλὴν ταύτην ὁμολογίαν προσενεγκόντες τῇ τριάδι, τῆς τε αἰωνίου ἐλευθερωθῶμεν κολάσεως καὶ τῆς διαιωνιζούσης σὺν Χριστῷ ἀπολαύσωμεν θείας αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ βασιλείας καὶ δόξης καὶ ἀπολαύσεως, αἰωνίως αὐτὸν τὸν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ ζῶντος δοξάζοντες σὺν τῷ προαιωνίῳ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι. ἀμήν.

B Ἐπακολουθῶν οὖν ἐγὼ τῇ ὁμολογίᾳ, ὡς χρῆ ποιεῖν τοὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαμβάνοντας, εἶπον οὕτως ἔτι. 15

Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ μὴ κτίσμα εἶναι οὐδ' ὑπὸ χρόνον κατὰ τὸν ἄφρονα Ἄρειον, ἀλλ' ὁμοούσιον καὶ συναϊδιον τῷ Θεῷ καὶ πατρί, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, ποιητὴν χρόνων καὶ τῶν κτισμάτων πάντων, ὕστερον δὲ σαρκωθέντα δι' ἡμᾶς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς²⁰ παρθένου.

πιστεύω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ κτίσμα εἶναι μηδὲ ἐτεροούσιον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὡς ὁ Μακεδόنيος ὁ κενός

8. λυτρωθῶμεν P

ut, sanctis, qui id proposuerunt et servarunt, et iis, a quibus hi notitiam symboli habuerunt, sanctis denique omnibus deprecantibus, et intercedentibus angelis et matre salvatoris nostri et dei Iesu Christi semper virgine, una sanctissima et vera deipara, tanquam donum purum pulcrum hanc professionem offerentes trinitati, poena aeterna liberemur et fruamur sempiterno cum Christo divino regno eius, gloria et laetitia, perpetuo celebrantes Christum, filium dei unigenitum, cum patre, qui fuit ante saecula, et spiritu sanctissimo. amen.

Post hanc igitur confessionem, ut decet facere eos, qui monachicum habitum induunt, addidi haec.

credo filium dei non esse creaturam nec temporari subiectum, ut stultus Arius docet, sed coequalem et coaeternum deo patri, deum verum e deo vero, factorem saeculorum et creaturarum omnium, post autem incarnatum propter nos e spiritu sancto et Maria virgine.

credo spiritum sanctum non esse creaturam, nec diversum a patre et filio, sicut Macedonius gratia eius destitutus blasphemabat,

τῆς αὐτοῦ χάριτος ἐβλασφήμει, ἀλλὰ θεὸν ἀληθινὸν ὁμοούσιον καὶ συναΐδιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, ἐκ τοῦ πατέρος προῖον ἐκπορευτῶς, ὡσπερ ὁ υἱὸς ἐξ αὐτοῦ γεννητῶς.

πιστεύω μὴ ἄλλον εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν προαιώ-
5 νιον, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντα Ἰησοῦν Χρι-
στόν, ὡς ὁ ἄφρων Νεστόριος ἐβλασφήμει, ἀλλὰ τὸν ἐξ αὐ-
τῆς γεννηθέντα δύο μὲν εἶναι μετὰ τὴν ἔνωσιν φύσεις, ἕνα δὲ
τῇ ὑποστάσει τῇ θεϊκῇ δηλονότι, διὸ καὶ τὴν αὐτὸν τεκοῦσαν
κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον εἶναι καὶ οὐ Χριστοτόκον κατ'
10 ἐκεῖνον τὸν ἄφρονα.

πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ
ἔνωσιν μὴ εἰς μίαν φύσιν τὰς δύο συνάψαι κατὰ τοὺς ἄφρο-
νας Διόσκορον καὶ Εὐτυχῆ, οἱ τῇ θεότητι τὰ πάθη προσῆπτον,
ἀλλ' ἐν δύο φύσεσι μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀσυγχύτως γνωριζόμε-
15 νον· καὶ ἔτι μὴ τέλος εἶναι κολάσεως μήτε ἀποκατάστασιν
δαιμόνων κατὰ τὸν ἄφρονα Ὀριγένην.

πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστὸν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν οὐχ ἐν θέλημα ἔχειν φυσικὸν
καὶ μίαν ἐνέργειαν κατὰ τὸν Ῥώμης Ὀνώριον καὶ Πύρ-
20 ρον τὸν ἄφρονα, ἀλλὰ δύο θελήσεις καὶ δύο ἐνεργείας, θεϊ-
κὴν δηλαδὴ καὶ ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν καὶ θέλησιν, καὶ μη-
δετέραν τῶν φύσεων ἀθέλητον εἶναι ἢ ἀνεέργητον.

6. Λεῖος Ρ

sed deum verum coequalem et coaeternum patri et filio, e patre procedentem processione, sicut filius ex eodem generatione.

credo non esse alium filium dei ante saecula natum, alium e virgine natum Iesum Christum, sicut stultus Nestorius blasphemabat, sed ex ea natum duas esse post unionem naturas, unam autem persona, divina scilicet, unde etiam quae eum peperit, proprie et vere deipara, non, ut stultus ille volebat, Christipara.

credo, filium dei post incarnationem et unionem non in unam naturam ambas coniunxisse, secundum stultorum hominum, Dioscori et Eutychis, doctrinam, qui divinitati dolores attribuerunt, sed in duabus naturis post unionem immixte dignoscendum; nec vero finem poenae aut restitutionem daemonum esse, ut stultus Origenes docuit.

credo, filium dei, dominum nostrum Iesum Christum, postquam homo factus est, non unam habuisse voluntatem naturalem et unam efficientiam, secundum Honorium, episcopum Romanum, et stultum Pyrrhum, sed duas naturas et duas efficientias, divinam et humanam voluntatem et efficientiam, et neutram naturam aut voluntate aut efficiencia carere.

πιστεύω εἰς τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις ἧγουν εἰς τὸν χαρακτήρα τὸν ἐν εἰκόνι περιγραφτὸν τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πανάγνου καὶ Θεοτόκου αὐτοῦ μητρὸς καὶ πάντων τῶν ἁγίων, σχετικῶς, οὐ λατρευτικῶς προσκυνουμένας, οὐ Θεοποιουμένας, ἀσπαίξουσαι τε 5 καὶ τιμᾶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, οὐ τῇ ὕλῃ τὸ σέβας ἀλλὰ τῷ πρωτοτύπῳ ἀπονέμουσαν· ἡ γὰρ τιμὴ τῆς εἰκότος εἰς τὸ πρωτότυπον διαβαίνει κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον ὡς ἀντίτυπος οὐσα τῶν πρωτοτύπων.

πιστεύω μῆτε ἀνεέργητον εἶναι τὴν θείαν φύσιν καὶ 10 ἐνεργειῶν οὐσιωδῶν ἔρημον, μῆτε αὐτὸν εἶναι οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν ἐπ' ἐκείνης, μῆτε κτιστὰς εἶναι ταύτας κατὰ τοὺς ἄφρονας Βαρλαάμ καὶ Ἀκίνδυνον, ἀλλὰ καὶ ἐνεργείας θείας οὐσιώδεις καὶ ἑτέρας εἶναι ταύτας παρ' αὐτὴν τὴν οὐσίαν καὶ ἀκτίστους εἶναι καὶ λεγομένας Θεότητας. 15

ὁμολογῶ βεβαίως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύουσαι, ὡς κατὰ τοὺς Ἱταλοῦς, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς ἐνικῶς, ὥσπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς ἐνικῶς γεννᾶται, πέμπεσθαι δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ 20 99 υἱοῦ τὸ πνεῦμα, ὅλον αὐτὴ ἢ χάρις καὶ ἡ δωρεὰ αὐτοῦ δίδωσι.

23. Καὶ οὕτως τῷ φθινοπώρῳ τοῦ 590^ς ἔτους ἀπῆλ-

1. πιστεύω τὰς εἰκονικὰς διατυπώσεις ἧγουν χαρακτήρας τῶν ἐν εἰκόνι περιγραφτῶν P 12. ἐνεργείαν om P 21. αὐτοῦ] αὐτοῖς P 23. αὐξθ^{ου} P

credo in imagines expressas sive characterem imagine descriptum domini et dei et salvatoris nostri Iesu Christi et sanctissimae deiparae, matris eius, atque sanctorum omnium, relative, non religiose adorandas, nec consecratas, ut colantur et honorentur ab ecclesia dei, quae non materiam, sed personam veneratione prosequitur. etenim cultus imagini tributus ad ipsam personam transit, secundum magnum Basilium, quippe imago instar est archetypi.

credo, neque inefficacem esse naturam divinam et essentialium efficientiarum expertem, neque idem esse essentiam et efficientiam in ea, nec creatas eas esse, secundum homines stultos Barlaamum et Acindynum, sed et esse efficientias divinas essentielles et diversas eas esse ab ipsa essentia et non creatas et divinitates dictas.

credo firmiter, spiritum sanctum non e patre et filio procedere, ut Itali docent, sed ex ipsa unice persona patris, quemadmodum ipse filius ex ipsa persona patris unice generatur, mitti autem a patre et filio spiritum, qualem ipsa eius gratia et benignitas donat.

23. Ita autumno anni 6977 regina, domina Helena Palaeologa,

θεν ἡ βασίλισσα κυρία Ἑλένη ἡ Παλαιολογίνα, τοῦ δεσπότου τῆς Σερβίας γυνή, πρὸς τὴν ἀνθεντίαν τῶν Ἑνετῶν, ἐγκαλοῦσα τοὺς κλέψαντας τὸν βίον αὐτῆς ἐν Κερκύραις. καὶ τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένοντο σεισμοὶ πολλοὶ καὶ μεγάλοι εἰς 5 τε τὴν ἁγίαν Μαύραν καὶ Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον· καὶ πολλαὶ οἰκοδομαὶ ἐχάλασαν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσι κώμας τε καὶ τόποις οἰκούντων, ἄστεά τε καὶ τείχη. τὸ δὲ τῆς Κεφαλληνίας πολίεθρον παντελῶς ἐχάλασθη, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τεθνήκασι.

10 Τῷ δὲ θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ τῶν Ἑνετῶν ναύαρχος τοῦνομα Νικόλαος Δεκανάλης μετὰ τριήρων ἦλθε κατὰ τῆς Αἴνου καὶ ἠχμαλώτευσεν αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ ἐβδόμῃ· καὶ ἐπιστρέψας παρεγένετο εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐκιδόμησε τὴν Βοστίτζαν ἀνθὶς τῷ τοῦ θέρους καιρῷ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. τῷ 15 δὲ χειμῶνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους 5907, Ἰανουαρίου κέ, ἔπεσε καθ' ὄλην τὴν νῆσον τοσαύτη χιών ὅταν οἱ τῶν Κερκύρων ἄνθρωποι οὐκ εἶδον πάποτε, ὥστε καὶ ἀλώπεκας καὶ λαγωοὺς οἰκειοχείρως ἐθήρεον. ὁμοίως καὶ εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρη, πολλῶν δὲ μᾶλλον εἰς τὴν Ἀσίαν ἦτοι ἀνατολήν. περὶ δὲ τὸ 20 τέλος τοῦ ἔαρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστράτευσε κατὰ τῆς Εὐβοίας ὁ τῶν ἄσεβῶν ἄρχων, ἐπὶ τέλος τοῦ Ἰουνίου μηνός. ὁ δὲ στόλος αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν τὸ στρατόπεδον διὰ ξηρᾶς ἐκ Καλλιουπόλεως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀθήμνον, καὶ παρέλαβε τὸν Κότζινον καὶ τὰ περὶ πᾶσαν τὴν νῆσον χωρία πλὴν τοῦ

despotae Serviae uxor, ad rem publicam Venetorum abiit, accusatura eos, qui Corcyrae se bonis privaverant. vere eiusdem anni terrae motus multi et vehementes sanctam Mauram, Cephaleniam et Zacynthum afflixerunt, et multa aedificia hominum per eas urbes, vicos et regiones habitantium, quin etiam oppida et moenia, corruerunt. oppidum Cephaleniae prorsus eversum est et magna hominum multitudo periit.

Aestate anni eiusdem classis Venetae dux, Nicolaus Decanales nomine, cum trirēmibus Aenum invasit et die septimo cepit; inde in Peloponnesum profectus Bostitzam aestate anni eiusdem instauravit. hieme autem anni eiusdem, 6978, die Ianuarii 25, tota insula nix cecidit, quantam Corcyraei nunquam viderant, ita ut manibus vulpes et lepores caperent. idem versus occidentem factum est, multoque magis versus Asiam sive orientem. sub finem veri anni eiusdem, exeunte Iunio mense, impiorum princeps adversus Euboeam expeditionem suscepit. classis eius, antequam exeret per terram Calliopolis exiret, Lemnum venit et Cotzium et omnia totius insulae loca,

παλαιῶ κάστρου ἤγουν παλαιῶ πτολιέθρου καὶ τῆς σκάλας, καὶ ἐπέστρεψεν. ἐπελθὼν δὲ τὸ τῆς πόλεως στράτευμα ἐκ Νικομηδείας καὶ ὄθεν ἂν ἦν, ὁμοῦ ἐξῆλθον καὶ παρεγένοντο εἰς Εὐριπον· οὓς ἰδὼν ὁ ἔξαρχος ὁ καὶ ναύαρχος τῶν Ἑνετῶν ἀνεχώρησεν, ἴσως καλῶς ποιήσας, κακῶς δὲ ὅτι οὐκ ἤθι-5 λησε δυναμῶσαι τὴν Εὐβοίαν πόλιν ἤτοι ἄστν. διερχόμενον δὲ τὸ τοῦ ἀμνηρῶ στρατόπεδον ἀπῆρε τὴν Ἴμβρον καθ' ὁδόν, εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Εὐβοίαν, καθ' ὃν δὴ μῆνα ἔφθασε καὶ ὁ ἀμνηρῶς. καὶ σφοδρῶς τε πολεμήσαντες διὰ ξηρῶς καὶ θαλάσσης, τῇ ιβ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς παρέλαβε τὸ πτολιέθρον¹⁰ πολέμῳ. καὶ τούτου γενομένου πάντα τὰ περὶ τὴν νῆσον νησύθρια καὶ ἄστεα ἐδουλώθησαν ἔκουσίως. ὁ δὲ ἀμνηρῶς προσκαρτερήσας μικρὸν τι, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου ἐξελθὼν ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. τὸν δὲ μπεηλέρμπεην ἐπαφῆκε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. καὶ οἱ μὲν¹⁵ περὶ τὴν Βοστίτζαν ἀφέντες αὐτὴν ἔφυγον· οἱ δὲ προσεκύνησαν καὶ παρέδωκαν αὐτῷ ταύτην. διερχόμενος δὲ παρέμπροσθεν ὁμοίως ἐποίησαν καὶ οἱ ἐν τῷ Βουμερῶ καὶ τῇ Ὠλένῃ καὶ τῷ Χελιδόνι καὶ οἱ ἐν τῷ Ποντικῷ. καὶ πάντα ὅσα ἦσαν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐκατέλυσαν μέχρι καὶ Θεμελίων,²⁰ τὰ δὲ ἄλλα ἔχουσι. διελθὼν δὲ μέχρι καὶ τοῦ πριγκιπάτου καὶ ἐπιστρέψας ἐξῆλθε τῆς Πελοποννήσου. οἱ δὲ Ἑνετοὶ ἕστειλαν ἕτερον ναύαρχον Θωμᾶν τοῦνομα, Μοκένικον του-

4. Εὐβοίαν P
γαλιῶ P

6. τὸ τῆς Εὐβοίας ἄστν P

19. ἐν τῷ α-

praeter Palaeocastrum sive vetus oppidum et portum, occupavit; deinde reversa est. tum advenientibus Nicomedia et ubicunque erant urbanis copiis, una exierunt et in Euripum venerunt. quos ubi vidit exarchus et nauarchus Venetorum, recessit, recte fortasse; male autem fecit, quod Euboeam urbem munire noluit. transiens autem amerae exercitus Imbrum ex itinere cepit, atque inde ad Euboeam appulsus est, quo mense affuit etiam ameras. pugnatum est vehementer terra marique, et duodecimo die Iulii oppidum in potestatem reductum. quo facto, omnes in circuitu parvae insulae et oppida ultro se dederunt. ameras aliquantisper ibi commoratus, sub initium Augusti Colim discessit, beglerbegum in Peloponnesum misit. qui Bostitzam tenuerunt, partim fugerunt, partim, submisso eum venerati, urbem tradiderunt. progredienti idem fecerunt Bumeri, Ole-nae, Chelidonii et Pontici incolae. loca ad mare sita omnia funditus evertit, retinuit reliqua. progressus usque ad principatum, reversus est et Peloponneso exiit. Veneti miserunt alium classis praefectum,

πίκλιν· ὅστις πιάσας τὸν ποτε ναύαρχον Νικόλαον Κανά-
 λην καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ γραμματικόν, θεῖς αὐτοὺς ἐν χει-
 ροπέδαις σιδηραῖς καὶ δεσμεύσας ἀπέστειλεν εἰς Ἐνετίαν πρὸς Β

5 Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 5308^θ ἔτους· ἐν
 ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος τέθνηκεν ἐν Ἀν-
 δριανουπόλει μοναχὸς γεγονώς, ὃς καὶ ἐπωνομάσθη Δαβιδ.
 καὶ πρὸ τῆς θανάτου αὐτοῦ ὀλίγω χρόνῳ ἀπέθανεν ἡ θυγάτηρ
 αὐτοῦ ἡ ἀμήρισσα· ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἡ βασίλισσα τέθνηκε
 10 μετὰ τινα ὀλίγον καιρὸν τῆς θανάτου αὐτοῦ.

Τῇ δὲ κς^τ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ 531^θ ἔτους περιέπεσα
 ἐν ἀσθενείᾳ τοσαύτῃ ὥστε καὶ ἐγγόνειν τέλειος μοναχὸς τοῦ
 μεγάλου σχήματος μὴ ἐννοήσας τὸ τυχόν. περὶ δὲ τὸ φθι-
 νόπωρον τοῦ 531^α ἔτους ἐπαναστρέφων ἐκ τοῦ τῆς Φραγ-
 15 κίας ῥηγὸς καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργυντίας ὁ καρδινάλις κύρ
 Βησσαρίων, ἀπεσταλμένος ὢν παρὰ τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης
 πρὸς τὸ εἰρηνεῦσαι αὐτούς, καθ' ὁδὸν τῇ ιε^τ τοῦ Νοεμβρίου
 τέθνηκε· τὸ δὲ σῶμα ἦτοι λείψυμον αὐτοῦ ἐκόμισαν εἰς τὴν
 Ῥώμην μετὰ πλείστης τιμῆς, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ ναῦ
 20 τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅπου δὴ καὶ προκατέμενε, καὶ τὸν τά-
 φον αὐτοῦ προητοίμασαν πλησίον τοῦ τάφου τῆς ἁγίας Εὐ-
 γενείας τῆς ὁσιομάρτυρος.

Περὶ δὲ τὸ ἔαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξῆλθε καὶ ὁ Ζουχα-
 σάνης κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἀμηνῶ Μεεμέτη, καὶ διέδραμε

8. ὀλίγον χρόνον P	11. τῷ 5308 ^ω ἔτει P	15. βουργυντίας P
23. ὁ Οὐζοῦν Χασάνης P	24. μεεμέτ P	

Thomam nomine, Mocenicum cognominatum: qui nauarchum ante Ni-
 colaum Canalem cum filio eius et scriba comprehendit, eosque ma-
 nicis ferreis constrictos Venetias ad senatum misit.

Ineunte autumno anni 6979 Demetrius despota Adrianopoli obiit
 monachus, David appellatus, quum paulo ante mortua esset eius filia,
 amerissa. eiusdem uxor, regina, non multo post obiit.

Die 26 mensis Iulii in tam gravem morbum incidi, ut perfecte
 monachus magni habitus factus sim: quod mihi plane praeter expe-
 ctationem accidit. autumno anni 6981 a rege Francorum et duce
 Burgundiae, ad quos placandos ab ecclesia Romana missus erat, rediens
 Bessario cardinalis, in itinere die 15 Novembris obiit. corpus eius
 Romam honorificentissime delatum et in templo apostolorum, ubi
 ante vixerat, sepultum est, sepulcro eius extracto prope sepulcrum
 sanctae martyris Eugeniae.

Vere anni eiusdem Zuchasanes contra Mehemetem ameram expe-

Phrantzes.

τόπους τινὰς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνατολὴν ἦτοι τὴν Ἀσίαν. ἔξελη-
θὼν δὲ καὶ ὁ ἀμηρᾶς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆλθε
κατ' ἐκείνου μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ
ἀρχῇ πλησιάζουσες, ἠττήθη τὸ τοῦ ἀμηρᾶ στρατόπεδον παρὰ
τοῦ Ζουχασάνη, ὅπερ κατ' ἐκείνου ἐξῆλθεν. ἐκεῖ δὲ ἀπε-
κτάνθη ὁ μπεηλέρμπεης ὁ Παλαιολόγος, ὃ ποτε υἱὸς Παλαιο-
λόγου τοῦ Θωμᾶ ἐκείνου τοῦ Γίδου, μπεηλέρμπεης ὢν τῆς
δύσεως, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐν δύσει ἀρχόντων καὶ ἡγεμό-
νων. εἶτα ἐπελθόντος κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀμηρᾶ ἐνικήθη,
καὶ ἐπιστρέψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὁμοίως καὶ ὁ ἰο
ἀμηρᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους
παρέλαβεν ἡ γερουσία τῶν Ἑνετῶν ἦτοι ἡ αὐθεντία κάστρον
τι τὸ λεγόμενον Στροβόλιν τὸ πλησίον Κερκύρας.

Τῇ δὲ ζ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς τοῦ 598β' ἔτους τέθη-
15 κεν ἐν τῇ ἀγίᾳ Μαύρα ἡ βασίλισσα κυρία Ἑλένη ἡ Παλαιο-
λογίνα, μοναχὴ γενομένη καὶ Ὑπομονὴ μετονομασθεῖσα διὰ
τοῦ μεγάλου σχήματος, καὶ ὁ σὺν ἡμῖν ἱερομόναχος καὶ πνευ-
ματικὸς πατὴρ κύρ Ἰερόθεος, ὃ διὰ τοῦ μεγάλου σχήματος
μετονομασθεὶς Ἰωσήφ, ὃς ἦν ἐκ νεότητος μεθ' ἡμῶν καὶ σχο-
20 λίτης καὶ φίλος μέχρι καὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ.

Τῷ δὲ θέρει τοῦ 598γ' ἔτους ὁ τῶν ἀσεβῶν ἄρχων στό-
λον ἀποστείλας κατὰ τὰ ἀνωτερικὰ μέρη τοῦ Εὐξείνου πόν-

5. Οὐζοῦν Χασάνη P

14. Σεροβίγλι P

22. αουε^{ου} P

ditionem molitus, aliquot eius loca in oriente sive in Asia incur-
sit. egressus est Cpoli contra eum ameras cum omnibus copiis suis.
proelio statim inito, exercitus amerae adversus Zuchasanem eductus
plane succubuit. ibi occisus est Palaeologus beglerbegus, Thomae
illius Palaeologi Gidi filius, beglerbegus occidentis, multique alii
principes et duces occidentis. postea, quum ipse advenisset ameras,
victus et in urbem suam reversus est Zuchasanes, ameras Cpolim
rediit.

Sub finem mensis Iulii anni eiusdem Venetorum res publica Stro-
bolium castrum, iuxta Corcyram situm, occupavit.

Die 7 Novembris anni 6982 mortua est sanctae Maurae He-
lena Palaeologa regina, monacha facta et mutato nomine Hypomone
appellata per sanctum habitum, et qui nobiscum erat hieromonachus
et pater spiritualis Hierotheus, per sanctum habitum Iosephus nomi-
natus, qui inde a pueritia sodalis mihi et amicus fuit usque ad finem
vitae.

Aestate anni 6983 impiorum dux in superiores partes ponti Eu-

τον, παρέλαβε τὸ μέγα πτολίεθρον τὸ Καφᾶν λεγόμενον τῆς Χερρονήσου τῆς ἐν τῷ Ταυρικῷ. τῷ δὲ φέρει τοῦ 598^δ ἔτους ἀπῆλθεν κατὰ τῆς Βλαχίας μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ τοῦ 598^ε ἔτους ἐπέστρεψεν ἐκ 5 τῆς Βλαχίας μᾶλλον ἠτήθεις ἢ ἠτήσας, καὶ τὸν μὲν μπη-
λέρμπεην ἀφήκεν ἐν τῇ Σοφίᾳ πόλει, αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς Ἀνδριανούπολιν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους τῇ πρώτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐπῆλθέ μοι ῥευματισμὸς εἰς τε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα,
10 καὶ ἐξῆλθέ μου τοῦ στόματος καὶ ῥινὸς καὶ ὠτίων τοσοῦτος
χυμὸς ὥστε ἀπελπίσθην παρὰ πάντων, καὶ τρεῖς τῶν ἀχράν-
των μυστηρίων μετέλαβον· ὕπερ καὶ εἶθε μοι ἐπῆλθεν ὁ
θάνατος, ἡ θεραπεία πάντων τῶν ἐμοὶ δυσχερῶν, γήρους 100
τε καὶ ἀσθενείας καὶ τῆς ἐνδείας. οὐ μόνον γὰρ τῶν πολ-
15 λῶν καλῶν καὶ συνήθων τῶν ἐκ νεότητος ὑστερημένος ἤμην,
ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀναγκαίων τῆς καθημερινῆς τροφῆς.
οἶμαι ὅτι ἡ ὑπομονὴ τῶν τοιούτων καὶ ἡ πρὸς θεὸν εὐχαρι-
στία θεοῦ χάριτι αἰτία μέλλει εἶναι εἰς τὸ συγχωρησαί μοι
πολλὰ τῶν ὡς πρὸς αὐτὸν ἔπταισα· οὐδὲ γὰρ γέγονεν ἐν τῷ
20 βίῳ ἀμάρτημα οὐδὲ πρᾶξις οὔτε ἄλλη πᾶσα κακία ἢ ἐγὼ
οὐκ ἐπλημμέλησα ὁ ἀνάξιος καὶ ἄθλιος, κατὰ νοῦν καὶ λόγον
καὶ προαίρεσιν, θέσει τε καὶ γνώμῃ καὶ πράξει ἐξαμαρτήσας
ὡς οὐδεὶς ἄλλος πώποτε. ὁμως λυτρωθεὶς τοῦ θανάτου κω-

2. .αυος^{ου} P4. .αυος^{ου} P

5. νικήσας P

xini classem misit et Chersonesi Tauricae urbem magnam Capam occupavit. aestate anni 698⁴ in Valachiam profectus est cum omnibus copiis suis: unde anni sequentis mense Septembri victus magis, quam victor rediit, et, beglerbego in urbe Sophia relicto, ipse Adrianopolim venit.

Anni eiusdem Octobris die primo rheumatismus caput mihi et genua invasit, fluxitque tantum pituitae ex ore, naribus et auribus, ut omnes desperarent de salute mea et ter particeps fierem immaculatum mysteriorum. utinam me abstulisset mors, medicina et requies malorum meorum omnium, senectutis, infirmitatis et inopiae. etenim non solum multis optimis viris, quorum consuetudine usus eram inde ab adolescentia, sed etiam rebus ad victum quotidianum necessariis privatus eram. spero, tantorum malorum patientiam et gratum erga deum animum, ipso propitio, veniam impetratura esse multis, quibus eum offendi, peccatis. nullum enim est in vita humana peccatum vel flagitium, nec ulla omnino aequitia, quam ego indignus et miser cogitatione, verbo et voluntate non commiserim, qui iudicio, proposito et actione peccavi, quantum nemo unquam

φὸς ἐναπέμεινα ἐκ τῆς τοιαύτης ἀσθενείας μέχρι πολλοῦ, ὡς οὐδὲ τὰ πλησίον μου σημαντήρια ἤκουον. καὶ ἵνα εἰς τὴν ἄνω πρόνοιαν ἀπαλλαγῶ μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰς ἐναπολειφθείσας μοι τοιαύτας ἡμέρας τῆς ζωῆς ἐπελθόντος μου τοῦ θανάτου, τῆς ἀναπαύσεως τῶν ἀνδρῶν, ὡς ὁ θεὸς Ἰωβ προσέβη ἠγόρευσεν, ἐδέηθην οὕτως τοῦ θεοῦ. “ἀλλ’ εἰ με, σῶτερ, ἀνάγκη παθεῖν (τίς γὰρ οἶδε τὸ βάθος τῶν σῶν κριμάτων; τῆς μὲν σῆς φιλανθρωπίας οἶονεῖ μου τὰ πάθη βδελυτομένης, τῆς δὲ δικαιοσύνης δρώσης τὸ ἑαυτῆς), εἰς γοῦν τὸν ἐκδεχόμενον λῆξιν τόνδε χρόνον δοῦναι δίκην ἐμοὶ παρῶσχου, 10
 B ἀλλὰ μὴ εἰς τὸν μέλλοντα τὸν ἀπέραντον, ἔνθα οὐκ ἔστι πραγμάτων ἀποκατάστασις. ἐνταῦθα τοίνυν ἀνακαθάρας, ἕπουσι χρησάμενος τοῖς εἰς τοῦτο φέρουσιν, οὕτω τῶν τῆδε μεταστήσας ἀξιώσόν με τοῦ μὴ τῶν σῶν ἐκπεσεῖν με οἰκιριμῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τε καὶ φρικτῇ παρουσίᾳ σου.” 15

Τῷ δὲ θερῆι τοῦ αὐτοῦ ἔτους 53πὲ δ’ ἀμνηρᾶς ἀποστείλας πλείστον στρατόπεδον κατὰ τοῦ Ναυπάκτου, ἵνα παραλάβῃ αὐτόν, εἶτα εἰς τὴν ἁγίαν Μαύραν ἐπέλθῃ. ὅθεν βοηθεῖα θεοῦ οὔτε τὸν Ναυπάκτον παρέλαβε τῷ αὐτῷ ἔτι οἶτε κατὰ τῆς ἁγίας Μαύρας ἦλθεν, ἀλλ’ ὑπέστρεψεν ἄπρακτος. 20

Τέλος τοῦ παρόντος ἱστορικοῦ ἤτοι χρονικοῦ βιβλίου, παρ’ ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως ποιηθὲν αἰτήσῃ τινῶν εὐγενῶν

3. ἐναποκλαύσω P
 ἀπέλθῃ P

6. ἀλλή με M

16. αὐοῖ^{ου} P

18.

ante. verum enim vero liberatus a morte, ex illo morbo diu ita surdus mausi, ut ne eius quidem, qui prope me loqueretur, verba audirem. atque ut ad supremam providentiam reverterer, praeteritis his, qui mihi reliqui sunt, diebus vitae, et morte, requiete hominum, ut eam divus Iobus appellavit, sopitus, ita deum precatus sum: “quodsi, salvator, pati me necesse est (quis enim novit altitudinem iudiciorum tuorum? siquidem benignitas tua detestatur miseriae meas, iustitia autem facit, quod suum est), in tempus hoc, quod finem habet, poenis me multa, non in futurum tempus, cuius nullus finis, nulla rerum reparatio est. hic igitur quum me purgaveris, usus miseris omnibus, quae huc faciunt, ita me hinc transferre dignare, ut non excidam misericordia tua in altero tuo et horribili adventu.”

Aestate anni 6985 ameras ingentem exercitum misit, qui Naupactum caperet, deinde invaderet sanctam Mauram. verum auxiliante deo factum est, ut nec Naupactum subiiceret eo anno, nec sanctam Mauram adoriretur, sed re infecta rediret.

Finis libri huius historici sive chronici, quem ego rogatu so-

Κερκυραίων, παρακαλούντων με ἵνα μὴ σιωπῇ παραλείψω ἃ οἶδα ὀφθαλμοφανῶς καὶ ἤκουσα καὶ ἀνέγνωκα. καὶ οὕτως ἔγραψα ἰδιουχείρως καὶ ἀπέδωσα ἀνὰ χεῖρας τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως κύρ Ἀντωνίου. καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθῆ μοι διὰ τὸν κύριον, εἰ ἔλαθέ τι· τὸ γῆρας γὰρ τὸ ἐμὸν καὶ ἡ δεινὴ ἀσθένεια οὐκ εἶασέ με καλῶς διορθῶσαι. ἐγράφη οὖν ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς κτίσεως κόσμου 5396, Μαρτίου κθ', Ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης.

bilium quorundam Cōrcyraeorum conscripsi, qui cohortabantur me, ut ne silentio premerem, quae vidissem oculis, audissem, legissem. itaque manu mea haec scripsi et in manus sacerdotis religiosissimi Antonii tradidi. lectores ignoscite mihi per dominum, si quid praetermisi. senectus enim et summa infirmitas mea non siverunt me accurate omnia elaborare. scribebam anno a mundo condito 6986, mensis Martii die 29, indictione undecima.

IOANNIS CANANI

DE CONSTANTINOPOLI

ANNO 1422 OPPUGNATA

NARRATIO.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΝΑΝΟΥ
ΔΙΗΓΗΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 531' ΕΤΟΣ,

ΟΤΕ Ο ΑΜΟΥΡΑΤ ΠΕΙΣ ΠΑΡΕΠΕΣΕ ΤΑΤΗ ΜΕΤΑ
ΔΙΝΑΜΕΩΣ ΒΑΡΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΑΡΟΛΙΓΟΝ ΤΑΤΗΝ ΕΚΡΑΤΕΙ,
ΕΙ ΜΗ Η ΠΙΕΡΑΓΝΟΣ ΜΗΤΗΡ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΤΑΤΗΝ
ΕΦΥΛΑΞΕ.

Ι Ο Α Ν Ν Ι Σ C A Ν Α Ν Ι

N A R R A T I O

DE BELLO CONSTANTINOPOLITANO ANNI AB ORBE
CONDITO 6930, CHRISTI 1422,

CUM AMURAT-BEIS FORTISSIMORUM MILITUM EXERCITU
IN EAM IRRUPIT, QUAM ET EXPUGNASSET UTIQUE, NISI
IMMACULATISSIMA DEI MATER CONSERVASSET.

*Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ P. 187
ἀνακηρύττειν ἔνδοξον· εἶπε γὰρ ὁ ἄγγελος τῷ Τωβίτ.
τοῦτο νῦν καὶ ἐμὲ λίαν ὠθεῖ καὶ θαρρύνει καὶ τολμη-
ρὸν ποιεῖ κήρυκα, ὅπως τὸ πανθαύμαστον θαῦμα τῆς πανα-*

*Sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem dei revelare
honorificum est, dixit angelus Tobiae. hoc itidem nunc me compel-
lens animos addit, et audacem praekonem efficit, ad maxime admiran-
dum miraculum sanctissimae meae enarrandum. verumtamen inscitia*

γίας μου διηγῆσμαι. ἐκκόπτει δέ με ἡ ἀπειρία τοῦ λόγου, ἀντωθεῖ δέ με πάλιν καὶ ἔλκει τὸ ἴδιον τῆς δρεξέως, τὸ ἀνθρώπινον πάθος. καὶ ἤττημαι, καὶ τὴν ἤτταν ὁμολογῶ, καὶ P. 188 ἀπὸ τούτων τὴν ἱστορίαν ἠρξάμην. καὶ δέομαι τοὺς ἀναγινώσκοντας ταύτην καὶ τῶν γραμμῶν τὴν πείραν ἔχοντας, 5 μῆτε τὸν κύρον τοῦ λόγου ἀκηδιύσωσι μῆτε τὴν σολοικοβαρβαρον καταγνώσονται φράσιν, ἐπεὶ καὶ γὰρ πῆς ἀπειρίας μου τῶν γραμμῶν ὁμολογῶ τὴν ἀσθένειαν. ἀλλὰ οὐδὲ διὰ σοφούς ἢ λογίους ἔγραψα ταῦτα, ἀλλὰ διὰ ἰδιώτας καὶ μόνον ὡς καὶ ἐγὼ ἰδιώτης, ἵνα οἱ ἰδιῶται ὡς ἰδιῶται ἀπεριέργως 10 καὶ ἀκαταγνώστως ἀναγινώσκουσι ταύτην. διὰ δὲ δὴ ταῦτα πάντα τολμηρὸς ἐγενόμην γραφεὺς τε καὶ κῆρυξ, καὶ τὸ πολυ- B Θρυλλητον θαῦμα τῆς παναγίας καὶ τὴν καθ' ἡμῶν τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπιδρομὴν καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ἰστόρησα κατὰ τὴν τοῦ λόγου μου δύναμιν, καὶ ἀπὸ τούτων ἠρξάμην. 15

Ἐν ἔτει τριακοστῷ δευτέρῳ τῆς ἡγεμονίας τῶν βασιλέων Μανουῆλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐν τῷ ἑξακισχιλιοστῷ ἐννακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει, ἰνδικτιῶνος πεντεκαϊδεκάτης, δεκάτῃ μηνὸς Ἰουνίου ἡμέρᾳ, τρίτῃ, τῆς ἡμέρας ὦρα δευτέρα, κατέδραμεν αὐθις ἀφνω στρατιὰ καθ' 20 ἡμῶν Μουσουλμάνων, δὶς πέντε τὸν ἀριθμὸν χιλιάδες, ἔχοντες καὶ στρατάρχην ἄνδρα μανὸν καὶ αἵματοβόρον, καὶ τὸ ὄνομα τούτου Μιχάλπαῖς ἐκαλεῖτο, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ γῶ- C ραν τὴν ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπή

orationem interrumpit; sed rursus me concitat trahitque desiderium, humanus scilicet affectus. victus sum, et victoriam confiteor, et ex his historiam ordior; rogoque lectores meos, qui litterarum usu satis imbuti sunt, ne satietatem orationis fastidiant neque dicendi formulas soloecas ac barbarie plenas condemnent, cum ipse inscitiae meae imbecillitatem profitear: immo ipse haec neque doctis neque eruditibus, sed imperitis, mihi imperito similibus, scribam, ut imperiti imperitorum more incuriose, et absque eo quod criminis notam inferant, perlegant. propter haec omnia audax scriptor factus et praeco, omnium ore decantatum ac concelebratum sanctissimae virginis miraculum et adversum nos Agarenorum irruptionem et urbis obsidionem, pro orationis meae modulo, scripto tradidi; et ab his exorsus sum.

Anno trigesimo secundo imperii Manuelis Palaeologi et Iohannis illius filii, orbis conditi sexies millesimo nongentesimo trigesimo, indictione decima quinta, decimo mensis Iunii, feria tertia, diei hora secunda, rursus adversum nos Musulmanorum exercitus ad decem milia hominum numeratus, ductore viro vaesano et sanguivoro, Michalpei nuncupato, extemplo irrupit, et universas urbes totamque regionem im-

ὑπο τὴν ἑαυτῶν ἐποίησαντο, καὶ ἡμᾶς ἀπεστέρησαν τῆσδε τῆς
 πόλεως πάντα τὰ πλησίον, καὶ ταύτης ἐφθειραν ἐλεηλάτησαν
 αἰχμαλώτευσαν, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἀνδρῶν κατέσφαξαν, τοὺς
 δὲ καὶ πόρρω τοῦ Ἰκονίου καὶ Ἀρατζάπητας Κύφας διαβι-
 5 βύσαντες, τὰς δὲ γυναικας ἀσελγῶς αἰσχρουργήσαντες, τὰ δὲ
 βρέφη εἰς περιτομὴν τῷ Μωάμεθ προσέφερον, καὶ πᾶν ζῶον
 ὑπὸ ζυγὸν καὶ ἄζυγον διέφθειραν καὶ ἠφάνισαν. τὴν δὲ ζη-
 μίαν τῶν γεννημάτων καὶ τῶν ἀμπελώνων τὴν λύμην τίς ἄρα
 καὶ ποία δυνήσεται γλώσσα ταύτην ἐξιχνιάσαι; καὶ γὰρ ἐν
 10 τῷ καιρῷ τῆς συγκλείσεως ἀπαραπροσδοκῆτως κατέδραμον καὶ ὁ
 ἡμᾶς ἀπέκλεισαν, καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν αὐτῶν πάντα τὰ ἔξω
 ἐγένοντο. τὸ δὲ καὶ πῶς καὶ πόθεν καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἡ συμφορὰ
 καὶ φθορὰ καὶ ταῦτα τὰ δεινότατα χαλεπὰ τοῖς δυστυχοῦς
 καὶ ἀθλίους ἐπέβη Ῥωμαίοις σιωπᾶν ἡμῖν ἄμεινον ἔδοξεν.
 15 τῆς δὲ πικροτάτης μάχης ἐκείνης καὶ τοῦ φρικωδεστάτου πο-
 λέμου τὸ πέρασ χρὴ διηγῆσασθαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον στρα-
 τευμα τῶν Μουσουλμάνων ἐκείνων τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου
 κατέδραμε καὶ ἡμᾶς ἀπέκλεισεν, ὡς προέφημεν, τῇ δὲ εἰκοστῇ
 20 τοῦτου ἔτερα ἐφάνη στρατιὰ Μουσουλμάνων ὡς νέφος χαλὰ- P. 189
 20 ζης πλήρης καὶ τετρυγὸς ὀλέθριον, καὶ πᾶσαν καὶ παντοίαν
 τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡμαύρωσαν γῆν, καὶ ὡς φλόξ ἀστρα-
 πῆς καιομένης πάντα κατέκαυσε καὶ ἐνεπύρισε, καὶ πᾶν ξύ-

2. ταῦτα? 3. κατέφραξαν vulgo 20. ὀλέθριος vulgo

perio obnoxiam momento temporis subegit, spoliavitque nos omnibus
 circa hanc urbem locis bonisque evertit, partim rebus deletis, partim
 praeda surreptis, partim in servitutem ahactis; ex hominibus hos qui-
 dem neci tradidit, alios longe et ultra Iconium et Aratzapetas Cyphas
 transmisit, mulieribus vero ad impuritates omnes et turpia sibi expositis,
 ad vota quisque sua quantum libido tulit, abutitur; pueros circumci-
 dendo Moametho offerunt; animalia tum iugum ferre nata tum iniugata
 trucidata penitus abolerunt; damna vero quae ex concisis fruticibus
 et vineis devastatis consecuta sunt, quis unquam aut quae oratio
 consequi poterit? nam statim atque urbs concludi coepta est, prae-
 ter expectationem impetu facto nos obseravit, omniaque quae extra
 erant in potestatem suam redegit. tantae vero calamitatis interne-
 cionis et atrocissimorum infortuniorum, quibus miseri ac infelices Ro-
 mani oppressi sunt, modum originem et causam silentio praeterire
 satius esse duxi, enarrare vero necessarium pugnae illius acerbissimae
 et horridissimi conflictus exitum. primae etenim Musulmanorum obe-
 scipiae, ut diximus, decimo Iunii die irruentes nos in urbe occlusere.
 vicesimo eiusdem alia Musulmanorum manus adveniens, veluti nubes
 grandinis plena, et perniciose perstrepens universam Romanis obe-

λον κάριμον καὶ δένδρον εὐκαρπον καὶ τὰς κορυβούλας τῶν ἀμπελώνων ἐκ ῥίζης ἀπέτεμον, καὶ πᾶν ἄλλο δεινὸν καὶ ὀλέθριον καθ' ἡμῶν ἐποίησαντο. ὁ δὲ στρατάρχης ὁ μέγας καὶ πάντων ἐκείνων ἀμηρᾶς καὶ δεσπότης ἔψαθεν. ἦλθε μανὸς καὶ ἠγγιωμένος, ἀλαζῶν, ἐπηρεμένος, ὑπέρογκος καὶ γαυριωμένος καὶ 5 τὴν ὄφρυν εἰς οὐρανὸν αἴρων, καὶ ὑψηλὸς παρὰ πάντας ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ὑπελάμβανε παρ' αὐτοῦ διοικεῖσθαι τὰ πάντα, καὶ Ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἄγεται ἅπας ὁ κόσμος. ἀλλὰ καὶ πᾶμπολλα ἄγων μηχανικώτατα καὶ μαχιμώτατα ἔργα, προσδοκῶν δι' αὐτῶν μέρος τοῦ τοίχου χαλάσαι τῆς πόλεως καὶ 10 ἀπὸ τούτου ταύτην κατακρατῆσαι καὶ τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλωτῆσαι καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα ἀποσβέσαι. ἀλλὰ καὶ στρατιᾶς στρατιῶν καὶ γενεᾶς γενεῶν καὶ πλήθη πληθῶν, πεζῶν καὶ ἰππέων, ἔσχε τοσοῦτον ὥστε ἅπας ὁ κόσμος ἐκεῖνος ἐσκέπετο ὑπ' ἐκείνων. τότε δὲ αὐτοῦ τῇ κελεύσει τοῦ Μου- 15 ρὰτ Πεΐ, τῇ κλήσει τε τοῦ δεσπότου τῶν Τούρκων, ποιοῦνται πασιάν μίαν. ἀλλ' αὕτη ἡ μία πολλὰς ὑπερέβην μεγίστους καὶ γὰρ ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυσίας ἕως τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. καὶ ἦν δὲ ἡ πασιτία πλησίον τοῦ κάστρου ὅσον τρίξον βολήν, καὶ οὐ πλέον. 20 καὶ ἦν δὲ πᾶσα στερεὰ καὶ ὕχρωτάτη ἀπὸ ξύλων μεγίστων καὶ χονδρῶν σανίδων. καὶ πλοκοτὰς ἀπὸ βέργας ἔδηξαν ἔμπροσθεν τῆς πασιτίας, ἵνα δέχωνται τὰς σαγιττας τῶν τό-

dientem regionem devastavit, et veluti flamma ardens fulguris omnia incendit et funestavit, et omne lignum fructiferum et arborem lactis et uberes fructus ferentem et vitium truncos radicitus effodit, reliquaque atrocia ac pernicioso in nos exaggeravit. sed primarius copiarum dux, eorumque amarus et dominus, tandem pervenit. pervenit vero furens, efferatus, superbus, tumens, inflatus et iactabundus. supercilium in coelum extollens super omnes se eminere existimabat, et a se gubernari omnia suspicabatur, totum denique orbem sibi obnoxium reputabat. quinimo quamplurimis machinis aliisque bello apprime necessariis advectis, moenium civitatis partem posse se disicere, indeque eam suo dominatu subiicere, Romanos in captivitatem adducere et Christi nomen abolere confidebat. hic innumeris fultis exercituum phalangibus, nationumque omni genere constipatus, et numerosissima tum peditum tum equitum multitudine fretus, omnia ea loca contagebat. tunc mandato hortatuque Turcarum domini Murat-Bei agger extruitur, plures alios eosque maximos superans: quippe ab extremitate una urbis, Chrysiæ nempe portæ, ad aliam Xyloportæ extendebatur; non plus sagittæ iactu a moenibus distans, valide undique constructus ac firmissimus, lignis ingentibus, crassis tabulis et com-

ζων καὶ τῶν τζαγρῶν τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν βουμπάρδων
 τὰς πέτρας. ὄπισθεν δὲ ταύτης ἐθέσπισεν ἵνα ἴστανται στρα-
 τιῶται ἐκ πασῶν γενεῶν τοῦ στρατεύματος τούτου τολμηροὶ
 καὶ ἀνδρεῖοι, τὸ μὲν, ὡς τὸ ἔθος, εἰς προσοχὴν τῆς παστίας,
 5 τὸ δὲ ἵνα φυλάσσωνται δι' ἐκείνης, αἱ δὲ ἵνα μάχωνται ἐξ
 ἐκείνης ὄπισθεν μετὰ τζαγρῶν τε καὶ τῶζων καὶ τῶν σκευῶν D
 τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν τῶν ἀπείρων ὧν ἔφερον διὰ
 τούτου. τὰς δὲ σκευὰς τὰς μεγίστους ἐκείνας, ὁποίας εἶχον
 τὰς ἐλπίδας ὅτι δι' ἐκείνας τὰ τείχη τῆς πόλεως θέλουν χα-
 10 λάσειν καὶ ἀπὸ τούτου τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσαι, ἔστησαν πε-
 ριέρχως εἰς τόπον ἐν ᾧ σοῦδαν οὐκ εἶχεν ὁμοίαν σοῦδων τῶν
 ἐτέρων, ἀλλὰ κεχαλασμένη ὑπῆρχεν, καὶ ἔκπαλαι γέμουσαν
 χῶμαν, καὶ ἄντικρυς ταύτης πύργος εὐρέθην ἐκ συμβάσματος
 λίαν σεσαθρωμένος καὶ ἐσχισμένος ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.
 15 καὶ προσδοκῶντες οἱ Τυρκοὶ ὅτι τῶν μεγίστων βουμπάρδων
 αἱ πέτραι τὸν σεσαθρωμένον πύργον ἐκείνον θέλουν χαλάσειν, P. 190
 καὶ ἐπεὶ ὁ τόπος σοῦδαν οὐκ ἔχει τοὺς Τούρκους νὰ ἐμπο-
 δίσῃ, ἀκωλύτως εἰς τὸ ἔξω κάστρον θέλουσι φθάσειν, καὶ ἐκ
 τοῦ χαλάσματος τοὺς Ῥωμαίους θέλουν διώξειν, καὶ τὴν πό-
 20 λιν θέλουν δουλώσειν. πλὴν εἰς κενὸν ἐκατήγησε τέλος ἡ
 τῶν ἀσεβῶν προσδοκία, ἐπεὶ ἑβδομήκοντα βοκία τῆς βολῆς
 τῆς μεγίστης ἐκείνης τὸν σεσαθρωμένον ἐκείνον ἔκρουσε πύρ-

12. γέμουσα?

plicatis virgis ac viminibus anteriore sui parte communitus, ut sagit-
 tae arcuum tzagrorumque a Romanis emissae saxaque bombardarum
 exciperentur. in aggeris posteriore parte, ut ille praeceperat, milites
 omnis generis ex exercitu selecti audaces fortesque permanebant, tum
 ut pro more aggerem defenderent, tum ut ab eo defenderentur, inde-
 que pugnam retro stantes cum tzagris et arcubus aliisque machinis,
 et parvis et ingentibus, prope innumeris, hanc ob causam advectis,
 consererent. apparatus vero reliquos, eosque ingentes, quibus se spe-
 rabant moenia urbis posse dissiicere indeque civitatem capere, accu-
 rate eo in loco erexere in quo nulla fossa aliis consimilis erat, cum
 ruinis convulsa ab antiquo tempore terra oppleretur. evenerat quo-
 que ut turris illi adversa maxime putris et ruinosa ab ima sede ad
 verticem summum dissinderetur. hinc Turcae sperabant ingentium
 bombardarum saxis putrem illam ac fragilem turrim facili sese nego-
 tio in planum effusuros, et cum nulla esset fossa quae retardaret im-
 petus, ex facili in exteriorem urbem illapsuros, deque illa ruina Ro-
 manum militem repulsuros civitatemque debellaturos. verumtamen
 impiorum confidentiae exitus non respondit: namque licet turris pu-
 trida machinae maximae septuaginta ictibus contusa fuisset, nulla inde

γον, καὶ οὐδεμίαν βλάβην τοῖς Ῥωμαίοις τοῦτο προξένησεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς Τούρκοις ἀφέλειαν. ἦν γὰρ ὁ τόπος καὶ σοῦδα καὶ πύργος πλησίον Κυριακῆς τῆς ἁγίας, μέσον Ῥωμανοῦ τοῦ ἁγίου καὶ τῆς Χαροσῆς τε τὴν πύλην, καὶ πλησιέστερον Β τουτῶν εἰς τὸν ποταμὸν τὸν ἐπονομαζόμενον Λύκον. καὶ 5 ταῦτα μὲν περὶ τῶν βουμπάρδων τὴν ἀπραξίαν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν κατασκευῶν τῶν μαχίμων, τῶν παντοίων ἐκείνων τῶν κατὰ τῆς πόλεως εἰργασμένων εἰς πολιορκίαν ἐκείνης καὶ ἀφανισμόν τῶν Ῥωμαίων, τίς διηγήσεται ἄρα; πλὴν ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγας διηγήσομαι ἄρτι. πύργους ξυλί- 10 νους μεγίστους μὲ τροχοὺς σιδηροδεσμουμένους πολλοὺς ἐποίησαντο τότε, ὅσον τὸ ὕψος τῶν πύργων τῆς πόλεως· μᾶλλον καὶ ὑπερεῖχον ἐκείνους. καὶ ζεύγη βοῶν καὶ βουβαλίων ἀπίε- ρων εἴχασιν ἐξ ἐτοίμου, ἵνα τοὺς πύργους ταυρίσουσι μετὰ σχοινίων καὶ πλησίον τῆς σοῦδας φέρωσιν καὶ ἐξ ἐκείνων τὸ 15 ἔξω κάστρον πολεμήσωσι καὶ ἀφανίσωσιν. ἀλλὰ καὶ φαλκού- C νια ἐποίησαντο καὶ χελώνας καὶ ἀρκουδάμαξα καὶ ἄλλα πολλὰ ξύλινα καὶ μηχανικώτατα ἔργα, καὶ ἐλεπόλεις ἐκατεσκεύασαν καὶ μηχανικὰς ἀγκάλας μὲ τροχοὺς μικροὺς, καὶ μεγάλας σκε- πιαστὰς καὶ μεσεὰς ὑπὲρ ἀριθμὸν διεπράξαντο, καὶ κατέναντι 20 τῶν πόρτων τῆς πόλεως τεράστια μεγάλα εἰργάσαντο, κάστρη ξύλινα ὑπερμεγέθη ἐποίησαντο μὲ τροχοὺς σιδηροδεσμομένους, ὥστε τοὺς θεωροῦντας ἀκεῖνα καὶ ἀγνοοῦντας τῶν κάστρων

2. ἦν] πλὴν vulgo

Romanis noxa, nullum hostibus emolumentum accessit. erat vero locus et fossa prope templum sanctae Cyriacae, inter sanctum Romanum et portam Charsae, propius flumini cui Lyco nomen. et haec quidem de bombardarum irritis et sine profectu ictibus. de reliquo vero apparatu bellico, vario quidem illo ac multiplice ad obsidendam urbem Graecosque dissipandos congesto, quis enarraverit? ipse ex multis pauca admodum in medium proferam. turres ligneas maximas, rotis ferro colligatis, multas eo tempore compegerunt ad altitudinem urbis turrium, quas etiam superabant; iuga boum ac bubalorum innumera, qui traherent eas funibus et ad fossas eveherent cum opus fuisset, congesserant, ut illis munimenta urbis exteriora oppressa diiicerent. item phalgunia, testudines, arcudamaxa diversaque alia lignea ex abdita mechanicorum disciplina instrumenta et obsidionalia fabricarunt; necnon ancalas cum rotis parvis, ingentes etiam et cooperatas et medias supra numerum confecerunt, et adversus urbis portas monstrosas magnasque machinas condiderunt, castella lignea quam maxima rotis ferro circumligatis innixa; ita ut ea intuentes et urbium

τοὺς πολέμους, καὶ τὸ ἀχρησίμευτον γὰρ ἐκείνων καὶ λίαν
 ἐξέπληξε καὶ μέγα ἐθρόησε. ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἄλλοι ἔσκα-
 πτον ἐκ τῆς παστίαις ὀπισθεν, καὶ εἰς βάθος πολὺ ἐκατέβη-
 σαν, ὡς ἵνα κάτωθεν ἀπὸ τὴν κάτω ὄψιν τῆς σούδας περά-
 5 σωσιν ἀθεώρητοι τὴν νύκτα ἄνω ἰσταμένων Ῥωμαίων καὶ
 μαχομένων, καὶ φθάσωσιν εἰς τὰ τείχη τοῦ καθολικοῦ καὶ
 μεγίστου κάστρου τῆς πόλεως, καὶ κόψωσι τοῦτο λαθραίως
 πάντων, καὶ πουντελείωσιν κατὰ τὸ ἔθος τῶν πολεμούντων,
 εἶτα πῦρ εἰς τὰ ξύλα τῶν πουντελείων ἀνάψωσιν, ὅπως τὴν
 10 ξυλίνην κατασκευὴν τὴν κρατοῦσαν τὸ κάστρον καταφλέξωσιν,
 καὶ ἄφνω πεσοῦνται τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἅμα εὐθὺς
 τῶν Τούρκων τὰ στρατεύματα θρασέως κατὰ τῶν Ῥωμαίων
 ἐμβάλλουσιν καὶ ἐκ τοῦ χαλάσματος ἐκείνου διώξουσιν καὶ
 τὴν πόλιν κρατήσουσιν. ἄλλοι τοὺς ἀγωγούς ἐγύρευον τοὺς
 15 ἔκπαιλαι τὸ γερὸν εἰς τὰς στέρναις τῆς πόλεως ἔφερον, ὅπως τινὰ
 ἐξ αὐτῶν ἐπιτύχουσιν, καὶ λαθραίως τῶν Ῥωμαίων διὰ τοῦ
 ἀγωγοῦ ἐντὸς γενέσθαι τῆς πόλεως νυκτός, ἀπαρραπροσδοκῆτως P. 191
 ταύτην κρατήσουσιν καὶ αἰχμαλωτίσουσιν. πλὴν καὶ κήρυκας
 ἐξαπέστειλε πανταχόθεν ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων, καὶ δι-
 20 λάλησαν οὕτως, καὶ εἶπον ἐνόρκως ὅτι τῆς πόλεως τε τὸν
 πλοῦτον καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα ὁ ἀμηνῆς εἰς διακομὴν παρα-
 δίδη καὶ κοῦρσος τοῖς Μουσουλμάνοις, καὶ φθάσετε εἰς τὸ κέρ-
 δος. ταῦτα μὲν εἶπε, μετὰ τεχνάσματος δὲ τοιοῦτου ὅπως νῦν
 συναχθῶσι τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Μουσουλμάνων, ὁποδον

7. κάψωσι? σκάψωσι?

17. γενόμενοι?

violentas invasiones ignorantes, licet ex illis nulla consequeretur uti-
 litas, in stuporem acti prae metu occiderent. alii terram post agge-
 rem suffodientes in profundum ingens sese immerserant, ut subterra-
 neo gressu infra aggerem in vis nocte, Romanis sursum configenti-
 bus, ad muros ingentis castris pervenirent, illudque clanculum
 effoderent et pro more obsidentium stipitibus suffulcirent, tum faci-
 bus illatis incenderent, ut apparatu ligneo castrum sustinente combusto
 subito civitatis muri corruerent, sicque illico audacterque Turcarum
 exercitus in Graecos irruerent, et ex ruina illa fugatis hostibus urbe
 potirentur. alii conductus, qui antiquo aevo in civitatis cisternas aquam
 deferrebant, seduli conquirebant, ut per eos, si sors se obtulisset, clam
 noctu urbem ingressi, inexpectati cives adorirentur et servitute op-
 primerent. misit praeterea ad omnes Turcarum princeps praeconem,
 qui ita voce declararet et iureiurando firmaret, "urbis divitias omnes
 et universum populum ameras praedam rapinamque Musulmanis con-
 cedit: ad pulchram itaque praedam alacres accedite." et haec qui-

καὶ ἐγένετο τότε. ὡς γὰρ ἐξεχύθη ἡ φήμη εἰς τὰ ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων πῶς ἐπαραδόθη ἡ πόλις εἰς διαγουμὰν καὶ Βαίχμαλωσίαν, σχεδὸν ἐκ πάσης γῆς καὶ γενεᾶς Μουσουλμάνων ἔφθασαν πρὸς τὸ κέρδος μὴ μόνον οἱ ἐπιστήμονες εἰς τὰ κούρησιν καὶ τοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνεπιστήμονες καὶ 5 σαρλίδες, 'τουτέστι πραγματεύται, καταλλάκται, μυροποὶ καὶ τζαγκάροι, ἀλλὰ καὶ Τουρκῶν πολλοὶ καλογέροι. ὑπ' αἰτίας τοιαύτης ἐσνήχθησαν πάντες, οἱ μὲν στρατιῶται διὰ τὸ κοῦρσος, οἱ δὲ σαρλίδες ἵνα ἀγοράσων τὰ κουρσιμαῖα ἤγουν τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ οἱ μὲν τὰς γυναῖκας, ἄλλοι τοὺς ἄνδρας, 10 ἄλλοι τὰ βρέφη καὶ ἄλλοι τὰ ζῶα καὶ ἄλλοι τὰ πράγματα, οἱ δὲ Τουρκοκαλογέροι τὰς καλογραιᾶς ἡμῶν κέρδος καὶ κοῦρσος εὐεργεσίαν νὰ ἔχουν παρὰ τοῦ δεσπότου τῶν Τούρκων. διὰ γοῦν τὴν προσδοκίαν ταύτην ἐσυνάχθησαν ἐκ πάσης τῆς γῆς Μουσουλμάνων ἀναρίθμητα πλήθη, ὥστε ἐκατεθαύμαζον 15 πάντες οἱ θεωροῦντες τὴν πλησμονὴν τοῦ φωσάτου. τότε δὲ καὶ σαγίτις συνῆξαν τοσοῦτον ἀναρίθμητον πλῆθος ὥστε ἐδυσπιστοῦμεν τὸ πρῶτον τὴν φήμην τοῦ λόγου ἕως τοῦ πολέμου τὴν ὦραν. ἡ δὲ συναγωγὴ τούτων ἐγένετο οὕτως· πᾶσα οἰκία παντὸς ἀνθρώπου τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὴν δεσποτείαν 20 τῶν Τούρκων ἀνατολῆς καὶ δύσεως πάσης δέδωκε τούτων ἑκάστη ἀπὸ δέκα ἕως εἴκοσι σαγίτις τῶν τόξων. ἀλλὰ καὶ 25 πλείονας τούτων ἐτύξευσαν τοῦ πολέμου τὴν ὦραν, ὅποίας τὸ

dem ille eo consilio, ut simul omnes Musulmanorum exercitus, quod et factum est, concurrerent. namque ut nuncius ille ad Musulmanorum nationes allatus est, reginam urbium in praedam esse datam et servitutem, fere ex universa terra et Musulmanorum nationibus ad lucrum propositum advolarunt, non tantum bellandi praedandique gnari, sed et inexperti aliusque generis ac artificii homines, veluti mercatores, numularii, unguentarii, calceolarii, sed ex Turcis etiam qui se solitariae vitae astrinxerant. ob similem omnes causam accurrerunt, milites praedandi causa, alii ut praedam servituti addictam, alii mulieres, alii viros, alii pueros, alii animalia, alii suppellectilem redimerent; solitarii moniales nostras praedam rapinamque sibi concedi a Turcarum principe impetrarent. hac expectatione ex universo terrarum orbe innumera prope Musulmanorum multitudo collecta est, ut quicumque copias affluentibus intueretur, obstupesceret. tum et sagittarum abundantia tanta cumulata est, ut prope incredibilis de ea rumor nobis videretur, donec tempore belli id experti credidimus. hoc vero modo ea abundantia procurata est. singulae domus cuiuscunque hominis, qui sub potestate et ditione Turcarum erant, sive in Oriente sive Occidente habitaret, sagittas arcuum non minus decem ad viginti

ἄρματοφυλάκιον εἶχε τοῦ Τούρκου καὶ τὰ ταρχάσια τοῦ φω-
 σάτου. εἶχε καὶ μετ' αὐτοῦ τότε σιδηροδεσμομένους τοὺς
 ἀποκρισιαρίους τοῦ βασιλέως, ὁποίους αὐτὸς ἠτήσατο μᾶλλον
 ἵνα πέμψη περὶ εἰρήνης τε καὶ ἀγάπης. αὐτὸς δὲ ὡς βάρ-
 5 βαφος ὤμος καὶ ἀπάνθρωπος σίδηρα καὶ φυλακὰς αὐτοὺς κα-
 τεδίκασε, καὶ τοὺς ἀναιτίους ὡς ὑπαιτίους ἠπέλει εἰς θάνα-
 τον, προβαλλόμενος δὲ τάχα καὶ αἰτίαν, ἀλλὰ ψυχράν· ἔλεγε
 γὰρ διότι με οἱ Ῥωμαῖοι ἀναισχύντως συνέντευον, διὰ τοῦτο
 αὐτοὺς εἰς φυλακὴν κατεδίκασα. ἀλλὰ καὶ τότε τις τῶν
 10 Μουσουλμάνων ὑψηλὸς τε καὶ μέγας καὶ φοβερὸς παρ' ἐκεί-
 νοις, ὡς ὅτι ἐκ σειρᾶς τε καὶ γένους τοῦ Μονχουμέτ κατή- P. 192
 γετο. τοῦτον καὶ ὡς πατριάρχην αὐτὸν ἐτιμοῦσαν, καὶ ὡς
 προφήτην αὐτὸν προσεκύουν, καὶ ἐσέβοντο τοῦτον ὡς αὐτὸν
 τὸν Μωάμεθ. τοσοῦτον καὶ τοιοῦτος μέγιστος ἦν ἐκεῖνος ὅτι
 15 τὴν θυγατέρα τοῦ ἀμηνᾶ καὶ δεσπότου τῶν Μουσουλμάνων
 παρθένον οὖσαν ἤραξεν παρὰ γνώμην ἐκείνου καὶ ἔφθειρε καὶ
 ἐκράτησε, καὶ ἔσχεν ἐκείνην ἐν τῇ κοιτῶνι καὶ τῇ κλειδίῳ ἐκεί-
 νου, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν αὐτὸν σκῶψαι ἤτοι εἰπεῖν πρὸς ἐκεῖνον.
 ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὁ ἀμηνᾶς καὶ ἀδελφὸς ὁ τῆς κόρης εἶπεν
 20 ἡγίασε ταύτην ἢ συνουσία τοῦ πατριάρχου τοῦ συγγενοῦς τοῦ
 Μωάμεθ, καὶ τὸ γεννηθὲν ἐξ ἐκείνης ἅγιον ἔστω ὡς ἐξ αἵμα-
 τος τοῦ Μωάμεθ κατὰ τὸν νόμον καὶ ἁγιασμόν τοῦ Ῥασούλβ

etiam praebuit; et plures etiam his, cum proelium iniretur, volarunt,
 quas Turcarum armamentarium et exercitus pharetrae continebant.
 convehebat una secum eo tempore imperatoris oratores ferro miseris
 modis compeditos, quos ipse pro ineunda pace ac foedere postulave-
 rat. sed tum veluti barbarus immitis atque immisericors vinculis
 ferreis astrictos in custodiam dederat, innoxiosque tanquam noxios
 condemnaverat, quibus etiam mortem minitabatur, causatus insulse
 admodum; aiebat siquidem "Graeci me impudenter atque vincula conieci." tum
 porro quidam ex Musulmanis procero grandique corpore, et apud
 illos terribilis, quod de progenie et de prosapia Mahometis esset.
 hunc illi veluti patriarcham colebant et veluti prophetam veneraban-
 tur, aequalemque illi cultum ac Mahometo praestabant. hic tanta
 apud eos auctoritate pollebat, ut amerae Turcarum principis filiam
 virginem praeter illius sententiam raptam devirginaverit secumque
 retinuerit, et licet cum ea in cubiculo lectuloque consuesceret, nemo
 eum vel reprehendere vel aliquid enuntiare ausus fuerit. immo po-
 titus ameras et puellae frater dixerunt "concubitus patriarchae Maho-
 methi consanguinei eam sanctificavit, et quod nasceretur ex ea sanctum
 erit, quippe ex sanguine Mahomethi, secundum legem sanctificatio-

Μαχουμέτη. αὐτὸς δὲ ὁ μέγιστος καὶ πολὺς παρ' ἐκείνοις
ὁ εὐγενὴς πατριάρχης, ὃν εἶχον προορατικὸν καὶ προφήτην,
τοῦνομα *Μηρσαΐτης* τῇ *Περσικῇ* διαλέκτῳ, ἀπέστειλεν ἀπο-
κρισαρίους ἀπὸ τῆς *Προύσης* ἧς ἑκατοῖκει πρὸς τὸν δεσπότην
τῶν *Τούρκων*, καὶ εἶπεν "ὄρα μήπω συνάψης πόλεμον μετὰ 5
τῶν *Ῥωμαίων* καὶ τὸν στρατὸν ἀπολέσης καὶ τὰ γένη τῶν
Μουσουλμάνων, ἕως ὅτε ἐγὼ νὰ φθάσω καὶ δηλώσω τὴν ὥραν
τῆς συμπλοκῆς τοῦ πολέμου, ὡς ὁ μέγας ἡμῖν διδάσκει *Ῥασούλ*
ὁ προφήτης. καὶ γινώσκω δὲ τοῦτο ὡς προορατικὸς καὶ προ-
C φήτης." ταῦτα δὲ ἀκούσας τῶν *Τούρκων* ὁ δεσπότης ἔπρα- 10
ξεν ὡς ὠρίσθη, καὶ ἀνέμενε τὸν ψευδοπροφήτην. καὶ μεθ'
ἡμέρας ὀλίγας ἔφθασεν. ἦλθεν ὁ *Μηρσαΐτης* καὶ πατριάρχης
τῶν *Τούρκων* μετὰ πεντακοσίους *Τουρκοκαλογέρους*, ἐπὶ ἡμί-
νου καθήμενος, καὶ τῷ σχήματι σοβαρώτατος καὶ τὸ μεγα-
λεῖον δεινότατος. τὰ δὲ πλήθη τῶν *Μουσουλμάνων* εἰς ὑπα- 15
παντὴν ἐξέδραμον τὴν ἐκείνου, καὶ ὡς ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ
καταβάντα τὰ μωροθαύμαστα γένη τῶν *Τούρκων* ὑπεδέξατο
τοῦτον, καὶ μὴ μόνον τοὺς πόδας ἐκείνου ἠσπάζοντο καὶ τὰς
χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἡμίονου τοὺς χαλινοὺς καὶ τοὺς πόδας
οὗ ἐποχεῖτο. ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης τῶν *Τούρκων* δουλο- 20
D πρεπῶς ὑπεδέξατο τοῦτον. αὐτὸς δὲ σοβιρὸς καὶ μεγαλοῦπερ-
χος ἐωρᾶτο τοῖς πᾶσιν. πλὴν δὲ ἐπηρμένος καὶ γεγυριω-

nemque Rasulis Mahometi." hic itaque maximus et maxima apud
eos auctoritate praeditus nobilis patriarcha, quem illi rerum futura-
rum prospectorem et praecentorem reputabant, Mersaita dialecto Per-
sica nuncupatus, misit Prusa, in qua sibi domicilium elegerat, ad
Turcarum principem legatos, qui dicerent "cave ne cum Romanis pug-
nam ineam, et exercitum gentemque perdas Musulmanorum, donec
ipse advenero indicaveroque tempestatem conflictus, ut magnus nos
docet Rasulus propheta: hoc vero cognosco, quippe qui divina mente
res prospiciam et praedicam." haec audiens Turcarum princeps ius-
sibus obediit, et pseudopropheta expectabat, qui non multos post
dies advenit. accessit Mersaita et patriarcha Turcarum cum quingentis
Turcis solitarii institutum professis, mulae assidens, figura insolentissimus,
fastu vehementissimus. Musulmanorum copiae illi obviae factae sunt,
et tanquam angelum de caelo nationes illae Turcarum, quibus res
ineptissimae stultissimaeque admirationem movent, proni excipiunt,
neque manus illius pedesque tantummodo deosculantur, sed et mulae
qua vehebatur frena et pedes. eadem ratione et Turcarum princeps
serviliter eum excipit. ille gravis aliosque maximo intervallo supereminens
omnes, necnon superbia tumens, et magnifice sese iactans atque ostentans,
veluti procerus et magnus et de protapia

μένος ὡς ὑψηλός τε καὶ μέγας καὶ ὡς ἀπόγονος τοῦ Μωά-
 μεθ ἑκατεδέξατο μόλις, καὶ ἐφθέγγετο ταῦτα. "γινώσκεις
 Μουσουλμάνοι, καὶ σὺ αὐτὸς ὁ πάντων τούτων δεσπότης.
 ἐγὼ μὲν ἀπεστάλην παρὰ τοῦ μεγάλου προφήτου Ῥασοῦλ
 5 Μαχουμέτη, ἵνα ὑμῖν εἶπω τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὡς προο-
 ρατικὸς καὶ προφήτης, ὅπως δουλώσωμεν τοὺς Ῥωμαίους καὶ
 αἰχμαλωτίσωμεν καὶ τὴν πόλιν. ἐτοιμάζεσθε δὲ πρὸς τοῦτο
 ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ ἡ ὥρα, ὅποιαν ἐγὼ γινώσκω." καὶ ταῦ-
 τα εἰπόντος ἀπέβη τοῦ ἡμιόνου οὗ ἐποχεῖτο, καὶ εἰσῆλθεν εἰς
 10 τὴν τένταν τὴν ἰσταμένην ἀπὸ κεντούκλου, καὶ ἤρξατο ἀνα- P. 193
 γινώσκειν τὰς βίβλους τοῦ Μωάμεθ καὶ τὰ Ῥαμπλία πράτ-
 τειν. μετὰ ὑποκρίσεως δὲ ταῦτα ἐποίει, ὡς ἵνα ἀπατῶνται
 οἱ Τοῦρκοι καὶ προσκυνοῦν καὶ δοξάζουν ὡς προφήτην ἐκεῖ-
 νον, καθὰ καὶ ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων καὶ πάντες οἱ Μου-
 15 σουλμάνοι ἀληθῆ καὶ βέβαια κρατοῦσιν πάντα τὰ λαληθέντα
 ἐκ τούτου, καὶ πάντες τὴν κέλευσιν ἔμενον τὴν ἐκείνου, ἵνα
 προστάξῃ τοῦ πολέμου τὴν ὥραν καὶ δράμωσι πάντες καὶ κρα-
 τήσωσι τὴν πόλιν καὶ τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλωτίσωσι πάν-
 τας. ταύτη δὲ ἡ κενὴ καὶ ματαιὰ ἐλπίς μέγα θράσος καὶ
 20 τόλμην καὶ εὐφροσύνην τοῖς Τούρκοις ἐνέπλησεν τότε, καὶ B
 ἀπὸ τούτου ἔχαιρον καὶ ἐσπατάλουν. ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέ-
 ραν καὶ νύκτα τὰς παλάμας ἐκρότουν, καὶ τοῦ Μηρσαίτη
 τὴν φωνὴν ἀνέμενον ὡς ἀγγέλου ἀληθεστάτου, ὡς ἵνα αἰχμα-

Mahometi, vix tandem sermonem in se assumpsit, dixitque "scitote
 Musulmani, et tu qui omnibus praees, me a magno propheta Rasule
 Mahometo missum fuisse ad conflictus tempus, tanquam qui futura
 praenosco et vates sum, praenuntiandum, ut Graecos in servitutem,
 urbem in captivitatem dedamus. accingite ergo vos et praeparate,
 dum quod ipse novi tempus advenerit." his dictis mula qua vehebatur
 descendit, et in tentorium introit ex centumculis confectum, coepit-
 que libros Mohameti percurrere et Ramplia conficere, sed cum simu-
 latione, ut Turcae decepti ipsum tanquam prophetam venerarentur
 et adorarent; quemadmodum Turcarum princeps et reliqui Musul-
 mani vera firmae credebant quae ille edixerat, iussaque illius expe-
 ctabant, ut tempus pugnae praeciperet; tum enim fore ut ipsi convo-
 lantes urbe potirentur, Graecosque omnes in captivitatem abducerent.
 haec vana spes ac futilis magnam Turcis eo tempore vim et audaciam
 necnon laetitiam abunde conciliavit, et ex eo tempore gaudio gestie-
 bant et deliciose vitam agebant, imo die noctuque palmas percutie-
 bant, vocemque Mersaitae expectabant tanquam veracissimi angeli ad
 Graecos captivandos. singulis quoque diebus ac noctibus, imo horis
 linguam adversus nos veluti utrinque praeacutum ensem agitabant,

λατίσουσι τοὺς Ῥωμαίους. ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ὦραν τὴν γλώσσαν αὐτῶν καθ' ἡμῶν ὡς δίστομον ξίφος; ἠκόνιζαν, καὶ φωνὰς ἀγρίους καὶ ἀνημέρους ἔλεγον ἀναιδῶς καὶ ὑβριστικῶς. μὴ μόνον κατὰ πατριαρχῶν τε καὶ βασιλέως αἰσχροτάτας φωνὰς ἀνέπεμπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν τολμηρῶς ὀνειδίζοντες καὶ ἀναιδῶς βλασφημοῦντες ἔλεγον “ποῦ ὁ θεὸς σας, ὃ σκοτεινοὶ Ῥωμαῖοι; ποῦ ὁ Χριστὸς σας; ποῦ εἶναι οἱ ἅγιοί σας νὰ σας βοηθήσουν; αὐριοι τὴν πόλιν ἐπέρομεν, καὶ ἐσῶς αἰχμαλώτους καὶ σκλάβους ἔχομεν, καὶ τὰς γυναῖκάς σας καὶ τὰ παιδιὰ σας ἔμπροσθεν ἱμῶν ἵο ἀτιμάσωμεν, καὶ τὰς καλογοραίας σας μὲ τοὺς Τουρκοκαλογέ-
C ρους νὰ παντρέψωμεν. μὰ τὴν πίστιν μας ἀλήθεια ὁ προφήτης μας ἔτζη λέγει.” ταῦτα δὲ ὡς βέβαια καὶ ὁμολογούμενα οἱ ἀσεβεῖς εἶχασιν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν θεὸν ἡμῶν ὀνειδίζον ἀσεβῶς ταῦτα. ὡς δὴ ἔφθασεν ἡ τελεία ἡμέρα τοῦ 15 πολέμου τῶν Τούρκων, ὁποῖον παρ' ἐκείνοις ὁ μέγας προεθέσπισε Μηροσαΐτης ὁ προφήτης ἐκείνων, εἶπε πρὸς τὸν στρα-
D τάρχη καὶ δεσπότην τῶν Μουσουλμάνων “μὴ βράδυνε ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ ταχέως τὰς τάξεις τάξον καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶν μηχανικώτατον καὶ πολεμικώτατον ἔργον ἔχοντες ἐξ ἐτοίμου, 20 καὶ σὺν τούτοις γενέσθω τῆς πόλεως τε πλησίον ὅσον τῷ βολῆν εἰς τὸ κάστρον. καὶ σύνθημα” εἶπε “προστίσω τοι-
 ὄνδε. ὅταν ἐφ' ἵππου ὑψηλοῦ με καθήμενον θεωρήσητε καὶ ἐν δεξιᾷ τῇ χειρὶ μου σπάθην γεγυμνωμένην θεάσητε καὶ τρεῖς

4. πατριαρχου?

12. ἀληθῆ ἄ?

voces efferas atque inhumanas impudenter iniurioseque emittentes; non tantum patriarcham et imperatorem, sed fidem etiam nostram audacter impropertantes et inverecunde blasphemantes. “ubi est deus vester? o tenebricosi Romani! ubi Christus vester? ubi sunt sancti vestri, qui vobis opem tulerunt? cras urbe potiemur, et vos servos captivosque abducemus; uxoribus vestris et filiis vestris, vobis inspectantibus, vim inferemus: vestras moniales cum Turcarum monachis desponsabimus. per fidem nostram vere haec propheta noster praedicat.” haec autem tanquam firma certaue impii tenebant, ideoque iurgia illa impia in deum nostrum effundebant. cum tandem postrema belli Turcici dies advenit, quam illis magnus praevaticinatus fuerat Mersaita Turcarum vates, dixit copiarum ductori Musulmanorumque principi, “ne diu moras traherent, sed quantocyus iuberet ordinibus, ut se arment et machinas omnes et ad bellum necessaria instruant, ut prompta sint: postea prope urbem ad teli iactum conferantur. signum esto, quod iubeo. cum me super equum altum se-

τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε, μετὰ βοῆς καὶ κραυγῆς καὶ ὀρμῆς καὶ κρότων καὶ ὀργάνων κατὰ τῶν Ῥωμαίων εἰσβάλετε, καὶ αὐτομάτως πεσοῦνται τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἀκωλύτως γενέσθαι ἐντὸς καὶ ταύτην αἰχμαλωτίσατε.” καὶ ταύτας μὲν τὰς 5ληρολογίας ὁ Μηρσαΐτης ὡς βεβαίως ὁμολογῶν τοῖς Μουσουλμάνοις δημηγορῶν ἔλεγεν, ὡς ἔχων τὰς προφητείας ἐκ τοῦ Μωάμεθ καὶ Ῥασούλ Μαχουμέτη τὰς βίβλους. καὶ αὐτὸς P. 194 μὲν εἶπε ταῦτα, ὁ δὲ στρατάρχης καὶ δεσπότης τῶν Τοῦρκων τὸ κελευσθὲν ἐκπληρώσας καὶ προστάξας τὰς τάξεις ἀπάους 10 καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶσαν τὴν παρυσκευὴν τοῦ πολέμου φέροντες ἀνὰ χεῖρας, εὐθύς τὰ πλήθη τῶν Μουσουλμάνων καὶ τὰ στρατεύματι πάντα τὸ προσταχθὲν ἐκπληροῦσι, καὶ μὲ ὄπλα παντοῖα καὶ παρασκευὰς τὰς μεγίστας καὶ τὰ μηχανικώτατα ἔργα ἐσπύραξαν κατὰ τάξιν. καὶ οἱ μὲν σκύλας ἔφερον, 15 καὶ σκύλας παντοίας, μικρὰς καὶ μεγάλας, ἄλλοι δὲ τζόκους, καὶ ἕτεροι συστάς, καὶ ἄλλοι πῦρ μετὰ μαζαλάδων, ἕτεροι δὲ σκλώπους, ἄλλοι δὲ σιδηρῶ μάχιμα ὄπλα δρεπανηφόρα μετὰ κονταρίων μακρέων τὰ ἐπονομαζόμενα φάλκας, ἕτεροι δὲ σκου- B τάρια στερεὰ καὶ μεγάλα, καὶ τὰ πάντα μετὰ σιδηρῶν, καὶ 20 πλοκοτὰς δὲ ἄλλοι, καὶ παβέτζια ἄλλοι, ἄλλοι δὲ ἀγγύρας σιδηρέας, καὶ ἄλλο πολεμικὸν ἔργον ἔφερον ἀνὰ χεῖρας. καὶ κατάφρακτοι πάντες μετὰ ἰσχυρᾶς καὶ σιδηρᾶς πανοπλίας καὶ περικεφαλαίας μεγίστας. καὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε τῆς στρατιᾶς ἐκείνης τὸ πλήθος ὅτι ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυ-

dere et in dextera mea nudum ensem conspicietis, terque vocem meam cum clamore et strepitu et impetu et applausibus et organis audieritis, in Graecos impetum facite; et ultro urbis moenia corruent, et vos nullo obstante ingressi praedam agite.” et has quidem nugas Mersaita tanquam certas ac stabiles Musulmanis pro concione garriebat, quippe qui Mahomethi vaticinia et Rasulis Mahomethi libros possideret. et haec ille; at copiarum ductor princeps Musulmanorum imperio audiens ordinibus omnibus praecipit, ut sese arment et apparatus omnem bellicum manibus tractent. subito copiae Musulmanorum et universi exercitus iussa exequuntur, et armorum omne genus et apparatus copiosissimos et machinas ordine disponunt: alii scalas ferebant, scalas varias, magnas parvas, alii stipites, alii trabes, alii ignem cum mazaladis, alii sclopetos, alii armamenta ferrea ingentia, omnia ferro circumsepta, alii plocotas, alii pavetia, alii ferreos uncas et omne bellicum instrumentum, armatura undique muniti valida et ferrea et ingentibus galeis. militum numerus in tantum creverat, ut ab uno extremo portae Chrysiae ad aliud Xyloportae

σίας ἄχρι καὶ τὸ ἕτερον τὸ ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. οἱ δὲ στρατηγοὶ τοῦ φωσάτου τὰς συντάξεις τῶν Τούρκων ἔστησαν κατὰ τάξιν πλησίον τοῦ κάστρου, ὡς ἐθέσπισεν ὁ ψευδοπροφη-
 Cτης. τοὺς δὲ τοξότας ἐκείνους τοὺς ἀναριθμήτους τῶν Τούρκων ἐκέλευσαν πάντας ὁμοῦ τοξεύειν ἐπάνω τοῦ κάστρου καὶ τῶν 5
 προμαχιονίων, ὡς ἵνα λαβώσουν καὶ φονεύσουν τινὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ φοβηθῶσιν οἱ ἄλλοι καὶ φρίγωσιν ἐκ τοῦ τεί-
 χους, καὶ ἀπὸ τούτου ἄδειαν εὔρουν καὶ ἀναβῶσιν οἱ Μουσουλμάνοι ἐπάνω ἀνεμποδίστως, καὶ κρατήσωσι τὴν πόλιν. ὁ
 δὲ λαὸς τῶν Ῥωμαίων ὄρων τὰ πολεμικὰ καὶ μάχιμα ἔργα 10
 τῶν Τούρκων, καὶ τὴν πλησμονὴν τοῦ φωσάτου γενεῶν τῶν ἀπείρων, καὶ τὴν ὄρμην τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Μουσουλμάνων τὴν τόλμην, καὶ τὰ πρὸ ὀλίγου πραχθέντα, ὅτι ἐντὸς εἰς
 τὰς σούδας ἀπέκτειναν οἱ Τοῦρκοι Ῥωμαίους καὶ ἄλλους ἐμ-
 D προσθεν εἰς τὰς πόρτας, ἐδειλίασαν μέγα, καὶ ρχεδὸν πρὸς 15
 φνυγὴν οἱ πλείονες ἐθεώρουν. ὦ ὥρας τῆς πικροτάτης ἐκεί-
 νης, ὦ λύπης τῆς ἀφορήτου, ὦ ἀπέλπισιαις μεγίστης. τίς οὐκ ἔφριξε τὴν ἡμέραν ἐκείνην; τίς οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὥραν ταύ-
 την ὄρων τοὺς Ῥωμαίους εἰς τσσαύτην δειλίαν καὶ τοὺς Μουσουλμάνους εἰς θάρσος τοσοῦτον; καὶ τίς τῶν ἀκαταπλήκτων 20
 τότε οὐ κατεπλήγη καὶ τῶν ἀνδρείων οὐκ ἐφοβήθη, οὐχὶ τὸν θάνατον, οὐχὶ τὸν θάνατον λέγω, φυσικὸς γὰρ ὑπάρχει, ἀλλὰ
 τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ γένους, τῶν γυναικῶν τὰς ἀτιμίας, τῶν σωφρόνων τὰς αἰσ-

24. τὰς ante ἀτιμίας vulgo om

omnia occuparet. bello praefecti Turcarum phalanges ordinatim prope castrum, ut pseudopropheta vaticinatus fuerat, disposuerunt. sagittarios illos innumerabiles praeceperunt omnes simul sagittas eiaculari supra castrum et propugnacula, ut vulneratis occisisque nonnullis Graecorum, alii prae metu in fugam se verterent et moenia destituerent. hinc facultas illis fuerit ascendendi nullo impediante urbemque capiendi. Graecorum interim multitudo prospectans bellica Turcarum facinora et apparatus, necnon ex innumeris nationibus exercitus abundantiam, Tartarorum impetum et Musulmanorum audaciam, et quae paulo ante ausi fuerant, cum inter urbis fossas Graecos occidissent et ante portas alios, magno timore arrepti, potiori ex parte fugam praemeditabantur. o tempestatem illam amarissimam! o moerorem intolerabilem! o maximam desperationem! quis die illo non horruit? quis non tremuit ea hora, videns Graecos tanto timore concussos, Musulmanos tanta confidentia praemunitos? et quis, licet imperterritus, non expavit? quis, licet generosus, non exhorruit? non

χροουργίας, τὴν περιτομὴν τῶν βρεφῶν, τῶν ναῶν τὴν ἀπό-
 λειαν, τῶν ἁγίων εἰκόνων τοὺς ἐμπαιγμούς, τοῦ μεγίστου Θεοῦ
 τὴν σοφίαν ὑμνητήριον τοῦ Μωάμεθ καὶ κατοικητήριον τῶν
 δαιμόνων καὶ μαογγήδιον ἀποκαταστῆσαι τοῦ Ῥασούλ καὶ
 5 Μωάμεθ. τὸ δὲ χεῖρον καὶ βλαβερόν καὶ μυριοπλάσιογ τοῦ
 κακίστου θανάτου κύκιστον τῇ μεταθέσει καὶ ἀπωλείᾳ τῆς P. 195
 εὐσεβοῦς πίστεως τῶν Χριστιανῶν πρὸς τῶν Μουσουλμάνων
 τὸ σέβας καὶ τὴν περιτομὴν τοῦ Μωάμεθ. ὃ θρήνου μεγί-
 στου ἄξιος ἢ ὠρα ἐκείνη, ὃ τρικυμίας ἀκατασχέτου. τίς ἡμῶν
 10 τὰς οὐλωγὰς οὐ συνεπένθησε τότε; τίς ἀκοὴ φέρει τὸ ἄκου-
 σμα, ποία ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ εἰς τὰς τοσαύτας καὶ
 τηλικαύτας ἀνάγκας οὐδένα βοηθοῦντα ἢ διεγείραι ἢ παρο-
 τρῦναι ἡμεῖς εἶχομεν, ἐπεὶ ὁ μὲν εἷς βασιλεὺς κατατροχόμε-
 νος ὑπῆρχεν ἐκ νόσου καὶ γήρους, καὶ ἠδύνατο ὀπλιοθῆναι
 15 ἢ ἀναβῆναι ἐφ' ἵππον, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ παλατίου εὐρίσκετον
 καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ἔπραττεν. ὁ δ' ἄλλος ἀνέβη ἐφ' ἵππου
 καθωπλισμένος ὡς ἔδει, καὶ τὴν πύλην ἐξῆλθε Ῥωμανοῦ τοῦ B
 ἁγίου, καὶ ἔστη ἐκεῖσε πλησίον τῆς πόρτης. ὡς δὲ ἔφθασεν
 ἢ ὠρα ὁποία ἦν ὁ ἄθεος ἀνέμενε Μηρσαϊτής, ἤγγον ἢ μία
 20 ἐκάζοθεν ἐκ τὸ μέσον ἡμέρας, ἀνέβην ἐφ' ἵππου ὑψηλοῦ καὶ
 μεγάλου, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον πεντακόσιοι ἄνδρες τοὺς ἔφερον
 Τουρκοκαλογέρονς, ὡς ἵνα ἔχωσιν οὗτοι κέρδους καὶ κοῦρσος

14. καὶ alterum] καὶ οὐκ?

mortem, inquam, quae naturalis est, sed magnae huiusce urbis excidium,
 generis servitutem, mulierum dehonestamenta, castarum violationes, pue-
 rorum circumcisionem, templorum ruinam, sanctarum imaginum irrisio-
 nes, maximi dei sapientiam ad Mahometi laudem, daemonum sedem
 et profanum Rasulis et Mahometi cultum destinatum; quod vero peius
 et magis noxium, et pessima morte infinitis propemodum modis exe-
 crabilius, pia Christianorum fidei ruinam atque immutationem in
 Musulmanorum religionem et Mahometi circumcisionem. o maxime
 illam horam deplorandam! o procellam ineluctabilem! quis eiulatibus
 nostris non illacrimavit? quae auris auditionem sufferre, quis oculus
 aspectum potuit? in tot enim et tantis infortuniis nullus adsuit, qui
 adiuvaret aut excitaret aut cohortaretur, quandoquidem unus ex impe-
 ratoribus vi morbi oppressus et senectute confectus neque arma sumere
 neque equum ascendere poterat, sed intra palatium vitam agens pro viri-
 bus rem gerebat, alius armatus equo conscenso porta sancti Romani exiit
 propeque eam stetit. ubi accessit hora quam impius expectabat Mer-
 saita, quae erat una post meridiem, equum altum ingentemque ascen-
 dit; et cum eo quingenti quos secum adduxerat Turcarum monachi,

τὰς καλογραΐας τῆς πόλεως, ἀνεβόησαν ὕμνον τῇ Περσικῇ
 διαλέκτῳ πρὸς τὸν Μωάμεθ καὶ εὐφημίας πρὸς Μηρσαΐ-
 την. καὶ τρεῖς ἐποιήσαντο τοῦτο ἕως ὅτε αὐτὸς ἔλθῃ πρὸς
 τὴν μάχην. πλὴν καὶ σκουτάριον ἐβύσταζον ἔμπροσθεν τοῦ-
 του μέγιστον παρὰ φύσιν, ὡς ἵνα θαυμάζωσιν ἀπὸ τούτου 5
 Cτὰ μωροθαύμαστα ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων τὸν Μηρσαΐτην
 ἐκείνον. αὐτὸς δὲ ὅταν πλησίον ἦλθε πρὸς τὰς συντάξεις τῶν
 Μουσουλμάνων, ἀνεβόησε μέγα “Ρασούλ, Ρασούλ Μαχουμέτῃ.”
 καὶ γυμνώσας τὸ ξίφος καὶ ὠθίσας τὸν ἵππον, καὶ κραζὰς
 πρὸς τὰς συντάξεις τὸ ἀλάχ ταγκοῦ Ρασούλ Μαχουμέτῃ, 10
 συνανεβόησαν ἅμα καὶ τῶν Μουσουλμάνων τὰ πλήθη, καὶ
 μετὰ ὀρμῆς καὶ κραυγῆς καὶ κρότων καὶ ὀργάνων καὶ μυρίων
 ἄλλων ἀλαλαγμάτων καὶ σαλπύγγων ἔφθασαν εἰς τὰ τεῖχη
 τοῦ κάστρου ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως καὶ τῆς Χρυσίας, τὴν
 αὐτὴν λέγω καὶ μίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. καὶ πᾶν 15
 πολεμικὸν ὄργανον ἔφερον ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἠκούμβησαν εἰς
 Dτὰ τεῖχη, ἔθνηκαν σκύλας, ἀνέβαιναν εἰς τὸ κάστρον, ἐτρύ-
 ποῦσαν τοὺς πύργους. καὶ οὐδεὶς εὐρέθην ὁ ἐμποδίσας ἐκεί-
 νους ἐκ τοῦ μεγίστου φόβου καὶ δειλίας ὁποῖας ἔλαβον οἱ
 Ρωμαῖοι. τίς γὰρ οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὥραν ἐκείνην; τίς οὐκ 20
 ἔφριξε ταύτην τὴν θέαν; τίς ἀκοῆ φέρει τὸ ἄκουσμα, ποῖα
 ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ μυριάδας βε-
 λῶν, τουτέστι σαγίττας, ἐτόξευσαν ἐπάνω τῶν Ρωμαίων, καὶ

ut praedam rapinamque civitatis moniales sibi haberent, Mahomethi laudes ter Persica dialecto conclamarunt, necnon fausta Mersaitae precati sunt. et ter hoc, antequam ipse in pugnam procederet, pegerunt. et ante ipsum scutum maximum et praeter usum gestabant, ut inde Mersaitae nugarum admiratoribus Musulmanis maiorem admirationem cierent. ipse porro ad Musulmanorum ordines proxime accedens voce magna clamavit “Rasul Rasul Mahomete.” et nudato gladio equoque concito ad instructas phalanges intonuit “Alatancry Rasul Mahomete.” simul cum eo Musulmanorum multitudo conclamavit, et cum impetu et strepitu et plausibus et organis et sexcentis aliis clamoribus et tubarum sonitu ad muros urbis pervenere, a Xyloporta ad Chrysiam una eademque illius diei hora, et tum bellica instrumenta manibus advecta moenibus apponere, scalas appingere, castrum ascensu pertentare, turres perforare; nec fuit qui eorum impetum amoliretur, Graecis omnibus ingenti metu ac tremore oppressis. quis enim ea hora vacuus timore fuit? quis aspectu illo animo percussus non est? quae aures auditionem sustinuit, quis visionem oculus? momento namque temporis sagittarum myriades in Romanos adversos proiectae extra intraque muros urbis ceciderunt, crebrae

ἔπεσον εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ ἐντός, ὥστε καὶ τὸν αἰ-
 θέρα ἐκάλυψαν καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐσκέπασαν, καὶ
 ἡμῶν πάντα φόβος ἐκράτησε καὶ δειλία ἐξέπληξε, καὶ μικρὸν
 ἀπεκρύβημεν. ἀλλ' οὐ μακρὰν, ἀλλ' ὄπισθεν τῶν προμαχιο-
 5 νίων ἐστάθημεν. ὥς δὲ οἱ Τοῦρκοὶ γυμνὸν τὸ κάστρον ἀπὸ P. 196
 ἀνθρώπους ἰδόντες ὑπέλαβον ἀφυλάκτως εἶναι, καὶ μετὰ θρά-
 σους μεγίστου καθ' ἡμῶν εἰσβάλλουσι πάντες. καὶ οἱ μὲν
 μετὰ σκαλῶν ἀνέβαινον εἰς τὸ κάστρον, οἱ δὲ καὶ μετὰ τὰς ἀγ-
 γύρας καὶ τὰς φάλακας ἐκείνας. ἄλλοι δὲ ἐτρυπούσαν μὲ συ-
 10 στάς τοὺς πύργους, ἄλλοι ἐγαλοῦσανε μὲ τζόκους τὸ κά-
 στρον, ἄλλοι ἔκασαν τὰς πόρτας τοῦ ἔξω κάστρον, καὶ πᾶν
 τολμηρὸν καὶ ἀνδρεῖον οἱ ἀσεβεῖς ἐποιοῦντο πρὸς κατὰπληξιν
 τὴν ἡμετέραν. ταῦτα ὁρῶντες οἱ δυστυχεῖς καὶ ἀπελπισμένοι
 Ῥωμαῖοι εἰς ἑαυτοὺς ἐπανῆλθον, καὶ περιεργασθέντες πῶς
 15 πόθεν, ἀλλαχόθεν χεῖραν οὐκ ἔχοντες βοθηθείας οὔτε τινα πρὸς
 τὸ διεγείρει καὶ παροτρῦναι τὸν λαὸν πρὸς τῶν Τοῦρκων B
 τὴν μάχην τὴν φρικτωτάτην ὥραν ἐκείνην. καὶ ἐξενεγκόντες
 οὗτοι ἑαυτοὺς διεγείρονται πρὸς ἀνδρείαν καὶ τόλμην. καὶ
 γὰρ οἱ δειλοὶ τὸ πρότερον καὶ φρυγοὶ καὶ κατατροπυόμενοι
 20 ἄφρω τολμηροὶ εὐρέθησαν καὶ γενναῖοι πολεμισταὶ καὶ ἀν-
 δρεῖοι καὶ περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν καὶ δεινῶν λαβωμάτων
 καὶ τῶν παντοίων θανάτων. καὶ τῆς παναγίας τῆς βοηθείας
 τῆς τόλμης ἔωσθέντες ὁρμῶσι ξιφῆρεις κατὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ

17. φρικτωτάτην vulgo

adeo ut aërem cooperirent, lumen solis obtenebrarent, nosque in me-
 tum adducerent et animis dissolutis deterrerent. interim e conspectu
 eorum paululum subducimur, non longo tempore, et post propugnacula
 contegimur. ut Turcae nudum castrum hominibus conspexere, suspicati
 esse custodibus destitutum, ingenti cum audacia irruentes, hi quidem
 cum scalis castrum ascendere, alii cum ancoris, quas falcas diximus, alii
 systis turres perforare, et omnes audax ac generosum facinus impii illi ad
 terrorem incutiendum audere. haec infelices Romani intuiti et fortunae
 suis dilisi, in se reversi, comperto nullum sibi aliunde affore auxilium,
 neque qui populum tremenda illa hora ad pugnam Turcarum excita-
 ret et promoveret, e latebris se eduxerunt, ad robur et audaciam
 animantes. namque qui antea erant timidi, fugitivi, hostium invasio-
 nibus obnoxii, repente audaces et generosi et robusti bellatores, et
 plagarum et inhonestorum vulnerum et mortis omne genus contem-
 ptores facti sunt; et sanctissimae virginis ope audaces impios denu-
 datis ensibus saxisque invadunt. et veluti fumo examinibus dissipatis,
 unus post alium concitatur, et sexus omnis consurgit et aetas,

μὲ λίθους, καὶ ὡς καπνοῦ κινήσαντες σμήνος ἄλλος ὑπ' ἄλλοι
 διεγείρεται, καὶ ἀνίσταται γένος ἅπαν καὶ ἡλικία πᾶσα, καὶ
 ἕκαστος μεθ' ὧν ἠδύνατο ὄπλων, ἕτεροι δὲ καὶ ἄνευ τῶν
 C ὄπλων, ἄλλοι μετὰ ξιφῶν τε καὶ κονταρίων. ἕτεροι δὲ οὐδὲ
 εἰς αὐτῶν εὐποροῦσαν, ἀλλὰ τὰς ταύλας ὅπου ἐτρῶγαν καὶ τὰ 5
 τυμπάνια τῶν βουτζίων ἔδησαν μὲ σχοινία, καὶ ἐβάσταζαν
 ἀντὶ σκουταρίων. τινὲς δὲ οὐδὲ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν πόλεμον
 ἦλθον, ἀλλὰ μὲ λίθους καὶ μόνον ἐμάχοντο τολμηρῶς καὶ ἀν-
 δρειῶς, ὡς κατάφρακτοι μετὰ παντοίων τῶν ὄπλων. καὶ ἕτε-
 ρος ἕτερον καὶ ἄλλος ἄλλον, καὶ πρὸς ἀλλήλων ἀλλήλοις ἀν- 10
 δρειῶς καὶ θαρσαλέως ἠγωνίζοντο, καὶ ἐπαροτρύναντο πρὸς
 τὴν σφοδροτάτην μάχην ἐκείνην, λέγων "ναὶ ὦ φίλοι, ὦ ἀδελ-
 φοί, ὦ συμπατριῶται, ἀγωνισώμεθα σήμερον, σπονδάσωμεν,
 προκινδυνεύσωμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ ἑμαυτῶν καὶ γυναικῶν καὶ τέ-
 κνων καὶ ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ 15
 D τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, καὶ τὸ μεῖζον, τῆς ἀληθοῦς πίστεως
 τῶν Χριστιανῶν. τί οὖν ἐὰν μὴ νῦν ἀποθάνωμεν; οὐ τεθνη-
 ξόμεθα πλέον; ποιήσωμεν τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν. δράμωμεν
 πρὸς τὸν κίνδυνον τοῦ πολέμου ὡς οἱ μάρτυρες πρὸς τὸ στά-
 διον τῶν τυράννων." ταῦτα διαλεγομένων καὶ παροτρυνομένων 20
 πρὸς ἀλλήλους ἔσπευδον πάντες, καὶ ἠγωνίζοντο ὡς κεκραϊπα-
 ληκοὶ καὶ βεβαπτισμένοι εἰς οἶνον, καὶ ὡς εἰς συνθήματος ἐκ
 τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς πόλεως ἄχρι καὶ τοῦ ἑτέρου ἐν μιᾷ φωνῇ
 καὶ ὄρμῃ καὶ κραυγῇ κατὰ τῶν πολεμίων εἰσβάλλουσι, καὶ

1. κινήσαντος?

singuli cum armis quibus poterant, alii sine armis, alii cum ensibus
 et hastis. alii, quibus similia in promptu non erant, tabulis in qui-
 bus cibum sumebant, et dolii tympanis funibus alligatis pro scutis
 utebantur. quidam sine his in bellum processere, et lapidibus so-
 lummodo audacter ac viriliter, aequae ac si armatura varia essent mu-
 niti, cum hostibus certabant. sic unus cum alio et inter se singuli
 animose contendebant, et ad pugnam vehementissimam hortabantur.
 "agite o amici! o fratres! o cives! certemus hodie. vindicemus no-
 bis ipsis, uxoribus, filiis sanguinis patriae et maguae huiusce urbis,
 et quod magis est, verae Christianorum fidei libertatem. nosmet pro
 nobis ipsis in periculum adducamus. an si nunc mortem non obi-
 mus, vita in posterum non deficiet? faciamus ut haec necessitas
 honoris studium videatur. curramus in belli discrimen, quemadmodum
 martyres ad tyrannorum stadia convolarunt." haec dicendo alius alium
 adhortari, contendere omnes, decertare, quemadmodum exaturati et
 vino madidi, et ex composito simul ab uno extremo civitatis ad aliud

σφοδροτάτου συρραγέντος πολέμου καὶ καρτερωτάτης τῆς μά-
 χης ἐφ' ἱκανῆς τε τῆς ὥρας πολλοὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν ἐλαβώ-
 θησαν καὶ ἀπέθανον. τὸ δὲ ἀκατάπληκτον τῶν ἀνδρικοτάτων
 καὶ γενναιοτάτων Ῥωμαίων δειλοὺς καὶ τρεπτοὺς τοὺς Μου- P. 197
 5 σουλμάνους ἀπέδειξεν. καὶ τοὺς μὲν ἀναβαίνοντας μετὰ τῆς
 φάλακας ἐπάνω τοῦ ἔξω κάστρου τὰς κεφαλὰς ἀπέτεμον τού-
 των καὶ πρὸς βασιλέα ἔφερον, τοὺς δὲ Μουσουλμάνους τοὺς
 ἄλλους τοὺς ἐτροπυῶσαν τὸ κάστρον καὶ τοὺς πύργους, ἀπέ-
 κτεινον ἐντὸς εἰς τὰς τρύπας. τὰ δὲ πλήθη τὰ ἄλλα τὰ γε-
 10 γανυρωμένα καὶ ἐπηρομένα τῶν Τούρκων ἐλάβωσαν ἐφόνευσαν
 ἐδίωξαν, καὶ τὰ πολεμικὰ καὶ μαχιμώτατα τούτων ἔργα ἐπή-
 ρασι. καὶ μὴ μόνον οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἐπιστήμονες τοῦ
 πολέμου εἰργάζοντο ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας οἱ ἄρχον-
 τες καὶ τῆς χώρας οἱ ἐπιστήμονες καὶ τὸ κοινὸν ἅπαν καὶ B
 15 τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν τὰ συστήματα καὶ τῶν ἀρχιε-
 ρέων οἱ κρείττονες καὶ πνευματικῶν τῶν ὁσίων οἱ ὁσιώτατοι
 καὶ τῶν ἔξω χωρῶν οἱ ἄνθρωποι τολμηροὶ καὶ γενναῖοι καὶ
 περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν καὶ τραυμάτων καὶ τῶν θανάτων
 ἐφάνησαν. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες πολλαὶ εἰς ἀνδρὸς θάρσους
 20 μεταλλατιτόμεναι ἐπὶ τοῦ πολέμου τὴν ὥραν φρικτοτάτην
 ἐκείνην οὐκ ἀπεκρύβησαν, οὐδὲ ὡς γυναῖκες ἐδειλίασαν, ἀλλὰ
 καὶ μᾶλλον τοῦ πολέμου τὴν ὥραν εἰς τὸ ἔξω κάστρον ἔφθα-
 σαν, καὶ αἱ μὲν πέτρας εἰς τὸ τεῖχος ἀνέβαζον πρὸς τοὺς πο-
 λεμιστὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἠὺδρείωναν αὐτούς, καὶ ὠθοῦ-

una voce et impetu, clamoreque in hostes irrupere, et saevissimo proe-
 lio commisso et dirissimo conflictu ad longam horam multi ex utraque
 parte vulnerati mortem obire. tandem imperterritus validissimorum et
 generosissimorum Romanorum animus Musulmanos timore incusso probi-
 gavit. eorum qui cum falca ascenderant exterius castrum amputata capita
 ad imperatorem delata sunt: qui castrum turresque perforabant, inter
 ipsa foramina contrucidati. examina alia Turcarum superba ac tumida
 vulneribus confecerunt, in fugam verterunt, eorumque bellica instru-
 menta ac machinas depraedati sunt. neque tantum milites et pugnis
 exerciti haec operabantur, sed et rei publicae viri principes et civitatis
 periti et sacerdotum universitas et monachorum coetus et antistitum
 potiores et sanctorum confessorum sacerrimi. externae quoque regio-
 nis homines impavidi et generosi et plagarum et vulnerum mortisque
 ipsius contemptores agniti sunt. quinimmo pleraeque mulieres virilem
 audaciam induentes, horribili illa belli tempestate non se abdide-
 rant, neque uti mulieres metu percussae sunt, immo eo ipso tempore
 ad exterius castrum venientes partim saxa Graecis bellatoribus in moe-

σαν αὐτοὺς πρὸς τὴν μάχην καὶ τὸν πόλεμον· ἄλλαι δὲ
 C ἐκράτοῦσαν ὡὰ καὶ στουππιά, καὶ τοὺς λαβωμένους ἰάτρειον
 ἄλλαι ὕδατα καὶ οἴνους ἐπότιζον αὐτοὺς φλεγομένους τῇ δί-
 ψῃ ἐκ τοῦ πολέμου· ἄλλαι δὲ τοὺς γνησίους αὐτῶν ἀδελ-
 φούς καὶ τέκνα καὶ τοὺς ὁμοζύγους κατεμπόδιζον μὴ κατα- 5
 βῆναι ἀπὸ τοῦ τείχους τοῦ κάστρου καὶ τοῦ πολέμου σχολά-
 σαι, ἀλλὰ ἀφόβως καὶ ἀκλονήτως καὶ θαρσαλέως πολεμιῶν
 τοῖς Τούρκοις ἔλεγον. ἀλλὰ καὶ μετὰ προσοχῆς καὶ στρατιᾶς
 ἐκεῖναι περιεπάτουσαν ἐκεῖσε. ἐστρατεύοντο δὲ καὶ πρὸς ἀλλή- 10
 λας, μία τὴν ἄλλην ἐνουθέτει, καὶ ἔλεγεν “βλέπε μὴ πλη-
 σιύσης τὸ κάστρον τὸ μέγα, ὅτι τῶν Τούρκων αἱ σαγίτταις
 κρόνουσαν ἐκεῖσε καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀλλὰ περιπατεῖτε πλη-
 αῖον εἰς τὸ μέρος τοῦ ἔξω κάστρου, ἵνα σκέπεσθε ὑπὸ τού-
 D του.” πλήν ἐλαβῶθησαν καὶ τινες μὲ σαγίττας. καὶ οὐδὲ
 αὐτὸ τὰς ἄλλας ἐθρόσησεν ἵνα εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ κάστρου 15
 τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐσπούδαξαν καὶ ἐκεῖναι τὸ δυνατὸν αὐτῶν
 εἰς τὴν μάχην μέχρι τὸ πέρας ἰδῶσι τοῦ πολέμου. ἐπεὶ δὲ
 καὶ πρὸς δυσμὰς ἐξέκλιγε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι
 ἀκλονήτως ἴσταντο πρὸς τὴν μάχην τὴν φορικτοτάτην τῶν
 Τούρκων καὶ ἠγωνίζοντο καὶ ἀνδρείως, οἱ ἄσβεστῆς ἀπὸ τού- 20
 των καὶ ἄπρακτοι εὐρεθέντες καὶ αἰσχυρόμενοι καὶ ἡττημέ-
 νοι ἀναιδῶς στραφέντες ἔφρευγον. καὶ δῆλον ὅτι τὰ πολεμικὰ
 καὶ μάχιμα τούτων ὄπλα τὰ μὲν πλησίον τοῦ κάστρου τοῖς
 Ῥωμαίοις ἄκοντες καταλείψαντες, τὰ δὲ μακρότερα εὐρόντες

nia convehere, animos addere, compellere ad conflictum et pugnam, partim ova et stuppam deferentes vulneribus medicinam admovere, partim aqua vinoque ob bellum siti exsiccatos recreare; partim germanos sibi fratres et filios et lecti consortes impedire ne e castris descenderent bellandive finem facerent, sed intrepide inconcusseque et audacter Turcis pugnam intenderent. et hae ipsae attente ordinateque agmine composito per ea loca incedere, alia aliam exhortans ac instruens. “cave” dicebat “ne in magnum castrum proxime veneris: spissae enim eo Turcarum sagittae pervolant et loca infestant. via vestra ad exterius castrum deflectat, ut ab eo contactae tuto agere possitis.” ex his nonnullae telorum ictibus vulneratae non ideo aliis timorem incusserunt, ut in castrum recederent, sed vires omnes suas in pugna illa exantlarent, donec belli finem conspexere. cum porro lumen solis ad occidentem deflecteret, et Graeci in terribili illo cum Turcis conflictu inconcussi starent et viriliter decerterent, impii his praepediti, nihil proficientes, dedecore onusti et summa infamia devicti, fugam arripiunt. notum est bellica eorum instrumenta, ac

τῆ πυρὶ παρίδωκαν. καὶ τέρας ἔδοξε τοῦτο καὶ ἑξαισίον ἔργον, πῶς οἱ ἐπηρημένοι καὶ γανρωμένοι τὸ πρότερον ἄφνω P. 198
κατηρεῖς εὐρέθησαν καὶ ἀχρεῖοι, καὶ πῶς οἱ πρότερον ἐπεθύμουν τὸν πόλεμον τῶν Ῥωμαίων ἀπαραπροσοκῆτως τὸ
5 λλοπὸν ἔφυγον ἀπὸ τούτων. καὶ γὰρ ἀληθῶς τοῦτο ἔργον
ἄοράτως ἐπέμφθη ἐκ δυνάμεως θείας. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτο
ιδόντες διεπλήτιοντο μὲν τὸ θαῦμα, ἔχαιρον δὲ τὴν φυγὴν
τε τῶν πολεμίων ἐκείνων, καὶ χαίροντες ἔλεγον “ὦ γλυκύτερα
ἡμέρας ταύτης καὶ ὥρας, ὡ μεταλλαγῆς θαυμασίας καὶ ἐναλ-
10 λαγῆς ἀνεπίστου, ὡ ἀπαραπροσοκῆτου ἐλευθερίας καὶ εὐ-
φροσύνης, ὡ εὐθυμίας ἀνεκκλήτου καὶ ἡδονῆς ἀνεκφράστου.”
καὶ γὰρ ταῦτα τῶν πολυάθλων Ῥωμαίων λεγόντων ἔχαιρον B
ἕμα καὶ σκιρτῶντες εὐθύμουν, τὰς παλάμας ἐκρότου, καὶ
τραυῶς τὸν θεὸν εὐχαρίστουν, καὶ τὴν παναγίαν ἀνέπεμπον
15 ὕμνους, καὶ ἐκ ψυχῆς δοξάζοντες ἔλεγον “τοῦτο τὸ πολυύμνη-
τον καὶ πολυθρόλλητον καὶ ἑξαισίον καὶ ἑξαιρετον καὶ θαυ-
μάσιον καὶ θαύματος ἄξιον θαῦμα τῆς παναγίας ἀληθῶς καὶ
ἀναμφιβόλως ὑπῆρχεν, ὡς καὶ τὰς μαρτυρίας ἔχομεν παρὰ
μαρτύρων ἀπαραγράφτων κατὰ τοὺς φιλευσεβεῖς νόμους. φά-
20 σκοντες γὰρ αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι ἀξιολιστότεραί
εἰσιν. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμοι ἡμῶν δέδωκαν μαρ-
τυρίαν τοιαύτην, πάνν ἐστὶν ἀληθέστατον τὸ θαῦμα τῆς παι-
αγίας. ἔλεγεν γὰρ ὁ Μηροαῖτης ὁ πατριάρχης τῶν Τούρ- C

machinas quae prope castrum erant, ipsos Graecis reliquisse, quae Longius aberant, inflammasse. et sane hoc prodigium visum est et inusitatum facinus. quam enim ratione, qui antea superbe se efferebant iactabantque, repente moesti atque inutiles redditi sunt? et quomodo qui antea impense cum Graecis bellum cupiebant, inexpectata fuga se ab illis subduxerunt? enimvero opus hoc divina virtute eaque invisibili concessum est. et Graeci id intuiti mirum obstupescabant, et ob hostium fugam exiliebant gaudio, in laetitiamque effusi dicebant “o suavem hanc diem et horam! o admirandam! o insperatam immutationem! o inexpectatam laetitiam! o claritatem! o voluptatem, quae verbis exprimi nequit, qua quidquid dixeris minus erit!” his vocibus illi multis certaminibus celebres Romani simul laetari, prosilire, alacres palmas pulsare, et diserte deo gratias agere, laudibus sanctissimam virginem extollere, et ex animo glorificantes dicere “hoc hymnis abundans nominatissimum, memoratum, egregium, inusitatum, admirandum miraculum vere et sine ulla dubitatione sanctissimae virginis est.” et testimonia nobis de hoc suppetunt testium omni exceptione, ut piae leges praescribunt, maiorum: testimonia enim quae habentur ab hostibus, fide digniora sunt. cum vero ho-

κων ὅτι ἡ πόλις ἐπρόκειτο παρ' ἡμῶν αἰχμαλωτισθῆναι, ὡς οἱ σοφοὶ τῆς Περσίας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωάμεθ ἐψηφοφόρησαν περὶ τούτου, καὶ εὔρον ὅτι εἰς τὸ ἔτος καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν ταύτης τῆς ὥρας ἡ πόλις παρ' ἡμῶν πρόκειται κρατηθῆναι. καὶ ἔμελλε τοῦτο γενέσθαι κατὰ τὴν 5 δύναμιν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀστρονόμων. ἀμὴ ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἡ ὄξεα φοροῦσα καὶ περιπατοῦσα τοῦ κάστρου καὶ τῶν προμαχιονίων ἐπάνω ἀφόβως τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ἐκείνη ἀντέπραξε τὰς δυνάμεις τῶν ἄστρον καὶ τὴν 10 τέχνην τῶν ἀστρολόγων. πλὴν οὐκ ἀπὸ γῆς οὐδὲ ἔξ ἀνθρώ-
Dπων τὴν δύναμιν εἶχεν, ἀλλ' ἔξ οὐρανοῦ καὶ ἀοράτου δυνάμεως. ὁμοίως καὶ τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Τούρκων ἐσυνεμαρτύρουν ἐνόρκως τὸν Μηρσαῖτην ἐκείνον, καὶ ἐδιηγοῦντο πρὸς πάντας ὅτι τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὅταν μὲ θράσους καὶ ὀρμῆς ἀκρατήτου ἐφθασαν εἰς τὰ τείχη τοῦ κάστρου, 15 ἵνα ἀναβῶσιν ἐπάνω καὶ διώξωσι τοὺς Ῥωμαίους καὶ τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσωσιν, τότε εἶδον γυναῖκα ὄξεα ῥοῦκα φοροῦσαν καὶ περιπατοῦσαν ἐπάνω τῶν προμαχιονίων τοῦ ἔξω κάστρου. καὶ ταύτην ἰδόντες, σκότος καὶ ζάλη καὶ τρόμος καὶ φόβος ἄφνω εἰς τὰς ψυχὰς εἰσῆλθε τῶν πάντων, καὶ πρὸς 20 φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ εἰς πόλεμον οὐδὲ ὄλωσ, καὶ ἀπὸ δυνάμεώς τε καὶ τέχνης. τῆς γυναικὸς γὰρ ἐκείνης ἔλαβον τὴν δει-
P. 199λίαν, καὶ ἠλευθερώθη ἡ πόλις. ἐγένετο δὲ ταῦτα κατὰ τὸν

stes atque adversarii nostri hoc testimonio suo constabiliverint, multo verissimum est hoc sanctissimae virginis miraculum, namque Mersaita et patriarcha Turcarum affirmabat propositam tunc illis fuisse civitatem ad praedam, quemadmodum viri docti Persae aetate Mahomethi calculaverant, invenerantque hoc anno mense dieique hora urbem a nobis debellandam esse; et futurum id erat omnino astrorum vi et astronomorum artificio; sed mulierem illam violaceis vestibus amictam, per castrum obambulantem et super propugnacula intrepide, dum pugna initur, vim astrorum obtudisse et astrologorum artificia; quamvis illa non a terra neque ex hominibus, sed e coelo et invisibili potestate vim obtinebat. similiter exercitus universi Turcarum inrejurando Mersaitae dictum confirmabant, et omnibus narrabant pagnae hora, postquam cum audacia et impetu, qui coereri non poterat, ad muros castris pervenerant, ut ascenderent Graecosque furem urbemque caperent, vidisse se mulierem violaceis vestibus indutam, deambulantem super propugnacula exterioris castris; qua visa statim tenebris procella timore ac tremore correptos omnes in fugam se et non ad bellum dedisse, et vi influxuque illius mulieris formidinem sibi inmissam et urbem liberatam. haec autem peracta sunt anno

καιρὸν τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑννακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ἔτους,
 μηνὸς Ἀυγούστου κθ', ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, ὥρα τῆς ἡμέρας ἑβδό-
 μη. καὶ παρὰ μὲν ἐλαβώθησαν καὶ ἀπέθανον ἐπέκεινα μιᾶς
 χιλιάδος, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων μετὰ ἀληθείας ἐλαβώθησαν μὲν
 5 ἐλάττονες ἀπὸ ἑκατόν, ἀπέθανον δὲ οὐ πλείονες τῶν τριάκον-
 τα. καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι, χαίρετε τὸ μὲν τὴν ἐλευθερίαν
 τῆς πόλεως, τὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων τὸ γενναῖον καὶ ἀκατάπλη-
 κτον, τὸ δὲ τὸ πανθαύμιστον θαῦμα τῆς παναγίας, καὶ ταύ-
 την ὑμνήσατε δοξολογήσατε, καὶ ὕμνους εὐχαριστηρίους ἀνα-
 10 πέμψατε εἰς τὸ μέγιστον ἔργον τῆς ἐλευθερίας, ἧς εὐεργετή-
 θημεν παρὰ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου μητρὸς τοῦ κυρίου
 καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα
 εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

3. μὲν] μὲν τῶν Τούρκων?

nongentesimo tricesimo supra sexies millesimum, mensis Augusti vi-
 gesima quarta, feria secunda, hora diei septima. ex Turcis quidam
 vulnerati et caesi sunt supra mille; ex nostris, ut verum fatear, vul-
 nerati sunt minus centum, mortuique non plures quam triginta. et
 gaudete, o amici! gaudete tum ob liberationem urbis, tum ob gene-
 rositatem imperterritam Romanorum, tum ob modis omnibus admi-
 randum sanctissimae virginis miraculum. hanc laudate, huic gloriam
 dicite, et hymnos gratias agentes conficite pro maximo nostrae libe-
 rationis opere, quam consecuti sumus a gloriosa semperque virgine ma-
 tre domini et dei et salvatoris nostri Iesu Christi, cui sit gloria in
 saecula. amen.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΑΙΑΣ ΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΑΙΑΣ ΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΤΩΝ ΛΕΞΙΟΛΟΓΩΝ ΠΟΛΛΑΚΙΣ

ΑΙΤΗΣΑΝΤΑ ΠΕΡΙ ΤΑΥΤΗΣ, ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΩ.

IOANNIS ANAGNOSTAE

DE EXTREMO THESSALONICENSI EXCIDIO

NARRATIO,

IN GRATIAM CUIUSDAM LAUDABILIS VIRI, QUI SAEPIUS EAM
EFFLAGITAVIT, COMPENDIO CONCINNATA.

LEONE ALLATIO INTERPRETE.

α. Πολλὰ μὲν ἡμῖν πολλάκις καὶ ἄλλα τὸ τῆς ψυχῆς Αλατίου φιλόπονον ἀριδῆλως ἐγνώρισεν, ἀνδρῶν ἄριστε καὶ φιλομαθέστατε, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἡ πρὸς τὴν διήγησιν τῶν ἡδὴ τῇ περιφανεί τὸ πρότερον πόλει Θεσσαλονίκη συμβεβηκότων 5 σπουδῆ σου, καὶ τὸ λόγοις ἡμῶς συνετιῶς ἄγαν ἔχουσι διε-318

1. **M**ulta equidem nobis saepenumero et alia gnarum tuum atque industrium animum palam indicarunt, vir optime et doctrinarum studiosissime; non minus vero erga eorum narrationem quae perillustri antea urbi Thessalonicensium contigerunt conatus, et ad ea enarranda ponendaque sub oculis, ut nobis licet integrumque est,

γεῖραι, ταύτην ὡς ἂν ἐπίδηλόν σοι κατὰ δύναμιν θέσθαι τὴν ἡμετέραν σπουδάσωμεν καὶ ὡσπερ ὑπ' ὄψιν ἀγάγωμεν. δεικνυσι γάρ σου περιφανῶς τὴν ψυχὴν, περὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων ὅπως μάθῃσιν ἔχει, καὶ ὡς ἐκ τοῦ προσέχειν ἱστορίας καὶ λόγοις, οἷς ἄνθρωποι πρὸς τὰ κρείττω σαφῶς μετατίθενται, τῶν μελλόντων ὅλη καὶ μὴ μεθισταμένων καθίσταται. πλὴν ἀλλ' οὕτω θανμμασίας οὔσης γε τῆς σπουδῆς, ἐκεῖνο πᾶς ὅστισοῦν εὐφροινῶν, οἶμαι, τῶν οὐκ ἐπαινουμένων ἂν οἰηθεῖη, ὅτι γε τοὺς εἰς ἄκρον δυνάμεως λόγων ἐλθλακότητας παραδραμιῶν, καὶ προύργου παντός τὸ λογογραφεῖν αἰεὶ ποιουμένους, ἐμοὶ τὴν τοσαύτην ἐγχείρησιν ἀπερισκέπτως ἀνέθου, κωθρότητι διανοίας ἀμαθῶς ἀληθῶς ἔχοντι περὶ λόγους καὶ πρὸς πᾶσαν ἡντινοῦν ἀγαθῶν κτῆσιν ῥαθυμοῦντι καθύπαξ. καὶ ταυτὸν οἶμαι πέπονθας ταῖς μελίσοις, ὅτε τὰς ἀρχὰς ζητεῖν τοῦ μέλιτος κατεπειγόνται· παρατρέχουσι μὲν γάρ, ὡς φασι, τῶν ἀνθέων τὰ εὔσομα, ἐφίπτανται δὲ τῇ θύμῳ, φυτῷ δριμύνητος γέμοντι καὶ λίαν ἀνόσμη. ἀλλὰ δεινὸν ἢ φιλίᾳ, πάντας ἀπλῶς τοὺς ἐνισχημένους γε ταύτην πάντα καὶ λέγειν ὑπὲρ τῶν φίλων καὶ πρώτειν πρὸς βίαν κινουῖσα, τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαινον αὐτοῖς προξενεῖν εἰωθυῖα. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ καὶ σὲ τοσοῦτον ἡμᾶς ἀναπεῖσαι κατανυγκάσαν, τὴν ἐκ τῶν ἀκουόντων ἡμῖν εὐφημίαν ἴσως προσγενέσθαι βεβουλημένον, κἀντεῦθεν τῇ φιλίᾳ χαρίσασθαι. ἐγὼ μὲν οὖν βουλοίμην ἂν τὴν σιωπὴν ὡς ἀκίνδυνον μᾶλλον ἐλέ-

prudencia incitamenta. haec namque manifesto pervulgant quo pacto ad necessarias disciplinas dispositus sit animus tuus, et historiis ac sermonibus, quibus homines ad meliora deflectuntur, incumbens, totus in futura mutarique nescia plane ingeratur. verumtamen, licet id studium sua laude et admiratione non careat, attamen, quicumque sapit pleno pectore, non illius aestimationis esse ducet, te illis, qui arte dicendi plurimum valent et autē omnia perpetuo scribendo tem-
 pus insumunt, neglectis, mihi parum considerate, homini segnī inerti-
 que et ad scribendum plane ineptissimo, nec non rebus laudabili-
 bus comparandis prorsus hebeti, eam provinciam demandasse, consi-
 milem, ut reor, apibus, quae dum principia mellis emungere compelluntur, ut tradunt, suave odoratis floribus desertis thymum, herbam
 acritudine plenam nulliusque prorsus odoris compotem, circumvolitant. sed gravis res est anicitia, omnes ab se irretitos omnia ami-
 corum gratia et agere et dicere vi quadam cogens, et a multis emanantem laudem illis conciliare sueta, hoc siquidem te et ad tantum
 rem nobis persuadendum, praeconia ex auditoribus nobis forte pro-

σθαι καὶ τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ὡς τὴν ἐμὴν ὑπερβαίνουσαν δύναμιν παραιτήσασθαι πάνυ δικαίως· λαβῶν δ' ἐπὶ τοῦν τῆς ἀπειθείας τὸν κίνδυνον ὅσος, καὶ διὰ τοῦτ' εἰς ἀνάγκην συνελαθεὶς ἀπαραίτητον, δεῖν ὥμην ἔτοιμον ἐμαυτὸν πα-
 5 ραχεῖν σου τῇ ἀξιώσει καὶ σου τοὑπίταγμα πεπληρωκέναι ὡς δύναμις. καπειδήπερ ἐπικλινῆς ἐγὼ καὶ εὐγνώμων πρὸς τὸ ζητούμενον ὥφθην σοι, καὶ σὴν χάριν ὧν οὐκ ἐβουλόμην κατατετολιμηκέναι προήρημαι, δίκαιον ἂν εἶη καὶ σὲ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης ἡμῖν ταῖς εὐχαῖς συνεφάψασθαι, ἵν' ὀδη-
 10 γηθέντες, καὶ δύναμιν ἐσχηκότες λόγον καὶ διανοίας ὕψιτητα, τῆς σῆς φανῶμεν ἄξια ἐπιθυμίαις ἐργάσασθαι καὶ μηδὲ τὴν ὑπόθεσιν καθυβρίσωμεν. παρακαλῶ δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐν-
 τευξομένους τῷ πάσης ἀμουσίας πεπληρωμένῳ τῷδε συγγράμματι συγγνώμην ἡμῖν παρασχεῖν ἕξ ἐτοίμου, τὴν ἡμετέραν εὐ- 321
 15 πείθειαν ἀποδεξαμένους. οὐ γὰρ δυνάμει λόγων τεθωρηκότες ἐπὶ τοῦτο προήγημεθα, ἵνα καὶ μέμψιν σχῶμεν δικαίως παρὰ τοῦ βουλομένου παντός (πολλοῦ γε καὶ γὰρ δέομεν τοῦ λόγους εἰδέναι καὶ τούτοις γε χρῆσθαι κατ' ἐπιστήμην θαρρεῖν), τῇ δ' ἐπιταγῇ τοῦ προστεταχότος ἡμῖν, καὶ τῷ μὴ μέμ-
 20 ψιν ἔχειν εἴ τις τὴν ἑαυτοῦ πρὸς τι τῶν ἀναγκαίων ἐνδείκνυται δύναμιν, ἀνέγκλητον εἶναι οἰόμενοι πανταχοῦ τὸ πάνθ' ὄντινον μὴ πρὸς ἐπίδειξιν, πρὸς δὲ τὸ μὴ τάφῳ σιγῆς πα-

3. ἀπαθείας A (i. e. editio Leonis Allatii) 11. ἄξιοι A

stantem indeque placita amicitiae conferentem, compulit. ego porro silentium tanquam minus periculosum elegissem, et praesens argumentum veluti vires meas exsuperans alio, nec immerito, amandassem; sed mente revolvens quae sint contumaciae pericula, propterea-
 que inevitabili vi constrictus, necessarium mihi duxi memetipsum petitioni tuae tradere mandatque tuum pro viribus adimplere. et dum ego proclivis et obsequens efflagitatis obtempero, et tui gratia, a quibus mihi longe animus est, aggredi praesumo, iustum fuerit te quoque in partem simili laboris precibus atque supplicationibus ad deum venire, ut directus et dicendi facultate instructus et acumine ingenii fultus dignum quidpiam tuo desiderio persolvam, argumentumque infamia non aspergam. rogo vero universos qui haec percurrerint, elingui planeque rudi similis laboris precibus atque supplicationibus ad deum veniam dare. neque enim dicendi facultate confisi ad hoc devenimus; tum enim, et iure, insimularemur a quolibet, cui id complacitum fuerit; nam quae tam longissime a sermonibus eorumque scientia absimus; tantum abest ut cate eorum usum nobis promittere audeamus; sed imperanti obtemperantes, et quod accusationi non subsit si quis propriam facultatem ad aliquid ex necessariis expediendum experia-

ραπέμπεσθαι τὰ πρὸς ἀκροασιν ἄξια, τοῖς κατὰ δύναμιν ἐγχειρεῖν λόγοις ἐκάστοτε. ποιήσομαι δὲ τὸν λόγον ἀπλοῦν τε καὶ εὐληπτον, ἀλλὰ δὴ καὶ συνεσταλμένον ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὸν σὸν λόγον, τὰναγκαῖα μόνον περιλαβῶν, καὶ ὅσα δὴ παρεθέντα ζημίαι σοι λογισθήσεται πρὸς ἀκροασιν κε-5
χηρότι.

β'. Εἰ μὲν οὖν τις ἐτύγγανες ὢν τῶν οὐκ εἰδότεων τὴν πόλιν, τὰ καθ' ἑκαστὸν τε ἠγνόεις αὐτῆς ὥσπερ οἱ πρῶτον ἐξ ἀλλοδαπῆς εἰς ἑτέραν μετοικήσαντες πόλιν, ἕως ἂν τὸ τοῦ χρόνου μῆκος, ταύτην αὐτοῖς κατὰ μέρος γνωρίσειεν, ἐδεόμεν 10
λόγων ἂν ἐνταυθα μακρῶν, ἵνα μηδὲν τῶν τῆς πόλεως τὴν
322 σὴν διαφύγη γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ πρὸς θρέμμα ταύτης τὸν λόγον ποιοῦμαι καὶ ἀκριβέστερον ἢ πολλοὺς ἄλλους τὰ κατ' αὐτὴν ἐγνωκότα, μάτην οἱ μακροὶ περὶ τούτων λόγοι καὶ ἡ περὶ τῆς θέσεως μεγέθους τε καὶ κάλλους καὶ τειχῶν ὑσφαλείας καὶ 15
προσέτι τοῦ εὐ κεκράσθαι καὶ τῶν ἄλλων ἀκρίβεια, καὶ μά-
λισθ' ὅτι πρὸ μακρῶν ἐτῶν τὰ περὶ τῆς πόλεως ἕτεροι φι-
λοπόνως ἄγαν δυνάμει λόγου καὶ ῥητορικῆς εὐγλωττίας δει-
νότητι ἠκριβωμένως ἐξέθεντο, καὶ μετὰ τὴν πρώτην πασῶν
εἶπεῖν λαμπροτέραν πολλαῖς ἀποδείξεσιν ἀποφῆναι ταύτην 20
ἐσπούδασαν. ἐκείνοις δ' ἔμαντὸν ἔγωγε μόνον διηγούμενος δώσω,
ὧνπερ ἡ πόλις ἐν τῷ τῆς νῦν ἀλώσεως χρόνῳ πεπειράτο,

tur, crimine vacare existimantes quemcumque, non sui ostentandi causa, sed ne quae digna auditione reputantur silentii tenebris involvantur, singulis horis, ut facultas est, scripto tradere. erit itaque sermo simplex ac facilis et ut plurimum, dum sic admones, compendiosus, necessaria tantummodo complectens; quae vero tacuerit, a te, qui dicentis orationem auribus devoras, inter damna reputabuntur.

2. Si quis itaque esses rerum urbis imprudens ignarusque omnium, quemadmodum qui primum ex alienis regionibus peregrinantes, terrarum in quas appellunt infantissimi sunt, donec decursu temporis singula illius addiscant, prolixis mihi opus esset sermonibus, ne quid eorum quae in urbe sunt tuam scientiam fugeret: verumtamen cum ad illius alumnus sermonem dirigam eumque qui prae aliis multis accuratius res illius callet, frustra hic verbosi sermones instituerentur, deque illius situ, magnitudine, pulchritudine, murorum securitate, nec non optima aëris temperie, aliorumque ratio exquisita proponeretur; eoque potissimum quod ante plerosque annos alii res urbis quam maxime studiose, et dicendi facultate et eloquentiae Allicae luminibus, docte exacteque prosecuti, post reginam omnium, ut ita dicam, illustriorem multis demonstrationibus declarare conati sunt.

καθ' ἕπερ ἔφησ καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς, μικρὸν πρὸ ταύτης ἀπάρας ἐνθένδε, καὶ διὰ τοῦτο τὸ κακὸν οὐκ εἰδὼς ἀκριβῶς ὅπως κερῶρηκε. τὰ τῶν Λατίνων γὰρ οἶδ' ὅτι καὶ αὐτὸς οἶσθα σαφέστατα τῇ πόλει παρῶν καὶ καθ' ἑκάστην ὁρῶν τὰ γι-
5 νόμενα.

Ἐπασχεν οὖν τῶν Λατίνων κρατούτων ἡ πόλις ὡς οἶ-
δας, καὶ ὁσημέραι θλίψεις ἡμῖν ἐπήγοντο πανταχούθεν, καὶ
λόγων πολλῶν παρ' ἑκάστοις πῶς ἂν ἀνεθείημεν γιγνομένων
τρόπος ἦν οὐδ' ὀπισθοῦν ὁ τούτων ἡμᾶς τῶν δεινῶν ἀπαλ-
10 λάζων. οὔτε γὰρ οἱ Τοῦρκοι τοῖς Λατίνοις ἐβούλοντο σπεί- 323
σασθαι πολλάκις προσβουμένους περὶ τούτου καὶ δεηθεῖ-
σιν, οὐθ' ἡμῖν ἐξῆν πρᾶξαι τὸ κατὰ γνώμην, ὀλίγοις ἄγαν
καθεστηκόσι καὶ ἀνισότητι γνώμης ἀποβεβληκόσι τὸ ὁμονοεῖν,
ὡς ἄρα καὶ σοὶ γνώριμον τοῦτο σὺν ἡμῖν γε ὄντι καὶ
15 τῶν δεινῶν ἐκείνων τοῖς ἄλλοις παραπλησίως εἰληφότι τὴν
πεῖραν.

γ'. Οὕτως οὖν ἡμῖν ἔχουσιν, ὅσαι τε ὄραι μυρία τὰ
χαλεπὰ φέρουσι καὶ τὴν σωτηρίαν ἀπαγορεύουσιν, κακὸν ἐξ-
αίφνης ἐπῆλθεν ἕτερον καὶ στεροτέραν εἰπεῖν ἀδύμαντος
20 πληξάν ψυχῆν. τὸ δ' ἦν ἡ τοῦ καλοῦ ποιμένος καὶ κατὰ τὸν
πρῶτον ποιμένα τὴν ψυχῆν ἐφ' ἑκάστης ἀφειδῶς ὑπὲρ τοῦ
ποιμνίου τιθέντος κατὰ θεῖον βούλημα τελευτή, ἐν καλῷ μὲν

ipse vero ea solummodo complectar, quae haec civitas hoc sui excidii tempore passa est, tuque nobis paulo ante quam ex ea discederes insinuaras, proptereaque infortunii quod eam oppressit non admodum guarus, res siquidem Latinorum tu etiam, cum in urbe quotidie quae gererentur conspiceres, optime (nec fallor) tenes.

Urbs itaque in Latinorum dicionem redacta, cum, ut tu cate nosti, tantum malorum sustineret et diris quotidie exitiis undique confertis affligeretur, et sermones multi conferrentur quonam pacto ex tot malis emergere possemus, nullum remedium occurrebat, nec aderat Avernuncus. neque enim Turcae cum Latinis foedus iniere, licet saepius legatione missa id pertentassent, supplicesque etiam rogassent; neque erat in nostra potestate, copiis nostris in angustum oppido coactis et discordantibus votis ab unanimi sententia convulsis, aliquid agere, ut tute etiam nosti, qui una nobiscum eras, ma- lorum perinde atque alii expertus.

3. Cum itaque res nostrae ita se haberent, et singula momenta innumeras prope noxas inferrent, deque salute desperarem, malum aliud repente irripit, et validiorem adamante animam disiciens, boni scicet pastoris et, aequae ac primus pastor, quotidie profuse animam poientis, divino consilio obitas, illi quidem fortunate succedens, no-

ἐκείνη γεγεννημένη, βλάβος δ' ἡμῖν ἐπενεγκοῦσα πολὺ, τῶν ἐκείνου λιπῶν πρὸς θεὸν στερηθεῖσιν, αἷς ἐσωζόμεθα. ἴτι δὲ κατὰ θεῖαν αὐτῆ βούλησιν ἦν, ἄκουε τοῦ φωνέντος τῆ μακαρίῳ περιόντι κατ' ὄναρ ἐκείνη. ἔδοξε πρὸ τοῦ τὴν πόλιν τῆ πολέμῳ ληφθῆναι οἰκόν τινα λαμπρὸν εἰσιέναι καὶ παρμυ- 5 γέθῃ, περισκοπεῖν τε αὐτὸν κατὰ μέρος καὶ θαυμάζειν αὐτοῦ 324 τὸ τε κάλλος καὶ μέγεθος, ἐν τούτῳ δ' ὄντι φωνήν ἔξωθεν ἐνεχθῆναι λέγουσαν "ὁ μὲν οἶκος οὗτος, οὗ τὰ καθ' ἕκαστον, ὡ δέσποτα, ὡς λίαν λαμπρὰ καὶ ὠραῖα θαυμάζεις περιαιθρῶν, πίπτει τὸ τάχος, καὶ ἴνα μὴ σε καλίψῃ πεσῶν, ἔξιθι τούτῳ 10 ταχέως." οὕτως εἶχεν ἡ ὄψις, καὶ εἰς ἔργον ἦκεν οὐκ εἰς μακράν. ἐκείνος μὲν γάρ, ἵνα ἀναφανῆ δίκαιος καὶ τῶν πηλ- λῶν τῆς ἄρετῆς ἐκείνου καμάτων λάβῃ τὰς ἀντιδόσεις, εἰπό- τως οὕτω καὶ πρὸ τῆς κοινῆς συμφορᾶς, πρὸς ὃν ἐπόθει κύ- ριον ἐξεδήμησεν. οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτο παρὰ θεῶν κέκριτο, 15 τοιούτων ἵνα κακῶν πείρουσιν σχῆ καὶ κοινωνήσῃ τῶν ἰσῶν ἡμῶν. ἀνόμοιος γὰρ ἦν τοῖς ἄλλοις ὁ βίος ἐκείνου καὶ ἐξη- λαγμέναι αἱ τρίβοι, τὸ Σολομῶντος εἶπεῖν. ἡμεῖς δὲ κακίας γέμοντες ὄλωσ, καὶ ὁπίσω τῶν ἐνθουμημάτων τῆς καρδίας ἡμῶν τῆς πονηρᾶς, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ἰερεμίου, πορευόμενοι, καὶ 20 κατὰ τὸν πάλαι γογγυσταὶ τυγχάνοντες Ἰσραὴλ, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπιθυμίαν ἀπολαύειν ὅπως οὐκ ἔχωμεν τῶν πη- γμάτων, δικαίως οὕτω πεπράγαμεν δυστυχέστατα, καὶ τούτου

bis vero damna, eaque ingentia, concilians, qui illius ad deum precibus, quibus salutis nostrae providebatur, privamur. et divino consilio illum contigisse concitias ex illis quae illi adhuc superstiti inter somniandum evenerant. visus est sibi, antequam urbs bello concideret, domum praeclaram et maximam ingresso, singulas illius partes inspicere et decora ac magnitudinem magnopere demirari; his intentum vocem, deforis advenientem inaudisse "domus haec, cuius partes singulas illustres atque venustas considerans admiraris, actutum concidet; et ne te sua ruina opprimat, quam cito foras eripe te." visum hoc effectu non multo post comprobatum est. ille etenim ut iustus appareret et virtutis suae multorum laborum praemia referret, sic uti par erat, et ante commune infortunium, ad deum, quem tantopere concupiverat, migravit. neque enim iustum apud deum reputabatur similitum malorum eum participem fieri, vita siquidem illi non erat similis aliis, et semitae immutatae, ut cum Salomone loquar. nos vero improbitate plane repleti, et in cogitationibus cordis nostri pessimi ambulantes, ut Ieremias inquit, et perinde atque antiqui Israel murmurantes, ut nobis allubescit, rebus non succedentibus, iure merito mala ac solida calamitate mactamur, et tali viro orbantur

τάνδρὸς ἐστερήμεθα, μόνου περιλειφθέντος ἐν τοιούτοις καιροῖς καὶ τοσούτοις ἀνιαροῖς εἰς παραμύθιον. πάντες γὰρ 325 ὡσπερ τινὰ δύναμιν ζωτικὴν ἐν ἡμῖν ἐνομιζομεν τοῦτον, καὶ τὴν τελευτην ἐκείνου μηδὲν ἄλλο νομιζειν εἶχομεν ἢ τῆς ἐφ' 5 ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης παιδείας οἷον προοιμίον. τοῦτο τῶν κατειπεῖν ἠρημένων ἐκείνου σαφέστατος ἔλεγχος, καὶ τοὺς ἀδικίαν κατ' ἐκείνου λαλοῦντας ὅτι μὴ προδοσίαν ἐσκέψατο, μηδὲ τῶν σφίσι δοκούντων συνιέντας βαθυτέρον, ἐνδίκως ἐπι- στομίζει. οἶμαι γὰρ ἐγώ, δεῖξαι βουληθεῖς ὁ Θεὸς οἷος μὲν 10 ὁ ἱερός ἐκείνος ἀνὴρ καὶ τίνων ἄξιος ἦν, οἷοι δ' ἡμεῖς καὶ τίνας εἰσπραχθῆναι δίκας δίκαιοι ἦμεν, διὰ τοῦτο τὰ κατ' ἐκάτερον μέρος οὕτως ἠκονόμησε συμφερόντως.

δ'. Τοῦτου οὖν τοῦ δεινοῦ, τῆς τελευτῆς ἐκείνου φημί, προστεθειμένον τοῖς ἄλλοις, καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει, 15 ἀνδρῶν γυναικῶν παιδῶν Λατίνων τε καὶ αὐτῶν Ἰουδαίων, ἐλεεινῶς πρὸς ἀλλήλους διομιλούντων, καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ὅσα τούτους ἐπέεξε δηλονότι τῇ λήθῃ παραπεμπόντων, τὴν τοῦ ποιμένος δὲ στέρησιν ἐπὶ νοῦν λαμβανόντων καὶ συνεχῶς προ- φερόντων, τῆς τοῦ Θεοῦ τε παιδείας, ὡς προῦφην, καὶ τῆς 20 γεγενημένης ἀλώσεως καὶ λεγόντων σημεῖον τοῦτο καὶ πιστευ- 326 ὄντων, — οὕτως οὖν διατεθέντων, καὶ ὀλίγου δὴ τινος ἐν τῷ

2. εἰς om A 13. τοῦτ' A

qui solus afflictissimis hisce temporibus in tantis rerum discriminibus solatium remanserat, omnes siquidem cum uti vitalem in nobis facultatem reputabamus, illiusque mortem tantummodo ducebamus adversus nos iustissimae numinis punitionis exordium. hoc eos redarguit apertissime qui indigna dicta in eum ingerunt et infamia onerant, quod prodicionem non suaserit, et quod eos propriis consiliis, altius quidpiam meditatus, iure represserit. opinor equidem ego, cum vellet deus ut omnibus innotesceret quis vir ille sacer esset et quorum dignus, qui vero nos et quibus poenis obnoxii, quibus miseriis iuste excrucianti, id propter res utriusque in rem utrique disposuisse.

4. Itaque tam diro malo, obitu nempe illius, ceteris adnexo, et omnibus in civitate viris mulieribus pueris, Latinis, Iudaeis quoque ipsis, miserandum in modum sermonem conferentibus, et reliqua omnia quae eos tum affligebant e memoria deponentibus, pastoris tanti privationem in mentem revocantibus et saepius proferentibus, asserentibusque, ut iam innui, et non temere credentibus indicium illud esse et divinae punitionis et subsecuti excidii; hoc, inquam, statu rerum, cum modicum tempus interim processisset, in peius quam antea ruere omnia, magna confusio animos occupare, cum alia alii

μεταξὺ παρεληλυθότος τοῦ χρόνου, χειρὸν ἢ πρότερον ἔσχε
 τὰ πράγματα, καὶ σύγχυσις πανταχοῦ, ἄλλων ἄλλα βουλευο-
 μένων καὶ μηδὲν ἐν ταύτῳ συνελθεῖν δυναμένων· καὶ παρα-
 πλῆσιόν τι τοῖς ἐπὶ νηὸς χειμαζομένης ἐπάσχομεν, ὅταν ὁ κυ-
 βερνήτης ἀπῆ· πάντα γὰρ ἐκεῖ ταράχον μεστά, καὶ ἡ ναῦς 5
 οὐκ ἔχουσα τὸν ἰθύνοντα ταῖς τῶν ἀνέμων βίαις τοῦ πρόσω-
 χωρεῖν ἀκινδύνως οὐ συγχωρεῖται. τῶν μὲν οὖν δὴ πλείο-
 των δυσχεραίνοντων ὅτι μὴ σφίσι ἐξῆν προδοῦναι τὴν πό-
 λιν τοῖς Τούρκοις, δεδιότων ἴσως ὃ γέγονεν ὕστερον, ἄγγελος
 ἔχε τὸν Μουράτην ἐφ' ἡμᾶς κεινησθαι μηνύων, πλείστον 10
 ὅσον στρατὸν συναγείραντα, καὶ διὰ πάντων καλῶς παρεσκευα-
 σμένον. τοῖς μὲν οὖν δεκτέα πως ἔδοξεν ἡ ἀγγελία καὶ πι-
 θανή, τοῖς δὲ μὴ, καὶ μάλιστα Λατίνοις, εἴτε μεγαλοψυχεῖν
 προσποιουμένοις, εἴτε πείραν οὐκ ἐσχηκόσι τῶν Τούρκων, ᾧ
 καὶ μᾶλλον ἔγωγε πείθομαι. πόθεν γὰρ εἶδησις τούτοις ἐν 15
 θαλάττῃ καὶ γεννωμένοις καὶ εἰς γῆρας διαιωμένοις, πρὸς
 327 συμπλοκάς τε καὶ μάχας, αἷς τὸ τῶν Τούρκων κέχρηται γένος,
 ἔχουσι οὐκ ἐπιτηδείως, καὶ μηδὲ δυναμένοις ἢ διὰ τριηρῶν
 ἀπελθεῖν εἰς ὑπερορίαν, ἥνικ' ἂν καὶ ἔνθα βούλοιντο; μικρὸν
 τὸ μεταξὺ, καὶ πάλιν ἕτερος ἄγγελος, ταυτὰ τῷ προτέρῳ καὶ 20
 αὐτὸς διαγγέλλων, καὶ τοὺς λόγους ὄρκους πιστούμενος ἀσφα-
 λέσιν, ἐφ' οἷς ἐπέισθημεν μὲν ἡμεῖς, μηδὲν ἄλλο παρ' αὐτὸ
 προσδοκῶντες (τοῦτο γὰρ ὁ πολυετὴς ἡμᾶς ἐδίδουσκε συγκλει-

decernerent nec possent in unam sententiam convenire; nosque illis
 qui in navi adversis tempestatibus utuntur cum gubernator abest, non
 absimiles, variis rerum fluctibus iactari. namque ibi omnia sunt tur-
 barum plena, et navis, spoliata rectore ac vi ventorum concussa iter
 suum continuare absque discrimine non permittitur. cum ergo ple-
 rique aegre ferrent non concedi sibi Turcis urbem dedere, eventum
 postmodum secutum perhorrescentes, nuncius advenit Muratem ad-
 versus nos iter capessere, quamplurimis copiis et rebus aliis omnibus
 instructissimum. quidam nuncio fidem esse adhibendam dicunt; ne-
 gant alii, et Latini potissimum, sive magnanimitatem simulantes,
 sive Turcarum, quod credibilis videtur, inexperti. namque unde
 illis, in mari genitis et ultimo etiam aetatis tempore vitam agenti-
 bus, nec non ad conflictus et pugnas, quibus Turcarum gens utitur,
 ineptis, nec valentibus cum triremibus alio extra suos fines, ut illis
 allubescit, divagari, cognitio venerit? exiguum abiit tempus; et rur-
 sus alius nuncius eadem quae primus denunciavit, et iureiurando fidem
 alligat suam; quo nos persuasi sumus, nihil aliud exspectantes: hoc
 enim nostri per multos annos in angustum contractio resque ipsae

σμός και τὰ πράγματα), ἐπέισθησαν δὲ και Λατῖνοι, και πρὸς παρασκευὴν δεῖν ἔδοξε τούτοις διεγχεῖσθαι.

ε'. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν, οὐπερ ἤρξαντο πρότερον ἔργου, πρὸς τελείωσιν σπουδαιότερον διετέθησαν. τὸ δ' ἦν ἡ περὶ 5 τὰς ἐπάλλξεις αὐτῶν ἐπιμέλεια. μικρὸν γὰρ πρόσθεν διὰ φροντίδος πολλῆς πεποιήκεσαν τὰς ἐπάλλξεις τοῦ τείχους παντὸς διαφρούξαι σανίσιν, ὡς ἐν ἀσπίσι, τοὺς μὲν ἔξω πολεμίους ἀπειρογούσαις τοῦ βέλεσι τιτρώσκειν τοὺς ἔνδον δεῖσαν προ- 10 κῦψαι, τοῖς δ' ἐπὶ τῶν τειχῶν ἰσταμένοις πολλὴν τὴν ἄδειαν καὶ τῇ προστυχόντι παντὶ προσπελάσαι τοῖς τείχεσι βουλή- 328 θέντας. ἔπειτα δὲ δεῖν ἀριθμηῆσαι τοὺς ἄνδρας ψήθησαν και καταμαθεῖν εἰ πρὸς τὰς τοῦ ὄλου τείχους ἐπάλλξεις και τὸν περιβόλον τὸν πρὸς ἡπειρον ἔξαρχοῦσι. και δὴ σῆναι πάν- 15 τας ἐπὶ τῶν τειχῶν μεθ' ὧν εἶχεν ἕκαστος ἐπιτρέπουσιν ὄπλων, ὡς ἂν και μάρτυρας τοὺς ἰδίους ἔχουσιν ὀφθαλμοῦς. οὐ δὴ γεγονότος ἦν ἰδεῖν ἐπὶ δύο και τρεῖς ἐπάλλξεις ἕνα ἄνδρα ἰστάμενον, και τούτων τοὺς πλείους μὴθ' ὄπλα κεκτημέ- 20 και πόλεμον· τοῖς γὰρ συνεχέσι κακοῖς και τῇ περὶ τὸ ζῆν ἀπορία περιήρηται και τὸ δύνασθαι. οἱ Λατῖνοι δ' ὁμως οὐκ ἔχοντες διαπράξουσθαι (ἄνδρας γὰρ ἐτέρους μαχίμους οὐκ

2. τούτους A 8. τοὺς A 9. τοὺς A πολλά A

clamabant. credere et Latini; visumque est illis, sollicite necessaria praeparare.

5. Et primum quidem, quod antea inchoaverant opus, propugnaculorum dumtaxat curam perficere concitatus animantur. paulo enim ante summo cum labore ac nimio opere accurarunt ut murorum propugnacula, adinstar scutorum, tabulis obserarent, quae advenas hostes impedirent ne sagittis cives, si quando opus esset capite emergere, vulnerarent, iis autem qui muris insisterent facultatem obrem facerent clam e superiori parte saxis advenientes impetere admotosque ad muros obvio quoque repellere. deinde numerandos esse viros decernunt, ut discant an ad omnia murorum propugnacula et circuitum ad mediterranea vergentem sufficient; et sic omnes in muris, suis quemque armis instructum, stare imperant, ut ad id testibus propriis oculis uterentur. quo facto conspiciebatur in duobus et tribus propugnaculis unus tantum; eorumque potior pars neque arma gerere, quae paupertas absumpserat, neque pugnae aut conflictui apta; assidua namque mala et vivendi egestas vires insimul extinxerant. Latini nihilominus, cum rei providere aliter non possent (neque enim alios viros bellatores praeter accolas urbis possederant),

είχον παρὰ τοὺς ὄντας τῆ πόλει) δεῖν ἐξ ἀνάγκης ἕροντο πάντας γοῦν εἰοίμως ἔχειν πρὸς πόλεμον. μετασιῆσαι δὲ καὶ τὴν ἀγορὰν πρὸς φυλακὴν ἀκριβεστέραν τῆς πόλεως δέον κεκρίκασιν, εἰ καὶ πέρας ἴσως τοῦτο λαβεῖν οὐκ ἔοχεν, ἐπιθεμένων αἴφνης τῶν πολεμίων καὶ θῦττον ἢ πάντες προσειδο-5 κῶμεν· “ἂν γὰρ τὴν πόλιν” ἔφησαν “κυκλώσωσι μὲν οἱ πολέμιοι καὶ τοῦ πολεμεῖν συνεχῶς γίνωνται, ἡμεῖς δὲ πρὸς τὴν
 329 ἀγορὰν πόρρω κειμένην ἀπίωμεν τὰ πρὸς χρεῖαν ὠνούμενοι, παρεῖξομεν ὑπὸ τῆς τῶν τειχῶν ἐρημίας τὴν πόλιν αὐτοῖς, μηδένα πόνον μηδαμῶς προὔπενεγκοῦσι.” καλῶς οὖν διὰ πάν-10 των, καὶ ὡς παρεῖχεν ἡ δύναμις, παρεσκευασμένων ἀπάντων πάντα παθεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, προθυμίαν ἐνεδειξάμεθα τὴν αὐτήν, καὶ τὴν ἐλπίδα πᾶσαν ἐπὶ Θεῷ καὶ τῇ μυροβλύτῃ μάρτυρι σαλεύοντες ἤμεν, καὶ περιεσκοποῦμεν νύκτωρ καὶ μεθ’ ἡμέραν τὴν ἔφοδον τῶν βαρβάρων, καθ’ ἐκάστην κατὰ τύς 15 ἀγγελίας αὐτοὺς ἐκδεχόμενοι.

5. Ἡμέραι παρῆλθον αὐθις ὀλίγαι, καὶ τρίτος ἄγγελος ἤδη πρὸς τὴν πόλιν ἀφῆκτο, τὴν εἰς τὰ Λαγκαδά τοῦ Μωράτου δηλῶν ἄφιξιν, καὶ ὡς οὐχ ἱκανὸν τὸ πεδίον εἰς πολὺ μῆκος ἐκτεταμένον ἐκεῖνο πρὸς τοσαύτην πληθὺν στρατευμά-20 των. διήγγελε δὲ καὶ τὴν παρυσκευὴν ὑπὲρ λόγον οὖσαν καὶ μὴ ῥαδίαν ῥηθῆναι. πάλιν οὖν ἡμεῖς ἐν σπουδῇ, καὶ πάλιν ἐν ἐπιμελείᾳ μεγάλῃ. παρῆν δὲ ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν, καὶ

19. οὐχι κἄν τὸ A

necessarium duxere omnes ad pugnandum promptos esse. rerumque venalium forum alio asportare pro accuratiori civitatis custodia deliberarunt; licet id ad finem perducere non potuerit, cum ex improvise hostes, et nostra exspectatione citius, irrupissent. etenim, dicebant, si adversarii urbem copiis cinxerint et pugnis raro intermittentibus indulserint, nos vero ad forum longe dissitum necessaria coempturi abierimus, desertis muris et custodibus vacuis, nullo praevio labore illis civitatem trademus. recte itaque omnibus, et ut vires concedebant, dispositis, omnes unis animis, omnia pro patria pati parati, spem universam in deo et martyre myroblyta collocavimus, et die noctuque barbarorum irruptionem circumspectabamus, quotidieque, ut nunciatum fuerat, exspectabamus.

6. Paucis diebus praetergressis tertius nuncius in civitatem advolat, Muratae adventum in Langada indicans, nec satis esse campum illum longe lateque diffusum copiarum multitudini; apparatus quoque praenarrabat esse super omnem exspectationem nec posse verbis exprimi. rursus nos solícite agere, diligenterque quae opus erant curare. illuxerat dierum domina; et nocte media terraemotus ingens

περὶ μέσας νύκτας σεισμὸς [καὶ] τῇ πόλει γίνεται μέγας καὶ
φύβον ταῖς ἀπάντων ἐνήκε ψυχαῖς, τεκμήριόν τε τοῦτο οὐκ 330
ἀγαθῶν ἠγγίσαντο πάντες πραγμάτων· οὕτω γὰρ οἱ πρὸ μα-
κροῦ τὴν πόλιν ἐκεῖνοι συνέσειον σεισμοὶ παρεσκευάσαν τοὺς
5 ἀνθρώπους, καὶ τοιαύτην ἔδωκαν ὑπόληψιν ἔχειν, ἀνωμαλίας
πραγμάτων ἀκεῖνοι προηγγελκότες καὶ δεινῶν ἔσμον ἐπαγα-
γόντες τῇ πόλει. καὶ τοῦτο μὲν νυκτός· ἀρξαμένης δὲ τῆς
ἑω, καὶ τοῦ ἡλίου καθαρώς οὐπὼ τῇ γῆ τὴς ἀκτῖνας ἐπα-
φιέντος, τῆς στρατιᾶς τι μέρος ὄραται τῇ πόλει προσβάλλον,
10 μῆτε σημαίαν ὡς ἔθος ἡρμένην ἔχοντες μῆτε βαδίζοντες ἰλα-
δόν. ὁ δὲ τρόπος· ἔδοξε τῷ Μουράτῃ φιλίῳ τισὶ τοὺς ἐνοι-
κοῦντας ἡμᾶς τῇ πόλει ἐρήμασιν ὑπελθεῖν πρότερον, ὥστε μὴ
τι τῶν ἐν ὑστέροις συμβεβηκότων γενέσθαι καὶ [κακ]τὴν πό-
λιν ἀλῶναι· ὑπέστρεφον γὰρ ἐλπίδες τοῖς αὐτῶν λόγοις
15 ταύτην εὐθὺς ὑποκλῖναι καὶ μὴ ἂν ἐλεσθαι κρατηθῆναι διὰ
πολέμου. τοῦτο δ' ἐποίησε δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε μὴ πόλεμον
ὑποστῆναι τὸν μυριάνθρωπον ἐκεῖνον στρατόν, εἴτ' ἀποτυχόντα
μεγάλην αἰσχύνην ὀφλῆσαι, καὶ τοῦ πεισθῆναι τοῖς λόγοις τῶν
ἐπειγόντων αὐτὸν ἐπὶ τὴν πόλιν ἀφ᾽ ἔχθαι· καὶ γὰρ ἦσαν οἱ
20 τοῦτον αἰεὶ συνωθούμενοι καὶ πείθοντες, ὡς εἰ μόνον ὀφθείη,
ταύτην ἐτοιμῶς ἄνευ πολέμου καὶ πόνων λαβεῖν. πέπομφε
τοῖνυν ἄνδρας Χριστιανούς οὐκ ἄγνωτας πόλεων ἐξ ἑτέρων, 331
ἡμῖν τὰ σωτήρια συμβουλευσοντας καὶ κατὰ τῶν Λατίνων

9. προσβάλλον Α

11. μάλισις?

14. αὐτοῦ?

urbem concutit, metumque omnium animis iniicit, qui infelicia illum
atque incommoda portendere existimarunt. ita enim, qui a multo
tempore civitatem concutiebant terrae motus, homines affecerunt et
talem opinionem ingenerarunt, cum illi rerum immutationes denun-
ciarint et dirorum motus urbi intulerint. et hoc quidem noctu. pri-
mo mane, cum nondum sol terram radiis collustraret, pars exercitus
in civitatem contendit, neque vexillum, ut moris est, erectum defe-
rens neque turmatim procedens. nec alio scopo: visum fuerat Mura-
tae amicabilem verbis incolas antea pertentare, ut quae postea sub-
secuta sunt, urbisque excidium, evitarentur: in spem eum venerat
suis ipsius dictis eam aures illico daturam et bello capi opprimique
declinaturam. idque duas ob causas praestitit, tum ne innumeras il-
las hominum copias bello subiiceret, et postmodum votis frustratus
ignominiam sibi, eamque summam, compararet; tum sermonibus co-
gentium ut in urbem veniret persuasus: non deerant enim qui eum
compellabant, asseverabantque tantummodo conspectum, prompte et
nullo praevio bello ac labore, in dicionem suam eam refacturum. misit
itaque viros Christianos, haud ignotos, ex aliis urbibus, nobis salu-

διεγεροῦντας ὡς οἶόν τε· οἱ καὶ παραγενόμενοι, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν τειχῶν πεμπομένοις βέλεσι μὴ τρωθῆναι τὰ σώματα· δεδιότες, ὁπισθόρμητοι γίνονται, μηδὲν ἢ ὀλίγα πρὸς ἔν μέρος δηλώσαντες, ᾧ π δεδύνηται. ἐφ' ᾧ καὶ μεμπταῖοι ἔδοξάν τισιν ὑποστρέψαι-5
τες· δέον γὰρ πολλάκις καὶ κατὰ πολλὰ τῶν τειχῶν μέρη περιεῖναι, καὶ τὰ ὑπεσχημένα τῷ Μουράτῃ φανερὰ καταστῆσαι, λόγοις τε χρήσασθαι συμβουλίας, ὡς ἂν προθύμους παρασκευάσωσι πρὸς τὸ κοινῇ συνελθόντας σκέψασθαι τὸ συνοῦσον, οὐ καλῶς πρὸς ἡμᾶς διετέθησαν, εἶπον, ἡμεληκότες τοῦ ἐπιτάγματος. πλὴν ἀλλ' οὕτω μὲν οὗτοι πράξαντες ὠφθησαν, εἴτ' ἐθελονταὶ εἶτε καὶ ἄκοντες.

ζ. Ὁ δὲ Μουράτης ἀνηνύτοις ἰδὼν ἐπιχειρεῖν ἐν τούτῳ τῇ μέρει (οὐ γὰρ οἷς ἔξωθεν μόνον ἐκήρυττον ἐκείθοντό τινες, ἀλλὰ καὶ πλύνειν τοῦτον ὕβρεσιν ὑπ' ἀβελτηρίας καὶ 15 ἀλόγου θρασύτητος οὐκ ἀπώκνον) τοῦ θυμοῦ τε γέγονεν ὄλος, καὶ τὸν στρατὸν προσέταξε μεταστῆναι καὶ περὶ τὴν πόλιν στρατοπεδεύσασθαι. οἱ δὲ προσεχώρουν, ἅτε μελισ-
332 ὶων σμήνη, τοῦ ἡμετέρου λίαν διψῶντες αἵματος καὶ πάντα ἄρδην καταπιεῖν γλιχόμενοι. τῇ πόλει δὲ προσεγγίσαντες, καὶ 20 τὰς σκηνὰς ὡσπερ ἔθος πηξάμενοι, δίκην φρουρίου πῦσαν πε-

4. π] προσπελάσαι? 5.] γενέσθαι? 7. κατα-
στῆναι A 18.] μυρία?

taria consulturos, concitatosque pro viribus adversus Latinos. qui licet advenissent, timentes ne a sagittis e muris depromptis laederentur, retro cesserunt, cum nihil aut parum, pro quo accesserant, indicassent. proptereaque hoc suo reditu apud nonnullos ignominia notati sunt. namque cum opus esset saepius et multas murorum partes circumire, et quae promittebantur a Murate palam edicere, sermonibusque uti consultationis ad eos disponendum ut alacriter in unum convenientes publicam utilitatem dignoscerent, ipsi non bene erga nos affecti mandata neglexerunt. verum hi, quo diximus modo, sive sponte sua sive vi coacti, rem ita peregerunt.

7. Murates cum vidisset se hac ratione operam et oleum perdere (neque enim iis quae deforis ille enunciabat suaderi nonnulli, quin immo eum iniuriis et opprobriis dementer iactanterque continuo onerare), intemperis insaniisque agitato loco moveri exercitum mandat. illi secedunt aequae ac apum examina, nostri sanguinis avidae sitientes omnesque penitus uno haustu deglutire desiderantes. ubi urbi proximi facti sunt, tentorii pro more fixis instar propugnaculi eam ita circumvallant ut nullus hominibus esset vacuus locus. tum duces singulos in praescripta urbis parte destinans, ipse sua tentoria arci

ριέλαβον ταύτην, ὡς μηδαμοῦ σχεδὸν κενὸν ἀνθρώπων φαί-
νεσθαι τόπον. εἶτα τοὺς στρατηγούς ἕκαστον ἐν ὀρισμένῃ
τῆς πόλεως μέρει πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀποτάξας, αὐτὸς τὰς ἰδίας
σκηνάς ἀντικρὺ τῆς ἀκροπόλεως πῆγνυσιν, ὡς ἂν πάντας ἐκ
5 μετεώρου καλῶς ὄρῶν ἔχοι καὶ πῦσαν τὴν πόλιν ἐντός. ἡμεῖς
δὲ ταῖθ' ἔωρακότες καὶ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ὑπεραγωνίσασθαι
προθυμούμενοι (καὶ γὰρ οὐδὲ ἦν ἄλλως εἰκὸς) μεθ' ὧν εἶχο-
μεν ὄπλων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐθέομεν ἕκαστος, ἄλλος ἄλλον πα-
ρελθεῖν τῇ τάχει φιλονεικοῦντες καὶ οἷον ἀνδριζόμενοι
10 τῶν ἐκτός, ἀγνοοῦντες ὅπῃ τὰ τῆς σπουδῆς ἐκείνης χωρήσει.
ὡς δ' ἀνέβημεν διημερεῦειν ἐκεῖσε καὶ διανυκτερεῦειν συνθέ-
μενοι, καὶ διέκριναν ἡμῶς οἱ κρατοῦντες τῆς πόλεως, Ἀπί-
νους καὶ Ῥωμαίους, καὶ τοὺς τὴν ληστείαν μετεροχόμενους ἀνα-
μῆς στήσαντες (οὐ γὰρ πιστεῦειν ἡμῖν καθαρῶς εἶχον), καὶ
15 θάνατον τοῖς φρονήσουσι προδοσίαν ἠπειλήσαν, τοὺς Τζετα-
ρίους, ὡς ἡ κοινὴ φωνὴ τούτους ἐκάλει (ληστῶν δ' ἦσαν οὐ-
τοι σύνταγμα ἐκ διαφόρων τόπων συναθροισθέντες) φύλακας 333
εἰς τοῦτ' ἐπιστήσαντες.

ἡ. Ὡς οὖν τοῦ πολεμεῖν γεγενήμεθα πάντες καὶ κατὰ
20 τῶν ἐπιόντων ἀνδριζοσθαι, ἄλλο τι πάλιν παρὰ τὴν ἡμετέραν
ἐφάνη πράξας ὑπόνοιαν ὁ Μουράτης. πάντες γὰρ ἡμεῖς ὑπε-
νοοῦμεν, τοσοῦτον στρατὸν βαρὺν θεασάμενοι καὶ τοσοῦτας
τὰς ἐλεπιόλους, ἄς τὸ τῶν καμῆλων πλήθος καὶ τῶν ἀμαξῶν
ἐπεκόμιζον καθ' ἐκάστην, ὡς οὐκ ἂν φθάσειε καὶ μανικῶς

9. . . .] κατὰ?

adversa ponit, ut omnes tanquam e loco sublimiore, et interiores partes urbis, circumspiceret. nos haec intuiti, pro salute nostra tutanda alacriores facti (neque enim fieri poterat aliter), armis utcunque suppetentibus ad murum accurrere, alius alium celeritate praetergredi, adversus externas copias ignaris quem tandem finem habitura essent tantae sollicitudinis studia, animos addere. ut ascendimus, diu noctuque ibi nobis immorandum esse constituentes, qui urbi moderabantur, Graecos atque Latinos ita distinxerunt ut medium unum ex iis qui praedas convectant interponerent; Tzetarios vulgus vocat, et sunt praedonum agmen ex variis regionibus coalitum; et his custodiam demandarunt, plane nobis non fidentes; mortem etiam proditorem meditaturis minati sunt.

8. Omnibus ergo ad pugnandum adversus irruentes animo virili praesentique paratis, aliud praeter nostram expectationem Murates exsequitur. nos enim omnes suspicabamur, tantam copiarum molem et machinarum, quas multitudo camelorum et currum quotidie adve-

αὐτίκα κατὰ τοῦ τείχους ὀρμήσει, παίειν μὲν αὐτὸ προστά-
 ζας τῇ χειροποιήτῳ τοῦ λίθου βροντῇ, τοὺς δ' ἄνωθεν κω-
 λύειν τῆς ἐπὶ τῶν τειχῶν στάσεως διὰ τῶν ἀφιεμένων βελῶν,
 καὶ παντὶ μηχανήματι πρὸς τὸ κρατῆσαι κεχρησθαι τῆς πό-
 λεως. ὁ δὲ τούτων μὲν ἔδειξεν οὐδέν, μικρὸν δ' ἠσχάσας 5
 καὶ τὴν πόλιν κύκλῳ περιβλεψάμενος κήρυκας καὶ αὐθις ἐξέ-
 πεμψεν, ἑλευθερίαν ἡμῖν ὑπισχνόμενος καὶ φιλοτιμίας ἐτέ-
 ρας, τοῖς παρ' αὐτοῖς ταυτὶ πιστούμενος ὄροικς, εἰ τὴν πόλιν
 προοίμεθα τοῖς τούτου λόγοις πεισθέντες, καὶ τὰναντία πάλιν
 αὐτῶν προσειθίει, καὶ χαλεπώτερα τούτων, εἰ μὴ καταπειθεῖς 10
 ἐν τούτῳ γεν

Ἄλλ' ἐνταῦθα μικρὸν ἐρήσομαι τοὺς κατηγοροῦντας τοῦ
 δεινός καὶ τῆς δεινός. ποῦ ποθ' ὑμεῖς ἦτε ὅθ' ὁ Μουράτης
 334 τὰ τοιαῦτα ὑπέσχετο; οὐκ ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτήκοοι τῶν κη-
 ρυττομένων; πῶς ἂ διανοεῖσθε, οὐκ εἰς πέρας ἠγάγετε; πῶς 15
 οὐκ ἔχρησασθε τῷ λογισμῷ; πῶς ἂ τῶν ἄλλων κατηγο-
 ρεῖτε μὴ πεπραχότων, ὑμεῖς οὐκ ἐπράξατε καιροῦ καλοῦντος
 καὶ τῶν ἀπειρογόντων οὐκ ὄντων; τότε γὰρ ποιμὴν οὐκ ἦν
 (μῆνας γὰρ εἶχεν ἕξ γενόμενος ἕξ ἀνθρώπων) οὐδὲ ἀραί, οὐδ'
 ὅσ' ἕτερ' ἀπαριθμεῖτε. τί λοιπὸν τὸ κωλύσαν ὑμᾶ, ἦν; ἦ 20
 τίνος ἔργον ὅσα συμβέβηκεν; οὐδενός, πᾶς τις ἂν εἴποι λογι-
 ζόμενος εὐσεβῶς, ἢ τῆς ἡμῶν ἀμαρτίας ἐκείστου τὸν ὑόρη-

11. γενοίμεθα?

12. τοὺς om A

22. ἐκάστους A

hebat, conspicati, primo sui appulsu furenter iratum muros appetit-
 rum, eosque lapidum manufacto tonitru diverberaturum, nec non et
 supra muros stantes sagittis impulsis dimoturum, machinasque omnes
 ad urbem excidendam usurpaturum. verum hic nil tale conatus est,
 sed parum percunctatus praecones rursus decernit, qui nobis liberta-
 tem paciscerentur aliosque honores iureiurando, ut apud ipsos fieri
 amat, pollicerentur, si sermonibus illius suasi urbem dederemus: his
 contraria subdebat, inultaque peiora, si votis suis non obsecunda-
 remus.

Sed cum huc pervenerim, paucis compellabo huius alteriusve i-
 simulatores. ubinam eratis vos, cum haec Murates offerebat? nonne
 in urbe, et vestris ea auribus usurpastis? qua igitur ratione cogita-
 tis usi non estis? quare, de quibus alios incusatis quod non fece-
 rint, vos ipsi occasione premente et nullo impediante non perfecistis?
 tum enim nullus pastor erat (namque ante sex menses inter vivos
 esse desierat), nec dirae neque alia, quae vos recensetis et per digi-
 tos exactae numeratis. quid igitur vobis impedimento fuit, aut cuius
 opus eventus? nullius, quilibet respondebit pie rem computans,
 quam nostrae improbitatis, quae ab iracundia liberum deum in ira-

τον εἰς ὄργην καὶ ἡμῶν κινήσεως, παιδείαν ἡμῖν ἐπενεργεῖν
 πταιούσιν ἀδιόρθωτα, ἵνα γοῦν ἑαυτῶν γενόμενοι καὶ τοῦ
 λοιποῦ σωφρονησωμεν. εἰ δέ τις τῶν πρὶν ἀπομνημονεύων
 χρόνων καὶ πάλιν ἡμῖν ἀντιλέγη, καὶ τῷ ποιμένι τὴν αἰτίαν
 5 ἐπάγῃ τοῖς προδεδόσθαι ἐθέλουσι μὴ τὰ ἴσα φρονήσαντι καὶ
 βουλευσαμένῳ, μεμνητός, οἶμαι, κέκτηται λογισμούς. πρῶ-
 τον μὲν γὰρ οὐ τοῦ σχήματος τοῦ ἀρχιερέως στρατηγικῶν
 πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ τὸν μὲν τυραννικῶς ἐξωθεῖν
 τῆς ἀρχῆς τὸν δὲ ἀντείσταγειν, καὶ πραγμάτων καὶ φόρου καὶ
 10 ζημιῶν, τούτων δὴ τῶν ἐν ταῖς ἐναλλαγαῖς τῶν ἀρχῶν συμ-
 βαινόντων, αἴτιον δείκνυσθαι. οὐ γὰρ ἐπὶ θρόνον αὐτὸν κα-
 θίζουσι τυραννικόν, ἀλλ' ἐπὶ θρόνον ἱερατικόν, καὶ δεσπότου 335
 πρᾶτος καὶ εἰρήνην διδάξαντος. καὶ δεῖ τοῦτον ἐκ παντός
 τρόπου μιμεῖσθαι, καὶ λόγοις ἔ
 15 καὶ πράγμασιν. ἔπειτα ὅπερ εἴργα-
 στο; ὅτι τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις ἐμμένειν παρήγει, καὶ τὴν εὐ-
 σέβειαν συνεβούλευε μὴ προσέσθαι; ὅτι μὴ κατέξανίστασθαι
 τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ τούτους ὡς ἐκ θεοῦ προβληθέντας ἐδί-
 δασκε στέργειν; καὶ τί γε ἄλλο προσῆκεν ἐκείνῳ, ψυχᾶς ἀν-
 20 θρώπων πρὸς θεοῦ πιστευθέντι; ὅμως ἐκεῖνος καὶ οὕτως ἔχων
 ἐφ' ἐκάστου σχεδὸν ἔτους ἡξίου τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν καὶ πρὸς
 τὴν ἐνεγκαμένην γενέσθαι, ἴσως ἴν' ἡμεῖς ὑπὲρ ἑαυτῶν φρον-

3. σωφρονησωμεν A 14. ε] ἐπόμενον αὐτῷ? 15. . . .]
 τί καὶ ὅστιν?

cundiam movit, et ad nostri punitionem, qui incorrecte labimur, ex-
 citavit, ut ad nosmetipsos redeuntes in posterum sapiamus. quod si
 quis antea tempora commemorans iterum nobis opponat, et pa-
 stori causam appingat, qui dedere se volentibus, sententia etiam
 data, contradixit, insanientis cogitationes suscipit. primum enim non
 addebet pontificem rerum militarium cura, et hunc quidem tyranno-
 rum more principatu pellere, illum contra in possessionem immittere,
 et mutationum ac caedium nec non damnorum, quae, dum rerum
 status immutatur, eveniunt, auctorem esse: neque enim ipse in ty-
 rannicum, sed in sacerdotale, et mitis domini, et qui pacem deprae-
 dicavit, cuius vestigiis insistere modis omnibus et dicta factaque se-
 qui debet, solium promovetur. deinceps quid ille molitus est? an
 quod in legibus divinis perdurare adhortabatur, non a principibus
 descendum, quos veluti a deo promotos exosculandum esse doce-
 bat? et tamen in aliud illi incumbendum erat, cui mortalium ani-
 mae per deum erant concredita. nihilominus ille, hoc modo dispo-
 situs, fere singulis annis ab urbe recedere volebat et in patriam re-
 verti, forte ut nos nostra accuraremus. sed neque hac ratione passi

τίσωμεν. ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἠνείχεσθε. οὕτω γνώμης τινὲς τετυχήκεσαν πρὸς πᾶν ὄτιοῦν τὸ τρεπτὸν κεκτημένης καὶ συμ- μεταβαλλομένης τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν. ἀλλ' οἱ μὲν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὁρμώμενοι λογίζαιτο ποτε

. ἡμεῖς δὲ τῶν προκειμένων ἐχόμεθα. 5

Γ'. Πρῶτον καὶ δεύτερον ὁ Μουράτης πεπραχῶς ὅπερ εἰρήκειμεν, καὶ γράμματα τοῖς βέλεσι πεπομφῶς ἐντὸς πλεί- στα, τοῖς αὐτοῖς ὄρκοις καὶ ταῦτα συνδόνενα καὶ τὰ αὐτὰ διαγγέλλοντα, ὡς ἦνε πλέον οὐδὲν (οὐ γὰρ ἐξῆν βουλομένοις 336 τοῖς ἐν τῇ πόλει τῷ τῶν Λατίνων δέει, καὶ μάλιστα τῶν 10 συμπαρισταμένων αὐτοῖς ἐπὶ φυλακῇ λησιῶν, τῇ σφῶν ἀδεῶς χρῆσασθαι γνώμη), τρέπεται τὸτ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὸ πολε- μεῖν, οὐδὲ τότε τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἀπειθείας τῶν ἔνδον καὶ τῆς ἐνστάσεως ὅσον ἐκ τούτου. ὀλκὰς ἐφάνη τις ἐξαπίνης Λατινικῆ σῆτον ἔχουσα φόρτον καὶ κομιζουσα τούτον [ἐν] τῇ 15 πόλει χρῆζοίση. οἱ δ' ὑπετόπισαν ταύτην ἰδόντες συμμά- χους ἔχειν καὶ ὄπλα διὰ τὸν πόλεμον, καὶ δεδιότες τὴν ἤτταν συμμαχίας ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθούσης, ὄλη δεῖν ᾔοντο χεῖρα- σθαι τῇ τούτων δυνάμει καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ τέχνη πρὶν τὴν ὀλκάδα καθορισθῆναι. μικρὸν μὲν οὖν πρότερον, ὅτε 20 καὶ τοὺς κήρυκας ἐπεμπεν, ὑπεισερχόμενοι τὸ προτειγίσμα μέρος τῶν πολεμούντων ἀσπί τῶν νυκτῶν, καὶ τοῦθ' ὑπορύ- ττοντες ἐν ἀδείᾳ (οὔτε γὰρ ἐπ' αὐτῷ φύλακες ἴσαν, οὐκ ἀρ-

9. ὡς om A 13. ἀπαθείας A

estis. ita mente nonnulli praediti sunt, quae cum quolibet mutatio- nem subeunte sese immutat et variat. sed qui similia proferunt, ra- tionem animo agitent, qua ea enunciant; nos vero ad propositum revertamur.

9. Cum vero alia atque alia vice, quod supra commemoravimus, Murates peregisset, missisque cum sagittis in urbem plurimis litteris, eadem, et simili iureiurando, denunciatis ac stabilientibus, nihil proficeret (neque enim facultas erat civibus, etiamsi voluissent, Lati- norum, et praedonum potissimum adstantium custodientiumque metu, sua sententia intrepide uti), ad bellum invitus accingitur, non tantum contumacia atque contentione inhabitantium motus quantum istiusmodi successu. navis repente comparuit Latina, frumento onusta, ad urbem indigam adnavigans. statim atque eam vidit, suspicatur copias auxilia- res et arma pro bellatoribus vehi; deque victoria dubius, si commi- litones introducerentur, totis conandum esse viribus et militaribus artibus pertentandum, antequam navis in portum sese recipiat, decer- nit. paulo quoque ante, cum praecones mitteret, hostium manus in exteriorem murum clam irrepens nocte intempesta, eumque pro nutu

κούντων τῶν ἔνδον, οὐτ' ἔξωθεν αὐτοὺς εἶχεν οὐδεὶς οὐδ' ὀπωσοῦν, τούτου προβεβλημένου) πολλὰ τούτου κατέσπασαν εἰς ἔδαφος μέρη, ὥστ' ἔχειν εἰσιέναι παμπληθεῖς ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τειχῶν τόπῳ, κλίμακας τε εἰσχομίσαι μετ' εὐχερίας, καὶ ταύταις τὸ μέγα τεῖχος ἐπαναβῆναι. βάσιμον οὖν τὸ ἔξω πεποιήκασαν διατείχισμα τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ τῆς 337 τοξικῆς πολλάκις τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς νυκτός οὐκ ἠμέλουν, τοῦ μικροῦ τεύχους ὅτε πρὸς κατάπτωσιν ἦσαν· πῶς γὰρ ἂν ἔχον μετὰ πλείονος ὑπορύττειν ἀδείας αὐτό, τοὺς 15 ἐπὶ τοῦ μείζονος τεύχους εἰ μὴ τοῖς βέλεσιν ἀπέιργον μὴ κατ' αὐτῶν καὶ τούτους ὁμοίως χωρεῖν καὶ τὰ παραπλήσια δρᾶν; πλὴν καὶ οὕτως οὐδ' ἡμεῖς ἠμελοῦμεν τοῦ κατὰ δύναμιν ἔργου. πλέον δὲ τῶν ἄλλων ἐχρώμεθα τῇ καλουμένῃ σκευῇ, ἧς ἤχον μὲν ἠκούομεν μόνον, ἔργον δὲ οὐδέποτε εἶδομέν τι 15 λαμπρόν, καὶ ταῦτα πολλῆς ἐν ἡμῖν οὔσης τῆς ἐσκευασμένης βοτάνης, ἀφειδῶς τε κατὰ πάντα καιρὸν ἀναλισκομένης.

1. Ταῦτ' οὖν ἐπὶ τρισὶν ἦσαν ἡμέραις γινόμενα. καὶ τηρικαῦτα δὴ τινες ἐν τισὶ τῶν τειχῶν μέρεσιν ἔξωθεν περὶ μέσας νύκτας ἰόντες, τῆς ἡμετέρας κηδόμενοι σωτηρίας, πῶσαν ἡμῖν πρὸς πόλεμον παρεσκευάσθαι τὴν στρατιὰν προαγγέλουσιν, ὅσον τε περὶ τὸν Μουράτην πέζον, καὶ τῆς τετάρτης ἡμέρας διανυγασίας βούλεσθαι καθ' ἡμῶν ὅλη δυνάμει κεχω-

9. εἶχον? 21. γέ?

suffodiens (neque enim custodes aderant, imminutis habitatoribus, et qui intus erant, eos foras pellere, cum obvii obicerentur, minime valebant) potiore illius partem in solum disicere, ut iam aditus quamplurimis in medium inter muros spatium pateret, liceretque tuto scalas invehere et magnum murum ascendere; (exteriorem itaque murum hoc modo pervium sibi fecere;) et saepius interdiu sagittas impellere, a quarum iactu ne noctu quidem abstinere, dum ad parvum murum in planum effundendum procedunt. quo etenim pacto secure illum suffodere potuissent, ni in maiore muro stantes homines iaculis impedirent, ne illis adorti similia machinarentur et facerent? attamen neque ista ratione, ne opus nostrum pro viribus ageremus, effecerunt. sed ante alia eō utebamur instrumento, cuius strepitum tantum auribus percipiebamus, factum vero, quod equidem innotuisset, nunquam vidimus, licet pulveris praeparati copia abundaret et largiter profuseque omni tempore insumeretur.

10. Haec igitur triduum gerebantur. nonnulli deinceps in externis muri partes nocte media progressi, de salute nostra solliciti, universum exercitum peditesque, qui Muratem sequebantur, ad pugnandum esse paratissimos praenunciant, statimque atque dies quartus illuxerit, adversus nos cunctis viribus aggressionem facturum; na-

ρηκέναι, καὶ ὡς πλοῖα παρασκευάσειαν, καὶ τούτοις Ἰν' ἀπὸ τοῦ κατὰ θάλατταν μέρους ἰόντες πρὸς διττὰς ἀναγκάσωσιν ἡμᾶς ἀσχοληθῆναι φροντίδας. ὃ καὶ σφόδρα τὴν ἡμετέραν
 338 ψυχὰς διετάραξε καὶ εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλεν ὄσσην, ὡς βλάβην ἡμῶν δυνάμενον οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπαγαγεῖν. δειλῆς τοιγαροῦν ἡ ταυτησὶ γεγενημένης τῆς ἀγγελίας, καὶ πάντων ἡμῶν ἐν περιστάσει καὶ λογισμοῦς ὄντων πῶς ἂν διατεθεῖμεν πρὸς τὸν πόλεμον, πάσης τε σχεδὸν ἡλικίας οὔσης ἐν ἐργηρόρει, δεήσεις ἐκτενεῖς θεῷ καὶ τῷ μυροβλύτῃ μάρτυρι καθ' ὅλην ἐκείνην προσαγόντων τὴν νύκτα (πάντες γὰρ ἤδεσαν ἐν χροῶ τοῦ ἰοκινδύνου καθεστηκέναι), οἱ Λατῖνοι περὶ πολλοῦ τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ποιούμενοι μέρος διὰ τὰς τρεῖς αἰ παραῆσαν τῇ πόλει τριήρεις, μὴ πρὸς ἔργον ταύτας ἐλθόντες οἱ Τοῦρκοι ποιήσωσι, τοὺς σφῶν τοξότας, μεμερισμένους ὄντας ἐπὶ φυλακῇ τῶν τειχῶν, ὑπαναχωρεῖν αὐτοὺς περιμόντες ἐπέσκηπτον, τῶν
 15 ἄλλων τὴν σκέψιν ταύτην μὴ γινωσκόντων, μηδ' ὕπερ ἐκείνοις ἢ ἀπὸ τῶν τειχῶν βούλεται ἀναχώρησις. εἰ γὰρ καθαρῶς ἐγύμνουσαν τὸ πρᾶγμα, ὡς ἐπὶ φυλακῇ τοῦ λιμένος καὶ τῶν τριηρῶν καταβιβάζουσι τούτους τοῦ τείχους, εὐέλπιδες ἂν ἦσαν οἱ περιλελειμμένοι τῷ τείχει, καὶ οὐκ ἂν φυγὴν αὐτῶν ὑπετόπισαν. ἀλλ' ἥκιστα γέγονεν οὕτω, κἀντεῦθεν ἢ
 339 ἐκείνων ἀπὸ τοῦ τείχους διάστασις δειλίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ταῖς ἀπάντων ἐνήκε ψυχαῖς, καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτὸ τῆς νυ-

2. τοῦ om A

ves quoque praeparasse, quibus per mare irrumpens duplici nos molestia affligeret. sed maximopere rationes nostras conturbavit, suspensosque diu tenuit animos, tanquam quod ingens apportaturum esset malum; et discruciatas pectore consistere consilii nihil poterat. hoc accepto nuncio sub vesperam, cum variis necessitatibus urgeremur, distraheremurque sollicitudinibus quo pacto nos in bello gereremus, et omnis hominum aetas evigilaret, preces deo et myroblytae martyri per totam illam noctem effundimus, imminens siquidem periculum certumque ante oculos erat. Latini vero partem litoris pendentes maximi, trium trirerum causa, quae in urbem penetraverant, ne eis flammis suo adventu Turcae absumerent, sagittarios ad custodiam murorum dispartitos secedere, alio atque alio migrantes, iusserunt, reliquis causam rei ignorantibus et quid e muris secessio inaueret. etenim si factum plane aperuissent, ad custodiendum scilicet portuum et trireres eos a muris avocari, qui in muris defendendis remanserant, spe uon mala lactati, fugam illam esse suspicati non fuisset. sed id alio modo evenit, et eorum a muris secessus maximum in pectora omnium metum iniecit, adeo ut media ipsa nocte fuga clanca-

κτὸς φυγῆ πολλοὶ χρησάμενοι λεληθότως ἀπήεσαν οἶκαδε, μέ-
 20 ρος τῶν τειχῶν οὐκ ὀλίγον ἔρημον καταλελοιπότες. τοῦτο
 μεῖζον ἔδοξεν, ὅσον κατ' ἀνθρώπινον λογισμόν, αἰτία τοῦ μεθ'
 5 ἡμέραν κακοῦ. καὶ γὰρ εἰ μενόντων ἀπάντων ἐπὶ τοῦ τεί-
 λου, μία ψυχὴ γενομένων καὶ θάνατον ἐλομένων ὑπὲρ φυ-
 λακῆς τῆς πατρίδος, μόλις ἂν ἡ πόλις ἐξ αὐτῆς διατετήρητο,
 πῶς ἂν τοιοῦδε συμβεβηκότες οὐκ εἶχε μετ' εὐκολίας ἀλῶναι;
 οὕτως οὖν τῶν Λατίνων διαπραξαμένων, καὶ τῶν τριημῶν
 μίαν πρὸς ναυμαχίαν πεπληρωκότων διὰ τὴν τῶν πλοίων αἰφ-
 10 νίδιον προσδοκίαν, ἀληθεῖς διεδείκνυτο καὶ οἱ περὶ τού-
 των ἡμῖν ἠγγελκότες. ὄρθρον γὰρ ἐπιστάντος τὰ πλοῖα πρὸς
 τὸν λιμένα πάσαις κώπαις καταίρειν ἐπείγονται τὰ βεβουλευ-
 μένα διαπερᾶναι. ὡς δὲ πλησίον γένοιτο τὴν κατ' αὐτῶν
 συσκευὴν τῶν ἐν αὐτοῖς οὐκ εἰδόντων, καὶ ἡ τριήρης, ὡς εἶχε
 15 τάρχου, αὐτίκα χωρεῖ κατ' αὐτῶν, καὶ εἰς τοσοῦτον αὐτὰ
 κατηγάκασεν καὶ εἰς φυγὴν ἔστρεψεν ὡς ἐποκεῖλαι κατὰ
 τὴν ἡπειρον καὶ τὴν τῶν Τούρκων ἐκείνην ἐπίνοιαν ἀποδε- 340
 δεῖχθαι ματαίαν. ἀλλὰ τούτου μὲν ἀνώτεροι τετηρήμεθα· εἶθε
 δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν κακοῦ!

20 *ια*. Τῆς τετάρτης τοιγαροῦν ἐπιστάσης ἡμέρας, τοῦ
 ἡλίου καθαρώς τοῖς ἀνθρώποις μῆπω τὸ φῶς παρασχόντος,
 δρωῶμεν κατὰ τὴν ἀγγελίαν καὶ τὸ πλήθος ἅπαν προσχωροῦν-
 τας τῷ τείχει, τοὺς μὲν κλίμακας ἐπιφερομένους, τοὺς δὲ

lum arrepta, non parva murorum parte deserta, domum remearent.
 haec potissima causa mali quod eo die advenerat, si humana ratio
 non fallit, reputata est. etenim si in muris permanentibus omnibus,
 et uno animo ita dispositis ut pro custodia patriae vitam voverent,
 vix urbs conservata fuisset, quam ratione, ubi simile accidisset,
 facili negotio capienda non erat? sic hisce per Latinos peractis, et
 propter inexpectatum navium adventum unica triremi pro commit-
 tenda navali pugna repleta, vera videntur retulisse nuncii. nam circa
 auroarum naves ad portum properantibus remis impelluntur, ut cogi-
 tata absolvent. sed dum appropinquant, nec adversus se apparatus
 instructum penetrant, triremis velocitate summa in eos convolat, co-
 gitane ut in fugam versi in terram naves impingant. sic Turcarum
 illud consilium extenuatum evanuit. utinam et diurni mali similis
 exitus subsequutus fuisset.

11. Quarto igitur die appetente necdum clare lumen hominibus
 ministrante, ut nobis praenunciatum fuerat, multitudinem universam
 in murum festinantem intuemur. inter hos alii scalas, alii tabulas,
 alii implexa viminibus scuta gestare; omnes, ut sic dicam, machinas
 convehere, et ut moris est septi, et nostri excidii siti veluti

σανίδας, ἑτέρους πεπλεγμένας ἀσπίδας ἐκ πτόρθων, πάντας ἀπλῶς κομιζοντας ἑλεπόλεις, καὶ πεφραγμένους ὡς ἔθος, καὶ τῇ τῆς ἡμετέρας ἀπωλείας ἐπιθυμίᾳ ὅσον βεβακχευμένους, καὶ ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ σφαγῇ παροτρύνοντας. αὐτίκα δὲ καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐφικτόν, διανέστημεν, καὶ ὅλοι τοῦ πολεμεῖν 5 γεγενῆμεθα καὶ τεθάναι. καὶ τοῦτο μὲν ἄνδρες· γυναῖκες δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιφανῶν ἡμῖν ἀνδρικῶς συνεφῆπτοντο τοῦ πολέμου, λίθους ὄλη ψυχῇ πρὸς ἄμυναν τῶν ἐπιόντων κομιζουσαι. πολλαὶ δὲ καὶ ὅτι γυναῖκες ἦσαν ἐπιλαθόμεναι, τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐπεδείκνυντο, συμπαριστάμεναι τε τοῦτοις καὶ 10 στερωῶς κατ' αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι προθυμούμεναι. κελίγητο οὖν ἡ στρατιὰ, καὶ τοσοῦτο τοῖς τέλχεσι προσεπέλασαν ὡς δύνασθαι κἀκείνους λίθους πέμπειν κάτωθεν ἐφ' ἡμᾶς ταῖν χε- 34 ροῖν. εἰτ' ἐπίνοιαν οἱ τοιούτων ἐξεῦρον στρατηγοὶ ἐκείνοις μὲν ἀνακωχὴν ἔχουσαν ἰκανὴν, ἡμῖν δὲ πόνον διηνεκῇ καὶ 15 πόλεμον ἀδιάπανστον. πρῶτον μὲν γὰρ δεῖν ᾤθησαν πρὸς τὸν τῆς πόλεως ἅπαντα κύκλον διαγωνίζεσθαι, εἰ καὶ πολὺς ἦν αὐτοῖς ὁ πόνος τοσαύτην διέρχεσθαι πόλιν καὶ τοὺς σφῶν πρὸς τὸ πολεμεῖν γενναίως διανιστῶν, εἴ ποτ' ὀκλάσειαν· ἔπειτα δὲ διέκριναν εἰς μόρας ἅπαν τὸ πλῆθος, ὥστ' ἔχειν 20 ἀλλήλους διαναπαύειν τοῦ κόπου τῇ ἰδίᾳ ἀλλήλων διαδοχῇ. καὶ τότε δὲ προσέταξαν τὸ κατ' ἀνατολὰς ἅπαν μέρος καὶ τὸ πρὸς δύσιν περιλαβεῖν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ἄνωθεν ἄχρισ αὐτῆς τῆς θαλάσσης. εὐαλωτότερον δὲ τὸ κατ' ἀνατολὰς ἐθεύ-

bacchantes, se invicem ad cladem nostram excitare. eodem momento nos quoque, uti concedebatur, assurgimus, et bellum ac mortem alacribus animis excipimus. et hoc quidem viri. at mulieres, etiam de summo loco summoque genere, viriliter mutuas operas tradere, saxa totis animis ad depellendum hostilem impetum deferre; multaeque suae condicionis oblitae. virilia opera, adsidentes viris, robusteque, perinde atque illi depraeliandi alacres, aggressae sunt. motae sunt copiae, tantumque ad muros appropinquarunt ut possent et illae ex inferiore loco saxa manibus in nos intorquere. tum eorum duces modum excogitarunt quo illis quietem abunde afferrent, nobis vero laborem assiduum, et nunquam intermissum conflictum. primum enim decernunt necessario omnem urbis ambitum simul oppugnare, licet magnus labor illis esset suscipiendus tantam urbem percurrentibus et suos ad praelium animose excitantibus, si quando defecissent; deinceps universam multitudinem in partes dividere, ut altera alterius laborem mutua vicissitudine diminueret. tum demum iusserunt partem orientalem omnem et occidentalem ab arce excelsiore ad mare ipsum circumvallare. cum vero captu faciliorem orientalem agnovissent,

σαντο μέρος οἷα δὴ σαθρότερον ἐν πολλοῖς τυγχάνον τοῖς μέ-
 ρεσιν· ὅθεν τὸ πλέον καὶ μαχιμώτερον αὐτόθι διατετάχασι
 πολεμεῖν. ὁ Μουράτης δὲ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἅμα πεζοῖς, δια-
 κριθεῖσι καὶ αὐτοῖς παραπλησίως τοῖς ἄλλοις, ἀπὸ τοῦ κα-
 5 λουμένου Τριγωνίου μέχρις οὗ ἡ μονὴ τυγχάνει τοῦ Χορταῖ-
 του, τοῦ πολεμεῖν οὐκ οὐκ ἔληγεν οὐδ' αὐτός· ἔγνω γὰρ
 εὐχερέστερον ἐκεῖθεν ληφθῆναι τὴν πόλιν, τὴν τε σαθρότητα
 τοῦ τείχους ἰδῶν, καὶ ὡς ἐνὶ τείχει τὴν ἀσφάλειαν ἡ πόλις
 85 ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους αὐχεῖ.

- 10 ιβ'. Ἐλαβεν οὖν ἀρχὴν ὁ πόλεμος ἀρξάμενης ἡμέρας, ὡς 442
 διεληφείμεν. κάκεινοι διακριθέντες καὶ ἀλλήλους διαδεχό-
 μενοι, πλήθος ὄντες, τοὺς κεκηκότας ἀκμητέρας ἕτεροι διεδέ-
 χοντο καὶ παρείχον ἀλλήλοις ἐκεχειρίαν. καὶ οἱ μὲν ἐχρῶντο
 τῇ τοξικῇ τοσοῦτον εὐστόχως ὡς μηδ' ὄντιν οὖν ἡμῶν προκῦ-
 15 ψαι γοῦν τοῦ τείχους θαρρεῖν· οἱ δὲ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἐρη-
 μίᾳ τόλμη ψυχῆς ὑπ' αὐτοῖς χωροῦντες τοῖς τείχεσι παντοί-
 αῖς αὐτὰ μηχαναῖς κατασπᾶν διεμχανῶντο, πᾶσαν ἐλέποιν
 τεκτῆναντες εὐφυῶς καὶ ἅπαν πρὸς τοῦτο μηχανήματα· ἕτεροι
 20 ἦσαν αὐτοῖς ἐνεργαῖ· τῇ πρώτῃ γὰρ ἅμα προσβολῇ τοῦ πο-
 λέμου τοὺς ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ Τριγωνίου σχεδὸν ἅπαν-
 τας ἡμιδνητίας κατέστησαν διὰ τῶν βελῶν, δίκην νιφάδων
 πεμπομένων εἰς τὸν ἄερα. καὶ κενὸν εὐθὺς ἐκεῖνο τὸ μέρος, οὐκ
 ὄντων ἐτέρων εἰς φυλακὴν ἐπιστῆναι καὶ τὴν τῶν πολεμίων

tanquam quae multis suis partibus putrescentibus aegre consisteret,
 in ea copiosiores et bellicosiores ad coufligendum destinant. Mura-
 tes dispertitis, qui circa ipsum erant, peditibus eadem atque alii ra-
 tione a Trigonio ad locum in quo situm est Chortaitae monasterium,
 pugna non abstinēt. namque cognoverat et ipse civitatem inde capi
 facilius posse, putrescentem murum conspiciatus, et eo uno totam ur-
 bis securitatem pendere.

12. Coepit ergo praelium cum ipso diei exordio, ut praenarra-
 vimus; et illi dispertiti ac sibi ipsis succedentes propter nimiam co-
 piam, labore delassatos recentes excipere, et alter alteri mutuo sub-
 sidio subvenire; alii ita scite sagittas eiaculari ut nullus ex nostris vel
 e muris capite emergere auderet; alii propter hominum solitudinem
 audaciosiores, sub ipsis muris correptentes, variis eos machinis concu-
 tere, quas negotio conficiendo aptissimas exstruxerant; alii scalis ascen-
 sum animose pertentare nec expectatione frustrari. primo etenim
 impetu, qui in ea parte Trigonii aderant, universi sagittarum ictibus,
 nimborum instar in aërem emissarum, semianimes procidere; illicoque
 pars ea defensoribus vacua remansit, cum non suppeterent alii ad

ἔφοδον ἀποκρούσασθαι. ἡμεῖς δ' ὀλίγοι, καὶ μηδὲ πάντες ἐπὶ τῶν τειχῶν δι' ἣν αἰτίαν ὀλίγον πρότερον ἐδηλώσαμεν, διηγειρόμεθα μὲν καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, οὐδὲν δὲ τὴν ἡμέτερα πρὸς ἐκείνους. οὐ βέλεσι δὲ μόνον ἐχρῶντο τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ 343 τῇ καλουμένῃ σκευῇ· μικρὰ δὲ τις ἦν αὐτῆ πρὸς συντριβὴν τῶν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις ξυλίνων διαφραγμάτων, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι στήναί τινας ἐφ' ὅπερ ἐπέμπετο μέρος. ἔθρε δὲ καὶ ὁ τῆς δύσεως στρατηγὸς ἔφιππος τὸ κατ' ἀνατολὰς διερχόμενος τῆς πόλεως μέρος, ὅπλοις κατύφρακτος, λόγοις πάντας διερεθίζων καὶ πρὸς εὐψυχίαν ἀλείφων καὶ ἀμοιβὰς προσε- 10 παγγελλόμενος. καὶ μὴ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἴν' ἔτι καὶ προθυμοτέρους ἐργάσθαι καὶ οἶον κατὰ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἐκμήνη, σήρικὰ τινα προσέταξεν ἰμάτια κατὰ μέσον ἀχθῆναι, καὶ μισθὸν αὐτὰ προῦθηκε τοῖς ὑπορῦττουσί τε τὸ τεῖχος καὶ λίθον ἐκ τούτου τοῖς δυνησομένοις ἐκείνῳ κομίσαι, μέγα βοῶν, 15 ὡσάκις ἂν τις τοῦτο ποιήσει, καὶ τὴν ἀντίδοσιν ἔχειν. ἀλλὰ καὶ τῇ πρώτῳ ἀνελθεῖν τὸ τεῖχος δυνησομένῳ πολλαὶ τινες προύκειντο δωρεαὶ καὶ ὑποσχέσεις μυρία. τῷ τοι καὶ εἶδες ἂν ἐν ἐκείνοις πρᾶγμα παντὸς ἄξιον θαύματος· ἐπιλαθόμενοι γὰρ ὅτι σῶμα περὶκείται πρὸς καιρίαν πληγὴν ἀντισχεῖν 20 δυνάμενον οὐδαμῶς καὶ θάνατον ἔχον αὐτῷ συνεπόμενον, ὡσπερ τινὲς ἄγριοι θῆρες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐχώρουν, τοσοῦτον ἐγγίσαντες ὡς καὶ λίθοις τῶν ξυλίνων διαφραγμάτων κατα- 344 βαλεῖν οὐκ ὀλίγα. οἱ μὲν οὖν οὕτως· οἱ δὲ τὸ τεῖχος ὑπο-

custodiam, qui adversariorum impetum retunderent: nos vero pauci, neque cuncti in muris ob eam quam supra diximus causam; et licet supra vires animaremur, nullae tamen erant res nostrae, ad illas comparatae. nec iaculis tantum turba illa, sed instrumento etiam pusillo ad comminuenda lignea in propugnaculis sepimenta utebatur, quod ubicumque intorquebatur, viros quosque obvios deturbabat. dux item Occidentis, equo insidens, perceleriter properabat, orientalem civitatis plagam circumiens, armis circumseptus, verbis omnes excitans et ad fortitudinem acuens et praemia promitteus. et ut adhuc alacriores efficeret atque erga nostram salutem furiosiores, sericas vestes in medium afferri iussit, et murorum fossoribus mercedem proposuit, et qui lapidem ex eo erutum attulisset, alta voce reboans, quoties id egerit, munus reportaturum. illis quoque qui primi murum ascendissent, multa bona spondebantur et pollicitationes innumerae. quare conspexisses in illis rem omni admiratione dignam: namque obliiti corpore se tegi quod letali vulnere resistere non valerit et mortem sibi sociam deferret, tanquam immanes belluae in murum contendere;

δύντες, ἢ σαθρότερον εὕρισκον, κατώρυττον ἐν σπουδῇ καὶ κατέρριπτον. καὶ ἡμεῖς τῇ τῶν βελῶν συνεχίᾳ κατ' αὐτῶν οὔτε λίθους οὔτ' ἄλλο τι δυνατῶς εἶχομεν ἀφιέναι. τοσαύτη γὰρ ἦν ἡ συνέχεια τούτων ὡς οὐδὲ τὴν χεῖρά τις εἶχε τῶν ἐπάλλεων ἐκβαλεῖν πρὸς ἄφεισιν λίθου. τοσοῦτο δὲ μόνον ἐδυνάμεθα πάντες, πέμπειν λίθους ἐξ ἀφανοῦς κατὰ τῶν ὑπερχομένων τὸ τεῖχος, ὡς ἂν τῆς διὰ τῶν κλιμάκων ἀνόδου τούτους κωλύωμεν. καὶ οὐκ ἂν τις τὸ παρ' ἡμῶν ἔκρινεν ἔργον πολέμου. τίνα γὰρ ἂν καὶ ἐπήγαγε βλάβην λίθος ἄνευ σκοποῦ ἀφιέμενος ἐκ χειρὸς ναρκώσης, τοῦ πέμποτος οὐχ ὄραν δυναμένου πρὸς τίνα καὶ πῆ τοῦτον ἀρίησι;

Ταύτη τοι οὖν τῶν πολεμίων διὰ πάντων ἰσχυρῶν δεικνυμένων, τοῦ πολέμου τε μηδαμῶς ἀμελούντων, καὶ πάντων ἡμῶν ἐν ταράχῃ πολλῇ καὶ φόβῳ καθεστηκότων, καὶ τῶν μὲν 15 παύσασθαι τοῦ πολεμεῖν τὸν Μουράτην ὑποροσούντων, τῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ἀπώλειαν προσδοκῶντων, καὶ διατεινομένων μὴ ἂν ἄλλως γενέσθαι ἢ τὴν πόλιν ἀλῶναι, — οὕτως οὖν τῶν πραγμάτων διακειμένων καὶ πολλῆς ἐν ἡμῖν συγχύσεως οὔσης, τῶν μὲν πρὸς τὸ πολεμεῖν ἴσως ἀσχολουμένων, τῶν δὲ καταναρκωθέντων καθάπαξ, ἐτέρων δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν βελῶν τραύμασι 20 ἐναποθανόντων, ἐνίων δὲ καὶ φευγόντων ἀπὸ τῶν τειχῶν, μηκέτι μένειν ἐκέῖσε δυναμένων ὑπὸ τοῦ δέους, οὕτω

12. τοῖνον?

tantumque appropinquarunt ut non pauca ex ligneis sepimentis disicerent. et sic quidem isti: qui vero sub murum subrepserant, putridiores partes diligenter suffodientes solo aequare. nos autem sagittarum continuata frequentia in ipsos neque lapides neque aliud quicquam proicere poteramus: nam earum assiduitate ne manum quidem ad iaciendum lapidem efferre licebat. sola facultas inerat, ut ascensu per scalas lapides in eos qui muros adorirentur mittere, ut ascensu per scalas arcerentur. et nullus, quod a nobis gerebatur, facinus bellicum existimasset: quam enim noxam intulisset lapis nullo scopo emissus, manu torpente et eiaculante, nec vidente, ad quem dirigeret et quem in locum contorqueret?

Hoc propter hostibus modis omnibus strenue se gerentibus et pugnam diligenter prosequentibus, et nobis omnibus discrimine metuque prostratis, et aliis bello finem positurum Muratem suspicantibus, aliis nostrum excidium expectantibus contendentibusque prorsum urbem nosendam esse. sic rebus se habentibus, et nobis perturbatis et insigniter confusis, cum partim pugnae incumbere, partim torpentes cessassent, partim sagittarum ictibus mortem oppetiissent, partim e muris fuga sese surripuissent continuoque surriperent, ti-

τῆς τετάρτης ἢ τρίτη παρελήλυθεν ὥρα, καὶ ἡ πόλις φεῦ παρὰ τῶν πολεμίων τοῦτον ἔαλω τὸν τρόπον.

ιγ'. Ὡς εἰς πολλὰ τὰς κλίμακας ἦσαν κομίσαντες μέρη, καὶ πῆ μὲν ἐγγίσει τῷ τείχει ταύτας οὐκ ἔσχον ἀποθούντων τῶν ἄνω, μέχρις οὗ κατενάρκησε τούτους ὁ φόβος, πῆ δὲ θέν-5
τες καὶ τινες ἀναβεβηκότες βαθμίδας οὐκ ἴσχυσαν τὸ ἐγχειρή-
μα συμπερᾶναι, τινῶν εὐψυχίαν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους κτωμένων
ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν εὐρεθέντων, καὶ λίθοις χερμασί κα-
ταβεβληκότων ἅμα ταῖς κλίμαξι τούτους, καὶ πολλοὺς τὸ ζῆν
ἐζημιωκότων, — ὡς οὖν οὕτω ταῦτα γένοιτο, καὶ πλήρεις ἦσαν 10
ἐκείνοι θυμοῦ (μὴ οὐκ ὀλίγην ἠγοῦντο γὰρ ὀφλήσειν αἰσχύνην
ἠττημένοι φανέντες), περιεργότερον στοχασάμενοι, καὶ τῶν
κλιμάκων μίαν κατὰ τὸ Τριγώνιον θέντες, οὗ γωνία τις ἦν ἐκ
πύργου, καὶ οὐκ εἶχεν ὄθεν ἂν τις τῆς ἀνόδου κωλύσαι τὸν
ἀναβαίνοντα, καὶ πολλή τις τῶν ἀνθρώπων ἐτύγγανεν ἐρημία, 15
τόλμην ψυχῆς τῶν ἄλλων τις πεζῶν ἐνδειξάμενος, τὸ ξίφος
ἐνδακὼν τοῖς ὀδοῦσι καὶ τὸ θανεῖν ἀνθηρημένος τοῦ ζῆν, ἵνα
μόνον ἀνδρείας δόξαν κομίσηται, μεθ' ὅσης ἂν τις εἴποι τῆς
346 εὐτολμίας τὸ τεῖχος ἀναβεβήκει, μηδ' οὐτινοσοῦν αἰσθημένου τῶν
ἐνδον, καὶ κατ' ἄλλο μέρος τῶν ἐναντίων τηρούντων τὴν ἀνοδον. 20
Αὐτῶν οὖν εὐθύς ἐν ταῖς πυργοβάρεσιν εὐρηκῶς τετρωμέ-
νον ἔναγος καὶ τὰ λοιόθια πνέοντα, τούτου τὴν κεφαλὴν ἐκτε-
μῶν τῶν πολεμούντων εἰς μέσον κατέρριψε, δείξας ὅπως τς

5. οὐ A 9. τοῦ?

more statione relicta, nondum quarti diei hora praeterierat tertia, et urbs ab hostibus, heu, hoc capitur modo.

13. Cum in multa loca scalas adduxissent, nec possent eas alicubi muro appingere, e superiore parte depulsi ideoque metu oppressi labori renunciarunt: alicubi allixarum cum nonnullis gradus ascendissent, non potuere facinus absolvere, quibusdam aliis animosioribus in illis partibus consistentibus, et saxis atque lapidibus cum ipsis scalis deicientibus et internecantibus. cum itaque haec succederent et illi insania pleni furerent, non mediocrem infamiam sibi irrogari rati si victoriam non reportassent, curiosius investigantes scalam Trigonio applicant, cuius angulus erat ex turri, nec poterat ascensus impediri, potissimum cum hominibus prorsus viduaretur: pedesque audacior aliis, ense dentibus carpto, vitaeque mortem praeprensens, solum ut fortitudinis famam sibi compararet, fidentia quam maxima murum ascendit, nemine id persentiente civium, qui aliis in locis hostibus ascensus prohibebant. is Latini inter propugnacula confossi vulneribus et extremum spirantis caput abscissum inter conligentes proiecit, innuens se partis illius potitum, et desertis muris

τοῦ μέρους ἐκείνου κεκράτηκε καὶ ὡς τὰ τείχη πάντες ἀπολο-
 πόντες ὤχοντο ἀμετυστροπέ. ἐννάτην ἤγε καὶ εἰκοστὴν ὁ
 Μάρτιος τότε, ἔτος δὲ τριακοστὸν ὄγδοον πρὸς τῷ ἑξακισ-
 χιλιοσιῶ ἐνακκοισιοσιῶ ἐνειστήκει. παραθαρρῦνας τοίνυν
 5 ἐκεῖνος πάντας πεζοὺς τὸ τάχος τε ἀνίεναι ἐβόα καὶ τὴν ἐρη-
 μίαν ἐδήλου. οἱ δ' ὡς εἶχον πάσας παραχρημα κλίμακας
 θέντες, συγχοὶ δι' αὐτῶν ἀναβαίνειν ἠπέιγοντο σὺν βοῇ καὶ
 τῷ τῶν ἀπὸ δέροης τυμπάνων ἤχῳ· φέρει γὰρ καὶ τοῦτο
 10 πολλὴν τινα ἐν τοῖς πολέμοις τὴν ἔκπληξιν. πολλοὶ δὲ παρα-
 βόλως καὶ ἀναρχιᾶσθαι παρωρωμῶντο προθυμῶς διὰ πολλὴν
 τοῦ κέρδους ἐπιθυμίαν, καὶ διὰ τῶν πυργοβύρεων ἐπεισπί-
 πτειν ἐσπούδαζον. ὅσοι μὲν οὖν ἐδύναντο, τὸνδε τὸν τρόπον
 ἀνέβαινον· οἷς δ' οὐκ ἦν ἐφικτὸν διὰ τῶν κλιμάκων, διὰ
 15 τῶν δρυγμάτων ὧν εἰργάσαντο, πολλῶν ὄντων, ἐπὶ τὴν πόλιν
 ἵδρωματοῖο συνέρρεον, ἄλλος ἄλλον τῷ τάχει νικῶντες καὶ ταῖν³⁴⁷
 χερσὶν τὰ ξίφη φέροντες, καὶ οἶον ἐρίζοντες τίς ἂν φθάσειε
 πρότερος ἐπὶ τὸ τῆς πόλεως οἰκούμενον μέρος, καὶ μάλιστα
 τὸ πρὸς θάλατταν· πρὸς αὐτὸ γὰρ τοὺς πλείους καὶ μάλιστα
 20 τοὺς Λατίνους ὑπέλαβον διὰ τὰς τριήρεις προσπεφενγῆναι.
 πᾶντες οὖν ἡμεῖς, ὡς εἶχεν ἕκαστος τάχους, οἱ μὲν κατ' οἴ-
 κους ἐθέομεν, οἱ δὲ ναοὺς ἱεροῖς κατεφεύγομεν, ἕτεροι ὄπο-
 νόμους καὶ μνήματα, καὶ εἴτι πρὸς σωτηρίαν ἦν ἐπιτίθειον,
 ὑποδύναι σὺν τρόμῳ ἠγωνιζόμεθα, ἄλλοι τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ κα-
 τελάμβανον μέρος, οἴομενοι δῆθεν τῶν τριηρῶν ἐπιβῆναι ἢ

plane omnes in fugam sese reditus immemores coniecisse. diem tum
 aperiebat mensis Martius nonum et vigesimum anni 6938 (Christi
 1430). quare ille pedites omnes adhortans, et destitutum a defenso-
 ribus locum significans, ut illico ascenderent clamare. illi, ut pote-
 rant, subito scalis omnibus admotis frequentes ascendere, clamore et
 strepitu qui e tympanis corio confectis elicitur: hoc idem enim inter
 bellandum maxime animos concutit. multi etiam temere audacterque
 manibus et genibus reptare, gravi aliena sibi comparandi siti succensa, et
 per propugnacula iatro sese mittere. verum quibus per scalas ascensus
 non permittebatur, per murorum foramina, quae multa effoderant, in
 urbem solliciti immigrare, alius alium celeri cursu et citatis passibus
 superare contendens, manibus enses ferentes, et quasi decertantes quis
 prior aliis in habitata urbis loca et oram maritimam procurreret: eo
 enim potiore civium partem, et maxime Latinos, propter triemes
 confugisse suspicabantur. omnes itaque nos, ut cuique licuit, fugam
 maturantes alii in aedibus sese abdere, alii in cuniculos et sepulchra
 et si quid aliud saluti conducibilis videbatur, non absque tremore

πλοίων ἐτέρων, μεθ' ὅσης ἂν τις εἴποι τῆς φοίτης· ὥροντο γὰρ πολλοὶ μήπω τοὺς πολεμίους εἰσιέναι ἐκεῖθεν. τὸ δ' ἦν τούναντίον, καὶ τῆς γε ἐλπίδος διήμαρτον οἱ τοῦτο διανοούμενοι. τοῦτο δὲ κατὰ τὸν πύργον τὸν καλούμενον Σαμαρείαν εἶδον πάντες συμβάν. πάντων γὰρ προσδοκῶντων ὡς ὅτιαν ἤ5 πόλις ἁλῶ, μὴ ἂν τοῦτον εὐθὺς προσδεδοῦσθαι ἢ τὴν ταχίστην διὰ πολέμου ληφθῆναι, πρὸς τὴν τῆς θαλάττης αὐτὴν κείμενον ἥϊονα καὶ διατειχίσμασι, καὶ ὄπλοις καὶ πᾶσι τοῖς ἀναγκαίοις καλῶς κατοχυρωμένον, — ταύτην οὖν τὴν ματαίαν ἐλπίδα πάσαι ἡμῶν κεκτημένων, οὐκ ὀλίγοι δὴ τινες καὶ πρὸς 10 348 τοῦτον κατέδραμον ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἰδίων σωμάτων. πλήν κἀνταῦθα τῆς ἐλπίδος διήμαρτον· μόγις γὰρ τῶν Λατίνων ὅσοι προύχοντες ἦσαν, καὶ Τζεταρίων ὀλίγοι μετὰ τῶν προὔπαρχόντων εἰς φυλακὴν, εἰς τοῦτον συνέφυγον μόνον, καὶ τοὺς ἄλλους εὐθὺς κεκώλυκεσαν τῆς εἰσόδου. οἱ καὶ διὰ τοῦ κατὰ 15 Θάλατταν προβεβλημένου διατειχίσματος (Τζερέμπουλον τοῦτο καλεῖν πάντες εἰώθαμεν) εἰς τὰς τριήρεις εἰσίσαι, πρὸ μικροῦ πρὸς αὐτὸν μετὰ προεισιόντων ἄλλων ἐκ τοῦ λιμένος καθορμισθεῖσας.

ιδ'. Διὰ τῶν κλιμάκων οὖν καὶ τῶν ὀρυγμάτων, ὡς ἔφημεν, 20 τῶν πολεμίων τῆς πόλεως ἐντὸς γενομένων, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς οἰκίας συνέτριχον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ δ' ἐπὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως αὐτὰς ἀναπειτανύναι πρὸς τὸ τὴν πόλιν εἰσελθεῖν

subrepere; alii triremium vel aliarum navicularum ascensum sibi, horrore saevo perfusi, promittentes, ad litora prouere: namque opinabantur aditum fuisse ad eas hostibus interclusum. at res aliter cesserat; et qui similia imaginabantur, spe sua delusi sunt. hoc idem et circa turrim Samariam nuncupatam contigisse omnes experimentoprehenderunt. nam existimabant, etiamsi urbs caperetur, non statim eam deditionem facturam vel adeo celeriter ab oppugnantibus opprimendam, in ipso maris litore sitam, muris et armis tectam necessariisque aliis optime communitam. hac vana spe a multo tempore lactati non pauci in illam, ut propriis corporibus provide- rent, ruebant. verumtamen in hoc quoque decepti sunt: vix enim ex Latinis, qui erant illustriores, et Tzetariis pauci, cum illis quibus illius custodia erat concredita, in illam confluerunt, intromissique aliis introitum denegarunt, et murum, in mare propendentem (ei Tzerempulo apud omnes nomen est) in triemes paulo ante ex porta eo deflexas cum aliis ingrediuntur.

14. Per scalas ergo atque foramina, ut diximus, hostes in urbem intro coniecti, alii in aedes et homines currere, alii ad portas civitatis aperiendas, ut Murates simul cum toto exercitu sese in eam co-

ἅμα παντὶ τῷ στρατεύματι τὸν Μουράτην. καὶ εἶδες ἂν δί-
 κην μελισσῶν ἢ θηρῶν ἀγρίων εἰσιόντας αὐτοὺς ὠρνομένους
 καὶ φόνον πνέοντας τὸν ἡμέτερον, καὶ τὴν πόλιν τοὺς μὲν
 πεζῇ τοὺς δ' ἐφιπποὺς διαλαμβάνοντας. ὡς δ' ἡ πόλις πε-
 5 πλήρωτο πᾶσα καὶ πάντ' εἶχον αὐτούς, καὶ νεῶ ἱεροὶ καὶ μο-
 ναὶ θεῖαι καὶ ἀγυαὶ καὶ οἰκίαι, τότε δὴ τὸ θρήνων πολλῶν
 ἐκείνο καὶ δακρύων ἄξιον πρῶγμα ἐπράττετο. διαλαβόντες
 γὰρ τὴν πόλιν πᾶσαν, ὥσπερ εἰρήκαμεν, καὶ οἷα λύκοι βαρεῖς 349
 ἐφ' ἡμᾶς ἐφορμήσαντες, ἀρπάζειν ἅπαντας ἔσπευδον κατὰ τὴν
 10 τοῦ κρατοῦντος ὑπόσχεσιν· ἔφη γὰρ ἐν τῇ πολεμῆν ὡς εἶγε
 ἡ πόλις ληφθεῖη καὶ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς πέρας ἀχθεῖσαν ἴδοι
 τὴν ἑαυτοῦ, ἔχειν μετ' ἐξουσίας ἕκαστον, εἴ τι ἂν λάβοι, καὶ
 παρὰ παντὸς ἀναφαίρετον. εἶλκον οὖν ἀναμιξ ἄνδρας γυναῖ-
 15 κας παιδία, πᾶσαν ὁμοῦ ἡλικίαν, δεδεμένους ὥσπερ ἄλογα
 ζῶα, καὶ πρὸς τὸ στρατόπεδον ἔξω τῆς πόλεως τάντας ἐξή-
 γον. καὶ σιωπῶ τοὺς πεσόντας, οὐχ ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντας,
 κατὰ τε τὰ τεῖχη καὶ τὰς ἀγυαίς, μηδὲ ταφῆς ἠξιωμένους,
 ἐλώρια δὲ κειμένους κύνεσσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσι καθ' Ὅμηρον,
 20 οὐκ ἂν ἄνδρας μόνον ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, καὶ τούτων μάλιστα
 τοὺς γηραιότερους τε καὶ ἀσθενεστέρους. σπεύδων γὰρ ἕκα-
 στος τῶν πολεμίων δέει τοῦ πλήθους, οὓς ἐκράτησε, τὸ τόχος
 ἀγγυεῖν ἔξω καὶ τοῖς συσκήνοις αὐτοῦ παραδοῦναι, μὴ τινας
 ἰσχυροτέρου τὸ κέρδος γένηται, ὅπερ ἂν εἶδε τῶν ἀνδραπό-

ferret. et vidisses eos, instar apum aut immansuetarum bestiarum,
 confertim irrupere, ululantes caedemque nostram spirantes, et civi-
 tatem universam tum equites tum pedites occupare. ut civitas repleta
 est, et omnia eos in se, et sacra templa et divina monasteria et plateae
 et domus occludebant, tum lamentabile illud et lacrimabile admodum
 facinus aggrediuntur. namque urbe tota, ut praenarravimus, occu-
 pata, veluti rapaces lupi, nos impetentes omnia rapere, quemadmo-
 dum dynastes promiserat, satagebant. namque ille inter dimicandum
 dixerat, si urbs caperetur et voti compos fieret, quidquid unusquis-
 que depraedatus fuisset, legitime possideret, a nullo unquam spoli-
 andus. trahebant itaque promiscue viros mulieres adolescentulos, si-
 mul omnem aetatem, veluti animantia quae usu rationis privantur
 colligatos, et ad castra extra urbem convehebant. taceo ad mortem
 datos, licet infra numerum, tum in muris tum in plateis, nec sepul-
 turae traditos, praedam dilaniandam canibus alitibusque omnibus ap-
 positam, ut Homericis verbis utar, non viros solummodo sed mulieres,
 eorumque potissimum seniores atque imbecilliores. festinans enim
 hostis prae metu multitudinis captos statim extra educere et sociis
 in tabernaculis tradere, ne alteri valentiori praeda cederet, ex man-

δων ὑπὸ γήραος ἢ καὶ νόσου τύχα τινὸς οὐκ ἔχον τοῖς ἄλλοις
 βαίνειν παραπλησίως, τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμνε τούτου καὶ ζη-
 μίαν ἤκιστα ἐλογίζετο. τότε πρῶτον παῖδες μὲν γονέων γυ-
 ναῖκες δὲ ἀνδρῶν καὶ φίλοι φίλων καὶ οἱ καθ' αἷμα τῶν
 350 ὁμοίων ἐλεεινῶς ἐχωρίζοντο. καὶ τὸ θανεῖν ἡμῶς ἀδίκως ἐν 5
 ὑποψίαις ἐτύγχανε. καὶ συνεχύθη μὲν ἡ πόλις, καὶ βοή παρὰ
 πάντων σύμμικτος ἤρτο, καὶ θορύβου πάντα καὶ γόων μεστά.
 οἱ μὲν γὰρ ἄγοντες ἐξήρχοντο τοὺς δυστυχεῖς ἐν δεσμοῖς, οἱ
 δ' εἰσεχέοντο σπουδάζοντες ἀρπάσαι τοὺς προτέρους ἄπερ
 διέφυγε. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐξ ἴσης πᾶσιν ἦκε τὸ κέρδος· το- 10
 σοῦτο γὰρ ἦσαν τὸ πλῆθος ὅτι μέρος αὐτῶν τὴν πόλιν τῶν
 ἀνθρώπων ἐκένωσε καὶ τῶν αὐτοῖς προσόντων χρημάτων, καὶ
 μάλισθ' ὅσον τὴν ἀρχὴν εἰσῆει διὰ τῶν κλιμάκων πεζοί.

Ὡς οὖν οὕτω ταῦτα προβαίη, καὶ περιέσχον ἡμῶς εἰς
 ἑπτακισχιλίους ἀριθμουμένους ἅμα γυναῖξί καὶ παιδίους, πάν- 15
 τας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀγαγόντες ταῖς σκηναῖς ἐνδιάγειν πα-
 ρέσχον, δεδεμένους κάκει, καὶ τὰ τιμήματ' ἀπηρίθμουν ἐκά-
 στων. οἰμωγαὶ δὲ καὶ δάκρυα πανταχοῦ. νήπια μὲν γάρ,
 δσα ταῖς μητροῖαις ἐναποκείμενα ἦσαν ἀγκύλαις καὶ ὑποπί-
 θια, ἐλεεινῶς κλαυθμυρίζοντα ταύτας ἐζήτουν· αἱ δὲ περι- 20
 οῦσαι κοπτόμεναι καὶ τὰς παρειὰς ἐξυμίμους δεικνῦσαι ταῦτ'
 ἀνηρεύνων. καὶ ἄνδρες μὲν τὰς ἑαυτῶν παρ' ἄλλων ληφθεῖ-

cipii quidquid senio aut morbo praepeditum, aliorum non consequeretur vestigia, capite imminuere neque inter damna referre. tum primum filii a parentibus, mulieres a viris, amici ab amicis et consanguinei a consanguineis miserum in modum disiungi, nosque iniusta morte obtruncandos suspicio erat. et conturbata quidem est civitas, clamorque omnium promiscuus; et ingemiscentibus omnibus cuncta plena strepitu et eiulationibus fremere: partim enim miseros vinculis adstrictos trahentes exire, partim recens influentes in urbem, quod e manibus priorum effugerat, rapere. sed non omnibus aequa emolumenta fuere: tantae enim multitudinis una pars, quidquid erat hominum et pecuniarum, exhausit, et maxime pedites, qui primum per scalas irrepserant.

Cum itaque haec ita processissent et nos tenuissent, septem milia hominum recensita, cum mulieribus et pueris, ad castra deductos colligatosque in tentoriis degere reliquerunt; ibique pretium unius cuiusque statuunt. eiulatus vero et lacrimae ubique, infantes etenim, qui maternis ulnis fovebantur adhuc lactantes, misere vagientes matres poscere; quae superstites adhuc, sese excruciantes genasque sanguine madidas commonstrantes, eos quaeritare. viri uxores suas ab aliis captas inspicientes, et connubii et unius concordisque vivendi

σας γυναίκας ὄρωντες, τῷ τῆς συζυγίας αὐτῆς καὶ συμποίας
 κινούμενοι φίλτρῳ τὸν χωρισμὸν ἀποδύροντο· γυναῖκες δὲ
 τοὺς ἄνδρας ἀναζητοῦσαι δάκρυσιν ἀμυθῆτοις περὶ αὐτῶν 351
 ἐρωτῶσαι τὰς σκηνάς περιήεσαν. καὶ τέκνα μὲν τοὺς τεκόν-
 5 τας ἀφρησμένα τὴν μόνωσιν οὐκ εἶχον ὑπομένειν οὐδ' ὄψασ-
 οῦν· οἱ τεκόντες δὲ περὶ τούτων ἀνερευνῶντες τῆς φυσικῆς
 αὐτοῦ διεγειροῦσης στοργῆς, τὸν ἄερα θρήνων ἐπλήρουν.
 καὶ στεναγμὸς ἦν αὐτοῖς διηνεκῆς καὶ ἀπαρηγόρητον δάκρυον.
 τότε καὶ κόραι πολλαὶ μήπω πρῦτερον ἀνδράσιν ὀφθεῖσαι μηδὲ
 10 τῆς πατρικῆς οἰκίας ἐξιέναι καταθαρρήσασαι, γάμοις δὲ νομί-
 μοις τηρούμεναι καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμεναι, χερσὶν ἀνδρῶν
 ἐκρατοῦντο καὶ ταῖς σκηναῖς μετ' αὐτῶν συνδιῆγον. καὶ εἶδες
 ἂν ἐν ἐκάστῃ σκηνῇ γυναῖκας συμμιγεῖς ἀνδράσι πολίταις καὶ
 ἄνδρας ὁμοίως γυναίξιν τῶν ἀλότων· τῆς γὰρ ἄρπαγῆς κοι-
 15 νῆς γενομένης, ὁμοίως ἐν ὁμοζύγοις καὶ τέκνοις καὶ συγγενέ-
 σιν, ἄλλος μὲν ἦρπασε τὴν γυναῖκα, ἕτερος δὲ τὸν ἄνδρα καὶ
 ἄλλος τὰ τέκνα, καὶ λοιπὸν ἦσαν ἀναμιξ οἱ καθόλου καὶ
 ἀγνοούμενοι παρ' ἀλλήλων. μοναχοὶ δὲ γυναίξιν συνελκόμενοι
 προῦμα γέμον αἰσχύνῃς ἐδόκει, καὶ τοῖς ἔλκουσι τοῦτο γέλωσ
 20 ὑπῆρχε πλατύς· εἰδότες γὰρ ἢ πυσθόμενοι μοναχῶς αὐτοῦς
 βιοτενόντας καὶ τὴν μετὰ γυναικῶν παντελῶς ἀπειπαμένους
 συνοίκησιν, τέρψιν ἰδίαν ἡγοῦντο τοῦτους ὄρωντες συνδιαφέ- 352
 ροντίας αὐταῖς τὸ δεινὸν καὶ συνδιάγοντας ἐξ ἀνάγκης ὁμοῦ.

2. κοινοῦμενοι A 12. κἀν?

rationis amore conciti, divisionem deplorare: uxores maritos repeten-
 tes, lacrimis, quae verbis exprimi nequeunt, de illis interrogantes,
 tabernacula circumire. filii parentibus orbatu nullo modo solitudinem
 aequae ferre poterant: parentes de illis solliciti, naturali eos amore
 compellente, ploratibus aërem diverberare, et suspiriis continuis mac-
 cerati lacrimas inconsolabiles effundere. tum et puellae plurimae,
 semper antea viris invisae neque paternis aedibus exire ausae et legi-
 timis nuptiis reservatae multisque ignoratae, manibus masculorum
 teneri, degere insimul cum illis in tabernaculis. vidisses in unoquo-
 que tabernaculo mulieres promiscuas cum civibus, virosque itidem
 cum captivorum uxoribus. nam cum raptus praedaeque communis
 omnibus fuisset, similiter conjugatorum et puerorum et consanguineo-
 rum, alius quidem uxorem, alius maritum, filios alius rapuit, quare
 simul una omnes immisceri, qui separatim vitam agebant et sese in-
 vicem ignorabant. monachi cum mulieribus tracti res dedecoris plena
 videbatur; quae tamen a trahentibus risum multum excuteret. nam
 cum scirent aut audissent eos solitarie vitam traducere et a muliebri
 commercio plane esse alienos, oblectabantur animo, videntes eosdem
 communiter dira pati cum feminis et necessario pariter consuescere.

ιε'. Τούτων οὕτω κερωρηκότων, καὶ ὅσα ἂν τας ἐκ τού-
 των ἀκολούθως εἰκάσειεν ἕτερα, καὶ πᾶσαν τὴν λείαν ἐν ταῖς
 σκηναῖς συναγροχότων τῶν Τούρκων, ὁ τῆς δύσεως στρατη-
 γὸς καὶ αὐθις τὴν πόλιν εἰσέδν, ταύτην ἰν' ἀκριβέστερον κα-
 τοπτεύσωσι καὶ μηδὲν αὐτρὸς λάθῃ κρυπτόμενον ὀπουδήποτε, 5
 ὅτε δὴ καὶ τὰ τῆς πόλεως ἄρδην ἅπαντα ἠφάνιστό τε καὶ
 ἀνατέτραπτο, καὶ οὐδὲν οὔτε ναὸς ἱερὸς οὔτε μονὴ οὔτ' οἰκίᾳ
 καὶ τῶν φανλοτέρων αὐτῶν ἀσύλευτος καταλέλειπτο. τὸ δ'
 αἴτιον, ὅτι τῶν πολιτῶν ὅσοι περιουσίαν ἐκέκτηντο τῷ μακροῦ
 συγκλεισμῷ μὴ δαπανηθεῖσαν, τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων ἀκη- 10
 κοῦτες, ὃ πεπόνθησαν δεδιότες, οἱ μὲν ναοὺς ἱεροῖς, οἱ δὲ
 μνήμασιν, ἕτεροι δὲ οἷς ἐδύνατο τόποις ἐναπέθεντο ταύτην,
 εἰ μὲν αὐτοῖς θανεῖν γένοιτο κατὰ τὴν προσδοκίαν, τῶν ἔπειτα
 ταύτην ἵνα τινὲς εὐρηκότες, οἷα συμβαίνει, τῆς ἐκείνων ψυ-
 χῆς ὑπερυγωνίσωνται, εἰ δὲ τὸν θάνατον ἀποφύγοιεν, εὐρωσί 15
 τε καὶ χρῆσονται πρὸς ἐλευθερίαν. οἱ δὲ τῆς ἐλπίδος ἐψεύ-
 353 σθησαν· ἄλόντες γὰρ τοῦ μὲν ἀδίκως τεθνάναι, θεοῦ τὸν
 οἰκεῖον ἔλεον ἐπιδειζόμενου, πλὴν ἐνίων, κάκεινων οἶων προ-
 διελήφειμεν, ἀνώτεροι διεδείχθημεν, τοῦ δὲ τοῖς προσοῦσι
 χρῆσασθαι πρὸς ἀνάρρυσιν οὐκ ἐπέτυχον. δεινοὶ γὰρ ὄντες 20
 οἱ Τούρκοι καὶ πρὸς ἐπινοίας πολλὰς εὐπορώτατοι τῇ περι-
 τὰ πράγματα τούτων πολυπειρία, οὗς τῶν πολιτῶν ἐποίη-
 σαν αἰχμαλώτους, καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας διὰ τὸ τούτων

16. οὗ δὴ? 21. ἀνάρρησιν A.

15. Haec cum ita agerentur et, ut quispiam ex his coniectura
 assequeretur, alia atque alia, et iam universam praedam Turcae in
 tentoria deduxissent, dux occidentis rursus urbem immigrat, accu-
 ratius eam inspecturus, nihilne occultum, ubicunque illud esset, la-
 teret, sic urbis rebus universis recisis et ad nihilum redactis nihil,
 neque templum sacrum neque monasterium, neque domus etiam vi-
 lissima, inconcussa remansit. et causa haec fuit. ex civibus qui di-
 vitiis aliaque suppellectile affuebant, quas longa obsidio non ab-
 stumpserat, audita hostium irruptione, et quod perpassi sunt pertimes-
 centes, alii in sacris templis, alii in sepulchris, alii aliis quibus po-
 terant locis sua reposuere; ut si forte ipsis mors contigisset, ut es-
 spectabatur, qui postmodum venturi erant, illis repertis, ut fieri amat,
 pro eorum anima aliquid accurarent; si mortem effugissent, ipsi sibi
 haberent, et liberi facti in suos usus converterent. sed spe sua fru-
 strati sunt, capti siquidem iniustam mortem oppetere dei summa mi-
 seratione, paucis exceptis, ut supra narravimus, evasimus; sed propriis
 uti libertati restitutis non contigit. Turcae enim, solertes cum sint
 et ad invenienda multa, rerum quam possident experientia, promptis-

εὐξαναύτητον, λόγοις ὑπελθόντες πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν κεκτημέ-
 νοις ἐλευθερίαν αὐταῖς ὑπισχνούντο τελείαν, εἰ χρήματα τού-
 τοις γνωρίσειαν οἰκεῖά τε καὶ ἀλλότρια. αἱ δὲ πρὸς αὐτὸ
 τοῦνομα τῆς ἐλευθερίας ἀπατηθεῖσαι, γνωρίζειν εὐθύς ἐκάστη
 5 τῶ ἰδίῳ δεσπότη σπουδῆς ἔργον πεποίητο καὶ τὰ ἑαυτῆς καὶ
 τοῦ γείτονος, εἴ τινα περὶ τούτων εἶδησιν εἶχεν. ὥς δ' ἀρχῇ
 τοῦδε γέγονε τοῦ κακοῦ, καὶ χρήματα πολλοὶ τῶν Τούρκων
 ἀνεῦρον γνωρίζουσῶν τοὺς ταῦτα κρύπτοντας τόπους τῶν
 γυναικῶν, λόγος γίνεται περὶ τούτου διὰ παντὸς τοῦ στρατεύ-
 10 ματος, καὶ πάντες οἱ κατασχόντες αἰχμαλώτους ἀνθρώπους
 πρὸς τὸν ὅμοιον διανίστανται ζῆλον, τοὺς μὲν ὑποσχέσει
 περιεχρωσμέναις ἀπάτη, τοὺς δὲ λόγοις ὁμοίως ἑτέροις ἐπὶ
 φανερώσει τῶν ἰδίων παρακαλοῦντες χρημάτων καὶ φενακί- 35
 ζοντες. ὕσους δὲ δυσπειθεστέρους τῶν ἄλλων ἑώρων (ἤλπι-
 15 ζον γὰρ τῶν νουνεχεστέρων πολλοὶ τῆς θωπείας αὐτοὺς ὑπεν-
 δοῦναι καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπατηλῶν λόγων, κἀνεῦθεν
 τὰ κεκρυμμένα διατηρῆσαι) τούτοις πολυειδεῖς τινὰς τιμωρίας
 ἐπῆγον, ἕως καὶ τούτους εἰς ἀνάγκην ἐνέβαλον καὶ τὴν ἔνστα-
 σιν ἔλυσαν. ὅθεν καὶ πολλοὶ τῶν δοκούντων, οἱ μὲν ταῖς
 20 θωπείαις καθυπαχθέντες οἱ δὲ τὰς τιμωρίας οὐκ ἐνεγκόντες,
 φανεροῦν τὰ κεκρυμμένα σπουδάζοντες ἦσαν καὶ ἄκοντες·
 πρὸς γὰρ πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ μάλιστα ὅταν θάνατος ἦ τὸ
 προκείμενον, εὐχερῶς οἶδεν ὑποπίπτειν ἢ φύσις. τοῦτο τῆς

15. ὑπεκδοῦναι?

simili, quos captos adduxerant ex civibus, et praecipue mulieres de-
 ceptu facillimas, verbis illecebrarum et lenociniorum plenis sese in-
 sinuantes, libertatem illis polliceri perfectam, si ipsis pecunias pro-
 prias sive alienas revelassent. illae nomine libertatis deceptae sta-
 tim summo conatu domino et sua et vicini, si quam eorum cognitio-
 nem habebant, revelare. ut malum coepit irrepere et multi ex Turcis
 pecunias reperere, mulieribus loca in quibus abscondebantur aperien-
 tibus, rumor per totum exercitum de hoc spargitur, et omnes qui ca-
 ptivos adduxerant ad similia animum advertunt, hos pollicitationibus
 fraude oblititis, alios similiter aliis modis ad revelandas pecunias
 consuadentes et compositis mendaciis deludentes; quos vero pertina-
 ciores agnoscebant, sperabant siquidem multi ex prudentioribus eos
 lenociniis et multis dolo fraudeque onustis sermonibus tandem finem
 imposituros, et sic ab se repasita sibi conservaturos, poenis omnis
 generis afficere, cogereque ut pertinaciam deponebant. hinc multi ex
 praestantioribus, partim illecebris deliniti partim poenas non susti-
 nentes, festinanter, licet inviti, abscondita manifestant. novit enim
 natura necessitati, et potissimum cum mors proponitur, facili negotio

τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ μονῶν κατασκαφῆς αἴτιον γέγονεν. ἐνίων γὰρ διὰ τὸ ἀνύποπτον ἱεροῦς ἐναποθεμένων ναοῖς χρῆματα, καὶ ταῦτ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύτοις ὑπ' αὐτὰς τὰς ἱεροτάτας τραπέζας, καὶ τῆς ἀνάγκης ἐφρονηκίας γνώριμα ταῦτα τοῖς τιμωροῦσι θεμένων, ἀφανίζεῖν τὸ κάλλος αὐτῶν ἐπεχείρουσι 5 οἱ Τοῦρκοι, καὶ τὰς θείας τραπέζας, ἐφ' αἷς ἡ θεία μυστικὴ καὶ ζωσα καὶ σωστικὴ παντὸς ἐπετελεῖτο τοῦ κόσμου θυσία, τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ κατὰ σπουδὴν ἀνατρέπειν καὶ 355 καταπάτημα φεῦ τοῖς βουλομένοις τιθέναι· ὑπέλαβον γὰρ ὑπὸ παντὶ λίθῳ χρῆματα κεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πάντ' ἀνά-10 στατα πεποιήκεσαν. αὕτη κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων συμβέβηκεν ἐν ὕβρει διαφθορά, καὶ τὰς μὲν πυρὶ περιέσχον, οἷον ἡμᾶς εἰς τὴν τούτων προσκύνησιν ζημιουῦντες, ταῖς δ' εἰς ὑποδοχὴν τῶν ὠνίων, ὡς θεοῦ ἀνοχηῆς, ἐπὶ μέσης τῆς ἀγορᾶς ἀναίδη ἐχρήσαντο, τινὰς δὲ καὶ διετήρησαν ἰσως ὅσοι τῶν ἄλλων 15 εἰς κτήσιν χρημάτων θεριμότεροι, καὶ ἀγγυρίου ταύτας ἀπέδοντο.

15. Τί δ' ἂν εἴποις περὶ τῆς μυροδόχου τιμίας λάτρνακος τοῦ ἡμεδαποῦ τροπαιοῦχου καὶ μάρτυρος; ἤκιστα καὶ ταύτην εἴωσαν ἀπερίτρεπτον καὶ μένουσαν, ὡς τὸ προῖν, μα-11 νίας ὑπερβολῇ οἱ καθ' ἡμῶν ὡσπερ θῆρες λυττήσαντες ἄγριοι, πληρὴν οὐ δι' αἰτίαν καθ' ἣν καὶ τάλλα τῶν πύλαι ἐξ ἡμῶν

12. παρῆσχον?

cedere. hoc et sacrorum templorum et monasteriorum eversionis causa fuit. a nonnullis enim propter expeditam securitatem in sacris templis pecuniis repositis, et maxime in ipsis adytis sub sacrosanctis altaribus, et postmodum necessitate urgente ob cruciatuum saevitiam indicatis, eorum pulchritudinem Turcae demoliti, divinasque mensas, in quibus mystica vivens et salutaris totius terrarum orbis victima offertur, pecuniarum desiderio studiose evertere et cuilibet (vae misero mihi) conculcandas proponere. nam suspicabantur sub omni lapide pecunias esse, proptereaque omnia late vastabant. tam dirum malum in sacris quoque imaginibus locum habuit, eas non sine contumelia absumentes; quarum plerasque igne concremarunt, qui earum adorationem nobis surripiunt; alias in usum rerum venalium (deus, tuam tolerantiam!) in medio foro impudentissime reduxere; nonnullas etiam conservalunt qui magis quam alii pecuniis inhiabant, et postea argento vendiderunt.

16. Quid porro diceres de nostri tropaealis et martyris myrothecio? neque illud immotum neque imperturbatum furoris exsurgentia conservalunt, qui contra nos veluti bestiae immansuetae saevierant; non eandem tamen ob causam ob quam alia antiquitus per nos

γενομένων ἠνώγκτό τε καὶ καταβέβλητο μνήματα καὶ τὰ τού-
 τοις ἐναποκείμενα λείψανα κατὰ γῆς ἀπερρίφθησαν. ἐν αὐτοῖς
 γὰρ καθότι πολλοὶ τῶν Τοίρκων χρημάτων ἐπέτευγον, ἐναπο-
 τεθέντων παρὰ τῶν πολιτῶν δι' ἣν ἐλπίδα φθύσαντες δεδη-
 5 λώκειμεν, διὰ τοῦτο πάντα σχεδὸν ἠνώγκαν καὶ κατέστρεψαν
 ἐνταῦθα δὲ δυοῖν εἵνεκα, τοῦ τε περὶ αὐτὴν οὐκ ὀλίγου χρυ- 356
 σῆ καὶ ἀργύρου καὶ λίθοις τιμίοις καὶ μαργάροις κατεσκευα-
 σμένου κόσμου, καὶ τῶν ὑγείας παρεκτικῶν θείων μύρων. οἱ
 μὲν γὰρ τοῦ κόσμου μόνον αὐτὴν ἀπεγύμνωσαν, οἱ δὲ βα-
 10 σκῆναντες οἷον ἡμῖν τῆς ἀφθονίας τῶν μύρων καὶ τῆς ἐκ
 τούτων ἰώσεως ἀφηρηκέναι καὶ ταῦθ' ἡμᾶς ἤβουληθήσαν, ὡς
 μηδὲν ἔχειν τοῦ λοιποῦ τούτων ἀπολαύειν, ὅσκις ἂν ἕκαστος
 δέοιτο. διὸ καὶ καταβεβληκότες τὰς ἐπ' αὐτῇ μαρμάρους τῶν
 μύρων ἔσπευδον αὐτὴν ἐκκενώσαι καὶ τὸ ἱερόν καὶ θεῖον λεί-
 15 ψανον τοῦ μάρτυρος ἐκβλεῖν· ἡγοῦντο γὰρ τοῦ σκοποῦ τού-
 του κατατυχεῖν καὶ ἡμᾶς τῶν ἀκενώτων μύρων καταλιπεῖν
 ἐνδεεῖς. πλὴν ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος οἷον αὐτοὶ σφαλερῶς προσ-
 ἐδόκων ἢ σφῶν ἐπιθυμία ἐξέβη. ἐξήντλουν οὖν τὸ μύρον
 ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἐφ' ἱκανὰς τὺς ἡμέρας. καὶ τοῖς μὲν
 20 ὡς τι γελοῖον ἐδόκει· οἷς δὲ νοῦς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὑπῆν,
 τούτοις ἦν ἐπιμελὲς πρὸς τὴν ἑαυτῶν τοῦτο μετακομίζειν καὶ
 μετ' αἰδοῦς ἄπιεσθαι καὶ σεβύσματος· ἡγκόεισαν γὰρ πρὸς
 τῶν πεπειραμένων ὡς ἱατρικῶν φαρμάκων ἐστὶν ἐνεργέστε-

sepulchra exstructa reserata sunt et disiecta, et cadaverum reliquiae
 in eis iacentes super terram dispersae: in illis enim Turcae pecunias
 a civibus repositas, causa iam praenarrata, reperere, proptereaque
 fere omnia et reserarunt et subverterunt; at hic duplici de causa,
 tum propter ex non parvo auro et argento et lapidibus pretiosis nec
 nou et gemmis circa illud compositum ornatum, tum propter sanita-
 tem exhibens divinum unguentum. nonnulli enim ornatus tantum
 gratia illud despoliarunt; alii nobis unguentorum affluentiam inviden-
 tes, et quae inde subsequitur, sanitate nos privare cupientes, ut in
 posterum illa nobis medicina, cum opus esset, nulla suppeteret. qua-
 propter superstratis marmoribus disiectis unguenta non levi nisu ex-
 hauriunt, et sacrum divinumque martyris corpus expromere conantur,
 opinabantur siquidem propositum consequi nosque unguentorum in-
 exhaustorum in orbitatem redigere. verumtamen, quem sibi temere
 proposuerat eorum libido, finem non habuit. per plures itaque dies
 ambabus manibus unguentum exhaurebatur, et quibusdam plauie ridi-
 culum videbatur; at qui plus aliis sapiebat, curae erat illud in
 patriam perducere et cum reverentia religioneque contrectare: nam

ρον, εἰς οἶον ἂν τις χρήσαιτο πάθος. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐδύ-
 357 ναντο τὴν τῶν μύρων πηγὴν ξηρὰν καὶ ἀνικμον ἀποφῆναι,
 καίπερ πολὺν ὑπὲρ τούτου ποιούμενοι τὸν ἀγῶνα. καὶ εἰκό-
 τως· οὐ γὰρ ἴσα τοῖς ἀνθρωπίνοις τὰ πρὸς Θεοῦ τοῖς
 ἀξίοις κεχαρισμένα, ἐπειδήπερ μηδὲ τοῖς αὐτοῖς ὑπόκεινται 5
 ὄροις.

Ταύτην τὴν πονηρὰν ἐπεδείξαντο γνώμην καὶ περὶ τὸ τῆς
 δσίας καὶ μυροβλήτιδος Θεοδώρας ἱερώτατον λείψανον, ὃ καὶ
 ὡς ἐπιπολῆς κείμενον ἀπερρίφη τε κατὰ γῆς, ὡς τόλμης καὶ
 μιαρῶν χειρῶν, καὶ κατεθραύσθη εἰς μέρη, ἃ δὴ καὶ τῶν φι- 10
 λοθέων τινὲς ἀνελόμενοι ἄλλος μὲν ἀλλαγοῦ πρότερον ὡς ἰα-
 τρεῖον ἄμισθον ἀπεκόμισαν· ὕστερον δὲ καὶ ταῦτα συνῆκται
 τῶν εἰληρότων τῶν μὲν ἀποδομένων ταῦτα τιμῆς ἀργυρίων,
 τῶν δὲ χαρισαιμένων δὲ ἦν ἔσχον φιλόθεον γνώμην, ἃ καὶ
 εἰς ἐνὸς αὐθις συναρμωσθέντα σώματος ὀλομέλειαν θαυμά- 15
 των ἐνεργεῖα καθ' ἐκάστην ἀφθόσιως πηγάζουσιν εἰς δόξαν
 καὶ αὐθις τοῦ πάντα πᾶσιν ἐπάγοντος λόγοις οἰκονομίας ἀρ-
 ρήτου.

ιζ'. Τούτων οὕτω προβεβηκότων καὶ ἀκοσμίας πάσης γε-
 γενημένης (διὰ πάντων γὰρ τῶν ἐν τῇ πόλει κεχώρηκεν ἡ ψ
 καταφθορὰ) οἶκτον ἐπὶ τούτοις ὁ Μουράτης λαμβάνει τῆς
 πόλεως. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς εἰσιόντας ἕμια τῆ κατὰ δύσιν

ab expertis audiverant ad quoslibet morbos medicinalibus ipsis phar-
 macis multo efficacius esse. nihilominus unguentorum fontem non
 potuere neque exsiccare neque exinanire, quamvis id contentiosius
 multumque per tempus niterentur. et merito: neque enim humana
 exaequant quae deus dignis elargitur, sicuti nec iisdem terminis sub-
 iacent.

Idem hoc nefarium facinus circa sanctae et myroblytidis Theo-
 dorae sacerrimum cadaver patratum est, quod cum in superficie iace-
 ret, solo prostratum (o audaciam, o manus execrandas!) et in variis
 partes discerptum est; quas pii homines assumentes, alius alio prius,
 tanquam nulla mercede conductam medicinam asportarunt; postea
 eadem recollectae, qui habuerant, aliis pretio restituentibus, alii
 gratis dantibus propter ea quae in se nutriebant pia consilia, deus
 in unam integri corporis formam compositae miraculorum efficacia
 quotidie affluenter innotescunt, in gloriam rursus eius, qui omnia
 omnium regit moderaturque suae providentiae inenarrabili ratione.

17. His hoc modo peractis, omnibusque incompositis ac turpi-
 ter deformatis, per omnia siquidem, quae in urbe erant, clades gras-
 sata est, afflictatae civitatis fortunae Muratem ad misericordiam allici-
 unt. et primum quidem qui cum occasus duce immigrarant, quique

στρατηγῷ Τούρκους τὰς τῶν αἰχμαλώτων οἰκίας ἑαυτοῖς δια- 358
 νείμαντας καὶ ταύτας ἔχειν διὰ βίου παντὸς ἡλικίας ἐξε-
 λαύνει καὶ μὴ προθυμουμένους τῆς πόλεως, ἐπειπὼν ὡς ἀρ-
 κεῖ μὲν ὑμῖν τὰ χρήματα, καὶ οὖς παρ' ἐλπίδα δούλους ἐκτή-
 5 σασθε· τὴν δὲ γε πόλιν ἔχειν ἔγωγε βούλομαι, πολλῶν διὰ
 ταύτην διηνηκῶς ὁδὸν ἡμερῶν, καὶ πόνον ὑπενεγκῶν ὅσον
 ἐγνώκατε. ἔπειτα δὲ πρὸς τὸν Γαλικὸν ποταμὸν μεταβίς,
 ἐγγὺς τῆς πόλεως ῥέοντα κατὰ τὸν καιρὸν μάλιστα τοῦ χει-
 μῶνος, βουλὴν ἐσκέφατο πᾶσί τε ἀδόκητον ὄλωσ καὶ συστατι-
 10 κὴν τῆς ἑαλωκυίας. ἰδὼν γὰρ πόλιν τσαούτην καὶ οὕτω κει-
 μένην τῇ θαλάττῃ τε προσομιλοῦσαν καὶ πάντα δεξιὰν οὖσαν,
 ᾧκτειρέ τε αὐτὴν καὶ πάλιν οἰκίσαι βεβούλητο. καὶ δὴ πρῶ-
 τον μὲν ἀνθρώπους ἀριθμητοὺς τῶν ἐπισημοτέρων καθ' αἰμά
 τε καὶ συγγένειαν τῆς δουλείας ἀπηλλάχθαι προσέταξε, παρε-
 15 σχηκῶς αὐτὸς τὰ λύτρα, καὶ τῇ πόλει τούτους ἐγκατοικῆσαι,
 ἔπειτα δὲ τὰ καταπεπιτωκότα ταύτης ἐν τῷ πολέμῳ μέρη τα-
 χέως τε ἀνορθοῦσθαι καὶ ὡς πρότερον ἦσαν ἐγκαταστῆναι.
 καὶ τὸ μὲν πρόσταγμα οὕτως εἶχεν, αὐτὸς δὲ μεταστήσας καὶ
 αὐτίς τὴν στρατιὰν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Βαρδαρίου 359
 20 ἐστρατοπεδεύσατο. ἔνθα δὴ καὶ μεμισὸς παντελῆς τῶν ἑα-
 λωκότων ἐγένετο. ὕσσι μὲν γὰρ τῶν αἰχμαλώτων, ἢ δι' ὧν
 εἰπόντες ἔφθμεν λύτρων ἢ ἐξ ἑαυτῶν ἢ Χριστιανῶν ἐξ ἑτέ-
 ρων, ἐκ διαφορῶν χωρῶν καὶ πόλεων συνειλεγμένων, τρόπον

12. οἰκῆσαι Α

captivorum aedes sibi diviserant sibi que eas habere per vitæ spatium
 speraverant, Turcas etiam invitos urbe pellit, inquit "large vobis
 sufficiunt pecunie et praeter spem captivorum quaestus: urbem mihi
 ipse reservo, quod ob eam multorum dierum iter confeci, eosque
 labores sustinui quos vos optime nostis." tum ad Galicum fluvium,
 qui prope civitatem, et hiberna potissimum tempestate, cursum te-
 net, pergens, consilium praeter omnem expectationem inuit, sed cap-
 tae urbi valde salutare. considerans enim urbis magnitudinem et
 situm mari proximum, eamque congruentem et aptam ad omnia, com-
 miseratus illius reficiendae consilium capit. primum quidem homines
 non contemnendo numero, sanguine et ortu spectabiliores, a servitu-
 tute suis sumptibus liberatos mandavit, ut intra urbem domicilium
 haberent; deinde ut partes illius bello collapsae celeriter repararen-
 tur pristinoque decori restituerentur. et mandata quidem haec erant.
 tum ipse rursus moto exercitu ad Bardarii fluminis ripas castra me-
 tatur; ubi captivorum partitio absolvitur. nam captivi, sive pretio,
 quod supra innuimus, sive per se ipsos, sive per Christianos alios,
 ex variis urbibus et oppidis coactos, pecunia erogata libertate potiti

ἔξευρον ἐλευθερίας τινά, τευχήκεσαν ταύτης ἐπὶ τῇ ποταμῷ Γαλικῇ τοῦ Μουράιου ἐνδιαιριβότος. ὅσοις δὲ τρόπος ἐπ' ἀπορίας τηρικᾶντα οὐχ εὔρηται, τούτους ἕκαστος ἐν ταῖς ἐαυτῶν πατρίσι καὶ τόποις ἐξέπεμψαν, τὰς ἐκ τῆς δουλείας ἀνάγκας ὑφισταμένους, μέχρις ἂν ὑποροστήσαντες τὰ σφῶν τιμήματα διαθῶνται. οὐ γὰρ ἐδύναντο καὶ τούτους ἔλκειν μακρὰν ἀπερχόμενοι καὶ πρὸς πόλεμον ἕτερον. εἶδες ἂν οὐκ τοὺς δυστυχεῖς τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ τῆς ἐψίας τοὺς δ' ἐπὶ τὰ τῆς ἐσπέρας μέρη διασπαρέντας. οἱ μὲν γὰρ τοὺς τεκόντας οἱ δὲ τὰ τέκνα καὶ ἕτεροι τὰς γυναῖκας ἐλάμβανον, καὶ οὐς ἡ 10 φύσις ἤνωσεν, ἡ συμφορὰ διεμέρισεν.

εἴη. Ταύτη τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς μὴ ὄφελε, συμπεβεηκότων καὶ τοιούδε παρὰ τὰς ἕχθρας τοῦ Βαρδαρίου πέρας εἰληφότεον, ὁ Μουράτης ἐκεῖθεν διχῆ τὴν στρατιάν διελεῶν τὸ μὲν 360 αὐτῆς ἐπὶ τὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐξέπεμψε μέρη, αὐτὸς δὲ μετὰ 15 πατέρου μέρους ἐπ' ἄλλους ἀπῆει καταστρέψων κἀκείνους καὶ ὑπ' αὐτῷ ποιησόμενος. πρότερον δὲ διὰ πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν κήρυκας ἐπεπόμφει, τοὺς πρὸ μακρῶν ἐτῶν καὶ τοῦ συγκλεισμοῦ τὴν Θεσσαλονικὴν ἀπολιπόντας καὶ μετοικήσαντας ἀλλαχοῦ πρὸς αὐτὴν ἵν' ἐπανέλθῃ πολλῇ τῷ τάχει 20 καταναγκάσωσι καὶ τὰ οἰκίᾳ πάλιν ὡς τὸ πρότερον ἀπολάβωσι. σκοπὸς γὰρ αὐτὸν πάνυ τι καλὸς καὶ πολλῶν ἄξιος τῶν ἐπαίων εἰσῆει, τὴν πόλιν καὶ αὐθις τοῖς οἰκήτορσιν ἀπο-

15. κατὰ Α

sunt, eam sibi habuere, cum adhuc apud Galicum fluvium Murates moras ageret: quibus vero ob egestatem atque inopiam ea frui non contigit, eos singuli in patrias sedes et loca dimiserunt, servitutis incommoda subituros, donec ipsi postmodum reversi de eorum pretio disposuissent. neque enim poterant secum una convehere per longum iter, et ad aliud bellum proficiscentes. vidisses infelices, hos quidem ad ortum, illos ad occasum, distractos asportari: namque hi parentes, alii filios, alii uxores accipiebant, et quos natura unum aliquid insigniter fecerat, calamitas separabat.

18. Hoc pacto (quod utinam nunquam evenisset) rebus nostris procedentibus, et hoc sine apud Bardarii ripas terminatis, Murates inde, duas in partes divisio exercitu, unam ad Ianninorum fines dimisit, alteram ipse secum ducens ad alios se conferebat, eos quoque absumpturus et potiturus. sed ante omnia per omnem suae ditionis plagam praecones mittit, eos qui ante multos annos, ipsoque obsidionis tempore, Thessalonicam deseruerant aliisque in locis sedes locaverant suas, quam celerrime possent domum revenire coacturos, qui proprias in posterum, ut antea, possiderent. nam proposuerat, quam optime et multa cum laude, rursus urbem habitatoribus restituere. et

δεδωκέναι καὶ πλήρη καθάπερ καὶ τὸ πρὶν ἀποκαταστήσαι.
 καὶ ἦν ἂν τοῦτο μετ' οὐ πολὺ, εἰ μὴ τὰ ἡμέτερα πρὸς θεὸν
 κώλυμα γέγονε πταίσματα. πόθῳ γὰρ τοῦ σοστήναι τὴν πό-
 λιν φιλανθρωποῦ γνώμης τυχῶν ἐβούλετο πᾶσι τε ἐλευθερίαν
 5 χαρίσασθαι, καὶ δοῦναι τούτοις, ὡς προύφηγ, αὐτὴν καὶ τὰς
 αὐτῶν οἰκίας ὡς πρὶν μετὰ πάσης ἀδειίας κεκτηθῆναι, καὶ εἴ
 τι προσῆν ἀκίνητον ἕτερον. τῷ τοι καὶ πρὸς τοὺς ἀμφ' αὐ-
 τὸν φασὶ τινες ἐπομνύμενον λογάδας εἰπεῖν ὡς ἄδικον ἂν εἴη
 μετὰ τῶν προσόντων τοῖς κρατηθεῖσι καὶ τούτους ἐλεῖν δε-
 10 σμίους καὶ τῆς ἐνεγκαμένης ἀπαγαγεῖν. ἐλευθερώσωμεν οὖν
 αὐτούς, εἰ δοκεῖ, ἢ λαβόντες λύτρων ἄνευ αὐτούς, ἢ ταῦτα 361
 παρεσχηκότες ἡμεῖς. τῶν δ' ἀκηκοῦτων τοὺς μὲν ἄλλους
 ἐπαινέσαι τε τὸν λόγον καὶ παρακαλέσαι πρὸς τοῦτο, ἕνα δὲ
 τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐξοχώτατον μὴ μόνον οὐκ ἀποδέξασθαι
 15 τὸ ῥηθῆναι διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐδύνατο λόγους
 κωλύσαι τὸ βούλημα, καὶ πιθανὸν ὀφθῆναι διὰ τὸ ὑπερέχον.
 ἦν δὲ καὶ τοῦτο πάντως τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας καρπός, ὡς ἐμαν-
 τὸν πείθω, καθάπερ καὶ τᾶλλα ὅσα συμβέβηκεν. εἰ καὶ ἴσως
 τινὲς τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἀνεφγμένους δεχόμενοι τοῖς ὡσί,
 20 μηδ' ἑαυτούς αἰτίους κρίνοντες, τὰς θείας παρὰ φαῦλον ἐν-
 τολὰς τιθεμένους, ἀνθρώποις τὰς τῶν συμβαινόντων αἰ-
 τίας λογιζονται. ἐγὼ δὲ τὸ πᾶν τῆς τοῦ θεοῦ κρίνω παι-
 δείας διὰ τὴν ἐμὴν ἐπανάρθωσιν· πᾶσαι γὰρ αἱ πολυάνθρω-

ut prius erat, hominum conferta copia compleere. quod utique non
 multum post belle cecidisset, nisi nostra in deum facinora impelli-
 mento fuissent. cum enim reparandae urbis desiderio teneretur, re-
 vocans se ad humanitatem ac mansuetudinem, omnes libertatis com-
 potes facere patriamque illis donare, ut dixi, et domibus propriis, ut
 antea, frui cum omni securitate, et quidquid aliud erat in immobili-
 bus, in animo habuit. quapropter primatibus cum suis, quidam etiam
 cum sacramento, ferunt dixisse: "iniustum est cum rebus debellato-
 rum debellatos quoque in vincula conici et patria alio abductos
 spoliari; libertatem itaque illis stabiliamus, si ita videtur, aut sine
 pretio illos accipientes, aut illud nos erogantes." auditorum alios
 sententiam laudasse, adhortatos ut faceret; sed unum ex ducibus, qui
 dignitate caeteros antecellebat, non tantum non approbasse verba de
 libertate, sed et quibus poterat rationibus consilium principis impe-
 divisse; et verosimilia dicere, quod alios anteiret, visus est. erat
 plane hoc quoque meorum scelerum fructus, ut ipse mihi suadeo,
 quemadmodum et quae evenere reliqua; licet nonnulli sermonem
 hunc haud patentibus auribus arripientes, neque semet ipsos causam
 fuisse iudicantes, divinis praeceptis neglectis, hominibus eventuum

ποι φθοραί, ὡς αἱ θεῖαι διαγινώσκουσι καὶ ἀποφαίνονται βίβλοι, εἰς τὸν τῶν ὑπολειπομένων σωφρονισμόν γίνονται, τὴν πάνδημον πονηρίαν δημοσίαις μάλιστα τοῦ θεοῦ σωφρονίζουτος.

Πάντων οὖν, ὡς εἶπον, τὰ τῆς πόλεως ἑαυτοῖς διανε-
μαμένων, ὁ Μουράτης τὴν πόλιν ἀνθρώπων ἐρήμην ἰδιοποιή-
σατο μόνην, πάσας οἰκίας ἔχειν τοὺς ἀρχῆθεν αὐτῶν κυρίους
προστάξας ἐλευθερίας τετυχηκότας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀκίνη-
362 τον κτήσιν, ταυτὶ μόνον προσθεῖς αὐτὸς τηρικαῦτα τοῖς κα-
κοῖς γενομένοις, ὅτι τοῦσδε τοὺς ἱερούς οἴκους παρακατέσχε, 10
τόν τ' ἐπὶ μέσης τῆς πόλεως νεῶν τῆς ἀχειροποιήτου παρθέ-
νον καὶ θεοτόκου καὶ τὴν εἰς ὄνομα πάλαι τιμωμένην τοῦ
τιμίου προδρόμου μονὴν ἱεράν, τὸν μὲν ὡς σύμβολον νίκης
καὶ τῆς γεγενημένης ἀλώσεως, τὴν δ' ὡς καὶ πρὸ χρόνων
παρὰ τῶν Τούρκων ληφθεῖσαν, καὶ εἰς συναγωγὰς αὐτῶν τοῖ- 15
τους μετήμειψε, καὶ ὅτι περιφανὲς κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν
βαλανεῖον ἐκ βῆθρων αὐτῶν ἀνεγείρας μαρμάρους χιλίας ἐξε-
λεῖν ἔπεμψε καὶ κομίσαι πρὸς τὴν ἐδάφους οἰκοδομίαν αὐτό-
θι, ναῶν ἱερῶν καὶ μονῶν ταύτας παρὰ τῶν πεμφθέντων ἀφει-
δῶς ἐκβληθείσας. 20

ἰθ'. Ἄλλ' ἀπῆλθον μὲν οἱ κήρυκες κατὰ πολλὰ τῆς ὑπ'
αὐτῇ μέρη, ὡς διειλήφειμεν, καὶ τοὺς εὐρίσκομένους ἀπὸ Θεσα-
λονίκης ἐν αὐτῇ κατηγάκασαν ἐπανέρχεται, αὐτοὺς πρὸ

causas ascribunt. ego autem, quidquid id fuerit, divinae punitiom
propter meam correctionem tribuo: omnes etenim clades pene exitia-
biles, ut divinae litterae tradunt decernuntque, ad frugem correctio-
nes sunt, commune scelus communibus calamitatibus deo puniente.

Rebus itaque civitatis, ut dixi, inter se divisitis, Murates urbem
hominibus nudam solummodo sibi vindicans, omnes domos prioribus
dominis liberis factis, et alia omnia immobilia, tradi iubet, haec tan-
tum male tum factis superaddens, dum sacras aedes occupat, tum
magnum virginis et deiparae manibus non factae templum, in media
civitate positum, tum sub nomine ab antiquo tempore venerandi
praecursoris sacrum et in veneratione habitum monasterium, illud in
victoriae signum illatque excidii, hoc, quod aliquot ante annos a
Turcis captum fuerat: et haec in congregationes et synagogas suas
commutavit. nec non illustre Adrianopoli balneum a fundamentis
exstruens, mille marmora eripi adducique ad balnei stratum ex hac
urbe mandavit, quae a sacris templis et monasteriis per curatores ex-
tracta sunt.

19. Porro abiere praecones ad multa illius dicionis loca, ut di-
ctum est, et quos reperere Thessalonicensis, qui ante nonnullos an-

χρόνων μόνον ταύτης ἀπάραντας ἐκ τῆς τῶν δεινῶν συνεχείας,
 ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν αἰχμαλώτων γεγενημένων τοὺς ὀθενδήποτε
 τῆς ἐλευθερίας ἠξιομένους. ἠλευθέρωνται καὶ γὰρ ἱκανοὶ
 πολλῶν θεοφιλῶν ὑπὲρ ἀναρρύσεως ἡμῶν προθύμως κεινη-
 5 μένων, καὶ μάλιστα τοῦ τῶν Σέρβων ἄρχοντος, ᾧ τῶν ἄλλων 363
 αὐτοῦ πλεονεκτημάτων ἐξαιρέτον ἢ πρὸς τοὺς δεομένους ἐστὶν
 εὐπορία ἐκάστοτε. χρυσίον καὶ γὰρ οὗτός τιςιν οἷς ἐθάρρει
 χειρίσας ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῶν αἰχμαλώτων τοῦτο δοθῆναι παρεκε-
 λεύσατο. καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκείνου γνώμης ἐγένετο· ἐπρίαντο γὰρ
 10 τοῦ χρυσοῦ οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πολλοὺς, οἱ δὴ καὶ ἐπα-
 νιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς εἰκάζειν ἔχομεν, μέχρι τοῦ νῦν εἰσὶ
 μετὰ τῶν ἀπ' ἄλλων τόπων ἐληλυθότων ὡσεὶ χίλιοι. εἰ δὲ
 καὶ συναριθμεῖν τις ἐθέλοι καὶ τοὺς τὴν πόλιν οἰκήσαντας
 Τούρκους, εἴεν ἂν ὡσεὶ δισχίλιοι. διενουόμεθα δὲ τὴν πόλιν
 15 καὶ αὐθις τὴν πρὶν αὐτῆς εὐκοσμίαν ἀναλαβεῖν καὶ τὰ τῆς
 εὐσεβείας ἀνθῆσαι καὶ πλατυνθῆναι ὡς πρότερον. καὶ γέγο-
 νεν ἂν ἴσως, εἰ μὴ καὶ πάλιν τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων σφαλ-
 μάτων ἐμποδῶν ἐγεγόνει καὶ ἡ κακία μὴ χώραν εὔρεν. εἰς οὗ
 γὰρ ἡ πόλις δεδούλωτο, καὶ ὁ Μουράτης πάντα καὶ κτίσματα
 20 καὶ κτήματα καὶ νεῶς ἱερῶν καὶ μονῶν καὶ τὰς τῶν προσόδων
 αὐτῶν ἀφορμὰς ἐπανουῶσιν ἡμῖν τοῖς ὀπωσθήποτε τῆς δουλείας
 ἀπαλλαγέισι φιλοτιμίως καὶ γράμμασι καὶ λόγοις δεδώρητο,
 πανταχοῦ τε τοῖς ἀφικνουμένοις ἐλευθερίαν ἐκήρυξε, καὶ τὰς

nos rerum angustiis pressi ex ea secesserant, etiam vi reduces fecere,
 captivos item quoquomodo in libertatem vindicatos. namque quam
 plurimi piorum hominum, infortunii commiseratione devictorum, li-
 beralitate, et potissimum Servorum principis, cui prae aliis, quibus
 caeteros superat, virtutibus praecipuum est in egenos beneficentia,
 redempti fuerant. is enim aurum fidis amicis concredidit pro liber-
 tate captivorum impendi mandaverat; neque consilio frustratus est,
 eo siquidem auro multos ab eo missi redemerunt; qui reversi in pa-
 triam, ut coniiimus, ad hoc tempus cum aliis, qui ex diversis locis
 huc accurrere, sunt numero mille. et si quis simul Turcas huiusce
 urbis habitatores numeraverit, erunt fere bis mille. opinabamur vero
 urbem rursus pristinum decorem recepturam, et pietatem novis floribus
 emersuram et, ut antea, longe lateque divagaturam. et forte effectum
 habuisset, ni rursus meorum delictorum copia obstitisset datusque esset
 locus improbitati. ex quo enim civitas captivitate pressa fuerat, et Mu-
 rates omnia et aedificia et possessiones et sacra templa et monasteria
 et eorum reditus nobis revertentibus quoquo modo liberis factis ma-
 gis et scripto et sermone elargitus est, et locis ex omnibus adve-
 nientibus libertatem palam edixit, et suas domus et quaecunque im-

364 αὐτῶν οὐκίας καὶ ὅσα ἀκίνητα πάντες ἀνέλαβον, καὶ ταῖς
 πῦσαι καὶ ἅπαν ἔθνος τῆς πόλεως πρὸς δευτέραν αὐξήσιν καὶ
 ἀνακαινισμόν προβαίνειν ἀπήρξαντο, ποιμὴν τε τῆ πόλει κε-
 χειροτόνητο, καὶ ἐκκλησία συνέστη καὶ τὴν προτέραν ταύτης
 τάξιν ἀπέληψε, μοναχοί τε τῶν μονῶν ἐπελάμβοντο καὶ διὰ
 σπουδῆς ἐποιοῦντο τὴν τούτων ἐπίδοσιν, καὶ πάντες ἐλπίσι
 χρῆσταίς ἐτροφόμεθα, καὶ συντόμως εἰπεῖν τῶν ἐκ τῆς ἀλώ-
 σεως ἡμῶν ἐπιόντων κακῶν τὴν μνήμην ἀπεβαλόμεθα, καὶ
 χαίροντες ἡμεῖς ἐφ' οἷς ἀδοκῆτως ἐτύχομεν, καὶ τὴν προτέραν
 ἀπολαβεῖν τὴν πόλιν εὐετηρίαν ἠλπίζομεν, τότε ἔξ ἡμῶν, ἡ 10
 παροιμία φησὶν, ὁ ἱμάς ἐξετέμητο, καὶ εἰς τούναντίον τὰ
 τῶν ἐλπίδων περιετράπησαν.

κ'. Καὶ δὴ τῆ Θεσσαλονικῆ ἐπιδημητικῶς ὁ Μουράτης
 (δευτέρου, οἶμαι, τηρικαῦτα διήπνευεν ἔτος μετὰ τὴν ἄλωσιν
 ἢ τρίτον) ἐφ' ᾧ ταύτην ἰδεῖν καὶ ἀκριβέστερον τὰ κατ' αὐ- 15
 τὴν ἰστορήσαι, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν ἀπολελυμένων, καὶ
 δωρεαῖς μεγάλας ἀντιφιλοτιμησασθαι, τὸν ἐκεῖνου τε τῷ φι-
 λοτίμῳ τῆς γνώμης μιμήσασθαι πρόγονον, Θεσσαλονικῆς κἀ-
 365 κεῖνον κρατήσαντα καὶ χάρισι ταύτην πολλαῖς ἀμειψάμενον,
 — οὕτως οὖν γνώμης ἔχων καὶ μετὰ τοιαύτης ἐλθῶν, ὁ δὲ
 μὴ οὐκ ἀγαθαῖς ὑπαρθεῖς συμβουλίαις μεταβουλεύεταιί τε καὶ
 τὴν προτέραν μετατίθῃ γνώμην, καὶ ἂ καθ' ὃν ἐαλώκαμεν
 χρόνον οὐ πέριχε, κατ' ἐκεῖνο δὴ τοῦ καιροῦ παρῳρητο

g. εὐτυχοῦμεν?

*mobilia omnes recuperarunt, et ordo omnis et gens uniuersa civitatis
 secundo augeri renouarique haud improspere coepere, et pastor urbis
 creatus, et ecclesia constitit suis institutis conspicua, et monachi mo-
 nasteria tenuerunt et studiose admodum eorum augmentis inhiabant,
 omnesque spe lactabamur bona, et ut breuiter me expediam, malorum
 propter excidium nobis illatorum memoria amissa gaudebamus pro
 iis quae nobis inasperato obtigerant, et pristinam felicitatem tranquil-
 litatemque consecuturam urbem sperabamus, tum ex nobis, ut pro-
 uerbio fertur, lorum sumptum est, et quae expectabantur bona, in
 contrarium reciderunt.*

20. Nam Thessalonicam repetens Murates (secundus tum curre-
 bat vel tertius post excidium annus) ut eam inuiseret, accuratiusque
 res illius addiceret, et bonis illius frueretur, et muneribus municipiis
 contenderet cum suo progenitore, illiusque vestigiis insisteret qui
 Thessalouica potitus gratias innumeras largitionesque maximas fecit:
 hac, inquam, fretus mente, illiusque exsequendae causa ueniens, post-
 modum malis aliorum monitionibus distractus consilium pristinamque
 sententiam mutat; et quae, quo capti sumus tempore, non perexit

διυπράξασθαι. καὶ γοῦν ὡς τὴν πόλιν καὶ τὰ καθ' ἕναστον ταύτης θεύονται καὶ πάσης ἐν ταύτῃ ῥαστώνης ἐπακολούσειεν, ὡς τῶν αὐτῇ προσόντων καλῶν εἰς κόρον κατατρυφήσειεν, ἀγαπητικῶς τε οὐχ ἥκιστα ταύτῃ διατεθείη, καὶ πᾶσιν ἡμῖν 5 θαρρεῖν δοίη περὶ ἡμῶν τὰ βελτίω, πρῶτον μὲν ψῆφρον ἐξήνεγκεν οἷαν οὐδ' ἐν ὀνειροῖς ἰδὼν οὐδεὶς ποτε προσεδόκησεν ἂν· ἡ δ' ἦν πάσας μὲν ληφθῆναι μονὰς καὶ νεῶς, πάσας δὲ προσόδους αὐτῶν καὶ τὰ κτήματ' ἀφαιρεθῆναι, καὶ εἰς στενὸν κομιδῆ τὰ ἡμέτερα καταντῆσαι, ὃ καὶ εἰς πέρας ἐκβέβη- 10 κεν οὐ μετ' οὐ πολὺ. ἔπειτα δὲ καὶ καταγραφῆναι κύσας οἰκίας καὶ εἴ τι προσῆν ἕτερον τῇ πόλει προστάττει, καὶ χωρὶς μὲν τὰ τῶν παρόντων χωρὶς δὲ τὰ τῶν ἀπόντων ἀριθμηθῆναι· βουλὴν γὰρ ἐνενόησεν ἢ ἐδέξατο τὰς μὲν τῶν παρόντων κυταλιπεῖν ἔχειν τοὺς τούτων δεσπόσαντας, εἰ καὶ μὴ 15 καθαρῶς οὕτως ἐξέβη, τὰ δὲ γε τῶν ἀπόντων, ζώντων καὶ τεθνηκότων, τὰ μὲν τηρεῖσθαι τοῖς εἰσέπειτ' ἐλευσομένοις, τὰ δὲ Τούρκοις δοθῆναι τοῖς ἤρημένοις ἢ βιασθεῖσιν ἐνοικῆσαι τῇ πόλει, καθάπερ καὶ γέγονεν. ἐπεὶ δὲ κατεγράφησαν μὲν μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἅπαντα τὰ τῆς πόλεως, ἐνίων ἐκ 20 τῶν ἡμετέρων πρὸς τοῦτ' ἐπιτηδείων ὀφθέντων, οἱ καὶ τοῦτ' ὠδινον ἐκ σκαιοτάτης οἴμαι γνώμης καὶ φθονεῶς, ἠρίθμητο δὲ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ διασκέψεως, καὶ διχῆ κατὰ

17. εἰρημένοις Α

eo temporis perficere constituit. igitur, licet ille diceret ideo se venisse ut urbem et singula illius circumspiceret, otioque et laboris remissione uteretur, bonisque illius ad saturitatem luxuriaretur, sicque non minus in eam benevole affectus meliora speranda nobis in posterum relinqueret, nihilominus primum mandatum dedit, quod ne per somnium quidem quispiam expectasset. id autem erat monasteria omnia templaque occupanda, eorum redditus omnes possessionesque auferendas, et in angustum oppido res nostras cogendas. quod non multo post factum est ab illis insigniter. postea omnes domus, et quidquid aliud praeterea in civitate erat, sanxit describi, et separatim praesentium separatim absentium censeri. movum enim consilii genus excogitaverat, aut ab aliis excogitatum ipse probaverat, praesentium facultates relinquendas iis in quorum domicilio erant, licet neque hoc integrè observatum est; absentium, sive illi in vivis agerent sive ex eorum numero exturbati mortem oppetiissent, partim reservandas postmodum futuris, partim Turcis vel eam inhabitare coactis dedendas. quod item factum est. postquam vero universa urbis diligenter admodum descripta sunt, nonnullis ex nostris suam operam praestantibus, qui mente improbissima et plane invida conceptum sovebant,

τοῦπίταγμα διηρέθησαν, τότε δὴ τὰς μὲν τῶν μονῶν ὄσαι δὴ
 μείζους καὶ πρὸς κάλλος φαιδρύτεραι τοῖς οἰκείοις αὐτῶ καὶ
 οὖσιν ἐν ἀξιώμασιν ἐδωρήσατο, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν οἰκιῶν ὄσαι
 δὴ καλλίους ἦσαν τῶν ἄλλων εἰς τε κάλλος καὶ μέγεθος, μό-
 νους ἡμῖν τοὺς τέσσαρας νεῶς, οἳ καὶ καθολικοὶ λέγονται, κα-
 5 ταλειοπῶς, πολλὴν τὴν σπουδὴν ὑπὲρ τούτων τοῦ ποιμένος
 εἰσενεγκόντος. τὰς δὲ γε λοιπὰς ἀπάσας οἰκίας καὶ τοὺς νεῶς
 σχεδὸν πάντας διωρίσατο τοῖς τ' ἀπ' ἄλλων τόπων ἐθελήσα-
 σιν ἴσως τὴν πόλιν ἀνθ' ἧς οἰκοῦσιν ἐλέσθαι παρασχεθῆναι,
 καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν Γενητζῶν ἀπανασταῖσι Τούρκοις. τόπος δ' ¹⁰
 367 οὗτός ἐστι πεδιάς ὄλος, ἡμέρας ὀδὸν ἀπὸ τοῦ κατὰ δύσιν μέ-
 ρους ἀπέχων τῆς πόλεως, εἴτε τῇ τούτου ἐπιτηδειότητι εἴτε
 σπουδῇ τοῦ τούτου ἀρχῆθεν ἐκλεξαμένου πρὸς οἰκίαν πολ-
 λούς ἐσχηκώς οἰκήτορας Τούρκους. ὃν δὴ τόπον, οὐκ οἶδ'
 ὅπως ἐπὶ θεῶν καὶ ζώων ἀγρίων θήραν ὁ Μουράτης ἐκέισε, ¹⁵
 καθ' ὃν καιρὸν ἐνεδήμει τῇ πόλει, γενόμενος, σχεδὸν τῶν
 ἐνοικοῦντων καθίστησιν ἔρημον, ἀπανίστασθαι τούτους τὸ τά-
 χος κελεύσας καὶ μετοικεῖν εἰς Θεσσαλονίκην. ὃ δὴ πρόσταγμα
 καὶ μετὰ σπουδῆς οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πεπληρωκότες
 ἐφάνησαν μηδὲν μελλήσαντες μετὰ τὴν τούτου ἀποδημίαν, ²⁰
 πάντας δὲ τοὺς αὐτόθι Τούρκους ἐκεῖσε γενόμενοι καὶ βίη
 μᾶλλον ἢ πειθοῖ εἰς Θεσσαλονίκην ἀγγοχότες, καὶ οἰκίας ἐτέ-
 ρας ἀνθ' ὧν εἶχον παρεσχηκότες κατὰ τὸ πρόσταγμα. ἄμφω

numerata sunt accurate nimis atque considerate, et duas in partes,
 ut mandatum fuerat, divisa, tum monasteria magnitudine et decore
 illustriora, similiter et aedes quae alias pulchritudine ornatuque su-
 perabant, suis familiaribus et in dignitate constitutis attribuit, tantum
 nobis quattuor templis, catholicis dictis, id enixissime pastore procur-
 rante, concessis. reliquas vero omnes aedes templaque fere omnia,
 qui ab aliis locis sedem sibi in ea collocassent suaeque patriae prae-
 posuissent, et Turcis, qui a Genitzis moti fuerant, tradi decrevit.
 Genitzae locus est aequata agri planitie quaque versum expansus,
 diei itinere ab occidentali urbis plaga distans, sive sui habilitate, sive
 illius qui primum in habitationem sibi locum elegerat industria, Tur-
 carum accolarum frequentia instructus; quem, nescio qua de causa,
 animi recreandi ferarumque immansuetarum capiendarum gratia Mu-
 rates, cum in civitatem progrediretur, visens fere habitatoribus spo-
 liavit, solum eos vertere qua possent celeritate iubens, et sedem The-
 salonicae ponere. iussum diligenter curatores, nulla interposita mora,
 executi sunt, postquam ille abscesserat, omnesque Turcas ibi habi-
 tantes suo adventu coactos potius quam suasos Thessalonicam adve-
 xere, et domus alias, loco earum quas illi possederant, ut mandatum

γούν, οἶμαι, ταῦθ' ὁ Μουράτης ἐσκέψατο καὶ τοῦθ' οὕτω γενέσθαι προσέταξεν, ἵν' ἀσφάλειαν ἡ πόλις ἔχη καὶ φυλακὴν ἀκριβεστέραν ἐκ τούτου, παράλιος οὔσα καὶ διὰ τοῦτο δεομένη πολλῶν ἐνοικούντων, καὶ ἵνα τὴν ἀγορὰν πλήθουσαν ἔχουσα τῶν 5 ὠνίων ἀπάντων εἰς αὐτὴν εἰσκομιζομένων πάντα ἔλη παρ' ἑαυτῆς, πραγματειῶν καὶ συναλλαγμάτων ἀπάντων μεταδιδούσα 368 τοῖς χρῆζουσι καὶ ἑαυτὴν ῥαδίως πλουτίζουσα.

καί. Τούτων οὖν οὕτω προβάτων, καὶ τῶν Τούρκων εἰς χιλίους ἀριθμομένων τὴν πόλιν κατειληφότεν, καὶ πάντων 10 οἰκίας καὶ ναοὺς ἀντὶ οἰκιῶν εἰληφότεν, καὶ ἀναμῖξ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν λαχόντων τὴν οἰκῆσιν, ἡ πόλις ὥσπερ τινὰ πενθήρη χιτῶνα τὴν ἀκοσμίαν περιεβύλετο, τῆς εὐπρεπείας, ἧς ἂν εἴυχε τῆς κακῆς συμβουλῆς μὴ χώραν εὐρούσης, ἀφρημένη, καὶ τὸν στολισμὸν, ὃν οὐκ εἰς μακρὰν ἔσχεν ἂν, δυστυχῶς ἄγαν 15 ἀποβαλοῦσα, καὶ στένουσα οἷον μετ' οἰμωγῆς ὅτι μὴ σεισμὸς ταύτην συνέχωσεν ἢ πῦρ παρανάλωσεν ἢ ὕδωρ ἀναδοθὲν ἢ νεφελόθεν ῥυγὲν συνεκάλυψε καὶ κατέκλυσε· τοῦτο γὰρ ἀνεκτότερον, ἐπεὶ τοί γε βέλτιον τοῦ τοιαύτην ὀρᾶσθαι τὸ μηδ' ὀπωσοῦν ἐπὶ γῆς ἑστάναι. οἱ μὲν οὖν τῶν ἱερῶν οἰκῶν εἰς 20 κοινὰ καταγῶγια μετημείφθεισαν, ὥσπερ εἰρήκιμεν, καὶ τὸ προφητικὸν εἰπεῖν, ἐν πελέκει καὶ λαζεντηρίῳ τὰ θυσιαστήρια τοῦ θεοῦ καταβέβληντο· οἱ δὲ λείψανα μόνον τοῦ πρώτου κάλλους αὐτῶν καὶ τῆς θέσεως ἀποσωζοῦσιν. ἔνιοι δέ, καὶ

fuerat, dederunt. ambo haec itaque, ut opinor, Murates meditatatus est et ita fieri iussit, tum ut securitate et custodia magis fida urbem communiret maritimam ideoque multis egentem habitatoribus, tum ut foro omnium rerum abundantia circumfluenti, venalibus undequaque convectis, omnes urbs ad se traheret, et mercaturis commerciisque diversas nationes indigentes commiscens ex facili ipsa collocupletata ditesceret.

21. His itaque hoc modo digestis, cum Turcae mille numero civitatem occupassent et omnium domos ac templa pro habitatione accepissent, nec non promiscue per universam urbem sedem locassent, civitas, veluti lugubri amictu, confusione atque immunditia circumvestita est, suo decore, quem utique consecuta fuisset si malum consilium locum non habuisset, spoliata, et ornatu, quem non multo post possedisset, orbata, et non sine gemitu suspirans quod aut terrae motus non absorberet, aut ignis non absumperit, aut aqua alicunde erumpens vel e nubibus decidens non cooperuerit et inundaverit: hoc enim tolerabilius fuisset, quando multo melius est eam nusquam exstare quam hoc modo visui hominum obiiici. sacra igitur templa in publica diversoria immutata sunt, ut praenarratum est, et ut cum propheta loquar, in securi et ascia dei propitiatoria disie-

μᾶλλον οἱ πλείους, καταπεπτώκεσαν τέλεον, ὡς μηδὲ ποῦ ποτ'
 ἦσαν γνωρίζεσθαι. διηρπάγησαν γὰρ αἱ τούτων ὕλαι, καὶ
 369 κτίσμοισιν ἄλλοις προσετέθησαν καινότεροις, καὶ μάλιστα γὰρ
 τῶ νῦν ἐπὶ μέσης τῆς πόλεως ὄρωμένῳ καὶ κοινῶ βαλανεῖῳ.
 καὶ μονονοχί τῶν γηραιότερων ἕξεστιν ἀκούειν ἀνδρῶν ὡς 5
 ὧδε μὲν ἦν ὁ νεῶς ὁ δεῖνα ἐκεῖ δὲ ὁ δεῖνα, καὶ ὅσα προσῆν
 ἐκάστῳ καὶ κάλλη καὶ χάριτες. καὶ τοῦτο μὲν οἱ κατὰ πᾶ-
 σαν τὴν πόλιν νεῶ. μοναὶ δ', ἃς πρότερον φθιάσας ὁ λόγος
 ἐδήλωσεν, ἀφορμὴ τοῖς ὄρωσιν ἴστανται πένθους, μὴ ὅτι γὰρ
 μοναχῶν ἔρημοι καταστῦσαι κακῶς ἐξελαθέντων καὶ πρὸς ἐτέ- 10
 ρας πόλεις μετοικησάντων, ἀλλὰ καὶ προσαφηρημένοι τὴν διὰ
 πάντων λαμπρότητα· αἱ τε γὰρ μάρμαροι τούτων ἐξηδαφί-
 σθησαν, ἢ τ' ἄλλη ἅπασα ὕλη ἢ πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτῶν
 ἀρχῆθεν συντεθειμένη καὶ κάλλος εἰς διαρπαγὴν τοῖς βουλο-
 μένοις ἀνεῖτο, καὶ νῦν ἄκοσμον τι θέαμα πᾶσιν ὄρωνται καὶ 15
 τὰς ἀπάντων ψυχὰς κινουσι πρὸς δάκρυα. πολλοὶ μὲν οὖν
 εἶλοντ' ἂν ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης τὴν πόλιν, καὶ πλήρης μὲν
 ἂν ἦν εὐσεβῶν ἤδη, πλήρης δὲ μοναχῶν, γέμιουσα δὲ θυμα-
 ρείας καὶ τέρψεως τῷ χριστωνύμῳ πρεπούσης πληρώματι, εἰ
 μὴ τοιαύτη κατ' αὐτῆς ἀπόφασις ἀπενεκταία ἐξήνεκτο καὶ τὰ 20
 κατ' αὐτὴν οὕτω προухώρησε. νυνὶ δὲ μὴ ὅτι γὰρ πόθον οὐ
 370 ταύτην ἐκ μακροῦ καταλαβεῖν εἶχον, μετὰ μελον ἔσχον τῆς
 προθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῆς εἰς τὴν πόλιν ἐλεύσεως μετα-

cta sunt: namque alia prioris sui decoris et situs tantummodo reli-
 quias proferunt, alia, quin immo maior eorum pars, prorsus concide-
 runt, ut nec ubi aliquando steterint agnoscatur. direpta siquidem
 eorum materia structuris aliis recentioribus applicata est, et potissi-
 mum balneo, quod nunc media in urbe commoditati publicae erectum
 conspicitur; tantumque ab aetate provectoribus fas est audire: hac
 in parte templum tale erat, ibi tale, et quaecumque ea exornabant,
 venustates et gratiae. et hoc quidem, per omnia civitatis loca, tem-
 pla passa sunt. monasteria, de quibus antea nostra oratio disserue-
 rat, in maximum moerorem intuentes abstrahunt, non tantum viduata
 monachis turpiter eiectis et ex patriis peregrinas in sedes pulsis, sed
 suo splendore ac pulchritudine spoliata, marmora siquidem eorum in
 solum disiecta, et materia reliqua, ad perfectionem atque ornatum
 antiquitus exaggerata, rapinaevolentium cessere, et nunc spectaculum
 sine ullo cultu foedum ac deformatum, circumspectantium animis
 lacrimas extorquent. et multi sane hanc civitatem patriae praeposuis-
 sent; adeoque piis hominibus repleta, repleta monachis, laetitia iu-
 biloque Christiano coetui non dedecentibus onusta, in hilaritatem
 conversa maximo gaudio frueretur, nisi adeo execranda sententia lata
 fuisset. et res quidem urbis ita se habuere. nunc porro, qui a

μέλει, τῆς ἐλπίδος σαφῶς διημαρτηκόσι. πάντα γὰρ ἄνω
καὶ κάτω γέγονασι, τὸ τοῦ λόγου. καὶ ἡ πόλις ὡσπερ τις
καὺς ἐν πελώγει περισχεθεῖσα κακῶν περιφέρεται, δίκην
ἀνέμων τῶν καθ' ἐκάστην εἰπεῖν συμπιπτότων ταραττόν-
5 τῶν αὐτῆν καὶ ναυτίας πολλῆς καὶ ἱλίγγου πληρούτων,
καὶ καθαρῶς εὐδίας ἐπιτυχεῖν οὐκ οὖν ἐόντων, οὐδὲ τὸ
τῆς εἰρήνης καὶ νηνεμίας ἰστίον πετάσασαν πρὸς λιμένα κα-
λῶν ἐφθακέναι στήναι τε ἐπ' ἀγκυρῶν ἀσφαλείας καὶ μέ-
νειν ἀσάλευτον. Θεοῦ δὲ ἄρα τοῦτο ἂν εἴη καὶ τῆς ἐκείνου
10 σαφῶς πηδαιολογίας, καταπραῦναι μὲν τὰ τῶν ἐπερχομένων
κορυφούμενα κύματα, ἰθῦναι δὲ πρὸς γαλήνην, καὶ σωτηρίαν
χαρίσασθαι, καὶ δοῦναι πρύμναν κρούσασθαι τοῦ λοιποῦ καὶ
πλεῦσαι δεύτερον, ὃ φασι, πλοῦν, μεταβεβλημένων ἀπάτων
ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ὃ συνοίσει τῇ πόλει, μεσιτεύσαντος τοῦ
15 ἡμέδαπῶ τροπαιοῦχου καὶ μάρτυρος, καὶ τῶν τῆς πατρίδος
οἰάκων αὐτίς εἰπεῖν ἐπιλαβομένου, καὶ πρὸς τὴν τοσαύτην
τῶν συμφορῶν θάλασσαν τῇ ἑαυτοῦ χρησιμμένου δυνάμει.
γένοιτο δὲ μὴ οὐκ εἰς μακράν, ἰλέψ τοῦ Θεοῦ ἐπιβλέψαντος 371
ὄμματι, καὶ φιλανθρωπευσσαμένου συνήθως ἐφ' οἷς αὐτὸν πα-
20 ροργίζομεν.

κβ'. Ταῦτα ἐς δεῦρο παρηκολούθηκεν, εἰ καὶ τινα τού-
των ἡμεῖς ἐκόντες διὰ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἡμετέραν περὶ τὸ
λέγειν ἀσθένειαν παραλιπεῖν θέον κεκρίκαμεν. ἀπειδήπερ

longioribus oris illius potiundae desiderio exardebant, eos sui desi-
derii, sed nos quoque in eam reditionis paenitet, cum spes melioris
status penitus sublata sit. susque deque enim omnia facta sunt, ut
proverbio circumfertur; et urbs, veluti navis alto malorum mari op-
pressa, circumagitur: ventorum enim instar, quae singulis diebus
occurrunt, eam inturbant et nausea vertiginisque complent, et vera
potiri quiete non permittunt, vela licet pacis et tranquillitatis expan-
derit, ut ad portum bonorum appellat, et ancorarum securitate fir-
metur, maneatque inconcussa. dei igitur fuerit, et illius plane guber-
nationis, rerum advenientium tumidos fluctus sedare, ad tranquillitatem
dirigere, salutem elargiri, concedereque ut in posterum puppim
inhibeamus et secunda navigatione, quod dicitur, utamur, omnibus in
melius immutatis, ut, quidquid fuerit, civitati conducat, deprecatore se
pro nobis praebente nostro tropaeali et martyre, rursusque patriae
gubernacula suscipiente, et adversus tot calamitatum immodicos mon-
tes suam potentiam usurpante; neque diu bonum differatur, deo propi-
tius oculo inspectante, et suo more nobiscum, qui in eum deliquimus,
humaniter agente.

22. Et haec hucusque processere: licet nos ex illis quaedam
sponte, tempore id poscente et nostra dicendi imbecillitate, silentio

οὐκ εἶχομεν τὴν σὴν ἀξίωσιν διακρούσασθαι καὶ ἀνηκοῖας
γραφὴν ἀπενέγκασθαι, καθὼς ἡμῖν ἐξῆν, ἑαυτοὺς τῇ παρουσίᾳ
δεδώκαμεν διηγήσει. τοῦτο γὰρ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ὑπισχνού-
μεθα, μηδὲν πλέον τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἐπιδείξασθαι.
ὄθεν εἰ μὲν ἀξιόον τι τῆς τε σῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ὑποθέ-5
σεως φανῶμεν ἐργάσασθαι, σὸν ἂν εἶη τοῦτο καὶ τῶν σῶν
ὑπὲρ ἡμῶν προσευχῶν· εἰ δ' αὖθις ἀτυχεῖς κατὰ πάντα δό-
ξαίμεν, ὃ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη, ὅποια τις ἂν ἀμοιβὴ καὶ πάλιν
ἡμῖν ἀντιδοθῆι, δίκαιον ἂν εἶη καὶ σὲ ταύτης μετεσχ-
κέναι, ἡμᾶς ἀμαθεῖς ὄντας παρακαλέσαντα πρὸς ἔργον το-10
σοῦτον διὰ τὸ ἡμᾶς εἶναι τι νομίσαι μηδὲν ὄντας καὶ τοῦτο
πανταχοῦ διατεινομένους. ἐγὼ δ' εἰς ἀμοιβὴν τὰς σὰς λιτὰς
ἀντιδοθῆναι μοι θερμοῦς ἔξαιτούμαι, τιμιώτατε πάτερ· πολλὰ
372 γὰρ ἔμμαντῶ συνεγνωκῶς πταίσματα, τῆς ἀπὸ τῶν σῶν λιτῶν
δέομαι βοηθείας εἰς τὴν τούτων ἀπόνησιν. 15

involverimus. cumque tuum nos rogatum refringere non possemus
et inobedientiae notam incurrere, ut nobis licuit, praesenti nos nar-
rationi dedidimus: hoc enim et in exordio promisimus, nihil nos
ultra propriam facultatem conaturos. quare, si quid tuo desiderio
dignum aut argumento compar, peregissee videbimur, tuum id fuerit
et tuarum pro nobis supplicationum: sin res in omnibus infeliciter
cecidit, id quod necessario futurum erat, quidquid nobis delatum fue-
rit munusculi, iustum erit te quoque participem fieri, qui nos infan-
tes atque imprudentes ad opus hoc excitasti, quia aliquid esse nos,
qui nihil sumus et id ubicunque etiam contentiose profitemur, existi-
masti. ego vero gratiam rei referri mihi preces tuas enixissime exoro,
quam maxime venerande pater: mihi enim multorum scelerum con-
scius tuarum precum opem imploro, ut illa abluantur.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΚΑΤΑ ΔΙΝΑΜΙΝ

ΜΟΝΩΔΙΑ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΙ

ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

IOANNIS ANAGNOSTAE

PRO VIRIBUS ACTA

MONODIA

DE EXCIDIO URBS THESSALONICENSIS

EODEM LEONE ALLATIO INTERPRETE.

*Τίς ἂν εἰδὼς πάθεισι θρήνους ἐξισοῦν τὴν Θεσσαλονικέων 374
ἀξίως πόλιν ᾠδύρετο; πόλις γὰρ αὕτη τὰς ἄλλας ὅσον ἐν
εὐτυχίᾳ πολλῷ τῷ μέτρῳ παρήνεγκε, πανταχόθεν αὐτὴν λαμ-
πρὰν καὶ ποθεινὴν δεικνῦσα, τοσοῦτο νῦν ἀτυχεύτατα πέ-
πραγε καὶ θρηνηδίας ἀπάσης ὑπόθεσις πρόκειται. οἷς γὰρ
τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν καὶ μικρῶν γοῦν τινὰ χρόνον ἀπόνα-*

Quis, sciens casibus eventibusque rerum fatalibus planctus exae-
quare, digne Thessalonicensium urbem deploraverit? urbs enim haec,
quantum reliquas alias felicitate, mensura non parva, superavit, re-
bus in omnibus semetipsam conspicuam ac desideratissimam common-
strans, tantum hoc aevi infelicissimo infortunio mactata, omnis ge-
neris lacrimarum argumentum proponitur. quibus eum vel minimo

Phrantzes.

34

- 375 σθαι γέγονε, λέγειν οὐδὲν ἔπεισιν ἄλλο ταύτης γε πέρι ἢ ψυχὴν ὅσαπερ εἰς ἀθυμίαν ἐμβάλλει πηγὰς τε δακρῶν ἐξ οὐμάτων προχεῖσθαι πηρασκευάζει. πολλὰς μὲν γὰρ κάλλει καὶ θέσει, πολλὰς δὲ μεγέθει καὶ τῇ τῶν καλῶν ἀφθονίᾳ μηδ' ὅσον εἰπεῖν ὑπερέβαλε πόλεις. καὶ [ἄ] πρὶν μὲν ἐκόμα τοῖς 5 ἀγαθοῖς καὶ πλοῦτι τῷ θουλουμένῳ, νυνὶ δέ, ὡς μὴ ὄφειλε, φροῦδα γεγένητο πάντα καὶ κακῶς ἀνεσκεύαστο. ὦ πῶς μαγνήτιδος τρόπον εἰς ἑαυτὴν ὑπαντας εἴλκεν, ἀποστῆναί τε τοῦτους οὐδ' ὁπωσιτοῦν συνεχώρει! τοσοῦτῳ καὶ γὰρ κατεῖχεν, οἷς αὐτοὺς πανταχόθεν ἀφικνουμένους ἐδεξιοῦτο, δεσμοῖς τ' 10 ἀλύτοις φιλίας συνδέει, ὡς ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτὴν πάντας αἰρεῖσθαι, καὶ μηδ' ἐπανόδου μεμνησθαι μηκέτι. φεῦ. ἀλλ' ἤδη μὴ τοὺς ἐξ ἄλλοδαπῆς μόνον, οἷς ὑπῆρξεν, ὡς ἔφην, τῶν αὐτῆς ἀπολελυμέναι χαριῶν, ἀλλὰ καὶ οὓς ἤνεγκε, φεῦγειν ὅλη παρεσκεύαζε προθυμίᾳ καὶ Χάρυβδιν ὡσπερ ἑτέραν 15 δεδοικέναι καὶ τρέμειν. ὦ χρόνε, οἷα τίκεις ἐξαιφνης, καὶ μεταβολὰς οἷας ἐναπεργάζῃ τοῖς πράγμασι. καλῶς σε, πρὸς τὸ παλίντροπον ὑπιδόντες, τροχὸν τὸ τῶν σοφῶν ὠνομάκασι γένος· πάντα γὰρ ἄνω καὶ κάτω μετατίθης καὶ περιφέρεις.
- 376 ὦ πόλις ἢ πρὶν μὲν ὡσπερ ναῦς ἐξ οὐρίας πλέουσα, ἔπειτα 20 δὲ καταιγίδος δεινῆς ἐγερωθείσης κακῶς συντριβείσα καὶ τὸν ἐναποκείμενον πλοῦτον ἀποβαλοῦσα καὶ ἀπολέσασα, οὐδ' ἂν

tempore bonis illius perfuui concessum est, nihil de ea aliud occurrit quam quae desperationem animo conciliant et fontes lacrimarum ex oculis extorquent. namque et situ et pulchritudine multas, magnitudine et rerum abundantia multo plures civitates exsuperavit. et quae prius bonis omnibus affluebat, atque ab omnibus decantatis divitiis, nunc (quod utinam avertisset deus) omnibus suis partibus iacet demortua et pessime pertractata. o quomodo illa, perinde atque magnes, omnes ad se trahebat avellique ab se nullo modo permittebat? sic enim eos detinebat, quos quacunquē e regione advenientes donis excipiebat, vinculisque amicitiae indissolubilibus constringebat, ut prae ea patriam postponerent et de reditu prorsus memoriam amitterent. heu, heu. verumtamen nunc non tantum advenas, quos, ut dixi, illius gratiarum participes fieri contigit, sed etiam quos ipsa extulit, omni studio fugam arripere eamque veluti Charybdir alteram perhorrescere et detestari coegit. o tempus, quae nam repente parturis, et quanam rebus imutationes inducis! optime te, qui retro abs te omnia converti conspexere sapientes, rotam nuncuparunt, omnia siquidem susque deque agis ducisque. o urbs antea vento secundo adnavigans, postmodum dira tempestate coorta pessime contrita, repositis in te divitiis amissis atque deperditis! nemo equidem tuorum

εἰς τῶν σοι προσόντων ἀφίκοιτό ποτ' εἰς λήθην ἐκῶν, εἰ μὴ
 τῶν φρενῶν ἐξέσθηκεν ὄλωσ. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ σύνδακρυς
 σοῦ μεμνημένος καθίσταμαι, καὶ τὸ προφητικὸν εἰπεῖν, σκότος
 λεπτὸν με καλύπτει, καὶ παραμυθίαν ζητῶν ταῦτά μοι πά-
 5 σχειν καὶ τοὺς ἄλλους εὐρίσκω. ὦ πῶς σου τὴν πρὶν εὐκο-
 σμίαν ἀφήρησαι, καὶ ἡ λαμπρότης ἀπέσβη, καὶ τοὺς ὄρωντας
 κατηφιῶν ἀναγκάζεις. συγκέχεται γὰρ σοι κόσμος ὁ περικείμενος
 ἅπας, καὶ τὸ κάλλος, ᾧ σαυτὴν κοσμεῖν εἶχες, ἐξαίφνης ἀπό-
 λωλε. θεάτρον γὰρ πρότερον μὲν εὐδαιμον ἦς, νυνὶ δὲ θεά πᾶσι
 10 γέγονας ἀπενκταία, καὶ τοὺς ἐνοικεῖν ἐλομένους σοι καὶ ἄκον-
 τας ἀπελαινεῖς, ὄρῳ σε μὴ φέροντας ἐν δυστυχίᾳ τοιαύτῃ.
 οἱ γὰρ σε τροφὸν οἶδασι καὶ μητέρα, τοῖς ἐπὶ μητρὶ κοπτο-
 μένοις ἀποικομένη τὰ παραπλήσια δρωῖσι, καὶ κατηφείας σε
 πάντες ποιοῦνται διήγημα. ὦ παρόντες, ἐγὼ μὲν καὶ τῶν 377
 15 ἄλλων ὅταν εἰς μνήμην ἦκω τῆς πόλεως, πολλῶν ὄντων καὶ
 μεγάλων, καὶ ὧν λόγος οὐδεὶς ἐξαρκεῖ πρὸς διήγησιν, ἔλγ-
 γου πληροῦμαι καὶ ἑμαυτὸν ὑπ' ἀθυμίας κατέχειν οὐχ οἷός
 τε γίνομαι, ἤνικα δ' ἂν καὶ τὸν κάλλιστον ὄν ἀποβέβληκε κό-
 σμον λογίσωμαι, νεώς, φημί θεῖους καὶ τὰ κατὰ πᾶν αὐτῆς
 20 μέρος σεμνῶν ἀνδρῶν καταγῶγια, μικροῦ καὶ ἄφρονος τοῖς πα-
 ροῦσιν ὄρωμαι καὶ μόλις ἑμαυτὸν ἀνακτῶμαι τοῦ πάθους.
 ὀφθαλμῶν γὰρ εἰπεῖν ἦσαν οὗτοι βολαὶ τε καὶ γλῆραι τῇ

unquam obliviscetur libens, ni mente captus abs te prorsus abierit.
 ego vero totus lacrimis conspergor, dum tui recordor, et ut cum pro-
 pheta loquar, subtiles tenebrae me obtegunt, et consolationem quae-
 rens eadem et alios perpeti reperio. o quomodo tuo pristino decore
 spoliata es, et splendor extinctus, et intuentes maerore conficis!
 ornatus enim omnis, qui te ambiebat, conturbatus est; et pulchritudo,
 qua te condecorabas, actutum abiit, theatrum siquidem antea felix,
 nunc omnibus abominandum spectaculum reddita es; et eos qui tuam
 habitationem elegerant nolentes abigis, tanquam qui te in simili ca-
 lamitate videre non sustinent. qui enim te altricem et matrem con-
 stentur, perinde se gerunt atque illi qui matrem demortuam efferunt,
 et maeroris te narrationem omnes constituunt. o praesentes! ego
 equidem et rerum aliarum urbis memoriam cum recolo, quae multa
 sunt et ingentia et dicendi genus omne superant, statim vertigine
 opprimor et me ipsum continere prae dolore nequeo. sed cum pul-
 cherrimus, quem amisit, ornatus menti occurrit, aedes, inquam, sac-
 crae et per omnia sui loca venerandorum hominum sedes, tantum non
 mutus vocis usu amisso adstantibus videor, et vix me ex ea turba-
 tione animi recolligo. oculorum enim illa erant urbi, ut ita dicam,
 iactus atque pupillae: at nunc obdormiscentia obscuram illam unde-

πόλει, καὶ νῦν κατακοιμηθεῖσαι ζοφερὰν αὐτὴν ἀπειρογάσαστο
πάντη. καὶ τί μὴ λέγω τὸ κρεῖττον; οὐρανῷ τε καὶ γῆ τυν-
την εἰκασεν ἄν τις τὴν πόλιν εὐστόχως· τὸ μὲν γὰρ ἄνω τοὺς
ἐν ἀρετῇ διαλάμποντας οἰκήτορας πρότερον ἔχον μέρος οὐρα-
νοῦ σῶζον ἦν σχῆμα, τὸ κάτω δὲ καὶ πρὸς θάλατταν γῆς. 5
εἰ τις δ' ἄν καὶ συνεκτικὰ εἴποι στύλους τῇ πόλει, οὐκ ἄν
ἀμάρτοι. ὦ πράγματος ξένου. ἐνθα πόνοι τῆς ἀσκητικῆς τοῦ
παιτὸς ἐτιμῶντο παλαιστρας, νυνὶ θεοστρυγῆ διαπραττεται.
καὶ θεὸς ὑπερτίθεται τὴν ἐκδίκησιν. ὦ θεοῦ ἀνοχῆ, πῶς
378 τοιοῦτων ἠνέσχου; βέλτιον ἄν ἦν τὴν γῆν διασχούσαν καλύ- 10
ψαι ἢ τοῦτον ταῦτα μετασκευασθῆναι τὸν τρόπον. κρεῖττον
ἄν ἦν ἐνὶ τῆς γῆς ἀνατιναγμῷ ταυτὶ καταπεπτωκέναι καὶ μηδὲ
λείψανα γοῦν ἐναπολελεῖσθαι τῷ τόπῳ· τότε γὰρ οὐ τοσοῦτο
τύς τῶν ὀρώτων ψυχὰς ἔδακνεν ἄν τὸ πάθος. ἡμῖν μὲν
καὶ τὸ εἰσιέναι ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου φοβερὸν εἶναι ἐδόκει, 15
καὶ μόνοις ἦν εἰσιτητὸν τοῖς τεταγμένοις ἐν τοῦτῳ, ψυχὴν
καὶ σῶμα πρότερον σφίσι καθηραμένοις· τὰ νῦν δὲ τοῖς
βδελυροῖς φεῦ ἀνεῖται, καὶ τῆς τοιαύτης οὐκ ἀπείργονται τόλ-
μης. καὶ οὔτε γῆ δίσταται καὶ τοὺς κατὰ θεοῦ χωροῦντας
χωρνύει, οὔθ' ἥλιος ἄνωθεν καταφλέγει, ἢ οὐρανὸς σφοδρῶν 20
ὑετὸν καταπέμπει καὶ καταδύει τὸ νόημα. ὅπῃ νοῦ καὶ αἰ-
σθήσεων νήψει θείων λογίων ἤδετο μέλη καὶ συνάδοντες ἦσαν

quaque effecerunt. et quid praestantissimum taceo? caelo terraeque
urbem hanc nescio quis apte assimilaverit. namque pars illius supe-
rior, quae prius habitatores in virtutibus praestantes viros continebat,
caeli, pars inferior et mari adiacens terrae figuram prae se ferebat.
si quis vero et columnas urbem continentes adiiiceret, nae is a vero
non aberraverit. o rem peregrinam! ubi labores exercitatoriae pa-
laestrae ante omnia praeferebantur, nunc deo exosa conficiantur; et
deus ultionem reicit in aliud tempus? o dei tolerantiam! quo-
modo similia sustinuisti? melius fuisset hiatu terrae omnino absor-
pta esse quam in hunc modum commutata. optabilius fuisset uno
terrae motu concidisse, ut ne reliquiae quidem exstarent. tum etenim
non tantundem animos intuentium ruina lancinasset. nobis antea et
in sancta sanctorum ingressus terribilis reputabatur, nec nisi qui illic
inserviebant, aditus in illa habebant, animo et corpore depurgati:
nunc vero execrandis hisce (vae misero mihi!) patent, et a simili au-
dacia sese non retrahunt. et terra non fatiscit, ac adversus deum
similia conantes non tegit; sol desuper non succendit? caelum ma-
gna turbulentaque tempestate demissa scelus non mergit? ubi men-
tis sensuumque sobrietate divinorum eloquiorum mele concinebantur
unaque simul desuper intelligentiae canebant, nunc vocum incompta-

ἄνωθεν νόες, φωνῶν γνῶν αἰρεται ἀσήμεων κραυγή, καὶ τὸ δαι-
 μόνων ἐφήδεται φῦλον, σιγώσας ὄρων πυννύχων ἠδῶν ὑπη-
 ρέτιδας γλώττας. οἶμοι! πῶς ἂν ἀδακρυτὶ τὴν τούτων μνή-
 μην ἐνέγκοιμι; ἐνθα ζῶν αὐτὸς ὁ καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς γενό-
 5 μενος καθεωρατο, δῆμός τε συνεσετέλλετο βλέπειν ἀγγέλων,
 ἔργα τοῖς ἀντιθέοις παρανομίας τολμᾶται. καὶ σκηπτοὶ οὐρα- 379
 νόθεν οὐ καταφέρονται. ὦ τόπων θεῶ ἀφωσιωμένων! ἦν
 ἐπλουτεῖτε θείαν ἀφήρησθε χάριν, καὶ τοῖς τολμηταῖς παρὰ
 φαῦλον λογιζοσθε. ὦ πῶς ὁ τῆς εὐημερίας ἡμῖν καιρὸς ἐπι-
 10 θέσεως καὶ καταδρομῆς γέγονε, καὶ καταλειφθέντες αἰσχύνῃ καὶ
 ὄνειδος γεγενήμεθα. οἴχονται πανηγύρεις, οἴχονται θείων ἐκτυ-
 πωμάτων λαμπρότητες. ἀπόλωλε παρηρησία. τὸ τῶν μοναχῶν
 ἀπελήλαται τάγμα, καὶ πολιαὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων σεμνό-
 τῆς ἐν τοῖς ἀτίμοις λογιζονται. ἄρ' οὐκ ἀβίωτος ὁ βίος ἡμῶν ἐστί,
 15 καὶ ἤττον τοῦ ζῆν τὸ θανεῖν ἐστὶ πικραῖς οὕτω βαλλομένοις
 καθ' ἐκάστην ὀδύναις; ἤπου γε πάντες ἂν μοι συμφθέγγαιντο οἱ
 πάσχειν ἐν τοῖς τοιοῦτοις πεφύκεσαν. ἠπόρησα οὖν πολλάκις
 κατ' ἐμαυτὸν ἀνθ' ὅτου ταῦτα, καὶ πῶς εἰς τοσοῦτον ἤκομεν
 κακοπραγίας οἱ πεπονθότες. καὶ εἶδρον λύοντά μοι τὸν θεῖον
 20 λόγον τὴν ἀπορίαν, "ἔσται" λέγοντα "ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος καὶ
 αἱ ἐπαυλεις ὑμῶν ἔρημοι, ὅτι ὑμεῖς ἐπορεύθητε πρὸς ἐμὲ
 πλάγιοι, καὶ γὰρ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἐν θυμῷ πλαγίῳ." ἐν-

rum fragor sustollitur et daemonum chorea subsultat, dum cantionum
 totam noctem pervigilantes administras linguas taciturnas conspicit. vae
 mihi! qua ratione absque lacrimis eorum memoriam repetam? ubi vivens
 ipse, qui, sicut nos, propter nos factus, conspiciebatur et angelorum co-
 piae videre pertimescebat, illic ab impiis dira facinora perpetrantur; et
 fulmina de caelo non cadunt? o loca deo consecrata! qua abundabatis,
 divina gratia spoliavimus, et pipulo a temerariis differimini. heu, quo
 modo prosperitatis tempus aggressionis et incursionis factum est, et nos,
 qui remansimus, opprobrium et infamia! abiere publici conventus
 et celebritates, abiere divinarum effigierum splendores. periit liber-
 tas, monachorum coetus eiectus est; presbyterorum canities et dia-
 conorum gravitas omnium irrisione laeduntur. an non vita iniucunda
 et acerba, minusque est nobis emori quam vivere, tot diris doloribus
 quotidie oppressis? sane, idem atque ego sentient qui compati in
 similibus assolent. saepius itaque mecum ipse addubitavi qua de
 causa haec nobis obvenerint et qua ratione in tanta mala inciderim-
 us; invenique dubitationi meae satis fieri a divino eloquio, "erit"
 dicente "terra vestra deserta et villae vestrae desertae, quoniam vos
 ambulavistis ad me obliqui, et ego ambulabo ad vos in iracundia
 obliqua." hinc plura dicendi finem faciens silentium praefero. nam-

θεὸν τοὶ καὶ τοῦ πλείω λέγειν ἀφόμενος τὸ σιγῆσαι τετίμηκα.
 θεὸν γὰρ ἐξιλεῦν ἀσύγνωστα πταίσαντας καὶ μὴ μακρογο-
 380 ρεῖν κατ' ἐπίδειξιν χρηΐ. ἡμεῖς γὰρ τῶν φύντων αἴτιοι, κατὰ
 τὸν εἰπόντα, τοιαῦτα σπέρματα καταβεβληκότες. πᾶν τοιγα-
 ροῦν εὐσεβείας ὕσων καὶ δογμαίων ὁρθῶν τρώριμον τῶν κατ' ὅ
 ἀρετὴν, ὧν ἡμεληκότες ἐφάνημεν ἔργων, αὐθις ἐπιλαβέσθαι
 σπουδὴν εἰσενέγκαντες, θεοῦ τυχεῖν εὐμενοῦς, ἔργοις οἷς χαί-
 ρει, πᾶσι τρόποις ἀγωνισώμεθα, παλινοδίαν ὡς ἂν ἐντεῦθεν
 ἕνωμεν χωριέσιτα.

que qui non Ignoscibilia deliquerunt, eos deum sibi propitium red-
 dere, non prolixas contexere orationes in sui ostentationem addece-
 nos enim eorum quae evenere causa fuimus, ut ille dixit, qui simi-
 lia semina proiecinus. quare quidquid pietatis et rectorum dogma-
 tum est, nos, qui ex virtute nascentia opera negleximus, rursus omni
 studio amplectentes, deum nobis propitium reddere, quibus ille gau-
 det actionibus, modis omnibus contendamus, ut inde postmodum pa-
 linodiam summa cum animi laetitia cantemus.

INDEX GRAMMATICUS.

Ad Phrantzen.

- Ἀγροικεῖν** 422, 19. 21.
ἀδιάσειστος 402, 9. 403, 5.
Ἀθήνα 91, 9. 106, 4. 159, 9.
Ἀκαρνοί 38, 14. 91, 9.
ἀκολουθία ἤτοι θεία μυσταγωγία
 138, 3. 145, 3.
ἄκρμι 422, 21.
ἀκροπολλισαντες 101, 1.
ἀλάσαστος ὄφθαλμός 9, 3.
ἄλυσος 238, 9.
ἀλῶσαι 250, 21. 59, 11.
ἀμῆρισσα 214, 1. 215, 4. 216, 21.
 386, 11. 449, 9.
ἀναβολή 214, 8. 224, 16.
ἀνενόχλησις 403, 19.
ἀντάμα 419, 3. 9.
ἀντιλέγεσθαι i. q. **μάχεσθαι** 36,
 21. 280, 24.
ἀντίναυλον 402, 3.
ἄποπλακείς τοῦ ἵππου 138, 17.
ἄποσῶσαι 107, 19. 146, 5. 197, 17.
 217, 8. **προαπέσωσε** 181, 17.
ἄποσῶσθῆναι 128, 5. 151, 8. 187,
 4. 196, 13. 197, 18. 213, 21.
 215, 20.
ἀργυρόβουλλον 159, 8.
ἄρκον ἢ ἀστραπή 81, 19.
ἀρχόντισσα 142, 11. 144, 10. 14.
ἄς 420, 11. 13. 14. 22. 421, 4. 7.
 8. 13. 16. 17. 20. 422, 1. 3. 6.
 8. 9. 10.
τὰ ἀυθεντόπουλα 416, 15. 417, 15.
 422, 18. **οἱ ἀυθεντόπουλοι** 416,
 11. ἢ **ἀυθεντοπούλα** 423, 11.
αὐτοθελῶς 224, 17. 395, 12.
αὐτοτρόπως 106, 19. 107, 4.
ἀφιέρωσις 148, 7.
βαρέσις λίθους 282, 3.
βαρεοκοιλία 120, 3.
ἡ βασιλεία σου ἐπιχειρισθῆς 198,
 15. 199, 1. **ἐκέλευσας** 213, 2.
προστάσεις 217, 18. **ἐποη-**
σας 226, 22.
βιγλιατικόν 401, 23.
βραχεολόγως 397, 21.
βραχημερία 224, 3.
βρύσαι 152, 4.
γεννηματικά εἶδη 402, 11.
γερός 423, 7.
γγωριμία 160, 10.
γομάρι 420, 21.
γομαριατικόν 401, 22.
γονατίζειν 422, 3. 6.
γονατιστός 421, 10.
γυαμματοχομιστής 113, 12. 215,
 21.
γυναικόθειος 390, 20.
δαιμονήτης 295, 17.
δεκανίκιον 305, 5. 305, 14. 21.
δεσποτάτον 154, 19.
δεφένδουσις 401, 5. 402, 14. 403,
 19.
διὰ τι μὲν i. q. **διότι** 201, 18. 20.
 208, 9. 246, 19. 267, 5. 316, 23.
 390, 4. 15.
διαχέισθαι 421, 19.
διβύβουλον 306, 9.
διενεργεῖν τὰ δημόσια 403, 9.
δουλειτής 423, 16.
ἐγγεμίζειν 243, 14.
ἐδικῶς 422, 1. 423, 1. 16.
ἐδῶ 417, 11. 14. 418, 21. 419, 14.
 15. 421, 10.
ἐσφραγισμα 220, 7.
ἐπιενή 305, 17.
ἐλεβολικά 241, 9.
ἐλέβολις 236, 16. **et deinde passim**
ἐλεβολίσκος 236, 16.

- ἐνηλξεν 14, 6.
 ἐννατος ἡμέρα 13, 2.
 ἐνοχοποιούμενοι 403, 22.
 ἐξωπρασία 402, 3.
 ἐπανώρορον ἱμάτιον 146, 9.
 ἐργαστηριακόν 402, 4.
 ἐργοχείρον 141, 15.
 εὐλογηθῆναι γυναῖκα 111, 2. 123,
 12. 129, 9. 161, 11. 191, 7.
 εὐλογητόν 305, 17.
 εὐσεβοφρόνως 430, 18.
 εὐσχιόφυλλος 75, 12.
 εὐυπόληπτος 400, 20.
 ζευγαλία 403, 23.
 ζυγαστικόν 401, 21.
 ἡμέρα τῆ ἡμέρας 52, 7. 356, 10.
 ἡμικύων 292, 2.
 ἡμιτριήρης 183, 2.
 Ἠπίριοι 38, 14.
 θανατικόν 408, 13. 410, 7. 423, 3.
 θανῆ 13, 2. 109, 15. 121, 8. 213,
 4. 449, 8. 10.
 θέλζωμαι ἄνθρακας ἐπὶ τὸ στή-
 θος 9, 1.
 θέλων καὶ μὴ θέλων 51, 10. 75,
 11. 306, 21. 426, 14. θέλων καὶ
 μὴ βουλούμενος 64, 20. ἄκων
 καὶ μὴ βουλούμενος 70, 5.
 θεοδόξαστος 400, 3. 9. 401, 3.
 402, 12.
 θεομεγάλυντος 400, 4. 402, 17.
 Θῆβα 91, 9. 107, 5.
 ἱερολογία τοῦ ἀρραβῶνος 230, 8.
 τῶν μνήσινων 424, 23.
 ἱεροτελετή 20, 2.
 ἱκανόπλοιος 398, 2.
 ἱματοφύλαξ 120, 2.
 ἴσον 405, 2.
 καβάδιον 120, 2. 146, 13.
 κακογνωμία 212, 9.
 καλάθωσις 190, 10.
 καλοθέλεια 416, 15.
 καμηλοειδῶς δέκειτο 90, 5.
 καμπανιστικόν 401, 21.
 κανόνες εἰς τὸν ἔγιον Δημήτριον
 140, 4.
 καπάσι 421, 13.
 καπετιάνιος 254, 22. 255, 4. καπη-
 τάνιος 197, 5.
 καπηλιατικόν 402, 3.
 κίπου 417, 1. 2.
 καρμεζήν 146, 13.
 κωστροκισία 402, 2.
 καταλεπιῶς 56, 10. 220, 1.
 καταρούχα 146, 13.
 καταστιχά(ε)διον 241, 11.
 κατεπέκεινα 124, 15. 401, 7.
 κατεργοκισία 402, 2.
 κέλλιον 126, 7.
 κελλιώτης 110, 3. 124, 18. 125, 5.
 126, 7. 8. 11.
 κεφαλατεύειν 109, 10.
 κεφαλατικόν 115, 15. 135, 20. 391,
 17.
 κληροποιῆσαι 41, 1.
 κοκκινοχρῶσας 183, 17.
 κομέριον 400, 12. 15. 402, 14.
 19. 403, 6. 17.
 κοσμιατικόν 402, 3.
 κουβούκλιον 85, 16.
 κουρτζουβάχα 146, 14.
 Κρήται 101, 22.
 λαμπαδάριος 305, 19.
 λέγθρος 284, 21.
 λεπίζειν 405, 17. 409, 10.
 λινοκόκκον 401, 18.
 μαγειρία 402, 3. 404, 3. 8.
 μακροβολίσεσθαι 248, 17.
 μακροημερεύσει θεός τὴν σου βα-
 σιλείαν 211, 3. τὸ κράτος σου
 231, 22.
 μάκρος 57, 12. 96, 12. 108, 3.
 οὐκ εἰς μάκρος 73, 1. 242, 13.
 267, 9.
 μανάκια διαμάγραρα 219, 10.
 μελλοκωρία 223, 19.
 μερόθεν 273, 14.
 μερικόν 418, 20.
 μεσάζων 200, 22. 230, 17.
 μεσαστικόν ὄφρῆκιον 224, 14.
 μεσιτικόν 401, 21.
 μεταγλωττίζειν 71, 11.
 μεταξιατικόν 402, 4.
 μηνιατικόν 402, 4.
 Μουσιαφόπουλος 117, 6. 16.
 μπαλαίστραι 239, 11. 253, 8.
 μυριαριθμητος 96, 10. 273, 22.
 μύρμυγες 139, 8.
 ξυλάχυρον 402, 2.
 ξυλόπιθος 252, 2.
 ὀλίτελα 421, 13.
 ὄρειμή 402, 1.
 εἰ ὀρθοῦ 126, 19. 23.
 ὀρθωμοτικά εἰρήνης 387, 22. ὀρ-
 κωμοτικόν ἀγάπης 118, 12. 395, 6.
 παιδαριογέρων 93, 5.

- παιδιόθεν 25, 11. 144, 19. 211,
 19. 220, 5.
 παμμέγεθος 210, 1.
 πανεύμορφος 102, 9.
 πανίον 401, 18. 402, 5.
 παντοιοτρόπως 78, 8.
 παραστάσιμα 124, 15.
 παστόν 401, 17.
 πατριδόθεν 224, 8.
 παχιατικόν 401, 22.
 ἡ πενθέκτη σύνοδος 307, 22.
 περικύκλωθεν 323, 8.
 πετζίον 401, 17.
 πλεοπορεῖν 185, 14.
 ποιεῖν ἡμεροσκόπους 255, 17.
 ποικιλώδης 231, 12.
 πολλαχιλιοπλάσιον 361, 9.
 πολυέλεος 381, 14.
 ποριατικόν 403, 7. 18.
 τοῦ πρέσβυτος 113, 2.
 πρὶν τῆς ἀγχαλωσίας 5, 10. 12,
 12. 67, 1. πρὶν τοῦ λαβεῖν 64,
 10. πρὶν ἢ τοῦ εἰπεῖν 225, 5.
 προσετοῦ 406, 6.
 προικοσύμφωνα 230, 8.
 προμαθητενευθεῖσαι 111, 8.
 προμηθεὺς τοῦ στόλου 426, 1. 9.
 21.
 προσηκῶνεσθαι 421, 16.
 προσκύνημα 307, 8.
 προσφάγιον 401, 17.
 πρωτοπαιπᾶς μέγας τοῦ παλατίου
 305, 16.
 πρωτοστρατήρισα 216, 16. 221, 3.
 223, 6.
 πυριάλωτος 275, 16.
 ῥασποφορέσαι 430, 9.
 ῥήγισσα 231, 15.
 σαλός 85, 7.
 σεβαίνουσι. η. εἰσβαίνουσιν 422, 5.
 σιτάριον 402, 6.
 σιτόφθειρες 139, 8.
 σκάλα 400, 14. 402, 2.
 σκαλιαιτικόν 401, 23.
 σκούφια 146, 11.
 σμίγεται 380, 4.
 σοῦσαι 234, 20.
 σουργούνιδες 308, 9.
 στέχει 423, 9. στέκονται 422, 8.
 στραῖα 418, 15. 421, 11.
 συάγγριον 216, 1.
 συγγαμβροία 228, 16.
 συντροφιᾶζειν 417, 7.
 συντυχαίνειν 419, 17. 421, 17. 20.
 σφενδονίζειν 239, 17.
 σχολῆτης 450, 20.
 σωζομένου ἵνα 127, 7. 146, 3. 326,
 10.
 τάχα 109, 5. 113, 10. 114, 22.
 145, 3. 179, 21. 247, 8. 383, 10.
 387, 1. 22. 393, 21. 394, 9. 395,
 1. 397, 8. 405, 11.
 τζάγκραι 138, 10. 149, 21.
 τζαγκράτορες 183, 13. 243, 6.
 τζαούσιδες 282, 9.
 τζοχαρική 401, 18.
 τομάριον 401. 17.
 τράσσαρον (s. τετράσσαρον) δωμά-
 τιον 230, 14.
 τριακοντάφυλλον 149, 20.
 ὑβρίστρια 35, 17.
 ὑπανδρεία 227, 4.
 ὑπανδρεῦσαι 219, 18.
 ὑπλάχεται 21, 19. ὑπόσχομαι
 219, 8. ¶
 ὑποκορίζεσθαι 52, 6.
 ὑποψήφιος 305, 22.
 ὑφειλτόν 119, 16. 18. ὑφειλτὰ
 γράμματα 118, 21. ὑφειλτόν
 πιτιάκιον 119, 6. ὑφειλτόν
 χάρτην 119, 14.
 τὸ φέρον φέρει 229, 14.
 φημιστοί 278, 1.
 φλωρία 146, 15.
 φῶα 146, 15.
 χαμουχάν 120, 3. 146, 10. 13. 14.
 χαρίζειν 292, 7. 14. 395, 19. 397, 4.
 χαρτοκομισται 216, 3.
 χάσδιον 146, 12. 188, 6. 11. 305, 8.
 Χερρονεία 41, 12.
 χοιράγρα 215, 22.
 χοντρά ξύλα 244, 22.
 χρυσοζωγράφιστος 183, 17.
 χρυσοκόκκινος 146, 12.
 χρυσοπετάλινα 183, 10.
 ὡς καθῶς 219, 4.

INDEX GRAMMATICUS.

Ad Cananum.

- Ἀγκάλη* 462, 19.
ἀκλονήτως 476, 7.
ἀκουμβεῖν 472, 16.
ἀμή 478, 6.
ἀνέβαζον 475, 23.
ἀπαραπροσδύκτητος 477, 10.
ἀπαραπροσδοκῆτως 459, 10. 463, 17. 477, 4.
ἀπελπισία 470, 17.
ἀπελπισμένοι 473, 13.
ἀπὸ ἄνωθεν 461, 14. *ἐλάττονες*
ἀπὸ ἑκατόν 479, 5.
ἀποκρισιώριος 465, 3. 466, 3.
ἀρχουδάμαξον 462, 17.
ἀρματοφυλάκιον 465, 1.
ἀχρησίμευτον 463, 1.
βέργα 460, 22.
βοκλίον 461, 21.
βουβάλιον 462, 3.
βουμπάρδα 461, 1. 15. 462, 6.
βουτζλον 474, 6.
γεννήματα 459, 8.
γυρευεῖν 463, 14.
διαγομά 464, 2.
διαχομά 463, 21.
δυσπιστεῖν 464, 17.
ἐκάζοθεν 471, 20.
ἐτζη 468, 13.
ἔως ὅτε 472, 3. *ἔως ὅτου* 467, 8.
καλογέροι 464, 7.
καλογραῖαι 464, 12. 468, 11, 472, 1.
κάψαι 473, 11.
κέντουκλον 467, 10.
κούρβουλα 460, 1.
κουρσιμαῖος 464, 9.
κούρσος 463, 22. 464, 5. 8. 471, 22.
λαβοῦν 475, 2. 10. 476, 2.
λάβωμα 473, 21.
ληρολογία 469, 5.
μαζιλάδες 469, 16.
μανός i. e. *ἐμμαγής* 458, 22. 460, 4.
μασγήδιον 471, 4.
μέ 462, 11. 19. 21. 469, 12.
μεγαλοῦπέροχος 466, 21.
μεσέα 462, 20.
μυροπολ 464, 6.
μωροθαύμαστος 466, 17. 472, 6.
νά 461, 17. 463, 23. 464, 13. 466, 7.
νερόν 463, 15.
δι i. q. *ὥστε* 465, 14. 469, 24.
παβέτζιον 469, 20.
πανθαύμαστος 457, 4. 479, 8.
παντρέφωμεν 468, 12.
πασία 460, 17. 19.
πεμφρονητής 473, 21. 475, 18.
πλησιέστερον 462, 4.
πλοκωτή 460, 22. 469, 20.
πνευματικοί 475, 16.
πύρια 462, 21. 470, 15. 471, 18.
πουντελειάζειν 463, 8.
πουντέλιον 463, 9.
προμαχίονιον 470, 6. 473, 4. 478, 8. 18.
ράμπλια 467, 11.
ράσουλ 465, 22. 466, 8.
ροῦκα ὀξέα 478, 17.
σαγίτια 460, 23. 464, 17. 472, 23.
σαρλίδες 464, 6. 8.
σιδηροδεσμουμένους 462, 11. 22. 465, 2.
σάλα 469, 14. 15. 472, 17.
σκάβος 468, 9.
σκλώπος 469, 17.
σολοικοβάρβαρος 458, 6.
σοῦδα 461, 11. 470, 14.
σπαταλεῖν 467, 21.
στέργα 463, 15.
στουππιά 476, 2.

σύμβασμα 461, 13.
 συσιή 469, 16. 473, 9.
 ταρχάσια 465, 2.
 τιῦλα 474, 5.
 ταυριζειν 462, 14.
 τέντα 467, 10.
 τζαγκάροι 464, 7.
 τζαγραι 461, 1. 6.
 τζόκος 469, 15. 473, 10.
 Τουρκοκαλογέροι 464, 12. 466, 13.
 468, 11. 471, 22.
 τρομάξαι 470, 18. 472, 20.
 ὑμνητήριον 471, 3.
 φάλλα 469, 18. 473, 9. 475, 6.
 φαλκούνιον 462, 16.
 φιλευσεβής 477, 19.
 φυγός 473, 19.
 φωσάτον 464, 16. 465, 1. 470, 2.
 χονδραὶ σανίδες 460, 22.
 ὡς Ἐνα 467, 12. 23. 470, 6. 471, 22.
 flexio nominum] ἡ γυναῖκα 478, 7.
 τοῖς δυστυχοῖς 459, 13.
 κάστιρη 462, 21.
 αἱ σαγίταις 476, 11.
 χεῖραν 473, 15.
 χῶμαν 461, 13.
 pronominum] ἐμαντιῶν 474, 14.
 μῆς 468, 12. 13.
 σῆς 468, 7. 8. 10.
 εἰς 468, 9. τοὺς i. q.
 οὗς s. τοὺτους οὗ
 463, 14. 471, 21.
 475, 8.
 participii] περραιπαληχοί 474, 21.
 verborum] ἠκόνιζαν 468, 3. ἐβά-
 σταζαν 474, 6. ἔ-
 τραγαν 474, 5. ἠν-
 δρείωναν 475, 23.
 ἀγορήσουν 464, 9.
 αἰχμαλωτίσουν 478,
 17. βοηθήσουν 468,
 8. δοξάζουν 467, 13.

εὐρουν 470, 8. ἔ-
 χουν 464, 13. ἔ-
 λουν 461, 9. 16. 19.
 20. κρόνον 476, 12.
 λαβώσουν 470, 7.
 προσκυνοῦν 467,
 13. φονεύσουν 470,
 7.
 ἐκρατοῦσαν 476, 2.
 εἰμοῦσαν 465, 12.
 ἐτριπούσαν 472, 17.
 473, 9. 475, 8. εὐ-
 πορούσαν 474, 5.
 ἐχαλοῦσαν 473, 10.
 ὠθοῦσαν 475, 24.
 ἐσπούδαξαν 476, 16.
 ἐτρόμαξαν 470, 18.
 ἀνέβην 471, 20. ἐπα-
 ραδόθην 464, 4. εὐ-
 ρεθην 461, 13. 472,
 18. ὑπέρεβην 460,
 17. ὠρίσθην 466, 11.
 εὐρίσχετον 471, 15.
 εἶχασιν 462, 14.
 468, 14. ἐπήρασι
 475, 11. θεάσητε
 468, 24.
 ἐδιηγούντο 478, 13.
 ἐκατοίχει 466, 4.
 ἐπαρὰδότεν 464, 4.
 ἐπαροῖρῶναντο 474,
 11. ἐηρόκειτο 478,
 1. ἐσυνάχθησαν
 464, 14. ἐκατέβησαν
 462, 3. ἐκατεδέξατο
 467, 2. ἐκατεθαύ-
 μαζον 464, 15. ἐκα-
 τεσκέυασαν 462, 18.
 ἐκατήντησε 461, 20.
 ἐσυνεμαρτύρουν
 478, 13. ἐσυνήχθη-
 σαν 464, 8.

INDEX HISTORICUS.

- Abarinus oppidum** 407, 18. etiam Pylus dictum 408, 5 sq.
- Abasgia regio** 312, 12.
- Abedulas pater Mohameti prophetae** 205, 3.
- Abersae dux ad Nicopolim a Turcis captus** 60, 6.
- Abubacares Mohameti prophetae successor** 302, 21.
- Abydus oppidum** 45, 15.
- Acarnanes subiecti Andronico III** 38, 13. Amurati II 91, 9.
- Achumates cum Turachane patre in Peloponnesum profectus** 235, 1. ab Asane vincitur et capitur ib. 19 sqq. liberatur ab Amare fratre 383, 11 sqq.
- Acindyni haeresis** 446, 13.
- Acoba oppidum Peloponnesi a Mehemete II bello premitur** 387, 5 sqq. a Demetrio despota obsidetur 390, 22.
- Adeமானides turres** 51, 13.
- Adrianopolis ab Amurate I capta** 46, 9 sq. 80, 6 sqq. a Mehemete I sedes imperii facta 90, 2. ibi balneum ab Amurate II exstructum 520, 16.
- Aecaterina Centerionis principis f. Thomae despotae uxor** 154, 15.
- Aecaterina, Catelutzae, Lesbiorum principis, f., Constantino despotae nubit** 192, 19 sqq. 193, 14. eius mors 195, 7.
- Aenus magna oppidum Peloponnesi** 133, 9. Demetrio despotae a Mehemete II ad victum datum 413, 22 sqq. a Venetis captum 447, 10 sqq. eius provincia 76, 10 sq.
- Aetoli subiecti Andronico III** 38, 13. Amurati II 91, 9.
- Aëtus oppidum Peloponnesi** 133, 7. a Mehemete II bello premitur 387, 5 sqq.
- Agar mater Saracenorum** 303, 22.
- Agareni unde dicti** 303, 19.
- Agathopolis** 403, 4.
- Albanitae a Baiazete devicti** 82, 14. adversus Thomam et Demetrium despotas seditione commota, Manuelem Cantacuzenum despotam creant 383, 7 sqq. a Turachane coercentur 385, 1 sqq. rapaces ac perfidi 391, 10 sqq. a Mehemete II victi 425, 12.
- aleutores quid significet** 81, 17 sqq.
- Alexander IV papa cum Michaele VIII Palaeologo de conciliandis ecclesiis convenit** 21, 16 sqq.
- Alexii turris Cpoli** 287, 19.
- Ali pasias Mehemetem II a bello adversus Romanos deterrere frustra conatus** 265, 15. eius consilia Constantino XI aperit 268, 20 sqq. a Mehemete II interficitur 293, 20. exercitus propter mortem eius luclus 294, 3.
- Allage oppidum** 24, 5.
- Almyrum oppidum Cretae** 100, 16.
- Amares cum Turachane patre adversus Thomam et Demetrium despotas proficiscitur** 235, 1. iisdem adversus Albanitas seditiones opitulatus fratrem captivitate liberat 383, 11 sqq. a Mehemete II in Peloponneso cum exercitu relinquitur 388, 11 sqq. regionem Naupacto ad-

- iacentem occupat 414, 12 sqq.
 Venetos vincit 425, 23 sqq.
Amastris a Baiazete occupata 82, 7.
Amazonum mores 218, 17.
Amurates I Orchanis f. et successor 42, 15, 79, 21. dolo malo adversus Iohannem V usus 45, 8 sqq. Calliopolim, Adrianopolim aliaque loca capit 46, 9 sqq. 80, 6 sqq. pacem cum Iohanne V componit 46, 22 sqq. 80, 9 sqq. Manuelem II ab occupanda Thessalonica prohibet 47, 15 sqq. eius in excipiendo Manuele calliditas 48, 8 sqq. seditiosos in Asia satrapas compescit 49, 17 sqq. 80, 10 sqq. Mosem filium seditiosum morte multat 49, 22 sqq. 80, 15 sqq. eius in puniendo atrocitas 51, 14 sqq. Amorii postero regno exiit 80, 12 sqq. Bulgarios et Servios vincit 80, 21 sqq. a Lazaro Servio occiditur 81, 6 sqq.
Amurates II a Mehemete I patre ad amicitiam cum Manuele II servandam invitatus 89, 22. Mustapham patrum occidit 90, 12. sqq. Cpolim obsidet ib. 14. 116, 19 sqq. pacem cum Manuele II componit ib. 17 sqq. 118, 11. Thessalonica Venetis eripit ib. 19 sqq. Ladislaum Hungarum vincit ib. 21 sqq. a Blachis repressus mox eosdem fugat 91, 1 sqq. quibus locis regni fines protulerit ib. 8 sqq. Ladislaum ad Varnam profligat 91, 15. 197, 20 sqq. Mysiam superiorem et Bosnam sibi subiicit ib. 20. iannitزارis quomodo consuluerit 92, 2 sqq. eius mores et ingenium ib. 9 sqq. regno Mehemeti filio tradito derbises fit ib. 14. Mustapham fratrem spurium exagitat 109, 1 sqq. Romanis ne Mustapham adiuvent instat 114, 2 sqq. 115, 7 sqq. victum et comprehensum occidit 116, 1 sqq. Romanorum legatos in vincula coniecit ib. 12 sqq. dimittit 118, 10 sqq. Mustaphopulum fratrem occidit 117, 19 sqq. Patram a Constantino despota occupari vetat 146, 17 sqq. 150, 18. Thessalonicam expugnat 155, 12. ab oppugnanda Cpoli prohibetur a Chaili basia 180, 8 sqq. Isthmum et Patram expugnat 202, 19 sqq. de Iohannis VI successore eligendo consulitur 204, 15 sqq. eius mors 210, 18. Thessalonicam oppugnatum proficietur 492, 17 sqq. eam sibi tradi iubet 493, 11 sqq. obsidet 494, 13 sqq. direptae quomodo consuluerit 518, 22 sqq. 522, 13 sqq. Adrianopoli balneum extruit 520, 16.
Amurius post Azatinis sultani mortem regnum affectat 72, 18 sqq.
Amycla oppidum 392, 1.
Anchialus oppidum ad Pontum Euxinum 122, 12.
S. Andreas oppidum 138, 13.
S. Andreae caput Pio II papae a Thoma despota donatum 412, 6 sqq.
Andrusa oppidum Peloponnesi 25, 13. ab Athanasio patriarcha episcopatus dignitate ornatur, Monembasiae metropoli subiecta ib. 14 sqq.
Anemans Saracenus Cretenensis a Nicephoro Phoca captus 106, 2 sqq.
Angeli
 Alexius III excaecato fratre imperium occupat 6, 1 sqq. virilis prolis expers ib. 5. filias duas habet ib. 6. natu malorem imperio destinatum Alexio Palaeologo collocat ib. sqq. Irene Alexii III f. imperio destinata 6, 5 sqq. filiam ex Alexio Palaeologo genitam Andronico Palaeologo collocat ib. 11. Isaacius imp. ab Alexio fratre excaecatus 6, 1 sqq.
Angelocastrum 410, 10.
Anna Andronici III uxor altera 39, 14 sqq.
Anna despoena e Rossis oriunda pestilentia moritur 110, 11 sqq.
Antiochia Caramano Alisurrio subiecta 77, 18.

- Antonius metropolita Heracleensis ad papam legatus 190, 19.
- Antonius iuuenis Italus v. Paulus.
- Antonius Rhodius sacerdos Notariae apud Constantinum XI interpres 230, 15. 231, 2.
- Antonii nauarchi statio ad defendendam Cpolim 255, 3.
- Antonius monachus Corcyrensis 453, 4.
- Apochaps amermunes, Saracenorum in Hispania princeps, longinquis latrocinii operam dat 98, 5 sq. Cretam incursatib. 19 sq.
- Sael Apochaps, Apochapis amermunis f., a Niceta patricio proelio navali vincitur 103, 4 sqq.
- Aratzapeta Cypha 459, 4.
- Archangelus oppidum 133, 8.
- Argos a Turcis expugnatum 83, 12 sqq.
- Arii haeresis 444, 17.
- Armenii a Baiazete subiecti 82, 5.
- Arsenius patriarcha in Michaellem Palaeologum inquiri 7, 16 sqq. procurator imperii 12, 11 sqq. nobiles ad fidem Iohanni Lascari servandam sacramento adstringit ib. 17 sqq. administrandae rei publicae parum peritus 13, 14 sqq. Michaellem Comnenum adsciscit socium 14, 3 sqq. eius arrogantiam sacramentis cohibere conatur 16, 4 sqq. anathemati eum subiicit inque monasterium secedit 20, 15 sqq.
- Demetrius Asanes Mehemeti II Mochlium tradit 387, 7 sqq.
- Isaacius Asanes Mehemeti I obviam missus 111, 19 sqq. equo ab eo donatus 138, 21.
- Matthaeus Asanes Pauli f. 387, 13 sqq. Achumatem capit 236, 2. Mehemeti II Corinthum tradit 387, 11. eidem cuncta loca Thomaes despotae tradi vult ib. 22. de connubio conciliando a Thoma despotae ad Mehemetem II missus 389, 10 sqq. moritur 427, 16 sqq.
- Paulus Asanes cum filia Mesembriam profugus 193, 6. eam Demetrio despotae collocat ib. 11. moritur 194, 14.
- Asarus e posteris Cedar 295, 2.
- Asomatium oppidum 223, 1. a Mehemete II occupatum et minutum 233, 1 sqq. 234, 11.
- Asprocastro coloni Cpolim ducti a Mehemete II 308, 9.
- Assus oppidum Peloponnesi 136, 21.
- Astrum oppidum Peloponnesi 159, 13.
- Athanasius patriarcha creatur 25, 11. dignitate se abdicat 31, 7. 15 sqq.
- Athensae ab Amurate II occupatae 91, 9. Delatziolae a Latinis datae 107, 3 sqq. earum princeps Antonius Comnenus 158, 11. a Turachano oppugnatae 160, 4 sqq. a Mehemete II captae 385, 21.
- Augusti Caesaris strategema navale 251, 14.
- Azatines sultanus Christianae religioni addictus 72, 3 sqq.
- Azizius ameras Aegypti Hierosolyma expugnat 313, 19 sqq.
- Babyloniorum mores 218, 9.
- Bactrianorum mores 218, 4.
- Baiazetes beglerbegus a Mustapha victus et occisus 115, 11 sqq.
- Baiazetes cur Aleutores appellatus 81, 17 sqq. Amuratis I f. et successor 54, 6 sq. 81, 8 sqq. Andronicum despotam ad occupandum imperium adiuvat ib. 9 sqq. Iohannem V et Manuelem II in imperium restituit 55, 18 sqq. eius adversus Christianos principes insolentia 57, 18 sqq. Bulgaros vincit 58, 10. Sigismundum, Germaniae regem, ad Nicopolim profligat 59, 1 sqq. 82, 21 sqq. Cpolim obsidet 60, 18 sqq. 83, 4 sqq. in Peloponnesum copias mittit 62, 19 sqq. 83, 4 sqq. obsidionem solvit propter incursionem Demiris 64, 17 sqq. ab eo captus 67, 6 sqq. 84, 12 sqq. et caeva ferrea inclusus mox occiditur 85, 15 sqq. eius origo 68, 14 sqq. Musulmanum fratrem occidit 81, 22 sqq. Armenios, Colchos et Amastrium sibi subiicit 82, 5 sqq. Hun-

- garos, Albanitas et Blachos superat ib. 12 sqq. eius filii inter se dissidentes 65, 10 sqq. 85, 20 sqq. eius de Manuele II dictum 117, 13 sqq.
- Balduinus, Latinorum Cpoli imperator, profugus 21, 8 sqq. cum Carolo Italarum rege ad recuperandam Cpolim se coniungit 21, 8 sqq. repellitur a Romanis 22, 10 sqq. comes Flandriae 106, 17.
- Iohannicus Balotas Chalatrizam Constantino despotae tradit 148, 6.
- Bardarius fl. 517, 19.
- Barlaami haeresis 446, 13.
- Barlaamus monachus Italus a Gregorio Palama refutatus 39, 1 sqq.
- Basilius Bulgaroctonus imp. 313, 18.
- Basilius Macedo imp. Nicetam adversus Saelem Aepochapem mittit 103, 14 sqq.
- Beccus patriarcha 23, 5. dignitate exiit 25, 9.
- Beledarum gens 276, 20.
- Berrhoea 408, 16. ibi monasterium S. Nicolai ib. 17.
- Bessario episcopus Nicaenus Romanae cardinalis sit 192, 7 sqq. eius epistola ad paedagogum liberorum Thomae despotae 416, 3 sqq. e Gallia rediens moritur 449, 13.
- Bitelmum oppidum Italiae 424, 13.
- Blachernarum templum incendio deletur 158, 12 sqq.
- Blachi vexati a Baiazete 82, 15. ab Amurate II 91, 1 sqq.
- Blachia magna 414, 8. parva ib. 16.
- Boeotia ab Amurate II occupata 91, 10.
- Bonifacius, marchio Montisferratis, rex Thessalonicae et Cretae insulae factus 107, 8 sqq. mox Cretam Venetis vendit ib. 13.
- Bordonia Demetrio despotae a Thoma erepta 389, 21.
- Bosna Amurati II subiecta 91, 20 sqq.
- Bostitza Constantino despotae a Theodoro fratre donata 130, 15 sqq. a Venetis expugnatur 414, 17 sqq. eius pars Culas ib. 20. a Venetis instauratur 447, 10.
- Bostra ab Umaro expugnata 303, 7.
- Brenazes a Baiazete missus Peloponnesum incursat 62, 19 sqq. 83, 7 sqq.
- Britannorum matrimonia 218, 15.
- Manuel Buchales 391, 1. 9. a Mehemete heglerbego affini servatus male gratias refert 406, 5 sqq.
- Bucoleon Cpoli 253, 1.
- Georgius Bulcus v. Georgius.
- Bulgari ab Andronico III victi 38, 15. Iohannis V satellites 55, 17. ab Amurate I victi 80, 21 sqq. magnam partem Baiazeti subiecti 58, 10 sq.
- bullae aureae ab Andronico III Monembasiotis data 400, 1 sqq.
- Bumerum oppidum Mehemeti II se dedit 448, 18.
- Burgundiae dux ad Nicopolim a Turcis captus 60, 6.
- Nicolaus Cabasilas 139, 20.
- Cabasilas episcopus Thessalonicensis 139, 21.
- Caesarea ab Amurate II occupata 91, 11.
- Caesareensis metropolitae quod munus fuerit in creando patriarcha 305, 23.
- Caitus e posteris Cedar 295, 2.
- Calabryta oppidum Peloponnesi 130, 13. a Thoma data Constantino despotae 158, 1. Mehemeti II 387, 22 sqq. 388, 20 sqq. recuperatur 389, 13 sqq.
- Calamata oppidum Peloponnesi 133, 5. 390, 15. 391, 5.
- Calames quam provinciam habuerit 77, 21 sqq.
- Caligaria Cpoli 254, 13. 280, 6.
- Calliopolis a Latinis occupata 30, 2 sqq. ab Amurate I capta 46, 9 sqq. a Mustapha Romanis data 114, 11 sq. a reliquis Turcis retinetur ib. 20 sqq.
- Camaris Cpolim Andronico III prodit 35, 7 sqq.
- Camenitza oppidum 148, 5.

- Camero Iohannis Comneni Tzelepis uxor 70, 10 sqq. Solimanis Siachi mater 71, 5. Erto-grulis avia ib. 9.
- Cantacuzeni**
Demetrius Mustaphae regnum occidentis dandum suadet 114, 10 sqq. ad Amuratem II legatus in carcerem ab eo conicitur 116, 12 sqq. dimittitur 118, 10 sqq. eius statio ad defendendam Cpolim 255, 19. eius gener Nicephorus Palaeologus ib. 20. eius fortitudo 283, 1.
Iohannes magnus domesticus ab Andronico III Iohanni filio tutor datus 39, 21 sqq. pium suum studiosus 40, 14 sqq. Cpoli eiectus 41, 13 sqq. in Serviam fugit 42, 10 sqq. regnum recuperaturus copias parat ib. 15 sqq. Iohannis V consilia repudiat 42, 18 sqq. 45, 4 sqq. monachus fit 45, 20 sqq.
Iohannes Corintho praefectus 200, 20. urbi parum consulit 221, 17. arcana Constantini XI consilia novit 327, 10.
Manuel protostrator Mehemeti I obviam mittitur 111, 19 sqq. ab Albanitis despota creatus 383, 15. a Turachae eiicitur 385, 1 sqq.
Thomas cum Georgii Bulci liberis ad Mehemetem II se confert 386, 12.
- Capha** urbs in superiore parte Ponti Euxini a Mehemete II expugnata 451, 1. inde coloni Cpolim deducti 308, 9.
- Capistranus** Mehemetem II ex Albania repellit 385, 22 sqq. moritur 386, 6.
- Victor Cappelus**, classis Venetae praefectus, Imbrum et Athenas capit 425, 18 sqq. moritur 428, 7.
- Carali-**pasiae Thessalonicam missus 47, 15 sqq.
- Caramanus Alissurius** Othmanis aequalis quas terras tenuerit 77, 18 sqq.
- Caramanus Alissurius**, Cappadociae ameras, Mehemetem Baiazetis f. adiuvat 88, 5 sqq. ab Amurate II bello premitur 91, 11. in montes se abdit ib. a Mehemete II opprimitur 93, 16 sqq.
- Carases** Calamis f. 77, 21.
- Caritaena** a Thoma despota Demetrio erepta 389, 21. Mehemeti II traditur 407, 21 sqq.
- Carolus** Italarum rex cum Balduino coniunctus ad debellandos Romanos 21, 8 sqq. repellitur a Romanis 22, 16 sqq.
- Carolus** Francorum rex ab Iohanne V frustra auxilia rogatus 52, 17 sqq.
- Carolus** princeps multa Peloponnesi oppida possidens 128, 5 sqq. ea partim Iohanni VI tradit, partim Constantino despota, genero futuro, destinat ib. 11 sqq. eius mors 154, 1. eius filii dissidentes ib. 20 sqq.
- Carystus** oppidum Euboeae 196, 16.
- Castelanus** Cpolim Andronico III prodit 35, 7 sqq.
- Iohannes** Castriota Amurati II subiectus 91, 20 sqq.
- Castritza** Demetrio despota a Thoma erepta 389, 21. Mehemeti II se tradit 405, 11 sqq.
- Catelani** piratae Phrantzen capiunt 155, 6. Glarentzam occupatam Constantino despota vendunt 156, 8. eorum consul Cpoli 252, 22. capti a Mehemete II interficiuntur 293, 11. eorum rex Cpolim adiuturum se promittit, si detur sibi Lemnus 327, 20.
- Cateliutzes** Lesbiornm princeps 191, 18. Constantini despotae socer 192, 19 sqq.
- catena** portui Cpolitano praetenta 238, 6. 255, 6.
- Cedar** tribus Mohametis prophetae 294, 21.
- Cellium** regio 119, 2.
- Celtogalatae** 276, 18.
- Cenchreae** portus 103, 21.
- Asanes** Zacharias Centerio Chalacritzae princeps 148, 1. Thoma despota socer ib. 2. 154, 3. eius filius Hercules 154, 22.
- Cephalenia** a Mehemete II occupata 95, 2. a Saele Apochaps

- vexata 103, 11 sqq. eius urbs terrae motu concussa 447, 7 sqq.
- Cerasus a Mehemete II expugnata 413, 15 sqq.
- Ceratinus sinus Cpolis 237, 17.
- Certeza oppidum Phrantzae donatum 384, 1.
- Chadisha Mohameti uxore 295, 11 sqq.
- Chalatrix a Thoma despota obessa 148, 1. ab Iohannico Balota Constantino despota tradita ib. 3 sqq.
- Chalepi proprium suum regem habet 97, 22.
- Chalil - basias Amuratem II ab obsidenda Cpoli dehortatur 180, 8 sqq.
- Chamuzas Ladislaum, Hungarorum regem, occidit 199, 12. vezires fit ib. 22 sqq.
- Chandax castellum Cretense unde nomen duxerit 99, 22 sqq.
- Chandax novum quare a Saracenis in Creta exstructum 100, 18 sqq. a Nicephoro Phoca expugnatur 105, 22 sqq. una navi Cpolim obsessam adiuvat 238, 14.
- Charate - pasias ad obsidendam Cpolim a Mehemete II praemissus 236, 17.
- Charax promontorium Cretae 99, 9 sqq.
- Chasanes iannitarus primus moenia Cpolis escendit 284, 20. telis obruitur 285, 11.
- Chassan et Mahumetes, Amorii filii, quas terras habuerint 77, 14 sqq.
- Chelidonium oppidum Mehemeti II se tradit 448, 19.
- Chius ab Andronico III capta 38, 3. Mehemeti II subiecta 94, 14 sqq.
- Chlolum locus Coreyrae 411, 14.
- Chloutzium oppidum Peloponnesi 130, 3. 6. 384, 10. a Mehemete II expugnatur 409, 3.
- Christianae religionis apologia 328, 20 sqq.
- Chrysobergina, uxoris Phrantzae in captivitate socia, cum eadem redempta 384, 22.
- Iohannes Chrysoloras refutatus 39, 10 sqq.
- Chrysopolis nunc Scutari 112, 9. circumcisionis origo explicata 335, 4 sqq.
- Cleopa, Malatestae f., Theodori despota uxore, moritur 158, 6.
- Cnossus urbs Cretae a Minoe condita 101, 13 sqq.
- Iacobus Cocus Venetus Turcarum naves igne delere conatur 257, 1 sqq.
- Colchi a Baiazete subiecti 82, 6. collis aridi forum Cpolitanum 293, 6.
- cometes cernitur 378, 11 sqq. cometarum origo 379, 10 sqq.
- Comneni
Alexius Trapezuntiorum rex 123, 11.
Antonius Lantziola Atheniensium et Thebanorum princeps 158, 11. 159, 3 sqq. eius mors 159, 3.
David Trapezuntiorum rex, a Mehemete II captus et Cpolim ductus 94, 4 sqq. 413, 15 sqq. eidem in suspicionem adductus interficitur 414, 2 sqq.
Iohannes imp. quomodo originem dederit genti Othmanidarum 69, 1 sqq.
Iohannes, Iohannis imp. ex Isaacio fratre sebastocratore nepos, auctor gentis Othmanidarum 69, 1 sqq.
Iohannes Trapezuntiorum rex 207, 2. eius cum Phrantze de morte Amuratis II colloquium 210, 20 sqq.
Maria, Alexii f., Iohanni VI nubit 123, 9 sqq.
- Cpolis a Romanis recuperatur 18, 1 sqq. a Latinis quamdiu occupata fuerit 19, 7. obsidetur a Baiazete 83, 4 sqq. ab Amurate II 90, 14 sqq. a Mehemete II 234, 18. 236, 15 sqq. a quot viris defensa fuerit 240, 17. a multis familiis deseritur 241, 13. a Constantino magno deiparae consecrata 276, 1. a Turcis expugnata diripitur 288, 7 sqq.
- Constantinus Monomachus imp. 312, 21.

- Constantinus Pogonatus imp. 313, 11.
- Iacobi Contarini Veneti statio ad Cpolim defendendam 253, 2. vitam pecunia redimit 293, 14.
- Contoscalii regio Cpolitana 253, 2. coranis libri et capita recensita 297, 10.
- Corcyra insula pestilentia vexata 410, 7.
- Corinthus ab Iohanne Cantacuzeno administrata 200, 20. cf. 201, 2. a Mehemete II expugnata 387, 3 sqq. caput Peloponnesi ib. 20 sqq. a Venetis frustra tentata 415, 5 sqq.
- Corone oppidum Peloponnesi 83, 11. 408, 4.
- Cosmae dictum 313, 8.
- Cosmaena oppidum 407, 17.
- Cotzinus oppidum 447, 24.
- Creta ab Apochape Saraceno occupatur 98, 19 sqq. 101, 6 sqq. una e septem magis insulis 101, 5. eius natura 101, 11 sqq. 102, 17. in partes tres divisa 102, 12 sqq. a Romanis recuperatur 105, 6 sqq. 106, 7. Bonifacio Montisferratensi a Latinis data 107, 12. ab hoc Venetis venditur ib. 13 sqq. tribus navibus Cpolim obsessam adiuvat 238, 13.
- Cretenses primi ex equis pugnasse feruntur 102, 17 sqq. Cpolim strenue defendunt 287, 20.
- Critopulus medicus 417, 21.
- Crocontelus ad Mahometem II deficit 207, 7 sqq.
- Crua Albanitarum urbs 425, 16.
- Cula oppidum Peloponnesi 200, 13.
- Cusarus avus Mohametis prophetae 295, 2.
- Cutulom locus 112, 1.
- Cyclades a Saracenis Cretensibus vexatae 102, 21 sqq.
- Cydonenses pars Cretae 102, 12 sqq.
- Cydonia a Saracenorum ditione servata 101, 3 sq. a Minoe condita ib. 13 sqq. eius situs 102, 7. duabus navibus Cpolim obsessam adiuvat 238, 14.
- Cydonides v. Tzاملaco.
- Cynegesium regio Cpolis 254, 16.
- Cyparissia oppidum Peloponnesi 159, 15.
- Cyrus Mehemeti II tributaria 94, 16 sqq.
- Dabalus princeps Peloponnesi 107, 1 sq.
- Henricus Dadulus quantam partem imperii Romani acceperit 106, 18 sqq.
- Damianus, comes stabuli, a Michaelle balbo imp. in Cretam missus proelio occumbit 100, 6 sqq.
- Daulia olim Delphi 317, 1.
- Decanales, classis Venetae praefectus, Aenum capit 447, 10 sqq. Bostitzam instaurat ib. 12 sq. propter amissam Euboeam victus Venetias mittitur 448, 4 sqq. 22 sqq.
- Delatziotes Romanus Florentinus princeps Atheniensium et Thebanorum 107, 2 sqq.
- Delphi nunc Daulia 317, 1.
- Demires, Scytharum rex, a Dino et aliis Turcis invitatus Baiazetem bello adoritur 64, 17 sqq. 83, 15 sqq. eundem cum aliis multis capit 67, 6 sqq. 84, 12 sqq. cavea ferrea inclusum mox occidit 84, 15 sqq.
- Derca oppidum ad Pontum Euxinum 194, 8.
- Diaesistum Constantino despota a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Didymotichum ab Andronico Palaeologo occupatum 34, 7 sqq.
- Aloysius Diedus Venetus connubium inter Constantinum despota et Franciscum Fuscarim Venetorum ducem conciliare studet 324, 3. Cpoli succurrendum censet ib. 19 sqq.
- Dinus, ameras Amastris, a Baiazete regno exutus 82, 7. Demiris auxilium implorat 83, 18 sqq.
- Dionysius hieromonachus, metropolitae Sardensis, ad Constantinum et Theodorum despotas bellantes legatus 162, 12.
- Dioscori haeresis 445, 12.

- Georgius Desypatus ad Constantinum et Theodorum despotas bellantes ab imperatore bis legatus 162, 12. 20.
- Hilario Doria Cpoli profugus 118, 2 sqq.
- Dorienses pars Cretae 102, 12 sqq.
- Dorotheus pater spiritualis Phrantzae familiaris 411, 22 sqq. moritur 424, 7 sq.
- Drachium Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Constantinus Dragases Manuelis II socer futurus 57, 8 sqq. 58, 7 sqq.
- duplex columna apud Cpolim 240, 10.
- Dyrrhachium 407, 3.
- elementorum natura 380, 18 sqq. 381, 16 sqq.
- Ephesus Sasaki data 77, 16 sqq.
- Ephraim Iberus terra marique circumvagatus 207, 13 sqq.
- Epidaurus Illyrici 413, 8.
- Epidaurus Peloponnesi 104, 4.
- Epirotae subiecti Andronico III 38, 13. Amurati II 91, 8.
- Ertogrules, Gui f., Othmanidarum auctor 68, 15 sq. 77, 1. eius origo 69, 1 sqq. 71, 21 sqq. bellica virtute insignis 74, 8 sqq. eius somnium memorabile 74, 14 sqq. Cyclades regionesque alias bello vexat 76, 6 sqq.
- Etheoretas pars Cretae 102, 12 sqq.
- Ethribus mons Arabiae 295, 10.
- Euboea, Genuensibus a Latinis data, mox ab illis Venetis traditur 107, 15 sqq. a Turcis expugnatur 447, 19 sqq.
- Iohannes Sophianus Eudaemo Constantini despotae minister 200, 22. de conciliando connubio in Serviam legatus 222, 4. domini param studiosus 390, 18.
- Eudocia despoena prius Turcae nupta 215, 8.
- Eugenia Catelintzae f. moritur 191, 17.
- Eugeniae martyris sepulcrum Romae 449, 21.
- Eugenius papa ad Iohannem VI legatum mittit 163, 7. quomodo eum ad concilium Florentinum proficiscentem exceperit 187, 12 sqq.
- Euthymii patriarchae mors 108, 20.
- Eutychie haeresis 445, 12.
- Ferrara 187, 18 sqq.
- Ferrarensis marchio 185, 15.
- Florentinum concilium de ecclesiis conciliandis 176, 19 sqq.
- Franciscus Toledus Constantini XI imp. cognatus 256, 1. eius genus ib. fortiter pugnat 286, 14.
- Leo Francopolus Nicolai Melissenii procurator 134, 5 sqq. filius sororis Nicephori Melissenii protostratoris 195, 19. Cpolium venit ib.
- Nicolaus Francopolus protostrator ab Iohanne VI ad Amuratum II legatus 155, 14. Thomam despotam adversus Demetrium adiuvat 390, 17.
- Frangulinum castellum Italiae 187, 4.
- fulgurum natura et origo 380, 6 sqq.
- fulminum natura et origo 380, 22 sqq.
- Franciscus Fuscariis, Venetorum dux, Constantino XI propter repudiatum connubium inimicus 323, 20 sqq. Cpoli succurrere recusat 324, 19.
- Gabatha urbis terminus imperii Umari 303, 8.
- Galata regio Naupacto adiacens 414, 14.
- Galata oppidum a Charate pasia obsessum 237, 20. prope id collis S. Theodori 259, 5. eius incolae Turcarum Cpolim obsidentium socii ib. 11 sqq. 275, 18. a Turcis parum servantur 259, 21. Constantino XI belli adversus Turcas suscipiendi auctores 293, 2. a Mehemete mutantur ib. 17. ab imperatore sibi commissam pecuniam intervertunt 328, 1 sqq.
- Galicus fl. 517, 7.
- Gani montes 25, 13.
- Gardica perfide habita a Mehemete II 405, 21 sqq.
- Gastitza Constantino despotae a Theodoro fratre donata 131, 4.

- Germanus patriarcha 22, 20 sqq.
 Iohannes Germanus Turcarum cuniculos evertit 244, 5 sqq. eius statio ad Cpolim defendendam 254, 11.
- Genitzae oppidum 524, 10 sqq.
- Gennadius patriarcha prius Georgius Scholarius appellatus 305, 1. a Mehemete II rite instituitur 306, 11 sqq. sedem ex apostolorum templo in monasterium beatissimae virginis transfert 307, 3. 15 sqq. literas de securitate a Mehemete II accipit 308, 11 sqq. a Mehemete II in honore habitus 95, 17.
- Genuenses Euboeam nacti, mox eam Venetis tradunt 107, 5 sqq.
- S. Georgius oppidum Peloponnesi 389, 21.
- Georgius martyr captivorum liberator 144, 16.
- Georgius Bulcus Serviorum princeps 202, 15. a Mehemete II invitatur ad pacem sibi cum Hungaris conciliandam 323, 15. ipsius et uxoris mors 386, 6 sqq. eius liberi ad Mehemetem II se conferunt ib. 9.
- Georgius Mepen Iberorum rex 207, 1. filiam Constantino collocat 217, 8 sqq.
- Gerasimus patriarcha factus, mox solium Isaiae concedere cogitur 32, 3 sqq.
- Giacup-pasias a Baiazete missus Peloponnesum populatur 62, 19-83, 7 sqq.
- Iohannes Glycys patriarcha factus, mox munus deprecatur 32, 2.
- Gortyua a Saracenorum ditione servata 101, 3 sqq. a Minoe condita ib. 13 sqq. eius situs et munitio 102, 2 sqq.
- Gotthia oppidum 203, 5.
- Graecorum fides a Romanorum accusationibus vindicata 310, 6 sqq.
- Graitzas Palaeologus Salmenico praefectus 409, 15 sqq.
- Gregorius pater spiritualis Iohannis VI 187, 21 sqq.
- Gregorius patriarcha Cpoli profugus 217, 5.
- Grepene oppidum Peloponnesi 133, 6.
- Petri Guliani Catelanorum consulis ad Cpolim defendendam statio 252, 22.
- Hebraica Tripe oppidum 200, 13.
- Hellas ab Amurate II occupata 91, 10.
- Heracleensis metropolitae quod munus fuerit in creando patriarcha Cpolitano 305, 23.
- Heraclius imp. a Mohamete propheta reverenter salatur 296, 14 sqq.
- Hercules Centerionis f. 154, 22. Constantini despotae affinis 148, 11. e custodia elabitur 384, 8 sqq.
- Hermetianus 415, 4.
- Hexamilium ad Cpolim 237, 11. Isthmi v. Isthmus.
- Hieronymi Liguris statio ad defendendam Cpolim 254, 13.
- Hierotheus, pater spiritualis, Phrantzae familiaris, moritur 450, 18 sqq.
- historia quibus e fontibus haurienda 4, 20 sqq.
- historicorum munus 4, 20 sqq.
- Georgius Hizaulus Cpoli profugus 118, 2 sqq.
- Homobrydum, Serviae oppidum, a Mehemete II capitur 384, 11.
- Honorii papae haeresis 445, 18.
- Hungari devicti a Baiazete 82, 13 sq. ab Amurate II 90, 21 sqq. 91, 4 sqq. ab eodem ad Varnam profligati 91, 15 sqq. 197, 20. pacem sibi cum Mehemete II, nisi is Cpolim non lacessat, esse nolunt 326, 9. cf. 323, 10 sqq.
- Antonius Hyalinas Cretensis patronus navis 196, 15.
- Hydrus a Mehemete occupata 95, 2 sqq.
- Hypsomathia regio Cpolis 253, 4. Andronicus Iagrus ad Amuratem II legatus 179, 20.
- Manuel Iagrus Palaeologus Constantinum despotam imperatorem coronat 205, 15.
- Marcus Iagrus Palaeologus proto-vestiarius Phrantzae ad Amura-

- ratem II legato adiunctus adversatur 153, 4 sqq. magnus strategopelarcha et ad papam legatus 156, 13 sqq.
- Iancus Hungarorum dux prudentia insignis 198, 12. Cpoli opem laturus existimatur 263, 21. Meaembria donatus, ut Cpoli opituletur 327, 12. Mehemetem II ex Albania repellit 385, 22 sqq. eius mors 386, 5 sq.
- Iannitza oppidum Peloponnesi 133, 5.
- iannitzari ab Amurate II honoribus aucti 92, 2 sqq.
- Iberorum rex Georgius Mepen 207, 1. eorum in iungendis conubiis mos 217, 13. una navi Cpolim obsessam adiuvant 238, 12.
- Ibraem-pasias Amurati II primus a consiliis 153, 12.
- Ibrahim tzelepes, Mehemetis II primarius praefectus stabuli, Phrantzae coniugem e captivitate dimittit 384, 20.
- Iconium 459, 4.
- Iessai, Baiazetis f., aliquantisper regno potitus a Musulmano fratre strangulatur 86, 8 sqq.
- ignis Graecus 244, 7. 245, 20. 248, 12. 257, 15 sq.
- Illyrii Andronico III subiecti 38, 13.
- Imbrus Demetrio despotae a Mehemete II donata 413, 22 sqq. a Turcis occupatur 448, 6 sq.
- imperatoris in creando patriarcha partes 305, 3 sqq.
- inscriptio in Isthmo reperta 108, 12 sqq.
- S. Iohaunes oppidum Peloponnesi 159, 14.
- S. Iohannis baptistae societas provinciam Spartae eam tenere nequit 63, 10 sqq.
- S. Iohannes evangelista quibus scripserit evangelium 356, 2.
- Iohannes Dalmata fortitudine conspicuus 286, 21.
- Iohannes Sozopolitanus patriarcha factus 31, 9. mox munere se abdicat ib. 14.
- Iohannina oppidum Peloponnesi 133, 8.
- Iohannina ab Amurate II occupata 91, 10. a Sinane beglerbege expugnata 157, 1.
- Iosephus magister monasterii Charsianitae 110, 8 sqq. testamenti Manuelis II curator 124, 20.
- Iosephus patriarcha Germani successor 23, 4.
- Iosephus, metropolita Ephesius, post mortem Euthymii patriarcha 108, 20 sqq. Florentinae synodo interest 176, 19 sqq. quibus honoribus in Italia ornatus sit 187, 1. 189, 10. 190, 15. Florentiae moritur 192, 5.
- Iosuphus, Baiazetis f., Christianus fit 65, 13. 86, 5 sqq.
- Irene Lombarda Andronici II uxor altera 27, 3 sqq. liberorum nimis studiosa ib. 13 sqq. Theodororum filium in Lombardiam missum marchionem constituit ib. 17 sqq.
- Irene Alemanna Andronici III uxor 39, 14.
- Irene despoena moritur 210, 15.
- Isaias patriarcha 32, 5 sqq.
- Isidorus hieromonachus, post metropolita Atheniensis 203, 8.
- Ismael ameras Sinopensis Mehemeti I vectigalis 89, 12.
- Ismaelis historia et posteris 317, 14 sqq.
- Ismaelitarum nomen unde trahant Saraceni 303, 19.
- Isthmus a quibus communitus fuerit 96, 8 sqq. 107, 19. eius latitudo et longitudo 108, 1 sqq. 11 sqq. a Turachane expugnatur 117, 23. a Constantino despotae munitur 196, 20. 201, 11. 202, 11. a Mehemete II eversus 202, 19.
- Italorum haeresis de processione S. spiritus 446, 17.
- Ithome, nunc Messene, urbs munitissima 132, 10. 133, 7.
- Iustinianus I in inscriptione quadam commemoratus 108, 12 sqq.
- Iohannes Iustinianus, Ligusticis navibus praefectus, rei militaris peritissimus 241, 18. cohorti militum a Constantino XI praeficitur ib. 21. strenuus 246, 19. 263, 9. eius statio ad Cpolim

- tuendam 253, 23. cum Notara dissidens 262, 10 sqq. placatur a Constantino XI 263, 2. vulneratus animum abiicit 283, 17. eius mors 284, 14.
- Ladislaus Hungarorum rex** ab Amurate II bis victus 90, 21 sqq. 91, 4. ad Varnam profligatus ib. 15 sqq. 197, 20 sqq. occiditur a Chamuza 199, 12.
- lampadarii quae partes fuerint in creando patriarcha** 305, 19.
- Langada** 492, 18.
- Alexius Lascaris Philanthropenus v. Philanthropenus.**
- Andronicus Lascaris Pediates** a Constantino despota ad Patrenses legatus 135, 9. 136, 2.
- Iohannes Lascaris Theodori II f.** 12, 15 sqq. excaecatus a Michaele Palaeologo 20, 7 sqq. humane habitus ab Andronico II 26, 1 sqq.
- Matthaeus Lascaris ad Amuratem II legatus in carcerem ab eo coniiicitur** 116, 12 sqq. dimittitur 118, 11 sqq.
- Theodorus Lascaris I, Alexii Angeli gener, Andronicum Palaeologum magnum domesticum creat** 6, 15 sqq.
- Theodorus Lascaris II Michaelem Palaeologum in quaestionem vocari iubet** 7, 13 sqq. Nicaeae praeficit 10, 4 sqq. praeceps et vehemens ib. 19 sqq. Michaelem Palaeologum e Turcis revocatum honoribus ornat 11, 15 sqq. eius mors 12, 11 sqq.
- Latini quamdiu Cpolim tenuerint** 19, 5 sqq. Romanos lacessunt 30, 2 sqq. Graecorum fidem accusant 310, 6 sqq. 311, 18. Thessalonicam occupatam tenent 487, 6. 491, 1 sqq.
- Aloysius Lauredanus praefectus classis Venetae** 197, 5. Cpoli succurrendum censet 324, 19 sqq. Isthmum munire conatur 414, 24 sqq. Lesbum frustra tentat 415, 14 sqq.
- Iacobus Lauredanus, Petri f., Aloysii consobrinus, classis Venetae praefectus** 427, 10 sqq.
- Lazarus, Serviorum princeps, ab Amurate I devictus** 80, 21 sqq. dolo eum necat 81, 6 sqq.
- Lazarus, Georgii f., Serviorum princeps, Helenam Palaeologam uxorem ducit et despota fit** 202, 13. moritur 386, 15.
- Lazarus Thomae despotae magnus primicerius** 388, 10.
- Lemnus a Catelanorum rege ex-petita** 327, 20. Demetrio despotae a Mehemete II donata 413, 22 sqq. a Venetis occupatur 415, 9 sqq. a Turcis expugnatur 447, 21 sqq.
- Leo Armenius imp. ab Umaro minore ignominiose habitus** 303, 13.
- Basilii Leonis turris Cpoli** 287, 19.
- Leonardus princeps Maurae** 429, 12.
- Leonardi Liguris statio ad Cpolim defendendam** 254, 13.
- Leonidas oppidum Laconicae** 159, 14.
- Demetrius Leontaris Mehemeti I cum aliis obviam missus** 111, 19 sq. solus cum eo sermonem confert 112, 2. iterum ad eundem missus ib. 18 sqq. eius mortem imperatori nuntiat 113, 5 sqq. 21 sqq.
- Leontarium oppidum Peloponnesi** 236, 1. 390, 22. a Mehemete II expugnatur 405, 18 sqq.
- Lesbus Mehemeti II subiecta** 94, 14 sqq. a Venetis frustra tentata 415, 14 sq. eius princeps Cateliutzes 191, 18. 192, 19 sqq.
- Leuctrum Mainae olim Taenarum, urbs munitissima, imperatori traditum** 17, 11. Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 1. olim Cetaria ib. a Thoma despota expugnatur 391, 2 sqq.
- Libya cives imperii coelestis murtiens** 313, 7.
- Ligudista oppidum Peloponnesi** 133, 9.
- Ligures tribus navibus Cpoli obsessae opitulantur** 238, 11. cum aliis tribus navibus per medios hostes in portum penetrant 247, 19. cum Venetis dissident 258, 10. ad virtutem excitantur a Constantino XI 277, 22.

- Listraena** oppidum 409, 14.
Petrus Lordan classis Venetae dux 89, 15 sqq.
Nicephorus Lucanes Mehemeti II Corinthum tradit 387, 11 sqq.
Thomam despotam ad bellum Demetrio fratri inferendum incitat 389, 1 sqq. eius mors 407, 23 sqq.
S. Lucas quibus scripserit evangelium 355, 24.
Lycus 462, 5.
Lupadium 284, 21.
Lychnitarum gens 276, 17.
Macarius Manuelis II pater spiritalis 124, 18 sq. protosyncelus et Macra cognominatus 156, 15. ad Martinum papam legatus ib. eius mors et laudes 157, 7.
Macedonii haeresis 444, 23.
Macrobbii 208, 5.
Maëdes ameras a Baiazete victus 82, 10.
Magnesia Sasani data 77, 16 sqq. magni domestici in patriarcha creando partes 305, 17.
Mahomet rasul 465, 22.
Mahumetus Amorii f. 72, 11 sqq. ab aulicis dolo interfectus 73, 1 sqq.
Pandulphus Malatesta metropolita Patram a potestate Constantini despotae vindicare conatur 151, 3 sqq.
Malea 104, 4. 13.
Paulus Mamonas Monembasiae praefectus 57, 9 sqq.
Gregorius Mamonas v. Palaeologus.
Mane oppidum 133, 6. 391, 4.
Manfredus, Siculorum rex, Michaelis Aetoli socius 17, 3 sqq.
Mantina 122, 7. 133, 5. 388, 5.
Manuel, Manuelis II frater nothus, Mosem, Baiazetis filium, vincit 87, 8 sqq.
Manuelis Liguris statio ad Cpolim defendendam 253, 5.
Manuel Melachrenus ad Amuratem II legatus 118, 13.
Marathium oppidum 407, 18.
S. Marcus quibus scripserit evangelium 355, 21.
Marcus, Bulgarorum princeps, Andronici despotae socer 54, 11.
Marcus canonicus Patrensis 137, 12. ab Eugenio papa ad Iohannem VI legatus 163, 6.
Marcus episcopus Corinthius Phrantzae familiaris 197, 9.
Maria, despoena Trapezuntia, moritur 191, 15 sqq.
Maro, Amuratis II noverca, pacem inter ipsum et Romanos conciliat 90, 19.
Martinus, Chii insulae procurator, ab Andronico III captus 38, 3 sqq.
Martinus papa 156, 15.
S. Matthaeus quibus scripserit evangelium 355, 19.
Matthaeus hieromonachus et magnus protosyncelus Xenum Hebraeum redarguit 172, 9.
S. Maura 155, 6. 429, 13. prope eam insulae 155, 6.
Mauricius imp. quo beneficio ornavit Monembasiotas 398, 15 sqq.
Maurusia 276, 19.
Mehemetes I, Baiazetis f. natu minimus, etiam Cyriztes appellatus 65, 12 sq. 66, 6. cf. 87, 22 sqq. 90, 9. a Caramano aliisque principibus adiutus Mosem fratrem vincit 88, 5 sqq. quousque regni fines protulerit 89, 3 sqq. cum Venetis pacem componit ib. 15. Manueli II amicus ib. 20 sqq. sedem regiam Adrianopolim transfert 90, 2. mores eius ib. 4 sqq. Manueli II suspiciosus 111, 6 sqq. ab eo quomodo deceptus sit ib. 19 sqq. 112, 17 sqq. eius mors 115, 3 sqq.
Mehemetes II, Amuratis II f., patre superstite regnum accipit 92, 16 sq. vezires sibi adversantes graviter multat ib. 18 sqq. eius ingenium et doctrina 93, 8 sqq. 95, 13 sqq. Caramanum Alisurium opprimit 93, 16 sqq. post Cpolim expugnatam quas regiones in potestatem redegerit ib. 21 sqq. a Rhodo insula classe Itala repulsus 94, 19 sqq. adversus Italos expeditionem fa-

cit ib. 22 sqq. eius mors 95, 6 sq. Gennadium patriarcham maguo in honore habet ib. 17 sq. eius adversus Christianos minae 211, 18 sqq. Cpolis oppugnandae consilium capit 233, 1. Asomatium communit ib. 9. 234, 11. Cpolim adoritur ib. 18. Turachanem in Peloponnesum mittit 235, 1. Adrianopolim reddit 234, 21. urbem obsidere instituit 236, 15 sqq. eius copiae navales ad oppugnandam Cpolim 237, 21. 239, 23. 240, 12. terrestres 240, 15. propter suorum ignaviam stomachans 249, 6 sqq. praefectum classis bonis et dignitate exiit 250, 7. quo strategemate naves in portum Cpolitianum deduxerit 251, 4. eum ponte iungit 252, 1. crudelis in hostes captos 258, 3. portento quodam terretur 264, 4 sqq. 265, 3. milites cohortatur 269, 11 sqq. Cpoli potitur 288, 17. Notaram aliosque occidit 291, 14 sqq. patriarcham a Cpolitianis creari iubet 304, 20. et rite instituit 305, 3 sqq. 306, 11. Cpolim incolis frequentat 308, 1 sqq. patriarchae literas regias de securitate dat ib. 11. Serviorum principem ad pacem sibi cum Hungaris conciliandam invitat 323, 10. a Serviis adiutus in oppugnanda Cpoli 325, 22 sqq. Phrantzae filium iugulat 383, 16 sqq. Homobrydum et Athenas capit 384, 11 sqq. 385, 21 sq. ex Albania repellitur ib. 22. quaedam Serviorum loca occupat 386, 16 sqq. Peloponnesum invadit 387, 2 sqq. quae loca a Thoma despota acceperit 388, 4 sqq. Amarem in Peloponneso relinquit ib. 11 sqq. Demetrii despotaе filiam uxorem expetit ib. 16 sqq. Demetrium et Thomam despotas bello adortus 395, 3 sqq. Demetrium sibi conciliat eiusque filiam uxorem ducit 395, 11 sqq. eius erga Castritzenses perfidia 405, 11 sqq. eius in Peloponneso

res gestae 407, 7 sqq. 408, 23 sqq. Ralem a Thoma despota ad se legatum captivum detinet 410, 1 sqq. ad Pontum Euxinum quae loca expugnarit 413, 13 sqq. Albanitarum ducem Scantarinum vincit 425, 12 sqq. Lemno, Imbro et Euboea potitur 447, 19 sqq. 448, 6 sq. Zuchasanem vincit 449, 23 sqq. Capham occupat 451, 1. adversus Blachos minus prospere res gerit 451, 4. Naupactum et S. Mauram capere frustra conatur 452, 16 sqq. Mehemetes beglerbegus a Mehemete II Serviam expugnare iubetur 386, 16 sqq. Buchalas affines servat 406, 5 sqq. Mele oppidum 131, 4. Melec Azatiuis sultani f. 72, 11 sqq. ab aulicis dolo interfectus 73, 1 sqq. Meligumoppidum Laconicae 159, 14. Melisseni
 Alexius Caesar Strategopulus Aetolos et Epirotas vincit 17, 17 sqq. cf. 17, 1 sqq. Cpolim recuperat 18, 1 sqq. eius honores 19, 15 sqq. unde strategopulus cognominatus 133, 15. Gregorius hieromonachus ad fratres despotas bellantes legatus 162, 16. patriarcha Cpolitianus 200, 5. Leo, Nicephori Melissurgi consobrinus 159, 6. Leo sebastocrator, Nicephori magni protostratoris pater 132, 9. Maria, Antonii Comneni uxor 159, 5. Michael Strategopulus in vincula datus ab Andronico II 26, 18 sqq. Nicephorus Caesar Melissenus 132, 7. Nicephori, magni protostratoris, cognomine Melissurgi, genus 132, 3 sqq. mors intempestiva ib. 12. filius ib. 18. Nicolaus Nicephori f., Theodori despotaе pupillus 132, 18 sqq. uxor ei destinata filia Phrantzae 225, 9. eius hereditas 385,

12. male habitus a Thoma et Demetrio despotis 392, 7 sqq. Corcyram abit 408, 11 sqq. 18 sqq. in Cretam profectus presbyter fit 412, 15 sqq.
- Meliteno 97, 21.
- Menonus Centerionis f. 154, 22.
- Hieronimi Menoti Veneti statio ad defendendam Cpolim 252, 20.
- Georgius Mepen v. Georgius.
- merachures Turcarum sermone summus praefectus stabuli 309, 16.
- Mersaita Turcarum patriarcha 465, 9 sqq.
- Mesebria Constantino despotae data 122, 12. Ianco Hungaro donata 327, 12 sqq.
- Messene olim Ithome 132, 10. 133, 7.
- Methenes ameras a Baiazete victus 82, 10.
- Methone 83, 11. 103, 23.
- Metochita, magnus logotheta, ab Andronico III bonis privatus 36, 8 sqq.
- Metochita Palaeologus magnus logotheta 228, 10.
- Metrophanes, metropolita Cyzicenus, patriarcha fit 192, 16.
- Michael balbus imp. bellis civilibus distractus 98, 16. Saracenos Creta prohibere frustra conatur 100, 2 sqq. 101, 6 sqq.
- Michael, Epirotarum et Aetolorum princeps, a Michaele Palaeologo devictus 17, 1 sqq.
- Michael Caerularius patriarcha 312, 22.
- Michael-begus ad obsidendam Cpolim ab Amurate II missus 90, 14. 19 sqq.
- Michaelpais Turcarum dux 458, 23.
- Miltzas, Blachorum dux, cum Baiazete pactionem init 82, 15 sqq.
- Minos Cretensium rex 101, 15 sqq.
- Mizithra 109, 7.
- Mobdarus, Nizari f., abavus Mohametis prophetae 294, 22.
- Mochlium 387, 7 sqq.
- Thomas Mocenicus classis Venetae praefectus 448, 22 sqq.
- Mohametis prophetae origo et vita 294, 20 sqq. quare monachos immunes esse voluerit 296, 4.
- Heraclio imp. cum donis obvius ib. 14. eius scripta 297, 10. 302, 13. moribundus Abubacarem in locum suum evehit ib. 21. eius doctrina refutata 333, 15 sqq. eius iter prodigiosum 359, 9 sqq.
- Moldoblachi ab Amurate II vexati 91, 1 sqq.
- Molybatina 411, 13.
- monasteria
- Charsianitae 110, 8. 124, 20.
- Chorae Christi salvatoris 36, 10.
- Chortaitae 503, 5. 520, 11 sqq.
- Clerenae 141, 5. Christi salvatoris 154, 14. Eliae 411, 15.
- Georgii martyris 144, 21 sq.
- Iasonis et Sosipatri 412, 1 sqq.
- Iohannis baptistae 307, 18 sqq. 520, 13. Libis 141, 18. Marthae ib. 192, 1. Pantocratoris 120, 10. 122, 10. Peribleptae 113, 19 sqq. Sosandrium 13, 4 sqq. Theodorae 140, 1. Xanthopulorum 124, 19.
- Monembasia, urbs munitissima, imperatori a principe Peloponnesi tradita 17, 10. metropolis 25, 16. a Mamona administrata 109, 12. eius episcopus Theodosius 190, 19. a Mehemete II expugnari nequit 396, 8 sqq. a Thoma despota papae traditur 397, 6. incolae beneficiis imperatoris ornatissimi ib. 9 sqq. a Venetis occupatur 415, 6 sqq.
- Mons niger 410, 15.
- Montisferratensis marchio 27, 5 sqq.
- Morea Hexamilio a Manuele II munita 96, 7 sqq.
- Moses tzelepes ab Amurate I patre ad provincias occidentales administrandas relictus 49, 22 sqq. cum Andronico despota seditionem molitus 50, 6 sqq. morte multatur 51, 9 sqq.
- Moses Baiazetis f., a Demire captus 66, 6 sqq. 86, 5 sqq. dimissus regno potitur 86, 17 sqq. a Mehemete fratre victus perit 87, 22 sqq.
- Mothone olim Pidasus 392, 21.
- Murat Pei 460, 15.

- Mustaphas, Balazetis f. nothus,** ab Amuratis insidiis defensus ab Iohanne VI 109, 1 sqq. post Mehemetis I mortem ab eodem Saracenorum in occidente princeps constitutus 114, 2 sqq. Romanis Calliopolim dedit ib. 11 sq. Baiazetem beglerbegum vincit 115, 11 sqq. ab Amurate victus occidit 116, 1 sqq.
- Mustaphopulus, Amuratis II frater,** Cpoli effrenatus 117, 5 sqq. a fratre occiditur ib. 19 sqq.
- Musulmanus, Baiazetis f., imperio** potitur 86, 13 sqq. victus a Mose fratre occidit ib. 17 sqq.
- Georgius Muzalo procurator imperii** 12, 11 sqq. tutor Iohannis Lascaris ib. 20 sqq. trucidatur ib. 21.
- Mysi cum Romanis connubio principum iuncti** 39, 15 sqq.
- Mysia superior Amurati II vectigalis** 91, 20 sq.
- Naupactus** 150, 14. eius praefectus Bicaridus Marcellus 151, 16. regio vicina Galata appellatur 414, 14 sq.
- Nauplium** 407, 4.
- Neocaesarea** 69, 2.
- Neocastrum** 133, 7.
- Neophytus hieromonachus** 225, 2.
- Nepho, episcopus Cyzicenus, patriarcha factus, mox loco movetur** 31, 20. sq.
- Nesis** 133, 6.
- Nestorii haeresis** 445, 5.
- Netarium** 104, 4.
- Nicaea Michaeli Palaeologo administranda data** 10, 6 sq. sedes imperii Romanorum 15, 18 sqq. a Turcis expugnatur 36, 13 sqq. 79, 8.
- Nicetas patricius, cognomento Orinphas, quo strategemate Saracenos vicerit** 96, 18 sqq. 103, 14 sqq. 251, 19. rei militaris peritissimus 103, 17.
- Nicolaus Choniates protosebastus ad Amurate II legatus** 155, 14.
- Nicomedia Orchani subiecta** 38, 11. 79, 9.
- Nicopolis victoria Baiazetis nobilis** 59, 11 sqq.
- Nili fontes et natura** 208, 15.
- Nizarus, e posteris Cedar, Mohametis prophetae atavus** 294, 22.
- Lucas Notaras ad Amuratem II legatus** 118, 13. drungarius Constantinum despotam Lesbum ducit 193, 14. arrogans 221, 12. 230, 17 sqq. magnus dux et minister 224, 12. cum Pbrantze agit de munere illi tribuendo 227, 15 sqq. 229, 4 sqq. eius statio ad defendendam Cpolim 254, 17. cum Iustiniano Ligure dissidens 262, 10. placatur a Constantino XI 263, 2. a Mehemete II cum filio quare occisus sit 291, 14 sqq.
- Olena Mehemeti II se tradit** 448, 19.
- Orchanae, Bithyniae ameras, Nicaeam et Nicomediam capit** 36, 13 sqq. 38, 11. Andronici III filiam uxorem ducit 39, 19 sqq. cf. 42, 3 sqq. 79, 3 sqq. Chersonesum Thraciae incursat 41, 9 sqq. Iohanni V imperium restituit 42, 4 sqq. regni fines quousque protulerit 78, 21 sqq. loca in Chersoneso expugnata Iohanni V reddit 79, 13 sqq. quamdiu regnaverit ib. 18 sqq.
- Orchanae a Manuele II adversus Mosem fratrem adiutus** 87, 16 sqq. a Sabane vezire proditus, oculis privatur ib. 19 sqq.
- Origenis haeresis** 370, 8. 445, 14 sq.
- Othmanes satrapa Turcarum** 28, 5 sq. Romanos premit 35, 3 sqq. eius origo 69, 1 sqq. 71, 1 sqq. 77, 1 sq. Ertogralis filius et successor 77, 3. provincias a Turcis occupatas inter satrapas partiendas censet 77, 9 sqq. quae ei regio obtigerit 78, 2 sq. aliena invadit ib. 3 sqq. quamdiu regnaverit ib. 18 sqq.
- Othmanidarum regno** 64, 18 sqq.
- Pachomiam** 24, 4.
- Palaeocastrum** 195, 9.
- Palaeologi**
- Alexius ab imperatore Alexio Angelo, socero, imperio destinatus, praematura morte occidit** 6, 9 sqq.
- Alexius Examplaco, canaclei**

praefectus, Phrantzae socer 191, 8. Andreas, Thomae despotae f., nascitur 236, 8 sqq. a papa despota creatur 424, 6 sqq. Andronicus a Theodoro Lascari imp. magnus domesticus fit 6, 15. eius filii 7, 1. Andronicus II Michaeli VIII patri honestam sepulturam recusat 24, 9 sqq. ecclesiarum conciliationem improbat ib. 15 sqq. Beccum patriarchali dignitate exiit 25, 9. eiusdem asseclas loco movet ib. 17 sqq. erga milites liberalis ib. 22 sqq. erga Iohannem Lascarium officiosus 26, 1 sqq. eius liberi 27, 1 sqq. Rogerium et Pirincerium Tentzam Catellanos belli adversus Turcas socios habet 28, 12 sqq. Rogerium occidi iubet 29, 17 sqq. rei navalis negligens 32, 14 sqq. ab Andronico nepote regno privatur 35, 6 sqq. quo honore Monembasiotas auxerit 399, 1 sqq. Andronicus III Michaelis f. 33, 5 sqq. Andronico II avo carus ib. 7. Manueli fratri mortem affert ib. 9 sqq. propterea obliurgatus ab avo, seditionem movet ib. 22 sqq. urbe potitur 35, 7 sqq. erga adversarios mitis 36, 11 sqq. a Turcis vincitur ib. 13 sqq. Chium insulam occupat 38, 3. Phocaenses vectigales facit ib. 7. quas gentes in potestatem redegerit ib. 13. eius ex Anna uxore liberi 39, 14 sqq. Mysorum principis socer ib. 17. Iohannem Cantacuzenum tutorem filii relinquit ib. 21 sqq. eius mores 40, 5 sqq. mors ib. 11. bulla aurea Monembasiotis donata 399, 10 sqq. 400, 1 sqq. Andronicus despota, Iohannis V f., imperio destinatus 47, 3 sqq. ad administrandam Cpolim relictus, cum Mose tzelepe seditionem molitur 50, 4 sqq. excaecatus in carcerem conicitur 51, 10 sqq. liberatus ib. 23 sqq. et iterum urbi praefectus 52, 11. pristina consilia recipit ib. 20

sqq. imperio exclusus 53, 15 sqq. a Baiazete auxilia accipit 54, 6 sqq. et regno potitur 55, 3 sqq. eiectus et Thessalonicam relegatus ib. 16 sqq. 56, 14 sqq. eam urbem Venetis vendit 64, 12 sqq. Andronicus despota Manuelis II f. 121, 14. Thessalonicam a patre sibi donatam Venetis vendit et in monasterium se abdit 122, 2 sqq. eius mors 134, 12. Anna Michaelis VIII f. 24, 3. 33, 5. Constantinus Andronici f. 7, 1 sqq. Constantinus porphyrogenitus Michaelis VIII f. 27, 1. ab Andronico II in vincula datur 26, 15 sqq. Constantinus despota Andronici II f. 27, 1. ab Andronico III in carcerem coniectus 36, 7 sqq. Constantinus Manuelis II f. 121, 14. Constantinus XI Manuelis II f. 121, 14. Cpolim gubernat 118, 7 sqq. Anchialum et Mesembriam a patre accipit 122, 12. cum Iohanne VI in Peloponnesum proficiscitur 123, 14 sqq. eius praeceptor 125, 19 sqq. Caroli principis in Peloponneso heres futurus propter Theodoram uxorem, illius consobrinam 128, 13. 129, 5 sqq. quae loca a Thodoro fratre acceperit 130, 15 sqq. Nicolai Melissenii procurator et futurus heres 132, 3. 18 sqq. Patra potiri conatur 134, 15 sqq. a Phrantza servatur 138, 10 sqq. pactione cum Patrensisibus facta recedit 145, 17 sqq. Chalatrixam in ditionem accipit 148, 6 sqq. de eo oppido cum Thoma fratre dissidens ib. 1 sqq. 149, 1 sqq. Patram in potestatem redigit 156, 6. Glarentzam a Venetis emit ib. 8. Cpolim proficiscitur 159, 20 sqq. 160, 17. ab Iohanne VI Theodoro imperii heredi praelatus 161, 13 sqq. in Peloponnesum reversus 161, 19 sqq. cum Theodoro despota bellat 162, 7. cum

eodem conciliatus Cpolim redit 162, 22. Aecaterinam, Lesbiorum principis filiam, uxorem ducit 192, 19. 193, 14. in Peloponnesum profectus, spem imperii alit 193, 19 sqq. Iohanni VI adversus Demetrium auxilio venit 194, 24. a Turcis obsidetur 195, 4. eius uxor moritur ib. 7. Selymbria donatur ib. 13. facta cum Theodoro fratre possessionum permutatione in Peloponnesum redit 196, 3. de administranda Peloponneso quod consilium habuerit 200, 21 sqq. Isthmum munire instituit 201, 11. 202, 11. imperator creatur 204, 15 sqq. Phrantzen in Iberiam et Trapezuntem mittit conciliandi connubii causa 206, 22 sqq. Amuratis II viduam uxorem ducere cogitat 213, 2 sqq. eius de ducenda uxore cum Phrantze colloquium 220, 1 sqq. Iberorum regis filiam ducere constituit 222, 7 sqq. eius de Phrantzae officis et remuneratione cum ipso et Notara colloquia 223, 1 sqq. 227, 7. 228, 5. Notarae arrogantiam aegre fert 230, 16 sqq. Phrantzen magnum logothetam creat 231, 10 sqq. Mehemeti II bellum paranti avertendum censet 233, 18. quomodo navibus usus sit ad urbem defendendam 238, 6 sqq. strenue pugnat et res bellicas adornat 246, 21. 255, 23. 286. 3. quas singulis navibus stationes tribuerit 255, 20 sqq. supellectilem sacram in numos redigit 256, 8. naves hostium incendio delere conatur 256, 16. Turcas captos occidit 258, 6. Venetos et Ligures dissidentes placat ib. 18. erga cives benignus 260, 18. eorum convicia patientius fert 261, 7 sqq. Iustinianum Venetum et Notaram dissidentes conciliat 263, 2. solennes pompas per urbem haberi iubet 271, 9 sqq. milites ad virtutem cohortatur ib. 18. eius cadaver ab

hostibus repertum 290, 18 sqq. connubium a Francisco Fuscari olim sibi oblatum imperator factus repudiat 324, 3 sqq. cum papa agit de adiuvanda Cpoli 325, 3 sqq. eius in defendenda urbe alacritas laudata 327, 4. Demetrius Andronici II f. 27, 9. Demetrius despota Manuelis II f. 121, 14. Cpoli profugus 118, 2 sqq. Zoen uxorem ducit 161, 7 sqq. cum Iohanne VI concilio Florentino interest 176, 21. Pauli Asanis filiam ducit 193, 6 sqq. de permutandis possessionibus Phrantzes a Constantino despota ad eum legatus ib. 23. imperatorem bello lacessit 194, 12 sqq. imperium affectat 204, 8. in Peloponnesum abit 206, 9. adversus Albanitas seditiosos Amaris ope nititur 383, 7 sqq. 11 sqq. a Mehemete filiam in matrimonium rogatur 388, 16 sqq. a Thoma fratre debellatur 389, 1 sqq. 13 sqq. eius loca quaedam obsidet 390, 21. a Turcis adiuvatur 393, 15 sqq. pacem cum fratre compositam mox violat 394, 7 sqq. in potestatem Mehemetis II venit coniugemque ei dat filiam 395, 3 sqq. quae loca ei ad victum donata sint a Mehemete II 413, 22 sqq. locis restitutis stipendium accipit 427, 22 sqq. ipsius et coniugis mors 449, 5 sqq. Eudocia Michaelis VIII f. 24, 3. Georgius 390, 23. 391, 8. Manuelis Buchalae socer 406, 16. e Turcarum custodia aufugit ib. sq. Gregorius Mamonas, Phrantzae levir, cum omni familia pestilentia exstinctus 109, 10 sqq. Helena, Thomae despotae f., Lazaro, Serviorum principi, nubet 202, 13. Venetiis eos, qui se bonis privarunt, accusatura 446, 23 sqq. Helena regina S. Maurae monacha moritur 450, 15 sqq. Helena, Phrantzae uxor, Alexii Examplaconis f. 191, 7. capta primario praefecto stabuli Me-

hemetis II venditur 309, 13 sqq.
 a coniuge redempta 384, 18 sqq.
 monacha fit 430, 11.
 Iohannes Andronici f. 7, 1 sqq.
 Iohannes Andronici II f. 27, 9.
 morte praematura obit ib. 10 sq.
 Iohannes V., Andronici III f.,
 Iohannem Cantacuzenum tuto-
 rem et socerum habet 39, 21
 sqq. ab eo iniuste habitus
 40, 14 sqq. ad Orchanem con-
 fugit 41, 21 sqq. huius auxi-
 lio imperium recuperat 42, 4
 sqq. Cantacuzenum a bello
 sibi inferendo epistola dehortari
 studet ib. 18 sqq. ab Amura-
 te I decipitur 45, 8 sqq. cum
 eodem amicitiam inicit 46, 22 sqq.
 eius filii 47, 3 sqq. erga Amu-
 ratem officiosus 48, 1 sqq. in
 compescenda satraparum sedi-
 tione eum adiuvat 49, 17 sqq.
 ad regendam Cpolim Androni-
 cum filium relinquit 50, 4 sqq.
 seditiosum punire cogitur ab
 Amurate I ib. 6 sqq. Latino-
 rum opem frustra implorat 52,
 5 sqq. ab Andronico filio ca-
 pitur 55, 3 sqq. e custodia
 elapsus, a Baiazete in imperium
 restituitur ib. 16 sqq. quous-
 que imperaverit 56, 20 sqq.
 Iohannes Andronici despotae f.
 54, 5. cum patre aliquantisper
 imperium tenet ib. 8 sq. Baiazeti
 in suspicionem adductus, Cpolim
 redit 61, 1 sqq. urbi praeficitur
 a Manuele II 62, 1 sqq.
 Iohannes VI Manuelis II f. 114,
 10 sqq. 16 sqq. 121, 14 sqq. Mu-
 staphamab Amuratis insidiis de-
 fendit 109, 1 sqq. Sophiam Mon-
 tisferratensem uxorem ducit 110,
 12. Mustapham in occidente
 principem constituit 114, 2 sqq.
 16 sqq. in Hungariam profi-
 ciscitur 118, 7 sqq. cum Amu-
 rate II pacem componit ib. 11.
 redit ib. 23 sqq. imperator
 creatus a patre 121, 1. cum
 Sophia uxore divortio facto 122,
 15 sqq. Mariam Comnenam du-
 cit 123, 9 sqq. in Peloponne-
 sum profectus ib. 14 sqq. a Ca-

rolo loca quaedam accipit 128,
 5 sqq. Patram frustra tentat ib.
 18 sqq. 129, 9. Cpolim redit
 130, 9. Amuratem II Thessa-
 lonicam aggredi vetat 155, 14.
 eius ad Martinum papam legati
 156, 13. Thomam fratrem des-
 potam creat ib. 20. Constan-
 tinum Theodoro, fratri ma-
 iori, praefert 161, 13 sqq. eos
 bellantes conciliat 162, 12. eius
 cum Xeno Hebraeo disputatio
 163, 11 sqq. Florentinae synodo
 de conciliandis ecclesiis interest
 176, 13 sqq. quomodo exceptus
 sit a Venetis et papa 181, 14
 sqq. 187, 12 sqq. a Demetrio
 fratre obsidetur 194, 12 sqq.
 eius mors 203, 17.
 Iohannes Andronici despotae f.,
 Manuelis II nepos 122, 7.
 Irene Michaelis VIII f. 24, 2.
 Mamonas magnus dux Monem-
 basiam administrans 109, 12.
 Manuel despota Michaelis VIII
 f. 33, 5 sqq. quo casu perierit
 ib. 13 sqq.
 Manuel II Iohannis V f. 47, 3
 sqq. ab occupanda arce Thes-
 salonicensium prohibetur a Tur-
 cis ib. 10 sqq. Lesbum, inde
 Prusam ad ameram abit 48, 3
 sqq. ad patrem redit 49, 11 sqq.
 imperio destinatus 53, 5 sqq.
 cum patre capitur ab Androni-
 co fratre 55, 3 sqq. e carcere
 elapsus, Baiazetis auxilio impe-
 rator fit ib. 16 sqq. ab eodem
 insolentius habitus, cum prin-
 cipibus quibusdam foedus pan-
 git 57, 4 sqq. in occidentem
 proficiscitur auxilii petendi cau-
 sa 61, 16 sqq. foedere iunctus
 cum Iessai 86, 9 sqq. et Musul-
 mano, Baiazetis filius 87, 1. Mo-
 sem, Baiazetis f., terra marique
 vincit ib. 6 sqq. Orchanem,
 Baiazetis nepotem, adversus Mo-
 sem, patrum eius, adiuvat ib.
 16 sqq. Mehemeti adversus
 eundem auxiliatur 88, 12. Tha-
 sum expugnat 96, 5 sq. Hexa-
 milium in Isthmo exstruit ib. 8
 sqq. 107, 19 sqq. 108 sqq. Cpo-

lim rediens Phrantzen in cubiculum assumit 110, 17 sq. sacramentum Mehemeti I datum violare recusat 111, 6 sqq. Mehemeti I legatos obviam mittit ib. 19 sqq. 112, 18 sqq. Amurati regnum paternum deberi censet 114, 2 sqq. apoplexia corripitur 117, 10. Mahometi prophetae simillimus ib. 11. eius mors 121, 5 sqq. liberi ib. 14. inter hos, dum in vivis est, regnum distribuit ib. 20. eius ultima voluntas 124, 6 sqq. eius de conciliandis ecclesiis consilium Iohanni filio datum 178, 11.

Manuel Zoen Cpolim ducit 161, 9. de conciliando connubio legatus 216, 15. 222, 4.

Manuel Thomae despotae f. 385, 5 sqq. 424, 20.

Michael VIII Comnenus, Andronici f. natu maximus 7, 4. gratus ib. 5 sqq. affectati imperii accusatus in quaestionem vocatur ib. 11 sqq. liberatus et pristinis honoribus restitutus civitati Nicaeensiis praeficitur 10, 4 sqq. imperatori rursus suspectus ib. 10 sqq. Iconium aufugit ib. 11, 3 sqq. cum copiis Sultani Scythas fugat ib. 6 sqq. ab imperatore revocatus contostauli dignitatem recipit ib. 15 sqq. a Muzalone ad administrandam rem publicam socius assumtus 14, 3 sqq. potestate abutitur ad perficienda sua consilia ib. 12 sqq. despotae, mox imperator fit 15, 15 sqq.

Michaelem, Epirotarum et Aetolorum principem devincit 16, 1 sqq. recuperata Cpoli 17, 17 sqq. Iohannem Lascarim excaecat, imperium sibi vindicat 20, 7 sqq. anathemate constringitur ab Arsenio patriarcha 21, 1 sqq. cum Alexandro papa de conciliandis ecclesiis agit ib. 15. devictis Italis 22, 10 sqq. insulas maris Aegaei recuperat ib. 17. Sangarii ripas communit 23, 19 sqq. eius liberi

24, 1 sqq. mortuus honesta sepultura caret ib. 3 sqq.

Michael Andronici II f. 27, 1. male pugnat contra Latinos se-ditiosos 30, 6 sqq. contra Turcas ib. 14 sqq. eius liberi 33, 5. mors ib. 19 sqq.

Michael despotae Iohannis V f. 47, 3 sqq.

Michael Manuelis II f. 121, 14.

Nicephorus Demetrii Cantacuzeni gener quam stationem habuerit ad Cpolim a Turcis defendendam 255, 19. strenue pugnat 283, 1.

Notaras Cateliutzes v. Cateliutzes. Simonis Andronici II f. 27, 9. despotae Serviorum uxor ib. 10.

Theodora Michaelis f. 33, 5.

Theodorus Andronici II f. 27, 9. in Lombardiam missus marchio fit et uxorem ducit e gente Spinularum ib. 17 sqq. reversus Andronicum minorem adiuvat 34, 14 sqq.

Theodorus porphyrogenitus Iohannis V f. 47, 3 sqq. Manuelis II uxorem tandem accipit 62, 4 sq. principatum Spartae societati Iohannis baptistae vendere conatus 63, 9 sqq. aegre recipitur 64, 3 sqq.

Theodorus despotae Manuelis II f. 121, 14. Lacedaemonem a patre accipit 122, 10. eius in monasterium se abdendi consilium 123, 18 sqq. 128, 18 sqq. 129, 10. Constantino fratri quae loca donarit 130, 15 sqq. Nicolai Melisseni tutor 132, 18 sqq. eius uxor moritur 158, 6. imperii heres 161, 12. cum Constantino despotae bellat ib. 19 sqq. Cpolim venit 196, 3 sqq. Selymbriae moritur 203, 11.

Theophili, eruditissimi viri, statio ad defendendam Cpolim 203, 19. fortitudo 286, 14. sqq.

Thomas Manuelis II f. 121, 14. quae loca Peloponnesi a patre acceperit 122, 14. Chalatrizam, oppidum Centerionis principis, obsidet 148, 1. cum Constantino fratre de eo dissidens ib.

- 3 sqq. 149, 1 sqq. Centerionis gener 148, 2. 154, 3. 15. despota fit 156, 20. cf. 206, 5. eius filia Helena 202, 13. Cpolium venit 204, 5. in Peloponnesum redit ib. 20. eius filius Andreas natus 236, 8. adversus Albanitas seditiosos Amaris Turcae ope usus 383, 7 sqq. 11 sqq. Phrantzen inter ministros recipit ib. 22 sqq. Mehemeti II quae loca tradiderit 388, 4 sqq. 20 sqq. sacramenta Mehemeti II data violat et fratrem bello adoritur 389, 1 sqq. 13 sqq. a Turcis vincitur 393, 15 sqq. 21 sqq. in pacem cum fratre redit 394, 7 sqq. e Peloponneso Corcyram proficiascitur 407, 15 sqq. 408, 6 sqq. ad papam et Mehemetem II legatos mittit 410, 1 sqq. in Italiam traicit ib. 22 sqq. a Pio II papa quomodo exceptus sit 412, 6 sqq. Venetias et Ancouam profectus, mox Romam redit 413, 2. eius filia Serviorum regina ib. 5 sqq. moritur 415, 17 sqq. eius liberi ab ecclesia Romana sustentati ib. de eorum educatione ad paedagogum epistola Bessarionis cardinalis 416, 3 sqq. filius natu maximus despota creatur a papa 424, 6. filia Paraciolo, principi Italo, nubit 424, 17 sqq.
- Palaeologus beglerbegus, Thomae Gidi f., proelio occisus 450, 5 sqq.
- Gregorius Palamas, episcopus Thessalonicensis, Barlaamum Italum refutat 39, 1 sqq.
- Pamisus fl. in sinu Messeniaco 132, 2.
- Pancota 200, 13.
- Paraciolus, princeps Italus, Thomae despotaee filiam uxorem ducit 424, 17 sqq.
- Paraspondelus magnus dux 161, 8.
- Parentium portus 181, 15.
- Patra ab Iohanne VI frustra tentata 128, 18 sqq. 129, 9. item a Constantino despota 135, 7 sqq. 145, 17 sqq. ei traditur 148, 6. ab eo subigitur 156, 5. pestilentia affligitur 157, 19. ab Alexio Lascari administrata 200, 20. 201, 4. ab Amurate II expugnatur 203, 1 sqq.
- Paulus, Troilus et Antonius fratres quam stationem habuerint ad defendendam Cpolim 253, 10. 288, 7.
- Pegae palatium 55, 5.
- Pegae a Monembasiotis habitatae 400, 2. 401, 2. 7.
- Pelaeorum mores 218, 10.
- Peloponnesus a Romanis quomodo recuperata sit 17, 6 sqq. a Baiazete affligitur 83, 7 sqq. a Latinis Dabalo data 107, 1 sqq. eius forma 108, 9. magnam partem a Carolo principe occupata 128, 5 sqq.
- Pentachyria 387, 5 sqq.
- Pergamus Sasaki data 77, 16 sqq.
- Peristerium Serviae oppidum Mehemeti II proditur 386, 21.
- Peritheorium oppidum 133, 10. eius provincia 76, 11.
- pestilentia ad Pontum Euxinum vehemens 109, 8 sqq. Cpoli 110, 11 sqq. 429, 5 sqq.
- Petalidium 407, 17.
- Petrium regio Cpolis 254, 18.
- S. Petrus oppidum Laconicae 159, 13.
- Philadelphia Caramano Alissurio data 77, 18 sqq.
- Alexius Lascaris Philanthropenus Bostitzam administrat 135, 19.
- Patrae praefectus 200, 19. Constantinum despotaem imperatorem coronat 205, 7 sqq.
- Georgius Philanthropenus Isaacii Asanis gener 138, 21.
- Philes Palaeologus protostrator Turcas vincit 30, 20 sqq.
- Philocrene oppidum 37, 4.
- Angelus Philometes, ad Amurate II legatus, in carcerem ab eo conicitur 116, 12 sqq. dimittitur 118, 11 sqq.
- Phlabyrinthum oppidum 414, 16.
- Phocaeenses Latini Andronico III vectigales 38, 7.
- Nirephorus Phocas Cretam a Saracenis vindicat 105, 9 sqq.
- Photinus protospatharius e Creta eiicitur a Saracenis 100, 3 sqq.

Alexius Phrantzes Georgii f., infans mortuus 192, 15.
 Alexius Phrantzes Georgii f. 195, 10. moritur 203, 13.
 Andronicus Phrantzes, Georgii f., infans mortuus 200, 7.
 Georgius Phrantzes quod consilium secutus sit in scribenda historia 3, 5 sqq. 5, 7 sqq. res a nemine dum literis mandatas sibi conscribendas proponit 4, 1 sqq. quando natus sit 65, 3 sqq. unde rerum notitiam habeat 66, 21 sqq. patris loco Thomae principis cubicularius, cum eodem in Peloponnesum proficiscitur 109, 21 sqq. eius fratres qua conditione vitae fuerint 110, 5 sqq. a Manuele II in cubiculum assumitur ib. 15 sqq. ad Amuratem II legatus 118, 13. propter allatum laetum nuntium donis ab imperatore, cumulatus 119, 5 sqq. ultimam Manuelis II voluntatem literis mandat 124, 6 sqq. Iohanni VI ab eodem commendatus 125, 5 sqq. huius cubicularius fit 124, 4 sqq. quomodo in familiaritatem Constantini despotae venerit 125, 19 sqq. in huius cubiculum transit 126, 14 sqq. Iohannem VI in Peloponnesum proficiscentem comitatur 127, 1 sqq. cum Constantino in Peloponneso manet 130, 15. a Patrensibus captus 138, 10 sqq. liberatur et muneribus augetur 145, 14 sqq. eius materterae monachae 140, 21 sqq. Chalatrizae praeficitur 150, 9 sqq. ad Amuratem II missus 147, 13 sqq. 150, 13 sqq. huius legatis literas subtrahit 152, 14 sqq. quod responsum tulerit ab Amurate II 153, 9 sqq. iterum captus a Catelanis et redemptus 155, 5. Patrae praeficitur 156, 22. Macarii Macrae amicus 157, 3. ad Iohannem VI legatus, protovestiarius fit ib. 21. ad Antonium Comnenum, Amuratem II et imperatorem legatus 158, 10. ad Mariam Melissenam, Antonii Co-

mneni viduam, de permutandis oppidis missus 159, 5. re infecta reversus ib. 17 sqq. ad Turachanem ablegatur 160, 3. Cpolim cum Constantino proficiscitur ib. 17 sqq. Amuratem II in Constantini despotae partes pertrahit 162, 4. ad fratres bellantes ab Iohanne VI legatus ib. 21. cum Constantino despotia Cpolim redit ib. 22 sqq. uxorem ducit Helenam Palaeologam 191, 7. eius liberi ib. 11. 192, 15. 193, 3. 200, 7. ad uxorem Constantino petendam Lesbum missus 192, 19. de permutandis possessionibus a Constantino ad Demetrium fratrem legatus 193, 23. Selymbriae praeficitur 195, 13 sqq. in Peloponnesum redit 196, 14. Cpolim legatus propter Hungarorum adversus Turcas expeditionem ib. 22 sqq. Spartaee et locis adiacentibus praeficitur 200, 8. Cpolim mittitur ob coniugium Constantini despotae et alia negotia 203, 2. ad ameram legatus de Constantino despotia ad imperium evehendo 204, 15 sqq. de uxore Constantino petenda in Iberiam et Trapezuntem missus 206, 22. prope Amisum naufragium facit 210, 11. eius cum Trapezuntiorum rege de Amuratis II morte colloquium ib. 20 sqq. Constantino XI suadet, ut Amuratis II viduam ducat 213, 2 sqq. Cpolim redit 217, 6. legationum satietae captus 223, 1 sqq. a Constantino XI largis promissis placatur ib. 227, 7 sqq. eius cum Notara colloquium de munere sibi tribuendo ib. 15 sqq. 229, 4. a Turcis captus Spartam ducitur 309, 10. eius uxor et liberi capti ib. 13. cum uno Iohanne Cantacuzeno arcana Constantini XI consilia novit 327, 10 sqq. inter ministros Thomae despotae receptus et Certeza oppido donatus 383, 22 sqq. in Serviam ablegatur 384, 2 sqq.

- uxorem et comitem eius redimit ib. 17 sqq. ad senatum Venetorum legatus 385, 15. e Peloponneso discedere cogitat 392, 5 sqq. Corcyram proficiscitur 408, 11 sqq. in monasterium S. Eliae, mox Iasonis et Sospatri concedit 411, 6 sqq. in Italiam proficiscitur 424, 10 sqq. Corcyram redit 425, 7 sqq. S. Mauram proficiscitur 429, 12 sqq. monachus fit Gregorii nomine 430, 6. monachus magni habitus fit 449, 11 sqq. rheumatismo laborat 430, 6 sqq. 451, 8 sqq. quorum auctoritate comotus historiam scripserit 452, 21 sqq.
- Iohannes Phrantzes Georgii f. maximus 191, 11. eius laudes 229, 15. a Mehemete II iugulatur 383, 16 sqq.
- Thamar Phrantza, Georgii f., nata 193, 3. Nicolao Melisseno in matrimonium destinata 225, 9. capta 309, 13. moritur 385, 7 sqq.
- Phrygia magna Caramano Alissurio data 77, 18 sqq.
- Pidasus nunc Mothone 392, 21.
- Pidema 133, 6.
- Piriicerius Tentzas v. Tentzas.
- Pius II papa quomodo Thomam despotam exceperit 412, 6 sqq.
- Πλάγιον κακόν* via 108, 5.
- Platamonas oppidum Laconicae 159, 14.
- Plate insula victoria Manuclis II nobilis 87, 11.
- Polianum Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Ponticum 388, 22. 406, 12. Mehemeti II cedit 448, 19.
- portae Cpolis
- Charsae 462, 4. Chrysia sive Aurea 237, 14. 460, 18. 469, 24. 472, 14. Lignaria 237, 17. Pulcra 254, 19. Regia 255, 2. S. Romani 237, 10. Selybria 253, 22. S. Theodosiae 254, 18.
- Prasus oppidum Cretae 103, 15.
- Proasteum oppidum Laconicae 159, 14.
- Proenococcos a Mehemete II exoriat 405, 16 sqq.
- Phrantzes.*
- protopapae quod munus fuerit hu creando patriarcha 305, 16.
- Prusa 466, 4. Romanis erepta ab Orchane 79, 9.
- Pylus 103, 23. Abaxinus 408, 5 sqq.
- Itilus 131, 2.
- Pyrrhi haeresis 445, 18.
- Iohannes Rales, a Thoma despota ad Mehemetem II legatus 410, 1 sqq. ab hoc vinculis oneratur ib. 10 sqq.
- Georgius Raulus Nicolai Melisseni avunculus 408, 18. a Thoma despota ad papam legatus 410, 1 sqq.
- Michael Raulus Ises Thomae despotae summus minister 161, 21. ab Amare captus occiditur 426, 2. 23 sqq.
- Thomas Raulus Chalatrizam Thomae despotae comparare studens 149, 1 sqq.
- Realtus pons Venetiis 186, 11.
- Rhabias e posteris Cedar 295, 1.
- Rheontas oppidum Laconicae 159, 15.
- Rhodiensium fratrum magister ad Nicopolim a Turcis captus 60, 6.
- Rhodus a Mehemete II frustra tentata 94, 19 sqq.
- Iohannes Rhosotas Phrantzae e captivitate liberandi causa ad Patrenses missus 146, 2.
- Antonius Ritzus 217, 8.
- Rogerius Catelanus bellum adversus Turcas se facturum pollicitus 28, 12 sqq. magni ducis dignitate ab Andronico II honestatur 29, 2 sqq. Romanos affligit ib. 7 sqq. iussu imperatoris occiditur ib. 17 sqq.
- Roma pestilentia afflicta 423, 3.
- Romani in quaestionibus tormentorum abstinentes 9, 7 sqq.
- Romanus imp. Cretam recuperat 105, 6 sqq.
- Rossiae cardinalis quae statio fuerit ad defendendam Cpolim 254, 15. cur non creatus fuerit patriarcha 325, 3 sqq.
- Sabellium 426, 15.
- sagittae 464, 16 sqq.
- Salmenicum 409, 14.
- Samaria turris Thessalonicensis 508, 4.

- Samatelli Patrensis filius a Phran-
tze captus 138, 18.
- Samothrace Demetrio despotae a
Mehemete II donata 413, 22 sqq.
- Sangarius fl. a Michaele III ca-
stris munitur 23, 19 sq.
- Santamarium a Mehemete II ex-
pugnatur 409, 3.
- Sarabale Constantino despotae a
Patrensis tradita 145, 17.
- Saraceni regnum in multas partes
distrahi patiuntur 97, 16 sqq.
Creta potiti 98, 19 sqq. 101,
6 sqq. Cycladas insulas popu-
lantur 102, 21 sqq. victi a Ni-
ceta 103, 4 sqq. Basilio Mace-
doni tributa pendunt 105, 2 sqq.
rebelles a Nicophoro Phoca in-
sula eiiciuntur ib. 6 sqq. eo-
rum varia nomina unde origi-
nem trahant 303, 19. Ismaelis
posterii et a pactione dei ex-
clusi 317, 14 sqq. eorum re-
ligio refutata 333, 15 sqq. Mo-
hametis doctrinam plerique pa-
rum liberali animo sequuntur
367, 21 sqq.
- Sarcanes ameras a Baiazete devi-
ctus 82, 7 sq.
- Sarchanes quam regionem tenuerit
77, 17 sq.
- Sardiensis metropolita Ferrariae
mortuus 192, 6.
- sarlatines 464, 9.
- Saulaurus 133, 8.
- Scanterinus a. Scantares Albani-
tarum princeps a Mehemete II
victus 425, 12 sqq. moritur
430, 1. eius regnum divisum
inter Venetos et sororis filium
ib. sqq.
- Georgius Scholarius patriarcha 304,
22 sqq.
- Sclabitz 146, 1.
- Sclabochorium 200, 14.
- Scuda regio 276, 20.
- Scutari olim Chrysopolis 112, 9 sqq.
- Scytharum mores 67, 13 sqq.
- Sebastia ab Othmane occupata 78,
10.
- Selymbria Constantino despotae
donata a Phrantze administra-
tur 195, 13. Theodoro despo-
tae traditur 196, 5 sqq.
- Sergius pseudabbas Mohametis pro-
phetae socius 295, 20.
- Serrae 47, 12. 57, 5.
- Serum mores 218, 2.
- Servii ab Amurati I devicti 80, 21
sqq. a Mehemete II in pote-
statem redacti 94, 12. princi-
pis eorum filia Amurati II nu-
pta, post huius mortem in pa-
triam redit 213, 2. Mehemetem
II Cpolim oppugnantem adiu-
vant 323, 10 sqq. 325, 22 sqq.
eorum princeps beneficus 521, 5.
- Sguomalles Palaeologus Mehemeti
II Caritanae tradit 407, 21.
- Siderocastrum 426, 16.
- Sigismundus Germaniae rex bello
adversus Baiazetem commoto 58,
10 sqq. ad Nicopolim divincit-
ur 59, 11. 82, 21 sqq.
- Sinanes beglerbegus Iohannina
occupat 157, 1 sqq.
- Sinope coloni Cpolim deducti a
Mehemete II 308, 9. a Mehe-
mete II expugnatur 94, 7. 413,
13 sqq.
- Sinopium v. Sinope.
- Sitanas oppidum Laconicae 159, 15.
- Smentorobum a Mehemete II oc-
cupatur 386, 16 sqq. 21 sq.
- Soliman Siachus Iohannis Comse-
ni f. 71, 5. Ertogrulis pater ib.
19.
- Sophia, marchionis Montisferraten-
sis f., Iohannis VI uxor 110, 22
sqq. repudiata in patriam re-
dit 122, 15.
- Sophia urbs 384, 16. 451, 6.
- Sopholeus nauclerus Cretensis 412,
18.
- Sosan pasias vezires Mehemetis II
266, 11 sqq.
- Sozopolis 403, 3.
- Sparta a principe Peloponnesi Ro-
manis tradita 17, 12. a Theo-
doro porphyrogenito nequid-
quam societati Iohannis bap-
tistae vendita 63, 9 sqq. a Me-
hemete II in potestatem redi-
gitur 395, 11 sqq.
- Sphentiaries Sinopensium princeps
a Mehemete II victus 413, 13
sqq.
- Spinularum gens 28, 2.

- Spitalis oppidum 133, 6.
 Stamerum 154, 9.
 Stephanus Serviae despota 57, 8
 sq. cum Mauuele II et Sigismundo, Germaniae rege, adversus Baiazetem bellat 59, 15.
 Stephanus Syphro papa separatae ecclesiae Latinae et Graecae auctor 312, 15.
 Stephani Alexandrini thema de Saracenorum regno 315, 3 sqq.
 Strobolium castrum a Venetis occupatur 450, 12 sqq.
 Stylaria oppidum 159, 20.
 surgunides Turcarum sermone coloni dicti 308, 8 sq.
 Tartari 470, 12.
 Taygetus mons 130, 23.
 Techoius ameras a Baiazete victus 82, 10.
 templa Cpolis
 apostolorum sedes patriarchalis a Mehemete II constitutum 207, 3 sqq. S. Constantini 240, 11. S. Cyriacae 462, 3. S. Demetrii 254, 17. S. Romani 462, 3. 471, 17. S. Sophiae 111, 3 sq. 289, 19. 307, 6.
 temporum computatio a mundo condito usque ad Cpolim a Turcis captam 294, 7. 304, 1.
 Pirincerius Teutzas Catelanus Andronico II opem suam offert 29, 3 sq.
 Teriolium 146, 1.
 terrae motus 32, 10 sqq. 379, 3. 447, 3 sqq. 493, 1. 4 sqq. eorum probabilis origo 381, 7 sqq.
 Thasus a Mauuele II expugnata 96, 5 sq.
 Thebae ab Amurate II occupatae 91, 9. Delatziolae a Latinis datae 107, 3 sqq. earum dominus Antonius Comnenus 159, 3. a Turachane expugnatae ib. 17.
 themata de Saracenorum regno 315, 3 sqq. 316, 1 sqq.
 Themines e posteris Cedar 295, 2.
 S. Theodoraе sepulcrum Thessalonicense direptum 516, 6 sqq.
 Theodora Caroli principis consobrina, Constantini despotaе uxor 128, 13. 129, 7 sqq. eius mors 154, 9.
 S. Theodori collis prope Galatam 259, 5.
 Theodori Carystii statio ad Cpolim defendendam 254, 9.
 Theodosius, episcopus Monembasiotarum, ad papam legatus 190, 19.
 Theodosii Cyprii gener, Michaelis f., a Constantino XI ad Ianicum Hungarum legatus 327, 18 sq.
 Thessalonica in potestate Turcarum 47, 10 sqq. Andronico despotaе tradita 56, 21 sqq. 122, 2. ab eodem Venetis venditur 64, 12 sqq. 122, 3. Venetis ab Amurate II erepta 90, 19 sqq. 155, 12. a Latinis afflicta 487, 6 sqq. munitur 491, 3 sqq. ab Amurate II obsidetur 494, 13. capta 506, 3 sqq. diripitur 509, 1 sqq. incolae pro mancipiis habentur 510, 14 sqq. 517, 21 sqq. ab Amurate II quomodo habita sit 516, 19 sqq. 518, 22 sqq. 522, 13 sqq. opulenta 530, 3.
 Thessalonicense episcopi mors civitati luctuosa 487, 17 sqq.
 Thomais mater venerabilis Phrantzae baptizando testis 65, 6 sq. eius vita 139, 15 sqq.
 Tityrus mons Cretae 102, 9 sq. tormenta Romanis in quaestionibus inusitata 9, 7 sqq.
 Trapezuntiorum regnum a Mehemete II eversum 94, 4.
 Trapezus a Mehemete II capta 413, 15 sqq. ab eodem inde coloni Cpolim deducti 308, 9.
 Gabriel Tribizanus Venetarum navium praefectus quam stationem habuerit ad Cpolim defendendam 254, 22.
 tributorum et vectigalium varia genera 400, 12 sqq. 401, 12 sqq. Trigonium 503, 5. 506, 13.
 Tripe Hebraica oppidum 200, 13.
 Trype buna oppidum 388, 6.
 Troilus v. Paulus.
 Turachanes Hexamilium expugnat 117, 23. Patram a Constantino despota occupari vetat 150, 18 sqq. muros Isthmi destruit 157,

18. Thebis et Athenis potitur
159, 17. 160, 3 sqq. a Mehemete II cum filiis in Peloponnesum missus 235, 1. Isthmum expugnat ib. 10. Albanitas in ditionem despotarum redigit 385, 1 sqq. eius mors 386, 3.
- Turcae Romanorum in Asia provincias vexare instituunt 23, 7 sqq. in Thraciam traiciunt 28, 4 sqq. reprimuntur a Phile Palaeologo 30, 14 sqq. eorum regnum inter satrapas distributum 77, 9 sqq. Demetrium despotam Cpolim obsidentem adiuvant 194, 21. Constantinum despotam in Lemno insula oppugnant 195, 4. Cpolim obsidentes rumore quodam et portento terrentur 263, 19 sqq. armis non utuntur 274, 17. Peloponnesum diripiunt 391, 23. Demetrium despotam adversus Thomam adiuvant 393, 15 sqq.
- Tzaplaco Thomam despotam adversus Demetrium adiuvat 390, 20.
- Tzelepes Othmanidarum auctor 69, 1 sqq. 71, 21 sqq.
- Tzeramium 100, 13.
- Tzerempulum propugnaculum Thessalonicense 514, 18 sqq.
- Tzetarii 495, 15.
- Umarus Abubacaris successor 303, 3. eius res gestae ib. sqq.
- Umarus minor Christiano insectans 303, 12 sqq. eius ad imp. Leonem Armenium epistola ib. 15.
- Valachi v. Blachi.
- Varna clade Ladislai nobilis 91, 17 sqq.
- vectigalium et tributorum varia genera 400, 12. 401, 12 sqq.
- Veneti ab Iohanne V frustra auxilia rogantur 52, 13 sqq. Euboeam a Genuensibus accipiunt 107, 7. Cretam a Bonifacio, marchione Montisferratensi, emtam occupatam tenent ib. 13 sqq. ab iis quomodo exceptus sit Iohannes VI 181, 14 sqq. Cpolim a Turcis obsessam publice adiuvaré recusant 324, 19 sqq. tribus triremibus Cpolim obsessam adiuvant 238, 15. cum Liguribus dissident 258, 10 sqq. ad virtutem excitantur a Constantino XI 277, 10 sqq. eisdem belli adversus Turcas suscipiendi auctores 293, 2. multi capti a Mehemete II occiduntur 293, 11. Monembasia et Lemno potiuntur 415, 6. 95 sqq. Imbrum et Athenas expugnant 425, 18 sqq. ab Amare vincuntur ib. 23 sqq. Scantaris, Albanitarum principis, heredes 430, 1 sqq. Aenum capiunt 447, 10 sqq. Stroboliolum occupant 450, 12.
- Victorinus Iustiniani I minister in inscriptione quadam commemoratus 108, 12 sqq.
- Xenus Hebraeus cum Iohanne VI et Mattheo hieromonacho disputat 163, 11 sqq. religionem Christianam amplectitur 176, 13.
- Zacynthus a Mehemete II occupata 95, 2. a Saele Apochape afflictata 103, 11 sqq.
- Zagora 403, 2.
- Zarnatas castellum Constantino despotae a Theodoro fratre donatur 131, 3. a Thoma despotae expugnatur 390, 14. 391, 2.
- Zeugalatii s. Hebraica porta Patrensis 138, 6 sq.
- Zoe, Paraspondeli f., Demetrio despotae nubit 161, 7 sqq. moritur 191, 21.
- Zuchasanes Mehemetem II vincit et ab eo vincitur 449, 23 sqq.

CORRIGENDA.

Pag. 47	lin.	vers.	13	pro	<i>pasianem</i>	leg.	<i>pasiam</i> .
— 77	—	—	13	—	<i>Prienen</i>	leg.	<i>Pergamum</i> .
— 81	—	—	14	—	<i>ursum</i>	leg.	<i>fulgur</i> .
— 144	—	—	11	—	<i>adeunde</i>	leg.	<i>adcundi</i> .
— 156	—	—	18	—	<i>Beglerbegus</i>	leg.	<i>begl</i> .
— 163	—	—	4	—	<i>patriarchae</i>	leg.	<i>papae</i> .
— 193	—	—	2	—	<i>suscepit</i>	leg.	<i>suscepi</i> .
— 201	—	—	14	—	<i>nosmet</i>	leg.	<i>nobismet</i> .
— 253	—	text.	19	—	<i>θεοφιλω</i>	leg.	<i>Θεοφιλω</i> .
— 280	—	vers.	10	—	<i>exstructos</i>	leg.	<i>exstructi</i>
— 341	—	—	4	post eius add.	<i>non</i> .		
— —	—	—	5	non del. et pro	<i>plures</i>	leg.	<i>pauciores</i> .
— 373	—	—	19	pro	<i>iu</i>	leg.	<i>in</i> .
— 403	—	—	11	—	<i>nec esse</i>	leg.	<i>neesse</i> .
— 475	—	text.	24	—	<i>ηυδρειωνων</i>	leg.	<i>ηυδρ</i> .

BONNAE
TYPIS CAROLI GEORGII.

HAVERFIELD LIBRARY
OF ANCIENT HISTORY
OXFORD

